Buk Niu In Hida Balu nol Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka

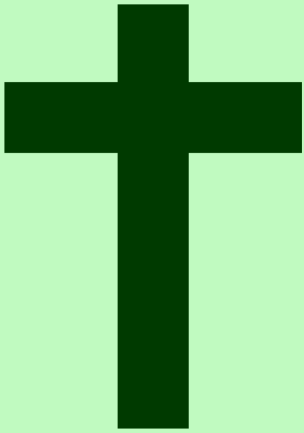

Genesis and the New Testament in Helong

Buk Niu In Hida Balu nol Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka

Genesis and the New Testament in Helong

Kejadian dan Perjanjian Baru dalam bahasa Helong

copyright © 2011 Unit Bahasa dan Budaya

Language: Helong

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020
a9fa7178-81d2-555c-8d43-970807c734d7

Contents

Kej 1
Matius 78
Markus 150
Lukas 194
Yuhanis 268
Dehet deng Aan in Nutus sas 320
Roma 392
Korintus mesa la 427
Korintus dua la 458
Galatia 477
Efesus 487
Filipi 497
Kolose 505
Tesalonika mesa la 513
Tesalonika dua la 519
Timutius mesa la 522
Timutius dua la 531
Titus 537
Filemon 541
Ibrani 543
Yakobus 569
Petrus mesa la 577
Petrus dua la 586
Yuhanis mesa la 592
Yuhanis dua la 600
Yuhanis tilu la 602
Yudas 603
Apan-kloma Hnika Balu 606

Dehet Hmunan Hesa Kua
Ama Lamtua Allah koet apan-dapa kua nol apan-kloma kia

Ama Lamtua Allah koet apan-dapa ku nol apan-kloma kia, nonool un isin nas totoang

1 Hmunan hesa ku Ama Lamtua Allah koet apan-dapa kua nol apan-kloma kia.
2 Dedeng na, apan-kloma ki daid lo bii, nol totoang sa-saa lias muik in toma lo. In muki ki ui. Nol mitang-mames tunga-kabut papmesa. Ama Lamtua Koo niu' ka lako-pait se ui la dapa.*
3 Hidi kon Ama Lamtua Allah tek noan, “Musti muik langa.” Tek hidi ela kon langa ka muki. 4 Ngat langa na ela kon, Un dalen na kolo. Undeng asa man Un in koet ta, banan baktebes. Hidim Un sole-bating langa ka deng mitang nga, le mesa-mesam nol un oras. 5 Un noken langa ka noan ‘lelo’, nol mitang nga noan ‘duman’. Leol mesa la na.
6-7 Hidim Ama Lamtua Allah tek pait noan, “Musti muik maan blo le soel bakisan ui la. Undeng na le muik ui ne dapa kua nol dale kia.” Tek hidi ela kon, ui na bating dua meman. 8 Hidim Un ngali maan blo in se dapa kua ka noan ‘apan’. Leol dua la na.
9 Hidim Ama Lamtua Allah tek pait noan, “Ui in ne dale kia ka musti nakbua se mana mesa, le halin nam muik tuu.” Tek hidi ela kon tuu ka daid meman. 10 Kon tuu ka, Un ngali ngala ‘dael tuu’; nol ui in nakbua ka, Un ngali ngala ‘tasi’. Net nas totoang kon, Un dalen kolo, lole asa man Un in dake ka meman banan baktebes. 11 Hidi kon Ama Lamtua Allah tek pait noan, “Tuu ka musti puting sa-saa in nupu. Sa-saa in nupung nas musti puting isin, muik beas, nol klehen kunis. Mesa-mesam puting un isin na muid un tuladang nga.” Tek hidi ela kon sa-saa man in nupung nas dadi.
12 Se tuu kia, kai in nupung nas puting oen isin nas mesa-mesa, muid oen tuladang nga. Ngat net nas totoang kon, Un dalen na kolo, undeng asa man Un in koet tas meman banan. 13 Leol tilu la na.
14-15 Hidi kon Ama Lamtua Allah tek pait noan, “Se dapa kua, musti muik sa-saa in langa bili-ngala le halin laang apan-kloma kia. Musti muik in puting bel langa se oras lelo, ela kon, musti muik in puting bel langa se oras duman. Oen nas totoang daid tada le halin nam haup in kaih oras, lelon, bulan, nol taun nas.” Tek hidi ela kon, totoang sa-saa langang nas dadis meman. 16 Hidi kon Un koet sa-saa dua man puting nal langa tene. In tene dui ka, bel langa se oras lelo, mo in ana dui ka, bel langa se oras duman. Un kon koet duun-duun nas. 17 Un koet sa-saa nas se apan-dapa kua, le halin nam oen bel langa maa se apan-kloma kia. 18 Ta lelo la bel langa se oras lelo, nol bulan-duun nas bel langa se oras duman. Nini ela, oen sis bakisan langa ka deng mitang nga. Net totoang nas kon, Un dalen na kolo, undeng asa man Un koet son nas meman banan. 19 Leol aat ta na.
20 Hidi kon Ama Lamtua Allah tek pait noan, “Musti muik hmukit nol ikan bili-ngala, le nuil se ui dale. Nol musti muik kee bili-ngala man honga-hong se apan-kloma kia.” 21 Hidim Un koet totoang ikan nol hmukit tene man

* **1:2** Dais Ibranin in se bango nia ki, muik nahin mamo, el ‘Lamtua Koo la’, tamlom ‘angin deng Lamtua’, tamlom ‘kuasa deng Lamtua’.

in nuil se ui dalen nas. Un kon koet totoang kee-tilu in hong se apan-dapa
kua ngas. Ngat net nas totoang kon, Un dalen kolo, undeng asa man Un in
koet son nas meman banan. 22 Hidim Un aa le bel hangun se totoang in
nuling nas noan, “Ikan-ikan nas totoang musti taplaeng mamo le tao inu
ui la. Nol kee-tilu kas kon musti mamo taplaeng.” 23 Leol lima la na.
24-25 Hidim Ama Lamtua Allah tek pait noan, “Musti muik hmukit bili-
ngala nuil se tuu kia. Nas hmukit in moang, hmukit huin nol hmukit in
lool deng dale-dapa, memesam nonool un hnika-tuladang.” Tek ela hidi
kon, totoang hmukit nas dadis. Ngat nas totoang kon, Un dalen na kolo,
undeng asa man Un in koet son nas meman banan.
26 Hidi nam Ama Lamtua Allah tek pait noan, “Maa le kit koet atuli li
muid Kit hnika-tuladang ngia. Le halin oen man ator ikan-ikan in ne tasi
kua ngas, totoang kee-tilu in ne apan-dapa kua ngas, totoang hmukit in
moang ngas, nol totoang hmukit didang man in nuil se apan-kloma kia
ngas.”✡
27 Kon Un koet atuli li muid Un hnika-tuladang nga. Un koet one, bihata
nol biklobe. 28 Hidim Un aa le beles hangun noan, “Mi musti hua-koet
mamo-mamo, le inu apan-kloma kia, halin mi man mana-koet apan-kloma
kia. Auk kon bel mi hak le mana-koet ikan-ikan, kee-tilu, nol totoang
hmukit in se tuu dapa ki ngias. 29 Hii babanan ne! Auk bel mi kakaat bili-
ngala se apan-kloma kia. Nas in mula-hai man muik isin, tamlom beas,
tamlom in muik klehen kunis sas. 30 Auk kon bel totoang in mula-hai bili-
ngala, le halin daid kakaat taung hmukit tas. Muik in kaa le bel hmukit in
moang ngas, hmukit huin nas, hmukit in lolo ngas, nol kee-tilu kas kon.”
Aa hidi ela kon, totoang in kaa bili-ngala ngas muik meman. 31 Ngat nas
totoang kon, Un dalen na kolo, undeng asa man Un in koet son nas meman
banan isi baktebes. Leol eneng nga na.

2

1 Nini ela, Ama Lamtua Allah koet nal apan-dapa kua, nol apan-kloma
kia, nonool un isin nas totoang.
2 Un koet hidis totoang, kon ola ka tom nol leol itu la, Un tene. 3 Nini ela,
leol itu la daid leol in tene dui, deng lelo-leol tenga las. Un ator ela meman,
le eta Un koet hidis totoang son nam, Un tene se leol itu la. 4a Ama Lamtua
Allah in koet apan-dapa kua nol apan-kloma kia ka, un dehet ta ela.

Ama Lamtua Allah koet biklobe nol bihata
(Matius 19:4-6; Markus 10:4-9; Korintus mesa la 6:16; 15:45, 47; Efesus 5:31-33)

4b Dedeng AMA LAMTUA Allah halas-sam mana le koet apan-dapa ku
nol apan-kloma kia ka, 5-6 muik kai ina in nuli lo, undeng Un niung ulan
lo bii. Dedeng na suma muik salbuta man puti deng dale kia, le tao ngoe
apan-kloma kia. Nol muik atuli in daek klapa lo bii. 7 Hidi kon AMA
LAMTUA Allah kat nal dale bubuit, le daken daid atuli. Hidim Un huu
tamang hngasa laok se atuling na deng ilu ka, kon un nuli meman.
8 Hidi nam, AMA LAMTUA Allah daek klapa mesa se dale Eden, se halin
leol saken. Hidim Un bel atuling na le daad se klaap na dale. 9 Se klaap
na, Un mul kai ina banan mamo-mamo son, man atuli li bisa kaa oen isin
man fala banan nas. Un kon mul kai ina dua man hnika ngas bakisan se
klaap na hlala ka. Eta atuli li kaa kai ina mesan na isin na lam, un haup
in nuli napiut. Mo eta atuli li kaa deng kai isin mesan na lam, un taan nal
ol man banan nol ol man daat ta.

✡ **1:26** Kolose 1:16

10 Muik palun mesa man baa puti deng klaap na. Palun na baa fanga aat.
11 Un fanga mesa la, ngala Pison. Fanga na baa keo papmes dale Hawila,
man muik lil-mea mamo. 12 Se na muik lil-mea isin, muik kai ina man
uin na bui bingis, nol muik baut kaloe'. 13 Palun na fanga dua la, ngala
Gihon. Fanga na baa keo papmes dale Kus.* 14 Un fanga tilu la, ngala
Tigris. Fanga ni daid toon, deng dale Asyur† halin leol-saken. Un fanga
aat ta, ngala Efrat.
15 Ama Lamtua Allah bel atuling na daad se Eden le doha-tinang klaap
na babanan. 16 Hidim Un hid atuling na noan, “Ku boel kaa kai isin saa
tuun deng totoang kai ina in se klaap ni dalen nias. 17 Mo muik kai ina
mesa, man ku boel kaa isin na lo. Na kai ina in tek puting ol man banan
nol ol man daat ta. Eta ku kaan nam taon elola ko ku mate.”
18 Hidi nam AMA LAMTUA Allah aa pait noan, “Eta atuling ni sii nuli
sii-siing ngam banan lo. Tiata Auk le daek belen tapa mesa, man tatai nol
una.”
19-20 Dedeng na, AMA LAMTUA Allah dauk dale, le daek hmukit ti beas
bakun, nol tilu-kee kas. Hidim Un kil nol hmukit tas nol tilu-kee nas laok
bel atuling na, le halin nam un ngali oen ngalan nas. Kon nam atuling na
ngali hmukit tas nol tilu-kee nas, mesa-mesam nol un ngala. Mo un esa
haup tapa, man tom nol una lo bii.
21 Hidi kon AMA LAMTUA Allah tao atuling na le un niin nala. Nikit un
niin nala kon, Ama Lamtua kat un seen blapas sas mesa, hidim kulis tema
papa la pait. 22 Deng seen na, Un daken daid bihata mesa. Hidim Un tapa
bihatang na lako bel atuling nga. 23 Net bihatang na kon, atuling nga tek
noan,
“Eli le! Ni halas-sam tom nol au!
Un seen na banansila el auk seen ni kon.
Nol un sisin na kon banansila el auk sising ngia.
Undeng un daid deng biklobe lia, tiata auk ngali un ngala ka noan
‘bihata’.”‡
24 Undeng na, biklobe li musti nang un ina-aman nas,
le lako nuil koo-dalen mes nol un sapa-bihatan na,
ta oen duas butu-kil apa daid mes son.
25 Dedeng na, oen duas lulit, mo oen duas nataka taan in mae ki lo.

3

Atuli li dai hii-ming se Ama Lamtua Allah lo

1 Totoang hmukit man AMA LAMTUA Allah in koet son se apan-kloma
kia ngas, ula la man taan in nole-lilung dui. Oe mesan na, ula la keket
bihatang nga noan, “Baktebes Ama Lamtua Allah kaing noan, ‘Mi boel kaa
totoang kai isin in se klaap ni dalen nias lo, ta lo?’ ”
2-3 Bihatang nga situn noan “Loo! Kaim boel kaas totoang! Mo muik kai
ina mes sii man ne klaap ni hlala kia, man Ama Lamtua Allah kaing kaim
le boel kaan lo. Un tek noan kaim boel kaan lo, nol boel sepo tom un isin
na deken, ta lo kam kaim matem.”
4 Mo ula la siut noan, “Hoe, na tom lo! Mi matem lo! 5 Ama Lamtua
Allah kaing ela, undeng Un taan meman son, le eta mi kaa kai na isin na

* **2:13** Hmunan nu dale ni ngala ‘Kus’. Halas ni, dale na ne dale Etiopia, nol dale Sudan, maan dua nias ne Afrika halin leol-saken. † **2:14** Dale Asyur ram halas ni ngala, ‘Irak’. ‡ **2:23** Se dais Ibranin nam, biklobe li noken ‘*ish*’. Nol bihata li ‘*isha*’. Tiata se nia, oen kuti dais noan “*isha* (bihata) daid deng *ish* (biklobe).”

lam, mi kon daid in tana el Un kon. Le taan ol man banan, nol ol man daat ta."
6 Hidim bihatang nga ngat tam, kai ina na banan isi, nol un isin na hnika
el noan fala banan isi. Kon un nangan noan, "Eta auk kaa kai isin nia lam,
taon elola ko auk daid in tana." Tiata un nui kai isin na le kaan. Hidim un
kil bel un sapa ka, tiata un sapa ka kon kaa. 7 Kaa hidi kon nahkitu lam,
oen taan noan, oen duas lulit. Tiata oen noot kai klehen le buba kele oen
duas apan nas.
8 Lelo-hat kon, oen ming AMA LAMTUA Allah lako-pait se klaap na
dalen. Tukun nam oen lakos hunis se kai ina mes peke, le halin nam
AMA LAMTUA net oen deken. 9 Mo AMA LAMTUA Allah haman biklobeng
nga noan, "Hoe! Adam, ku ne ola ka?"
10 Biklobeng nga siut noan, "Auk ming Ama Lamtua fala ka. Mo auk
mae, ta le auk lulit tam. Tiata auk lail huning."
11 Hidi kon Ama Lamtua tek noan, "Asii man tek noan ku lulit ta? Taon
elola ko ku kaa kai isin man auk in kaing son na, ta lo?"
12 Un siut noan, "Bihatang man Ama Lamtua in tapa bel au ka, man bel
auk kai isin na le kaa!"
13 Hidi kon AMA LAMTUA Allah ketan bihatang nga noan, "Amo tasao le
ku tao ela lia?"
Kon bihatang nga siut noan, "Le ula la man nole au lam! Tiata auk kaa
kai isin na son."

Ama Lamtua Allah sumpa-bahang one

14 Hidi na kon, AMA LAMTUA Allah bahang ula la noan,
"Undeng ku in tao nia, ta Auk hukung ku. Deng totoang hmukit tias, suma
ku sii man tom in bahang. Deng leol neot nia didiin ku mate, ku suma lool
nini ku taim ma tuun, nol ku in kaa ka dale. 15 Auk tao ku nol bihatang ni
le mi komali nol apa tutungus. Nol mi duam in hua-koet tas kon ela. Mam
ku in hua-koet tas sau atuli li se oen iin baih ngungun nas. Mo mam un
in hua-koet tas mes, tutu dudus ku bom ma."
16 Hidi nam Ama Lamtua Allah tek bihatang nga noan,
"Mam Auk taplaeng ku in susa ka se oras ku in behe ka, nol taplaeng ili
se oras ku in hua ka. Mo ela kon, ku kom isi nol ku sapa-biklobem ma
tutungus. Nol un man ator ku."
17 Hidim Ama Lamtua Allah tek biklobeng nga noan,
"Ku muid Auk in leka ka lo, mo muid ku sapam ma in koma ka, le kaa kai
isin man Auk in kaing son na. Tiata ku kon tom in hukung. Nol dale ki kon
tom in hukung. Deng neot nia lako pes ku mate, ku musti daek hiti-late le
bali dale kia, halas-sam ku haup in kaa. Nol daek ela, halas-sam ku haup
in nuli. 18 Ku soko-hai sa-saa tuun kon, dale ki suma puting bel ku duli nol
kles tuun. 19 Hidim ku musti daek hiti-late, halas-sam dale ki puting bel
ku in kaa. Ku musti dake le lating baa ela, lako lius ku in mate ka. Auk
daek nal ku deng dale kia, tiata eta ku mate kam, ku pait lako daid dale."
20 Hidi na kon, Adam ngali un sapa ka ngala 'Hawa' (man lin na tatai
nol dais Ibranin man muik nahin noan 'bel in nuli'), ta un na mo in deng
totoang atuil lia.*
21 Hidim AMA LAMTUA Allah daek kai-baut nini hmukit bulang le beles
duas halin pake.

Ama Lamtua Allah nulut puting Adam nol Hawa

* **3:20** Se dais Ibranin nam, '*adam*' nahin na noan 'atuli'.

22 AMA LAMTUA Allah tek noan, “Halas ni, atuil nias taan ol banan nol
ol man daat ta son, banansila el Kita. Tiata tamlom oen kon kaa kai isin,
deng kai ina man kil in nuli napiut ta la.” 23 Hidim Un nulut puting oen
deng klaap in se Eden na, le oen lakos se maan didang, le nuil nol in bali
dale, halin oen nulis deng dale na in hapu ka. 24 Nulut hidis kon, Ama
Lamtua Allah tadu Un ima-ii in muik dila' deng sorga ngas,† le laok doh
klaap na halin leol-saken na. Oen kil suli in lalen lako-pait, man kaloe
banansila el ai ka. Ama Lamtua tadu oen le hep tele lalan in taam laok
bus el klapa la ka, undeng eta atuli nui kai isin man kil in nuli hidi nutus
taan lo ka lam, Un kom lo.

4

Dehet deng Kain nol Habel

1 Oe mesan na, Adam niin nakbuan nol un sapa, Hawa. Kon bihatang
nga behe. Hidi kon un hua ana biklobe mesa. Un tek noan, “Auk hua
nal tana-ana biklobeng mes son, undeng AMA LAMTUA man tulung au.”
Hidim un ngali tana-ana na ngala, *Kaen* (nahin na noan ‘kat puting’). 2 Hidi
nam Hawa hua tana-ana biklobeng mes pait. Kon un ngali ngala, *Habel.*
Dedeng oen duas tenes maas sa, Habel lolo-poa hmukit mo Kain daek
klapa. 3 Oe mesan na, Kain kil nol un klapa la in hapu ngas tenga, le bel
AMA LAMTUA. 4 Habel kon kil un lae-blai heteng ngas ana hmunan nas.
Un keo lae-blai nas, hidim un kil sisin man banan dui ngas le bel Ama
Lamtua. Ngat net ela kon, AMA LAMTUA dalen kolo nol Habel in bele
ngas. 5 Mo Un kom Kain in bele ngas lo. Ta Kain koon-mali isi, didiin un
sila ka mitang-tilu.
6 Kon AMA LAMTUA aa nol Kain noan, “Hoe Kain! Tasao le ku komali isi
ela lia? Taon elol le ku silam ma mitang-tilu ela lia? 7 Eta ku daek banan
nam, taon elola ko Auk sium ku nol babanan. Mo doha-doha! Eta ku daek
dadaat tam, mam in daat na hai bali ku, banansila el luis in daek blaoh le
holon tetema ka. Tiata eta ku kom le daek dadaat tam, banan dui ka ku
hutun soleng meman tia!”
8 Oe mesan na, Kain nusi Habel noan, “Adi! Maa le kit duat laok klapa
lua.”* Nikit oen lakos lius se uas kon, nahkitu lam Kain diuk tele un palin
Habel.
9 Hidi kon AMA LAMTUA ketan Kain noan, “Hoe Kain! Ku palim ma ne
ola ka?”
Kain siut noan, “Eh, un ne ola kam, auk tanan lo! Bali le auk niam kil
un iin na le!”
10 Kon Ama Lamtua tekan noan, “Tasao le ku daek dadaat isi ela lia? Ku
bali noan ku buni nal ku palim ma dala ka se dale dale, le Auk netan loo
ke? Auk net hidi totoang son. 11 Halas ni bahang saek tom ku son. Ta
dedeng ku keo tele ku palim ma ka, dale ka nus nuli un dala ka. Tiata
halas ni dale ka, bel ku in nuli pait lo son. 12 Eta ku daek klapa lam, dale
ka puting bel ku isin saa pait lo ka. Ninin deng halas nia, ku tupu-talas
lako-pait, banansila el atuil kasiang man nuting in nuli se apan-kloma kia
ka.”
13 Mo Kain labang nol AMA LAMTUA noan, “Idah! Ama Lamtua! Taon
elol le Ama Lamtua bahang auk ngele isi eli lia? Auk lep nalan pait lo
son. 14 Undeng Ama Lamtua nulut auk deng maan ni son, tiata mam auk

† **3:24** Dais Ibranin deng Ama Lamtua ima-ii man muik dila' deng sorga ngas noken noan, ‘*kerubim*’. * **4:8** Muik in dula blaan ila lo, man pake Habel in aa ka, mo dais nas dulas ne dais Ibrani esa ka lo.

katang deng Ama Lamtua. Auk tupu-talas le lako-pait ela tukun. Hidim asii tukun man tutnaal nol au lam, taon elola ko oen keo tele au."
15 Mo AMA LAMTUA siut bali noan, "Ela lo! Asii man keo tele ku lam, mam Auk in belen hukung nga ngele dui lalis itu." Hidim AMA LAMTUA tao taad se Kain, halin nam atuli li tana, le keo tele un deken. 16 Hidi na kon, Kain lako nang maan na, le lako katang deng AMA LAMTUA. Un lako lius se mana mesa, se klaap Eden na halin leol-saken na. Maan na ngala *Nod*, man nahin na noan, 'Tupu-talas'. Kon un daad se maan na.

Kain in hua-koet tas

17 Hidi nam Kain sapa, kon un sapa ka behe. Ti un hua ana biklobe mesa, oen ngali ngala Henok. Kon Kain bangun ingu mesa. Hidim un ngali iung na ngala Henok, muid un ana ka ngala ka. 18 Hidim Henok ana ka ngala Irad. Irad ana ka, Mehuyael. Mehuyael ana ka, Metusael. Nol Metusael ana ka, Lamek.
19 Lamek saap nol bihata at dua. Mes ngala Ada, nol mesan na pait ngala Sila. 20 Ada ana ka ngala Yabal. Un in hua-koet tas daid atuil in lolo-poa hmukit. Oen nuil seda-seda se mana mamo, nol oen daad se hleep dales tukun. 21 Un palin na, ngala Yubal. Yubal in hua-koet tas daid atuil in kuti taan sasanu, gitar, juk nol huu taan klingu nol ole'.
22 Lamek sapa Sila, hua Tubal Kain. Un in hua-koet tas daid tukang bisi, tiata oen daek sa-saa bili-ngala deng bisi nol tungdadi nol bis-kunis. Tubal Kain palin bihata la, ngala Naama.
23 Oe mesan na, Lamek naka-naka apa ka se un sapan nas duas silan noan, "Mi duam hii ke! Apin tana-biklobeng mes keng nol au, mo auk tuk tele una. 24 Atuil in keo tele Kain nas, haup in hukung lalis itu. Mo eta muik in le hatu-pukun nol au kam, oen haup hukung oe buk itu beas itu."

Adam muik ana mes pait, ngala Set

25 Adam sapa Hawa hua ana biklobe mes pait. Kon oen ngali tana-ana na, ngala *Set* (man nahin na noan, 'tunang bele'). Undeng Hawa tek noan, "Ama Lamtua tunang bel auk tana-ana ni son, le seda Habel man Kain in keo tele son na." 26 Nesa-nesang kon Set haup ana biklobe mesa, ngala Enos.
Lius dedeng na, halas-sam atuli las mulai todan-lahing se AMA LAMTUA Allah.

5

Dehet deng Adam in hua-koet tas lako pes Noh

1-2 Dedeng Lamtua Allah koet atuli lia ka, Un koet oen muid Un hnika-tuladang nga. Un koet one, bihata nol biklobe. Un noken oen noan 'atuli', hidim Un bel hangun se one.
Atuling hmunan na, ngala Adam. Adam in hua-koet tas, ngalan nas elia:
3 Dedeng Adam umur taun ngatus buk tiul kon, un haup ana biklobe mesa, man hnika-tuladang nga banansila el un kon. Kon un ngali tana-ana na, ngala *Set*. 4 Hidi nam, Adam nuli taplaeng pait taun 800, un kon haup taplaeng aan biklobe nol bihata. 5 Dedeng un umur taun 930 halas-sam, un mate.
6 Dedeng Set umur taun 105, kon un haup ana biklobe mesa, ngala Enos.
7 Hidim Set nuli taplaeng pait taun 807, nol un haup taplaeng ana biklobe nol bihata. 8 Dedeng un umur taun 912, halas-sam un mate.

9 Dedeng Enos umur taun buk sipa, kon un haup ana biklobe mesa, ngala
Kenan. 10 Hidim, Enos nuli taplaeng pait taun 815. Un haup taplaeng ana
biklobe nol bihata. 11 Dedeng un umur taun 905, halas-sam un mate.
12 Dedeng Kenan umur taun buk itu, kon un haup ana biklobe mesa, ngala
Mahalalel. 13 Hidi nam, Kenan nuli taplaeng pait taun 840. Un haup
taplaeng ana biklobe nol bihata. 14 Un umur taun 910, halas-sam un mate.
15 Dedeng Mahalalel umur taun buk eneng beas lima, kon un haup ana
biklobe mesa, ngala Yared. 16 Hidi nam, Mahalalel nuli taplaeng taun 830.
Un haup taplaeng ana biklobe nol bihata. 17 Dedeng un umur taun 895,
halas-sam un mate.
18 Dedeng Yared umur taun 162, un haup ana biklobe mesa, ngala Henok.
19 Hidi nam, Yared nuli taplaeng pait taun 800, nol un haup taplaeng ana
biklobe nol bihata. 20 Dedeng un umur taun 962, halas-sam un mate.
21 Dedeng Henok umur taon buk eneng beas lima, kon un haup ana biklobe
mesa, ngala Metusalak. 22 Hidi nam, Henok nuil koo-dalen mes nol Ama
Lamtua Allah didiin taun 300 pait. Kon un haup taplaeng ana biklobe nol
bihata. 23-24 Un nuil koo-dalen mes napiut nol Ama Lamtua Allah. Dedeng
un umur taun 365, kon un ilang le ase tuun ela, undeng Ama Lamtua Allah
nikit sakeng un lako dapa kua.
25 Dedeng Metusalak umur taun 187, kon un haup ana biklobe mesa, ngala
Lamek. 26 Hidi nam, Metusalak nuli taplaeng pait taun 782. Un haup
taplaeng ana biklobe nol bihata. 27 Dedeng un umur taun 969, halas-sam
un mate.
28 Dedeng Lamek umur taun 182, kon un haup ana biklobe mesa. 29 Lamek
ngali tana-ana na, ngala *Noh* (man lin na tuladang el dais Ibranin mesa,
nahin na noan, 'halmui-halmau'), undeng un tek noan, "Mam tana-ana ni
halmui-halmau kit le dalen kolo, deng kit in daek hiti-late se dale, man
Ama Lamtua Allah in kutuk son nia." 30 Hidi nam, Lamek nuli taplaeng
pait taun 595. Un haup taplaeng ana biklobe nol bihata. 31 Dedeng un
umur taun 777, halas-sam un mate.
32 Dedeng Noh umur taun 500, kon un haup ana biklobe at tilu, ngalans
Sem, Yafet nol Ham.*

6

Atuli li in daat ta

1 Dedeng na, atuli li mamo taplaeng. Hidim oen nuil his-hoeng lako pes
ola-ola, se papmes apan-kloma kia. Oen kon hua nal ana-aan bihata mamo.
2 Ama Lamtua anan biklobe las* ngat atuli li anan bihata las leko-leko sii.
Kon oen laok saap nol tana-bihaat man oen in koma ngas. 3 Kon AMA
LAMTUA tek noan, "Auk kaeng son nol atuli li in nuil le taan tula-peke lo
nia. Auk Koo man bel oen le nulis sa, tade le beles in nuli napiut lo son.†
Oen musti mates. Tiata mam oen suma nulis pes taun ngatus buk dua
siis."

---

* **5:32** Ham nam mo, aan hmudin. Ngat *se Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka* 9:24-25. * **6:2** Dais man noan, 'Ama Lamtua anan biklobe las,' na taan parsis lo. Muik atuil in tana deeh tek noan, na lahi las anan nas. Muik teng tek noan, oen nam mo deng atuil lo. Muik teng pait man nangan noan, Ama Lamtua ima-ii deng sorga. Mo muik in taan parsis lo. † **6:3** Dais Ibranin in se nia ki dulan nol langa isi lo.

4 Deng oras na, nol oras in mudi-muid apang nas, muik atuil man apa ka
tene nol lapa isi se apan-kloma kia.‡ Dedeng Ama Lamtua anan biklobe
las saap nol atuli li anan bihata las sa, oen hua atuli-atuil in muun-tes. Nas
tulu-tulu in hote-dati man ngalan nas lail se dehet hmunan hesa kua ngas.
5 Dedeng na, AMA LAMTUA net atuli-atuil in se apan-kloma kia ngas in
daek dadaat lai-lisin na son. Oen dalen nas suma taan in nangan daat si-
sii. 6 Kon Ama Lamtua sabail apa, undeng Un koet nal oen son, le daad se
apan-kloma kia. Ni man tao Ama Lamtua dalen iil isi. 7 Undeng na le Un
aa noan, “Nini ela lam, Auk tao didaan atuli lia, man Auk koet nalas son
se apan-kloma kia. Kee-tilu kas nol hmukit tenga las kon Auk tao dudus
totoang. Ta Auk sabail apa ngi nol in koet one son.” 8 Mo suma Noh sii,
man tao AMA LAMTUA dalen kolo'.

Dehet deng Noh

9-10 Noh dehet ta elia: Un anan biklobe las at tilu, ngalans Sem, Yafet nol
Ham. Noh nam nuil lolo, un daek dadaat net lo. Dedeng na, suma un sii
man banan. Un nuli dani nol Ama Lamtua Allah.
11-12 Mo Ama Lamtua Allah ngat totoang atuil tenga las sam, daat totoang.
Se ola-ol tuun kon, atuli li lalan in nuli ka daat lai-lisin son. Ama Lamtua
Allah ngat atuil in se apan-kloma ki ngias sam, suma muik in daat sii.
13 Kon Ama Lamtua Allah tek Noh noan, “Se ola-ola lam, Auk suma ngat
net atuli li in daat ta tuun. Tiata Auk nutus son noan, Auk le tao didaa
apan-kloma ki totoang nol un isin nas beas bakun. 14 Tiata elia Noh! Nol
ni kon, ku daek kapal tene mesa nini kai telas. Se kapal la dale, ku daek
kamar-kamar. Hidim muang kapal la likun na, nini ter. 15 Ku daek kapal
na blatas sa, meter 133, blehan na meter buk dua beas dua, nol un lapa
ka meter hngul tilu. 16 Tapa tihi laok se kapal la dapa. Mo bel tihi la, puti
lail-liis steng meter deng tembok ka. Ku bating kapal la, daid hnoden tilu.
Hidim tao hnita mes se kapal la blapas sa.
17 Nangan babanan ne! Mam Auk niung ui in baa tene deng dapa kua,
le tao tele totoang in nuil se apan-kloma kia ngas, le didiin muik in lisi
lo. 18 Mo Auk le but in hida nol ku. Eta mam ku taam lako kapal la lam,
leo-leo nol ku sapam ma, ku anam mas, nol ku nalem mas.
19-20 Ku musti laok kat hmukit apa mesa-mesa, deng hmukit tas totoang,
le nol tamang lakos se kapal la dalen, halin nam oen nulis leo-leo nol ku.
Kat hmukit in moang, kee-tilu, nol hmukit in lolo ngas, le halin mam oen
nulis totoang kon. 21 Ku musti kil tamang in kaa bili-ngala laok se kapal la
dale, le halin taung mi in kaa, nol taung hmukit tas kon.”
22 Hidi kon Noh daek muid Ama Lamtua Allah in leka ka.

7

Ui in baa tene ka

1 Hidi na kon, AMA LAMTUA aa nol Noh noan, “Noh! Auk ngat laok
papmes se ola-ol son, mo suma ku sii man dalem ma lolo. Undeng na, ku
nol ku sapa-anam mas taam lakom se kapal la dalen tia. 2-3 Deng totoang
hmukit man boel mi in kaang ngas, nol taom pake taung in kil le todan Au
ngas, kil nolas tapa itu-itu lakos se kapal la dalen. Deng totoang kee-tilu
bili-ngalang ngas kon, kil tapa itu-itu. Mo deng hmukit didang ngas sam,
kil tapa mesa-mesa tuun. Nini ela lam, hmukit tas nol tilu-kee nas daid
bini, le halin nam oen muik tutungus.

‡ **6:4** Dais Ibranin noan ‘atuil Nefil las’. Mo nahin na langa isi lo nabale.

4 Nangan babanan ne! Ta naha lelo itu lam, Auk niung ulan tene, man
teen tahan lo, lako pes dedeng buk aat lelo buk aat. Nini ela lam, Auk
hukung tele totoang sa-saa in nuil se tuu dapa, man Auk in daek hidi son
nas."
5 Hidi kon Noh daek muid AMA LAMTUA in leka ngas totoang. 6 Dedeng
ulan tene ka in baa ka, Noh umur taun 600. 7 Hidim Noh nol un sapa ka,
nol un anan nas, nol un nalen nas taam lakos kapal la dalen, le halin nam
oen haup slamat deng ui tene ka in baa ka. 8-9 Tao muid AMA LAMTUA
in leka ka, Noh kil tamang hmukit bili-ngala nol kee-tilu, mesa-mesam
nonool un tapa, deng totoang hmukit man atuli li boel kaan, tamlom atuli
li boel in kaan lo ngas laok se kapal la dalen. 10 Hidi nal lelo iut kon, ui la
holbohon maa, le tung apan-kloma ki papmesa.
11 Tom nol dedeng na, Noh umur taun 600, bulan dua, lelo hngul itu kon,
ulan tene ka maa! Dedeng na banansila el hnita apan nu holsai, le ui la
holbohon niu maa. Nol ui mata ngas kon, lua putis. 12 Kon ulan na in nahu
ka, tene taan lo lelo-duman, didiin lelo buk aat.
13 Mo lelon na kon, Noh nol un sapa ka, nol un anan at tilu las Sem,
Yafet nol Ham, nol un nalen nas totoang taam lakos kapal la dalen. 14 Oen
tamas leo-leo nol hmukit tas, nas hmukit in moang, hmukit huin, hmukit
in lolo, tilu-kee nol totoang hmukit in muik dila ngas. 15-16 In nuli ngas
totoang mesa-mesam nol oen tapan, oen taam lakos kapal la dalen, leo-leo
nol Noh, banansila el Ama Lamtua Allah in lek una ka.
Nikit oen tamas totoang son kon, AMA LAMTUA hkaen tele kapal la
hnitan na.
17-19 Ulan tene na nauh napiut didiin lelo buk aat, kon ui saek lapa napiut
didiin kapal la boe. Hidim ui la saek napiut didiin bua nal totoang leten
lapa ngas. 20 Ui na saek napiut tene taan lo, didiin lihu ka meter iut deng
leten in lapa dui ngas tula.
21-23 Nini ela, totoang sa-saa in nuil se tuu dapa ngias mates hidi. Atuli,
hmukit in moang, hmukit huin, hmukit in lolo, nol tilu-kee kas mates hidi.
Suma Noh nol totoang in se kapal la dalen nas siis man nulis. 24 Ui na miti
tahan lo, lako lius lelo ngatus buk lima.

8

Ui la in miti ka

1 Mo Ama Lamtua Allah nadidingun Noh nol totoang hmukit in se kapal
la daleng ngas lo. Kon Un bel angin le huu ui tene na halin miti. 2 Un
tung totoang ui mata in se dale-dapang ngias, nol Un tao ulan na le teen
in nahu. 3 Kon ui la niu buit-buit. Hidi lelo ngatus buk lim kon, ui la lihu
isi lo son. 4 Tom nol bulan itu la, kuhit nal lelo hngul itu kon, kapal la sel
se leten lapa mes dapa, ngala Ararat. 5 Ui la niu napiut lako pes leol mesa,
bulan hngulu la lam, leten nas tula ngas ngat tanas nol langa son.
6 Kaliut nal lelo buk aat kon, Noh sai jendela kapal las mesa. 7 Kon un sao
kakalo mesa. Kakaol na hong lako-pait didiin ui tene na miti baktetebes.
Mo un hong pait lako kapal la lo. 8 Kon Noh sao tiul-tuan mes lolen, le
halin taan noan ui la niu baktebes son tam lo bii ka. 9 Mo undeng ui la
bua papmes apan-kloma ki nabale, tiata tilu na haup maan in dada lo.
Kon un hong pait lako kapal la. Ti Noh doong un ima ka le daek tamang
tiul-tuan na pait lako kapal la dalen.
10 Noh natang lelo iut pait, halas-sam un sao tiul-tuan na pait. 11 Lelo-
maun kon, tilu ka pait maa se Noh, un kil nol kai saitun klehen mesa, man

halas-sam un lukut hidi. Kon nam Noh taan haup noan, ui la niu baktebes
son. 12 Un natang lelo iut pait kon, un sao tiul-tuan na pait lako. Mo pait
na lam, tiul-tuan na pait lo son.
13 Dedeng Noh umur taun 601, tom nol leol mesa bulan mesa, ui la miti
baktetebes son. Kon Noh sai kapal la jendela las, hidim un ngat pukiu lam
dale ka tuu son. 14 Lius bulan dua la, leol buk dua beas itu ka lam, dale ka
tuu baktetebes son.
15 Hidi kon Ama Lamtua Allah tek Noh noan, 16 "Noh! Mi bisa nium
totoang deng kapal ni tia. 17 Sao puting totoang hmukit in moang, hmukit
huin, hmukit in lolo, nol tilu-kee kas tia! Nang le oen totoang taplaeng
mamo le halin tao inu apan-kloma kia."
18-19 Hidi kon Noh nol un sapa ka, un anan nas, nol un nalen nas totoang,
putis deng kapal la. Hmukit tas totoang kon putis, mesa-mesam nonool un
tapans, le piut lakos.

Noh bel in todan le nodan mamo se Ama Lamtua

20 Hidi kon Noh babail batu, le daid maan in todan taung AMA LAMTUA.
Deng hmukit man boel pake le daid hmukit in todan nas, Noh kat nal mesa-
mesa. Hidim un keos le tunus se mija na dapa, le daid in todan bel AMA
LAMTUA. 21 Nikit AMA LAMTUA hodo net in tunu-dadung nas in bui bingis
sa kon, Un dalen kolo isi. Un nangan noan,
"Kilan deng dedeng nia, Auk tao didaan apan-kloma ki undeng atuli li in
daat ta lo ka. Oen nangan dadaat deng anan bii ku kon no, Auk tao didaan
totoang in nuli ngias banansila el Auk tao son ni lo ka. 22 Se dedeng apan-
kloma ki muik nabale lam, oras sas laok napiut, el in biasa ka. Nas: oras
in soko-hai, nol oras in nui-nole, oras blingin nol oras otot, oras ehe nol
oras ulan, lelo nol duman."

9

Ama Lamtua Allah butu-kil in hida nol Noh

1 Ama Lamtua Allah bel hangun se Noh nol un anan nas, hidim tekas
noan, "Mi behe-hua mamo-mamo, le tao inu pait apan-kloma kia. 2 Mam
totoang hmukit huin, kee-tilu nol ikan-ikan nas lii mia. Ta mi man musti
ator one. 3 Mi boel kaa totoang hmukit nas sisin nas, banansila el mi kon
boel kaa sa-saa in mula-hai ngas isin nas. Totoang nias, Auk bel mias.
4 Suma siis man muik dala nabale ngas sam, mi boel kaas deken. Undeng
hmukit ti hngasa ka muik ne un dala ka. 5-6 Auk daek atuli li muid Auk
tuladang ngia. Undeng na le, mi boel keo atuil deken. Eta muik atuli,
tamlom hmukit man keo tele atuli lam, musti keo tele oen kon. Hukung
ni maa deng Au. 7 Mi musti hua-koet mamo-mamo, le tao inu apan-kloma
ki pait."
8 Ama Lamtua Allah tupang napiut Un in aa ka noan, 9 "Nol nia, Auk
butu-kil Auk in hida ki nol mia, lako lius mi in hua-koet tas kon. 10 In
hida ni kon, tom nol totoang in nuli ngias, banansila el hmukit in moang,
hmukit huin nol tilu-kee kas. Nas totoang hmukit man in puit leo-leo nol
mi deng kapal la dale ngas. 11 Auk in hida ki elia: Auk niung ui tene, le
tao tele totoang in nuli ngias lo, nol tao didaan apan-kloma ki pait lo ka.
12-13 Auk balang Auk depan na se apan nu dapa, halin daid tada, le tek
nuting Auk in hida man hidi nutus taan lo nol mia, nol totoang in nuil se
apan-kloma ngias sa. 14-17 Eta muik nopen se apan nua, hidim depan na
puti, lam un tek nuting Auk in hida man noan: mam ui tene in baa ka tao

didaan sa-saa in nuli ngias pait lo ka. Nini ela lam, Auk in hida man hidi
nutus taan lo ka, butu-kil nol mia, nol totoang in nuli ngas.”

Noh mahu

18 Noh anan man puit deng kapal la ngas, Sem, Yafet nol Ham (Ham
na mo, aam deng Kana'an). 19 Totoang atuil in ne apan-kloma ki ngias in
hua-koet tas putis deng Noh anan at tiul nas.
20 Noh nam, atuil in daek klapa. Un man daek klaap anggor muna hesa.
21 Oe mesan na, un niun anggor didiin mahu ngele isi. Kon un kolong
soleng un kai-baut in pake ngas, hidim nini luli-lulit se un hlepe la dalen.
22 Nikit Ham ngat net un ama ka in lulit ta kon, un lail puti lako le tek un
kaka Sem nol Yafet. 23 Kon nam oen duas kat seman mesa, hidim helas le
loen se oen duas adun nas. Hidi nam oen duas hoen niin klupun, le taam
lakos hleep na dalen, le bua oen aman na. Nini ela lam, oen duas net oen
aman na in lulit ta lo. Hidi halas-sam oen duas putis.
24 Nikit Noh in mahu ka ilang kon, un taan haup ana hmudin na in tao
ka. 25 Kon un tek noan, “Hoe Ham, aam deng Kana'an! Auk bahang ku!
Mam ku daid ata taung ku kakam mas!
26 Naka AMA LAMTUA! Nang le Un bel hangun banan se Sem!
Mo nang le Kana'an daid ata taung Sem!
27 Nang le mam Ama Lamtua Allah tao bluang taplaeng Yafet dale ka;
Nol un in hua-koet tas nuil daem nol Sem in hua-koet tas.
Mo nang le Kana'an daid ata taung Yafet kon.”
28 Hidi deng ui tene ka in sake ka, Noh nuli nabael pait taun 350.
29 Dedeng un umur taun 950, halas-sam un mate.

10

Noh nol Yafet in hua-koet tas

1 Hidi deng ui tene ka kon nam, Noh anan nas: Sem, Yafet nol Ham haup
in hua-koet.
2-5 Yafet in hua ngas, Gomer, Magog, Madai, Yawan, Tubal, Mesek nol Tiras.
Mesa-mesam nonool un dasi-dehet esa, ngala esa, nol oen dale esa.
Gomer in hua-koet tas, Askenas, Rifat nol Togarma.
Yawan in hua-koet tas, Elisa, Tarsis, atuli-atuil Kitim mas, nol atuil
Dodanim man in daad lo-lool tasi suut ta ngas.*

Ham in hua-koet tas

6 Ham in hua-koet tas, Kus, Misraim, Put nol Kana'an.†
7 Kus in hua-koet tas, Seba, Hawila, Sabta, Raema nol Sabteka.
Raema in hua-koet tas, Syeba nol Dedan.
8 Kus ana biklobe la, mo Nimrod. Un nam mo meo in hote-dati man
muun isi. 9 Un in muun isi ka maa deng AMA LAMTUA. Un kon daid atuil in
lono-poa hmukit man muun isi. Undeng na le taom atulis aa noan, “Nang
le ku daid atuil in lono-poa hmukit man muun isi banansila el Nimrod,
man haup un in muun-tes sa deng AMA LAMTUA.” 10 Hmunan nu un dale
ka mulai deng Babel, Erek Akad, nol Kalne. Nias totoang muik ne Sinear.‡
11 Deng na, un kuasa taplaeng Asyur. Hidi kon un bangun-pii kota Niniwe,
Rehobot-Ir, Kala, 12 nol Resen, man in ne Niniwe nol Kala hlala ka ka.
Totoang kota nias, kota-kota tene.

---

* **10:2-5** Muik in dula blaan tenga las dul noan, ‘Rodanim’. † **10:6** Kus na mo ‘Etiopia’. Misraim na mo ‘Mesir’. ‡ **10:10** Sinear na mo, Babel ngaal didang nga. Halas ni maan na, ne Iran nol Irak.

13 Misraim in hua-koet tas, atuli-atuil Ludim, Anamim, Lehabim, Naftuhim,
14 Patrusim, Kasluhim nol Kaftorim. Atuil Kasluhim mas, atuil Filistin nas
upu kia-kaons.
15 Kana'an ana hmunan na, mo Sidon. Kana'an kon daid upu kia-kaons
deng atuli-atuil Het, 16 Yebusi, Amori, Girgasi, 17 Hiwi, Arki, Sini, 18 Arwadi,
Semari nol Hamati las.
Kana'an in hitu-hoen nas his-hoeng lakos kata-katang, 19 didiin oen dale
kas toon na, mulai deng Sidon lako Gerar, napiut lako pes se Gasa. Deng
na napiut lako Sodom, Gomora, Adma, nol Seboim, le pes se Lasa.
20 Oen totoang nam mo, Ham in hua-koet. Mesa-mesam nonool oen dasi-
dehet esan, oen ngalan esan, nol oen dale esan.

Sem in hua-koet tas

21 Yafet kaka Sem daid atuil Eber ras upu kia-kaons.§
22 Sem in hua-koet tas, mo Elam, Asyur, Arpaksad, Lud nol Aram.
23 Aram in hua-koet tas, mo atuli-atuil Us, Hul, Geter nol Mas sas.*
24 Arpaksad ana ka Sela. Sela ana ka Eber.
25 Eber haup ana biklobe at dua. Hmunan na un ngali ngala *Pelek*, (man
nahin na noan, bakisa-bakisan), undeng dedeng na, atuli li bakisan nol
apa se apan-kloma kia. Un palin na, ngala *Yoktan*.
26 Yoktan in hua-koet tas, mo Almodad, Selef, Hasar-Mawet, Yera,
27 Hadoram, Usal, Dikla, 28 Obal, Abimael, Syeba, 29 Ofir, Hawila nol Yobab.
Oen totoang niam, Yoktan in hua-koet sii.
30 Oen maan in dada ka, kilan deng Mesa napiut lako lius se Sefar, man
nas leten-leten ne suu halin leol-saken.
31 Oen totoang nam, Sem in hua-koet. Mesa-mesam nonool un dasi-
dehet, ngala, nol dale esan.
32 Nas totoang Noh in hua-koet, mesa-mesam nonool un ngala esa. Nikit
ui in baa tene ka kuhit kon nam, oen nias man holhising le inu apan-kloma
kia.

11

Menara se Babel

1 Hmunan hesa kua, totoang atuil in se apan-kloma ki ngias, dehet nol
apa nini dasi mes sii. 2 Neot mesan na, teng deng one la lakos seda bus el
halin leol-saken, kon oen lius se dale titun mesa se Sinear, ti oen daad se
las.*
3-4 Oen totoang koo mesa le tek apa noan, “Kaka-pali me! Maa le kit
bangun-pii kota tene mesa. Kit musti kutang dale, hidim kit tunun, le
halin daid baut didi. Kit tode-toed baut nas nini ter. Hidim bangun-pii
menara mesa, man tula ka lako pes se apan nua, le halin nam kit haup in
naka. Nang le kit daid bangsa tene mesa, man bakisa-bakisan pait lo ka.”
5 Kon AMA LAMTUA niu le ngat soba-naan kota na, nol menara man
oen in bangun son na. 6 Hidim Un tek noan, “Atuil nias totoang bangsa
mesa. Oen kon pake dasi-dehet mesa. Asa man oen in dake nia, halas-sam
poh hmunan na na. Ola bingin dua, eta oen totoang butu-kil apa daid mes
banansila el halas nia lam, mam oen daek nal asa tukun. 7 Banan dui ka
Kit niu lako, le tao oen dasi-dehet ta daid dasi mamo, halin oen aa kam
taan apa mes nol mes lo.”

---

§ **10:21** Muik atuil in tana deeh tek noan, Eber na mo ‘Ibrani’. * **10:23** Mas ngaal didang nga, ‘Mesek’. * **11:2** ‘Laok se halin leol-saken’ se dais Ibranin nam, nahin na kon noan, ‘deng halin leol-saken’. Sinear ngaal didang nga ‘Babel’.

8 Kon nam, Ama Lamtua niu maa le tao didaan oen dasi-dehet ta. Nini
ela lam, Un tao atuli las le holhising lako papmes se apan-kloma kia.
Kon oen bangun napiut kota na pait lo. 9 Undeng na le oen ngali kota na ngala
Babel, (man banansila el dasi mesa, man nahin na noan, 'nangan tanan
lo'), lole AMA LAMTUA tao sisaek oen dasi-dehet ta, nol tao oen le holhising
lakos se ola-ola, se papmes apan-kloma kia.

In hua-koet deng Sem lako pes Abram

10 Nias Sem in hua-koet tas. Dedeng ui tene ka miti kuhit nal taun
dua, tom nol Sem umur taun ngatus, un haup ana biklobe mesa, ngala
Arpaksad. 11 Hidi nam, un nuli nabael taun 500. Kon un haup taplaeng
ana biklobe nol bihata.
12 Dedeng Arpaksad umur taun buk tilu beas lima, kon un haup ana
biklobe mesa, ngala Sela. 13 Hidi nam, Arpaksad nuli nabael taun 403, kon
un haup taplaeng ana biklobe nol bihata.
14 Dedeng Sela umur taun buk tilu, kon un haup ana biklobe mesa, ngala
Eber. 15 Hidi nam Sela nuli nabael taun 403, kon un haup taplaeng ana
biklobe nol bihata.
16 Dedeng Eber umur taun buk tilu beas aat kon, un haup ana biklobe
mesa, ngala Pelek. 17 Hidi nam Eber nuli nabael pait taun 430, nol un haup
taplaeng ana biklobe nol bihata.
18 Dedeng Pelek umur taun buk tiul kon, un haup ana biklobe mesa,
ngala Rehu. 19 Hidi nam Pelek nuli nabael taun 209, nol un haup taplaeng
ana biklobe nol bihata.
20 Dedeng Rehu umur taun buk tilu beas dua kon, un haup ana biklobe
mesa, ngala Seruk. 21 Hidi nam, Rehu nuli nabael pait taun 207, kon un
haup taplaeng ana biklobe nol bihata.
22 Dedeng Seruk umur taun buk tilu, kon un haup ana biklobe mesa,
ngala Nahor. 23 Hidi nam Seruk nuli nabael pait taun 200, kon un haup
taplaeng ana biklobe nol bihata.
24 Dedeng Nahor umur taun buk dua beas sipa, kon un haup ana biklobe
mesa, ngala Tera. 25 Hidi nam Nahor nuli nabael pait taun 119, kon un
haup taplaeng ana biklobe nol bihata.
26 Dedeng Tera umur taun buk iut lisi, kon un haup ana biklobe at tilu;
Abram, Nahor nol Haran.

Tera in hua-koet tas

27 Nias Tera in hua-koet tas. Tera anan nas, Abram, Nahor nol Haran.
Haran haup ana biklobe mesa, ngala Lot. 28 Dedeng Haran mate kam, un
ama Tera nuli nabale. Un mate se iung in hua una ka, ngala Ur ne atuil
Kasdim mas dale ka. 29 Abram saap nol Sarai. Nahor saap nol Haran ana
bihata la, ngala Milka. Haran kon haup ana biklobe, ngala Yiska. 30 Mo
Sarai hua aan lo, undeng un maan in hua ka tema.
31 Oe mesan na, Tera nol un ana Abram, un nalen Sarai nol un upu Lot,
putis lakos nang soleng iung Ur. Dedeng na, oen le lakos dale Kana'an. Mo
lakos lius se dale Haran kon, oen daad se las tukun. 32 Se na, Tera mate se
dedeng un umur taun 205.

12

Ama Lamtua Allah huil nal Abram

1 Dedeng na, AMA LAMTUA aa meman son nol Abram noan, “Abram!
Ku puti nang soleng ku ingu lia, ku nenan nas, nol ku amam ma uma la.
Ku lako se mana mesa, man mam Auk tulu bel kun.
2 Mam Auk bel ku hangun.
Le ku in hua-koet tas mamo taplaeng,
nol daid bangsa in tene dui, didiin atuli li taan ku ngalam ma.
Hidim ku kon daid hangun bel atuil didang.
3 Mam Auk bel hangun se atuli-atuil man in bel ku hangun nas.
Mo Auk bahang atuil man in bahang ku ngas.
Hii babanan ne!
Mam totoang bangsa in se apan-kloma ki ngias haup hangun, undeng ku.”
4-5 Dedeng na, Abram umur taun buk itu beas lima. Un kil un sapa Sarai, nol un palin na ana Lot, nol un hmuki-pusakan nas totoang, nol totoang atuli-atuil in dake, man un hapus se kota Haran nas. Kon Abram nol un nenan nas bokas nang soleng Haran, le lakos se dale man AMA LAMTUA in tek un son na. Oen laok napiut le lius se mana mesa, ngala Kana'an.
6 Lius se uas kon, Abram laok pukiu dale na. Un lako lius dadani nol ingu mesa, ngala Sikem. Hidim oen daad tahang dadani kai ina tene mesa, se More. Dedeng na, atuil Kana'an nas daad nabael se las. 7 Se na, AMA LAMTUA tulu-balang apa ka bel Abram. Un tekan noan, “Mam Auk bel dale ni bel ku in hua-koet tas.” Hidi kon Abram daek mana mesa, toden nini batu, le taon daid maan in tunu-dadung bel AMA LAMTUA, man tulu-balang apa ka son se maan na.
8 Hidi deng maan nam, Abram lakos seda se leten, ne suu loten, hidim daad tahang se iung Betel nol iung Ai hlala ka. Se na, un bangun mija in tunu-dadung mes pait taung in todan-lahing AMA LAMTUA. 9 Hidi nam, un daad seda-seda mana, lako lius se dale Negeb, ne Kana'an halin loet-ahen.

Abram lako se dale Mesir

10 Oe mesan na, lubu muun isi se dale Kana'an. Undeng na le Abram nol un nenan nas laok katang dui pait, el halin loet-ahen, le lakos lius se dale Mesir. Oen daad tahang se las. 11 Oras oen le taam lakos se dale Mesir ra, Abram tek un sapa ka noan, “Sarai. Ku niam leok isi. 12 Ta eta atuil Mesir ras ngat net ku in leok isi eli kia lam, taon elola ko oen keo tele au, undeng auk niam ku sapam. Nini ela lam, oen kat nal ku. 13 Tiata banan dui ka, ku tekas noan auk niam mo ku kakam. Nini ela lam, oen keo tele auk lo, molam oen babanan nol au, undeng ku.”
14 Oras Abram lakos lius se Mesir kon, atuli las ngat net bihatang na lekon ana lo. 15 Lahing Mesir ra pegawin nas ngat net bihatang na kon, oen naka-naka un in leko ka, se lahing nga sila. Kon oen nol bihatang nga lako se lahing nga uma. 16 Tiata lahing nga tao Abram nol babanan, undeng Sarai. Hidim lahing nga bel Abram hmukit el; lae-blai, laen, aus-sapi, keledai, nol unta mosa-mosa tuun ela. Un kon belen ata biklobe nol bihata.
17 Mo undeng un kat atuli sapa lako se un uma la son, tiata AMA LAMTUA hukung lahing nga nol un uma isin nas nini ili bili-ngala. 18 Hidi kon lahing nga haman Abram le tekan noan, “Abram, ku tao saa in tao nia la? Amo tasao le ku tek tuun lo noan, bihatang ni ku sapam mia? 19 Mo ku tek le, un niam ku palim! Naha-bubuit tam auk katan le taon daid auk sapang! Ku sapam mi nian! Nol nia, kil nolan lako. Mi duam bok lakom deng auk silang ngi tia!” 20 Hidi nam, lahing nga lek un pegawi las le nulut puting Abram nol un sapa ka, nol un sa-saa las totoang deng dale na.

13

Abram nol Lot bakisan apa

1 Hidi na kon, Abram nang Mesir, le pait lako se dale Negeb. Un lako nol
un sapa ka, nol un hmuki-pusakan nas totoang. Un palin na ana Lot kon,
lako mudi. 2 Abram na mo muik isi. Un hmukit in moang ngas, lil-mea,
nol lil-muti kas mamo isi.
3 Deng Negeb un laok seda-seda mana, le pait lako se iung Betel nol iung
Ai hlala ka. Hmunan nu, un daad net se la. 4 Nol un kon bangun mija in
tunu-dadung se na son. Tiata un todan-lahing AMA LAMTUA se na.
5 Lot man leo-leo nol Abram ma kon, muik hmukit in moang mamo, nol
un atulin in dake ngas kon mamo. 6-7 Mo maan na bluang isi lo taung
Abram nol Lot, le oen nulis leo-leo nol oen hmukin nas totoang. Hidim
Abram nol Lot atuil in lolo-poang ngas, kaen apa undeng bluan se maan
na dabun in nalo oen hmukit tas. (Dedeng na, atuil Kana'an nas nol atuil
Feris sas kon daad nabael se las).
8 Hidi kon Abram tek un ana ka noan, “Hoe Lot! Kit nia mo ama-ana,
mo tamlom kit banan nol apa mes nol mes lo, undeng kit atulin in dake
ngias in keng apa tutungus sia. 9 Tiata in banan dui ka, kit duat bakisan
apa tuun tia. Maan ni bluang. Tiata eta ku huil dale su loten nua lam, auk
haup suu blain nia. Mo eta ku huil dale suu kanan nia lam, auk kat se kliu
nia.”
10 Ti Lot ngat-ngat pukiu. Kon un ngat net hnono palun Yordan man
liis-laas nol ui, lako pes se iung Soar. Maan na dale ka boa-mina leko,
banansila el AMA LAMTUA klapa la, nol hnika ka el dale Mesir. (Dedeng
na, AMA LAMTUA tao didaan kota Sodom nol Gomora lo bii. Tiata dale na
banan nabale.) 11 Ta Lot huil nal totoang dale hnono palun Yordan na. Kon
oen duas bakisan. 12 Mo Abram daad napiut se dale Kana'an. Hidim Lot
lako daad se ingu-iung man in dadani nol kota Sodom, se hnono Yordan.
13 Mo atuli-atuil Sodom mas, daat isi. Oen dai hii-ming AMA LAMTUA lo.
14 Dedeng Lot nol Abram bakisan apa son kon, AMA LAMTUA tek Abram
noan, “Abram! Olan hikus ku matam ma le ngat pukiu mana-maan ku in
dili ka. Ngat babanan sila-klupu, nol kliu-kanan. 15 Totoang dale man ku
in ngat nas, mam Auk bel kus nol ku in hua-koet tas, le daid mi pusakan
napiut lako lius didiin. 16 Mam Auk bel ku in hua-koet tas le daid mamo
banansila el hlaen in ne tasi suut tua ngas. Didiin atuli li kaih nal ku in
hua-koet tas mamon na lo. 17 Nol nia, ku laok pukiu dale na blatas sa, nol
un blehan na. Ta totoang nas, mam Auk bel kus.”
18 Hidi na kon, Abram lakos le daad seda pait se mana mes dadani nol
kai-kai ina tene kas se Mamre, dadani nol iung Hebron. Kon un toed batu,
le daid man in tunu-dadung halin todan-lahing AMA LAMTUA se na.

14

Abram hulung Lot

1 Dedeng na, lahi at aat nakbua. Nas: Amrafel, laih dale Sinear. Ariok,
laih dale Elasar. Kedarlaomer, laih dale Elam. Nol Tideal, laih dale Goyim.
2 Dedeng na kon, muik lahi at lim didang kon nakbua. Laih nas: Bera, laih
dale Sodom. Birsa, laih dale Gomora. Sinab, laih dale Adema. Semeber,
laih dale Seboim. Nol Bela, laih dale Soar. Hidi nam laih at aat tas keng
nol laih at lim didang ngas. 3 Laih at lim nas nakbua nol oen soldadu las
se hnono Sidim, (man halas ni, oen noken noan Tasi Hmate).

4 In keng na, un peke ka elia: Hmunan nua, laih lim nas todan se laih
Kedarlaomer lius taun hngul dua. Mo taun hngul tilu ka kon, oen hangus
labang una.
5 Oras le taam laok el taun hngul aat ta ka, laih Kedarlaomer nol un
tapans laih tilu las maas nol oen soldadu las. Oen hote-dati le tao tehen
ingu-dale tenga. Nas: atuil Refaim se dale Asterot-Karnaim, atuil Susim
se dale Ham, atuil Emim se dale Sawe-Kiryataim, 6 nol atuil Hori man in
se leten Seir lako lius epe hlaen El Paran suut ta ngas. 7 Hidim bali pait
lakos se En Mispat (man halas ni ngala Kades). Hidi nam, oen tao dudus
atuil Amalek kas ingu la, nol tao tehen atuil Amori man in daad se dale
Haseson-Tamar ras.
8-9 Hidim laih lima las mana-mana oen soldadun nas se hnono Sidim, le
lakos hote-dait labang Laih at aat tas. 10 Se hnono na, muik tubu ter mamo.
Dedeng oen hote-dait apa ka, laih Sodom nol laih Gomora, nol oen soldadu
las haung lalis. Teng deng one la naih taam lakos tubu ter ras dalen. Nol
tenga las lail lakos se leten. 11 Tiata laih at aat in nala ngas, laok nuhu-dau
nal kai-batu, nol kakaat deng Sodom nol Gomora. Hidi nam oen pait.
12 Se dedeng na, Abram ana Lot daad se Sodom. Kon nam, laih at aat tas
daek Lot, le nuhu-dau nal un sa-saa las, nol un atulin nas totoang.
13 Mo muik atuli mes man kuis. Kon un lali lako tek Abram, atuling
Ibrani nga, man daad dadani nol kai ina tene-tene kas ne Mamre. Dedeng
na, muik atuil Amori mes ngala Mamre. Un pali-kakan nas Eskol nol Aner.
Oen nam dil iin mes nol Abram. 14 Dedeng Abram ming noan, atuli las
daek nal un palin na ana ka, kon un haman nakbua un atuil in dake,
man taan in hote-dati ngas. Oen totoang atuli at 318. Hidi kon oen laok
nulut muid laih at aat tas, lakos pes se iung Dan, man katang ne halin suu
blai-ahen nua.
15 Se na, Abram bating un atulin nas, le daid buan ila lo. Duman na
kon, oen lakos hote-dati nol atuil nas. Hidim Abram nol un atulin nas
nulut napiut oen lakos lius se iung Hoba, se kota Damsik halin suu blain
na. 16 Kon nam, Abram haup pait Lot nol un atulin nas, nol oen sa-saa las
totoang, nol atuli-atuil tenga las kon.

Melkisedek tutnaal Abram. Un daid lahi nol tulu agama deng Ama Lamtua Allah

17 Oras Abram pait deng in hote-dait le tao tehen laih at aat ta ngas,
laih Sodom maa sodo-sium Abram se hnono Sawe (man atuli taom noken
noan, Hnono Lahi). 18 Dedeng na, Melkisedek daid laih kota Salem.* Nol
un kon daid tulu agama deng Ama Lamtua Allah in Lapa Dui Hihidi ka.
Un maa, le kil bel Abram ruti nol anggor uin. 19-20 Hidi kon un aa le bel
hangun se Abram noan, “Nang le Ama Lamtua Allah in Lapa Dui Hihidi,
man koet apan-dapa ku nol apan-kloma kia ka, bel ku hangun. Naka-halit
Ama Lamtua Allah, man hulung ku son, le ku nal deng ku musu las.”
Hidi na kon, Abram bating bel Melkisedek op mes deng op hngulu, deng
totoang sa-saa man un in nuhu-dau nal pait son nas.
21 Hidi na lam, laih Sodom todan Abram, le tekan noan, “Ama Abram.
Sa-saa man ama in nuhu-dau nalas son deng auk musu la ngas, nang le
ama palas totoang. Mo auk suma nodan pait auk atulin nas.”
22 Abram siut noan, “Ama Lahi. Auk sumpa se Ama Lamtua Allah man
Lapa Dui Hihidi ka sila-mata, man koet apan-dapa ku nol apan-kloma kia,
23 noan, auk kat sa-saa mes lo kon, deng ku sa-saa las. Bung ana teben

* **14:18** Muik atuil in tana teng tek noan, kota Salem nol kota Yerusalem na mo mes sii.

mes kon, auk boel katan lo. Nini ela lam, ku aa nal lo noan, ‘Abram haup
hmuki, undeng au.’ 24 Auk parlu saa lo. Suma ol man auk atulin nas katan
son nam, nangan tuun noan hidi. Nol nang le auk tapang at tilu lias; Aner,
Eskol, nol Mamre, kat nal oen nena las.”

15

Ama Lamtua Allah nol Abram hid apa

1 Hidi nam, AMA LAMTUA tulu-balang apa ka bel Abram, le tekan noan,
“Abram! Ku lii deken. Ta Auk man tiud bel ku deng ku musu las. Nol mam
Auk bel ku in hapu tene.”
2-3 Mo Abram siut noan, “Eee, Ama Lamtua Allah. Ama Lamtua bel auk
mamo nas ela kon no, muik nahin saa lo. Ta auk muik aan le halin pesang
bel auk in hua-koet tas lo. Tiata kom le haup pusaak mamo taung in tao
saa ka? Bole-bole lam, auk ata in dake Eliasar deng Damsik man haup
totoang.”
4 Mo AMA LAMTUA siut noan, “Ela lo! Ta ku anam ma esa man haup
pusaka las, mo ata na lo.”
5 Kon Un kil puting Abram, hidim tekan noan, “Olan ku ngat laok bus el
apan nua, le tinang duun nas. Ku kaih nalas se? Mam ku in hua-koet tas
mamon na el duun nas kon!”
6 Ti Abram sium AMA LAMTUA in teka ka. Kon AMA LAMTUA noken un
noan atuil in dalen lolo, undeng Abram parsai se Una.
7 Hidi nam, AMA LAMTUA tupang Un in aa ka pait noan, “Auk niam,
Lamtua Allah. Auk man kil puting ku son deng iung Ur, ne dale atuil
Kasdim mas. Nol Auk kon man bel ku dale ni le daid ku dale pusaka.”
8 Mo Abram ketan noan, “Taon elola na la LAMTUA? Taon elola le halin
auk taan noan, mam dale ni daid auk pusaka ka?”
9 Kon Un siut noan, “Elia! Maa le kit tao oras mesa, le butu-kil asa man
Auk in teka apin na. Nol nia, ku laok kat hmukit le bel Au: aus-saip ina
mesa, laen ina mesa, nol lae-blai moko mesa. Oen totoang musti umur
taun tilu. Hidim ku kil taplaeng nol tiul-tuan mesa, nol hmuktai mesa.”
10 Kon Abram laok kat hmukit nas totoang. Hidim un keos le baang
bating aus-sapi la, laen na, nol lae-blai la, daid bila dua-dua. Hidi nam un
tao nakbua sisi las op dua se dale ka, un nenes halin-halin, le daid lalan
dua. Mo un keteng bating tilu-kee kas lo. 11 Kon nam tilu-kee in kaa sa-saa
hmate ngas maas le noan kaa sisi las. Mo Abram nulut soleng one.
12 Nikit lelo la dene tukun nam, Abram niin nala. Un natloa noan,
mitang-mames sa bua nal una, tiata un lii isi.
13-15 Hidi kon Ama Lamtua Allah tek un noan,
“Abram! Mam ku nunuil le didiin ku blalan isi, halas-sam ku mate nol
leko-leko, le oen puan ku nol babanan.
Mo ku in hua-koet tas lakos daid atuil in laok-maa se atuil didang ingu-
dale.
Mam bangsa deng ingu-dale na tao oen le daid ata, hidim tudan-kidas
le tao sus oen muun isi, didiin taun ngatus aat.
Mo mam Auk hukung bangsa na.
Hidim Auk kil puting ku in hua-koet tas deng dale na, nol oen kil
hmuki-pusaka mamo-mamo.✡
16 Mam Auk ator le, ku in hua-koet tas lako lius bata lima la, man pait
maas se lias.

✡ **15:13-15** Dehet deng Aan in Nutus sas 7:6-7

Halas ni, atuil Amori las daad ne dale ni dapas. Atuil nias daat, molam
muun isi lo bii.
Eta mam ku upu kia-kaon nas pait maas se ni son nam, Auk le pake
one, le hukung sii-sakeng atuil Amori las. Ta se dedeng na lam, oen
in daat ta lai-lisin son."
17 Nikit duman son kon, suknahkitu lam, muik nus puit deng ai se hlikan
mesa, nol obor mes kaloe le heo-heon deng siis lalan dua nas hlala ka.
18 Dedeng na kon, AMA LAMTUA butu-kil in hida nol Abram. Un tekan
noan, "Auk hida, le mam Auk bel dale ni se ku in hua-koet tas, kilan deng
palun Mesir,* lako lius se palun Efrat, 19 nol dale atuli-atuil Keni, Kenas,
Kadmon, 20 Het, Feris, Refaim, 21 Amori, Kana'an, Girgasi nol Yebus."

16

Hagar nol un ana Ismael

1-3 Dedeng na, Abram pait deng Mesir, le daad taun hngul son se Kana'an.
Un sapa Sarai haup aan lo bii. Lam Sarai muik ata bihata mesa, atuil Mesir,
ngala Hagar.
Oe mesan na, Sarai aa nol Abram noan, "Papa! AMA LAMTUA hepat auk
maan in haup ana ki son. Tiata banan dui ka, paap laok niin nol auk ata
kia, le halin nam un hua bel auk ana."
Kon Abram tao muid un sapa ka in teka ka. Hidim Sarai bel Hagar le
daid Abram sapa hmudin. 4 Hidi kon Abram niin nakbuan nol Hagar, kon
nam un behe. Mo dedeng Hagar taan son noan un behe, kon un koaok,
tiata un ngat Sarai maat halin lo kon.
5 Tiata Sarai tek Abram noan, "Auk man bel ku ata na, le daid ku sapam
hmudin. Mo nikit bihatang na taan noan un behe son kon, un ngat kabaul
au. Nias totoang in kula ki ku! Tiata nang le AMA LAMTUA man nutus kit
duat dasi lia. Halas-sam ku tanan!"
6 Kon nam Abram siut noan, "Elia! Ku niam bee hmunan. Mo un nam
suma bee hmudin tuun. Tiata ku man muik hak le ator una. Ku le tao saa
nol una lam, na ne ku!" Hidi kon Sarai siut-saet tuun nol Hagar, tiata un
haung lali.
7 Un lali lako se epe hlaen mesa. Kon AMA LAMTUA ima-ii mes deng
sorga, maa tutnalan se dadani ui mata mesa, se lalan in laok bus el Sur ra.
8 Ima-ii na tekan noan, "Hoe Hagar, Sarai ata! Tasao le ku mo ni lia? Ku
deng ol maa, nol ku le lako bus el ola ka?"
Kon un siut noan, "Auk laling nang soleng auk bi-lahing nga."
9 Kon AMA LAMTUA ima-ii la hanet un noan, "Elia! Banan dui ka ku
pait lako se ku bi-lahim mua. Un tao ku elol tuun kon no, ku sium tuun.
10 Ku lii deken. Ta mam Auk bel ku in hua-koet tas le mamo, didiin atuli
li kaih nal oen mamon na lo. 11 Halas ni ku behe. Nesang lo ka kam, ku
hua tana-ana biklobe mesa. Ku musti ngali un ngala *Ismael,* (ngaal na lin
na banansila el dais Ibranin mesa, man muik nahin noan, 'Ama Lamtua
ming'), undeng Un ming ku in lilu ka son. 12 Mo eta tana-ana na tene maa
kam, un nuli katang nol un pail-kakan nas. Undeng un banansila el ahloet
huin, man dai ming le atuli pekot un lo ka. Asii tukun kon un labang. Nol
atuli li totoang hobalin labang una."
13 Ming hidi ela kon, Hagar nangan se un dalen na noan, "Auk net AMA
LAMTUA, man doha-tinang au ka son." Tukun nam un noken Ama Lamtua
nini ngala noan, "Lamtua in paiduil au." 14 Undeng na le, atuli las ngali ui

* **15:18** Palun Mesir ra na mo bet palun Misraim in se Sinai ka, tamlom palun Nil fanga suu halin leol-saken na.

mata na *Beer Lahai Roi*, man nahin na noan, “ui mata deng Atuling man in nuli, man papa-paiduil au.” Maan ni ne iung Kades nol iung Beret hlala. Ui mata na muik nabael maa lius leol nia.

15 Hidi na kon, Hagar pait. Kon un hua ana biklobe mesa. Abram ngali ngala *Ismael.* 16 Oras Hagar hua Ismael la, Abram umur taun buk palu beas eneng son.

17

Ama Lamtua butu-kil in hida nol Abram nini in sunat

1 Nikit Abram umur taun buk sipa beas sipa kon, AMA LAMTUA maa tulu-balang Un apa ka bel Abram. Un tekan noan, “Auk niam Lamtua Allah man in Kuasa Dudui ka. Ku musti muid napiut Auk in koma-koma ngas, nol nuil lolo-lolo. 2 Auk le butu-kil in hida nol ku, nol tao ku in hua-koet tas le daid mamo lai-lisi.”

3 Kon Abram hai buku ka le bubu sila ka lako pes dale. Ama Lamtua Allah tek napiut noan, 4-5 “Auk in hid ku ki elia: mam ku daid upu kia-kaons deng bangsa mamo isi. Undeng na, tiata ku ngalam ma *Abram* lo ka, (man nahin na noan, ‘aam man ngala ka lali’), molam *Abraham* (man nahin na noan, ‘upu kia-kaons deng bangsa mamo’). 6 Mam Auk bel ku in hua-koet tas le mamo taplaeng lai-lisin. Nol mam Auk kon bangun-pii bangsa mamo deng one, nol nikit lahi mamo deng in hua-koet nas.

7 Auk kil dididi Auk in hida ni napiut nol ku, nol ku in hua-koet tas. In hida ni hidi nutus taan lo, ta Auk niam mo, ku nol ku in hua-koet tas Lamtuan Allah. 8 Dale Kana'an ni totoang mam Auk bel kun, nol ku in hua-koet tas. Halas ni ku suma daad tahang tukun se nia. Mo ku in hua-koet tas man haup dale Kana'an lako lius didiin son na. Nol mam Auk kon daid oen Lamtuan Allah. 9-10 Mo ku nol ku in hua-koet tas, musti kil napiut in hida ni didi-didi. Biklobe las totoang musti sunat. 11-13 Kilan deng leol nia, eta biklobe li umur lelo paul son nam, musti sunat. Ku nenan nas, ku atuil in dake ngas totoang, nol ata man ku sos nalas son deng nusa didang ngas kon, totoang musti sunat. Sunat ta man daid tada noan, kit duat in hid apa ka napin didi, ne mi apan nas. 14 Bikloeb ol man sunat lo kam, un taam baab ne Auk in hida ni lo, nol tama le daid Auk atulin lo.”

15 Hidi nam, Ama Lamtua Allah tek napiut pait noan, “Deng leol nia, ku boel noken ku sapam ma *Sarai* lo ka, molam noken tuun noan *Sara.* 16 Mam Auk bel hangun mamo-mamo se Sara, le hua bel ku tana-ana biklobe mesa. Baktetebes ela! Mam Sara daid upu kia-kaons deng bangsa mamo. Nol mam Auk nikit lahi mamo deng un in hua-koet tas.”

17 Abraham hai buku ka le bubu sila ka lako pes se dale nabale. Mo se un dalen na lam un mali. Un nangan noan, “Bikloeb blalan isi son man umur taun ngatus el au lia ki, taon elol le haup aan pait tia? Nol Sara blalan isi son kon, umur taun buk sipa, lam taon elol le un hua nabale lia?” 18 Kon un tek Ama Lamtua noan, “Lamtua, nang le Ismael man haup auk pusakan nias tuun tia kon, sa-saa lo.”

19 Mo Ama Lamtua Allah siut noan, “Loo! Mam ku sapam Sara hua ana biklobe mesa. Ku ngali un ngala ka *Isak*. Auk in hida ki nahi lako se una, nol un in hua-koet tas lako lius didiin hidi nutus taan lo. 20 Auk kon ming asa man ku in nodan taung Ismael la son. Tiata Auk kon belen hangun, nol Auk bel taplaeng un in hua-koet tas le daid mamo. Mam muik kaka-ama hngul dua putis deng un in hua-koet tas. Nol mam un in hua-koet tas daid bangsa tene mesa. 21 Ela kon no, Auk in hida ki butu-kil didi nol ku anam

Isak ka sii. Suklisu nataka le oras nia, lam Sara hua una.” 22 Aa hidi ela
kon, Ama Lamtua Allah nang Abraham se maan na.
23-27 Kilan deng leol neot na kon, Abraham muid Ama Lamtua Allah in
leka ka meman. Kon un sunat. Hidim un sunat Ismael, nol totoang bikloeb
in se un uma dalen na ngas. Un kon sunat ata biklobe las totoang. Dedeng
na, Abraham umur taun buk sipa beas sipa son, nol Ismael umur taun
hngul tilu.

18

Atuli at tiul maas tutnaal nol Abraham

1 Oe mesa na, se dedeng Abraham daad dadani nol kai ina tene-tene in
se Mamre ngas. AMA LAMTUA maa tulu-balang apa ka bel un se la. Un
dehet ta elia: Leol na otot isi, tiata Abraham daad nuting angin se un hlepe
la hnitan na. 2 Kon Abraham nikit sila ka lam, un ngat net atuli at tiul dil
se kakatang buit. Tiata un lail laba-laba laok sod one. Un hai buku ka,
3 hidim tekas noan, “Ama-ama me! Eta bole lam amas tuil nanapat se auk
hlepe li le. Niun ui mosa tuun kon banan. 4 Amas teen in kae se kai fuun
nia. Tahang le tana-anang ngas kat ui halin maa boe bel amas iin nas. 5 Le
auk laok mana bel amas in kaa, halin haup in tes bubuit, maa liam amas
laok napiut. Ta auk daleng kolo isi, in haup dola le tutan-lau amas.”
Hidi kon oen siut noan, “Na banan. Nodan mamo. Kaim tuli.”
6 Hidi kon Abraham lail lako un hlepe la, le tek Sara noan, “Hlapat! Kat
tarigu in banan dui ngas sak mesa, le daek ruti.”*
7 Hidim un lail lako se un aus-sapi luas, le huil nal aus ana aap banan
mesa. Hidi kon tadu un ata ka le keo aus na, le hos un sisin na. 8 Hidim
Abraham lako kat susu, keju, nol siis man halas-sam in hos hidi na, le kil
bel atuil balu in maang nas. Oras oen kaa la, Abraham dil se kai fuun na
le tutan-lau one.
9 Kon oen ketan un noan, “Abraham! Ku sapam Sara ne ola ka?”
Un siut noan, “Ne hlepe lu dale.”
10 Kon at mes deng atuil at tiul nas tek noan, “Nataka le taun in maa kua
lam, Auk pait maang. Dedeng na lam, ku sapam Sara hua ana biklobe mes
son.”
Oras oen in aa ela ka, Sara ming deng hnita klupu ka. 11 Dedeng na,
Abraham nol Sara meman blalan isi son, nol Sara kon haup bulan lo son.
12 Ming oen in aa ela ka kon, Sara mail se un dalen na. Nol un nangan
noan, “Inah! Auk blalan son, nol auk sapang nga kon blalan isi son elia
lam, taon elola le kaim tao el atuil in saap babalu ka, halin nuting aan pait
tia?”
13 AMA LAMTUA keket Abraham noan, “Tasao le Sara mali lia? Un
nangan noan Auk in aa ni daid lo, undeng un blalan son na te? 14 Auk
niam AMA LAMTUA! Muik tahan saa mes lo kon man Auk daek nalan lo
ka lo! Nangan babanan ne! Mam eta Auk pait maang se iang taun in maa
kua lam, Sara hua nal tana-ana biklobeng mes son.”
15 Ming ela kon, Sara lii. Hidim un kaen noan, “Auk mail loo.”
Mo Ama Lamtua siut noan, “Apin meman ku mail baktebes.”

Abraham hanet Ama Lamtua le hukung atuil Sodom mas deken

16 Hidi kon atuil at tiul nas, bok lakos el kota Sodom. Kon Abraham nolas
laok saos se lalan hlala. Se na lam, oen ngat haup kota Sodom. 17 Kon

* **18:6** Dais Ibranin na dul noan, ‘kat tarigu *seah* tilu’. Seah tiul na, tatai nol tarigu sak mesa (na kilu 20-25).

AMA LAMTUA nangan se Un dalen na noan, “Banan dui ka Auk tek nuting
Abraham noan, Auk le tao didaan kota Sodom. 18 Ta Abraham in hua-koet
tas mamo taplaeng, le daid bangsa tene man muun isi. Nol mam un kon
daid hangun bel totoang bangsa in se apan-kloma kia ngas. 19 Auk huil nal
un son, le tui un anan nas, nol atuil didang ngas kon, le muid napiut AMA
LAMTUA lalan na, nuil lolo-lolo, nol nole taan lo. Eta oen tao ela lam, Auk
in hida nol Abraham ma, Auk taon le dadi.”
20 Kon AMA LAMTUA tek Abraham noan, “Elia! Auk ming atuli mamo
son, bisat isi nol atuil deng kota Sodom nol Gomora. Oen in daat ta lai-lisin
son. 21 Tiata Auk niu laok tinang esang, le totoang man Auk in ming son
nas, ela baktebes tam lo ka. Etan lo kam, Auk musti tana.”
22 AMA LAMTUA aa mamaus nol Abraham mam, atuil at dua las laok
napiut bus el kota Sodom. 23 Abraham lako dadani nol Ama Lamtua hidim
hanet noan, “Elola? Ama le tao didaan atuil banan nas leo-leo nol atuil
daat tas se? 24 Eta muik atuil banan at buk lim se kota na dalen nam, Ama
le tao didaan oen totoang nabale le? Tamlom Ama tao didaan kota na lo,
undeng one la. 25 Ama, ela deken! Ta tamlom atuil banan nas kon mates,
undeng Ama in le tao didaan atuil daat tas sa la. Ama man daid Atuil in
nutus se apan-dapa kua nol apan-kloma kia. Nol Ama esa kon taan son
noan in ela ka tom lo.”
26 AMA LAMTUA siut noan, “Eta Auk haup atuil banan at buk lim se kota
Sodom mam, Auk hukung kota na lo, undeng one.”
27 Kon Abraham tek pait noan, “Ama! Nodan ampong, eta bole lam auk
aa bubuit pait. Auk niam suma atuil ngengo man taan saa lo. 28 Eta noan
atuil banan lius at buk lim lo, le suma at buk aat beas lima siis sam, elola?
Dabun at lim siis kon, Ama le tao didaan kota na nabale le?”
Ama Lamtua siut noan, “Eta Auk haup atuil banan at buk aat beas lima
se kota na lam, Auk tao didaan kota na lo.”
29 Hidim Abraham hanet pait noan, “Eta suma at buk aat siis sam, elola
la Ama?”
Kon Un siut noan, “Eta Auk haup at buk aat tam, Auk hukung oen lo.”
30 Abraham hanet napiut pait noan, “Ama komali deken, mo eta noan
atuil banan suma at buk tiul siis sam, elola la?”
Ama Lamtua siut noan, “Eta Auk haup at buk tilu lam, Auk hukung oen
lo.”
31 Hidim Abraham niung pait noan, “Ama komali deken, eta auk ketan
bubuit pait. Eta haup atuli at buk dua siis sam, elola la?”
Un siut pait noan, “Eta noan Auk haup at buk dua siis sam, Auk tao
didaan kota na lo.”
32 Kon in puis sa, Abraham ketan noan, “Ama, Auk keket bubuit oe mes
pait, mo komali nol auk deken. Elola etan noan haup atuil banan at hngul
siis sa?”
Kon Un siut noan, “Eta Auk haup atuil banan at hngul se na lam, Auk
tao didaan kota na lo.”
33 Aa nol apa hidi ela kon, AMA LAMTUA laok napiut, mo Abraham pait.

19

Atuil Sodom mas in daat ta

1 Oras na Ama Lamtua dehet nabael nol Abraham, mo Un ima-ii at duas
las lakos napiut kota Sodom. Oen lius se uas sam, lelo la le dene son.

Dedeng na, Lot daad nabael se kota la hnita tene ka.* Ngat net atuil at dua
nas kon, un laok sod one. Hidim un hai buku ka, le suda se oen duas silan.
2 Un tekas noan, “Amam me! Maa le tuil tahang se auk uma li le. Nang le
amas boe iin, hidim ninim se nia. Tahang le ola oskaong bii le lam, amas
laok napiut.”
Mo oen siut noan, “Nodan mamo. Mo boel kukaum nol kaim deken!
Nang le kaim ninim se kota li dale epe ki tuun.”
3 Mo Lot hanet oen tutungus didiin oen tade le lakos tahang se un uma.
Kon Lot hopong ruti, nol mana mija la, le oen kaa-niun leo-leo. 4 Kaa hidi
le atuil balu in maang nas laok ninis lo bii kam, bikloeb Sodom mas tuan-
ana totoang maas dil pukiu Lot uma la. 5 Oen kidu-ahan mumuun le tek
Lot noan, “Hoe Lot! Bikloeb dua apin nas ne olas sa? Puting bel kamis
maa, ta kaim le niin nolas!”
6 Kon Lot puti, hidim hep hnita ka. 7 Un tekas noan, “Kaka-pali me! Mi
tao dadaat nol auk atulin nias ela deken. 8 Olan mi hii napat le! Auk anang
bihata at dua. Oen haat-ana nabale. Nang le auk bel mi oen duas. Mi le
tao saa nol one lam, ne mia. Mo sadi mi boel tao saa nol auk atulin nias
deken, ta muid kit hadat tia lam, auk musti doh oen nol babanan.”
9 Mo atuil Sodom mas kidu-ahan le tek noan, “Ku boel maa kutang se ni
deken! Ta ku nia mo atuil in laok-maa se maan ni tukun. Ku atuil likun,
tiata ku muik hak le ator kaim lo. Banan dui ka ku modat deng ni tia. Eta
lo kam kaim tao ku muun dui deng atuil at dua nas.” Hidim oen hutun
soleng Lot, kon oen leo-leo laok tuil hnita ka, le noan tao dudus hnita na.
10 Mo atuil at dua nas doong iman nas le pel tamang Lot lako uma dalen,
hidim oen hkaen tele hnita ka. 11 Hidi nam oen duas tao tedo atuil Sodom
mas matan nas, didiin oen mame-mames le nuting hnita ka, mo hapun lo.

Ama Lamtua tao puting Lot deng kota Sodom

12-13 Hidi kon atuil at dua nas aa nol Lot noan, “Lot! AMA LAMTUA taan
atuli-atuil in se kota ni ngias in daat ta son. Tiata Un lok kaim maam,
le tao dudus-didaa totoang kota nia. Tiata ku muik pail-kakans didang
nabael pait ne kota nia tam lo ka? Eta muik aan biklobe, tam aan bihata,
tam ana-manhiu, tamlom sii tuun kon, laok pel puting oen deng kota ni
tia!”
14 Kon Lot laok tutnaal tana muda dua man le daid un manhiun nas,
hidim tekas noan, “Hii babanan ne! Nol nia mi putim laba-laba deng kota
ni tia, ta AMA LAMTUA le tao didaan kota nia!” Mo oen bali le Lot suma
aa hanit tukun.
15 Ola oskaong bii kon, Ama Lamtua ima-ii at dua nas dising Lot, le halin
Lot putis laba-laba tia. Oen tek noan, “Lot! Hangu tia! Pel ku sapam ma,
nol mi anam bihata las duas, le lalim nol ni tia. Nang soleng kota ni tia.
Eta lo kam mi matem mosa-mosa, nol daid ahum leo-leo nol kota nia.”
16 Mo Lot pailius nabale. Molota AMA LAMTUA le bel slamat una.
Undeng na le atuil at dua nas kil Lot, un sapa ka, nol un anan bihata
las duas se iman nas, le pel puting deng kota na. 17 Kon at mes deng atuil
at dua nas lek noan, “Lail mumuun le nuting in nuli tia! Boel lis laok bus
el klupu lu deken! Boel tenem se hnonon nas deken! Lail napiut lakom el
leten nuas, le halin nam mi matem deken!”
18 Mo Lot situn noan, “Idaa Ama! Ela deken! 19 Amas meman baktebes
tulung le bel slamat kaim son. Mo leten nuas katang isi! Tamlom mo kaim
lius se uang bii, mo in daat tas nulut haup kaim se lalan hlala son na.

* **19:1** Hmunan-hmunan nua lam, kota la hnita na daid atuli-atuil blalan nas maan in daad le nehan dasi. Taom oen aa nol apa se na.

20 Ama, ngat le. Muik iung ana mes katang deng ni lo. Iung na ana blutu
tuun nol muik nahin saa lo. Etan ama tade kam, nang le kaim lail lakom
uam tuun."
21 Kon un siut noan, "Elam, laok tia! Ta mam auk tao didaan iung na lo.
22 Tiata nol nia, mi lail laba-laba lakom uam tia! Ta auk tao sa-saa lo, eta
mi lakom lius se luam lo bii." Kilan deng dedeng na, atuli las ngali iung
na *Soar*, man nahin na noan 'blutu'.

Kota Sodom nol Gomora ai kaa nuli

23 Lelo le sake kam, Lot lakos lius se Soar son. 24 Nahkiut tuun nam,
AMA LAMTUA boho ai nol blirang le kaloe niu deng apan nu laok kaa nuli
kota Sodom nol Gomora. 25 AMA LAMTUA tao dudus-didaa hidi totoang
kota na nol ingu-iung in se dale na ngas, nol totoang in nuil se na ngas:
atuli, hmukit nol in mula-hai ngas totoang.
26 Oras oen lalis sa, Lot sapa ka lis lako bus el klupu. Tiata nahkitu lam,
un dadi hdin sila.
27 Ola oskaong bii kon, Abraham lako pait se maan lahin un dil le hanet
AMA LAMTUA ka. 28 Hidim un ngat niu lako bus el Sodom nol Gomora,
nol hnono nas totoang. Un ngat tam se ola-ol tuun, nus sa buan-buan saek
lako bus el apan-dapa. Undeng ai la kaa nuli totoang.
29 Ama Lamtua Allah tulung Lot le puti deng maan in tom hukung na,
se oras Un in tao dudus-didaa kota-kota na ngas. Undeng Un nangan Un
in hida man Un butu-kilan nol Abraham son na.

Lot nol un anan bihata las

30 Dedeng na, Lot lii in daad napiut se iung Soar. Undeng na le un nol
anan bihaat at duas las, lakos seda se leten. Hidim oen daad se liang bolo
mes dalen.
31 Oe mesan na, un ana bihaat hmunan na aa nol un palin na noan, "Adi!
Se maan nia lam, muik biklobe mes lo kon man maa saap nol kita. Nol
nesang lo ka kam, kit aman ni blalan keko lako, nol ela lam un haup aan
pait lo ka. 32 Tiata banan dui ka kit ninung ama le mahu. Hidim kit niin
nolan, le halin nam kit tupang napiut ama in hua-koet tas."
33 Kon duman na, oen ninung ama ka anggor didiin mahu. Hidim ana
bihaat hmunan na laok niin nol un ama ka. Mo blalan na mahu isi, tiata
un taan un in niin nol ana bihata la ka lo.
34 Ola ka kon, kaka la tek un palin na noan, "Adi! Sian auk niin nol ama
son. Duman ni ku lolen. Kit ninung mahu un pait, hidim ku taam laok niin
nol una. Nini ela lam, kit duat leo-leo haup nal ana, le tupang kit aman si
in hua-koet ta."
35 Duman na kon, oen ninung oen aman na le mahu pait. Hidim ana
hmudin na taam lako niin nol un ama ka lolen. Mo blalan na mahu isi
son, tiata un taan dadale lo noan un niin nol un ana bihata la son.
36 Tiata ela kon, oen duas behes, undeng niin nol oen amans in hua ka
esa. 37 Hidi kon ana hmunan na hua ana biklobe mesa. Un ngali ngala
Moab (Moab lin na tatai el dais Ibranin mesa, man nahin na noan 'maa
deng ama'). Un man daid atuil Moab pas upu kia-kaons maa pes leol neot
nia. 38 Ana hmudin na kon hua nal ana biklobe mesa. Un ngali ngala *Ben
Ami* (man nahin na noan, 'aan deng auk nen esa ngas'). Un nam daid atuil
Amon nas upu kia-kaons.†

† **19:38** Lius se leol hmudin nam, atuil Moab nol atuil Amon nas tao sus atuil Israel las tutungus.

20

Abraham nole lahing Abimelek ka

1 Hidi nam, Abraham lako seda se Mamre, ne dale Negeb halin loet-
ahen na le daad se iung Kades nol iung Syur hlala ka. Mo nesang lo kon,
un lako seda pait se iung Gerar. 2 Kon un tek atuli-atuil se na ngas noan,
Sara na mo un palin. Undeng na le Abimelek, lahing Gerar ra lok un atulin
nas, le laok taam nodan Sara, hidim nolan lako se lahing nga um lahi la.
3 Duman mesan na kon, Ama Lamtua Allah tulu Un apa ka bel lahing nga
se in natloa dalen. Un tek noan, “Ku le mate son nia! Lole ku kat atuli
sapa kam.”

4-5 Mo Abimelek siut noan, “Ama Lamtua! Auk huud tahan bihatang na
lo bii. Nol auk kon kula lo. Abraham esa man teka noan bihatang na un
palin. Nol bihatang na kon hao muid ela. Undeng na le auk tadu atuli laok
kat un nol auk daleng ngi in niu. Tiata Ama Lamtua bel kula auk deken!”

6 Kon Ama Lamtua siut noan, “Meman Auk taan noan ku dalem ma niu.
Nol Auk man tahang, le halin ku huud bihatang na deken le. Nini ela lam,
ku tao kula saol Auk lo. 7 Nol nia, ku tunang pait bihatang na lako un sapa
ku tia. Ta un sapa ka na mo, Auk mee-baha. Tiata ku laok nodan una,
le kohe-kanas bel ku, halin nam ku mate deken. Mo eta noan ku bel pait
bihatang na lo kam, nangan ni bana-banan! Ta mam ku, nol ku atulim
mas matem totoang.”

8 Ola oskaong bii kon, lahing nga haman un atulin in dakeng ngas
totoang, le nahdehes un in natloa ka. Kon oen totoang lii. 9 Hidi kon
lahing nga haman Abraham le ketan noan, “Auk tao kula ku saa la, le ku
tao nahu au, nol auk hutun nias eli lia? Ku boel tao dais in banan lo eli
deken. 10 Ku nangan elol le didiin ku tao eli lia?”

11 Kon Abraham siut noan, “Ama lahi! Auk bali noan mi totoang niam
atuil in taan Ama Lamtua Allah lo. Tiata taon elola ko bet muik atuli in
le keo tele au, halin kat nal auk sapang ngia. 12 Meman auk in teka na
baktetebes ela, noan un nam mo auk paling. Ta kaim duam niam aman
mesa, mo inan bakisan. Undeng na le kaim kat apa le daid sapa-ana.
13 Tiata dedeng Ama Lamtua Allah tadu kaim lakom heon-heon na, auk
tek auk sapang nga noan, ‘Eta kit laok se ola-ola, le atuli ketan kit duat in
nuil nol apa ki elola, nol eta ku namnau au lam, siut tuun noan kit duat
niam bata-blane.’ ”

14-16 Kon nam lahing Abimelek bel pait Sara. Hidim un tek Sara noan,
“Nol nia auk baen bel ku kakam ma duit muti lihu mesa, le daid tada noan,
auk daek kula-sala saol ku lo. Nol nang le halin atuli las totoang taan ela!”

Hidim lahing nga tek Abraham noan, “Abraham! Auk nusa ki holsai
bating ku. Ku le laok daad se ola tukun kon, bole.” Hidi nam un bel
Abraham aus-sapi, laen nol lae-blai. Un kon belen ata biklobe nol ata
bihata.

17-18 Se dedeng Abimelek nuhu-dau nal Abraham sapa ka ka, AMA
LAMTUA tung kele maan in hua ana deng totoang bihaat in daad se
Abimelek dale in prenta ka. Mo nikit lahing nga bel pait Sara lako se un
sapa ka kon, Abraham kohe-kanas se Ama Lamtua le sai pait bihata-bihata
las maan in hua ana ka. Kon oen haup in hua pait.

21

Sara hua Isak bel Abraham

1-7 Hidi na kon, AMA LAMTUA niung hangun bel Sara, muid Un in hida
ka. Abraham blalan son, mo Sara kon behe. Dedeng un mana le hua

ana ka ka, Abraham umur taon ngatus. Ti tom nol oras sa kon, Sara hua ana biklobe mesa. Ta Abraham ngali ngala, *Isak* (man nahin na noan 'un mali').

Hidim Sara kon tek noan, "Ama Lamtua Allah bel auk le mali, undeng halas-sam auk daleng kolo. Atuli las nangan noan taon elola ko auk haup aan se leol blalan eli lo ka. Molota, auk sapa-biklobeng ngi blalan isi son, mo auk hua nal belen nabale. Tiata asii tuun ming dehet nia lam, oen mail leo-leo nol auk kon."

Dedeng Isak umur lelo palu la, Abraham sunat una, muid Ama Lamtua Allah in leka ka.

Hagar nol Ismael tom in nulut

8 Kon nam Isak tene keko lako. Dedeng le soel una ka, Abraham tao fesat tene.

9-10 Oe mesan na, Sara net Abraham sapa hmudin Hagar, ana Ismael, taan in kusu-kus Isak sii. Ngat net ela kon, Sara tek un sapa ka noan, "Papa! Nulut ata in deng Mesir na nol un ana ka! Ta auk kom tana-ana deng ata na in haup baab hmuki-pusaka lo. Suma auk anang Isak sii, man musti haup totoang."

11 Ming Sara in tek ela ka kon, Abraham nangan nam banan lo, undeng Ismael na mo un ana kon. 12 Mo Ama Lamtua Allah tek Abraham noan, "Abraham! Ku boel nangan ku sapam hmudin na nol ana ka deken. Muid Sara in koma ka tukun, undeng mam ku haup in hitu-hoen man Auk in hid son na deng Isak. 13 Mo Auk kon bel hangun se ku sapam hmudin na ana ka, undeng un nam kon ku anam esa. Mam un in hua-koet tas kon daid bangsa mesa."

14 Ola oskaong mitang bii kon, Abraham mana bel Hagar ngae in kaa se lalan, nol tai bel un ana ka ui botor mes se un adu ka. Hidim un sao bihatang na nol ana Ismael le oen duas bok lakos deng maan na. Kon nam oen duas laok papmes epe in dani nol Beer Syeba ka.*

15 Nikit oen duas ui in ninu ka hidi son kon, Hagar nang un ana ka se kai ana mes fuun. 16 Un nangan se un dalen na noan, "Auk tahang nal in tinang tana-ana ni in le mate ki lo son." Kon un hoen apa ka le lako daad kakatang, nataka le katang deng un ana ka meter buk lima. Hidim un lilu mumuun.

17 Ama Lamtua Allah kon ming Ismael fala in lilu ka. Kon Un ima-ii deng sorga haman tek Hagar noan, "Hagar! Tasao le ku dalem ma iil isi ela lia? Lii deken, ta Ama Lamtua ming tana-ana na in lilu ka son. 18 Haung tia, le laok ngat una. Tao teken un dalen na, ta mam Auk le bel un in hua-koet tas daid bangsa in muun isi mesa."

19 Hidi kon Ama Lamtua Allah tao Hagar mata ka le langa, tiata un ngat net ui in kali mes se la. Kon nam un laok nisi ui se botor ra, le nolan laok ninung un ana ka.

20-21 Hidi nam Ismael nol un ina ka, daad se epe hlaen Paran. Un tene maa kon, un daid atuil in hmeon tana isi. Hidi na kon, un ina ka tapa, le saap nol tana-bihatang Mesir mesa. Totoang nias dadi, undeng Ama Lamtua Allah leo-leo nol Ismael.

Abraham nol Abimelek nikit in hida se Beer Syeba

22 Dedeng na, lahing Abimelek nol un meo mes ngala Fikol, lakos tutnaal Abraham. Lahing na aa noan, "Abraham! Kaim taan son noan Ama

---

* **21:14** Ui botor ra se dais Ibranin nam noan, botor ra daken nini hmukit bulang. Dedeng na Ismael umur taun hngul aat lisi. Ngat se Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka pake 16:16; 21:5, 8.

Lamtua Allah leo-leo nol ku. Undeng na le ku daek saa tukun kon totoang
nas dadis. 23 Tiata nol nia, auk nodan le ku nikit sumpa se Ama Lamtua
Allah sila noan, mam ku nole-lilung au nol auk ana-upung ngias lo. Undeng
auk daek banan saol ku son, tiata ku kon musti daek banan saol au, nol
auk nusa kia."
24 Kon Abraham siut noan, "Hao! Auk sumpa."
25 Mo hidi na kon, Abraham lapur lahing nga noan, "Ama lahi atulin nas
nuu lai-niin auk ui mata in kali mesa."
26 Ming ela kon lahing nga siut noan, "Saah! Auk halas-sam ming dais
nia. Tasao le ama tek deng hmunan nu lo kia? Taan le asii in dake nia
lam, auk tanan lo."
27-28 Kon nam Abraham nol Abimelek but apa in hida. Abraham daek
aus-sapi nol lae-blai le bel lahing nga. Hidim un huil puting taplaeng lae-
blai heteng itu. 29 Kon lahing nga ketan un noan, "Tasao le ku tao ela
lia?"
30 Kon Abraham tekan noan, "Ama lahi sium lae-blai heteng iut nias, le
daid tada noan, ama lahi hao noan auk man kali ui mata nia."
31 Undeng oen duas nikit in hida se na son, tiata oen ngali maan na *Beer
Syeba*. Un nahin na noan, 'Ui in hida'.†
32 Oen nikit in sumpa hidi kon lahing Abimelek nol un meo la pait lakos
oen nusa ka, nusa Filistin. 33 Hidi nam, Abraham mul kai tamareska‡ mes
se Beer Syeba. Kilan deng dedeng na, kai ina na daid taad bel Abraham, le
se maan na un todan-lahing AMA LAMTUA man in Nuli Hidi Nutus Taan
lo ka. 34 Hidi kon Abraham daad tahang nesang se atuil Filistin nas dale
ka.

22

Ama Lamtua tadu Abraham le tao Isak daid in tunu-dadung
*(Matius 3:17; 17:5; Markus 1:11; 9:7; Lukas 3:22; 9:35; Petrus dua la
1:17)*
1 Nesang isi lo kon, Ama Lamtua sukat naan Abraham, le un hii-ming se
Ama Lamtua tam lo ka. Ama Lamtua haman un noan, "Abraham!"
Kon un siut noan, "Iya Lamtua."
2 Ama Lamtua Allah lokan noan, "Hii babanan ne! Ku kat ku anam siing
man ku in namnau isi ka. Kil nolan lako se dale Moria, le taon daid in
tunu-dadung bel Au. Lius se uam le lam Auk tulu bel ku mana la, se leten
mes dapa."
3 Kon ola ka oskaong bii, Abraham dait kai in suni, hidim un but kai
las le sakeng se un keledai mes dapa. Hidim un nol Isak nol un ata kas
at dua bok lakos el maan Ama Lamtua in tek un son na. 4 Oen lako-laok
kon, bingin dua ka lam, Abraham ngat net mana la deng katang. 5 Kon un
tek ata kas duas noan, "Mi duam dadam tahang se ni nol keledai lia le!
Auk nol auk anang ngi le saek lakong se dapa nua, le todan-lahing se Ama
Lamtua. Hidim nam kaim pait mam se ni pait."
6 Kon Abraham kat kai in suni nas le todan sakeng laok se Isak adu ka.
Mo un esa man kil tudi nol ai se kai mesa. Dedeng oen duas in saek lakos
leo-leo ka, 7 Isak haman un ama ka noan, "Papa!"

---

† **21:31** Se dais Ibranin nam, Beer Syeba la muik nahin mamo. El 'Ui in mole-dame', 'Ui in ulat banan', 'Ui itu', tamlom 'Ui sumpa'. ‡ **21:33** Kai ina *tamareska* muik ne kita li lo (halin leol-saken ni lo). Kai ina na nuli se dale tuu, mo un klehen na hbubat tutungus. Un klaput ta dolo taam blatas se dale ka dalen. Taom laen nas kaa un klehen na.

Abraham situn noan, “Tasao ka Isak?”
Kon nam Isak keket noan, “Papa. Kit le tuun in tunu-dadung son nia. Muik kai nol ai son. Mo lae-blai ana man kit pake le daid in todan-lahing ngi ne ola ka?”
8 Kon Abraham situn noan, “Mam Ama Lamtua Allah esa man bel Un lae-blai ana ka, le daid in tunu-dadung.”
Kon oen duas saek lakos napiut. 9 Oen duas lakos lius se maan man Ama Lamtua in tek son na, kon Abraham toed batu, le daid mija in tunu-dadung. Hidim un tos kai las se batu la dapa. Hidim un but ana ka, le nene batlengan se kai in suning nas dapa. 10 Un kat tudi ka, le noan keo un ana ka. 11 Mo suknahkitu lam, AMA LAMTUA ima-ii la haman un deng apan nu le tekan noan, “Hoe Abraham! Tahang le!”
Kon un siut noan, “Elola la Ama Lamtua!”
12 Kon faal na tek noan, “Ku keo tana-ana na deken! Tao saa un deken. Halas-sam Auk tana, noan ku daek muid Ama Lamtua in koma ka baktetebes. Undeng ku mana hidi son, le noan bel Ama Lamtua ku anam beas mes na, le daid in tunu-dadung halin todan-lahing se Una.”
13 Hidi nam, Abraham ngat net lae-blai moko mesa, un sulu ka naling se kai ana mes hlango. Abraham laok kat lae-blai na meman le tunun, daid in todan-lahing bel Ama Lamtua Allah, seda un ana ka. 14 Tiata Abraham ngali maan na ngala, ‘mam Ama Lamtua mana bel asa man kit in parlu ngas.’* Undeng na le, maa pes leol neot ni kon, atuli las aa noan, “Se AMA LAMTUA leten na, Un pesang bel asa man kit in parlu ngas.”
15 Hidi kon Ama Lamtua ima-ii la haman pait deng apan nu le tek noan, 16 “AMA LAMTUA esa tek noan, ‘Auk sumpa nini Auk ngalang ngi esa elia: Ku but hidi bel Auk ku anam siing nga son, le daid in todan-lahing. Undeng na le 17 Auk bel hangun banan mamo-mamo se ku, nol ku in hua-koet tas. Mam oen taplaeng mamo didiin atuli kaih nalas lo. Oen mamon na banansila el duun in ne apan nua ngas, nol hlaen in ne tasi suut tua ngas. Mam ku upu kia-kaon nias, tao tehen atuil in keng nol one ngas. 18 Deng ku in hua-koet tias, mam bangsa-bangsa in se apan-kloma ki ngias totoang, haup hangun, undeng ku muid Auk in leka ka son.’ ”
19 Hidi nam, Abraham nol un ana Isak nius pait lakos se un ata kas duas, le oen leo-leo pait lakos Beer Syeba. Kon Abraham daad se ua.

Nahor in hua-koet tas

20 Oe mesan na, Abraham ming haup noan un palin Nahor sapa Milka hua aan son. 21 Ana hmunan na, ngala Us. Un palin na, ngala Bus. Hidi nam Kemuel (un nam mo upu kia-kaon deng atuil Aram mas). 22 Hidim muik Kesed, Haso, Pildas, Yidlaf nol Betuel. 23 Betuel na mo Ribka ama ka. 24 Mo Nahor kon haup taplaeng ana deng un bee hmudin in ngaal Reuma ka. Un hua Teba, Gaham, Tahas nol Maaka.

23

Sara mate kon Abraham puan

1-2 Sara mate kam un umur ra taun ngatus buk dua beas itu. Dedeng un le mate ka, Abraham daad se iung Kiryat-Arba (Hebron), se dale Kana'an. Abraham lilu muun isi nol melang, le kamusang un sapa ka in mate ka.
3 Hidim Abraham lako tutnaal nol atuli-atuil Het tas. Kon un tekas noan, 4 “Ama me. Auk niam suma daad tahang tukun ne mi hlala kia. Auk muik

* **22:14** Dais Ibranin noan *Yahova Yire*, man nahin na noan ‘mam Ama Lamtua mana bel asa man kit in parlu ngas.’

dale le puan auk sapang ngi lo. Tiata etan mi tade kam, hee bel auk mi
dale ana tep mesa, le halin nam auk puan auk sapang ngi se na."
5 Kon oen siut noan, 6 "Elia ama! Bablaan ni kaim ngat ama son,
banansila el atuil blalan mesa, man kaim todan baktetebes. Tiata ama
huil tuun, le dale ol man banan dui, man tom nol ama in koma ka. Kaim
sium nol banan tukun muik in hutun soleng lo."
7 Kon Abraham hangu dili le suda, le todan dale lamtua deng atuil Het
tas. 8 Hidim un tek noan, "Eta mi sium auk in nodan apin na lam, auk
nodan le mi tulung aa nol Efron, ama Sobar ana biklobe la. 9 Nodan le eta
bole lam, un hee bel auk un liang nga, ngala Makpela, man ne un klapa la
suut ta ka. Un nodan osa bakun tukun kon, auk baen. Auk le baen nutus
un osa ka se mi totoang silans, le halin dale na daid auk nena esa. Auk le
taon daid kaim maan in puan nitu."
10 Dedeng na, Efron esa daad se na leo-leo nol atuil Het tas, tiata un
kon ming Abraham in teka na. Kon nam un hangu dil le siut Abraham
se totoang blalan in daad se na ngas silans, noan, 11 "Ela deken ama. Eli
tukun. Auk bel klaap na nol un liang Makpela la bel ama. Ama puan ama
sapa ka laok se na. Auk sao dale na bel ama se auk atulin nias silans. Nang
le oen totoang daid saksi!"
12 Kon nam Abraham suda pait se atuil Het tas silans. 13 Hidim un aa
nol Efron noan, "Ela kon banan, mo mi totoang hii napat se auk le. Auk le
sos nutus dale na, le halin nam auk puan auk atulin nias se na."
14-15 Kon Efron situn noan, "Dale na osa ka suma duit muti ngatus aat
sii! Tasao le kit duat niung-sakeng apa nol duit ana bubuit na lia? Ama
laok puan ama sapa ka se la tia."
16 Kon nam, Abraham tade nol dale na osa ka muid Efron in teka ka.
Tiata se atuil Het tas silans, man daid saksi se na, Abraham kaih duit muti
bila ngatus aat, le hidim un baen Efron.
17-19 Tiata nini ela lam, Abraham haup Efron dale ka, le daid un nena.
Dale Makpela na, dani nol Mamre (ne Hebron). Un sos nutus dale na
nonool klapa la, nol liang nga, nol kai-kai inang ngas totoang. Blalan-
blalan atuil Het tas totoang daid saksi, noan dale na nol isin nas totoang
daid Abraham nena son.
Hidi na kon, Abraham laok puan Sara se liang nga, ne dale Kana'an.
20 Nol ela lam, klaap na, nol un liang man hmunan nu daid atuil Het tas
dale ka, halas ni daid Abraham nen esa lolen son. Un pake le daid maan
in puan nitu.

24

Oen nuting bel Isak bihaat le sapa

1 Abraham umur ra blatas didiin un blalan isi. Nol AMA LAMTUA kon
doh un babanan, hidim belen nuil nol liis-lasa. 2-3 Abraham muik atuil
in parsai mesa, man dake-mana un hmukin nas totoang. Oe mesan na,
Abraham haman una, le tekan noan, "Hii babanan ne! Auk nodan ku le
sumpa in mate* nini AMA LAMTUA ngala ka, na Lamtua Allah man koet
apan-dapa ku nol apan-kloma kia ka, noan, ku boel kat tana-bihaat deng
atuil Kana'an nias, le neleng daid auk anang Isak sapa deken. 4 Mo ku
musti lako se auk dale in dadi kua, se auk pail-kakang nguas. Ku nuting
tana-bihata mes se nua, le kil nolan maa bel auk anang ngia, le halin nam
daid un sapa."

* **24:2-3** Dais Ibranin nam, "Tapa ku imam ma se auk pangang dola kia." Un nahin na noan, sumpa in mate.

5 Kon atuling man Abraham in parsai na keket noan, “Banan ama! Mo
eta tana-bihatang na dai maa muid se ia lo kam, taon elola la? Eta ela lam,
auk musti kil nol ama ana ki laok saap se ua tukun tia tam?”
6 Abraham siut noan, “Ku nangan babanan! Taon elola kon, ku boel kil
nol auk anang ngi laok se ua lo! 7 Nangan, ta AMA LAMTUA in kil kuasa
se apan-dapa kua ka, nol puting auk son deng auk ingu-dale ka, hidim kil
nol auk maang pes se dale nia. Un kon butu-kil in hida nol auk son noan,
‘Mam Auk bel dale ni totoang se ku in hua-koet tas.’ Tiata ku lii-tiud deken.
Ku laok tukun. Ta mam Ama Lamtua lok Un ima-ii deng sorga le maa sai
lalan bel ku, halin ku tutnaal tana-bihatang, man le daid auk anang ngi
sapa ka. 8 Mo etan tana-bihatang na dai muid ku le maa se ia lo kam, ku
puti deng in sumpa nia. Taon elol kon, ku boel kil nol auk anang ngi laok
se lu deken.”
9 Kon ata in parsai na nikit in sumpa nol Abraham noan, mam un daek
muid totoang Abraham in koma ngas.
10 Kon nam ata na huil nal unta hngulu. Hidim un sakeng sa-saa leko-
banan si-sii laok se unta nas dapas. Halas-sam un bok lako Nahor kota la,
kota Mesopotamia.†
11 Tiata un lako lius se kota na kon, un nol un unta las teen in kae ka se
kota la suut ta, dani nol ui in kali mesa. Dedeng na, lelo la hat son, tom nol
tana-bihata las in laok naus ui se ui in kali na. 12 Kon nam, Abraham ata in
parsai na kohe-kanas noan, “LAMTUA man auk tuang Abraham Lamtuan
Allah. Tulung sai lalan bel au, le halin nam auk lalan ni haup in banan.
Tulu bel auk tuang nga Ama Lamtua dalen banan na, nol nangan un in hid
nol auk son na. Tiata nang le halin nam auk tutnaal bihatang in le saap
nol Isak ka. 13 Ama Lamtua, auk dil ne ui in kali ki suut tia. Tana-bihaat
in deng kota ni ngias maas naus ui se nia. 14 Tiata auk in nodan ni elia:
Eta auk aa nol tana-bihata mes noan, ‘Baat-ana! Tulung niung ku bliu' ui
la le bel auk niun buit le.’ Eta un siut noan, ‘Maa ninu ama! Nol nang le
hidim auk ninung bel ama unta lias kon.’ Eta ela lam, na daid tada noan,
tana-bihatang na man Ama Lamtua hulin son, le daid Isak sapa! Nol taad
in ela ka, man auk tanan noan, Ama Lamtua tulu Ku in banan na son, bel
auk tuang Abraham.”

Abraham ata ka tutnaal Ribka

15-16 Un kohe-kanas hidi bii kam, tana-bihatang mes maa. Un ngala
Ribka. Un na mo Abraham palin Nahor nol un sapa Milka upun. Ribka
ama ka, ngala Betuel. Ribka na mo leok isi, nol un kon haat-ana nabale.
Maa lius kon un niu laok napiut el ui in kali ka dalen, le nisi un bliu' ui
la, hidim saek pait maa.
17 Un sake maa lius se dapa ka kon, Abraham ata ka lail lako el una, le
nodan noan, “Baat-ana. Tulung bel auk niun bubuit le.”
18 Kon tana-bihatang na siut noan, “Maa ninu baki.” Hidim un niung un
bliu' ui la laba-laba, le bel Abraham ata ka ninu. 19 Niun hidi kon tana-
bihatang na tek noan, “Nang le hidi kam auk naus ui le bel baki unta las
niun didiin silis.” 20 Hidim un laok doan ui lisin na se hmukit tas maan
in ninu ka. Hidi nam un lail niu-saek le naus ui deng ui in kali ka, le
ninung unta las totoang didiin silis. 21 Abraham ata ka dil ete tuun, le ngat
nakekeon tana-bihatang na in dake ka. Un nanga-nangan noan, “Tana-
bihatang man Ama Lamtua in huli ki nia te?”

---

† **24:10** Se dais Ibranin nam maan na ngala *Aram-Naharaim*. Halas ni, maan na muik ne Siria suu blain.

22 Unta las totoang niun didiin silis. Kon nam, ata na kat ante mea in
pake se ilun na, le tain bel tana-bihatang nga, nol un kat lit mea apa mesa,
le naen laok se un iman nas duas.‡ 23 Hidim un ketan noan, “Baat-ana,
ku amam ma ngala asii la? Eta tade kam auk nodan le nining tahang se
baat-ana ama ka uma.”
24 Kon tana-bihatang na siut noan, “Auk amang nga ngala Betuel. Auk
upung biklobe la ngala Nahor, nol auk upung bihata la, Milka. 25 Se kaim
uma lua lam, muik maan in nini nola, le bel bakis totoang. Nol bluan kon
mamo, le nalo baki hmukit tias.”
26 Hidi kon ata na suda le todan-lahing se AMA LAMTUA. 27 Un aa noan,
“Naka Ama Lamtua! Ta un sai lalan bel auk son, le didiin auk esang tutnaal
nol auk tuang Abraham, kaak-palin nas nenan se ni son. Nini ela, Ama
Lamtua tulu Un dalen banan na bel auk tuang Abraham son, nol daek un
in hid auk ka le daid son.”
28 Hidi nam tana-bihatang na lail pait laba-laba, le nahdeh bel un uma
isin nas totoang, deng asa man in daid son na. 29-30 Ribka blanen na, ngala
Laban. Nikit un net mea kas nol ming Ribka in dehet ta kon, Laban lail
puti laba-laba, le lako tutnaal nol ata man dil nabael nol un unta las dani
se ui in kali na ka. 31 Kon nam Laban aa noan, “Baki! AMA LAMTUA pela-
noen baki nol boa-blingin maa lius se ia son. Tiata dil se likun ni deken!
Maa le laok se kaim uma lua. Kaim muik maan son. In kaa taung baki
unta las kon mamo.”

Abraham ata ka taam nodan Ribka

32 Hidi kon Abraham ata ka laok muid Laban, le taam lako se Betuel
uma. Hidim Laban nol un nenan nas niung hulung sa-saa man ata na in
sakeng se unta las dapa ngas. Hidi nam, oen nol unta nas laok nalos bluan.
Oen kon kil ui le halin ata na nol un atulin nas boe iin. 33 Oras oen mana
in kaa se mija la ka, ata na tek noan, “Kaim le kaa son nia, mo bel auk
dola le auk tek napat dehet mes le.”
Kon Laban siut noan, “Baki dehet tuun lako.”
34 Kon un tekas noan, “Auk nia mo mi upun Abraham ata. 35 AMA
LAMTUA bel hangun mamo isi son, bel auk tuang nga, didiin un muik
isi. Ama Lamtua belen lil-mea, lil-muti, ata biklobe nol bihata, nol hmukit
mamo-mamo, banansila el: aus-sapi, unta, keledai, laen nol lae-blai.
36 Oras auk tuang ngas duas blalan son kon, maam Sara hua bel tuang
Abraham tana-ana biklobe mesa. Mam un man sium tuang Abraham
pusaka las totoang. 37 Tiata tuang Abraham lok auk le sumpa noan, ‘Ku
boel kat tana-bihaat deng Kana'an, le neleng bel auk anang Isak halin
sapan deken. 38 Mo ku musti kat tana-bihaat deng auk nenan nas esan, le
belen daid un sapa.’
39 Kon auk ketan auk tuang nga noan, ‘Eta tana-bihatang nga dai muid
auk lo kam, taon elola la?’
40 Un siut noan, ‘AMA LAMTUA man auk muid Un in koma ka tutungus
sa, man mam lok Un ima-ii deng sorga, le maa sai lalan bel ku, halin ku
haup tana-bihata mes deng auk nenan esang ngas, le daid auk anang ngi
sapa. 41 Mo eta auk nenan nas dai le sao bel tana-bihatang na maa se ni
lo kam, ku puti deng in sumpa nia.’
42 Tiata apin auk maang lius se ui in kali kua ka, auk kohe-kanas se
auk daleng ngi noan, ‘LAMTUA, man auk tuang Abraham Lamtuan Allah.

‡ **24:22** Dais Ibranin noan ‘ante mea in pake se ilun na ngele na steng syekel (na gram eneng)’.
Hidim, lit mea dua nas ngelen na ‘syekel hngulu (tatai nol gram ngatus hngul aat)’. Hmunan nu
bihaat Yahudi las taom pake ante lam, se ilun.

Tulung sai lalan le halin auk lalan ni haup nahin banan. Nang le auk
tutnaal bihatang in le saap nol Isak ka. 43 Ama Lamtua, auk dil ne ui in
kali ki suut tia. Tana-bihaat in deng kota dalen nuas maas naus ui mo nia.
Tiata auk nodan elia: Eta auk aa nol tana-bihata mes noan, “Baat-ana,
tulung niung ku bliu' ui la le bel auk niun bubuit tia.” 44 Eta un siut noan,
“Maa ninu ama! Nang le hidim auk ninung bel ama unta lias kon.” Eta ela
lam, na daid tada noan, tana-bihatang na man Ama Lamtua hulin son, le
daid auk tuang muda, sapa ka!’

45 Auk kohe-kanas hidi biim, baat-ana Ribka maa lius son, kil nol un bliu'
ui la, le naus ui deng ui in kali ka. Nikit un naus ui le saek pait maa bus
el dapa ka kon, auk nodan noan, ‘Baat-ana, bel auk niun buit le!’ 46 Kon
un niung un bliu' ui la laba-laba, le tek noan, ‘Baki! Maa ninu! Nol nang
le hidi kam auk ninung bel baki unta las kon.’ Kon nam auk ninu, nol auk
unta las kon haup in ninu.

47 Hidi na kon, auk ketan noan, ‘Baat-ana ama ka, ngala sii la?’

Kon un siut le tek noan, ‘Auk amang nga, ngala Betuel. Auk upung
biklobe la, ngala Nahor nol auk upung bihata la, ngala Milka.’ Hidi kon,
auk pake belen ante se un ilu ka, nol nae belen lit mea apa mes se un iman
nas.

48 Hidi nam, auk suda le todan-lahing se Ama Lamtua noan, ‘Naka Ama
Lamtua! Ta Un sai lalan bel auk son, didiin auk tutnaal esang nol auk
tuang Abraham nenan nas se ni son. Nol auk kon tutnaal tana-bihatang
man le daid auk tuang muda Isak sapa-bihatan na, esang son.’ 49 Tiata elia,
eta amas tade le tulu amas in namnau ka bel auk tuang Abraham mam,
tek auk nol langa-langa tuun. Mo etan lo kam, tek langa-langa kon lako.
Le halin nam auk tana, noan auk musti tao elola.”

Ribka nenan nas sium in taam nodan na

50 Ata na dehet hidi kon, Laban nol Betuel siut noan, “Eta AMA LAMTUA
ator ela son nam, kaim aa elol pait ta. 51 Baat-ana Ribka mo nia, tiata kil
nolan lako tia. Nang le un daid upung Abraham nalen, muding asa man
AMA LAMTUA in ator hidi son na.”

52 Ming ela kon, Abraham ata ka suda bon na lako huud se dale, le nodan
mamo-mamo se AMA LAMTUA. 53 Hidim un kat puting sa-saa lil-mea, lil-
muti, nol kai-baut in pake leko-leko sii, le bel Ribka. Un kon bel Ribka
kakan nas nol ina ka, sa-saa in osa-osa sii. 54 Hidi na kon Abraham ata ka,
nol un atulin nas daad le kaa-niun el fesat mesa. Kaa hidi kon, oen ninis
se las. Ola oskaong le oen hangus kon, ata na tek um lamtua ka noan, “Auk
nodan le eta bole lam, kaim pait lakom auk tuang ngu tia.”

55 Mo Ribka kaka ka nol ina ka tek noan, “Mi le bok lakom laba-laba le
tao saa la? Tahang le Ribka daad nol kaim buit pait lelo hngulu ta saa ela.
Hidi na lam, mi kil nolan lako tia.”

56 Mo ata na siut noan, “Eee, tahang auk deken! Ta AMA LAMTUA tulung
auk son, didiin auk tutnaal auk tuang muda ka sapa ka son. Tiata mamas
sao kaim tuun tia, le halin kaim pait lakom le lapur kaim tuang ngu napat
le.”

57 Kon oen siut noan, “Elia! Maa le kit ketan se Ribka esa tuun. Le un in
koma ka elola la?”

58 Kon oen haman Ribka le ketan noan, “Ribka! Ni hii ne ku in koma.
Ku tade le muid nol atuil nias meman, tamlom elola la?”

Un siut noan, “Auk tade le lakong meman.”

Isak duas Ribka sapa

59-60 Kon nam, oen sao Ribka nol ata bihaat man in doha-tinang un deng
lolo un ana bii kua ka, le lakos nol Abraham ata ka, nol un atulin nas. Oen
aa le bel Ribka hangun noan, “Ribka! Kaim nodan le Ama Lamtua bel ku
hua mamo-mamo, le halin ku in hitu-hoen nas daid atuli lihu-lihu. Nol
kaim kon nodan le ku in hua-koet tas tao tehen musu-mus in labang nol
one ngas!”
61 Hidi na kon, Ribka nol un ata bihata la mana nakbuan oen kai-batu
las, hidim oen saek unta, le bok lakos meman muid Abraham ata ka.
62 Isak daad se dale Negeb. Dedeng na, un halas-sam pait deng ui in kali
Beer Lahai Roi. 63 Leol-hat mesan na, un puti deng hlepe la, le lako-laok
nuting angin. Kon un botas le ngat tam, un net unta las laok maas.
64 Nikit Ribka ngat net Isak kon, un niu lalaba tuun deng un unta la.
65 Hidim un ketan Abraham ata ka noan, “Baki! Biklobeng in laok maa mo
nua ku asii la?”
Ata na situn noan, “Na auk tuang muda ka na!” Kon Ribka kat un hlimut
ta le bua kele sila ka.
66 Hidi nam, ata na lapur totoang bel Isak. 67 Kon nam Isak nol tamang
Ribka lako se un ina ka hlepe la, le oen duas sapa. Isak namnau Ribka ana
lo, tiata un dalen iil isi lo son, nol un ina ka in mate ka.

25

Abraham saap pait

1 Abraham saap pait nol bihatang mesa, ngala Ketura. 2 Ketura hua bel
un anan dehe, ngalans: Simran, Yoksan, Medan, Midian, Isbak nol Sua.
3 Yoksan anan nas, Seba nol Dedan. Dedan in hitu-hoen nas mo atuil Asyur,
atuil Letus, nol atuil Leum mas. 4 Midian anan nas mo Efa, Efer, Henok,
Abida nol Eldaa. Oen totoang nam Ketura in hua-koet.
5-6 Dedeng Abraham nuli nabale la, un bating bel Hagar nol Ketura anan
nas mesa-mesam nol un nena. Hidim un lok oen le lakos daad se Kana'an
halin leol-saken na, le halin nam oen katang deng un ana Isak. Mo un
hmuki-nalan nas totoang, un saos bel Isak.

Abraham mate

7-8 Abraham mate se dedeng un umur taun 175. 9-10 Kon nam un
anan Isak nol Ismael puan un se liang Makpela, man dadani nol Mamre.
Hmunan nua, Abraham sos klaap na deng atuil Het tas, se Sohar ana Efron.
Hmunan nu oen kon puan Sara se liang na dale. 11 Abraham mate hidi
kon, Ama Lamtua Allah niung hangun bel Isak, tiata un nuli nol liis-lasa.
Dedeng na, Isak daad dani nol ui in kali Beer Lahai Roi la.

Ismael in hua-koet tas

12 Ismael dehet ta elia: Un na mo Abraham sapa hmudin Hagar ra ana.
Hagar na mo, Sara ata in deng Mesir ra. 13-16 Ismael anan nas biklobe at
hngul dua. Oen ngalan nas mudi-muid apa deng aan hmunan lako pes
aan hmudin, elia: Nebayot, Kedar, Adbeel, Mibsam, Misma, Duma, Masa,
Hadad, Tema, Yetur, Nafis nol Kedma. Aan nas daid upu kia-kaons deng
bangsa hngul dua, mesa-mesam nonool un nusa. Oen ngali nusang nas
ngalan nas, mesa-mesam muid oen upu kia-kaon nas ngalan nas.
17 Ismael mate kam, un umur taun 137. 18 Mo un in hua-koet tas mus
nol apa, mes nol mesa. Hidim oen daad holhising, ninin deng Hawila lako
pes Syur, man toon nol Mesir napiut lako pes se Asyur ra.✡

✡ **25:18** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 16:12

Esau nol Yakob

19 Abraham ana Isak, dehet ta elia: 20 Dedeng Isak saap nol Ribka la, Isak
umur taun buk aat. Ribka ama ka Betuel. Nol un blanen na ngala Laban.
Oen nam atuil Aram, deng Padan Aram.*
21 Ribka haup aan lo. Undeng na le Isak kohe-kanas se AMA LAMTUA,
halin sai bel Ribka maan in hua ka. AMA LAMTUA ming un in kohe-kanas
sa kon Ribka behe. 22 Molota, un in behe na aan hduan. Mo tana-anang
dua nas taan in sapan apa tutungus se oen inan na tain dalen. Kon Ribka
ketan se un dalen na noan, “Tasao le tana-anang dua nias elia lia?” Hidim
un ketan AMA LAMTUA.
23 Kon AMA LAMTUA siut noan,
“Tana-ana at dua in mo ku taim ma dalen na, mam daid bangsa dua, man
mus nol apa tutungus.
Mam aan hmudin na tes dui deng aan hmunan na.
Nol kaka la daek le bel pali la.”
24 Oras un lelon na maa lius son kon, Ribka hua aan hduan, aan biklobe
sii. 25 Ana hmunan na kluit ta mea, nol un apa ka bulu papmesa. Tiata
oen ngali un ngala, *Esau*.†
26 Hidi halas-sam, un palin na puti. Mo un kil un kaka ka iin baih
ngungun na. Undeng na le oen ngali un ngala, *Yakob* (man nahin na tatai
nol dais Ibranin man noan ‘iin baih ngungun’). Oras in hua oen duas sa,
Isak umur taun buk eneng son.

Yakob nole nal Esau hak hmunan na

27 Dedeng tana-anang dua nas in tenes maas sa, Esau daid atuil in lono-
poa taan hmukit. Un kom in se alas dalen tuun. Mo Yakob na mo ete
tukun, nol un in koma ka le daad se uma tuun. 28 Isak kom in kaa siis
hmukit huin. Tiata un namnau Esau dui. Mo Ribka namnau Yakob dui.
29 Oe mesan na, oras Yakob hos uin bula, lam Esau halas-sam pait deng
in lono hmukit. Un kae nol lubu isi. 30 Kon un tek Yakob noan, “Pail ana!
Ku bel auk uin mea in mo ku mulu la ka buit, le auk nisi auk taing ngi le!
Ta auk lubung isi son.” (Tiata oen haman un noan *Edom*, man nahin na
tatai nol dais Ibranin man noan ‘mea’.)
31 Kon Yakob siut noan, “Banan kaka. Mo bel auk kaka hak hmunan na
napat le!”‡
32 Kon Esau siut noan, “Hosek nol hak hmunan na! Ku palan tuun tia.
Ta auk luub mateng son nian. Ku sul uin na lalaba tia, le kil nolan maa,
halin auk kaa.”
33 Mo Yakob tek pait noan, “Tahang le kaka! Kaka musti sumpa muna
noan, kaka sao bel auk hak hmunan na son.” Kon Esau nikit in sumpa ela.
34 Hidi kon Yakob sul belen uin bul mea na nol ruti. Esau kaa-niun hidi
kon, un haung boka pait.
Nini ela, Esau bel un hak hmunan na nol mosa'.

26

Isak nole laih Abimelek

1 Oe mesan na, muik oras lubu tuan se dale na, banansila el oras lubu
se dedeng Abraham in nuli nabale ka. Tiata Isak laok nodan mana se
Abimelek, atuil Filistin nas lahin na, le un boel daad se Gerar. 2 Un nodan

* **25:20** Padan Aram na mo Mesopotamia, ne Siria suu blain. † **25:25** Esau la nahin na tatai nol dais Ibranin man noan ‘bulu-bulu’. ‡ **25:31** Muid oen hadat ta lam, tana-ana bikloeb hmunan na seda ama ka, le haup pusaka mamo dui deng un palin nas.

ela, undeng AMA LAMTUA tulu-balang apa ka bel un son, le tekan noan,
“Isak! Ku boel lako Mesir deken. Ta mam Auk tulu bel ku maan didang.
3-4 Eta ku daad tahang tuun se maan na lam, mam Auk leo-leo nol ku,
nol bel ku hangun bili-ngala. Mam Auk bel ku in hua-koet tas le taplaeng
mamo, banansila el duun in ne apan-dapa kua ngas. Nol Auk bel ku, nol
ku in hua-koet tas nusa nia, nol un ingu-mana las totoang. Deng ku in hua-
koet tas, mam totoang bangsa in se apan-kloma ki ngias haup hangun. Nini
ela lam, Auk in hid nol ku amam Abraham ma, Auk taon dadi.✡ 5 Auk daek
nias totoang, undeng ku amam ma muid Auk in koma ka, Auk in leka ka,
nol Auk in tadu ka son.” 6 Tiata Isak daad tahang se Gerar.

7 Ribka na mo leok isi. Tiata atuli-atuil in se na ngas net un kon, oen
ketan apa deng una. Mo Isak siut noan, “Ribka na mo auk paling.” Un lii,
tamlom mo un hao noan un sapa kam, atuli las keo tele una le oen kat
lai-niin Ribka la. 8 Isak daad nesang se lua kon, oe mesan na lahing nga
sai un jendela la lam, un ngat net Isak nol Ribka neko-lik apa. 9 Kon un
lok atuli haman Isak le un kaing, tekan noan, “Isak! Auk tanan son, noan
bihatang na ku sapam! Mo tasao le ku tek noan, un na mo ku palim mia?”

Kon Isak siut noan, “Elia ama! Eta auk tek noan un na mo auk sapang
ngam, auk lii! Ta tamlom mo mam atuli las keo tele au la.”

10 Kon nam lahing nga siut noan, “Eta muik atuli se ni niin nol ku sapam
ma lam, taon elola ko ku bel kula kami! Tasao le ku tao ela nol kami lia?”

11 Hidi nam, Abimelek kaing un hutun nas nol muun noan, “Mi totoang
nangan babanan! Asii barain le tao saa nol atuling nia, tamlom mo un
sapa kia lam, mam auk hukung tele.”

Isak atulin nas nol atuil Filistin nas kaen apa nol ui in kali

12 Dedeng na, Isak soko-hai se nusa na. Kon un haup pait isin lalis ngatus,
undeng AMA LAMTUA belen hangun. 13 Un in muki ka taplaeng keko lako,
didiin un muik talalun. 14 Un aus-sapi, laen nol lae-blai las taplaeng mamo.
Un atulin nas kon mamo. Tiata atuil Filistin nas idus una.

15 Hmunan nua, Isak ama Abraham kali ui mamo. Mo halas ni, atuil
Filistin nas laok bua tele ui in kaling nas nini dale.

16 Kon lahing Abimelek aa nol Isak noan, “Isak! Banan dui ka ku bok
lako nang soleng dale ni tia. Ta ku in kuasa ka dui deng kaim son.”

17 Kon nam, Isak nol un nenan nas hoen deng maan na, le pait lakos
daad se hnono Gerar. 18 Ti un ata kas kali pait ui in kali man atuil Filistin
nas in bua son nas. Hidim un ngali ui in kaling nas muid ngala-ngalan
man un ama ka in ngali son nas.

19 Isak ata kas kali ui se hnono Gerar kon, oen kali tom ui mata in bobon
puti mesa. 20 Mo atuli-atuil in lolo-poa hmukit Gerar ras kaen apa nol Isak
atuil in lolo-poa ngas, undeng ui na. Oen tek noan, “Ui ni kaim nena!”
Undeng na le Isak ngali ui in kali na, ngala *Esek*, man nahin na noan,
‘kaen apa’.

21 Kon Isak atulin nas kali ui mes pait. Mo oen kaen apa pait undeng ui
in kali na. Tiata Isak ngali ui in kali na ngala *Sitna*, man nahin na noan,
‘labang apa’.

22 Hidi nam, un nang maan na, kon un ata kas kali tapnaeng ui mes
pait. Pait niam oen kaen apa lo son. Tiata Isak ngali ui in kali na *Rehobot*,
man nahin na noan, ‘maan in bluang-bleha’. Nol un tek noan, “Halas ni
Ama Lamtua bel kit daad se dale in bluang-bleha nia. Se nia, halas-sam
kit taplaeng mamo.”

✡ **26:3-4** Dehet deng Aan in Nutus sas 3:25; Galatia 3:8

23 Deng na, kon Isak noan le bok pait lakos daad se Beer Syeba. 24 Duman
na kon, AMA LAMTUA tulu-balang Apa ka bel una, le tekan noan, “Isak!
Auk niam mo ku amam Abraham Lamtuan Allah. Tiata ku lii deken, ta
Auk doh ku. Mam Auk bel hangun se ku. Nol ku in hua-koet tas mamo
taplaeng. Auk daek elia, undeng Auk in hid hidi son nol ku amam ma ka.”
25 Hidi kon Isak babail batu, le daid maan in tunu-dadung taung in todan-
lahing se na. Kon un nodan mamo se AMA LAMTUA se maan na. Un daad
se la, kon un atulin nas kali ui pait, se na.

Lahing Abimelek nol Isak nikit in hida

26 Dedeng na, laih Abimelek maa deng Gerar. Un maa leo-leo nol un tapa
Ahusat, nol Fikol, un meo in hote-dati ka, maas le tutnaal Isak. 27 Kon Isak
ketan noan, “Ama lahi! Hmunan nu mi nulut puting kaim son, tiata mi le
maa tao saa pait nia?”
28 Kon oen siut noan, “Elia! Kaim taan son noan, Ama Lamtua doha-
tinang ku. Undeng na le, kaim nangan-nangan nam, banan dui ka kit duat
tao in sumpa mes elia. Ku sumpa noan, 29 mi tao dadaat saol kaim lo, ela
kon kaim tao dadaat saol mi lo. Meman kaim dalen nias banan nol mia.
Undeng na le, lelon na mi putim nol boa-blingin deng kaim dale ka. Kaim
tanan baktetebes son, le AMA LAMTUA man bel mi hangun.”
30 Hidi na kon Isak tao fesat bel one, kon oen kaa-niun leo-leo. 31 Ola
oskaong nga kon oen nikit sumpa. Hidim Isak sao one, le pait nol dalen in
titu-tema.
32 Leol na, Isak atulin in dake ngas maas lapur Isak deng ui man oen in
kali ka, noan, “Ama! Kaim haup ui la son.” 33 Kon nam, Isak ngali ui in
kali na *Syeba*, man nahin na noan ‘sumpa’. Tiata oen ngali kota na ngala
Beer Syeba, maa pes leol neot nia.*

Esau saap bihata at dua deng ngaal didang

34 Dedeng Esau umur taun buk aat, kon un saap nol tana-bihata at dua
deng ngaal Het. Mesan na Beeri ana ka, ngala Yudit. Nol mesan na pait,
Elon ana ka, ngala Basmat. 35 Bihaat at dua nas tao Isak nol Ribka dalen
iil isi.

27

Ribka nole Isak le bel hangun se Yakob

1 Dedeng Isak blalan son kon, un mata ka net babanan isi lo. Un haman
un ana hmunan man un in namnau isi ka noan, “Esau! Ku maa se ni le!”
Esau siut noan, “Tasao ka papa?”
2 Isak tekan noan, “Elia! Auk niam blalan son. Auk tanan lo, le bling auk
mateng nga. 3 Tiata laok kat ku lelat-suli kas, le laok lono bel auk hmukit
huin mes le. 4 Hidim ku hosan fala babanan muid auk in koma ka, le kil
bel aun maa. Le halin auk kaa hidi kam, auk bel hangun se ku meman.
Eta auk bel hidi ku hangun son nam, auk mateng kon banan.”
5 Kon nam Esau puti le lako lono hmukit huin. Mo Ribka kon ming Isak
in teka ka. 6 Hidi kon Ribka lako tek Yakob noan, “Hoe Yakob! Ku hii
babanan ne! Apin auk ming ama tek Esau elia: 7 ‘Ku laok lono nal hmukit
huin mesa, le hidim hosan fala babanan bel au. Le eta auk kaa hidi kam,
auk bel ku hangun se AMA LAMTUA sila.’ 8 Tiata ku hii babanan! Le muid
auk in lok ku nia. 9 Nol nia, ku laok se kit laen nol lae-blai luas okat tua, le

* **26:33** Se dais Ibranin nam, ‘Syeba’ la nahin na ‘in sumpa’ tamlom ‘itu’, tamlom ‘ulat banan’. Se dais Ibranin nam *Beer* ra nahin na noan, ‘ui in kali’.

huil nal laen heteng dua man apan nas banan. Hidim keo, le kat un sisin
na maa bel aun. Le auk hosan muid ku amam ma in koma ka. 10 Eta auk
hos hidi son nam, ku kilan laok bel ku amam ma le un kaa. Hidi nam un
bel ku hangun muna le, halas-sam un mate. Nini ela lam, ku man haup
hangun na. Mo ku kakam ma lo."
11 Mo Yakob tek un ina ka noan, "Mama! Mo in daat ti elia, kaka Esau
nam mo apa ka bulu-bulu, mo auk apang ngi doson tuun! 12 Tamlom mo
paap kapas tom auk apang ngia, ti un taan noan auk nole una. Kon un
kolen-bahang au la!"
13 Kon un ina ka situn noan, "Yakob! Ku lii deken. Sao bel aun tuun,
nang le auk man mana! Eta ku amam ma kolen-bahang ku lam, nang le
auk man lepan! Nol nia, ku laok kat laen nas tia."
14 Hidi kon, Yakob lako huil nal laen nas, hidim un keos le kil bel un ina
ka. Kon Ribka hosas muid Isak in koma ka. 15 Hidim Ribka lako kat Esau
kaod in leok dui ka, le bel Yakob pake. 16 Un kon kabut Yakob ima ka nol
leo ka nini laen na bulu ka. 17 Hidi nam un bel Yakob in kaa fala banan
na, nol ruti man un in daek hidi son na.
18 Kon nam, Yakob kil nol in kaa na laok bel un ama ka. Un tekan noan,
"Papa! Auk maang son nian!"
Kon Isak siut noan, "Hoe, ku niam asii la?"
19 Yakob siut noan, "Auk niam paap ana hmunan na, Esau! Auk daek
hidi son muid asa man paap in loka apin na. Hangu le kaa tia. Auk hos
hidi siis deng hmukit huin man auk in daek nal son se alas sua ka. Kaa,
le hidim paap bel auk hangun tia!"
20 Kon Isak tek noan, "Ku niam ana lo ko! Taon elol le ku nal hmukit
huin hlapat isi eli lia!"
Kon Yakob siut noan, "Auk hapun, undeng AMA LAMTUA man paap in
todan na tulung au."
21 Kon nam Isak haman Yakob noan, "Ku maa dadani, le auk kapas naan
ku le! Ku nia mo baktebes Esau tam lo ka?"
22 Kon Yakob lako dadani un ama ka, kon blalan na kapa-kapas una. Hidi
nam Isak tek noan, "Fala ki el Yakob fala ka. Mo ima ki el Esau." 23 Mo Isak
taan Yakob lo, undeng un ima ka bulu-bulu el Esau kon. Mo oras un le bel
Yakob hangun na, 24 un ketan oe mes pait noan, "Ku niam baktetebes Esau
le?"
Kon Yakob siut noan, "Baktebes papa!"
25 Tiata Isak tekan noan, "Elam doong bel auk sisi la maa, le halin auk
kaa. Hidi lem auk bel ku hangun." Kon nam Yakob pekot belen sisi la, nol
belen ui anggor le un ninu. 26 Hidi na kon, un ama ka tekan noan, "Auk
anang nge! Maa dadani se nia, le lik au."
27 Nikit Yakob lako dadani le lik una, kon Isak hodo net Esau kitu-kado
las buin na. Kon un aa le bel hangun se Yakob noan,
"Auk anang ngi buin nia, banansila el epe bluan man AMA LAMTUA belen
hangun son na.
28 Nang le Ama Lamtua niung taang deng apan nua,
le tao ku klapa las daid banan!
Nang le Un bel ku ale mamo lai-lisi,
nol anggor isin na inu-inu.
29 Mam bangsa-bangsa las daid ata deng ku.
Nol ngala-ngaal deng bangsa-bangsa lias suda le todan se ku.
Nang le ku duka-aa ku kaak-palim mas totoang.
Nol oen hai bukun nas se ku silam ma.
Asii man kolen-bahang ku lam, oen kon haup in kolen-bahang.

Nol asii man bel ku hangun nam, oen kon haup hangun.”

Esau pait maa, le nodan Isak belen hangun kon

30 Isak bel hangun hidi se Yakob, le un puti nang un ama ka, halas-sam
un kaka Esau pait maa, kil nol hmukit huin man un in lono nalan se alas
sua ka. 31 Hidim un laok hosan, le kil bel un ama ka. Un tekan noan,
“Papa! Hangu le kaa tia. Auk hos hidi siis man auk in lono nala ki son
nian. Kaa hidi kam paap bel auk hangun tia.”

32 Isak herang, kon un ketan noan, “Hee! Mo ku niam asii pait ta?”

Esau siut noan, “Auk niam Esau! Paap ana hmunan na.”

33 Kon Isak pepeten, mo hidim un ketan Esau noan, “Eta ela lam, apin
asii man kil bel auk siis na le auk kaa son nia? Auk belen hangun son.
Auk pel pait nal hangun na lo son.”

34 Ming ama ka tek ela kon, Esau dalen ili, le lobo-lau nol aa mumuun
noan, “Idaah papa! Bel hangun se auk kon le papa!”

35 Mo Isak tekan noan, “Ku palim ma maa nole nal auk son, le sium nal
ku hangun na.”

36 Kon Esau tek noan, “Un nole auk oe dua son nia. Laih hmunan na,
un nole nal auk hak hmunan na. Neot nia lam, un nole nal auk hangun
na lolen. Dadin un ngala ‘Yakob’ pa. Mo paap muik hangun didang pait
le bel au, tam lo ka papa?” (Ngaal Yakob pa nahin na noan ‘kil se iin baih
ngungun’. Mo un nahin didang nga ‘atuil in nole daat’.)

37 Kon Isak siut noan, “Auk nikit hidi un son le daid atuil ku in todan.
Nol un pail-kakan nas totoang kon daid un ata. Auk belen ale liis-lasa nol
anggor isin mamo-mamo. Tiata auk anang nge! Hangun asa pait man auk
bel ku lia?”

38 Ming ela kon, Esau nuik un ama ka tutungus noan, “Paap hangun na
suma mes sii ke? Taon elola ko paap nuting nal bel auk hangun didang
nabale. Hangun ana mes tuun kon banan!” Hidim un lilu nol mumuun.

39 Isak situn noan,

“Mam ku in nuli ka katang deng klaap man dale ka boa-mina,
ta muik taang naih deng apan nu le tao ngoe ku dale ka lo.

40 Mam ku lelat-suli kas man bel ku in nuli.
Mo taon elola kon, ku daid ata deng ku palim ma.
Suma eta ku labang nal una, halas-sam ku haup in kuis deng un
ima ka.”

Ribka tadu Yakob le lali

41 Esau koon-mali isi nol Yakob, undeng un palin na nuu nal un hangun
na son. Mo Esau nangan noan, “Nesang lo ka kam, paap mate. Tiata
natang le in melang ngas hidi kam, auk keo tele una!”

42-43 Nikit Ribka ming haup Esau in le keo tele Yakob pa kon, un haman
Yakob le tekan noan, “Ku hii babanan! Ku kakam ma le seda un dalen
in ili ka, nini in keo tele ku. Tiata ku lali lalaba nol ni tia, le lako se ku
bakim Laban nua, se dale Haran. 44 Lako daad nesang buit se lua, didiin
ku kakam ma komali nol ku lo ka. 45 Eta un nadidingun soleng asa man
ku in tao saol una ka son nam, mam auk tadu atuli le tia haman pait ku.
Ta eta auk anang ngias duas ilang leo-leo se lelo mesa lam, auk tade lo.”

46 Hidi kon, Ribka aa nol Isak noan, “Auk nonos nol Esau sapan atuil Het
tias son! Eta Yakob kon saap nol bihaat atuil Het tam, banan dui ka auk
mateng tuun tia.”

28

1 Kon nam Isak haman Yakob le belen hangun, hidim tui-tekan noan,
“Hii babanan ne! Ku saap nol tana-bihaat Kana'an deken. 2 Mo ku lako se
Padan Aram, se ku upum Betuel uma. Ku laok saap nol baki Laban ana
bihata las mesa.* 3 Nang le Ama Lamtua Allah man Kuasa Dudui ka, bel
hangun se ku, le halin ku ana-upum mas taplaeng mamo, nol ku in hua-
koet tas, daid bangsa mamo man in muun-tes isi. 4 Nang le Ama Lamtua in
hid nol upung Abraham ma nahi se ku, nol ku in hua-koet tas. Nang le ku
haup dale, man Ama Lamtua Allah in hid hidi, le bel upung Abraham son
na.”✡ 5 Tekan hidi ela kon, Isak sao Yakob lako Padan Aram, se un bakin
Laban nol upu Betuel uma.

Esau saap nol Ismael ana bihata la

6 Dedeng Yakob sium hidi un ama ka nol ina ka in leka ka kon, un bok
lako Padan Aram. 7 Esau ming haup noan, Isak bel hangun se Yakob son,
hidim kaing le boel saap nol tana-bihaat Kana'an lo. Un kon ming haup
noan, Isak lokan le laok saap nol oen bakin na ana bihata mesa, se Padan
Aram.
8 Un kon tana noan, un ama ka kom un sapans atuil Kana'an nas lo.
9 Tiata Esau lako se ama tuan Ismael lua, hidim un saap pait Ismael ana
ka, ngala Mahalat. Mahalat na mo, Nebayot palin bihata.

Yakob natloa se Betel

10 Hidi kon Yakob nang soleng Beer Syeba, le lako el Haran. 11 Oras lelo
la dene kam, un lako lius se mana mesa, kon un nini se la. Un mana le
nini kon, un kat batu mesa, le taon daid hlunin.
12 Duman na, un natloa noan un ngat net elan mes dil se dale kia, nol
un tula ka lako pes se apan nua. Hidim Ama Lamtua Allah ima-ii in deng
sorga nguas niu-saek se elan na. 13 Se in natloa na dalen, Yakob net AMA
LAMTUA dil se un halin na, hidim tek noan, “Auk niam AMA LAMTUA,
man ku upum Abraham nol ku amam Isak Lamtuan Allah. Mam Auk bel
dale ni se ku nol ku in hua-koet tas. 14 Mam ku in hua-koet tas mamon na
el ahu ka. Nol mam oen holhising lakos papmes se maan ola-ol tuun. Deng
ku in hua-koet tias sam, mam totoang bangsa in se apan-kloma ki ngias
haup hangun.✡ 15 Nangan babanan! Ku laok elol tuun kon, Auk leo-leo nol
ku, le doha-tinang ku. Mam Auk kil pait nol ku maa se dale nia. Auk nang
soleng ku sii siing-siing lo. Nol Auk in hid nol ku nias, totoang Auk taos le
dadi.”
16 Yakob nahkitu deng un in nini ka kon, un tek noan, “Halas-sam auk
tana le AMA LAMTUA kon muik ne nia!” 17 Nol un lii, kon un nangan noan,
“Idaah! Maan ni tao auk bulung dili. Taon elola ko, Ama Lamtua Allah
uma la muik ne maan nia! Maan ni, Un hnita in laok bus el sorga ka.”✡
18 Ola oskaong bii kon Yakob hangu, le un kat baut in tian nini un bon
na ka, hidim un pii halin daid tada. Hidim un doan mina se baut na dapa,
le todan-lahing Ama Lamtua. 19 Un ngali maan na, ngala *Betel*, un nahin
na noan ‘Ama Lamtua Uma la’. (Hmunan nu maan na ngala Lus).
20 Hidi na kon, Yakob nikit sumpa noan, “Eta Ama Lamtua Allah leo-leo
nol au, le doha-tinang auk se auk lalan in lako nia, hidim bel auk in kaa
nol kai-baut in pake, 21 didiin auk pait nol boa-blingin nam, mam AMA

---

* **28:2** Padan Aram na mo Mesopotamia, ne dale Siria suu blain, dadani nol Irak. Haran na mo kota deng Padan Aram. ✡ **28:4** Dehet deng Aan in Nutus sas 3:25; Galatia 3:8 ✡ **28:14** Dehet deng Aan in Nutus sas 3:25; Galatia 3:8 ✡ **28:17** Yuhanis 1:51

LAMTUA daid auk Lamtuan Allah. 22 Baut man auk in pii nia, daid maan
in todan-lahing Ama Lamtua Allah. Nol totoang man Ama Lamtua in bel
au ngas, op hngulu lam, auk bel pait op mesa."

29

Yakob lako lius se bakin Laban uma

1 Hidi na kon, Yakob laok napiut bus el leol-saken. 2 Oe mesan na kon, un
ngat net ui in kali mes dadani nol ingu mesa. Dadani se na lam, muik laen
nol lae-blai bua tilu, man le haup in ninu se na. Mo muik baut tene mes
tung kele ui in kali na. 3 In biasa ka lam, eta laen nol lae-blai las nakbua
son, halas-sam atuling in lolo-poa ka pekot batu la, le naus ui, halin ninung
hmukit tas. Niun hidi kam, un tung ui la pait.

4 Kon Yakob lako ketan atuil in lolo-poa ngas noan, "Mi deng ola?"

Oen siut noan, "Kaim deng iung Haran."

5 Kon Yakob ketan pait noan, "Mi taan auk baki Laban tam lo ka? Un na
mo upung Nahor ana."

Kon oen siut noan, "Kaim tanan."

6 Kon nam Yakob ketan napiut noan, "Un bana-banan te?"

Oen siut noan, "Blalan na babanan tuun. Olan ngat. Un ana bihaat in
ngaal Rahel la poa oen laen nol lae-blai las, le maa ninung se ni kon nuan.
Ku natang tukun."

7 Hidim Yakob tek pait noan, "Lelo li blatas nabale. Tiata banan dui ka,
hmukit ol man nakbua se ni son nam, mi beles niun tia. Hidim mi sika-poa
nolas lakos se epe kua, le halin oen kaa bluan pait."

8 Mo oen kaen noan, "Inah, boel ela lo! Kaim musti natang atuil in lolo-
poa ngas maas totoang nol oen hmukit tas nakbua se nia, halas-sam kaim
pekot nodat batu lia, le ninung hmukit tias." 9 Yakob aa nabael nol atuil
nas sam, Rahel maa lius son nol un ama ka laen nol lae-blai las. Taom un
man sika-poa hmukit nas.

10 Nikit Yakob ngat net Rahel nol un hmukit tas kon, un laok pekot bian
baut in tung kele ui in kali ka. Hidim un ninung bel un bakin na hmukit
tas. 11 Hidi nam un laok neko-lik Rahel le lilu. 12 Hidim un dehet Rahel
noan, "Pali! Auk niam, ku amam ma bata Ribka ana." Kon Rahel lail pait
lako le tek un ama ka.

13 Nikit Laban ming Rahel in dehet ela deng Yakob, noan, un nam Ribka
ana, kon Laban lail lako sod Yakob. Tutnalan kon, Laban nekon le likin,
hidim un nol Yakob lako oen uma. Ti Yakob dehet totoang bel Laban.
14a Kon Laban siut noan, "Baktebes, meman kit duat niam balu lo!"

Yakob saap Lea nol Rahel

14b Dedeng Yakob daad nol un bakin Laban lius bulan mes son kon,
15 Laban aa nolan noan, "Elia Yakob! Ku daek bel auk mosa tuun nam
auk tao lo, undeng kit duat balu lo. Tiata ku nodan le baen ku bakun na?"

16 Laban na mo muik ana bihata at dua. Kaka la ngala Lea. Mo pali la
ngala Rahel. 17 Lea na mo mata ka mamaun.* Mo Rahel lam sila ka leok
isi, hidim un apa ka natao. 18 Yakob kom Rahel isi. Tiata un siut Laban
noan, "Auk daek bel baki taun itu, sadi baki tade le auk saap nol Rahel."

19 Hidi kon Laban siut noan, "Auk tade! Undeng ku nia mo auk atulin,
ta banan dui ku saap nol Rahel, lo kam atuil didang sapan nam banan lo.
Tiata ku daad se lia tuun, le daek bel au." 20 Kon nam, Yakob daek taun

* **29:17** Dais Ibranin in mo nia ki langa isi lo.

itu, le bole lam haup Rahel. Mo un kom Rahel isi, tiata taun iut nas un
nataka kam suma el lelo il siis.
21 Kuhit nal taun iut nas kon, Yakob koka Laban noan, “Baki! Auk daek
bel baki taun iut son. Tiata bel auk le saap nol Rahel tia.”
22 Kon Laban tao fesat in sapa, le haep totoang atuil in se nusa na daleng
ngas. 23-27 Duman na, Laban bel Rahel lo, molam un bel Lea le tama lako
se Yakob hleep in nini ka. Tiata Yakob niin nolan. Ola ka halas-sam Yakob
tana noan, un in niin nola ka Lea. Kon nam Yakob lako tek Laban noan,
“Tasao le baki nole auk eli lia? Auk daek hiti-late taun iut son, le haup
Rahel! Mo taon elola le baki seda nini Lea lia?”
Kon Laban situn noan, “Ku komali ela deken! Muid kaim hadat in se ni
kia lam, pali la boel saap muna deng kaka la lo. Tiata banan dui ka eli
tuun! Ku natang le fesat in sapa ni dedeng itu las kuhit le, halas-sam ku
haup Rahel. Sadi ku daek bel auk taun iut pait.” Hidi kon Laban bel un
ata bihata mes ngala Silpa, le daid ata taung Lea.
28 Yakob tade. Tiata fesat lelo iut nas kuhit kon, Laban bel Rahel le oen
duas Yakob sapa. 29 Hidim Laban bel un ata bihata mes pait, ngala Bilha,
le daid Rahel ata. 30 Hidi kon Yakob niin nol Rahel. Un namnau Rahel
muun dui deng Lea. Kon un daek taplaeng pait taun iut bel un bakin na.

Yakob anan nas

31 Mo AMA LAMTUA tana noan, Yakob namnau Rahel dui deng Lea. Tiata
Ama Lamtua bel Lea le hua. Mo Rahel lam haup aan lo. 32 Kon nam
Lea behe, ti un hua tana-ana biklobe mesa. Un ngali tana-ana na *Ruben*
(man nahin na noan, ‘olan ngat ta muik ana’),† undeng un tek noan, “AMA
LAMTUA meman ngat net auk in susa ki son. Undeng na le halas ni auk
sapang ngi kon tade le tinang au.”
33 Hidi na kon, Lea behe pait. Un haup ana biklobe mesa, ti un ngali tana-
ana na ngala *Simeon,* (man nahin na nataka le ‘atuli ming son’), undeng
un tek noan, “AMA LAMTUA ming son noan, auk sapang ngi tao hii auk
lo. Tiata Un bel taplaeng auk tana-ana mes pait.”.
34 Hidi nam Lea behe pait, kon un hua ana biklobe mes pait. Un ngali
tana-ana na *Lewi*,‡ undeng un tek noan, “Nini tana-ana nia lam, auk dasi
la hidi son. Taon elola ko, auk sapang ngi napin nol au, undeng auk hua
belen aan biklobe at tiul son.”
35 Hidi na kon Lea behe pait, kon un haup tana-ana biklobe mes pait.
Un ngali tana-ana na*Yahuda* (man nahin na noan, ‘naka’), undeng un tek
noan, “Pait nia lam, auk naka AMA LAMTUA!” Hidi na kon, Lea hua pait
lo.

30

1 Mo Rahel haup aan lo bii. Undeng na le un idus-neo' nol un kaka ka.
Kon un aa nol un sapa ka noan, “Papa! Bel auk aan le! Eta lo kam auk
mateng tuun tia.”
2 Kon nam Yakob baet Rahel noan, “Hoe! Ku bali noan auk niam Ama
Lamtua, le bel nal ku ana le!?”
3 Kon Rahel tek noan, “Elia! Banan dui ka paap kat auk ata Bilha lia, le
niin nolan, halin un hua bel auk ana.”
4 Hidi nam un bel Bilha lako un sapa ka. Kon Yakob niin nolan. 5 Ti Bilha
behe, le hua ana biklobe mesa. 6 Kon Rahel aa noan, “Ama Lamtua Allah

† **29:32** Se dais Ibranin nam, ngaal Ruben na lin na naha-bubuit tam, tatai nol dasi mes man muik nahin noan ‘un net auk in susa ka son’. ‡ **29:34** ‘Lewi’ la nahin na noan, ‘butu-kila’ tamlom mo ‘neok mumuun’.

ming auk in kohe-kanas sa son. Tiata Un bel auk aan biklobe mes son. Ama Lamtua Allah nutus auk dasi li nol lolo son." Kon un ngali tana-ana na ngala *Dan*, (man nahin na noan 'nutus dasi').

7 Hidi nam, Bilha behe pait, kon un hua ana biklobe mesa. 8 Ti Rahel tek noan, "Auk sukat nol auk kakang ngi son, hidim auk man nala." Tiata un ngali tana-ana na, ngala *Naftali* (man nahin na noan 'sukat apa').

9 Nikit Lea taan noan un haup aan pait lo son, kon un bel un ata Silpa la laok se un sapa ka, le niin nolan. 10 Kon nam Silpa hua ana biklobe mesa. 11 Ti Lea aa noan, "Auk ulat ti banan son." Kon un ngali tana-ana na ngala *Gad,* (man nahin na noan 'ulat banan').

12 Hidi na kon, Silpa hua ana biklobe mes pait. 13 Ti Lea aa pait noan, "Haah! Halas-sam auk daleng ngi kolo. Ngat ta mam totoang bihata li tek apa noan, auk haup ulat dui hihidi." Undeng na le, un ngali tana-ana na ngala *Aser* (man nahin na noan 'dael kolo').

14 Oe mesan na, tom nol oras in nul ale kon, Ruben lako se alas sua. Un haup kai ina mesa, man atuli las nangan noan eta bihata pake kam haup ana. Kon un katan le kil bel ina Lea. Ngat net ela kon, Rahel nodan Lea noan, "Tua! Bel auk kai man Ruben in kila ka bubuit le."

15 Mo Lea situn noan, "Wee! Ku nia mo lai-lisin son! Ku nuhu-dau nal auk sapang nga son. Nam ku le nuhu-dau kai na pait deng auk anang ngi lia! Ku mae taan lo ke?"

Mo Rahel siut noan, "Elia kaka! Eta auk haup kai na lam, duman ni ku niin nol Yakob." Kon Lea tade.

16 Lelo-maun na, Yakob pait deng klapa. Kon Lea laok tutnaal nol una le tekan noan, "Papa! Ku musti niin nol auk duman nia! Ta auk baen hidi ku son, nini auk anang nga kai la." Kon nam duman na Yakob niin nol Lea.

17 Ama Lamtua Allah ming Lea in kohe-kanas sa. Tiata un behe, kon un hua ana biklobe mes pait, un ana at lim son na. 18 Kon Lea ngali tana-ana na, *Isaskar,* (man nahin na noan, 'baen in kae'), undeng un tek noan, "Ama Lamtua Allah baen auk in kae ka son, lole auk bel Silpa le niin nol auk sapang nga lam."

19 Hidi na kon Lea behe pait. Kon nam un hua ana bikloeb nomer eneng nga. 20 Un tek noan, "Ama Lamtua Allah bel auk sa-saa in banan mes son. Tiata halas nia, auk sapang ngi taon elola ko todan au. Undeng auk hua belen aan biklobe at eneng son." Tiata un ngali tana-ana na *Sebulon* (man nahin na noan 'bel todan').

21 Hidi na kon, Lea hua ana bihata mesa, ta un ngali ngala *Dina.*

22 Kon nam Ama Lamtua Allah nangan net Rahel; Un ming Rahel in kohe-kanas sa. Tiata Un sai Rahel maan in hua ana ka. 23 Hidi nam Rahel behe, kon un hua ana biklobe mesa. Un tek noan, "Ama Lamtua Allah kose soleng auk in mae ka son." 24 Kon un ngali tana-ana na, ngala *Yusuf,* (mana nahin na noan, 'nang le un bel taplaeng'), undeng un tek noan, "Auk nodan le Ama Lamtua Allah bel tapnaeng auk aan biklobe mes pait."

Yakob nuting lalan le haup taplaeng laen nol lae-blai

25 Dedeng Rahel hua hidi Yusuf kon, Yakob aa nol Laban noan, "Papa! Eta bole lam, auk pait lakong auk ingu lu le. 26 Nang le auk lakong leo-leo nol auk sapa-anang ngias. Paap taan son le auk daek hiti-late bel papa, tiata auk baen nutus oen son. Undeng na le halas ni, oen nam mo auk nenans."

27 Kon nam un bakin na siut noan, "Manhiu! Ku hii napat le. Auk net tada noan, Ama Lamtua bel auk hangun undeng ku. 28 Tiata ku nodan

mamon na elol tuun kon, auk baen! Sadi ku daad se lia, le daek napiut bel au."
29 Kon Yakob siut noan, "Paap net esa auk in daek hiti-late ka son. Tiata
paap hmukit tas mamo taplaeng keko lako. 30 Dedeng auk maang bii ka,
paap hmukin nas mamo isi eli lo. Mo halas nia lam, paap muik son. Ama
Lamtua bel paap hangun, undeng auk in dake ka. Molam halas nia lam,
lius un oras sa son, le auk daek taung auk sapa-anang ngias lolen."
31 Hidi kon Laban ketan noan, "Tiata auk musti baen ku elola la?"
Yakob siut noan, "Paap bel auk saa deken tia. Mam auk doha-tinang
napiut paap hmukit tias, sadi auk boel tao elia. 32 Bel auk dola, le leol
neot ni kon, auk laok huil nal laen nol lae-blai se paap hmukit tas. Man
muik topon-topon nol hkaban lo ngas, paap nena. Mo in topon-topon nol
hkaban nas, auk palas. Nol auk kon kat totoang lae-blai man bulu mitang
ngas. Le halin nam nas totoang man baen nini auk in kae ka.* 33 Se leol
hmudin niam, paap taan haup noan, auk in dake ni nahlololo tam lo ka.
Paap maa le presa-ngat auk hmukit tas bling tuun. Eta net laen man muik
topon lo, tamlom hkoto-hkaban lo, tamlom lae-blai muti kam, paap taan
son noan, auk man naok paap hmukit tas."
34 Hidi kon Laban tade noan, "Banan! Ela tuun lako." 35 Mo leol na kon
Laban soel bakisan hmukit topon-topon, nol hkaban-hkaban nas nol lae-
blai mitang ngas. Un loka-tadu un anan nas le tao nakbua hmukit nas.
36 Hidim kil nol hmukit nas lakos se mana mesa, man katang nga laok iin
nam, lelo tilu deng Yakob mana la. Kon nam, Yakob doha-tinang un bakin
na laen nol lae-blai lisin nas nabale.
37 Hidi nam, Yakob dait kai bango deng kai ina tilu man bakisan apa, le
koa bulang ngas hnuis-hnuis. 38 Un paing kai hnuis-hnuis nas se hmukit
tas maan in ninu ka. Lam hmukit tas taom kom in laeb apa se maan in
ninu ka. 39 Tiata dedeng hmukit tas laeb apa se kai hnuis nas sam, mam
oen anan nas kon bulu nas topon-topon nol hkoot-hkaban tukun.
40 Kon nam oras Laban hmukit tas le laeb apa kam, Yakob beles le dil saol
laok el hmukit man muik bulu hkoot-hkaban nas. Le halin mam oen anan
nas bulu ngas kon hkoot-hkaban tukun. Nini ela lam, un hmukit tas siis
taplaeng mamo keko lako. Hidi nam un soel bakisan deng Laban nena las.
41 Nol oras hmukit in tes sas laeb apa kam, Yakob paing kai hnuis-hnuis
sas se oen silan nas, se oen maan in ninu ka. 42 Mo eta un net hmukit in
bloen nas le laeb apa kam, un paing kai las lo. Tiata Laban haup totoang
hmukit man bloen nas. Mo Yakob haup totoang hmukit in tes sas. 43 Nini
ela lam, Yakob muik isi. Un laen, lae-blai, unta, keledai nol ata kas mamo
isi.

31

Yakob lali nang soleng Laban

1 Oe mesan na, Yakob ming Laban anan nas dehet nol apa noan, "Yakob
muik isi son, undeng un kat nuli kit aman si hmuki-nalan nas son." 2 Yakob
kon tinang un bakin Laban sila ka lam, nus-hnining tukun, nol babanan
el hmunan-hmunan nu lo son.
3 Hidi na kon AMA LAMTUA aa nol Yakob noan, "Halas ni un oras sa
maa lius son. Tiata ku musti pait lako ku ina-amam muas tia. Mam Auk
laok leo-leo nol ku."

* **30:32** Hmunan nu atuli las nangan noan, lae-blai muti ka man banan dui. Mo lae-blai mitang ngam banan lo. Lae-blai mitang kon bubuit tukun. Laen nol lae-blai man bulu hkoto nol hkaba-hkaban nas kon bubuit tukun.

4 Hidi na kon, Yakob tadu laok haman Rahel duas Lea, le maa tutnaal nol
un se hmukit tas mana la, se epe kua. 5 Hidim un tekas noan, “Hahalas ni
auk tinang mi amans sa lam, un sila ka niu isi lo nol au. Un kon babanan
nol auk pait banansila el hmunan nu lo son. Mo Ama Lamtua Allah man
auk amang nga in todan-lahing nga, leo-leo nol au. 6 Mi duam tana noan,
bablaan ni auk daek hiti-late bel mi amans sa! 7 Mo ela kon no, un nole
auk oe-oe. Un nole in baen au ka, lalis hngul son. Mo ela kon, Ama
Lamtua Allah doha-tinang auk tutungus. 8 Dedeng mi amans sa tek noan,
‘Hmukit bulu hkotong ngas ku sebas,’ kon hmukit nas hua ana lam, bulu
ngas totoang hkoto. Oe mesan na pait tam, un aa noan, ‘Hmukit in hkaba-
hkaban nas ku man sebas,’ kon hmukit nas hua maa lam hkaban totoang.
9 Ama Lamtua Allah tao ela, le halin Un kat mi amans sa hmukit tas le bel
aus.
10 Oe mesan na, dedeng hmukit tas laeb apa kam, auk netan se in natloa
dalen noan, totoang hmukit moko in labe nas, muik in hnuis, muik in
hkoto-hkoto nol tenga las pait hkaba-hkaban. 11 Hidim Ama Lamtua ima-
ii deng sorga haman auk se in natloa na dalen, le tek noan, ‘Hoe, Yakob!’
Kon auk siut noan, ‘Elola la Lamtua?’
12 Kon Un tek noan, ‘Ngat le! Totoang hmukit ta-hngulu in labe ngas
suma muik hkoto, hnuis-hnuis nol hkaba-hkaban sii. Auk mana nas
totoang son, undeng Auk net Laban in daek dadaat saol ku ka son. 13 Auk
niam Lamtua Allah, man tulu-balang Auk apang ngi bel ku son se Betel la.
Se nua ka, ku pii batu mesa, hidim ku doan mina laok se dapa, le todan-
lahing Au. Hidim ku butu-kil in hida nol Auk se na. Tiata halas ni ku musti
nang dale nia, le pait lako ku ina-amam muas ingu-dale ku tia.’ ”
14 Kon nam Rahel nol Lea siut noan, “Papa! Kaim muid tuun! Ta kaim
muik pusaka mes lo kon son, deng kaim aman Laban. 15 Bablaan ni, blalan
na tao kaim banansila el atuil balu ka. Un hee soleng kaim son. Hidim
un kaa nuli kaim osa-hnaun nas son. 16 Totoang hmuik man Ama Lamtua
Allah katan deng paap Laban nas, halas ni daid kit nenans, nol kit ana-
anan nias pusaka. Tiata eta Ama Lamtua tek elol son nam, kaim muid
tuun!”
17-18 Hidi na kon, Yakob mana nakbuan un kai-batu las totoang. Hidim
un sakeng un sapa-anan nas laok se unta dapas, nol totoang sa-saa man
un hapus deng Padan Aram mas, hidim sika-poa un hmukit tas totoang, le
oen pait lakos dale Kana'an.
19 Dedeng na lam, Laban lako dit un lae-blai las bulu ngas. Kon Rahel
naok lai-niin un ama ka baut angin in hui-langus sas. 20 Yakob bok lakos
ete-ete tuun, nol tek nuting un bakin na lo. 21 Un nikit kil lai-niin totoang
un hmukin nas, hidim oen laok laba-laba kaliut deng palun tene Efrat ta,
le oen sao lakos bus el leten Gilead.

Laban nulut muid Yakob

22 Hidi lelo tilu, kon Laban ming haup dehet noan, Yakob haung lalis son.
23 Ti Laban haman nakbua un atulin nas, le laok nulut muid un manhiu
ka. Oen nulut mudis didiin lelo itu, halas-sam hapus se leten-leten in se
Gilead tas.
24 Duman na kon, Ama Lamtua tulu-balang apa ka bel Laban se in natloa
dalen. Un tekan noan, “Laban! Eta ku aa nol Yakob pam, doh ku baham
ma babanan.”
25 Duman na, Yakob buba hleep son se leten nas. Kon Laban buba oen
hlepe las katang lo deng one la.

26 Hidi na lam, Laban maa tutnaal nol Yakob. Kon un tek noan, “Hoe
Yakob! Tasao le ku nol lail-niin auk anang bihata lias ete-ete, banansila el
atuil man ku in daek nal se in hote-dati dalen nia? 27 Amo tasao le ku lali
ete-ete, nol muik tahan in seon au lo kia! Eta ku tek auk babanan nam,
taon elola ko auk tao fesat le nol mi lakom nini kong-tembur nol sasanu,*
hidi halas-sam sao mi lakom. 28 Ku in kula mes pait, ku bel auk dola le lik
auk ana-upung ngas halas-sam saos lakos lo. Ku in tao elia ki, ngengo isi!
29 Nol kahan isi eta auk tao le tao nakbusu ku! Mo sian Ama Lamtua Allah
man ku amam ma in todan-lahing nga, kaing auk noan, eta auk aa nol ku
lam auk musti doh auk bahang ngi babanan. 30 Meman auk tana noan, ku
boka undeng ku kom naseke son le pait. Mo tasao le ku naok lai-niin auk
baut angin in hui-langus sas kon nia?”
31 Hidi kon Yakob siut noan, “Baki komali nol auk deken! Auk bokang
ete-ete, undeng auk lii ta tamlom baki tahang nal tana-anang ngias sam,
elola la?” 32 Mo Yakob taan lo noan un sapa Rahel man naok lai-niin baut
angin in hui-langus sas. Tiata un tek noan, “Baki! Deng baut angin nas
sam, baki nuting tuun lako! Le etan hapus se asii lam, hukung tele una!
Poe-pet nuting lako! Eta haup baki pusaak tenga las sam kat pait. Nang le
halin nam totoang atuil nias daid saksi.”
33 Kon nam Laban lako poe-pet oen hlepe las mesa-mesa. Laih hmunan
na Yakob hlepe la. Hidi nam un lako Lea hlepe la. Hidi nam ata dua las
hlepe las. Mo un net baut angin nas lo. Tiata un tama lako se Rahel hlepe
la. 34 Mo Rahel buni baut angin nas son, se maan in dada deng unta las
kloma ka. Hidi halas-sam un sake daad se dapa. Laban poe-pet papmes
Rahel hlepe la, mo haup saa lo.
35 Rahel aa nol ama ka noan, “Papa komali deken. Auk haung dil nal
lo, ta auk net bulan.” Kon Laban nuti-nuting pait, mo un haup tahan baut
angin nas lo.
36 Kon nam Yakob koon-mali isi, ta un baet Laban le tekan noan, “Hoe!
Auk daek daat saa saol baki son na? Didiin baki penan muid auk banansila
el atuil daat ta lia! 37 Baki poe-pet auk sa-saa las totoang son. Hidim baki
haup asa la? Olan taon se kit totoang silan, le halin nam kit leo-leo neta!
Nang le halin nam atuil nias nutus, le sa-saa nas asii nena ka. 38 Taun buk
dua son, auk daid ata bel baki. Dedeng auk doha-tinang baki hmukit tas
sa, muik tahan mes in natmulung lo. Auk kaa net mes lo kon! 39 Eta muik
hmukit huin tao tele baki hmukit tas mesa, man auk salan lo kon, auk tek
nuting baki lo, mo auk seda tukun. Nol eta atuli naok baki hmukit tas sam,
baki tadu auk le seda, molota na auk in kula lo, mo auk pal in bel seda.
40 Lelo lam, lelo la hui noebabain au. Mo eta duman nam, auk pepeten
undeng blingin. Auk melang le niin nalang lo, undeng in doh baki hmukit
tas. 41 Meman auk daek taun buk dua ka, baktebes ela! Auk daek taun
hngul aat le haup baki anan bihata las. Hidi nam, auk daek taplaeng pait
taun eneng, le halas-sam auk haup auk hmukit tas. Daek ngele el ata ka
nesang nga ela, mo baki taan in tadu auk baen seda didiin lalis hngulu.
42 Banan le, muik Ama Lamtua Allah man auk upung Abraham nol auk
amang Isak in todan-lahing nga. Un doha-tinang au, mo lo kam taon elola
ko baki nulut pait auk nol imang mosa son. Mo Ama Lamtua Allah hut
mata ka nol auk in susa ni lo, nol Un kon ngat auk in dake ki totoang.
Undeng na, sian Un maa kaing baki.”

Yakob nol Laban butu-kil apa in hida

* **31:27** Dais Ibranin noan ‘tao dain nini tembur ana nol sa-saa in kuti mes noleng nini senar’.

43 Ming hidi Yakob in aa ela ka kon Laban, siut noan, “Elia! Bihaat at dua
nias auk anang. Tana-anang man oen in huang nas totoang auk upung.
Hmukit nias totoang kon, auk nena. Totoang man ku in net mo nia ngias,
meman auk nena. Mo auk le tao elola la? Auk hepa-hail nal oen lo son.
44 Tiata banan dui ka, kit duat but apa nini in hida. Le kit musti nuling
muid in hida na.”
45 Kon nam Yakob kat baut tene mesa, le pii se na halin daid tada.
46 Hidim Yakob lok un atulin nas, le laok kat nakbuan batu le panan. Hidi
nam oen totoang daad le kaa, dadani nol baut in panang nas. 47 Kon Laban
ngali baut in pana nas, *Yegar Sahaduta*. Mo Yakob ngali ngala *Galeed*.†
48 Hidim Laban tek noan, “Baut unus nia, daid saksi taung kit duat.” Tiata
maan na ngala Galeed. 49 Laban kon ngali maan na *Mispa*, (man nahin na
noan ‘maan in doha man lapa’), undeng un aa noan, “Mam AMA LAMTUA
esa man doha-tinang kit duat, le kit katang apa kon no, kit kaliut in hida ni
deken. 50 Eta ku tao dadaat nol auk anang ngias, le saap nol bihaat didang
ngam, taon elola ko auk taan lo. Mo nangan! Ta Ama Lamtua Allah man
daid saksi taung ku nol au. 51-52 Olan ngat baut in dili nia, nol baut unus
in paan deng dapang nias. Ngat tiam baut nias kon daid toon. Ku boel
kaliut baut nias, le tao dadaat saol auk lo. Nol auk kon boel kaliut baut
nias le tao dadaat saol ku lo. 53 Kit but in hida nia, nini kit upu kia-kaon
nas Lamtuan, Allah. Na ku upum Abraham nol auk upung Nahor Lamtua
Allah na. Mam Un esa man daid tulu in nutus kit duat dasi lia.”
Ming ela kon Yakob nikit sumpa, nini Ama Lamtua Allah ngala, man un
ama Isak in todan-lahing nga.
54 Hidi kam, Yakob keo hmukit, le kil nolan lako leten na dapa, halin daid
in todan-lahing bel Ama Lamtua. Hidi nam, un haman atuli las totoang le
maa kaa leo-leo, nol oen melang se na didiin sain.
55 Ola ka oskaong bii kon, Laban lako neko-lik un ana-upun nas totoang.
Hidim un aa le beles hangun, hidi nam un pait lako un nusa kua.

32

Yakob lii in tutnaal nol un kaka Esau

1 Hidi nam Yakob lakos napiut. Kon Ama Lamtua ima-ii las deng sorga
maas tutnaal nol una. 2 Nikit un ngat netas kon, un aa noan, “Ni Ama
Lamtua atulin in hote-dati ngas maan in tene mo!” Undeng na le, un ngali
maan na *Mahanaim*, (nahin na noan ‘maan in tene dua’).
3 Hidi na kon, Yakob tadu un ima-ii las at ila lo lakos muna el dale
Edom (na nusa Seir), le tek un kaka Esau noan, Yakob le maa. 4 Un tekas
noan, “Mi laok tek auk kakang Esau elia: ‘Deng hmunan nu auk in bok
lakong nga, maa lius halas nia, auk daad se baki Laban uma. 5 Halas nia
lam, tuang ata ki muik aus-sapi, keledai, laen, lae-blai, nol ata bihata nol
biklobe. Auk tunang atuil nias muna, le tek nuting tuang deng auk in maa
kia. Auk nodan le tuang sium kaim nol im dua.’ ” Kon atuil nas lakos.
6 Dedeng oen pait maas se Yakob pa ka, oen lapur noan, “Kaim laok
tutnaal paap kaka Esau son. Halas ni un nol biklobe at ngatus aat, maa
bus eli le tutnaal nol papa.”
7 Ming ela kon, Yakob dalen na hutlulu, nol un lii isi. Hidi nam un bating
un atulin nas nol un hmukit tas totoang, le daid op dua. 8 Un nangan noan,

† **31:47** Se dais Aram mam, *Yegar Sahaduta* nahin na noan ‘baut saksi’. Mo se dais Ibranin nam, *Galeed* nahin na noan ‘baut saksi’.

“Eta Esau maa le keng nol op mesan na lam, op mesan na lali nuting in nuli.”
9 Hidi nam Yakob kohe-kanas noan, “Eee, Ama Lamtua Allah! Lamtua
man auk upung Abraham nol auk amang Isak in todan-lahing. Ming auk
le! Lelon na, Ama Lamtua man tadu auk le pait maang se auk nenan
nias, se dale nia. Ama Lamtua man hid noan mam Lamtua tao titu bel aus
totoang. 10 Auk tatai in sium Lamtua in namnau ka, nol Lamtua in hii-ming
auk tutungus sa lo. Hmunan nu dedeng auk kaliut palun Yordan nia ka,
auk suma kil hnikan tuun. Mo halas nia lam, auk pait maang kil atuli nol
hmukit opa dua. 11 Auk lii, ta tamlom auk kakang Esau maa tuku-keng, le
keo tele kaim totoang nga. Tiata auk nodan le Ama Lamtua bel boa-blingin
au, nol auk sapa-anang ngias totoang deng kaka Esau. 12 Undeng Ku man
hid noan, Ku bel auk hangun mamo-mamo, nol bel auk in hua-koet tias le
taplaeng mamo, banansila el hlaen in ne tasi suut tua, man atuli li kaih
nalan lo.”
13 Hidi kon Yakob nini se maan na. Ola ka kon, un huil hmukit le bel
un kaka ka nol mosa. 14 Un huil nal laen ina ngatus dua, laen moko buk
dua, lae-blai ina ngatus dua, lae-blai moko buk dua, 15 unta ina buk tilu
nonool anan in nus nabale, aus-saip ina buk aat, aus-saip moko hngulu,
keledai ina buk dua, nol keledai moko hngulu. 16 Hidim un bating hmukit
nas buan-buan muding oen ngalan nas mesa-mesa. Kon nam un bel bua
mesa-mesam nol un atuil in lolo-poa. Un tek oen noan, “Mi laok muna.
Maa liam auk muid mi deng klupu lia. Mo mi musti doha, le halin buan
nas mesa-mesam katang nol apa buit deng buan tenga las.”
17 Hidi nam, Yakob lok atuling in lolo-poa taung buan hmunan na ka
noan, “Eta auk kakang Esau tutnaal ku, le un ketan noan, ‘Ku le lako elola
la? Ku niam asii ata ka? Hmukit nias asii nena ka?’ 18 Lam mi musti siut
noan, ‘Hmukit nias tuang ata Yakob pa nena. Un tunang bel un kaka, tuang
Esau. Mo un esa muid ne klupu lua.’ ” 19-20 Un lok totoang atuil in sika-poa
taung buan tenga las ela kon, noan, “Eta mi tutnaal kaka Esau son nam,
mi belen hmukit nias tuun, hidim mi tekan noan auk muding ne klupu
lua.” Yakob nangan noan, eta un bel Esau hmukit nas totoang ngam, mam
Esau dalen na banan nol una. 21 Tiata un tunang hmukit nas muna. Mo
duman na, un dada nabael se la.

Yakob keng nol Ama Lamtua

22 Duman na, Yakob hangu, hidim un ator le halin un sapan nas duas, un
sapan nas ata kas duas, nol un anan nas hngul esas, kaliut lakos se palun
Yabok halin nua. 23 Nikit oen totoang lakos lius halin kon, un tunang un
pusaka las totoang lakos se suut halin kon.
24 Mo Yakob sii dada se palun na halin na. Kon nam muik biklobe mes
maa, ti oen duas late apa didiin peke langa. 25 Nikit biklobeng na nataka
kam un le tehen, kon un tingan Yakob klesa ka, tiata un seen bukun na
kuis deng un mana ka. 26 Kon nam biklobeng na tekan noan, “Sao auk tia,
ta nesang lo ka kam lelo sake.”
Mo Yakob siut noan, “Ku aa le bel auk hangun le, halas-sam auk sao ku.”
27 Kon biklobeng na ketan noan, “Ku ngalam sii la?”
Un siut noan, “Yakob.”
28 Kon nam biklobeng na tek noan, “Ku ngalam ma Yakob pait lo ka. Mo
nol nia, atuli li haman ku lam *Israel*, undeng ku keng le labang atuli li nol
Ama Lamtua Allah didiin ku nala.” (Israel nahin na ‘in keng nol Lamtua
Allah’.)
29 Kon Yakob ketan noan, “Ku ngalam asii la?”

Mo biklobeng nga tek noan, “Ku ketan auk ngalang ngi le tao saa la?” Hidi nam un aa le bel Yakob hangun se na.
30 Kon Yakob aa noan, “Auk net Ama Lamtua Allah sil nol sil son, mo auk
nuling nabale.” Tiata un ngali maan na ngala *Peniel*, man nahin na noan,
‘Ama Lamtua sila ka’.
31 Yakob lako le nang maan na lam, lelo la sake son. Mo un lako lam
sen-hai, lole un klesa bukun na daad kula kam. 32 Undeng na le, maa lius
leol neot nia, atuil Israel las kaa hmukit klesa lo, undeng Ama Lamtua diuk
kuis oen upuns Yakob klesa bukun na.

33

Yakob tutnaal nol un kaka Esau

1 Leol neot ta, Yakob ngat net Esau maa nol un atulin ngatus aat tas. Kon
nam, Yakob bating un anan nas lakos se oen inan nas mesa-mesa. 2 Un tadu
un sapan nas ata kas duas, nol oen anan nas laok se suu hmunan. Hidim
Lea nol un anan nas, halas-sam Rahel nol un ana Yusuf laok deng hmudin
hesa. 3 Mo Yakob laok se hmunan deng oen totoang. Nikit oen le lakos
dadani nol un kaka ka kon, un hai buku ka le suda lako pes se dale ka, oe
itu.
4 Mo Esau ngat net un palin na kon, un lail laok tutnalan, hidim un nekon
le likin. Kon oen duas lilu nol apa muun isi. 5 Esau net bihaat nas nol oen
anan nas kon, un ketan noan, “Nias totoang asiis nias sa?”
Kon Yakob siut noan, “Oen totoang niam atuil man Ama Lamtua Allah
in bel au ngas.”
6 Hidi na kon, un sapan nas ata kas duas nol oen anan nas, lakos le todan
Esau. 7 Hidi nam Lea nol un anan nas lolen. Hidi halas-sam in puis sa,
Yusuf nol un ina Rahel.
8 Kon Esau ketan noan, “Hmukit buan il man apin ku in tunang ngas,
nahin na elola la?”
Kon Yakob siut noan, “Elia kaka! Auk bel kaka nas totoang nol mosa, le
halin nam kaka sium auk nol dael kolo.”
9 Mo Esau siut noan, “Adi Yakob! Auk hmuki-nalan kon mamo. Tiata ku
bel auk saa deken tia.”
10 Yakob siut noan, “Ela deken kaka! Kaka musti simus le halin daid
tada noan, kaka sium auk nol iman duas son. Ta apin auk net kaka sila in
hngoas sa, hnika el auk net Ama Lamtua Allah in hngoas sa kon. 11 Tiata
auk nodan nol in todan, le halin kaka sium auk in bele, man muik nahin
long nas. Ta Ama Lamtua Allah banan isi nol auk son, tiata Un bel totoang
asa man auk in koma ngas.” Yakob hanet napiut Esau, didiin Esau sium in
beleng nas.
12 Hidi na kon Esau aa noan, “Eta ela lam mi mana, le kit lakong tia!
Nang le auk nol mia.”
13 Mo Yakob siut noan, “Nang tia kaka! Kaka tinang esa tuun. Tana-
anang ngias blutu nabale, ta oen laok nal hlapat lo. Nol hmukit man halas-
sam hua hidi kon mamo. Eta kit dising oen le laok nol hlapat tam, se lelo
mes dalen sii kon, hmukit nias mates toang. 14 Tiata banan dui ka, kakas
laok muna tukun tia. Tiam kaim totoang laok mau-mau deng hmudin nia.
Maa liam auk tuil meo kaka se Seir.”
15 Kon nam Esau aa pait noan, “Eta ela lam, auk nang auk ima-ii lias
deeh le nol ku, halin oen tulu bel mi lalan.”
Mo Yakob tekan noan, “Kaka, kukaum deken! Sadi auk taan son noan
kaka sium au.”

16 Ming ela kon, Esau lako nang one, le pait lakos Seir. 17 Mo deng na,
Yakob lakos se Sukot. Se na, un bangun uma nol daek okat taung un
hmukit tas totoang. Tiata maan na, oen ngali noan *Sukot* (man nahin na
'um in daad tahang')
18 Kon nam Yakob deng Padan Aram lakos lius se dale Kana'an nol boa-
blingin. Hidim oen koet hlepe, le daad dadani nol iung Sikem man ne
Kana'an. 19 Dale man Yakob in koet hlepe na, un sos nutus son deng Hemor,
Sikem ama ka. Un baen nini duit muti ngatus. 20 Se la, un babail batu le
daid maan in tunu-dadung bel Ama Lamtua. Hidim un ngali maan na,
El-Elohe-Israel, man nahin na noan, 'Ama Lamtua Allah nam mo, Israel
Lamtuan'.

34

Sikem tao didaan Yakob ana bihaat Dina la

1 Oe mesan na, Yakob duas Lea ana bihaat in ngaal Dina ka, laok meo
tana-bihaat in se dale na ngas. 2 Laih in se dale na ka ngala Hemor, deng
ngaal Hewi. Un ana biklobe la, ngala Sikem. Oe mesan na, un net Dina
kon, un kil lail-ninin hidim tao didaan. 3 Sikem dalen nahi nol Dina, le
kom Dina naseke. Tiata un aa kumis-mina nol Dina le halin nam, Dina
koman kon. 4 Hidim Sikem tek un ama ka noan, "Papa! Tulung laok taam
nodan bel auk Dina, le halin nam auk sapan."
5 Yakob ming haup noan atuli tao didaan un ana bihata la son, mo un
ete tuun, nol tao saa lo. Dedeng na, un anan biklobe las doh hmukit se
epe kua. Tiata un natang le oen pait maas totoang le.
6 Kon nam, Sikem ama Hemor, maa se Yakob le noan hili-leken Dina.
7 Oen duas dehet nol apa mamasu lam, Yakob anan nas pait deng epe kua.
Nikit oen ming haup noan, Sikem tao didaan oen palin bihata la son kon,
oen dalen ili nol komali isi. Hidim oen tek noan, "Dais in ela ka, boel daid
se Israel lo. Tiata kit boel sium atuil in tao dadaat ela ka lo."
8 Kon Hemor hanet Yakob le tekas noan, "Yakob! Auk anang Sikem kom
nol ku anam bihata la isi. Tiata auk nodan le ku tade, halin nam auk
anang ngi saap nolan. 9 Etan bole lam, kit anan nias saap bali apa. Mi
anan biklobe las saap nol kaim anan bihata lias. Nol kaim anan biklobe
lias saap nol mi anan bihata las. 10 Nol nang le halin mi daad kutang
nol kaim se nia. Mi huil le kom daad se maan ol tuun kon, bisa. Hidim
biuk-bael le haup in muki se nia."
11-12 Hidi nam Sikem aa nol Dina ama ka, nol Dina kakan nas noan, "Mi
nodan saa tukun kon auk mudi. Mi nodan duit in sii ma-mae, tamlom un
duit lila la osa bakun tuun kon, auk baen. Sadi mi tade le auk saap nol mi
palin bihata lia."
13 Mo Yakob anan nas taan son noan Sikem tao didaan oen palin Dina
son. Tiata oen siut in nole-lilung saol Sikem, nol un ama Hemor. 14 Oen
siut noan, "Kaim palin nia, un boel saap nol atuil in sunat bii lo! Na tao
nahmaeng kami! 15 Mo un lalan in puti ka elia: Mi biklobe las totoang
tuan-ana musti sunat banansila el kami. 16 Etan mi tao ela, halas-sam kit
boel in saap bali apa. Nol kaim kon daad leo-leo nol mi se nia, le halin
kit daid bangsa mesa. 17 Mo eta mi dai muid kaim in koma ki lo, le sunat
lo kam, kaim kat pait kaim palin nia, hidim kaim bok lakong deng maan
nia."
18 Hemor nol Sikem sium oen in teka ka nol banan. 19 Mo Sikem tahang
nal lo son, undeng un kom naseke Dina isi. Totoang atuil in se dale na
ngas todan Sikem. 20 Tiata Hemor nol Sikem lakos se maan in nehan dasi

ka, se ingu la hnita tuan na, hidim oen huli-bali nol totoang atuil in se dale na ngas. Oen tek noan, 21 “Pail-kakang totoang! Atuil Israel lias kom in nuil daem nol kita. Tiata nang le oen daad leo-leo nol kit se dale nia. Dale ni in bluang-bleha ka nol taung kit totoang. Kit kon boel saap apa nol oen anan bihata las. Oen kon boel saap nol kit anan bihata lias. 22 Oen suma nodan kit dais ana mesa. Na ka elia, kit biklobe lias totoang musti sunat banansila el one la. 23 Eta kit nuil nakbuan apa son nam, mam oen hmukit tas nol oen hmukin nas totoang kon daid kit pusaka, ta lo? Tiata banan dui ka, kit sium oen in koma ka. Maa, le kit sunat leo-leo! Tade tam lo ka?”

24 Kon nam totoang atuil in nakbua se la ngas tade, le muid Hemor nol Sikem in teka ka. Ta totoang bikloeb in se dale na ngas sunat leo-leo.

25 Nal lelo tilu, totoang bikloeb in sunat tas papa las iil nabale lam, Dina kaka Simeon nol Lewi kil nol oen suli kas, hidim oen tamas lakos ingu la dalen ete-ete. Kon oen keo tele bikloeb nas totoang. 26 Hemor nol Sikem kon tom in keo. Hidi nam oen kil nol oen batan Dina puti deng Sikem uma la, le oen pait.

27 Mo Yakob anan tenga las taam lakos iung na, le nuhu-dau nal iung na hmukin nas. Oen koon-mali, undeng atuli tao didaan oen palin bihata la se iung na son. 28 Atuli las sa-saa in se oen uma dale nas kon, oen nuhu-dau nalas totoang, hidim oen sika-poa atuli las hmukit tas deng epe ka. 29 Oen kil nol bihata las totoang, nol tana-anang ngas, nol oen nuhu-dau nal ingu la hmukin man osa-osa ngas totoang.

30 Dedeng Yakob taan haup in dadi na kon, un tek Simeon duas Lewi noan, “Mi daek saa in ngengo nia la? Mi tao sus auk tukun! Mam totoang atuil Kana'an nas, atuil Peris sas, nol totoang atuil in se dale ni ngias, kom kit lo isi. Oen atulin nas mamo. Mo kit atulin suma bubuit tuun. Etan oen hok apa le maa keng nol kita lam, kit dudus meman son na!”

31 Mo oen siut nol in komali noan, “Papa! Paap bali kaim nang le oen tao kaim palin bihata li daid bihaat hmama ke?!”

35

Yakob lalis lakos Betel

1 Hidi nam, Ama Lamtua Allah aa nol Yakob noan, “Auk niam, Lamtua Allah man tulu-balang apa ka bel ku son, se dedeng ku in lali deng ku kakam Esau la ka. Nol nia, ku lako daad seda se Betel tia. Lius se lua kam, ku bangun bel Auk maan in tunu-dadung. Hidim daad se la.”

2-3 Hidim Yakob aa nol un uma isin nas totoang noan, “Maa le kit totoang bok lakong Betel lolen. Ta auk le bangun maan in todan se ua. Hmunan nu oras auk se susa daleng nga, Ama Lamtua Allah tulung auk se maan na. Tiata nol nia, mi kat soleng mi baut angin in hui-langus sas totoang tia. Tao niu' mi apan nas nol pake seda kai-batu, ta kit le todan-lahing se Ama Lamtua Allah.” 4 Kon nam, oen sao oen baut angin in hui-langus sas, nol oen ante las* totoang. Hidim Yakob puan sa-saa nas totoang se kai ina tene mes leon, dadani nol iung Sikem. 5 Dedeng Yakob nol un hutun nas bokas deng iung Sikem ma, Ama Lamtua Allah tao atuli-atuil in se ingu-iung man pukiu one ngas le lii, didiin oen lii in daek dadaat saol Yakob nol un nenan nas.

* **35:4** Hmunan nua, oen ante las muik hdulat deng oen bangat in hui-langus sas.

6 Yakob nol un hutun nas totoang lakos lius se Betel nol boa-blingin
(maan na hmunan nu ngala, *Lus*) ne dale Kana'an. 7 Se na, Yakob bangun-
pii maan in todan-lahing deng batu. Hidim un ngali maan na, ngala *El*
Betel (man nahin na noan 'Betel Lamtua Allahn'), undeng hmunan nu Ama
Lamtua Allah tulu-balang Un Apa ka bel Yakob se na, se dedeng un in lali
deng un kaka ka ka.
8 Dani nol iung Betel la, muik kai ina tene mesa, man atuli las ngali
Alon Bakut, man nahin na noan 'kai ina in kamusang'. Un ngali maan na
ela, undeng dedeng Debora mate ka, oen puan un se kai ina na leon na.
Debora na mo, Ribka ina in sole ka.
9 Dedeng Yakob pait maa deng Padan Aram mam, Ama Lamtua Allah
tulu-balang Apa ka pait, nol bel hangun se una. 10 Ama Lamtua tekan
noan, "Nol ni kon, ku ngalam ma Yakob lo ka. Mo Auk bel ku ngaal balu,
noan *Israel*.† 11 Auk niam Lamtua Allah in Kuasa Dudui. Tiata ku hua-
koet, le haup upu kia-kaons mamo-mamo tia! Mam bangsa-bangsa lias
puit maas deng ku in hua-koet tas, nol mam ku hua lahi-lahi las. 12 Dale
man Auk in bel ku upum Abraham nol ku amam Isak son na, halas ni Auk
bel kun, nol ku in hua-koet tas."
13-14 Ama Lamtua Allah tek hidi ela kon, Yakob bangun-pii batu mes se
na, le halin daid taad taung in nangan-nangan Ama Lamtua in hida ka.
Hidim un doan ui anggor nol mina se baut na dapa, le todan-lahing se
Ama Lamtua. 15 Maan na, un ngali ngala *Betel.*

Yakob sapa Rahel mate se oras un hua ana ka

16 Hidi na kon, Yakob lakos nang Betel. Oras oen katang buit deng Efrata
(man halas ni ngala Betlehem), kon nam, Rahel oras in hua ka maa lisu.
Mo un in hua ka susa. 17 Oras un nasang mumuun nam im-blingin na
tekan noan, "Mama Rahel! Tao ku dalem ma teteken, ta maam haup aan
bikloeb pait!" 18 Nikit Rahel hngasa ka mana le nutus kon, un ngali tana-
ana na, *Ben-Oni* man nahin na noan, 'aan deng auk in susa ka'. Hidi na
kon un mate. Mo Yakob ngali tana-ana na*Benyamin*, (man nahin na noan
'aan ima kanan').
19 Tukun nam oen puan Rahel se lalan suut man laok bus el Efrata ka,
(na Betlehem). 20 Kon Yakob babail un niut utu ka se na. Maa lius leol
neot ni kon, Rahel niut utu ka muik nabale.

Yakob anan nas

21 Hidi na kon Yakob‡ daad seda-seda maan tutungus. Oe mesan na, un
buba hleep se menara Eder halin na. 22 Yakob tao ata Bilha la daid un
sapa son, mo dedeng oen se las sa, Yakob taan haup noan, Ruben niin nol
Bilha.
Yakob anan biklobe las at hngul dua.
23 Lea anan nas ngalan nas elia: Ruben (Yakob ana hmunan na), Simeon,
Lewi, Yahuda, Isaskar nol Sebulon.
24 Rahel anan nas: Yusuf nol Benyamin.
25 Rahel ata Bilha, anan nas: Dan nol Naftali.
26 Hidim Lea ata Silpa anan nas: Gad nol Aser.
Hua tana-anang nas se Padan Aram.§

Yakob ama Isak in mate ka

† **35:10** Israel nahin na noan, 'un keng nol Ama Lamtua'. ‡ **35:21** In dula dais Ibranin noan 'Israel'. Israel nol Yakob pa ngala dua man taung atuli mes sii. § **35:26** Yakob anan at hngul esa kas huas se Padan Aram, mo Benyamin sii man huan se Efrata.

27 Hidi nam, Yakob lako meo un ama Isak se Mamre, dani nol iung Kiriat
Arba (halas ni ngala Hebron). Hmunan nua, un upu Abraham kon daad se
la. 28-29 Isak nuli lako lius umur taun ngatus buk palu, halas-sam un mate.
Kon nam, un ana Esau nol Yakob puan una.

36

Esau in hua-koet tas

1 Esau ngaal didang nga Edom. Un in hua-koet tas ngalan nas elia: 2 Esau
saap nol bihaat Kana'an at dua. Mesan na atuil Het, na Elon ana bihata la,
ngala Ada. Mesan na pait, atuil Hewi ngala Oholibama. Un ama ka ngala
Anah, nol un upu ka ngala Sibeon. 3 Esau kon saap nol Ismael ana bihata
la, ngala Basmat. Basmat blanen hmunan na ngala Nebayot.

4 Esau sapa hmunan Ada la hua Elifas. Basmat hua Rehuel. 5 Hidim
Oholibama hua Yeus, Yalam nol Kora. Esau anan nas totoang huas se dale
Kana'an.

6 Oe mesan na, Esau lako daad seda se dale mes didang pait, katang deng
Yakob. Un kil nol sapa-anan nas, un atulin in dake ngas, un hmukit tas,
nol un hmuki-nalan nas totoang. 7 Esau bakisan nol Yakob, undeng oen
hmukit tas, nol hmukin nas mamo isi. Tiata oen nuli ka tep isi son se dale
na. 8 Kon Esau (man atuli noken noan Edom) lako daad seda se leten-leten
deng dale Seir.

9 Esau in hua-koet tas, man oen noken noan ‘atuil Edom’. Oen daad se
dale leten nas, se Seir.

10-13 Esau sapa Ada ana bikloeb in ngaal Elifas sa haup ana biklobe at
lima, oen ngalan nas elia: Teman, Omar, Sefo, Gatam nol Kenas. Elifas bee
hmudin na, ngala Timna. Un hua ana biklobe mesa, ngala Amalek.
Esau sapa Basmat hua ana biklobe mesa, ngala Rehuel. Rehuel haup ana
biklobe at aat. Oen ngalan nas elia: Nahat, Sera, Syama nol Misa.

14 Esau sapa Oholibama, na mo Anah ana, un nam kon Sibeon upu. Un
hua ana biklobe at tilu. Oen ngalans Yeus, Yalam nol Kora.

15-16 Esau ana-upun nas his-hoeng daid ngala mamo. Mesa-mesam nonool
un kaka-ama. Esau ana hmunan Elifas sa anan nas, daid kaka-aam deng
ngaal Teman, ngaal Omar, ngaal Sefo, ngaal Kenas, ngaal Kora, ngaal
Gatam, nol deng ngaal Amalek. Oen totoang nam Esau nol un sapa Ada in
hua-koet.

17 Esau ana Rehuel anan nas, daid kaka-aam deng ngaal Nahat, ngaal Sera,
ngaal Syama, nol deng ngaal Misa. Oen totoang nam, Esau nol un sapa
Basmat in hua-koet.

18 Esau nol un sapa Oholibama anan nas daid kaka-aam deng ngaal Yeus,
ngaal Yalam, nol deng ngaal Kora.

19 Ngala-ngaal nas totoang, Esau in hua-koet.

Seir in hua-koet tas

20-21 Se leten Seir ra, muik atuil Hori mesa, ngala Seir. Un anan nas kon
his-hoeng le daid ngala mamo. Mesa-mesam nol un kaka-ama. Un ana nas
daid kaka-aam deng ngaal Lotan, ngaal Sobal, ngaal Sibeon, ngaal Anah,
ngaal Dison, ngaal Eser, nol deng ngaal Disan.

22 Lotan anan nas, Hori nol Heman. (Lotan bata ka, Timna).

23 Sobal anan nas, Alwan, Manahat, Ebal, Sefo, nol Onam.

24 Sibeon anan nas, Aya nol Anah. Anah man laok net ui mata in otot ta
se epe hlaen mesa, se dedeng un in lolo-poa un ama ka keledai las sa.

25-26 Anah ana bihata la Oholibama. Nol un ana biklobe la, Dison. Dison
anan nas, Hemdan, Esban, Yitran, nol Keran.
27 Eser anan nas, Bilhan, Sa'awan nol Akan.
28 Disan anan nas, Us nol Aran.
29-30 Tiata, kaka-aam deng ngaal atuil Hori las, Lotan, Sobal, Sibeon, Anah,
Dison, Eser nol Disan. Oen totoang daad se dale Seir.

Lahi-laih Edom mas

31 Dedeng dale Israel muik laih lo bii kam, se dale Edom muik un lahin
son. Oen ngalan nas mudi-muid apa elia:
32 Oen nikit Beor ana ka, ngala Bela, le daid laih se kota Dinhaba.
33 Nikit Bela mate kon, Yobab sake daid lahi, le seda una. Un ama ka ngala
Sera, deng iung Bosra.
34 Nikit Yobab mate kon, Husam sake daid lahi, le seda una. Husam na mo
deng dale atuil Teman nas.
35 Nikit Husam mate kon, Hadad sake daid lahi, le seda una. Un ama ka
ngala Bedad deng iung Awit. (Un man tao tehen atuil Midian nas se dedeng
oen hote-dait labang apa se Moab pa).
36 Nikit Hadad mate kon, Samla sake daid lahi, le seda una. Samla na mo,
deng iung Masreka.
37 Nikit Samla mate kon, Saul sake daid lahi, le seda una. Saul na mo, deng
iung Rehobot ne palun suut.
38 Nikit Saul mate kon, Baal-Hanan sake daid lahi, le seda una. Un ama ka
ngala Akbor.
39 Nol nikit Baal-Hanan mate kon, Hadar sake daid lahi, le seda una. Hadar
na mo, deng iung Pau. Un sapa ka ngala Mehetabel. Mehetabel ama ka,
ngala Matret. Nol un upu ka, ngala Mesahab.
40-43 Tiata kaka-aam in puit deng Esau ngas ngalan nas elia: kaka-aam
Timna, Alwa, Yetet, Oholibama, Ela, Pinon, Kenas, Teman, Mibsar, Magdiel
nol Iram. Oen mesa-mesam ngali oen dale kas, muid oen ngalan nas.
Dehet deng Esau in hua-koet tas ela, oen nam atuil Edom mas upu kia-
kaons.

37

Yakob pait lako dale Kana'an

1-2a Yakob dehet ta elia. Lelon na Yakob lako daad pait se dale Kana'an.
Na un ama Isak maan in dada se hmunan nua ka.

Yusuf nol un kakan nas

2b Dedeng na nikit Yakob ana mes in deng un sapa Rahel, man ngala
Yusuf fa, umur taun hngul itu kon, taom un nol un kakan nas leo-leo lakos
doh oen laen nas nol lae-blai las. Un kakan nas, Yakob anan in deng sapa
Bilha nol Silpa. Mo Yusuf niam man taom kil dais lako-pait deng un kakan
nas bel oen ama na.
3 Dedeng hua Yusuf fam, Yakob blalan son. Tiata un namnau Yusuf dui
deng un anan tenga las. Oe mesan na, Yakob soo kaod blatas* leok isi mes
bel Yusuf. 4 Nikit un kakan nas ngat tam, oen aman na namnau Yusuf dui
kon, oen kom Yusuf lo isi, didiin oen aa nolan babanan lo.
5-7 Duman mesan na, Yusuf natloa. Hidim un tek un in natloa ka bel
un kakan nas noan, “Hoe mi hii le! Auk natloa noan, kit totoang but kit

* **37:3** Alkitab Dais Ibranin na bisa muik nahin kon noan ‘kaod blatas man muik hdulat bili-ngala’ tamlom ‘kaod blatas leko’, na ka kaod blatas im blatas.

ael-gandum mias se klapa dalen. Kon auk ale li dil lolo tuun. Mo mi ale las dil pukiun le todan se auk nenang nga." Ming ela kon, un kakan nas seke taplaeng nol una.

8 Hidi kon oen kaing Yusuf noan, "Hoe! Ku bali noan ku le daid tuang le leka-tadu kami le?" Oen seke isi nol una, undeng un tekas un in natloa ka.

9 Hidi nam Yusuf natloa pait. Kon un tek un kakan nas noan, "Hoe auk natloa pait. Auk ngat net lelo, bulan nol duun hngul esa. Totoang nas todan-lahing se au." 10 Yusuf laok nahdeh un in natloa na bel un ama ka, nol un kakan nas kon, un ama ka kaing un mumuun noan, "In natloa na hnika ka elol na! Ku nangan noan auk nol ku inam mia, nol ku kaka-palim mas tia le lik ku iim ma le? Ku in koma kia!" 11 Tiata Yusuf kakan nas idus isi nol una. Mo un ama ka nangan nakekeon in natloa na.

Oen hee Yusuf lako Mesir le daid ata se lua

12 Oe mesan na, Yusuf kakan nas lolo-poa oen aman na laen nas, nol lae-blai las lakos lius dadani se iung Sikem. 13 Nesang lo kon, un ama ka tekan noan, "Usu! Ku kakam mas doh laen nol lae-blai dadani ne Sikem. Tiata ku mana-mana le laok ngat nanas le."

Kon Yusuf siut noan, "Banan papa!"

14 Kon un ama ka tek noan, "Ku laok le ngat ku kakam mas, nol auk laen nas nol lae-blai las le. Oen elola liam, ku pait maa le tek au."

Hidi kon Yusuf lako nang soleng epe Hebron, le napiut lako lius se Sikem. 15 Lius se nua kon, un nuting oen pukiu epe ka. Kon un tutnaal atuling mesa. Atuling na ketan noan, "Ku nuting asii la?"

16 Yusuf situn noan, "Baki, auk nuting auk kakang ngias. Oen poa laen nol lae-blai le nuting bluan dadani ne nia. Baki net one le?"

17 Kon atuling na tek noan, "Oen ne ias lo son. Mo oen tek noan oen le lakos dadani nol iung Dotan."

Kon nam Yusuf laok muid un kakan nas, didiin un laok hapus se iung Dotan. 18 Mo Yusuf bii kakatang ngam, oen ngat net un son. Kon oen aa nol apa, le keo tele una. 19 Oen tek apa noan, "Mi ngat nanan le. Tuang in natloa daat ta maa son nuan! 20 Ta maa le kit keo tele un tia. Hidim kit pasang soleng un lako se bolo ui hmate nu dalen. Maa liam kit tek paap noan hmukit huin nas kaa nuli un son! Halas-sam kit ngat un in natloa ngas le elola la?!"

21 Ming nal ela kon, un kaka Ruben nuting lalan le halin Yusuf mate deken. Kon un kaing palin nas noan, "Hoe! Kit keo tele un deken tia! 22 Banan dui ka kit hutun tamang un lako se bolo ui hmate ni dalen tukun. Se maan nia lam ete tuun, tiata muik atuli in tana lo. Sadi taon le un dala deken." Un tek ela, undeng un le sao Yusuf halin tadu le pait lako.

23 Nikit Yusuf lako lius se un kakan nas kon, oen kil una hidim oen bihit nal un kaod lekong nga. 24 Hidi nam, oen pel-lakang una, le hutun tamang lako se bolo ui hmate ka dalen.

25 Hidi deng na lam, oen lakos daad le kaa. Oen kaa mamasu lam, suknahkitum oen ngat net atuli bua mes maa. Atuil buan nas unta las sakeng sa-saa in sepo-dakang, banansila el kai uin bui bingis, bumbu-bumbu, nol kai in taih ili bili-ngala. Taan lo molota buan in maang nas atuil Ismael, man maas deng iung Gilead, le lakos bus el maan katang, ne dale Mesir.

26 Kon nam Yahuda tek un pail-kakan nas noan, "Hoe, kit keo tele una lam ambak ki saa la? Taon elola kon, kit buni nal in un mate ki lo. 27 Tiata

banan dui ka, kit laok hee soleng un bel atuil Ismael nuas. Kit tao un elol
kon no, un niam kit palin in hua nabale. Ta kit tao un le iil deken!" Kon
oen totoang tade muid un in teka na.
28 Nikit atuil in sepo-dakang nas† maa lakos deng na kon, Yusuf kakan
nas pel sakeng un deng bolo ui hmate ka. Hidim oen laok hee un bel atuil
Ismael las, nol osa ka duit muti buk dua.‡ Hidi kon atuil Ismael las kil nol
Yusuf lako Mesir.
29 Dedeng oen hee Yusuf fa, Ruben taan lo. Ta un pait lako se bolo ui
hmate ka lam, un nahkiut isi, undeng Yusuf ne bolo ka dalen lo son. Kon
un pius sait un kaod in se un apa ka ngas, undeng un dalen na iil isi. 30 Un
pait lako se un palin nas, le tekas noan, "Idaah! Tana-ana ka ne bolo ku
lo son! Auk taon elol lolen no?"
31 Kon nam, oen lolat tele laen mesa, hidim oen kat Yusuf kaod lekong
nga, le dopon tamang lako se laen na dala ka. 32 Hidi nam oen kat kaod
daal na, le kilan laok bel oen aman na, le tekan noan, "Papa! Kaim naim
nal kaod nia. Olan paap tinang nanan le. Tamlom mo kaod ni paling Usu
nena ka."
33 Ngat net kaod na kon, Yakob tanan meman. Kon nam un siut noan,
"Idaah! Ni meman baktebes auk anang nga kado la. Taan le hmukit huin
nas pius tele un son se ola nia ka! Ida loo! Auk anang nga mate son."
34 Hidi nam, Yakob pius sait un kado la, hidim pake seda karong kuning§,
undeng un dalen iil isi.* Kon un lilu le kamusang un ana ka tutungus
nesang isi. 35 Un anan biklobe nol anan bihata las totoang maas le mau-
hanet una, mo bolen lo. Un tek noan, "Deken! Auk sus didiin mateng, ta
auk nadidingun nal tana-ana mes ni lo." Kon Yakob dalen na iil tutungus,
undeng un nangan un ana Yusuf man in maet son na.
36 Dedeng Yakob dalen na iil nabael ela lam, atuil in sepo-dakang ngas†
lakos lius se Mesir son. Hidim oen laok hee Yusuf pait bel atuling tene
mesa. Un ngala ka Potifar. Un na mo lahing Mesir ra komendan in doha
ka.

38

Yahuda nol un nalen Tamar

1 Hidi na kon, Yahuda lako nang soleng un pali-kakan nas, le lako daad
nol un tapa Hira se iung Adulam. 2 Se na, muik blalan mesa, atuil Kana'an,
ngala Sua. Yahuda kom nol Sua ana bihata mesa, kon oen duas sapa. Hidi
nam un hua aan biklobe at tiul mudi-muid apa. 3 Ana hmunan na, oen
ngali ngala Er. 4 Kon nam ana nomer dua la oen ngali ngala Onan. 5 Hidim
ana nomer tilu la, oen ngali ngala Sela. Dedeng hua Sela ka, oen lakos daad
seda son se iung didang, ngala Kesib.

---

† **37:28** a: In dula dais Ibranin na dul noan 'atuil deng dale Midian'. Muik atuil in tana deeh tek noan, atuil Midian nol atuil Ismael las na mo aa deng bangsa mes sii. Oen nam daid deng Ismael in hua-koet tas, nol oen daad ne dale Midian. (Ngat se buk Atuil in Nutus Dasi ngas 8:22-24). Muik atuil in tana deeh pait tek noan, atuil Midian nol atuil Ismael las daid deng bangsa dua, mo oen nam leo-leo atuil in sepo-dakang. ‡ **37:28** b: Atuil in tana ngas tek noan, dedeng na oen hee atuil muda kam osa ka duit muti buk dua. § **37:34** Karong kuning in mo nia ki, karong man in daken nini kupan na. * **37:34** Yakob pius sait un kado la, le hidim lotong seda karong kunis, na banansila el taom atuil Yahudi las pake, eta oen atulin mate. † **37:36** Buk Niu dais Ibranin na tek noan, atuil in sepo-dakang nas 'atuil Midian'.

6 Dedeng ana hmunan in ngaal Er ra tene maa kon, Yahuda laok taam
nodan belen tana-bihata mesa, ngala Tamar. Hidi kon oen duas sapa. 7 Mo
Er na mo daat isi. Tiata Ama Lamtua hukung una, le belen mate. Undeng
na le Er mate nol muik aan lo.
8 Kon nam Yahuda tadu un ana nomer dua la noan, “Onan! Ku kakam
ma mate son, mo muik ana lo. Tiata tao muid atuil blalan nas in nuil-nola
kam, ku musti seda ku kakam ma, le saap nol un sapa ka. Le halin nam
ku hua-koet aan bel ku kakam ma.”
9 Onan taan hadat na son. Mo un dai hua bel un kaka Er lo. Tiata eta un
niin nol Tamar ram, un soleng un bini la, le halin Tamar behe lo. 10 Onan
in daek ela ka, tao Ama Lamtua koon-mali isi. Undeng na le, Ama Lamtua
hukung tele un kon.
11 Nikit Yahuda net un anan nas duas in saap nol Tamar le mates sa
kon, un lii. Un nangan noan, tamlom mo eta un ana hmudin Sela saap
nol Tamar lolen nam, mam un mate kon na. Tiata un laok tek un nalen
Tamar noan, “Auk anang. Banan dui ka, ku pait lako ku ina-amam muas
tuun tia. Nang le eta auk anang Sela tene maa son, halas-sam ku pait maa
le duam sapa.” Kon nam un nalen Tamar pait lako.
12 Kaliut nal nesang buit kon, Yahuda sapa ka mate. Tiata un dalen iil
nesang didiin leol in susang ngas hidis.* Hidi kon un haman un tapa Hira,
le oen duas lakos se iung Timna. Se na, atuli las mamo dit lae-blai las bulu
ngas le hee.
13 Kon atuli tek Tamar noan, “Ku bakim ma lako ne Timna, le nodan
atuil halin laok dit belen lae-blai bulu kuas kon.”
14 Dedeng na, Yahuda ana hmudin Sela tene son. Mo Tamar taan son
noan, un bakin na dai belen saap nol Sela lo. Kon nam Tamar nuting
lalan le tokan un hak ka. Ta un kolong pesang un kai-baut bebalu kas, le
pake seda kai-baut leko. Un pake hlendang le buba un bon na nol sila ka.
Hidim un lako daad se iung Enaim hnita tene ka, se lalan in taam laok bus
el Timna ka. 15 Nikit Yahuda maa lako deng hnita tene na kon, un ngat
net Tamar. Mo un bali le na bihaat hmama, lole Tamar naleko apa ka nini
kai-baut leko, hidim un buba kele sila ka pait tam. 16 Yahuda taan dadale
lo noan bihatang na un nalen na. Tiata un lako dadani bihatang na, le
ketan noan, “Hoe! Eta auk nol ku lam, ku nodan bakun na.”
Mo Tamar situn noan, “Tia ka! Na ne ku in koma ka tukun.”
17 Yahuda nukin noan, “Eta auk bel ku laen mesa lam, elola la?”
Kon Tamar siut noan, “Banan! Sadi ku bel auk sa-saa mes le auk kil
tahang. Didiin ku tunang bel auk laen na.”
18-19 Kon Yahuda ketan pait noan, “Auk bel ku asa le ku kil tahang nga?”
Tamar siut noan, “Ku pesang hmarat in loen nol talin mo ku leom ma
ka. Nol pesang ku hnikan na kon.” Ming ela kon, Yahuda kat sa-saa nas le
belen.
Hidi kon oen duas laok ninis nol apa. Hidi nam, Tamar pait le kolong
un kai-baut leko las nol un hlendang nga, le pake pait un kai-baut bebalu
kas. Taan lo molota, Tamar behe son.
20 Nesang lo kon nam, Yahuda nodan un tapa Hira noan, “Ku kil laen ni
bel bihatang hmama in ne Enaim mua, le sium pait auk sa-saa man un in
kila ngas.” Kon Hira boka lako ua, lako lius se lua kam, un nuting lako-pait
mo tutnaal bihatang na lo. 21 Kon un ketan atuli-atuil in se la ngas noan,
“Hoe! Mi net bihaat hmama man tao lam daad se hnita tene ni kia, tam
lo ka? Un ne ola ke?”

* **38:12** Muid oen hadat ta lam, eta atuli sapa-bihatan mate lam, oen laok ola-ol lo, nol oen kon pake kai-baut in susa, didiin bulan ila lo halas-sam hidi.

Mo oen siut noan, “Se ia lam muik bihaat hmama lo.”
22 Tiata Hira pait lako Yahuda lua. Un tekan noan, “Auk tutnaal bihatang
na lo. Auk nuti-nuting una, mo atuil in ne ua nguas tek noan, se dale nua
lam, muik bihaat hmama lo.”
23 Kon Yahuda siut noan, “Elam nang sa-saa nas le un pakes tuun tia!
Sadi atuli tao nahmaeng kit deken! Ta auk le baen son, mo kit tutnalan lo
kam.”
24 Kaliut nal bulan tiul kon, atuli laok tek Yahuda noan, “Ku nalem Tamar
ra tao apa ka daid bihaat hmama son. Halas ni un behe.”
Ming ela kon, Yahuda koon-mali isi. Hidim un lok atuling na noan, “Laok
pel nol bihatang na maa, le loe un kukuli.”
25 Kon nam oen laok pel nol Tamar. Mo un kat puting hmarat ta nol
hnikan na. Hidim un lok atuli las laok tek un bakin na noan, “Ama tulung
tinang naan sa-saa nias le. Hmarat nol hnikan ni lamtua ka, man tao auk
le beheng nia.”
26 Tinang sa-saa nas kon, Yahuda tadas tanas meman, noan un nena.
Hidi kon un tek noan, “Baktebes! Bihatang na kula lo. Auk man kula kia.
Un man toma noan, auk musti belen le saap nol auk anang Sela lia. Mo
auk man dai tao lo, le sao un lako tuun ela!” Hidi kon, Yahuda nakbua pait
nol Tamar lo.
27 Tamar oras in hua ka maa lius kon, un hua aan hduan. 28 Dedeng un
hua ka, ana mesan na puting un ima ka. Kon blalan im-blingin na butun
nini bung mea se un ima ka. Hidim tek noan, “Ni aan hmunan na.” 29 Mo
tana-ana na pel pait un ima ka. Hidi nam un tapa ka man puti muna lolen.
Kon im-blingin na tek tana-ana na noan, “Hah! Meman ku nia mo kuat to!
Lole ku dising le puti muna kam!” Ti oen ngali tana-ana na ngala Peres
(man nahin na noan, ‘dising le puti’). 30 Hidi halas-sam un palin in but
bung mea ka puti. Kon oen ngali un ngala Sera (man nahin na noan, ‘mea
kaloe’).

39

Yusuf nol tuang Potifar sapa ka

1-2 Dedeng atuil Ismael las kil nol Yusuf lako Mesir, le hee bel atuling
tene in ngaal Potifar ra, un tade le sos Yusuf. Un na mo tulu deng totoang
soldadu man in doh se lahing Mesir ra um lahi la ka. Hidi kon Potifar
sos Yusuf deng atuil in sepo-dakang ngas, le taon daid ata se un uma la.
Se la, AMA LAMTUA tulung Yusuf didiin totoang sa-saa un in dake-mana
ngas dadis nol babanan. 3 Un tuang Potifar net Yusuf in dake ka banan
isi ela kon, un taan parsis noan AMA LAMTUA tulung Yusuf. 4 Tiata tuang
nga kom Yusuf isi, nol parsai una. Kon nam un nikit Yusuf le daid bon
se un uma la. Un kon bel Yusuf le mana-koet un uma la, nol un hmuki-
pusakan nas totoang. 5 Ninin deng Yusuf in daek se la ka, Ama Lamtua
kon bel hangun mamo-mamo se un tuang, atuling Mesir ra. Un uma isin
nas, un pusaka las, un klapa las, nol un in dake ngas totoang daid banan.
6 Nikit Potifar tinang ngam Yusuf in dake ngas totoang banan kon, un
nanga-nangan saa pait lo, un in tana ka suma kaa-niun tukun.
Dedeng na, Yusuf uih-leok isi. 7 Un daad se la nesang isi lo bii, mo Potifar
sapa ka dalen nahi nolan son. Kon un hanet Yusuf le oen duas niin nol
apa.
8 Mo Yusuf dai tao lo, le tekan noan, “Ela deken mama! Ta auk tuang
Potifar bel auk kuasa le mana-koet osa-lalan nas totoang son. 9 Se um nia,
muik atuli mes lo kon man kil kuasa muun dui deng au. Ta tuang parsai

auk son le mana-koet nias totoang. Mo suma maam sii, man lo. Taon elola
le auk tao dadaat ela la! In tao ela ka kon, labang nol Ama Lamtua Allah
in koma ka!”
10 Mo ela kon no, neot mesan na Potifar sapa ka hanet Yusuf tutungus.
Mo Yusuf tao hii un lo.
11 Kon nam oe mesan na pait, Yusuf taam lako uma dalen le tinang un
in dake ngas. Leol na, muik atuil didang se uma la lo. 12 Kon un tuang nga
sapa ka maa le hep Yusuf kado la, hidim pelan le tekan noan, “Maa tia! Ta
kit duat siing son nian. Maa le kit duat laok niin nol apa tia.”
Mo Yusuf dai tao lo. Hidim un hukun, didiin un kado la kuis. Kon un
lail puti. Mo bihatang nga kil napiut un kado la.
13 Nikit Potifar sapa ka ngat tam Yusuf lail puti, nol nang un kado la
kon, 14-15 un haman atuil in dake ngas le tekas noan, “Hoe! Mi maa ngat
le. Apin biklobeng Ibraning na tama se auk kamar ra. Un le tao dadaat
saol au, mo auk ahan mumuun. Nian un nang soleng un kado la, le lail
puti. Auk sapang ngi, un kil nol atuling hadat lo ni le tao nahmamaeng kit
tukun!”
16 Kon Potifar sapa ka kil kaod na didiin Potifar pait uma. 17 Un sapa
ka pait maa kon, un nahdehen noan, “Papa! Atuling Ibraning man paap
in kil nolan maa se nia ki, apin un tama se auk kamar ra son, le noan tao
didaan au. 18 Mo auk ahan mumuun le haman atuli las. Ta un haung lali
ilang nang soleng un kado la nia.”
19 Ming un sapa ka dehet ela kon, Potifar koon-mali isi. 20 Kon un tadu
atuli las laok daek Yusuf. Hidim oen tamang Yusuf lako se lahing nga bui
ka.
21 Mo AMA LAMTUA nadidingun Yusuf lo, le tulung napiut una, didiin
tulu deng bui ka kon, kom Yusuf isi. 22 Hidim un bel Yusuf kuasa le doha-
tinang atuil bui kas totoang, nol parsain le mana-koet os in se na ngas
totoang kon. 23 Tiata tulu deng bui ka bon iil nol in mana-koet sa-saa in se
bui daleng ngas pait lo. AMA LAMTUA tulung napiut Yusuf, didiin totoang
in dake se bui na daleng ngas, daid banan.

40

Yusuf tek atuil bui at dua las in natloa ka nahin na

1-3 Se bui na, muik tulu at dua man mana-koet net se lahing Mesir ra um
lahi la. Mesan na, mana-koet lahing nga in ninu ka. Mo mesan na pait,
mana-koet lahing nga ruti la. Oen duas tao sala saol lahing nga. Undeng
na le, lahing nga koon-mali, didiin un tamang oen duas lakos bui dalen.
Tiata oen duas buan se kamar mes nol Yusuf. 4 Hidim tulu deng bui ka lok
Yusuf le mana atuil dua nas. Oen se bui dalen didiin taun ila lo, nesang
buit.
5 Duman mesan na kon, tulu at dua nas natloa. Mesa-mesam nol un in
natloa. In natloang nas kon nahin bakisa-bakisan. 6 Ola ka kon Yusuf maa,
ti un tinang ngam oen duas silan nas saek lo. 7 Kon un ketan oen noan,
“Tasao le leol neot ni mi silan nas saek lo ela lia?”
8 Kon oen siut noan, “Sian kaim natloa. Mo kaim taan un nahin na lo.”
Hidim Yusuf tek noan, “Muik tahan atuli mes lo kon man taan in natloa
ngas nahin na, suma Ama Lamtua Allah sii. Olan mi dehet napat le. Maa
liam auk nuting un nahin na deng Ama Lamtua.”
9 Kon nam atuling man mana bel lahing nga in ninu ka nahdeh noan,
“Elia! Se auk in natloa ka dalen, auk ngat net anggor ina mesa, 10 muik
bango tilu. Anggor ina na klehen, bunga', nol isin salat-salat didiin latu.

11 Hidim auk tinang ngam, auk kil lahing nga klas in ninu ka. Kon auk kat
anggor ra isin na, le lee un uin na laok se lahing nga klas sa dalen. Hidi
nam auk tunang bel lahing nga le ninu."
12 Ming ela kon Yusuf tek noan, "Papa. In natloa na nahin na elia: bango
tiul nas un nahin na noan lelo tilu. 13 Nate lelo tilu lam lahing nga maa
puting paap deng bui ni dalen. Hidim un nikit paap pait, le mana-koet
in ninu banansila el hmunan nua. 14 Eta paap ulat banan ela son nam,
nadidingun auk deken ne? Eta paap namnau au lam, tulung tek lahing
nga le un puting auk kon deng maan ni le? 15 Eta muid un in toma ka lam,
oen kat auk nol in dising deng auk atulin Ibrani las ingu. Se ni kon, auk
tao dadaat saa lo. Taan lo molota oen tamang auk son ne bui ni dalen,
banansila el auk niam atuil daat."
16 Ming nal in natloa na nahin na in banan ela ka kon, atuling man in
mana-koet ruti ka nahdeh Yusuf noan, "Pali! Auk kon natloa elia: auk
tilung fai hnoed tilu. 17 Se fai dapa dui la nisi lahing nga kukis sas bili-
ngala. Mo tilu-kee kas maas le kaa nuli kukis in se auk bong ngi dapang
nas."
18 Ming ela kon Yusuf siut noan, "Paap in natloa ka nahin na elia: Fai
tiul nas un nahin na kon lelo tilu. 19 Se leol tiul nias dalen, mam lahing
nga tadu atuli maa dait nutus paap bon na. Hidim oen tai paap apa ka se
sanga dapa. Kon tilu-kee kas maas le kaa nuli paap boa ka."
20 Nal lelo tilu, tom nol lahing nga leol in hua ka, kon un tao fesat tene
bel un atulin in dake ngas totoang. Un leka, le laok puting tulu at dua nas
deng bui ka. 21 Hidim un nikit pait atuling in mana-koet lahing nga in ninu
ka, le kil pait un os hmunan na.
22 Mo atuling in mana-koet lahing nga ruti la ka, oen tai tele, banansila
el Yusuf in teka ka.
23 Mo atuling man mana-koet in ninu ka, nangan net Yusuf pait lo. Un
nadidingun soleng Yusuf son.

41

Yusuf tek puting lahing Mesir ra in natloa ka nahin na

1 Hidi taun dua kon, lahing Mesir ra haup in natloa. Un natloa noan un
dil se palun Nil la suut ta. 2 Nahkitu lam, un ngat net aus-sapi iut apan nas
banan isi. Oen bulang ngas kaloe. Oen putis deng palun na, le kaa bluan
se na.
3 Hidi nam, muik aus-sapi iut didang pait, putis deng palun na. Oen
apan nas daat le seen sii. Oen dil dadani nol aus-saip in apa banan nas.
4 Hidi kon aus-saip aap daat tas hol nuli aus-saip aap banan nas. Kon nam
lahing nga nahkitu.
5 Nesang isi lo kon, un niin nala, ti un natloa pait. Un ngat net ael bulin
iut isin putis deng ina mesa, man obon ana lo. 6 Hidim un ngat net pait
ael bulin iut aha sii bloen son, undeng oen tom angin otot. 7 Kon ael bulin
iut man aha sii ngas, hol nuli ael bulin in muik isin nas. Hidi kon, lahing
nga nahkitu le hangu. Halas-sam un tana noan, un natloa pait.
8 Oskaong nga kon, lahing nga nangan nam banan lo. Kon un lok atuli
las laok taap totoang blipa, nol atuli in tana se dale Mesir ras. Hidim un
nahdeh beles un in natloa ka, mo muik tahan in taan natloa na nahin na
lo.
9 Ela halas-sam, atuling in mana-koet lahing nga in ninu ka, nangan net
Yusuf. Kon atuling na laok tek lahing nga noan, "Ama lahi! Auk musti hao

noan auk kula son. 10 Hmunan nua, dedeng paap komali nol au, nol auk
tapang nga le tamang kaim se bui dalen na, 11 duman mesan na kon, kaim
duam natloa. Mesa-mesam nol un in natloa, nol un nahin nas kon bakisa-
bakisan. 12 Se bui ku dalen, muik atuling muda mesa, atuil Ibrani. Tulu
deng bui ka nikit un le daid tulu in mana-koet se bui kua. Kaim nahdeh
kaim in natloa ngas bel una. Kon un tek kaim in natloang nas nahin na.
13 Tiata ama lahi nikit ulang auk pait. Mo auk tapang nga tom in hukung
tele. Totoang nas dadi, banansila el atuling Ibraning nga in teka ka!”

14 Ming ela kon, lahing nga tadu atuli laba-laba laok taap Yusuf se bui
kua. Kon nam Yusuf laok mana apa ka niu-niu, le seda un kai-batu las,
hidim bok lako taal lahing nga. 15 Un lako lius kon, lahing nga tekan noan,
“Pail ana, auk natloa! Mo muik tahan atuli mes lo kon, man taan in natloa
na nahin na. Mo muik atuli tek auk noan, ku bisa tek puting bel aun.”

16 Kon Yusuf siut noan, “Ama lahi, auk kon taan saa lo. Suma Ama
Lamtua Allah sii, man taan le tek puting in natloa na nahin na. Taon elola
ko, Un le tek dais banan bel ama lahi.”

17 Hidi kon lahing nga dehet noan, “Se auk in natloa ka, auk dil se palun
Nil suut ta. 18 Kon muik aus-sapi itu, apan nas banan ana lo, nol oen bulang
ngas kaloe. Oen putis deng palun na, le lakos kaa bluan se palun na suut
ta. 19 Hidi kon muik aus-sapi iut didang pait maas. Mo aus-saip nas apan
nas daat le seen sii. Se dale Mesir ria, auk net aus-saip in apan daat ela
lo bii! 20 Mo auk herang isi! Undeng nahkiut tuun nam, aus-saip iut aap
daat tas hol nuli aus-saip iut in apa banan nas. 21 Oen hol nuli aus-saip
aap banan nas, mo oen apan nas daat keko lako. Hidi kon auk nahkitung.

22 Hidi nam, auk niin nalang pait, kon auk natloa pait. Auk ngat net ale
buil itu, isin nas inu-inu puti deng ina mes man nuli ka obon isi. 23 Hidim
auk ngat net pait ale buil itu, beas ase, aha sii nol bloen tuun, lole tom
angin otot tam. 24 Kon nam ael aha iut nas hol nuli ael man beas inu ngas.
Hidi na kon, auk nahkitung. Auk nahdeh in natloa ni se atuil in tana ngas
son. Mo muik tahan at mes lo kon, man tek puting nal bel auk in natloa
na nahin na.”

25 Kon Yusuf tek noan, “Ama lahi. In natloa dua nas nahin mes sii. Ama
Lamtua Allah tek ama lahi meman son, deng asa man Un le dake ka. 26 In
natloa na nahin na elia: aus-saip iut man apan banan isi ngas, nol ael buil
iut man isin inu ngas nahin na noan, muik oras liis-lasa taun itu. Oen
nahin na mes sii. 27 Hidim aus-saip man apan daat le seen sii ngas, nol ael
buil iut man aha sii ngas, nahin na noan, oras lubu taun itu.

28 Tiata Ama Lamtua Allah tek meman, asa man Un le daken na. Na
banansila el asa man apin auk in teka ka. 29 Mam kit haup oras in liis-lasa
taun itu, se totoang ingu-iung in se dale Mesir rias. 30-31 Hidi nam, kit haup
oras lubu lako pes taun itu. Mam oras lubu na muun isi. Didiin muik in
kaa lo tetetas se dale nia. Totoang atuli li lubus isi, didiin oen nangan net
oras in liis-lasa ka pait lo.

32 Tiata, ama lahi in natloa oe dua na, nahin na noan, Ama Lamtua Allah
dake-mana meman ela son. Nesang lo ka kam, asa man Un in mana son
na, dadi.

33 Undeng na, le auk muik in nangan elia: banan dui ka ama lahi nuting
atuil in tana mesa, man mana-koet taan nol babanan. Hidim nikit un
le doha-tinang dale Mesir nol babanan. 34 Nol banan dui ka, se oras in
liis-laas taun itu ka, ama lahi nikit atuling mes didang pait, le oen dulu
nakbua in hapu ngas mamamo. In hapung mamo nas, oen bating op lima,
le pesang op mesan na. 35 Oen musti daek muid ama lahi in prenta ka, le

oen dulu ale-ael deng papmes ingu-iung in se Mesir rias. Hidim oen musti
pesang ale-ael nas se mana-maan in pesang ngas, le dohas babanan. 36 Le
halin nam taun iut lubu kas maas lisu lam, kit muik in kaa nabale. Eta
taon ela lam, muik tahan atuli in mate, undeng hmatu in nala lo."

Lahing nga nikit Yusuf le daid un ima kanan se dale Mesir

37 Ming Yusuf in aa ela ka kon, lahing nga nol un atulin tene in se um
lahi la ngas tade muid Yusuf in teka na. 38 Hidi kon lahing nga tek noan,
"Ama Lamtua Allah Koo Niu' ka leo-leo nol Yusuf. Tiata bet kit haup atuil
didang pait man banan dui deng un lo ka."
39 Hidim lahing nga aa nol Yusuf noan, "Ama Lamtua Allah tek totoang
nias bel ku son. Halas-sam kaim tana noan, ku niam atuil in tana. Nol ku
in nuting lalan na banan dui deng atuli li totoang. 40 Tiata nol nia, auk
nikit ku le daid auk imang kanan. Le halin nam auk hutun nias totoang
hii muid se ku in leka ka. Suma auk siing man lapa dui deng ku."
41-42 Hidi na kon, lahing nga kolong puting un paa hmarat ta, le nae
tamang lako se Yusuf hnanga ka. Hidim un tek noan, "Nini nia, auk nikit
ku le daid auk imang kanan se papmes dale Mesir ria." Hidim un pake bel
Yusuf kaod blatas duda mesa, nol lotong belen ranteng mea mes laok se
un leo ka.
43 Hidi nam, un bel un kereta ahloet nomer dua la, le Yusuf saken. Muik
atuli in lail muna se hmunan deng kereta la, le haman tek noan, "Hoe! Sai
lalan na! Le todan!* Ta muik atuil tene mes le maa lako deng nia." Nini in
tao ela ka, lahing nga nikit Yusuf son le daid un ima kanan se dale Mesir.
44 Lahing nga tek Yusuf noan, "Elia! Ku tanan meman son noan, auk
niam mo lahi. Mo auk tek totoang auk atulin in se dale Mesir rias son
noan, eta ku bel dola lo kam, oen boel tao saa lo."
45 Hidi nam, lahing nga ngali Yusuf ngala ka, *Safnat Panea*, muid atuil
Mesir ras ngalan. Un kon tapa bel Yusuf sapa-bihata mesa, ngala Asnat.
Yusuf bakin na, ngala Potifera. Un nam tulu agama se kota On.† Nini ela
lam, Yusuf daid atuil tene se dale Mesir.
46 Dedeng oen nikit Yusuf fa, un umur taun buk tilu. Kon nam un laok
papmes le tinang totoang mana-maan in se dale Mesir ras. 47 Se taun iut in
liis-lasa ngas, klapa-klapa las puting isin mamo lai-lisi. 48 Hidi kon Yusuf
tadu ima-ii las le laok tao nakbuan isin in lai-lising nas le pesang. Ale-ael
lai-lisi man oen hapus se kota ola lam, oen pesang se um in dulu deng
kota na. 49 Didiin ael man oen in dulu nakbua ngas mamo isi. Banansila
el hlaen in ne tasi suut tua, didiin muik atuli in sukat nalas pait lo.
50 Oras lubu ka maa lius lo bii kam, Yusuf sapa Asnat hua ana biklobe
at dua son. 51 Kon Yusuf tek noan, "Ama Lamtua Allah tao auk le auk
nadidingun in susa-daat, se dedeng auk in puting deng auk amang nga
uma la ka son." Undeng na le, un ngali un ana hmunan na *Manase*, (man
nahin na noan 'nadidingun').
52 Dedeng un haup ana nomer dua la kon, un aa pait noan, "Auk haup in
susa-daat se maan ni son. Mo Ama Lamtua Allah bel auk hangun, le auk
haup tana-ana ni son." Kon un ngali tana-ana na, *Efraim*.‡
53 Hidi na kon, oras in liis-lasa taun itu las hidis. 54 Kon oras lubu taun
itu la maa lius lolen, tom nol asa man hmunan nu Yusuf in tek hidi son

---

* **41:43** Dais Ibranin esa ka nahin na bisa kon noan 'bubu' tamlom 'suda'. † **41:45** Kota On na ngaal didang nga se dais Yunanin nam 'Heliopolis'. ‡ **41:52** Se dais Ibranin nam, *Efraim* ma nahin na noan, 'haup ana', tamlom 'dale boa', tamlom 'mamo keko lako'.

na. Se nusa-nusa didang nguas kon, atuli las lubus son. Mo se totoang
mana-maan in se dale Mesir ras muik in kaa nabale. 55 Nesang lo kon,
atuil Mesir ras tom lubu. Kon oen lakos nodan in kaa se lahing nga. Kon
lahing nga tadu oen lakos se Yusuf, le muid un in prenta ka.
56 Mo oras lubu na muun keko sake, didiin se totoang mana-maan in
se Mesir ras kon tom lubu. Kon nam Yusuf sai maan in pesang ale ngas
totoang, le hee ael bel atuil Mesir ras. 57 Hidi nam muik atuli deng ola-ol
tuun, maas le sos in kaa deng Yusuf, se Mesir. Undeng oras lubu na muun
isi.

42

Yusuf kakan nas laok sos in kaa se Mesir

1 Dedeng na, ama Yakob ming atuli tek noan, ale muik ne Mesir, kon un
aa nol un anan nas noan, “Ana me! Tasao le mi daad langan tuun eli lia!
2 Auk ming son noan, ne Mesir muik in kaa. Tiata banan dui ka, mi laok
sos in kaa se lua, le halin nam kit mateng un hmatu deken.”
3 Kon nam, Yusuf kakan nas hngulus mana-mana le laok sos in kaa se
Mesir. 4 Mo Yakob dai bel Yusuf palin hmudin Benyamin, le laok baab lo.
Lole un nangan noan, “Tamlom mo tana-ana na laok kon un tutnaal in
daat pait ta.”
5 Undeng atuli li se ola-ol ming son noan, muik in kaa ne Mesir, tiata
muik atuli mamo laok sos in kaa se nua. Oras lubu ka kon lako lius se
dale Kana'an. Ta Yakob anan nas* kon lakos muid le sos in kaa se lua.
6 Dedeng na, Yusuf daid lahi nga ima kanan se Mesir son. Eta atuli deng
ola-ol maa le sos ale lam, Yusuf man hee beles. Undeng na le, dedeng
un kakan nas maas lius kon, oen laok hai bukun nas didiin oen silan nas
lakos huud se dale, le todan una. 7-8 Nikit un tutnaal oen kon, un tanas
meman. Mo Yusuf tao apa ka banansila el atuil Mesir ra, tiata oen taan
un lo. Hidim un ketan oen nol in komali noan, “Mi niam deng ola?”
Oen siut noan, “Kaim deng Kana'an. Kaim maa nodan le sos in kaa.”
9 Kon Yusuf nangan net un in natloa hmunan nua ka. Tiata un tao liing
oen noan, “Auk parsai lo! Taon elola ko mi totoang niam mata-mata. Mi
maam le nuting dale Mesir sa-saa man atuil didang boel tanan lo kas,
hidim hobalin le keng nol kami, ta lo!”
10 Mo oen siut noan, “Lo tuang! Kaim niam suma tuang atulin in loka-
loka tuun. Baktetebes kaim suma maa le sos in kaa tukun. 11 Kaim
totoang niam aman mesa. Kaim niam atuil mata-maat lo, tuang! Kaim
atuil banan.”
12 Mo Yusuf aa nol in komali muun dui pait, noan, “Hee! Nole deken!
Boel nole auk deken! Meman mi niam mata-mata. Taon elola ko, mi maa
le nuting halin taan sa-saa man atuil didang tanan lo, deng dale nia!”
13 Hidim oen kaen noan, “Loo tuang! Kaim niam suma tuang atulin
in loka-loka tukun! Kaim maam deng dale Kana'an. Kaim pali-kaka, at
hngul dua. Kaim totoang amans mesa. Kaim palin hmudin na dada nol
kaim aman na. Nol kaim palin mes pait ase son.”
14 Hidim Yusuf hobalin siut noan, “Loo! Apin auk in teka ka toma.
Meman mi niam mata-mata. 15 Eta lo kam! Mi bel auk taad napat le,
halin auk taan mi in teka apin na meman baktetebes ela, tam lo ka. Auk
sumpa! Eta mi palin hmudin na maa se ia lo kam, mi boel laok lail dadai
dale ni lo! 16 Tiata mi huil nal at mesa, le laok taap mi palin hmudin na,

* **42:5** In dula dais Ibranin na noan ‘Israel ana nas’. Mo Israel nol Yakob atuli mes sii ngala.

le maa se nia. Tenga lias auk tahang se ias. Auk le ngat naan mi in aa na baktebes tam lo ka. Etan lo kam, meman mi niam baktebes mata-mata.”
17 Hidi nam Yusuf tadu, le tahang oen se bui dalen lelo tilu.

18 Leol tilu la kon, Yusuf laok aa nol oen se bui dalen noan, “Auk niam atuil man in lii Ama Lamtua. Nol taom auk daek muid Un in koma ka tutungus. Le halin nam mi nulim, banan dui ka auk sao mia. Mo muik in leka mesa. 19 Eta mi aa nahlololo lam, mi musti tulu bel auk tada mesa. Un lalan na elia: auk tahang at mes se bui ki dalen. Tenga lias pait le kil in kaa bel mi nenan nuas. Ta oen natang mi in pait le kil in kaa. 20 Hidim mi kil nol mi palin na maa, le daid tada noan, mi atuil in aa kam nahlololo. Le halin nam, auk hukung tele mi deken.”

Ming ela kon, oen tade mudi. 21 Hidim oen aa nol apa noan, “Halas ni kit haup in balas deng kit in kula-sala hmunan nua ka lolen son nia, man kit daken son nol kit palin na. Kit net un in sus isi ka son, didiin un nodan tulung, mo kit hosek nolan lo. Undeng na, le halas ni kit haup susa-daat elia.”

22 Hidim Ruben tek nuting oen noan, “Hoe pali me! Hmunan nu auk kaing mi son, le boel tao saa tana ka lo, ta lo? Mo mi ming tahan auk in teka ka lo. Tiata halas ni kit lepa-haal Yusuf in mate ka son nia mo!” 23 Oen aa nol apa ela, mo oen taan lo noan Yusuf kon taan oen dasi la. Undeng dedeng Yusuf aa nol one ka, un aa nini dais Mesir, hidim atuli bali beles pait lako se dais Ibranin.

24 Ming oen aa nol apa ela kon, Yusuf hangu nang soleng one, le un sii lako lilu siing-siing se maan didang. Un lilu hidi kon, un pait lako se one la. Hidim un tadu atuli le but Simeon se un kaka-palin nas silan.

Yusuf kakan nas pait lakos Kana'an

25 Hidi nam, Yusuf lok un ima-ii las, le nisi ael se un kakan nas karong ngas. Hidim nisi tamang pait oen duit tas mesa-mesa, se oen karong ngas bahan nas. Un kon tadu le beles in kaa se lalan. Kon ima-ii las daek muid Yusuf in leka ka. 26 Hidi na kon, Yusuf kakan nas sakeng ael karong ngas laok se oen keledai las dapa, le pait.

27 Se lalan hlala kon, oen teen in kae. Kon at mes deng one la loat un karong nga talin na, le noan nalo un keledai la. Mo un ngat tam un duit in sos ale ka se karong nga dale. 28 Un nahkiut isi! Hidim un haman un pail-kakan nas le tekas noan, “Idaah! Mi maa ngat ni le! Ta kit daat son nia! Oen bel pait auk duit ti ne auk karong ngia.”

Net ela kon, oen lii isi. Hidim oen tek apa noan, “Ama Lamtua Allah tao saa pait nol kit son nia?”

29 Hidi nam oen laok napiut. Lius se Kana'an kon, oen nahdeh oen aman na deng totoang asa man in daid nol oen son na. 30 Oen tekan noan, “Papa! Lahing Mesir ra ima kanan na, banan lo isi. Un in aa ka tuun kon daat isi. Un tudu kaim daile, kaim laok mata-maat un dale kua. 31 Mo kaim siut noan, ‘Ela lo! Kaim aa nahlololo. Kaim niam mata-maat lo. 32 Kaim atuil babanan. Kaim naim kaka-pali at hngul dua. Kaim amans mesa. Suma mes ase son, nol hmudin hesa ka, dada nol paap ne Kana'an.’

33 Hidim un kon tek noan, ‘Auk le ngat soba-naan mia, le mi nole tam lo ka! At mes deng mia li musti dada se ia. Tenga las pait, le kil ael bel mi nenan nuas, le halin nam oen mates undeng hmatu deken. 34 Mi musti kil nol mi palin na maa le, halas-sam auk tana noan, mi niam mata-maat lo, mo meman baktebes mi atuil lolo. Eta ela lam, auk sao bel mi kaak-palin man auk in tahang ngia. Nol auk bel dola, le mi laok se ol tuun, se dale nia.’ ”

35 Nahdeh hidi kon, oen bok oen karong ngas nol isin nas. Nahkitu lam,
oen mesa-mesam net oen duit tas muik nabael se oen karong ngas dalen.
Net ela kon, Yakob nol un anan nas lii isi.
36 Hidi nam, Yakob aa nolas noan, “Mi niam tao ilang auk anang ngias
tukun. Yusuf ase son. Hidim Simeon kon ela. Halas ni mi kon le kil nol
Benyamin lako lolen? Mi le tao sus auk baktetebes!”
37 Kon Ruben aa nol un ama ka noan, “Papa! Sao Benyamin bel au. Ta
auk man lepa-halan nia. Auk hida, le auk nolan pait maa bel papa. Mo
etan lo kam, nang le paap keo tele auk anang bikloeb at dua las.”
38 Mo Yakob aa pait noan, “Boel ela deken! Mi boel kil nol Benyamin
laok lo. Ta un kaka Yusuf mate son. Halas ni liis un sii son. Eta un kon
tom in daat se lalan hlala kam, mi tao sus taplaeng au, le auk bong ngi iil
didiin auk mateng, le tamang bolo dalen.”†

43

Yusuf kakan nas pait lakos Mesir, kil nol oen palin Benyamin

1 Dedeng na, lubu se Kana'an muun sasaek tuun. 2 Yakob nol un nenan
nas kaa nuli ael man lelon na un anan nas in kil maa deng Mesir ra son.
Kon nam un tek oen noan, “Ana me! Banan dui ka mi pait lakom Mesir, le
sos kit ael pait.”
3 Mo Yahuda siut noan, “Papa! Lelon na, lahing Mesir ra ima kanan na
hid muun nol kaim son noan, kaim boel laok tulu silan se un lo, eta kaim
nol paap ana hmudin Benyamin lo. 4 Tiata paap musti sao adi Benyamin,
le lako leo-leo nol kami. Halas-sam kaim tade, le laok sos in kaa bel papa.
5 Mo eta paap sao adi Benyamin le laok baab lo kam, kaim kon laok lo. Ta
atuling Mesir ra tek ela son nam.”
6 Kon Yakob kaing oen noan, “Hoe! Tasao le mi tek atuling na noan mi
palin muik at mes pait tia? Mi nuti-nuting le tao sus taplaeng auk tukun!”
7 Kon oen hanet un noan, “Papa! Atuling na ketan tutungus, le nuting
halin taan kaim pail-kakan nias totoang ngam. Un ketan noan, ‘Elola, mi
aman na nuli nabale le? Mi muik palin bikloeb didang pait tam lo ka?’
Lam kaim le tek elol pait ta! Tiata kaim aa nahlolool tukun son na. Le asii
taan noan un tadu kaim le kil nol kaim palin ni laok se nua la?”
8-9 Kon Yahuda aa taplaeng pait noan, “Papa! Sao adi Benyamin le nol
kaim lako. Auk hida, le eta daid saa nol una lam, nang le auk man lepa-
halan nia. Eta auk nol pait un maa kukuli se papa li lo kam, nang le paap
sakeng bel auk kula-sala ka, didiin auk mateng. Tiata paap sao un bel kaim
tuun tia, ta kaim le laok son nia. Banan dui ka kaim laok nol lalaba tia, le
halin muik in mate undeng hmatu deken. 10 Eta kaim natang nesang eli
lo kam, bet kaim lakong le pait maang lalis dua son.”
11 Hidi kon oen aman sa tek noan, “Eta ela lam, mi tao eli tukun. Laok kat
kit dale ka in puting isin banan dui ngas. Banansila el: uin pani, bumbu-
bumbu, kai bui bingis uin, mina in taih ili, kenari,* nol bula-bul didang
ngas. Hidim kil bel lahing nga ima kanan na, le tekan noan, sa-saa nias
kaim kilas bel ama tuun. 12 Mi kon kil pait duit mamon oe dua, undeng
mi musti bel pait duit man lelon mi hapun se mi karong ngas sa. Bet atuil
nas man nisi kula na. 13 Mi kon kil nol mi palin nia, mo hlapat le pait te!
14 Auk nodan-nodan le Ama Lamtua Allah man Kuasa Muun Dudui ka, tao
lahing Mesir ra ima kanan na, le un namnau mia. Halin nam un tade le

† **42:38** Buk Niu dais Ibranin dul noan, “didiin auk niu lakong Sheol (na atuil hmate kas mana la)”. * **43:11** Buk Niu dais Ibranin noan *‘shaqed’*. Un boa ka el kenari ka.

bel pait Benyamin nol Simeon, le mi pait maam leo-leo. Mo eta noan auk
anang ngias musti ilang ngam, nang le auk man lepa-haal in susa-daat ni
napiut tuun tia."
15 Hidi nam, oen lakos mana nakbua sa-saa in kil beleng nas nol duit tas,
le bok lakos Mesir. Oen kon kil nol Benyamin. Lako lius se luas kon, oen
lakos ngada se Yusuf fua. 16 Nikit Yusuf ngat net Benyamin nol un kakan
nas kon, un lok tulu in mana-koet ta noan, "Hoe! Nol atuil nias lakos auk
uma lua! Hidi kam ku laok keo aus-sapi mesa, le hosan fala babanan. Ta
hidim auk kaa leol-ditun ni leo-leo nol one."
17 Kon nam tulu in mana-koet ta daek muid Yusuf in loka ka, le nolas
lakos Yusuf uma.
18 Oras oen lakos bus el Yusuf uma lua ka, un kakan nas lii naseke. Lius
se lalan hlala kam, oen aa nol apa noan, "Hoe! Tasao le un tadu nol kit
maa se ni lia? Tamlom mo un le tao sus kita, undeng duit man oen in nisi
pait se kit karong ngas sa la. Oen hlak le nol kit maang se nia, le hidim
nahkitu lam oen daek kita, le tao kit daid ata taung una. Hidi halas-sam
oen nuhu-dau nal kit keledai lias totoang."
19 Undeng na le, nikit oen lakos dadani nol Yusuf uma la kon, oen aa nol
tulu in mana-koet ta noan, 20 "Kaim nodan ampong, ta lelon na kaim maa
sos net in kaa se lia son. 21-22 Dedeng kaim pait lakom kaim ingu lua ka,
kaim tenem se lalan le ninim tahang. Kon kaim loat karong ngas le noan
nalo kaim hmukit tias sam, taan lo molota kaim haup pait kaim duit tas
mesa-mesa, se kaim ael karong ngas dalen. Kaim tanan lo, le asii man nisi
tamang pait lakos se na lia! Mo kaim kil pait duit tas totoang son ne nia.
Tiata kaim nodan le komali deken ne. Kaim kon kil duit didang pait ne
nia, le sos in kaa pait."
23 Kon nam tulu in mana-koet ta siut noan, "Mi ete-ete tuun! Boel lii
deken! Ta bet mi Lamtuan na man bel mi hangun se mi karong ngas
dalen na. Lelon na auk sium mi duit tas totoang son. Mi muik hningin lo!"
Un kon sao puting Simeon bel one.
24 Kon oen totoang taam lakos se Yusuf uma. Hidim tulu in mana-koet
ta kat beles ui le boe oen iin nas niu-niu. Un kon nalo bel oen keledai las.
25 Hidim un tekas noan, "Hidim mi kaa leol-diut leo-leo nol tuang." Oras
oen nata-natang Yusuf in maa ka, oen mana meman oen sa-saa in kil bele
ngas.
26 Yusuf maa lius kon, oen totoang hai bukun se un sila ka. Hidim oen
doong belen sa-saa man oen in kil bele ngas. 27 Kon Yusuf ketan oen noan,
"Elola, mi totoang bana-banan ne? Elol nol mi aman man in blalan son
na, un kon bana-banan tam lo ka?"
28 Oen siut noan, "Tuang ata in blalan son, man kaim aman in hua ka,
bana-banan tuun." Kon oen bubu le todan ulang un pait.
29 Hidi na kon, Yusuf ngat papmesas, ti un ngat net un palin Benyamin.
Oen duas nam ina-aman mesa. Kon un tek noan "Eee! Mi palin man
hmunan nu mi in dehet son na, nia ke?"
Hidim un aa nol Benyamin noan, "Pail ana! Auk nodan-nodan le Ama
Lamtua Allah bel hangun mamamo se ku."
30 Yusuf namnau Benyamin naseke, ta nikit un ngat net Benyamin kon,
un tahang nal un dalen lo son. Kon un lalaba haung boka nang soleng
one, le taam lako se un kamar ra. Hidim un lilu le nang-hkidun se kamar
na. 31 Lilu hidi kon, un lako laul sila ka. Un tao teken un dalen na, le puit
lako tutnaal nolas pait. Hidim un lok un ima-ii las le laok mana mija las.
32 Oen todo bel Yusuf in kaa se mija mes kisa. Un kaka-palin nas kaa
se mija mes didang. Un ima-ii atuil Mesir ras kon kaa se oen mija esa.

Undeng atuil Mesir ras nikis in daad le kaa leo-leo nol atuil Ibrani las.†
33 Tulu in mana-koet ta mana hidi son, le Yusuf kaka-palin nas daad saol
nol Yusuf. Un tapa oen le mesa-mesam daad muid oen umur ras, deng
aan hmunan hesa ka, lako pes pail hmudin na. Oen ngat net maan in
dada ngas manas ela kon, oen herang isi. 34 Hidim Yusuf lok un ima-ii las,
le oen kat bel un pali-kakan nas in kaa deng un mija la. Oen totoang in
simu ka, mamon na tatai. Mo oen tao bel Benyamin nenang nga mamo
dui oe lima, deng un kakan nas nena las. Hidi nam oen totoang kaa-niun
didiin silis.

44

Yusuf klas lil-muti ka nes

1 Oen kaa hidi kon, Yusuf hulu-hulu nol un tulu in mana-koet ta noan,
“Hoe! Ku laok nisi bel atuil nias ale, se oen karong ngas mesa-mesa didiin
inu-inu. Hidim ku nisi tamang pait oen duit tas laok se oen karong ngas
mesa-mesa. 2 Hidi nam ku kat auk klas lil-muti ka, le taon laok se tana
hmudin na karong nga.” Kon atuling na lako daek muid Yusuf in loka-
tadu ka.
3 Ola oskaong mitang bii kon, Yusuf sao oen le pait lakos kil in kaa nol
oen keledai las. 4 Oen lakos katang isi nol kota la lo bii, kam Yusuf tek un
tulu in mana-koet ta noan, “Ku laba-laba laok nulut muid atuil nas. Eta ku
haup oen son nam, ku ketan elia: ‘Tasao le mi dalen nas idus naseke nol
blalan na, le mi bel seda un in banan nol mia ka, nini in daek dadaat eli
kia? 5 Taon elola le mi dalen nias boel naseke, le naok lail-nini tuang klas
lil-muti ka lia? Mi tanan lo ke? Na tuang klas in ninu tukun lo! Un kon
pake klas na le taung in tinang atuli ulat. Klas na muik un kuat-tes! Mi in
tao ni, meman daat isi son!’ ”
6 Hidi kon tulu in mana-koet ta laok nulut muid one didiin hapus. Kon
un tek one muid Yusuf apin in tek una ka.
7 Mo oen kaen noan, “Ama in nangan na elol nia? Kaim sumpa. Kaim
niam tao dadaat ela lo! 8 Ama esa tanan son ta lo? Duit in se kaim karong
ngas dalen lelon na ka, kaim kil pait son, ta lo? Tiata, taon elola le kaim
naok lai-niin sa-saa lil-mea, tamlom lil-muti deng tuang uma la lia? Ela
lo tetetas! 9 Ama nuting esa tukun! Haup klas lil-muti na se asii karong
ngam, hukung tele un nol nia! Nol nang le kaim tenga lias, daid ata taung
ama tuang nga tuun tia.”
10 Kon nam tulu in mana-koet ta tek noan, “Lo! Eli tukun. Eta haup klas
na se asii lam, un daid auk tuang nga ata. Tenga las boel lakos napiut.”
11 Kon oen laba-laba niung oen karong ngas. Hidim oen loat karong
bahang ngas meman. 12 Hidi kon, tulu in mana-koet ta, presa-tinang oen
karong ngas totoang, kilan deng kaak hmunan na karong nga, maa lako
lius se pail hmudin na nenang nga. Kon nam un haup klas lil-muti ka se
Benyamin karong nga.
13 Ngat net ela kon, Benyamin kakan nas dalen dudus. Hidi nam oen
nikit sakeng oen karong ngas laok se oen keledai las dapa, le hobalin pait
lakos kota la.
14 Oen lakos lius se Yusuf uma la lam, un bii nabael se la. Kon oen hai
bukun nas se un sila ka. 15 Ti Yusuf baet oen le tekas noan, “Hoe! Tasao
le mi tao saol auk eli lia! Mi tana tam lo ka, eta atuil tene el au lia lam,
nuting taan atuli li sa-saa in buni-napang ngas!”

† **43:32** Atuil Mesir ras nikis atuil Israel las, undeng atuil Israel las atuil in doha-tinang hmukit.

16 Kon nam Yahuda siut noan, “Ida loo! Ama Lamtua Allah kolong lulit
kaim in kula-sala ngias son. Kaim le aa elol pait, tamlom kaen puting apan
nias elol pait ta? Eta noan tuang tahang kaim palin hmudin nia lam, banan
dui ka tahang kaim totoang. Kat kaim totoang le daid tuang ata tuun tia.”
17 Mo Yusuf siut noan, “Loo! Haup klas na se asii lam, un man daid auk
ata! Auk tahang mi tenga lias lo. Ta mi pait lakom mi aman nu tia!”

Yahuda nodan le un seda Benyamin

18 Hidi nam, Yahuda lako dadani nol Yusuf, le tekan noan, “Tuang! Auk
tana le tuang in kuasa ka banansila el lahi nga. Undeng na le, komali nol
auk deken le. Ta auk nodan dola le aa nol tuang bubuit. 19 Dedeng na,
tuang ketan kaim son noan, ‘Mi aman na nol mi palin muik nabale, tam
lo ka?’
20 Kon nam kaim tek noan, ‘Kaim aman na nuli nabale. Nol kaim kon
muik palin hmudin mesa. Dedeng hua una lam, kaim aman na blalan son.
Lam kaim palin hmudin na kaka in hua at mesa, mo un ase son. Oen duas
inan na mate son. Tiata halas ni liis pail hmudin na sii son. Undeng na le
kaim aman na namnau un isi.’
21 Tukun nam tuang lok kaim le kil nol kaim palin na maa se nia, le
halin tuang netan. 22 Kon kaim siut noan, kaim palin hmudin na boel in
lail dadai kaim aman nua lo. Eta un lail dadai kaim aman nua lam, un
mate son na.
23 Kon tuang siut noan, ‘Eta mi kil nol mi palin na lo kam, mi boel maa
se auk silang ngi pait lo.’
24 Hidi na kon kaim pait. Lius se kaim aman nu kon, kaim nahdeh un
deng totoang man tuang in teka ngas. 25 Nesang-nesang kon nam, kaim in
kaa ngas hidis. Kon un lok kaim maa se Mesir, le sos in kaa pait. 26 Mo
kaim situn noan, ‘Papa! Kaim bisa laok se ua pait lo. Ta lahing nga ima
kanan na tek kaim son noan, eta kaim kil nol kaim palin hmudin ni lo
kam, kaim boel laok se un sila ku lo. Tiata un musti lako leo-leo nol kami,
halas-sam kaim lako.’
27 Hidim kaim aman nu tek pait noan, ‘Mi tanan son ta lo? Auk sapang
Rahel la anan suma at dua siis. 28 Ana hmunan na ase son. Taon elola ko
hmukit huin kaa nuli un son. Tiata maa lius leol neot nia, auk net un pait
lo son. 29 Eta mi kat tana hmudin ni pait deng au, le un haup in daat kon
nam, mi tao sus taplaeng auk se oras blalan ni son na, lole bet auk mateng
meman.’
30-31 Tiata tuang! Eta auk pait lakong se kaim aman nua, mo nol pait
kaim palin hmudin ni lo kam, taon elola ko kaim aman na mate son na.
Lole un namnau ana ki muun isi, un dalen na napin nol adi Benyamin.
Nol un kon blalan isi son, tiata eta kaim tao sus taplaeng una lam, taon
elola ko un mate son na. 32 Taplaeng pait, auk hid nol un son noan, auk
man temang tana nia. Auk kon hidan son, le eta auk nol pait kaim palin
ni lo kam, nang le auk man lep in kula-sala ni didiin auk mateng.
33 Tiata auk nodan elia tuang: Nang le auk dadang se iang seda una, le
auk man daid tuang ata. Le halin nam un pait nol un kakan nias. 34 Eta
tana ni pait lo kam, auk kon pait lo. Ta auk tahang nal in ngat auk amang
ngu in susa didiin mate ka lo.”

45

Yusuf tek balang un apa ka, nol nodan un ama ka le oen maas daad seda se Mesir

1 Ming ela kon, Yusuf dalen na nahi, didiin un tahang nal se un atulin
in dake ngas silan lo son. Tiata un tadu oen le putis, halin nam un sii nol
un kaka-palin nas. Nini ela lam, un tek puting nal apa ka noan, un na
mo asii la. 2 Tukun nam atuil in dakeng nas totoang putis, kon Yusuf lilu
mumuun. Didiin atuil Mesir in se kamar ra likun na ngas kon ming haup
un in lilu ka. Nol atuli-atuil in se lahing nga uma la ka kon, ming haup un
in lilu ka.
3 Hidi kon, Yusuf aa langa-langa nol un pali-kakan nas noan, “Kaka-
paling me! Auk niam Yusuf, mi pail-kakan na! Paap meman nuli baktebes
nabale, ta lo?”
Ming ela kon, un kaak-palin nas lii isi, didiin oen aa nal saa pait lo.
4 Yusuf laeh oen le tekas noan, “Kaka-pali me! Mi maam dadani se ni
le.”
Kon oen lakos dadani nol Yusuf. Un tek oen pait noan, “Auk niam Yusuf,
man lelon na mi hee soleng bel atuil Mesir ras. 5 Meman mi hee soleng
auk son. Mo mi lii deken, nol sua sala apa bakun na. Ta Ama Lamtua
Allah esa man kil nol auk maang muna se nia. Nol ela, Un pake auk le
bel boa-blingin atuli hut mamo. Le halin nam oen mates undeng hmatu
deken.
6 Oras lubu ki halas-sam laok taun dua. Ta nate taun lim pait bii nabale.
Se dedeng na lam, atuli li bali dale lo, soko-hai lo, nol haup in nui-nole lo.
7 Nini lalan man kit in taan lo nia, Ama Lamtua Allah kil nol auk maang
muna deng mia. Le halin nam mi nol mi ana-upun nas haup boa-blingin.
8 Tiata in toma ka, mi man in tao le auk maang se ni lo, molam Ama
Lamtua Allah in tao. Un man tao auk le daid lahi nga ima kanan, se Mesir
nia. Kon auk daid tulu in mana-koet se lahi nga um lahi la. Se ia lam,
muik atuil didang pait man lapa dui deng auk lo.
9 Tiata mi pait lakom nol lalaba tia, le tek auk in aang nias bel papa,
noan: ‘Paap ana Yusuf fa, nuli nabale! Un daid atuil tene son ne dale Mesir.
Un kon nodan paap le lalaba lako Mesir. 10 Mam paap boel daad se dale
Gosen, man dadani nol una. Maan na banan, hidim bluang. Tiata paap
haup maan le moang paap lae-blai las, laen nas, nol aus-sapi las totoang se
lua. Hidim un kon nodan, le paap lako nol ana-upu nias totoang, uma isin
nias, nol pusakan nas totoang, le daad se luas. 11 Eta paap se Gosen nam,
un bisa papa-paiduil paap se lua. Ta oras lubu ki nate taun lim pait bii.
Tiata mam un ator, le paap nol paap nenan nias, nol hmukit tas totoang
muik tahan in dabun saa lo.’ ”
12 Yusuf tekas hidi ela kon, un aa pait noan, “Halas-sam mi net nol matan
esan son, ta lo? Adi Benyamin, auk niam baktebes Yusuf. 13 Tiata lako lam
tek kit papa noan, auk in kil kuasa ne Mesir ri tene isi. Nol dehet totoang
asa man mi in net son nas bel papa. Hidi na lam, mi kil nol paap lalaba
maa se lia tia.”
14 Hidim un neok un palin Benyamin, le oen duas lilu. 15 Un kon neok
un kakan nas totoang, le un likis mesa-mesa. Hidi na, halas-sam oen dehet
nol una.

Lahing Mesir ra sium Yusuf kaka-palin nas

16 Dedeng lahing nga nol un atulin in dake ngas ming haup noan, atuil
in maang nas, Yusuf kaka-palin nas, kon oen totoang dalen kolo. 17 Hidim
lahing nga tek Yusuf noan, “Yusuf! Tek ku pali-kakam mas, le oen sakeng
ael laok se oen keledai las, le kil nolas lakos Kana'an. 18 Hidim tadu oen
le kil nol ku amam ma nol un nenan nas totoang, le oen maas daad seda
se lias tia. Mam auk bel oen dale in banan dui se Mesir, le oen bisa nulis

se las, nol oen kaa dale na in hapu ngas. 19 Tek oen kon, le kil kereta
deeh meman deng ias, halin taung in sakeng tana-anang blutu kas, nol ku
amam ma. 20 Nangan pusaak man oen kil nal maa se ni lo ngas deken, ta
totoang man in banan dui se Mesir rias mam oen palas."
21 Ming ela kon, Yusuf bel oen kereta dehe, nol in kaa se lalan muid
lahing nga in prenta ka. Nol un pali-kakan nas* mana-koet oen sa-saa las,
le pait lakos muding lahing nga in leka ka. 22 Yusuf kon bel oen at mesam
kaod balu apa mesa. Mo un bel Benyamin duit muti ngatus tilu, nol kaod
balu apa lima. 23 Un kon tunang bel un ama ka sa-saa man in banan dui
se Mesir, le sakeng se keledai ta-hngulu hngulu. Hidim un bel taplaeng
ale, ruti, nol in kaa bili-ngala se keledai heteng hngul kisa pait, le daid in
kaa taung oen in pait maas se Mesir. 24 Hidi nam, un sao oen le pait nol in
hida noan, "Mi boel kaen apa se lalan deken!"

Yakob ming haup noan Yusuf nuli nabale

25 Hidi kon oen pait lakos oen aman sa, se dale Kana'an. 26 Lakos lius
se luas kon, oen tekan noan, "Papa! Paap ana Yusuf nuli nabale. Un daid
atuil tene, le kil bandu ne Mesir!"
Yakob ming haup ela kon, un langan tukun, nol parsai oen in dehet na
lo. 27 Mo nikit oen tek hidi belen Yusuf in hida ngas, nol net kereta man
Yusuf in tunang, le halin taung in sakeng nol un lako Mesir ra, halas-sam
un parsai. 28 Kon un tek noan, "Idaah! Auk anang nga nuli nabale lia! Eta
ela halas-sam auk daleng ngi kolo! Auk musti laok net un le, halas-sam
auk mateng nol babanan."

46

Yakob nol un nenan nas tao nakbuan oen sa-saa las, le bok lakos Mesir

1 Hidi na kon, Yakob* tadu un ima-ii las le tao nakbuan oen kai-batu las,
kon oen bok lakos nang dale Kana'an. Lakos lius se iung Barsebas† kon,
un keo hmukit le tao in todan-lahing bel Ama Lamtua Allah, man deng
lolo hmunan nu, un ama Isak in todan-lahing nga.
2 Duman mesan na kon un natloa. Se in natloa na dalen, un ming Ama
Lamtua Allah haman un noan, "Hoe Yakob! Ku haung le hii napat se Auk
le!"
Kon un siut noan, "Iya Lamtua, elola?"
3 Kon Ama Lamtua tekan noan, "Auk niam Ama Lamtua Allah, man ku
amam ma todan-lahing son deng lolo hmunan nua ka. Ku lii in laok Mesir
deken. Ta mam Auk tao ku in hua-koet tas le daid bangsa tene mes se lua.
4 Nol mam ku in lako Mesir ra Auk leo-leo nol ku. Ela kon, mam Auk nol
ku in hua-koet tas pait maas Kana'an. Oras ku in mate ka, ku anam Yusuf
haup ku hngasam ma."
5 Hidi na kon, Yakob nol un anan nas‡ bokas deng iung Barsebas. Hidim
oen sakeng una, nol un sapa-anan nas se kereta man lahing Mesir ra in
bele ngas. 6-7 Oen kon kil totoang oen hmuki-pusakan nas, nol totoang
hmukit man daid oen nenan se dale Kana'an nas. Hidim Yakob nol un

* **45:21** In dula esa ka dul noan "Israel anan nas daek muid lahi nga in leka ka." Israel na mo, Yakob ngaal didang nga. * **46:1** Buk Niu dais Ibranin na dul noan, "Israel mana hidi kon, oen bok lakos". † **46:1** Maan ni ngala esa ka Barseba, mo kit dais Helong ngi tapnaeng -s undeng tata bahasa dais Helong nga ela. ‡ **46:5** Buk Niu dais Ibranin na noan, "Israel anan nas kil nol oen aman Yakob lako."

anan biklobe las, un anan bihata las, nol un upu kia-kaon nas totoang bok lakos Mesir.

Yakob nenan nas muid le lakos Mesir

8 Yakob nenan man in muid le lakos se dale Mesir ras ngalan nas elia:§
Aan hmunan na, Ruben. 9 Un anan nas: Henok, Palu, Hesron nol Karmi.
10 Simeon nol un anan nas: Yemuel, Yamin, Ohad, Yakin nol Sohar. Nol
Saul, un ana in daid deng un sapa-bihatan Kana'an na ka.
11 Lewi nol un anan nas: Gerson, Kehat nol Merari.
12 Yahuda nol un anan nas: Sela, Peres nol Sera. Yahuda ana didang, Er nol
Onan mates son se Kana'an. Un kon kil nol Peres anan nas: Hesron
nol Hamul.
13 Isaskar nol un anan nas: Tola, Pua, Ayub nol Simron.
14 Sebulon nol un anan nas: Sered, Elon nol Yahleel.
15 Oen totoang nam Yakob nol un sapa Lea anan in hua ngas, dedeng
oen daad se Mesopotamias sa. Muik pait oen anan bihaat siing man ngaal
Dina ka. Tiata Yakob nol Lea in hua ngas totoang atuli at buk tilu beas
tilu.
16 Hidi nam muik un anan deeh pait deng un sapa didang ngas, el: Gad
nol un anan nas: Sifion, Hagi, Suni, Esbon, Eri, Arodi nol Areli.
17 Aser nol un anan nas: Yimna, Yiswa, Yiswi, Beria nol oen batan mes
ngala Sera.
Nol Beria anan nas kon: Heber nol Malkiel.
18 Oen totoang nas atuli at hngul eneng. Nas Yakob nol un sapa Silpa
upu-anan nas. Silpa na mo ata, man Laban in belen se un ana bihaat Lea,
Yakob sapa hmunan na ka.
19 Hidi nam muik pait deng Yakob sapa Rahel. Un hua ana at dua: Yusuf
nol Benyamin. 20 Dedeng na, Yusuf saap nol Asnat son se Mesir.
Yusuf bakin na, tulu agama mes deng kota On. Un ngala Potifera.
Yusuf duas Asnat anan nas: Efraim nol Manase.
21 Benyamin kon muid le lako Mesir leo-leo nol un anan nas: Bela, Beker,
Asibel, Gera, Naaman, Ehi, Ros, Mupim, Hupim nol Ared.
22 Tiata Yakob nol un sapa Rahel in hua-koet tas, atuli at hngul aat.
23 Hidi nam, Yakob muik sapa mes pait, ngala Bilha. Oen duas anan nas:
Dan nol Naftali.
Dan ana ka, ngala Husim.
24 Naftali nol un anan nas: Yasel, Guni, Yeser nol Silem.
25 Yakob nol sapa Bilha in hua-koet tas, atuli at itu. Bilha na mo ata, man
Rahel hapun deng un ama Laban na.
26 Tiata Yakob in hua-koet man lakos se Mesir ras, atuli at buk eneng
beas eneng. Kaih nol un ana-manhiun nas lo bii na. 27 Taplaeng nol Yusuf
anan in hua se Mesir ras, at dua. Tiata Yakob nol un nenan man daad se
dale Mesir ras totoang, atuli at buk itu.

Yakob tutnaal nol un ana Yusuf pait

28 Oras oen lakos dadani son nol Mesir kon, Yakob tadu un ana Yahuda
lako muna, le haman Yusuf maa tutnaal nol un se Gosen. Dedeng oen
lakos lius son se Gosen kon, 29 Yusuf saek lako un kereta la, le laok tutnaal
nol un ama ka se na. Oen tutnaal apa kon, Yusuf neok un ama ka le oen
duas lilu nol apa nesang isi.

§ **46:8** Buk Niu dais Ibranin na dul noan, “Israel nenan nas”.

30 Hidi kon Yakob tek Yusuf noan, “Auk anang Yusuf! Halas-sam auk net
ku esa son. Nol auk taan son noan, ku nuli nabale. Tiata auk mateng nol
ni tia kon, banan.”
31 Hidi kon Yusuf tek un pail-kakan nas totoang noan, “Kaka-paling
totoang! Auk musti laok tek lahing nga noan, auk nenan nas maas son
deng Kana'an. 32 Auk kon tekan noan, mi niam, atuil in moang lae-blai nol
aus-sapi. Undeng na le, mi kon kil nol mi hmukit tas, nol hmuki-pusakan
nas deng Kana'an. 33 Eta lahing nga haman mia, le ketan mi noan taom mi
daek asa, 34 lam mi siut un noan, mi totoang niam atuil in moang hmukit
deng mi anan bii kua, banansila el mi upu kia-kaon nas kon. Nini ela lam,
mam un tadu mi le daad se dale Gosen.” Yusuf tekas ela, undeng atuil
Mesir ras nikis, eta oen daad nakbua nol atuil in lolo-poa hmukit tas.

47

Lahing nga bel Yusuf nenan nas dale

1-2 Hidi kon, Yusuf nol un kaka-palin nas at lima, lakos ngada se lahing
nga. Yusuf tek lahing nga noan, “Ama lahi! Auk amang nga nol auk kaka-
paling ngas, maas son deng Kana'an. Oen maas nol oen laen, lae-blai las,
aus-sapi las, nol oen kai-batu las totoang. Halas ni oen totoang ne dale
Gosen son.”
3 Kon lahing nga keket noan, “Lelo-lelo lam mi daek asa la?”
Kon oen siut lahing nga noan, “Kaim niam atuil in lolo-poa hmukit,
banansila el kaim upu-aman nas kon, ama lahi. 4 Halas ni, se dale Kana'an
oras tuu muun isi, tiata muik in kaa nol bluan pait lo son. Ta kaim maam
se dale nia, le daad tahang. Kaim kon kil nol kaim hmukit tas. Undeng na,
kaim nodan ama lahi le tade kam, kaim daad se dale Gosen, le doha-tinang
kaim hmukit tas se luas.”
5 Kon nam lahing nga tek un in koma ka bel Yusuf noan, “Halas ni ku
amam ma, nol ku pail-kakam mas ne nias son. 6 Tiata oen tao dale ni
banansila el oen nena esa lako. Se auk in tana kam, dale Gosen na, dale
man in banan dui se nusa nia. Tiata banan dui ka, oen daad se las tuun
tia. Nol eta deng one la muik in doha-tinang taan hmukit tam, nang le oen
kon doha-tinang bel auk nena lias se luas kon.”
7 Hidi nam, Yusuf kil nol un ama ka laok tulu se lahing nga kon. Lius
se luas kon, Yakob kohe-kanas le nodan Ama Lamtua Allah bel hangun se
lahing nga.
8 Kon lahing nga keket Yakob noan, “Ama umur taun bakun son na?”
9 Yakob situn noan, “Auk nuling taun ngatus buk tiul son, mo auk daad
tetesa se mana mes lo. Auk upu-amang ngas kon ela. Eta sukat nol one
lam, auk umur ri meman daen dui. Mo inu nol in susa-daat mamo dui.”
10 Hidi kon Yakob seon lahing nga. Mo un lako lo bii kam, un nodan Ama
Lamtua pait le bel hangun se lahing nga.
11 Hidi nam Yusuf daek muid lahing nga in teka ka, le tulu bel oen
maan se dale Gosen. Maan na banan isi. (Mam oen ngali maan na ngala
‘Rameses’.) Kon nam Yusuf ama ka, nol un kaka-palin nas daad napiut se
las. 12 Hidim Yusuf kon mana in kaa bel un ama ka, un kaka-palin nas, nol
oen sapa-anan nas totoang, deng in tene dui ngas lako pes ana blutu kas.

Oras lubu se dale Mesir ra muun keko lako

13 Dedeng na, lubu ka muun isi, didiin se ola-ol kon muik in kaa pait lo
son. Deng Mesir lako pes Kana'an, atuli las totoang bloen son. Oen daek
nal saa pait lo son, undeng oen lubus naseke. 14 Hidim totoang atuli-atuil

in deng mana-maan in se Mesir, nol mana-maan in se Kana'an nas maas,
le sos in kaa deng Yusuf. Kon un tao nakbuan duit tas totoang, le laok
pesang se lahing nga uma. 15 Dedeng na, atuil Mesir nol atuil Kana'an nas
duit tas hidis son. Tiata oen sos nal in kaa pait lo son. Kon nam oen maas
ngada Yusuf le nodan noan, “Ama! Bel kaim in kaa le, le halin nam kaim
matem undeng lubu deken. Ta kaim duit tas hidis son.”
16 Kon Yusuf siut noan, “Eta noan baktetebes mi duit ase son nam, tao
eli tukun: bel mi hmukit tas, le auk bel sedas nini in kaa.” 17 Undeng taun
na Yusuf tekas ela, tiata oen bel oen hmukit tas, le Yusuf beles in kaa. Oen
hmukit tas banansila el: ahlote, lae-blai, laen, aus-sapi, nol keledai.
18 Taun in pait maa ka, oen pait maas se Yusuf le tek noan, “Ama! Kaim
aa nahlolool tukun. Kaim duit tas nol kaim hmukit tas, paap silin nalas
totoang son. Halas ni kaim muik saa lo son. Liis kaim apan nias, nol kaim
dale kias tuun son. 19 Nang kaim le kaim matem deken. Eta kaim matem
mam, asii man daek dale nias sa? Banan dui ka, ama kat kaim le daid ata
se papa. Nol paap kat kaim dale kias, le taos daid paap nena. Hidim paap
bel kaim bini, le kaim soko-hai bel papa. Hidim kaim in kae ka, nol kaim
dale kas, paap bel sedas nini in kaa. Sadi kaim matem deken.”
20 Undeng oras lubu ka muun keko lako, tiata totoang atuil Mesir ras hee
soleng oen dale kas. Kon Yusuf sos nal totoang dale in se Mesir ras, le daid
lahing nga pusaka. 21 Nini ela, tiata Mesir hutu-ata nas totoang daid ata
deng lahing nga.* 22 Mo deng nas totoang, Yusuf sos tulu agama las dale
kas lo, undeng lahing nga bel oen in kaa tutungus. Tiata oen hee oen dale
kas lo.
23 Dedeng na Yusuf aa nol hutu las noan, “Halas ni mi daid lahing nga
ata son. Mi dale kas totoang kon, auk sos bel lahing nga son. Tiata mi kat
bini-biin nias, le laok soko-hais se dale nas tia. 24 Eta lius in nui-nole kam,
in hapung nas mi bating op lima. Op mesan na kilan bel lahing nga. Lisin
op aat tas, mi pake daid bini, nol taung mia, nol mi nenan nas in kaa.”
25 Kon oen siut noan, “Ama! Ku bel slamat kaim son, tiata kaim nodan
mamo. Kaim tade le daid ama lahi ata.”
26 Hidi nam, Yusuf pake atorang na le daid hadat se dale Mesir. Tiata
deng totoang ael man hutu las in nui-nole ngas, oen bating op lima. Op
mesan na oen belen se lahing nga. Op aat tas oen pake esas. Suma tulu
agama las dale kas siis, man lahing nga sosas lo. Hadat na, oen pake
napiut.

Yusuf hida, le un puan Yakob se oen upu kia-kaon nas niut utu nguas

27 Kilan deng dedeng na, kon atuil Israel las daad napiut se Mesir, se
dale Gosen. Oen daid atuil in muki, nol oen in hua-koet tas kon mamo
taplaeng.
28 Se Mesir, Yakob nuli taplaeng taun hngul itu pait, didiin un umur taun
ngatus buk aat beas itu. 29 Un oras-lelon in mate ka dadani son kon, un
haman Yusuf le tekan noan, “Ana Yusuf! Auk nataka kam nesang lom
Ama Lamtua Allah le haman pait au. Tiata auk nodan, le eta ku namnau
au lam, ku sumpa, le ku puan auk se dale Mesir lo. 30 Ku musti nol pait
auk aap-sising ngia, lako kit upu kia-kaon nuas maan in puan na. Le ku
puan auk se na. Paap in koma ka ela.”
Kon Yusuf siut noan “Banan papa! Eta paap koma ka ela son nam, auk
muid tukun.”

* **47:21** Muik in dula dais Ibranin tek kon noan, “Yusuf kil tamang atuli las totoang lakos se kota las dalen.”

31 Kon Yakob aa noan, “Elam nol nia, ku sumpa, le tek noan ku daek
muid paap in koma ka.”
Tukun nam, Yusuf sumpa muid Yakob in aa ka. Kon Yakob hai buku
ka le suda se hadang nga dapa, halas-sam un kohe-kanas nodan mamo se
Ama Lamtua Allah.

48

Yakob nodan hangun bel Yusuf anan nas, Efraim nol Manase

1 Nesang lo kon, atuli maa tek Yusuf noan, un papa heda muun isi son!
Tiata un kil nol un anan nas duas, Manase nol Efraim, le laok ngat oen
upuns Yakob. 2 Nikit Yakob ming noan Yusuf maas son kon, un dising apa
ka le hangu daad se hadang nga.
3 Un tek Yusuf noan, “Ana Yusuf! Ama Lamtua Allah man muik kuasa
muun isi ka, tulu-balang Un apa ka son, bel auk se iung Lus, se dale
Kana'an. Se na, Un hid au. 4 Un tek noan, ‘Mam auk bel ku ana-upum mas
mamo taplaeng, le ku in hua-koet tas daid bangsa tene. Mam Auk kon bel
dale ni se ku in hua-koet tas, le daid oen pusaka didiin apan-kloma ki hidi.’
5 Tiata, ku anam Efraim nol Manase, oen hak ka elia: auk maang se Mesir
ram, oen duas muik son. Ela kon no, auk nangan oen duas son banansila
el auk anang in hua esa, el Ruben nol Simeon. 6 Mo eta mam ku haup aan
pait tam, na ku anam esa lolen. Auk tao oen el auk anang esa lo ka. Tiata,
nang le mam oen sium oen pusaka las deng oen kakan Efraim nol Manase
tukun. 7 Auk tao elia, undeng auk nangan ku inam Rahel. Dedeng kaim
pait deng Mesopotamiam, le lakom dale Kana'an kon, ku inam ma mate
undeng in hua ana se lalan, dani nol iung Efrata, ne dale Kana'an. Dedeng
na, auk daleng nga iil isi! Kon auk puan un se lalan suut in laok bus el
iung Efrata ka.” (Iung na halas ni, oen ngali ngala *Betlehem*.)
8 Yakob* aa hidi le un nikit sila ka lam, un net Yusuf anan nas se na.
Kon un ketan Yusuf noan, “Hoe! Ni asii anan nias sa?”
9 Kon Yusuf siut noan, “Oen niam tana-ana man Ama Lamtua Allah in
bel au, se Mesir.”
Kon nam Yakob tekan noan, “Eta elam, ku nolas maa dadani nol au,
halin auk kohe-kanas nodan Ama Lamtua Allah le beles hangun.” 10 Yakob
blalan son, nol un mata ka ngat tam nus tukun. Tiata un ngat net nol
babanan isi lo. Kon Yusuf nol un anan nas lakos dadani nol Yakob, le
un neko-lik one. 11 Hidi na kon, un aa nol Yusuf noan, “Bablaan nia, auk
nangan noan bet auk tutnaal ku pait lo ka. Mo halas nia lam, Ama Lamtua
Allah dake ka muun dui pait, le didiin auk kon haup ku anam mias.”
12 Hidi nam, Yusuf pel bian un anan nas deng Yakob,† hidim un hai buku
ka le sila ka lako tom se dale ka, se un ama ka sila ka. 13 Hidi halas-sam
Yusuf hangu. Hidim un bel un anan nas le dil dadani nol un ama ka.
Un tapa ana hmunan Manase, se Yakob halin kanan na, nol ana hmudin
Efraim, se un halin kliu ka. 14 Mo nikit Yakob le nene ima ka laok se oen
duas bon nas, halin nodan hangun beles sa, un seda ima kanan na le nene
laok se palin Efraim bon na, mo un nene ima kliu ka laok se kaka Manase
bon na dapa. 15 Hidim un kohe-kanas le nodan Ama Lamtua Allah bel
Yusuf hangun, noan,
“Ku upum Isak ama ka, Abraham,
nol ku upum Isak esa,

* **48:8** Buk Niu dais Ibranin na noan “Israel”. † **48:12** Alkitab dais Ibranin dul noan, “Yusuf pel bian un anan nas deng Yakob iha ka.”

oen duas muid napiut Ama Lamtua Allah in koma ka.
Ama Lamtua Allah kon papa-paiduil auk son, deng auk muda bii ku, maa
lius leol neot nia.
16 Un kon puting auk son deng totoang in daat beas bakun.‡
Tiata auk kon nodan, le Un bel hangun se tana-anang nias nol oen
in hua-koet tas.
Nol eta oen kohe-kanas se Ama Lamtua Allah lam,
oen nadidingun oen kian Abraham, upun Isak, nol auk ngalang ngi
deken.
Nang le oen in hua-koet tas mamo taplaeng,
le daid bangsa tene se apan-kloma kia."
17 Mo nikit Yusuf ngat un ama ka nene ima kanan na laok se pali la bon
na kon, un kil un ama ka ima ka, le seda lako se kaka la bon na. 18 Un
tek un ama ka noan, "Papa e! Tao ela deken. Ta un na mo Efraim, aan
hmunan na lo. Paap musti sakeng paap ima kanan na laok se Manase bon
na dapa. Ta na aan hmunan na hak."
19 Mo un ama Yakob dai tao lo. Le tek noan, "Ana! Meman auk tanan.
Ta mam Manase daid muun-tes, nol un in hua-koet tas taplaeng mamo,
le daid bangsa tene. Mo mam un palin Efraim, muun-tes dui pait. Un
in hua-koet tas, daid mamo isi, didiin oen daid bangsa tene mamo, man
muun-tes."
20 Hidi kon, un tek tana at dua nas noan, "Manase nol Efraim! Mam eta
atuil Israel las nodan hangun bel atuil didang ngam, oen kon aa nuting mi
duam ngalan nas. Mam oen nodan noan, 'Sadi bole lam Ama Lamtua Allah
bel hangun se ku, banansila el Un in bel hangun se Efraim nol Manase ka.' "
Nini ela lam, Yakob kon aa Efraim ngala ka muna, deng un kaka Manase
ngala ka.
21 Hidi nam Yakob tek Yusuf noan, "Ana! Nesang lo ka kam auk mateng.
Mo mam Ama Lamtua Allah tulung mia, le nol pait mi lakom se mi upu
kia-kaon nas dale kua. 22 Halas ni auk in bel ku ki tene dui deng asa man
auk in bel se ku kaka-palim mas sa. Ta auk bel taplaeng ku leten in ne dale
Kana'an, man hmunan nu auk katan son deng atuil Amori las, se dedeng
auk in keng nolas sa."

49

Yakob tek un anan nas oen-lalin nas, nol hangun man oen hapus se leol hmudin

1 Hidi na kon, Yakob tadu haman un anan nas totoang. Oen maas totoang
son kon, un tekas noan, "Auk anang me! Mi maa dil nakbua dadani nol
auk se ni le. Auk le tek mi mesa-mesam, lalan in nuli se leol hmudin na."
2 Hidi kon Yakob tek un anan nas meman elia,
"Yakob anan me! Mi maa le dil pukiu au.
Hii, ta mi aman Israel le aa.
3 *Ruben!* Ku nia mo auk anang in blalan dui ka! Ku kon daid auk hnikan
na, nol auk imang kanan son. Atuli-atuli lias todan se ku dui. 4 Mo
ku dalem ma teken isi lo, taan le ku in koma ka man ola lia. Ku
dalem ma banansila el len in ne tasi kua ka, man suktomas sam
maa elia mo suktomas sam lako elua. Suknahkiut tuun, mo ku laok

‡ **48:16** Alkitab dais Ibranin dul noan, "Auk nodan le Ama Lamtua ima-ii deng sorga sao puting auk deng totoang in daat bili-ngala ngas." Mo atuil in tana ngas kon tek noan, ni Ama Lamtua tulu Un apa ka, se dedeng Un pake Un ima-ii deng sorga, le sao puting Yakob deng in daat bili-ngala ngas. Ngat kon se Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 16:7; 21:17; 22:11,15.

niin nol auk sapang Bilha, le tao hmomos ku amam ma maan in nini
ka. Undeng na le, ku ngaal kaka la nahi meman!
5 *Simeon* nol *Lewi!* Mi duam sila mesa! Mi duam hlapat isi in nikit suli,
le tao sus atuli. 6 Mi in koma ka, suma dait nutus aus-sapi las iin
ulat tas, didiin oen bosor isi le keo-keo se mana. Nol undeng mi
in daat ta, le mi duu siin halas-sam keo atuli. Tiata auk hosek lo
nol mi in dehet tas. Auk kon dai muid le kutang nol mi dasi las lo.
7 Tiata halas ni, auk bahang mi oen-lalin daat na, lole mi lai-lisin
son! Nol mi in komali ka, muik tahan in nangan namnau bubuit
lo kon. Mam mi lepa-haal esan mi in daat na. Mam Ama Lamtua
Allah hising soleng mi in hua-koet tas, le oen lakos daad holhising
se ola-ola, se dale Israel.
8 *Yahuda!* Ku ngalam ma nahin na noan, ‘naka’. Mam ku kaka-palim mas
naka ku, nol suda le todan ku. Ku kon tudan-kida ku musu las,
didiin oen nikit nal bon nas lo. 9 Ku niam banansila el singa muda
man in muun, man nuting taan in kaa esa. Ku kon tuladang el singa
ta-hngulu man lui apa ka, le laok nini; muik tahan in brain tia sepo
ku lo. Ku kon tuladang el singa ina man doh un ana ka; muik tahan
atuli in brain laok kusun lo. Atuli las lii-tiud ku, nol muik in brain
le tao lobo-lau nol ku lo. 10 Mam ku niam, kil bandu. Ku in hua-koet
tas kon kil bandu mudi-muid apa, didiin mam muik At Mes kil hak
lapa dui deng totoang. Un daad le kil bandu, hidim bangsa-bangsa
las totoang todan Una, nol hii-ming se Una. 11 Mam ku nuli nol
dael kolo tutungus! Ku kom saa tukun kon, muki! Nol ku kom le
tao saa tuun kon, dadi! Hidim ku hmukit tas, nol ku klapa las isin
nas taplaeng mamo, le liis-lasa didiin sole-soleng tuun ela. 12 Ku in
kaa-ninu ngas fala banan sii, didiin hidi nutus taan lo.
13 *Sebulon!* Ku dale pusaka la bluang dui, nol dani tasi, lako lius kota Sidon.
Kapal-kapal las deng ola-ol maas le soleng oen nahu las nol babanan
se ku onan na.
14-15 *Isaskar!* Ku nia mo tuladang el keledai in tes sa, mo ku bom baut isi.
Eta ku nini se lalan hlala son nam,* asii man dising le bangun ku,
halin laok napiut ta? Ase! Na mo eta ku ngat net iung man in leok
isi mes se suu halin nua, lam tadu ku lo kon ku nikit ku sa-saa las,
le bok lako ua son na. Ku ela son na!
16 *Dan!* Ku ngalam ma nahin na noan, ‘atuil in nutus dasi’. Hidim mam
ku nol ku in hua-koet tas, man nutus bel ku bangsa las dasi las nol
in ngele halin lo. 17 Ku nia mo banansila el ul in muik lasong nga,
man nini natang se lalan suut ta. Eta atuli saek ahloet le kaliut deng
na lam, suknahkitum ul na sau ahlote la iin na, ta atuling in sake ka
nahi batlenga.
18 Ee AMA LAMTUA! Auk nodan le Ku bel boa-blingin kaim totoang.
19 *Gad!* Ku ngalam ma lin na naha-bubuit tam tatai nol ‘hote-dait labang’.
Mam atuil in nako ngas maas keng nol ku, mo ku hobalin keng nolas
le tao tehen one.
20 *Aser!* Mam ku klapa las isin nas banan dui, le ku daek kukis leko-leko
man fala banan, ta lahi-lahi las maas sos kukis se ku.
21 *Naftali!* Ku niam banansila el lus ina huin, man muik tahan atuli in
pekot ku lo. Ku kon hua nal ku anam mas uih-leko ana lo.

---

* **49:14-15** Dais Ibranin na pake nahin dua: “nini se mana dua hlala” nol “nini se karong in sakeng dua hlala”.

22 *Yusuf!* Ku tuladang el kai ina in lohang man nuli dani nol ui mata ka.
Un bango ngas lohang sake lako se tembok lapa-lapa ngas.† 23 Muik
atuli in idus le soleng oen dalen in iil isi ka bel ku, banansila el
musu las hmeon ku. 24 Mo Ama Lamtua Allah man auk in todan
na, tulung ku. Tiata Un tao ku imam ma le tes-kain, le didiin deng
kakatang kon no, ku hmeon bali nal one. Ku nal one, undeng Ama
Lamtua man tulung ku, meman Un in kuasa ka muun isi baktebes!
Undeng na le, auk nahlae se Una. Ta Un man doh au. 25 Mam Un
kon doh ku. Nol Un bel hangun se ku, hangun deng apan-dapa kua,
nol hangun deng apan-kloma kia, nol hangun in hua ana mamo-
mamo nol boa-blingin. 26 Leten nas ilang lo. Nol auk hangun in
bel ku nia, mamo dui deng leten-leten nas totoang! Nang le totoang
hangun nias holbohon tia se ku la, undeng ku man dui hidi deng ku
kaka-palim mas totoang.
27 *Benyamin!* Ku in brani ka, banansila el ngot huin in lubu ka. Ohkaong
bii kon, un nulut le daek hmukit taung un in kaa son. Eta duman
nam, un laok bating in kaa lisin nas bel un anan nas. Ku in hua-koet
tas kon muun banansila ela!”
28 Ela son na, Yakob tek meman bel un ana-anan nas lalan in nuli, se
leol hmudin na, mesa-mesam nonool un in hua-koet tas. Oen totoang nas,
man puting Israel ngalan hngul dua kas.

Yakob mate

29-30 Hidi kon, Yakob nodan un anan nas le oen hida, noan, “Nesang lo ka
kam auk mateng. Eta auk mateng son nam mi musti nol laok puan auk se
upung Abraham niut utu kua. Niut utu na ne liang, dani nol iung Makpela
nol Mamre, ne dale Kana'an. Hmunan nua, upung Abraham sos nal liang
na nol klaap na, le taon daid un maan in puan nitu son. Un sos nutus son
deng Efron, atuil deng ngaal Het. 31 Se na, oen puan kit upun Abraham
nol upun Sara. Hidim oen kon puan auk amang Isak, nol auk inang Ribka
ne maan na. Tiata mi kon musti laok puan auk se uang, se auk sapang Lea
halin na. 32 Mi boel nadidingun deken, le puan auk se liang, man upung
Abraham in sos nalan son na le!”
33 Yakob aa hidi ela kon, un nini pait lako se hadang nga, tuun nam un
mate.

50

1 Kon nam Yusuf neok un ama ka, le lilu kamusang nol mumuun. Hidim
un lik un ama ka oe-oe. 2 Hidi nam Yusuf leka-tadu atuil in mana-koet
nitung ngas, le nuh mina se Yakob aap-sisin na, halin Yakob aap-sisin na
alet tutungus. 3 Kon nam, atuil nas mana-koet nitung na, le tahang lako
lius lelo buk aat, muid oen in nuil-nola ka. Totoang atuil Mesir ras kon lilu
nol Yakob in mate ka. Oen melang Yakob lako pes lelo buk itu, banansila
el oen atulin tene mes mate.
4 Hidi nal leol buk itu las kon, Yusuf tek un pegawi las noan, “Hii ke! Auk
nodan le mi kil auk in teka nia, le laok tek lahing nga noan: 5 ‘Oras auk
amang nga le mate ka, un nodan auk le hida, noan auk musti laok puan
un aap-sisin na se dale Kana'an. Tiata auk nodan ama lahi le bel auk dola,
halin auk laok puan auk amang ngia. Hidi halas-sam, auk pait maang.’ ”
6 Ming ela kon, lahing nga siut noan, “Eta ku hid ku amam ma ela son
nam, laok puan se lua tia.”

† **49:22** Bango se Alkitab dais Ibranin in mo nia ki langa lo. Muik atuil in tana ngas tek noan, un nahin na ‘kai in lohang’, tenga las tek noan ‘keledai’.

7 Kon nam Yusuf lako puan un ama ka. Atuli hut mamo kon lakos leo-leo
nol una. Nas lahing nga atulin in dake ngas totoang, nol totoang atuil tene
in se dale Mesir ras. 8 Yusuf kaka-palin nas, nol oen atulin in dake ngas
totoang kon, lakos muid le puan Yakob. In dada se Gosen na, suma oen
sapan nas nol anan blutu mea kas, nol oen hmukit tas. 9 Muik soldadu
mamo kon lakos mudi. Tenga las nol kereta, mo tenga las pait saek ahlote.
Undeng in laok mudi ngas mamo isi, tiata hut in laok muid le puan nitung
nga kas lolet ta blatas isi.
10 Kon nam oen totoang laok kaliut palun Yordan, le lius se mana mes
ngala Atad. Taom atuli las maas le diuk ael se na. Se maan na, Yusuf nol
un pail-kakan nas lilu le kamusang oen aman na. Kon oen melang duman
iut pait se maan na.
11 Nikit atuil Kana'an in se la ngas net oen sus isi ela kon, oen tek apa
noan, “Hoe! Mi ngat le! Atuil Mesir ras in melang nitu ka tao dalen iil
isi! Oen lilu lako lius tuladang ela lam.” Tiata oen ngali maan na ngala
Abel-Misraim, man nahin na noan, ‘Atuil Mesir ras in dalen ili ka.’
12 Hidim Yakob anan nas tao muid el oen in hid hidi son na. 13 Le oen
nikit Yakob nitun na, le laok puan se liang, man dani nol iung Makpela,
nol Mamre. Abraham sos hidi maan na son se Efron, atuling Het ta, le
taon daid oen maan in puan nitu.

Yusuf aa le tao banan un pail-kakan nas dalen nas

14 Yusuf puan hidi oen ama na kon, un nol un pali-kakan nas pait lakos
Mesir, leo-leo nol totoang atuil in muid le laok puan Yakob pas.
15 Lius se Mesir kon, Yusuf kakan nas mulai lii. Undeng oen aman na ase
son, kon oen aa nol apa noan, “Hoe mi nangan le! Eta noan Yusuf pesang
dael nabael nol kita, le un balas kit in daek dadaat saol una ka lam, elola
la?” 16 Tukun nam oen koon-mesa, le tunang dais bel Yusuf noan: “Tuang!
Kaim nangan nabael oras kit aman na in nuli nabale ka, un tadu kaim
17 le tek tuang noan, ‘Usu, ku musti nadidingun ku kakam mas in daek
kula ngas. Undeng hmunan nu oen daek dadaat saol ku son.’ Kaim kon
nangan kit aman na in todan-lahing Ama Lamtua Allah deng lolo hmunan
nua ka. Kaim kon daid Lamtua na, ata. Tiata nol nia, kaim maam le nodan
ampong deng tuang, undeng kaim totoang in tao kula saol tuang son na.”
Ming ela kon, Yusuf lilu.
18 Hidi kon, un kakan nas maas esan, le hai bukun nas se un sila ka, nol
tek noan, “Nang le tuang tao kaim daid tuang ata tuun tia.”
19 Mo Yusuf tek oen noan, “Auk kakang me! Mi lii pait bakun tia. Suma
Ama Lamtua Allah sii, man muik hak in bel hukung atuli. Mo auk lo.
20 Hmunan nua, meman mi koon-mes le daek dadaat saol au. Mo Ama
Lamtua Allah seda mi in nangan dadaat na son, le taon daid banan. Tiata
Un nikit auk le daid atuil tene, halin nam atuil hut mamo ki, haup in nuli.
21 Tiata nol nia, auk tek mi le halin mi boel lii bakun tia. Ta auk hida, le
mam auk ngat mia, nol mi anan nas totoang.”
Nini Yusuf in aa ela ka, un tao banan un kakan nas dalen nas.

Yusuf in mate ka

22 Hidi na kon, Yusuf daad napiut se Mesir leo-leo nol un kaka-palin nas
totoang. Un nuli didiin taun ngatus hngulu. 23 Un net haup Efraim ana-
upun nas. Nol un esa kon papa-paiduil Manase upun nas, oen nam Makir
anan.
24 Yusuf tek un kakan nas noan, “Kakas totoang! Auk nataka kam auk
lelon in mate ki maa dadani son. Mo auk parsai, le Ama Lamtua Allah

papa-paiduil mia. Mam Un man nol puting mi deng dale nia. Mam Un
kon nol puting mi pait lakom se dale, man Un sumpa hidi son, le belen
laok se upung Abraham, upung Isak nol kit aman Yakob.” 25 Hidi nam,
Yusuf nodan un nenan nas le nikit sumpa, noan, “Mi musti hid nol au. Eta
lius oras Ama Lamtua Allah in nol pait mi lakom se kit dale kua ka, mi
kon musti kil nol auk seen nias.”
26 Hidi nam, Yusuf mate se dale Mesir, nol umur taun ngatus hngulu.
Kon oen nuh mina se un aap-sisin na. Le tamang lako se un nano la dalen.

Dehet Banan deng Lamtua Yesus muding
Matius

Upu kia-kaons deng Lamtua Yesus (Lukas 3:23-38)

1-2 Buk ni dul deng Yesus Kristus, Atuling man Ama Lamtua Allah hidan meman son deng lolo hmunan nu le tunang maa ka. Un na mo, laih Daud nol upung Abraham in hua-koet.

Kilan deng upung Abraham lako lius laih Daud tam, bata' hngul aat. Lamtua Yesus upu kia-kaon nas elia:
Abraham hua Isak,
Isak hua Yakob,
Yakob hua Yahuda nol kaka-palin nas,
3 Yahuda hua Peres nol Sera (oen inan na, ngala Tamar),
Peres hua Hesron,
Hesron hua Ram,
4 Ram hua Aminadab,
Aminadab hua Nahason,
Nahason hua Salmun,
5 Salmun hua Boas (Boas ina ka, ngala Rahab),
Boas hua Obet (Obet ina ka, ngala Rut)
Obet hua Isai,
6-11 Isai hua Daud,

Ninin deng laih Daud lako pes bangsa Israel las tom in soleng lakos se Babilon na ka, bata' hngul aat pait, elia:
Daud hua Salomo (Salomo ina ka, hmunan nu Uria sapa)
Salomo hua Rehabeam,
Rehabeam hua Abia,
Abia hua Asaf,*
Asaf hua Yosafat,
Yosafat hua Yoram,
Yoram hua Usia,
Usia hua Yotam,
Yotam hua Ahas,
Ahas hua Heskia,
Heskia hua Manase,
Manase hua Amos,†
Amos hua Yosias,
Yosias hua Yekonya nol un palin nas se dedeng oen tom in soleng lakos se Babel la.✡

12-16 Dedeng oen tom in soleng lakos se Babel maa pes Yesus sa, muik bata' hngul aat pait, elia:
Yekonya hua Selatiel,
Selatiel hua Serubabel,

---

* **1:6-11** In dula dais Yunanin man banan dui ka, dul noan, *Asaf*. Muik in dula teng pait man dul noan, *Asa*. Atuling ni banansila el atuil in puit se *Dehet deng bangsa Israel nol bangsa Yahuda lalis mesa la* peke 3 bango 10. † **1:6-11** In dula dais Yunanin tenga las dul*Amos*, tenga las pait dul*Amon*. ✡ **1:6-11** Lahi-lahi las Buk nomer dua la 24:14-15; Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis dua la 36:10; Yermia 27:20

Serubabel hua Abihut,
Abihut hua Elyakim,
Elyakim hua Asor,
Asor hua Sadok,
Sadok hua Akim,
Akim hua Eliut,
Eliut hua Eliasar,
Eliasar hua Matan,
Matan hua Yakob,
hidim Yakob hua Yusuf.
Yusuf saap nol Maria. Maria man hua Yesus Kristus.
17 Tiata kilan deng Abraham lako pes Daud tam, bata' hngul aat; hidim
kilan deng Daud lako pes oen tom in soleng lakos se Babilon na, bata'
hngul aat; nol kilan deng Babilon lako pes in hua Kristus sa lam, bata'
hngul aat kon.

Maria in hua Lamtua Yesus sa (Lukas 2:1-7)

18 Dehet deng Maria in hua Yesus sa elia:
Dedeng na, Maria nol Yusuf neleng apa son. Oen duas niin nakbuan nol
apa banansila el atuil in saap son na lo bii, mo nahkitu lam Maria behe
son nini Ama Lamtua Allah Koo Niu ka.✡ 19 Nikit Yusuf taan haup noan
Maria behe son kon, un le tao nutus oen duas in kom apa ka. Mo Yusuf
na mo dalen na niu, tiata un dai tao nahmaeng Maria se atuil hut mamo
sila lo. Molam un le tao nutus oen duas in kom apa na ete-ete.
20 Duman mesan na, Yusuf nini le nangan lako-pait kon, un natloa. Se in
natloa na dalen, un ngat net Ama Lamtua Allah ima-ii deng sorga maa tek
un elia, “Hoe Yusuf! Ku niam laih Daud in hua-koet. Ku lii-tiud in saap nol
Maria deken. Ta aan in ne un tain na dalen na ka, Ama Lamtua Koo Niu
ka in tao. 21 Mam Maria hua tana-ana biklobe mesa. Hidim ku musti ngali
Un ngala ka, *Yesus*, ta mam Un man bel boa-blingin Ama Lamtua Allah
atulin nas deng oen in kula-sala ngas.”‡ ✡
22 Dais ni mam daid ela, undeng Ama Lamtua Allah tek meman son deng
lolo hmunan nua. Un pake mee-baah Yesaya la, le dul noan,
23 “Mi hii ke! Mam muik tana-bihatang mesa, haat-ana nabale,
taan lo molota, un behe son.
Kon un hua Tana-ana biklobeng mesa.
Oen ngali Un ngala ka, *Imanuel*.”
(Se dais Ibranin nam, ‘Imanuel’ nahin na noan:
Ama Lamtua Allah leo-leo nol kita.)✡
24 Yusuf natloa hidi ela kon, un nahkitu. Hidim un daek muid Ama
Lamtua Allah in teka ka. Un sium Maria le daid un sapa, 25 mo un niin
nakbua nolan banansila el atuil in saap son na lo, didiin Maria hua hidi
Tana-ana ka. Maria hua hidi Tana-ana na kon, Yusuf ngali ngala, *Yesus*.✡

2

Atuil in tadas taan duun nas, maas nuting Yesus

1 Dedeng in hua Yesus se iung Betlehem, se propinsi Yudea ka, lahing
Herodes kil bandu se la. Dedeng na, muik atuli at ila lo deng maan katang,
se halin leol-sake lua, maas se kota Yerusalem. Oen nam mo atuil in tadas

---

✡ **1:18** Lukas 1:27 ‡ **1:21** Ngaal *Yesus* sa nahin na noan, “Lamtua bel boa-blingin atuli li deng oen in kula-sala ngas”. ✡ **1:21** Lukas 1:31 ✡ **1:23** Yesaya 7:14 ✡ **1:25** Lukas 2:21

taan duun. 2 Oen maas lius se Yerusalem kon, oen ketan lako-pait noan,
“Atuil Yahudi las Lahin in hua babalu ka, ne ola ke? Kaim ngat net duun
mes son se halin leol-saken, man bel tada noan, hua Un son. Undeng na
le, kaim maa todan-lahing Una.” 3 Nikit lahing Herodes sa ming oen in aa
ela ka kon, un dalen na banan lo. Ta totoang atuil in se Yerusalem mas
kon nangan nam susa, undeng oen lii.
4 Hidi kon, lahing Herodes sa haman nakbua tene-tene agama Yahudi las
nol guru-guru agama las totoang, le keket oen noan, “Olan mi tek napat
auk le! Kristus, man Ama Lamtua Allah in hid meman son na, mam huan
se ola ka?”
5 Kon oen situn noan, “Se Betlehem, propinsi Yudea, ama lahi. Ta Ama
Lamtua Allah mee-baah in ngaal Mika ka, dul meman son lolo hmunan
nu elia:
6 ‘Hoe! Mi atuil Betlehem man in ne propinsi Yudea me.
Mi boel nangan noan, mi ingu la,
suma iung ana mesa, man muik nahin lo ka deken.
Ta mam muik atuil tene at mes daid deng iung na.
Mam Un daid atuil in lolo-poa taung Auk atulin Israel las.’ ”✡
7 Ming hidi ela kon, lahing Herodes sa haman atuil in tadas taan duun
nas ete-ete. Hidim un keket oen le, oen in net duun na puti se apan nu ka
blingan na. Tiata oen tek una. 8 Hidi kon un tadu oen lakos Betlehem nol
hidas noan, “Mi laok nuting Tana-ana na papmes se ua, le eta mi tutnalan
son nam, pait maam le tek au, ta auk kon le laok todan-lahing Una.”
9 Ming hidi lahing nga in teka ka kon, oen lakos. Kon nam, oen ngat net
pait duun man hmunan nu oen netan se halin leol-saken na. Duun na puti
se oen silan, hidim un muna tuun lako tene, titu se Tana-ana ka mana la.
10 Net duun na ela kon, oen dalen kolo isi. 11 Kon oen taam lakos se
maan na. Se na, oen net Tana-ana ka nol Un ina, Maria. Ta oen hai bukun
nas le todan-lahing se Una. Hidim oen bok oen sa-saa in kila man osa isi
nas, le bel Tana-ana ka. Oen belen lil-mea, kemenyan, nol kai bui bingis
uin.
12 Nesang lo kon, oen haup in natloa deng Ama Lamtua Allah, noan, “Mi
pait lakom deng lahing Herodes su deen tia.” Undeng na le, oen pait lakos
oen negara la, muid lalan didang.

Yusuf nol sapa-anan lail lakos dale Mesir

13 Nikit atuil in tadas taan duun nas pait kon, Ama Lamtua ima-ii at mes
deng sorga maa tek Yusuf nini in natloa noan, “Hoe Yusuf! Haung lalaba
tia! Le lail nol Tana-ana ka, nol ina ka lakom dale Mesir. Daad napiut
se luam, didiin blinga-bling Auk tek mi le, halas-sam mi pait, ta lahing
Herodes sa nuting Tana-ana ka le keo tele!”
14 Yusuf natloa hidi kon, un nahkitu. Hidim un kil nol Tana-ana ka, nol
ina ka duman-duman lakos dale Mesir. 15 Oen daad se luas didiin Herodes
mate. Nini ela lam, Ama Lamtua Allah in teka ka dadi, banansila el mee-
baah Hosea in tek meman son deng hmunan nu noan,
“Auk haman pait Auk Anang nga, le puti deng dale Mesir.”✡

Lahing Herodes sa keo tele tana-ana blutu in se Betlehem mas

16 Dedeng lahing Herodes sa taan haup noan, atuil in tadas taan duun
nas naklilu una, kon un koon-mali isi. Un lek un tentara las noan, “Laok
iung Betlehem nol ingu-iung man in dadani deng na ngas. Keo tele totoang
tana-ana bikloeb blutu, man umur taun dua niu bus el dale ngas.” Herodes

✡ **2:6** Mika 5:1; Samuel dua la 5:2 ✡ **2:15** Hosea 11:1

lek ela, undeng un nangan net atuil in tadas taan duun nas in dehet ta. Un kahin deng oras duun na in puti se apan nu laih hmunan na ka.
17 Totoang dais nias dadis, muid asa man Ama Lamtua Allah mee-baah
Yeremia la, dulas meman son noan,
18 Muik atuli lilu mumuun se kota Rama.*
Rahel lilu muun isi,
undeng un anan nas mates hidi son.
Un dai bel atuli mau-hanet un lo,
undeng un anan nas ase son.✡

Yusuf nol saap-anan pait deng Mesir

19 Nesang lo kon, lahing Herodes sa mate. Dedeng na Yusuf nol saap-anan biis se dale Mesir. Kon Ama Lamtua Allah ima-ii mes deng sorga, maa tulu-balang apa ka bel Yusuf, se in natloa dalen. 20 Ima-ii na tekan noan, “Hoe Yusuf! Hangu tia! Nol Tana-ana na duas ina ka pait lakom Israel tia. Ta atuling in le keo tele Tana-ana na ka, mate son.” 21 Ming ela kon Yusuf hangu. Hidim un nolas pait lakos dale Israel.
22 Mo nikit un ming haup noan laih Herodes ana Arkalaus daid laih lolen son ne propinsi Yudea kon, un lii in pait lako Yudea. Hidim Ama Lamtua Allah lekan se in natloa oe mes pait noan, “Yusuf, lako daad se Yudea deken.” Undeng na le, un lako daad se propinsi Galilea, 23 se ingu mesa, ngala Nasaret. Nini ela lam, Ama Lamtua Allah in teka ka dadi, muid asa man Un mee-baha la in dul meman son noan, “Mam oen noken Una lam, Atuling Nasaret ta.”✡

3

Yuhanis in Sarain Atuli ka, tui atuli las
(Markus 1:1-8; Lukas 3:1-18; Yuhanis 1:19-28)

1 Dedeng Yesus tene maa son kon, Yuhanis in Sarain Atuli ka mulai tui atuli las se epe in ete tuun mesa, ne propinsi Yudea. 2 Un tekas noan, “Kaka-pail in namnau me! Mi totoang musti hao' nol nang soleng mi in kula-sala ngas, le pait muid Ama Lamtua Allah tia. Ta halas ni totoang atuli li boel in taam le daid Ama Lamtua Allah atulin son.”✡
3 Hmunan nu Ama Lamtua Allah mee-baha mesa, ngala Yesaya dul meman son deng Yuhanis elia,
“Mam muik atuli mes haman-haman se maan atuli in ase' le tek noan,
‘Totoang atuli li mana-mana le daek babanan lalan na,
halin sium Ama Lamtua Allah in maa kia!
Tao titu lalan na taung Una!’ ”✡
4 Yuhanis in nuli ka banansila el Ama Lamtua mee-baah hmuna-hmunan nuas kon. Un kai-baut in pake ngas dakes nini unta bulu. Un bota la, daken nini hmukit bulang. Un in kaa ka, klamat nol uin pani.✡
5 Dedeng na, atuli hut mamo maas le tutnaal nol Yuhanis. Oen maas deng Yerusalem, nol propinsi Yudea isin nas totoang. Tenga las maas deng ingu-iung man in dadani nol palun Yordan. 6 Oen sai dalen nas nol hao' oen in kula-sala ngas totoang, kon Yuhanis sarain oen se palun Yordan na.
7 Dedeng na, atuli-atuil deng partei agama Farisi, nol partei agama Saduki, maas nodan Yuhanis le sarain oen kon. Mo nikit Yuhanis netas kon, un nahkaa oen noan, “Hoeh! Mi banansila el ul man nole-lilung daat

* **2:18** Kota Rama la dani nol kota Yerusalem. ✡ **2:18** Yermia 31:15 ✡ **2:23** Markus 1:24; Lukas 2:39; Yuhanis 1:45 ✡ **3:2** Matius 4:17; Markus 1:15 ✡ **3:3** Yesaya 40:3 ✡ **3:4** Lahi-lahi las Buk nomer dua la 1:8

ta! Mam Ama Lamtua Allah hukung mia, undeng mi in daek dadaat tas.
Mi bali noan mi lail putim nal deng Un hukung nga le? Loo!✡ 8 Tiata in
banan dui ka, mi pait bus Ama Lamtua Allah, nol nang soleng mi in kula-
sala ngas totoang. Hidim daek sa-saa banan nas, tuladang el kai ina man
puting isin banan na. 9 Hii ke! Bali noan mi banan son, undeng mi niam
upung Abraham in hua-koet deken. Ta Ama Lamtua Allah tao nal baut
nias le daid upung Abraham in hua-koet.✡ 10 Doha-doha! Ta muik Atuli
mes kil taa, le mana-mana in nuk totoang kai ina man in isin banan lo
ngas. Nuk hidis sam, Un piul tamang lakos ai dalen.✡
11 Auk le sarain mi totoang nini ui, halin daid tada noan, mi bali kudi
le nang soleng mi in kula-sala ngas totoang son. Mo mam muik Atuli mes
le maa, Un nam uhu dui deng au. Suma daid un atulin in loka-loka tuun
kon no, auk tatai lo. Mam Un tao inu mi dalen nas nini Ama Lamtua Koo
Niu ka. Un kon tao mi le daid niu, banansila el atuli in pake ai le loe nuli
hlukat ta.* 12 Nol Un kil dihang son, le tahing soleng ael hku ka deng beas
sa. Hidim Un nisi tamang ael beas na lako tongleo dalen. Mo hku ngas,
Un doan tamang lakos ai man kaloe hidi nutus taan lo ka."

Yuhanis sarain Lamtua Yesus
(Markus 1:9-11; Lukas 3:21-22)

13 Oras na Yesus niu maa deng Galilea le lako el palun Yordan na. Un
maa nodan Yuhanis le sarain Una, 14 mo Yuhanis dai tao lo. Un kaen elia,
"Taon elol le auk man musti sarain Tuang ngia? Ni nahluan lo ke? In toma
ka lam, tuang man musti sarain au, ta na ka man auk parlun!"
15 Mo Yesus situn noan, "Sa-saa lo. Se dedeng nia lam, nang le kaka man
sarain Au. Nini ela lam, kit daek muid Ama Lamtua Allah in koma ka."
Ming ela kon Yuhanis siut noan, "Muid se Tuang tuun." Hidi kon un
sarain Yesus.
16 Sarain hidi kon Yesus puti deng palun na dalen. Mo nahkitu lam, apan
nu holsai. Hidi kam Un ngat net Ama Lamtua Allah Koo Niu ka niu maa
se Una, tuladang el korkifi ka. 17 Kon nam oen ming haup Ama Lamtua
Allah fala ka deng apan nu tek noan,
"Un nia mo, Auk Anang in namnau ka.
Un tao Auk daleng ngi kolo tutungus."✡

4

Uikjale kas laih tuan na sob Lamtua Yesus
(Lukas 4:1-13; Markus 1:12-13)

1 Hidi na kon, Ama Lamtua Allah Koo Niu ka kil nol Yesus lako se maan
in ete tuun mesa, le halin uikjale kas laih tuan na sob Una.✡ 2 Se maan
na, Un telang lelo buk aat dedeng buk aat. Kon nam Un lubu isi'. 3 Nikit
Un lubu ela kon, uikjale kas laih tuan na maa sob Una, noan, "Ku niam
baktetebes Ama Lamtua Allah Ana ke? Etan baktebes sam, tadu baut nias
le daid in kaa tia."
4 Mo Yesus situn noan, "Dulan son ne Ama Lamtua Allah Buk Niu ka
noan:

✡ **3:7** Matius 12:34; 23:33 ✡ **3:9** Yuhanis 8:33 ✡ **3:10** Matius 7:19 * **3:11** Dais Yunanin esa ka dul noan: "sarain nini Ama Lamtua Koo Niu ka lam pake ai." "Sarain nini Un Koo la" muik nahin noan, "tao inu mi dalen nas, nini Ama Lamtua Koo Niu ka." "Sarani... pake ai" muik nahin noan, "tao mi le daid niu, banansila el atuli in pake ai le loe nuli hlukat ta." ✡ **3:17** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 22:2; Buk in Naka-nahalit 2:7; Yesaya 42:1; Matius 12:18; 17:5; Markus 1:11; Lukas 9:35 ✡ **4:1** Ibrani 2:18; 4:15

‘Atuli li nuli deng kakaat sii lo.
Molam oen musti hii-ming se Ama Lamtua Allah in Teka-teka ngas kon,
nol daek muid Un in koma ka.’ ”✡
5 Kon nam uikjale na kil nol Yesus lako se kota Yerusalem, Ama Lamtua
kota niu ka. Hidim un nol sakeng Yesus lako se Um in Kohe-kanas Tene
ka dapa, se maan in lapa dudui ka. 6 Uikjale ka tekan elia, “Eta baktetebes
Ku niam Ama Lamtua Allah Ana kam, olan Ku pul niu lako dale ku tia. Ta
muik dulan ne Ama Lamtua Allah Buk Niu ka noan,
‘Mam Ama Lamtua Allah lek Un ima-ii in deng sorga nguas,
le doh Ku.’
Ne Ama Lamtua Allah Buk Niu ka kon muik in dula noan,
‘Mam oen tod iman nas le tahang Ku,
le halin Ku apam ma iil deken, nol Ku iim ma tom se baut deken.’ ”✡
7 Mo Yesus situn elia, “Muik in dula ne Ama Lamtua Allah Buk Niu ka
noan,
‘Ama Lamtua Allah na mo, Tuang deng atuli li totoang,
Tiata ku boel sob Un deken’ ”.✡
8 Kon uikjale na kil nol Yesus lako se leten in lapa dui mes dapa lolen.
Hidim un tulu bel Yesus totoang nusa in ne apan-kloma kia ngas, nol oen
in leko-banan nas totoang. 9 Tulu hidi nas totoang kon, uikjale ka tekan
noan, “Sadi Ku hai bukum ma le todan se au, lam mam auk bel Ku nas
totoang.”
10 Mo Yesus baet un noan, “Hoe uikjale! Ku lako nodat deng maan ni tia!
Ta Ama Lamtua Allah Buk Niu ka tek noan,
‘Ku musti todan-lahing se Ama Lamtua Allah,
nol ku musti daek taung Un sii.’ ”✡
11 Ming ela kon uikjale na haung boka lako nang soleng Yesus. Mo
nahkitu lam, Ama Lamtua Allah ima-ii mes deng sorga maa le lii-lau Una.

Lamtua Yesus mulai tui se Galilea (Markus 1:14-15; Lukas 4:14-15)

12 Dedeng na lahing Herodes sa tamang Yuhanis in Sarain Atuli ka se
bui dalen. Nikit Yesus ming haup ela kon, Un pait lako Galilea.✡ 13 Un lako
se Un ingu la, iung Nasaret, hidim Un lako napiut le daad se Kapernaum.
Iung na ne tubu Galilea suut ta, ne Sebulon nol Naftali dale ka.✡ 14 Nini
ela, Un tao muid Ama Lamtua Allah mee-baah Yesaya la in dul meman son
noan,
15 “Dale Sebulon nol Dale Naftali,
man dani nol tubu Galilea, ne palun Yordan halin leol-denen.
Atuil Yahudi lo kas daad ne as.
16 Oen nulis ne mitang dalen,
mo halas ni oen net Langa ka son.
Lole Langa ka kaloe son,
bel totoang atuil man taan Ama Lamtua Allah lo bii ngas.”✡
17 Ninin deng oras na kon, Yesus tui atuli li noan, “Mi musti bali kudi le
nang soleng mi in kula-sala ngas, le nuil niu tia! Ta halas ni asii tukun,
bisa tama daid Ama Lamtua Allah atulin son.”✡

✡ **4:4** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 8:3 ✡ **4:6** Buk in Naka-nahalit 91:11-12 ✡ **4:7** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 6:16 ✡ **4:10** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 6:13 ✡ **4:12** Matius 14:3; Markus 6:17; Lukas 3:19-20 ✡ **4:13** Yuhanis 2:12 ✡ **4:16** Yesaya 9:1-2 ✡ **4:17** Matius 3:2

Lamtua Yesus haman atuil in nuting ikan at aat le muid Una
(Markus 1:16-20; Lukas 5:1-11)

18 Neot mesan na, Yesus laok muid tubu Galilea suut ta. Kon Un tutnaal
atuli at dua pali-kaka. Mesan na ngala Simun, mo atuli las taom haman
noan Petrus. Nol un palin na, ngala Anderias. Oen saal ikan se tubu ka,
undeng oen duas na mo atuil tasi. 19 Kon Yesus haman oen noan, “Maa, le
muid Au! Taom mi nuting ikan, mo Auk le tui mi halin daid atuil in nuting
hmangi.” 20 Ming ela kon, oen duas nang soleng oen sala la, le lakos muid
Yesus meman.
21 Hidi nam Yesus laok napiut bubuit pait, kon Un ngat net Sabadeus
anan nas. Kaka la ngala Yakobus nol palin na ngala Yuhanis. Oen duas
leo-leo nol oen aman na tao babanan pukat ta se oen lui la dale. Kon Yesus
haman oen duas le muid Una. 22 Ming ela kon, oen nang soleng oen aman
na nol lui la, le lakos muid Yesus.

Lamtua Yesus tui atuli las nol tao banan atuil in ili ngas
(Lukas 6:17-19)

23 Hidi nam, Yesus nolas laok papmes propinsi Galilea, le Un tui se atuil
Yahudi las um in kohe-kanas sas. Un tui deng Ama Lamtua Allah Dehet
Dais Banan na, nol tek puting lalan elol le halin nam atuli li bisa daek
muid Ama Lamtua Allah in prenta ngas. Un kon tao banan atuli las deng
oen ili koed-ngasing ngas.✡ 24 Nesang lo kon, dehet deng Yesus in tao ela
ka, holhising lako papmes propinsi Siria. Kon nam, atuli las kil nol oen
atulin in iil bili-ngala ngas maas bel Yesus. Oen kon kil nol oen atulin in
tom uikjale, nuin laen nol hlukut-kait tas. Ti Yesus tao banan oen totoang.
25 Dedeng na, atuli hut mamo muid Una. Oen maas deng propinsi Galilea,
nol deng dale *Dekapolis*, man oen noken kon noan, Kota Hngulu. Tenga las
pait, maas deng kota Yerusalem, propinsi Yudea, nol deng palun Yordan
halin na.

5

Lamtua Yesus tui se leten dapa

1 Nikit Yesus net atuil hut mamo nas in maas muid Un ela ka kon, Un
saek lako se leten ana mes dapa, le daad se la. Un ima-ii man in huil nal
son nas, maas dadani le hii se Una. 2 Hidi kon Un mulai tui oen noan,

Atuil in haup ulat baktetebes sas
(Lukas 6:20-23)

3 “Ulat bating atuil kasiang ngas,
undeng Ama Lamtua Allah esa, man daid Laih banan taung one.
4 Ulat bating atuil in dalen ili ngas,
undeng mam Ama Lamtua Allah esa, man halmui-halmau one.✡
5 Ulat bating atuil man in dalen deng dadale ngas,
undeng mam oen sium totoang hangun, man Ama Lamtua Allah in
hid son nas.✡
6 Ulat bating atuil in kom isi le haup Ama Lamtua lalan lolo ka ngas,
undeng mam Ama Lamtua beles asa man oen in komang nas.✡
7 Ulat bating atuil in dalen lila ngas,
undeng mam Ama Lamtua Allah kon tulu Un dalen lila la bel one.
8 Ulat bating atuil man dalen niu ngas,
undeng mam oen siis man net Ama Lamtua Allah.✡

✡ **4:23** Matius 9:35; Markus 1:39 ✡ **5:4** Yesaya 61:2 ✡ **5:5** Buk in Naka-nahalit 37:11 ✡ **5:6** Yesaya 55:1-2 ✡ **5:8** Buk in Naka-nahalit 24:3-4

9 Ulat bating atuil man mole-daem atuli ngas,
undeng Ama Lamtua Allah tek noan, ‘Oen nam mo, Auk anang.’
10 Ulat bating atuil in haup susa, undeng muid Ama Lamtua Allah ngas,
ta Ama Lamtua nam, oen Lahin.✡
11 Mi kon ulat, etan atuil didang tao susa-daat saol mia, undeng mi in
muid Au ka. Eta oen aa mi dadaat, nol dehet nole-lilung le tao didaan mi
ngaal banan na lam, mi kon ulat.✡ 12 Elol kon no, mi musti dalen kolo
tutungus, undeng mam Ama Lamtua Allah bel seda mi in hapu mamo
isi se sorga. Mo nangan ne! Suma mi siim man haup susa-daat ela lo, ta
hmunan nu atuli las tao Ama Lamtua Allah mee-baha las dadaat ela kon.”✡

Atuil in muid Lamtua Yesus sa, banansila el sila nol langa ka (Markus 9:50; Lukas 14:34-35)

13 “Etan kit le tao mingis in kaa mesa lam, kit musti buli sil le. Mi niam
kon daid sil se apan-kloma kia. Tiata atuli-atuil in ne apan-kloma ki ngias,
nuting mia. Mo eta sila la milu lo son nam, taon elola le un daid milu pait
ta? Suma kat soleng lako se lalan, le atuli li kida deng dapa tuun.✡
14 Mi in nuli ka kon musti banansila el hadut ta, le halin nam atuli mamo
ngat net nol babanan. Nol un langa ka kon banansila el kota mes ne
leten dapa, man atuli li totoang ngat netan na.✡ 15 Atuli hoet hadut, hidim
tamang lako mul-dale dalen lo. Mo oen todo hadut ta se maan lalapa, le
halin laang totoang uma la dalen na.✡ 16 Mi in nuli ka kon musti langa ela,
le halin atuil tenga las net mi in nuil babanan na. Eta oen net mi in nuil
ela ka lam, mam oen naka Ama Lamtua Allah noan, ‘Wuii! Mi Aman in
ne sorga ku, muun isi ko!’ ”✡

Lamtua Yesus maa, le tao inu Ama Lamtua Allah atorang ngas

17 “Mi nangan noan, Auk maang se apan-kloma ki le kose soleng Ama
Lamtua Allah atorang, man Un beles son se upung Musa ka deken. Nol
nataka noan, Auk tiu-hii lo nol Ama Lamtua Allah mee-baha las in tek
meman son deng hmunan nua ka deken. Ta Auk in maa nia, le tao nas
totoang daid muid asa man oen in dehet meman son na. 18 Undeng na le,
hii babanan ne! Eta totoang daid muid Ama Lamtua Allah atorang ngas lo
bii kam, apan-dapa ku nol apan-kloma ki bisa dudus lo. Titik-koma mes
deng atorang nas kon, kose soleng nalas lo.✡ 19 Atuli kaliut Ama Lamtua
atorang nga, undeng un nangan noan, ‘Eh, atorang ni kahan tuun, muik
nahin lo!’ Hidim un tui atuil tenga las ela kon nam, mam Ama Lamtua
Allah in ne sorga ku, tao un daid atuil ana dui. Mo atuil man daek muid
Ama Lamtua Allah atorang ngas totoang, hidim un tui atuil tenga las ela
kon na, mam Ama Lamtua Allah tao un daid atuil in muik nahin. 20 Parsai
se Au! Eta mi nuil lolo dui deng guru agama las nol atuil Farisi las lo kam,
mi tamam nal le daid Ama Lamtua Allah atulin lo.”

Lamtua Yesus tui atuli las le komali nol apa deken (Lukas 12:57-59)

21 “Mi taan upung Musa atorang man un tek kit upu kia-kaon nas meman
son noan, ‘Keo atuil deken, ta asii keo atuli lam, taon elol kon un tom in
hukung.’✡ 22 Molam Auk le tek elia: komali nol apa deken, ta eta asii komali
nol un pail-kakan nas sam, un tom in hukung. Atuil in ngau un palin

---

✡ **5:10** Petrus mesa la 3:14 ✡ **5:11** Petrus mesa la 4:14 ✡ **5:12** Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis dua la 36:16; Dehet deng Aan in Nutus sas 7:52 ✡ **5:13** Markus 9:50; Lukas 14:34-35 ✡ **5:14** Yuhanis 8:12; 9:5 ✡ **5:15** Markus 4:21; Lukas 8:16; 11:33 ✡ **5:16** Petrus mesa la 2:12 ✡ **5:18** Lukas 16:17 ✡ **5:21** Dehet in Puit deng Dale Mesir 20:13; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 5:17

tamlom un kaka ka, hidim tekan noan, ‘Ku ngengo hinin!’ kam atuling
na musti laok taal se blalan-blalan agama las. Nol atuil in ngau un kaka,
tamlom un palin na le tekan noan, ‘Ku nuin!’ nam, mam un tom in hukung
se ai naraka lua.
23 Tiata eta ku kil in bele, le bel Ama Lamtua Allah, mo ku nangan net
noan, ku pail-kakam mes koon-mali nol ku nabale lam, 24 tamang sa-saa in
beleng nas deken le. Ku musti laok babanan nol ku pail-kakam ma muna
le, hidi halas-sam laok tamang in beleng nas bel Ama Lamtua Allah.
25 Eta atuli le tao dais nol ku lam, banan dui ka ku lalaba laok daem
nol un muna. Eta lo kam, mam atuling na kil nol ku lako ngada se atuil in
nutus dasi ngas. Hidim atuil in nutus dasi ngas tunang ku lako se polisi las,
kon oen tamang ku lako bui dalen. 26 Auk in aa ni tom baktebes! Etan ela
son nam, ku daad napiut se bui ka dalen, didiin ku baen nuli ku hningin
nas totoang.”

Lamtua Yesus tui atuli li le laok kula nol apa deken

27 “Mi taan upung Musa atorang man noan, ‘Nong deken’ na son.✡ 28 Mo
Auk le tek elia: atuil man ngat net bihata mesa, hidim un kom isi le niin
nolan el un sapa ka lam, biklobeng na laok kula nol bihatang na ne un
dalen na son. Ela kon nol bihata lia. 29 Eta ku tao kula nini ku matam
kanan na lam, sukin soleng tuun tia. Ta ku tama sorga nol matam beas
mes sii kam banan dui deng, oen soleng ku lako ai naraka lua, nol ku
matam beas sas duas tetema.✡ 30 Nol etan ku tao kula nini ku imam kanan
na lam, liuh soleng tuun. Ta ku tama sorga nol iman halin sii kam banan
dui deng, oen soleng tamang ku lako ai naraka lua, nol ku imam mas duas
tetema.”✡

Lamtua Yesus tui le atuil in saap son nas, dai apa deken (Matius 19:9; Markus 10:11-12; Lukas 16:18)

31 “Mi taan upung Musa atorang nga son, man noan, ‘Atuil in dai soleng
un sapa-bihatan na ka, un musti bel surat in dai se bihatang na.’✡ 32 Mo
muid Au lam, elia: bikloeb man dai soleng un sapa-bihatan na, molota
un sapa-bihatan na laok kula net lo, mo hidi na kon, bihatang na saap nol
atuil didang lolen nam, na banansila el un sapa-bikloben hmunan na, man
tao un le nonga. Nol eta biklobe mes saap bihata mes man dai neta, lam,
oen duas kon nong apa son na.”✡

Lamtua Yesus tui deng nikit in hida

33 “Mi taan upung Musa atorang in bel kit upu kia-kaon nas son, man
noan, ‘Eta ku nikit in hida nini Ama Lamtua Allah ngala ka lam, ku butu-
kil nol in hida na son.’✡ 34 Mo Auk le tek elia: eta ku nikit in hida kam,
nini sumpa deken. Sumpa nini sorga ngala deken, undeng sorga na mo
Ama Lamtua Allah maan in dada ka.✡ 35 Sumpa nini apan-kloma ki ngala
deken, undeng apan-kloma ki niam mo, Ama Lamtua Allah maan in tian
iin na. Nol sumpa nini Yerusalem ngala ka deken, undeng Yerusalem na
mo Lahing Tene ka kota.✡ 36 Sumpa nini mi bon nas deken. Ta mi muik
kuasa le prenta klanga mes halin daid mitang tamlom muti lo. 37 Tiata eta
mi nikit in hida noan, iya lam, tek tuun noan ‘Iya’. Mo eta lo kam, tek

---

✡ **5:27** Dehet in Puit deng Dale Mesir 20:14; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 5:18 ✡ **5:29** Matius 18:9; Markus 9:47 ✡ **5:30** Matius 18:8; Markus 9:43 ✡ **5:31** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 24:1-4; Matius 19:7; Markus 10:4 ✡ **5:32** Matius 19:9; Markus 10:11-12; Lukas 16:18; Korintus mesa la 7:10-11 ✡ **5:33** Atorang deng Tulu Agama las 19:12; Buk in Kahi 30:2; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 23:21 ✡ **5:34** Yakobus 5:12; Yesaya 66:1; Matius 23:22 ✡ **5:35** Yesaya 66:1; Buk in Naka-nahalit 48:3

tuun noan ‘Loo’. Ta eta mi tek dui deng na nini in sumpa bili-ngala kam, na maa deng uikjale kas son na.”

Lamtua Yesus tui noan balas in daat ta nini daat deken, molam musti lii-lau nol babanan dui pait
(Lukas 6:29-30)

38 “Mi taan upung Musa atorang nga son, man noan, ‘Eta muik atuli in tao didaan ku matam ma kam, tao didaan un mata ka kon. Nol eta muik atuli in tao nahu ku siim ma kam, tao nahu un siin na kon.’✡ 39 Mo Auk le tek elia: balas in daat ta nini daat deken. Eta atuli papas ku pipim halin na lam, nang le un papas ku pipim halin na kon. 40 Eta muik atuli in tao dais nol ku, le noan kat ku kado la lam, bel taplaeng ku kaod metes sa. 41 Eta muik tentara mes dising ku le lep belen sa-saa las katang nga kilu mesa lam, lep napiut belen didiin kilu dua. 42 Eta muik atuli nodan ku sa-saa lam, belen tuun lako. Nol eta muik atuli le nodan tahang ku sa-saa mesa kam, belen lako.”

Lamtua Yesus tui le namnau atuil man kom kit lo ngas
(Lukas 6:27-28, 32-36)

43 “Mi ming atuli tek noan, ‘Namnau ku nenam in namnau ku ngas, mo namnau ku musu las deken.’✡ 44 Mo Auk le tek elia: ku musti namnau atuil in kom ku lo ngas. Nol nodan le Ama Lamtua bel hangun se atuil in tao susa-daat saol ku ngas. 45 Eta ku tao ela lam, ku tulu bel noan, ku niam mo Ama in ne sorga ku ana. Undeng Un tao lelo la le langa taung atuil banan nas, nol Un tao lelo la le langa taung atuil daat tas kon. Un kon niung ulan bel atuil in lako-daek muid Un prenta la ngas, leo-leo nol atuil in labang Un prenta la ngas. 46 Tiata eta ku suma namnau atuil man in namnau ku ngas siis sam, ku bali noan Ama Lamtua Allah musti balas ku nini hangun ne? Loo! Ta atuil daat tas kon namnau oen tapan man namnau one ngas. 47 Tiata eta ku suma aa boa-blingin, se ku tapam mas tuun nam, in dui ki asa la? Ta atuil in parsai Ama Lamtua Allah lo ngas kon tao ela. 48 Tiata nangan ne! Ku Amam in ne sorga ku namnau atuli li totoang. Ta ku kon musti daek muid ela!”✡

6

Lamtua Yesus tui le tulung atuil susa las

1 Yesus tui napiut noan, “Nangan ne! Muid atorang agama la le halin atuli naka-naka mi deken. Ta eta mi tao ela lam, mam mi Aman in ne sorga ku bel mi saa mes lo kon.✡

2 Eta mi le tulung atuil kasiang ngas sam, laok dehet mi in dake na se ola-ol deken. Ta eta mi tao ela lam, mi banansila el atuil in nuting ngala tuun, man aa kam kisa mo dake lam kisa. Atuil in ela ngas taom kom in laok se um in kohe-kanas sas, le halin atuli naka oen noan, ‘Wuii! Atuling ni muun isi ko!’ Auk in aa ni baktetebes! Haup in naka ela na, oen sium nuli oen in hapu ngas son na. 3 Tiata eta mi le tulung atuil kasiang ngas sam, tek atuil deken ne! 4 Nini ela lam, atuil apan-kloma ki taan lo. Mo mi Aman in ne sorga ku taan asa man mi in daek nol ete-ete na. Ta mam Un balas bel mi hangun mamo-mamo.”

✡ **5:38** Dehet in Puit deng Dale Mesir 21:24; Atorang deng Tulu Agama las 24:20; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 19:21 ✡ **5:43** Atorang deng Tulu Agama las 19:18 ✡ **5:48** Atorang deng Tulu Agama las 19:2; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 18:13 ✡ **6:1** Matius 23:5

Lamtua Yesus tui deng in kohe-kanas
(Lukas 11:2-4)

5 “Eta mi kohe-kanas sam, tao apan banansila el atuil in aa kam kisa,
mo dake lam kisa ngas deken. Oen kom in laok se lalan man muik atuli
hut mamo, nol dil se um in kohe-kanas sa dalen, le halin atuli hut mamo
netas nol naka-naka oen noan, ‘Wuii, oen niam mo atuil niu!’ Mo hii ke!
Haup in naka ela na, oen sium nuli oen in hapu ngas son na.✡ 6 Mo mi
boel tao ela deken. Eta mi kohe-kanas sam, taam lakom kamar ra dalem,
le hep hnita ka. Hidim kohe-kanas ete-ete se mi Aman in ne sorga kua.
Atuil tenga net lo kon no, mi Aman na neta. Tiata mam Un balas bel mi
hangun mamamo.
7 Eta mi kohe-kanas sam, aa likut lako pait deken. Ta atuil in taan Ama
Lamtua Allah lo ngas kon, kohe-kanas sam ela. Oen nangan noan, Ama
Lamtua Allah kom in ming oen in kohe-kanas man blatas ela ka. 8 Tao
muid el one la deken ne! Ta mi nodan sa-saa deng mi Aman in ne sorga
ku lo bii kon no, Un taan parsis asa man mi in parlu ngas son. 9 Tiata eta
kohe-kanas sam, not muid nia:
‘Ama man in ne sorga! Ama ngala ka niu dui hihidi.
Nang le halin atuli li totoang nikit sakeng Ama ngala in loe-liliman na
lapa-lapa.
10 Nang le Ama daid Laih taung atuli li totoang!
Nang le totoang atuli li daek muid Ama in prenta se apan-kloma kia
ka,
banansila el Ama ima-ii las in daek muid Ama prenta la se sorga
ka.
11 Ama tulung le bel kaim lelon-lelon nam in kaa nola.
12 Kaim nodan Ama le kose soleng kaim in kula-sala ngas,
banansila el kaim kon nadidingun atuil in tao kula saol kami ngas.
13 Ama, doh kaim le halin kaim tao kula-sala deken.
Nol sas-sao kaim deng uikjale ka in kuasa ka.
[Ta Ama na mo Laih man in kuaas dui hihidi nol muun isi.
Ama man kil bandu didiin hidi nutus taan lo.
Kaim in kohe-kanas sa ela tuun Ama. Amin.]’*
14 Mo hii ke! Eta mi nadidingun atuli in tao kula-sala saol mia ngas sam,
mam mi Aman in ne sorga ku kon kose soleng mi in kula-sala ngas. 15 Mo
eta mi nadidingun oen in tao kula saol mia ngas lo kam, mam mi Aman
in ne sorga ku kon nadidingun mi in kula-sala ngas lo.”✡

Lamtua Yesus tui deng in telang

16 “Eta mi kohe-kanas nol telang ngam, tao mi silan nas bloen tuun
tuladang el atuil man aa kam kisa, mo dake lam kisa ngas deken. Ta oen
tao ela le halin atuli li nakas noan, ‘Hao! Oen nam mo atuil niu!’ Mo hii ke!
Haup in naka ela na, oen sium nuli oen in hapu ngas son na. 17 Mo eta mi
telang ngam, laul mi silan nas niu-niu nol koon mi klangan nas babanan!
18 Le halin eta atuli net mia lam, oen taan noan mi telang deken. Mo mi
Aman nu man tana. Mam Un bel seda mi hangun mamo-mamo.”

Lamtua Yesus tui deng in dulu hmuki-nal se sorga
(Lukas 12:33-34)

19 “Daek mumuun le dulu hmuki-nala mamamo se apan-kloma ki deken.
Ta mam naen nol enas tao didaan hmuki-nal nas. Nol atuil in nakong ngas
kon, maa sukun le kat lail-ninis.✡ 20 Mo in banan dui ka, mi daek mumuun

---

✡ **6:5** Lukas 18:10-14 * **6:13** b: In dula dais Yunanin blaan dui las, dul taplaeng in dula puis ni lo. ✡ **6:15** Markus 11:25-26 ✡ **6:19** Yakobus 5:2-3

le dulu hmuki-nala mamamo se sorga. Ta se ua lam, naen nol enas tao
didaan nalas lo. Nol atuil in nakong ngas kon maa sukun le kat lai-niin
nalas lo. 21 Ta mi pesang mi hmuki-nalan nas ne ola sam, taon elola ko mi
dalen nas kon napin didi ne as."

Lamtua Yesus tui deng in nuil se langa dalen
(Lukas 11:34-36)

22 "Atuli li matan na banansila el hadut, man tao langa un dalen na ka.
Eta un mata ka langa kam, un muid lalan in nuil banan na, banansila el
atuil in laok ne langa dalen na. 23 Mo etan un mata ka langa lo kam, un
laok muid lalan banan na lo, banansila el atuil in laok kapas-kapas tuun
ne mitang dalen na. Tiata eta langa in ne mi dalen na ngas langa lo son
nam, mi kon nulim ne mitang dalen."

Lamtua Yesus tui atuli li le siin-tiud nol in nuil elola ka deken
(Lukas 16:13; 12:22-31)

24 "Atuli li daek nal baktetebes bel tuang dua lo, undeng mam un kom
tuang mesan na dui deng tuang mesan na. Ela kon un muid tuang mesan
na, mo un dai toe muid tuang mesan na lo. Undeng na le, ku bisa tek lo
noan, 'Lamtua nam mo auk Tuang,' eta ku tao duit ti le daid ku tuang son.
25 Tiata Auk le tek elia: kukaum nol in nangan noan, auk in nuli ki elola,
tam auk le kaa-niun asa, nol pake asa ka deken! Mi bali noan in nuli ki
nia mo taung in kaa tukun ne? Nol kit apan ni suma taung in pake kado
tuun ne? Ela loo. 26 Olan ngat tilu-kee man in hong ne apan nua ngas. Oen
kukaum nol in soko-hai le nui-noel halin laok dulu se um in dulu kakaat
lo. Mo mi Aman in ne sorga ku papa-piaar oen tutungus. Taon elola ko
Un papa-piaar mia ka muun dui deng tilu-kee kas. Tiata nangan babanan
le. Ta Un sukat mia lam, lapa dui deng tilu-kee kas. 27 Etan atuli dil saol
hdidan le kukaum nol un apa ka lam, un tao nal apa ka le blatas taplaeng
nge? Loo! 28 Eta ela lo kam, tasao le mi nangan kukaum isi nol in pake
kai-batu kia? Olan laok ngat bunga bakung in ne epe kua ngas. Oen sun
bung lo, nol tiun seman lo.
29 Mo hii babanan ne! Laih Soleman kai-baut in leok dudui ngas kon,
leok lius bunga bakung ngas in leko ka lo. 30 Ta Ama Lamtua Allah naleko
bunga man suma nuli leol nia, mo ola kam mate le atuli soleng lako ai
dalen na. Eta ela lam, taon elola ko Un in naleko mia ka, dui deng bunga
nas. Tiata tasao le mi parsai baktetebes se Un lo kia?✡ 31 Nangan kukaum
isi deken noan, 'Kaim le kaa saa? Mo niun asa? Nol pake asa la?' 32 Ta
atuil in parsai Ama Lamtua Allah lo ngas, daek hiti-late le halin haup nas
totoang. Molam mia lam, siin-tiud deken, ta mi Aman in ne sorga ku taan
totoang asa man mi in parlu ngas son. 33 Mo mi musti lako-daek Un osa la,
nol muid Un in prenta ngas muna le, halas-sam Un bel taplaeng asa man
mi in parlu ngas totoang. 34 Tiata kukaum nol in nangan asa man mi in
parlu se leol ola bingin dua ngas deken. Ta leol ola ka, nonool un nena.
Nangan se leol neot ti sii, ta lo kam ngele isi."

7

Lamtua Yesus tui noan tudu atuil dadahut deken
(Lukas 6:37-38, 41-42)

1 "Mi tudu atuil deken, le halin Ama Lamtua kon tudu mi deken. 2 Mi
sukat atuil elola lam, mam Ama Lamtua Allah in sukat mia ka kon ela.

✡ **6:30** Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 10:4-7; Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis dua la 9:3-6

Hidim mi sukat atuil tenga ka in kula-sala ngas elola lam, mam Ama Lamtua Allah kon sukat mia ka ela.✡ 3 Ta atuli li in kula ka ana mes tuun kon no, ku nangan nakekeon, molota ku in kula ka tene, mo ku bali noan ku muik in kula lo. Na banansila el ku net auh ana mes se ku tapam ma mata ka dale. Molota kai hbatan tene mes kele ku matam ma, mo ku tanan lo. 4 Taon elol le ku aa noan, ‘Olet! Maa le auk maid puting bel ku auh in mo ku matam ma ka le.’ Molota ku esa net saa lo, undeng kai hbatan tene mes kele ku matam ma. 5 Hoe! Meman ku niam atuil in sila-klupu baktetebes! Kat soleng kai hbatan tene na deng ku matam ma esa muna le, halas-sam ku neta, le maid soleng nal auh ana na deng ku tapam ma mata ka.

6 Tui Ama Lamtua dais niu ka bel atuil in dai sium lo ngas deken. Undeng oen nam mo, banansila el ngot in sau daat, man mam sau bali mia. Oen kon ngengon na, banansila el bahi ka. Eta atuli lotong belen ranteng in osa laok se un apa ka lam, un taan dadale lo! Ta un in tana ka suma kida deng dapa tuun.”

Lamtua Yesus tui le kohe-kanas tutungus (Lukas 11:9-13)

7 “Eta mi kohe-kanas,
le nodan tutungus se Ama Lamtua lam;
mam Un bel mia.
Eta nuting tutungus sam;
mam Un tulu bel mi lalan.
Eta mi biu tutungus sam;
mam Un sai bel mi hnita ka.
8 Ta totoang atuil in nodan napiut se Ama Lamtua ngas,
mam simu.
In nuting tutungus sas,
mam hapu.
In biu tutungus sas,
mam Un sai beles hnita.

9 Mi nangan soba-nanan le! Eta tana-ana mes nodan ruti lam, taon elola ko un ama ka belen baut lo, ta loo? 10 Nol eta tana-ana ka nodan ikan nam, un ama ka belen ul lo! 11 Mi Aman in ne sorga ku, meman banan baktetebes. Tiata eta atuil daat banansila el mia lia ki kon, kom in bel mi anan nas sa-saa banan nam, salolen le mi Aman in ne sorga kua la! Taon elol kon, eta mi nodan nam, Un bel mi asa man in banan nas.

12 Eta ku kom le atuil didang daek banan saol ku lam, ku musti daek banan saol one. Undeng ni peke deng upung Musa nol Ama Lamtua Allah mee-baah tenga las in tui meman son deng lolo hmunan nua ka.”✡

Lamtua Yesus tui deng hnita manget (Lukas 13:24)

13 “Eta atuli li le tama sorga kam, un musti laok muid hnita manget ta. Ta muik lalan dola nol hnita bluang, man atuli hut mamo kom in laok muid na. Mo doha loo! Ta lalan in ela ka, man kil nol atuli li lako naraka lua, le oen bakisan deng Ama Lamtua. 14 Atuil in le tama sorga ka, musti laok muid lalan in susa, nol taam muid hnita manget ta. Ta suma atuli bubuit sii man laok deng na kon no, lalan manget na, man kil nol atuli li lako se Ama Lamtua.”

Lamtua Yesus tui le muid atuil in nole-lilung ngas deken (Lukas 6:43-44)

✡ **7:2** Markus 4:24 ✡ **7:12** Lukas 6:31

15 “Doha-tiud nol atuil in nole-lilung daat, man nikit bali apan nas noan,
oen nam mo Ama Lamtua mee-baha. Ta oen hlak le tao apan nas banan,
tuladang el lae-blai ka. Molota oen in daat ta banansila el ngot huin, man
maa le kaa lae-blai las sa. 16 Taon elola le mi taan nal atuil in hlak daat ela
ngas sa? Ngat deng oen in dake-mana ngas tuun. Tuladang el, atuli li ngat
kai isin mesa lam, taan un ina ka meman. Kai isin banan na nam, puti
deng kai ina daat lo. 17 Ta kai ina banan nam, puting isin banan. Mo kai
ina daat tam, puting isin daat. 18 Muik tahan kai ina banan, man puting
isin daat lo. Nol kai ina daat tam, puting nal isin banan lo. 19 Kai ina man
puting isin banan lo ka, taon elola ko, atuli maa dait soleng, le pasang
tamang lako ai dalen.✡ 20 Ela kon nol, mee-baah in nole-lilung ngas. Mi
taan oen deng oen in tao-tao ngas.”✡

Lamtua Yesus tek deng atuil in haman Un ngala ka, mo suma deng sula likun tuun na
(Lukas 13:25-27)

21 “Mam muik atuli in haman Auk noan, ‘Tuang!’ Mo oen suma aa deng
sulan likun nas tuun. Mam Ama Lamtua Allah in ne sorga ku, hutun soleng
one. Ta suma atuil man muid baktetebes Un in koma ngas siis, man Un
simus le daid Un atulin. 22 Mam lius leol kiamat tia lam, muik atuli hut
mamo hao noan, Auk niam mo oen Tuang. Oen hanet Auk noan, ‘Tuang
nge! Kaim laok bani-bating Tuang in tui ngas son. Kaim kon nulut uikjale
kas nini Tuang ngala ka. Nol kaim kon tao taad herang bili-ngala nini
Tuang in kuasa ka.’
23 Oen taan in hanet Auk ela sii kon no, mam Auk tekas noan, ‘Mi niam
asii? Auk taan mi lo, ta mi nuil muid Ama Lamtua in koma ngas lo. Tiata
lakom bian deng ni tia!’ ”✡

Lamtua Yesus tui deng atuil in tana, nol atuil ngengo
(Lukas 6:47-49)

24 “Atuil in maa le hii se Au, hidim daek muid Auk in teka ngas sa, un
nam banansila el atuil in tana, man bangun-pii un uma la se netes baut
dapa. 25 Nesang lo kon ulan nauh ina tene, didiin ui tene baa. Angin tuan
kon huu tom uma la. Mo um na lea lo, undeng bangun-pii ne netes baut
in kuat dapa.
26 Atuil in maa le hii se Au, mo daek muid Auk in teka ngas lo ka, un
nam banansila el atuil ngengo, man bangun-pii un uma la se hlaen dapa.
27 Nenesang kon, ulan tene nauh didiin ui tene baa. Angin tuan kon huu
tom um na. Kon nam, um na lea didiin dudu-dudus.”

Atuli las herang-herang nol Lamtua Yesus in tui ka

28 Yesus dehet hidi ela kon, atuli las totoang herang nol Un in tui ela ka,
29 undeng Un taan baktetebes in tui ngas isin nas. Un lalan in tui ka muun
isi, tatai nol oen guru agama las in tui ngas lo.✡

8

Lamtua Yesus tao banan atuling in iil baih-bluku mesa
(Markus 1:40-45; Lukas 5:12-16)

1 Yesus niu deng leten na kon, atuli hut mamo maas leo-leo le lakos muid
Una. 2 Nahkitu lam, atuling in iil baih-bluku* mes maa saol Yesus. Hidim

---

✡ **7:19** Matius 3:10; Lukas 3:9 ✡ **7:20** Matius 12:33 ✡ **7:23** Buk in Naka-nahalit 6:9 ✡ **7:29** Markus 1:22; Lukas 4:32 * **8:2** Iil baih-bluku la banansila el iil kusta ka.

un hai buku ka le nodan tulung se Yesus noan, “Tuang nge! Tulung auk le! Etan Tuang tade kam, tao ilang bel auk ili lia, le atuli nikis auk bakun na, halin auk kon bisa taam laok kohe-kanas pait se um in kohe-kanas sua.”
3 Ming ela kon Yesus doong ima ka, le kapas atuling in iil baih-bluku na, hidim aa noan, “Auk tade! Ku banan tia!” Kon suknahkitu lam, atuling na ili la ilang meman. 4 Hidi nam Yesus tekan noan, “Nangan ne! Ku banan son, mo boel tek atuil deken le. Ku musti daek muid upung Musa atorang nga muna. Tiata ku lako se tulu agama lua, le un tinang ku apam ma, halin un tana noan ku ili la ilang baktetebes son, tam lo bii ka. Hidim ku musti bel sa-saa in todan-lahing, le daid taad in nodan mamo, halin totoang atuli li taan noan, ku banan baktetebes son.”✡

Lamtua Yesus tao banan komendan tentara Roma las mes ana in dake (Lukas 7:1-10)

5 Hidi na kon Yesus taam lako kota Kapernaum. Se na, muik komendan tentara Roma mesa, maa le nodan tulung noan, 6 “Tuang nge! Auk atulin in dake mes heda ngele isi ne uma lua. Un haung nal deng maan in nini ku lo, undeng un boel lo isi.”
7 Yesus situn noan, “Banan! Maa le lam Auk tia tao banan una.”
8 Mo komendan na tek noan, “Tuang! Tuang kae-kae le laok deken tia, ta auk tatai in sium Tuang se auk uma lua lo. Sadi Tuang aa tuun deng nia, tiam auk anang in dake ku, banan meman. 9 Auk taan dais nia, undeng auk tuang ngas muik kuasa le prenta au. Nol auk kon muik kuasa le prenta auk tentara las. Eta auk prenta auk ima-ii las noan, ‘Laok se nua!’ Lam taon elola ko oen lakos. Eta auk tekas noan, ‘Maa se nia!’ Lam taon elola ko oen maas. Nol eta auk tadu auk atulin in dake ngas noan, ‘Daek nia!’ Lam taon elola ko oen daek ela. Tiata sadi Tuang aa tuun kon no, taon elola ko auk anang in dake ku, banan meman.”
10 Ming ela kon Yesus herang. Un aa nol atuil hut mamo man in muid Una ngas noan, “Herang nge! Nesang ngi eli son, mo Auk tutnaal atuil Yahudi mes lo kon, man parsai ka muun el atuling Romang nia! 11 Hii ke! Ta mam muik atuil likun el atuling Romang nia, man maas deng leo-sake nol deng leo-dene, le daad kaa fesat leo-leo nol upung Abraham, upung Isak, nol upung Yakob se Ama Lamtua Allah um in ne sorga kua. 12 Ama Lamtua Allah huil atuil Yahudi las le daid Un atulin son kon no, muik mamo nabale, man dai muid Un lo. Mam Un hutun soleng oen lakos se maan in mitang-mames sa. Se na, oen lilu mumuun nol susa-daat isi.”✡
13 Aa hidi ela kon, Yesus tek komendan na noan, “Ku pait tia. Ta ku anam in dake ka banan son, muid ku in parsai ka.” Tom nol oras na lam, komendan tentara Romang na ana in dake ka banan meman.✡

Lamtua Yesus tao banan atuil ili hut mamo (Markus 1:29-34; Lukas 4:38-41)

14 Hidim oe mesan na, Yesus lako se Petrus uma. Un ngat tam, Petrus been na nini se hadang dapa, lole un hed otot. 15 Yesus kil un ima ka kon, blalan bihatang na in hed otot ta, banan meman. Hidi kon un hangu, le lako tutan-lau Yesus nol Un nenan nas.
16 Lelo la senet kon, atuli las kil nol oen atulin in tom uikjale kas maas. Kon Yesus prenta uikjale kas noan, “Hoeh uikjale! Putim nodat deng nia.” Kon nam uikjale kas putis meman. Un kon tao banan atuil in ili ngas totoang. 17 Un tao nias totoang, le daid muid asa man hmunan nu Ama Lamtua Allah mee-baah Yesaya la in dul meman son noan,

✡ **8:4** Atorang deng Tulu Agama las 14:1-32 ✡ **8:12** Lukas 13:29 ✡ **8:13** Matius 22:13; 25:30; Lukas 13:28

“Un tao banan kit ili las.
Nol Un lepa-haal bel kit in susa-daat tas.”✡

Atuil in le muid Lamtua Yesus sa, musti mudin nol baktetebes
(Lukas 9:57-62)

18 Hidi na kon, Yesus ngat tam atuli hut mamo maas le dil pukiu Una.
Ta Un lok Un ima-ii las noan, “Maa le kit luan laa lakong tubu halin nua.”
19 Kon muik guru agama mes maa aa nolan noan, “Ama Guru! Ama laok
elol tuun kon, auk muid napiut Ama!”
20 Mo Yesus situn noan, “Banan kon! Mo nangan elia. Totoang atuli li
nol hmukit tias, muik oen maan in dili-dada esa. Ngot huin pait lako un
bolo. Kee-tilu pait lako un hno. Mo Au, Atuling Baktetebes sia, muik uma
esa le pait lakong se lang lo. Maan in tian bon kon, muik lo.”
21 Hidim atuli mes didang pait, man mudi-muid Una, maa nodan noan,
“Tuang! Auk le muid Tuang, mo natang le auk pait laok urus auk ina-
amang nguas muna le. Eta auk amang nga mate son, halas-sam auk muid
Tuang.”
22 Mo Yesus tekan elia, “Nang le atuil in dai muid Ama Lamtua lo ngas
puan atuil in mate ngas. Ta eta ku le muid Au lam, ku musti muid nol
baktetebes!”

Lamtua Yesus kaing angin tuan na le ete
(Markus 4:35-41; Lukas 8:22-25)

23 Hidi na kon Yesus sake lako lui la dapa, leo-leo nol Un ima-ii las. 24 Oras
oen luan laa, le sao bus el tubu ku halin nua ka, Yesus niin nala. Nesang lo
kon, angin tuan na huu maa. Len na hiip tamang ui se lui la dalen. 25 Net
ela kon ima-ii las buk-bangun Una, le tekan noan, “Tuang! Tuang! Haung
le tulung kaim le! Ta kit le mel mateng son nian!”
26 Kon Yesus situs noan, “Hoe, tasao le mi lii isi kia!? Mi parsai Auk lo
ke?” Hidim Un hangu dili, le kaing angin na, nol len na noan, “Tenem tia!”
Kon nam, len na nol angin na, ete meman.
27 Ti Yesus ima-ii las herang. Oen tek apa noan, “Huih, Un niam asii le?
Taon elol le Un kaing angin ni nol len nia lam, daid muid Un in koma ka
lia?”

Lamtua Yesus tao banan atuil in tom uikjale at dua
(Markus 5:1-20; Lukas 8:26-39)

28 Nesang lo kon, oen lakos lius se tubu ka halin na, se atuil Gadara† las
dale ka. Se na, muik atuli at dua man tom uikjale. Oen daad se liang baut
deng atuil in mate ngas. Oen duas nam daat isi, didiin muik atuli mes lo
kon, man brain laok deng maan na. Oen ngat net Yesus maa kon, 29 oen
ahan noan, “Hoe! Ama Lamtua Allah Ana! Tasao le Ku maa poe-pet kami
lia? Oras in hukung kami ka maa lius lo bii, mo Ku le maa tao bosor kaim
son nia ke!”
30 Dadani se na, muik bahi mamo mukan-mukan dale, le nuting in kaa.
31 Kon uikjale nas nodan Yesus noan, “Eta Ku le nulut kami lam, tadu kaim
taam lakom se baih nuas!”
32 Kon Yesus prentas noan, “Laok tia!” Hidi kon uikjale kas lail putis nang
soleng atuil at dua nas, hidim taam lakos se bahi las. Kon nam, baih nas
lail dadahut nius deng leten na suut ta, le pul taam lakos tubu ka dalen.
Tiata oen mel mates totoang se na.

✡ **8:17** Yesaya 53:4 † **8:28** Ne surat Matius sam, in dula dais Yunanin man banan dui ka dul noan, *Gadara*. Muik in dula teng dul noan, *Gergesa*, nol muik teng pait dul noan *Gerasa*.

33 Net ela kon, atuil in doh bahi la ngas, lalis pait lakos ingu lua, le
nahdeh atuli las deng asa man oen in neta ngas totoang. 34 Ming oen in
dehet ela ka kon, atuli hut mamo puit lakos se maan na. Oen tutnaal Yesus,
kon oen hanet Un le halin lako bian deng oen mana la.

9

Lamtua Yesus tao banan atuling hlukut-kait mesa
(Markus 2:1-12; Lukas 5:17-26)

1 Hidi na kon Yesus nol Un nenan nas sakes pait lakos lui dapas, le luan
laa lakos tubu ka halin nua, lius se Un ingu-mana la. 2 Se na, muik atuli
deeh dohang nol oen tapan in hlukut-kait mes le nolan lako bel Yesus. Net
ela kon, Yesus tana noan, oen parsai le Un tao banan nal oen tapan na.
Kon nam, Un aa nol atuling hlukut-kait ta noan, “Pail ana! Tao kuat ku
dalem ma! Ta Auk kose soleng ku in kula-sala ngas son.”
3 Mo se na kon, muik guru agama Yahudi at ila lo, ming Yesus in aa ka.
Kon nam, oen holon nam seke tetas. Hidim oen tek apa noan, “Atuling
ni brain naseke in aa ela kia! Suma Ama Lamtua Allah sii, man bisa bel
ampong atuli li in kula-sala ngas. Mo atuling ni in aa ki, Un tao apa ka
banansila el, Un niam mo Ama Lamtua Allah. Un bilu-aa Ama Lamtua
nia!”
4 Mo Yesus taan oen dalen nas. Tiata Un tekas noan, “Tasao le mi nangan
noan, Auk aa le bilu-aa kia? 5 Eta Auk tek atuling hlukut-kait ta noan, ‘Ku
haup ampong deng ku in kula-sala ngas son’ nam, mi taan le daid ela tam
lo ka. 6 Molam eta Auk tekan noan, ‘Hangu, le pait tia.’ Le mi net noan
daid muid ela, halas-sam mi tana noan, Auk niam mo Atuling Baktetebes
sa. Auk muik kuasa le bel ampong atuli li in kula-sala ngas.”
Hidim Yesus tadu atuling in hlukut-kait ta noan, “Hangu tia! Nikit maan
in dohang ku ka, le lako tia!”
7 Kon nam, atuling hlukut-kait ta hangu, le pait lako uma. 8 Net ela kon,
atuli las totoang herang. Hidim oen nikit sakeng Ama Lamtua Allah ngala
ka lapa-lapa noan, “Ama Lamtua Allah na mo muun isi! Un bel atuli li in
kuasa tene elia lam.”

Lamtua Yesus haman Matius le muid Una
(Markus 2:13-17; Lukas 5:27-32)

9 Hidi deng nam, Yesus laok napiut, kon nam Un ngat net atuil in sium
bea ngas at mes daek se maan in baen bea ka. Un ngala Matius. Yesus
tekan noan, “Maa le muid Au!” Ming ela kon, Matius haung lako muid
Yesus meman.
10 Hidim un haep Yesus, nol Un nenan nas laok kaa se un uma. Un kon
haep un tapan in sium bea ngas, nol atuli teng pait, le maa kaa leo-leo nol
one.
11 Mo muik atuli at ila lo deng partei Farisi, maas le ahan Yesus ima-ii las
noan, “Tasao le mi gurun na, daad kaa leo-leo nol atuil in tom lo, banansila
el atuil in sium bea ngas, nol oen tapan atuil daat tas sia?”✡
12 Mo Yesus tekas noan, “Meman atuil in ili kam, nuting dokter. Mo atuil
in muik iil lo ngas sam, nuting lo. 13 Banan dui ka, mi pait le pres babanan
Ama Lamtua Allah in Teka-teka, man hmunan nu Un tadu mee-baah Hosea
le dulas, noan,
‘Auk in koma ka elia,
Auk atulin nas namnau apa mes nol mesa, hidim tulu dael kasiang nol
apa.

✡ **9:11** Lukas 15:1-2

Eta oen tao ela lo kam,
hmukit man oen pakes le todan-lahing Au ngas,
muik nahin lo.'
Ta Ama Lamtua Allah man tek ela. Auk maang le nuting atuil in nataka apa ka le banan son nas lo, molam Auk maang le nuting atuil banan lo kas."✡

Yuhanis in Sarain Atuli ka ima-ii las ketan Lamtua Yesus deng in telang (Markus 2:18-22; Lukas 5:33-39)

14 Hidi na, Yuhanis in Sarain Atuli ka ima-ii las maas tutnaal nol Yesus. Oen ketan noan, "Kaim in muid Yuhanis sias, taom telang. Atuil Farisi las kon telang. Mo tasao le Paap ima-ii las taan in kaa-ninu tutungus sia? Oen taan in telang ngi, tam lo ka?"

15 Mo Yesus situs nini kleta noan, "Elia: eta muik fesat in sapa kam, haep pas telang lo, mo oen kaa le didiin silis. Eta biklobeng in sapa ka muik nabael se la kam, taon elola ko oen totoang kaa leo-leo. Mo eta oe mes le, atuil didang maa daek lai-niin una, le un tapan nas haup in susa, halas-sam oen telang.

16 Atuli li kat kitu balu tep mesa, le tapan laok se kaod blaan man sait son na lo. Ta eta baes kado la lam, kitu balu in tapan na naskumu. Eta ela lam, kaod blaan na sait tapnaeng.

17 Ela kon, atuli li sail tua balu laok se sapat in pohen son lo. Ta lo kam sapat ta hoen, le tua ka baa puti. Tiata tua balu kam, salin laok se sapat balu, le halin nam banan."* [Nol ela, Yesus tui oen noan Un in tui ka, balu. Tiata kutang nakbuan nol in tui blaan nas deken.]

Bihatang mes banan deng un iil daal loos sa, nol tana-bihatang mes nuli pait deng un in mate ka (Markus 5:21-43; Lukas 8:40-56)

18 Yesus nahdeh nol Yuhanis ima-ii las mamasu lam, muik tulu deng um in kohe-kanas sas at mes maa tutnaal nol Una. Atuling na hai buku ka se Yesus sila ka, le nodan noan, "Papa! Tulung auk tia! Ta auk anang bihata la mate hahalas. Paap tulung laok nene imam ma se una, le halin un haup in nuli pait."

19 Ming ela kon, Yesus nol Un ima-ii las laok muid atuling na meman.

20-21 Se lalan hlala kam, muik bihata mesa, laok muid Yesus dadani deng klupu ka. Un in net bulan na tene taan lo, taun hngul dua son. Un nangan se un dalen na noan, "Sadi auk kapas tom Yesus kado la tuun kon, taon elola ko auk banan." Tiata un laok kapas Yesus kado la mumu ka.

22 Yesus nataka tanan, kon Un bali le ngat bihatang na. Hidim Un tek noan, "Baat-ana! Tao teken ku dalem ma. Ta undeng ku parsai se Auk baktetebes, tiata ku banan son." Nol na kon, bihatang na banan meman.

23 Hidi na kon, Yesus nol Un nenan nas napiut lakos se tulu deng um in kohe-kanas sa uma. Lius se uas le Un taam lako uma dalen nam, Un net atuil in kuti sasanu dael ili ngas, nol atuli mamo lilu muun isi. 24 Mo Yesus tekas noan, "Teen in lilu ka, le mi pait tia! Ta tana-bihatang ni mate lo. Un suma nini tuun." Mo oen mail le liun sulan nol Una.

25 Hidi na kon, atuil nas putis totoang. Kon Yesus taam lako tana-ana ka kamar ra, le kilan se ima ka. Kon nam, tana-bihatang na nuli pait deng un in mate ka. 26 Net ela kon, atuli las dehet apa deng asa man Yesus in tao son na, papmes oen ingu-mana la.

✡ **9:13** Matius 12:7; Hosea 6:6 * **9:17** Dais Yunanin esa ka lam noan, "boel nisi ui anggor balu laok se tas bulang blaan deken, ta lo kam sait."

Lamtua Yesus tao banan atuil tedo at dua

27 Hidi na kon Yesus lako napiut. Se lalan hlala kam, muik atuil tedo at
dua muid Una. Oen haman mumuun le tek noan, “Laih Daud in hua-koet
te! Kasiang kaim tia!”
28 Yesus tama lako uma mes dalen, kon atuil tedo at dua nas muid Una.
Ta Un keket oen noan, “Mi parsai baktetebes noan, Auk muik kuasa halin
tao mi duam le neta le?”
Kon oen duas siut noan, “Ee Papa ketan deen tia, ta kaim parsai Paap
baktetebes.”
29 Ming ela kon, Yesus kapas oen duas matan nas, hidim tek noan, “Eta
ela lam, daid muid mi in parsai ka!” 30 Yesus aa hidi ela kon, oen duas ngat
net meman. Mo Yesus hidas mumuun noan, “Nangan ne! Boel tek atuli
mes lo kon, deng asa man in daid son nia!”
31 Mo oen tahang nal apan nas lo. Kon oen duas laok pukiu maan na, le
dehet deng Yesus in tao son na se ola-ola.

Lamtua Yesus tao banan atuling ngengo mesa

32 Nikit oen duas puit lakos kon, atuli kil nol atuil didang mes pait bel
Yesus. Atuling na aa nal lo, undeng uikjale taman. 33 Net ela kon Yesus
tadu uikjale ka puti deng atuling na. Nikit uikjale ka puti deng atuling na
tukun nam, atuling na aa nal meman. Tiata atuil hut mamo in se la ngas
herang-herang. Oen aa noan, “Wuih! Kit atuil Yahudi li net in elia ki lo
bii!”
34 Mo atuil Farisi las kom lo. Ta oen aa noan, “Hoe! Uikjale kas laih tuan
na bel Un kuasa, dadin nam Un nulut puting nal uikjale ela la.”✡

Lamtua Yesus dalen nahi nol atuil hut mamo kas

35 Hidi kon, Yesus laok papmes kota mamo nol ingu mamo, le tui se uma-
um in kohe-kanas sas. Un tui atuli las deng Ama Lamtua Allah Dehet Dais
Banan na, halin atuli li tama nal le daid Un atulin. Un kon tao banan atuli
las deng oen ili koed-ngasing ngas.✡ 36 Net atuil hut mamo nas kon, Yesus
dalen nahi nolas, undeng oen taan le tao elola ka lo. Ta oen totoang nas,
banansila el lae-blai man muik atuil in lolo-poa lo ka.✡ 37 Kon Yesus aa nol
Un ima-ii las noan, “Atuil hut mamo nias banansila el klapa la isin na. Isin
mamo son, mo atuil in dake dabun nabale, le nui-noel isin nas halin laok
pesang se um in dulu kakaat tua.✡ 38 Undeng na, mi musti nodan klaap
Lamtua ka, le halin Un bel atuil in dake, le oen laok tao nakbuan isin nas.”

10

Lamtua Yesus huil Un ima-ii at hngul duas kas
(Markus 3:13-19; Lukas 6:12-16)

1 Hidi kon Yesus haman Un ima-ii las le maas nakbua. Kon Un beles
kuasa le nulut uikjale, nol tao banan atuli las deng oen ili koed-ngasing
ngas. 2 Ima-ii at hngul dua man Un in nutus sas ngalan nas elia:
Hmunan na ngala Simun (man oen haman noan, ‘Petrus’),
hidim un palin na, ngala Anderias,
hidi nam, Yakobus,
nol un palin na, ngala Yuhanis (oen duas na mo, Sabadeus anan).
3 Filipus,

✡ **9:34** Matius 10:25; 12:24; Markus 3:22; Lukas 11:15 ✡ **9:35** Matius 4:23; Markus 1:39; Lukas 4:44 ✡ **9:36** Buk in Kahi 27:17; Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 22:17; Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis dua la 18:16; Yeskial 34:5; Sakarias 10:2; Markus 6:34 ✡ **9:37** Lukas 10:2

Bartolomeos,
Tomas,
nol Matius (atuling in sium bea ka).
Hidim Yakobus (Alpius ana ka),
nol Tadius.*
4 Hidi nam Simun (man muid partei pulitik Selot),†
nol Yudas Iskariot (man mam hee soleng Yesus).

Lamtua Yesus nutus Un ima-ii las (Markus 6:7-13; Lukas 9:1-6)

5-6 Hidi nam Yesus nutus Un ima-ii las hngul duas, nol beles prenta noan, “Auk nutus mi lakom se kit atulin Yahudi las, undeng muik atuli mamo deng one la muid Ama Lamtua lalan na nol baktetebes lo. Oen banansila el lae-blai man in liu ka. Undeng na, tiata mi laok se atuil Yahudi lo kas deken, tuladang el atuil Samaria las. 7 Molam laok le tek kit atulin Israel las noan, ‘Oras sa maa lius son, le atuli li totoang bisa tama daid Ama Lamtua Allah atulin.’ 8 Nol laok tao banan atuil man in haup ili ngas, tao atuil in mate ngas le nulis pait, tao banan atuil in iil baih-bluku ngas, nol nulut puting uikjale kas. Ama Lamtua bel mi in hapu mamamo son, mo Un nodan pait mes lo kon. Tiata mi musti laok bel atuli las mamamo deng mi in hapu ngas, mo boel nodan pait sa-saa deng oen deken. 9 Lako lam kil sa-saa deken ne. Kil duit deken, 10 kil in kaa se lalan deken, kai-baut in silu deken, nahan tamlom mo hnikan deken. Ta atuli li musti bel asa man atuil in dake ngas in parlu ngas, le halin oen nulis.✡

11 Eta mi tamam se kota mesa, tamlom ingu mesa lam, nuting atuil in tade le sium mia ngas. Hidim daad se na didiin, mi bok lakom deng maan na. 12 Eta mi taam lakom se atuli mes uma kam aa noan, ‘Boa-blingin! Ama Lamtua bel mi hangun.’ 13 Eta atuil in se um na ngas sium mi nol babanan nam, mi nodan le Ama Lamtua beles hangun. Mo eta oen sium mi lo kam, Ama Lamtua kon beles hangun lo. 14 Eta atuli dai hii-ming se mi lo kam, putim deng iung na, tamlom kota na, hidim sii soleng auh in se mi iin na ngas, le daid tada noan, oen dai hii-ming se mi lo, tiata oen lepa-haal oen in kula-sala ngas esan.✡ 15 Mam eta Ama Lamtua Allah nahu hukung bel atuil in se apan-kloma ki ngias sam, taon elola ko, Un nahu hukung ngele bel atuil Sodom nol Gomora las, man hmunan nu in daat isi ka. Mo nangan ne! Ta mam Un nahu hukung ngele dui pait, bel atuil man in dai sium mi lo ngas!”✡

Lamtua Yesus tek Un ima-ii las noan, mam oen haup susa-daat (Markus 13:9-13; Lukas 21:12-17)

16 “Nangan ne! Ta Auk in nutus mia ni, banansila el Auk nutus lae-blai lako se ngot huin in daat isi ngas hlala. Undeng na le mi musti pake kutan, banansila el ula in nuting taan lalan na, nol mi dalen nas musti niu, banansila el korkifi ka in nuli nol babanan na.✡ 17 Mo doha-doha lo! Ta mam atuli tao mi le bosor isi, tuladang el ngot huin in sau tele lae-blai ka. Mam oen pel nol mi lakom se maan in nehan dais agama kua. Nol mam oen diku-puang mi se uma-um in kohe-kanas sas. 18 Mam oen pel nol mi lakom ngada se gubernur ra nol lahing nga, undeng mi in muid Au ka. Mo

---

* **10:3** Muid atuil in tana ngas sam Tadius ngaal didang nga Yudas (Yakobus ana ka), ngat kon se Lukas peke 6:16. † **10:4** Partei Selot nia, man nuting lalan le halin oen bebas deng pamarenta Roma la. Kon oen ngali partei ni noan ‘Patriot’. ✡ **10:10** Korintus mesa la 9:14; Timutius mesa la 5:18 ✡ **10:14** Dehet deng Aan in Nutus sas 13:51 ✡ **10:15** Lukas 10:4-12; Matius 11:24; Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 19:24-28 ✡ **10:16** Lukas 10:3

mi musti pake dola na, le tek oen deng Auk Dehet Dais Banan na. Nini ela
lam, atuil man taan Ama Lamtua lo ngas kon, ming haup dehet deng Au.
19 Mo eta oen pel nol mi lakom ela lam, mi lii deken noan, ‘Lakom auk aa
noan saa? Tamlom auk siut elola la?’ Nangan le lii ela deken, ta lius un
oras sa lam, mi Aman in ne sorga ku tek bel mi in aa elola ka. 20 Oras na
lam, asa man mi in aa ngas maas deng mi lo, ta Un Koo Niu ka man tui mi
le aa elola.✡
21 Mam mi tinang esan tuun, tiam se uma mes dalen, eta muik atuli in
parsai se Au kam, un kaka-palin nas esan man nuting lalan le keo tele una.
Hidim etan ana mes man parsai se Au lam, mam un ama ka esa man keo
una. Eta ina-aman nas parsai se Au lam, mam oen anan nas esan man
keo tele one.✡ 22 Ngat te, ta mam totoang atuli li kom mi lo isi, undeng
mi in muid Au ka. Mo atuil in tahang napiut didiin hidi ka, mam Ama
Lamtua Allah belen boa-blingin.✡ 23 Eta atuli tao mi dadaat se kota mesa
lam, lail lakom se kota didang. Auk in tek mia ni toma, mam mi laok
papmes totoang kota in se Israel lias lo bii, mo Au, Atuling Baktetebes ni,
pait maang son.
24 Auk niam mo mi Gurun nol mi Tuang. Taom atuli todan guru mes dui
deng un ima-ii las. Nol oen todan tuang mes dui deng un anan in dake
ngas.✡ 25 Eta ima-ii las tui, le oen in tana ka tatai nol oen gurun na son
nam, oen nataka kam nola. Nol eta atuil in dake ngas tui, le oen in tana
ka tatai nol oen tuang nga son nam, oen kon nataka kam nola.
Tiata nangan ne! Eta atuli noken Au, man daid um lamtua kia, noan,
‘Ku niam Balsebul, uikjale kas laih tuan na!’ Lam salolen nol mia, man
daid um isin nas sa, taon elola ko mi ngalan nas daat dui pait.”✡

Lii atuli li deken, ta Ama Lamtua Allah doha-tinang mia (Lukas 12:2-7)

26 “Tiata mi lii nol atuil in labang mia ngas deken. Ta asa man atuli li in
dakes buni-buni ka, mam atuli li totoang ngat netas.✡ 27 Asa man Auk in
tui mi siing-siing nga, mam mi musti laok tek totoang atuli lia. Nol asa man
Auk tek mian ete-ete ka, mam mi musti laok papmes totoang ingu-mana
las le tek atuli las. 28 Lii atuli li deken, ta oen suma tao tele nal atuli li
aap-sisin na tukun, mo oen tao tele nal atuli li hmangin lo. Tiata mi musti
lii se Ama Lamtua Allah, ta suma Un sii man muik kuasa le piul tamang
atuli li aap-sisin na nonool hmangin na, lako tasi ai man kaloe hidi nutus
taan lo ka. 29 Tao tes mi dalen nas. Atuli hee kee ael se pasar, nol osa
bubuit tuun. Mo muik tahan mes lo kon man nahi le mate, eta mi Aman
in ne sorga ku, tade lo. 30 Mi Aman in ne sorga ku kon ngat mia ka, lako
pes sa-saa anang blutu kas. Mi klangan in ne mi bon nas kon, Un taan
hidis. 31 Tiata mi lii deken! Undeng Ama Lamtua Allah in sukat mia ka,
osa dui deng kee ale las totoang.”

Mae in hao Lamtua Yesus deken (Lukas 12:8-9)

32 Hidim Yesus aa pait elia, “Atuil in lii lo, le hao Auk se atuil hut mamo
in ne apan-kloma ki ngias silan na, mam Auk kon hao un se Auk Amang
in ne sorga ku sila, noan, ‘Un nam, Auk atulin.’ 33 Mo atuil in kaen Auk
se atuil hut mamo silan noan, un taan Auk lo ka, mam Auk kon tek Auk
Amang in ne sorga ku noan, ‘Auk taan atuling ni lo.’ ”✡

✡ **10:20** Markus 13:9-11; Lukas 12:11-12; 21:12-15 ✡ **10:21** Markus 13:12; Lukas 21:16 ✡ **10:22** Matius 24:9, 13; Markus 13:13; Lukas 21:17 ✡ **10:24** Lukas 6:40; Yuhanis 13:16; 15:20 ✡ **10:25** Matius 9:34; 12:24; Markus 3:22; Lukas 11:15 ✡ **10:26** Markus 4:22; Lukas 8:17 ✡ **10:33** Timutius dua la 2:12

Lamtua Yesus maa le tao atuli li labang apa, mo daem nol apa lo (Lukas 12:51-53; 14:26-27)

34 “Mi bali noan, Auk maang nol kil in dame se apan-kloma ki deken.
Ta Auk maang le tao atuli li labang apa mes nol mesa. 35 Auk maang se
apan-kloma kia, muid asa man Ama Lamtua mee-baha las in tek meman
son noan,
‘Mam aan biklobe labang nol un ama ka,
aan bihata labang nol un ina ka,
nol nalen labang un been na,
36 ta uma la isin na esa, man labang apa mes nol mesa.’✡
37 Tiata atuil in tade baktetebes le muid Au ka, musti namnau Auk *dui*
deng totoang; dui deng un ina-aman nas, nol dui deng un anan nas. Ta
lo kam, atuling na tatai in daid Auk atulin lo. 38 Undeng atuil in tade le
muid Au, mo dai lepa-haal in susa-daat lo ka, tatai in daid Auk atulin lo.✡
39 Ta atuil man tade le mate undeng in muid Au ka, mam un haup in nuli
napiut nol Ama Lamtua. Mo atuil in suma kom le nuil taung un apa ka sii
ka, mam un haup in nuli napiut nol Ama Lamtua lo!”✡

Mam Ama Lamtua Allah balas asa man atuli li in dake ngas (Markus 9:41)

40 “Atuil man sium mi nol babanan nas, kon sium Au. Nol atuil man
sium Au ngas kon, sium Ama Lamtua Allah man in nutus Au ka.✡ 41 Eta
atuli sium Ama Lamtua Allah mee-baha mesa, undeng mee-baah na aa
deng Ama Lamtua, lam mam Ama Lamtua balas una ka, banansila el Ama
Lamtua in balas mee-baah na ka kon. Nol atuil in sium atuling dael lolo
mesa, undeng atuling na muid Ama Lamtua in koma ka baktetebes sa,
mam Ama Lamtua balas una ka banansila el Un in balas atuling dael lolo
na ka kon. 42 Atuil in sium atuil ana ngas undeng oen in muid Au ka, taon
elola ko Ama Lamtua balas una. Atuli li suma beles ui muti klas mes sii
kon no, Ama Lamtua Allah nadidingun lo.”

11

Yuhanis in Sarain Atuli ka nutus atuli laok ketan Lamtua Yesus (Lukas 7:18-35)

1 Nikit Yesus tek hidi Un ima-ii at hngul dua kas kon, Un laok papmes
ingu-iung in ne dale na ngas, le tui atuli las nol tekas deng Ama Lamtua
Allah Dehet Dais Banan na.
2 Dedeng na lam, Yuhanis ne bui dale son. Nikit un ming totoang asa
man Yesus in tao son nas kon, un lok un ima-ii las laok ketan Yesus noan,
3 “Ama Lamtua Allah hid meman son deng hmunan nu noan, Un le tunang
Kristus maa halin bel boa-blingin kit atuil Yahudi lia. Paap niam, Kristus
se? Tamlom kaim musti natang atuil didang pait ta?” Tiata oen lakos ketan
Yesus ela.
4 Ming ela kon, Yesus siut noan, “Mi ming nol net esan son. Tiata mi pait
le laok tek kaka Yuhanis noan, totoang daid muid asa man Ama Lamtua
Allah mee-baah Yesaya la in dul meman son noan:
5 Atuil tedo kas, haup in neta.
Atuil hlukut-kait tas, laok nala.
Atuil in iil baih-bluku ngas, banan.
Atuil kiu kas, ming nala.

✡ **10:36** Mika 7:6 ✡ **10:38** Matius 16:24; Markus 8:34; Lukas 9:23 ✡ **10:39** Matius 16:25; Markus 8:35; Lukas 9:24; 17:33; Yuhanis 12:25 ✡ **10:40** Markus 9:37; Lukas 9:48; 10:16; Yuhanis 13:20

Atuil in mate ngas, nulis pait.
Atuil kasiang ngas, ming haup Dehet Dais Banan na.✡
6 Tiata elia: laok tek kaka Yuhanis noan, mam un ulat eta un parsai
napiut se Au. Undeng mam Ama Lamtua Allah bel hangun se atuil man in
parsai se Au nol hutluul lo ngas!”
7 Yuhanis ima-ii las pait kon nam, Yesus aa nol atuil hut mamo kas deng
Yuhanis noan, “Dedeng mi laok nuting Yuhanis se maan in ete tuun nua
ka, mi nangan noan laok tutnaal atuil tuladang elola la? Taon elola ko mi
laok se nua ka, le tutnaal atuil in bloen-blahen, man tuladang el uun in
late lako-pait muid angin na lo! 8 Nol taon elola kon, mi laok le tutnaal
atuil in pake kai-baut osa-osa lo, undeng atuil tuladang ela ka suma nuli ne
sonaf dalen tuun! 9 Tiata mi nangan noan mi laok tutnaal atuil tuladang
elola la? Mi nangan noan, laok nuting Ama Lamtua Allah mee-baha ke?
Lam toma! Un nam mee-baah in muun dudui. 10 Ta Ama Lamtua Allah
Buk Niu ka dul meman son deng Yuhanis noan,
‘Hii ke! Auk nutus Auk atulin nia,
le laok sai lalan bel Ku.’✡
11 Hii babanan ne! Se apan-kloma ki muik atuli mes lo kon, man uhu dui
deng Yuhanis. Mo deng atuil man in hao noan, Ama Lamtua Allah nam
Lahi ka, un atuil in ana dui kon no, un uhu dui deng Yuhanis. 12 Kilan deng
Yuhanis in nikit un osa la ka, maa lius leol neot nia, muik atuli mamo son,
man tamas daid Ama Lamtua Allah nenan. Mo muik atuli teng pait, man
nangan kula noan, oen musti hote-dait le dising atuli li tama daid Ama
Lamtua Allah atulin. 13 Maa lius Yuhanis in Sarain Atuli ka in maa ka,
taom kit atuil Yahudi li nuil muid upung Musa nol Ama Lamtua Allah
mee-baha las atorang ngas.✡ 14 Ta parsai se Au, Yuhanis nam mo upung
Elia, man Ama Lamtua Allah mee-baha las tek meman son, deng un in pait
maa ka.✡ 15 Tiata atuil in kom le nangan tana ngas, musti hii babanan!
16 Auk bel kleta, le halin mi taan atuil hahalas ni tuladang elola ka. Ta
oen nam banansila el tana-anang in dada-daad ne pasar ra ngas. Oen taan
in kidu-ahan nol oen tapan nas noan,
17 ‘Hoe! Kaim huu suling leo-leo,
mo mi tidan nol dalen kolo lo.
Hidim kaim tao dain dael ili,
mo mi lilu lo.’
18 Mi niam banansila el tana-anang man in kaen daat tas. Dedeng
Yuhanis maa ka, un kom in telang, nol niun anggor lo. Mo atuli las
noken un noan, ‘Un tom uikjale!’ 19 Mo halas ni, Au, Atuling Baktetebes
nia, maang son. Auk telang lo, nol Auk niun anggor. Ta atuli las noken
Auk noan, ‘Un nam atuil in kom naseke! Mauh daat isi! Un laok nakbuan
nol atuil in sium bea ngas! Buan nol atuil in tom lo ngas! Taan apa ka
loo!’ Mo mi taad Auk in aa nia le! Ama Lamtua in tana ka, ngat tanan se
Un atulin nas in nuli ka.”

Atuli las dai sium Lamtua Yesus lo (Lukas 10:13-15)

20 Hidi na kon, Lamtua Yesus mulai kaing atuil man in daad se ingu dehe
ngas. Un tao taad herang mamo dui se la son, mo oen dai nang soleng oen
in kula-sala ngas, le muid Ama Lamtua lalan in nuil toma ka lo. 21 Yesus
kaing oen noan, “Mi atuil Korasin nol atuil Betsaida! Doha le! Mam mi
nahim tom in daat! Auk tao taad herang bili-ngala son se mi sila-matan,

✡ **11:5** Yesaya 35:5-6; 61:1 ✡ **11:10** Meliaki 3:1 ✡ **11:13** Lukas 16:16 ✡ **11:14** Meliaki 4:5; Matius 17:10-13; Markus 9:11-13

mo mi dai parsai Ama Lamtua Allah lo. Molota mi niam atuil Yahudi, man hao noan taan Ama Lamtua. Mo etan tada-taad herang man Auk in tao se mi ingu la ngas, daid muna se kota Tirus nol kota Sidon nam, taon elola ko nesang ngi eli son ta, atuli-atuil in ne ua ngas, pesang son deng oen in kula-sala ngas, le muid Ama Lamtua. Nol taon elola ko, oen kon pake kai-baut dael ili, hidim tao auh se oen bon nas, le daid tada noan, oen maingasar nol oen in kula-sala ngas. Molota atuil Tirus nol atuil Sidon nas nam mo, atuil Yahudi lo, mo oen hao le taan Ama Lamtua.✡ 22 Baktebes! Mam mi ngat esan! Eta Ama Lamtua nutus totoang atuli li dasi las sam, atuil Tirus sas nol atuil Sidon nas hukung nga, kahan dui deng mi hukung ngas.

23 Atuil Kapernaum me! Doha loo! Mi nangan noan, mam Ama Lamtua nikit sakeng mi lakom sorgam deken. Ta ela loo! Mam Ama Lamtua pasang tamang mi lakom se naraka lua! Eta noan tada-taad herang man Auk in tao se mi ingu la ngas, daid muna se kota Sodom mam, taon elola ko Ama Lamtua Allah tao didaan kota na lo. Ta eta atuil Sodom mas net taad herang nias sam, taon elola ko oen nang soleng oen in daat tas son.✡ 24 Baktebes! Mam mi ngat esan tuun! Eta Ama Lamtua nutus totoang atuli li dasi las sam, atuil Sodom mas hukung nga, kahan dui deng mi hukung ngas!”✡

Lamtua Yesus nusi atuli li le muid Una, halin nam oen haup in kuat-tes pait
(Lukas 10:21-22)

25 Aa hidi ela kon, Yesus kohe-kanas noan, “Papa! Paap man daid Tuang Tene ne apan-dapa kua nol apan-kloma kia. Auk nodan mamo-mamo, undeng Paap buni dais nias nahin na, deng atuil in koaok daat tas nol atuil in nataka apa ka noan, oen nam atuil in tana ngas. Molam Paap sai dais nas totoang bel atuil ana ngas, nol atuil in tao apa ka deng dadale ngas. 26 Baktebes Papa! Ta na man tao Paap dalen kolo!”

27 Kohe-kanas hidi ela kon, Yesus tek atuil in se la ngas noan, “Mi hii babanan ne! Auk Amang in ne sorga ku, bel Auk totoang in kuasa ngas son. In taan Auk babanan na, suma Auk Amang ngu sii. Nol in taan Auk Amang ngu babanan na, suma Un Ana ka sii, na Au. Nol Auk huil atuli tenga, le tekas halin nam oen kon taan nal Auk Amang ngu nol babanan.✡

28 Mi totoang man kaem deng in daek mumuun nas, maa le muid Au! Mi totoang man lepa-haal dais ngele ngas, maam se Au lia! 29 Eta mi sium Auk in tui-tikang ngias, le laok leo-leo nol Au lam, kit niam tuladang el aus-sapi dua, man pel kai in bali dale mes leo-leo. Ta Auk daleng ngi niam, banan, nol Auk daleng ngi deng dadale. Eta mi muid Au lam, mi dadim kuat-tes pait.✡ 30 Undeng Auk in tui-tikang ngas, sus lo. Nol Auk in prenta ngas, ngele lo.”

12

Atuli las kritik Lamtua Yesus deng leol teen in dake
(Markus 2:23-28; Lukas 6:1-5)

1 Oe mesan na, tom nol atuil Yahudi las leol teen in dake, Yesus nol Un ima-ii las laok deng atuli las klapa dalen. Un ima-ii las lubus, tiata oen ket gandum isin le lako mo kaa la-lalan. 2 Se na, muik atuli at ila lo deng partei agama Farisi, man kil dididi oen hadat Yahudi la. Net Yesus ima-ii

✡ **11:21** Yesaya 23:1-18; Yeskial 26:1—28:26; Yoel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sakarias 9:2-4 ✡ **11:23** Yesaya 14:13-15; Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 19:24-28 ✡ **11:24** Matius 10:15; Lukas 10:12 ✡ **11:27** Yuhanis 3:35; 1:18; 10:15 ✡ **11:29** Yermia 6:16

las tao ela kon, oen kaing Yesus noan, “Ku ima-ii las ket gandum isin tom nol leol teen in dake! Tao ela deken! Ta in ela ka kaliut kit atorang nga son.”✡
3-4 Mo Yesus situs noan, “Elola! Mi nangan net upung Daud dehet ta lo ke? Upung Daud nol un ima-ii las tain seen, undeng oen lubus isi. Kon, oen taam lakos Ama Lamtua Allah Hleep in Kohe-kanas sa, le kat ruti man tulu agama las in bel Ama Lamtua son nas, le kaa. Molota suma tulu agama las siis, man bisa kaa ruti nas, mo atuil didang ngam bisa lo. Dedeng na, upung Daud nol un ima-ii las kaa, mo muik atuli in bel kula one lo. Mi hnika noan, les taan Ama Lamtua Allah in Dula Niu ka lo!✡ 5 Ta ne in Dula Niu ka kon dul noan, tulu agama in lii-lau se um in kohe-kanas sas, daek se leol teen in dake. Mo na kula lo.✡ 6 Hii ke! Hmunan nu um in kohe-kanas sa atuli nangan dui, mo halas ni muik in muun dui pait. Na mo Au, Atuling Baktetebes sia. 7 Ne Ama Lamtua Allah in Dula Niu ka dalen, Ama Lamtua Allah tek noan, ‘Auk in koma ka elia: Auk atulin nas musti tulu in namnau apa, mes nol mesa. Eta oen tao ela lo kam, oen hmukit in todan-lahing man oen in kil bel Au ngas, muik nahin saa lo.’ Tiata, eta mi nangan taan Ama Lamtua in teka ka baktetebes sam, taon elola ko mi bel kula Auk ima-ii lias lo. Undeng oen tao kula saa lo!✡ 8 Ta Auk niam, Atuling Baktetebes sa. Auk man muik hak le nutus noan, atuli li boel daek asa, tom se leol teen in dake.”

Lamtua Yesus tao banan atuli, tom nol leol teen in dake (Markus 3:1-6; Lukas 6:6-11)

9 Hidi deng na kon, Yesus lako nang maan na, le lako se oen um in kohe-kanas sa. 10 Se na, muik biklobe mesa, man ima halin na mate. Atuil Farisi las nuting-nuting lalan le bel kula Yesus, eta Un tao banan atuling na tom nol leol teen in dake ka. Kon oen keket Un noan, “Muid kit atorang agama lia lam, boel tao banan atuil tom nol leol teen in dake tam lo ka?”
11 Kon Yesus situs noan, “Eta atuli mes lae-blai nahi tama lako bolo dalen, tom nol leol teen in dake kam, taon elola ko lae-blai na lamtua ka laok tao puting deng bolo ka, ta loo?✡ 12 Lam Ama Lamtua namnau atuli li dui deng atuling na in namnau un lae-blai la ka. Tiata atuli boel daek dais banan tom nol leol teen in dake.”
13 Hidim Un aa nol atuling in ima halin mate ka noan, “Kaka! Doong ku imam ma maa!” Ti atuling na doong un ima halin in mate ka, tukun nam un ima ka banan meman, banansila el un ima halin na kon.
14 Net ela kon, atuil Farisi las komali isi. Hidim oen haung bokas deng um in kohe-kanas sa, le lakos koo-dalen mes nol apa noan, “Kit musti nuting lalan, le keo tele Una!”

Ama Lamtua Allah man huil Lamtua Yesus le daek taung Una

15 Mo Yesus taan oen in nangan dadaat ta, tiata Un lako maan didang. Atuli hut mamo muid Una, kon Un tao banan totoang atuil in ili ngas. 16 Mo Un kaing oen noan, “Mi tek atuil didang noan, Auk niam mo asii ka deken.” 17 Un in tao ela ka, muid asa man Ama Lamtua Allah in tek, Un mee-baah Yesaya la meman son noan,

18 “Olan ngat le! Un niam, Auk Atulin in loka-loka man Auk huil nalan son na.
Auk namnau Una,
nol Auk daleng kolo tutungus nol Una.

✡ **12:2** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 23:25 ✡ **12:3-4** Samuel mesa la 21:1-6; Atorang deng Tulu Agama las 24:9 ✡ **12:5** Buk in Kahi 28:9-10 ✡ **12:7** Matius 9:13; Hosea 6:6 ✡ **12:11** Lukas 14:5

Mam Auk belen Auk Koo Niu kia,
le Un laok tui atuli li totoang se bangsa-bangsa lias
deng Auk lalan in nuil lolo ka.
19 Un nam, kom in teh kalas lo.
Un kon nikit-nikit apa ka lo.
20 Un dalen na banan.
Un tao sus atuil lo.
Kai in mana le tehen na kon, Un lukut tehen napiut lo.
Nol hadut in le mate ka kon, Un huu tele lo.
Un tui atuli li tutungus, didiin totoang bangsa li tana, le nuil muid Ama
Lamtua lalan in nuil lolo ka.
21 Mam totoang bangsa-bangsa lias parsai se Una, undeng oen taan noan,
Un nam mo asii ka.”✡

Guru agama las tudu Lamtua Yesus noan, uikjale kas tuang nga man bel Un kuasa
(Markus 3:20-30; Lukas 11:14-23)

22 Oe mesan na, atuli las kil bel Yesus atuling mesa, man tom uikjale, didiin un tedo nol aa nal lo. Kon Yesus nulut puting uikjale ka le tao banan una. Tiata atuling na ngat neta, nol aa nal meman. 23 Net ela kon, atuli las totoang herang-herang, hidim oen tek apa noan, “Bet Un niam laih Daud in hua-koet, man Ama Lamtua mee-baha las dulan meman son, deng lolo hmunan nua ka. Un niam, taon elola ko Atuling man kit in natang-natang nga!”

24 Mo nikit atuil Farisi las ming ela kon, oen sium lo. Tiata oen tek noan, “Hoe! Atuling ni nulut puting nal uikjale, undeng uikjale kas tuang Balsebul, man belen kuasa na.”✡

25 Mo Yesus taan atuil Farisi las in aa ka. Ta Un tek oen noan, “Mi in aa na, tom nol kit in nangan ni lo! Eta se nusa mes dalen, un hutun nas keng bali apa kam, taon elol le nusa na tahang nal napiut ta! Ela kon nol eta atuli se kota mes dalen, tamlom uma mes dalen, keng apa mes nol mesa lam, taon elola ko oen bakisan apa le sisakes ta lo! 26 Tiata eta uikjale kas taan in mus nol apa si-sii, hidim nulut bali apa kam, nesang lom oen tuang nga kil nal prenta pait lo! 27 Nangan ne! Mi atulin nas kon nulut puting nal uikjale. Lam oen pake kuaas deng uikjale kia le? Loo! Tiata mi boel aa dadahut noan, Auk pake uikjale kas in kuasa le nulut bali uikjale deken. Mam mi atulin nas esan man nutus noan, asa man mi in tudu Au na, kula. 28 Mo eta baktetebes Auk nulut uikjale ki nini kuasa deng Ama Lamtua Koo la lam, na tulu bel noan, Ama Lamtua nam meman Lahi, man muik ne mi sila-matan son.

29 Eta atuli le maa nuhu-dau sa-saa se atuil in kuat mes uma kam, un musti but atuling na muna le. Hidi halas-sam un nuhu-dau nal atuling na sa-saa las. Auk kon musti tao ela nol uikjale kas laih tuan na.*

30 Nangan babanan! Ta atuil in mes nol Auk lo ngas, musu nol Au. Nol atuil man hulung Auk in dake ngas lo ka, un nam tao didaan tuun.✡ 31 Tiata hii babanan Auk in teka nia le! Ama Lamtua Allah tade son le kose soleng atuli li in kula-sala ngas. Nol eta atuli aa dadaat tom atuil didang ngam, Ama Lamtua Allah tade nabael le bel ampong una. Mo eta muik atuli in brain aa dadaat Ama Lamtua Allah Koo Niu ka kam, Ama Lamtua Allah kose soleng un in kula-sala na pait lo. 32 Eta atuli aa dadaat labang Au, Atuling Baktetebes sia lam, Ama Lamtua tade le bel ampong una. Mo eta

---

✡ **12:21** Yesaya 42:1-4 ✡ **12:24** Matius 9:34; 10:25 * **12:29** Yesus tek ela, undeng Un muun dui deng uikjale kas laih tuan na, man taom oen noken ‘Balsebul’. ✡ **12:30** Markus 9:40

atuli aa dadaat le labang Ama Lamtua Koo Niu ka lam, didiin leol kiamat ti kon, Ama Lamtua Allah kose soleng un in kula-sala na lo.”✡

Kai ina nol un isin na
(Lukas 6:43-45)

33 Hidim Yesus aa napiut nol atuil Farisi las noan, “Nangan babanan! Kai ina banan nam, puting isin banan. Mo kai ina in banan lo ka, puting isin banan lo. Ta deng kai ina ka isin na, atuli li taan noan kai na, banan tam lo ka.✡ 34 Mo mi niam banansila el ul man in nole-lilung daat ta! Mi muik tatahan in aa dais banan lo. Undeng asa man muik ne atuli li dalen na ka, man mam puti deng un baha ka.✡ 35 Atuil banan nam, taon elola ko aa dais banan, undeng ne un dalen na muik dasi-dasi banan sii. Mo atuil daat tam, taon elola ko un aa dasi-dais daat, undeng ne un dalen na muik dasi-dais daat sii.

36 Parsai se Au! Ta eta leol kiamat ti maa lisu lam, Ama Lamtua Allah pres totoang atuli li dasi las. Dedeng na atuli li mesa-mesam musti situ-taal un dasin man in muik ambak lo ngas, esan. 37 Tiata doha loo! Ta mam Ama Lamtua Allah sukat mi in aa ngas, le nutus noan mi tom in hukung tam lo ka.”

Atuli las nodan Lamtua Yesus le tulu beles tada
(Markus 8:11-12; Lukas 11:29-32)

38 Ming Yesus in aa ela ka kon, muik guru agama dehe, nol atuil Farisi deeh, nodan Un elia, “Paap Guru, kaim kom le net Paap in tao taad herang, halin kaim tana noan, Paap in kuasa ka baktetebes maa deng Ama Lamtua Allah.”✡

39 Mo Yesus baet oen noan, “Hoeh! Mi atuil hahalas ni man dai hii-ming se Ama Lamtua lo ngas! Mi suma taan in daek dadaat sii! Mi nodan taad herang kon no, Auk tao bel mi lo. Undeng hmunan nu Ama Lamtua bel taad herang son nini mee-baah Yunus. Na nol son!✡ 40 Yunus lelo tilu nol duman tiul se ikan tene mes tain dale! Ela kon nol Au, Atuling Baktetebes sia. Mam Auk niu lakong se atuil hmate kas mana lua, dedeng tilu, lelo tilu.✡ 41 Mam eta Ama Lamtua daid Atuil in nutus dasi se leol kiamat tia lam, atuil Niniwe las dil le daid saksi, hidim klaa nol mi noan, ‘Mi totoang niam ngengom isi!’ Hmunan nu atuil Niniwe las hii-ming Yunus, Ama Lamtua mee-baha la tuun, mo oen nang soleng oen in kula-sala ngas meman. Mo mia lam loo. Molota halas ni muik Atuling mes man uhu dui deng Yunus, muik ne mi hlala ka son, na Auk niang. Mo mi dai muid Auk lo.✡ 42 Mam se leol kiamat tia lam, ina laih deng Seba, man deng loet-ahen nu kon, dil le daid saksi. Un tulu ima ka le klaa nol mi totoang man nuil hahalas nia ngas noan, ‘Mi totoang niam ngengom isi!’ Hmunan nu lahing bihatang na maa deng maan katang, le net nol mata beas esa deng laih Soleman in tana ka. Molota halas ni muik Atuli mes ne mi hlala ki son, man muun dui deng laih Soleman, na Auk niang! Mo mi dai tiu-hii Auk bubuit lo kon.”✡

Uikjale ka pait lako se atuling laih hmunan na
(Lukas 11:24-26)

43 “Eta uikjale ka tom in nulut puting, deng atuli mesa lam, uikjale na lako maan in ete tuun mes le teen in kae se la. Mo un haup maan in tom

---

✡ **12:32** Lukas 12:10 ✡ **12:33** Matius 7:20; Lukas 6:44 ✡ **12:34** Matius 3:7; 23:33; 15:18; Lukas 3:7; 6:45 ✡ **12:38** Matius 16:1; Markus 8:11; Lukas 11:16 ✡ **12:39** Matius 16:4; Markus 8:12 ✡ **12:40** Yunus 1:17 ✡ **12:41** Yunus 3:5 ✡ **12:42** Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 10:1-10; Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis dua la 9:1-12

nol un dalen na lo. 44 Kon un nangan noan, ‘Eeh! Haup maan lo elia lam,
banan dui ka auk pait lakong daad se atuling hmunan nua ka.’ Hidim un
pait, kon un tinang ngam mana la niu tuun, nol mana-koet babanan son.
45 Tiata, uikjale na laok haman tapnaeng un tapan at itu, man daat dui
deng una. Hidim oen totoang lakos daad se atuling na, le leo-leo tao bosor
una. Kon nam atuling na in nuli ka, daat dui pait keko lako. In ela ka kon,
tom nol atuil in nuil hahalas nia ngas.”

Lamtua Yesus nenan baktetebes sas
(Markus 3:31-35; Lukas 8:19-21)

46 Dedeng na, Yesus dehet mamaus nol atuil hut mamo kas sam, Un ina
ka nol Un palin nas maas le noan tutnaal nol Una. Oen dil tuun se likun
na, le tadu atuli laok haman Yesus. 47 Kon atuli maa tekan noan, “Papa!
Ku inam ma nol Ku palim mas ne likun nua. Oen le tutnaal Papa.”†
48 Yesus siut noan, “Auk inang baktetebes sa asii la? Nol Auk pail-kakang
baktetebes sas mo asiis sa?” 49 Hidim Un tulu laok se atuli-atuil in muid
Una ngas, le tekas elia, “Ngat, ta oen niam man Auk inang nga nol Auk
pail-kakang ngas. 50 Ta asii man daek muid Auk Amang in ne sorga ku in
koma ngas sam, oen nam, Auk nenan baktetebes sas.”

13

Lamtua Yesus bel kleta deng atuli in hising biin se dale bili-ngala
(Markus 4:1-9; Lukas 8:4-8)

1 Leol neot na Yesus puti deng um na, le lako daad se tubu Galilea la
suut ta. 2 Kon atuli hut mamo maas dil pukiu Una. Ta Un saek lako daad
se lui mes dapa, man nahun se na, le tui atuli las. Atuil in se tuu ka ngas
totoang hii se Una. 3 Kon Un tui oen nini kleta mamo-mamo. Un nahdehes
noan, “Atuil in daek klapa mesa, lako se un klapa la, le hising bini. 4 Oras
un hising bini las sa, teng nahis se lalan. Kon kee kas maa noto nuli biin
nas totoang.
5 Mo muik bini teng nahis tom se dale batu. Biin nas nupu hlapat,
undeng dale ka nihis. 6 Mo lelo sake tuun nam, nupung nas bloen le tuus.
Lole oen klaput tas taam muun se dale ka lo.
7 Muik bini teng pait, man naih tamas se blua-duli dales. Kon blua-duli
nas kadis tele nupung nas.
8 Mo biin tenga las pait tam, nahis tom se dale boa. Biin nas nupu le
daid tenes didiin isin. Muik in haup pait isin, lalis buk tilu, teng haup pait
isin lalis buk eneng, nol tenga las haup pait lako pes lalis ngatus.✡
9 Asii muik hngila kam, hii babanan no!”

Lamtua Yesus tek noan, tasao le taom Un kom in tui nini kleta kia
(Markus 4:10-12; Lukas 8:9-10)

10 Hidi kon Yesus ima-ii las maas le keket Un noan, “Tasao le Paap tui
atuil hut mamo nas nini kleta kia?”
11 Kon Yesus siut noan, “Undeng mi le nangan taan baktetebes deng Ama
Lamtua Allah prenta la, tiata Auk tek kleta na nahin na meman. Mo eta
atuil didang ngam, Auk tuis nini kleta tuun. 12 Ta atuil in kom isi le nangan
taan deng Ama Lamtua in koma ngas baktetebes sa, mam Ama Lamtua
taon le un nangan taan dui pait. Mo atuil in dai toe muid Ama Lamtua in

† **12:47** Muik in dula dais Yunanin deeh dul bango 47 ki lo. ✡ **13:8** Lukas 5:1-3

koma ngas lo ka, mam Ama Lamtua tao un le ngengo tapnaeng.✡ 13 Auk
tui oen nini kleta tuun, undeng:
‘Oen netan son,
mo dai tanan lo.
Oen ming son,
mo dai muid lo.’
14 Oen nam banansila el Ama Lamtua Allah mee-baah Yesaya la in dul
son noan,
‘Mam mi ming,
mo mi dai nangan tanan lo.
Mam mi neta,
mo mi dai taan asa man in daid son na lo.
15 Undeng atuil nias dalen nas didi,
oen kon tao oen hngilan nas le kiu,
nol tao matan nas le tedos.
Tiata nang le halin nam, oen hngilan nas kiu,
nol oen matan nas tedos tuun lako.
Le halin Auk tao banan oen deken tia,
undeng oen dai muid Auk lo.’✡
16 Mo mi niam ulat! Lole mi net esan nini mi matan son, nol ming esan
nini mi hgilan son. 17 Auk in tek mia ni tom baktetebes! Hmunan nu Ama
Lamtua mee-baha las, nol atuli-atuil man dalen lolo ngas, kom isi le net
asa man mi in net son nia, mo oen netan lo. Oen kon kom isi le ming asa
man mi in ming son nia, mo oen ming hapun lo.”✡

Lamtua Yesus tek puting kleta deng bini la nahin na (Markus 4:13-20; Lukas 8:11-15)

18 Dehet hidi ela kon, Yesus tek oen noan, “Tiata mi hii deng kleta apin na
nahin ni lolen. 19 Biin in nahi se lalan na ka, mo atuil man ming in Teka-
teka deng Ama Lamtua Allah in kil prenta ka, mo nangan tanas baktetebes
lo. Kon nam uikjale ka tuang nga maa nuhu-dau lai-niin in Teka-teka nas,
deng atuling na dalen na.
20 Biin man nahi se dale batu ka, mo atuil man hii-ming Ama Lamtua
in Teka-teka ngas, hidim un simus nol dalen kolo. 21 Mo in Teka-teka nas
muik klaput lo. Undeng na le, tahang nesang se atuling na dalen na lo.
Eta atuil didang tao sus una, undeng un in sium in Teka-teka nas sam, un
sao soleng in Teka-teka nas.
22 Nol biin man nahi se blua-duli hlala ka, banansila el atuil man ming
in Teka-tekang ngas son. Mo un kukaum isi nol in lako-dake bili-ngala
le halin haup in nuli bana-banan tuun. Kon un in kukamu nas totoang,
dising soleng in Teka-teka nas deng un dalen na, didiin muik nahin pait
lo.
23 Mo biin in nahi tom se dale boa ka, banansila el atuil in tidi hngila ka,
le sium in Teka-tekang ngas nol muid Ama Lamtua in koma ka. Hidi kam
un daek dasi-dais banan si-sii, tuladang el biin man haup isin na. Muik in
haup pait isin lalis buk tilu, muik in lalis buk eneng, nol tenga las haup
pait isin lako pes lalis ngatus.”

Lamtua Yesus bel kleta deng bluan in se klapa hlala

24 Yesus bel kleta mes pait elia, “Ama Lamtua Allah in kil prenta ka,
banansila el atuli mes hising biin banan se un klapa la. 25 Oras duman le
totoang atuli li niin nala, kon nam atuil daat maa hising blua lii se klapa

✡ **13:12** Matius 25:29; Markus 4:25; Lukas 8:18; 19:26 ✡ **13:15** Yesaya 6:9-10 ✡ **13:17** Lukas 10:23-24

la. 26 Nikit klapa la puting isin kon, atuil in dake ngas net bluan nas nulis
leo-leo nol gandum mas. 27 Kon oen laok tek klaap lamtua ka noan, ‘Tuang!
Leol neot na kaim hai biin banan se tuang klapa la, ta lo? Lam tasao le
halas ni bluan mamo isi son nia le?’
28 Klaap lamtua ka siut noan, ‘Nas atuil daat tas in dake na.’
Kon un atulin in dake ngas bel in nangan noan, ‘Tuang, kaim laok top
nuli bluan nuas se?’
29 Mo un situs noan, ‘Deken! Ta eta mi top bluan nas sam, kit in soko-
hai biin banan nas kon hobodos hidi. 30 Nang le oen nulis leo-leo, lakos
lius oras in nui-nole ka. Lius oras na, halas-sam auk tek mi elia, “Mi tao
nakbuan blua lii las, le hidim butus hbutu-hbutu le loe soleng. Mo tao
nakbuan isin banan nas, le tamang lakos se um in pesang kakaat ta.” ’ ”

Lamtua Yesus bel kleta deng biin beas man ana blutu dui
(Markus 4:30-32; Lukas 13:18-19)

31 Hidi nam Yesus dehet napiut noan, “Auk tapnaeng kleta mes pait, le
halin mi taan noan, taon elola le Ama Lamtua Allah daid Laih bel atuli
mamo kia. Un atulin nas hmunan nu bubuit tukun, mo nesang le keko
lako lam, oen mamo tapnaeng nol kuat tapnaeng, banansila el kai beas
ana blutu, man atuli hai se un klapa la ka. 32 Beas na, ana blutu dui kon
no, eta un nuil maa son nam, un daid kai ina man in tene dui se klapa la,
didiin kee kas hong maas koet hno se bango ngas.”

Lamtua Yesus bel kleta deng bibit ruti
(Lukas 13:20-21)

33 Yesus bel kleta didang pait elia, “Hmunan nu atuil in muid Ama
Lamtua Allah ngas bubuit tukun, mo nesang le lako lam, oen mamo
tapnaeng daid buan tene mesa, banansila el bibit ruti, man bihata mes
katan le kutang nol tarigu sak mesa.* Kon nam bibit ruti na tao tarigu la
le hus daid tene.”

Lamtua Yesus nini kleta, le tui dasi-dais balu man atuli li ming netas lo bii
(Markus 4:33-34)

34 Yesus tui atuli mamo nini dehet mamo ela, mo Un suma dehet nini
kleta tuun. 35 Un tui ela muid asa man Ama Lamtua Allah mee-baha la in
dul meman son noan,
“Mam Auk tui nini kleta.
Mam Auk tek puting dasi-dais man atuli li ming netas lo bii,
ninin deng Ama Lamtua in koet apan-kloma kia ka, maa lius leol
nia.”✡

Lamtua Yesus tek puting kleta deng blua lii man se klapa hlala ka, nahin na

36 Hidi na kon, Yesus lako nang soleng atuil hut mamo kas le pait uma.
Kon Un ima-ii las maas le nodan Un noan, “Papa! Tulung tek puting bel
kaim kleta deng blua alas sa nahin na le!”
37 Kon Yesus situs noan, “Atuling man hising biin banan na ka, Au,
Atuling Baktetebes sia. 38 Nol klapa la na mo, apan-kloma kia. Biin banan
nas mo atuli-atuil man tamas son, le daid Ama Lamtua Allah nenan. Nol
blua lii las nam, atuli-atuil in daid uikjale kas tuang nga nenan. 39 Hidim
atuling daat man maa hising bluan na sa, mo uikjale kas laih tuan na. Nol

---

* **13:33** In dula dais Yunanin na dul noan, ‘tarigu *sata* tilu”. *Sata* mesa lam, nataka le tarigu litir 12. Tiata *sata* tilu lam, litir 36, na sama nol tarigu kilu 21. ✡ **13:35** Buk in Naka-nahalit 78:2

oras in nui-nole ka, leol kiamat ta na. Atuil in nui-nole ngas nam, Ama Lamtua Allah ima-ii in deng sorga nguas. 40 Mam lius leol kiamat tiam, oen tao nakbua bluan nas le loe nulis. 41 Ta mam Au, Atuling Baktetebes sia, tadu Auk ima-ii in deng sorga nguas maa, le halin oen tao nakbuan totoang atuil man muid Ama Lamtua prenta la lo ngas. Nol tao nakbua totoang atuil man neleng atuil didang, le boel muid Ama Lamtua prenta las lo ngas. 42 Mam oen pasang tamang atuil daat nas totoang, lakos se ai naraka dalen, banansila el bluan man tom in loe ka. Se na, halas-sam oen haup in susa-daat isi, nol lilu mumuun teen taan lo. 43 Mo asii man nuil lolo, nol daek muid Ama Lamtua Allah in koma ngas sam, mam oen daad napiut nol oen Ama Lahi, man in ne sonaf sorga kua. Se ua lam, oen langa kaloe banansila el lelo ka. Atuil in kom le ming se Au, halin nangan tana ngas, tidi hngilan le hii babanan!”

Lamtua Yesus bel kleta deng sa-saa man in osa isi

44 Yesus taplaeng kleta mes pait noan, “In kom le nangan taan baktetebes deng Ama Lamtua halin daid Un atulin ni niam, osa isi, tuladang el atuil man kom le haup sa-saa in osa isi mesa, man atuli buni se dale dalen. Atuling na maa kali dale ka, kon un haup sa-saa in osa isi na, tiata un dalen kolo isi. Un puan pait sa-saa na se dale ka, le pait uma lalaba tuun. Hidim un lako hee nuli un hmuki-nalan nas totoang, le lako sos dale na, halin un haup sa-saa in osa isi na.”

Lamtua Yesus bel kleta deng baut mutiara man osa isi

45 Yesus nahdeh napiut noan, “In kom le nangan taan baktetebes deng Ama Lamtua halin daid Un atulin na kon, banansila el atuil in sepo-dakang, man kom isi, le haup baut mutiara in osa isi mesa. Tiata un nuting-nuting baut mutiara le sosa. 46 Nikit un net baut mutiara mes man leok isi, kon un lalaba tuun pait uma, le lako hee nuli un hmuki-nalan nas totoang. Hidim un lako sos baut mutiara na, le halin nam un hapun meman.”

Lamtua Yesus bel kleta deng in loat ikan se pukat

47 Yesus nahdeh taplaeng pait noan, “Ama Lamtua Allah in kil bandu ka, banansila el atuli laok sao pukat mes se tasi kua. Kon pukat ta nal ikan bili-ngala. 48 Nikit pukat ta inu nol ikan kon nam, atuil tasi kas laok pel sakeng pukat ta lako onan na. Hidim oen daad le loat ikan nas deng pukat ta. Ikan banan nas, oen nisi tamang lakos se hlika la. Mo ikan ol man banan lo kam, oen pasang soleng.

49 Ela kon nol leol kiamat tia. Mam Ama Lamtua Allah ima-ii las maas deng sorgas, le tao bakisan atuil daat tas deng atuil man dalen lolo ngas. 50 Mam oen pasang tamang totoang atuil daat tas lakos ai naraka dales. Se na, halas-sam oen haup in susa-daat isi, nol lilu mumuun, didiin hidi nutus taan lo.”

Lamtua Yesus tui deng in tui blaan, nol in tui balu ka

51 Dehet hidi ela kon, Yesus keket oen elia, “Mi nangan taan totoang asa man Auk in dehet apin na son ne?”

Oen siut noan, “Nangan tanan son Tuang!”

52 Kon nam Yesus siut balis noan, “Banan! Ta guru agama man in tui baktetebes deng Ama Lamtua in Teka-teka, man dulas meman son deng hmunan nua ka, hidim kil dididi asa man Auk in tui hahalas nia ngas, banansila el um lamtua man kom in sai un maan in pesang hmuki-nalan nas, le tulu-balang un hmuki-nalan blaan nas, leo-leo nol un hmuki-nalan balu kas.”

Atuil Nasaret tas hutun soleng Lamtua Yesus
(Markus 6:1-6; Lukas 4:16-30)

53 Yesus tui hidi atuil hut mamo kas nini kleta kon, Un lako nang soleng
maan na, 54 le pait lako Un ingu-mana la. Se na, Un tama lako um in kohe-
kanas sa le tui atuli las se na. Totoang atuil man hii se Una ngas, herang
isi. Oen tek apa noan, “Wuih! Atuling ni in tana ki ana lo mo! Un hkolan
se ol nia le? Taon elola le Un tao nal taad herang nas sia? 55 Molota Un
niam suma tukang kai mes, ana. Kit taan Un ina Maria; nol Un palin nas,
Yakobus, Yusuf, Yudas nol Simun. 56 Kit kon taan Un palin bihata las, ta
le kit daad buan ne ingu mesa lam! Tiata Un haup Un in tana ka deng ola
ke? Nol Un haup kuasa in muun isi na, deng asii le?” 57 Undeng na le, oen
nangan nam seke, didiin oen dai hii-ming pait se Un lo.

Mo Yesus tekas noan, “Meman toma! Ama Lamtua Allah mee-baha mes
se maan didang ngam, atuli kom in todan una. Mo se un ingu-mana la,
nol un um isin nas esan nam, oen kom in todan una lo.”✡ 58 Oen dai parsai
se Yesus lo, tiata Un tao taad herang mamo se Un ingu-mana la lo.

14

Oen dait tele Yuhanis in Sarain Atuli ka
(Markus 6:14-29; Lukas 9:7-9)

1 Dedeng na, laih Herodes kil bandu se propinsi Galilea. Un kon ming
dehet kose-kose deng Yesus. 2 Un tek un atulin in dake ngas noan, “Yesus
niam, taon elola ko Yuhanis in Sarain Atuli, man hmunan nu auk tadu le
dait un bon na ka. Halas ni un nuli pait son nia! Undeng na le, un muik
kuasa in tao taad herang na.”

3 Laih Herodes aa ela, lole hmunan nu un tao dais nol Yuhanis, didiin un
daek Yuhanis le tamang lako se bui. Un dehet ta elia: laih Herodes saap
nol un palin Filipus sapa ka, ngala Herodias. Molota Filipus nol Herodias
dai apa lo bii. 4 Tiata Yuhanis kaing un oe-oe noan, “Ama lahi, boel kat ku
palim ma sapa ka deken. Ta na kaliut nol kit hadat Yahudi li son!”✡

5 Mo Herodes dai toe muid un lo, un saap nol Herodias tuun ela. Muid
in toma ka lam, Herodes kom isi le keo tele Yuhanis in Sarain Atuli ka. Mo
un tiud nol atuil hut mamo kas, undeng oen parsai noan, Yuhanis nam
mo Ama Lamtua Allah mee-baha. Tiata un tadu un atulin nas le laok daek
tamang Yuhanis se bui dalen.

6 Mo nesang lo kon, Herodes tao fesat leol in hua una. Dedeng na, ina
bi-laih Herodias ana bihata la, lako tidan saol atuil in haep pas. Un in
tidan na leko ana lo, didiin tao Herodes dalen kolo. 7 Tiata tidan hidi kon,
Herodes haman tana-bihatang na, le tekan noan, “Ku kom le nodan saa
deng au lam, teka! Tiam auk bel kun. Auk kil dididi auk in hida nia. Auk
sumpa nini Ama Lamtua Allah ngala ka.”

8 Ming lahing nga in aa ela ka kon, Herodias pake dola na le tui ana ka
halin nodan Yuhanis bon na. Tiata un laok nodan laih Herodes elia, “Papa!
Auk nodan Yuhanis in Sarain Atuli ka bon na, taon se dulang dalen, le kil
bel aun maa se nia.”

9 Ming tana-bihatang na nodan ela kon, Herodes maingasar. Mo un pel
pait nal un in sumpa ka lo son, lole totoang atuil in haep pas ming son nam.
Tiata un tao muid tana-bihatang na in koma ka. 10 Hidim un tadu atuli le
laok dait nutus Yuhanis bon na se bui dalen. 11 Oen dait nal Yuhanis bon

✡ **13:57** Yuhanis 4:44 ✡ **14:4** Lukas 3:19-20; Atorang deng Tulu Agama las 18:16; 20:21

na kon, oen taon se dulang, le laok bel tana-bihatang nga. Un sium nal dulang na kon, un totan laok bel ina ka.

12 Dedeng Yuhanis ima-ii las ming noan, oen dait nal Yuhanis bon na son kon, oen lakos kat un nitun na, le laok puan. Hidim oen lakos tek Yesus, deng asa man in daid nol Yuhanis son na.

Lamtua Yesus nalo atuli lihu lim lisi (Markus 6:30-44; Lukas 9:10-17; Yuhanis 6:1-14)

13 Dedeng Yesus ming dehet deng Yuhanis in maet son na kon, Un nol Un ima-ii las lakos deng maan na. Hidim oen saek lui le noan lakos se maan in ete tuun mesa, halin teen in kae. Mo atuil hut mamo kas ngat net Yesus nol Un ima-ii las lui la, muid tubu suut ta tuun. Tiata oen putis deng ingu-ingu las, le laok laba-laba tuun, muid lalan dael tuu. Kon nam, oen lakos lius muna Yesus nol Un ima-ii las, se maan Yesus in noan le lako ka. 14 Nikit Yesus niu deng lui la kon, Un ngat tam, atuli hut mamo daad natang Un son. Tiata Un dalen nahi nolas. Kon Un tao banan oen atulin in ili ngas.

15 Lelo-maun kon, Un ima-ii las maa tekan noan, “Papa! Banan dui ka Paap tadu atuil nias totoang, le laok sos in kaa se ingu-iung man dadani mo nua ngas. Ta lelo-maun son nian! Muik in kaa dudus lo kon ne nia.”

16 Mo Yesus situs noan, “Deken! Mi man beles in kaa.”

17 Mo oen siut noan, “Aau Papa! Kaim muik sa-saa le nalo atuil hut mamo nias lo. Kaim taon elola la? Ta kaim suma muik ruti bua lima, nol ikan dua siis!”

18 Mo Yesus tekas noan, “Hao, banan son na. Nolas maa se nia!” 19 Kon nam, Yesus tadu atuli las totoang le daad nakbua se bluan na dapas. Hidim Un kat ruti bua lim nas, nol ikan dua nas, le ngada lako el apan-dapa, nol nodan mamo se Ama Lamtua Allah. Hidi nam, Un bilas-bilas ruti las nol ikan nas, le tunang bel Un ima-ii las halin oen laok bating bel atuli las totoang. 20 Kon oen totoang kaa didiin silis. Kaa hidi kon, ima-ii las laok kat nakbuan in kaa lisi nas, didiin inu fuli hngul dua. 21 Totoang atuil in kaa ngas, nataka le biklobe lihu lima. Kaih tapnaeng bihata las nol tana-anang ngas lo bii na.

Lamtua Yesus laok deng ui dapa (Markus 6:45-52; Yuhanis 6:16-21)

22 Oen totoang kaa hidi kon, Yesus tadu Un ima-ii las le saek lui lakos muna se tubu halin nua. Mo Un dada nabael se la, le tadu atuil hut mamo kas pait. 23 Nikit oen totoang pait kon, Yesus sake lako se leten mes dapa, le kohe-kanas se la. Duman son, mo Un sii nabael se la. 24 Oras na lam, Un ima-ii las lui la lako katang se tubu hlala son. Mo oen tuku-bes bosor isi, undeng lui la lail saol angin, nol len tene kas kon pokas-pakis lui la. 25 Nukneha sain kon, Yesus laok muid one. Mo Un laok deng ui dapa. 26 Ngat net ela kon, ima-ii las nahkiut isi. Oen aa nol in lii noan, “Hoe! Nu baos tam saa nua!”

27 Mo Yesus tekas noan, “Lii deken! Ta ni Au, Yesus!”

28 Ming ela kon Petrus siut noan, “Eta ku nam baktetebes Tuang ngam, tadu auk laok deng ui dapang le tiang se Ku la.”

29 Kon Yesus situn noan, “Hao! Maa se nia!” Ti Petrus niu deng lui la, le lako bus el Yesus deng ui dapa. 30 Mo nikit Petrus nataka kam angin muun kon, un lii isi. Tiata un mele, ta un haman noan, “Idaa Tuang! Tulung auk le!”

31 Nol na kon, Yesus doong Un ima ka lalaba le kil Petrus. Un tekan noan,
“Petrus! Tasao le ku dalem ma hduan nia? Ku parsai Auk baktetebes lo
kia?”
32 Hidi nam oen duas saek lakos lui dapas, kon nam angin na ete meman.
33 Net ela kon, Un ima-ii las naka-naka Un noan, “Wuih! Paap niam meman
baktetebes Ama Lamtua Allah Ana!”

Lamtua Yesus tao banan atuil in ili ngas se Genesaret
(Markus 6:53-56)

34 Oen lakos lius se tubu halin nu kon, oen nius se iung Genesaret onan
na. 35 Oen in niu lakos sa, atuil hut mamo kas ngat taan oen meman. Ta
oen haman tek apa noan, “Hoe! Yesus maa son nian!” Oen lail lakos tek
papmes ingu-iung in se na ngas, kon nam atuli las kil nol totoang atuil
in ili ngas maas. 36 Oen nodan le eta bole lam, oen sepo tom Un kado la.
Undeng oen nangan noan, “Sadi atuil ili las sepo tom Yesus kado la tuun
kon, taon elola ko oen banan meman.” Tiata totoang atuil in ili man sepo
tom Un kado la ngas, banan meman.

15

Atuli seda Ama Lamtua Allah prenta la nini oen atorang ngas
(Markus 7:1-13)

1 Oe mesan na, muik atuil Farisi bua mes nol guru agama teng deng
Yerusalem, maas tutnaal nol Yesus. 2 Atuil Farisi las kil didi oen hadat
Yahudi la. Dedeng oen ming noan, Yesus ima-ii las kaa lam, haun iman
muid hadat ta in koma lo kon, oen kom lo isi. Ta oen maas le bel kula
Yesus noan, “Tasao le ku ima-ii las kaa lam, haun iman nas muna lo kia?
Na labang nol kit upu kia-kaon nas hadat ta son!”
3 Mo Yesus situs noan, “Mi tao apan nas banansila el atuil banan na,
molota mi daat isi! Lole mi taan isi in labang Ama Lamtua Allah prenta la,
le muid mi upu kia-kaon nas hadat ta. 4 Ta Ama Lamtua Allah prenta son
noan, ‘Todan mi ina-aman nas.’ Nol tapnaeng pait noan, ‘Eta atuli mes lote
un ina ka, tamlom ama ka lam, musti hukung tele.’✡ 5-6 Mo mi tui didang
pait. Mi tek noan, ‘Atuli mes ina-aman tuka-dabun isi elol kon no, boel
pake sa-saa man un in hid son, le bel Ama Lamtua ngas halin tulung oen
deken, undeng un hid hidi son le bel Ama Lamtua.’ Mo nini in tui ela ka,
mi soleng Ama Lamtua Allah prenta la son na, le seda nini mi atorang nga
lolen. 7 Undeng na le, apin Auk tek mi son noan, mi tao apan nas banansila
el atuil banan na, molota mi daat isi! Na tom nol asa man Ama Lamtua
mee-baah Yesaya la in dul meman son deng mi lolo hmunan nua ka! Ta
Ama Lamtua pake un le dul noan,

8 ‘Muik atuli naka Au,
suma nini oen bahan nas tuun, mo nini oen dalen nas lo.
9 Oen tao ela kon no, parsum tuun.
Oen dai muid Auk lo,
ta oen suma muid atuli li atorang ngas tukun.’ ”✡

Dais daat in puit deng atuli li dalen
(Markus 7:14-23)

10 Hidi kon, Yesus haman atuil didang in se la ngas le tuis noan, “Tidi
hngilan babanan, le halin mi nangan tana! 11 Asa man tama lako atuli li

✡ **15:4** Dehet in Puit deng Dale Mesir 20:12; 21:17; Atorang deng Tulu Agama las 20:9; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 5:16 ✡ **15:9** Yesaya 29:13

bahan na, tao hmomos oen lo. Mo asa man puti maa deng atuli li bahan na, man tao hmomos one."
12 Kon nam Yesus ima-ii las maas le tekan noan, "Paap tana tam! Atuil Farisi las koon-mali isi nol Paap in aa apin na."
13 Mo Yesus situs noan, "Mam Auk Amang in ne sorga ku, kat soleng atuil man tui muid Un in koma ka lo ngas. Na banansila el atuli top soleng sa-saa in mula, man un koman lo ka. 14 Tiata toe muid atuil Farisi las deken! Ta oen nam banansila el atuil tedo, man pela-noen atuil tedo. Mam oen leo-leo nahis tamas bolo dalen."✡
15 Kon nam Petrus aa noan, "Papa tulung tek kaim kleta apin na nahin na le!"
16 Yesus siut noan, "Mi kon tanan lo bii ke? 17 Un nahin na elia: asa man kit kaan na, taam lako kit bahan, hidim napiut lako kit tain dale, halas-sam puti pait lako maan in soleng ngua. 18 Mo asa man puti deng kit bahan nia, man tao hmomos atuli lia, didiin Ama Lamtua Allah kon nikis una, nol dai sium un lo.✡ 19 Ta muik dais daat mamo, man puti deng atuli li dalen! Banansila el: nangan dadaat, keo atuli, laok kula nol atuli-bihaat man un sapa lo, nako, saksi in nole-lilung daat, nol bilu-aa le tao didaan atuli ngala. 20 Dasi-dais in ela ngas, man tao hmomos atuli lia. Etan atuli li suma kaa, mo haun ima ka muid hadat ta lo kam, na tao hmomos un lo."

Lamtua Yesus hulung blalan bihatang mesa, man atuil Yahudi lo (Markus 7:24-30)

21 Hidi na kon, Yesus boka deng maan na, le lako se dale Tirus nol Sidon.
22 Muik blalan bihata mes huan se ingu-dale na, un atuil Yahudi lo. Mo nikit un ming noan, Yesus maa son kon, un laok nodan nol baktetebes elia, "Laih Daud in hua-koet te! Kasiang auk tia! Ta auk anang bihata lu tom uikjale. Un bosor ana lo son."
23 Mo Yesus ete tuun, siut saa lo. Kon Un ima-ii las maa tekan noan, "Papa, blalan bihatang ni taan in koor-taen sii. Banan dui ka Paap tadu un lako deng maan ni tuun tia!"
24 Kon Yesus siut noan, "Ama Lamtua Allah tadu Auk maang le tulung kit atuil Yahudi lia, undeng oen laok kula son el lae-blai in liu ka. Mo Un tadu Auk maang le laok tulung atuil didang lo."
25 Mo blalan bihatang nga maa dadani Yesus pait. Un hai buku ka le nodan tulung noan, "Tuang nge! Tulung auk tia."
26 Kon Yesus soleng dais noan, "Kat tana-ana ngas ngae la le soleng bel ngot tas sam, banan lo." [Nahin na noan, Yesus musti hulung Un atulin Yahudi las muna le, halas-sam hulung atuil Yahudi lo kas lolen.]
27 Mo blalan bihatang nga situn noan, "Baktebes Papa! Mo ngot tas natang ne mija kloma ka. Oen kon kaa asa man in nahi deng tana-ana ngas pingas sa ngas." [Un nahin na noan, oras tana-anang ngas kaa lam, ngot tas kon haup in kaa. Tiata Yesus hulung Un atulin nas kon no, Un musti tinang atuil didang ngas kon.]
28 Ming ela kon, Yesus tek noan, "Maam parsai Auk baktetebes mo! Tiata maam pait tia, ta asa man maam in nodan na, daid son!" Hidi kon bihatang na pait. Lius uma kon un tinang ngam, meman un ana ka banan son.

Lamtua Yesus tao banan atuli mamo

29 Hidi na kon, Yesus nol Un ima-ii las nang maan na, le oen laok lo-lool tubu Galilea suut ta. Oen saek lakos leten mes dapa, kon nam Yesus daad

✡ **15:14** Lukas 6:39 ✡ **15:18** Matius 12:34

le tui oen se na. 30 Nesang lo kon, atuli mamo maas se Una la. Oen kil nol
atuil paang sea, atuil tedo, atuil hlukut-hkait, atuil in aa nal lo, nol atuil
in iil didang ngas kon. Oen nol atuil in iling nas, laok nenes dadani se
Yesus iin na. Kon nam, Un tao banan one. 31 Net ela kon, atuil hut mamo
nas herang. Oen aa nol apa noan, “Idaah! Ni muun isi! Atuil paang sea
kas, laok nal nol babanan. Atuil tedo kas, ngat neta. Atuil hlukut-hkait
tas, laok nala. Nol atuil in aa nal lo ngas kon, aa nal son! Ni taon elola ko
deng Ama Lamtua Allah. Un na mo Lamtua, man kit upu kia-kaon nas in
todan-lahing son lo-lolo hmunan nua ka.”

Lamtua Yesus nalo atuli at lihu aat
(Markus 8:1-10)

32 Hidi nal lelo il kon, Yesus haman Un ima-ii las le tekas noan, “Auk
namnau atuil hut mamo nias son. Teng maas deng lalan katang, hidim
oen kon maas nakbua se ni lelo tiul son, didiin oen muik in kaa lo son.
Banan dui ka oen pait nol tain blo deken. Eta lo kam, tam hmatu nalas le
oen matan duman se lalan hlala ka.”
33 Mo Yesus ima-ii las siut noan, “Papa! Maan ni katang deng ingu luas.
Taon elola ko, kit nalo nal atuil hut mamo nias lo.”
34 Mo Yesus ketan oen noan, “Mi ruti liis bakun na?”
Oen siut noan, “Liis itu! Kaim kon muik ikan bubuit!”
35 Kon Yesus tadu atuli las totoang le daad se dale ka. 36 Hidim Un kat
ruti bua iut nas, nol ikan nas le nodan mamo se Ama Lamtua Allah. Un
bilas-bilas ruti nas nol ikan nas, le beles se Un ima-ii las, halin oen laok
bating bel atuli las totoang. 37 Kon oen totoang kaa didiin silis. Hidim oen
tao nakbuan in kaa lisin nas sam, inu popos itu. 38 Totoang atuil in kaa
ngas, nataka le biklobe lihu aat. Kaih tapnaeng bihata las nol tana-anang
ngas lo bii na. 39 Hidi nam, Yesus tadu atuil hut mamo nas, le pait umas.
Kon Un nol Un ima-ii las saek lui le lakos dale Magadan.*

16

Atuil Farisi las nol atuil Saduki las, le kiu nahu Lamtua Yesus
(Markus 8:11-13; Lukas 12:54-56)

1 Oe mesan na, atuil Farisi deeh nol atuil Saduki at ila lo, maas tutnaal
Yesus. Oen maa keket-ketan nol Una, le noan kiu nahu Una. Undeng na,
le oen nodan Yesus noan, “Tulu bel kaim taad herang le halin kaim tana
noan, Ku haup kuasa son deng Ama Lamtua Allah.”✡
2 Mo Yesus situs noan, “Eta lelo dene mo apan na mea kam, mi taan son
noan, ‘Ola kam ulan lo.’ 3 Nol eta lelo la sake le muik nopen mitang-tilu
kam, mi taan noan, ‘Leol neot ni le ulan.’ Eta mi tadas taan oras ela lam,
tasao le mi tadas taan tada-taad in daid hahalas ni ngias lo kia? 4 Meman
mi atuil udin ni, suma taan in tao dadaat sii! Mi dai toe muid Ama Lamtua
lo! Tiata mi nodan taad herang kon no, Auk tao bel mi lo. Undeng hmunan
nu Ama Lamtua bel taad herang nini Un mee-baah Yunus son. Tiata na
nol son!” Aa hidi ela kon, Yesus lako nang one.✡

Lamtua Yesus tui noan, doha-doh nol atuil Farisi las nol atuil Saduki las
(Markus 8:14-21)

5 Neot mesan na, Yesus nol Un ima-ii las lius se tubu hlala halas-sam,
Un ima-ii las nangan net noan, oen nadidingun in kil ruti taung in kaa se

* **15:39** Maan ni ne ola kam, tanan isi lo. Muik in dula dais Yunanin tenga las dul noan, ‘Magdala’.
Muik teng pait dul noan, ‘Magdalan’. ✡ **16:1** Matius 12:38; Lukas 11:16 ✡ **16:4** Matius 12:39;
Lukas 11:29

lalan. 6 Ming oen aa ela kon, Un tekas noan, “Mi musti doha-doh nol atuil
Farisi las nol atuil Saduki las bibit ruti la.”✡
7 Ming ela kon, Un ima-ii las nangan tanan lo. Mo oen tek apa noan,
“Blalan na aa saa na le? Bet Un aa ela, lole kit kil ruti lo kam?”
8 Mo Yesus taan oen in nangan na. Tiata Un tekas noan, “Hoeh! Meman
mi lai-lisin son! Tasao le mi aa deng ruti lia! Mi parsai Auk isi lo ke?
9 Mi nangan taan Auk in kuasa ki lo bii nababael tuun nia? Ta dedeng
Auk bilas-bilas ruti bua lima las, le nalo atuli lihu lima ka, mi kat nakbua
lisin nas fuli bakun ne?✡ 10 Hidim elol pait nol ruti bua iut man, Auk in
bating bel atuli lihu aat ta la? Mi tao nakbuan lisin nas popos bakun ne?✡
11 Taon elola le mi nangan taan Auk in aa apin na lo kia? Auk aa deng ruti
lo. Ta Auk le hid mi meman, halin mi musti doha-doh nol atuil Farisi las
nol atuil Saduki las in tui ka. Ta oen in tui ka, bisa liun-leo nal atuli hut
mamo lako papmes ne ola-ola, banansila el bibit ruti la in tao nal tarigu
la le daid hokon tene ka.”
12 Yesus aa ela, halas-sam oen nangan taan noan, Un aa deng ruti lo.
Molam Un aa deng atuil Farisi las nol atuil Saduki las, in tui kula ngas.

Petrus hao noan, Lamtua Yesus na mo Kristus (Markus 8:27-30; Lukas 9:18-21)

13 Hidi na kon, Yesus nol Un ima-ii las lakos bus el ingu-iung man in
dadani nol kota Kaisarea Filipi. Se lalan hlala kam, Un ketan oen noan,
“Muid atuli las in dehet tam, oen tek noan, Au, Atuling Baktetebes si niam
mo, asii la?”
14 Oen siut noan, “Tenga ka tek noan, Paap niam, Yuhanis in Sarain Atuli
ka, man nuli pait son nia. Tenga las tek noan, Paap niam, upung Elia.
Tenga las pait tam tek noan, upung Yeremia. Etan lo kam, Ama Lamtua
Allah mee-baah didang deng hmunan nua ngas.”✡
15 Yesus ketan oen pait noan, “Eta muid mia lam, Auk niam asii la?”
16 Kon nam, Simun Petrus siut noan, “Paap niam Kristus, Atuling man
Ama Lamtua Allah hid lolo hmunan nu le tunang maa ka! Nol Paap niam,
Ama Lamtua in nuli hidi nutus taan lo ka, Ana!”✡
17 Kon Yesus tekan noan, “Simun, Yunus ana! Ku niam ulat! Ta atuli li
man tek ku dais na lo. Molam Auk Amang in ne sorga ku, man tek ku dais
na. 18 Hii ke! Nol nia, Auk ngali ku ngalam ma ‘Petrus’. Ta ngaal na nahin
na noan, batu.* Undeng ku in parsai ka didi na el batu ka son, tiata mam
ku daid baut netes taung Auk atulin in parsai ngas. Le halin oen tom in
diku-puang didiin mates kon no, oen tahang napiut. 19 Mam Auk bel ku
hak, le doha-tinang Auk atulin nas, banansila el ku kil kunci sorga la. Ta
asa man ku kaing se apan-kloma kia, lam Ama Lamtua Allah kon kaing
ne sorga son. Nol asa man ku belen dola se apan-kloma kia, Ama Lamtua
kon belen dola ne sorga son.”✡
20 Aa hidi ela kon, Yesus kaing oen le tek atuil deken noan Un nam,
Kristus.

Lamtua Yesus tek deng Un in mate ka nol Un in nuli pait ta (Markus 8:31—9:1; Lukas 9:22-27)

21 Kilan deng oras na, kon Yesus tek Un ima-ii las noan, “Auk musti lakong
kota Yerusalem. Mo mam lius se uang ngam, Auk haup in susa-daat mamo

---

✡ **16:6** Lukas 12:1 ✡ **16:9** Matius 14:17-21 ✡ **16:10** Matius 15:34-38 ✡ **16:14** Matius 14:1-2; Markus 6:14-15; Lukas 9:7-8 ✡ **16:16** Yuhanis 6:68-69 * **16:18** Yesus kuti dais mo nia. Ta dais Yunanin noan, Πέτρος (*Petros*, na atuli ngala), mo πέτρα (*petra* la, nahin na, batu). ✡ **16:19** Matius 18:18; Yuhanis 20:23

isi, deng blalan hadat tas, tulu agama Yahudi las tene-tenen nas, nol guru-guru agama las totoang. Mam oen keo tele Au, mo bingin dua ka lam, Auk nuling pait."

22 Yesus tek ela kon, Petrus pel bian Un deng na le kaing noan, "Papa, aa ela deken! Taon elola ko Ama Lamtua Allah nang ela tuun lo!"

23 Mo Petrus in aa na, muid Ama Lamtua in koma ka lo. Tiata Yesus kaing un noan, "Hoeh! Bian nodat deng nia! Na uikjale kas tuang nga in aa! Ku boel tukan-palan Auk deken! Ku suma nangan muid atuli li in koma tukun, molam muid Ama Lamtua in koma ka lo!"

24 Hidi kon, Yesus tui Un ima-ii las noan, "Atuil in le muid Au ka, un musti tahang le muid tutungus lelo-lelon! Un musti nadidingun soleng un in koma-koma ngas, le muid se Ama Lamtua in koma ka tuun. Atuli las le keo un kon no, un musti muid napiut, banansila el atuli in haal un kai sangsuli la le laok mate ka.✡ 25 Ta atuil ol man tade le mate undeng in muid Au, mam un haup in nuli napiut nol Ama Lamtua. Mo atuil man suma nuil taung un apa ka sii ka, mam un haup in nuli napiut nol Ama Lamtua lo!✡ 26 Hii ke! Eta ku haup apan-kloma ki isin nas totoang, mo Ama Lamtua Allah hutun soleng ku lam, ku in ulat ti saa la? Ku lep lai-niin apan-kloma ki isin nas totoang kon no, nas seda nal ku hmangim ma lo!

27 Auk tek mi dais nias totoang, undeng Auk niam, Atuling Baktetebes sa. Mam Auk niu pait maang nini Auk Amang ngu in loe-liliman na, leo-leo nol Un ima-ii las deng sorga. Se dedeng na lam, Auk balas atuli li totoang muid asa man oen in dake ngas.✡ 28 Nangan babanan ne! Deng mi nias totoang, mam muik atuli at ila lo man mates lo, didiin oen ngat net Au, Atuling Baktetebes sia, daid Lahi, le kil prenta."

17

Ama Lamtua Allah tulu Lamtua Yesus in muun na
(Markus 9:2-13; Lukas 9:28-36)

1 Hidi nal lelo eneng kon, Yesus haman Petrus, Yakobus nol un palin Yuhanis, le oen leo-leo lakos sakes se leten tene mes dapas, halin oen siis se las. 2 Lius se leten na dapas kon, oen ngat tam Yesus tuladang nga kisa son. Un sila ka kaloe, banansila el lelo ka, nol Un kai-batu las daid muti kaloe'. 3 Suknahkitu lam, oen ngat net Un nahdeh nol upung Elia nol upung Musa. 4 Kon Petrus nangan hapun lo, didiin un aa dadahut noan, "Papa! Se nia lam, kaim nataka kam banan isi! Tiata banan dui ka, kaim koet hlepe tilu. Mes bel Papa, mes bel upung Musa, nol mesan na pait bel upung Elia."

5 Petrus aa mamaus ela lam, suknahkitum nopen niu maa bua one. Kon oen tilus herang-herang, oen kon ming fala mes puti deng nopen na tek noan, "Hii ke! Yesus nia mo, Auk anang in namnau ka. Un tao Auk daleng ngi kolo tutungus. Hii-ming babanan se Una le!"✡

6 Ming ela kon, ima-ii las lii isi, didiin oen leas hokobang. 7 Mo Yesus maa huud oen le tekas noan, "Hoe! Hangu. Lii deken!" 8 Tiata oen botas bon nas, mo oen net atuil didang se na lo, suma Yesus sii.

9 Hidi na kon, oen nius deng leten na. Kon Yesus kaing oen noan, "Asa man mi in neta apin na, tek atuil deken le! Ta Au, Atuling Baktetebes sia,

✡ **16:24** Matius 10:38; Lukas 14:27 ✡ **16:25** Matius 10:39; Lukas 17:33; Yuhanis 12:25 ✡ **16:27** Matius 25:31; Buk in Naka-nahalit 62:12; Roma 2:6 ✡ **17:5** Petrus dua la 1:17-18; Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 22:2; Buk in Naka-nahalit 2:7; Yesaya 42:1; Matius 3:17; 12:18; Markus 1:11; Lukas 3:22; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 18:15

musti mateng muna le. Hidim eta Auk nuling pait son, halas-sam mi bisa tek atuli."
10 Kon oen ketan Un noan, "Paap niam meman Kristus, mo upung Elia
ne ola ka? Ta guru agama las tui noan, upung Elia musti maa muna le,
halas-sam Kristus maa. Mo muid Papa lam, elola la?"✡
11 Yesus situs noan, "Meman toma. Upung Elia musti maa muna, le halin
sai lalan bel Kristus. 12 Molam hii babanan ne! Upung Elia maa son, mo
atuli li tanan lo. Oen tao sus una, muid oen in koma ka. Ela kon, mam oen
tao sus Au, Atuling Baktetebes sia."✡
13 Ming hidi ela halas-sam oen tana noan, upung Elia man Yesus in teka
na, mo Yuhanis in Sarain Atuli ka.

Lamtua Yesus tao banan tana-ana mesa, man tom uikjale (Markus 9:14-29; Lukas 9:37-43a)

14 Yesus nol Un ima-ii las pait kon, oen tutnaal atuli hut mamo, natang
one. Kon muik blalan biklobeng mes maa hai buku ka, le nodan tulung se
Yesus noan, 15 "Tuang! Namnau auk anang ngu tia! Ta un iil nuin laen,
tiata un bosor isi. Eta ili la maa kam, un naih taam lako ui dalen, lo son
nam ai dalen. Tulung kaim tia Tuang! 16 Auk nolan lako se Tuang ima-ii
las son, mo oen tao banan nalan lo."
17 Ming ela kon, Yesus baet Un ima-ii las noan, "Hoeh! Mi niam lai-lisin
son! Auk tui mi tutungus son, mo mi nangan taan babanan lo bii nabale.
Nol mi kon parsai Auk baktetebes lo! Auk musti keeh nol mi didiin bling
pait ta? Kil nol tana-ana na maa se nia!"
18 Ta oen kil belen tana-ana ka, kon nam Un nulut puting uikjale ka deng
tana-ana na. Tiata nol na kon, un banan meman.
19 Hidi deng na, le Yesus nol Un ima-ii las siis kon, oen ketan Un noan,
"Papa! Tasao le kaim nulut puting nal uikjale na lo kia?"
20 Yesus situs noan, "Mi nulut puting nal uikjale na lo, lole mi parsai
baktetebes lo kam. Nangan ne! Eta mi parsai baktetebes se Au, suma ana
bubuit banansila el kai beas ana blutu mes tuun kon,* mi prenta nal leten
mes noan, 'Hoe leten! Lako seda se nua!' Lam taon elola ko un lako seda se
nua. Ta mi tao nal asa tuun, sadi mi parsai baktetebes se Ama Lamtua.✡
21 [Molam hii babanan! Uikjale kas meman daat isi. Ta mi musti kohe-
kanas nol telang, le nodan tulung se Ama Lamtua, lo kam mi nulut puting
nal uikjale tuladang ela lo."]†

Lamtua Yesus aa deng Un in mate ka, lalis dua la (Markus 9:30-32; Lukas 9:43b-45)

22 Oe mesan na, Yesus nol Un ima-ii las nakbua se propinsi Galilea. Kon
Un tekas noan, "Nesang lo ka kam, oen le hee Auk lakong se atuil didang.
23 Hidim oen keo tele Au, Atuling Baktetebes nia. Meman Auk mateng, mo
bingin dua ka lam, Auk nuling pait."
Ming Un in aa ela ka kon, Un ima-ii las dalen iil isi.

Lamtua Yesus aa deng Um in Kohe-kanas Tene ka bea la

✡ **17:10** Meliaki 4:5 ✡ **17:12** Matius 11:14 * **17:20** Lamtua Yesus sukat atuli li in parsai ka nini kai beas ana blutu mesa. Tiata kai beas sa tenen na, man kit musti nangan, mo kai ina hnika elola ka deken. Alkitab dais Indonesian na dul noan, 'biji sesawi', mo muid atuil in tana dehe lam, tafsiran ni kula. ✡ **17:20** Matius 21:21; Markus 11:23; Korintus mesa la 13:2 † **17:21** In dula dais Yunanin man blaan dui nol banan dui ngas dul bango 21 ki lo.

24 Dedeng Yesus nol Un ima-ii las lakos se kota Kapernaum kon, atuil in
sium bea ngas maa ketan Petrus noan, “Mi gurun na baen Um in Kohe-
kanas Tene ka bea la, tam lo ka?”✡
25 Kon Petrus siut noan, “Aeh, baen!”
Mo Petrus pait maa lius uma, le un tek Yesus lo bii kam, Yesus aa muna
son noan, “Simun, olan ku nangan ne. Lahi-laih in ne apan-kloma ki ngias,
sium bea deng asii la? Deng oen anan nas esan, tamlom deng atuil didang
nga?”
26 Petrus siut noan, “Deng atuil didang!”
Kon Yesus aa napiut noan, “Eta ela lam, lahing nga ana ka baen baab lo,
ta lo? 27 Ela kon nol Um in Kohe-kanas Tene ka bea la. Mo kit tao atuil in
sium bea ngas le komali deken tia. Tiata banan dui ka, ku laok ngain ikan
se tubu kua. Ku ngain nal ikan hmunan na lam, ngaing un baha ka. Tiam
ku haup duit lil-muti mes se la. Hidim pake duit na le laok baen kit duat
bea la. Ta duit na nol taung kit duat son na.”‡

18

Lamtua Yesus ima-ii las ketan apa noan, asii man tene dui la
(Markus 9:33-37; Lukas 9:46-48)

1 Dedeng na, Yesus ima-ii las maas le keket Un noan, “Papa! Asii man
tene dui deng Ama Lamtua Allah atulin nas totoang nga?”✡
2 Kon Yesus haman tana-ana blutu mesa, le maa dil se oen hlala ka.
3 Hidim Un tek noan, “Hii babanan! Atuil man in le tama daid Ama Lamtua
atulin na, un musti seda un in nangan na, le daid banansila el tana-ana
blutu, man nahlae napiut se un ina-ama ka, nol nikit-nikit taan apa ka lo
ka.✡ 4 Undeng atuil in tao apa ka deng dadale, tuladang el tana-ana blutu
nia ka, se Ama Lamtua sila-mata kam, un tene dui. 5 Eta asii sium atuil
ana tuladang el tana-ana nia, undeng un in parsai se Au ka, lam un sium
Auk kon son na.”

Lamtua Yesus tek deng atuil in liun-leo atuil didang le tao kula ngas
(Markus 9:42-48; Lukas 17:1-2)

6 Hidim Yesus tekas pait noan, “Eta muik atuli liun-leo tana-ana blutu
mesa, le un muid lalan in kula ka, didiin un parsai Auk pait lo kam, doha
loo! Ta Ama Lamtua hukung nga ngele dui, tiata in banan dui ka, but baut
tene mes* se un leo ka, le nolan laok sao se tasi hlala kua. 7 Apan-kloma
ki meman maan in haup daat, undeng muik dasi mamo, man tao atuli li
le daek kula-sala. Mo man haup daat dudui ka, atuling in tao atuil didang
le didiin oen daek kula-sala ka.
8 Eta ku tao kula nini ku imam ma, tamlom ku iim ma lam, liuh soleng
tuun tia! Ta ku tama lako sorga nol ku imam halin na sii, tamlom iim
halin na sii kam, banan dui deng, oen soleng tamang ku, nol ku ima-iim
mas tetema, lako ai naraka lua.✡ 9 Eta ku tao kula nini ku matam ma lam,

---

✡ **17:24** Dehet in Puit deng Dale Mesir 30:13; 38:26 ‡ **17:27** Taun-taun nam, bikloeb Yahudi man umur taun 20 saek bus el dapa ngas, musti baen bea le halin pake taung in doha-tinang Um in Kohe-kanas Tene ka. (Les se *Dehet in Puit Deng Dale Mesir* peke 30:12-16). Se dedeng Lamtua Yesus sa ka, oen kaih bea la nini duit *didrakma*. *Didrakma* mesa lam osa ka, *dinari* dua. *Dinari* mesa lam, sama nol tukang mes gaji lelo mesa. In mo nia ki, Yesus tek Petrus noan, ‘mam ku haup duit *stater* mes se ikan na baha ka’. *Stater* mesa lam, osa ka duit*didrakma* dua, tamlom, *dinari* aat. Ta nol in baen bea taung at dua, na Yesus nol Petrus. ✡ **18:1** Lukas 22:24 ✡ **18:3** Markus 10:15; Lukas 18:17 * **18:6** Dais Yunanin dul noan ‘baut in lulin’ man oen pake taung in mol gandum. ✡ **18:8** Matius 5:30

sukin soleng tuun! Ta ku tama lako sorga nol matam halin na sii kam, banan dui deng, oen soleng tamang ku lako ai naraka dalen, nonool ku matam mas duas tetema.”✡

Lamtua Yesus bel kleta deng lae-blai in ilang mesa (Lukas 15:3-7)

10 Yesus tek pait noan, “Doha loo! Tamlom mi ngat kabaul tana-ana blutu in elia ngas sa. Ta Ama Lamtua ima-ii deng sorga doh one. Nol ima-ii nas dadani nol Ama Lamtua Allah, ta oen bisa lapur Un deng asa man in daid nol tana-anang ngas, bling tuun.

11-13 Mi nangan babanan, ta Auk le bel mi kleta elia: atuli mes muik lae-blai ngatus. Neot mesan na, lae-blai las mes sisa lako muid lalan didang didiin nes. Muid mia lam, atuling in lolo-poa ka musti tao elola la? Taon elola ko un nang soleng lae-blai buk sipa beas sipa kas se leten na dapa, le lako nuting lae-blai man in nes na.✡

Eta un haup pait son nam, un dalen kolo nol in net lae-blai mes man in ilang na, dui deng lae-blai buk sipa beas sipa man in ilang lo ngas. [Au, Atuling Baktetebes nia, kon maang le bel slamat atuil man in liu son deng lalan lolo ka ngas.]† 14 Ta suma tana-ana blutu mes man liu kon no, Auk Amang in ne sorga ku dalen kolo lo.”

Lamtua Yesus tek lalan elola, le halin kit babanan pait nol atuil man in tao kula kita ngas

15 Yesus tek pait noan, “Eta ku pail-kakam in parsai ngas mes tao kula ku lam, ku musti laok tutnaal nol una. Le eta mi duam siim le, halas-sam ku tekan deng un in kula ka. Etan un hii ku in aa ka lam, mi duam banan apa pait son na.✡ 16 Mo etan un dai ming ku lo kam, laok taap ku tapam mas, at mesa ta dua, le leo-leo nol ku. Hidim mi laok tutnaal atuling na, le aa nolan pait. Ta ne Ama Lamtua Allah in Dula Niu ka, dul noan, ‘Se dasi mes dalen nam, musti muik saksi at dua ta tilu, man aa ka hnika mes sii, halas-sam bisa sium oen in aa ngas.’✡ 17 Mo etan un dai hii se mi lo nabale lam, laok tek jemaat tas. Nol eta un dai sium jemaat tas in aa ka lo kon nam, ngat un banansila el atuil in taan Ama Lamtua lo ka. Eta lo kam, ngat un el atuil daat ta, banansila el atuil in sium bea ngas.

18 Nangan babanan Auk in aa nia le! Asa man mi kaing se apan-kloma kia, Ama Lamtua kaing son ne sorga. Nol asa man mi belen dola se apan-kloma kia, Ama Lamtua kon belen dola ne sorga son.✡

19 Nol Auk tek oe mes pait elia, eta muik atuli at dua deng mia li, kohe-kanas nol dalen mesa lam, mam Auk Amang in ne sorga ku beles asa man oen in nodan na. 20 Ta eta muik atuli at dua-tiul nakbua le kohe-kanas, undeng oen parsai se Au lam, Auk kon leo-leo nolas se oen hlala ka.”

Lamtua Yesus bel kleta deng atuil in dake, man bel ampong un tapa ka lo ka

21 Hidi na kon, Petrus maa ketan Yesus noan, “Tuang, auk le keket bubuit. Eta auk pail-kakang in parsai mes tao kula auk oe-oe kam, auk musti bel ampong un oe ila la? Oe itu le?”

22 Kon Yesus situn noan, “Loo! Ku musti bel ampong un lalis iut kail buk itu,‡ didiin ku kaih nalan pait lo.✡ 23 Mi musti tao muid ela, undeng

---

✡ **18:9** Matius 5:29 ✡ **18:11-13** Lukas 19:10 † **18:11-13** In dula dais Yunanin man blaan dui nol banan dui ngas, dul kalimat in ne kurung dale ki lo. ✡ **18:15** Lukas 17:3 ✡ **18:16** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 19:15 ✡ **18:18** Matius 16:19; Yuhanis 20:23 ‡ **18:22** Dais Yunanin in mo nia ki bisa muik nahin noan, “7 kail 70”. Bisa kon “lalis 77”. ✡ **18:22** Lukas 17:3-4

Ama Lamtua Allah nam banansila el lahi mesa, man kaih un atulin in dake
ngas hningin nas. 24 Se dedeng un in kahi ka, un tadu un atulin mes le laok
haman atuil in dake ngas mesa, man hningin duit se un mamo naseke.§
25 Mo atuling in dake na, baen nal un hningin nas lo. Tiata lahing na
prenta noan, ‘Laok hee atuling nia, nol un sapa-anan nas le halin oen daid
ata. Hidim hee nuli un hmuki-nalan nas totoang, le baen un hningin nias.’
26 Ming ela kon, atuling in hningin na lea hai buku ka se lahing nga sila
ka, le nodan noan, ‘Idaah Papa! Paap lahi tulung bel auk oras bubuit pait!
Tiam auk bel pait auk hningin nas totoang.’ 27 Ming ela kon, lahing nga
dalen nahi nol una. Tiata un kose soleng un atulin in dake na hningin nas
totoang. Hidim sao una.
28 Mo nikit atuling in dake na puti kon, un tutnaal un tapa mes man
hningin duit bubuit se una.* Kon un daek un tapa ka, le kes se leo ka,
hidim tekan mumuun noan, ‘Hoe! Baen ku hningin nas nol ni tia!’
29 Ming ela kon, un tapa ka lea hai buku ka, le nodan noan, ‘Eee olet!
Tulung bel auk dola bubuit pait! Tiam auk bel pait ku auk hningin nas.’
30 Mo atuling in dake na siut noan, ‘Bisa lo! Taon elola ko ku musti baen
nol ni tia!’ Hidim un tamang un tapa ka lako bui dalen, didiin un baen
nuli un hningin nas. 31 Nikit atuil in dake tenga las net asa man in daid
son na, kon oen dalen ili ana lo. Ta oen lakos tek lahing nga.
32 Ming ela kon, lahing nga haman atuling in dake man taan apa lo na. Le
ahan noan, ‘Hoe atuil daat! Undeng ku nodan le bel ampong ku, tiata auk
kose soleng ku hningin nas totoang son. 33 Mo tasao le ku bel ampong ku
tapam ma banansila el auk in bel ampong ku son na lo kia?’ 34 Lahing na
koon-mali isi, tiata un prenta le tamang atuling na lako bui dalen. Hidim
nang le atuil in doh bui ka ngas, diku-puang una, didiin un baen nuli un
hningin nas totoang.”
35 Yesus hep un dehet ta, le tek noan, “Auk Amang in ne sorga ku kon,
kaih ela. Mam Un hukung mia, eta mi nadidingun soleng mi pail-kakan
man parsai ngas in tao kula-sala saol mia ka lo.”

19

Atuil Farisi las nuting lalan, le kiu nahu Lamtua Yesus deng in sapa-dai (Markus 10:1-12)

1 Yesus tui-tek hidi nas totoang kon, Un nang Galilea le lako propinsi
Yudea, ne palun Yordan halin nua. 2 Atuil hut mamo kas muid Una, kon
nam Un tao banan atuil in ili ngas se luas.
3 Muik atuil Farisi at ila lo, kon maas aa le noan kiu nahu Una. Oen
keket Un noan, “Muid kit atorang agama lia lam, eta biklobe li saap son
kon, un bisa dai sapa ka nini lalan saa tuun, tam elola la?”
4 Mo Un situs noan, “Mi niam atuil in taan deng agama la isi. Mo tasao
le mi taan Ama Lamtua Allah Buk Niu ka isin na lo kia? Ta dulan ne
Dehet Hmunan Hesa ka noan, ‘Ama Lamtua Allah koet atuli li, biklobe nol
bihata.’✡ 5 Nol muik in dula kon noan,
‘Undeng na, tiata biklobe li musti nang un ina-aman nas,

---

§ **18:24** Alkitab dais Yunanin in mo bango nia ki dul noan, “τάλαντον (*talanton*) 10.000”. *Talanton* mesa lam osa ka sama nol atuling mes gaji taun 15-20. Alkitab dais Blain na dul noan, ‘talenta’.

* **18:28** Alkitab dais Yunanin dul ne bango ni noan, “δηνάριον (*deinarion*) 100”. *Deinarion* mesa lam osa ka, sama nol atuli mes gaji lelo mesa. Tiata sukat nol τάλαντον (*talanton*) 10.000 se bango 24 ta lam, hningin ni osa lo tetetas.

✡ **19:4** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 1:27; 5:2

le lako nuli koo-dalen mes nol un sapa ka,
lole oen duas daid mes son.’✡
6 Undeng na, eta Ama Lamtua Allah esa man tapas duas le daid mes son
nam, atuli li boel tao bakisan deken!”
7 Ming Yesus tek ela kon, atuil Farisi las keket pait noan, “Eta ela lam,
tasao le upung Musa tek noan, biklobe li boel dai un sapa ka, sadi un belen
surat in dai muna le lia?”✡
8 Kon Yesus siut pait noan, “Upung Musa nang mi upu kia-kaon nas le
dai oen sapa-bihatan nas, undeng oen bon baut banansila el mi kon! Mo
dedeng Ama Lamtua Allah in koet apan-kloma kia ka, Un in koma ka ela
lo. 9 Tiata Auk tek mia le! Eta sapa-bihatan na nong muna kam, biklobe
li bisa dai una. Mo eta sapa-bihata li nong lo, mo un sapa-bikloben na
dai soleng una, hidim lako saap pait nol bihaat didang ngam, un nong son
na!”✡
10 Ming Un in aa ela ka kon, Un ima-ii las tek noan, “Eta ela lam, banan
dui ka saap deken tia.”
11 Kon Yesus siut noan, “Totoang atuli li sium nal asa man mi in aa na lo.
Suma atuil man in haup kuat-tes deng Ama Lamtua le tahang nala ngas
siis. 12 Ta muik atuli deeh saap lo, undeng huas maa lu oen ela son. Tenga
las saap lo, undeng atuil didang in tao. Nol tenga las pait, huil le saap
lo, undeng oen suma le lako-daek Ama Lamtua Allah osa la tukun. Asii
nangan taan Auk in tuing nias sam, nang le un tao muid ela.”

Lamtua Yesus aa le bel hangun se tana-anang blutu kas (Markus 10:13-16; Lukas 18:15-17)

13 Dedeng na, atuli las kok nol oen anan nas laok bel Yesus, halin nam
Un nene ima ka se one, le beles hangun. Mo Un ima-ii las kaing atuli las.
14 Kon Yesus ahan Un ima-ii las noan, “Nang le tana-anang ngas maas se
Au lia! Kaing oen deken! Ta atuil in banansila el tana-ana man in nahlae
tutungus se oen ina-aman nas, nol nikit-nikit taan apan lo ngas, man daid
Ama Lamtua Allah atulin.”
15 Hidim Un nene ima ka laok se tana-anang ngas, le nodan Ama Lamtua
Allah beles hangun. Hidi na kon, Un bok lako deng maan na.

Atuil in muki nuting lalan le nuli napiut nol Ama Lamtua Allah (Markus 10:17-31; Lukas 18:18-30)

16 Hidim oe mesan na, muik atuli maa ketan Yesus noan, “Paap Guru!
Auk musti tao dais banan elol le halin auk taan baktetebes noan, auk haup
in tamang sorga nga? Ta auk le nuling leo-leo nol Ama Lamtua Allah
tutungus.”
17 Kon Yesus situn noan, “Tasao le ku keket Auk dais man in banan ela
lia? Suma Ama Lamtua Allah sii man banan. Etan ku le nuil nol Una lam,
ku musti nuil muid Un prenta las.”
18 Atuling na ketan pait noan, “Prenta man ola la?”
Kon Yesus situn noan,
“Keo tele atuil deken;
laok kula nol atuli-bihaat deken;
naok deken;
daid saksi in nole-lilung deken;✡
19 todan ku ina-amam mas;

✡ **19:5** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 2:24 ✡ **19:7** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 24:1-4; Matius 5:31 ✡ **19:9** Matius 5:32; Korintus mesa la 7:10-11 ✡ **19:18** Dehet in Puit deng Dale Mesir 20:13-16; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 5:17-20

nol namnau ku pail-kakam mas banansila el ku in namnau ku apam
ma esa ka.”✡
20 Atuling na siut noan, “Prenta nas totoang, auk daek mudis son. Asa
man dabun pait ta?”
21 Ming ela kon Yesus tek noan, “Elam, eta ku le muid Ama Lamtua in
koma ngas totoang ngam, pait le laok hee nuli ku hmuki-nalan nas totoang.
Hidim laok bating un duit ta, bel atuil kasiang ngas. Halas-sam ku pait maa
le muid Au. Ta mam Ama Lamtua Allah bel seda ku hmuki-nala mamo-
mamo se sorga.”
22 Ming ela kon, atuling na pait nol dalen ili, undeng un muik isi.
23 Hidi kon Yesus aa nol Un ima-ii las noan, “Parsai Auk in aa nia, ta atuil
in muki ki sus isi in tama sorga. 24 Un in susa ka, banansila el hmukit unta
tene mesa, man tama lako un okat ta muid laung bolo.”
25 Ming ela kon, Un ima-ii las herang-herang. Kon oen siut noan, “Eta
ela lam, asii man haup in tama sorga ka?”
26 Un ngat oen babanan hidim Un tekas noan, “Eta muid atuli lia lam,
meman bisa lo. Molam muid Ama Lamtua Allah lam, totoang nas bisa
dadi!”
27 Kon Petrus ketan noan, “Papa! Kaim nang soleng kaim hmuki-nalan
nas totoang son, le muid Papa. Mo kaim haup asa la?”
28 Un siut noan, “Parsai se Au! Mam eta Ama Lamtua Allah koet totoang
le daid balu son nam, Au, Atuling Baktetebes nia, daad se del in loe-liliman
na dapa. Lius dedeng na lam, mi in muid Au ngias kon, daad se del in
prenta hngul dua dapas, le daid atuil in nutus dasi, bel ngaal Israel las
hngul duas!✡ 29 Atuil in laok nang soleng un uma la, pail-kakan nas, ina-
aman nas, ana-anan nas, nol un klapa la, le muid Au ka, mam un sium
seda pait didiin lalis ngatus. Hidim eta apan-kloma ki kiamat tam, un kon
haup in nuli napiut nol Ama Lamtua didiin hidi nutus lo. 30 Tiata nangan
ne! Muid Ama Lamtua Allah in nangan na lam, atuil man in tao apa ka el
atuil tene ka, un nam atuil ana dui. Molam atuil man in tao apa ka deng
dadale ka, un nam atuil man in tene dui.”✡

20

Kleta deng atuil in daek klaap anggor ras

1 Hidi nam Yesus tui noan, “Ama Lamtua Allah in kil prenta ka, banansila
el kleta nia: muik klaap anggor lamtua mes puti oskaong bii, diuk eneng,
le laok nuting atuli halin maa daek se un klaap anggor ra. 2 Un haup atuil
in dake kon, oen kom leo-leo le eta daek lelo mesa lam, un baen duit lil-
muti mesa, muid in biasa ka.* Hidi nam, un tadus le laok daek se un klapa
la. 3 Diuk sipa oskaong kon, un puti pait lako pasar rua. Se nua, un net
atuli at ila lo daad le tao saa lo. 4 Kon un tek oen noan, ‘Hoe, mi tade le
daek se auk klapa lua le? Lam auk baen mi muid in toma ka.’ Ming ela
kon, oen tade, hidim oen lakos dake. 5 Diuk hngul dua lelo ditu nol diuk
tilu lelo-hat tam, klaap lamtua ka puti deng uma la, le lako nuting atuil in
dake pait. 6 Lelo-maun, nataka le diuk lima son, mo klaap lamtua ka puti
lako nuting pait. Un ngat lako-pait tam, muik atuli in dili-dil tuun nabale,

✡ **19:19** Dehet in Puit deng Dale Mesir 20:12; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 5:16; Atorang deng Tulu Agama las 19:18 ✡ **19:28** Matius 25:31; Lukas 22:30 ✡ **19:30** Matius 20:16; Lukas 13:30

* **20:2** Alkitab dais Yunanin in mo nia ki dul noan, “duit *dinari* mesa”. *Dinari* mesa lam osa ka sama nol atuli mes gaji lelo mes tema.

kon un keket oen noan, ‘Tasao le mi dili-dil tuun deng oskaong ngu didiin lelo-maun, nol daek saa lo kia?’
7 Atuil nas siut noan, ‘Papa! Muik atuli in bel kaim os le dake lo kam.’
Kon nam klaap lamtua ka tekas noan, ‘Eta ela lam, mi laok daek se auk klapa lua!’
8 Diuk eneng lelo-maun son kon, klaap lamtua ka haman un atulin in doha-tinang atuil in dake ngas, le tekan noan, ‘Haman atuil in dake ngas, le baen oen duit in dake ngas mesa-mesa. Mulai deng atuling in tama daek mudi ka, lako lius atuling in tama daek muna ka.’✡
9 Kon nam, atuling na haman atuil in dake ngas, mulai deng in tama daek diuk lima lelo-maun na. Un baen oen mesa-mesam duit lil-muti mesa.
10 Hidim un haman atuil in dake tenga las lolen, didiin lako lius atuil in daek mulai deng diuk eneng oskaong ngas. Atuil in daek deng oskaong ngas nangan noan, taon elola ko oen sium mamo dui deng atuil in tama daek diuk lima lelo-maun na. Molota oen kon sium duit lil-muti mesa.
11 Sium ela kon, oen kaen nol klaap lamtua ka noan, 12 ‘Idaah! Eta elia lam bisa lo tuang! In maa daek hmudin hesa kas, suma daek jam mes sii. Mo kaim in tamam daek deng oskaong bii ngias, daek hiti-late didiin lating baa! Mo taon elol le tuang baen kaim mamon na tatai nol one lia?’
13 Kon klaap lamtua ka siut at mes deng one la noan, ‘Kaka! Auk panaek ku lo. Undeng kaka esa tade le daek lelo mesa lam, baen ku duit lil-muti mesa, ta lo? Tiata auk baen muid asa man kit in kom leo-leo son na.
14 Banan dui ka, kaka sium duit in baen ni le pait tia. Eta auk kom le baen atuil in tama daek mudi hesa ka, mamon na tatai nol auk in baen kaka kia lam, na auk hak. 15 Ta auk muik hak le pake auk duit tas muding auk in koma. Lam taon elol le kaka komali nol auk in daek banan saol atuil didang nga lia?’
16 Ela kon, se dedeng Ama Lamtua Allah daid Laih taung atuli lia ka, Un balas Un atulin nas muid Un in koma. Tiata atuil in maa mudi ka, mam un sium mamon na el atuil in maa muna ka. Nol atuil in maa muna ka, mam sium mamon na el atuling in maa mudi hesa ka kon.”✡

Lamtua Yesus tek deng Un in mate ka, lalis tilu la (Markus 10:32-34; Lukas 18:31-34)

17 Hidi na kon, Yesus nol Un ima-ii las lakos bus el Yerusalem. Lius se lalan hlala kam, Un haman Un ima-ii las, le oen siis buan, kon Un tekas pait noan, 18 “Hii babanan ne! Kit le lakong bus el Yerusalem son nia. Mo lius se uang ngam, oen hee Au, Atuling Baktetebes sia, bel tene-tene deng tulu agama Yahudi las, nol guru-guru agama las. Hidim oen nutus le hukung tele Au. 19 Kon oen sao Auk lakong se atuil didang, man taan Ama Lamtua Allah lo ngas. Hidim oen aa le tao nahmamaeng Au. Nol oen kon diku-puang Au, didiin Auk apang ngi dudus papmesa. Hidi halas-sam, oen pauk tele Auk se kai sangsuli lu dapang. Meman Auk mateng baktebes. Mo bingin dua ka lam, Auk nuling pait.”

Yakobus duas Yuhanis inan na nodan le nikit oen duas daid atuil tene (Markus 10:35-45)

20 Hidi nam, Sabadeus sapa ka maa se Yesus, leo-leo nol un anan nas duas, Yakobus nol Yuhanis. Un hai buku ka le todan Yesus nol hanet Una.
21 Kon Yesus keket un noan, “Maam le nodan asa la?”
Blalan bihatang na situn noan, “Elia Papa! Eta Paap daad le kil prenta son nam, Auk nodan le Paap nikit auk anang ngias duas, le oen kon kil

✡ **20:8** Atorang deng Tulu Agama las 19:13; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 24:15 ✡ **20:16** Matius 19:30; Markus 10:31; Lukas 13:30

prenta leo-leo nol Papa. Auk nodan le Paap bel mesan na daad se Paap halin kanan na, mo mesan na pait se Paap halin kliu ka.”
22 Ming un in nodan ela ka kon, Yesus tek Yakobus nol Yuhanis noan, “Mi duam taan asa man mi in nodan ni lo. Ta mam Auk haup susa-daat mamo. Tiata elola? Mi nangan noan mi lepa-haal nal in susa-daat nas leo-leo nol Au le?”
Oen duas siut nol lalaba tuun noan, “Bisa isi Papa!”
23 Kon Yesus situs pait noan, “Meman mam mi kon lepa-haal in susa-daat na banansila el Au. Mo asii man daad se Auk halin kanan na, tamlom halin kliu ka lam, Auk man in nutus lo. In muik hak le nutus ela ka, Ama Lamtua Allah. Ta Un nutus meman son, le asii tuun man daad se maan nas.”
24 Nikit ima-ii at hngulu las ming oen duas in nodan ela ka kon, oen koon-mali. 25 Mo Yesus haman oen totoang le tekas noan, “Elia! Mi taan son ta lo? Atuil tene man in kil prenta ngas, taom tudan-kida oen hutun nas, didiin oen tao nal sa-saa lo. Nol tulu-tulu deng bangsa man in taan Ama Lamtua Allah lo ngas, prenta nol lai-lisin, didiin oen hutun nas botas nal bon lo. 26 Mo mi boel tao ela deken! Asii deng mia la le daid atuil tene kam, un musti daid banansila el atuil in loka-loka ka, le lii-lau atuil didang.✡ 27 Nol asii man le daid tulu kam, un musti tao apa ka banansila el ata ka.✡ 28 Hii ke! Auk kon ela. Au, Atuling Baktetebes nia, maang le lii-lau atuli lia. Auk maang le atuli li lii-lau Auk lo. Molam Auk maang le bel Auk in nuli ki tetema, halin sui puting atuli li deng oen in kula-sala ngas.”

Lamtua Yesus tao banan atuil tedo at dua
(Markus 10:46-52; Lukas 18:35-43)

29 Hidi na lam, Yesus nol Un ima-ii las laok napiut. Dedeng oen putis deng kota Yeriko ka, muik atuli hut mamo muid one. 30 Mo muik atuil tedo at dua daad se lalan suut ta. Nikit oen duas ming noan, in maa laok deng na ka, Yesus atuling Nasaret ta, kon oen duas haman mumuun noan, “Tuang! Daud in hua-koet te! Kaim natang-natang Tuang blaan son! Kasiang kaim buit tia!”
31 Ming oen duas haman ela kon, atuli las kaing noan, “Hoe! Mi duam lobo deken!”
Mo oen duas haman mumuun dui pait noan, “Tuang! Daud in hua-koet! Kasiang kaim tia!”
32 Kon Yesus laok napiut lo, mo Un dil le ketan duas noan, “Mi duam kom le Auk tao asa bel mia la?”
33 Oen duas siut noan, “Tuang nge! Tulung le halin nam kaim duam haup in neta tia!”
34 Ming oen duas in aa ela ka kon, Yesus dalen nahi nolas. Tiata Un kapas oen duas matan nas, kon nam oen duas ngat net meman. Hidi na kon, oen lakos muid Una.

21

Lamtua Yesus tama lako kota Yerusalem, banansila el Lahi ka
(Markus 11:1-11; Lukas 19:28-40; Yuhanis 12:12-19)

1 Hidi nam Yesus nol Un ima-ii las napiut, lakos lius se ingu mes ngala Betfage, ne leten Saitun peke ka.* Iung na dadani nol kota Yerusalem son.

✡ **20:26** Lukas 22:25-26 ✡ **20:27** Matius 23:11; Markus 9:35; Lukas 22:26 * **21:1** Oen ngali leten na ‘Saitun’, undeng se ua lam, muik klaap saitun mamo. Taom oen lee saitun isin le kat un mina ka. Leten Saitun na katang nga nataka le, kilu mes deng kota Yerusalem.

Ti oen tenes tahang se las. Kon Un tadu Un ima-ii las at dua, le lakos muna.
2 Un tadu oen duas noan, “Mi duam lakom se iung nua. Eta mi taam lakom
se ingu la lam, mi net keledai ina mes nol ana ka butun se na. Mi laok loat
oen talin nas, le pel nolas maa bel Au. 3 Mo eta atuli keket mi noan, ‘Tasao
le mi pel lai-niin atuli keledai kia?’ Lam mi siut noan, ‘Tuang le pake. Hidi
le lam Un tunang pait maa.’
4 Totoang nias musti dadi, muid asa man Ama Lamtua Allah mee-baha
la in dul meman son noan,
5 ‘Hoe mi atuil Yerusalem me!†
Ngat laok bus elu le!
Ta mi Lahin na maa nuan!
Un maa nol in tao dalen deng dadale.
Un saek keledai ana le maa.’ ”✡
6 Kon nam ima-ii las duas lakos, le daek muid asa man Yesus in tadu oen
le dake ka. 7 Oen pel nol keledai ina ka nol ana ka laok bel Yesus. Hidim
oen lekat hlimut se dapa, halin Un saek keledai la, le oen taam lakos bus
el kota la. 8 Oras oen le taam lakos bus el kota la ka, atuli hut mamo kat
oen hlimut tas, nol oen seman hlendang ngas, le lekat laok se lalan na.
Muik atuli teng pait lakos dait kai klehen,‡ le hehan laok se lalan na. Nini
ela lam, oen tulu bel noan, oen sodo-sium Un banansila el atuil tene ka.
9 Muik atuli teng pait lakos muna Yesus se hmunan, nol tenga las pait muid
deng klupu. Le oen leo-leo nakaa kleba-kleba noan,
“Hosana! Kaim naka-naka Ama Lamtua Allah!§
Undeng Daud in hua-koet ta maa lius son!
Hosana! Kaim naka-naka Ama Lamtua Allah!
Undeng Ama Lamtua nutus Atuling ni le maa son.
Hosana! Kaim naka-naka Ama Lamtua Allah!
Man daad le kil bandu meman son, ne apan man lapa dudui kua!”✡
10 Dedeng Yesus tama lako kota Yerusalem nol in lupu-nakaa ela la, kota
la isin na putis totoang, le keket apa noan, “Inaa! Asii in maa nia le?”
11 Atuil hut mamo kas siut noan, “Un niam, Ama Lamtua Allah mee-baha.
Un ngala Yesus, atuil Nasaret deng propinsi Galilea.”

Lamtua Yesus taam lako se Um in Kohe-kanas Tene ka, le sukun didaan maan in sosa-hee se na ka
(Markus 11:15-19; Lukas 19:45-48; Yuhanis 2:13-22)

12 Kon Yesus nol Un ima-ii las taam lakos napiut se Ama Lamtua Allah
Um in Kohe-kanas Tene ka. Se Um in Kohe-kanas sa kintal la, atuli las taon
daid maan in sosa-hee son, le hee tiul-tuan. Taom atuli las pake tiul-tuan
taung in tunu-dadung le kohe-kanas. Net ela kon, Yesus laok nulut puting
one. Un late soleng mija-mija man oen pakes le silin duit tas, nol late bali
bangku-bangku man oen pakes le hee tiul-tuan nas. 13 Hidim Un tek atuli
las noan, “Ama Lamtua mee-baha la dul son noan,
‘Auk bangun-pii Um nia,
le halin totoang atuli li maa kohe-kanas se nia.’

---

† **21:5** Alkitab dais Yunanin dul mo bango ni noan, “Sion ana bihata la”. Sion nam Yerusalem ngaal didang nga. Ta buk Sakarias sa aa nini dais duda, le haman tek kota Yerusalem atulin nas.
✡ **21:5** Sakarias 9:9 ‡ **21:8** Matius in dula esa ka, dul noan, ‘kai bango ngas’. Mo kit tanan son deng Yuhanis peke 12 bango 13 ka noan, palam klehen. § **21:9** Oen dais Aram mam noan, *‘Hosana’*. Un nahin hmunan hesa ka noan, ‘un bel boa-blingin atuli’. Oras Lamtua Yesus nuli nabael se apan-kloma kia ka, dais na taom oen pake le naka-halit Ama Lamtua Allah. ✡ **21:9** Buk in Naka-nahalit 118:26

Ama Lamtua in koma ka ela, mo Um ni mi taon daid atuil in nakong
ngas maan in nakbua son!”✡
14 Yesus bii nabael se Ama Lamtua Allah Um in Kohe-kanas sa lam, atuil
tedo kas nol atuil hlukut-hkait tas maas se Una. Kon Un tao banan oen
totoang. 15 Se na kon, muik tulu agama Yahudi las tene-tenen nas, nol
guru-guru agama las. Nikit oen net Yesus in tao taad herang ela ka kon,
oen koon-mali. Dudui pait ta, nikit oen ming tana-anang in se Um in Kohe-
kanas sas, nakaa mumuun noan,
“Hosana! Kaim naka-naka Ama Lamtua Allah!
Undeng laih Daud in hua-koet ta maa son!”
16 Kon oen tek Yesus noan, “Hoeh! Ku ming tana-anang nas in nakaa ka
tam? Na tom lo tetetas!”
Mo Yesus siut oen noan, “Hao, Auk ming. Mo tasao ka? Mi les net se
Buk Niu ka deng tana-ana ngas in naka Ama Lamtua Allah ka lo bii ke?
Ta muik dulan ne na noan,
‘Ama Lamtua Allah tui tana-ana mea, nol tana-ana blutu kas meman son,
le oen naka-naka Una.’ ”✡
17 Hidi deng nam, Yesus nol Un ima-ii las putis deng kota na, le lakos
ninis se iung Betanias.

Lamtua Yesus kaing kai ina mes le isin pait lo (Markus 11:12-14, 20-24)

18 Ola ka oskaong bii, kon Yesus nol ima-ii las pait le taam lakos kota
Yerusalem. Mo se lalan hlala kam, Un lubu. 19 Un ngat net kai ina mes se
lalan suut ta, man taom atuli las kaa un isin na.* Tiata Un lako dadani kai
ina na, halin tinang nanan le muik isin tam lo ka. Mo Un lako lius se kai
ina na lam, Un net isin mes lo kon, undeng kai ina na halas-sam klehen.
Kon Un tek kai ina na noan, “Undeng ku puting isin bel Auk lo, tiata ku
isin pait lo ka!” Un aa hidi ela kon, kai ina na tuu meman.
20 Un ima-ii las net ela kon, oen nahkitu. Oen keket noan, “Tasao le
nahkiut tuun nam, kai ina ni tuu meman nia?”
21 Kon Yesus siut noan, “Hii babanan ne! Eta mi parsai baktetebes se
Ama Lamtua, nol dalen hduan bubuit lo kon nam, mi tao nal banansila el
Auk in tao son nia. Mi kon tao nal muun dui deng na. Tuladang el: mi
bisa tadu leten mes lako se tasi kua, lam taon elola ko Ama Lamtua Allah
pekot leten na lako tasi ku meman, sadi mi parsai baktetebes se Una!✡
22 Ta totoang asa man mi in nodan se Ama Lamtua Allah ngas, mam mi
simus, sadi mi parsai baktetebes se Una.”

Tuang-tuang ngas ketan apa nol Lamtua Yesus hak ka (Markus 11:27-33; Lukas 20:1-8)

23 Hidi na kon, Yesus nol ima-ii las laok napiut. Lius se Yerusalem kon,
oen taam lakos pait se Um in Kohe-kanas Tene ka kintal la. Dedeng Yesus
tui atuli las deng Ama Lamtua Allah lalan in nuli ka mamasu lam, tulu
agama Yahudi las tene-tenen nas, nol blalan-blalan hadat tas maas le keket-
ketan nol Yesus noan, “Asii tadu Ku maa tao lobo-lau se ni lahin nia? Asii
man bel ku hak ka?”

✡ **21:13** Yesaya 56:7; Yermia 7:11 ✡ **21:16** Buk in Naka-nahalit 8:3 * **21:19** Dais Blain pake ‘pohon ara’ deng dais Yunanin συκῆ *(sukei)*. Lam ‘pohon ara’ la se dais Helong ngam, ‘aebloa’. Mo ne Ama Lamtua Allah Buk Niu ka, tulu bel kai ina mes ne ua, man taom atuli mulan, nol kaa isin na. Se Indonesia halin leol-saken niam, atuli kaa kai aebloa isin lo. Tiata ‘aebloa’ in ne Ama Lamtua Allah Buk Niu ka ka, banansila el ‘aebloa’ in ne kita li ngias lo. ✡ **21:21** Matius 17:20; Korintus mesa la 13:2

24 Mo Un taan noan, oen nuting lalan le kiu nahu Una. Tiata Un situs
noan, “Auk kon le keket mia. Mi siut Auk muna le, halas-sam Auk siut
mia. 25 Auk le keket elia: mi totoang taan Yuhanis In Sarain Atuli ka, ta lo?
Elam, asii man belen hak le sarain atuli lia? Ama Lamtua Allah, tamlom
atuli lia?”
Kon nam oen nangan lako-pait le huli-bali noan, “Idah! Kit tom hkate
son nia mo! Eta kit siut noan, ‘Ama Lamtua Allah man belen hak kam’, Un
siut bali kit noan, ‘Eta ela lam, tasao le mi parsai Yuhanis lo kia?’ 26 Mo kit
kon bisa tek lo noan, ‘Atuli li man belen hak’, ta lo kam atuli las totoang
haung keng nol kita. Undeng oen parsai noan, Yuhanis na mo, mee-baah
deng Ama Lamtua Allah.” 27 Tiata oen siut Yesus noan, “Kaim tanan lo.”
Kon Yesus siut balis noan, “Eta ela lam, Auk kon tek mi lo noan asii man
bel Auk hak kia.”

Lamtua Yesus bel kleta deng, ama mes nol un anan biklobe at dua

28 Yesus aa napiut nol tene-tene agama nas noan, “Mi nangan nam elol
nol kleta nia la. Blalan biklobeng mes nol un anan biklobe at dua. Un lok
ana hmunan na noan, ‘Ana, leol ni ku laok daek se klapa lu le.’
29 Mo tana na siut noan, ‘Eh, auk laok lo.’ Mo nesang lo kon un sabail
apa ka, tiata un lako.†
30 Kon nam blalan biklobeng na tadu ana hmudin na lolen, noan, ‘Ana,
leol ni ku laok daek se klapa lu le.’
Kon tana na siut noan, ‘Hao papa. Hidi lem auk lako.’ Molota un laok
lo.”
31 Dehet hidi ela kon, Yesus keket oen noan, “Auk le keket elia: deng
tana-anang dua nas, ol man tao muid oen aman na in prenta ka la?”
Kon oen siut noan, “Ana hmunan na!”
Ta Yesus tekas noan, “Hao. Mo hii babanan, ta Auk in teka ni toma.
Mi noken atuil in sium bea ngas nol bihaat hmama kas noan, atuil daat,
mo mam oen tamas lakos daid Ama Lamtua Allah atulin muna deng mia.
Undeng mi suma hao Ama Lamtua tuun, mo daek muid Un in koma ka
lo. 32 Hmunan nu, Yuhanis in Sarain Atuli ka tui mi son, noan, taon elol
le halin mi haup in nuil lolo ka. Mo mi dai parsai un lo. Molota nikit
atuil daat tas ming Yuhanis in teka ka tukun nam, oen nang soleng oen
in kula-sala ngas, le daek muid un in tui ka. Mi kon taan nas totoang son.
Mo mi dai tenem deng mi in kula-sala ngas, le muid se Ama Lamtua Allah
in koma ka lo.”✡

Lamtua Yesus bel kleta deng atuil daat man in seb klaap anggor ras (Markus 12:1-12; Lukas 20:9-19)

33 Hidi nam, Yesus dehet kleta mes pait noan, “Dale lamtua mes lako dait
hlean balu, le taung in hai anggor. Hidim un paah pukiun. Nol un daek
bak le taung in lee anggor isin na. Un kon koet mana mes lalapa, le taung
in doha. Hidi kon un bel atuil didang le seb klaap na, halin nam mam oen
bating apa klapa la in hapu ngas. Mo un boka lako nusa likun nuas.✡
34 Lius oras in nui-noel anggor isin kon, klaap lamtua ka tadu un ima-ii
las laok nodan un nena las, se atuil in seb klapa la ngas. 35 Mo oen toe
muid ima-ii nas lo. Oen diuk-papas ima-ii tenga las, teng tom in keo tele,
nol tenga las pait tom in pasang nini batu. 36 Kon nam klaap lamtua ka
lok un ima-ii hut mamo dui pait deng buan hmunan nas. Mo atuil in seb
klapa la ngas, diku-puang oen totoang el ima-ii hmunan nas kon.

† **21:29** In mo bango nia ki, Alkitab dais Blain, Terjemahan Baru (TB1) la, dul didang son, deng in dula dais Yunanin man blaan dui, nol banan dui ngas. ✡ **21:32** Lukas 3:12; 7:29-30 ✡ **21:33** Yesaya 5:1-2

37 Nesang lo kon, klaap lamtua ka tadu un ana in hua ka esa. Lole un
nangan noan, ‘Eta auk tadu auk anang ngi esa kam, taon elola ko oen sium
un nol babanan, hidim hii-ming se una.’
38 Mo nikit atuil in seb klapa la ngas net tana na laok maa kon, oen tek
apa noan, ‘Hoe, mi ngat le! Ta blalan na tadu un ana ka esa maa son nuan.
Mam un man haup blalan na pusaka las totoang. Tiata maa le kit keo tele
un tia, le halin nam kit man haup klaap nia.’ 39 Kon oen daek tana na,
hidim pel puting lako klapa likun na, le keo tele.”
40 Yesus nahdeh hidi ela kon, Un keket oen noan, “Auk le keket elia: eta
klaap lamtua ka pait tam, un tao elol nol atuil in seb klapa la ngas sa?”
41 Kon atuil Yahudi las tene-tenen nas siut noan, “Taon elola ko un keo
tele totoang atuil daat nas. Hidim un bel atuil didang le seb klapa la lolen,
man mam bating klapa la in hapu ngas tom nol oras sa.”
42 Hidim Yesus aa nolas noan, “Bet mi les net asa man dulan son ne Ama
Lamtua Allah Buk Niu ka ka lo, man noan,
‘Muik batu mesa, man tukang batu las kat soleng son,
mo halas ni baut na daid baut netes, le taung in tian nini uma!
Ama Lamtua Allah esa man huil baut na le todo se na.
Undeng na le kit ngat net un in leko-banan isi ka!’ ”✡
43 Hidim Yesus tupang napiut Un in aa ka noan, “Tiata mi nangan
babanan ne. Hmunan nu Ama Lamtua huil kit atuil Yahudi li le daid Un
atulin son. Mo undeng mi dai muid Auk lo, tiata mam Ama Lamtua huil
atuil didang lolen. Ta atuil man nuil muid Ama Lamtua in koma ngas siis,
man tamas nal le daid Un atulin. 44 [Auk tek mi nahlolool tuun. Auk niam,
baut netes sa. Atuil man nahi tom baut na ka, mam dudu-dudus. Nol eta
baut na nahi tom atuli lam, atuling na kon dudu-dudus.]”‡
45 Nikit tulu agama Yahudi las tene-tenen nas, nol atuil Farisi las ming
Yesus in dehet ela ka kon, oen tana noan, Un in aa na hai bus one. Oen
hnika mes el atuil in seb klapa la ngas, tamlom tukang baut man kat soleng
baut netes sa ngas. 46 Tiata oen koon-mali isi. Hidim oen nuting lalan le
daek Una. Mo oen siin-tiud nol atuil hut mamo man parsai noan, Yesus
nam Ama Lamtua Allah mee-baha ngas. Ta oen tao saa Un lo.

22

Lamtua Yesus bel kleta deng atuil in dai maa muid fesat in sapa lo ngas (Lukas 14:15-24)

1 Hidim Yesus aa nol oen pait nini kleta noan, 2 “Ama Lamtua Allah in kil
bandu ka, banansila el lahi mesa, man tao fesat in sapa bel un ana biklobe
la. 3 Mana hidi fesat ta kon, un tadu un ata kas le laok tek atuil in haup
haep pas noan, ‘Maa tia, ta fesat tu mulai son.’ Mo atuil nas dai laok muid
fesat ta lo.
4 Kon nam, ata kas pait le laok tek lahing nga. Ming ela kon lahing nga
tadu un ata tenga las noan, ‘Mi laok tek atuil nas le maa tia, ta mana hidi
fesat ti son. Auk keo aus-sapi, nol hosa-nakin hidi in kaa faal banan sii
son. Ta tadus maa le kaa se fesat tia, ta totoang mana hidis son.’ 5 Ata kas
laok tek atuli las ela. Mo atuil in haup haep pas tao hii lo. Tenga las lakos
klapas, tenga las pait lakos oen maan in dake ngas, 6 mo tenga las daek
lahing nga ata kas, le diku-puang didiin mates.

✡ **21:42** Buk in Naka-nahalit 118:22-23 ‡ **21:44** In dula dais Yunanin tenga las dul bango 44 ti lo.

7 Ming ela kon, lahing nga koon-mali isi. Tiata un lok un tentara las, le
laok keo tele atuil man in keo un ata kas son nas. Hidim tentara las loe
nuli kota na, didiin tatai nol dale ka.
8 Hidi kon lahing nga haman un ata tenga las le tekas noan, ‘Fesat in
sapa ni mana hidi son, mo atuil man auk in haep son nas, tatai nol in maa
muid fesat nia lo. 9 Tiata nol nia, mi puit lakom se lala-lalan nas, le haep
asii tuun man mi tutnalan.’ 10 Kon ata kas lakos se lala-lalan man in muik
atuli hut mamo kas. Oen net atuli mamo se lalan na, ta oen kil nolas laok
muid fesat in sapa ka. Muik atuil banan nol atuil daat kon, man maas le
tao inu maan na.
11 Hidi na kon lahing nga taam lako se fesat ta dalen, le ngat pukiu un
atulin in haep pas. Kon un ngat net atuil in haep mes pake kai-baut fesat
lo.* 12 Ta lahing nga ketan noan, ‘Hoe kaak-pali! Tasao le ku taam maa
se nia, mo pake kai-baut fesat lo kia?’ Mo atuling na langan tuun. 13 Kon
nam lahing nga prenta un ima-ii las noan, ‘But atuling ni iin nas nol iman
nas, le nikit soleng lako likun nua. Nang le un lilu nol susa-daat se maan
mitang ngua.’✡
14 Ela kon, Ama Lamtua Allah haman atuli hut mamo, molam Un suma
huil nal atuli bubuit sii, le daid Un atulin.”

Lamtua Yesus aa deng in baen bea bel pamarenta la (Markus 12:13-17; Lukas 20:20-26)

15 Ming Yesus aa hidi ela kon, atuil Farisi las koo mes le kiu nahu Yesus,
hidim klaa nol Una. 16 Tiata oen tadu oen ima-ii las, leo-leo nol atuil deng
Herodes partei la, le laok keket-ketan nol Yesus. Kon atuil nas naka-naka
Un noan, “Paap Guru! Kaim tana noan Paap dalen na lolo. Paap nole-
lilung taan lo, nol huil sila lo. Paap tui Ama Lamtua Allah in Teka-teka
ngas nol in toma. 17 Tiata kaim le keket dasi mesa. Muid kit atuil Yahudi
li atorang agama la lam, kit musti baen bea bel pamarenta Roma la laih
tuan na, tam lo ka?”
18 Mo Yesus tanas son noan oen kiu Una, le halin Un aa labang pamarenta
Roma la. Kon Un siut noan, “Meman mi niam atuil in sila-klup tuun! Tasao
le mi kiu nahu Auk nini dais na lia? 19 Olan balang bel Auk duit lil-muti
mesa, man taom atuli las pake taung in baen bea!” Kon oen tulu belen
duit lil-muti mesa.
20 Ta Un keket oen noan, “Hdulat ni asii la? Nol asii ngala nia la?”
21 Oen siut noan, “Na Kaiser, pamarenta Roma la laih tuan na.”
Kon Yesus tekas noan, “Eta ela lam, mi laok bel pamarenta la, asa man
daid pamarenta nena. Nol bel Ama Lamtua Allah, asa man daid Ama
Lamtua Allah nena.”
22 Ming Un siut ela kon, oen herang-herang, lole Un in teka na tom isi.
Tiata oen haung lakos deng maan na.

Lamtua Yesus tui deng atuil in maet son mo nuil pait; nol se sorga lam atuli li saap apa tam lo ka? (Markus 12:18-27; Lukas 20:27-40)

23 Se na kon, muik atuli at ila lo deng partei Saduki. Atuil deng partei
Saduki las tui noan, atuli li mate kam, nuli pait lo. Leol neot na, oen kon
nuting lalan le kiu nahu Yesus. Undeng na le, oen maas keket-ketan nol
Yesus noan,✡ 24 “Paap Guru! Upung Musa dul pesang bel kit hadat ni son,

---

* **22:11** Atuil in tana deeh tek noan, lahing ni mana pesang kai-baut fesat taung atuil in maa deng ola-ola ngas son. Mo atuling ni dai pake kai-baut nas lo. Nini ela lam, un tao nahmamaeng lahing na nol un ana ka. ✡ **22:13** Matius 8:12; 25:30; Lukas 13:28 ✡ **22:23** Dehet deng Aan in Nutus sas 23:8

noan: eta biklobe mes mate nang soleng un sapa ka, mo muik aan lo kam,
biklobeng na palin na musti saap nol bebalung na, le halin nam hua-koet
bel un kaka in maet son na.✡ 25 Meman hmunan nu upung Musa tui ela.
Mo kaim le keket elia: muik biklobe at iut pali-kaka. Aan hmunan na
sapa, hidi kon mate, mo muik ana lo. Kon un palin in muid una ka, saap
seda bebalung na lolen. 26 Nal nesang lom, un kon mate mo muik aan lo.
Ela kon palin nomer tilu la. Un kon saap bebalu na, mo un mate nol hua
pesang aan lo. Ela tutungus lako lius palin hmudin na. 27 Un mate nol
bebalung na kon mate, mo hua aan lo.

28 Lam kaim le ketan elia: bihatang na saap nol bikloeb at iut nas son.
Ta eta apan-kloma ki kiamat, le Ama Lamtua tao atuil in mate ngas nulis
pait tam, bihatang na daid asii sapa ka?”

29 Kon Yesus siut noan, “Eta mi ketan ela lam, mi kula bosor son! Undeng
mi taan Ama Lamtua Allah in Dula ka isin na lo. Nol mi kon taan Un in
kuasa man muun isi ka lo! 30 In toma ka elia! Mam eta Ama Lamtua Allah
tao atuil in mate ngas nulis pait tam, oen saap apa pait lo ka, banansila el
Un ima-ii in ne sorga nguas. 31 Auk kon le aa deng atuil in mate ngas haup
in nuli pait, tam lo ka. Se upung Musa in dula ka, muik dehet deng kai
ana mes ai kaan, mo hnining lo. Deng dehet na lam, kit taan haup noan,
atuil in mateng ngas bisa haup in nuli pait. Ta se in dula na, Ama Lamtua
Allah tek upung Musa noan,

32 ‘Auk niam, Lamtua Allah deng ku upum Abraham, Isak, nol Yakob.
Oen todan-lahing Auk napiut, maa lius hahalas nia.’

Lam kit tana noan dedeng Ama Lamtua in aa ela ka, blalan nas mates
blaan tene son. Mo Ama Lamtua Allah tek noan, Un daid oen Lamtuan
maa lius halas ni nabale. Undeng na le kit tana noan, oen mates blaan son
kon no, oen hmangin nas nulis nabale. Tiata atuli li mate kon no, mam un
nuli pait. Ta suma atuil in nuli sii man todan-lahing Ama Lamtua Allah,
mo atuil in mate lo, ta lo?!”✡

33 Ming Yesus tui ela kon, atuil Saduki las siut nal saa pait lo. Mo atuil
hut mamo kas herang-herang, hidim oen tek apa noan, “Wuih, Atuling ni
in tui ki muun isi!”

Lamtua Yesus tui deng prenta in muun dui ka (Markus 12:28-34; Lukas 10:25-28)

34 Nikit atuil Farisi las ming noan, Yesus nal atuil Saduki las son kon, oen
leo-leo nakbua le laok keket-ketan nol Una. 35 Oen atulin in taan agama
isi mes soba-naan le kiu nahu Yesus. Un tek noan, 36 “Paap Guru! Auk le
ketan elia: kit hadat ti atorang ngas, nol agama la in prenta ngas mamon
ana lo. Deng totoang prenta man upung Musa in bele ngas, ol man muun
dudui la?”

37 Kon Yesus siut noan, “Prenta man muun dudui ne Ama Lamtua Allah
in Dula Niu ka ka, elia:

‘Ama Lamtua Allah na mo, mi Lamtuan.
Tiata mi musti neka-namnau Una, *dui* deng totoang.
Undeng na, mi musti nangan net Un tutungus,
nangan taan Una,
nol daek mumuun le muid Un in koma ka.’✡

38 Prenta na, man muun dudui nol uhu dui! 39 Nol muik prenta nomer
dua, man tek noan:

✡ **22:24** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 25:5 ✡ **22:32** Dehet in Puit deng Dale Mesir 3:6 ✡ **22:37** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 6:5

‘Ku musti namnau atuil didang, banansila el ku in neka-namnau ku apam
ma esa ka.’✡
40 Peke deng totoang upung Musa atorang ngas, nol Ama Lamtua Allah
mee-baha las in tui ngas, mo prenta dua nias. Etan atuli li muid nal prenta
tene dua nias muna lo kam, oen muid nal prenta didang ngas lo.”✡

Kristus nam, meman laih Daud in hua-koet, mo Un kon nam laih Daud Tuang
(Markus 12:35-37; Lukas 20:41-44)
41 Oras na atuil Farisi las nakbua nabael se na, kon Yesus keket bali
oen noan, 42 “Deng lolo hmunan nu Ama Lamtua Allah hid son le tunang
Kristus maa, halin bel boa-blingin Un atulin nas. Lam muid mi in nangan
nam, Kristus na mo, asii in hua-koet ta?”
Kon oen siut noan, “Un na mo, laih Daud in hua-koet.”
43 Yesus keket tapnaeng pait noan, “Eta ela lam, tasao le Ama Lamtua
Allah Koo Niu ka, tek laih Daud halin haman Kristus sam, ‘Tuang’ ngia?
Ta laih Daud dul son elia,
44 ‘Ama Lamtua Allah tek auk Tuang nga noan,
“Maa, le daad se maan in todan-lahing dui kia, se Auk halin kanan
nia.
Ta mam Auk tao ku musu las, didiin oen suda le todan se Ku sii.”
’✡
45 Deng in dula na lam kit tana noan, laih Daud esa man haman Kristus
noan, ‘Tuang’. Tiata eta atuli li tek noan, Kristus nam suma laih Daud in
hua-koet tuun nam, nol lo bii! Undeng Un kon nam laih Daud Tuang!”
46 Ming Yesus in aa ela ka kon, atuil Farisi las langan tuun, muik tahan
atuli mes lo kon, man siut nal Yesus. Tiata kilan deng leol neot na kon,
oen lii in keket-ketan Una, nol brain le kiu nahu soba-naan Un pait lo.

23

Lamtua Yesus tek meman son, le doha-doh nol guru agama las, nol atuil Farisi las
(Markus 12:38-39; Lukas 11:43, 46; 20:45-46)
1 Hidi kon Yesus tui Un ima-ii las, leo-leo nol atuil hut mamo man in
muid one ngas. 2 Un tekas noan, “Guru agama las nol atuil Farisi las kil
hak le tui upung Musa atorang ngas. 3 Undeng na, mi musti hii se one, nol
muid oen in tui ngas. Mo muid oen in dake ngas deken, undeng oen daek
muid asa man oen in tui esan son nas lo. 4 Nol oen kon tulung atuli li le tao
muid atorang nas lo, molam oen dising atuli li le daek muid oen atorang
agama ngele kas. 5 Totoang man oen in dake ngas, oen daek le halin nam
atuli li naka-naka one. Tuladang el: taom oen but buk ana mes man dul
Ama Lamtua Allah in Teka-teka dehe, se oen bon nas, nol iman nas. Mo
oen tao oen nena las tene dui pait, le halin atuli las naka-naka oen noan,
‘Wui, oen nam atuil niu koo!’✡
6 Eta oen taam lakos um in kohe-kanas sa, tamlom laok muid fesat tam,
oen nuting maan in dada, man banan dui ngas, le halin atuli hut mamo
ngat net one. 7 Eta oen laok pasar ram, oen kon kom in nuting le atuli
todan one. Oen nuting le halin atuli aa nol oen noan, ‘Boa-blingin, ama
guru.’ 8 Mo mi tao muid oen in dake na deken! Atuli boel haman mi noan,
‘ama guru’ deken, undeng mi Gurun na suma mes sii. Nol mi totoang niam

✡ **22:39** Atorang deng Tulu Agama las 19:18 ✡ **22:40** Lukas 10:25-28 ✡ **22:44** Buk in Naka-nahalit 110:1 ✡ **23:5** Matius 6:1; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 6:8; Buk in Kahi 15:38

kaka-pali. 9 Nikit-nikit atuil se apan-kloma ki deken noan, ‘ama’, undeng
mi Aman na suma mes sii ne sorga. 10 Atuli li kon boel haman mi noan,
‘tuang’ deken, undeng mi Tuang nga suma mes sii, na Auk niang, man
Ama Lamtua Allah hid son lolo hmunan nu le tunang maa ka. 11 Undeng
na le Auk tek mi noan, boel nikit-nikit apan banansila el atuil man nuting
in todan nas deken. Asii deng mia la kom le daid atuil tene kam, un musti
daid banansila el ata ka, le halin lii-lau atuil didang.✡ 12 Ta atuil in nikit-
nikit apa ka, mam Ama Lamtua tao nahu una. Mo atuil in tao apa ka deng
dadale ka, mam Ama Lamtua nikit sakeng.”✡

Lamtua Yesus kaing tuang-tuang agama las, undeng oen aa kam kisa, mo dake lam kisa
(Markus 12:40; Lukas 11:39-42, 44, 47-52; 20:47)

13 Hidi na kon, Yesus aa napiut noan, “Hoe, guru-guru agama nol atuil
Farisi me! Meman mi niam atuil in hlak daat! Mam mi haup in susa-
daat, undeng mi dai parsai Au, Atuling man Ama Lamtua Allah hid son
le tunang maa ka lo. In daat dudui pait ta, mi palan kele atuil in le maa
parsai se Au ngas.
14 [Hoe, guru-guru agama nol atuil Farisi me! Meman mi niam atuil in
sila-klup tuun! Mam mi haup in susa-daat, undeng mi taan in nole-lilung
bebalu kas si-sii, hidim nuhu-dau oen uma las. Mo se atuil hut mamo
silan nam, mi buba kele mi in daat tas, nol dil kohe-kanas nesang-nesang,
le halin atuli tek noan mi dalen nas niu. Mo mam Ama Lamtua Allah in
hukung mia ka ngele dui.]*
15 Hoe, guru-guru agama nol atuil Farisi me! Meman mi niam atuil in
sila-klup tuun! Mam mi haup in susa-daat, undeng mi luan laa lakom se
ola-ola, nol niu saek leten, le suma nuting atuli mesa, halin tama muid mi
partei agama la. Mo eta un tama son nam, mi tao un in nuli ka daat dui
pait, didiin un in haup hukung se naraka lua ka, ngele dui mi oe dua.
16 Hoeh! Mi nam tedom, mo tasao le mi tulu lalan bel atuil didang ngas
nabale lia? Mam mi haup in susa-daat, undeng mi tui dadahut noan, ‘Eta
atuli nikit in hida, le sumpa nini Um in Kohe-kanas Tene ka lam, atuling
na butu-kil nol un in hida na lo. Mo eta un nikit in hida, le sumpa nini
lil-mea man in ne Um in Kohe-kanas Tene ka lam, un butu-kil nol un in
hida na.’ 17 Mi niam atuil ngengo, man taan saa lo! Mi bali noan, Ama
Lamtua nangan lil-mea kas muun dui deng, Un Um in Kohe-kanas Tene ka
le? Loo! Ta Um na, man tao lil-mea nas le daid niu!
18 Mi kon tui dadahut noan, ‘Eta atuli nikit in hida, le sumpa nini mija in
tunu-dadung man ne Um in Kohe-kanas Tene ka ka lam, atuling na butu-
kil nol un in hida na lo. Mo eta un nikit in hida le sumpa nini hmukit in
tunu-dadung, man in ne mija la dapa ka, halas-sam un butu-kil nol in hida
na.’ 19 Mi kutan nas tema baktetebes. Taon elola ko mija in tunu-dadung
nga, muun dui deng, hmukit in tunu-dadung nga. Ta undeng mija na, le
atuli li haup in tunu-dadung bel Ama Lamtua Allah. 20 Tiata eta atuli li
sumpa le aa mija la ngala ka lam, banan dui ka, aa mija la leo-leo nol
totoang sa-saa in ne mija la dapa ngas. 21 Nol eta atuli sumpa le aa Um
in Kohe-kanas Tene ka ngala ka lam, banan dui ka, aa Um in Kohe-kanas
Tene ka, leo-leo nol Ama Lamtua Allah ngala ka, ta Un man daad ne a.
22 Nol eta atuli sumpa le aa sorga ngala ka lam, na banansila el un aa Ama
Lamtua Allah del in prenta ka, leo-leo nol Un ngala ka, undeng Un man
daad ne del na dapa.✡

✡ **23:11** Matius 20:26-27; Markus 9:35; 10:43-44; Lukas 22:26 ✡ **23:12** Lukas 14:11; 18:14

* **23:14** Bango ni muik ne dais Yunanin man blaan dui ngas lo. ✡ **23:22** Yesaya 66:1; Matius 5:34

23 Hoe, guru-guru agama nol atuil Farisi me! Mi niam meman atuil in
sila-klup tuun! Mam mi haup in susa-daat, undeng mi taan isi in kaih le bel
Ama Lamtua op mes deng op hngulu. Mi kaih papmes sa-saa las, didiin mi
bumbu-bumbu in ne klapa lua ngas kon, mi kaih teles. Tuladang el mi in
kaih hkulu, adas kumis, nol jintan nas babanan na. Molota mi nadidingun
soleng Ama Lamtua Allah atorang man in muun dui ngas son! Undeng
mi in nuli ka lolo lo. Mi namnau atuil kasiang ngas lo. Nol mi kon nuil
muid Ama Lamtua Allah in koma ka tutungus lo. Banan dui ka, mi tao
muid nas totoang muna, hidi halas-sam mi laok kaih bumbu in le bel Ama
Lamtua ngas.✡ 24 Mi taan dadale lo, mo tasao le mi tulu lalan bel atuil
didang nabale lia? Mi daek muid atorang man in muun lo ngas, mo Ama
Lamtua atorang man in muun dui ngas sam, mi daek mudis lo. Banansila
el mi nahis soleng hlales ana blutu mes deng mi ui in ninu ka. Molota,
hmukit tene mes el aus-tutu ka, mo mi holon tetema!

25 Hoe, guru-guru agama nol atuil Farisi me! Mi niam meman atuil
in sila-klup tuun! Mam mi haup in susa-daat, undeng mi baes mi ping-
mako kas didiin kaloe, mo na suma deng likun tuun. Molota un dalen na
hmomos isi, banansila el mi in kom naseke le nuhu-dau atuil didang sa-saa
ka.

26 Hoeh! Atuil Farisi tedo me! Baes mi ping-mako kas dalen nas muna
le! Nini ela lam, un likun na kon daid niu!

27 Hoe, guru-guru agama nol atuil Farisi me! Mi niam meman atuil in
sila-klup tuun! Mam mi haup in susa-daat, undeng mi tuladang el niut utu
in cet muti ka. Atuli ngat deng likun na lam, leok isi. Mo un dalen na inu
nol atuil hmate seen, nol bui hoso.✡ 28 Mi kon hnika mesa! Mi tao apan
nas banansila el atuil niu ka. Deng likun nam, atuli ngat mia lam, el atuil
man dalen lolo ka. Molota mi dalen nas inu nol dasi-dais daat sii. Ta mi
aa kam kisa, mo dake lam kisa, nol nadidingun soleng Ama Lamtua Allah
in prenta ngas.

29 Hoe, guru-guru agama nol atuil Farisi me! Mi niam meman atuil in
sila-klup tuun! Mam mi haup in susa-daat! Mi daek bel Ama Lamtua Allah
mee-baha las utu nas tene-tene, nol lohas atuil banan nas utu ngas leko-
leko. 30 Mo mi tek noan, ‘Eta oras na kaim nuling leo-leo nol kaim upu
kia-kaon nas sam, taon elola ko kaim keo baab Ama Lamtua Allah mee-
baha las lo.’ 31 Nini ela lam, mi esan tek puting mi dais in buni ngas noan,
mi niam atuil daat, banansila el mi upu kia-kaon nas kon. 32 Tiata mi daek
dadaat napiut lako, le tao inu mi upu kia-kaon nas in daek kula-sala ngas!

33 Mi niam daat baktetebes tuladang el ul in muik lasong nga. Mi bali
noan mam Ama Lamtua Allah hukung mi lo ke? Nangan ela deken! Ta
mam Un pasang tamang mi lakom ai naraka lu dalem! 34 Hii ke! Mam
Auk tunang bel mi Auk atulin in nutus sas, le oen tui mia, nol tulu bel
mi Ama Lamtua lalan in nuil toma ka. Mo mam mi keo tenga, nol pauk
tele teng se kai faang-kalen dapas. Tenga las mi diku-puang se uma-um in
kohe-kanas sas dalen. Nol teng pait mi nulut soleng, didiin oen lalis deng
kota mesa, lakos kota didang. 35 Hmunan hesa ku mi upu kia-kaon na keo
Habel. Molota, un nam atuil in dalen lolo. Mi upu kia-kaon nas taan in keo
tele atuil in nuil lolo ngas tutungus, kilan deng Habel lako pes Sakarias,
Barakia ana ka. Oen keo un se Um in Kohe-kanas Tene ka kintal la, dadani
nol mija in tunu-dadung nga. Undeng mi tao muid mi upu kia-kaon nas in
daat ela ka, tiata mi musti lepa-haal atuil man dalen in lolong nas, dalan

✡ **23:23** Atorang deng Tulu Agama las 27:30 ✡ **23:27** Dehet deng Aan in Nutus sas 23:3

nas. 36 Meman baktebes! Mam mi atuil udin nias tom in hukung, undeng
dasi-dais daat, man mi upu kia-kaon nas in daek son se hmunan nua ka."

Lamtua Yesus dalen nahi nol atuil Yerusalem mas
(Lukas 13:34-35)

37 "Hoe, atuil Yerusalem me! Mi keo tele Ama Lamtua Allah mee-baha
las tutungus, nol pasang tele atuil in nutus, man noan, maa le tulung mia
ngas. Auk hanet mi oe-oe son le maa bus Au, banansila el manu ina man
le kabut un anan nas se un dila ka dalen na. Mo mi dai tao lo. 38 Undeng
na, tiata Ama Lamtua tiu-hii mi uma la pait lo son. Ola bingin dua kam,
um na dadi blo. 39 Hii babanan ne! Ta mam mi net Auk pait lo kang, didiin
lius oras mi in hao noan, 'Kit nodan le halin Ama Lamtua Allah bel Atuling
ni hangun, undeng Ama Lamtua man nutus Un son.' Mi hao ela, halas-sam
mi ngat net Auk pait."

24

Lamtua Yesus tek meman deng Um in Kohe-kanas Tene ka in lea ka
(Markus 13:1-2; Lukas 21:5-6)

1 Hidi nam, Yesus lako nang soleng Um in Kohe-kanas Tene ka. Dedeng
Un in puit lako ka, Un ima-ii las maas le tulu Um in Kohe-kanas sa in leko
ka. 2 Mo Un tekas noan, "Um ni meman leko! Mo mi hii ke! Ta nesang lo
kam, oen tao lean batu-baut nias totoang."

Lamtua Yesus tek noan, mam Un ima-ii las haup in susa-daat
(Markus 13:3-13; Lukas 21:7-19)

3 Hidim Yesus lako daad se leten Saitun nua. Kon Un ima-ii las siis lakos
le aa nolan noan, "Papa! Olan tek ulang apin Paap in aa deng, Um in
Kohe-kanas sa in lea ka le. Nataka le Paap in pait maa ki blinga la? Nol
un tada-tada las elola la? Hidim elol kon nol leol kiamat tia la?"
4 Kon Yesus siut noan, "Mi musti doha-doha! Le halin mi tom in nole-
lilung deken. 5 Ta mam muik atuli mamo-mamo, maa teh kalas le tek noan,
'Auk niam Kristus, Atuling man Ama Lamtua Allah hidan meman son, lolo
hmunan nua ka.' Oen tao ela, didiin oen nole nal atuli hut mamo. 6 Eta
mi net atuli hote-dait apa, tamlom mi ming dehet noan, muik in hote-dait
apa ne ola-ola lam, lii deken. Ta dais tuladang ela ngas, musti dadis. Mo
leol kiamat ta maa lius lo bii. 7 Mam ngala mes hote-dait nol ngaal didang.
Negara mes hote-dait nol negara didang. Muik lul-beko se ola-ola. Nol oras
lubu kon muun isi! 8 Mo totoang nas, halas-sam tada-taad hmunan, man
tulu bel noan, leol kiamat ta maa dadani son. Na banansila el bihaat man
halas-sam tain ili, undeng un oras in hua ka maa dadani son na.
9 Tiata mi musti doh babanan! Ta mam oen diku-puang mia, nol keo tele
mia. Hidim atuil deng bangsa-bangsa lias totoang kom mi lo isi, undeng mi
in muid Au ka.✡ 10 Lius oras na lam, atuli hut mamo bali kudi le dai parsai
se Auk pait lo. Oen kom apa lo, nol hee bali apa. 11 Mam atuil in nole-
lilung daat tas tek noan, oen nam Ama Lamtua mee-baha. Nol muik atuli
mamo parsai one. 12 Mam atuli li in daat ta, nesang le lako lam mamo keko
lako, didiin atuli li namnau apa pait lo. 13 Mo atuil man in tahang napiut
didiin mate ka, taon elola ko Ama Lamtua Allah bel boa-blingin una.✡ 14 Ta
atuli li musti bani-bating Ama Lamtua Allah Dehet Dasin Banan na, lako
papmes apan-kloma ki suut-suut tas, le halin totoang atuli li taan haup
Ama Lamtua lalan in nuli banan na muna le. Halas-sam leol kiamat ta
maa."

✡ **24:9** Matius 10:22 ✡ **24:13** Matius 10:22

Lamtua Yesus tek noan, atuling daat man in tao dudus-didaa mes le maa (Markus 13:14-23; Lukas 21:20-24)

15 Yesus aa napiut noan, “Ama Lamtua Allah mee-baah Danial dul deng
atuli mes daat isi. Mam Un maa tama lako dil se maan in luli, deng Ama
Lamtua Allah Um in Kohe-kanas Tene ka. Nini ela lam, un tao hmomos
maan na le atuli nikis. Tiata Ama Lamtua Allah bali kudi le nang soleng
maan na. Eta mi net ela son nam, doha-doha lo! (Asii man les in dula nia
lam, un musti nangan tanan babanan).✡ 16 Ta na daid tada noan, lelo-leol
in susa ngas muik ne sila-mata lu son. Eta net ela son nam, atuil in ne
propinsi Yudea ngas lalim lakom leten nuas tia. 17 Eta asii man puti deng
uma la son nam, pait laok kat kai-baut bakun tia. Molam lail mumuun le
halin nam tom in daat ta deken. 18 Atuil in se klapa ngas, pait laok kat
seman otot bakun tia. Lail napiut tuun!✡ 19 In bosor dui ka, bihaat in behe
ngas, nol ina-in man nusu tana-ana blutu mea mamasu ngas. Undeng oen
lail nal hlapat lo. 20 Tiata, banan dui ka mi kohe-kanas le nodan, halin
in daat na nahi tom se oras ulan, tamlom nahi tom se leol teen in dake
deken.* 21 Ta leol na sus isi! Kilan deng Ama Lamtua Allah in koet apan-
kloma kia ka, maa lius halas nia, atuli li net in susa-daat tuladang ela lo
bii. Nol mam atuli kon net in susa-daat tuladang ela pait lo ka.✡ 22 Mo mi
ulat baktetebes, lole Ama Lamtua Allah tao dadaen leol nas. Eta lo kam,
muik tahan atuli mes lo kon man nuli. Molam undeng Ama Lamtua Allah
namnau atuil man Un in huil nal son nas, tiata Un tao lelo-leol in susa
ngas dadaen tuun.

23 Mam lius oras na lam, mi ming atuli tek noan, ‘Ngat le! Kristus muik
mo nia!’ Nol tenga las pait tek noan, ‘Kristus ne nua!’ Mo mi parsai deken
ne! 24 Ta mam muik atuli puit le teh kalas noan, ‘Auk niam Kristus!’ Nol
tenga las pait tek noan, ‘Auk niam Ama Lamtua Allah mee-baha.’ Mam
oen tao taad herang bili-ngala pake uikjale kas in kuasa, le nole-lilung
atuli. Oen soba-naan le halin Ama Lamtua atulin nas kon tom in nole-
lilung! 25 Tiata mi musti doha-tiud apan babanan ne! Ta lelo-leol in susa
ngas maas lius bii, mo Auk tek nuting mi meman son!

26 Eta atuli tek mi noan, ‘Kristus muik ne epe nua!’ Lam mi laok se nu
deken. Nol eta muik in tek noan, ‘Kristus mo um ni dale nian!’ Lam mi
parsai nol oen in nole-lilung na deken. 27 Ta Auk niam, Atuling Baktetebes
sa. Eta mam Auk pait maang se apan-kloma kia lam, atuli li totoang net
Au, banansila el atuli net bisain in kaloe, deng halin leol-saken lako pes
leol-denen na.✡

28 Eta Auk pait maang ngam, mi taan noan Auk in ne olang. Banansila
el atuli tana noan, eta kee in kaa sa-saa hmate ngas nakbua se ola lam,
taon elola ko muik sa-saa hmate ne na.”✡

Lamtua Yesus tek deng Un in pait maa ka (Markus 13:24-27; Lukas 21:25-28)

29 Hidim Yesus tupang pait, le tek Un ima-ii las noan, “Eta lelo-leol in
susa ngas hidis son nam,
‘Mam lelo la daid mitang,
bulan na kon langa pait lo.
Duun-duun nas nahis deng apan nua,

✡ **24:15** Danial 9:27; 11:31; 12:11 ✡ **24:18** Lukas 17:31 * **24:20** Dedeng na, guru agama Yahudi las tao atorang noan, tom nol leol teen in dake kam, atuil Yahudi las boel laok katang deken. Oen ator le atuli lako-pait katang dui deng kilu dua deken. ✡ **24:21** Danial 12:1; Apan-kloma Hnika Balu 7:14 ✡ **24:27** Lukas 17:23-24 ✡ **24:28** Lukas 17:37

nol oen in muun-tes sa ilang le nahis dadahut deng mana ngas.’✡
30 Hidi nam atuli li totoang ngat net taad se apan nu noan, Atuling
Baktetebes sa le pait maa. Net ela kon, totoang bangsa in ne apan-kloma ki
ngias lii isi didiin oen lilu. Ta eta Auk niu maang nol nopen, halas-sam oen
net Auk in kuasa ka, nol Auk in loe-liliman na totoang.✡ 31 Hidim Auk pake
kliung in lin tene, le prenta Ama Lamtua Allah ima-ii in ne sorga nguas,
halin laok tao nakbuan totoang atuil man Auk in huil nal son nas, deng
apan-kloma ki suut-suut tas, deng leol-saken lako pes leol-denen; deng
blai-ahen lako pes loet-ahen.”

Lelo-leol susa las daid taad deng Lamtua Yesus in pait maa ka
(Markus 13:28-31; Lukas 21:29-33)

32 “Auk kat kleta el kai ina mesa. Eta un klehen na kunis son nam, na
daid tada noan, oras ehe ka maa dadani son. 33 Ela kon, eta mi net lelo-leol
in susa ngas maas son, banansila el Auk in teka apin na lam, nas daid tada
noan, Auk in maa ka dadani isi son. 34 Tiata hii babanan ne! Deng totoang
atuil in nuil hahalas nia ngas, mam muik deeh mates lo bii, mo lelo-leol
susa las maas lius son. 35 Apan-dapa ku nol apan-kloma ki ilang kon no,
Auk in teka-teka nias tahang napiut didiin son na.

Lamtua Yesus tek noan, Un oras in maa ka, atuli tanan lo
(Markus 13:32-37; Lukas 17:26-30, 34-36)

36 Auk in pait maa kia, muik atuli in tana lo. Ama Lamtua Allah ima-ii in
ne sorga nguas kon, tanan lo. Auk esang kon, tanan lo. Suma Auk Amang
ngu sii man tanan. 37 Ta Auk niam, Atuling Baktetebes sa. Mam eta Auk
pait maang ngam, oras na banansila el hmunan nu Noh in nuli nabale ka.✡
38 Ui tene in baa ka maa biim, atuli las kaa-niun babanan, nol saap apa
banansila el in biasa ka. Oen tao ela napiut didiin, Noh taam lako kapal
tene ka dalen. 39 Mo nikit ui la baa maa le kokon lail-niin one, halas-sam
oen matan nas holsai, le taan asa man in daid son na. Ela kon nol Auk
in maa kia.✡ 40 Dedeng na, eta atuli at dua daek mamaus se klapa mesa,
suknahkitu lam, Ama Lamtua Allah nikit lail-niin at mesa na, mo nang
mesa na. 41 Nol eta bihata at dua hai ael mamasu lam, Ama Lamtua Allah
nikit lail-niin at mesa na, mo nang mesa na.
42 Undeng na, tiata mi musti doh duman-lelo, ta mi taan lo noan blinga
lam mi Tuang nga pait maa. 43 Nangan babanan ne! Eta um lamtua ka
taan noan, duman ni atuil in nako ngas le maas sam, taon elola kon, un doh
tutungus le halin atuil in nako ngas taam nal se un uma la lo. 44 Undeng
na, mi musti doha-doha. Ta Auk in pait maa ki nahkekekan tukun!”✡

Lamtua Yesus tui noan, atuil in loka-loka ngas musti muid napiut tuang nga in koma ka
(Lukas 12:41-48)

45 Hidim Yesus aa tapnaeng noan, “Mi musti daid banansila el atuil in
loka-loka, man muid napiut un tuang nga in koma ka. Ta eta un tuang
nga le lako maan katang ngam, un nikit atuil in loka-loka tuladang ela, le
mana-koet uma isin nas in kaa-ninu ka. 46 Eta tuang nga pait, le net un
atulin in loka-loka ka daek babanan nam, un dalen kolo. 47 Nol taon elola
ko, mam tuang na bel un atulin in loka-loka na kuasa, le mana-koet tuang
nga hmuki-nalan nas totoang.

✡ **24:29** Yesaya 13:10; 34:4; Yeskial 32:7; Yoel 2:10, 31; 3:15; Apan-kloma Hnika Balu 6:12-13 ✡ **24:30** Danial 7:13; Sakarias 12:10-14; Apan-kloma Hnika Balu 1:7 ✡ **24:37** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 6:5-8 ✡ **24:39** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 7:6-24 ✡ **24:44** Lukas 12:39-40

48 Mo etan atuling in loka-loka na hadat lo kam, taon elol kon un nangan
se un dalen na noan, 49 ‘Banan son! Tuang lako son nia ta, asii taan le bling
un pait maa ka!’ Nangan ela kon, un diku-puang ata tenga las. Hidim daad
le kaa-niun babanan tuun, leo-leo nol un tapan in mauh daat tas. 50 Taan
dadale lo, mo nahkitu lam un tuang nga pait maa. 51 Kon un tuang nga
diku-puang un muun isi, hidim pasang soleng un lako likun nua, le halin
un leo-leo nol atuil in sila-klup tuun nas. Se maan na lam, oen totoang lilu
mumuun, undeng oen haup susa-daat isi.”

25

Lamtua Yesus bel kleta deng haat-ana, man natang le sodo-sium biklobeng in sapa ka

1 Hidi kon, Yesus tupang Un dehet ta pait noan, “Mi musti mana-mana le
sodo-sium Auk in pait maa kia, banansila el kleta nia: Duman mesan na,
haat-ana at hngulu, putis kil oen hadut tas, le laok sodo-sium biklobeng
in sapa ka se oen tapan nas mes uma. 2 Mo deng at hngul nas, at lima
las ngengon, mo at lima las tana. 3 Lim in ngengo ngas nadidingun in kil
tapnaeng min dale. 4 Mo lim in tana ngas kil meman son.✡
5 Lius se oen tapan na uma lam, biklobeng in sapa ka maa lo bii nababael
tuun. Nesang-nesang kon, tana-bihaat nas matan tede, ta oen niin nalas.
6 Mo bingin-tai kon, oen ming atuli haman tek noan, ‘Hoe! Biklobeng
in sapa ka maa son nuan! Maa le kit laok sodo-sium un tia!’ 7 Ming ela
kon, tana-bihaat nas hangus leo-leo. Hidim oen lakos mana oen hadut tas.
8 Mo tana-bihaat ngengo kas, aa nol oen tapan nas noan, ‘Tulung bating
bel kaim mina buit le, ta kaim hadut tias le mates son nian.’ 9 Mo tana-
bihaat in tana ngas siut noan, ‘Idaah! Komali deken, ta bisa lo. Kaim mina
kias nol taung in bating kit totoang lo! Banan dui ka, mi laok sos mina
esan se kius suas tuun.’ 10 Kon oen lakos sos mina, mo oras oen puit lakos
sa, biklobeng in sapa ka maa lisu. Ta tana-bihaat in tana ngas, taam lakos
fesat ta dalen, leo-leo nol biklobeng in sapa ka nol haep pas totoang. Nikit
oen tamas totoang son kon, atuli hkaen tele hnita ka.
11 Tana-bihaat ngengo kas pait maas lius kon, oen haman deng likun na,
le nodan noan, ‘Tuang! Tulung sai bel kaim hnita ki le!’ 12 Mo um lamtua
ka siut noan, ‘Eeh, auk tao lo. Ta auk taan mi lo kam!’✡
13 Tiata mi kon musti mana-mana, le doha-doh tutungus, ta mi tanan lo
noan, Auk pait maang tom nol leol ila, tamlom diuk ila ka.”

Lamtua Yesus bel kleta deng atuling in mana-koet tuang nga duit tas sa (Lukas 19:11-27)

14 Hidi kon, Yesus nahdeh kleta mes pait noan, “Eta Auk lakong nang mi
son nam, mi musti daek babanan taung Au, banansila el kleta nia. Tuang
mes le lako maan katang. Nikit un mana hidi le noan lako kon, un haman
un atulin in loka-loka ngas le prentas noan, ‘Mi pake duit nias le daid peke.
Eta auk pait maa ngam, mi musti maa tek au, le mi haup pait bunga bakun
son na.’ 15 Kon un bel atuil in dake hmunan na, duit kadung lima,* halin
nam un sepo-dakang le haup bunga. Ela kon un bel atuil in dake nomer
dua nga, duit kadung dua, nol atuil in dake nomer tilung nga, duit kadung
mesa, muding mesa-mesam in bole. Hidi nam, un boka lako maan katang.

✡ **25:4** Lukas 12:35 ✡ **25:12** Lukas 13:25 * **25:15** Dais Yunanin in mo bango nia ki dul noan, τάλαντον *(talanton)* lima. Talanton mesa lam, tatai nol tukang mes gaji taun 15. Tiata talanton lima lam, gaji taun 75.

16 Sium hidi duit nas kon, atuling in dake hmunan na puti lako le sepo-
dakang. Nesang lo kon, un haup pait bunga kadung lima. 17 Ela kon nol
atuling in dake nomer dua la. Un haup pait bunga kadung dua. 18 Mo
atuling in dake nomer tilung man sium duit kadung mesa ka, lako kali
bolo se dale ka, le buni un tuang nga duit tas.
19 Nesang ana lo, halas-sam oen tuang nga pait maa. Kon un haman
nakbua oen tilus, le keket duit man un in bel oen son, le taung in sepo-
dakang ngas. 20 Atuling in loka-loka hmunan na tama, hidim un bel duit
kadung hngulu. Un tek noan, ‘Tuang! Tuang duit tas nian. Lelon na tuang
bel auk duit kadung lima. Mo auk haup tapnaeng bunga kadung lim pait.’
21 Ming ela kon, tuang nga dalen kolo. Un tekan noan, ‘Banan! Ku niam
atuil in loka-loka man in banan. Ta auk se iang lo kon no, ku daek nol in
makoe son, hidim muid napiut auk in prenta ngas. Undeng ku daek nal
os ana nia, ta mam auk nikit ku le kil os man in tene dui pait tas. Mam
auk tao fesat, le kit kaa leo-leo nol dael kolo.’
22 Hidi kon, atuling in loka-loka nomer dua la tama lolen, un bel tuang
nga duit kadung aat. Un tek noan, ‘Tuang! Hmunan nu tuang bel auk duit
kadung dua. Mo auk haup tapnaeng bunga kadung dua pait son.’
23 Kon nam, tuang nga dalen kolo. Un tekan noan, ‘Banan! Ku niam kon
atuil in loka-loka man in banan. Ta auk se iang lo kon no, ku daek nol in
makoe son, hidim ku daek muid auk in prenta ngas tutungus. Undeng ku
daek nal dais ana ni son, tiata mam auk nikit ku le kil dais man in tene
dui pait tas. Mam auk tao fesat, le kit totoang kaa leo-leo nol dael kolo.’
24 Hidi nam, atuling in loka-loka nomer tilu la maa lolen. Kon un tek
noan, ‘Tuang! Auk tana le tuang niam atuil in dalen didi. Ta tuang kat asa
man atuil didang in dake, nol nui-noel asa man atuil didang in mula-hai.
25 Undeng na le, auk lii, tamlom duit nias ilang le tuang hukung au la.
Tiata auk laok buni duit nias babanan. Nian tuang! Kat pait tia, ta duit
kadung mes man tuang in bel auk son na, tetema nabale!’
26 Ming ela kon, tuang nga baet un noan, ‘Ku niam atuil loka-loka man
daat, nol ku osam daat isi! Eta ku taan son noan, auk kat asa man atuil
didang in dake, nol nui-noel asa man atuil didang in mula-hai kam, 27 tasao
le ku laok pesang auk duit tas se bang tuun lo kia? Le halin eta auk pait
maa ngam, auk haup un bunga ka, bubuit tuun kon banan!’
28 Hidi na kon, tuang nga tadu un atulin in loka-loka tenga las noan, ‘Kat
duit tas deng una, le beles laok se atuling in haup tapnaeng bunga kadung
lima ka. 29 Ta atuil man mana-koet babanan asa man un in kil son nas,
mam un haup taplaeng mamo dui pait. Mo atuil in dai mana-koet asa man
un in kil son nas lo ka, mam oen kat lai-niin totoang nas deng una.✡
30 Daek atuling in loka-loka man muik ambak lo nia. Pela-lakang le nikit
soleng lako likun nua. Nang le un lilu-ahan nol susa-daat se maan mitang
ngua!’ ”✡✡

Lamtua Yesus tek deng leol kiamat ta

31 Hidi kon Yesus dehet napiut noan, “Au, Atuling Baktetebes nia, mam
niu maang pait, nini Auk Amang ngu in kuasa man loe-liliman na, leo-leo
nol Un ima-ii las deng sorga. Hidim Auk daad se Auk del in prenta man
muun dudui ka, le pres totoang atuli li dasi las, muding asa man oen in
lako-daek son nas.✡ 32 Mam totoang atuil in nuil net se apan-kloma ki
ngias, maa situ-taal se Au. Hidim Auk soel bakisan one, banansila el atuil

✡ **25:29** Matius 13:12; Markus 4:25; Lukas 8:18 ✡ **25:30** Lukas 19:11-27 ✡ **25:30** Matius 8:12; 22:13; Lukas 13:28 ✡ **25:31** Matius 16:27; 19:28

in lolo-poa soel bakisan lae-blai las deng lae-tutu las, le dadi bua dua ka.
33 Atuli-atuil man lako-daek muid Ama Lamtua Allah in koma ngas, Auk
taos se Auk halin kanan na. Mo atuil in lako-daek muid Ama Lamtua Allah
in koma ka lo ngas, Auk taos se Auk halin kliu ka. 34 Oras na lam, Auk kil
prenta son banansila el Lahi ka. Mam Auk tek atuli-atuil in se Auk halin
kanan na ngas noan, 'Mi man sium hangun deng Auk Amang ngu son nas,
maa, le tamam se Un uma lia, se maan Un in mana taung mi son lolo
hmunan nua ka. 35 Auk tek mi ela, undeng hmunan nu, eta Auk lubung
ngam, mi man bel Auk in kaa. Auk meeng tuu kam, mi bel Auk in ninu.
Auk maang tuladang el atuil balu ka lam, mi man sium Auk le daad tahang
se mi uma. 36 Auk muik kai-baut lo kam, mi man bel Auk kai-baut le pake.
Auk hedang ngam, mi man maa meo Au. Auk se bui daleng ngam, mi man
maa tulung Au.'
37 Ming ela kon, atuil dael lolo in se Auk halin kanan na ngas, siut noan,
'Lamtua, lam na elol na la? Lamtua tek noan lubu, ta kaim bel Ku in kaa.
Lamtua meen tuu kam, kaim bel Ku ui in ninu. 38 Lamtua maa banansila
el atuil balu ka lam, kaim sium tamang se kaim uma. Lamtua muik kai-
baut in pake lo kam, kaim belen. 39 Lamtua heda kam, kaim laok meon.
Lamtua se bui dalen nam, kaim laok tulung. Kaim tao dasi-dais in ela ngas,
blingan na?'
40 Lam mam Auk siut oen noan, 'Auk in tek mia ni tom baktetebes! Ta
se oras mi tao dasi-dais in ela ngas, bel Auk atulin in ana dudui ngas kon
no, na mi tao taung Auk son na!'
41 Hidim Auk tek atuli-atuil in se Auk halin kliu ka ngas noan, 'Hoe atuil
daat me! Ama Lamtua Allah bahang mi son. Lakom nodat deng nia! Mam
Auk tadu atuli le laok pasang tamang mi se ai naraka man in kaloe hidi
nutus taan lo kua. Ta Ama Lamtua Allah mana pesang maan in susa-daat
na son, bel uikjale kas nol oen laih tuan na. 42 Auk nulut soleng mia,
undeng dedeng Auk lubung ngam, mi bel Auk in kaa lo. Auk meeng tuu
kam, mi bel Auk in ninu lo. 43 Auk maang banansila el atuil balu ka, mo
mi dai sium tahang Auk se mi uma las lo. Auk muik kai-baut in pake lo,
mo mi bel Auk lo. Auk hedang, mo mi maa meo Auk lo. Auk se bui ku
daleng, mo mi maa le tulung Auk lo.'
44 Ming ela kon, atuil daat tas siut noan, 'Lamtua, na elol son na la?
Lamtua tek noan lubu, mo kaim bel in kaa lo. Lamtua meen tuu, mo kaim
bel in ninu lo. Lamtua maa banansila el atuil balu ka, mo kaim sium
tahang se kaim uma las lo. Lamtua muik kai-baut in pake lo, mo kaim bel
lo. Lamtua heda, mo kaim laok meo lo. Lamtua se bui ku dale, mo kaim
laok tulung lo. Tiata kaim tao saol Lamtua ela blingan son na?'
45 Mam Auk situs noan, 'Auk in tek mia ni tom baktetebes! Ta dedeng mi
dai tulung atuil anang dudui las lo ka, na banansila el mi dai tulung Auk
lo.' 46 Hidi nam atuil daat nas haup in susa-daat napiut didiin hidi nutus
taan lo. Molam atuil man dalen na lolo ngas, haup in nuli napiut nol Ama
Lamtua didiin son na."✡

26

Atuil Yahudi las tene-tenen nas nuting lalan le keo tele Lamtua Yesus (Markus 14:1-2; Lukas 22:1-2; Yuhanis 11:45-53)

1 Nikit Yesus tui hidi dais nas totoang bel oen kon, Un tek Un ima-ii las
noan, 2 "Mi taan son tam bii ka, naha lelo dua pait tam, kit leol tene Fesat

✡ **25:46** Danial 12:2

Paska la. Lius oras na lam, muik atuli le hee soleng Au, Atuling Baktetebes nia. Hidim oen pauk tele Auk se kai sangsuli lu dapang.”✡

3 Leol na, tulu agama Yahudi las tene-tenen nas, nol blala-blalan hadat tas nakbua se Kayafas uma. Kayafas na mo, tuang tene deng tulu agama Yahudi las. 4 Oen nuting lalan le daek Yesus nol ete-ete, halin keo tele Una. 5 Mo oen tek apa noan, “Natang le! Kit daek Un nol ni deken le, ta lelo-leol tene kas maas dadani son. Ta tamlom atuil hut mamo man in kom Una ngas, haung tuku-keng nol kita la.”

Bihata mes doan mina bui bingis man osa isi laok se Lamtua Yesus (Markus 14:3-9; Yuhanis 12:1-8)

6 Se iung Betania, muik atuli mes ngala Simun. Hmunan nu, atuli nikis una, undeng un tom iil baih-bluku. Mo halas ni, un banan son. Oras lelo-leol tene kas maas lius lo bii kam, Yesus nol Un ima-ii las lakos kaa se Simun uma. 7 Oen kaa mamasu lam, bihatang mes maa tutnaal Yesus. Un kil botor mes daken deng baut in osa.* Botor na isin na kon, mina bui bingis man osa isi. Bihatang na maa lius kon, un diuk tehen botor ra leo ka. Hidim un doan mina ka le baa buit-buit laok se Yesus bon na, le daid tada noan, bihatang na todan Una.

8 Mo nikit Yesus ima-ii las net bihatang na in tao ela ka kon, oen koon-mali le aa nol apa noan, “Sah! Bihaat saa ni le, un soleng parsum mina bui bingis osa isi na, ela lia? 9 Banan dui ka un hee mina na tuun! Le halin laok bating duit ta bel atuil kasiang ngas!”

10 Mo Yesus taan oen in nangan na, kon Un tek noan, “Mi tao sus bihatang ni deken tia! Nang le un tao ela! Auk daleng kolo, undeng un doan mina bui bingis ni se Auk apang ngi son. 11 Ta atuil kasiang ngas nol mi tutungus se mi hlala ka. Mo nesang lo ka kam, Auk leo-leo nol mi lo kam.✡ 12 Nini bihatang ni in doan mina nia ki, un tao Auk apang ngi le bui bingis, banansila el un hising rampe meman taung Auk nitun ni son na. Ta Auk in nuli ki nesang lo son. 13 Nangan babanan ne! Mam Ama Lamtua Allah Dehet Dais Banan na, holhising papmes se apan-kloma kia lam, taon elola ko oen nahdeh deng bihatang ni in banan na kon! Le halin atuli li totoang nangan net una.”

Yudas koo mes nol tene-tene agama Yahudi las, le sao Lamtua Yesus lako bel one (Markus 14:10-11; Lukas 22:3-6)

14 Muik at mes deng Yesus ima-ii at hngul dua kas, ngala Yudas Iskariot. Un puti lako nuting tuang-tuang agama Yahudi las le sao Yesus bel one. 15 Lako lius se tuang-tuang agama Yahudi las kon, un keket oen noan, “Papas totoang! Eta auk hulung mi le daek Yesus sam, mi bel auk saa la?”

Kon oen situn noan, “Eta ku le hee Un bel kamin nam, kaim baen ku.” Hidim oen kaih duit lil-muti bil buk tilu, le bel Yudas.✡ 16 Kon nam Yudas puti lako le nuting lalan halin sao Yesus bel one.

Lamtua Yesus kaa fesat Paska leo-leo nol Un ima-ii las (Markus 14:12-21; Lukas 22:7-14, 21-23; Yuhanis 13:21-30)

✡ **26:2** Dehet in Puit deng Dale Mesir 12:1-27 * **26:7** Botor ra, oen daken deng baut in osa man atuli taom paat. Alkitab dais Yunanin na dul noan botor ra, oen daken deng batu mes ngala ἀλάβαστρος *‘alabastros’*. Ngat kon se Lukas peke 7:37-38. ✡ **26:11** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 15:11 ✡ **26:15** Sakarias 11:12

17 Taun-taun nam, atuil Yahudi las muik lelo-leol tene man nesang nga
lelo itu. Oen noken leol nas noan, ‘Fesat Ruti in Kaa se Lalan’.† Fesat ta
mana le mulai kon, Yesus ima-ii las maa keket Un noan, “Papa! Duman ni
kit musti sai kit leol tene kias, nini in keo lae-blai le tao fesat Paska. Tiata
Paap kom le kaim laok mana fesat se ola la?”
18 Kon Un siut noan, “Mi taam lakom kota lua, tiam mi tutnaal blalan
biklobeng mesa. Lam mi tekan elia, ‘Ama! Paap Guru nataka kam, Un oras
in mate ka maa dani son. Ta Un nodan mana mes se ama uma lia, le Un
pake taung in tao fesat Paska nol Un ima-ii las.’ ”
19 Ming ela kon, Un ima-ii las lakos, le daek muid asa man Un in teka ka.
Hidim oen mana in kaa, taung fesat Paska se na.
20 Duman son kon, Yesus nol Un ima-ii at hngul duas kas, daad le kaa
fesat Paska leo-leo se na. 21 Oen kaa mamaus lam, Un tekas elia, “Mi hii
napat le! Muik at mes deng mia li, man mam hee soleng Auk lakong bel
atuil didang.”
22 Ming ela kon, oen dalen nas banan lo. Kon oen mesa-mesam keket
Yesus noan, “Atuling man Paap in aa na, auk lo ta lo?”
23 Kon Un siut noan, “Atuling man dopon un ruti la lako mako ni dalen
leo-leo nol Au ka, man hee soleng Au.✡ 24 Nangan ne! Au, Atuling
Baktetebes nia, musti mateng banansila el asa man oen in dul meman
son, ne Ama Lamtua Allah Buk Niu ka ka. Mo doha loo! Atuling in hee Au
ka, mam lepa-haal un in susa-daat ta esa! Tiata in banan dui ka, un ina
ka huan deken tia!”
25 Hidi nam, Yudas kon keket noan, “Atuling man Paap in aa na, auk lo,
ta lo?”
Kon Yesus situn noan, “Meman ku esa man tek ela son, mo asii pait ta?”

Lamtua Yesus tek noan, ruti nol anggor ra daid tada, le nangan Una (Markus 14:22-26; Lukas 22:14-20; Korintus mesa la 11:23-25)

26 Oen kaa mamasu lam, Yesus kat ruti bua mes le nodan mamo se Ama
Lamtua Allah. Hidim Un bilas-bilas ruti na, le tunang bel Un ima-ii las nol
tekas noan, “Ruti ni, Auk apang nga. Kata, le kaa tia!”
27 Hidi nam, Un kat klas mes anggor inu, le nodan mamo se Ama Lamtua
Allah. Hidim Un tunang laok bel Un ima-ii las nol tekas noan, “Mi totoang
kata, le ninu. 28 Ta anggor ni, Auk dalang nga. Mam Auk mateng le dalang
ngi holbohon, halin bel boa-blingin atuli hut mamo deng oen in kula-sala
ngas. Daal ni daid tada le tek nuting noan, asa man Ama Lamtua Allah in
hid son na, meman halas ni dadi son. Tiata kata, le niun tia!✡ 29 Mo hii
babanan! Ninin deng duman nia, Auk niun anggor pait lo kang. Didiin
mam Auk nol Auk Amang in ne sorga ku daad le kil bandu leo-leo son le,
halas-sam Auk niun nol mi pait.”
30 Hidi kon, oen tao dani mes le naka-nahalit Ama Lamtua Allah. Nol
duman na kon, oen putis lakos leten Saitun nua.

Lamtua Yesus tek meman noan, mam Petrus kaen Una (Markus 14:27-31; Lukas 22:31-34; Yuhanis 13:36-38)

† **26:17** Fesat na daid le halin atuil Yahudi las nangan net hmunan nu, oen upu kia-kaon nas lail putis deng dale Mesir ra. Dedeng na oen lalis hlalapat tuun. Dadin nam oen muik oras in kutang ruti in kaa se lalan na nol bibit lo ka. Les kon se *Dehet in Puit deng Dale Mesir ra* peke 12 bango 6 nol 15 ka. ✡ **26:23** Buk in Naka-nahalit 41:10 ✡ **26:28** Dehet in Puit deng Dale Mesir 24:8; Yermia 31:31-34

31 Oras oen in lakos bus el leten nua ka, Yesus tek Un ima-ii las meman
noan, “Duman nia, mi totoang lalim nang soleng Au. Undeng dulan meman
son ne Ama Lamtua Allah Buk Niu ka noan,
‘Mam Ama Lamtua Allah tao tele atuling in lolo-poa ka,
ta un lae-blai las lalis holhising.’✡
32 Meman Auk mateng. Mo mam Auk nuling pait, ta Auk laok natang mi
se propinsi Galilea.”✡
33 Mo Petrus kaen noan, “Papa! Atuil tengas totoang lalis nang soleng
Paap kon no, auk nang Paap lo!”
34 Kon Yesus siut noan, “Ela le Petrus? Hii ke! Duman ni manu tukluin
lo bii kam, ku kaen oe tiul son noan, ku taan Auk lo!”
35 Mo Petrus kaen muun dui pait noan, “Loo Papa! Eta Paap mate kam,
auk kon mateng leo-leo nol Papa. Taon elola kon, auk lail nang soleng
Paap lo!” Petrus tapan tenga las kon tek ela.

Lamtua Yesus kohe-kanas se klaap Getsemani la (Markus 14:32-42; Lukas 22:39-46)

36 Hidi kon Yesus nol Un ima-ii las lakos napiut, ti oen lius se leten Saitun
na, se klapa mes ngala *Getsemani*.‡ Se na, Yesus tek Un ima-ii las noan,
“Mi daad natang se nia le, ta Auk le lakong kohe-kanas se nua.” 37 Mo Un
haman Petrus, Yakobus nol Yuhanis, le oen tilus leo-leo nol Una. Kilan
deng oras na kon, Yesus nataka kam, Un dalen na sus isi, nol hutlulu.
38 Oen halas-sam laok bubuit, mo Un tekas noan, “Auk daleng ngi sus isi!
Auk nataka kam el noan, Auk le mateng tetetas. Mi daad le melang natang
Auk se nia le.”
39 Kon Un keko lako katang dui bubuit, hidim Un hai buku ka le kohe-
kanas noan, “Papa boa-ili! Eta Paap tade kam, Auk lepa-haal in susa-daat
ni deken tia. Mo muid Auk in koma ki deken; nang le muid se Paap in
koma ka tuun.”
40 Kohe-kanas hidi kon, Un pait lako Un ima-ii at tilu las. Mo oen niin
nalas. Kon Un buk-bangun one, hidim tek Petrus noan, “Hoe! Petrus!
Tasao le mi ninim mia? Auk in lakong se nua ka, nanapat tuun, mo mi
melang nal bubuit lo kon nia! 41 Kose mi matan nas le langa. Hidim haung
le doh nol Au! Ta mi dalen nas meman kom le daek banan, mo mi apan nas
bloen. Tiata banan dui ka, mi kohe-kanas le halin eta mi tom in liun-leo
kam, mi tahang nala.”
42 Hidim Un pait lako le kohe-kanas noan, “Papa! Eta Auk man musti
lepa-haal in susa-daat nia lam, nang le muid Paap in koma ka tuun.”
43 Kohe-kanas hidi ela kon, Un pait lako se Un ima-ii at tilu las. Mo oen
niin nalas pait son, undeng oen matan nas tede isi.
44 Kon Un nang one, le lako kohe-kanas oe mes pait. Un nodan Ama ka
pait, le nang Un lepa-haal in susa-daat na deken, molam muid Un Ama ka
in koma ka tukun. 45 Kohe-kanas hidi ela kon, Un pait le buk-bangun Un
ima-ii las, hidim tekas noan, “Mi ninim nababael tuun nia? Hangum tia!
Ta atuling in le hee soleng Au, Atuling Baktetebes nia ki, maa dani son
nuan. Un nol atuil nuas maas le daek Au, halin sao Auk lakong se atuil
daat tas iman. 46 Hoe! Hangum tia! Bela mi matan nas le ngat soba-naan
laok elu le! Ta atuling in le hee Au ka, maa son nuan.”

Atuil tene kas tadu atuil le laok daek Lamtua Yesus (Markus 14:43-50; Lukas 22:47-53; Yuhanis 18:3-12)

✡ **26:31** Sakarias 13:7 ✡ **26:32** Matius 28:16 ‡ **26:36** Muding dais Ibranin nam ‘Getsemani’ la nahin na noan, ‘sa-saa taung in lee saitun isin’.

47 Yesus aa mamaus ela lam, Yudas nol atuli hut mamo maas lisu. Oen
maas kil suli nol kai teben, le daek Una. Oen tao ela muid in prenta deng
tulu agama Yahudi las tene-tenen nas, nol blalan-blalan hadat tas. 48 Yudas
tek oen meman son noan, “Mi tinang babanan ne! Atuling ol man Auk likin
nam, mi daek Una! Ta Un nam atuling man mi in nuting nga!”
49 Oen lakos lius se Yesus sa kon, Yudas lat napiut lako dil se Yesus sila
ka le aa noan, “Boa-blingin Paap Guru!” Hidim un neok Yesus le likin.
50 Kon nam Yesus ketan elia, “Hoe Yudas! Ku in maa ki, le tao dais nia
le?” Hidim atuil hut mamo kas keko lakos le daek Una.
51 Taan lo molota Yesus atulin nas at mes luis un hela ka, le dait nutus
atuling mes hngila klehen. (Atuling in papa na, tuang tene agama Yahudi
la ata.) 52 Net ela kon, Yesus kaing un noan, “Bubut ku hela ka pait lako
hbubut ta, ta atuil in keng nini hela ka, mam mate nini hela kon. 53 Ku
taan lo ke? Auk bisa nodan Auk Amang ngua, le tunang Un ima-ii lihu-
lihu§ deng sorga, halin maa tulung Au. 54 Mo nang tuun tia! Nang le atuil
nias daek Au. Ta totoang man in dul son deng Au, ne Ama Lamtua Allah
Buk Niu ka ka, musti dadi.”
55 Hidi nam Yesus aa nol atuil hut mamo in maa daek Una ngas noan,
“Hoeh! Mi bali noan Auk niam atuil daat te? Tasao le mi maa daek Auk
nini suli nol kai teben nia? Molota, lelo-lelon nam Auk tui mi se Ama
Lamtua Allah Um in Kohe-kanas Tene ka, mo muik tahan atuli mes in tao
saa Au lo.✡ 56 Mo nang tuun tia! Maa, le daek Auk tia! Ta nias totoang
dulas meman son deng lolo hmunan nu ne Ama Lamtua Allah Buk Niu
ka.”
Net ela kon, Yesus ima-ii las lii isi. Kon oen haung lalis nang soleng Una.

Oen kil nol Lamtua Yesus lako se atuil in nutus dais agama ngas (Markus 14:53-65; Lukas 22:54-55, 63-71; Yuhanis 18:13-14, 19-24)

57 Hidi na kon, atuil in daek Yesus sas kil nol Un lako se tulu agama
Yahudi las tuang tene Kayafas uma, undeng atuil tene-tene kas nakbua se
las son. Nas tene-tene agama Yahudi las, guru-guru agama las, nol blalan-
blalan hadat tas. 58 Dedeng oen kil nol Yesus lako ka, Petrus muid nol in
huni-huni deng klupu, didiin lako lius se tuang tene ka uma. Petrus kom
le taan asa man in dadi ka, tiata un kon tama lako kintal la dalen, le daad
leo-leo nol atuil in se la ngas. 59 Se um na dalen, tulu agama las tene-tenen
nas nol totoang atuil man taom daad le nehan dais agama ngas huli-bali.
Oen totoang nuting lalan le halin nutus in hukung tele bel Yesus. 60 Oen
pake saksi in nole daat mamo le tek deng asa man Yesus in tao son nas,
mo oen in tekang nas muik mes lo kon man tatai le pake taung in hukung
tele Una. Tukun nam oen pake saksi at dua. 61 Saksi at dua nas tek noan,
“Kaim ming Atuling ni aa net noan, ‘Mam Auk tao lean Um in Kohe-kanas
Tene ka. Mo se lelo tiul dalen nam, Auk bangun-pii pait.’ ”✡
62 Kon nam tuang tene agama Yahudi la hangu dil se totoang atuil in
daad se la ngas silan. Un keket Yesus noan, “Ku ming atuil hut mamo nas
in aa le tek sakeng bel Ku ka son. Mo tasao le Ku ete tuun nia?” 63 Yesus
siut saa lo. Kon tuang tene ka keket pait noan, “Auk le keket elia! Mo Ku
musti siut baktetebes, banansila el Ku siut Ama Lamtua Allah in nuli man
ne sorga kua. Muik atuli tek noan, Ku niam Kristus, Ama Lamtua Allah
Ana, man Un hid meman son deng hmunan nua ka. Baktebes ela le?”

---

§ **26:53** Alkitab dais Yunanin dul noan, dui deng *legion* 12. Tentara Roma legion mesa lam, mamo na atuli 6.000. ✡ **26:55** Lukas 19:47; 21:37 ✡ **26:61** Yuhanis 2:19

64 Kon Yesus siut noan, “Meman ama in aa ka toma. Mo nangan ne!
Ta mam mi totoang ngat net Au, Atuling Baktetebes nia. Mam Auk daad
se sorgang, se Ama Lamtua Allah, man muik kuasa muun dudui ka halin
kanan na, le kil prenta leo-leo nol Una. Hidim, mam Auk niu pait maang
se nopen daleng.”✡
65 Ming Un aa ela kon, tuang tene ka koon-mali isi, didiin un pius sait
un kaod blatas sa. Hidim un aa mumuun le tek totoang atuil in daad se la
ngas noan, “Kit nuting saksi bakun tia! Mi ming Un in aa ka nol mi hngilan
esan son. Un in aa na, Un nikit apa ka son banansila el Ama Lamtua Allah
Ana. Ni in bilu-aa son! Mi totoang taan son noan, muid kit atorang agama
lia lam, eta muik atuli in tao apa ka el Ama Lamtua Allah kam, atuling na
musti mate! 66 Tiata mi le nutus elola la?”
Kon oen totoang haman tek noan, “Atuling ni meman kula baktetebes!
Tiata Un musti tom in hukung tele!”✡
67 Hidi nam muik atuli at ila lo, puut kapen se Yesus. Oen kon diuk kuti-
kuti Una, nol atuil tenga las papas Una.✡ 68 Hidim oen aa nahmaeng Un
noan, “Hoe! Ku niam Kristus ta lo? Olan Ku nataka, le asii man papas Ku
lia?”

Petrus kaen lalis tiul noan, un taan Lamtua Yesus lo
(Markus 14:66-72; Lukas 22:56-62; Yuhanis 18:15-18, 25-27)

69 Dedeng na, Petrus daad nabael se kintal la. Kon ata bihata mes maa
aa nol un noan, “Apin ku kon leo-leo nol Yesus, atuling Nasaret ta, ta lo?”
70 Mo un kaen se atuil hut mamo kas silan noan, “Loo! Tasao le ku keket
auk ela lia! Auk taan Un lo.” 71 Hidi kon, Petrus puti le lako dil se hnita in
taam maa ka. Kon bihata mes didang pait, net un dil se na. Tiata un tek
atuil in se la ngas noan, “Hoe, apin auk net atuling ni leo-leo nol Yesus,
atuling Nasaret ta.”
72 Kon Petrus kaen noan, “Tamlom mo ku nuin na! Auk sumpa, auk taan
Atuling na lo!”
73 Nal nesang lom, atuil didang in se la ngas tekan pait noan, “Hoe! Ku
kaen noan, ku leo-leo nol atuling na lo deken! Ta kaim tanan deng ku
dasim in aa ka, undeng ku aa kam tuladang el atuil Galilea ka!”
74 Mo un mulai lote, nol labang le kaen noan, “Auk sumpa pake Ama
Lamtua Allah ngala ka! Auk taan Atuling na lo!” Un aa hidi ela kon, manu
tukluni.
75 Ming manu ka in tukluni ka kon, Petrus nangan net apin Yesus in tek
un noan, “Manu tukluin bii kam, ku kaen lalis tiul son noan, ku taan Auk
lo.” Nangan net ela kon, un lail puti lako likun na, le lilu mumuun.

27

Oen kil nol Lamtua Yesus lako se gubernur Pilatus sa
(Markus 15:1; Lukas 23:1-2; Yuhanis 18:28-32)

1 Oskaong mitang bii kon, totoang atuil in nehan dais agama ngas, koo
mes le tao tele Yesus. 2 Undeng na, tiata oen but Un le kil nolan lako ngada
se gubernur Pilatus. Lole oen in koma ka le gubernur ra man hukung tele
Una.*

Yudas tai tele apa ka
(Dehet deng Aan in Nutus sas 1:18-19)

✡ **26:64** Danial 7:13 ✡ **26:66** Atorang deng Tulu Agama las 24:16 ✡ **26:67** Yesaya 50:6 * **27:2** Dedeng na, atuil Yahudi las muik hak le hukung tele atuil lo bii. Undeng na le, oen kil nol Lamtua Yesus lako se pamarenta Roma la.

3 Nikit Yudas taan noan, tene-tene kas nutus son le hukung tele Yesus,
kon un sabail apa ka, undeng un man hee soleng Yesus. Tiata un pait lako
se tene-tene deng tulu agama Yahudi las, nol blalan-blalan hadat tas, le
bel pait oen duit lil-muti bil buk tilu las. 4 Un tekas noan, “Auk kula son,
undeng auk sao Atuling man muik salan saa lo ka, bel mi son.”
Mo oen siut un noan, “Eeh! Kaim hosek nol ku lo son! Ku esa man lepa-
haal in kula na.” 5 Kon nam Yudas pasang soleng duit nas lakos se Um in
Kohe-kanas Tene ka dalen. Hidim un puti lako le tai tele apa ka.
6 Tukun nam tulu agama Yahudi las tene-tenen nas, laok naim nakbuan
duit man Yudas in pasang soleng son nas. Oen aa nol apa noan, “Kit
tamang duit nias pait lakos se kaban duit ta deken tia, ta duit nias duit
luli†. 7 Tiata, in banan dui ka, kit laok sos dale teb mes deng atuling in
daek mulu kua. Halin eta atuil in laok-maa mate, le muik atuli in tadas
una lo kam, kit puan laok se dale na tuun.” 8 Kon nam oen pake duit nas
le laok sos dale na. Tiata maa lius leol neot nia, atuli noken dale na lam,
‘Dale Dala.’✡
9 Nini ela lam, oen muid asa man Ama Lamtua mee-baah Yeremia la, in
tek meman son noan,
“Oen pake duit lil-muti buk tiul nas le sos dale.
Oen pake duit nas, undeng duit nas atuli mes osa,
muid asa man atuil Israel las in nutus meman son na.
10 Dale na oen sosan deng atuling in diuk mulu ka.
Auk dul ni muid Ama Lamtua Allah in prenta au ka.”✡

Lamtua Yesus situ-taal se gubernur Pilatus
(Markus 15:2-5; Lukas 23:3-5; Yuhanis 18:33-38)

11 Nikit atuil nas kil nol Yesus lako lius se gubernur ra kon, un keket
Yesus noan, “Elola? Ku niam baktetebes atuil Yahudi las Lahin ne?”
Un siut noan, “Baktebes! Paap in aa na, toma.”
12 Mo dedeng tulu agama Yahudi las tene-tenen nas, nol blalan-blalan
hadat tas klaa nolan dasi mamo ka, Un siut saa lo.
13 Kon gubernur ra keket Un pait noan, “Ku ming oen in aa apin na lo
ke? Oen bel kula Ku mamo isi son, mo tasao le Ku siut lo kia?!”
14 Mo Un siut bubuit lo kon, ta gubernur ra herang isi.

Gubernur Pilatus nutus le hukung tele Lamtua Yesus
(Markus 15:6-15; Lukas 23:13-25; Yuhanis 18:39—19:16)

15 Taun-taun nam, eta atuil Yahudi las tao fesat Paska lam, taom atuil
hut mamo kas huil atuil bui mesa, le gubernur ra sao puting. 16 Dedeng
na, muik atuil bui mes ngala Barabas.‡ Atuli las totoang taan son noan,
un nam mo asii, undeng un nam daat isi. 17 Leol na kon, atuli hut mamo
lakos se gubernur Pilatus, le nodan un sao atuil bui mesa, banansila el in
biasa ka. Kon Pilatus keket oen noan, “Banan! Mo auk sao se asii la? In
mo nia ki Barabas, nol Yesus, man atuli las noken noan Kristus. Auk sao
se ola la? Mi huil tuun.” 18 (Gubernur ra aa ela, undeng un taan son noan
tulu agama Yahudi las tene-tenen nas idus Yesus isi, tiata oen kil nol Yesus
maa bel una.)
19 Gubernur ra pres dais na mamasu lam, un sapa ka hid maa tekan
noan, “Papa ku! Doha-doha, ta Yesus nam Atuil man muik Un kula-salan
lo. Undeng Una, tiata sian auk natloa banan lo. Maa pes halas ni kon,

† **27:6** Dais Yunanin noan duit dala. ✡ **27:8** Dehet deng Aan in Nutus sas 1:18-19 ✡ **27:10** Sakarias 11:12-13; Yermia 18:2-4; 19:1-11; 32:6-15 ‡ **27:16** In dula dais Yunanin tenga las dul noan, ‘Yesus Barabas’, mo tenga las pait dul noan, ‘Barabas’ tuun.

auk nataka kam banan lo tetetas.” 20 Mo tulu agama Yahudi las tene-tenen
nas, nol blalan-blalan hadat tas hode-lokot atuil hut mamo kas, le halin
oen nodan gubernur ra le sao se Barabas, mo hukung tele Yesus. 21 Kon
gubernur ra keket oen pait noan, “Deng atuil at dua nias, auk sao se ola
la?”

Oen siut kleba-kleba noan, “Barabas! Sao se Barabas tuun!”

22 Mo un keket oen pait noan, “Eta ela lam, auk tao elol nol Yesus, man
atuli noken noan Kristus sia la?”

Kon oen siut kleba-kleba pait noan, “Pauk tele Un se kai sangsuli lua!”

23 Ti gubernur ra keket pait noan, “Un in kula ki asa la? Auk pres Un
son, mo auk haup Un in kula-salan saa lo!”

Mo oen totoang siut kleba-kleba muun dui pait noan, “Tao tele Una!
Pauk tele Un se kai sangsuli lu dapa tia!”

24 Nesang lo kon, un tana noan un tao nal saa pait lo son, lole atuil hut
mamo kas le hangus tuku-keng lolen son. Tiata un kat ui le haun ima ka
se oen silan, hidim tekas noan, “Auk lepa-haal Atuling ni in mate ki lo! Mi
totoang man musti lepa-halan!”✡

25 Kon atuil hut mamo kas siut kleba-kleba noan, “Hao, nang lako! Nang
le kaim nol kaim ana-upun nias man lepa-haal Un dala ka!”

26 Ming ela kon, Pilatus tek noan, “Elam daid muid mi in koma ka.”
Hidim un sao Barabas muid oen in koma ka. Mo un prenta atuil in doha
ngas, le laok lapat Yesus didiin apa ka papa si-sii. Lapat hidi kon, tentara
las kil nol Yesus le nolan laok pauk tele se kai sangsuli lua.

Tentara las bilu-aa Lamtua Yesus
(Markus 15:16-20; Yuhanis 19:2-3)

27 Hidi na kon, tentara las pel nol Yesus lako se oen benteng nga kintal
tene ka. Se na, oen haman oen tapan in batalion mes nol one ngas.§
28 Hidim oen kaod bel Yesus kaod blatas mea kaloen mesa, banansila el
taom lahi las in pake ngas.* 29 Oen kon kat klais hlango, le naneng daid
hlotong. Hidim oen tudan hlotong duli na laok se Yesus bon na, le tao
banansila el noan, oen nikit laih balu, le lotong belen hlotong lahi ka. Oen
kon tapa belen kai mes laok se Un ima kanan na, banansila el hnikan in
kil prenta ka. Hidim oen hai bukun nas saol Una, le hlak in todan Una
noan, “Kaim todan atuil Yahudi las Lahin.” 30 Nol oen kon puut kapen se
Una, hidim kat hnikan na deng Un ima ka, le diku-diuk Un bon na. 31 Oen
bilu-aa kuti-kuti Un hidi kon, oen kolong soleng kaod blatas na, le pake
seda belen Un kai-batu las pait. Hidi nam oen kil puting Un deng kota
Yerusalem, le nolan laok pakun se kai sangsuli lu didiin mate.

Oen pauk Lamtua Yesus se kai sangsuli la dapa
(Markus 15:21-32; Lukas 23:26-43; Yuhanis 19:17-27)

32 Dedeng oen pel nol Yesus lako ka, se lalan hlala kam, oen tutnaal
atuling mes deng kota Kirene, man halas-sam le taam lako bus el kota la.
Un ngala Simun. Kon oen dising un le haal seda Yesus kai sangsuli la.
33 Didiin oen lakos lius se mana mesa, ngala Golgota. (Se dais Aram mam,
un nahin na noan, “Maan bon seen.”) 34 Se na, oen le ninung Yesus nini

---

✡ **27:24** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 21:6-9 § **27:27** Tentara las mana la, oen noken se dais Latin noan, *praetorium*. Maan na ne gubernur ra sonaf fa. Alkitab dais Yunanin dul noan, oen haman oen tapan nas *speira* mesa. *Speira* mesa lam tatai nol tentara 600. * **27:28** Matius dul noan, kaod blatas ‘mea kaloe’. Mo Markus dul noan, kaod blatas ‘mea-mamaten’.

anggor man kutang son nol kai mali, le halin Un tahang nal ili. Yesus niun soba-nanan bubuit, mo hidi nam Un hutun soleng.✡
35 Hidi kon oen pauk Un se kai sangsuli la. Nol tentara las pel lot le asii man haup Un kai-batu las sa.✡ 36 Hidim oen daad doh Un se la. 37 Oen kon dul se kai bleha mes noan,

"NI YESUS, ATUIL YAHUDI LAS LAHIN"

Hidim oen pauk kai bleha na se kai la, titu se Yesus bon na dapa, le tulu bel noan, tasao le oen hukung tele Una lia.
38 Se na kon, oen pauk tele atuil in nuhu-dau daat at dua. Mesan na se Un halin kanan na, mo mesan na pait se Un halin kliu ka.
39 Totoang atuil in lako-pait deng na ngas, ngat net Una. Kon oen liun sulan le bilu-aa Una.† ✡ 40 Oen kidu le haman tekan noan, "Hoe! Ku tek noan, Ku tao lean nal Ama Lamtua Allah Um in Kohe-kanas Tene ka, hidim lelo tiul siis sam, Ku bangun-pii pait, ta lo? Eta baktebes Ku niam Ama Lamtua Allah Ana kam, olan Ku loat Ku apam ma, le niu deng kai na tia."✡
41 Tulu agama Yahudi las tene-tenen nas, nol guru-guru agama las, nol blalan-blalan hadat tas kon, bilu-aa Un noan, 42 "Un bel slamat atuil didang son, mo Un apa ka esa kam, Un bel slamat nalan lo. Un tek le Un niam Laih taung atuil Israel las, ta lo?! Eta ela lam, banan dui ka Un niu deng kai na tia. Ta kit net ela, halas-sam kit parsai Una. 43 Eta baktetebes Un nam Ama Lamtua Allah Ana kam, nang le
'Un nahlae se Ama Lamtua Allah.
Ta eta Ama Lamtua kom Una lam,
taon elola ko Ama Lamtua man bel slamat Una.' "✡
44 Atuil in nuhu-dau daat at dua las kon, bilu-aa Un ela.

Lamtua Yesus in mate ka
(Markus 15:33-41; Lukas 23:44-49; Yuhanis 19:28-30)

45 Hidi kon, mitang-mames kabut maan na, deng lelo ditu lako pes diuk tilu lelo-maun. 46 Diuk tilu lelo-maun tukun nam, Yesus haman mumuun nini dais Aram noan, *"Eli! Eli! Lama sabaktani?"* (Un nahin na noan, "Ee Allah! Auk Lamtuan! Tasao le Paap bali kudi nang Auk eli lia?")✡
47 Muik atuli at ila lo dadani se na, oen ming Un fala ka. Kon oen tek apa noan, "Hoe! Mi hii le. Un haman upung Elia, Ama Lamtua mee-baah hmunan nua ka!" 48 Hidi kon atuli mes lail lako kat kitu‡ duda mes le butun laok se kai lolo mes tula, hidim dopon tamang kitu na laok se anggor ngilu ka, le totong bel Yesus halin Un bolos.✡
49 Mo atuil tenga las pait tam aa noan, "Tahang, le kit ngat soba-nanan, upung Elia maa bel slamat Una tam lo ka?"
50 Yesus haman nol fala mumuun oe mes pait, hidi na kon Un mate.
51 Se Um in Kohe-kanas Tene ka, muik kitu tene mes loen le kele Ama Lamtua Allah Kamar in Niu Dudui ka. Tom nol Yesus hngasa ka in nutus sa, kitu tene na sait bating dua deng dapa lako pes dale. Hidim lul-beko muun didiin baut tene kas hoen bating dua.✡ 52 Niut utu ngas kon hobokas. Nol Ama Lamtua Allah bel Un atulin in maet son nas mamo le nulis pait.

✡ **27:34** Buk in Naka-nahalit 69:22 ✡ **27:35** Buk in Naka-nahalit 22:19 † **27:39** Eta atuil Yahudi las lale leon nas sam, na daid tada noan oen bilu-aa atuli. ✡ **27:39** Buk in Naka-nahalit 22:8; 109:25 ✡ **27:40** Matius 26:61; Yuhanis 2:19 ✡ **27:43** Buk in Naka-nahalit 22:9 ✡ **27:46** Buk in Naka-nahalit 22:2 ‡ **27:48** In dula deng dais Yunanin esa ka tek noan 'spons'. ✡ **27:48** Buk in Naka-nahalit 69:22 ✡ **27:51** Dehet in Puit deng Dale Mesir 26:31-33

53 Nikit Yesus nuli pait kon, oen putis deng oen utun nas, le taam lakos
Yerusalem. Atuli hut mamo ngat net one.
54 Se Golgota, muik komendan mesa, nol un ima-ii las doh Yesus se kai
sangsuli la. Nikit oen net lul-beko ka, nol totoang man in daid son nas
kon, oen lii isi. Hidim oen aa nol apa noan, “Idaah! Atuling ni meman
baktetebes Ama Lamtua Allah Ana!”
55 Se na kon, muik bihata hut mamo, man ngat net Un in mate ka deng
kakatang. Oen muid Un son deng Galilea, lole oen man tutan-lau Un lo-
lolo hmunan nua. 56 Deng bihaat nas muik teng ngalan, Maria deng iung
Magdala, Maria mes pait (na Yakobus nol Yusuf ina ka), nol Sabadeus sapa
ka, (na Yakobus duas Yuhanis inan na).✡

Oen puan Lamtua Yesus
(Markus 15:42-47; Lukas 23:50-56; Yuhanis 19:38-42)

57 Se na muik atuil in muki mesa, deng iung Arimatea, ngala Yusuf. Un
muid Yesus in tui ka blaan son. Yesus in mate ka, tom nol leol lima. Ola
ka lam, tom nol atuil Yahudi las leol in kohe-kanas. Tiata leol lima ka,
nikit lelo-maun tukun nam, Yusuf nuting lalan le laok niung Yesus nitun
na meman, deng kai sangsuli la dapa. 58 Un lako se gubernur Pilatus sa,
le nodan Yesus nitun na. Kon nam gubernur ra prenta le oen sao Yesus
nitun na bel una. 59 Tukun nam Yusuf lako Golgota, le niung Yesus nitun
na deng kai sangsuli la. Hidim un kabut Yesus nitun na babanan nini
kitu balu man osa ngas. 60 Dedeng na, atuli halas-sam paat hidi bolo nitu
mes se leten batu mesa, le mana meman taung Yusuf, nol un nenan nas
in mate. Kon Yusuf nol un tapan nas kok tamang Yesus nitun na, le laok
nene se bolo na dale. Hidim oen lulin baut bleha tene mesa, le hep kele
bolo ka hnita na babanan. Hidi nam Yusuf nol un tapan nas pait.
61 Dedeng na, Maria deng iung Magdala nol Maria tenga las kon muid le
lakos lius se maan na. Oen daad saol bolo ka le tadas babanan mana la.

Gubernur ra tadu atuli, le doh se bolo in nene Yesus nitu na ka

62 Ola ka, tom nol atuil Yahudi las leol teen in dake. Kon tulu agama
Yahudi las tene-tenen nas, nol atuil Farisi las, lakos ngada se gubernur ra.
63 Oen tekan noan, “Ama gubernur, kaim nangan net dedeng atuling in
nole-lilung daat na, nuli nabale la, Un aa noan, ‘Meman Auk mateng, mo
hidi lelo tilu lam, Auk nuling pait.’✡ 64 Undeng na, ama tulung tadu tentara
las, le laok doh niut utu ka babanan, didiin lelo tilu. Nini ela lam, Un ima-ii
las maa naok nal Un nitun na lo, le nole atuli las noan Un nuli pait son lo.
Ta eta oen nole ela lam, na daat dui pait deng oen in nole hmunan nua,
se dedeng oen in aa noan Un nam, Kristus sa.”
65 Ming ela kon gubernur ra siut noan, “Banan! Mo mi muik atuil in
doha esam me? Lam banan dui ka pake se oen tuun, le halin laok doh
mana la babanan.”
66 Kon oen kil nol oen atulin in doha ngas lakos se maan na. Lius se uas
kon, oen tao taad pukiu niut utu ka hnitan na.§ Hidim oen tadu atuil nas
le doh napiut mana la, halin atuil didang maa kat Yesus nitun na deken.

✡ **27:56** Lukas 8:2-3 ✡ **27:63** Matius 16:21; 17:23; 20:19; Markus 8:31; 9:31; 10:33-34; Lukas 9:22; 18:31-33 § **27:66** Atuil in tana ngas tek noan, atuil in doha ngas tao taad bolo ka, le halin atuil didang lulin bian batu la lam oen tanan.

28

Lamtua Yesus nuli pait!
(Markus 16:1-10; Lukas 24:1-12; Yuhanis 20:1-10)

1 Leol minggu la oskaong mitang bii kon, Maria deng iung Magdala, nol
Maria tenga las lakos ngat niut utu ka. 2 Nahkitu lam, lul-beko muun isi.
Hidim Ama Lamtua Allah ima-ii mes deng sorga niu maa, le lako lulin
bian baut tene in hep kele bolo ka ka. Hidi nam un daad se baut na dapa.
3 Ima-ii na sila ka kaloe, banansila el bisain na, nol un kai-batu las muti
niu-hilin. 4 Ta atuil in doha ngas lii isi, didiin oen pepeten, nol mana nal
apan nas lo, banansila el atuil hmate ka.
5 Kon ima-ii in deng sorga na tek bihata las noan, “Mi lii deken! Auk tana
le mi maa nuting Yesus, Atuling man oen in pauk tele son, se kai sangsuli
lu dapa ka. 6 Mo Un ne ia lo son. Ta Un nuli pait son, banansila el Un in
hid meman son na. Taam maa, le tinang maan oen in nene Un nitun nia
ki esan. Mana la blo son! 7 Tiata mi lalaba pait nol ni tia! Le laok tek Un
ima-ii las noan, Yesus nuli pait son. Un lako muna son ne Galilea. Oen
musti laok tutnaal Un se ua, banansila el asa man hmunan nu Un in hid
oen meman son na. Pait tia, le laok tekas asa man auk in aa nia!”
8 Kon bihaat nas lail putis deng bolo ka. Oen lii, mo oen kon dalen kolo.
Oen pait lalaba tuun, le laok tek dais nas totoang bel Yesus ima-ii las.
9 Mo lius se lalan hlala kam, nahkitum Yesus maa tutnaal nol one. Un
aa nolas noan, “Boa-blingin!” Net ela kon, oen maas dadani le neok Un iin
na, nol todan-lahing Una. 10 Kon Un tekas noan, “Lii deken ne! Laok tek
Auk ima-ii las, le oen laok natang Auk se Galilea.”

Atuil in doha ngas lakos lapur asa man in daid son, se maan in nene Lamtua Yesus nitun na ka

11 Blalan bihaat nas biis nabael se lalan hlala kam, atuil in doha ngas
kon pait lakos kota lua. Oen lakos lapur se tulu agama Yahudi las tene-
tenen nas, deng totoang asa man in daid son na. 12 Kon tene-tene agama
las nol blalan-blalan hadat tas nuting lalan daat, le baen atuil in doha ngas
halin oen nahdeh heheon deken. 13 Tene-tene nas tekas noan, “Hoe elia,
eta atuli keket mia lam, mi musti siut noan, bingin-tai le mi niin nalam
mam, taan lo molota, Yesus ima-ii las maa naok lai-niin Un nitu na. 14 Nol
eta ama gubernur ming haup dais ni son nam, mi lii deken, ta kaim pal in
siut una.”
15 Kon atuil in doha ngas kat duit nas. Oen tao muid tene-tene nas in
koma ka. Tiata maa lius halas nia, atuil Yahudi las parsai nabael nol dehet
in nole-lilung na.

Lamtua Yesus tulu-balang apa ka bel Un ima-ii las
(Markus 16:14-18; Lukas 24:36-49; Yuhanis 20:19-23; Dehet deng Aan in Nutus sas 1:6-8)

16 Ming hidi blalan bihaat nas in teka ka kon, Yesus ima-ii at hngul hesa
kas lakos Galileas, le tutnaal Yesus se leten mesa, muid asa man Un in hid
son na.✡ 17 Nikit oen tutnaal Un se lua kon, oen todan-lahing Una. Mo ela
kon no, muik teng deng one la dalen hduan le parsai isi lo nabale.
18 Kon Un maa dadani oen le aa nolas noan, “Ama Lamtua Allah bel
Auk kuasa, le prenta totoang in ne sorga nguas, nol totoang in ne apan-
kloma ki ngias. 19 Tiata, mi lakom se ola-ol tuun kon, mi musti tek totoang
bangsa-bangsa in ne apan-kloma ki ngias deng Auk Dehet Dais Banan na.

✡ **28:16** Matius 26:32; Markus 14:28

Mi musti tui oen babanan le halin oen daid Auk ima-iin. Nol mi kon musti
sarain one, le halin daid tada noan, oen butu-kil nol Ama, Un Ana ka, nol
Un Koo Niu ka.✡ 20 Hidim tui one, le daek muid totoang prenta man Auk in
tek mi son nas. Nangan ne! Auk leo-leo nol mi napiut, didiin apan-kloma
ki kiamat.”

✡ **28:19** Dehet deng Aan in Nutus sas 1:8

Dehet Dais Banan deng Yesus Kristus muding
Markus

1 Ni dehet banan deng Ama Lamtua Allah Ana ka.* Un ngala, Yesus
Kristus, man Ama Lamtua Allah tulu meman son deng lolo hmunan nua.
Un dehet ta elia:

Yuhanis in Sarain Atuli ka, sai lalan bel Lamtua Yesus
(Matius 3:1-12; Lukas 3:1-18; Yuhanis 1:19-28)

2 Yesus daek Un osa la lo bii kam, Ama Lamtua Allah nutus atuli mesa,
ngala Yuhanis. Yuhanis musti lako le sai lalan bel Yesus in maa ka.
Hmunan nua, Ama Lamtua Allah pake Un mee-baha mesa, ngala Yesaya,
le dul meman son elia:
"Hii ke! Auk tadu Auk atulin mesa, le lako sai lalan bel Ku.✡
3 Mam atuling na lako se epe man in muik atuil lo', le haman tek mumuun
noan:
'Totoang atuli li mana-mana le daek babanan lalan na, halin sium Ama
Lamtua in maa kia!
Daek titu lalan na, le sodo-sium Una.' "✡
4-6 Taom atuli las noken Yuhanis noan, Atuil In Sarain Atuli. Un daad se
epe man in muik atuil lo'. Un kitu-kado las dakes deng hmukit unta bulu.
Un bota la daken nini hmukit bulang. Un in kaa ka, klamat nol uin pani.
[Yuhanis in nuli ka, banansila el upung Elia hmunan nua.]✡
Dedeng na, atuli hut mamo deng kota Yerusalem nol propinsi Yudea
dalen na totoang, puit maas le tutnaal Yuhanis se un mana la. Oen maas
le ngat Yuhanis, nol hii un in tui-tikang ngas. Un tekas noan, "Mi musti hao'
nol nang soleng mi in kula-sala ngas totoang, le halin nam Ama Lamtua
Allah kose soleng mi in kula-sala ngas. Hidim mi musti sarani, le halin
daid tada, noan, mi babanan nol Ama Lamtua Allah son."
Hidi na tuun nam, oen hao' oen in kula-sala ngas, tiata un sarain oen
totoang se palun Yordan na.
7 Un tekas pait noan, "Mam atuling mes le maa, Un uhu dui deng au.
Suma daid Un atulin in loka-loka tuun kon no, auk tatai nolan lo'.† 8 Auk
suma sarain mi nini ui tukun, mo mam Un in dake ka muun dui deng au,
undeng Un le tao inu mi dalen nas nini Ama Lamtua Koo Niu ka."

Yuhanis sarain Lamtua Yesus
(Matius 3:13-17; Lukas 3:21-22)

9 Dedeng na, Yesus maa deng iung Nasaret ne propinsi Galilea, le tutnaal
Yuhanis. Kon Yuhanis sarain Un se palun Yordan na. 10 Nikit Yesus puti
deng ui la tukun nam, Un ngat net apan nu holsai. Hidim Ama Lamtua
Allah Koo la niu maa se Una, banansila el korkifi ka. 11 Kon nam oen ming
Ama Lamtua Allah fala ka deng apan nu tek noan,
"Ku niam, Auk Anang in namnau ka.

---

* **1:1** Dais 'Ama Lamtua Allah Ana' ka muik ne in dula hmunan tenga las lo. ✡ **1:2** Meliaki 3:1
✡ **1:3** Yesaya 40:3 ✡ **1:4-6** Lahi-lahi las Buk nomer dua la 1:8 † **1:7** In dula dais Yunanin esa ka tek noan, 'suda le sas-loat un nahan na talin na tuun kon, auk tatai lo'. Un nahin na noan, Yuhanis suma atuil ana tukun, tiata un daid Lamtua Yesus atulin in loka-loka tuun kon no, tatai lo'.

Ku tao Auk daleng ngi kolo tutungus.”✡

Uikjale kas laih tuan na, sob Lamtua Yesus se maan atuli in ase'
(Matius 4:1-11; Lukas 4:1-13)

12 Hidi deng na kon, Ama Lamtua Koo la pel nol Yesus lako se epe mesa,
man muik atuil lo. 13 Hmukit huin muik mamo ne maan na. Un daad se
maan na dedeng buk aat, lelo buk aat. Se na uikjale kas laih tuan na, maa
sob Yesus le halin muid se una, mo nalan lo'. Hidi kon, Ama Lamtua Allah
ima-ii las deng sorga maa lii-lau Yesus.

Lamtua Yesus lako se Galilea, le tek deng Ama Lamtua Allah Dehet Dais Banan na
(Matius 4:12-22; Lukas 4:14-15; 5:1-11)

14 Se dedeng oen tamang Yuhanis in Sarain Atuli ka lako se bui dalen na,
Yesus lako se propinsi Galilea, le nahdeh deng Ama Lamtua Allah Dehet
Dais Banan na se la. 15 Un tek noan,
“Hii ke! Halas ni Ama Lamtua Allah oras sa maa lius son!
Totoang atuli li halas ni tana noan, Ama Lamtua Allah man kil prenta.
Tiata mi musti tenem tia, deng mi in nole-lilung daat ta,
le bali muid se Ama Lamtua.
Hidim parsai se Un Dehet Dais Banan na!”✡

Lamtua Yesus haman atuil in nuting ikan nas le muid Una

16 Neot mesan na, Yesus laok muid tubu Galilea la suut ta. Kon Un ngat
net atuli mesa, ngala Simun, nol un palin na, ngala Anderias. Oen duas
saal ikan. Oen in dake lelon-lelon na ela. 17 Yesus haman oen noan, “Maa,
le muid Au! Lelon-lelon nam mi nuting ikan, mo deng leol neot nia, Auk
le tao mi daid atuil in nuting atuli.” 18 Ming ela kon, oen duas nang soleng
oen sala la, le lakos muid Yesus meman.
19 Hidi nam, Yesus lako bubuit pait, kon Un ngat net Sabadeus anan
nas. Kaka la ngala Yakobus, nol pali la, ngala Yuhanis. Oen duas mana
babanan pukat ta se lui la dalen. 20 Yesus haman oen duas noan, “Maa, le
muid Au!” Tukun nam oen duas nang soleng oen aman na, nol oen atulin
in dake ngas se lui dapas. Le lakos muid Una.

Lamtua Yesus nulut puting uikjale deng atuli mesa, se kota Kapernaum
(Lukas 4:31-37)

21 Hidi kon, Yesus nol atuil at aat man in muid Una ngas, lakos lius se
kota Kapernaum. Se atuil Yahudi las leol in kohe-kanas sa,‡ Yesus taam
lako se um in kohe-kanas sa, le tui atuli las se na. 22 Totoang atuli las ngaa-
bahan nol in hii-ming Un in dehet ta, lole Un taan baktetebes in tui-tikang
ngas isin na. Bakisan deng guru-guru agama Yahudi las.✡
23 Dedeng na, muik atuli mes tom uikjale. Un kon tama muid se um
in kohe-kanas sa, hidim uikjale ka tao atuling na le ahan mumuun noan,
24 “Hoeh! Yesus atuil Nasaret! Ku le tao saa kami la! Ku le maa tao didaan
kami le? Kaim taan Ku! Ku niam mo, Atuling man hmunan nu Ama
Lamtua Allah in hid son, le belen maa ka. Ku niam, Ama Lamtua Atulin
Niu', man muik kula-sala lo!”
25 Mo Yesus baet un noan, “Ete'! Lobo deken! Puti deng atuling na tia!”

✡ **1:11** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 22:2; Buk in Naka-nahalit 2:7; Yesaya 42:1; Matius 3:17; 12:18; Markus 9:7; Lukas 3:22 ✡ **1:15** Matius 3:2 ‡ **1:21** Atuil Yahudi las leol in kohe-kanas sa, leol teen deng in dake, man oen noken noan, ‘Leol Sabat’. ✡ **1:22** Matius 7:28-29

26 Kon uikjale ka tao atuli nga apa ka pepeten mumuun. Hidim un puti
deng atuling na nol ahan la-lalan. 27 Tiata, totoang atuil in se um in kohe-
kanas sa hera-herang. Hidim oen totoang tek apa noan, “Awii! Asa nia le?
Un prenta uikjale kas le putis, kon oen muid Un in koma ka. Ni in tui balu'
te? Atuling ni in aa ki uhu isi mo!”
28 Hidi deng na la, atuli las dehet apa baha laok baha, didiin lako papmes
totoang ingu-iung in se propinsi Galilea ngas.

Lamtua Yesus tao banan Petrus been na, nol atuli hut mamo'
(Matius 8:14-17; Lukas 4:38-41)

29 Nikit oen putis deng um in kohe-kanas sa kon, Yesus lako se Simun nol
Anderias uma. Yakobus nol Yuhanis kon lakos leo-leo nol one. 30 Simun
been na hed otot, un nini tuun se hadang dapa. Tiata nikit Yesus nol Un
ima-ii las taam lakos uma la dalen kon nam, atuli maa tek noan, “Blalan
bihatang hed otot.”
31 Kon Yesus laok ngat blalan bihata nga, hidim kilan se ima ka le, hulung
hangu dili. Kon nam un in hed otot ta ilang meman. Hidi nam blalan
bihatang na puti lako tutan-lau one.
32 Lelo lako dadaen, kon atuli las kil atuil ili koed-ngasing ngas, nol atuil
in tom uikjale kas laok bel Yesus, le nodan Un tao banan one. 33 Didiin
atuli se kota mes isin maas nakbua se uma la hnitan na. 34 Atuli las in
ili ka bili-ngala', mo Yesus taih banan oen totoang. Nol Un nulut soleng
uikjale mamo kose'. Mo undeng uikjale kas taan Una, tiata Un beles aa
saa lo.

Lamtua Yesus laok papmes ingu-iung tenga las, le tek deng Ama Lamtua Allah Dehet Dais Banan na
(Lukas 4:42-44)

35 Ola ka oskaong bii, hbabut nabale, mo Yesus hangu, le puti lako deng
um na. Un lako se maan in ete mesa, le kohe-kanas se Ama Lamtua Allah.
36 Simun nol un tapan nas hangus kon oen net Yesus lo, tiata oen nuting
Una. 37 Nikit oen laok tutnalan kon, oen tekan noan, “Papa! Atuli mamo
maa nuting Papa.”
38 Mo Un situs noan, “Ela kon banan. Mo in banan dui ka, kit laok ingu-
iung man in dadani mo ni ngias lolen. Ta Auk le tek oen deng Dehet Dais
Banan ni kon. Undeng Auk osa la ela.”
39 Hidi na kon Un laok papmes propinsi Galilea, le nahdeh deng Ama
Lamtua Allah Dehet Dais Banan na, se uma-um in kohe-kanas sas. Nol Un
kon nulut puting uikjale kas deng atuli las.✡

Lamtua Yesus tao banan atuling in iil baih-bluku ka
(Matius 8:1-4; Lukas 5:12-16)

40 Dedeng na, muik atuli mes iil baih-bluku§ maa tutnaal Yesus. Un hai
buku ka le nodan Yesus noan, “Ee Papa! Tulung auk le! Ta auk tana noan,
Paap bisa tao ilang nal auk ili lia, le halin nam atuli nikis auk bakun tia.
Sadi Paap tade.”
41 Yesus namnau atuling na, tiata Un doong ima ka le kapas atuling na,
le tekan noan, “Auk tade! Tiata ku banan tia!” 42 Nol na kon, atuling na
ili la ilang, le un banan meman. 43 Hidi nam Yesus tadu atuling na le pait,
nol Un hidan 44 noan, “Nangan babanan ne! Ku banan son, mo boel tek
atuil deken le! Ku musti daek muid upung Musa prenta la muna'. Tiata,
ku lako se tulu agama lu muna', le un tinang ku apam ma, halin un net

✡ **1:39** Matius 4:23; 9:35 § **1:40** Iil baih-bluku la, banansila el iil kusta ka.

noan ku ili la ilang baktetebes son, tam bii ka. Hidim ku musti bel nasar le
nodan mamo, halin nam totoang atuli li tana noan, ku banan baktetebes
son."✡
45 Mo atuling na puti kon, un lako nahdeh pukiu se ola-ola. Kon nam,
atuli hut mamo kom le tutnaal nol Yesus, didiin Un taam laok nal bus el
kota la dalen na lo. Tiata, Un daad se mana-maan in muik atuil lo ngas,
se kota likun na. Mo atuli li baa maa tutungus deng ola-ola, le tutnaal nol
Una.

2

Lamtua Yesus tao banan atuling hlukut-kait mesa
(Matius 9:1-8; Lukas 5:17-26)

1 Kuhit nal lelo ila lo kon, Yesus lako pait el kota Kapernaum. Kon atuli
las tek apa noan, Un pait maa ne uma son. 2 Tiata atuli hut mamo maas
deng ola-ola. Oen maas nakbua didiin uma dalen na tepa. Se hnita mata
ka kon inu nol atuli. Kon nam Yesus tek oen deng Ama Lamtua Allah in
koma ka.
3 Yesus nahdeh mamasu lam, atuli at aat dohang nol atuling hlukut-kait
mes bel Una. 4 Mo atuli mamo naseke, tiata oen kil nal atuling na lako lius
se Yesus sila ka lo'. Kon nam oen sakes lakos uma dapas, le sukun uma
muhung nga. Nikit uma muhung nga hoboka tuun nam, oen niung atuling
na nol un nehe ka lako titu se Yesus sila ka.* 5 Yesus ngat net oen in tao ela
ka kon, Un tana noan oen parsai baktetebes se Una. Tiata Un tek atuling
hlukut-kait ta noan, "Ana! Auk bel ampong ku in kula-sala ngas son!"
6 Mo muik guru agama Yahudi at ila lo, daad baab se na. Nikit oen
ming Yesus aa ela kon, oen dalen nas banan lo'. 7 Hidim oen tek apa
noan, "Atuling ni brain in aa ela kia! Suma Ama Lamtua Allah sii, man bel
ampong nal atuli li in kula-sala ngas. Mo atuling ni in aa ka, un tao apa
ka banansila el Ama Lamtua Allah! Na Un bilu-aa Ama Lamtua son!"
8 Mo Yesus taan oen in nangan ela ka, tiata Un tek noan, "Mi nangan ela
deken! 9-10 Ta Auk niam mo Atuling Baktetebes sa. Auk muik kuasa le bel
ampong atuli li in kula-sala ngas. Eta Auk tek atuling hlukut-kait ni noan,
'Ku haup ampong deng ku in kula-sala ngas son,' mi taan le daid ela tam
lo ka. Mo eta Auk tekan noan, 'Hangu tia! Kat ku nehe ka, le pait tia,' le
mi net esan noan daid ela, halas-sam mi tana noan, Auk muik hak le bel
ampong atuli li in kula-sala ngas."
Hidi na kon, Yesus tek atuling hlukut-kait ta noan, 11 "Hii ke! Ku banan
son! Tiata, hangu, kat ku nehe ka, le pait tia."
12 Ming ela kon, atuling na hangu meman, le un kat un nehe ka, hidim
pait. Totoang atuil in se na ngas net na nol matan esan. Kon oen totoang
hera-herang le aa noan, "Aauu! Halas-sam kaim net in elia nia. Ama
Lamtua Allah meman muun isi."

Lamtua Yesus haman Lewi le muid Una
(Matius 9:9-13; Lukas 5:27-32)

13 Hidi na kon, Yesus lako pait se tubu Galilea suut ta. Kon atuli hut
mamo maas tutnaal Una. Ta Un tekas deng Ama Lamtua Allah in koma
ka.
14 Se na, muik atuli mes ngala Lewi, Alfius ana. Un daek se maan in
baen bea bel pamarenta Roma la ka. Yesus maa lako deng na kon, Un ngat
net Lewi. Ta Un tekan noan, "Maa, le muid Au!"

✡ **1:44** Atorang deng Tulu Agama las 14:1-32 * **2:4** Oen nehe kas, dakes deng sa-saa man in kuat.

Ming Yesus aa ela kon, Lewi hangu le muid Un meman.
15 Hidi na kon, Yesus nol Un ima-ii las daad le kaa se Lewi uma, leo-
leo nol Lewi tapan in sium bea ngas. Muik atuil didang pait, man atuil
Yahudi las noken oen le atuil banan lo', kon daad le kaa leo-leo nol oen se
na. Deng atuil in daad le kaa leo-leo nas, muik atuli mamo man kom in
hii-ming se Yesus.
16 Dedeng na, muik guru agama deng partei Farisi at ila lo, ngat net Yesus
daad le kaa leo-leo nol atuil in sium bea, nol atuil in banan long nas. Kon
oen keket Un ima-ii las noan, "Tasao le mi guru na daad kaa nol atuil in
sium bea, nol atuil daat tas sia?"
17 Mo Yesus ming haup oen in keket ela ka, kon Un situs noan, "Atuil in
ili kam, nuting dokter, mo atuil in banan son nas nuting dokter lo. Ta Auk
maang taung atuil in banan lo ngas. Mo atuil man nataka apa ka noan,
banan son nas lo."

Lamtua Yesus in tui-tikang balu ka kisa deng atuil Farisi las in tui-tikang nga
(Matius 9:14-17; Lukas 5:33-39)

18 Oe mesan na, atuil deng partei agama Farisi las telang. Oen net
Yuhanis in Sarain Atuli ka ima-ii las kon, telang. Mo oen ngat tam, Yesus
ima-ii las telang el oen lo'. Kon nam oen maas tutnaal nol Yesus le keket
noan, "Papa! Kaim telang. Yuhanis ima-ii las kon telang. Mo tasao le Paap
anan nias telang lo kia?"
19 Kon Yesus situs noan, "Meman mi tanan son noan, eta muik fesat in
sapa kam, atuil in haep pas telang lo', molam oen kaa didiin silis. Eta
noan sapa-bikloben na bii se la kam, taon elola ko oen kaa leo-leo. 20 Mo
mam oe mesa, le atuil didang maa daek lai-niin sapa-bikloben na muna
le, halas-sam un tapan nas nangan nam susa, tiata oen telang."
21 Hidi nam Yesus nahdeh taplaeng kleta mesa, noan, "Atuli li tapan kitu
balu le soon laok se kaod blaan lo. Ta lo kam eta basen nam, kitu balu ka
naskumu' le tao sait taplaeng kaod blaan na. 22 Ela kon, atuli sail tua balu
laok se sapat pohen lo. Ta lo kam sapat ta hoen, le tua ka honong hidi.
Tiata, tua balu kam musti salin laok se sapat balu."† [Yesus in tui oen ela
ka, muik nahin noan, Un in tui-tikang balu ka, boel kutang nol atuil Farisi
las in tui blaan na deken.]

Lamtua Yesus ima-ii las nul ael-gandum tom leol teen in dake
(Matius 12:1-8; Lukas 6:1-5)

23 Oe mesan na, tom nol atuil Yahudi las leol in kohe-kanas, Yesus nol
Un ima-ii las laok deng klapa dales. Kon Un ima-ii las nul ael-gandum le
kaa.✡ 24 Ti atuil Farisi las ngat net one, kon oen tek Yesus noan, "Tasao le
Ku ima-ii las kaliut kit atoran agama la lia? Oen nul ael-gandum tom nol
leol teen in dake! Mi boel tao ela deken!"
25-26 Un situs noan, "Mi nangan net upung Daud dehet ta lo ke? Dedeng
na, ama Abiatar daid tuang deng tulu agama Yahudi las. Upung Daud nol
un anan in muid una ngas tain seen didiin oen lubus isi'. Kon oen taam
lakos se Ama Lamtua Allah Hleep in Kohe-Kanas sa, le kat ruti man tulu
agama las in bel Ama Lamtua son na le kaa. Molota, suma tulu agama las
siis, man boel kaa ruti na. Mo atuil didang ngam, boel lo'. Neot na, upung
Daud nol un anan in muid una ngas kaa, mo muik atuli in bel kula one
lo'."✡

† **2:22** Alkitab dais Yunanin esa ka dul noan, "ui anggor balu ka boel salin laok se tas bulang blaan deken, ta lo kam hoen, lom sait." ✡ **2:23** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 23:25 ✡ **2:25-26** Samuel mesa la 21:1-6; Atorang deng Tulu Agama las 24:9

27 Hidim Yesus tek tapnaeng pait noan, “Mi boel nadidingun deken, Ama
Lamtua Allah koet leol teen in dake le daid hangun, halin tulung kit atuli
lia. Mo Un tao atuli li le suma muid atorang deng leol teen in dake na tuun
lo'. 28 Tiata Auk niam mo, Atuling Baktetebes sa. Auk man muik hak le tek
noan, atuli li bole tam boel in daek sa-saa lo, tom nol leol teen in dake.”

3

Lamtua Yesus tao banan atuli, tom nol leol teen in dake
(Matius 12:9-14; Lukas 6:6-11)

1 Hidi na kon, Yesus pait lako se um in kohe-kanas sa. Un net atuling
mes ima halin mate'. 2 Mo se na kon, muik atuli deeh nuting lalan le bel
kula Yesus. Tiata oen mudung-mudung Una, le Un tao banan atuling na se
leol teen in dake na, tam lo ka.
3 Kon Yesus haman atuling man ima halin in mate na, le tekan noan,
“Maa lako dil se mata lia.”
4 Kon Un keket atuli las totoang noan, “Eta muid kit atoran agama lia
lam, asa man kit boel daken tom nol leol teen in dake ka? Kit daek banan,
tamlom daek dadaat ta? Kit tao banan atuli, tamlom keo tele atuli?” Mo
oen totoang ete tuun.
5 Kon nam Yesus dalen iil naseke', lole oen paiduil isi nol oen atorang
nga, mo oen nang atuling man ima halin in mate ka. Un koon-mali le ngat
nakekeon one. Hidim Un tek atuling nga noan, “Doong ku imam ma!” Tiata
atuling na doong un ima ka, kon suknahkitu lam un ima ka banan meman.
6 Net ela kon, atuil Farisi las putis deng um in kohe-kanas sa, hidim lakos
koo-dalen mes nol atuil deng Herodes partei la, le nuting lalan halin keo
tele Yesus.

Lamtua Yesus tao banan atuli mamo se tubu Galilea suut ta

7-8 Oe mesan na, Yesus nol Un ima-ii las lakos se tubu Galilea suut ta. Mo
undeng atuli mamo ming asa man Un in daek son nas, tiata oen totoang
maas deng ingu-iung in se propinsi Galilea, propinsi Yudea, nol propinsi
Idumea, le muid Una. Muik atuli mamo kon maas deng kota Yerusalem,
kota Sidon, nol kota Tirus. Atuli deeh kon maas deng palun Yordan halin
leol-saken. Oen totoang nuting le tutnaal nol Yesus. 9 Undeng atuli mamo
isi, tiata Yesus tadu Un ima-ii las le nuting belen lui mesa. Un le dehet
deng lui la dapa, le halin nam oen totoang ming hapu, nol muik in kele
Una lo'.
10 Hmunan nu, Un tao banan atuil ili koed-ngasing mamo. Undeng na le
se dedeng na, atuil in ili ngas totoang maas dil dising apa, le noan kapas
Una.✡ 11 Nikit atuil in tom uikjale ngas ngat net Un kon, oen leas lakos
se dale ka, se Yesus sila'. Hidim oen aa mumuun noan, “Ku niam meman
Ama Lamtua Allah Ana!”
12 Mo Un kaing oen mumuun, le tekas noan, “Mi boel tek atuil deken
noan, Auk niam mo asii!”

Lamtua Yesus huil atuli at hngul dua le daid ima-ii taung Una
(Matius 10:1-4; Lukas 6:12-16)

13 Hidi kon, Yesus sake lako leten mes dapa. Un haman nal atuli at ila lo,
man tom nol Un dalen na. Kon oen maas saol Una. 14 Ta Un tulu nal atuli
at hngul dua. Un tek oen noan, “Auk huil mia, halin nam muid napiut se
Au, le daid Auk atulin in nutus. Auk kon le tadu mi laok tek Ama Lamtua
Allah in hida ka, se atuli li totoang. 15 Nol Auk le bel mi kuasa, halin mi
nulut nal uikjale kas deng atuli lia.”

✡ **3:10** Markus 4:1; Lukas 5:1-3

16-19 Atuil at hngul dua nas ngalan nas elia:
Simun (man Yesus ngali noan Petrus),
Yakobus,
Yuhanis, (Yakobus nol un palin Yuhanis, oen duas niam ama Sabadeus anan. Yesus ngali oen duas nini ngaal 'Boanerges', man nahin na noan 'aan lelat ulan'.)*
Anderias,
Filipus,
Bartolomeos,
Matius,
Tomas,
Yakobus, (Alpius ana ka),
Tadius,
Simun (man muid partei pulutik Selot),†
nol Yudas Iskariot (un man hee soleng Lamtua Yesus).

Guru agama las tek noan, Lamtua Yesus haup kuasa deng uikjale kas laih tuan na
(Matius 12:22-32; Lukas 11:14-23; 12:10)

20 Hidi na kon Yesus nol Un ima-ii las nius deng leten na, le taam lakos uma dales. Mo muik atuli hut mamo isi maas nuting Una, tiata oen muik dola in kaa lo'. 21 Ngat net ela kon, atuli las tek apa noan, "Olan ngat Yesus le. Un nadidingun in mana apa ka son." Undeng Un nenan nas ming atuli las in aa ela ka, tiata oen maas le noan taap lai-niin Una.

22 Dedeng na, guru agama las deng Yerusalem maas le tek atuil in se na ngas noan, "Hoe! Mi toe muid Yesus deken. Ta Un nulut nal uikjale ela, undeng Un haup kuasa deng uikjale kas laih tuan na, man oen noken noan, Balsebul."✡

23 Yesus ming ela kon, Un haman oen totoang le tekas noan, "Tom nol kit in nangan ni lo! Taon elol le uikjale kas laih tuan na nulut bali un apa ka esa kia! 24 Eta se sonaf mes dalen, un hutun nas keng apa kam, taon elol le sonaf na tahang nal napiut ta! 25 Nol eta se um isin mes dalen, atuli las taan in keng apa si-sii kam, taon elol le um-elan na titu-tema nabale la! 26 Ela kon nol uikjale kas, eta oen mus apa mes nol mesa lam, taon elola ko oen sisakes! Eta ela son nam, oen dudus-didaan!

27 Eta atuli le maa nuhu-dau sa-saa se atuil kuat mes uma kam, un musti but tele atuling kuat na muna le. Hidi halas-sam, un nuhu-dau nal atuling na sa-saa las.‡

28 Tiata Auk tek mi meman: Ama Lamtua Allah tade son, le kose soleng atuli li in kula-sala ngas. Nol eta atuli li bilu-aa atuil didang ngam, Ama Lamtua Allah kose soleng nal un in kula-sala na nabale. 29 Mo eta muik atuli brain in bilu-aa Ama Lamtua Koo la kam, didiin apan-kloma ki kiamat kon, Ama Lamtua Allah kose soleng un in kula-sala na pait lo ka!"✡

30 Yesus aa ela, undeng oen noken Un noan, "Atuling na tom uikjale son!"

---

* **3:16-19** a: In dula dais Yunanin na dul noan 'aan deng lelat ulan', man nahin esa ka noan 'oen banansila el lelat ulan na'. Atuil in tana at ila lo nangan noan, Yakobus duas Yuhanis falan nas muun banansila el lelat ulan na, tamlom oen duas kom in ahan-ngau atuli ka, banansila el lelat ulan na. † **3:16-19** b: Partei Selot nia, nuting lalan le oen bebas deng pamarenta Roma. Kon oen ngali partei ni ngala 'Patriot'. ✡ **3:22** Matius 9:34; 10:25 ‡ **3:27** Nini ela lam, Yesus tek noan, Un kuat dui uikjale kas laih tuan na, man oen noken noan 'Balsebul'. ✡ **3:29** Lukas 12:10

Atuil in muid Ama Lamtua Allah in koma ngas nam, Lamtua Yesus nenan baktetebes sas
(Matius 12:46-50; Lukas 8:19-21)

31 Hidi kon, Yesus ina ka nol Un palin nas lakos bus el um na, le noan
tutnaal nol Yesus. Lakos lius se uas kon, oen dil se likun na tuun, le tadu
atuli laok haman Yesus. 32 Se oras na lam, Yesus daad le dehet nol atuli
hut mamo. Kon atuli maa tekan noan, “Papa! Paap ina ka, nol Paap palin
nas dil ne likun nua. Oen le tutnaal nol Papa.”
33 Mo Yesus siut noan, “Auk inang nga nol Auk kaak-palin baktetebes sas,
mo asiis sa?”
34 Hidim Un ngat lako el atuil in daad pukiu Una ngas, le tekas noan, “Mi
totoang nias, man Auk inang nol Auk kaak-paling baktetebes sas. 35 Ta atuil
in muid Ama Lamtua Allah in koma ngas sa, man Auk nenan baktetebes
sas.”

4

Lamtua Yesus kleta deng bini
(Matius 13:1-9; Lukas 8:4-8)

1 Oe mesan na, Yesus lako pait se tubu Galilea la. Kon nam atuli hut
mamo isi maas dil nakbua. Tiata Un saek lako daad se lui mes dapa man
nahun se na, le tui one. Atuil in se tuu ka ngas totoang ming Una. 2 Tukun
nam Un tui oen mamo-mamo nini kleta, noan,✡
3 “Mi hii babanan ne! Muik atuling mes lako hising biin se un klapa la.
4 Oras un in hising bini las sa, tenga las nahis se lalan. Ta kee kas maa
noto nuli biin nas. 5 Mo biin tenga las nahis tom se dale batu. Biin nas
nupus hlapat. Mo undeng dale ka nihis, 6 tiata lelo la sake kon, nupung
nas bloen le daid tuu-tangas, lole oen klaput tas taam dalen lo kam.
7 Muik bini teng pait naih taam lakos se blua-duli dales. Kon blua-duli
nas kadis nupung nas, tiata oen muik isin lo'. 8 Mo biin tenga las pait tam,
nahis tom se dale boa. Biin nas nupu le nulis daid ina tene, hidim isin.
Muik in haup pait isin, lalis buk tilu, teng haup pait isin lalis buk eneng,
nol tenga las haup pait lako pes lalis ngatus.
9 Asii man muik hngila kam, hii babanan!”

Tasao le Lamtua Yesus dehet pake kleta kia
(Matius 13:10-17; Lukas 8:9-10)

10 Neot mesan na Yesus sii kon, Un ima-ii at hngul dua kas, nol atuil
didang man ming Un dehet ta son nas, maas tutnaal nol Una. Oen nodan
Un le tek beles kleta ka nahin na. 11 Kon Yesus situs noan, “Undeng mi
le taan baktetebes deng Ama Lamtua Allah prenta la, tiata Auk tek mi
meman deng kleta ka nahin na. Mo eta atuil didang ngam, Auk tuis nini
kleta tuun. 12 Ta atuil didang ngas banansila el asa man Ama Lamtua Allah
mee-baha la in dul meman son noan,
‘Oen net son, mo dai nangan tanan lo.
Oen ming son, mo dai muid lo.
Nang le oen parsai se Ama Lamtua deken tia,
le halin Ama Lamtua bel ampong oen bakun na.’ ”✡

Lamtua Yesus tek deng kleta bini la nahin na
(Matius 13:18-23; Lukas 8:11-15)

13 Hidi na kon, Yesus tek oen deng kleta bini la nahin na elia, “Eta mi taan
kleta na nahin na lo bii kam, taon elola le mi taan kleta tenga las nahin

✡ **4:2** Lukas 5:1-3 ✡ **4:12** Yesaya 6:9-10

nas sa? 14 Tiata, un nahin na elia: atuil in hising bini ka, banansila el atuil
in nahdeh deng Ama Lamtua Allah in Teka-teka ngas. 15 Biin man nahis se
lalan na le kee kaa nulis sa, banansila el atuil man in ming Ama Lamtua
Allah in Teka-teka ngas, mo nesang lo kon, uikjale kas laih tuan na maa
kat lail-niin in Teka-tekang nas deng un dalen na. 16 Biin man nahi tom se
dale batu ka, banansila el atuil man in ming nol sium in Teka-teka ngas
son nol dael kolo. 17 Mo in Teka-tekang nas muik klaput lo', undeng na le
nuli nesang se un dalen na lo. Ta eta atuil didang tao sus una, undeng un
in sium in Teka-teka ngas sa, lam un sao soleng in Teka-tekang nas. 18 Nol
biin man nahi se blua-duli hlala ka, banansila el atuil in ming in Teka-teka
ngas son. 19 Mo un kukaum naseke nol osa bili-ngala, le halin nuil muid
un in koma ka tukun. Kon nam osa-os nas dising soleng in Teka-tekang
nas deng un dalen na, tiata muik isin lo. 20 Mo biin man in nahi tom se
dale boa ka, banansila el atuil man in hii-ming nol sium in Teka-teka ngas,
le daek muid Ama Lamtua in koma ka. Hidim un daek sa-saa banan nas,
banansila el biin man in isin na. Muik deeh isin mamo dui lalis buk tilu,
muik deeh lalis buk eneng, nol muik deeh pait isin lako pes lalis ngatus."

Tunga-kobang hadut nini fai deken (Lukas 8:16-18)

21 Yesus nahdeh deng lui dapa napiut. Un bel tapnaeng kleta mes pait
noan, "Elola! Mi net atuli hoet hadut, hidim tungan se fai dalen tamlom
todo se hadang kloma ke? Net lo bii, ta loo! Ta eta taon ela lam, un langa
ka puti lo. Tiata atuli li musti todo hadut se maan lalapa, le halin un langa
ka puti.✡ 22 Ta sa-saa man in buni hahalas nia ngas, mam ngat netas. Nol
asa man halas ni atuli li tanas lo bii ka, mam oen tanas.✡ 23 Tiata asii man
muik hngila kam, hii babanan!

24 Nangan babanan! Eta mi sukat atuil didang in dake ka elola lam, mam
atuli kon sukat mi ela. Nol Ama Lamtua Allah kon sukat bali mia ka ela.
Mo Un in sukat ta ngele dui pait.✡

25 Tiata, eta atuli li nuting Ama Lamtua Allah in koma ka nol baktetebes
sam, un taan taplaeng. Mo eta un hosek nol Ama Lamtua Allah in koma
ka lo kam, un ngengo keko lako."✡

Lamtua Yesus bel kleta deng biin in nuli se klapa la ka

26 Yesus aa tapnaeng pait noan, "Ama Lamtua Allah hutun nas in mamo
taplaeng nga, banansila el biin man atuli hising se klapa la ka. 27 Atuling
na pait, le nini-hangu, hidim nangan net biin na pait lo. Molam biin na
nupu, le nuli daid tene. 28 Ta biin na nuli esa se dale ka, le bango, hidim
bunga, didiin isin. 29 Eta noan biin na ka ale lam, mam ale latu son, halas-
sam klaap lamtua ka maa le nul tukun. Totoang nias, in dake ka Ama
Lamtua Allah."✡

Lamtua Yesus kleta deng kai beas man ana blutu dui (Matius 13:31-32, 34; Lukas 13:18-19)

30 Hidi kon, Yesus nahdeh napiut noan, "Auk taplaeng kleta mes pait,
elia: mi bisa sukat Ama Lamtua Allah atulin nas. Laih hmunan na oen
bubuit tuun mo nesang le lako lam, oen mamo taplaeng. 31 Na banansila
el kai beas man ana blutu dui ka. 32 Mo eta kit hai' beas na son nam, un
nuli daid kai ina tene. Kon kee kas hong maas nuting fuu, le koet hno se
na."

✡ **4:21** Matius 5:15; Lukas 11:33 ✡ **4:22** Matius 10:26; Lukas 12:2 ✡ **4:24** Matius 7:2; Lukas 6:38 ✡ **4:25** Matius 13:12; 25:29; Lukas 19:26 ✡ **4:29** Yoel 3:13

33 Yesus tui oen ela, muid oen in nangan tana ka. 34 Taom Un nini kleta,
le tui atuli las. Mo eta Un nol Un ima-ii las sam, Un tek puting kleta na
nahin na totoang beles.

Lamtua Yesus kaing angin tuan na le ete
(Matius 8:23-27; Lukas 8:22-25)

35 Lelo-maun son, mo Yesus nabael se lui dapa. Kon Un tek Un ima-ii las
noan, “Maa le kit luan laa lakong tubu halin nua.”
36 Kon nam oen saek lui leo-leo nol Yesus. Le oen luan laa lakos nang
atuil hut mamo kas se na. Mo muik atuli teng muid oen nini lui didang.
37-38 Oras na, Yesus tian bon na se hlunin mesa, le niin nala se lui ulin na.
Nesang lo kon angin tuan na maa. Len diuk tamang ui se Yesus nol Un
ima-ii las lui la, didiin nate bubuit tam ui inu. Tiata, Un ima-ii las lii isi.
Kon oen maas buk-bangun Yesus, noan, “Papa! Hangu tia! Ta kit le mel
mateng son nian ne! Mo Paap tao hii lo ke!”
39 Ming ela kon, Yesus hangu le kaing angin na noan, “Ete tia!” Hidim
Un prenta tubu ka noan, “Tene tia!” Kon angin na ete', nol tubu ka kon
doson meman. 40 Hidi nam Yesus kaing Un ima-ii las noan, “Tasao le mi
totoang lii ela lia? Mi parsai Auk lo ke?”
41 Oen totoang lii nol herang, hidim tek apa noan, “Un niam asii le? Le
didiin angin nol len kon, ming Una lia!”

5

Lamtua Yesus nulut puting uikjale mamo deng atuling mesa
(Matius 8:28-34; Lukas 8:26-39)

1 Hidi kon, Yesus nol ima-ii las lakos lius se tubu Galilea suut halin na,
se mana mes ngala Gerasa. 2-6 Se na, muik biklobe mes tom uikjale didiin
nuin. Un daad se niut utu nguas. Lelo-duman nam, un lako-pait nol lu-
lulit pukiu boboko in se na ngas, le ahan tutungus. Nol un diuk papa apa
ka nini batu. Mo un kuat isi'. Muik atuli in but nal una lo', butun nini
ranteng bis kon bolen lo'. Atulis but un ima-iin nas oe-oe son nini ranteng
bisi, mo un tao nutus ranteng na, nol tao didaan bis in se un iin na ngas.
Un kuat naseke', didiin muik atuli mes lo kon man tahang nal una.
Nikit Yesus nol Un ima-ii las nius deng lui la, le kida iin se tuu ka kon,
atuling nuin na ngat net oen deng kakatang. Tukun nam, un puti deng
niut utu ngas, le lail lako hai buku ka se Yesus sila ka. 7-8 Ngat atuling na
tao ela kon, Yesus tek noan, “Hoe! Uikjale me! Puti deng atuling na tia!”
Mo atuling na ahan mumuun le tek noan, “Hoe! Ku le tao saa au la! Auk
tana, Ku niam Yesus, Ama Lamtua Allah man kuasa dudui ka Ana. Auk
nodan le Ku tao saa auk deken!”
9 Kon Yesus keket un noan, “Ku ngalam sii la?”
Atuling na siut noan, “Auk ngalang *Legion*, ta kaim niam mamo naseke',
banansila el batalion mamo!”
10 Hidim uikjale kas pake atuling na, le nodan Yesus halin boel tadu oen
putis deng maan na deken.
11 Katang deng maan na lo kam, muik atuli teng doh bahi okat mesa.
Baih nas totoang nataka le lihu dua. Oen nuting in kaa se leten suut ta.
12 Kon nam uikjale kas nodan Yesus noan, “Tadu kaim laok tamang se baih
nuas.”
13 Ming ela kon, Yesus tade. Kon uikjale nas lail putis deng atuling na,
le taam lakos se baih nas. Tiata baih lihu dua nas, lail nius dadahut muid
hdoan na suut ta, le taam lakos tubu ka dales, tukun nam oen mel mates
totoang se na.

14 Ngat net ela kon, atuil in doh bahi la ngas lii isi'. Hidim oen lail lakos
tek papmes atuil man in se ingu-iung na ngas. Kon atuli hut mamo puit
maas le ngat asa man in daid son na. 15 Oen maas tutnaal nol Yesus, kon
oen ngat tam atuling in tom uikjale ka daad se na. Un in nangan na banan
son, nol un kon pake kai-baut son. Ngat net ela kon, atuli las totoang daid
lii, lole oen tana noan, asii man nulut puting nal uikjale mamo nas deng
atuling na son nam, taon elola ko atuling na meman muun isi. 16 Hidim
oen totoang lakos tek papmes se ola-ol noan, oen net nol matan esan, le
atuling in tom uikjale ka banan son, nol bahi las mel mates hidi. 17 Kon
atuil in se iung na ngas, maas nodan Yesus le lako bian deng oen ingu-
mana la.

18 Nikit Yesus mana le sake lako lui dapa kon, atuling man apin tom
uikjale ka nodan le lako muid Yesus kon.

19 Mo Yesus tade lo'. Un tekan noan, “Banan dui ka, ku pait lako le tek
ku kaak-palin nas totoang, asa man Ama Lamtua Allah in tao bel ku son
na. Nol tekas noan, Ama Lamtua Allah namnau ku isi.”

20 Hidi kon, atuling na pait, le lako papmes mana mesa, man muik kota
hngulu. Oen noken maan na noan, ‘Dekapolis’. Un dehet atuli las deng
asa man Yesus in tao bel un son na. Totoang atuil in ming un in dehet ta
ngas, herang isi, le tek noan, “Meman ana lo baktetebes!”

Lamtua Yesus bel Yairus ana ka le nuli pait, nol tao banan bihatang in iil daal loos mesa
(Matius 9:18-26; Lukas 8:40-56)

21 Hidi kon, Yesus nol ima-ii las lakos pait se tubu ka halin na. Nikit
oen nius deng lui la, kon atuli hut mamo isi maas dil nakbua dadani nol
Una. 22 Se na, muik atuling mes ngala Yairus. Un nam mo, tulu deng um
in kohe-kanas se kota na. Nikit un net Yesus kon, un hai buku ka se Yesus
sila ka, 23 le nodan noan, “Papa! Auk anang bihata halas-sam taun hngul
dua, mo un heda ngele isi. Paap tulung maa taih banan un le.”*

24 Kon Yesus muid Yairus le lakos el un uma.

Mo oras oen lakos sa, atuli hut mamo isi laok disi-dising apa le muid
Yesus deng klupu.

25 Se atuil hut mamo nas hlala, muik bihata mes net bulan teen taan lo',
lo-lolo taun hngul dua son. 26 Un pake nuli un duit tas, nol un hmukin nas,
le baen atuil in tahi ngas. Mo muik in taih banan nal una lo'. Un ili la taan
in poe keko sake. 27-29 Bihatang na ming mamo son deng Yesus. Tiata, un
dising tama deng atuil hut mamo nas hlala, le lako dadani nol Yesus deng
klupu ka. Un nangan se un dalen na noan, “Sadi auk huud tom Un kado
la tuun kon, taon elola ko, auk banan!”

Tiata, nikit un huud tom Yesus kado la kon, un in iil daal loos sa tene
meman. Nol un nataka kam, un banan baktetebes. 30 Tom nol oras na
lam, Yesus nataka kam, muik uhu puit deng Un apa ka. Kon Un bali lis le
ngat atuil hut mamo kas. Hidim Un ketan noan, “Asii deng mia la huud
Auk kado la lia?”

31 Un ima-ii las siut noan, “Paap ngat esa tuun. Ta le atuil hut mamo
unus tene nias dising apa, mes nol mes elia lam. Taon elol le Paap ketan
noan ‘Asii man huud Auk kado la lia?’ ”

---

* **5:23** Alkitab dais Yunanin dul noan, “Papa tulung maa le tao imam ma se una, le halin nam un banan pait, nol nuli'.” Se ua lam in “nodan le nene iman” na, nahin na noan “tulung tao banan”. Tana-bihatang na umur ra, Alkitab dais Yunanin na dulan ne bango 42.

32 Mo Yesus ngat pukiu le nuting asii man apin huud tom Una lia. 33 Ming
Yesus in keket ela ka kon, bihata nga lii isi'. Hidim un hai buku ka se Yesus
sila ka, le hao noan, “Papa! Auk man huud Paap kado la.”
34 Kon Yesus situn noan, “Undeng maam parsai baktetebes se Au, tiata
maam banan son. Maam pait nol dael kolo tia.”
35 Yesus aa mamaus ela lam, atuli mes maa deng Yairus uma, le tek noan,
“Kasiang, tana-bihata nga mate son. Tiata tao sus Paap Guru deken tia. Un
laok deken tia.”
36 Mo Yesus tao hii atuling na in aa ka lo'. Un tek Yairus noan, “Ku lii
deken! Parsai se Ama Lamtua tuun.” 37 Kon Yesus lako nang soleng Un
ima-ii tenga las. Mo Un nol Petrus, Yakobus, nol Yakobus palin Yuhanis,
lakos napiut. 38 Nikit oen lakos lius se Yairus um kon, oen ngat tam atuli
mamo lob-lau, nol hii kam oen lilu muun isi. 39 Yesus taam napiut lako
uma dalen. Hidim Un keket oen noan, “Tasao le mi lob-lau nol lilu muun
isi kia? Tana-bihatang ni mate lo'. Un suma nini tukun.”
40 Oen ming Yesus in aa ela ka kon, oen totoang mail le tao nahmaeng
Una.
Mo Un tadu atuli las totoang putis. Hidim Un haman nal tana-bihatang
nga ina ka nol ama ka, nol Un ima-ii las tilus, le oen taam lakos tana-
bihatang na kamar ra. 41 Kon Yesus kil un se ima ka, hidim Un pake dais
Aram le tekan noan, “*Talita kum!*” (Nahin na noan, “Baat-ana, hangu tia!”)
42-43 Nahkitu lam, tana-bihatang na hangu le lako. Kon Yesus tadu un
ina ka noan, “Bel tana ni in kaa tia!”
Totoang atuil in net asa man daid son na, ngaa-bahan. Mo Yesus kaing
oen mumuun noan, “Mi boel tek atuil deken, noan Auk bel un le nuli pait
son!”

6

Atuil Nasaret tas hutun soleng Lamtua Yesus (Matius 13:53-58; Lukas 4:16-30)

1 Hidi kon, Yesus nol Un ima-ii las totoang, pait lakos Yesus ingu la, iung
Nasaret. 2 Tom nol atuil Yahudi las leol in kohe-kanas, kon Yesus taam
lako se um in kohe-kanas sa, le tui atuli. Leol na, atuil in laok kohe-kanas
mamo. Dedeng oen ming Yesus in tui ngas sa, oen hera-herang le tek noan,
“Atuling ni in tana ki ana lo'! Un kon muik kuasa! Tasao le Un tao nal ela
lia? 3 Molota, Un niam tukang kai tukun. Kit taan Un ina ka, Maria; nol
Un palin nas: Yakobus, Yoses, Yudas, nol Simun. Un kon muik palin bihata
dehe. Kit taan apa, lole kit totoang niam daad ingu mesa lam!” Tiata oen
idus, didiin oen dai hii-ming se Un pait lo.
4 Kon Yesus tekas noan, “Meman baktebes! Atuli li kom in todan Ama
Lamtua Allah mee-baah man in maa deng iung didang ngas dui, mo in
deng ingu mes nol one ngas sam, oen todan isi lo'.”✡
5-6a Mo atuil nas dalen nas didi isi nol oen dai parsai se Yesus lo'. Tiata
Un herang, nol Un pake Un kuasa la le tao taad herang mamo se maan na
lo'. Un suma taih banan atuil in heda ngas at ila lo siis.

Lamtua Yesus nutus Un anan at hngul dua kas (Matius 10:5-15; Lukas 9:1-6)

6b Hidi kon, Yesus lako papmes ingu-iung in dadani se na ngas, le tui
atuli las deng Ama Lamtua Allah in koma ka. 7 Un haman Un ima-ii las
hngul duas, le nutus oen laok at dua-dua, halin laok nahdeh atuli las deng

✡ **6:4** Yuhanis 4:44

Ama Lamtua Allah Dehet Dais Banan na. Un kon beles kuasa le halin oen
nulut nal uikjale. 8-9 Un tadu oen noan, “Mi boel kil sa-saa mamo se lalan
deken. Kil in kaa nol duit nol tas deken tia. Suma kil hnikan nol kado
mesa, nol pake nahan. 10 Eta muik atuli in sium mi se oen uma lam, mi
musti daad se na didiin mi bok lakom deng maan na. 11 Mo eta noan mi
lakom lius se mana mesa, hidim atuil in se na ngas sium mi lo', nol dai
hii-ming se mi lo kam, haung bokam deng maan na. Hidim sii soleng auh
in se mi iin na ngas, nol tekas noan, ‘Mi dai hii-ming lo, ta eta mam Ama
Lamtua hukung mia lam, mi lepa-haal esan!’ ”*
12 Hidi na kon, oen lakos nahdeh deng Dehet Dais Banan na. Oen tek
atuli las le musti tenes deng oen in kula-sala ngas, halin nuil muid Ama
Lamtua Allah in koma-koma ngas. 13 Oen kon nulut soleng uikjale kas.
Hidim oen tao mina se atuil in heda ngas bon, le kohe-kanas bel one. Kon
nam oen banan meman.✡

Oen tao tele Yuhanis in Sarain Atuli ka (Matius 14:1-12; Lukas 9:7-9)

14 Dedeng na, atuli li se ola-ol tuun, taan Yesus son. Lahing Herodes sa
kon ming haup dehet deng Yesus in kuasa ka son. Muik atuli deeh tek
noan, “Yuhanis in Sarain Atuli man oen keo tele son na, nuli pait son ne
Yesus apa ka! Undeng na, le Un tao nal taad herang nas totoang.”
15 Mo atuil tenga las tek noan, “Lo! Ni upung Elia man nuli pait son
ne Un apa ka. Eta lom, Ama Lamtua Allah mee-baah didang deng lolo
hmunan nua ngas.”✡
16 Mo nikit laih Herodes ming oen in dehet deng Yesus ela ka kon, un
situs noan, “Taon elola ko, Yuhanis in Sarain Atuli, man lelon auk tadu le
dait nutus un bon na ka, nuli pait son nia!”
17-18 Hmunan laih Herodes tadu ela, undeng un muik dais nol Yuhanis.
Un dehet ta elia: laih Herodes saap bali un palin Filipus sapa ka, ngala
Herodias. Molota, Filipus nol Herodias dai apa lo bii. Undeng na le Yuhanis
kaing laih Herodes oe-oe noan, “Ama lahi, boel nuu ama palin na sapa ka
deken. Ta na kaliut kit hadat Yahudi la son!” Mo ela kon no, lahing Herodes
sa saap nol bihatang na. Hidim un tadu atuli laok daek Yuhanis le tamang
lako se bui dalen.✡
19 Undeng Yuhanis kaing tutungus ela son, tiata bihatang na pesang dael
nolan, hidim un le keo tele Yuhanis. Mo haup dola lo bii kam, Herodes
tahang Yuhanis son se bui dalen. 20 Hidim un tadu tentara las le doh
Yuhanis babanan.
Meman Herodes tiud Yuhanis. Un tana noan, Ama Lamtua Allah man
nutus Yuhanis. Nol Yuhanis nam atuil banan. Herodes kon kom in ming
Yuhanis nahdehe. Mo opa-opan nam, un dalen na banan nol in ming
Yuhanis in nahdehe ka lo.
21 Hidi na kon, oe mesan na, ina Herodias haup dola le balas un dalen in
ili ka. Dedeng na, oen tao laih Herodes leol in hua ka. Oen haep atuil tene
kas le maa kaa se fesat na. Haep in maa ngas, atuil pamarenta, tulu deng
tentara las, nol blalan-blalan hadat Galilea las. 22 Se fesat ta hlala kon, ina
Herodias ana bihata la tama lako tidan. Un in tidan na leok isi', didiin tao
Herodes nol un haep pas totoang dalen kolo. Kon Herodes haman un le

* **6:11** Ne Alkitab dais Yunanin na dul noan, “Sii soleng auh deng oen iin nas”. Dedeng na se maan na lam, taom atuli las sii soleng auh in se oen iin na ngas, le daid tada noan, atuil in ming lo ngas lepa-haal esan, eta mam Ama Lamtua hukung one. Ngat kon se *Lukas* 10:4-11 nol *Dehet deng Aan in Nutus sas* 13:51. ✡ **6:13** Yakobus 5:14 ✡ **6:15** Matius 16:14; Markus 8:28; Lukas 9:19
✡ **6:17-18** Lukas 3:19-20

keket noan, “Ku kom le nodan saa deng au lam, tek tuun lako! Tiam auk
bel kun. 23 Ku nodan auk maan in duka-aa ki apa halin kon, auk bel kun.
Auk sumpa nini Ama Lamtua Allah ngala ka.”
24 Kon nam tana-bihatang na lako keket un ina ka noan, “Mama! Maam
nataka kam, auk nodan saa man banan dui deng papa la?”
Kon un ina ka situn noan, “Ku laok nodan nal Yuhanis bon na.”
25 Hidi na kon, tana-bihatang na hlalapat lako se Herodes le tekan noan,
“Papa! Auk nodan le kil bel auk Yuhanis bon na, taon se dulang dalen.
Nol ni tia!”
26 Nikit Herodes ming ela kon, un dalen iil isi. Mo un pel pait nal un
in sumpa ka lo son, lole haep pas totoang ming son nam. 27 Hidi kon, un
lok tulu deng tentara las at mesa, le laok dait nutus Yuhanis bon na se bui
dalen. 28 Kon oen dait nal Yuhanis bon na, hidim taon se dulang dalen, le
nolan laok bel tana-bihata nga. Tana-bihatang na sium nal dulang na kon,
un totan nolan laok bel un ina ka. 29 Nikit Yuhanis ima-ii las ming noan,
oen dait lai-niin Yuhanis bon na son kon, oen laok kat un nitun na, le laok
puan babanan.
Dehet deng Yuhanis in mate ka, ela.

Lamtua Yesus nalo atuli lihu lim lisi
(Matius 14:13-21; Lukas 9:10-17; Yuhanis 6:1-14)

30 Oe mesan na, Yesus ima-ii man Un nutus son nas totoang pait, le lakos
nakbua nol Una. Oen tek totoang asa man oen in daek son nas, nol asa
man oen in tui son bel atuli la ngas. 31 Mo oras na, atuli mamo isi lako-pait
le nuting Yesus. Didiin Un nol Un ima-ii las, kaa nal bahan lo. Kon nam
Yesus tek Un ima-ii las noan, “Maa le kit laok nuting mana mesa, man
muik atuil lo, le kit teen in kae buit se na.”
32 Tiata oen totoang sakes lui dapas, le lakos nuting maan in muik atuil
lo', katang deng ingu la.
33 Mo atuli mamo ngat net Yesus nol Un ima-ii las bes oen lui la muid
tubu suut ta. Kon nam oen putis deng ingu-ingu las, le laok muid lalan
tuu tuun, tiata oen lakos lius muna Yesus nol Un ima-ii las. 34 Nikit Yesus
niu deng lui la kon, Un ngat tam atuli mamo natang Una. Tiata Un dalen
kasiang nol one, lole oen banansila el lae-blai man muik atuil in lolo-poa
lo ka. Hidi kon Un tui oen deng Ama Lamtua Allah in koma ka,✡ 35-36 deng
lelo ditu lako pes lelo-maun. Kon Un ima-ii las tekan noan, “Papa! Banan
dui ka Paap tadu atuil nias totoang, le laok sos in kaa se ingu-iung man in
dadani deng ia ngas. Ta le duman son nian, nol muik in kaa ne ni lo.”
37 Mo Yesus situs noan, “Deken! Mi man beles in kaa.”
Mo oen keket bali pait noan, “Inah! Eta kaim pal in bel atuil hut mamo
nias in kaa kam, kaim musti puting duit mamo isi! Banansila el tukang
mes gaji taun mes dalen!† Taon elol le kaim haup duit mamo nas sa!”
38 Kon Yesus situs noan, “Mi laok keket muna, le asii kil in kaa ka.”
Tiata oen lakos keket, hidim oen pait maas le tek noan, “Muik ruti bua
lim nol ikan dua siis.”
39 Kon nam Yesus tadu atuli las totoang le daad nakbua se bluan na
dapas. 40 Ti oen lakos daad nakbua. Oen daad nakbua atuli at ngatus-
ngatus, nol tenga las at buklima-buklima.

✡ **6:34** Buk in Kahi 27:17; Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 22:17; Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis dua la 18:16; Yeskial 34:5; Sakarias 10:2; Matius 9:36 † **6:37** Alkitab dais Yunanin esa ka dul noan, “*dinari* ngatus dua”. *Dinari* mesa lam, hmunan nu banansila el tukang mes gaji lelo mesa.

41 Hidi nam, Yesus kat ruti bua lim nas nol ikan dua nas. Un ngada lako
el apan nua, le nodan mamo se Ama Lamtua Allah. Hidim Un bilas-bilas
ruti las, le bel Un ima-ii las, halin oen laok bating bel atuil hut mamo nas.
Un beles ikan dua nas le laok bating bel atuli las kon. 42 Oen totoang kaa
didiin silis. 43 Kaa hidi kam, Un ima-ii las kat nakbuan in kaa lisin nas, inu
fuli hngul dua.
44 Nataka le atuli at lihu lima. Nas halas-sam kaih biklobe las siis na. Mo
kaih bihata las nol tana-ana ngas lo bii.

Lamtua Yesus laok deng ui dapa
(Matius 14:22-33; Yuhanis 6:16-21)

45 Hidi kon, Yesus tadu Un ima-ii las saek lui, le lakos muna se iung
Betsaida, ne tubu ka halin. Mo Un dada nabael se na, le tadu atuil hut
mamo kas pait. 46 Nikit oen totoang pait tukun nam, Un saek lako leten
mesa, le kohe-kanas.
47-50 Duman son mo Yesus sii nabael se la. Un ngat tam Un ima-ii las lui
la, lako lius ne tubu hlala son. Mo oen tuku-bes bosor isi, lole lui la lail
saol angin nam. Nukneha sain halas-sam, Yesus lako muid one. Mo Un
laok tuun deng ui dapa. Un laok sipan lui la kon, oen ngat net Una. Oen
nahkiut isi'. Tiata oen keket apa noan, “Hoe! Asa nua, baos te?”
Mo Yesus tekas noan, “Hoe! Mi lii deken! Ta ni Au.”
51 Yesus sake lako lui dapa kon, angin na ete meman. Un ima-ii las
totoang herang. 52 Oen halas-sam net Yesus in pake Un kuasa la le nalo
atuli lihu lim lisi ka. Mo oen taan batur Un in kuasa ka lo bii, undeng oen
dalen nas didi nabale.

Atuil ili koed-ngasing in se Genesaret tas
(Matius 14:34-36)

53 Oras Yesus nol Un ima-ii las lakos lius se tubu halin na ka, oen nauh
oen lui la se kota Genesaret onan na. 54 Nikit oen nius deng lui la dapas
kon, atuli mamo ngat net one. Hidim atuil mamo nas haman tek noan,
“Hoe! Yesus maa son nuan!” 55-56 Kon oen totoang lail putis lakos tek
papmes atuli las, tiata atuli las dohang nol atuil in ili ngas maas.
Eta oen ming noan, Yesus ne mana mesa lam, oen leo-leo dohang nol
atuil in ili ngas, le laok nenes se las. Oen nangan noan, “Sadi atuil ili koed-
ngasing nas, huud tom Un kai-batu las mumu ka tuun kon, oen banan.”
Tiata nikit oen huud tom Yesus kaod mumu ka kon, oen banan meman.

7

Seda Ama Lamtua Allah in prenta ka nini atuli li atorang ngas deken
(Matius 15:1-9)

1 Muik atuil Farisi bua mesa, nol guru agama deeh maas deng Yerusalem
le tutnaal Yesus. 2-5 Atuil Farisi nas kil didi oen hadat Yahudi la. Naleta
el, eta oen le kaa lam, musti haun iman muid oen hadat ta in koma ka.
Ela kon, eta pait deng pasar ram, oen musti dius muna le. Lako pes oen
sa-saa dapur ras, el mulu, pingas, klas, ceret, musti bases muding hadat ta
in koma ka muna le, halas-sam oen boel pakes le kaa-niun nini.
Eta muik atuil Yahudi teng muid hadat na lo kam, atuil Farisi las koon-
mali.
Undeng na le, oen koon nas mali, nikit oen net Yesus ima-ii las kaa, mo
haun iman nas muid hadat ta lo. Hidi kon, oen maas le bel kula Yesus
noan, “Tasao le ku anam mias haun iman lo kia? Oen kaliut kit upu kia-
kaon nas hadat ta son!”

6-7 Mo Yesus situs noan, “Mi niam meman atuil man aa kam kisa, mo
dake lam kisa! Lolo hmunan nu upung Yesaya dul meman son deng Ama
Lamtua Allah in teka ka, noan,
‘Muik atuli in naka Au,
suma baha ka sii, mo dalen na lo.
Oen tao ela kon parsum tukun.
Oen hosek nol Auk in koma ka lo,
mo oen suma muid atuli in koma tuun.’✡
Mi banansila ela kon. 8-9 Mi nang soleng Ama Lamtua Allah in koma ka,
le daek muid hadat deng atuli li tukun. Meman mi taan isi in tao ela!
10 Hmunan nua, upung Musa tek son noan, Ama Lamtua Allah prenta le,
‘Todan mi ina-aman nas.’ Hidim un tek taplaeng pait noan, ‘Eta noan atuli
mes lote un ama ka, tamlom ina ka lam, musti hukung tele.’✡ 11-12 Ama
Lamtua Allah tui ela. Mo mi tui kisa, mi tek noan, ‘Eta atuli mes hid son le
bel Ama Lamtua Allah sa-saa mesa lam, un ina-aman nas tuka-dabun isi
elol kon no, un boel pake sa-saa in bele na, le hulung oen deken, undeng
un hid hidi son le bel Ama Lamtua Allah.’ 13 Undeng na, le apin Auk tek mi
son noan, mi soleng Ama Lamtua Allah in koma ka, le seda nini atorang
balu. Nol muik atorang mamo son, man mi sedas ela.”

Dais daat man puti deng atuli li dalen (Matius 15:10-20)

14 Hidi kon, Yesus haman atuil didang in se la ngas, le tekas noan, “Tidi
mi hngilan nas le hii babanan, halin mi tana. 15 Asa man tama lako el tain
dalen, tao hmomos atuli li lo. Mo asa man puti deng atuli li bahan na, man
tao hmomos una. 16 [Asii man muik hngila kam, hii babanan!]”*
17 Hidim Yesus nol Un ima-ii las, lakos nang soleng atuli las, le taam lakos
se uma mesa. Kon Un ima-ii las keket deng kleta na nahin na. 18-19 Yesus
situs noan, “Mi kon tanan lo ke? Un nahin na elia: Asa man atuli li kaan,
na banan. Mo asa man in puit deng atuli lia ka, man banan lo. Asa man
kit kaan na, tama lako kit tain, hidim puti pait. (Yesus in teka na nahin na
elia; atuli boel kaa saa tuun. Muik in kaing lo).
20 Asa man puti deng atuli li dalen na ka, man tao hmomos una, didiin
Ama Lamtua Allah kon nikis una. 21 Ta muik dais daat mamo putis deng
atuli li dalen nia! Tuladang el: nangan dadaat, laok kula nol bihata tam
biklobe molota oen saap lo bii, nako, keo atuli, 22 kom naseke, nonga, daek
dadaat, nole-lilung, tahang nal apa lo, idus, kila', dehet le tao nahu atuli,
koaok, hadat lo, nol bon batu.
23 Totoang in daat ela ngas, man putis deng atuli li dalen. Na man tao
didaan una. Ama Lamtua Allah kon nikis una.”

Lamtua Yesus hulung bihata mesa, man atuil Yahudi lo (Matius 15:21-28)

24 Hidi kon, Yesus nol atuil in muid Una ngas bokas deng maan na, le
lakos se kota mesa, ngala Tirus. Nikit oen lakos lius se las kon, oen taam
lakos se uma mesa, undeng Yesus kom atuli in taan noan, Un maa ne maan
na lo. Mo Un huni nal lo.
25-26 Se maan na, muik bihata mesa man atuil Yahudi lo. Hua un se dale
Fenisia, ne propinsi Siria. Nikit un ming Yesus in maa ka kon, un lako
nodan Yesus le nulut puting uikjale ka deng un ana bihata la.

✡ **7:6-7** Yesaya 29:13 ✡ **7:10** Dehet in Puit deng Dale Mesir 20:12; 21:17; Atorang deng Tulu Agama las 20:9; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 5:16 * **7:16** In dula dais Yunanin esa man blaan dui ka, dul bango 16 ngi lo.

27 Mo Yesus soleng dais noan, “Tana-ana ngas musti kaa muna le, halas-
sam soleng lisin na bel ngot tas.” [Na nahin in buni. Mo un nahin esa ka
noan, Yesus musti hulung Un atulin Yahudi las muna le, halas-sam hulung
atuil Yahudi lo kas lolen].
28 Mo blalan bihatang na siut noan, “Baktebes Papa! Mo ngot tas ne mija
kloma ka. Tiata oen kon kaa in naih deng tana-ana ngas pingas sa ngas.”
[Nahin na noan, oras tana-ana ngas kaa lam, ngot tas kon haup in kaa.
Tiata Yesus hulung Un atulin nas, mo Un kon musti ngat atuil didang.]
29 Ming ela kon, Yesus tek noan, “Ela! Maam siut toman son na! Tiata
maam pait tia, ta uikjale ka puti deng maam ana ka son.”
30 Tukun nam bihatang na pait. Lako lius se uma kam, un ana ka niin
nala. Nol uikjale ka puti baktebes son.

Lamtua Yesus tao banan atuling mes ngengo nol kiu

31 Hidi na kon, Yesus nol atuil in muid Una ngas nang soleng kota Tirus,
le laok muid tasi suut tuun deng kota Sidon. Deng na, oen lakos napiut
se tubu Galileas. Hidim oen lakos se mana mesa man muik kota hngulu,
maan na oen noken ‘Dekapolis’. 32 Se maan na, muik atuli mes ngengo nol
kiu. Un tapan nas kil nolan lako bel Yesus. Oen nodan le Yesus nene Un ima
ka laok se atuling na bon na, le tao banan una. 33 Kon Yesus nang soleng
atuil hut mamo kas, le lako sii nol atuling na. Yesus tao tamang hnanga
ka se atuling na hngila kas duas. Hidim Un tao kapen se hnanga ka, le
kapas atuling na meen na. 34 Yesus ngada lako el apan nua, le pel hngasa
ka bablatas, hidim Un prenta noan, “*Efata!*”, (nahin na noan, “Hosai tia!”)
35 Yesus prenta ela tuun nam, atuling na hngila ka hosai le ming nala.
Nol un meen in kalkait ta kon, alet meman, le aa nala.
36 Hidi kon, oen duas pait lakos se atuil hut mamo kas. Yesus kaing oen
noan, “Hii babanan! Mi boel tek atuli las deng Auk in tao banan atuling ni
son na deken.” Yesus kaing mumuun ela kon no, oen totoang lakos nahdeh
se ola-ola. 37 Atuli-atuil in ming dehet na ngas, herang isi. Hidim oen tek
noan, “Muun isi! Atuling ni tao totoang sa-saa lias daid banan. Atuil kiu
kas ming nala, nol atuil ngengo kas kon aa nala.”

8

Lamtua Yesus nalo atuli lihu aat (Matius 15:32-39)

1-3 Oe mesan na pait, muik atuli mamo maas nakbua le hii-ming se Yesus.
Oen muid Un lelo tiul son, tiata oen muik in kaa lo son. Kon Yesus haman
Un ima-ii las, le tekas noan, “Auk namnau atuil hut mamo nias son. Tenga
las maas deng maan katang. Oen maas nakbua lelo tiul son. Tiata oen
muik in kaa lo son. Banan dui ka, oen pait nol tain blo deken. Ta lo kam,
eta hmatu nalas sam, oen leas se lalan nua.”
4 Yesus ima-ii las siut noan, “Papa. Maan ni katang deng ingu las son.
Tiata kit bel nal atuil hut mamo nias in kaa lo!”
5 Mo Yesus keket oen noan, “Mi muik ruti ila la?”
Oen situn noan, “Papa, kaim pesang ruti suma bua iut siis.”
6 Hidi kon Yesus tadu atuli las totoang le daad se dale ka. Kon Un kat
ruti bua iut nas, le nodan mamo se Ama Lamtua Allah. Hidim Un bilas-
bilas ruti nas, le beles laok se Un ima-ii las. Kon oen laok bating bel atuli
las totoang. 7 Oen kon muik ikan dehe. Tiata Yesus nodan mamo se Ama
Lamtua Allah taung ikan nas. Hidim Un tadu Un ima-ii las, le laok bating
ikan nas bel atuli las pait. 8-9 Oen totoang atuli lihu aat. Oen kaa didiin
silis. Kaa hidi kon, Yesus ima-ii las laok kat nakbua in kaa lisin nas, inu

popos itu. Hidi na lam, Yesus tadu atuli las totoang pait. 10 Oen pait hidi
totoang son kon, Yesus nol Un ima-ii las, saek lakos lui dapas, le lakos se
mana mesa, ngala Dalmanuta.

Atuil Farisi las le tao nahu Lamtua Yesus (Matius 16:1-4)

11 Nikit Yesus nol Un ima-ii las lakos lius se Dalmanutas kon, muik atuli
at ila lo deng partei agama Farisi, maas tutnaal nol Una. Oen keket-ketan
nol Una, le noan tao nahu Una. Oen nodan Un noan, “Papa! Tulu bel kaim
taad herang, le halin daid tada noan, meman Ku haup kuasa deng Ama
Lamtua Allah.”✡
12 Kon Yesus pel hngasa ka le tekas noan, “Eta Auk ming mi in aa ela
kam, Auk maingasar! Tasao le mi nodan taad herang ela lia? Mi talalun!
Taad herang meman muki, mo Auk kom in tulu bel mia lo.”✡
13 Hidi nam, Yesus nang soleng one, le lako sake pait se lui dapa, leo-leo
nol Un ima-ii las. Kon oen pait bus el tubu halin nua.

Lamtua Yesus tui noan, doha-doh nol atuil Farisi las (Matius 16:5-12)

14 Yesus nol Un ima-ii las lakos lius se tubu hlala halas-sam, Un ima-ii
las nangan net noan, oen nadidingun in kil ruti taung in kaa se lalan. Oen
suma kil ruti bua mes sii. 15 Kon Yesus tekas noan, “Mi musti doha-doha!
Boel tom lahing Herodes sa nol atuil Farisi las in tui dadaat ta deken. Oen
in tui ka, banansila el bibit ruti man atuli li kutang nol tarigu le tao hus
ruti ka.”✡
16 Ming Un aa ela kon, Un ima-ii las nangan tanan lo. Tiata oen aa nol
apa noan, “Blalan na aa saa na le? Bet Un aa ela, lole kit kil ruti lo kam.”
17 Mo Yesus taan oen in nangan na. Tiata Un tekas noan, “Tasao le mi
suma taan in aa deng ruti sii kia! Mi daek haup Auk in teka ki lo ke?
Meman mi ngengom baktetebes! 18 Mi ngat net nol mi matan nas esan
son, mo taan un nahin na loo kia! Hnika ka noan mi net lo! Mi ming nol
mi hngilan nas esan son, mo mi nangan tanan lo nabale. Hnika ka le mi
ming lo! Mi nadidingun✡ 19 ruti bua lim man, Auk bilas-bilas le nalo atuli
lihu lima ka le? Leol neot na, mi kat nakbuan ruti lisin nas fuli bakun ne?”
Oen situn noan, “Fuli hngul dua, Papa.”
20 Yesus keket oen pait noan, “Mi nangan net neot na, Auk bilas-bilas
ruti bua iut le nalo atuli lihu aat ta nabale tam? Mi kat nakbuan ruti lisin
nas popos ila le?”
Oen situn noan, “Popos itu Papa!”
21 Kon Yesus tekas noan, “Meman baktebes! Mi net nol matan esan son,
mo tasao le mi taan Auk in kuasa ki deng ol maa ka lo nabale lia?”

Lamtua Yesus tao banan atuling tedo mes se Betsaida

22 Hidi deng maan na, Yesus nol ima-ii las lakos lius se iung Betsaidas.
Lius se luas kon, atuli las pel nol atuling tedo mes laok bel Yesus. Oen
nodan le Yesus huud atuling tedo na, halin un banan. 23 Tiata Yesus pel
atuling tedo na se ima ka, le nolan lako se ingu la likun na. Un puut kapen
laok se atuling na mata ka, hidim kapas atuling na mata ka, le keket noan,
“Elola? Ku ngat net son ne?”
24 Atuling na nikit sila ka, le ngat kliu-kanan, hidim siut noan, “Hao! Auk
ngat net atuli las lako. Mo ngat tam hbabut nabale banansila el kai ina
ngas man lako!”

✡ **8:11** Matius 12:38; Lukas 11:16 ✡ **8:12** Matius 12:39; Lukas 11:29 ✡ **8:15** Lukas 12:1
✡ **8:18** Yermia 5:21; Yeskial 12:2; Markus 4:12

25 Tiata Yesus tapa Un ima ka pait lako se atuling na mata ka. Kon atuling
na ngat soba-naan pait tam, un mata ka banan baktetebes son. Un ngat
net nol langa son. 26 Kon Yesus tadu atuling na le pait, hidim hidan noan,
“Ku pait tia, mo muid lalan didang! Pait lako Betsaida deken tia.”

Petrus tek noan, Yesus nam baktetebes Kristus, Atuling man Ama Lamtua Allah in tulu meman son, deng lolo hmunan nua ka
(Matius 16:13-20; Lukas 9:18-21)

27 Hidi na kon, Yesus nol atuil in muid Una ngas laok papmes ingu-iung
in se Kaisarea Filipi ngas. Se lalan hlala kam, Yesus keket oen noan, “Eta
muding atuli las in nahdehe kam, oen tek noan Auk niam mo asii la?”
28 Oen situn noan, “Tenga las tek noan, ‘Yuhanis in Sarain Atuli ka.’ Nol
tengas tek noan, ‘Upung Elia’, Ama Lamtua Allah mee-baah lolo hmunan
nua ka. Mo tenga las pait tam, tek noan, Paap niam, at mes deng Ama
Lamtua Allah mee-baah hmuna-hmunan nuas.”✡
29 Kon Yesus keket pait noan, “Mo muid mia lam, Auk niam mo asii la?”
Petrus situn noan, “Paap niam mo Kristus! Man Ama Lamtua Allah tulu
meman son, deng lolo hmunan nua ka.”✡
30 Mo Yesus kaing oen noan, “Mi boel tek atuil deken ne!”

Lamtua Yesus in tek laih hmunan deng Un in haup susa-daat, nol Un in mate ka
(Matius 16:21-28; Lukas 9:22-27)

31 Hidi deng na kon, Yesus tek Un ima-ii las noan, “Auk niam, Atuling
Baktetebes sa. Nesang lo kam, Auk haup in susa-daat mamo, undeng
blalan hadat tas, nol tulu agama las tene-tenen nas, nol guru agama las
totoang hutun soleng Au. Mam oen keo tele Au. Mo bingin dua ka lam,*
Auk nuling pait.”
32 Yesus tek langa-langa ela, kon Petrus pel nodat Un deng atuil hut
mamo kas le kaing noan, “Papa boel aa ela deken! Auk nang oen le iman
saek Paap lo.”
33 Mo Petrus in aa ela ka, muid Ama Lamtua in koma ka lo. Kon Yesus
bali lis le ngat Un ima-ii tenga las. Hidim Un kaing Petrus mumuun noan,
“Hoe! Ku in aa na, uikjale kas laih tuan na in aa! Laok norat tobo-dolan
nia! Ku suma nangan atuli li in koma tuun, mo nangan Ama Lamtua Allah
in koma ka lo!”
34 Hidi kon, Yesus haman atuil tenga las le maa nakbuan nol Un ima-ii
las. Hidim Un tui oen noan, “Asii man kom le muid Au lam, un musti
tahang, le muid Auk lelo-lelon! Un musti nadidingun soleng un in koma-
koma ngas, le muid se Ama Lamtua Allah in koma ka sii. Atuli le keo un
kon no, un musti muid napiut tuun, banansila el atuli haal un kai sangsuli
la, le laok mate.✡ 35 Ta atuil in suma nuli taung un apa ka sii, mam un in
nuli ka ilang tuun ela! Mo atuil man tade le mate, undeng un in muid Au,
tamlom undeng un in bani-bating Ama Lamtua lalan in nuli ka ka, mam

---

✡ **8:28** Markus 6:14-15; Lukas 9:7-8 ✡ **8:29** Yuhanis 6:68-69 * **8:31** Se dais Yunanin nam oen mulai kaih deng: leol neot nia (= 1), ola kam (= 2), bingin dua kam (= 3), bingin tilu kam (= 4). Tiata se dais Yunanin nam, τῃ τρίτῃ ἡμέρᾳ (*tei tritei heimera*) nahin na “leol tilu la” mo se dais Helong ngam, leol na nahi tom se “bingin dua ka”. Nangan ne, ta Lamtua Yesus mate se leol lima ka (kahin mesa). Ola ka, leol eneng (kahin dua), na Lamtua Yesus se bolo dalen nabale. Bingin dua ka, leol minggu (kahin tilu), na Lamtua Yesus in nuli pait ta. Tiata eta muid kit in kaih lelon nia lam, Un mate duman dua, halas-sam Un nuli pait. ✡ **8:34** Matius 10:38; Lukas 9:23; 14:27

un haup in nuli napiut nol Ama Lamtua.✡ 36 Hii ke! Eta ku haup apan-
kloma ki isin ni totoang, mo Ama Lamtua Allah hutun soleng ku lam, ku
in ontong ngi saa la? 37 Ku kat lai-niin apan-kloma ki isin ni totoang kon,
bisa seda nal ku hmangim ma lo!
38 Nangan ne! Halas ni atuil apan-kloma ki in daat ta bili-ngala. Oen toe
muid Ama Lamtua lo. Tiata eta asii mae in muid Au, tamlom mae in kil
Auk in tui ngas sam, mam Auk kon mae in hao un se Ama Lamtua Allah
sila-mata ka. Ta Au, Atuling Baktetebes sia, mam Auk pait maang deng
sorgang. Nol Ama Lamtua ima-ii in deng sorga ngas kon maas leo-leo nol
Au. Kaim niu maang deng sorgang nini Auk Amang nga in kuasa man
loe-liliman na, halas-sam atuli li taan noan, Auk niam mo asii.

9

1 Mi nadidingun Auk in teka ni deken. Muik atuli deeh deng mi nias
totoang, mates lo didiin ngat net Ama Lamtua Allah in kil prenta nini
kuasa tene ka."

Lamtua Yesus daid kisa, nol Un kai-batu las kaloe' se leten dapa
(Matius 17:1-13; Lukas 9:28-36)

2 Hidi nal lelo eneng kon, Yesus nodan Petrus, Yakobus, nol Yuhanis, le
oen leo-leo nol Un saek lakos se leten lapa tene mes dapas, man muik atuil
lo. Nikit oen saek lakos lius se dapas kon, oen ngat tam Yesus daid kisa
son. 3 Nol Un kai-batu las daid muti kaloe'. Se apan-kloma ki muik sa-saa
man muti dui deng Un kai-batu las lo. 4 Nahkitu lam, oen ngat net Yesus
nahdeh nol upung Elia nol upung Musa.
5-6 Oen tilus lii naseke, didiin Petrus nangan hapun lo tiata un aa dadahut
in aa. Un tek Yesus noan, "Papa! Kaim nataka kam, se niam leok isi! Tiata
banan dui ka, kaim koet hlepe tilu. Mes bel Papa, mes bel upung Musa,
nol mes pait bel upung Elia."
7 Kon nopen na niu maa kabut nal oen tilus. Hidim oen ming fala puit
deng nopen na, tek noan, "Hii ke! Yesus niam, Auk anang in namnau ka.
Mi musti hii babanan se Una!"✡
8 Nikit Petrus nol at dua las ming faal na kon, oen ngat pukiu, mo nahkitu
lam, oen ngat net atuil didang lo son. Suma Yesus sii.
9 Hidi na kon, Yesus nol Un ima-ii at tiul nas, nius deng leten na. Yesus
hidas noan, "Asa man mi in neta apin na, boel nahdeh atuil deken. Ta Auk
niam, Atuling Baktetebes sa, Auk musti mateng muna. Le Auk nuling pait
son, halas-sam mi nahdeh atuli."
10 Oen kil babanan Yesus in hida na, le tek atuil lo. Mo oen tilus keket
apa noan, "Un aa noan, Un le 'nuli pait deng Un in mate ka', na nahin na
elola le?"
11 Kon oen keket Un noan, "Guru agama las tek noan, 'Upung Elia musti
maa muna le, halas-sam Kristus maa.' Mo muid Papa lam, elola?"✡
12 Yesus situs noan, "Meman baktebes. Upung Elia musti maa muna le
sai lalan bel Kristus, Atuling man Ama Lamtua Allah tulu meman son, lolo
hmunan nua ka. Mo elola? Ne Ama Lamtua Allah Buk Niu ka, oen dul
son deng Atuling Baktetebes sa, mo mi tanan lo bii ke? Ta oen dul meman
son noan, eta Un maa son nam, atuli tao sus Una, didiin oen keo tele Una.
13 Mo mi musti tidi hngilan nas le hii babanan! Upung Elia meman maa
son. Mo atuli tao sus una, muid oen in koma ka. Na kon tom nol asa man
kit upun nas in dul meman son, lolo hmunan nua ka."

✡ **8:35** Matius 10:39; Lukas 17:33; Yuhanis 12:25 ✡ **9:7** Petrus dua la 1:17-18; Matius 3:17; Markus 1:11; Lukas 3:22 ✡ **9:11** Meliaki 4:5; Matius 11:14

Lamtua Yesus tao banan tana-ana mesa man tom uikjale in daat isi (Matius 17:14-21; Lukas 9:37-43a)

14 Oras Yesus nol Un ima-ii at tilu las, maas tutnaal pait nol Un ima-ii
tenga las sa, oen ngat net atuli mamo maas nakbua. Atuil hut mamo nas
maas le ngat Yesus ima-ii tenga las in kaen nol guru agama las sa. 15 Nikit
atuil hut mamo kas ngat net Yesus, kon oen nahkitu, lole oen bali le Un bii
ne leten nu dapa nabale. Hidim oen lail lakos el Una la.

16 Kon Yesus keket oen noan, “Mi kaen apa nol asa la?”

17 Kon nam atuli mes tekan noan, “Papa! Auk kil nol auk anang biklobe li
mo nia, le Paap tao banan una. Un ngengo, aa taan lo, lole un tom uikjale.
18 Eta uikjale na tama son nam, un late apa ka lako se dale ka. Hidim un
baha ka bulat, nol un duu siin na. Hidi nam un apa ka kalkait banansila
el kai ka. Auk nodan Paap ima-ii las son, le nulut soleng uikjale nia, mo
oen nulut bolen lo.”

19 Ming ela kon, Yesus naskaa oen noan, “Hoe! Mi lail-lisin son! Auk
tui mi oe-oe son, mo mi taan lo bii nababael tuun. Nol mi kon parsai
baktetebes se Auk lo! Auk musti tahang nol mi didiin bling pait ta! Kil nol
tana-ana na maa se nia!” 20 Kon oen kok nol tana-ana na lako bel Yesus. Mo
nikit uikjale ka ngat net Yesus kon, un late tana-ana na didiin lulin-lulin
se dale ka, nol baha ka bulat.

21 Kon Yesus keket tana-ana na ama ka noan, “Ku anam mi in daid elia
ki, lolo blingan son na?”

Un siut noan, “Lolo ana blutu bii kua. 22 Uikjale na le tao tele un bablaan
son. Un tao nahu auk anang ngi oe-oe lako se ai dalen, nol tao mele un se
ui dalen. Tiata Paap tulung kaim le! Eta bole lam, Paap namnau kami, le
tao banan auk anang ngi tia.”

23 Yesus situn noan, “Tasao le ku tek noan, ‘eta bole’ lia? Meman Auk
daek nal nas totoang, sadi atuli li musti parsai muna le!”

24 Kon nam blalan na siut nol in le lilu tetetas noan, “Papa! Meman Auk
parsai son! Mo tulung le halin Auk in parsai ki didi dui pait.”

25 Dedeng na, Yesus ngat tam atuli mamo maas nakbua se maan na son.
Kon Un prenta uikjale ka noan, “Hoe! Uikjale daat! Puti deng tana-ana ni
tia, le halin un ming, nol aa tana. Ku boel taam pait lako se un lo ka!”

26 Ming Yesus in tek ela ka kon, uikjale ka ahan mumuun. Un tao tana
na le lea hukun-hukun se dale ka, halas-sam un puti nang soleng tana na.
Kon nam tana na banansila el mate son. Didiin atuil in se na ngas, tek apa
noan, “Inaa! Un mate son!”

27 Mo Yesus kil tana na se ima ka, le tiun bangun. Kon un hangu dil
meman.

28 Hidi kon Yesus nol Un ima-ii las nang soleng maan na, le lakos tamas
se uma mesa. Lius se las kon oen keket Yesus noan, “Papa! Tasao le apin
kaim nulut soleng nal uikjale na lo kia?”

29 Yesus situs noan, “Hii babanan ne! Uikjale kas meman daat isi. Tiata,
eta mi kohe-kanas le nodan in hulung se Ama Lamtua lo kam, mi nulut
soleng nal uikjale tuladang ela ka lo.”

Lamtua Yesus tek pait deng Un in mate ka (Matius 17:22-23; Lukas 9:43b-45)

30 Hidi na kon, Yesus nol Un ima-ii las, nang soleng maan na, le taam
lakos el propinsi Galilea. Dedeng na, Yesus kom atuli in taan noan, Un
maa ne maan na lo, 31 undeng Un suma le tui Un ima-ii las siis. Un tek
oen noan, “Nesang lo ka kam, oen hee soleng Auk lakong se atuil daat tas.

Hidim oen keo tele Au, Atuling Baktetebes sia. Meman Auk mateng, mo bingin dua ka lam, Auk nuling pait."*

32 Yesus tek ela, mo Un ima-ii las, nangan taan Un in teka na lo. Mo oen kon brain in ketan Yesus lo, noan Un in aa na nahin na elola.

Lamtua Yesus ima-ii las kaen apa noan, asii man tene dui (Matius 18:1-5; Lukas 9:46-48)

33 Hidi na kon, Yesus nol Un ima-ii las lakos lius se kota Kapernaum. Dedeng oen taam lakos uma dales sa, Yesus keket oen noan, "Apin mi kaen apa saa se lalan nua lia?"

34 Mo muik at mes in brain siut Una lo, lole apin se lalan nua ka oen kaen apa noan, asii man tene dui deng oen totoang.✡

35 Kon nam Yesus daad le tui oen noan, "Asii man kom le daid atuil tene kam, un in nuli ka musti daid baktetebes el atuil ana ka, le lii-lau totoang atuli lia."✡

36 Hidim Yesus kok nal tana-ana mes se na, le lako dil se oen hlala ka. Un tekas noan, 37 "Asii man muid Au, le lii-lau atuil ana ngas, banansila el lii-lau tana-ana blutu nia ka, nahin na noan, atuling na kon lii-lau Au. Nol un kon lii-lau Auk Amang ngua, man nutus Auk maang se apan-kloma kia."✡

Asii man daid kit atulin na? (Lukas 9:49-50)

38 Hidi nam, at mes deng Yesus ima-ii las, man ngaal Yuhanis sa tek noan, "Papa! Oe mesan na, kaim net atuling mes pake Paap ngala ka, le nulut uikjale. Mo kaim kaing una, lole un nam kit atulin lo kam."

39 Mo Yesus siut noan, "Hoe! Mi kaing un deken. Ta asii man pake Auk ngalang ngia, le tao taad herang ngam, taon elola ko un aa didaan Auk ngalang ngi lo. 40 Eta un labang nol kit lo kam, nahin na noan un nam kit atulin.✡ 41 Nangan babanan ne! Eta muik atuli mes taan noan, mi muid Kristus, tiata un tulung mia lam, taon elola ko Ama Lamtua Allah nadidingun atuling na in susa-kae ka lo. Un suma bel mi ui in ninu klas mes sii kon no, Ama Lamtua Allah nadidingun un lo."✡

Boel kuti-kuti nol kula-sala ka deken! (Matius 18:6-9; Lukas 17:1-2)

42 Hidi nam Yesus tek oen pait noan, "Eta muik atuli tao tana-ana mes le un lako-daek muid in kula-sala ka, didiin tana-ana na parsai se Auk lo kam, doha lo! In banan dui taung atuling na ka, eta kat baut tene mesa,† le butun laok se un leo ka, hidim laok sao se tasi hlala kua.

43 Eta ku tao kula-sala nini ku imam halin na lam, dait soleng tuun! Ta ku taam lako sorga nol ku imam halin na sii kam, banan dui deng, oen soleng tamang ku lako ai naraka dalen nol ku imam mas duas.✡ 44 [Naraka la, meman maan in susa-daat. Ai in ne na ka mate taan lo. Nol ulas in ne

---

* **9:31** Se dais Yunanin nam oen mulai kaih deng: leol neot nia (= 1), ola kam (= 2), bingin dua kam (= 3), bingin tilu kam (= 4). Tiata se dais Yunanin nam, τῃ τρίτῃ ἡμέρᾳ (*tei tritei heimera*) nahin na noan "leol tilu la" mo se dais Helong ngam, neot na nahi tom se "bingin dua ka". Nangan ne, ta Lamtua Yesus mate se leol lima ka (kahin mesa). Ola ka, leol eneng (kahin dua), na Lamtua Yesus se bolo dalen nabale. Bingin dua ka, leol minggu (kahin tilu), na Lamtua Yesus in nuli pait ta. Tiata eta muid kit in kaih lelon nia lam, Un mate duman dua, halas-sam Un nuli pait. ✡ **9:34** Lukas 22:24 ✡ **9:35** Matius 20:26-27; 23:11; Markus 10:43-44; Lukas 22:26 ✡ **9:37** Matius 10:40; Lukas 10:16; Yuhanis 13:20 ✡ **9:40** Matius 12:30; Lukas 11:23 ✡ **9:41** Matius 10:42 † **9:42** Alkitab dais Yunanin na dul noan 'baut in lulin' man oen pake le lilung ael-gandum. ✡ **9:43** Matius 5:30

a ngas kon, teen tahan in tao didaan sa-saa ka lo].‡ 45 Eta ku tao kula-sala
nini ku iim halin na lam, dait soleng tuun! Ta ku taam lako sorga nol ku
iim halin na sii kam, banan dui deng, oen soleng tamang ku lako ai naraka
dalen nol ku iim mas duas. 46 [Naraka la, meman maan in susa-daat. Ai in
ne na ka mate taan lo. Nol ulas in ne a ngas kon, teen tahan in tao didaan
sa-saa ka lo].§ 47 Eta ku tao kula-sala nini ku matam halin na lam, sukin
soleng tuun! Ta ku taam lako sorga nol ku matam halin na sii kam, banan
dui deng, oen soleng tamang ku lako ai naraka dalen nol ku matam mas
duas.✡
48 ‘Naraka la, meman maan in susa-daat.
Ai in ne na ka mate taan lo.
Nol ulas in ne a ngas kon, teen tahan in tao didaan sa-saa ka lo.’✡
49 Auk in tui-tikang ni meman ngele. Ta asii man kom le muid Au lam,
un musti tahang le muid tutungus, banansila el atuli lain sisi, hidim laen
sila, le hodat laok se ai halin nam sisi la tahang nesang.
50 Sila li niam, banan. Kit pake le tao mingis in kaa. Mo eta sil na milu
lo son nam, un ambak ki saa la? Muik ambak lo son. Mi kon musti daid
tuladang el sila ka, le nuil neka-namnau apa nol atuli li totoang.
Tiata, mi teen in kaen apa noan, asii man tene dui, tam asii man ana
dui ka tia!”✡

10

Atuil Farisi las nuting lalan le tao nahu Lamtua Yesus nini dais in sapa-dai'
(Matius 19:1-12; Lukas 16:18)
1 Hidi kon, Yesus nol Un ima-ii las lakos se propinsi Yudea, nol mana-
maan didang in se palun Yordan halin leol-saken na ngas. Se ola-ol tuun
kon atuli mamo maas nakbua nol Yesus. Tiata el in biasa ka, Un tui one.
2 Muik atuil Farisi deeh maas le noan tao nahu Yesus. Oen keket noan,
“Muid kit atoran agama lia lam, eta biklobe mes saap son nam, un boel in
dai tam lo ka?”
3 Yesus situs noan, “Nangan napat le! Atoran in sapa man upung Musa
in bel kita ka elola la?”
4 Oen situn noan, “Upung Musa atorang nga tek noan, biklobe li bisa dai,
sadi bel surat in dai se un sapa-bihatan na muna le.”✡
5 Yesus situs noan, “Hoe! Hii ke! Undeng mi bon batu, tiata upung Musa
dul ela! 6 Mo nadidingun dehet laih hmunan hesa ku Ama Lamtua Allah
in koet apan-dapa kua, nol apan-kloma kia ka deken! Muik in dula noan,
‘Ama Lamtua Allah koet atuli li, biklobe nol bihata.✡
7 Undeng na, le biklobe li nang un ina ka nol un ama ka,
le lako nuli koo-dalen mes nol un sapa-bihatan na,
8 lole oen duas daid mes son.’✡
9 Eta Ama Lamtua Allah esa taos le daid mes son nam, atuli li boel sis
bating duas deken!”
10 Hidi nam, Yesus nol ima-ii las siis taam lakos se uma mesa. Se na, oen
ketan Yesus in tui apin na.

---

‡ **9:44** In dula dais Yunanin esa, man blaan dui ngas dul bango 44 ti lo. § **9:46** In dula dais Yunani esa, man blaan dui ngas dul bango 46 ngi lo. ✡ **9:47** Matius 5:29 ✡ **9:48** Yesaya 66:24 ✡ **9:50** Matius 5:13; Lukas 14:34-35 ✡ **10:4** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 24:1-4; Matius 5:31 ✡ **10:6** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 1:27; 5:2 ✡ **10:8** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 2:24

11 Yesus situs noan, “Asii man dai soleng un sapa-bihatan na, hidim saap
pait tam, na nong son na! 12 Bihata li kon ela! Eta un dai soleng un sapa-
bikloben na, hidim un saap pait tam, na kon nong son na!”✡

Lamtua Yesus aa le bel hangun se tana-ana ngas
(Matius 19:13-15; Lukas 18:15-17)

13 Oe mesan na, atuli las kil nol oen anan nas laok bel Yesus, le nodan
Un halin beles hangun. Mo Yesus ima-ii las kaing atuli las.
14 Nikit Yesus ngat net Un ima-ii las in tao ela ka kon, Un ngau one,
noan, “Nang tana-ana ngas le maas el Au lia! Kaing oen deken! Ta atuil in
banansila el tana-ana nia ngas sa, Ama Lamtua Allah nenan. 15 Mi nangan
babanan! Atuil in kom le maa saol Ama Lamtua Allah ka, oen musti kom
isi le net Una, banansila el tana-ana ngas in nangan isi le tutnaal nol oen
ina-aman nas sa. Etan ela lo kam, oen haup in daid Ama Lamtua Allah
atulin lo.”✡ 16 Hidi na kon, Yesus neok tana-ana ngas, le nene ima ka laok
se oen mesa-mesa, hidim beles hangun.

Daid Ama Lamtua Allah atulin nam nangan noan kahan tuun deken
(Matius 19:16-30; Lukas 18:18-30)

17 Dedeng Yesus nol atuil in muid Una ngas mana le lakos deng maan na
kon, muik atuil in muki mes lail maa tutnaal nol Yesus. Un hai buku ka se
Yesus sila ka, hidim un keket noan, “Ama Guru man in todan dui! Auk le
keket bubuit. Elia Ama, auk tao elol le halin nam auk taan baktetebes noan,
auk tamang sorgang le nuling leo-leo nol Ama Lamtua Allah tutungus sa?”
18 Yesus situn noan, “Amo tasao le ku noken Auk noan, Ama Guru ‘man
in todan dui’ kia? Muik atuil in todan dui mes lo kon, suma Ama Lamtua
Allah sii. 19 Ku taan Ama Lamtua Allah atorang deng lolo hmunan nua ka
son, man tek noan,

‘Keo atuil deken;
Nong deken;
Naok deken;
Daid saksi in nole-lilung deken;
Liun-leo nal atuil le kat lai-niin oen sa-saa las deken;
Nol todan ku ina ma nol ku ama ma.’ ”✡

20 Atuling na situn noan, “Baktebes Ama Guru! Lolo muda bii kua, Auk
daek muid atorang nas totoang son.”
21 Yesus kasiang atuling na. Kon Un tekan noan, “Toma! Mo muik dasi
mes nabale. Ku pait lako tia, le hee nuli ku hmuki-nalan nas totoang.
Hidim un duit ta, ku laok bating bel atuil in tuka-dabun nas. Hidi na halas-
sam maa le muid Au. Ta mam Ama Lamtua Allah bel seda ku hmuki-nal
didang se sorga.”
22 Nikit atuling na ming Yesus in tek ela ka kon, un dalen na daat meman.
Hidim un pait nol dalen susa ana lo, undeng un muik isi.
23 Kon Yesus ngat pukiu, hidim tek Un ima-ii las noan, “Hii ke! Meman
atuil in muki ngas sus isi in taam sorga!”
24 Ming Un aa ela kon, ima-ii las nangan hapun lo. Mo Yesus aa taplaeng
pait noan, “Hii babanan! Kom le daid Ama Lamtua Allah atulin nam, susan
ana lo! Boel nangan noan kahan tuun deken. 25 Ta atuil in muki ngas taam
lakos sorga le daid Ama Lamtua Allah atulin nam, susan na banansila el
hmukit unta tene mes taam lako un okat ta muid laung bolo.”

✡ **10:12** Matius 5:32; Korintus mesa la 7:10-11 ✡ **10:15** Matius 18:3 ✡ **10:19** Dehet in Puit deng Dale Mesir 20:12-16; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 5:16-20

26 Yesus in teka na, tao oen totoang nangan hapun lo taplaeng. Kon oen
keket apa noan, “Eta meman baktebes ela lam, asii man haup in nuli man
hidi nutus taan lo ka le?”
27 Yesus ngat oen mesa-mesa, hidim tek noan, “Eta taung atuli lia lam,
meman bisan lo. Mo nadidingun deken: ta taung Ama Lamtua Allah lam,
totoang nas bisa dadi!”
28 Kon nam Petrus nikit in aa noan, “Papa. Kaim nang soleng kaim sa-saa
las totoang son le muid Papa. Mo mam kaim haup saa la?”
29-30 Yesus tek noan, “Auk tek mi elia: atuil man in muid Au, nol nang
soleng un ina-aman nas, un kaka-palin nas, un anan nas, un klapa la, un
osa la, nol un uma isin nas totoang, le laok nahdeh Ama Lamtua Allah
Dehet Dais Banan na se ola-ol tuun na, mam un sium pait oe ngatus.
Totoang sa-saa man un in nang soleng son nas, mam un simus pait nol
lai-lisi. Ela kon no, mam un haup in diku-puang, undeng un in muid Au
ka. Mo etan apan-kloma ki kiamat tam, un nuli leo-leo nol Ama Lamtua
Allah tutungus. Un in haup pait ta, ela! 31 Nangan ne! Asii man nikit-nikit
apa ka le daid atuil tene, kam muid Ama Lamtua Allah in nangan na lam,
mam un daid atuil ana dui. Mo asii man tao apa ka el atuil ana ka, muid
Ama Lamtua Allah in nangan na lam, mam un daid atuil tene dui.”✡

Lamtua Yesus tek lalis tiul deng Un in mate ka (Matius 20:17-19; Lukas 18:31-34)

32 Dedeng na Yesus nol atuil in muid Una ngas lakos bus el Yerusalem.
Yesus laok muna se hmunan, hidim Un ima-ii las, halas-sam atuil tenga
las laok muid deng klupu. Oen nangan net hmunan nu Un in tek noan,
atuli le keo tele Un se Yerusalem ma, tiata Un ima-ii las dalen nas hutlulu,
nol atuil in muid one ngas kon lii. Taan ela kon, Yesus haman nal Un
ima-ii las siis, le tekas pait deng asa man atuli le tao saol Un se Yerusalem
ma. 33 Un tekas noan, “Mi hii ke! Auk niam, Atuling Baktetebes sa. Kit le
lakong el Yerusalem son niang, mo lius se ua ngam, oen hee Auk lakong
bel tulu agama las tene-tenen nas nol guru-guru agama las. Hidim oen
nutus, le hukung tele Au. Tiata oen sao Auk lakong se atuil man in taan
Ama Lamtua Allah lo ngas. 34 Hidim oen aa le tao nahmaeng Au. Oen puut
kapen nol Au. Nol oen kon diku-puang Auk apang ngi dudu-dudus. Hidi
halas-sam oen pauk tele Au. Meman Auk mateng baktebes. Mo bingin dua
ka lam, Auk nuling pait.”*

Yakobus nol Yuhanis nodan le daid atuil tene (Matius 20:20-28)

35 Hidi kon, Yakobus nol Yuhanis, Sabadeus anan nas maas se Yesus. Oen
nodan Un noan, “Paap Guru! Kaim le parlu.”
36 Yesus keket oen noan, “Mi duam le parlu saa la?”
37 Oen siut noan, “Elia Papa! Eta Paap daad le kil bandu son nam, kaim
nodan le Paap bel kaim duam maan in dada. Mes se Paap halin kanan na,
mo mes pait se Paap halin kliu ka, le halin kaim kon kil bandu.”

✡ **10:31** Matius 20:16; Lukas 13:30 * **10:34** Se dais Yunanin nam oen mulai kaih deng: leol neot nia (= 1), ola kam (= 2), bingin dua kam (= 3), bingin tilu kam (= 4). Tiata se dais Yunanin nam, τῃ τρίτῃ ἡμέρᾳ (*tei tritei heimera*) nahin na noan “leol tilu la” se dais Helong ngam, neot na nahi tom se “bingin dua ka”. Nangan ne, ta Lamtua Yesus mate se leol lima ka (kahin mesa). Ola ka, leol eneng (kahin dua), na Lamtua Yesus se bolo dalen nabale. Bingin dua ka, leol minggu (kahin tilu), na Lamtua Yesus in nuli pait ta. Tiata eta muid kit in kaih lelon nia lam, Un mate duman dua, halas-sam Un nuli pait.

38 Yesus situs noan, “Mi duam nangan taan asa man mi in nodan ni lo.
Mam Auk haup in susa-daat mamo. Tiata elola? Mi bali le mi kon lepa-haal
nal in susa-daat na leo-leo nol Auk didiin matem me?”✡
39 Oen duas situn noan, “Kaim bolen Papa!”
Yesus situs pait noan, “Meman mam mi kon haup in susa-daat banansila
el Au. 40 Mo mam asii man daad se Auk halin kanan ni nol kliu kia lam,
Auk man in nutus lo. Ta in muik hak le nutus ela ka, Ama Lamtua Allah.
Un man nutus meman son, le asii man daad se maan nas.”
41 Nikit ima-ii tenga las, ming Yakobus duas Yuhanis in laok nodan ela
ka kon, oen koon-mali isi. 42 Tiata Yesus haman oen totoang le tekas noan,
“Elia! Mi tanan son ta lo? Atuil tene man in kil bandu ngas taom tudan-
kida oen hutu-atan nas, didiin oen tao nal saa lo. Nol tulu-tulu deng ngala-
ngaal man in taan Ama Lamtua Allah lo ngas, oen bel prenta lai-lisin,
didiin oen hutu-atan nas nikit nal bon lo. 43 Mo mi tao ela deken! Eta asii
deng mia la kom le daid atuil tene kam, un musti daid banansila el ata ka,
le lii-lau atuil tenga las.✡ 44 Nol asii man kom le daid tulu kam, un musti
tao apa ka banansila el ata ka.✡ 45 Ta Au, Atuling Baktetebes sia, maang le
atuli li lii-lau Auk lo, molam Auk maang le lii-lau atuil hut mamo kas. Auk
maang le bel Auk in nuli ki tetema, halin sui nal atuli mamo deng oen in
kula-sala ngas.”

Lamtua Yesus tao banan atuling tedo mesa
(Matius 20:29-34; Lukas 18:35-43)

46 Kon nam Yesus nol Un ima-ii las, nol atuli hut mamo lakos lius se kota
Yerikos. Oras oen in lakos sa, muik atuling tedo mes daad le nodan-nodan
se lalan suut ta. Un ngala Bartimeos, ama Timeos ana. 47 Nikit un ming
noan, in maa laok deng na ka, Yesus atuling Nasaret ta, kon un haman
mumuun noan, “Yesus! Laih Daud in hua-koet te! Auk natang Paap blaan
son! Bel ampong auk tia!”
48 Ming un haman ela kon, atuli las kaing un noan, “Hoe! Lobo deken!”
Mo un haman mumuun dui pait noan, “Yesus! Laih Daud in hua-koet!
Bel ampong auk tia!”
49 Tiata Yesus tene. Kon Un tek noan, “Kil nol un maa se nia!”
Kon oen laok tek atuling tedo ka noan, “Ku lobo bakun na! Ta Paap Guru
haman ku son nuan. Maa tia!”
50 Ming ela kon, Bartimeos pasang soleng un seman na, hidim un lalaba
tuun hangu dili, ta oen pel nolan lako se Yesus.
51 Yesus keket un noan, “Ku kom saa le?”
Atuling tedo ka situn noan, “Papa! Auk nodan le auk ngat neta.”
52 Yesus tekan pait noan, “Undeng ku parsai noan Auk tao banan nal ku,
tiata nol ni kon, ku banan tia! Lako tia!”
Kon Bartimeos mata ka banan meman. Hidi nam, un kon lako muid
Yesus.

11

Lamtua Yesus nol atuil in muid Una ngas taam lakos Yerusalem, nol atuli mamo naka-naka Una, banansila el atuil tene ka
(Matius 21:1-11; Lukas 19:28-40; Yuhanis 12:12-19)

✡ **10:38** Lukas 12:50 ✡ **10:43** Lukas 22:25-26 ✡ **10:44** Matius 23:11; Markus 9:35; Lukas 22:26

1 Nikit oen lakos dadani kota Yerusalem, lius se ingu dua ngalan, Betfage
nol Betania, ne leten Saitun na,* kon Yesus nol Un ima-ii las tenes bubuit.
Hidim Un tadu Un ima-ii las at dua le lakos muna. 2 Un hidas noan, “Mi
duam laok muna se iung nua. Eta mi taam lakom mam, mi net keledai
ana mes butun. Atuli saek netan lo bii. Mi laok loat un tali la, le pel nolan
maa se nia. 3 Mo etan muik atuli keket mi noan, ‘Tasao le mi loat keledai
na lia?’ Lam mi siut noan, ‘Kaim Lamtuan nu le pake una. Eta Un pake
hidi son nam, Un tunang pait meman.’ ”
4 Hidi kon atuil dua nas lakos, kon oen ngat net keledai ana na butun se
uma mes hnitan, se lalan suut ta. Ta oen loat le kil nolan lako bel Yesus.
5 Mo atuil in dil se na ngas keket noan, “Hoe! Tasao le mi loat atuli keledai
kia?”
6 Kon oen duas siut noan, “Kaim Lamtuan nu le pake. Eta pake hidi son
nam, kaim pel nolan pait maa meman.” Kon atuli las nang oen le pel lai-
niin keledai ana na lako. 7 Oen pel nolan lako bel Yesus. Hidim oen lekat
oen seman nas laok se keledai blepo ka, le Yesus saken.
8 Dedeng oen le taam lakos el kota la ka, muik atuli mamo kat oen seman
nas, nol oen hlendang ngas, le lekat se lalan na. Atuil tenga las lakos dait
kai klehen muda,† le hehan laok se lalan hlala ka. Nini ela lam oen tulu
bel noan, oen sodo-sium Lamtua Yesus nol in todan, banansila el taom oen
in sodo-sium atuil tene ka. 9 Hidim muik atuli teng pait lakos muna Yesus
se hmunan, nol tenga las pait muid deng klupu. Oen nakaa mumuun le
tek noan,

“*Hosana*! Kit naka-nahalit Ama Lamtua Allah!‡
Hangun banan bating atuil man in maa nini Ama Lamtua ngala ka!✡
10 *Hosana*! Kit naka-nahalit Ama Lamtua Allah!
Undeng Ama Lamtua le bangun pait Laih Daud in prenta ka!
Hosana! Kit naka-nahalit Ama Lamtua Allah!
Undeng Ama Lamtua kil bandu meman son, ne apan-dapa man lapa
dudui kua!”

11 Lakos lius se kota dalen kon, Yesus nol Un ima-ii las taam lakos se
Ama Lamtua Allah Um in Kohe-Kanas Tene ka kintal la. Kon Yesus ngat
pukiu kintal la babanan. Mo undeng muik oras lo son, tiata oen pait lakos
iung Betanias.

Lamtua Yesus bahang kai ina mesa (Matius 21:18-19)

12 Ola ka ohkaong bii kon, oen putis deng Betanias le taam lakos pait bus
el kota Yerusalem. Mo se lalan hlala kam, Yesus lubu. 13 Kam Un ngat net
kai ina mes se lalan suut ta. Atuli taom kaa un isin na.§ Tiata Yesus lako
dadani le ngat naan kai na muik isin tam lo ka. Mo Un lako lius kai ina
na lam, Un ngat net kai isin mes lo kon. Ta le meman kai ina na oras in

---

* **11:1** Oen ngali leten na ‘Saitun’, undeng se na muik klaap kai saitun mamo kose, oen lee nal mina saitun deng kai ina na isin na. Leten Saitun na nataka le kilu mes deng kota Yerusalem.

† **11:8** Markus in dula esa ka dul noan ‘bango ngas’. Mo kit tanan son deng Yuhanis peke 12, bango 13 ka noan, palam klehen tamlom kluti' klehen muda tamlom nian klehen muda.

‡ **11:9** Oen dais Aram mam tek noan ‘*Hosana*’. Nahin hmunan esa ka noan ‘un bel slamat’. Mo se saman Lamtua Yesus sa lam, oen pake le naka-nahalit Ama Lamtua Allah.

✡ **11:9** Buk in Naka-nahalit 118:26

§ **11:13** Dais Blain pake kata ‘pohon ara’. Istila dais Yunanin nam *sukei*. Mo Alkitab pa tulu kai ina mes ne ua, man atuli taom mulan, nol kaa un isin na. Ne Indonesia halin leol-saken, atuli mul ‘aebloa’ tamlom kaa aebloa isin lo. Tiata ‘aebloa’ in ne Alkitab pa ka, sama nol aebloa in ne ia ngias lo.

isin lo bii, un halas-sam klehen tukun. 14 Kon Yesus tek kai ina na noan,
“Undeng ku muik isin taung Auk lo, tiata deng leol neot nia, ku boel isin
bel atuil didang pait lo ka!”
Un ima-ii las ming Un in bahang kai ina na ela ka.

Lamtua Yesus tama lako Um in Kohe-Kanas Tene ka, le sukun didaan maan in sosa-hee se na ka
(Matius 21:12-17; Lukas 19:45-48; Yuhanis 2:13-22)

15 Hidi na lam oen laok napiut lakos luis se Yerusalem, kon Yesus taam
lako pait se Ama Lamtua Allah Um in Kohe-Kanas Tene ka. Se Um na
kintal la, atuli las taon daid maan in sosa-hee son, le hee tiul-tuan, man
taom atuli pake taung in tunu-dadung se oras in kohe-kanas. Net ela kon,
Yesus laok nulut puting one. Un late soleng mija-mija man oen pakes le
silin nini duit tas. Nol late bali bangku-bangku man oen pakes le hee kee
se na ngas. 16 Un kon kaing atuli las totoang, le boel kil sa-saa in hee maa
laok deng kintal la pait lo ka. 17 Hidim Un tui oen noan, “Mi taan asa man
Ama Lamtua mee-baha la in dul son noan, ‘Auk bangun-pii Auk Uma lia,
le halin atuli-atuil deng nusa ngias totoang maa le kohe-kanas se nia.’ Mo
mi tao Um ni daid atuil in nako ngas maan in nakbua lolen son!”✡

18 Dedeng tulu agama Yahudi las tene-tenen nas, nol guru-guru agama
las ming Yesus in tao ela ka, kon oen kom Un lo isi. Tiata oen mulai nuting
lalan le keo tele Una. Mo oen siin-tidu, lole atuil hut mamo kas kom isi nol
Yesus in tui-tikang nga.

19 Lelo la le dene kon, Yesus nol Un ima-ii las putis deng kota Yerusalem,
le pait lakos ninis se iung Betanias.

Etan kit parsai baktetebes se Ama Lamtua lam, mam Un bel kit asa man kit in nodan na
(Matius 21:20-22)

20-21 Ola oskaong bii kon, oen pait lakos bus el Yerusalem. Oen maa lakos
deng kai man lahin Yesus in bahang nga. Kon Un ima-ii las herang, undeng
kai ina na tuu-tanga son lako pes un klaput tas. Ti Petrus nangan net Yesus
in aa lahin na. Tiata un tek noan, “Papa! Ngat le! Kai man lahin Paap in
bahang nga, mate son!”

22 Yesus situs noan, “Meman toma! Tiata sadi mi parsai baktetebes se
Ama Lamtua Allah! 23 Ta eta mi parsai ela lam, mi tadu nal leten mes
le hoboka lako se tasi kua, sadi mi parsai tailuang tuun lo! Mo mi musti
parsai baktetebes se Ama Lamtua Allah.✡ 24 Nadidingun lo koo! Sadi mi
parsai baktetebes noan Ama Lamtua Allah bel nal asa man mi in nodan
na lam, Un tao bel mi ela! 25 Mo eta muik atuli in kohe-kanas, molota un
dalen na banan isi lo nol atuil didang ngam, un musti babanan nol atuling
na muna le. Ela halas-sam, mi Aman in ne sorga ku kom le kose soleng
mi in kula-sala ngas. 26 [Eta deng mia li muik in pesang dale, nol dai bel
ampong atuil didang lo kam, mi Aman in ne sorga ku kon nadidingun mi
in kula-sala ngas lo.”]* ✡

Oen keket-ketan nol Lamtua Yesus hak ka
(Matius 21:23-27; Lukas 20:1-8)

27 Hidi kon, oen lakos napiut. Lakos lius se Yerusalem kon, oen taam
lakos pait se Ama Lamtua Allah Um in Kohe-Kanas Tene ka. Oras oen

---

✡ **11:17** Yesaya 56:7; Yermia 7:11 ✡ **11:23** Matius 17:20; Korintus mesa la 13:2 * **11:26** In dula dais Yunanin esa man blaan dui ngas dul bango 26 ngi lo. ✡ **11:26** Matius 6:14-15

taam lakos se kintal la ka, tulu agama Yahudi las tene-tenen nas, guru-guru agama las, nol blalan-blalan hadat Yahudi las maas, 28 le keket Yesus noan, “Lahin sii man tadu ku maa tao lobo-lau se ni lia? Nol sii man bel ku hak ka!”

29 Mo Yesus taan son noan oen nuting lalan le tao nahu Una. Tiata Un situs noan, “Auk kon le keket mia. Mi siut Auk muna le, halas-sam Auk siut mia. 30 Auk in keket ti elia: mi totoang taan Yuhanis in Sarain Atuli ka ta lo? Asii man tadu un laok sarain atuli lia? Ama Lamtua Allah tam, atuli lia?”

31 Kon oen huli-bali lako-pait, ti oen nangan noan, “Inah! Kit toman son nia! Eta kit siut noan, ‘Ama Lamtua Allah man tadu’, kam Un siut noan, ‘Eta ela lam, tasao le mi parsai Yuhanis lo kia?’ 32 Mo kit kon bisa siut lo noan, ‘Atuli li man tadu.’ Ta lo kam atulis totoang hangus keng nol kita. Lole oen parsai noan Yuhanis nam mo, Ama Lamtua Allah mee-baha.”

33 Tiata oen siut Un tuun noan, “Kaim tanan lo!”

Kon Yesus siut balis noan, “Eta ela lam, Auk kon tek mi lo noan, asii man tadu Au lia.”

12

Lamtua Yesus nahdeh kleta deng atuil in daek klaap anggor (Matius 21:33-46; Lukas 20:9-19)

1 Hidi na kon, Yesus tek tapnaeng tulu agama Yahudi las tene-tenen nas, guru-guru agama las, nol blalan-blalan hadat agama Yahudi las pait. Mo Un pake kleta noan, “Muik atuli mes lako dait klapa, le mul kai anggor se klaap na. Hidim un paah pukiun, nol un daek bak le taung in lita anggor isin na uin na. Un kon daek hlopong in doha mesa. Hidim un seb klaap na bel atuil didang, le maa liam oen bating apa klaap na in hapu ka. Mo un boka lako nusa didang.✡

2 Lius oras in nui anggor isin kon, klapa lamtua ka tadu un atuil in loka ngas at mes lako se atuil in daek klapa la ngas, le nodan un nenang nga. 3 Mo nikit un lako lius kon, atuil in dake ngas daek una, le diku-papas una. Hidi nam oen tadu un pait nol kil saa lo.

4 Kon klaap lamtua ka tadu un atuil in loka ngas at mes pait. Mo atuil in dake ngas diuk un bon na didiin papa sii. Hidim oen tao nahmaeng una, nol nulut soleng una. 5 Tiata klaap lamtua ka tadu un atulin in loka mes didang pait. Mo oen keo tele atuling na. Oen tao ela kon no, klaap lamtua ka taan in tunang un atulin in loka ngas tutungus le lako. Mo atuil in dake ngas, diuk-papas tenga las, nol keo tenga. 6 Ti suma liis atuli mes sii son. Na klaap lamtua ka ana bikloeb siing man un neka-namnaun isi ka. Undeng muik lalan didang pait lo son, tiata un tadu se un ana ka lolen. Lole Un nangan noan, ‘Eta auk tadu auk anang ngi esa kam, taon elola kon oen simun nol babanan, hidim hii-ming se una.’

7 Tiata un tadu un ana ka lako se ua. Mo nikit atuil in dake ngas ngat net un ana ka maa kon, oen tek apa noan, ‘Hoe! Mi ngat le! Blalan na tadu un ana ka esa maa son nuan! Eta blalan na mate kam, un man sium blalan na pusaka las totoang. Tiata maa le kit keo tele una, le halin kit man haup un pusaka lias!’ 8 Kon oen leo-leo daek un le keo tele. Hidim oen pasang soleng un nitun na lako se klapa la likun na. Kleta ka lako pes ela.”

9 Hidi nam Yesus keket atuil tene kas noan, “Muid mi in nangan na lam, nataka le klaap lamtua ka tao saa nol atuil in dake ngas sa? Muid Auk in

✡ **12:1** Yesaya 5:1-2

nangan nia lam, taon elola ko un maa keo tele atuil in dake ngas totoang.
Le hidim un seb klaap anggor na bel atuil didang.
10 Kit totoang les net deng Ama Lamtua Allah Buk Niu ka son noan,
'Muik batu mes man tukang ngas nikit soleng son.
Mo halas nia lam, baut na daid baut in tian.
11 Ama Lamtua Allah esa man huil baut na le todo.
Tiata kit ngat una lam leko ana lo!' "✡
12 Atuil tene nas tanan meman son noan, Yesus in naleta na hai bus one.
Undeng oen banansila el atuil in daek klaap anggor ra ngas. Tiata oen
nuting lalan le daek Una. Mo oen lii-tiud nol atuil hut mamo man kom isi
le hii Yesus in tui-tikang ngas. Tiata oen lakos nang soleng Un tuun ela.

Atuli las le tao nahu Lamtua Yesus nini in baen bea
(Matius 22:15-22; Lukas 20:20-26)

13 Hidi na kon, atuil Yahudi las tenen nas, tadu atuil Farisi dehe, nol
atuil deng Herodes partei la, le laok keket-ketan nol Yesus, halin kiu nahu
Una. 14 Tiata oen lakos le keket-ketan nol Yesus noan, "Ama Guru! Kaim
totoang tana noan Ama dalen na lolo, nol nole-lilung taan lo. Ama ngat
atuli li dalen nia, nol huil sila lo. Ama kon tek Ama Lamtua Allah in koma
ka langa-langa. Tiata, kaim le keket dasi mesa. Muid kit atoran agama
Yahudi lia lam, nataka le kit musti baen bea bel pamarenta Roma la laih
tuan na,* tam lo ka?"
15 Mo Yesus taan son noan oen le kiu nahu Una, le halin Un aa labang
nol pamarenta Roma la. Tiata Yesus situs mumuun noan, "Tasao le mi tao
nahu Auk nini dais na lia! Olan bel Auk duit muti mesa!"
16 Kon nam oen tunang bel Un duit muti mesa. Yesus kat duit na le
tinang. Hidim Un keket oen noan, "Hdulat ni asii sila ka? Nol ni sii ngala
ka?"
Oen situn noan, "Na pamarenta Roma la laih tuan na!"
17 Kon Yesus tekas noan, "Etan ela lam, mi laok bel pamarenta la asa
man pamarenta nena. Mo bel Ama Lamtua Allah asa man Ama Lamtua
Allah nena."
Ming Un siut ela kon, oen totoang hera-herang, lole Un in situ na tom
isi. Tiata oen kiu nahu nal Un lo.

Atuil in mate ki nuli pait tam lo ka? Nol se sorga lam atuli saap apa tam lo ka?
(Matius 22:23-33; Lukas 20:27-40)

18 Muik partei agama didang mes pait, man atuli noken noan partei
Saduki. Oen tui noan, atuil in mate ngas nulis pait lo ka. Oe mesan na,
atuil Saduki at ila lo kon maas le noan tao nahu Yesus.✡ 19 Oen tek Yesus
noan, "Paap Guru! Upung Musa dul pesang bel kit hadat ni noan: eta muik
biklobe mes mate nang soleng un sapa ka, mo muik ana lo kam, biklobeng
na palin na musti saap nol bebalu na, le halin nam hua bel un kaka in
maet son na.✡ 20 Meman upung Musa tui ela. Mo kaim le keket bubuit
elia: muik biklobe itu, oen kaka-pali. Bikloeb hmunan na saap bihatang
mes muna, hidi kon un mate, mo muik ana lo. 21 Kon un palin in muid
una ka, saap nol bebalu na lolen. Nesang lo kon, un kon mate mo haup
ana lo. Ela kon nol palin nomer tilu la; un saap nol bebalu na. Mo un
mate kon nol muik ana lo. 22 Ela tutungus didiin lako lius palin hmudin
esa ka, un kon mate mo muik ana lo. Hidi halas-sam bebalu na mate.

✡ **12:11** Buk in Naka-nahalit 118:22-23 * **12:14** Atuil Roma las laih tuan na, oen noken le 'Kaiser'. ✡ **12:18** Dehet deng Aan in Nutus sas 23:8 ✡ **12:19** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 25:5

23 Ta kaim le keket elia: bihatang na saap nol bikloeb iut nas son! Mo eta
apan-kloma ki kiamat le Ama Lamtua Allah tao atuil in mate ngas nulis
pait tam, deng atuil at iut nas ol man daid bihatang na sapa ka?”
24 Kon Yesus situs noan, “Eta mi keket ela lam, nahin na noan mi nangan
taan babanan Ama Lamtua Allah in Dula Niu ka, isin na lo. Mi kon nangan
taan Ama Lamtua Allah in kuasa ka lo. Tiata mi kula baktetebes son!
25 Hii ke! Se sorga lam muik in sapa lo. Totoang atuil in mate man Ama
Lamtua Allah in bel nuli pait tas, muik in sapa lo. Ela kon nol Ama Lamtua
Allah ima-ii in deng sorga ngas, oen kon saap lo. 26 Auk kon le tek mi deng
atuil in mate ngas nulis pait, tam lo ka. Upung Musa man dul deng kai ina
ana mes man ai kaan, mo hnining lo ka. Mi nangan net dehet na tam lo ka?
Dedeng ai la kaa loe se kai na ka, Ama Lamtua Allah tek Musa noan, ‘Auk
niam ku upu kia-kaon nas Lamtuan. Na upung Abraham, upung Isak, nol
upung Yakob. Oen todan-lahing Auk tutungus maa pes halas nia.’✡ 27 Kit
tanan son noan, blalan nas mates blaan son. Mo undeng Ama Lamtua
Allah tek son noan, ‘Un daid oen Lamtuan maa pes halas nia’, tiata kit
taan noan, oen nulis. Lole suma atuil in nuli ngas siis man todan-lahing
se Ama Lamtua Allah, mo atuil in maet son nas lo, ta lo? Ta atuli li mate
kon no, oen haup in nuli pait. Tiata eta mi kil napiut in tui-tikang man
noan, atuil in mate ngas nulis pait lo kam, meman mi kula talalun son!”

Namnau Ama Lamtua nol namnau atuli lia (Matius 22:34-40; Lukas 10:25-28)

28 Dedeng na, muik guru agama mes daad le hii Yesus in dehet nol atuil
deng partei Saduki ngas. Guru agama na nangan noan, Yesus siut oen in
keket ta nol babanan son. Hidi kon un ketan Yesus noan, “Papa! Auk le
keket elia: kit hadat ti atorang nga, nol agama li in prenta ngas mamo
naseke. Tiata deng totoang prenta man in maa deng upung Musa ngas, ol
man muun dui la?”
29 Yesus situn noan, “Prenta man in muun dui ne Ama Lamtua Buk Niu
ka ka, lin na elia:
‘Totoang atuil in se Israel me! Hii-ming babanan ne!
Ama Lamtua Allah nam mo, meman kit Lamtuan,
nol Un nam mo kit Tuang!
Muik didang pait lo, suma Un sii!
30 Tiata mi musti namnau Una, *dui hihidi* deng totoang.
Mi musti nangan net Un tutungus,
taan Una,
nol daek mumuun le muid Un in koma ka.’✡
31 Nol prenta mesan na pait, elia:
‘Ku musti namnau atuil didang, banansila el ku in namnau ku apam ma
esa ka.’
Prenta dua nias man muun dui. Muik prenta didang pait man muun dui
deng prenta dua nias lo.”✡
32 Kon guru agama na keket Yesus pait noan, “Meman asa man Paap in
teka ka, toma. Ama Lamtua Allah nam kit Lamtuan, nol muik Lamtua
didang pait lo.✡ 33 Kit musti namnau Un dui hihidi deng totoang. Hidim
kit musti nangan net Un tutungus, taan Una, nol daek mumuun le muid
Un in koma ka. Nol kit kon musti namnau atuil didang, banansila el kit
namnau kit apan ni esa ka. Eta kit tao ela lam, Ama Lamtua Allah dalen
kolo dui deng, in suma tao muid atorang agama lias tuun na. Nol in tao

✡ **12:26** Dehet in Puit deng Dale Mesir 3:6 ✡ **12:30** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 6:4-5
✡ **12:31** Atorang deng Tulu Agama las 19:18 ✡ **12:32** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 4:35

ela ka kon, banan dui deng eta kit suma tuun hmukit in tunu-dadung bel Una, tamlom bel Un sa-saa didang nga.”✡

34 Ming un siut ela kon, Yesus nangan noan guru agamang na nangan taan nol babanan son. Tiata Yesus tekan noan, “Ku dani in daid Ama Lamtua Allah atulin son.”

Hidi deng na la, muik atuil didang man in barain le keket-ketan nol Yesus pait lo son, undeng muik in nal Una lo.✡

Kristus nam, meman laih Daud in hua-koet, mo Un kon nam laih Daud Lamtuan
(Matius 22:41-46; Lukas 20:41-44)

35 Hidi na kon, Yesus tui atuli las nabael se Ama Lamtua Um in Kohe-kanas Tene ka. Kon Un keket oen noan, “Muid mi in nangan nam, elola? Guru agama las tui noan, Ama Lamtua Allah tulu Kristus meman son deng lolo hmunan nua. Nol muding one lam, Un nam suma daid deng laih Daud in hua-koet tuun. Mo na tom lo. 36 Lole hmunan nu, Ama Lamtua Allah Koo Niu ka pake laih Daud son le dul noan,

‘Ama Lamtua Allah tek auk Lamtuan na noan,
“Maa le daad se maan in todan dui kia, se Auk halin kanan nia.
Mam Auk tao Ku musu las, didiin oen suda muid se Ku.” ’✡

37a Deng na, kit tana noan, laih Daud esa noken Kristus sam ‘Lamtua’. Nahin na noan, eta atuli tek le Kristus nam suma laih Daud in hua-koet tuun nam, na tom lo! Undeng Un nam kon, laih Daud Lamtuan.”

Lamtua Yesus tek noan, doha-doh nol guru agama las in nole-lilung nga
(Matius 23:1-36; Lukas 20:45-47)

37b Nikit Yesus aa ela kon, atuil hut mamo kas kom isi le hii-ming se Una. 38 Kon Un tek oen pait noan, “Mi musti doha-doh nol guru agama las. Oen kom in pake kaod blatas pel-koos, le lako-pait tutnaal atuli hut mamo, halin atuli las ngat net one lam tek noan, ‘Oee! Oen nam atuil tene mo!’ 39 Eta oen taam lakos se um in kohe-kanas sas, tamlom oen laok muid fesat tam, oen nuting maan in dada man banan dui ngas, le halin atuli hut mamo ngat net one. 40 Mo doha-doha lo! Ta oen nole-lilung bebalu kas tutungus, le naok nal oen uma las. Mo se atuil hut mamo sila kam, oen buni oen in daat na, nini in dil le nodan nesang-nesang. Oen kom le atuli noken oen noan, atuil dael niu. Mo mam Ama Lamtua Allah hukung oen ngele dui.”

Bebalu kasiang man tamang duit kolete tene dui ka
(Lukas 21:1-4)

41 Hidi na kon, Yesus lako daad saol kaban derma in se Ama Lamtua Allah Um in Kohe-kanas Tene ka ka. Un ngat atuli las maas tamang duit kolete laok se kaban na. Un net atuil in muki ngas kon maas tamang duit mamo-mamo se na. 42 Mo muik bihaat bebalu kasiang mes kon maa muid le kohe-kanas. Un tamang duit seng dua se kaban na. Duit na osa ka ana dui.

43 Kon Yesus laeh Un ima-ii las, le tekas noan, “Mi ngat babanan bebalung kasiang nia. Un tamang duit seng dua siis, mo un in bele ka mamo dui deng atuli las totoang. 44 Ta atuil las tamang duit kolete deng oen duit lisin nas. Mo bebalu kasiang nia lam, un bel nuli un duit tas totoang son, bel Ama Lamtua Allah.”

✡ **12:33** Hosea 6:6 ✡ **12:34** Lukas 10:25-28 ✡ **12:36** Buk in Naka-nahalit 110:1

13

Lamtua Yesus tek meman deng Um in Kohe-kanas Tene ka in lea ka (Matius 24:1-2; Lukas 21:5-6)

1 Hidi na kon, Yesus nol Un ima-ii las lakos nang soleng Um in Kohe-kanas Tene ka. Se oras oen in puit lakos sa, ima-ii las at mes tulu Um in Kohe-kanas sa, le tek noan, “Papa! Olan Paap ngat ti le! Um ni leko ana lo! Oen toed baut tene kias leko-leko!”
2 Mo Yesus situn noan, “Um ni meman leko ana lo! Mo nesang lo kam, oen tao lean nuli baut nias totoang.”

Tada-taad deng leol kiamat tia (Matius 24:3-14; Lukas 21:7-19)

3 Hidi kon, Yesus nol atuil in muid Una ngas lakos se leten Saitun nua, le oen daad se maan in saol nol Um in Kohe-kanas Tene ka. Kon nam Un ima-ii las at aat maas, le oen siis nahdeh nol Una. Atuil at aat nas, Petrus, Yakobus, Yuhanis, nol Anderias. 4 Oen keket Un noan, “Papa! Olan tek ulang Paap in aa apin na le. Bling halas-sam dedeng na maa lisu la? Nol un tada-tada las elola la?”
5 Kon Yesus situs noan, “Sadi mi doh babanan le tom in nole-lilung deken. 6 Ta mam muik atuli mamo maas teh kalas, le tek noan, ‘Auk niam Kristus, Atuling man Ama Lamtua Allah tulu meman son deng lolo hmunan nua ka’. Hidim oen kon nole-lilung atuli mamo. 7 Eta mi net atuli hote-dait apa, tamlom mi ming dehet noan, muik in hote-dait apa ne ola-ola lam, lii deken. Ta in banansila ela ngas musti daid muna, mo leol kiamat ta maa lius lo bii. 8 Mam ngala mes hote-dait nol ngaal tenga las. Nusa mes kon hote-dait nol nusang tenga las. Muik lul-beko se ola-ola. Oras lubu ka kon muun isi! Nias totoang daid tada-taad banansila el bihata in tain iil le hua ka.
9 Tiata, mi musti doh babanan ne! Ta mam oen maa daek mi le pel nol mi lakom se maan in nehan dais agama ngas. Nol oen diku-puang mi se uma-um in kohe-kanas sas dalen. Hidim oen kon but mi le kil nol mi lakom se atuil in kil prenta ngas, undeng mi in muid Au kia. Mo mi pake dola na, le halin nahdeh oen deng Au. 10 Ta Ama Lamtua atulin nas musti laok tek Auk Dehet Dais Banan nia, bel totoang ngaal in ne apan-kloma ki ngias muna le, halas-sam leol kiamat ta maa. 11 Nangan noo! Eta oen but mi le kil nol mi lakom se maan in nehan dasi ngas sam, mi nangan le lii deken noan, ‘Hidim auk aa elola? Tamlom, auk siut elola?’ Ta eta un oras sa maa lius son nam, mi aa muid asa man Ama Lamtua Allah Koo Niu ka, in tek mia ka tukun.✡
12 Eta se um-elan mes dalen atuli mes parsai se Au lam, mam un kaak-palin nas esan nuting lalan le keo una. Nol eta ana mes parsai se Au lam, un ama ka esa man keo una. Ela kon, eta ina-ama deeh parsai se Au lam, mam oen anan nas esan man keo one. 13 Tiata mam atuli las kom mi lo isi, undeng mi in parsai se Au ka. Mo eta asii tahang nal deng nas totoang ngam, taon elol kon Ama Lamtua Allah bel boa-blingin una.”✡

Doh babanan, ta leol kiamat ta maa dani son! (Matius 24:15-28; Lukas 21:20-24)

14 Yesus aa napiut noan, “Mam atuling in daat isi mes le maa. Un boel dil se maan in luli deng Ama Lamtua Allah Um in Kohe-kanas Tene ka lo, mo un lako dil se la, didiin tao hmomos maan na. Tiata Ama Lamtua Allah bali kudi nang soleng maan na. Eta mi ngat net ela son nam, doha-doha

✡ **13:11** Matius 10:17-20; Lukas 12:11-12 ✡ **13:13** Matius 10:22

loo! (Asii man les nia lam, un kon musti doha-doha!) Ni daid tada noan,
lelo-leol in susa ngas maas dadani son. Etan net ela son nam, atuil in ne
propinsi Yudea ngas haung lalim lakom leten nuas tia.✡ 15 Musti lail laba-
laba, le halin tom in susa-daat tas deken. Eta muik in puti deng uma la son
nam, boel pait laok kat sa-saa bakun tia. 16 Ela kon nol atuil in ne klapa la
ngas, boel pait laok kat seman otot bakun na. Molam lail napiut tia!✡ 17 In
bosor dui ka, bihaat in behe ngas, nol ina-in man nusu tana-ana blutu mea
ngas. Undeng oen lail nal hlapat lo. 18 Tiata banan dui ka, mi kohe-kanas
le nodan halin leol in susa-daat nas, nahis tom oras oe-haat deken. 19 Ta
leol nas sus isi! Kilan deng Ama Lamtua Allah in koet apan-kloma kia,
maa lius halas nia, atuli ngat net in susa tuladang ela lo bii. Nol mam atuli
kon ngat net in susa tuladang ela pait lo.✡ 20 Eta Ama Lamtua tao dadaen
lelo-leol in susa ngas lo kam, mam muik atuli mes lo kon man tahang nal
le nuli. Mo undeng Ama Lamtua Allah namnau Un atulin man Un huil nal
son nas, tiata Un tao lelo-leol in susa ngas dadaen tuun.
21 Eta leol nas maas lius son nam, mi ming atuli las aa noan, ‘Hoe, Kristus
muik ne nia!’ Mo atuil tenga las tek noan, ‘Kristus muik ne nua!’ Mo mi
boel hii oen deken! 22 Ta mam muik atuli in puit le teh kalas noan, ‘Auk
niam Kristus!’ Atuil tenga las pait tek noan, ‘Auk niam, Ama Lamtua Allah
mee-baha.’ Mam oen tao taad herang bili-ngala nini uikjale kas in kuasa
ka, le nole-lilung atuli lia. Oen kon soba-naan le nole Ama Lamtua Allah
atulin nas! 23 Mo mi musti doh babanan ne! Ta leol in susa ngas maa lius
lo bii, mo Auk tek nuting mi meman son!”

Atuling Baktetebes sa in maa ka
(Matius 24:29-31; Lukas 21:25-28)

24 Hidi kon Yesus aa napiut le tek Un ima-ii las noan, “Eta lelo-leol in
susa ngas hidis son nam,
‘Mam lelo la daid mitang,
bulan na kon langa lo ka.✡
25 Duun nas nahis deng apan-dapa kua,
nol kuasa in ne apan-dapa ku nguas daid dahut-dahut sii.’✡
26 Hidi na halas-sam, atuli las totoang ngat net Au, Atuling Baktetebes sia.
Mam Auk maang deng apan-dapa kua. Nol totoang atuli li ngat net Auk
in kuasa ka, nol Auk in loe-liliman na!✡ 27 Hidim Auk tadu Ama Lamtua
Allah ima-ii in ne sorga nguas, le laok tao nakbuan totoang atuil man Auk
in huil nal son, deng papmes apan-kloma ki ngias. Deng leol-saken lako
pes leol-denen; deng blai-ahen lako pes loet-ahen.”

Lelo-leol in susa ngas daid taad deng Lamtua Yesus in maa kia
(Matius 24:32-35; Lukas 21:29-33)

28 Yesus nahdeh napiut noan, “Auk kat kleta deng kai ina mesa. Eta un
klehen na kunis son nam, na daid tada noan, oras ehe ka maa dadani
son. 29 Ela kon, eta mi ngat net lelo-leol in susa ngas maas son nam, na
banansila el asa man apin Auk in tek mi son na, na daid tada noan, Auk in
maa ka dadani son. 30 Mi hii babanan ne! Mam deng totoang atuil in nuil
hahalas nia ngas, muik deeh mates lo bii, mo lelo-leol in susa ngas maas
lius son. 31 Apan-dapa ku nol apan-kloma ki ilang kon no, Auk in teka ni
tahang napiut hidi nutus taan lo.”

✡ **13:14** Danial 9:27; 11:31; 12:11 ✡ **13:16** Lukas 17:31 ✡ **13:19** Danial 12:1; Apan-kloma Hnika Balu 7:14 ✡ **13:24** Yesaya 13:10; Yeskial 32:7; Yoel 2:10, 31; 3:15; Apan-kloma Hnika Balu 6:12 ✡ **13:25** Yesaya 34:4; Yoel 2:10; Apan-kloma Hnika Balu 6:13 ✡ **13:26** Danial 7:13; Apan-kloma Hnika Balu 1:7

Lamtua Yesus lelon in maa ka, buni nabale
(Matius 24:36-44)

32 Yesus aa taplaeng noan, “Muik atuli mes lo kon man taan lelon tam
oras Auk in pait maa ka. Ama Lamtua Allah ima-ii in ne sorga nguas kon,
tanan lo. Auk esang kon, tanan lo. Suma Auk Amang ngu sii, man tanan.✡
33 Tiata mi musti doha-doh babanan, undeng mi taan lo, le bling un oras
sa maa lisu.
34 Nesang lo ka kam Auk lakong nang mia, mo mam Auk pait maang
pait. Banansila el um lamtua mes nang soleng un uma la, le bok lako
nusa katang. Un tadu un atulin in loka-loka ngas le mana-koet un uma la
babanan. Nol un bating bel oen mesa-mesam nol oen osa. Un hid atuil in
doh hnita ka ngas le doh babanan, didiin un pait maa.✡ 35 Mi kon musti
doh duman-lelo, undeng mi taan um lamtua ka in pait blinga ka lo. Taan le
un pait lelo-maun tam, bingin-tai tam, lelo tam, oras lelo sake ko, mi tanan
lo. 36 Tamlom mo un maa nahkiut tuun, ti un haup mi ninim nakeo-dadale
lo ka.
37 Tiata, asa man Auk in tek mi nia, Auk tek atuil tenga las totoang ela
kon, noan, ‘Mi musti doh babanan le sodo-sium Auk in pait maa kia!’ ”
[Lamtua Yesus in dehet nol Un ima-ii las se leten Saitun na ka, lako pes
ela.]

14

Atuil tene kas nuting lalan le daek Lamtua Yesus
(Matius 26:1-5; Lukas 22:1-2; Yuhanis 11:45-53)

1-2 Mo oras na kon, tulu agama Yahudi las tene-tenen nas nol guru agama
las nuting lalan nabael le daek Lamtua Yesus nol ete-ete. Undeng oen le
keo tele Una. Mo oen tek apa noan, “Tahang le! Kit daek Un nol ni deken
le, ta lelo-leol tene kas maas dani son. Lo kam, tam atuil hut mamo kas
haung keng nol kita la.”
Oen aa ela, lole nate lelo dua lam, atuil Yahudi las lelo-leol tene man oen
noken noan, ‘Leol Paska’ nol ‘Fesat Ruti in Pake Bibit Lo’ ka maa lisu. Se
lelo-leol tene nas oen nangan net hmunan nu oras oen upu kia-kaon nas
in putis deng dale Mesir ra.✡

Bihatang mes doan mina bui bingis se Lamtua Yesus
(Matius 26:6-13; Yuhanis 12:1-8)

3 Se iung Betania, muik atuling mes ngala Simun. Hmunan nu atuli las
nikis una, undeng un muik iil baih-bluku. Mo halas ni un banan son.
Oras lelo-leol tene kas maas lius lo bii kam, Yesus nol Un ima-ii las lakos
kaa se Simun uma. Oen kaa mamasu lam, muik bihatang mes maa tutnaal
nol Yesus. Un kil botor mes daken deng batu. Botor na isin na mina bui
bingis man osa isi'.* Bihatang na diuk tehen botor ra leo ka. Hidim un
doan mina ka halin noh buit-buit se Yesus bon na, le daid tada noan un
todan Yesus.
4 Mo muik atuil didang at ila lo kon kaa leo-leo se na. Nikit oen ngat
net bihatang na in tao ela ka kon, oen kom lo le tek noan, “Inah! Bihaat

✡ **13:32** Matius 24:36 ✡ **13:34** Lukas 12:36-38 ✡ **14:1-2** Dehet in Puit deng Dale Mesir 12:1-27

* **14:3** Mina bui bingis na osa ka, banansila el atuli mes gaji taun mesa. Alkitab dais Yunanin dul noan, mina na osa ka *‘dinari’* 300, nol mina na ngala *‘nardos’*. Hmunan nu atuli las daken deng kai bui bingis klaput. Alkitab dais Blain na dul noan, *‘narwastu’*. Mo un botor ra, oen daken deng baut man atuli bisa paat. Botor na kon osa. Alkitab dais Yunanin na dul noan botor na daken deng baut *‘alabastros’*. Alkitab dais Blain dul noan, baut na ngala ‘batu pualam’. Ngat kon se Lukas 7:37-38.

saa ni le un soleng parsum mina bui bingis man osa isi ni lia! 5 Banan dui
ka un hee mina na, le laok bating duit mamo nas bel atuil kasiang ngas!
Ta mina bui bingis na osa ka banansila el atuli mes gaji taun mesa." Hidi
nam oen kaing bihatang na mumuun.
6 Mo Yesus situs noan, "Mi boel tao sus bihatang ni deken! Nang le un
tao ela! Ta Auk daleng kolo undeng un doan mina bui bingis ni se Auk
apang ngia. 7 Atuil kasiang ngas leo-leo nol mi tutungus. Tiata mi bisa
tulung oen bling tukun. Mo eta Au lam, nesang lo ka kam, Auk leo-leo
nol mi lo son.✡ 8 Auk in nuli ki nesang lo son. Nol bihatang ni in doan
mina apin na ka, banansila el un hising rampe meman son se Auk nitung
ngia. 9 Nangan babanan! Ta mam Ama Lamtua Allah Dehet Dais Banan
na holhising se ola-ola tuun papmes apan-kloma kia lam, oen kon dehet
deng bihatang ni in banan na, le halin atuli li totoang nangan net una."

Yudas koo mes nol tene-tene kas le hee Lamtua Yesus (Matius 26:14-16; Lukas 22:3-6)

10 Hidi kon, at mes deng Yesus ima-ii las hngul duas, lako nuting tulu
agama Yahudi las tene-tenen nas. Un ngala Yudas Iskariot. Un le hee
soleng Yesus bel one. Un lako lius se one la kon un dehet beles un in
nangan na. 11 Nikit tene-tene nas ming Yudas tek ela kon, oen dalen kolo
isi'. Oen hidan noan, "Eta ku kom le hee Yesus bel kami lam, taon elola
ko kaim baen ku." Hidi kon Yudas puti, le un nuting lalan halin sao Yesus
lako bel one.

Lamtua Yesus kaa fesat Paska nol Un ima-ii las (Matius 26:17-25; Lukas 22:7-14, 21-23; Yuhanis 13:21-30)

12 Hidi nam, Yesus ima-ii las maas keket Un noan, "Papa! Leol neot ti,
kit leol tene Paska la. Tiata, Paap kom le kaim laok ator maan taung fesat
Paska se ola la?" Lole neot na, leol partaam deng atuil Yahudi las leol
tene kas. Taom se leol na lam, oen hopong ruti in kutang bibit lo, nol keo
lae-blai ana.
13 Kon nam Yesus tadu Un ima-ii las at dua noan, "Mi lakom muna se
kota lua. Lius se ua mam, mi tutnaal biklobe mes haal ui se tunis ana
mesa. Mi laok mudin. 14 Eta un tama lako se um ola lam, mi laok muid un
se na. Hidim tek um lamtua ka noan, 'Ama! Kaim Paap Guru nodan mana
mesa, le pake taung in tao fesat Paska leo-leo nol Un ima-ii las.' 15 Hidim
atuling na tulu bel mi maan tene mesa, se un uma la hnoden dapa ka. Un
mana hidi maan na son, lisi ka suma mi duam laok mana-koet in kaa se
na."
16 Kon nam, oen duas lakos se kota la. Se na, oen tutnaal totoang asa
man Yesus in tek oen son nas. Oen duas mana-koet in kaa-ninu le halin
nam Yesus nol oen kaa fesat Paska se na. Hidi halas-sam oen laok tek
Yesus nol ima-ii tenga las.
17 Lelo la mana le dene kon, Yesus nol Un ima-ii at hngul dua kas lakos
se um na. 18 Hidim oen daad le kaa leo-leo. Oen kaa mamasu lam, Yesus
tekas noan, "Mi hii napat le! Mam muik atuli at mes deng mia li hee soleng
Auk lakong bel atuil in kom Auk lo ngas."✡
19 Ming ela kon, oen dalen nas banan isi lo. Oen mesa-mesam keket
Yesus noan, "Atuling man Paap in teka na, auk lo, ta lo?"
20 Yesus situs noan, "Atuling man dopon un ruti la tama lako se mako
ni leo-leo nol Au ka, man mam hee soleng Au. 21 Nangan ne! Au, Atuling
Baktetebes sia, musti mateng banansila el oen in dul meman son ne Ama

✡ **14:7** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 15:11 ✡ **14:18** Buk in Naka-nahalit 41:10

Lamtua Allah Buk Niu ka ka. Mo doha! Atuling man in le hee Au ka, mam
un haup in susa-daat! Banan dui ka, un ina ka huan deken!”

Lamtua Yesus tek noan, ruti nol ui anggor ra daid tada le nangan net Una
(Matius 26:26-30; Lukas 22:14-20; Korintus mesa la 11:23-25)

22 Oen kaa mamasu lam Yesus kat ruti bua mesa, le nodan mamo se Ama
Lamtua Allah. Hidim Un bilas-bilas ruti na, le tunang bel Un ima-ii las. Un
tekas noan, “Ruti ni Auk apang nga. Kata, le kaa tia.”
23 Hidi nam, Un nikit klas man in nisi anggor uin na, le nodan mamo se
Ama Lamtua Allah. Hidim Un tunang klas na bel Un ima-ii las, le oen ninu.
24 Un tekas noan, “Anggor ni, Auk dalang nga. Mam daal ni holbohon, le
bel boa-blingin atuli hut mamo. Daal ni daid tada noan, asa man Ama
Lamtua Allah in hid meman son na, halas ni dadi. Tiata kata, le niun tia.✡
25 Hii babanan ne! Kilan deng duman nia, Auk niun anggor uin pait
lo ka. Didiin Auk daad le kil bandu leo-leo nol Auk Amang ngu se sorga,
halas-sam Auk niun pait.”
26 Hidi na kon, oen tao dani mesa le naka-nahalit Ama Lamtua Allah.
Hidim oen putis duman-duman le lakos leten Saitun nua.

Lamtua Yesus tek muna noan, mam Petrus kaen Una
(Matius 26:31-35; Lukas 22:31-34; Yuhanis 13:36-38)

27 Dedeng oen in lakos sa, Yesus tekas meman noan, “Duman ni mi
totoang lalim nang soleng Au, banansila el in dul meman son ne Ama
Lamtua Allah Buk Niu ka noan,
‘Mam Ama Lamtua Allah tao tele atuling in lolo-poa ka,
hidim un lae-blai las lalis holhising.’✡
28 Meman Auk mateng, mo eta mam Auk nuling pait tam, Auk lakong
muna mi se propinsi Galilea.”✡
29 Ela kon no, Petrus kaen noan, “Papa! Atuil tengas totoang lalis nang
soleng Paap kon no, auk laling lo!”
30 Yesus situn noan, “Petrus! Nangan ne! Duman ni manu tukluin oe
dua lo bii kon, mo ku kaen Auk oe tiul son noan, ku taan Auk lo!”
31 Mo Petrus situn nol mumuun noan, “Lo Papa! Eta Paap mate kam,
auk kon mateng leo-leo nol Papa. Mo auk lail nang soleng Paap lo, nol
kaen Paap lo!”
Petrus tapan tenga las kon mesa-mesam kaen ela.

Lamtua Yesus in kohe-kanas se klaap Getsemani la ka
(Matius 26:36-46; Lukas 22:39-46)

32 Hidi na kon, Yesus nol Un ima-ii las lakos napiut le lius se klapa mesa,
ne leten Saitun na. Klaap na ngala, ‘Getsemani’. Kon Un tek oen noan, “Mi
daad natang se nia le. Ta Auk le lakong kohe-kanas se nua.”
33 Kon Yesus haman nal Petrus, Yakobus, nol Yuhanis, le lakos leo-leo
nol Una. Kilan deng oras na kon, Yesus nataka kam ngele isi nol Un dalen
na susa. 34 Un tek oen noan, “Auk daleng ngi sus isi! Auk nataka kam,
banansila el Auk le mateng tetetas. Mi daad le doh se nia le.”
35-36 Kon Un keko lako katang dui bubuit, le hai buku ka laok se dale ka,
hidim kohe-kanas noan, “Papa boa-ili! Eta Paap tade kam, Auk lepa-haal
in susa-daat ni didiin mateng eli deken tia. Auk tanan meman son noan,
Paap daek nal asa tukun. Tiata eta bole lam, Paap kat soleng in susa ni

✡ **14:24** Dehet in Puit deng Dale Mesir 24:8; Yermia 31:31-34 ✡ **14:27** Sakarias 13:7 ✡ **14:28** Matius 28:16

katang deng Auk tia. Mo muid Auk in koma ka deken; muid se Paap in koma ka tukun."
37 Hidi na lam, Un pait lako Un ima-ii at tilu las, mo oen niin nalas. Un
buk-bangun one, le tek Petrus noan, "Hoe Petrus!† Ku nini ke? Auk lakong
se na ka suma nanapat tuun, mo mi doh nal bubuit lo kon nia! 38 Maid mi
matan nas, le langa. Hidim hangu, le doh nol Au! Mi dalen nas meman
kom in daek banan, mo mi aap-sisin nas bloen. Tiata, banan dui ka mi
kohe-kanas, le halin eta tom in sukat-soba kam, mi nahim deken."
39 Hidi nam, Yesus lako kohe-kanas oe mes pait. Un nodan pait se Ama
Lamtua, le halin nang Un lepa-haal in susa-daat na deken. 40 Hidim Un
pait lako se Un ima-ii at tilu las. Mo oen ninis pait son, lole oen matan nas
ngele isi'. Tiata Un buk-bangun oen pait, hidim kaing one, mo oen siut nal
Un lo.
41 Hidi na pait tam, Yesus nang soleng oen le lako kohe-kanas lalis tilu la.
Hidim Un pait le buk-bangun one. Un tekas noan, "Mi ninim pait nabale
le? Nol tia! Hangu! Ta atuling in le hee Au, Atuling Baktetebes nia ki, maa
dani son. Oen le daek Au, le bel Auk lakong se atuil daat tas iman. 42 Hoe
hangum tia! Bela mi matan nas le ngat laok elu le! Atuling in le hee soleng
Au ka, maa son nuan. Maa le kit laok tutnaal nol one!"

Oen daek Lamtua Yesus
(Matius 26:47-56; Lukas 22:47-53; Yuhanis 18:3-12)

43 Yesus aa mamaus nol Un ima-ii at tilu las ela lam, nahkitum, Yudas
maa nol atuli hut mamo. Oen maas kil suli nol kai teben, le daek Yesus.
Oen tao ela, muid in prenta deng tulu agama Yahudi las tene-tenen nas,
guru-guru agama las, nol blalan-blalan hadat tas. 44 Yudas tekas meman
son noan, "Mi tinang babanan! Asii man auk likin nam, mi daek Un tia!
Ta atuling man mi in nuting nga na!"
45 Tiata, nikit Yudas nol atuil hut mamo nas maas lius se na kon, un
laok saol Yesus, le tekan noan, "Paap Guru!" Hidim un neok Yesus le likin.
46 Tukun nam atuil hut mamo kas keko lakos, le daek Yesus.
47 Mo Yesus atulin nas at mes luis un hela ka le dait nutus atuling mes
hngila klehen. Atuling in papa na, tulu agama Yahudi las tuang tene ka,
ata. 48 Yesus aa nol atuil mamo man in maa daek Una ngas noan, "Elola?
Mi bali le Auk niam atuil daat te? Le mi maa daek Auk nini in kil suli nol
kai teben nia? 49 Lelo-lelon nam Auk tui mi se Ama Lamtua Allah Um in
Kohe-kanas Tene ka, mo muik atuli mes man in maa daek Au lo. Maa daek
Auk tia! Ta ni dulan meman son lolo hmunan nua, ne Ama Lamtua Allah
Buk Niu ka."✡
50 Yesus ima-ii las lii isi. Tiata oen haung lalis nang soleng Un sii.
51 Neot na kon muik atuling muda mes muid Yesus deng klupu la. Un
loes apa ka nini kitu teben mesa. Atuli las kon le daek una. 52 Mo oen kil
haup un kitu teben na tuun. Tiata un lali pait nol lu-lulit, undeng un lii
naseke.

Oen kil nol Lamtua Yesus lako maan in nutus dais agama ka
(Matius 26:57-68; Lukas 22:54-55, 63-71; Yuhanis 18:13-14, 19-24)

53 Hidi na kon, oen kil nol Yesus lako se agama Yahudi la tulu tene ka
uma. Se um na, atuli-atuil tene kas nakbua son. Nas tulu agama Yahudi
las tene-tenen nas, guru-guru agama las, nol blalan-blalan hadat tas.
54 Oras oen daek nol Yesus lako ka, Petrus laok huni-huni le muid deng
klupu la, didiin lakos lius se tulu agama Yahudi las tuang tene ka uma. Un

† **14:37** Alkitab dais Yunanin na dul noan, 'Simun'. Simun nam Petrus ngaal didang nga. ✡ **14:49** Lukas 19:47; 21:37

kon tama lako se kintal la, le daad mala ai leo-leo nol atuil in doh se na ngas.
55 Se um na dalen, tulu agama las tene-tenen nas dehet nol atuli-atuil man in daad le nehan dais agama ngas. Oen totoang nuting lalan le bel kula Yesus, undeng oen kom le hukung tele Una. Mo oen net lalan lo. 56 Tiata oen tulu nal saksi mamo, le halin tao nahu Yesus. Mo saksi nas in aa ka, tom apa lo.
57 Hidim muik saksi teng pait hangus dil le aa in nole-lilung noan, 58 “Kaim ming atuling ni aa noan, ‘Mam Auk tao lean Um in Kohe-kanas Tene, man atuli li bangun-pii nini ima ka. Mo hidi lelo tilum Auk bangun-pii ulang Um na pait, mo pake atuli li ima lo.’ ”✡ 59 Mo oen in aa ka, tom nol apa lo nabale.
60 Hidim tulu agama Yahudi las tuang tene ka, hangu dil se totoang atuil man in daad le nehan dais agama ngas silan. Kon un keket Yesus noan, “Atuil mamo nias klaa nol Ku son. Mo tasao le Ku ete tuun nia?”
61 Yesus aa bubuit lo kon. Tiata tulu agama Yahudi las tuang tene ka, keket ulang Un pait noan, “Olan Ku aa buit le! Ku niam baktetebes Kristus, Ama Lamtua Allah Ana, man Un hid meman son deng lolo hmunan nua ka le?”
62 Yesus situn noan, “Meman baktebes! Un mo, Auk niang. Mam mi totoang ngat net Au, Atuling Baktetebes nia, daad se sorga se Ama Lamtua Allah halin kanan na. Un in kuasa ka man muun dui hihidi! Mam Auk nol Un leo-leo kil bandu. Hidi nam, Auk niu maang deng sorgang, se nopen dalen.”✡
63 Ming Yesus in aa ela ka kon, tulu agama Yahudi las tuang tene ka koon-mali isi', didiin un pius sait un kaod blatas sa. Hidim un haman mumuun le tek totoang atuil in daad nehan dais agama ngas noan, “Kit nuting saksi deken tia! 64 Mi ming nol hngilan esan son, un esa man tek ela, ta lo? Un nikit apa ka esa le daid Ama Lamtua Allah Ana. Ni in bilu-aa son! Muid atorang agama la lam, eta muik atuli in nikit un apa ka esa, le tatai nol Ama Lamtua lam, atuling na musti mate! Tiata mi kom le nutus elola la?”
Kon oen totoang nutus noan, “Meman atuling ni kula baktetebes! Tiata musti hukung tele Una!”✡
65 Hidim atuli at ila lo, keko lakos dadani le puut kapen se Yesus. Oen but kele Un mata ka, le diuk-papas Una. Hidim oen keket Un noan, “Eta Ku niam mo Ama Lamtua mee-baha kam olan Ku nataka, le asii man papas Ku lia?” Hidim oen prenta atuil man in doh Um in Kohe-kanas Tene ka ngas, le laok pel puting Yesus. Oen kil nol Un lako ka la, oen diuk-papas Un la-lalan.

Petrus tek noan un taan Lamtua Yesus lo
(Matius 26:69-75; Lukas 22:56-62; Yuhanis 18:15-18, 25-27)

66-67 Dedeng na Petrus daad nabael se kintal la. Kon nam tulu agama Yahudi las tuang tene ka, ata bihata mes maa, kon un ngat net Petrus mala ai. Un tadas Petrus sila ka babanan, hidim un tekan noan, “Apin ku kon leo-leo nol Yesus, atuling Nasaret ta, ta lo?”
68 Mo Petrus situn noan, “Lo! Amo tasao le ku keket ela lia! Auk taan atuling na lo'.” Aa hidi ela kon, Petrus puti le lako dil se hnita in taam maa ka. [Tom nol oras na kon, manu ka tukluni.]‡
69 Hidi na kon, ata na ngat net Petrus pait. Ti un tek atuli-atuil in se na ngas noan, “Un niam, at mes deng atuil nas!”

✡ **14:58** Yuhanis 2:19 ✡ **14:62** Danial 7:13 ✡ **14:64** Atorang deng Tulu Agama las 24:16
‡ **14:68** In dula dais Yunanin tenga las dul bango in mo kurung dalen ni lo.

70 Kon Petrus kaen noan, “Ku nuin ne! Auk taan atuling na lo'!”
Nesang lo kon, atuli mes didang pait se maan na, tek ulang Petrus noan, “Hoe! Ku le nole noan, ku leo-leo nol atuil nas lo deken! Ta mi totoang atuil Galilea, ta lo?”
71 Mo Petrus kaen noan, “Hoe! Auk sumpa! Auk taan atuling na lo'!”
72 Un tek hidi ela kon, manu ka tukluin pait. Tukun nam Petrus nangan net Yesus in teka apin man noan, “Manu ka tukluin oe dua bii kam, ku kaen Auk oe tiul son.”
Petrus nangan net ela kon, Un dalen iil isi tiata lilu nol mumuun.

15

Oen kil nol Lamtua Yesus lako ngada se gubernur Pilatus
(Matius 27:1-2, 11-14; Lukas 23:1-5; Yuhanis 18:28-38)

1 Oskaong bii kon, totoang atuil in se maan in nehan dasi ka, koo-dalen mesa, le keo tele Yesus. Hidi kon oen but Un le nolan lako ngada gubernur Pilatus. 2 Oen lakos lius se gubernur ra kon un ketan Yesus noan, “Elola? Ku niam baktetebes atuil Yahudi las Lahin ne?”
Yesus situn noan, “Baktebes! Ama Gubernur tek toman na.”
3 Hidi kon, tulu agama las tene-tenen nas aa nol gubernur ra noan, “Atuling ni in tao kula ki bubuit lo son!” Hidim oen tek Un in kula-sala ngas, mesa-mesa.
4 Kon nam, gubernur ra keket Yesus pait noan, “Ku ming oen in teka ka tam lo ka? Oen bel kula Ku mamo son. Olan Ku siut oen buit le!”
5 Mo Yesus siut saa lo, didiin gubernur ra herang isi.

Gubernur Pilatus nutus le hukung tele Lamtua Yesus
(Matius 27:15-26; Lukas 23:13-25; Yuhanis 18:39—19:16)

6 Taun-taun nam, eta atuil Yahudi las tao fesat Paska lam, atuil hut mamo kas huil atuil bui mesa, le gubernur ra sao una. 7 Dedeng na, muik atuil bui mesa, ngala Barabas. Hmunan nu, oen daek una nol un tapan nas, undeng un labang nol pamarenta Roma la, hidim un kon keo atuli. 8 Tiata fesat Paska la maa dadani son kon, atuil hut mamo kas lakos se gubernur Pilatus, le haman tek mumuun noan, “Ama gubernur! Leol Paska li maa son! Eta bole lam, Ama gubernur tulung sao atuil bui mesa, el taun-taun man in hidi son nuas!”
9 Kon gubernur ra situs noan, “Eta ela lam, auk sao se asii la? Eta Auk sao mi atuil Yahudi li Lahin nia lam, mi tade ke?” 10 Gubernur ra tek ela, molota un tanan son noan tulu agama Yahudi las tene-tenen nas kil nol Yesus lako bel una, lole oen idus Yesus isi, nol oen kon kom Un lo.
11 Mo blalan-blalan agama las hode-lokot atuil hut mamo kas, le oen totoang nodan gubernur ra noan, “Kaim kom Un lo! Sao se Barabas tuun!”
12 Tiata gubernur ra keket oen pait noan, “Eta ela lam, auk musti tao saa nol Yesus, man oen noken noan, ‘atuil Yahudi las Lahin’ nia la?”
13 Kon oen totoang leo-leo nakaa mumuun noan, “Keo tele Un tuun tia! Pauk Un se kai sangsuli lua!”
14 Mo ela kon no, gubernur ra keket pait noan, “Lam Un in salan ni asa la? Auk pres Un son, mo Auk haup Un in kula-salan mes lo kon!”
Mo oen totoang nakaa muun dui pait noan, “Keo tele Una! Pauk Un se kai sangsuli lu tia!”
15 Undeng gubernur ra kom le tao atuil hut mamo kas dalen kolo, tiata un sao Barabas muid oen in koma ka. Hidim un tadu atuil in doha ngas,

le laok lapat Yesus nini ui-latu.* Lapat hidi kon, tentara las kil nol Yesus, le nolan laok pauk tele se kai sangsuli lu dapa.

Tentara las diuk kuti-kuti Lamtua Yesus (Matius 27:27-31; Yuhanis 19:2-3)

16 Hidi na kon, tentara las pel nol Yesus lako se oen benteng nga.† Se na, oen haman oen tapan nas batalion mesa. 17 Hidim oen lotong bel Yesus kaod blatas mea-mamaten mesa, tuladang el taom lahi las kaod in pake ngas. Oen kon kat kai hlango in muik duli ka, le naneng daid hlotong. Hidim oen tudan hlotong duli na laok se Yesus bon na, le tao kuti-kuti banansila el in nikit laih balu, nini in lotong belen hlotong lahi ka.

18 Oen totoang todan kuti-kuti Una. Oen tekan noan, “Ni Laih atuil Yahudi!” 19 Hidim oen hlak le todan Yesus, nol puut kapen oe-oe se Un sila ka. Nol oen kon diuk Un bon na oe-oe nini kai. 20 Oen diuk hidi Un kon, oen kolong soleng Un kaod blatas sa, le pake belen Un kai-batu las pait. Hidi nam, oen kil puting Un deng kota Yerusalem, le laok pauk holtiu Un se kai sangsuli la didiin mate.

Oen pauk Lamtua Yesus se kai sangsuli la (Matius 27:32-44; Lukas 23:26-43; Yuhanis 19:17-27)

21 Oras oen puit lakos deng Yerusalem ma, se lalan hlala kam oen tutnaal atuli at mes maa deng kota Kirene. Un ngala Simun. Un nam mo, Aleksander duas Rufus aman. Un halas-sam le taam lako bus el Yerusalem, mo tentara las daek nal una, le dising un haal Yesus kai sangsuli la.✡ 22 Oen kil nol Yesus lako lius se mana mesa, ngala Golgota. (Nahin na noan, ‘maan bon seen’.) 23 Se na, oen le ninung Yesus nini anggor ngilu man kutang son nol kai, le halin nam Un tahang nal ili. Mo Yesus dai niun lo'. 24-25 Oen pauk batleng Yesus se kai sangsuli la, hidim oen pii kai na, oras na nataka le diuk sipa oskaong. Hidim tentara las pel lot le nuting asii man haup Yesus kai-batu las.✡ 26 Oen kon dul se kai bleha mesa, le pakun laok se dapa, titu nol Yesus bon na, noan,

“*Ni atuil Yahudi las Lahin*”

Oen nini lalan na le hukung Yesus. 27 Se na, oen kon pauk tele atuil in naok daat at dua. Mes se Yesus halin kanan na; mo mesan na pait se Yesus halin kliu ka. 28 [Nini ela lam, oen daek muid asa man in dul meman son, ne Ama Lamtua Allah Buk Niu ka noan, “Oen tao Un banansila el atuil daat ta.”]‡ ✡

29 Totoang atuil man in laok muid lalan na ngas, ngat net Yesus holtai se kai sangsuli la. Kon oen lale-lale leon nas, le aa tao nahmaeng Yesus noan, “Hoe! Ku tek noan, Ku tao lean nal Ama Lamtua Allah Um in Kohe-kanas Tene ka, hidim bangun-pii ulang pait lelo tiul siis ta lo?✡ 30 Eta baktebes sam, olan Ku niu deng kai sangsuli la, le sao Ku apam ma esa tia! Ta ela halas-sam kaim parsai noan, meman Ku niam, Ama Lamtua Allah Ana.”

31 Tulu agama Yahudi las tene-tenen nas nol blalan-blalan agama las kon bilu-aa Yesus noan, “Un bel slamat nal atuil didang, mo Un apa ka esa kam, Un bel slamat nalan lo! 32 Un noken Un apa ka esa noan, ‘Kristus’, Atuling

---

* **15:15** Tentara Roma las lapat pake ui-latu, man daken deng tail ulat ila lo. Hidim oen but seen nakan tamlom tungdaid nakan se tali la mumu ka. Eta lapat oe-oe nini ui-laut na lam, bulang hokoa. † **15:16** Tentara las mana la, oen noken se dais Latin nam, *praetorium*. Tentara las maan esa ka, ne gubernur ra um jabatan na kintal la. ✡ **15:21** Roma 16:13 ✡ **15:24-25** Buk in Naka-nahalit 22:19 ‡ **15:28** In dula dais Yunanin man blalan dui ngas, dul bango 28 ki lo. ✡ **15:28** Yesaya 53:12 ✡ **15:29** Buk in Naka-nahalit 22:8; 109:25; Markus 14:58; Yuhanis 2:19

man Ama Lamtua Allah tulu meman son deng lolo hmunan nua ka. Atuil tenga las tek noan, Un niam atuil Israel las Lahin. Eta baktetebes ela lam, Un musti niu muna deng kai sangsuli la, le kit netan, halas-sam kit parsai se Una."

Atuil at dua man holtai leo-leo nol Yesus se kai sangsuli dapa ngas kon, bilu-aa Una.

Lamtua Yesus mate
(Matius 27:45-56; Lukas 23:44-49; Yuhanis 19:28-30)

33 Hidi na kon, mitang-tilu kabut maan na deng lelo ditu, lako pes diuk
tilu lelo-maun. 34 Diuk tilu lelo-maun kon nam, Yesus haman mumuun
nini dais Aram noan, *"Eloi! Eloi! Lama sabaktani?"* (Un nahin na noan,
"Auk Lamtuan! Auk Lamtuan! Tasao le Ama bali kudi nang soleng Au
lia?")✡
35 Atuli at ila lo dadani se na, ming Yesus fala ka. Kon nam oen aa noan,
"Hoe! Mi hii le! Un haman upung Elia, Ama Lamtua mee-baah hmunan
nua ka!" 36 Kon atuli at mes lail lako kat kitu duda le dopon tamang laok
se anggor ngilu ka. Hidim un hai kitu duda na laok se hnikan tula mesa, le
tapa laok se Yesus sula ka, halin Un bolos. Nol atuli las aa noan, "Natang
le kit ngat soba-nanan! Asii tana mo upung Elia maa tao niung Un deng
kai sangsuli dapa ka."✡
37 Yesus haman mumuun oe mes pait, hidi kon Un mate.
38 Se Um in Kohe-kanas Tene ka, muik kitu tene mes holtai kele Ama
Lamtua Allah Kamar in Niu Dui ka. Tom nol Yesus hngasa ka in nutus sa,
kitu tene na sait bating dua deng dapa lako pes dale'.✡
39 Neot na se Golgota, muik komendan mes dil le doh se la. Nikit un net
Yesus in mate ka kon, un nahkitu, hidim un tek noan, "Inah! Atuling ni
meman baktetebes Ama Lamtua Allah Ana!"
40-41 Nol muik bihata at ila lo, kon net Yesus in mate ka deng kakatang.
Oen man hmunan nu lii-lau Yesus nol atuil man in muid Una ngas se
Galilea. Bihaat nas ngalan nas elia: Salome, Maria deng iung Magdala, nol
Maria mes pait (na Yakobus duas Yoses§ inan na), nol muik bihata-bihata
teng pait, man maas leo-leo nol Yesus se Yerusalem.✡

Oen puan Lamtua Yesus
(Matius 27:57-61; Lukas 23:50-56; Yuhanis 19:38-42)

42-43 Hidi na, muik atuli mes nuting lalan le niung Yesus nitun na deng
kai sangsuli dapa. Atuling na ngala Yusuf. Un nam deng kota Arimatea.
Nol un kon at mes deng blalan in nehan dais agama Yahudi ngas. Un hadat
banan. Un kon natang-natang Ama Lamtua Allah bandu la in maa ka.
Yesus in mate ka tom nol leol lima. Mo ola ka, tom nol atuil Yahudi las
leol in kohe-kanas. Undeng na, le leol lima ka, Yusuf le laok niung Yesus
nitun na. Tiata un tao teken un dalen na, le laok nodan Yesus nitun na
se gubernur Pilatus. 44 Nikit gubernur ra ming Yusuf nodan ela kon, un
herang. Hidim un tek noan, "Inah! Atuling na in mate ka hlapat ta le! Auk
bali le bisa daid ela lo!"
Kon un tadu atuli le laok haman komendan na, hidim un keket noan,
"Elola la? Yesus mate baktebes son ne?"
45 Komendan na situn noan, "Baktebes papa, Un mate son lolo apin."
Gubernur ra ming ela kon, un tade le Yusuf laok niung Yesus nitun na.

✡ **15:34** Buk in Naka-nahalit 22:2 ✡ **15:36** Buk in Naka-nahalit 69:22 ✡ **15:38** Dehet in Puit deng Dale Mesir 26:31-33 § **15:40-41** Yakobus in mo bango nia ki, Yakobus didang pait man muda dui deng Yakobus tenga las. Nol muik in dula dais Yunanin teng dul noan, 'Yoses ina ka', tengas dul noan 'Yosef ina ka'. ✡ **15:40-41** Lukas 8:2-3

46 Kon nam, Yusuf lako sos kitu blatas man osa ngas. Hidim un lako
Golgota. Un lako lius kon, un niung Yesus nitun na deng kai sangsuli la
dapa. Hidim Un kabut Yesus nitun na babanan nini kitu balu man osa na.
Dedeng na, oen halas-sam paat hidi bolo nitu mes babalu se leten mesa.
Tiata oen kok tamang Yesus nitun na lako se bolo na. Hidim oen lulin nol
baut bleha tene mesa, le hepan babanan laok se bolo ka hnitan na. Hidi
halas-sam, Yusuf nol un tapan nas pait.
47 Dedeng na, Maria deng iung Magdala nol Maria didang (Yoses ina ka),
lakos muid se na kon. Oen duas ngat le tadas babanan bolo man oen in
nene Yesus nitun na ka.

16

Lamtua Yesus nuli pait!
(Matius 28:1-8; Lukas 24:1-12; Yuhanis 20:1-10)

1 Hidi Yesus in mate ka, ola ka leol eneng, na atuil Yahudi las leol in
kohe-kanas sa. Neot na lelo dene son, mo Maria deng iung Magdala, Maria
didang (na Yakobus ina ka), nol Salome, lakos sos mina bui bingis, undeng
ola ka, oen le laok hising Yesus nitun na muid atuil Yahudi las hadat ta.
2 Tiata leol minggu la oskaong mitang bii, lelo halas-sam tong, mo oen tilus
lakos se niut utu ka. 3-4 Se lalan hlala kam, oen keket apa noan, “Hoe! Hidi
kam, asii man hulung kit le pekot bian baut tene in ne niut utu ku hnitan
nua la? Etan kit tilut sii ngam bolen lo', lole baut na tene isi kam!”
Mo oen lakos lius se las kon, oen ngat tam baut tene na hopaling son.
5 Ta oen taam lakos bolo ka dalen. Mo oen nahkiut isi', undeng oen ngat
net atuil muda mes daad se oen halin kanan na, pake kai-baut muti kaloe.
6 Atuling muda na tekas noan, “Mi lii deken! Auk tana, le mi maa nuting
Yesus, Atuling Nasaret, man oen pauk tele son se kai sangsuli lua ka. Un
ne ia lo son, undeng Un nuli pait son! Maa, le mi ngat esan, se maan oen in
nene Yesus nitun na ka. Un ase son. 7 Tiata mi pait lalaba tia! Le laok tek
Petrus nol un tapan nas noan, Yesus nuli pait son. Un lako muna son ne
Galilea. Mam oen tutnaal nol Yesus se ua, banansila el asa man hmunan
nu Un tek oen meman son na. Tiata mi pait tia!”✡
8 Nikit bihata las ngat mana la le Yesus ase baktebes kon, oen lii isi.
Hidim oen lail putis le laba-laba tuun pait. Oen tek asii lo' se oen lalan in
pait ta, undeng oen lii isi.*

Lamtua Yesus tulu-balang apa ka bel Maria in deng iung Magdala ka
(Matius 28:9-10; Yuhanis 20:11-18)

9 Leol minggu oskaong nga, Yesus tulu-balang apa ka muna bel Maria
in deng iung Magdala ka, man hmunan nu Yesus nulut puting uikjale iut
deng un apa ka. 10 Un net hidi Yesus kon, un lako tek totoang atuil man
hmunan nu muid Yesus sas. Dedeng na oen nakbua nabael nol dael ili.
Oen kon matan uin kodo nol in nangan Yesus in mate ka. 11 Maria lako
lius se one la kon un tekas noan, “Tasao le mi dalen sus nabale lia? Sus
bakun tia, ta Yesus nuli pait son! Apin auk tutnaal Una, hahalas!”
Mo oen totoang situn noan, “Hoe! Ku nole ela deken!”

✡ **16:7** Matius 26:32; Markus 14:28

* **16:8** In dula dais Yunanin man blaan dui nol banan dui ngas, dul laok pes se bango 8 la sii. Markus hep un dehet ta nini lalan dua: mesan na blatas (Markus 16:9-20), mo mesan na pait tam dadaen tuun (Markus 16:9-10). Muding atuil in tana man taan batur Markus Dehet tia ngas, in hepa dua nias, oen dulas deng klupu. Dehet dua nias, nahdeh deng Yesus in nuli pait deng Un in mate ka, nol atuil man parsai se Yesus sas osa-lalan na.

Lamtua Yesus tulu-balang apa ka bel atuli at dua pait
(Lukas 24:13-35)

12 Hidi nam, Yesus atulin in muid Una ngas at dua lakos el ingu mesa.
Se lalan hlala kon, Yesus tulu-balang apa ka bel one, nini tuladang kisa.
Mo nesang lo kon, oen duas tadas taan Una. 13 Tiata oen duas pait lakos
lius oen tapan nas kon, oen tek noan, “Hoeh! Mi hii napat le! Apin kaim
tutnaal Yesus se lalan nua!”
Mo oen tapan nas totoang situs duas noan, “Hoe! Mi aa nole ela deken!”

Lamtua Yesus tulu-balang apa ka bel Un ima-ii las totoang
(Matius 28:16-20; Lukas 24:36-49; Yuhanis 20:19-23; Dehet deng Aan in Nutus sas 1:6-8)

14 Hidi na kon, Yesus tutnaal nol Un ima-ii hngul esa kas, se oras oen in
daad le kaa ka. Un kaing oen noan, “Hoe! Mi in bon batu kia! Atuli tek
mi son noan, oen net Auk son nini oen matan beas esan, mo mi dai parsai
lo kia! Mi tek le, oen totoang nole! Ta Auk esang maang lolen son nian.
Meman Auk mateng, mo halas ni, Auk nuling pait son! Mi ngat esan tuun.
15 Tiata, mi musti laok papmes apan-kloma ki le tek atuli las totoang deng
Auk Dehet Dais Banan ni tia.✡ 16 Asii man parsai Au, nol haup in sarani
kam, mam Ama Lamtua Allah bel boa-blingin una, le halin un haup in
daad napiut nol Ama Lamtua Allah se sorga. Mo asii man parsai lo kam,
mam un haup in hukung, nol Ama Lamtua Allah hutun soleng una, le daad
napiut se likun. 17 Nol atuil in parsai Au ngas, mam oen tao taad herang
bili-ngala, le halin atuli las totoang tana, noan, oen in kuasa ka, meman
maa deng Ama Lamtua. Tuladang el, mam oen nulut nal uikjale kas nini
Auk ngala ngia. Nol mam Ama Lamtua Allah tao oen le aa nini dais didang
man oen tanan lo. 18 Hidim, eta oen kil tom ul in muik lasong tam, oen
niun tom laos kon no, oen tom in daat lo'. Mo eta oen nene iman nas se
atuil in ili ngas bon, le nodan beles sam, atuil nas banan meman.”

Lamtua Yesus sake lako sorga
(Lukas 24:50-53; Dehet deng Aan in Nutus sas 1:9-11)

19 Aa hidi nol Un ima-ii las ela kon, Ama Lamtua Allah nikit sakeng Yesus
lako sorga. Se na Yesus daad se Ama Lamtua Allah halin kanan na, le Oen
duas kil bandu leo-leo.✡
20 Hidi kon, Un ima-ii las, daek muid Un in leka ka. Oen lakos se ola-ol
le tek atuli las totoang deng Dehet Dais Banan na. Nol Ama Lamtua Allah
beles kuasa, le oen tao nal taad herang bili-ngala, banansila el asa man
Yesus in tek oen son na. Atuli mamo parsai se Yesus, undeng oen taan son
noan, Dehet Dais Banan na, meman tom baktetebes.

[MARKUS HEP UN SURAT TA, MUID IN DULA DIDANG HMUNAN NUA NGAS

Nikit bihaat at tilu las lakos lius Petrus nol atuil in leo-leo nol una ngas
kon, oen tekas totoang asa man oen in ming son deng atuling muda ka in
teka se niut utu kua ka. Hidim, Lamtua Yesus esa man prenta Un ima-ii
las, le laok tek Un Dehet Dais Banan na se ola-ola, se papmes apan-kloma
kia. Dehet Dais Banan nia, man tulu lalan le halin Ama Lamtua Allah bel
boa-blingin atuli li deng oen in kula-sala ngas, halin oen nulis tutungus
nol Una.
Dehet Dais Banan nia, meman tom baktetebes. Tiata un tahang napiut
didiin hidi nutus taan lo.]

✡ **16:15** Dehet deng Aan in Nutus sas 1:8 ✡ **16:19** Dehet deng Aan in Nutus sas 1:9-11

Dehet Banan deng Lamtua Yesus, muding Lukas

Tasao le Lukas dul dehet nia

1-3 Ama Teofilus* man auk in todan.
Boa-blingin.
Atuli mamo dul soba-naan dehet deng dasi-dais man in daid son se kaim hlala kia ngas. Dehet oen in dulang nas muid apa lo, mo kaim taan haup dehet nas deng Lamtua Yesus nenan nas, nol atuil didang man net nol matan esan nas. Totoang oen in dehet tas le, lam muid baktetebes Ama Lamtua Allah in hid meman son lo-lolo hmunan nua ka.
Tiata auk tinang dais nas totoang nol babanan, kilan deng dehet ta peke ka. Hidim auk nutus le dulas totoang nol babanan, muid un lalan. Nini ela lam, ama taan asa man in daid son na nol baktetebes. 4 Nol ama kon parsai noan, asa man atuli las in dehet son na, dehet in nole-lilung lo. Totoang nas, baktetebes ela!

Ama Lamtua ima-ii deng sorga, tek meman deng Yuhanis in Sarain Atuli ka, in dadi ka

5 Dehet ni un peke ka elia: dedeng laih Herodes kil bandu se propinsi Yudea ka, muik atuling mes ngala Sakarias. Un na mo, at mes deng tulu agama Yahudi las. Nol un kon at mes deng tulu agama man in se upung Abia buan na ngas. Sakarias sapa ka, ngala Elisabet. Elisabet nam kon upu-aan deng tulu agama las, lole un nam mo upung Musa kaka Harun in hua-koet.✡ 6 Oen duas nuil lolo-lolo muid Ama Lamtua Allah prenta las nol atorang ngas totoang. Atuli kon todan one. 7 Oen duas kon blalan son, mo muik aan lo, lole Elisabet maan in hua ana ka tema son.
8 Oe mesan na, Sakarias nol un buan Abia las haup oras in dake se Um in Kohe-kanas Tene ka, se kota Yerusalem. 9 Muid oen in nuil-nola ka lam, tulu agama las pel lot, le taan noan asii man taam laok se Um in Kohe-kanas Tene ka Kamar in Niu Dudui ka. Se na lam, atuling na musti tuun kai bui bingis se Ama Lamtua Allah sila-mata. Dedeng na, lot ta nahi tom Sakarias. 10 Kon nam un taam lako. Oras un tuun kai bui bingis se kamar ra dalen na ka, atuil hut mamo kas kohe-kanas se kintal la. 11 Nahkitu lam, Ama Lamtua Allah ima-ii mes deng sorga maa dil se maan in tuun kai bui bingis sa halin kanan na.
12 Ngat net ela kon, Sakarias lii isi, didiin un taan le tao elola ka lo. 13 Mo ima-ii in deng sorga ka tekan noan, “Sakarias! Lii deken ne! Ta Ama Lamtua Allah ming ku in kohe-kanas sa son. Ta mam ku sapam ma hua bel ku tana-ana biklobe mesa. Ku musti ngali un ngala ka, Yuhanis. 14 Mam atuli hut mamo kon dalen kolo leo-leo nol mia, undeng mi haup aan son. Mam tana-ana ni tao ku dalem kolo. 15 Ama Lamtua Koo Niu ka leo-leo nol una, kilan deng un ina ka in beeh una ka. Un musti luil totoang in ninu man tao le mahu ngas. Oras un tene maa ka, Ama Lamtua Allah

* **1:1-3** Ngaal *Teofilus* sa se dais Yunanin nam nahin na noan, ‘atuil man in namnau Ama Lamtua’. Ni Lukas buk hmunan na, man un dulan bel Teofilus. Lukas buk nomer dua la, *Aan in Nutus sas Dehet tas.* ✡ **1:5** Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis mesa la 24:10; Dehet in Puit deng Dale Mesir 7:7

pake un daid atuil tene.✡ 16 Mam un hanet atuil Israel mamo le bali muid
oen Tuang nga, na Ama Lamtua Allah. 17 Un oen-lalin na nol un in kuasa
ka parsis el upung Elia, man Ama Lamtua mee-baha deng hmunan nua
ka. Un maa muna deng kit Tuang nga. Un tao atuil blalan nas le namnau
oen anan nas pait. Nol atuil in bali kudi Ama Lamtua ngas, un bali oen in
nuli ka kon, le halin oen bali muid Ama Lamtua in koma ka. Nini ela lam,
un tao atuli las le oen dalen nas sium Lamtua in maa kia."✡
18 Mo Sakarias ketan bali ima-ii na noan, "Elol na la?! Auk nol auk
sapang ngi blalan son nian nam, taon elol le auk taan noan nias totoang
bisa dadis sa?"
19 Kon nam ima-ii na siut noan, "Auk niam Gabriel, Ama Lamtua Allah
atulin in loka-tadu ka. Un esa man lok auk le maa tek dais banan ni bel
ku.✡ 20 Mo ku dai parsai auk in teka ki lo. Tiata, taad deng ku in nodan na
elia! Ku meem ma nudu', le ku aa nal lo deng leol neot nia, didiin oras mi
in haup tana-ana ka ka. Mam ku ngat esa tuun! Ta asa man auk in teka
ni lius oras sa lam dadi."
21 Atuil hut mamo man kohe-kanas se likun na ngas nangan hapun lo,
lole Sakarias puti taan lo tuun nam. 22 Mo oras un puit maa ka, un aa nal
lo son. Hidim un bel taad nini ima ka, tukun nam oen tana noan, Ama
Lamtua tulu belen dais in muun isi mes se Kamar in Niu Dudui ka.
23 Oen oras in dake ka hidi kon, Sakarias pait lako uma. 24-25 Nesang lo
kon Elisabet behe. Kon un huni se uma dalen tukun, didiin bulan lima.
Un aa noan, "Naka Ama Lamtua! Undeng Un tulu Un dalen banan na bel
auk son. Eta auk haup in hua-koet son nam, atuli las tao nahmaeng auk
pait lo ka."

Ama Lamtua ima-ii deng sorga maa tutnaal Maria

26 Dedeng Elisabet in behe ka laok bulan eneng kon, Ama Lamtua Allah
lok Un ima-ii mes deng sorga, le lako se ingu mes ne propinsi Galilea, ngala
Nasaret. Ima-ii na ngala Gabriel. 27 Se Nasaret muik tana-bihatang mes
ngala Maria. Maria na mo biklobeng mes ngala Yusuf neleng son. Yusuf
na mo laih Daud in hua-koet. Tiata ima-ii Gabriel laok tutnaal Maria.✡
28 Un tulu apa ka bel tana-bihatang na, le tekan noan, "Boa-blingin baat-
ana! Ama Lamtua Allah huil nal ku son, le tao dais banan mes bel ku.
Ama Lamtua Allah kon leo-leo nol ku, Maria."
29 Ming ela kon, Maria nangan taan asa man ima-ii na in teka ka lo. Un
nangan taan le in teka na nahin na saa ka lo. 30 Kon nam ima-ii na tek
napiut noan,
"Maria! Lii deken!
Ta Ama Lamtua Allah kom le tulu bel ku Un dalen banan na.
31 Nesang lo ka kam, ku behe,
hidim ku hua tana-ana biklobeng mesa.
Ku musti ngali Un ngala ka, *Yesus*.†
32 Mam Un daid Atuil tene.
Nol Un nam Aan deng Ama Lamtua Allah man Lapa Dui Hihidi ka,
man Ama Lamtua noken noan, 'Un na mo, Auk Anang esa.'
Mam Ama Lamtua Allah nikit Un le kil bandu,
banansila el Un upu kia-kaon laih Daud.
33 Un man kil bandu napiut taung atuil Israel las.‡

✡ **1:15** Buk in Kahi 6:3 ✡ **1:17** Meliaki 4:5-6 ✡ **1:19** Danial 8:16; 9:21 ✡ **1:27** Matius 1:18

† **1:31** Se dais Ibranin nam, *Yeshua* nahin na noan 'Ama Lamtua Allah bel boa-blingin atuli lia'. 'Yeshua' se dais Yunanin nam *Yesus*. Tinang kon se Matius 1:21. ‡ **1:33** Dais Yunanin dul noan, 'Un prenta Yakob um isin nas'. Un nahin na noan, 'Un prenta atuil Israel las'.

Ta Un in prenta ka hidi nutus taan lo.”✡
34 Mo Maria ketan ima-ii Gabriel la noan, “Auk niin nakbuan net nol
biklobe mes lo bii kon! Lam taon elol le auk beheng nga?”
35 Kon ima-ii na situn noan, “Elia! Mam Ama Lamtua Allah Koo Niu ka
maa se ku. Nol Ama Lamtua Allah in Lapa Dudui ka nini Un kuasa la, le
buba-kabut ku. Nini ela lam, tana-ana man ku in hua na, niu baktetebes,
lole mam Ama Lamtua Allah noken noan, Un nam Auk Anang esa.
36 Herang deken! Ta ku nenan mes ngala Elisabet kon behe son. Un
blalan son ta atuli tek noan un hua lo ka. Mo halas ni un behe laok bulan
eneng son. 37 Ta taung Ama Lamtua Allah lam, totoang bisa dadi!”✡
38 Hidim Maria siut noan, “Banan. Auk niam Ama Lamtua Allah atulin
in loka. Nang le totoang daid muid ku in teka ka. Auk tade le muid Ama
Lamtua in koma ka.”
Hidi kon ima-ii in deng sorga na lako nang una.

Maria lako meo Elisabet

39-40 Kaliut nal lelo ila lo, kon Maria lalaba bok deng Nasaret le lako
Sakarias ingu la, man ne leten deng propinsi Yudea. Lius se ua tukun
nam, un taam lako se Sakarias uma, le boa-blingin nol Elisabet.
41 Nikit Elisabet ming Maria in biu le aa noan boa-blingin na kon, tana-
ana in se un tain dalen na ka sapan. Ti Ama Lamtua Koo Niu ka maa tama
se Elisabet. 42 Tiata un aa mumuun le tek noan, “Maria! Mam atuli las nikit
sakeng ku ngalam ma lapa dui deng totoang bihaat in ne apan-kloma ki
ngias! Mam atuli las kon nikit sakeng tana-ana in ne ku taim ma dalen na
ka! 43 Auk kon haup in naka, undeng auk Lamtuan na ina ka maa tutnaal
nol au. 44 Apin ku taam maa biu, le aa boa-blingin nol au ka, auk anang in
ne auk taing ngi dalen nia ki, sapan, undeng dalen kolo. 45 Ama Lamtua
Allah tulu Un dalen banan na bel ku son, undeng ku parsai noan, Un daek
muid Un in hida ka.”

Maria naka-naka Ama Lamtua Allah

46 Maria aa noan,
“Deng auk daleng ngi esa-esa kia,
auk nikit sakeng Ama Lamtua ngala ka lapa-lapa!
47 Auk daleng ngi kolo isi,
undeng Ama Lamtua Allah bel boa-blingin au!
48 Un tinang auk babanan son,
molota auk niam Un atulin in loka-loka man muik nahin lo.
Ninin deng oras nia, mam totoang atuli li nangan noan auk niam,
bihaat man ulat banan dudui,✡
49 undeng Ama Lamtua tao bel auk dasi-dais in herang.
Un nam Kuasa Dui Hihidi nol Niu Dui.
50 Ama Lamtua Allah tulu dael kasiang tutungus bel totoang atuil in todan-
lahing se Una ngas,
deng in hua-koet mesa, lako in hua-koet tenga las.
51 Un nini Un in kuasa ka,
le tao didaa atuil in bon batu ngas.
52 Un tao nahu atuli-atuil in kil kuasa ngas,
undeng oen in koaok daat ta.
Mo Un nikit sakeng atuil in tao apa ka deng dadale ngas.✡
53 Un nalo atuil in lubung ngas didiin silis,

✡ **1:33** Samuel dua la 7:12, 13, 16; Yesaya 9:7 ✡ **1:37** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 18:14
✡ **1:48** Samuel mesa la 1:11 ✡ **1:52** Ayub 5:11; 12:19

mo Un nulut soleng atuil in muki ngas
le lakos nol iman mosa.
54 Un tulung Un atulin Israel las,
nol tulu Un in namnau one ka tutungus.
55 Hmunan nua, Un butu-kil in hida nol kit upu kia-kaon nas,
upung Abraham nol un in hua-koet tas totoang.
Halas ni in hida na butu-kil napiut.”✡
56 Maria daad nol Elisabet bulan tilu, hidi halas-sam un pait lako uma, ne Nasaret.

Elisabet hua Yuhanis

57 Oras sa maa lius kon, Elisabet hua tana-ana biklobeng mesa. 58 Dehet na holhising lako se un nenan nas nol iung na isin na totoang, noan, Ama Lamtua Allah tulu Un dalen banan na, le bel Elisabet tana-ana mes son. Kon oen totoang dalen kolo.
59 Nikit tana-ana na umur lelo paul kon, oen sunat un muid atuil Yahudi las atorang nga. Hidim oen le ngali tana-ana na, Sakarias muid un ama ka ngala ka.✡ 60 Mo un ina Elisabet dai tao lo, le tek noan, “Ela deken! Un ngala ka, musti Yuhanis!”
61 Mo oen situn noan, “Tasao le huil ngaal Yuhanis sia? Muik tahan atuli mes lo kon deng mi nenan nias, man muik ngalan ela!” 62 Hidim oen aa nol Sakarias nini in tulu, le ketan noan un kom le ngali tana-ana na ngala asii la.
63 Kon Sakarias tulu le nodan baut in dula. Ta oen kat belen, ti un dul noan, “Un ngala Yuhanis!” Kon nam atuli las totoang hera-herang.
64 Nahkiut tuun nam, Sakarias meen in nudu' na banan meman. Hidim un nikit in naka bel Ama Lamtua Allah. 65 Ta totoang atuil in daad dadani se na ngas lii nol herang. Kon nam dehet na holhising deng baha laok baha, didiin totoang atuil in se leten-leten deng propinsi Yudea ngas kon ming hapu. 66 Atuil in ming dehet na ngas nangan-nangan noan, “Langa son, le Ama Lamtua in kuasa ka leo-leo nol tana-ana na. Ta eta un tene maa kam, un daid atuil tuladang elola le?”

Sakarias naka-naka Ama Lamtua Allah

67 Nikit Sakarias aa nal pait tukun nam, Ama Lamtua Koo Niu ka maa tama se una. Tiata un tek noan,
68 “Naka Ama Lamtua Allah, atuil Israel las, Lamtuan na!
Ta Un maa son, le sui Un atulin nas,
halin nam oen banansila el ata ka pait lo.
69 Ama Lamtua nikit Atuli mesa, man in kuasa ka muun isi,
le mam bel boa-blingin kita.
Un nam deng laih Daud in hua-koet.
70 Ama Lamtua hid nias meman son deng hmunan hesa kua,
nini Un mee-baah in muid Un tutungus sas.
71 Halas ni Un le sao kit
deng kit musu las,
nol atuli-atuil man pesang dael nol kita ngas.
72-73 Un tulu Un dalen banan na bel kit upu kia-kaon nas,
undeng Un nangan nakekeon Un in hid one ka,
man Un butun nol upung Abraham.
74 Un sao kit son deng kit musu las,

✡ **1:55** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 17:7; Samuel mesa la 2:1-10 ✡ **1:59** Atorang deng Tulu Agama las 12:3

le halin kit todan-lahing se Una,
nol in lii-tidu lo.
75 Un sao kit son,
le halin nam kit in nuli ki niu, nol lolo tutungus se Un sila-mata ka.
76 Yuhanis! Ku niam, auk anang.
Mam atuli li taan noan, ku niam mo, Ama Lamtua Allah man Lapa
Dui Hihidi ka mee-baha.
Mam ku laok tek atuli las,
le oen sodo-sium Tuang in maa kia.✡
77 Nol ku laok tulu lalan bel Ama Lamtua atulin nas,
le halin oen taan noan oen haup boa-blingin,
undeng Ama Lamtua kose soleng oen in kula-sala ngas.
78-79 Ama Lamtua dalen na duda nol namnau kita,
tiata Un bel kit dola balu,
banansila el leol balu, man kil langa balu.
Kit laok ne mitang dalen,
nol lii in mate,
undeng kit daem nol Ama Lamtua lo bii,
mo mam Un bel kit langa le pel nol kit lakong se lalan in dame ka."✡
80 Hidi kon lelon laok lelon nam, Yuhanis tene keko lako. Ama Lamtua
Koo Niu ka kon tao tes una. Un tene maa kon, un lako daad se maan in
muik atuil lo, didiin un nikit un osa la bel atuil Israel las.

2

Maria hua Lamtua Yesus (Matius 1:18-25)

1-2 Dedeng Kirenius daid gubernur se Siria, lahing tuan Agustus sa puting
prenta mes elia, "Totoang atuil man hutu-atan deng pamarenta Roma la in
kuasa ngas, musti pait oen ingu-mana las le muid in sensus!" Pamarenta
Roma la in kaih un hutu-atan nas laih hmunan na ka, na. 3 Tiata atuli las
totoang pait oen ingu-mana, le muid sensus.
4-5 Lam dedeng na, Yusuf daad se iung Nasaret ne propinsi Galilea. Un
neleng Maria, man behe son. Yusuf na mo laih Daud in hua-koet, tiata un
musti pait lako laih Daud kota la, Betlehem, ne propinsi Yudea le muid
sensus.
Undeng na le oen duas bok lakos se kota Betlehem. 6 Oen lakos lius se
luas nesang lo kam, Maria oras in hua ka maa lisu. 7 Mo se na, oen haup
kamar se um in hani ngas lo. Tiata oen tamas lakos se okat mesa. Kon
nam Maria hua Ana hmunan na, Aan biklobe. Hidim oen duas losen nini
kitu, le nene laok se hmukit tas poo ka.

Ama Lamtua Allah tek atuil in lolo-poa ngas

8 Duman na, atuil in lolo-poa hmukit at ila lo, melang le doh oen laen
nol lae-blai las se epe mesa, se kota la likun na.
9 Nahkiut tuun nam, oen ngat net Ama Lamtua Allah ima-ii mes deng
sorga. Hidim Ama Lamtua langa ka kaloe pukiu one, kon oen lii isi. 10 Mo
ima-ii na tekas noan,
"Mi lii deken, le hii babanan ne! Ta auk maa le tek mi deng dais banan
mesa. Totoang atuil in ming haup dais ni ngias, taon elola ko dalen
kolo.
11 Dais banan ni isin na elia:

✡ **1:76** Meliaki 3:1 ✡ **1:78-79** Yesaya 9:2

Leol ni bihatang mes hua Kristus son, ne Betlehem, laih Daud kota la!
Kristus na mo, Atuling man Ama Lamtua Allah in hid meman son,
deng lolo hmunan nua ka.
Ama Lamtua tunang Un maa le bel boa-blingin atuli li deng oen in
kula-sala ngas!
Una, man mam atuli li haman noan, ‘Lamtua!’
12 Mam mi in taan Una ka elia: mi tutnaal tana-ana blutu mea mesa, man
losen nini kitu. Un nini ne hmukit tas poo ka dalen.”
13 Un tek hidi ela kon, nahkitu lam Ama Lamtua Allah ima-ii deng sorga
mamo isi maas le nakbuan nol una. Hidim oen naka Ama Lamtua nini in
tao dani noan,
14 “Kaim nikit sakeng Ama Lamtua Allah ngala ka lapa-lapa!
Un man daad le kil bandu se apan man lapa dui hihidi kua.
Ama Lamtua Allah le tao daem atuli-atuil in se dale-dapang nias,
man tao Un dalen kolo ngas!”
15 Hidi nam, Ama Lamtua ima-ii las pait lakos sorgas. Kon atuil in lolo-
poa ngas tek apa noan, “Hoe! Maa le kit laok Betlehem, le tinang tana-ana
mea na le! Ta Ama Lamtua tek kit dehet na son nan.”
16 Kon nam oen lalaba tuun lakos bus el Betlehem. Lius se luas kon oen
tutnaal Maria nol Yusuf. Oen kon ngat net Tana-ana blutu mea na, nini se
hmukit tas poo ka dalen.
17 Nikit oen ngat net Tana-ana na kon, oen dehet noan, “Apin Ama
Lamtua Allah ima-ii deng sorga tek kaim son deng Tana-ana nia!” Hidi
nam oen dehet beles totoang asa man oen in tutnala ka.
18 Ming atuil in lolo-poa ngas in dehet ela ka kon, oen totoang herang-
herang. 19 Mo Maria pesang totoang in dading nas se un dalen na. Nol un
nangan ete-ete le nuting nahin na elola. 20 Hidi kon atuil in lolo-poa ngas
pait lakos oen laen nol lae-blai las. Oen nikit sakeng Ama Lamtua Allah
ngala ka lapa-lapa. Oen nodan mamo se Una, undeng oen in ming nol in
neta ka, tom nol asa man Ama Lamtua ima-ii la in teka ka.

Tana-ana blutu mea na, oen ngali Yesus

21 Hua hidi Tana-ana na lelo palu lam, oen sunat muid upung Musa
atorang nga. Kon Un ina-aman nas ngali, ‘Yesus’. Ngaal na ka, ngaal man
ima-ii in deng sorga ka in tek oen son, se oras Un ina ka in beeh Un lo bii
ka.✡

Oen nol Yesus lako se Um in Kohe-kanas Tene ka

22 Muik atorang mes deng upung Musa, man tek noan, bihaat man hua
hidi nal lelo buk aat ta, musti laok tao muid hadat in hiti-lingin, le tao
niu apan se Um in Kohe-kanas Tene ka. Nini ela lam, oen boel in taam
se Um in Kohe-kanas sa pait, el in biasa ka. Tiata Yusuf nol Maria lakos
kota Yerusalem, le tao muid hadat na. Kon oen kil nol Yesus, man ana
blutu mea nabale, lako se Um in Kohe-kanas Tene ka dalen, le sao Un daid
Ama Lamtua nena.✡ 23 Oen tao muid Ama Lamtua atorang man tek noan,
“Bihaat in hua aan hmunan na, eta aan biklobe lam un musti sao tana-ana
na le daid Ama Lamtua nena.”✡ 24 Eta sao tana-ana na bel Ama Lamtua
muid Un atorang nga lam, un ina-aman nas musti bel tiul-tuan ina-lakin,
tamlom hmuktai ana dua, le daid in tunu-dadung. Tiata Yusuf nol Maria
daek muid atorang na.✡

✡ **2:21** Lukas 1:31; Atorang deng Tulu Agama las 12:3 ✡ **2:22** Atorang deng Tulu Agama las 12:1-8 ✡ **2:23** Dehet in Puit deng Dale Mesir 13:2, 12 ✡ **2:24** Atorang deng Tulu Agama las 12:6-8

Simeon tek noan Tana-ana Yesus sa nam mo, Kristus, man Ama Lamtua Allah hid son na

25-26 Dedeng na, muik blalan mes ngala Simeon, daad se kota Yerusalem.
Un nam mo, atuil in dalen lolo nol kom isi le net Ama Lamtua. Ama Lamtua
Koo Niu ka tek un son noan, mam un net Kristus le, halas-sam un mate.
Kristus na, man mam bel boa-blingin atuil Israel las.
27 Leol na, Ama Lamtua Koo Niu ka pel nol Simeon lako Um in Kohe-
kanas Tene ka, tom nol Yesus ina-aman nas in kil nol Un lako se la, le
sao daid Ama Lamtua nena ka. 28 Ngat net Tana-ana na kon, ama Simeon
simun le kokon, hidim un naka Ama Lamtua Allah, le tek noan,
29 “Naka Ama Lamtua!
Ta Ama Lamtua daek muid asa man Un in hid au ka son.
Tiata Ama Lamtua bisa sao auk tia,
le halin nam auk mateng nol babanan,
30 ta auk net Atuling man Ama Lamtua tunang maa,
le bel boa-blingin kaim deng kaim in kula-sala ngias sa son!
31 Ama Lamtua pake Tana-ana nia,
le bel boa-blingin bangsa-bangsa lias totoang.
32 Mam Un banansila el langa in kaloe',
man kil in todan bel Ama Lamtua bangsan Israel las.
Un kon banansila el langa,
man tulu Ama Lamtua lalan na
bel totoang bangsa didang ngas sa.”✡
33 Ming ela kon, Yusuf nol Maria herang isi nol asa man ama Simeon in
aa deng oen Anan na ka. 34 Hidi nam, Simeon aa le bel oen hangun. Un
kon tek Maria noan, “Yesus mama! Mam atuli hut mamo se Israel hutun
soleng maam Ana kia. Mo oen in tao saol Una ka, mam tom bali one.
Maam Ana ki kon, tao atuli hut mamo dalen kolo. 35 Nini ela lam, mam
Ama Lamtua tek tulu-balang totoang atuli li dalen in banan-daat ta. Mo
ku, Maria, mam haup in susa-daat ngele, banansila el suli in hai tama lako
se ku hupum ma ka.”

Ina Hanaa nodan mamo se Ama Lamtua, undeng Yesus

36-37 Se Um in Kohe-kanas Tene ka kon muik blalan bihatang mesa, ngala
Hanaa. Un umur buk palu beas aat son. Un ama ka, ngala Fanuel deng
ngaal Aser. Un saap hidi taun iut kon, un sapa-bikloben na mate nang
una. Upung Hanaa nam mo, Ama Lamtua Allah mee-baha. Un in daek
lelo-duman na, kohe-kanas nol telang se Um in Kohe-kanas Tene ka, le
todan-lahing Ama Lamtua Allah.
38 Dedeng Simeon in aa nol Yusuf duas Maria ka, blalan bihatang na
maa dadani le hii one, kon un naka-naka Ama Lamtua Allah. Hidi nam,
un aa deng Yesus apa ka, bel totoang atuil in nata-natang Lahing man Ama
Lamtua hid son, le tunang maa halin sao puting bangsa Israel las sa.

Yusuf, Maria, nol oen Anan Yesus pait lakos iung Nasaret

39 Daek muid upung Musa atorang ngas totoang hidi se kota Yerusalem
kon, Yusuf nol Maria pait lakos propinsi Galilea, se oen ingu la, iung
Nasaret.✡ 40 Kon oen Anan Yesus tene maa, Un apa ka kuat-tes, hidim
Un taan taplaeng, nol Un kon nangan taan dasi mamo. Ama Lamtua Allah
kon tulu dalen banan na bel Una.

Yesus se Um in Kohe-kanas Tene ka

✡ **2:32** Yesaya 42:6; 49:6; 52:10 ✡ **2:39** Matius 2:23

41 Taun-taun nam, Yusuf nol Maria lakos kota Yerusalem, le muid fesat
Paska se las.✡ 42 Oe mesan na, dedeng Yesus umur taun hngul dua kon, oen
leo-leo lakos se Yerusalem le muid fesat Paska el in biasa ka. 43-44 Lelo-leol
Paska las mana le hidis kon, Yusuf nol Maria pait lakos el Nasaret, leo-leo
nol atuil hut mamo man in pait lakos Galilea ngas. Mo oen taan lo, molota
Yesus dada bii ne Yerusalem. Oen bali le Un laok leo-leo nol Un tapan nas.
Mo didiin lelo-maun kon, oen net Un lo. Tiata oen lako-pait le nuting Un
se oen nenan nas nol oen tapan nas. 45 Undeng tutnalan lo, tiata oen pait
lakos Yerusalem le nuting Un se lua.
46 Lakos lius se uas kon, oen nuti-nuting Un didiin lelo tilu, halas-sam
tutnalan se Um in Kohe-kanas Tene ka dalen. Un daad le keket-ketan nol
guru-guru agama Yahudi las. 47 Totoang atuil in ming Yesus sas hera-
herang, undeng Un nangan taan isi baktetebes, isin deng Ama Lamtua
Allah in Dula ngas. Un kon siut nal oen in ketan Una ngas nol banan.
48 Net ela kon, Un ina-aman nas nahkitu nol herang. Hidim Un ina ka tek
noan, “Yesus! Tasao le Ku tao sus kaim eli lia? Auk nol Ku amam mi net
lalan lo nol kaim nangan Ku isi, hidim kaim lako-pait pukiu le nuting Ku!”
49 Mo Yesus siut noan, “Tasao le maam nol paap susa-kae in nuting Au
kia? Mi taan esan tuun! Auk muik in dake ne Auk Amang ngi Uma.” 50 Mo
oen nangan taan Un in aa na nahin na isi lo.
51 Hidi nam oen tilus pait lakos Nasaret. Yesus muid Un mama nol papa
in prenta ngas. Kon Un mama pesang dais nas totoang se un dalen na.
52 Yesus tene le maa, Un koon na tuan nol kil taan apa ka keko lako. Ama
Lamtua Allah nol atuli li kon namnau Una.✡

3

Yuhanis in Sarain Atuli ka nikit un osa la
(Matius 3:1-12; Markus 1:1-8; Yuhanis 1:19-28)

1-2 Dedeng na Tiberius daid kaiser le kil bandu se Roma taun hngul
lima son. Pontius Pilatus daid gubernur se propinsi Yudea. Herodes daid
gubernur se propinsi Galilea. Herodes kaka Filipus, daid gubernur se
propinsi Iturea nol propinsi Trakonitis. Nol Lisanias daid gubernur se
propinsi Abilene.*

Hanas nol Kayafas kon daid tuang tene deng tulu agama Yahudi las se
kota Yerusalem.

Lam oras na, Yuhanis, Sakarias ana ka, daad se maan in ete tuun katang
nol ingu las. Se na, Ama Lamtua Allah bel Un in hida ngas se Yuhanis.
3 Ming hidi kon, Yuhanis lako se totoang ingu-iung man in dadani nol
palun Yordan nas, le tek atuli las noan, “Mi musti hao, le nang soleng
mi in kula-sala ngas totoang, halin nam Ama Lamtua Allah kose soleng

✡ **2:41** Dehet in Puit deng Dale Mesir 12:1-27; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 16:1-8 ✡ **2:52** Samuel mesa la 2:26; Dasi-dais Lila 3:4

* **3:1-2** Pamarenta Roma la pake atuil Yahudi mesa, ngala *Yosefus*, le dul sejara deng negara Israel se dedeng na. Un kon dul deng atuil in kil prenta ngas nol oen nenan nas. Undeng na le kit tana noan, Herodes in mo nia ki ngaal didang nga *Herodes Antipas*. Un ama ka mo, *Herodes Tene* ka (Matius 2:1-22; Lukas 1:5). *Filipus* in mo bango nia ki, Herodes Antipas kaka ka. Filipus ama ka kon Herodes Tene; un ina ka ngala Kleopatra, bihaat deng Yerusalem. Un saap nol Salome, Herodias ana ka. *Filipus* in mo peke 3:19 ki ki, na *Filipus* didang pait. Un nam Herodes Antipas palin. Un ama ka kon Herodes Tene ka; mo un ina ka ngala, ina Mariamne. Un saap nol Herodias. Oen duas anan na ngala Salome. Mo un kaka Herodes Antipas kat lai-niin un sapa-bihatan, Herodias. (Matius 14:3; Markus 6:17; Lukas 3:19).

mi in kula-sala ngas. Hidim mi musti sarani, le halin daid tada noan, mi
babanan nol Ama Lamtua son.”
4 Hmunan nu, Ama Lamtua mee-baah Yesaya ka dul son deng Yuhanis
noan,
“Muik atuli mes ne maan in muik atuil lo haman tek mumuun noan,
‘Totoang atuli li mana-mana le daek babanan lalan na, halin sium Ama
Lamtua in maa kia!
Tao titu lalan na le sodo-sium Una.
5 Boa titu dale hnubun nas.
Tutu leten nas le tatai.
Tao titu lalan hilu las.
Lalan buk-bakin nas taos le doson.
6 Nang le totoang atuil in deng bangsa-bangsa li ngias,
taan haup noan,
Ama Lamtua le bel boa-blingin atuli li deng oen in kula-sala
ngas.’ ”✡
7 Atuli hut mamo maa deng ola-ol le nodan Yuhanis sarain one. Mo un
baet oen noan, “Hoe! Atuil in nole-lilung daat me! Mi niam tuladang el
ul in muik lasong nga! Mi bali le mi putim nal deng Ama Lamtua hukung
nga nini lalan in hlak le pesang deng mi in kula-sala ngas se! Loo! Ta
nesang lo ka kam, Ama Lamtua nahu hukung bel totoang atuil man pesang
baktetebes lo ngas.✡ 8 Mi nangan noan, ‘Auk haup in hukung lo, undeng
auk niam upung Abraham in hua-koet’ deken! Ta hapun deng ol le ela
la? In ela na tulung nal mi lo, undeng na tao mi le daid atuil niu lo. Ama
Lamtua daek nal batu-baut nias le daid upung Abraham in hua-koet. Auk
tek mia le! Tulu mi in nuli ka noan, mi bali kudi nang soleng mi in kula-
sala ngas son, le muid se Ama Lamtua.✡ 9 Mi musti daek dais banan nas.
Eta lo kam, Ama Lamtua hukung in naih tom mia ka, ngele, banansila el
atuli dait soleng kai ina ka deng klaput ta nini taa. Ela son na! Kai ina in
muik isin banan lo ka, muik ambak lo! Tiata in banan dui ka, dait soleng
hidim pasang tamang lako ai dalen.”✡
10 Hidi kon atuil hut mamo kas ketan Yuhanis noan, “Tiata kaim musti
tao elola la?”
11 Kon un situs noan, “Eta ku muik kado dua lam, bel mes se atuil in
muik kaod lo ngas. Eta ku muik in kaa kam, bating bel atuil man muik in
kaa lo ngas.”
12 Hidim atuil in sium bea ngas maas le nodan Yuhanis sarain one. Oen
ketan un noan, “Ama guru! Kaim musti tao elola la?”✡
13 Un situs noan, “Mi kom in nole-lilung daat. Mo kilan deng leol neot nia,
mi musti daek lolo-lolo tia. Eta sium bea lam mamo dui deng pamarenta
la atorang nga deken. Nang le hutu las baen bea muid atorang nga.”
14 Muik tentara at ila lo kon se na. Oen ketan Yuhanis elia, “Etan kami
lam, elola la? Kaim musti tao elola la?”
Kon un situs noan, “Boel nuhu-dau atuli las duit tas muid mi in koma ka
deken. Nol tukut-klaa atuil dadahut deken. Molam mi musti dalen kolo,
nol gaji man mi in sium nol niu na.”
15 Ming un aa ela kon, atuli las totoang kisi apa le hulu-hulu noan, “Idaah!
Tamlom mo Yuhanis nia mo Kristus man hmunan nu Ama Lamtua hid son
le tunang maa ka le?!”
16 Mo Yuhanis kaing oen noan, “Hii babanan! Mam muik Atuling mes
le maa, Un uhu dui deng au. Suma daid Un atulin in loka-loka tuun kon

✡ **3:6** Yesaya 40:3-5 ✡ **3:7** Matius 12:34; 23:33 ✡ **3:8** Yuhanis 8:33 ✡ **3:9** Matius 7:19
✡ **3:12** Lukas 7:29

no, auk tatai lo.† Auk suma sarain mi nini ui tuun, mo mam Un in dake
ka uhu dui deng au. Ta mam Un tao inu mi dalen nas nini Ama Lamtua
Koo Niu ka. Nol Un tao niu mia, banansila el atuli in nini ai le loe soleng
hlukat ta. 17 Un hukung atuil in tao kula ngas, banansila el atuil in daek
klapa ngas nini angin, le huu soleng ael aha ka deng ael beas sa ka. Hidi
nam un pesang ael niu ka lako se tongleo dalen, mo loe soleng ael aha kas.
Ela kon nol atuil man in tao kula-sala ngas. Mam Kristus hukung one, nini
in pasang tamang oen lakos ai man in maet taan lo ka dalen."
18 Nini ela, Yuhanis tek nuting atuli las dasi mamo-mamo, nol tekas deng
Ama Lamtua Dehet Dais Banan na.
19-20 Dedeng na, Yuhanis kon aa langa-langa deng Herodes in tao kula
ngas. Un dehet ta elia: Herodes na mo, gubernur se propinsi Galilea. Un in
tao kula ka mamo isi son. Tuladang el un nuu nal un palin na sapa-bihatan
na, ngala Herodias. Molota un palin na nuli nabale, hidim dai nol Herodias
lo bii. Herodes lalan in nuli man tom lo na, man tao Yuhanis le kaing un
langa-langa, dadin nam Herodes koon-mali isi nol una la. Tiata Herodes
tadu un atulin nas daek Yuhanis le pasang tamang lako bui dalen.‡

Yuhanis sarain Lamtua Yesus (Matius 3:13-17; Markus 1:9-11)

21 Hmunan nua, oras oen daek Yuhanis lo bii ka, un sarain atuli hut
mamo. Nol un kon sarain Yesus. Hidi kon Yesus kohe-kanas, ti apan na
holsai. 22 Kon nam Ama Lamtua Allah Koo Niu ka niu maa se Una. Koo Niu
na tuladang el korkifi ka. Hidim muik fala mes deng apan nu tek noan,
"Ku niam, Auk Anang in namnau ka.
Ku tao Auk daleng ngi kolo tutungus."✡

Lamtua Yesus upu kia-kaon nas kilan deng ama Yusuf (Matius 1:1-17)

23 Dedeng Yesus nikit in tek atuli las deng Ama Lamtua lalan in nuli ka
ka, nataka le Un umur taun buk tilu. Atuli las tana ka noan, Yesus na mo
Yusuf ana. Yusuf upu kia-kaon nas, elia:
Yusuf ama ka ngala, Eli.
24 Eli ama ka ngala, Matat.
Matat ama ka ngala, Lewi.
Lewi ama ka ngala, Melki.
Melki ama ka ngala, Yanai.
Yanai ama ka ngala, Yusuf.
25 Yusuf ama ka ngala, Matatias.
Matatias ama ka ngala, Amos.
Amos ama ka ngala, Nahum.
Nahum ama ka ngala, Hesli.
Hesli ama ka ngala, Nagai.
26 Nagai ama ka ngala, Maat.
Maat ama ka ngala, Matatias.
Matatias ama ka ngala, Semein.
Semein ama ka ngala, Yosek.
Yosek ama ka ngala, Yoda.

---

† **3:16** In dula dais Yunanin esa ka dul noan, 'le loat un nahan na talin na tuun kon no, auk tatai lo.' Un nahin na noan, Yuhanis suma atuil ana tuun, tiata daid Lamtua Yesus ata in loka-loka tuun kon, un nataka kam tatai lo. ‡ **3:19-20** Les catatan kaki in ne Lukas 3:1-2. Ngat kon Matius 14:3-4; Markus 6:17-18. ✡ **3:22** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 22:2; Buk in Naka-nahalit 2:7; Yesaya 42:1; Matius 3:17; Markus 1:11; Lukas 9:35

27 Yoda ama ka ngala, Yohanan.
Yohanan ama ka ngala, Resa.
Resa ama ka ngala, Serubabel.
Serubabel ama ka ngala, Selatiel.
Selatiel ama ka ngala, Neri.
28 Neri ama ka ngala, Melki.
Melki ama ka ngala, Adi.
Adi ama ka ngala, Kosam.
Kosam ama ka ngala, Elmadam.
Elmadam ama ka ngala, Er.
29 Er ama ka ngala, Yosua.
Yosua ama ka ngala, Elieser.
Elieser ama ka ngala, Yorim.
Yorim ama ka ngala, Matat.
Matat ama ka ngala, Lewi.
30 Lewi ama ka ngala, Simeon.
Simeon ama ka ngala, Yahuda.
Yahuda ama ka ngala, Yusuf.
Yusuf ama ka ngala, Yonam.
Yonam ama ka ngala, Elyakim.
31 Elyakim ama ka ngala, Melea.
Melea ama ka ngala, Mena.
Mena ama ka ngala, Matata.
Matata ama ka ngala, Natan.
Natan ama ka ngala, Daud.
32 Daud ama ka ngala, Isai.
Isai ama ka ngala, Obet.
Obet ama ka ngala, Boas.
Boas ama ka ngala, Salmun.
Salmun ama ka ngala, Nahason.
33 Nahason ama ka ngala, Aminadab.
Aminadab ama ka ngala, Admin.
Admin ama ka ngala, Ami.
Ami ama ka ngala, Hesron.
Hesron ama ka ngala, Peres.
Peres ama ka ngala, Yahuda.
34 Yahuda ama ka ngala, Yakob.
Yakob ama ka ngala, Isak.
Isak ama ka ngala, Abraham.
Abraham ama ka ngala, Tera.
Tera ama ka ngala, Nahor.
35 Nahor ama ka ngala, Seruk.
Seruk ama ka ngala, Rehu.
Rehu ama ka ngala, Pelek.
Pelek ama ka ngala, Eber.
Eber ama ka ngala, Sela.
36 Sela ama ka ngala, Kenan.
Kenan ama ka ngala, Arpaksad.
Arpaksad ama ka ngala, Sem.
Sem ama ka ngala, Noh.
Noh ama ka ngala, Lamek.
37 Lamek ama ka ngala, Metusalak.
Metusalak ama ka ngala, Henok.

Henok ama ka ngala, Yared.
Yared ama ka ngala, Mahalalel.
Mahalalel ama ka ngala, Kenan.
38 Kenan ama ka ngala, Enos.
Enos ama ka ngala, Set.
Set ama ka ngala, Adam.
Adam nam mo, Ama Lamtua Allah ana in koet ta.

4

Uikjale kas laih luan na sob Lamtua Yesus
(Matius 4:1-11; Markus 1:12-13)

1 Nikit Yuhanis sarain hidi Yesus kon, Yesus lako nang palun Yordan.
Ama Lamtua Koo Niu ka leo-leo nol Una. Hidim Koo Niu ka kil nol Un lako
se maan in ete tuun mesa. 2 Yesus daad se la didiin lelo buk aat. Mo leol
buk aat nas Un kaa sa-saa mes lo kon, tiata Un lubu isi. Kon uikjale kas
laih tuan na maa neleng soba-naan Una.
3 Un aa nol Yesus noan, “Eta meman Ku niam Lamtua Allah Ana kam,
Ku muik kuasa. Tiata tadu baut nias le daid ruti, halin nam Ku kaa tia.”
4 Mo Yesus situn noan, “Ku taan loo ke?! Ta dulan son ne Ama Lamtua
Allah Buk Niu ka dalen noan,
‘Atuli li nuli suma undeng in kaa sii lo!’ ”✡
5 Hidi nam uikjale kas laih tuan na kil nol Un lako se maan in lapa mesa.
Kon un tulu belen totoang pamarenta in se apan-kloma ki ngias nol oen
hmuki-nalan nas. 6 Hidim un hanet Yesus noan, “Totoang pamarenta li nol
oen in kuasa ngas, auk nena! Ela kon nol oen in muun-tes sas! Tiata auk
muik hak le bel asii tukun, muid auk in koma kia. 7 Auk kom le bel Ku
nias totoang. Suma Ku musti tao dasi mes muna le, halas-sam auk bel Kus.
Kahan tuun! Ku suma todan-lahing se au! Na sii!”
8 Mo Yesus siut bali noan, “Hapun se ola na la? Ta ne Ama Lamtua Allah
Buk Niu ka dul elia,
‘Ku musti todan-lahing se Ama Lamtua Allah sii.
Nol ku musti lii-lau Una.’ ”✡
9 Hidi na lam, uikjale kas laih tuan na kil nol Yesus lako se kota
Yerusalem. Lius se las kon, un kil sakeng nol Yesus lako se Um in Kohe-
kanas Tene ka maan in lapa dui ka. Hidim un tekan noan, “Eta meman
Ku niam Ama Lamtua Allah Ana baktetebes sam, pul niu lako dale ku tia!
10 Ta muik dulan son ne Ama Lamtua Buk Niu ka noan,
‘Mam Ama Lamtua Allah tadu Un ima-ii las deng sorga,
le doh Ku.
11 Mam oen maas le tod Ku,
halin nam Ku iim ma, binung tom baut ana mes lo kon.’ ”✡
12 Mo Yesus situn noan, “Boel liun Auk ela deken. Ta muik dulan ne Ama
Lamtua Allah Buk Niu ka noan,
‘Sob Ama Lamtua Allah deken!’ ”✡
13 Uikjale kas laih tuan na soba-naan Yesus nini lalan bili-ngala, mo nal
Un lo. Kon nam un lako nang soleng Yesus, le natang oras banan pait.

Lamtua Yesus lako se Galilea le tek atuli las deng Ama Lamtua Dehet Dais Banan na
(Matius 4:12-17; Markus 1:14-15)

✡ **4:4** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 8:3; Matius 4:4 ✡ **4:8** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 6:13
✡ **4:11** Buk in Naka-nahalit 91:11-12 ✡ **4:12** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 6:16

14 Hidi na kon, Yesus pait lako propinsi Galilea, lole Ama Lamtua Koo
Niu ka bel Un kuasa. Nesang lo kon, atuil in se dale Galilea ngas mulai
ming hapu, nol taan deng Un ngala ka. 15 Un tui atuli las, se atuil Yahudi
las um in kohe-kanas sas se ola-ola. Kon atuli las naka Un noan, “Yesus
nam muun isi!”

Atuli las sium Lamtua Yesus se iung Nasaret lo (Matius 13:53-58; Markus 6:1-6)

16 Oe mesan na, Yesus maa se iung Nasaret, na Un ingu-mana la. Tom nol
atuil Yahudi las leol in Kohe-kanas sa, man oen noken noan ‘Sabat’, kon
Un taam lako oen um in kohe-kanas sa banansila el in biasa ka. Hidim
Un hangu dil le noan les deng Ama Lamtua Allah in Dula Niu ka. 17 Kon
oen doong belen upung Yesaya in dula ka. Ta Un bokan le nuting bango,
hidim les elia,
18 “Ama Lamtua Allah Koo la in kuasa ka muik ne Au.
Undeng na le, Un tulu Au,
le tek Ama Lamtua Dehet-dasin Banan na bel atuil kasiang ngas.
Un nutus Auk son,
le tekas noan,
in ne bui daleng ngas, mam putis;
atuil tedo kas, mam ngat net pait;
man tom in tudan-kida ngas, mam haup in sas-sao.
19 Ta halas ni Ama Lamtua oras sa maa lius son,
le bel boa-blingin Un atulin nas.”* ✡
20 Les hidi in dula na kon, Yesus lulun pait le tunang lako bel tulu in kil
ibadat ta, hidim Un lako dada. Totoang atuil man se um in kohe-kanas sa
dalen nas, ngat nakekeon Un tuun. 21 Kon Un tek oen noan, “Asa man mi
in ming son deng Ama Lamtua Allah in Dula Niu apin na ka, halas ni daid
son!”
22 Kon totoang atuil in se la ngas herang nol Yesus in aa ka, ta oen naka-
naka Un noan, “Wuih! Asa man apin Un in aa ka, banan na le! Molota Un
niam, Yusuf Ana ta lo? Taon elola le Un muun isi ela lia le?”
23 Kon Yesus situs elia, “Taon elola ko mi totoang tana le muik in teka
noan, ‘Hoe dokter! Tao banan ku apam ma esa muna le!’ Mi le pake dais na
le diuk bali Auk noan, ‘Tasao le Ku tao bel kaim taad herang lo, banansila
el Ku in tao son se kota Kapernaum ma le?’ 24 In toma ka elia: atuli li dai
sium Ama Lamtua mee-baha la, se un ingu-mana la esa lo.✡ 25-26 Kat kleta
deng Ama Lamtua mee-baah, upung Elia. Oe mesan na, ulan nauh lo taun
tiul tailuang. Dedeng na, muik bebalu mamo se Israel. Mo Ama Lamtua
nutus upung Elia le laok tulung oen se Israel lo. Ama Lamtua suma tunang
un lako se blalan bihaat bebalu mesa, se iung Sarfat dani nol kota Sidon.
Molota blalan bihatang na, atuil Yahudi lo. Mo un parsai Ama Lamtua
Allah in kuasa ka.✡
27 Kat kleta didang pait deng Ama Lamtua mee-baah, Elisa. Dedeng na,
muik atuil Yahudi mamo tom iil baih-bluku† se Israel. Mo Ama Lamtua
tao banan oen lo. Ama Lamtua suma lok Elisa le tao banan atuling in
iil baih-bluku mesa, ngala Naaman. Molota un nam atuil Siria, mo atuil
Yahudi lo. Molam un parsai Ama Lamtua Allah in kuasa ka.”✡

---

* **4:19** Bango dua nias muid parsis in dula ne dais Yunanin esa ka. Alkitab dais Blain (TB) la dul bango 19 ka tom nol mana ka lo. ✡ **4:19** Yesaya 61:1-2 ✡ **4:24** Markus 6:4; Yuhanis 4:44 ✡ **4:25-26** Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 17:1, 8-16 † **4:27** Iil baih-bluku la banansila el iil kusta ka. ✡ **4:27** Lahi-lahi las Buk nomer dua la 5:1-14

28 Nikit oen ming Yesus in aa ela ka kon, oen totoang komali isi nol Una.
29 Tiata oen leo-leo hangus dil le nulut soleng Un deng um in kohe-kanas
sa. Hidim oen pel nol Un lako se ingu la suut ta, le noan hutun nahu Un
lako se hdoan in se na ka. 30 Mo Un puit lako deng atuil hut mamo nas
hlala, le nang soleng oen se las.

Lamtua Yesus nulut puting uikjale deng atuling mesa
(Markus 1:21-28)

31 Hidi na kon, Yesus niu lako kota Kapernaum se tubu Galilea suut ta.
Se lelo-leol in kohe-kanas sas sam, Un tui atuli las se um in kohe-kanas sa
dalen. 32 Atuli las herang-herang nol Un in dehet ta, lole Un taan baktetebes
in tui ka isin nas.✡

33 Oe mesa na, Yesus tui nabael se um in kohe-kanas sa lam, muik atuli
mes uikjale taman, tiata un ahan mumuun le tek noan, 34 "Hoe! Yesus atuil
Nasaret! Ku le tao saa kami la! Ku maa le tao didaan kami le? Kaim taan
Ku. Ku niam, Atuil Niu, man hmunan nu Ama Lamtua Allah hid son le
tunang maa ka."

35 Mo Yesus naskaa un le tek noan, "Kuim ku baham ma! Puti deng
atuling na tia!" Nahkitu lam, uikjale na late atuling na lako se dale ka, se
atuil nas hlala. Late hidi kon, uikjale na puti deng atuling na, mo tao iil
un lo.

36 Atuli las totoang ngaa-bahan undeng oen herang isi. Hidim oen tek
noan, "Atuling ni in aa ka muik kuasa isi! Didiin uikjale kas kon muid
Un in prenta ka, le putis deng atuli lia!" 37 Kilan deng na kon dehet deng
Yesus, holhising lako papmes se ola-ola, se dale na.

Lamtua Yesus tao banan Simun been na, nol atuli mamo pait
(Matius 8:14-17; Markus 1:29-34)

38 Nikit oen putis deng um in kohe-kanas sa kon, Yesus lako se atuli mes
uma. Atuling na ngala, Simun.‡ Simun been na hed metes-otot, tiata un
apa ka otot isi. Ta oen nodan Yesus noan, "Papa! Tulung tao banan bel
kaim blalan ni le!" 39 Kon Yesus lako dil se maan in nini ka suut ta, hidim
nulut puting in metes-otot na deng blalan bihatang na. Nol na kon, un in
heda ka ilang meman. Kon nam un hangu meman le lako mana in kaa bel
one.

40 Lelo-hat ta, oras lelo la mana le dene kon, atuli las kil nol totoang atuil
ili las laok bel Yesus. Oen ili las bili-ngala. Kon Un nene ima ka laok se
atuil ili las, le tao banan oen totoang. 41 Se atuil in iling nas kon muik at ila
lo, tom uikjale. Mo Yesus prenta uikjale kas le putis deng atuil nas. Tiata
oen lail putis nol ahan mumuun le tek noan, "Ku niam, Ama Lamtua Allah
Ana!" Ta uikjale kas taan noan, Un na mo Kristus, man Ama Lamtua Allah
in hid meman son deng lolo hmunan nua, le tunang maa ka. Undeng na
le, Yesus kaing oen le boel aa dasi mes lo kon, deng Un apa ka.

Lamtua Yesus lako tek Dehet Dais Banan na se uma-um in kohe-kanas sas
(Markus 1:35-39)

42 Ola ka nukneha sain kon, Yesus hangu le lako se maan atuli in ase, se
kota la likun na. Atuil hut mamo kas nuting Un lakos se ola-ola. Tutnalan
kon, oen nodan Un noan, "Paap daad nol kaim tuun tia! Laok maan didang
deken tia!"

✡ **4:32** Matius 7:28-29 ‡ **4:38** Simun na nam, Petrus ngaal didang nga.

43 Mo Un siut oen noan, “Auk musti laok ingu-iung tenga luas kon, le
tek beles Dehet Dais Banan deng Ama Lamtua Allah prenta la. Ta Ama
Lamtua nutus Auk son le daek os na.”
44 Kon Un laok deng ingu mesa laok iung tenga las, le tui se uma-um in
kohe-kanas se propinsi Yudea.

5

Oen nahu nal ikan mamo nini pukat
(Matius 4:18-22; Markus 1:16-20)

1 Oe mesan na, Yesus tui atuli las se tubu Galilea suut ta.* Atuli hut mamo
maas le hii Ama Lamtua in Teka-teka ngas. Oen dil dising apa didiin bua
pukiu Yesus. 2 Dadani se na, atuil tasi deeh tao niu oen pukat ta se tuu ka.
Kon Yesus ngat net lui blo dua se na. 3 Lui nas mesan na, Simun nena. Kon
Yesus lako sake se Simun lui la, hidim nodan le hutun belen lui na lako el
ui lihu ku bubuit. Un daad se lui na dapa le tui atuil hut mamo kas.✡
4 Tui hidi kon, Un aa nol Simun noan, “Simun! Keko laok bubuit el lihu
kua, le nahu ku pukat ta se na. Ta mam mi haup ikan mamo.”
5 Mo Simun siut noan, “Tuang kon no! Kaim daek hiti-late duman mes
tetema son, mo haup ikan mes lo kon! Mo undeng Tuang tadu ela ta, kaim
muid tuun! Auk niung soba-naan pukat tia.”✡ 6 Hidi nam Oen niung pukat
ta. Nikit oen le noan pel sakeng pukat ta lam, taan lo molota muik ikan
mamo isi inu pukat na son, didiin pukat ta le sait.✡ 7 Kon Simun haman un
tapan deng lui didang ngas le maa hulung one. Hidim oen dauk tamang
ikan nas lakos se lui dua nas, didiin lui dua nas le meles tetetas undeng
ikan inu. 8-10 Simun tapan atuil tasi kas, nol Yakobus duas Yuhanis, ama
Sabadeus anan nas, se na kon. Oen herang isi nol oen in nal ikan mamo
isi ela ka. Nikit Simun Petrus net in daid son na kon, un hai buku ka se
Yesus sila ka, le tek noan, “Auk tao kula-sala mamo isi son. Tiata banan
dui ka Tuang dani-dani nol auk pait bakun tia.”†
Mo Yesus situn noan, “Simun! Nangan muun isi nol dais na deken, ta
Auk le pake mia. Taom mi nuting ikan. Mo nol nia, Auk tui mi le laok
nuting atuli, halin muid se Au.”
11 Nol na kon, oen pel nol oen lui las le laok pesang se tuu ka. Hidim
oen nang soleng totoang nas, le lakos muid Yesus.

Lamtua Yesus tao banan atuling mesa, man tom iil baih-bluku
(Matius 8:1-4; Markus 1:40-45)

12 Se ingu mesa, Yesus tutnaal atuli mes man apa ka totoang inu nol iil
baih-bluku. Nikit un ngat net Yesus kon, un lako hai buku ka nol bubu sila
ka lako huud se dale ka. Hidim un tekan noan, “Papa boa-ili! Tulung auk
le! Ta auk tana le Paap tao ilang nal auk ili lia, halin nam atuli las nikis
auk bakun tia. Sadi Paap tade.”
13 Kon Yesus doong ima ka le kapas una. Hidim aa noan, “Auk tade!
Tiata ku banan tia!” Aa hidi ela kon, atuling na in iil baih-bluku ka ilang
meman. 14 Kon Yesus hid un meman noan, “Nangan babanan! Ku banan
son mo boel tek asii deken ne! Ku musti muid upung Musa in prenta ka
muna. Tiata lako se tulu agama lu le un tinang ku apam ma, halin un taan
noan ku ili la ilang baktetebes son tam lo bii ka. Hidim ku musti bel nasar

---

* **5:1** Alkitab dais Yunanin na dul noan, ‘se tubu Genesaret suut ta’. Tubu Genesaret ta ngaal didang deng tubu Galilea. ✡ **5:3** Matius 13:1-2; Markus 3:9-10; 4:1 ✡ **5:5** Yuhanis 21:3 ✡ **5:6** Yuhanis 21:6 † **5:8-10** Simun, tam Petrus, tamlom Simun Petrus so, nas aa deng atuli mes sii.

le daid taad in nodan mamo, halin atuli las totoang tana noan ku banan baktetebes son."✡
15 Yesus kaing ela kon no, dehet deng Un in kuasa ka holhising deng baha
laok baha, lako pes se ola-ola. Tiata atuli las taan in baa maa tutungus le
hii Un in tui ngas. Hidim Un tao banan atuli mamo deng oen ili koed-
ngasing ngas. 16 Mo Yesus kom in hoen apa ka deng atuil hut mamo kas,
le lako kohe-kanas se maan atuli in ase.

Lamtua Yesus tao banan atuling hlukut-kait mesa (Matius 9:1-8; Markus 2:1-12)

17 Oe mesan na, Yesus tui atuil se uma mesa. Dedeng na muik atuil deng
partei agama Farisi nol guru agama at ila lo, maas muid kon le hii Yesus.
Oen maas deng ingu-iung in se propinsi Galilea, propinsi Yudea, nol kota
Yerusalem. Ama Lamtua Allah bel Yesus kuasa le tao banan atuil ili las.
18-19 Dedeng na, atuli at ila lo dohang atuil lukut-hkait mes se maan in
dohang dapa. Oen nuting lalan mumuun le nol atuling lukut-hkait na laok
bel Yesus, halin nam Un tao banan. Mo atuli las tep isi son se um na, didiin
oen dising le taam kon bolen lo. Tiata oen kil sakeng atuling hlukut-kait ta
lako uma dapa. Hidim oen sukun tihi la, le lolo niung atuling lukut-hkait
ta se maan in dohang nga dapa. Oen niung un se atuil hut mamo kas hlala
titu se Yesus sila ka. 20 Ngat net ela kon Yesus tana noan, oen parsai le Un
tao banan nal oen tapan sa. Kon Un aa nol atuling lukut-hkait ta noan,
"Ana! Auk kose soleng ku in kula-sala ngas son."
21 Ming Yesus tek ela kon, atuil Farisi las nol guru-guru agama las keket
apa noan, "Hoe! Suma Ama Lamtua Allah sii, man muik hak le kose soleng
atuli li in kula-sala ngas. Lam Un nia mo asii le, didiin un tao apa ka
banansila el Ama Lamtua Allah lia! Ni in bilu-aa talalun son!"
22 Mo Yesus taan oen dalen nas. Kon Un aa noan, "Tasao le mi nangan
noan Auk in teka na bilu-aa kia? 23-24 Auk niam Atuling Baktetebes sa. Nol
Auk muik hak le bel boa-blingin atuli li deng oen in kula-sala ngas. Eta
Auk suma tek atuling hlukut-kait ni noan, 'Auk bel ampong ku deng ku in
kula-sala ngas son,' lam mi net Auk in muik kuasa ne apan-kloma ki ki lo.
Mo eta Auk tekan noan, 'Hangu tia! Kat ku maan in dohang nga le pait
tia,' le eta un hangu nol na kon, halas-sam mi net Auk in kuasa ka. Undeng
na le, Auk tade tao banan atuling hlukut-kait nia, halin nam mi tana noan
Auk muik hak, le bel ampong atuli li deng oen in kula-sala ngas."
Hidi nam Un bali le aa nol atuling hlukut-kait ta noan, "Haung dil tia!
Nikit maan in dohang ku ka, le pait lako tia!"
25 Nahkiut tuun nam, atuling na hangu dil se atuil hut mamo kas silan,
le nikit maan in dohang una ka. Hidim un pait lako nol in naka Ama
Lamtua Allah. 26 Ngat net ela kon, atuli las totoang herang isi. Hidim oen
nikit sakeng Ama Lamtua Allah ngala ka lapa-lapa noan, "Ama Lamtua
nam ana lo koo, muun isi! Leol neot ni kit net dais man in muun isi dadi,
nini kit matan beas esan!"

Lamtua Yesus haman Lewi le muid Una (Matius 9:9-13; Markus 2:13-17)

27 Nesang lo kon, Yesus puti deng um na, kon Un ngat net atuil in sium
bea ngas at mes daad se um in sium bea ka. Atuling na ngala Lewi.‡
Kon Yesus nusi un noan, "Maa le muid Au!" 28 Ming ela kon, Lewi hangu
meman le muid Yesus, nol lako nang soleng totoang in se na ngas.

✡ **5:14** Atorang deng Tulu Agama las 14:1-32 ‡ **5:27** Lewi ngala didang nga, Matius.

29 Hidi nam, Lewi tao fesat tene mesa, le haep Yesus maa se un uma la.
Un kon haep un tapan in sium bea ngas, nol haep atuil didang kon le maa
muid fesat na. 30 Mo muik atuli deeh deng partei agama Farisi, nol guru
agama las hmumemen le ahan Yesus ima-ii las noan, “Tasao le mi daad
kaa nol atuil in tom lo ngas, banansila el atuil in sium bea nol atuil banan
lo kas sia? Atuil banan ni niam boel buan nol atuil in ela ngas deken.”✡
31 Mo Yesus tekas elia, “Atuil in ili ngas meman parlu dokter. Mo atuil
in banan son nas sam parlu lo. 32 Auk maang taung atuil in nataka apa ka
tom son nas lo. Molam Auk maang taung atuil in tom lo ngas.”

Guru agama las kaen nol Lamtua Yesus deng in telang (Matius 9:14-17; Markus 2:18-22)

33 Hidim atuil deng partei agama Farisi nol guru agama nas hmumemen
le ahan Yesus kon noan, “Elia Papa! Yuhanis in Sarain Atuli ka ima-ii las
telang, nol oen kon kohe-kanas tutungus. Atuil Farisi las ima-ii las kon ela.
Mo taon elol le Paap ima-ii las taan in kaa-ninu tutungus sia? Oen taan in
telang ngia tam lo ka?”
34 Mo Yesus situs nini kleta elia, “Meman mi tanan son le eta muik fesat
in sapa kam, haep pas telang lo, molam oen totoang kaa didiin silis. Eta
sapa-bikloben na bii nabael se la kam, taon elola ko oen totoang kaa leo-
leo. 35 Mo mam oe mes le atuil didang daek lai-niin biklobeng in sapa ka
le un tapan nas nangan nam susa, halas-sam oen telang.”
36 Hidi kon Yesus bel kleta mes pait elia, “Atuli li niam kat kitu balu tep
mesa, le tapan laok se kaod blaan man in sait son na lo. Ta lo kam eta
baes kaod na lam, kitu balu in tapan na naskumu, nol kaod blaan na kon
sait taplaeng. 37-38 Ela kon, atuli sail tua balu laok se sapat pohen lo. Ta
lo kam sapat ta hoen, kon tua ka baa soleng hidi. Tiata eta tua balu kam
musti doan laok se sapat balu dalen.§ [Nini ela lam Yesus tui oen noan, Un
in tui balu kas kutang nol atuil Farisi las in tui blaan nas deken.] 39 Atuil
in niun net anggor uin blaan son na, kom in niun anggor uin balu lo, ta
un tana noan, ‘Anggor uin in pesang blaan son na, man banan dui!’ ”

6

Atuli kritik Lamtua Yesus nol un ima-ii las deng leol teen in dake (Matius 12:1-8; Markus 2:23-28)

1 Oe mesan na, tom nol atuil Yahudi las leol teen in dake kon, Yesus nol
Un ima-ii las laok deng atuli las klapa dalen. Un ima-ii las nul ael-gandum
isin in se oen silan na ngas hidim kisis le kaa. 2 Se na, muik atuli at ila
lo deng partei agama Farisi man kil dididi oen hadat Yahudi la. Oen net
Yesus ima-ii las tao ela kon, oen kaing Un noan, “Tasao le Ku ima-ii las
kaliut kit atorang agama la lia? Oen daek osa tom nol leol teen in dake!
Ngat le! Oen ket ael-gandum nan. Tao ela deken!”✡
3-4 Mo Yesus siut noan, “Elola la? Mi nangan net upung Daud dehet ta
lo ke? Upung Daud nol un ima-ii las tain nas seen undeng oen lubus isi.
Kon oen taam lakos Ama Lamtua Allah Hleep in Kohe-kanas sa, le kat ruti
man tulu agama las in bel Ama Lamtua son nas, hidim oen kaas. Molota
suma tulu agama las siis man boel in kaa ruti nas. Atuil didang ngam boel
lo. Upung Daud kaa, mo muik atuli in bel kula one lo. Mi hnika el noan
les taan Ama Lamtua Allah Buk Niu ka lo!✡

✡ **5:30** Lukas 15:1-2 § **5:37-38** In dula dais Yunanin esa ka dul noan, “Boel nisi anggor uin balu laok se tas bulang blaan deken, ta lo kam sait.” ✡ **6:2** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 23:25 ✡ **6:3-4** Samuel mesa la 21:1-6; Atorang deng Tulu Agama las 24:9

5 Tidi mi hngilan nas le hii babanan ne! Auk niam, Atuling Baktetebes
sa. Auk muik hak le nutus noan, atuli li boel tao saa tom nol leol teen in
dake."

Lamtua Yesus tao banan atuling mes ima halin mate (Matius 12:9-14; Markus 3:1-6)

6 Oe mesan na, tom nol leol teen in dake mes pait kon, Yesus lako tui
se um in kohe-kanas mesa. Se na, muik biklobeng mes ima halin mate.
7 Se na kon, muik guru agama at ila lo nol atuli deeh deng partei agama
Farisi, man nuting lalan le noan tao nahu Yesus. Kon oen nata-natang le
tamlom mo Un tao banan atuling man ima halin na in mate ka, tom nol
leol teen in dake ka. Ta nini ela lam, oen tudu nal Un se atuil hut mamo
silan. 8 Mo Yesus taan parsis oen in nangan na. Tiata Un haman atuling
man ima halin in mate ka, le tekan noan, "Kaka! Maa dil se hlala ni le!"
Kon un lako dil se hlala ka. 9 Hidim Yesus ketan atuli las elia, "Olan Auk
ketan mi napat le. Muid kit atorang agama lia lam, asa man boel kit daken
tom nol leol teen in dake ka la? Kit daek sa-saa banan tamlom daat ta? Kit
bel slamat atuli, tamlom tao didaan un in nuli ka la?" 10 Yesus ngat pukiu
one, hidim Un aa nol atuling man ima halin in mate ka noan, "Doong ku
imam ma maa!" Kon un doong ima ka, ti un ima ka banan nol na kon.
11 Net ela kon, Yesus musu las komali isi. Hidim oen mulai nangan daat
le nuting lalan elia, "Kit musti nuting lalan didang pait, le halin kiu nahu
Una."

Lamtua Yesus huil nal Un ima-ii at hngul dua kas (Matius 10:1-4; Markus 3:13-19)

12 Nesang lo kon, Yesus lako se leten mes le kohe-kanas. Un kohe-kanas
se la duman mes tetema. 13 Ola oskaong bii kon, Un haman nakbua totoang
atuil in muid Una ngas, le huil nal atuli at hngul dua, halin daid Un atulin
in nutus. Atuil man Un in huli ngas ngalan nas elia:

14 Simun (man Yesus haman noan 'Petrus'),
Anderias (Simun palin na),
Yakobus,
Yuhanis (Yakobus palin na),
Filipus,
Bartolomeos,
15 Matius,
Tomas,
Yakobus (Alpius ana ka),
Simun (man muid partei Selot),*
16 Yudas (Yakobus ana ka), nol
Yudas Iskariot (man mam hee soleng Yesus).

Lamtua Yesus tao banan atuli hut mamo (Matius 4:23-25)

17 Nikit Yesus nol Un ima-ii las nius deng leten na kon, oen dil se dale
titun mesa. Se na, muik atuli hut mamo maas nakbua. Oen maas deng
propinsi Yudea, deng kota Yerusalem, deng Tirus nol Sidon, kota dua nas
ne tasi suut. 18 Oen maas le noan hii se Yesus, nol muik in le nodan Un halin
tao banan atuil in heda ngas. Kon Un tao banan one. Un kon tao banan
atuil in tom uikjale kas, nol nulut puting uikjale deng atuli las. 19 Totoang

* **6:15** Partei Selot ta, nuting lalan le oen dil esas deng pamarenta Roma. Kon oen ngali partei na noan 'Patriot'.

atuil nas kom le huud Una, ta eta oen huud toman nam, muik kuasa puit deng Una, le tao banan one.

Atuil in haup ulat, nol atuil man haup in daat (Matius 5:1-12)

20 Hidim Yesus bali saol Un ima-ii las, le tuis noan,
"Ulat bating
atuil kasiang ngas!
Undeng Ama Lamtua Allah esa man daid mi Lahin banan na!
21 Ulat bating
atuil in lubu ngas!
Undeng mam Ama Lamtua man tao mi le silim.
Ulat bating
atuil in lilu nol dalen susa ngas!
Undeng mam mi mail nol dalen kolo.
22-23 Ulat bating
atuil in tom susa undeng in muid Au, Atuling Baktetebes nia ngas!
Undeng mam Ama Lamtua bel seda mi in tom susa na se sorga.
Atuli las pesang dael nol mia,
tamlom tao didaan mi ngaal banan na,
tamlom tudan-kida mia,
tamlom nulut soleng mi banansila el atuil daat ta kon no,
mi ulat,
undeng mam se sorga lam, Ama Lamtua nangan net mia.✡
Tiata eta atuli tao sus mi ela son nam, tao teken mi dalen nas, nol mi kon musti dalen kolo tutungus! Herang deken, undeng atuil in tao sus mia hahalas nia ngas, oen upu kia-kaon nas esan kon tao sus Ama Lamtua Allah mee-baah hmuna-hmunan nua ngas.
Tiata, eta mi haup in susa tuladang ela lam,
tao mi dalen nas kolo tutungus,
undeng mam Ama Lamtua balas bel mi mamo-mamo se sorga!✡
24 Mo atuil in muki ngas!
Mi nahim tom in daat,
undeng mi in nuil dalen kolo ka, suma pes se ni sii tuun!
25 Atuil in sili ngas!
Mi nahim tom in daat,
undeng oras lubu in muun isi ka saek tom mia.
Atuil in mail dadahut halas nia ngas!
Mi nahim tom in daat,
undeng in susa-daat ta maa tao mi le lilu hultotoen.
26 Atuil man kom naseke le haup todan nas!
Mi nahim tom in daat,
undeng hmunan nu mi upu kia-kaon nas kon,
naka-naka mee-baah in dehet nole-lilung daat tas!"

Mi musti namnau mi musu las (Matius 5:38-48; 7:12a)

27 Kon Yesus tupang napiut noan, "Tidi mi hngilan nas le hii babanan! Mi musti namnau mi musu las. Nol tao dais banan taung atuil in kom mi lo ngas. 28 Kohe-kanas le nodan Ama Lamtua Allah, halin tao dais banan bel atuil man in kolen-bahang mi ngas. Nol nodan Un le tao dais banan taung atuil in tao mi dadaat tas. 29 Eta muik atuli in papas ku pipim halin

✡ **6:22-23** Petrus mesa la 4:14 ✡ **6:22-23** Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis dua la 36:16; Dehet deng Aan in Nutus sas 7:52

na kam, nang le un papas taplaeng ku pipim halin na kon. Eta muik in nuhu-dau ku kaod metes sa kam, bel taplaeng ku kado la. 30 Eta muik atuli in nodan ku sa-saa mesa kam, belen tuun lako. Nol eta muik in kat lai-niin ku sa-saa mesa kam, nang le un palan tuun tia. Laok sium pait bakun na! 31 Ku musti tao saol atuil didang, banansila el ku in kom le oen tao saol ku ka kon.✡

32 Ku kom in tulu namnau bel ku atulin esa nas. Na banan kon. Mo ela lam in muun ni saa? Ta atuil daat tas namnau oen atulin esan nas ela kon! 33 Eta ku suma daek banan saol atuil in daek banan saol ku ngas sam, in muun ni ki ola la? Ta atuil daat tas taan in daek banan saol apa ela ka kon. 34 Eta ku suma bel duit se atuil in naut duit se ku, mo mam baen nal pait ta sam, in muun dui ki saa la? Ta atuil daat tas kon bel duit se atuil in naut duit tas, sadi ola bingin dua kam oen sium pait nol tetema.

35 Mo in banan dui ka elia: namnau ku musu las! Nol tao dais banan saol one. Asa man oen parlun nam, beles tuun lako. Nangan noan oen bel pait nalan tam lo ka deken. Nini ela lam, mam Ama Lamtua Allah balas ku. Nol ku daid Ama Lamtua Allah Man Lapa Dudui ka ana. Undeng ku in nuli ka el ku Amam in kom le daek dais banan saol atuil daat ta ngas. Un kon daek dais banan saol atuil man nodan mamo taan lo ngas. 36 Tiata ku musti tulu dael in namnau saol atuli lia, banansila el ku Amam in ne sorga ku tulu in namnau bel ku ka kon."

Kritik atuil dadahut deken (Matius 7:1-5)

37 Yesus tui napiut noan, "Sukat atuil deken, le halin nam atuli sukat bali ku deken. Kritik atuil deken, ta lo kam mam atuli kritik bali ku. Nadidingun atuli li in kula-sala ngas, le halin nam oen kon nadidingun ku in kula-sala ngas. 38 Eta ku bel atuli li asa man oen in parlu ngas sam, mam ku haup pait. Mam Ama Lamtua mana le halin ku sium pait nol inu-inu. Na tuladang el atuli doan bula mamamo laok se blek in hnukat ta, hidim heko-heko nol tudan niung le nisi pait didiin inu lai-lisi. Ku in simu ka kon tuladang ela. Eta ku bel bubuit tam, ku kon sium pait bubuit. Mo eta ku in bele ka mamo kam, ku in sium pait ta kon mamo."

39 Yesus kon tui nini kleta le tek noan, "Atuil in tedo ka, taon elola ko tulu lalan bel atuil tedo tenga ka lo. Ta lo kam oen duas leo-leo naih taam lakos bolo dalen!✡ 40 Nol tana-ana hkola li niam mo taon elola ko taan dui deng un gurun na lo! Mo eta un muid babanan un gurun na in tui ka lam, un daid nal tuladang el un gurun na kon.✡

41 Taom ku tadas bana-banan atuli li in kula ana blutu mesa ka. Mo ku in kula tetene na, ku nangan noan muik lo. Na hnika el ku net hmomos ana mes se atuli mes mata dalen. Molota kai hbatan tene mes keba ku matam ma, mo ku tanan lo! 42 Taon elola le ku brain aa noan, 'Pail-kaka! Maa le auk maid puting hmomos in mo ku matam beas sa ka le.' Molota ku esa net saa lo, lole muik kai hbatan tene mes keba ku matam ma lam! Hoe! Meman ku niam atuil in sila-klup tuun! Tulung nikit soleng kai hbatan tene in mo ku matam ma ka le, halas-sam ku neta, le maid soleng nal hmomos ana in se ku tapam ma mata ka ka."

Atuli li dalen na tanan deng un in lako-dake ka (Matius 7:16-20; 12:33-35)

43 Yesus tui tapnaeng kleta mes pait noan, "Taon elola ko kai ina banan nam, puting isin daat lo. Nol kai ina daat tam, puting isin banan lo. 44 Atuli

✡ **6:31** Matius 7:12 ✡ **6:39** Matius 15:14 ✡ **6:40** Matius 10:24-25; Yuhanis 13:16; 15:20

li tadas taan kai ina ol man banan tam lo ka, deng un isin na. Totoang atuli li tana noan, taon elola ko atuli li nui kaut isin tamlom anggor isin deng kai ina in muik duli lo.† ✡ 45 Ela kon nol atuil in dalen niu ka, lako-daek dasi-dais banan nas. Mo atuil in dalen hmomos sa, lako-daek dasi-dais daat tas. Ta kit taan atuli li dalen baktetebes sa deng un dasin in aa ka.”✡

Atuil in tana nol atuil ngengo kas in bangun-pii uma ka (Matius 7:24-27)

46 Hidim Yesus tupang napiut noan, “Mi taan in haman Auk tutungus noan, ‘Tuang’. Mo tasao le mi dai muid Auk in aa ka lo kia? 47 Atuil in maa le hii se Au, hidim daek muid Auk in aa ngas sa, un banansila el 48 atuil in le bangun-pii um in kuat. Un kali bolo netes sa bana-banan mulai deng dale boa, didiin haup baut telas. Hidim un daek netes sa se baut na dapa, halas-sam un bangun-pii uma la. Eta ui baa maa kam, um na heheon lo, undeng un netes sa dil didi son. 49 Mo atuil in hii nol dalen tailuang tuun, hidim dai muid Auk in teka ka lo ka, un banansila el atuil in kom le bangun-pii uma la nol sadi tuun. Un daek netes lo, le suma bangun-pii um na se dale boa in se palun suut ta ka. Ti oras ui tene ka baa maa kon, kokon lail-niin um na didiin dudu-dudus!”

7

Lamtua Yesus tao banan tentara Romang nga ana in dake ka (Matius 8:5-13)

1 Tui hidi ela kon, Yesus pait lako kota Kapernaum. 2 Se na muik komendan tentara Romang mesa. Un muik aan in dake mesa man un parsain. Atuling in dake na nahi ili, nate bubuit tam mate. 3 Tiata dedeng Komendan na ming haup dehet deng Yesus kon, un lok blalan Yahudi at ila lo, le laok nodan Yesus maa tao banan un ana in dake ka. 4 Oen hanet Yesus le bole lam Un muid one, le laok tao banan atuling na. Oen hanet Un noan, “Papa! Atuling Romang ni, atuil banan! Un haup in tulung deng Papa lam toma. 5 Ta un bangun-pii um in kohe-kanas mes taung kita, undeng un namnau kit atuil Yahudi lia.” 6 Kon Yesus tade le lako muid one.

Oen lakos lius uma la lo bii kam, komendan na tadu un tapa ka, le maa tek Yesus noan, “Tuang kae-kae le maa deen tia, ta auk tatai in sium Tuang se auk uma lia lo. 7-8 Nol auk kon tatai in maa ngada Tuang lo. Langa son noan Tuang muik kuasa. Tiata sadi Tuang aa tuun deng ia kon, taon elola ko auk anang in dake ki banan meman. Auk taan dais nia, undeng auk tuang ngas kon muik kuasa le prenta au. Nol auk kon muik kuasa le prenta auk tentara las. Eta auk prenta auk ima-ii la noan, ‘Laok se nua!’ Taon elola ko un lako. Eta auk tadu noan, ‘Maa se nia!’ Lam taon elola ko un maa. Nol eta auk tadu auk atulin in dake ngas noan, ‘Daek nia!’ Lam taon elola ko oen daek ela. Tiata, sadi Tuang aa tuun kon taon elola ko auk anang in dake ki, banan meman.”

9 Ming ela kon Yesus herang. Hidim Un bali saol atuil hut mamo in muid Una ngas le tekas noan, “Herang nge! Blaan ni eli son, mo Auk tutnaal atuil Yahudi mes lo kon, man parsai ka muun el atuling Romang nia!”

10 Tiata Yesus suma lako pes se la tuun. Hidim, komendan na tapan nas pait. Lius se komendan na uma la lam, oen net tana in dake ka banan son.

† **6:44** Alkitab dais Yunanin dul noan, atuli nui σῦκον (*sukon*) deng ἀκανθα (*akantha*) lo. Oen kon haup σταφυλή (*stafulei*) deng βάτος (*batos*) lo. Tiata un nahin na noan, deng kai ina mesa lam kit haup un isin esa ka. ✡ **6:44** Matius 12:33 ✡ **6:45** Matius 12:34

Lamtua Yesus bel bebalung mes ana, le nuli pait

11 Ola ka kon, Yesus nol ima-ii las bok lakos ingu mesa, ngala Nain. Muik
atuli mamo man lakos leo-leo nol one. 12 Oras oen lakos dadani nol iung
na hnaket in taam lako ka lam, muik atuli bua mes le puit lakos puan
atuil in mate mesa. In mate na, bebalu mes ana biklobe man beas mes sii.
13 Nikit Yesus net bihatang bebalu na kon, Un namnaun. Tiata Un aa nol
blalan bihatang na noan, "Mama! Lilu bakun na tia!"
14 Hidi nam Yesus lako dadani le huud atuling hmate ka maan in dohang
nga. Tiata atuil in dohang ngas dil tenes. Kon Yesus aa nol atuling in mate
ka noan, "Pail ana! Hangu tia!" 15 Tukun nam tana ka nuli pait, le un
hangu dada. Hidim un aa nol atuil in dil pukiu una ngas. Kon Yesus tek
blalan bihatang nga noan, "Mama! Sium maam ana kia."
16 Totoang atuil in se la ngas, lii isi! Mo hidi nam oen naka-naka Ama
Lamtua Allah noan, "Ama Lamtua Allah nutus Un mee-baha mes man
muun isi bel kit son!" Tenga ka pait tek noan, "Ama Lamtua Allah maa
ne kit hlala kia, le tulu bel kit Un dalen banan na son!" 17 Kon dehet na
holhising lako papmes ola-ola se propinsi Yudea, lako lius se ingu-iung
tenga las kon.

Yuhanis in Sarain Atuli ka hid laok tek Lamtua Yesus (Matius 11:2-19)

18-20 Yuhanis in Sarain Atuli ka ima-ii las ming haup totoang asa man
Yesus in dake ka son. Ta oen lakos dehet bel Yuhanis se bui ku dalen. Kon
un tadu at dua lakos se Yesus le ketan noan, "Paap niam baktetebes Kristus
man kaim in nata-natang nga le? Tamlom kaim musti natang atuil didang
pait ta?"
Tiata nikit oen tutnaal Yesus kon oen ketan ela.
21 Dedeng Yuhanis atulin in nutus sas biis se la sam, Yesus tao banan
atuli hut mamo deng oen ili koed-ngasing ngas. Nol nulut puting uikjale
deng atuil in tom uikjale ngas. Un kon tao banan atuil tedo kas le oen ngat
net pait.
22 Hidim Yesus tek Yuhanis ima-ii las noan, "Mi pait lakom le tek kaka
Yuhanis deng totoang asa man mi in ming son, nol net esan son nas,
banansila el Ama Lamtua Allah mee-baah Yesaya la in dul noan,

'Atuil tedo kas, haup in neta pait.
Atuil in hlukut-kait tas, laok nala.
Atuil in iil baih-bluku ngas, daid banan.
Atuil kiu kas, ming pait.
Atuil in mate ngas, nulis pait.
Atuil kasiang ngas, ming haup Dehet Banan na.'✡

23 Pait lakom le tek kaka Yuhanis noan, 'Atuil in mae lo le sium Au ngas,
taon elola ko mam oen ulat baktetebes.' "
24 Nikit Yuhanis ima-ii las pait kon nam, Yesus tek atuil hut mamo kas
deng Yuhanis noan, "Dedeng mi laok nuting Yuhanis se maan in ete tuun
nua ka, mi nangan noan laok tutnaal atuil tuladang elola la? Taon elola ko
mi lakom se nua ka, le tutnaal atuil bloen-blahen tuladang el uun man alet
lako-pait muid angin na lo! 25 Tamlom mi lakom le net atuil in pake kai-
baut osa-osa lo, ta atuil tuladang ela ka suma daad ne sonaf dalen tuun!
26 Tiata mi le noan laok ngat asii se nua la? Mi nangan noan laok nuting
Ama Lamtua mee-baha la le? Toma! Mo un na mo mee-baah in muun dui
hihidi. 27 Ta Buk Niu ka dul meman son deng Yuhanis elia,
'Hii ke! Auk nutus Auk atulin nia,

✡ **7:22** Yesaya 35:5-6; 61:1

le laok bati lalan bel Ku.’✡
28 Se apan-kloma kia, muik atuli mes lo kon, man muun dui deng
Yuhanis. Mo se Ama Lamtua hutun nas sam, atuling in ana dui ka kon,
muun dui deng Yuhanis.”
29 Atuil man ming Yesus in dehet ta ngas, taan son noan, Ama Lamtua
lalan na, lalan in nuil toma ka. Atuil in tokan bea ngas kon ela. Undeng
hmunan nu Yuhanis sarain one nol tui oen son. 30 Mo atuil deng partei
agama Farisi nol atuil in taan hukung agama Yahudi ngas, dai muid Ama
Lamtua Allah in koma ka lo. Tiata oen dai nodan Yuhanis le sarain oen
lo.✡
31 Kon Yesus keket oen noan, “Auk sukat atuil hahalas ni ngias nol asa
la? Atuil nias atuil tuladang elola la? 32 Oen nam tuladang el tana-anang
in dada-daad tuun ne pasar ra ngas. Oen taan in kidu-ahan si-sii nol aa in
tom lo ngas noan,
‘Kaim huu suling leo-leo son,
mo mi tidan le dalen kolo lo.
Hidim kaim tao dain in melang,
mo mi lilu lo.’
33 Ta Yuhanis in Sarain Atuli ka niun anggor lo, nol un kom in telang,
mo mi aa in tom lo bus una noan, ‘Un tom uikjale!’ 34 Mo halas ni Au,
Atuling Baktetebes sia, niun anggor nol kaa ruti el in biasa ka. Kon mi
noken Auk noan, ‘Un nam atuil man kom in kaa naseke! In mauh daat!
Lako nakbua nol atuil in tokan bea ngas! Iin mes nol atuil in tom lo ngas!
Un taan apa ka lo tetetas!’ 35 Mo mi taad Auk in aa nia le! Atuil in nangan
taan baktetebes sas daek muid Ama Lamtua in koma ka.”

Lamtua Yesus kaa fesat se Simun uma

36 Se kota na, muik atuil Farisi mesa ngala Simun. Oe mesan na, un haep
Yesus le laok kaa fesat se un uma. Sium nal in haep na kon, Yesus nol Un
ima-ii las lakos se Simun uma, hidim daad le kaa. 37 Oras na, muik bihaat
hmama mesa man ming haup noan, Yesus le maa kaa se na. Kon un taam
maa kil nol mina bui bingis, man osa isi ngas se botor mesa. 38 Un maa
dadani Yesus deng klupu ka. Hidim un lako hai buku ka se Yesus iin na.
Kon un lilu mumuun didiin un mata uin na nahi tom se Yesus iin nas. Ta
un madis nini un klanga ka, hidim lik kuti-kuti Yesus iin nas. Hidi nam un
doan mina bui bingis na laok se Yesus iin nas.✡
39 Simun taan bihatang na in dili-dada ka. Undeng na le, un nangan se
un dalen na noan, “Ni daid taad son noan, Yesus niam Ama Lamtua Allah
mee-baha lo! Eta noan baktetebes Ama Lamtua Allah man tunang Un maa
kam, taon elola ko Yesus taan son noan, bihatang in kapas Una nia, bihaat
hmama. Ama Lamtua Allah mee-baha la tuladang el Un lo, ta atuil niu
kam boel dadani nol atuil hmomos lo!”
40 Mo Yesus taan asa man Simun in nangan na. Kon Un tek noan, “Kaka
Simun, Auk le tek kaka dasi mesa.”
Kon Simun situn noan, “Hao! Paap Guru aa tuun lako.”
41 Kon Yesus soleng dais nol una noan, “Muik atuli mesa, man taom bel
atuli li duit le natu. Oe mesan na, un bel duit se atuil in natu at dua.
Mesan na, un belen naut duit muti ngatus lima; mo mesan na pait suma
buk lim sii. 42 Mo lius in bel pait duit nas sam, oen duas bel pait nalas lo.
Kon atuling in bel duit le natu na, namnau oen duas. Tiata un beles duas
le baen oen hningin nas pait lo. Eta muid kaka Simun in nangan na lam,

✡ **7:27** Meliaki 3:1 ✡ **7:30** Matius 21:32; Lukas 3:12 ✡ **7:38** Matius 26:7; Markus 14:3; Yuhanis 12:3

deng atuil at dua in naut duit nas, ol man namnau atuling in bel duit le
natu ka dui la?"
43 Simun belen pes lo mo siut noan, "Taon elola ko in muik hningin
mamo dui ka!"
Yesus siut noan, "Toma kaka!"
44 Kon Un bali saol bihatang na, le tek Simun noan, "Olan kaka Simun
ngat maa se bihatang nia. Oras Auk taam maang se kaka uma lia ka, kaka
pesang ui le taung in boe Auk iing ngia muid kit hadat ta lo. Mo bihatang
ni tao ngoe Auk iing ngi nini un mata uin na, hidim madin niu-niu nini
un klanga ka. 45 Nol apin Auk taam maang kaka uma lia ka, kaka Simun
sodo-sium Auk le lik Auk muid kit hadat ta lo. Mo ninin deng Auk taam
maang um ni dalen nia, bihatang ni teen tahan in lik Auk iing ngias lo.
46 Oras Auk in taam maa ka, kaka Simun kon nadidingun hadat in doan
mina se atuling in maa ka bon na. Mo bihatang ni doan mina bui bingis
man osa isi se Auk iing ngias son. 47 Kaka Simun hii babanan le! Bihatang
ni in kula-sala ka meman mamo. Mo Ama Lamtua kose soleng totoang
son, undeng un tulu un in namnau ka, nol un in nodan mamo ka, bel Auk
son. Mo atuil in nataka apa ka le muik kula-salan mamo lo ka, un kon
nataka kam haup in ampong mamo lo. Undeng na le un namnau taan lo,
nol nangan in nodan mamo se Ama Lamtua lo."
48 Hidi kon Yesus aa nol bihatang na noan, "Auk kose soleng ku in kula-
sala ngas son!"
49 Atuli-atuil in daad le kaa leo-leo ngas, hulu-hulu apa noan, "Hoe! Un
nangan noan Un nia mo asii la?! Le Un brain in bel ampong atuli li deng
oen in kula-sala ngas sia! Molota suma Ama Lamtua Allah sii, man muik
hak le kose soleng atuli li in kula-sala ngas!"
50 Mo Yesus tek bihatang na noan, "Undeng ku parsai Auk son, tiata Ama
Lamtua bel boa-blingin ku son. Pait tia nol titu-tema!"

8

Bihata las muid Lamtua Yesus

1 Nesang isi lo kon, Yesus nol Un ima-ii at hngul dua kas laok papmes
kota-kota, nol ingu-iung in se la ngas. Un laok tek atuli las deng Ama
Lamtua Allah in prenta ka. Na daid dehet banan taung one. 2 Se buan na
dalen, muik bihata at ila lo kon lakos baba. Bihaat nias tenga ka hmunan
nu tom ili bili-ngala, nol muik teng tom uikjale. Mo Yesus tao banan oen
totoang son. Banansila el Maria deng iung Magdala. Hmunan nu, Yesus
nulut puting uikjale iut deng un apa ka. 3 Susana nol maam Yohana kon
lakos baba. Maam Yohana nia mo, ama Kusa sapa. Ama Kusa na mo, tulu
in daek se laih Herodes um lahi la. Nol muik bihaat didang mamo pait,
man laok leo-leo nol Yesus nol Un ima-ii las. Bihaat nias pake oen duit
esan, le baen bel Yesus nol Un ima-ii las, se lalan oen in lako ka.✡

Kleta deng atuli in soko-hai biin se dale bili-ngala
(Matius 13:1-9; Markus 4:1-9)

4 Oe mesan na, atuli las puit maas deng ingu mamo le nuting Yesus.
Nikit atuil hut mamo nas maas nakbua kon, Un nahdeh beles kleta mes
elia: 5 "Muik atuil in daek klapa mes lako hising biin se un klapa la. Biin
tenga las nahis se lalan. Oras atuli las lako-pait se na ka, oen kida-kida
deng biin nas dapas. Hidim kee kas maa noto nulis. 6 Biin tenga las nahis
tom se dale batu. Biin nas nupu hlapat mo oen bloen, lole ui dabun. 7 Biin

✡ **8:3** Matius 27:55-56; Markus 15:40-41; Lukas 23:49

tenga las pait nahis tom se maan duli. Ta nikit oen nupus kon, duli nas kadis teles. 8 Mo biin tenga las pait tam, nahis tom se dale boa-mina. Oen nupus le nulis tene didiin muik isin. Biin nas isin le haup pait lalis ngatus."

Dehet hidi ela kon, Yesus hep Un kleta ka nol aa mumuun noan, "Mi in muik hngilan nas hii, le nangan ni babanan!"

Lamtua Yesus tek noan, tasao le Un kom in dehet nini kleta kia (Matius 13:10-17; Markus 4:10-12)

9 Hidi kon, Yesus ima-ii las ketan kleta na nahin na.

10 Un situs noan, "Undeng mi muid Ama Lamtua Allah in koma ka baktetebes son, tiata Auk sai bel mi langa-langa, le halin nam mi taan Ama Lamtua lalan in prenta Un atulin nas elola ka. Mo atuil tenga las dai muid Ama Lamtua in koma ka lo. Tiata Auk tui oen nini kleta tuun. Ta Ama Lamtua mee-baha las dul meman son deng atuil nias elia,

'Oen netan son,
mo dai tanan lo.
Oen ming son,
mo dai muid lo.' "✡

Lamtua Yesus tek deng kleta bini la nahin na (Matius 13:18-23; Markus 4:13-20)

11 Kon Yesus tek kleta na nahin na elia, "Bini la na mo, Ama Lamtua Allah in Teka-teka ngas. 12 Biin in nahi se lalan na ka, mo atuil man ming Ama Lamtua in Teka-teka ngas, mo hidi kon uikjale kas laih tuan na maa nuhu-dau lai-niin Ama Lamtua in Teka-teka ka deng un dalen na. Nini ela lam, oen parsai Ama Lamtua lo, nol haup boa-blingin lo. 13 Biin man nahi se dale batu ka, mo atuil in hii Ama Lamtua in Teka-teka ka nol dael kolo. Mo oen klaput tas taam lihu lo. Oen mulai parsai, mo eta susa la saek tomas sam, oen nahis hlapat. 14 Biin man nahi se duli hlala ka, mo atuil in ming nol sium Ama Lamtua in Teka-teka ka. Mo nesang lo kon, oen nadidingun soleng in Teka-tekang nas, undeng oen kukaum dui nol in mana oen osa las, nol oen hmuki-nalan bili-ngalang ngas, hidim oen kom in nuil dael kolo tutungus. Tiata oen in parsai ka muik isin saa lo. 15 Mo biin man nahi tom se dale boa-mina ka, mo atuil man dalen na lolo nol banan na. Nikit oen ming Ama Lamtua Allah in Teka-teka ka kon, oen pesang babanan se oen dalen nas. Nini ela lam, oen parsai napiut, nol daek nal dais banan mamo, banansila el biin man puting isin banan mamo ka."

Kleta deng in tunga-kobang hadut nini mul-dale (Markus 4:21-25)

16 Hidim Yesus aa pait noan, "Taon elola ko atuli li hoet hadut, hidim tunga-kobang nini mul-dale lo. Nol muik atuli in hoet hidi hadut tam, todo laok se hadang kloma lo! Ta eta taon ela lam, atuli ngat net un langa ka lo. Hadut man muik nahin na, mo in todo se maan lalapa, le halin nam un kaloen na laang atuil in taam maa bus el uma dale ka.✡ 17 Totoang sa-saa man in buni hahalas nia ngas, taon elola ko mam putis nol langa. Nol totoang dais man halas ni atuli li tanan lo, taon elola ko mam atuli li taan hapun.✡

18 Tiata mi musti nangan dais nias babanan. Atuil man parlu le taan baktetebes deng Ama Lamtua in koma ngas sa, taan taplaeng. Mo atuil man dai toe muid Ama Lamtua in koma ngas lo ka, ngengo keko lako."✡

✡ **8:10** Yesaya 6:9-10 ✡ **8:16** Matius 5:15; Lukas 11:33 ✡ **8:17** Matius 10:26; Lukas 12:2
✡ **8:18** Matius 25:29; Markus 4:25; Lukas 19:26

Lamtua Yesus nenan baktetebes sas (Matius 12:46-50; Markus 3:31-35)

19 Oe mesan na, Yesus kukaum nol atuil hut mamo kas sam, Un ina ka
nol Un palin nas maas le noan tutnaal nol Una. Mo oen laok dadani nal el
Una la lo, undeng atuli mamo isi. 20 Kon muik atuli laok tek Yesus noan,
“Papa! Paap ina ka nol palin nas maas dil ne likun nua. Oen le tutnaal nol
Papa.”
21 Kon Un siut noan, “Hao! Mo elia: Auk inang nol pail-kakang
baktetebes sas, mo atuil man in hii-ming Ama Lamtua Allah in Teka-teka
ngas, hidim daek mudis sa.”

Lamtua Yesus kaing angin tuan na (Matius 8:23-27; Markus 4:35-41)

22 Oe mesan na, Yesus nusi Un ima-ii las noan, “Maa le kit saek lui lakong
tubu ku halin nua.” Kon oen saek lui mesa le lakos. 23 Oras oen in luan
laa lakos sa, Yesus nini. Nesang lo kon, angin tuan na maa. Len na kon
sail tama lui dalen. Oen le meles tetetas.
24 Net ela kon Yesus ima-ii las buk-bangun Una, le tekan noan, “Tuang!
Tuang nge! Haung tulung le! Ta kit le mel mateng son nian ne!”
Kon nam Yesus hangu. Hidim Un kaing angin na nol len na noan, “Tenem
tia!” Tukun nam len na nol angin na ete meman.
25 Hidi na kon, Un ngau Un ima-ii las noan, “Tasao le mi parsai Auk lo
bii nabael tuun nia?”
Oen lii nol herang. Hidim oen keket apa noan, “Idaa! Yesus nia mo asii
le? Taon elol le Un prenta nal angin na nol len na le oen muid Un in koma
ka lia le?”

Lamtua Yesus nulut uikjale deng atuil nuin (Matius 8:28-34; Markus 5:1-20)

26 Nesang lo kon, oen lakos lius se dale Gerasa, se tubu Galilea halin
na.* 27-29 Se na, muik atuli mes tom uikjale blaan son. Un muik um lo,
un suma daad se niut utu ngas tukun. Lelo-lelon nam un lako-pait nol
luli-lulit tuun. Lole uikjale kas taan in prenta una tutungus. Atuli las but
un oe-oe son nini ranteng nol laeng bisi, mo un tao nutus soleng. Hidim
uikjale kas dising un le lail lako se maan in muik atuil lo.
Nikit Yesus nol Un ima-ii las nius deng lui la kon, atuling nuin na laok
maa saol Una. Atuling na ahan, hidim late apa se Yesus sila ka. Kon Yesus
prenta noan, “Hoe, uikjale! Puti deng atuling na tia!”
Kon atuling nuin na ahan noan, “Hoe! Poe-pet auk deken! Ta auk tana
noan Ku nia mo Yesus, Ama Lamtua Allah in lapa dudui ka Ana! Tao sus
auk deken!”
30 Yesus keket un noan, “Ku ngalam sii la?”
Kon uikjale na siut noan, “*Legion*, ta kaim niam mamo isi, tuladang el
tentara lihu-lihu.” Un tek ela, lole uikjale mamo taam ne un apa ka.
31 Uikjale nas taan in nodan Yesus si-sii le halin tadu oen lakos Bolo
Susa-daat ta deken, man daid maan in dulu kuasa deng in daat tas.
32 Mo dadani se na, muik bahi mamo mukan-mukan le nuting in kaa se
leten na peke ka. Kon uikjale nas nodan Yesus noan, “Tadu kaim le taam
lakom se baih nuas tuun!” Kon Yesus tade. 33 Hidi kon uikjale nas putis
nang soleng biklobeng na, le lakos tamas se baih nas. Baih nas totoang

* **8:26** In dula dais Yunanin man banan dui ngas dul noan, ‘Gerasa’. Muik in dula deeh dul noan, ‘Gadara’. Nol muik teng pait dul noan, ‘Gergesa’.

daid nuin, kon oen lail dadahut nius deng leten na le pul muid hopiin na taam lakos tubu ka dalen. Tiata oen mel mates totoang se las.
34 Net ela kon, atuil in doh bahi la ngas lail lakos papmes ingu-iung in se
la ngas, le dehet deng nas totoang. 35 Ming oen in dehet ela ka kon, atuil
hut mamo kas puit lakos se maan na. Oen le net esan deng asa man in
daid son na. Liis se las kon, oen ngat net atuling in tom uikjale ka daad
ete-ete tuun son, dadani se Yesus iin na. Un pake kai-baut son nol un in
nuin na kon ase son. Net ela kon, oen totoang lii. 36 Hidim atuil man apin
net dais na in dadi ngas, tek atuil in maa babalung nas deng taon elola le
atuling nuin na banan son na. 37 Kon totoang atuil Gerasa man in daad se
dale na ngas, nodan Yesus le lako nang soleng one, undeng oen totoang lii
isi.
Kon Yesus nol Un ima-ii las sakes lui dapas, le noan pait lakos tubu
Galilea halin nua.
38 Mo atuling apin man tom uikjale ka, nodan tutungus se Yesus noan,
“Papa! Nang le auk kon muid Papa!”
Mo Yesus situn noan, 39 “Eli tuun tia! Banan dui ka ku pait lako ku nenan
nuas, le dehet bel oen deng Ama Lamtua Allah in banan na, man Un tao
bel ku son na.”
Hidi kon, atuling na laok pukiu kota na, le dehet atulis totoang deng
Yesus in tao banan una ka.

Lamtua Yesus bel Yairus ana bihata la le nuli pait, nol tao banan bihaat in iil daal loos mesa
(Matius 9:18-26; Markus 5:21-43)

40 Hidi na kon Yesus nol Un ima-ii las luan laa pait lakos tubu Galilea
halin nua. Oras oen nius deng lui la lam, atuli hut mamo maas natang
oen son. Oen maas nakbua le sodo-sium Una. 41-42 Se na kon, muik atuli
mes ngala Yairus. Un nam mo tulu deng um in kohe-kanas se kota na. Un
ana ka suma beas mes sii; aan bihata, umur taun hngul dua, mo un heda
ngele, naha-bubuit tam mate. Nikit Yairus ngat net Yesus laok maa kon,
un lail lako hai buku ka se Yesus sila ka. Un nodan Yesus le bole lam Yesus
laok un uma lua, le tulung un ana bihata la.
Tiata Yesus tade tukun nam oen lakos Yairus uma lu meman. Mo atuil
hut mamo kas nodat lo, le lakos muid kon. Tiata oen laok nol in dising-
dising apa.
43 Muik bihata mes kon man laok muid one. Un in net bulan na baa
buit-buit tene taan lo, taun hngul dua son. Un pake nuli un duit tas nol
hmuki las le baen dokter ras son. Mo muik tahan in taih banan una lo.
Un ili la taan in poe si-sii.† 44 Kon un maa dadani Yesus deng klupu ka.
Hidim un depen nal Yesus kado la mumu ka. Nikit un depen toman kon,
un in iil daal loos sa tene meman.
45 Nahkitu lam Yesus laok napiut lo mo Un dili le ketan noan, “Asii man
depen tom Au lia?”
Mo muik tahan at mes in hao lo. Kon Petrus tek noan, “Tuang kon no!
Atuil mamo nias laok dising apa elia lam! Oen taan in hutun deng klupu
lua sii.”
46 Mo Yesus tekan noan, “Loo! Apin Auk nataka kam muik kuasa puit
deng Auk apang ngia. Tiata Auk tana noan muik atuli mes depen tom Au.”
47 Nikit bihatang na taan noan un buni nal lo son kon, un lii isi. Un
pepeten le hai buku ka se Yesus sila ka. Hidim un dehet puting totoang

† **8:43** In dula dais Yunanin tenga las dul ni lo, “Un pake nuli un duit tas nol un hmukin nas son, le baen dokter ras.”

asa man un in tao son na, se atuil hut mamo kas silan. Hidim un tek noan, nikit un depen tom Yesus kon, un banan meman.

48 Hidi kon Yesus aa nolan noan, “Bata! Ku banan, undeng ku parsai se
Au. Tiata pait nol dael kolo tia!”

49 Yesus aa mamaus nol bihatang na lam, Yairus atulin in dake mes lail
maa tek Yairus noan, “Idah Papa! Paap ana ka nol kit lo son! Un mate son,
tiata tao paisiin Paap Guru deken tia.”

50 Mo Yesus ming haup atuling na in teka ka kon, Un tek Yairus noan,
“Kaka! Lii deken! Parsai se Ama Lamtua Allah tuun. Ta Un man bel slamat
kaka ana ka.”

51-53 Oen lakos lius se Yairus uma lua lam, atuli inu um na son. Oen lilu
muun isi. Kon Yesus kaing oen noan, “Mi teen in lilu ka tia! Tana-bihatang
ni mate lo. Un suma nini tuun!”

Mo atuli las mail le liun sulan nol Una, lole oen net nol matan deng tana-
bihatang na hngasa ka in nutus sa. Hidi kon Yesus nodan tana-bihatang
na ina ka nol ama ka, Petrus, Yuhanis nol Yakobus le leo-leo nol Un taam
lakos uma dalen. Atuil tenga las Un tadus le natang se likun na tuun.

54 Oen tamas kon, Yesus kil tana-bihatang na se ima ka, le tekan noan,
“Baat-ana! Hangu tia!” 55 Suknahkitu lam, tana-bihatang na nuli pait, le
hangu daad meman. Ta Yesus tadu un ina ka noan, “Belen ngae le un kaa
tia!” 56 Tana-bihatang na ina-aman nas herang isi. Mo Yesus hid pesang
one, le dehet heheon dais na laok se atuli las deken.

9

Lamtua Yesus nutus un ima-ii at hngul dua kas (Matius 10:5-15; Markus 6:7-13)

1 Oe mesan na, Yesus haman nakbua Un ima-ii at hngul dua kas, hidim
Un bel oen kuasa le nulut nal uikjale, nol tao banan nal atuli las deng
oen ili koed-ngasing ngas. 2 Un nutus one, le laok tek atuli las deng Ama
Lamtua Allah in kil prenta ka. Un kon nutus oen le tao banan atuil ili las
se ola-ola. 3 Mo Un tek oen noan, “Nangan babanan! Mi boel kil sa-saa
se lalan deken. Laok nol kaod in se mi apan na ngas tuun. Kil hnikan
deken, tas deken, in kaa se lalan deken, nol duit deken. Kaod in silu kon
kil deken! 4 Eta mi tamam se ingu mes le muik atuli tade in sium mia kam,
laok daad nolas se oen uma. Boel huil um deken. Daad se lam, didiin mi
bok lakom deng iung na. 5 Eta mi taam lakom se ingu mesa, mo atuli-atuil
in se la ngas sium mi lo, nol dai hii-ming se mi lo kam, haung bokam le
nang one. Eta mi putim deng na lam, tao muid hadat ta, le sii soleng auh
in se mi iin na ngas. Tek oen noan, ‘Mi dai ming lo, ta nang le mi lepa-haal
mi in situ-tala ka esan!’ ”✡

6 Hidi na kon ima-ii nas laok deng ingu mes laok ingu mesa. Oen tek atuli
las deng Ama Lamtua Allah Dehet Banan na. Hidim oen kon tao banan
atuil in ili ngas.

Lahing Herodes sa nangan haup deng Lamtua Yesus apa ka lo (Matius 14:1-12; Markus 6:14-29)

7 Dedeng na, lahing Herodes Antipas* kon ming haup dehet bili-ngala
deng Yesus. Kon un nangan hapun lo, undeng muik atuli at ila lo tek noan,

---

✡ **9:5** Lukas 10:4-11; Dehet deng Aan in Nutus sas 13:51 * **9:7** Herodes Antipas na mo, Herodes Tene ka ana. Herodes Tene ka man prenta le keo tele tana-ana blutu mea in se Betlehem mas, tom nol oras in hua Lamtua Yesus sa. Ngat se Matius 2:16-18.

“Yesus na mo, Yuhanis in Sarain Atuli ka, un nuli pait son na.” 8 Muik teng
pait tek noan, “Un na mo, upung Elia man nuli pait son na.”
Tenga las pait tam tek noan, “Un nam mo at mes deng Ama Lamtua
mee-baah hmuna-hmunan nua ngas.”✡
9 Mo Herodes nangan noan, “Dedeng na, auk tadu le dait nutus Yuhanis
leo ka son. Mo un nuli pait son nia tam saa ke? Hidim at mes ni pait, asii
nia le?” Kon un nuting lalan le tutnaal Yesus sil nol sila.

Lamtua Yesus nalo atuli lihu lima
(Matius 14:13-21; Markus 6:30-44; Yuhanis 6:1-14)

10 Oe mesan na kon, ima-ii man Yesus in nutus sas pait le nakbuan pait
nol Una. Oen tek Un deng totoang asa man oen in daek nal son nas.
Hidim Yesus nol Un ima-ii las ete-ete le lakos se mana mesa, dani nol
iung Betsaida, halin oen teen in kae se las. 11 Mo atuil hut mamo kas ming
haup noan, Yesus le lako bus el ola ka, ta oen laok muid Una. Kon Yesus
sium oen nol babanan, hidim Un tao banan atuil in ili ngas totoang, nol
Un dehet bel oen deng Ama Lamtua Allah in kil prenta ka.
12 Lelo-hat son kon, Yesus ima-ii at hngul dua kas laok tek Un elia, “Banan
dui ka, Paap tadu atuil nias le lakos se ingu-iung in dadani deng maan ni
ngias, halin nuting oen in kaa esan. Nol nang le oen laok nuting maan
taung oen in nini. Ta maan ni atuli ase elia lam, taon elol le oen haup in
kaa kia?”
13-14 Mo Yesus situs noan, “Elia! Nang le mi man bel oen in kaa!”
Mo oen kaen noan, “Auu! Paap le! Hapun se ola la? Atuil nias lihu
lim lisi! Na suma biklobe las siis, kaih bihata las nol tana-ana ngas lo bii!
Hidim kaim ruti bua lim siis. Nol ikan kon teb dua siis. Eta Paap koma
ka le kaim man nalo atuil unus tene nias sam, taon elol le kaim sos nal in
kaa mamamo bel one la?!”✡
Kon Yesus tadu oen noan, “Tek atuil nias le daad buan-buan, buan mesa
lam at buk lima.”
15 Kon nam oen daek muid ela. 16 Nikit atuli las totoang daad son kon,
Yesus kat ruti bua lim nas nol ikan dua nas. Un ngada lako el apan nua le
kohe-kanas nodan mamo. Hidim Un bilas-bilas ruti nol ikan nas, le doong
bel Un ima-ii las halin laok bating bel atuli las. 17 Oen totoang kaa didiin
silis. Hidi nam ima-ii las kat nakbuan in kaa lisin nas sam, inu fuli hngul
dua.

Petrus mulai nataka taan noan Lamtua Yesus nam, Kristus, Atuling man Ama Lamtua Allah in hid meman son, deng lolo hmunan nua ka
(Matius 16:13-19; Markus 8:27-29)

18 Oe mesan na, Yesus sii kohe-kanas se mana mesa. Kon Un ima-ii las
lakos nakbua nol Una. Kohe-kanas hidi kon, Un ketan oen noan, “Mi ming-
ming ngam atuli las tek le Auk nia mo asii la?”
19 Oen siut noan, “Muik in tek noan Paap nia mo, Yuhanis in Sarain Atuil
ka. Tenga las pait tek noan, bet Paap niam, upung Elia. Eta lo kam, at mes
deng Ama Lamtua Allah mee-baah hmuna-hmunan nuas man nuli pait
son nia.”✡
20 Kon Yesus keket oen pait noan, “Eta muid mia lam, Auk nia mo asii
la?”
Kon Petrus siut noan, “Paap nia mo Kristus, na Atuling man Ama Lamtua
Allah tulu meman son deng lolo hmunan nua ka!”✡

✡ **9:8** Matius 16:14; Markus 8:28; Lukas 9:19 ✡ **9:13-14** Matius 14:21 ✡ **9:19** Matius 14:1-2; Markus 6:14-15; Lukas 9:7-8 ✡ **9:20** Yuhanis 6:68-69

21 Kon nam Yesus kaing one, le boel tek asii deen kon, noan Un na mo
Kristus.

Lamtua Yesus aa deng Un in mate ka nol Un in nuli pait ta
(Matius 16:21-28; Markus 8:31—9:1)

22 Hidi kon Yesus aa taplaeng pait noan, “Auk niam Atuling Baktetebes
sa. Auk musti lepa-haal in susa-daat bili-ngala. Mam blalan-blalan hadat
atuil Yahudi las, tulu agama las tene-tenen nas, nol guru-guru agama las
dai sium noan, Auk nia mo Kristus lo. Hidim mam oen keo tele Au. Meman
Auk mateng mo bingin dua ka lam, Auk nuling pait!”†
23 Hidi nam Un tek atuil hut mamo kas noan, “Asii man kom le muid
Au lam, un musti tahang le muid napiut lelo-lelon. Un musti sao soleng
un in koma-koma ngas esan. Eta atuli tao un dadaat didiin keo tele kon,
un musti muid napiut, tuladang el atuli haal un kai sangsuli la, le lako
maan in mate kua.✡ 24 Ta atuil in tade le mate undeng muid Au, taon elola
kon mam un haup in nuli napiut nol Ama Lamtua Allah. Mo atuil man
suma kom le nuli taung un apa ka sii ka, mam bakisan katang deng Ama
Lamtua Allah.✡ 25 Eta atuli li haup apan-kloma ki isin nias totoang, mo
Ama Lamtua Allah hutun soleng una lam, un ontong ngi saa la? 26 Auk
nia mo Atuling Baktetebes sa. Tiata atuil in mae le muid Au, nol mae kil
Auk in tui ngias sa, mam Auk kon mae in hao un se Ama Lamtua Allah
sila, se oras Auk in pait maang deng sorga nga. Ta mam Auk niung maang
nol Auk Amang ngu kuasa in muun isi ka, leo-leo nol Un ima-ii las deng
sorga. 27 Auk tek mi baktetebes. At il deng mi in mo nia ngias, mam net
nol matan esan deng Ama Lamtua in kil prenta ka, hidi halas-sam oen
mates.”

Lamtua Yesus hnika-tuladang nga daid kisa se leten dapa
(Matius 17:1-8; Markus 9:2-8)

28 Hidi nal lelo paul kon, Yesus haman nal Petrus, Yuhanis nol Yakobus le
oen leo-leo saek lakos se leten mes dapas halin kohe-kanas. 29 Yesus kohe-
kanas mamaus kon, Un hnika-tuladang nga daid kisa' nol Un kai-batu las
kon daid muti kaloe'.
30 Nahkiut tuun nam, atuli at dua puit maas. At dua nas, upung Musa nol
upung Elia. Oen dehet nol Yesus. 31 Oen kon hnika-tuladang ngas muun
isi. Oen tilus aa deng mam Yesus in maet se Yerusalem ma.
32 Oras na, Petrus nol un tapan at dua las matan tede isi, didiin oen niin
nalas. Oen tilus nahkitus kon, oen ngat net Yesus dil nol atuli at dua. Oen
kon ngat tam Yesus apa ka kaloe le langa isi.
33 Ti upung Musa nol upung Elia mana le lakos kon, Petrus nangan taan
le tao elola ka lo. Tiata un aa dadahut tuun noan, “Tuang! Se nia lam kaim
nataka kam leok isi! Tiata banan dui ka kaim koet hlepe tiul se nia. Mes
bel Tuang, mes bel upung Musa, nol mesan na pait bel upung Elia.” 34 Mo
un aa mamaus ela lam, nopen mes niu maa kabut one. Kon nam Petrus
nol un tapan nas lii isi. 35 Hidim oen ming haup fala mes deng nopen na
dalen tek noan,
“Ni Auk Anang man Auk in huil meman son na!
Un aa kam, hii babanan se Una!”✡

---

† **9:22** Dais Yunanin lalan in kaih lelo ka elia: leol nia = leol mesa, ola kam = leol dua la na, bingin dua ka = leol tilu la na. Tiata, Lamtua Yesus in mate ka, kahin deng mesa la (Jumat Agung), nol leol Un in nuli pait ta, kahin le leol tilu la, na bingin dua ka (Minggu Paska). ✡ **9:23** Matius 10:38; Lukas 14:27 ✡ **9:24** Matius 10:39; Lukas 17:33; Yuhanis 12:25 ✡ **9:35** Petrus dua la 1:17-18; Yesaya 42:1; Matius 3:17; 12:18; Markus 1:11; Lukas 3:22

36 Aa ela hidi kon, Petrus nol un tapan nas ngat net Yesus sii son. Hidi
nam, oen tilus ete tuun le dehet bel asii-asii lo, deng asa man oen in net son
na. Nesa-nesang halas-sam oen bok bahan nas le dehet bel atuil didang.

Lamtua Yesus tao banan tana-ana in tom uikjale mesa
(Matius 17:14-18; Markus 9:14-27)

37 Ola ka, Yesus nol Petrus nol un tapan nas nius deng leten na lam,
atuli hut mamo maas tutnaal Yesus. 38 Muik atuli mes haman tek Un noan,
“Paap Guru! Tulung maa ngat bel auk anang bikloeb siing ngi le! 39 Ta
uikjale taan in kil una si-sii, le tao un ahan nahkekeka nol peko-peko un
didiin kapen bulat puit deng un baha ka. Uikjale na kon diku-puang una,
nol kus un tutungus. 40 Auk nodan tulung Paap anan nias son le nulut
puting uikjale na, mo oen nulut puting nalan lo!”

41 Ming ela kon Yesus baet oen totoang le tekas noan, “Hoe! Mi parsai
noan Ama Lamtua tao banan nal atuil lo ke? Mi niam meman atuil man in
nuil muid lalan lolo ka lo ngas! Auk musti tahang le leo-leo nol mi didiin
bling pait halas-sam mi parsai se Au la? Auk musti keeh nol mi didiin
bling pait ta?”

Hidim Un bali le aa nol blalan biklobeng na noan, “Kil nol ku anam ma
maa se ni tia!”

42 Nikit oen kil nol tana na laok bel Yesus kon, uikjale ka late laok se dale
ka, nol peko un apa ka, ta un hukun muun isi. Mo Yesus prenta uikjale na
le puit nodat tana na, kon tana na banan meman. Hidi kon Yesus sao lako
bel un ama ka. 43a Totoang atuil in net Ama Lamtua in kuasa man muun
isi na, herang-herang.

Lamtua Yesus tek pait deng Un in mate ka
(Matius 17:22-23; Markus 9:30-32)

43b Oras atuli las dehet apa nabael deng tada-taad herang man Yesus in
tao ngas sam, Un tek Un ima-ii las noan, 44 “Mi taad Auk in aa ni babanan!
Nesang lo ka kam, atuli le hee soleng Au, Atuling Baktetebes nia. Hidim
oen sao Auk lakong bel atuil didang.” 45 Mo Un ima-ii las nangan hapun lo
tetetas. Oen nangan taan Un in aa na nahin na lo. Oen kon lii in ketan un
nahin na.

Asii man daid atuil hmunan na?
(Matius 18:1-5; Markus 9:33-37)

46 Oe mesan na, Yesus ima-ii las kaen apa deng asii man daid atuil
hmunan na.✡ 47 Mo Yesus taan oen in kaen apa na. Kon Un haman tana-
ana blutu mesa, hidim tadu le dil se Un halin na. 48 Hidim Un tek atuli las
noan, “Hii babanan ne! Atuil in tade le lii-lau atuil ana el tana-ana nia ki,
nahin na noan, atuling na kon lii-lau Au. Nol un kon lii-lau Auk Amang in
ne sorga kua, man nutus Auk maang se apan-kloma kia. Muik atuli mamo
man kom in ngat kabaul one. Tuladang el atuil kasiang, atuil in susa, atuil
banan lo, atuil in nahi tom daat, nol atuil ana ngas. Atuil man kom le lii-
lau atuil tuladang ela ngas, man Ama Lamtua Allah noken noan, un nam
atuil in muun dui.”✡

Asii man labang nol kit lo kam, un nam mo kit tapan
(Markus 9:38-40)

49 Hidim Yuhanis tek Yesus noan, “Papa! Oe mesan na, kaim net atuli
mes nulut puting uikjale le busun nini Paap ngala ka. Tiata kaim kaing

✡ **9:46** Lukas 22:24 ✡ **9:48** Matius 10:40; Lukas 10:16; Yuhanis 13:20

una le busun-busun nini Paap ngala ka deken, undeng un na mo, kit atulin lo.”
50 Mo Yesus situn noan, “Ela deken! Ta atuil man labang nol kit lo ka,
nahin na noan, un nam mo kit tapans.”

Atuli ingu mes se Samaria sium Lamtua Yesus lo

51 Yesus taan noan Un lelon in saek lako sorga ka dadani son. Kon Un
nutus le bok lako kota Yerusalem. 52 Un nutus atuil le lakos muna deng
one, halin nam mana in kaa-ninu. Kon atuil in nutus nas taam lakos ingu
mesa, se propinsi Samaria, le nuting maan in teen tahang. 53 Mo atuil
Samaria las dai sium Yesus nol Un ima-ii las lo, undeng Un le lako todan-
lahing Ama Lamtua Allah se kota Yerusalem.‡ 54 Nikit Yakobus nol Yuhanis
ming haup atuil Samaria las in dai sium oen lo ka kon, oen hanet Yesus
noan, “Tuang! Elola, tam kit nodan Ama Lamtua Allah le niung ai maa
deng apan nua, halin loe nuli oen tuun tia la?”✡
55 Mo Yesus bali saol oen duas le kaing oen noan, “Boel nangan ela
deken.” 56 Hidim oen lakos napiut bus el iung didang.

Atorang in muid Lamtua Yesus
(Matius 8:19-22)

57 Oras oen in laok mamasu ka, muik atuli mes aa nol Yesus noan, “Papa!
Paap laok elol tuun kon, auk le muid napiut Papa!”
58 Mo Yesus situn noan, “Banan kon! Mo nangan le ta: Totoang atuli li
nol hmukit ti muik oen mana esa. Ngot huin pait lako un bolo. Tilu-kee
pait lako un hno. Mo Au, Atuling Baktetebes nia, muik Un uma esa le pait
lako se na lo. Maan in tian bon kon ase.”
59 Oe mesan na, Yesus haman atuil didang mes pait noan, “Maa le muid
Au halin daid Auk atulin.”
Atuling na siut noan, “Hao! Mo elia Tuang. Tahang le auk pait laok
doha-tinang blalan nuas muna. Le eta auk papa mate son, halas-sam auk
mudi.”
60 Mo Yesus tekan noan, “Elia! Nang le atuil man kom le muid Auk
lo ngas, mana-koet oen atulin in mate ngas. Mo mi man parsai se Ama
Lamtua nol kom le muid Au ngas, mi osa la laok tek atuli li deng Ama
Lamtua Allah in kil prenta ka.”
61 Muik atuli mes pait tek noan, “Banan kon, Tuang! Auk tade le muid
Tuang tutungus. Mo bel auk dola le auk laok liki mo seon auk nenan nuas
muna le, halas-sam auk pait maa le muid Tuang.”✡
62 Mo Yesus tekan noan, “Elia! Eta atuli li bali dale, hidim kukaum nol in
daek os didang, didiin nadidingun soleng in hai kam, un klapa la daid lo.
Ela kon nol atuil in nutus le muid Au, mo nangan un in nuli hmunan nu
tutungus sa. Atuil tuladang ela ka, muik ambak in daek se Ama Lamtua
Allah sonaf fa lo.”

10

Lamtua Yesus nutus ima-ii at buk itu beas dua kas

‡ **9:53** Atuil Samaria las maan in todan-lahing Ama Lamtua ka ne leten Gerasim, ne oen ingu-mana la. Oen in tao dais nol atuil Yahudi las deng in todan-lahing Ama Lamtua Allah se kota Yerusalem ma blaan son. ✡ **9:54** Lahi-lahi las Buk nomer dua la 1:9-16 ✡ **9:61** Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 19:20

1 Hidi nam, Yesus huil nal ima-ii didang pait at buk itu beas dua.* Hidim
Un bating oen at dua-dua, le oen lakos muna se mana-maan Un in le lako
ngas. 2 Un nutus oen noan, “Muik atuli mamo man banansila el ael in
latu son na. Liis klapa lamtua ka tadu atuil in dake ngas le maa nul tuun.
Tiata mi musti kohe-kanas le nodan Ama Lamtua Allah, tunang taplaeng
Un atulin in dake ngas, halin tao nakbua atuli-atuil in le muid Au ngas.
Undeng atuil in le muid Au ngas, mamo. Mo atuil in dake ngas suma
bubuit sii.✡
3 Mi bok lakom nol ni tia! Auk nutus mi le lakom se atuil hut mamo kas.
Mo nangan ta, mi tuladang el lae-blai ana man dalen banan, lako se ngot
huin man daat isi ngas hlala.✡
4 Mi boel kil duit tam, tas in nisi kai-batu tam, kil nahan dui deng apa
mes se lalan deken. Boel soleng oras le aa nol atuil didang se lalan deken.
5-8 Eta mi taam lakom se ingu mesa lam, mi boel daad seda-seda se um
didang deken. Eta atuli sium mi babanan se uma mesa lam, daad se um
na tuun didiin mi haung bokam deng iung na. Eta mi taam lakom se uma
mesa lam, mi musti nodan le Ama Lamtua Allah bel hangun se um na
isin nas. Eta um lamtua ka sium mi nol babanan nam, taon elola ko Ama
Lamtua tulu Un dalen banan na bel uma isin nas. Mo eta oen sium mi
lo kam, nang le Ama Lamtua tulu Un dalen banan na bel mi siim tuun.
Eta mi tamam se uma mesa, tam ingu mesa, le oen bel mi in kaa-ninu saa
tuun kon, sium nol dael kolo. Ta toma eta oen bel mi ela, le seda mi lating
nga.✡ 9 Tao banan oen atulin in heda ngas. Nol tekas noan, ‘Ama Lamtua
Allah prenta la maa dadani son!’
10 Mo muik ingu dehe man un atulin nas dai sium mi lo. Etan oen tao
ela nol mia lam, laok dil se iung na lalan na, le tekas noan, 11 ‘Hii babanan!
Kaim maam son le kil Ama Lamtua in Teka-teka ngas bel mia, mo mi tiu-hii
bubuit lo kon. Tiata kaim sii soleng kota ni ahu las deng kaim iin nias, le
daid tada noan, mam mi lepa-haal in naih tom mi ngas esan! Mo nangan
bana-banan! Ta Ama Lamtua Allah in prenta ka maa dadani isi son!’ ”✡
12 Yesus tekas pait noan, “Mi taan kota Sodom in daat isi ka son, ta loo?
Auk tek mia le! Mam se leol Kiamat tia lam, hukung man Ama Lamtua in
nahu bel atuli-atuil in hutun soleng mia ngas, ngele dui hihidi deng atuil
Sodom mas.”✡

Atuli-atuil in sium Lamtua Yesus lo ngas (Matius 11:20-24)

13 Yesus aa taplaeng pait noan, “Mi in ne iung Korasin† nol iung Betsaida
ngas, doha lo! Ta in daat ta nahi tom mia! Auk tao taad herang bili-ngala
se mi sila-matan son, mo mi dai parsai se Ama Lamtua Allah lo. Molota,
mi niam atuil Yahudi man hao le taan Una. Mo eta noan tada-taad herang
man Auk in tao se mi ingu la ngas, daid se kota Tirus nol kota Sidon nam,
taon elola ko nesang ngi eli son ta, atuli-atuil in se lua ngas pesang son, nol
nang soleng oen in kula-kula ngas, le bali muid se Ama Lamtua. Nol taon
elola ko oen pake kai-baut susa, hidim tao auh laok se oen bon nas, halin
daid tada noan, oen sabail apan deng oen in kula-sala ngas. Molota atuil

---

* **10:1** In dula dais Yunanin teng dul noan, ‘ima-ii at 72’. Tenga las pait dul noan, ‘ima-ii at 70’. Mo in dula hmudin nias sam, mamo huil ‘72’ ka. ✡ **10:2** Matius 9:37-38 ✡ **10:3** Matius 10:16 ✡ **10:5-8** Korintus mesa la 9:14; Timutius mesa la 5:18 ✡ **10:11** Matius 10:7-14; Markus 6:8-11; Lukas 9:3-5; Dehet deng Aan in Nutus sas 13:51 ✡ **10:12** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 19:24-28; Matius 10:15; 11:24 † **10:13** In mo bango nia ki dul noan ‘Korasin’. Mo esa-esa ka, muid dais Yunanin nam, Χοραζίν ‘Choradzin’.

Tirus nol Sidon nias, atuil Yahudi lo, mo oen hao le taan Ama Lamtua.✡
14 Baktebes! Mi ngat esan tuun! Mam eta Ama Lamtua nutus totoang atuli
li dasi las sam, atuli-atuil in se Tirus nol Sidon nas hukung nga kahan dui
deng, mi hukung nga.
15 Mi atuil in se kota Kapernaum mas doha lo! Nangan noan mam Ama
Lamtua nikit sakeng mi lakom sorgam deken. Ta ela lo! Mam Ama Lamtua
pasang tamang mi lakom se naraka lu dalem!✡
16 Nangan bana-banan! Ta atuil in hii-ming mia ngas, oen kon hii-ming
se Au. Nol atuil man dai hii-ming se mi lo ngas, oen kon hii-ming se Auk
lo. Taplaeng pait, atuil man dai hii-ming se Auk lo ngas, oen dai hii-ming
lo se Ama Lamtua Allah, man nutus Auk son le maang se apan-kloma kia
ka."✡

Atuil in nutus buk itu beas dua kas pait maas

17 Dedeng atuil in nutus at buk itu beas dua kas pait maas sa,‡ oen dalen
kolo isi. Hidim oen tek Yesus elia, "Idaah! Muun isi! Dedeng kaim pake
Tuang ngala ka le nulut puting uikjale kas sa, uikjale kas ming kami, le
lail putis deng atuli las meman. Ana lo!"
18 Kon Yesus situs noan, "Baktebes! Oras mi in tao ela ka, Auk ngat
net Ama Lamtua Allah pasang soleng uikjale kas nol oen tuang nga deng
apan nua, banansila el bisain dait kliu-kanan se apan nua! 19 Nangan ne!
Uikjale kas laih tuan na, kit musu. Nol un kon muik in kuasa! Mo Auk bel
mi kuasa son le tao tehen un in kuasa ka. Nol eta noan mi kida tom ul
in muik lasong, tamlom hkulang kon mi sa-saa lo. Muik tahan in tao daat
saol mia lo.✡ 20 Mi dalen kolo, undeng uikjale kas ming mia. Banan kon,
mo na dais ana tuun! Banan dui ka mi dalen kolo, undeng Ama Lamtua
dul mi ngalan nas son, le daid Un nenan in taam sorga."

Lamtua Yesus dalen kolo (Matius 11:25-27; 13:16-17)

21 Dedeng na, Ama Lamtua Koo Niu ka tao Yesus dalen kolo. Hidim Un
naka Ama Lamtua noan, "Papa! Paap man daid Tuang Tene se apan-dapa
kua nol apan-kloma kia. Auk nodan mamo-mamo, undeng Paap hep kele
dais nias deng atuil man in tao apa ka noan tana, nol atuil in nikit-nikit
apan na ngas. Mo Paap sai dais nias totoang bel tana-ana ngas, nol atuil
in tao dalen deng dadale ngas. Baktebes Papa! Ta na man tao Paap dalen
kolo!"
22 Hidim Yesus tek atuil hut mamo kas noan, "Hii ke! Auk Amang in ne
sorga ku bel Auk kuasa las totoang son. Man in taan baktetebes noan, Auk
nia mo asii ka, suma Paap sii. Nol in taan baktetebes noan Paap na mo
asii ka, suma Paap Ana ka sii, na Au. Nol Auk kon huil atuil didang le tek
one, halin oen kon taan Papa."✡
23 Hidim Yesus bali saol Un ima-ii las le tek oen siis noan, "Mi ulat
baktetebes, undeng mi net Ama Lamtua in kuasa ka esan son. 24 Lahi-
lahi, nol Ama Lamtua mee-baah hmuna-hmunan nuas, kom isi le net asa
man mi in net son nias, mo oen netas lo. Oen kon kom isi le ming asa man
mi in ming son nias, mo oen ming hapus lo."

Atuil Samaria man dalen na lila

✡ **10:13** Yesaya 23:1-18; Yeskial 26:1—28:26; Yoel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sakarias 9:2-4 ✡ **10:15** Yesaya 14:13-15 ✡ **10:16** Matius 10:40; Markus 9:37; Lukas 9:48; Yuhanis 13:20 ‡ **10:17** In dula dais Yunanin tenga las dul noan, 'ima-ii at 72'. Tenga las pait dul noan, 'ima-ii at 70'. Mo in dula hmudin nias sam, mamo huil '72' ka. ✡ **10:19** Buk in Naka-nahalit 91:13 ✡ **10:22** Yuhanis 3:35; 10:15

25 Oe mesan na, atuil in taan hukung Yahudi mes le noan kiu nahu
Yesus. Ta un hangu dil le ketan noan, “Paap Guru! Tulung tek auk le! Auk
musti tao elola, le halin auk haup in nuli napiut leo-leo nol Ama Lamtua
se sorgang nga?”
26 Yesus situn noan, “Upung Musa in dul deng dais nia ki elola, nol ku in
nangan tanan na elola la?”
27 Atuling na situn noan, “Un dul elia:
‘Ku musti namnau Ama Lamtua Allah, ku Tuang nga, *dui* deng totoang.
Undeng na, ku musti nangan net Un tutungus,
daek mumuun le muid Un in koma ka,
nol nangan taan se Una.’
Muik in dula kon noan, ‘Ku musti namnau ku pali-kakam mas, el ku in
namnau ku apam ma esa ka.’ ”✡
28 Yesus situn noan, “Toma! Eta ku tao muid ela lam, ku nuli napiut nol
Ama Lamtua.”✡
29 Mo atuling na tao apa ka banansila el atuil in parsai isi ka. Hidim un
keket Yesus noan, “Lam auk kaak-paling ngias mo asiis sa?”
30 Kon Yesus siut noan, “Auk le bel kleta mesa. Ta mam ku tek Au, le ol
man baktetebes ‘pail-kaka’ la. Un dehet ta elia: Muik atuil Yahudi mes bok
deng kota Yerusalem, niu lako kota Yeriko. Mo nahkiut tuun nam, atuil in
nako ngas maas diku-puang una. Oen diku-puang una, hidim nuhu-dau
nal un duit tas, nol un kai-batu las totoang. Hidi nam oen pasang soleng un
lako se lalan suut ta, le bok lakos nang soleng una. Atuling na naha-bubuit
tam mate.
31 Nesang lo kon, tulu agama Yahudi las mes niu maa lako deng lalan na.
Mo nikit un ngat net atuling na nini batlenga nol apa ka papa si-sii se lalan
suut ta, kon un tene le tulung atuling na lo. Mo un sisa lako lalan halin, le
laok napiut. 32 Nesang lom, muik atuli mes didang pait maa lako deng na.
Un nam deng ngaal Lewi, man taom daek hulung se Ama Lamtua Allah
Um in Kohe-kanas Tene ka. Nikit un ngat atuling na se lalan suut ta kon,
un laok tinang dadani tuun, mo tulung atuling papa na lo. Hidim un sisa
lako lalan halin, le laok napiut.
33-34 Ti nesang lo kon, atuli mes deng dale Samaria maa lako deng na nol
un keledai la. Atuil Yahudi las taom ngat maat halin tuun nol atuil Samaria
las. Mo nikit atuling Samaria nga ngat net atuling man tom in nuhu-dau
na kon, un dalen kasiang nolan. Ta un lako dadani le tulung atuling na.
Un doan anggor le boe atuling na papa las, hidim un mutis nini mina nol
nius babanan nini kitu, le nikit sakeng lako se un keledai la dapa. Hidi
kon un kil nol atuling na lako lius se kota la. Tukun nam un nolan lako
tahang se um in hani mesa, hidim un mana atuling na bana-banan.✡
35 Ola ka kon, atuling Samaria nga laok bel dopat duit muti dua§ se um
in hani ka lamtua ka, hidim un tekan noan, ‘Pake duit nias le urus bana-
banan atuling papa na, didiin un banan. Eta nol lo kam, pake tahang ama
duit. Ta eta auk pait maang ngam, auk bel seda ama duit tas totoang.’ ”
36 Yesus in kleta ka pes ela. Hidim Un ketan atuling in taan hukung nga
noan, “Muid ku lam, ol man baktetebes ‘pail-kaak’ taung atuling man tom
in nuhu-dau ka la?”
37 Kon nam atuling na siut noan, “Taon elola ko atuling in dalen kasiang
nol una ka.”

✡ **10:27** Atorang deng Tulu Agama las 19:18; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 6:5 ✡ **10:28** Matius 22:35-40; Markus 12:28-34; Atorang deng Tulu Agama las 18:5 ✡ **10:33-34** Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis dua la 28:15 § **10:35** Dais Yunanin dul noan “dinari dua”, lam tatai nol atuli mes gaji lelo mesa.

Yesus tekan noan, “Toma kaka! Lako tia, le daek muid ela.”

Lamtua Yesus, Marta nol Maria

38-40 Hidi na kon, Yesus nol Un ima-ii las laok napiut lakos bus el
Yerusalem. Oen tuil se ingu mesa. Se la muik kaka-pali at dua, ngalans
Marta nol Maria. Marta nodan le Yesus nol ima-ii las tuil se un uma. Kon
nam oen daad tahang se las.✡

Oras Yesus daad le tui atuli las sa, Marta sii man kukaum in mana kaa-
ninu se dapur ra. Mo un palin Maria daad dadani se Yesus iin na, le hii
Un in teka ngas. Nesang lo kon Marta taam maa le muhmemen se Yesus
sila ka, hidim un tek noan, “Papa! Elol nia la! Auk kukamu ana lo nol
mana-koet in kaa-ninu, mo auk paling ngi daad babanan tuun mo nia
lam. Tulung le! Tadu un le hulung auk buit se dapur ru le!”

41 Mo Lamtua Yesus siut noan, “Marta, Marta. Ku kukamu nol lii-tiud isi
le nangan bili-ngala. 42 Banan, mo muik dasi mes man banan dui. Daad le
hii Auk in Teka-teka ngias sa, Maria huil tom banan dui nga son na. Atuli
nuhu-dau nal in Teka-teka nas deng un lo.”

11

“Tui kaim in kohe-kanas”
(Matius 6:9-13; 7:7-11)

1 Oe mesan na, Yesus lako kohe-kanas. Kohe-kanas hidi kon, Un ima-ii
las at mes maa le nodan Un noan, “Papa! Yuhanis in Sarani Atuli ka tui
un anan nas son, le oen kohe-kanas tana. Kaim nodan le Paap tui kaim in
kohe-kanas kon!”

2 Kon Yesus tek noan, “Banan kon! Kohe-kanas sam not muid nia:
Papa! Paap ngala ka niu dui hihidi.
Nang le totoang atuli li nikit sakeng Paap ngala man muun dudui ka lapa-
lapa!
Nang le Paap daid Laih taung totoang atuli lia!
3 Paap tulung bel kaim hnaad in kaa nola, se lelo-lelon.
4 Kaim nodan Paap le nadidingun soleng kaim in kula-sala ngas,
banansila el kaim kon nadidingun atuli li in tao kula saol kami ngas.
Paap doh kaim le halin nam kaim daek dadaat deken.”

5-6 Hidim Yesus tui taplaeng oen pait deng dais in kohe-kanas. Un nini
kleta elia, “Eta noan duman bingin-tai kon, ku tapam mes deng lalan
katang maa, le nini tahang se ku uma. Mo ku muik sa-saa in bel un le
kaa lo. Kon ku lako se ku tapam mes didang pait uma, le nodan-nodan
deng likun na noan, ‘Kaka ku! Bel tahang auk ruti bua tiul le! Ta muik
atuli in maa ne auk uma lua, mo auk muik sa-saa in bel un le kaa lo! Kaka
tulung le! Bua tiul siis! Tiam mam auk bel sedas!’

7 Bet ku tapam ma siut bali ku noan, ‘Kaka kon ne! Atuli niin nala son
mo ku maa naisiin pait! Hnita kias kon hkaen teles son nian! Tana-anang
ngias kon niin nalas son. Komali deken ne! Oe mes lolen kaka!’

8 Mo ela kon no, nangan babanan. Atuling na hangu le bel ku lo, undeng
ku nia mo un tapa, mo eta ku taan in nodan-nodan si-sii kam, taon elola
ko un hangu le bel ku.

9 Ela kon nol in kohe-kanas.
Nodan tutungus se Ama Lamtua;
tiam Un bele.
Nuting tutungus;
tiam Un tulu bel lalan.

✡ **10:38-40** Yuhanis 11:1

Haman tutungus;
tiam Un sai hnita ka.
10 Ta totoang atuil man in nodan tutungus se Ama Lamtua Allah ngas,
mam simu. In nuting tutungus sas taon elola ko, mam hapu. In haman
tutungus sas, mam Un sai hnita ka. 11 Olan mi nangan soba-nanan! Hapun
se ola le muik ama mes, eta un ana ka nodan ikan nam un belen ula la!
12 Tamlom eta un ana ka nodan manu tilun nam, un belen hkulang nga!
Muik lo, ta loo? 13 Atuli li dalen ni niam meman daat. Mo mi Aman in ne
sorga ku, Un dalen na banan baktetebes. Tiata eta atuil daat tuladang el
mia li ki kon, kom in bel sa-saa banan se mi anan nas sam, salolen le Ama
ka! Un suma bel mi asa man mi in parlu ngas siis lo, mo dui deng na. Un
bel Un Koo Niu ka se atuil in nodan Una ngas."

Lamtua Yesus nini uikjale kas laih tuan na kuasa lo (Matius 12:22-30; Markus 3:20-27)

14 Oe mesan na, Yesus nulut puting uikjale deng atuling ngengo mesa,
kon nam atuling na aa nal meman. Ta atuil in se la ngas herang-herang.
15 Mo muik in tek noan, "Meman Un nulut nal uikjale, lole Un haup kuaas
deng Balsebul, uikjale kas laih tuan na lam."✡
16 Atuil tenga las sam le soba-naan Yesus. Kon oen nodan Un le tao taad
herang mes pait, halin tulu bel noan, Un in kuasa ka meman deng Ama
Lamtua.✡
17 Mo Yesus taan oen in nangan dadaat na. Tiata Un aa noan, "Etan se
negara mes dalen, le un hutun nas mus nol apa kam, taon elola ko negara
na dudu-dudus. Ela kon se uma mes dalen, etan uma la isin nas nuil nol
in kaen apa tutungus sam, taon elola ko um-elan na daid daat! 18 Tiata
eta uikjale kas taan in mus nol apa si-sii le nulut bali apa kam, taon elola
ko oen tuang nga in kil prenta ka nesang lo! Ta eta mi tek noan, Auk nini
uikjale kas in kuasa, le nulut bali uikjale kas sam, tom nol kit in nangan lo!
19 Nangan ne! Mi atulin nas kon nulut taan uikjale. Lam oen pake kuasa
deng uikjale kia le? Lo ta loo! Tiata mi aa dadahut deken noan, Auk pake
uikjale kas in kuasa le nulut bali uikjale. Mam mi atulin nas esan man
nutus noan, asa man mi in aa na, kula. 20 Mo eta baktetebes Auk nulut
uikjale kas nini kuasa deng Ama Lamtua Allah lam, na tulu bel noan Ama
Lamtua in prenta ka muik ne mi sila-matan son. Mo mi hnika el noan
tanan lo.
21 Eta atuil kuat mes le pake lelat-suli kliu-kanan, halin doh un uma la
babanan nam, taon elola ko un sa-saa las bana-banan tuun. 22 Mo mam
muik in kuat dui deng una, maa tao tehen una, nol nuhu-dau nal atuling
na lelat-suli kas. Hidim un dauk lai-niin atuling na hmuki-nalan nas, le
kilas laok bating bel un ima-ii las. Bablaan ni, atuling in kuat hmunan na,
parsai un lelat-suli kas. Mo halas ni un nahlae lelat-suli nas pait lo son.*
23 Nangan bana-banan! Asii man buan nol Auk lo kam, un na mo Auk
musu. Nol asii man hulung Auk in dake ki lo kam, un nam tao didaan
tukun."✡

Uikjale ka le pait lako un maan blaan na (Matius 12:43-45)

24 Yesus aa taplaeng pait noan, "Eta kit nulut uikjale le puti deng atuli
mesa lam, un lako maan in ete tuun le nuting maan in tene se la. Undeng

---

✡ **11:15** Matius 9:34; 10:25 ✡ **11:16** Matius 12:38; 16:1; Markus 8:11 * **11:22** Muid atuil in taan Alkitab pas sam, "atuling kuat" in mo nia ki, uikjale kas tuang nga. Mo "in uhu dui deng una ka", na Lamtua Yesus. ✡ **11:23** Markus 9:40

un haup maan in tom nol un dalen na lo, kon un nangan noan, ‘Eeh! Haup maan lo elia lam, banan dui ka auk pait lakong daad se atuling hmunan nua ka.’ 25 Hidim un pait, kon un ngat net maan na niu, nol mana bana-banan son. 26 Tiata uikjale na lako haman un tapan nas at itu, man daat dui deng una. Hidim oen totoang lakos daad se atuling na, ta atuling na in nuli ka daat dui pait deng hmunan nua.”

In ulat dudui ka

27 Oras Yesus dehet nabael nol atuil hut mamo kas sam, bihata mes se na aa mumuun noan, “Ku inam ma ulat isi, undeng un man hua Ku, nol nusu Ku!”

28 Yesus situn noan, “Baktebes Mama! Mo in ulat dudui pait ta, mo atuil man tidi hngila ka le hii Ama Lamtua Allah in Teka-teka ngas, hidim daek mudis sa!”

Atuli nodan Lamtua Yesus le tulu beles tada
(Matius 12:38-42)

29 Yesus aa mamasu lam, atuil hut mamo kas maas dil nakbua pukiu Una. Kon Un aa le tek noan, “Atuil hahalas ni ngias, suma taan in daek daat si-sii. Oen nodan tutungus le Auk tao taad herang bel one, halin oen taan noan, Auk niam baktetebes Ama Lamtua atulin. Molota hmunan nu Ama Lamtua beles taad herang son, nini Un mee-baah Yunus. Na nol son! 30 Hmunan nua, Yunus tek atuil Niniwe las noan, oen musti pesang deng oen in kula-sala ngas tia. Asa man in daid nol Yunus sa, daid taad bel atuil in se kota Niniwe ngas noan, Ama Lamtua Allah man nutus una. Ela kon nol Au, Atuling Baktetebes sia. Auk maang le tek mi halin mi pesang deng mi in kula-sala ngas tia. Nol mam asa man in daid se Au kia, daid taad bel atuil hahalas ni ngias noan, meman Ama Lamtua Allah man nutus Au.✡

31 Mam se leol kiamat tia lam, eta Ama Lamtua dil le daid Atuil in Nutus Dasi kam, ina lahi in deng loet-ahen nu nuli pait, nol dil le daid saksi. Un tulu hnanga ka le klaa nol mi totoang man in nuil hahalas ni ngias noan, ‘Mi totoang niam ngengom!’ Hmunan nu lahing bihatang na maa deng maan katang le tinang nol mata esa lahing Soleman in tana ka. Molota halas ni muik Atuli mes ne mi hlala ka, taan dui laih Soleman. Mo mi dai tiu-hii Un bubuit lo kon!✡ 32 Nol un sii tuun lo! Mam atuil deng Niniwe kon hangus dil le tulu hnangan nol mi man nuil hahalas ni ngias noan, ‘Mi niam ngengom totoang!’ Oen aa ela, undeng dedeng Yunus laok tek Ama Lamtua in koma ka bel one la, oen pesang meman. Molota halas ni Atuling in muun dui deng Yunus mes muik ne mi hlala kia, mo mi dai pesang lo tetetas!”✡

Nuil langa
(Matius 5:15; 6:22-23)

33 Yesus tupang Un in dehet ta pait noan, “Atuli hoet hadut hidim todo se maan lalapa, le halin un laang kamar ra bel totoang atuil in taam laok se la ngas. Muik atuli hoet hadut hidim tungan nini fai, le buni tele lo!† Ta na muik ambak saa lo!✡ 34 Mi matan nas kon banansila el hadut ta. Un tao langa mi dalen nas. Eta matan langa lo kam, atuli li ngat totoang sa-saa lias nini dalen daat. Mo etan matan langa kam, atuli li ngat totoang nol dael banan. 35 Nuklek le halin langa in ne mi dalen na ngas, daid langa

✡ **11:30** Matius 16:4; Markus 8:12; Yunus 3:4 ✡ **11:31** Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 10:1-10; Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis dua la 9:1-12 ✡ **11:32** Yunus 3:5 † **11:33** In dula dais Yunanin tenga las dul lo noan, “hidim tungan nini fai”. ✡ **11:33** Matius 5:15; Markus 4:21; Lukas 8:16

bosor banansila el lelo la langa ka. Langa in se mi dalen na ngas, boel banansila el bulan na langa man suma tulu hlen tuun na deken. 36 Eta mi dalen nas langa, didiin hapit ana mes kon muik mitang lo kam, taon elola ko mi in nuli ka totoang kon langa, banansila el hadut tene mes laang bel mi in nuli ka."

Lamtua Yesus kaing atuil Yahudi las tulu agama las (Matius 23:1-36; Markus 12:38-40)

37 Yesus aa hidi kon, muik atuli mes deng partei agama Farisi, haep Un le laok kaa se un uma. Lakos lius se luas kon, Yesus taam lako napiut uma dalen le daad se mija in kaa ka. 38 Um lamtua ka daid herang nol in ngat Yesus daad le kaa, mo haun ima ka muna muid atuil Farisi las atorang nga lo ka.

39 Kon Yesus tek un noan, "Mi atuil Farisi las ana lo! Mi kil dididi mi atorang agama la! Mi nangan le tao niu mi pingas-klas sas likun nas didiin loe, mo mi nangan le tao niu mi dalen hmomos man daat nol kom naseke ngas lo! 40 Ngengom me! Nadidingun deken. Ama Lamtua Allah man koet likun na, nol Un kon man koet dalen na. 41 Mo in banan dui ka, mi bel atuil kasiang ngas deng asa man mi mukin, le halin nam mi daid niu se Ama Lamtua sila.

42 Atuil Farisi me! Mam mi kon nahim tom in daat! Deng in bel Ama Lamtua op mes deng hngulu kam, mi kaih totoang tuan-ana. Didiin bumbu ana mes deng mi klapa la kon, mi kaih tele! Mo mi tiu-hii dais man muun dui ngas lo. Deng in namnau Ama Lamtua Allah, nol dais lolo kas sam, mi nadidingun soleng ela tuun! Meman kit musti bel Ama Lamtua nenang nga, mo nadidingun dais in muun dui tenga las deken.✡

43 Mam mi haup in daat! Ta taom mi kom le nuting maan in banan dui se um in kohe-kanas sas dalen, nol kom le nuting in todan se mana-maan in muik atuli hut mamo.

44 Mam mi nahim tom in daat! Ta mi banansila el niut utu man in tatai nol dale ka son na. Atuli lako-pait deng na, mo oen taan lo noan muik niut utu se na. Undeng dale in bua niut utu na ka doson nol niu son, mo un dalen na hoso. Molota muid kit hadat tia lam, atuil in kida niut utu ka, tao hmomos un apa ka son na, tiata un taam um in kohe-kanas sa lam, tom lo. Mi atuil Farisi lias banansila el niut utu na! Se likun nam mi hnika el niu isi. Molota mi dalen nas inu nol dais hoso."

45 Muik atuil in taan hukung Yahudi mes se la, siut tading Yesus in aa ka noan, "Paap Guru! Paap dais in aa apin na, diuk tom kaim kon!"

46 Kon nam Yesus situn noan, "Toma! Mi atuil in taan hukung Yahudi ngas, nang le mi kon haup in daat! Mi tulung atuil le tao kahan un in nuli ka lo, mo mi tao sus taplaeng one, nini mi atorang agama ngele kas. Hidim mi sakeng bel atuli li le lep mi atorang bili-ngalang nas. Mo mi esan lep hulung in ngelen na, nini hnaang mes lo kon!

47 Mi haup in daat! Ta mi kukaum nol in babail batu-baut tada, bel Ama Lamtua mee-baah hmunan-hmunan nuas, le todan one. Molota mi upu kia-kaon nas esan man keo tele mee-baah nas! 48 Mi kon iin mes nol mi upu kia-kaon nas. Oen hutun soleng Ama Lamtua mee-baha las nol keo tele one. Hidim mi babail niut klaten bel mee-baah nas, le daid tada noan, mi kon tade muid mi upu kia-kaon nas. 49 Undeng na, Ama Lamtua Allah man taan totoang sa-saa lias sa, tek net son noan, 'Mam Auk nutus Auk mee-baha las nol atuil in nutus tenga, le lakos se atuli Israel las. Kon atuil nas diku-puang tenga las, nol keo tele tenga.'

✡ **11:42** Atorang deng Tulu Agama las 27:30

50-51 Atuil in nuil hahalas nia ngas, musti lepa-haal in situ-tala, deng
atuli-atuil man in keo tele Ama Lamtua mee-baha las son nas. Na kahin
deng Ama Lamtua in koet apan-kloma kia. Kilan deng Habel in mate ka,
lako pes puis sa Sakarias. Sakarias tom in keo se Ama Lamtua Allah Um
in Kohe-kanas Tene ka Kamar Niu ka, nol maan in tunu-dadung nga hlala.
Mam mi man lepa-haal oen hukung nga!✡
52 Mi atuil in taan hukung Yahudi ngas! Mam mi nahim tom daat! Ta
mi man kil hkaen le sai hnita, halin nam atuli li taan haup Ama Lamtua
Allah in koma ka nol babanan. Mo mi esan taam laok se na lo. In daat dui
pait ta, mi keba kele atuli, le halin oen taam laok nal se na lo!"
53-54 Yesus aa hidi kon, guru-guru agama nas nol atuil Farisi las komali
isi nol Una. Kilan deng leol neot na, oen taan in ketan bili-ngala le kiu
nahu Una. Oen kon nuting lalan tutungus le tao dais nol Una.

12

Doh apan le tao muid atuil Farisi las in hlak daat ta deken (Matius 10:26-27)

1 Dedeng na, muik atuli at lihu ila lo maas le hii-ming se Yesus. Oen laok
dising apa didiin bua nal Una. Kon Un aa muna nol Un ima-ii las noan,
"Doh mi apan nas le muid atuil Farisi las in hlak daat ta deken. Ta taom
oen aa kam kisa, mo dake lam kisa.✡ 2 Oen hlak le banan, mo mam oen in
hlak na puti le atuli ngat tanan. Ta totoang man in buni hahalas nia ngas,
mam ngat netas.✡ 3 Asa man mi aa nol buni-buni hahalas nia ngas, mam
atuli ming hapus nol langa-langa. Asa man mi hulu-hulu se kamar dalen,
mam atuli aa mumuun se atuil hut mamo sila."

Atuli li osa se Ama Lamtua Allah sila (Matius 10:28-31)

4 Yesus aa tapnaeng pait noan, "Auk anang me! Lii deken eta atuli le keo
mia. Ta oen keo nal mi apan nas tuun, mo tao nal saa lo nol mi hmangin
nas. 5 Auk le tek mi noan, mi musti lii se asii. Mi musti lii se Ama Lamtua
Allah sii. Ta Un man keo nal mia, hidim pasang tamang mi lakom naraka
dalem. Tiata Una, man mi musti liin baktetebes.
6 Olan mi nangan soba-nanan le, kee ale la osa ka bakun na? Osa lo dui,
ta lo? Kee lima lam, duit seng dua ta lo? Mo ela kon no, Ama Lamtua
Allah nadidingun tahan mes lo kon. 7 Ela kon Ama Lamtua paiduil nol
mia. Un taan parsis klanga bakun ne mi bon nas. Tiata mi lii deken, ta
Ama Lamtua in sukat mia ka osa dui deng kee ael nas totoang."

Mae in hao Lamtua Yesus deken (Matius 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 Hidim Yesus aa pait nol Un ima-ii las noan, "Tidi mi hngilan nas
babanan! Eta muik atuli brain hao Auk se atuil hut mamo in ne apan-
kloma ki ngias silan nam, mam Auk kon hao un se Ama Lamtua Allah
ima-ii in ne sorga nguas silan noan, un na mo Auk atulin. 9 Mo eta atuil
in aa se atuli las silan noan, un taan Auk lo, kam mam Auk kon aa se Ama
Lamtua Allah ima-ii in ne sorga nguas silan noan, Auk taan un lo.
10 Auk niam, Atuling Baktetebes sa. Eta muik atuli in aa le tao didaan
Auk ngaal banan nia kam, Ama Lamtua Allah tade le nadidingun un in
kula-sala na nabale. Mo eta un aa le tao didaan Ama Lamtua Koo Niu ka

✡ **11:50-51** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 4:8; Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis dua la 24:20-21 ✡ **12:1** Matius 16:6; Markus 8:15 ✡ **12:2** Markus 4:22; Lukas 8:17

ngaal banan na lam, Ama Lamtua Allah nadidingun soleng un in kula-sala na lo.✡
11 Eta mam atuli li pel nol mi lakom se maan in nehan dais agama ngas,
tamlom se atuil in kil prenta ngas, undeng mi in parsai se Au ka lam, lii in
mam siut puting nal mi apan nas elola ka deken. 12 Ta se oras na lam, Ama
Lamtua Allah Koo Niu ka tui mi in teka-teka man tom nol in siut one."✡

Dehet deng atuling in muki, mo ngengo ka

13 Hidi na kon, at mes deng atuil hut mamo kas keket Yesus noan, "Paap
Guru! Tulung tadu auk kakang nga le bating kaim aman sa hmuki-pusakan
nas tia."
14 Mo Yesus siut un noan, "Hoe! Asii man nikit Auk le nutus mi duam
dasi la lia?"
15 Hidim Yesus aa nol atuil hut mamo nas noan, "Mi musti doha-doha,
le boel kom naseke deken! Ta muik hmuki mamo kon temang nal in nuil
titu-tema lo."
16 Hidi kon Un dehet nini kleta mes pait noan, "Muik atuil in muki mesa,
un klapa la muik isin mamo isi, 17 didiin un maan in dulu ngas inu lai-lisi,
tiata un taan le taos elol pait ta lo. 18 Kon nam un nutus noan, 'Auk taos
eli tuun! Auk sukun maan in dulu' blaan nia, le daek seda tene dui pait,
hidim pesang auk klapa li isin nas nol auk hmukin tenga las laok se na.
19 Eta hidi ela son nam, auk aa nol auk apang ngi esa noan, "Maan in dulu
ka inu son! In kaa nol son, le kaa didiin taun-taun. Tiata kaa-niun faal
bana-banan tuun, le daad peko iin nol dael kolo tia!' " 20 Mo Ama Lamtua
Allah tek un noan, 'Hoe! Ku ngengo! Eta duman ni kon ku mate, kam asii
man haup ku maan in dulu ka isin nas totoang ngia?'
21 Tiata elia! Boel tuun, eta atuli li kom le dulu hmuki mamo-mamo se
apan-kloma ki taung un apa ka esa, mo se Ama Lamtua Allah in nangan
na lam, un atuil kasiang, undeng un babanan nol Ama Lamtua lo."

Parsai tuun se Ama Lamtua Allah (Matius 6:25-34)

22 Hidim Yesus tui taplaeng Un ima-ii las pait noan, "Mi siin-tiud isi nol
mi in nuli lelo-lelon na deken, noan le kaa saa tamlom le pake saa. 23 Ta
kit in nuli ki dui deng asa man kit in kaa, nol asa man kit in pake ngas.
24 Ngat soba-naan kakaol mitang ngas! Oen soko-hai lo, nul lo, nol muik
maan in dulu kakaat lo, mo Ama Lamtua Allah papa-piaar one. Eta ela
lam, taon elola ko Un kon papa-piaar mia. Undeng Un sukat mia lam dui
deng kee nas. 25 Eta atuli dil saol hdidan, hidim kukaum nol un apa ka
tuun nam, nataka le un tao blatas tapnaeng un in nuli ka le? Lo ta loo!
26 Tiata kukaum nol dais anang ela ngas sam kil isin sa-saa lo, kam, tasao
le mi kukaum nabael nol dasi-dais tene kas sia? Un ambak ki saa la?
27 Laok ngat soba-naan bunga in ne alas sua ngas. Oen daek klaap lo,
nol tiun seman lo. Mo laih Soleman kai-baut in osa dui ngas kon, leok
dui bunga in ne alas sua ngas lo.✡ 28 Ta Ama Lamtua Allah papa-piaar
bluan ana man muik nahin saa lo, man suma nuli leol neot nia, mo ola
kam mate, le atuli kat soleng tamang lako ai dalen na. Eta ela lam, Un kon
papa-piaar nal mia, man osa dui deng bluan nas. Tiata tasao le mi nahlae
baktetebes se Un tuun lo kia? 29 Ela kon mi lii-tiud nol in kaa-ninu deken.
Ta mam Ama Lamtua man mana-koet. 30 Atuil in nahlae se Ama Lamtua

✡ **12:10** Matius 12:32; Markus 3:29 ✡ **12:12** Matius 10:19-20; Markus 13:11; Lukas 21:14-15
✡ **12:27** Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 10:4-7; Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis dua la 9:3-6

lo ngas, daek hiti-late le mana-koet nas totoang. Mo mi ela deken, ta mi
Aman in ne sorga ku taan totoang asa man mi in parlu ngas son. 31 Ta
mi lako-daek Ama Lamtua Allah osa las muna le, halas-sam Un kon mana
dais nias bel mia."

Pesang in muki se sorga
(Matius 6:19-21)

32 Hidim Yesus tupang pait noan, "Mi tuladang el lae-blai buan ana mesa,
man muik in muun-tes lo. Mo lii deken! Ta mi Aman in ne sorga ku na
mo, Laih Tene. Asa man Un nena, kam, Un dalen kolo in bel Un anan man
Un in namnau ngas. 33 Tiata laok hee soleng mi hmuki las, hidim duit ta
laok bating bel atuil kasiang ngas. Nini ela lam, mi pesang hmuki-nal se
sorga, se maan titu-tema kua. Atuil in nako ngas naok lai-niin nalan lo.
Naen muti kon kaa didaan nalan lo. 34 Nangan babanan! Mi hmukin nas
ne ola sam, mi dalen nas ne as kon."

Atuil in loka-loka man lii-lau duman-lelo

35-36 Yesus aa pait noan, "Lelo-duman nam mi musti mana le lii-lau Ama
Lamtua tutungus. Tuladang el ata in melang, le natang um lamtua ka in
pait deng fesat in sapa ka. Eta tuang nga bitin hnita ka lam, un hlapat
sai.✡ 37 Eta tuang nga maa haup un ata kas natang ela lam, taon elola ko
oen ontong. Ta mam tuang nga esa, man tulu beles un dalen banan na.
Hidim un pake kai-baut ata, le tutan-lau ata kas nol in kaa fala bana-banan
sii. 38 Ata nas meman ontong baktebes, undeng oen lii-lau tuang nga nol
babanan. Tuang nga maa diuk ila tuun, bingin-tai tam, nukneha sain kon
no, oen natang tutungus.

39 Nangan babanan! Eta muik um lamtua mes taan parsis noan, diuk
ila kam atuil in nako ngas maas sam, taon elola ko un bel dola le atuil in
nakong nas sukun un uma la lo. 40 Tiata mi musti mana tutungus, ta muik
at mes lo kon man taan noan, blinga lam Atuling Baktetebes sa pait maa."✡

Ima-ii in muid napiut nol ima-ii in muid napiut lo
(Matius 24:45-51)

41 Hidim Petrus keket Yesus noan, "Paap Guru! Paap kleta apin na tom
kaim siim, tamlom tom totoang atuli lia?"

42-44 Kon Yesus siut noan, "Kleta na tom se totoang atuil man dake ka,
banansila el tulu in mana tana nol makoe le daek taung un Tuang nga. Ta
mam un tuang nga nikit un le bating in kaa bel ima-ii tenga las. Eta un
makoe le daek muid un osa la ela lam, un tuang nga maa oras ol tuun kon
no, un daek in toma ka tutungus. Hidim un haup ontong, undeng mam un
tuang nga nikit una, le mana-koet un hmuki-nalan nas totoang.

45 Mo banan lo, eta tulu deng ata kas nangan noan, 'Eh! Taon elola ko
blalan na nesang, halas-sam pait maa.' Kon un diku-puang ata tenga las,
bihata tamlom biklobe. Hidim un daad le kaa-niun nol dael kolo didiin
mahu. 46 Mo oe mesan na, se oras tulu deng ata kas taan dadale lo kam,
nahkitum un tuang nga maa. Kon tuang nga diku-puang una, hidim nulut
soleng le haup un nenang nga se likun nua, leo-leo nol atuil man in dai
muid napiut tuang nga in koma ka lo ngas.

47 Ta ata man taan parsis un tuang nga in koma ka, mo dai tade le muid
lo, tamlom daek mudin lo ka, tom hukung ngele. 48 Mo ata in daek kula
undeng un taan un tuang nga in koma ka lo ka, tom hukung ngele lo. Ta

✡ **12:35-36** Matius 25:1-13; Markus 13:34-36 ✡ **12:40** Matius 24:43-44

atuil in sium mamo son na, un musti bel mamo kon. Nol asii daek os tene kam, un in lepa-hala ka kon tene."

Lamtua Yesus in tui ka bisa tao atuli li le labang apa
(Matius 10:34-36)

49 Yesus tupang Un in aa ka pait noan, "Auk maang le tao bakisan Auk atulin nas deng atuil didang in se apan-kloma ki ngias. Na banansila el atuli in nini ai le loe soleng hmomos sa. Auk in koma ka, le ai na kaloe son se ola-ola. 50 Mo Auk musti lepa-haal susa-daat muun muna le. Mam Auk haup in susa-daat muun isi, didiin Auk osa la hidi.✡ 51 Mi nangan noan Auk kil in mole-dame maang se apan-kloma kia le? Loo! Auk maang le tao atuli li keng apa nol kaen apa. Nol taos le oen bakisan apa, undeng Auk in tui ngas. 52 Kilan deng halas nia, pali-kaak kon dil nol apa lo. Se uma mes isin, tiul labang dua, hidim dua labang tilu.
53 Ama labang ana;
ana labang Ama.
Ina labang ana;
ana labang ina.
Been labang nalen;
nalen labang been."✡

Tadas babanan tada-taad deng leol in susa ngas
(Matius 16:2-3)

54 Hidim Yesus aa nol atuil hut mamo kas noan, "Eta mi net nopen babakun puit se leol-denen nua lam, mi tek noan, 'Ni daid tada noan, ulan na le nahu.' Meman baktebes ela. 55 Etan aing lote la huu, lam mi tek noan, 'Ni tada noan leol ni otot muun.' Meman baktetebes ela. 56 Hoe! Mi niam atuil in sila-klup tuun, mi aa kam kisa, mo dake lam kisa! Mi taan isi in tek deng dale-dapa ni nol un ulan-lelon nas in koma-koma ngas. Mo tasao le mi tade taan Ama Lamtua in koma-koma se oras ni lo kia?"

Daem nol mi musu las
(Matius 5:25-26)

57-58 Yesus aa taplaeng noan, "Eta mi tao dais nol apa kam, tasao le mi nutus nal esan muid in toma ka lo kia! Banan dui ka eta mi dasi la lako lius se atuil in nutus dasi nguas lo bii kam, mi aa nol apa babanan tia! Etan lo kam oen nutus le tamang mi lakom bui dalen. 59 Ta eta ela son nam, taon elola ko mi putim nal le baen nuli mi hningin, man atuil in nutus dasi ngas in nutus son na lo."

13

Nang soleng in nuil dadaat ta, le bali muid Ama Lamtua in koma-koma ngas

1 Dedeng na, muik atuli tek Yesus noan, gubernur Pilatus keo atuil Yahudi at ila lo deng Galilea, se dedeng oen in maa se Yerusalem le kil in todan se um in Kohe-kanas Tene ka ka. 2 Ming ela kon Yesus keket noan, "Muid mia lam, atuil man tom in keong nas, in kula-sala ka tene dui deng totoang atuil Galilea tenga las se? Le didiin oen haup in hukung tele ela lia? 3 Loo! Mo eta mi nang soleng mi in nuil dadaat ta, le bali muid Ama Lamtua in koma ka lo kam, mi kon tom in dudus-didaa banansila el one. 4 Hidim elol pait nol atuil at hngul palu man mates, tom in tading deng menara in se Siloam, man lea se lelon na ka la? Oen in kula ka tene

✡ **12:50** Markus 10:38 ✡ **12:53** Mika 7:6

dui deng totoang atuil in se Yerusalem mas se? 5 Loo! Mo eta mi tenem
deng in nuil dadaat ta, le bali muid Ama Lamtua lalan lolo ka lo kam, mam
mi tom in dudus el oen kon."

Kai ina in isin lo ka, banansila Ama Lamtua atulin man muik ambak lo ngas

6 Hidi na kon Yesus bel kleta mes noan, "Atuling mes muik kai ina* in
puting nal isin se un klapa la. Un taan in maa le ngat kai ina na isin son,
tam lo bii ka. Mo kai ina na isin lo bii. 7 Kon nam un tadu un atulin in
daek klapa la ka noan, 'Taun tiul son nia, auk maang oe-oe le nuti-nuting
kai ina ni isin nia, mo auk haup saa lo. Tiata dait soleng tuun, ta kai ina
ni suma tepat maan tuun.'
8 Atuling in daek klapa la ka siut noan, 'Papa komali deken, nang nanan
taun mes pait. Le halin nam auk dait dale ki pukiun, hidim buli pupuk le
tao un nuli ka obon. 9 Eta taun in maa ku le kai ina ni isin nam, banan.
Mo etan lo kam, dait soleng tuun lako.' "

Lamtua Yesus tao banan bihatang bleop hkait mesa, tom nol leol in kohe-kanas

10 Oe mesan na, tom nol atuil Yahudi las leol in kohe-kanas sam, Yesus
lako tui se um in kohe-kanas sa. 11 Se na muik bihatang mesa, man blepo
ka hkait taun hngul palu son, undeng uikjale kas in tao. Un dil nal nol lolo
lo. 12 Yesus ngat net bihatang na kon, Un haman le tekan noan, "Mama! Ku
banan deng ku ili la tia." 13 Hidim Yesus nene ima ka laok se bihatang na.
Kon nahkitu lam, un blepo in hkait ta lolo meman. Nol un nodan mamo
le naka-naka Ama Lamtua Allah.
14 Mo tulu deng um in kohe-kanas na komali, undeng Yesus tao banan
atuil tom nol leol in kohe-kanas. Kon un tek atuil mamo kas noan, "Minggu
mesa lam daek lelo eneng. Tiata banan dui ka atuil ili las maa se lelo-leol in
dakeng nas tuun, le nuting atuli taih banan one. Maa se leol in kohe-kanas
deken!"✡
15 Mo Yesus situn noan, "Hoe! Atuil in sila-klup tuun. Se leol in kohe-
kanas sam, mi kon dake, ta lo?! Ta mi laok sao mi aus-sapi las nol keledai
las le ninung, ta lo?! 16 Bihatang ni, upung Abraham in hua-koet, banansila
el kit kon. Uikjale kas laih tuan na but un taun hngul palu son. Eta Auk
sao un tom nol leol in kohe-kanas sam, kula ke?"
17 Ming ela kon, Yesus musu las mae. Mo atuil hut mamo kas dalen kolo
nol Un in daek banan nas.

Lamtua Yesus bel kleta deng kai beas man ana blutu dui
(Matius 13:31-32; Markus 4:30-32)

18 Kon Yesus tupang Un in aa ka pait noan, "Nataka le Auk sukat Ama
Lamtua atulin nas banansila el asa la? 19 Laih hmunan na oen bubuit tuun,
mo nesang le lako lam oen mamo taplaeng. Oen nam banansila el sa-saa
beas man ana blutu tuun. Atuli hai se klapa la. Tiata un nuli le daid ina
tene. Kon kee kas maas le koet hno se un bango ngas."

Lamtua Yesus bel kleta pait deng bibit ruti
(Matius 13:33)

---

* **13:6** Dais Blain noan 'kai aelboa' deng dais Yunanin *sukei*. Mo Buk Niu ka tulu kai ina mes ne ua, man taom atuli las kaa un isin na. Molota se Indonesia halin leol-saken nia lam, atuli kaa 'kai aelboa' isin lo. Tiata, 'kai aelboa' in ne Buk Niu dais Blain na ka, banansila el kai aelboa in deng ua ka lo. ✡ **13:14** Dehet in Puit deng Dale Mesir 20:9-10; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 5:13-14

20 Hidim Yesus dehet pait noan, “Nataka le Auk sukat Ama Lamtua atulin
nas nol asa pait ta? 21 Oen banansila el bibit ruti man bihata las katan le
kutang nol tarigu sak† dua, halin daek ruti mamo. Kon tarigu nas hus
didiin daid tene, undeng bibit ruti ana bubuit na. Ama Lamtua atulin nas
in mamo taplaeng nga kon ela.”

Hnita in laok sorga ka ana blutu tuun (Matius 7:13-14, 21-23)

22 Hidi na kon, Yesus nol Un nenan nas lakos kota Yerusalem. Se lalan
oen in lako ka, Un tuli-tuil se kota-kota las nol ingu-ingu las le tui atuli.
23 Lius se mana mes kon, muik atuli mes keket Un noan, “Paap Guru!
Nataka le suma atuli bubuit sii man haup boa-blingin te?”
24 Un siut noan, “Hnita in taam laok sorga ku ana blutu. Tiata nuklek
mumuun le halin mi taam lakom nal deng na. Ta muik atuli mamo man
soba-naan le tama, mo bolen lo. 25 Eta um lamtua ka hkaen hnita ka son
nam, mi dil se likun le bitin hnita ka tutungus, nol haman le nodan tulung
noan, ‘Tuang! Sai hnita ki le!’
Mo un siut noan, ‘Auk taan mi lo!’
26 Hidim mi tek noan, ‘Taon elol le tuang taan kaim lo kia? Kaim man
taom daad le kaa-niun leo-leo nol tuang. Tuang kon taom tui kaim se kaim
lalan tuan nas.’
27 Kon un siut noan, ‘Apin auk tek mi son noan, auk taan mi lo! Mi niam
atuil man kom in daek dadaat. Lakom bian deng ni tia!’✡
28 Hidim eta Ama Lamtua Allah nutus totoang atuli li dasi lias sam, mi lilu
mumuun nol duu siin. Ta mi ngat net upung Abraham, upung Isak, upung
Yakob nol Ama Lamtua Allah mee-baha las totoang, tamas daad ne sorgas
son. Mo mi tom in nulut soleng lakom se likun na tuun.✡ 29 Mam atuli
li maa deng apan-kloma ki mumu-mumu ngas, deng leol-saken lako leol-
dene; deng blai-ahen lako loet-ahen, le daad kaa leo-leo se Ama Lamtua
Allah sonaf fa.✡ 30 Taad dais ni babanan: eta mam Ama Lamtua nutus
totoang atuli li dasi las sam, muik atuli man hmunan nu atuil tenga ka
bali le, un nam mo atuil ana tukun, molota un haup in todan isi. Nol
muik atuli man hmunan nu tek noan, un nam mo atuil tene, molota Ama
Lamtua ngat una lam el atuil ana ka.”✡

Lamtua Yesus dalen nahi nol kota Yerusalem isin na (Matius 23:37-39)

31 Dedeng na, muik atuil Farisi at ila lo maas tutnaal Yesus, le hidim
tekan noan, “Banan dui ka Paap Guru lako bian kakatang se maan didang,
ta laih Herodes le keo Papa.”
32-33 Kon Yesus situs noan, “Eh! Blalan na banansila el maat-mitang man
tuklikut daat ta! Mi laok tekan noan, ‘Auk nulut uikjale, nol tao banan atuil
ili las se leol nia nol ola. Bingin dua halas-sam, Auk in dake ki hidi.’ Taon
elola kon, Auk le daek bubuit pait se lalan Auk in laok bus el Yerusalem
mia. Ta se hmunan nua, atuil Yerusalem mas man taom keo tele Ama
Lamtua mee-baha las.
34 Idaah, atuil Yerusalem me! Mi man keo tele Ama Lamtua Allah mee-
baha las tutungus, nol pasang tele atuil in nutus man maa le tulu lalan bel
mia ngas. Auk le tao nakbuan mia nol doh mi oe-oe son, le kele-keba mi
deng in daat tas, banansila el manu ina man le kabut un anan nas, se un

† **13:21** Dais Yunanin dul noan tarigu *sata* tilu. Sata mesa lam, nataka le litir hngul dua. Tiata, sata tilu lam, tarigu litir buk tilu beas eneng. Na tatai nol tarigu sak dua. ✡ **13:27** Buk in Naka-nahalit 6:9 ✡ **13:28** Matius 22:13; 25:30 ✡ **13:29** Matius 8:11-12 ✡ **13:30** Matius 19:30; 20:16; Markus 10:31

dila ka dalen na. Mo mi dai tao lo. 35 Halas nia, Ama Lamtua tiu-hii nol
mi um in kohe-kanas sa lo son. Ta ola bingin dua kam un blo. Mam mi
ngat net Auk pait lo ka didiin mi hao noan,
'Ama Lamtua Allah bel hangun se atuling man in maa nini Ama Lamtua
ngala ka ka,
undeng Ama Lamtua nutus Un son!' "✡

14

Lamtua Yesus tao banan atuli ili, tom nol leol in kohe-kanas

1 Oe mesan na, tom nol leol in kohe-kanas sam, tulu deng partei agama
Farisi las at mesa, haep Yesus le laok kaa se un uma. Un daad kaa, mo muik
atuli mudung Una, le Un tao saa tom nol leol in kohe-kanas sa. 2 Dedeng
na, muik atuli mes iil hale, un kon daad leo-leo se na. 3 Kon nam Yesus
keket atuil Farisi las nol atuil in taan hukung Yahudi, man daad kaa leo-leo
se la ngas noan, "Muid upung Musa atorang nga lam, boel tao banan atuil
se leol in kohe-kanas tam lo ka?"
4 Mo muik tahan atuli in bok baha lo. Kon Yesus huud atuling ili la, ti
un banan meman. Hidim Yesus tadu un le pait. 5 Hidi na lam, Yesus ketan
oen pait noan, "Eta muik tana-ana mes nahi tama lako ui in kali dalen,
tom leol in kohe-kanas sam, mi laok pel puting una, tam lo ka? Eta in nahi
ka aus-sapi lam, mi nang tam lom, pel puting nga? Taon elola ko mi pel
puting. Na nahin na noan, mi daek son na, ta lo!"✡
6 Ming Yesus aa ela kon, muik atuli mes lo kon man siut Una.

Nuti-nuting sila deken

7 Dedeng na, Yesus ngat-ngat atuil in maa kaa fesat se um na ngas. Muik
atuli mamo nuting maan se mata lua, le lakos daad se las. Net ela kon, Un
aa noan, 8 "Doha-doha lo! Eta atuli haep mi le laok se fesat in sapa kam,
nuting maan in dada se atuil tene kas mana la deken. Ta tamlom fesat
lamtua ka haep atuil man in tene dui pait ta. 9 Eta ela lam, mam fesat
lamtua ka maa tek ku noan, 'Komali deken ne! Paap tulung lako daad se
klupu lua, ta auk tao del ni son le taung atuling tene nia.' Kon ku hangu
deng del na nol in mae, le lako daad se klupu kua. 10 Tiata eta ku haup in
haep pam, laok daad se del in se klupu dui ngas tuun. Ta eta mam fesat
lamtua ka ngat net ku lam, un maa tek ku noan, 'Ee Papa! Maa le daad
se mata li tuun.' Eta ela lam, ku haup in todan se haep pas totoang silan.✡
11 Ta atuil in nikit-nikit apan na ngas, mam Ama Lamtua tao nahu. Mo
atuil in tao apa ka el atuil ana ka ngas, mam Ama Lamtua nikit sakeng."✡
12 Hidi nam, Yesus aa nol um lamtua ka noan, "Oe pait le eta paap tao
fesat tam, haep paap nenan nas nol atuil in muki ngas siis deken! Ta taon
elola ko mam oen haep bali papa. 13 Molam eta paap le tao fesat tam, haep
atuil kasiang ngas, atuil in iin daat tas, atuil tedo kas, nol atuil hlukut-kait
tas. 14 Ta taon elola ko mam oen haep bali nal paap lo. Ela kon no, eta
paap haep one lam, mam Ama Lamtua Allah man balas ku. Mam eta Un
bel atuil in parsai man maet son nas le nulis pait tam, Un nadidingun ku
in banan na lo."

Kleta deng fesat tene
(Matius 22:1-10)

✡ **13:35** Buk in Naka-nahalit 118:26 ✡ **14:5** Matius 12:11 ✡ **14:10** Dasi-dais Lila 25:6-7
✡ **14:11** Matius 23:12; Lukas 18:14

15 Ming ela kon, deng atuil in daad mija mes nol Yesus sas at mes nikit
in aa noan, “In ulat dudui ka, atuil in daad le kaa leo-leo se Ama Lamtua
Allah sonaf fa ngas!”

16 Mo Yesus siut un noan, “Auk le dehet elia: atuli mes tao fesat tene.
Hidim un haep atuli mamo-mamo. 17 Mana hidi fesat ta kon, un tadu un
ata ka le laok taap atuli-atuil in haup haep pas noan, ‘Laok tia, ta fesat tu
le mulai la.’ 18 Mo oen totoang tao dehet bili-ngala le hep apan nas, halin
oen daid in laok se fesat na lo. Mes tek noan, ‘Hah! Auk halas-sam sos
klapa mesa, ta auk musti laok ngat napat le. Komali deken ne! Ta auk
bisa in lako lo.’ 19 Muik didang pait man siut noan, ‘Halas-sam auk sos
nal aus-saip taung in lita konat, apa lima. Ta auk le laok soba-nanas nian,
komali deen ne!’ 20 Teng pait tek noan, ‘Auk halas-sam sapa, ta bisa in lako
lo.’

21 Hidi na kon, ata ka pait le lapur un tuang nga. Ming ela kon, tuang
nga koon-mali isi. Hidim un tadu ata ka pait noan, ‘Eta ela lam, ku puit
lako laba-laba! Ku laok se kota ni lalan tuan nas, onget-onget tas le haep
atuil kasiang ngas, atuil ii daat tas, atuil tedo kas, nol atuil hlukut-kait tas
le nolas maa se fesat tia.’ 22 Ming ela kon, ata na lako haep atuil nas. Hidim
un pait le lapur noan, ‘Papa! Oen maas totoang son, mo maan blo mamo
nabale.’

23 Kon tuang nga tek noan, ‘Eta ela lam, ku pait lako se ingu-iung in ne
kota li likun nua ngas, nol klapa-klapa las. Hanet asii tukun, le nolas maa,
sadi tao inu mana lias. 24 Hii ke! Atuil in hutun soleng auk haep pa son
nas, oen tamis nal fesat ni in fala banan na bubuit lo kon!’ ”

Nangan babanan napat le, lam muid Lamtua Yesus (Matius 10:37-38)

25 Hidi na kon, Yesus nol Un ima-ii las lakos napiut bus el Yerusalem.
Atuli hut mamo lakos muid Una. Kon Un bali saol oen le tekas noan,
26 “Atuil in kom le muid Auk baktetebes sas, musti namnau Auk *dui* deng
totoang: dui deng un ina-aman nas, dui deng un sapa-anan nas, dui deng
un pail-kakan nas, nol dui deng un apa ka esa. Etan lo kam, atuling na
tom in daid Auk ima-ii lo.✡ 27 Ta atuil man dai lep susa-daat lo, undeng in
muid Au ka, bisa daid Auk atulin lo. Ta atuil man kom le daid Auk atulin
na, atuli le keo tele kon no, un lep napiut un in susa-daat ta.✡

28 Tiata eta le muid Au lam, nangan babanan le. Naleta el atuil in le
bangun-pii um hnoden na. Un musti kaih totoang osa ka lako pes duda-
duda muna le. Ta tamlom duit dabun na. 29 Etan kahin babanan lo kam,
bet un halas-sam daek netes sa, mo duit hidi son. Hidim atuli las mail le tao
nahmaeng una, 30 noan, ‘Mi ngat soba-naan atuling na le! Un halas-sam
daek netes sa, sa-saa lo bii, mo duit hidi son.’

31 Kleta didang, deng in hote-dati. Laih in le hote-dati ka musti daad le
kahin muna nol un atulin nas le. Eta un tentara las suma atuli lihu hngul
siis sam, nataka le un labang nal musu lihu buk dua, tam lo ka? 32 Un
kahin babanan son, mo eta mam un tehen se in hote-dati kam, banan dui
ka un nutus atuil le laok aa daem nol musu las, oras musu las katang
nabale ka. 33 Ela kon atuil in le muid Au ngas. Un musti kahin lako-pait
noan, un tade le nang soleng un nena las totoang son, tam lo bii ka? Etan
lo bii kam, atuling na tatai in daid Auk atulin lo.”

✡ **14:26** Matius 10:37 ✡ **14:27** Matius 10:38; 16:24; Markus 8:34; Lukas 9:23

Atuil man tatai in muid Lamtua Yesus lo ngas, banansila el sil in muik ambak lo son na
(Matius 5:13; Markus 9:50)

34-35 Yesus tupang Un in aa ka nini kleta didang noan, “Sila la nam banan. Kit pake le tao mingis in kaa. Mo eta sila la milu lo son nam, un ambak ka elola la? Pake sil na le tao mingis nal in kaa lo son. Le taon daid pupuk kon banan lo. Kit kat soleng tuun. Tiata mi kon musti daid banansila el sila ka, le nuil namnau atuli li totoang. Asii muik hngila kam, hii babanan ne!”

15

Lae-blai in ilang nga
(Matius 18:12-14)

1 Dedeng na, atuil in sium bea ngas nol atuil in tom lo tenga las, maa
tutungus se Yesus le hii Un in aa ka. Mo atuil Yahudi las noken oen noan,
atuil banan lo. 2 Net ela kon, atuil Farisi nol guru agama Yahudi las kom
lo, le ahan noan, “Idah! Atuling ni nakbuan nol atuil in tom lo ngas sam.
In daat dui pait ta, Un daad kaa leo-leo nolas.”✡

3 Mo ming ela kon, Yesus nahdeh beles kleta nia, noan, 4 “Eta noan at
mes deng mia la muik lae-blai ngatus. Kon mes nes. Lam atuling na tao
elola la? Taon elola ko un nang lae-blai buk sipa beas sipa kas se maan
babanan mesa, hidim un laok nuting laen mes man nes na didiin hapun.
5 Un haup lae-blai na son nam, un haal pait nol dael kolo. 6 Lius se uma
kam, un haman un tapan nas le tekas noan, ‘Hoe! Mi maa le lena-len nol
auk le! Ta auk haup pait auk lae-blai in ilang nga son.’ 7 Se sorga kon ela.
Eta muik atuil kula mes pesang deng un in kula-sala ngas, le pait lako Ama
Lamtua lam, sorga isin nas totoang dalen kolo. Ta atuling mes na in pait
lako Ama Lamtua ka, man tao oen dalen kolo dui deng at buk sipa beas
sipa man nuil lolo-lolo, nol laok kula lalan lo ngas.”

Duit lil-muti man in ilang

8 Hidim Yesus dehet kleta mes didang pait noan, “Blalan bihatang mes
muik duit lil-muti hngulu.* Nahkitu lam mes ilang. Lam nataka le un tao
elola la? Taon elola ko un lako hoet hadut, le laang nuting se ola-ola, nol
kokon un uma la lako huud onget-onget tas, le nuting duit na babanan.
9 Un net duit na kon, un lako haman atuil um halin nas, hidim tekas noan,
‘Mi maa le dael kolo leo-leo nol auk le! Ta auk haup pait auk duit muti
man in ilang nga son!’ 10 Se sorga kon ela. Eta atuil kula mes pesang le
pait muid Ama Lamtua lam, totoang ima-ii in ne sorga nguas dalen kolo
isi.”

Tana-ana man in ilang

11 Yesus tupang Un dehet ta nini kleta mes didang pait, noan, “Muik ama
mes nol un anan biklobe at dua. 12 Oe mesan na, ana hmudin na tek ama
ka noan, ‘Papa! Bating bel auk hmuki-pusaka las tia!’ Kon un ama ka
bating un hmukin nas bel oen duas. 13 Nesang lo kon, ana hmudin na hee
soleng un nena las. Hidim kabut un kai-batu las, le bok lako dale katang.
Lako lius se lua kon, un nuil muid un in koma ka tuun, le paa nuli un duit
tas. 14 Paa nuli un duit tas totoang hidi kam, nusa na tom lubu muun isi,
didiin un kon nuli nol muik saa lo tetetas. 15 Kon nam un lako nuting in

---

✡ **15:2** Lukas 5:29-30 * **15:8** Dais Yunanin na dul noan, *drakma* hngulu. Drakma mesa lam, osa ka tatai nol tukang mes gaji lelo mesa.

dake. Ti muik atuli mes se dale na sium una, le tadu un daek in nalo bahi.
16 Undeng tana na tahang nal in lubu ka pait lo, kon un kom isi le kaa bahi
las in kaa ngas. Ta lole muik atuli in bel un in le kaa lo kam.

17 Nesa-nesang kon un nangan lako-pait noan, ‘Se auk amang ngu uma
lua lam, atuil in dake ngas totoang haup in kaa didiin silis. Molota auk
se iang mateng tetetas undeng hmatu in nala. 18 Banan dui ka auk pait
lakong auk amang ngu tuun. Hidim tek un noan, “Papa! Auk tao kula
tene isi saol Ama Lamtua nol papa. 19 Ta auk tom in daid paap ana pait lo
son. Nang le paap sium auk daid ata se paap uma li tuun kon banan!” ’

20 Un nangan haup ela kon, un haung pait lako ama ka uma. Bii kakatang
ngam, blalan na ngat netan son, hidim dalen na nahi nol namnaun. Un
niu deng uma la le lail lako sod un ana man in pait maa son na. Hidim
blalan na nekon le likin.

21 Kon tana na aa nol ama ka noan, ‘Papa! Auk tao kula tene isi son saol
Ama Lamtua nol papa. Auk tom in daid paap ana lo son.’

22 Mo un ama ka lok atuil in dake ngas noan, ‘Hoe! Lalaba laok kat kaod
blatas in leok dui ka le maa pake belen. Nae belen paa laok se un hnanga
ka, nol lotong belen nahan laok se un iin nas. 23 Laok pel aus-saip in nalo
ka le keo, ta kit le tao fesat halin kit len leo-leo. 24 Undeng auk anang ngi
tuladang el un mate son, mo halas ni un nuli pait son. Un ilang, mo halas
ni auk haup pait son.’ Aa hidi ela kon, oen tao fesat le len leo-leo.

25 Dedeng na, ana hmunan na se uma lo, un daek se klapa'. Nikit un
pait kon, bii kakatang ngam, un ming atuli diuk kong nol tidan lako-pait.
26 Tiata un haman ata kas at mes le ketan noan, ‘Hoe! Tao in kuti-lii saa
nia la?’

27 Ata na siut noan, ‘Tuang palin na maa son. Tiata paap tadu keo aus-
saip le tao fesat tene, ta un ana ka pait nol boa-blingin son.’

28 Ming ela kon ana hmunan na komali. Un dai taam laok uma dael lo.
Kon un ama ka laok hanet le noan nol tamang lako uma dale.

29 Mo un ahan noan, ‘Papa! Olan nangan le! Bablaan ni auk daek bosor
le hiti-late banansila el ata ka bel papa. Auk kaliut tahan paap in koma ka
lo. Mo ela kon no, paap bel tahan auk laen ana mes le tao fesat in kuti-lii
leo-leo nol auk tapang ngias lo. 30 Mo paap ana in paa duit daat ni, lako
len-langan nol bihata le tao nuli paap duit tas. Halas-sam un pait maa,
kon paap keo aus-saip in apa banan dui ka, le tao fesat tene bel una.’

31 Mo un ama ka siut noan, ‘Auk anang in namnau ke! Hii babanan!
Bablaan ni ku daad leo-leo nol papa. Totoang paap nena las, ku nena kon.
32 Mo kit musti tao fesat le kuit-lii nol dael kolo tia, undeng ku palim mia.
Hmunan nu, tuladang el un mate son, mo halas nia lam un nuli pait son.
Un ilang, mo halas ni haup pait son.’ ”

16

Tulu in mana-koet man nuting taan lalan isi

1 Hidim Yesus nahdeh taplaeng kleta mes pait bel Un ima-ii las noan,
“Atuil in muki mes nikit atuli mes le daid tulu in mana-koet. Mo nenesang
kon nam, tuang nga ming haup dehet noan, tulu in mana-koet na panaek
una, le paa nuli un hmukin nas. 2 Tiata un haman tulu in mana-koet na,
le tekan noan, ‘Ku tasao nia ka? Auk ming le ku kuti nol auk hmuki las.
Nol nia, ku laok dul sa-saa ku in dake ngas, le auk presas le. Ta hidi na
lam, auk le puting ku.’

3 Ming ela kon, tulu in mana-koet na nangan lako-pait noan, ‘Auk bosor
son nia mo! Auk le tao elol son nia? Bali dale ko auk tes lo. Daid atuil in
nodan-nodan kon, auk mae. 4 Eta daek se ni pait lo son nam, auk musti
nuting lalan le halin nam atuil didang tade le tulung sium au.’
5 Undeng na, un haman totoang atuil man in hningin nol un tuang nga
kas. Un keket atuling nomer mesa la noan, ‘Hoe! Ku hningin bakun se auk
tuang ngia la?’
6 Atuling na siut noan, ‘Auk hningin mina saitun litir lihu aat.’*
Kon tulu in mana-koet na tekan noan, ‘Baktebes. Ku surat hningin ni
nian. Nol nia pius sait tia, hidim daad le dul lalaba surat hningin balu,
noan, ku hningin litir lihu dua sii.’
7 Hidim un lako keket atuling nomer dua la noan, ‘Ku hningin na bakun
na?’
Un siut noan, ‘Auk hningin ale karong lihu mesa.’†
Tulu in mana-koet na tekan noan, ‘Pius soleng ku surat hningin blaan
na, le dul seda noan karong ngatus paul siis.’
8 Un tao ela, didiin un tuang nga taan haup un in nuting lalan na. Mo
tuang na musti hao noan, tulu in mana-koet na, meman nuting taan lalan
isi.
Auk tek kleta nia, le halin mi tana noan, se hutu-ata hahalas ni hlala,
atuil in parsai lo ngas nuting taan lalan dui deng atuil in parsai ngas.
9 Tiata olan mi nangan soba-nanan tuun. Nang le atuil apan-kloma kias
tao dahu-dahut nini oen hmukin nas, mo in banan dui ka, mi nini mi
hmukin in ne apan-kloma ki ngias le tulung atuli. Nini ela lam, mi haup
tapan mamo. Hmuik nas hidis kon no, mam Ama Lamtua pesang bel mi
maan se sorga.
10 Eta atuli aa nahlolool nol dasi-dais anang ngas sam, taon elola ko un
kon aa nahlolool nol dasi-dais tene kas. Mo eta atuli nole nol dasi-dais
anang ngas sam, taon elola ko un kon nole nol dasi-dais tene kas. 11 Eta
atuli parsai mi le mana-koet hmuki-nala nol dasi-dais anang in se apan-
kloma ki ngias lo kam, taon elola le Ama Lamtua parsai mi nol dasi-dais
tene kas sia? 12 Eta mi mana-koet nal atuil didang hmuki lo kam, asii man
brain le bel un hmukin se mia lia?
13 Ata mesa lam tutan-lau tuang dua lo. Lo kam mam un kom mesan na,
mo kom mesan na lo. Tamlom un muid napiut mesan na, mo hosek nol
mesan na lo. Mi kon ela, ta atuli li bisa namnau Ama Lamtua Allah leo-leo
nol duit lo.”✡

Lamtua Yesus siut atuil Farisi las (Matius 11:12-13; 5:31-32; Markus 10:11-12)

14 Dedeng na, muik atuil Farisi at ila lo man muid le hii Yesus in dehet
apin na. Kon oen bilu-aa Una, undeng oen kom duit naseke. 15 Mo Yesus
siut noan, “Hoe! Mi tao niu apan nas se atuli li sila, mo elol kon Ama
Lamtua Allah taan mi dalen in hmomos sa. Muik dasi mamo man atuli
nikit lapa-lapa, molota Ama Lamtua Allah ngat dais nas sam hmomos, nol
Un nikis one.
16 Lius se Yuhanis in Sarain Atuli ka in maa ka, kit atuil Yahudi li nuil
muid upung Musa nol Ama Lamtua mee-baha las atorang nga. Mo halas
ni Ama Lamtua Dehet Dais Banan na holhising lako pes ne ola-ola. Atuli
hut mamo nuklek mumuun le halin nuil muid Ama Lamtua in koma-koma

* **16:6** In dula dais Yunanin dul noan, ‘*batos* 100’. Batos mesa lam, litir 35-40. † **16:7** In dula dais Yunanin noan, ‘*koros* 100’. Koros mesa lam, litir 390. ✡ **16:13** Matius 6:24

ka.✡ 17 Apan-dapa ku nol apan-kloma ki ilang kon no, Ama Lamtua Allah
atorang nga ilang ana mes lo kon. Titik-koma mes kon ilang lo!✡
18 Atuil in dai soleng un sapa ka, le hidim saap pait nol bihaat didang
nga, un nong son na. Ela kon nol atuil in saap nol bihatang in dai soleng
nga, nong kon son na."✡

Dehet deng atuling in muki, nol Lasarus

19 Yesus dehet pait noan, "Atuil in muki mes kom in pake kai-baut leko-
leko man dakes nini kitu duda. Lelo-duman nam un kaa-niun faal banan
si-sii, nol nuil leko-leok muid un in koma ka tuun. 20 Se na kon, muik atuli
mes man kasiang isi. Un ngala Lasarus. Un apa ka inu nol paap hoso si-sii.
Lelo-lelo lam un tapan nas kil nol un lako se atuling in muki na hnita mata
ka. 21 Un kom isi le haup in kaa deng atuling in muki na in kaa lisin nas,
mo un haup tahan saa lo. Suma ngot tas maas le belo un papa las nana
ngas.
22 Hidi kon, Lasarus mate. Kon Ama Lamtua Allah ima-ii deng sorga maa
kat una, le belen daad se upung Abraham halin na.
Nesang lo kon atuling in muki na kon mate, hidim atuli las puan una.
23 Mo un tama sorga lo. Un tama lako naraka, leo-leo nol atuil mamo in
mate ngas. Se na, un tom in tudan-kida nol susa-daat tutungus. Oe mesan
na, un botas sila ka lam, un ngat net Lasarus daad bana-banan se upung
Abraham halin na. 24 Kon un haman mumuun le tek elia, 'Upung Abraham
me! Kasiang nol auk buit le! Tadu Lasarus le dopon hnanga tula ka laok
se ui dalen, le maa tao ngoe auk meeng tula ki tuun kon, banan. Ta auk
susa-daat isi ne ai naraka lia!'
25 Mo Abraham siut noan, 'Auk anang nge! Nangan babanan le. Lelon
ku nuli nabael se apan-kloma kua ka, ku haup totoang in banan nas. Mo
Lasarus sam, haup in susa-daat tuun. Tiata halas ni Ama Lamtua belen
dael kolo se nia, mo ku haup seda in susa-daat. 26 Dudui pait ta, ku nol
kaim hlala kia, Ama Lamtua sole-bating kit nini nahin in bluang tene mesa.
Tiata atuil in deng ia ngias, tia nal ela lo, nol atuil in ne a ngas, maa nal el
ia lo.'
27 Kon atuling in muki ka nodan noan, 'Eta ela lam, upung Abraham
tulung tadu Lasarus laok auk papa uma lu le. 28 Ta auk muik paling biklobe
at lim biis ne uas. Tadu Lasarus laok tekas le halin oen pait muid Ama
Lamtua tia. Le halin eta oen mates sam, oen tamas se maan in susa-daat
ni deken.'
29 Mo Abraham siut noan, 'Ama Lamtua Allah bel oen upung Musa, nol
mee-baha las in dula ngas son. Ku palim mas bisa les oe-oe, le halin oen
nangan taan Ama Lamtua in koma ka.'
30 Mo atuling in muki na kaen noan, 'Na nol lo bii, upung Abraham. Oen
toe muid Ama Lamtua in Teka-teka ngas lo! Musti muik atuil in mate mes
puti deng un bolo ka, le laok tekas, halas-sam oen ming nol tade le pesang.'
31 Mo Abraham siut noan, 'Eta oen dai ming upung Musa nol Ama
Lamtua mee-baha las in teka-teka ngas lo kam, atuil in mate puti deng
utu ka, le laok aa nolas kon, oen dai ming lo.' "

17

Lamtua Yesus tui deng atuli li in nahi tom kula, hidim nodan ampong (Matius 18:6-7, 21-22; Markus 9:42)

✡ **16:16** Matius 11:12-13 ✡ **16:17** Matius 5:18 ✡ **16:18** Matius 5:32; Korintus mesa la 7:10-11

1 Yesus tek Un ima-ii las pait noan, “Oe mamo son atuli li nahi tom kula,
undeng atuil didang in tao-tao. Mo atuil in daek ela ngas, man haup in
daat muun dui. 2 Eta muik atuli tao le didiin tana-ana blutu mes parsai se
Auk lo kam, mam Ama Lamtua Allah belen hukung ngele. In kahan dui
ka, but baut tene mes se un leo ka, hidim soleng tamang lako tasi dalen.
3 Tiata doh mi apan nas babanan, le halin mi kon tao nahu atuil deken!
Mo etan at mes deng ku pail-kakam mas tao kula kam, kaing una. Eta un
pesang, hidim maa le nodan ampong ngam, nadidingun soleng un in kula
na tia.✡
4 Eta ku pail-kakam mas tao kula ku lalis iut se lelon mes dalen, hidim
un pesang, kon un maa nodan ampong se ku la lalis itu lam, ku musti
nadidingun un in kula saol ku lalis itu na.”

Atuli li musti parsai Ama Lamtua Allah in kuasa ka

5 Neot mesan na, Yesus ima-ii las* maas saol Yesus le nodan noan, “Paap
Guru! Kaim in parsai ki kuat lo. Tulung tao tes kaim in parsai ki le.”
6 Kon Yesus situs noan, “Eta mi muik in parsai se Ama Lamtua Allah in
kuasa ka ana buit tuun, banansila el boto beas sa kon no, mi prenta nal
kai ina tene ni noan, ‘Hobodos le lako seda se tasi kua!’ Lam taon elola ko,
kai ina na muid mi in prenta ka meman.”

Atuil dake banan na, muid un tuang in koma ka

7 Hidim Yesus kat kleta pait noan, “Muik ata mes bali dale se un klapa
la, tamlom doh un lae-blai las se epe. Daek hidi kon, ata ka pait lako uma.
Taon elola ko un tuang nga tekan noan, ‘Maa le kit duat daad kaa leo-leo
tia’ lo! 8 Molam un tuang nga lokan noan, ‘Laok mana bel auk mija lu
muna le, hidi halas-sam ku laok kaa-niun se klupu kua.’ 9 Eta ata ka daek
muid un tuang nga in koma ka son nam, mi bali noan tuang nga nodan
mamo se una le? Loo tetas! 10 Mi kon ela. Eta mi daek hidi totoang man
Ama Lamtua in prenta ngas sam, mi musti aa noan, ‘Kaim niam suma atuil
in loka-loka tuun. Kaim nuting in naka-naka lo. Kaim suma lako-daek osa
la tuun.’ ”

Lamtua Yesus tao banan atuil in iil baih-bluku at hngulu

11 Yesus nol anan nas bok lakos bus el Yerusalem, kon oen lakos lius se
propinsi Galilea nol propinsi Samaria toon na. 12 Nikit oen le taam lakos
ingu mes se na kon, muik atuil iil baih-bluku at hngul maas tutnaal nol
Yesus. Oen dil deng kakatang, 13 le haman leo-leo noan, “Yesus! Lamtua!
Namnau kaim tia!”
14 Yesus ngat net oen kon, Un tadu noan, “Mi laok tulu mi apan nas se
tulu agama luas muna le, halin oen tinang noan, mi in iil baih-bluku ka
ilang son, tam lo bii.” Ming ela kon, oen lakos. Mo se lalan hlala kam,
suknahkitum oen totoang banan meman.✡
15 Tiata oen laok napiut nol dael kolo. Mo muik at mes pait lako se Yesus.
Un haman tek noan, “Naka Ama Lamtua! Ta auk banan son!” 16 Hidim un
hai buku ka le nodan mamo se Yesus. (Molota un na mo, atuil Yahudi
lo, un atuil Samaria. Atuil Samaria las taom tao dais tutungus nol atuil
Yahudi las.)
17 Kon Yesus keket atuil in muid Una ngas noan, “Elola? Apin Auk tao
banan at hngulu ta lo? Sipa las ne olas sa? 18 Tasao le atuling in laok-maa

---

✡ **17:3** Matius 18:15 * **17:5** In dula dais Yunanin mo nia ki dul noan, “aan in nutus”. Lukas taom kom in dul Lamtua Yesus ima-ii at hngul dua kas nini in noken noan, “aan in nutus”. ✡ **17:14** Atorang deng Tulu Agama las 14:1-32

ni sii, man pait maa le nodan mamo se Ama Lamtua Allah, nol nikit in naka bel Una lia?”
19 Hidim Yesus tek atuling na noan, “Ku banan son undeng ku parsai baktetebes se Au. Tiata hangu, le pait nol boa-blingin tia!”

Lamtua Yesus nahdeh deng leol kiamat ta, nol Un in pait maa ka (Matius 24:23-28, 37-41)

20-21 Neot mesan na, atuil Farisi at ila lo maas keket Yesus noan, “Paap Guru! Olan ku tek napat le! Bling halas-sam Ama Lamtua Allah nikit Un prenta la la?”
Kon Yesus siut noan, “Elia! Mi nangan noan, Ama Lamtua nikit Un prenta la, nini tada bili-ngala se apan-kloma kia, man atuli li ngat net nol mata beas esa deken. Ta atuli haup taad le tek noan, ‘Olan ngat se nia! Ta Ama Lamtua Allah nikit Un prenta la ne nia tamlom ne nua!’ Ela loo! Ta Un nikit Un prenta la ne mi hlala ka, ne atuli las dalen.”
22 Hidim Yesus tek Un ima-ii las noan, “Nesang lo ka kam Au, Atuling Baktetebes nia, leo-leo nol mi lo kam. Mam se lelo-leol in susa ngas sam, mi nangan nol kom isi le net Auk pait. Mo Auk maang lo bii. 23 Hidim eta atuli maa tek noan, ‘Kristus muik ne nia!’ tamlom ‘Kristus muik ne nua!’ Lam mi kukaum le nuting lako-pait deken. Ta oen in aa na nole-lilung. 24 Eta Atuling Baktetebes sa pait maa kam, un tadan na langa isi, banansila el bisain man kaloe, le tao apan nu langa deng mumu laok mumu. 25 Mo Un kon musti lepa-haal in susa-daat bili-ngala muna le. Nol atuil hahalas nia, dai ming se Un lo nol oen kon hutun soleng Una. 26 Mo eta Un le pait maa kam, atuli las nuil dadaat el in biasa ka, banansila el dedeng upung Noh nuli nabale ka.✡ 27 Dedeng na, atuli las kaa-ninu, tao fesat in sapa, didiin lako lius leol Noh in tama lako un kapal la dalen na. Mo oen dai ming Noh in teka ngas lo. Kon nahkitu lam, ui tene ka baa maa ta tao dudus oen totoang.✡
28 Na kon hnika mes nol atuli-atuil in nuil se Lot tempon na ngas. Oen kon dai ming se Lot lo. Dedeng na, oen kaa-ninu, biuk-bale, daek klapa, bangun-pii uma, nol nuil dadaat el in biasa ka. 29 Mo oskaong nga, oras Lot lali nang soleng kota Sodom kon, suknahkitu lam, ai nol blirang naih deng apan nu, le kaa nuli oen totoang.✡
30 Tiata mi doha-doha le! Ta tamlom oras Atuling Baktetebes sa le pait maa kam, atuli las in nuli ka el in biasa ka. Mo suknahkiut tuun nam, Un maa lisu la. 31 Leol na, atuil in daad se uma la teras sa ngas, taam lako uma dalen le mana nakbuan sa-saa las bakun na. Atuil in daek se klapa la ngas, pait lako le kat kai-baut se uma deken tia.✡ 32 Nangan asa man in daid nol Lot sapa ka se hmunan nua ka. Un mate, undeng un nangan un sa-saa in ne un uma la ngas.✡
33 Atuil in dai muid Auk lo, undeng namnau un apa ka ka, mam un in nuli ka parsum tuun. Mo atuil in muid Auk didiin sao un in nuli ka, undeng in namnau Au kam, mam un haup boa-blingin le nuli napiut nol Ama Lamtua Allah.✡ 34 Auk tek mi meman! Oras Atuling Baktetebes sa pait maa kam, eta muik atuli at dua ninis se maan in nini mes dapa kam, nahkitum Ama Lamtua nikit sakeng mesa, mo nang mesan na. 35 Eta muik bihata at dua hai ael leo-leo lam, mam Ama Lamtua nikit sakeng at mesa,

✡ **17:26** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 6:5-8 ✡ **17:27** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 7:6-24 ✡ **17:29** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 18:20—19:25 ✡ **17:31** Matius 24:17-18; Markus 13:15-16 ✡ **17:32** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 19:26 ✡ **17:33** Matius 10:39; 16:25; Markus 8:35; Lukas 9:24; Yuhanis 12:25

mo nang mesa na. 36 [Eta muik atuli at dua daek klaap leo-leo lam, Ama Lamtua nikit sakeng mesa na, mo nang mesa na.]”†

37 Ming ela kon, Yesus ima-ii las keket Un noan, “Paap Guru! Mam totoang nas dadis se ola sa?”

Kon Yesus soleng dais noan, “Elia! Eta mi ngat net kee in kaa sisi ngas hong nakbua se ola sam, mi taan son noan na daid tada, taon elola ko oen kaa hmate ne maan na.” [Nol nahin in buni-napang noan, eta Kristus pait maa kam, un tada-tada las langa isi, eta atuli les tanas.]

18

Dehet bebalu mes nol atuil in nutus dasi man daat

1 Oe mesan na, Yesus tui Un ima-ii las nini kleta, le oen kohe-kanas tutungus, nol oen in makoe ka ilang deken. Oen musti parsai napiut se Ama Lamtua. 2 Un dehet ta elia: “Se kota mesa, muik atuil in nutus dasi mes man muid Ama Lamtua Allah lo. Un kon ngat atuil lo. 3 Se na kon, muik bebalu mesa, man maa tutungus se atuling in nutus dasi na le nodan noan, ‘Paap hakim! Nutus auk dasi li nol in toma le.’

4 Laih hmunan na, atuling in nutus dasi na tiu-hii bebalung na lo. Mo nesa-nesang kon, un nonos nol in hii una. Kon un daad le nangan noan, ‘Meman auk niam tiu-hii Ama Lamtua Allah lo, dudui pait atuli lia. 5 Mo bebalung ni tao auk bong iil son. Undeng na, banan dui ka auk nutus un dasi la nol lolo-lolo tia. Eta lo kam, bet un taan in maa tao bosor au sii.’

6 Mi nangan soba-naan atuling in nutus dasi daat na in aa ka. 7 Eta nenesang kon, un tulung bebalung na lam, taon elola ko Ama Lamtua Allah tade le tulung Un atulin, man kohe-kanas lelo-duman le nodan tulung se Una ngas. Mo Ama Lamtua natang nesang lo. 8 Ta Un nehan oen dasi las nol hlapat. Elam, Auk le ketan elia: Eta Au, Atuling Baktetebes nia, maang pait son nam, nataka le Auk tutnaal atuil in parsai se dale-dapa nia, tam lo ka?”

Atuil Farisi nol atuil in sium bea, lakos kohe-kanas

9 Yesus dehet kleta mes pait, deng atuil in nikit apa ka lalapa, nol kom in ngat kabaul atuil didang nga. Un dehet noan, 10 “Blalan biklobe at dua lakos kohe-kanas se Um in Kohe-kanas Tene ka. Mesan na atuil deng partei agama Farisi; mo mesan na pait atuil in sium bea. [Atuil Yahudi las noken atuil Farisi las le, oen atuil niu. Mo oen noken atuil in sium bea ngas noan atuil daat]. 11 Lius se um in kohe-kanas sa kon, atuling Farisi nga sii dil le kohe-kanas noan, ‘Nodan mamo Ama Lamtua, ta auk niam atuil banan. Auk daat el atuil tenga las lo. Auk daid atuil in nako lo. Auk kom naseke lo. Auk laok kula nol bihaat lo. Nodan mamo Ama Lamtua, ta auk kon daat el atuling in sium bea ni lo. 12 Auk makoe in telang minggu mesa lam oe dua. Nol auk bel op mes tutungus deng totoang op hngul man auk in hapu ngas.’ Atuling Farising nga kohe-kanas ela.

13 Mo atuling in sium bea ka dil kakatang se klupu lua. Un nikit nal sila ka le ngat laok el apan-daap lo. Un suma suda le kohe-kanas nol dalen in ili, noan, ‘Eee, Ama Lamtua Allah! Kasiang au, atuil in kula-sala nia! Bel ampong au!’

14 Dedeng atuil at dua nas pait umas sa, nataka le ol man babanan nol Ama Lamtua Allah la? Atuling Farisi man koaok daat ta, tam atuling in sium bea ka la? Taon elola ko Un sium nol banan atuling in sium bea, man tao dalen na deng dadale ka. Mo un toe muid atuling Farising nga lo. Ta

† **17:36** Bango 36 muik ne in dula dais Yunani tenga las lo.

Ama Lamtua Allah tao nahu atuil in koaok daat ta, mo nikit sakeng atuil in tao apa ka deng dadale ka.”✡

Lamtua Yesus aa le bel hangun se tana-ana ngas
(Matius 19:13-15; Markus 10:13-16)

15 Oe mesan na, atuli las kok nol oen anan blutu kas laok bel Yesus, halin Un nene ima ka laok se oen bon nas, le aa beles hangun. Net ela kon, Yesus ima-ii las kaing atuli las. 16-17 Mo Yesus sium tana-anang in maa bus el Una ngas. Hidim Un kaing Un ima-ii las noan, “Nang le tana-anang blutu nas maas se Au lia. Mi boel tukan oen deken. Nangan babanan! Ta atuil man le daid Ama Lamtua Allah atulin na, un musti nahlae se Ama Lamtua Allah, banansila el tana-ana man nahlae se un ina-aman nas sa.”

Atuil in muki man kom isi le tama sorga
(Matius 19:16-30; Markus 10:17-31)

18 Oe mesan na, tulu agama Yahudi las tenen nas at mes maa keket Yesus noan, “Paap Guru man in todan dudui! Auk musti taon elol le halin auk taan baktetebes noan, auk haup in tamang sorgang, le nuling napiut nol Ama Lamtua Allah la?”

19 Kon Yesus siut noan, “Tasao le ku noken Auk noan ‘in todan dudui’ kia? Suma at mes sii man kit todan dudui, na Ama Lamtua Allah. 20 Ku taan Ama Lamtua Allah atorang lo-lolo hmunan nua ka son ta lo, man noan:

Nong deken;
keo atuil deken;
naok deken;
daid saksi in nole-lilung deken;
nol todan ku inam ma nol ku amam ma.”✡

21 Atuling na siut noan, “Baktebes Papa! Auk muid atorang nas son lo-lolo auk anang bii kua.”

22 Ming ela kon, Yesus tek noan, “Banan! Mo ku dabun dasi mes nabale. Na ka, nol nia, ku pait lako le hee nuli ku hmuki las totoang. Hidim laok bating duit nas bel atuil kasiang ngas. Hidi nam, ku pait maa le muid Au. Ta mam Ama Lamtua Allah bel seda ku hmuki se sorga.” 23 Ming ela kon, atuling na dalen iil isi, lole un muik isi kam.

24 Ngat un pait lako nol dalen in iil isi ela ka kon, Yesus tek Un ima-ii las noan, “Atuil in muki ngas, meman sus naseke in taam sorga. 25 Kit naleta nol dais didang elia, hmukit unta tene mes tama lako nal un okat ta deng laung bolo lo. Ela kon nol atuil man nahlae un hmukin nas siis, mo nahlae se Ama Lamtua lo ka, taon elola ko un tama nal sorga lo.”

26 Atuli-atuil man ming Yesus in dehet ela ngas, keket Un noan, “Eta meman sus taung atuil in muki ngas ela lam, atuil tuladang elola, man haup nal boa-blingin nia?”

27 Yesus siut noan, “Taung atuli lia lam, dais mamo nas daid lo. Mo taung Ama Lamtua Allah lam, totoang nas dadi.”

28 Kon Petrus tupang noan, “Papa! Kaim nang soleng kaim hmukin nas totoang son, le muid Papa. Mo mam kaim haup saa la?”

29 Yesus siut noan, “Petrus! Hii babanan! Atuil man in nang soleng un uma la, sapa ka, un pali-kakan nas, un in-aman tamlom un anan nas, undeng un lako-daek Ama Lamtua Allah osa la, 30 lam taon elola ko un sium mamo dui pait se apan-kloma kia. Hidim eta apan-kloma ki kiamat son nam, un kon haup in nuli napiut nol Ama Lamtua Allah.”

✡ **18:14** Matius 23:12; Lukas 14:11 ✡ **18:20** Dehet in Puit deng Dale Mesir 20:12-16; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 5:16-20

Lamtua Yesus aa deng Un in mate ka lalis tiul son nia
(Matius 20:17-19; Markus 10:32-34)

31 Yesus nol Un ima-ii las hngul duas siis kon, Un aa nolas noan, “Mi
totoang taan son noan, halas ni kit le lakong bus el kota Yerusalem. Lius se
ua ngam, totoang dais man Ama Lamtua mee-baha las in dul son hmunan
nua, deng Atuling Baktetebes sa ngas, daid muid asa man oen in dul son
nas. 32 Mam oen sao Auk lakong bel atuil in laok-maa man parsai se Ama
Lamtua Allah lo ngas. Kon oen bilu-aa Au, tao nahmaeng Auk bili-ngala,
puut kapen se Au, 33 diku-puang Au, hidim keo tele Au. Mo bingin dua ka
lam, Auk nuling pait.”
34 Ming Yesus in aa ela ka kon, Un ima-ii las nangan hapun lo, undeng
oen daek taan in teka-teka na nahin na lo bii.

Lamtua Yesus tao banan atuling tedo mesa
(Matius 20:29-34; Markus 10:46-52)

35 Nikit Yesus nol Un ima-ii las le taam lakos kota Yerikos kon, oen
nahtom atuling tedo mesa, man daad le nodan-nodan se lalan suut ta.
36 Oras un ming atuli mamo laok deng na kon, un ketan noan, “Hoe! Asa
nia la?”
37 Kon atuli las tekan noan, “Yesus, atuling Nasaret ta maa lako deng
nia.”
38 Ming ela kon, atuling tedo na haman mumuun noan, “Yesus! Laih
Daud in hua-koet te! Namnau auk buit le!”*
39 Atuil in laok muna deng Yesus sas kaing una le ete. Mo un haman
mumuun dui pait noan, “Hooe, laih Daud in hua-koet te! Namnau auk
tia!”
40 Nikit Yesus ming haup in haman ela ka kon, Un laok napiut lo, mo Un
dili. Hidim Un tadu atuli laok pel atuling tedo ka. Maa lius se Yesus sila
ka kon, Un keket noan, 41 “Ku kom le Auk tao saa bel ku la?”
Un siut noan, “Papa! Auk nodan le auk ngat neta.”
42 Yesus situn noan, “Banan! Undeng ku parsai noan Auk tao banan nal
ku, tiata nol nia ku ngat neta.” 43 Nahkitu lam, atuling in mata tedo na
banan meman. Kon un laok muid Yesus le naka-naka Ama Lamtua Allah.
Totoang atuil in net ela ngas kon, naka-naka Ama Lamtua.

19

Lamtua Yesus tutnaal atuling in sium bea mesa, ngala Sakeos

1 Hidi nam Yesus nol Un ima-ii las tamas muid kota Yeriko, le lakos
napiut. 2 Se na, muik tulu in sium bea bel pamarenta Roma las mesa.
Un ngala Sakeos, nol un na mo atuil in muki. 3 Nikit un ming noan, Yesus
le maa lako deng na kon, un kom isi le net Yesus. Mo un ngat net hapun
nol babanan lo, undeng atuli hut mamo isi bua nal Yesus, nol Sakeos na
mo atuil daen. 4 Tiata un lail lalaba muna, hidim sake lako se kai ina mes
dapa, se lalan suut man Yesus in le maa lako deng na ka.*
5 Ti Yesus lako lius se kai na leon na kon, Un ngada lako el dapa. Hidim
Un haman Sakeos noan, “Sakeos! Niu maa lalaba tia! Ta leol neot ni, Auk
le tuil tahang se ku uma.”

---

* **18:38** ‘Kristus’, Atuling man Ama Lamtua hidan son deng hmunan nua ka, atuli noken kon noan, ‘Laih Daud in hua-koet’. Nini ela, atuling tedo na hao noan, Yesus na mo, Kristus. * **19:4** In dula dais Yunanin na dul noan, ni kai ina *sukomorea.* Kai ina ni muik ne Indonesia halin leol-saken lo.

6 Sakeos herang-herang. Hidim un niu lalaba tuun le nol Yesus lako se
un uma. Un dalen kolo isi. 7 Mo muik atuli mamo komali noan, “Wuih,
Sakeos na mo atuil banan lo! Totoang atulis tanan son! Mo taon elol le
Yesus tama lako tahang se un uma la lia?!”
8 Lakos lius se Sakeos uma la kon, un dil se Yesus sila ka, le tek noan,
“Paap Guru! Deng leol neot nia, auk bating totoang auk hmukin nias op
dua, le bel op mesan na lako se atuil kasiang ngas. Eta auk sium net bea
lai-lisin nam, auk bel pait oen lalis aat.”
9 Yesus situn noan, “Banan. Leol neot nia, Ama Lamtua Allah bel boa-
blingin ku, nol ku nenan nas totoang son, undeng ku parsai Ama Lamtua
banansila el upung Abraham. 10 Ta Ama Lamtua Allah nutus Auk daid
Atuil Baktetebes se apan-kloma kia. Auk maang le nuting atuil in laok
kula son, deng Ama Lamtua lalan na ngas, le beles boa-blingin.”✡

Dehet deng ata man mana-koet un tuang nga duit tas babanan na (Matius 25:14-30)

11 Dedeng na, muik atuli mamo muid le hii Yesus in dehet ta. Nikit oen
lakos dadani son nol kota Yerusalem kon, oen nangan noan, Un le daek
Ama Lamtua Allah in prenta el lahi ka se na. Tiata Yesus nahdeh beles
kleta mes pait, 12 noan, “Muik atuil tene mesa, le lako el nusa likun nuas,
le oen nikit un daid lahi. Hidi na, halas-sam un pait maa le daid laih se un
nusa ka. 13 Dedeng un mana hidi le noan lako ka, un haman un ata kas
at hngulu, hidim beles at mesa lam duit lil-mea mesa.† Un lekas noan, ‘Mi
pake duit ni le daid peke. Eta auk pait maang ngam, mi mesa-mesam maa
teka, le mi haup pait bunga bakun na.’ Hidi na kon un boka.
14 Mo un hutun nas koman lo. Tiata oen tunang atuil muna le laok se
ua, halin tek noan, ‘Eta atuling ni man kil prenta bel kami lam, kaim tade
lo.’
15 Mo ela kon no, oen nikit un daid lahi. Hidi kon un pait. Pait maa lius
uma kam, un haman ata at hngul nas, hidim keket oen noan, ‘Mi haup
bunga bakun son deng duit lil-mea man auk in bel mia ngas sa?’
16 Ata hmunan na tek noan, ‘Ama lahi! Auk haup ontong oe hngul deng
peke man auk in simu ka!’
17 Kon lahing nga tek un noan, ‘Banan! Ku niam, ata banan. Undeng
auk parsai ku nol dais anang nias, tiata nol nia, auk nikit ku le prenta kota
hngulu.’
18 Hidim ata nomer dua la tek noan, ‘Ama lahi! Auk haup bunga duit
lil-mea lima, deng peke man auk in hapu ka.’
19 Kon lahi nga naka una, le tek noan, ‘Banan! Eta ela lam, auk nikit ku
le prenta kota lima.’
20 Mo ata nomer tilu la kil pait un duit lil-mea ka. Hidim un tek noan,
‘Tuang duit ti nian! Auk kabut, hidim buni babanan le halin ilang deken.
21 Auk tao ela, undeng auk lii. Auk tana le tuang taom dising atuil didang
le muid tuang in koma ka. Ta tuang kom in kat asa man tuang nena lo,
nol nui asa man tuang in mula-hai lo.’
22 Ming ela kon, lahing nga baet un noan, ‘Ku niam hadat lo! Ku in aa
ka, hukung bali ku apam ma esa son. Ku tanan son noan, auk niam atuil
in kat asa man auk nena lo, nol nui asa man auk in mula-hai lo. 23 Eta ela
lam, tasao le ku laok pesang duit ni se bang tuun lo kia? Le halin eta auk
pait maang ngam, auk haup un bunga ka. Bubuit tuun kon banan.’

✡ **19:10** Matius 18:11 † **19:13** In dula dais Yunanin na dul noan, un beles ‘*mina* 10’. *Mina* mesa lam, *dinari* ngatus tamlom tukang mes gaji lelo ngatus.

24 Hidim lahing nga tadu atuil didang in se la ngas noan, ‘Kat un duit ta,
le belen laok se ata in haup bunga hngulu ka.’
25 Mo oen siut noan, ‘Tuang! Atuling na in hapu ka, nol son. Mo tasao
le kat atuling in nena bubuit tia, le bel taplaeng lako una lia?’
26 Mo lahing na siut noan, ‘Nangan babanan! Ta atuil in mana taan asa
man atuli li in parsai le bel un son na, mam un haup taplaeng. Mo atuil
man osa daat in mana-koet ta, mam oen kat nuli un nena las.✡ 27 Tiata nol
nia, mi laok daek auk musu man in kom auk le daid laih lo ngas. Nolas
maas se nia, le keo oen totoang se auk silang ngia. Laok tia!’ ”✡

Lamtua Yesus taam lako kota Yerusalem
(Matius 21:1-11; Markus 11:1-11; Yuhanis 12:12-19)

28 Yesus dehet hidi kon, oen lakos napiut bus el Yerusalem. Yesus laok
muna se hmunan. 29 Oras oen lakos dadani nol ingu dua, ngalan Betfage
nol Betania, man ne leten Saitun, kon Un tadu ima-ii las at dua, le lakos
muna. 30 Un tadu oen noan, “Mi duam lakom se iung in mo mata lua ka.
Mam mi net keledai ana mes butun se na. Atuli saek netan lo bii. Mi loat
un talin na, le pel nolan maa se nia. 31 Mo etan atuli keket mi noan, ‘Tasao
le mi loat keledai na talin na lia?’ Lam mi tekas noan, ‘Kaim Tuang nga le
pake.’ ”
32 Hidim oen duas lakos, kon net keledai ana na, banansila el Yesus in
teka ka. 33 Nikit oen loat keledai ana na talin na kon, lamtua ka keket oen
noan, “Tasao le mi loat sao hmukit ni lia?”
34 Oen siut noan, “Kaim Tuang ngu le pake.” 35 Kon keledai la lamtua ka
tade, ta oen duas pel nol keledai ana na lako bel Yesus. Hidim oen lekat
oen seman nas laok se keledai ana na blepo ka, le sakeng Yesus se dapa.‡
36 Atuil hut mamo kas kon kat oen seman nas nol hlendang ngas, le lekat
laok se lalan na, halin sodo-sium Yesus banansila el in sodo-sium atuil tene
ka. 37 Oras Un niu lako deng leten Saitun na ka, atuil hut mamo kas leo-leo
nol Un ima-ii las, kidu le naka-naka Ama Lamtua Allah, undeng tada-taad
herang man oen in net son nas. 38 Oen leo-leo naka-naka noan,
“Un niam, Lahing man Ama Lamtua Allah in nutus maa ka!
Ama Lamtua Allah bel hangun se Una!
Halas nia, atuli li haup in mole-daem nol Ama Lamtua se sorga
son.
Naka Ama Lamtua man daad le kil prenta ne apan-dapa man lapa dudui
kua.”✡
39 Mo atuil Farisi las kon muik se atuil hut mamo kas hlala. Oen tek
Yesus noan, “Paap Guru! Kaing one, le oen kidu-ahan muun isi ela deken,
ta ni lai-lisin son!”
40 Mo Yesus siut noan, “Hoe! Auk tek mi meman ne! Eta atuil nias ete
kam, batu-batu lias man naka Ama Lamtua!”

Lamtua Yesus lilu nol kota Yerusalem

41 Oras oen lakos dadani le tamas Yerusalem, Yesus ngat net kota la, kon
Un lilu, 42 le tek noan, “Idaa, atuil Yerusalem me! Auk in koma ki le leol
neot ni mi sium in mole-dame man Auk in kila kia. Mo undeng mi tiu-hii
Ama Lamtua lo, tiata halas ni mi hapun lo son. In dame na katang deng
mi son. 43 Mam mi musu las boa dale pukiu kota la tembok ka, hidim oen

---

✡ **19:26** Matius 13:12; Markus 4:25; Lukas 8:18 ✡ **19:27** Matius 25:14-30 ‡ **19:35** Se ua lam, taom atuil tene kas saek ahlote, mo atuil ana ngas saek keledai. Lamtua Yesus in saek keledai ka, daid tada noan, Un dalen na deng dadale. Ne *Sakarias* 9:9 kon muik in hida mesa, man noan, mam atuil Israel las lahin na maa nol in saek keledai. ✡ **19:38** Buk in Naka-nahalit 118:26

tamas keng nol mia. 44 Oen tao lean mi kota la lako tatai nol dale ka, hidim
keo mi totoang leo-leo nol mi anan nas. Oen nang batu mes le dil lo kon,
undeng Ama Lamtua maa le bel boa-blingin mi son, mo mi dai taan Un
lo!”

Lamtua Yesus tama lako se Um in Kohe-kanas Tene ka
(Matius 21:12-17; Markus 11:15-19; Yuhanis 2:13-22)

45 Hidi kon Yesus tama lako se Um in Kohe-kanas Tene ka. Se um na
kintal la, atuli las taon daid pasar le hee hmukit in tunu-dadung. Net ela
kon, Yesus laok nulut puting oen deng na. 46 Un siut oen nol mumuun
noan, “Ama Lamtua mee-baha las dul meman son elia,
‘Auk bangun-pii Um nia,
le totoang atuli li maa kohe-kanas nal se nia.’✡
Mo mi taon daid atuil in nuhu-dau ngas maan in nakbua son.”

47 Hidi nam, lelo-lelo lam Yesus lako se Um in Kohe-kanas Tene ka, le tui
atuli las se na. Mo tulu-tulu agama las tenen nas, guru-guru agama las,
nol blalan-blalan hadat Yahudi las nuting lalan le keo Una.✡ 48 Mo oen net
lalan lo, undeng atuil hut mamo kas dalen kolo isi nol hii Yesus in dehet
ta.

20

Oen keket-ketan apa nol Lamtua Yesus hak ka, nol Un in kuasa ka
(Matius 21:23-27; Markus 11:27-33)

1 Neot mesan na, Yesus lako se Um in Kohe-kanas Tene ka, le tui Ama
Lamtua Dehet Banan na se kintal la. Kon tulu agama las tene-tenen nas,
guru-guru agama las, nol blalan-blalan hadat tas maas le keket-ketan nol
Una. 2 Oen ketan noan, “Asii man bel hak, le lahin Ku maa tao lobo-lau se
ni lia? Olan Ku tek napat le!”

3 Kon Yesus siut noan, “Auk kon le keket dasi mesa, hidi halas-sam Auk
siut mia. 4 Elia: Mi taan Yuhanis in Sarain Atuli ka, ta lo? Asii man belen
kuasa le un sarain atuli lia? Ama Lamtua Allah, tam atuli lia?”

5 Kon oen hulin lako-pait le aa nol apa noan, “Idaah! Kit toman son nia
mo. Eta kit tek noan, ‘Ama Lamtua Allah man tadu’, kam Un siut noan,
‘Eta ela lam, tasao le mi parsai Yuhanis lo kia?’ 6 Mo kit kon bisa tek lo
noan, ‘atuli li man tadu’ ta lo kam atuil nias kat baut le pasang tele kita.
Ta oen parsai noan Yuhanis na mo, Ama Lamtua Allah mee-baha.”

7 Hidi nam oen siut Yesus noan, “Kaim tanan lo.”

8 Kon Yesus situs noan, “Eta ela lam, Auk kon tek mi lo noan, asii man
tadu Au.”

Dehet deng atuil in daek klaap anggor
(Matius 21:33-46; Markus 12:1-12)

9 Hidi kon, Yesus dehet atuil hut mamo kas, kleta mes pait noan, “Atuli
mes hai anggor se un klapa la. Hidim un seban lako bel atuil in daek klapa
ngas, le maa liam oen bating apa klaap na in hapu ka. Mo un lako daad
nesang se nusa didang.✡ 10 Lius oras in nui anggor isin kon, klaap lamtua
ka tadu un ata mes le laok sium un nena las, deng atuil in dake ngas. Mo
atuil in dakeng nas diku-puang ata na, hidim oen nulut pait un nol kil
saa lo. 11 Hidi na kon, klaap lamtua ka tadu un ata kas at mes pait lako.
Mo atuil in dake ngas diku-puang una, nol tao nahmaeng una. Hidim oen
nulut pait nol kil saa lo. 12 Kon klaap lamtua ka tadu un ata nomer tilu la

✡ **19:46** Yesaya 56:7; Yermia 7:11 ✡ **19:47** Lukas 21:37 ✡ **20:9** Yesaya 5:1

lolen le lako, mo oen diku-puang didiin un apa ka papa, hidim oen soleng puting un lako klapa la likun na.
13 Klaap lamtua ka daad le nanga-nangan noan, ‘Auk taon elol pait te? Banan dui ka, auk tadu se auk anang in hua kia. Ta taon elola ko oen todan una, nol sium un babanan.’ Tiata un tadu un ana in namnau isi ka lako se ua.
14 Mo nikit atuil in dake ngas ngat net un kon, oen tek apa noan, ‘Hoe! Mi ngat le! Ta blalan na tadu un ana ka esa, le maa lolen son nuan. Un man mam haup blalan na pusaka las totoang! Tiata maa le kit keo tele un tia! Le halin nam kit man pal klapa lia.’ 15 Tana ka lako lius kon, oen pel-lakang puting deng klaap na, hidim keo tele una.
Lam Auk le ketan elia: Mi nangan nam mam klaap lamtua ka tao saa atuil in dake ngas sa? 16 Muid Au lam, taon elola ko un maa le keo tele oen totoang, hidim un seb klaap na bel atuil didang le daken lolen.”
Nikit atuli las ming Yesus in dehet ela ka kon, oen siut noan, “Eta bole lam, Ama Lamtua Allah hukung kaim ela deken!”
17 Yesus ngat nakekeon one, hidim keket noan, “Eta daid in hukung ela lo kam, tasao le Ama Lamtua mee-baha las dul meman son noan:
‘Muik batu mesa, man tukang ngas kat soleng son,
mo halas ni baut na daid baut in tian nini hdin ina kia?’✡
18 Atuil in tunun se baut na ngas dudus, undeng oen tom hukung. Nol eta baut na nahi tom asii lam, atuling na kon dudus hidi undeng un tom hukung.”
19 Nikit guru agama las nol tulu agama las tene-tenen nas ming dehet na kon, oen tana noan, Yesus in aa nini kleta na hai bus one. Oen hnika mes el atuil in daek klapa la ngas. Tiata oen komali isi. Kon oen nuting lalan le daek Una. Mo oen tiud nol atuil hut mamo, man kom isi nol Yesus in tui ka ngas. Tiata oen lakos nang soleng Un tuun ela.

“Bel Ama Lamtua Allah ol man Un nena”
(Matius 22:15-22; Markus 12:13-17)

20 Hidi na kon, Yesus musu las mudu-mudung Una. Oen nuting atuil man tao taan apa ka el atuil in parsai baktebes sa, le kiu nahu Yesus. Oen harap le Yesus aa labang nol pamarenta Roma la, halin oen laok lapur gubernur ra, le un tadu atuli laok daek Yesus. 21 Kon oen tadu atuling man in tao apa ka el atuil in parsai ka, le laok keket-ketan nol Yesus noan, “Paap Guru! Kaim taan noan Paap dalen na nam lolo. Paap nole-lilung net lo, nol huil sila lo. Paap tui Ama Lamtua Allah in Teka-teka ngas nol in toma. 22 Mo kaim le keket dasi mesa: muid kit atorang agama Yahudi lia lam, nataka le kit baen bea bel pamarenta Roma la laih tuan na, tam lo ka?”
23 Mo Yesus taan oen in nangan daat le kiu nahu Una ka. Tiata Un siut noan, 24 “Olan tulu bel Auk duit lil-muti mes le.” Kon oen tulu belen duit na. Ti Un keket noan, “Hdulat ni asii la? Nol asii ngala nia la?”
Oen siut noan, “Na lahing tene, Kaiser ra.”
25 Kon Yesus tek noan, “Etan ela lam, bel pamarenta la asa man pamarenta la nena. Nol bel Ama Lamtua Allah, asa man Ama Lamtua Allah nena.”
26 Ming ela kon, oen hera-herang, undeng oen kiu nal Un se atuil hut mamo kas silan lo. Tiata oen ete tuun.

Lamtua Yesus tui deng atuil in maet son, mo nuli pait
(Matius 22:23-33; Markus 12:18-27)

✡ **20:17** Buk in Naka-nahalit 118:22

27 Hidi nam, muik atuli at ila lo deng partei agama Saduki, maas le noan
kiu nahu Yesus. Atuil Saduki las tui noan, atuil in mate ngas nulis pait
se leol kiamat ti lo. Oen maas le keket-ketan nol Yesus noan,✡ 28 "Paap
Guru! Upung Musa dul pesang bel kit atorang son noan: eta bikloeb ol
man mate, mo muik aan lo kam, un palin na musti saap nol bebalung
na lolen, le halin nam hua bel un kaka in maet son na, ana.✡ 29 Meman
hmunan nu upung Musa tui ela. Mo kaim le keket elia: muik biklobe at
iut pali-kaka. Hmunan na sapa, mo mate nol muik ana lo. 30 Kon un palin
in muid una ka saap nol bebalung na. Nesang lo kon, un mate mo muik
aan lo kon. 31 Ela kon nol palin nomer tilu la. Un kon saap nol bebalung
na, mo un mate nol muik aan lo. Ela tutungus didiin pail hmudin hesa
ka kon mate. 32 Hidi nam bebalung na mate. 33 Lam kaim in keket ti elia:
Bihatang na saap nol biklobe at iut nas son. Tiata eta mam apan-kloma ki
kiamat, hidim Ama Lamtua Allah bel atuil in mate ngas le nulis pait tam,
bihatang na daid asii sapa ka?"
34 Kon Yesus siut noan, "Atuli li saap apa se apan-kloma ki sii. 35-36 Mo
eta se sorga lam, muik in saap apa lo. Nol se ua lam, oen mates pait lo
ka. Oen banansila el Ama Lamtua Allah ima-ii in ne sorga nguas. Ta oras
Ama Lamtua Allah bel atuil in mate ngas le nulis pait ta, Un huil nal oen
le daid Un anan. 37 Ne upung Musa in dula ka dalen, muik dehet deng
kai ina ana mes man ai kaan, mo hnining lo. Se in dula na, Ama Lamtua
Allah tek upung Musa noan, 'Auk niam, ku upum mas Lamtua Allahn. Nas
upung Abraham, upung Isak, nol upung Yakob. Oen totoang todan-lahing
Auk tutungus maa lius leol nia.'✡ 38 Molota blalan nas mates son lo-lolo
hmunan nua. Mo undeng Ama Lamtua Allah tek son noan, Un na mo oen
Lamtuan nabale, tiata kit taan noan oen nulis. Deng dehet na lam kit tana
noan, atuli li mate son kon no, mam oen haup in nuli pait. Ta suma atuil
in nuli sii man todan-lahing se Ama Lamtua Allah, mo atuil in mate lo, ta
lo?!"
39 Ming Yesus siut ela kon, muik guru agama deeh aa noan, "Paap Guru
in situ ka, toman isi." 40 Deng oras na kon, muik tahan atuli at mes lo kon,
man brain pait le keket Yesus, lole muik tahan in haup le kiu nahu Una lo.

Kristus nam, laih Daud in hua-koet, mo un kon nam laih Daud Tuang (Matius 22:41-46; Markus 12:35-37)

41 Hidi nam, Yesus tui atuli las nabael se Um in Kohe-kanas Tene ka.
Kon Un ketan bali oen noan, "Muid mi in nangan na lam, elola? Guru
agama las tui noan, Kristus na mo, Atuling man Ama Lamtua Allah in tulu
meman son deng hmunan hesa kua ka. Muid one lam, Un suma laih Daud
in hua-koet tuun. Mo na nol lo bii. 42 Undeng hmunan nu laih Daud esa
man dul ne buk in Naka-Nahalit ta dalen noan,
'Ama Lamtua Allah tek auk Tuang nga son noan,
"Maa, le daad se maan in todan dudui kia, se Auk halin kanan nia.
43 Ta mam Auk tao Ku musu las,
didiin oen suda se Ku." '✡
44 Deng in dula na lam, kit tana noan, laih Daud esa haman Kristus sam,
'Tuang'. Nahin na elia: eta atuli noan Kristus nam suma laih Daud in hua-
koet tuun nam, nol lo bii! Undeng Un na mo kon daid laih Daud Tuang!"

Doha-doh nol guru agama las (Matius 23:1-36; Markus 12:38-40)

✡ **20:27** Dehet deng Aan in Nutus sas 23:8 ✡ **20:28** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 25:5 ✡ **20:37** Dehet in Puit deng Dale Mesir 3:6 ✡ **20:43** Buk in Naka-nahalit 110:1

45 Dedeng atuli las totoang tidi hngilan le hii se Yesus sam, Un aa nol
ima-ii las noan, 46 “Mi musti doha-doh nol guru agama las. Ta oen kom in
lako-pait nol pake kaod blatas in pel-koos, le lakos tutnaal atuil hut mamo
kas, halin nam atuli las netas noan, ‘Hoe! Oen na mo atuil tene ko.’ Guru
agama nias taom kom in nuting maan in todan dudui, se um in kohe-kanas
sas, se fesat, nol se maan in muik atuli mamo nakbua. 47 Mo doha-doha,
ta oen taan in nole-lilung bebalu kas le nuhu-dau nal oen uma las. Mo se
atuil hut mamo sila kam, oen buba kele oen in daat tas nini in dil kohe-
kanas nesa-nesang. Oen in koma ka le atuli aa noan, oen nam atuil in
parsai. Mo Ama Lamtua taan oen in kula ka, tiata mam Un beles hukung
ngele dui.”

21

Bebaul kasiang man in nahu duit kolete tene dui ka
(Markus 12:41-44)

1 Dedeng Yesus tui atuli las se Um in Kohe-kanas Tene ka ka, Un ngat
net atuil in muki ngas maas tamang kolete se kaban derma la. 2 Un kon
net bebalu kasiang mes maa kohe-kanas baab se na kon. Un tamang duit
seng dua se kaban na. Duit na osa ka ana dui. 3 Kon nam Yesus aa nol
Un ima-ii las noan, “Hii babanan ne! Bebalu kasiang ni suma tamang duit
seng dua siis, mo un in bele na, mamo dui deng totoang atuli las. 4 Atuil
tenga las tamang kolete deng oen duit lisin nas. Mo bebalu nia lam, un
bel toang un duit tas son na. Molota, duit na taung un in nuli ka.”

Lamtua Yesus tek deng Um in Kohe-kanas Tene ka in lea ka
(Matius 24:1-2; Markus 13:1-2)

5 Dedeng na, Yesus ima-ii las aa le naka-naka Um in Kohe-kanas Tene ka
noan, “Papa! Ngat soba-naan Um ni in leko ni le! Oen daek un nini batu-
baut leko man tene dui, nol todes ti-titu. Hidim muik atuli in bel sa-saa
osa, le lohas nini Ama Lamtua Uma lia!”

Mo Yesus situs noan, 6 “Um ni meman leko. Mo nesang lo ka kam, atuli
las tao lean baut nias totoang, didiin tatai nol dale ka.”

Lelo-leol in dael ili nol in susa-daat
(Matius 24:3-14; Markus 13:3-13)

7 Hidi nam Yesus ima-ii las keket noan, “Paap Guru! Asa man Paap in
aa apin na, nataka le bling dadi la? Eta un oras sa dadani son nam, un
tada-tada las elola la?”

8 Kon Yesus siut noan, “Sadi mi doh babanan le tom in nole deken. Ta
mam muik atuli mamo maas teh kalas, le tek noan, ‘Auk niam, Kristus.’
Tenga las pait tek noan, ‘Leol kiamat ta maa dadani son!’ Mo mi parsai
deken! 9 Eta mi ming dehet noan, atuli las lobo-lau nol hote-dait apa se
ola-ola lam, nahkiut deken. Ta meman nas totoang daid muna le. Mo leol
kiamat ta maa lius lo bii.

10 Mam ngala mes hote-dait labang ngala mesa. Negara mes hote-dait
nol negara didang. 11 Mam muik lul-beko tene-tene, oras lubu muun isi,
nol iil daat bili-ngala daid se ola-ola. Mam atuli kon net dais in tao kit
bulun dili, nol tada-taad muun se apan nua. 12 Dais nias totoang daid lo
bii, mo atuli las daek mia, nol diku-puang mia, undeng mi in parsai se Au
ka. Hidim oen sao mi lakom se maan in nehan dasi man ne uma-um in
kohe-kanas sas, hidi nam oen tahang mi se bui dalem. Oen kon tadu mi
laok ngada se atuil in kil prenta nol lahi-laih didang ngas. Totoang nias
dadi, undeng mi in muid Au ka. 13 Mo mi musti nini oras na, le tek beles

Auk Dehet Dais Banan na. 14 Tiata nangan muna muun isi deken noan,
taon elol le mi siut puting nal apan na. 15 Ta mam Auk bel mi in teka-teka
man tom nol in siut puting apan. Nini ela lam, mi musu las taan le aa elol
pait ta lo.✡ 16-17 Mam atuli mamo kom mi lo isi, undeng mi in muid Au ka.
Deng mi nenan nas esan, tuladang el ina-aman, pali-kakan, bata-blane, nol
mi tapan nas. Mam deng one la muik in nuting lalan le hee soleng mia,
didiin atuli deeh deng mia la tom in keo. 18 Mo lii deken, ta Ama Lamtua
nadidingun mi lo. Klanga mes kon kodo deng mi bon nas lo, etan Un tade
lo. 19 Eta mi tahang nal napiut tam, taon elola ko Ama Lamtua Allah bel
boa-blingin mia."

Yerusalem in nahi ka
(Matius 24:15-21; Markus 13:14-19)

20 Lamtua Yesus aa taplaeng pait noan, "Eta mi net tentara musu las
pukiu nal kota Yerusalem son nam, mi taan son noan, un le dudus son
na. 21 Net ela son nam, atuil in se propinsi Yudea ngas, haung lalim lakom
leten nuas tia. Atuil in se kota la ngas kon, lalis tia. Nol atuil in se ingu
la ngas, taam pait lakom kota la bakun na. 22 Ta Ama Lamtua tunang
lelo-leol in susang nas maas, le hukung atuil man in dai hii-ming se Un
lo ngas. Nas totoang daid muid asa man Ama Lamtua Allah mee-baha las
in dul meman son, deng lolo hmunan nua ka.✡ 23 Se oras na lam, atuil
in sus dudui ngas mo bihaat in behe ngas, nol ina-in in nusu ana blutu
mea mamasu ngas. Ta dedeng na, apan-kloma ki papmesa haup susa, nol
totoang atuil Yahudi las haup susa-daat ngele, undeng Ama Lamtua Allah
komali nol one. 24 Mam oen musu las keo oen tenga, nol daek tenga, le
daid ata se ola-ol papmes apan-kloma kia. Hidim atuil in laok-maa, man
taan Ama Lamtua Allah lo ngas, maas lita le tao hmomos kota Yerusalem,
nol kuaas kota la isin na totoang, didiin oen oras sa hidi."

Atuling Baktetebes sa in maa ka
(Matius 24:29-31; Markus 13:24-27)

25 Hidim Yesus tek deng Un in pait maa ka noan, "Eta mam Atuling
Baktetebes sa mana le pait maa kam, muik tada-tada puit deng lelo lua,
bulan na, nol duun-duun nas. Se dale-dapa ni kon muik tada, el tasi ku
kon poe muun, nol angin tuan, hidim len tene saek maa. Nias totoang
tao atuli las le lii, nol nangan hapun lo, didiin oen taan le tao elola ka lo.✡
26 Kuasa-kuaas in se apan-dapa kua ngas kon hutluul dadahut. Net ela kon
atuli las lii isi, undeng apan-kloma ki le daat son na! 27 Hidi na, halas-sam
atuli li ngat net Au, 'Atuling Baktetebes sia, niu maang nol nopen'. Auk
niu maang nol in kuasa, nol Auk in muun-tes sa totoang.✡ 28 Eta totoang
taad nias daid son nam, mi nikit mi bon nas tia, ta Ama Lamtua oras sa
maa lius son, le bel boa-blingin mia."

Kleta deng kai ina
(Matius 24:32-35; Markus 13:28-31)

29 Hidi nam Yesus nikit kleta mes noan, "Mi tadas kai ina ngas babanan.
30 Etan oen klehen nas kunis son nam, na daid tada noan, oras ehe ka maa
dadani son. 31 Ela kon nol lelo-leol in susa ngas. Eta oen puit maas son
nam, na daid tada noan, Ama Lamtua Allah in prenta ka maa dadani son.

✡ **21:15** Lukas 12:11-12 ✡ **21:22** Hosea 9:7 ✡ **21:25** Yesaya 13:10; Yeskial 32:7; Yoel 2:31; Apan-kloma Hnika Balu 6:12-13 ✡ **21:27** Danial 7:13; Apan-kloma Hnika Balu 1:7

32 Auk tek mia le! Deng totoang atuil in nuil hahalas ni ngias, mam muik
in maet lo bii, mo lelo-leol in susa ngas maas lius son. 33 Apan-dapa kua
nol dale-dapa ni ilang son kon no, Auk in Teka-teka ngas tahang napiut."

Musti doha-doh nol Ama Lamtua in pait maa kia

34 Hidim Yesus tupang Un dehet ta pait noan, "Doha-doha, ta nahkiut
tuun nam Auk maang! Tamlom mi nangan taan nol babanan pait lo son,
hidim mi nulim nol in niun mahu, nol kukaum le nuting in nuli babanan
tuun na! Tamlom mi les un tada las lo, undeng mi kukaum nol in daek sa-
saa didang nga! 35 Nangan noan mi nahtoman lo deken, ta Auk pait maang
nahkekeka. Nol eta Auk pait maang ngam, muik tahan atuli mes lo kon,
man buni nal apa ka deng Auk silang ngia. 36 Tiata doha-doh tutungus. Mi
in kohe-kanas sa nutus deken, le halin nam mi tahang nal se in susa ngas
totoang dalen. Nini ela lam, eta Auk pait maang son nam, mi mae in dil
se Atuling Baktetebes sa sila ka lo."

37 Lelo-lelo lam Yesus lako tui atuli las se Um in Kohe-kanas Tene ka. Mo
etan duman son nam, Un puti deng Yerusalem, le lako nini se iung in ne
leten Saitun na.✡ 38 Oskakaong bii kam, atuli mamo maas nakbua son, le
hii Un in tui se Um in Kohe-kanas Tene ka.

22

Tulu agama Yahudi las nuting lalan le keo tele Lamtua Yesus
(Matius 26:1-5; Markus 14:1-2; Yuhanis 11:45-53)

1 Dedeng na, dadani son nol atuil Yahudi las leol tene, man oen noken
noan, Fesat Ruti in Kutang Bibit lo. Se leol tene na, oen kon keo lae-blai
le tao fesat Paska. Oen tao ela, le nangan hmunan hesa kua, se dedeng
oen upu kia-kaon nas putis deng dale Mesir ra. 2 Dedeng na, tulu agama
Yahudi las tene-tenen nas, nol guru-guru agama las nuti-nuting lalan le
keo tele Yesus. Mo oen tiud atuil hut mamo kas in tao lobo-lau, undeng
oen kom in hii se Una.✡

Yudas hee soleng Lamtua Yesus
(Matius 26:14-16; Markus 14:10-11)

3 Deng Yesus ima-ii at hngul dua kas, muik at mes ngala Yudas Iskariot.
Dedeng tulu agama Yahudi las tene-tenen nas nuting lalan le noan keo
Yesus, kon uikjale kas laih tuan na tama se Yudas dalen na. 4 Ta un puti
lako nuting tulu agama las tene-tenen nas, nol tulu in doh Um in Kohe-
kanas Tene ka. Un le koo mes nolas halin hee Yesus bel one. 5 Nikit tene-
tene agama las ming Yudas in aa ela ka kon, oen dalen kolo isi. Oen hidan
noan, "Hao! Eta ku le hee Yesus bel kami lam, taon elola ko kaim baen
ku." 6 Ti Yudas tade. Kon un nuti-nuting dola le hee soleng Yesus ete-ete
bel one, halin nam atuil mamo kas taan deken.

Lamtua Yesus ima-ii las mana in kaa taung fesat Paska
(Matius 26:17-25; Markus 14:12-21; Yuhanis 13:21-30)

7 Nikit atuil Yahudi las leol tene ka maa lius kon nam, oen le keo lae-blai
halin tao fesat Paska. 8 Ta Yesus tadu Petrus nol Yuhanis noan, "Mi duam
lakom muna le mana-koet bel kit in kaa fesat Paska leo-leo."

9 Kon oen duas ketan noan, "Papa! Kaim duam musti laok mana-koet
mija se ola la?"

10 Un situs noan, "Etan mi taam lakom lius se kota Yerusalem mam, mi
tutnaal biklobe mes haal tunis ui. Laok mudin didiin lius un uma. 11 Tek

✡ **21:37** Lukas 19:47 ✡ **22:2** Dehet in Puit deng Dale Mesir 12:1-27

um lamtua ka in se na ka noan, ‘Kaim Paap Guru nodan kamar mes le tao
fesat Paska nol Un ima-ii las. Muki te?’ 12 Lam mam um lamtua ka tulu bel
mi kamar bluang mes se hnoden dapa ka. Un mana hidi kamar na son.
Lisi ka suma mi duam laok mana-koet in kaa se la tuun.”
13 Tukun nam oen duas lakos. Kon oen duas in tutnala ka el asa man
Yesus in tek oen meman son na. Tiata oen mana-koet in kaa fesat Paska
se na.

Fesat Paska
(Matius 26:26-30; Markus 14:22-26; Korintus mesa la 11:23-25)

14 Oen mana hidi totoang nas kon, Yesus nol ima-ii tenga las maas lisu.
Un daad se mija la, le kaa fesat Paska leo-leo nol Un ima-ii las. 15 Kon Yesus
tek oen noan, “Auk in susa-daat ta maa lo bii kam, Auk kom isi le daad kaa
fesat Paska leo-leo nol mi eli muna. 16 Taad ni babanan. Ta hidi nia lam,
Auk daad kaa fesat Paska leo-leo nol mi pait lo ka. Didiin atulis totoang
taan Auk Amang ngu in kil bandu ka nol langa-langa, halas-sam Auk kaa
fesat Paska pait.”
17 Hidi nam Un nikit klas man nisi anggor uin na, le nodan mamo se Ama
Lamtua Allah. Hidim Un tunang klas na lako bel one, nol aa noan, “Sium
klas nia, le mi niun mesa-mesa. 18 Nangan ne! Kilan deng duman nia, Auk
niun anggor uin pait lo ka. Didiin atulis totoang taan nol langa-langa deng
Auk Amang ngu in kil bandu ka, halas-sam Auk niun pait.”
19 Hidi nam Un kat nal ruti bua mesa, le nodan mamo se Ama Lamtua
Allah. Hidim Un bilas-bilas ruti na, le tunang beles. Un tekas noan, “Ruti
nia, Auk apang nga man Auk sao totoang bel mian. Oras mi kaa ruti nia
lam, mi musti nangan net Au.” 20 Oen kaa hidi ruti na kon, Un kat klas
in nisi anggor uin na, le Un aa pait noan, “Anggor nia, Auk dalang nga,
man holbohon le bel boa-blingin mia. Ama Lamtua Allah pake daal nia,
le butu-kil in hida balu nol mia.✡
21 Mo doha-doha, ta kit in daad leo-leo mo mija nia ngias, mam muik at
mes hee soleng Au.✡ 22 Meman Au, Atuling Baktetebes ni musti mateng,
muid Ama Lamtua Allah in koma ka. Mo atuling in hee soleng Au ka, musti
doha loo! Ta taon elola kon, mam un lepa-haal un in daat ta!”
23 Ming ela kon, Yesus ima-ii las keket apa noan, “Nataka le asii man tao
dadaat saol Un ela lia?”

Lamtua Yesus ima-ii las kaen apa deng asii man tene dui

24 Kon Yesus ima-ii las kaen apa noan, asii deng one la man tene dui lia.✡
25 Mo Yesus kaing oen noan, “Se bangsa-bangsa man in taan Ama Lamtua
lo ngas sam, lahi las tudan-kida oen hutun nas nol prenta lai-lisis. Molota
oen koma ka le hutu-ata nas noken one lam, ‘Ama in tulung hutu-ata.’ 26 Mo
mi boel ela deken. Asii kom le daid atuil tene kam, un in nuli ka musti
daid tuladang el atuil ana ka, le lii-lau totoang atuli lia. Asii kom le daid
tuang ngam, un musti lii-lau banansila el atuil in loka-loka ka.✡ 27 Olan
mi nangan soba-nanan, in noken noan atuil tene ki mo ola la? Atuling in
daad se mija la ka, tamlom in tutan-lau se mija la ka la? Taon elola ko
atuling in daad se mija la ka man atuil tene, ta lo? Molota Auk tao Auk
apang ngi ela lo. Auk maang le lii-lau mia.✡
28 Mi man leo-leo nol Auk tutungus, se oras Auk in tom susa-daat ta.
29 Auk Amang ngu nikit Auk son le kil bandu se Un Sonaf fa. Tiata halas

✡ **22:20** Yermia 31:31-34 ✡ **22:21** Buk in Naka-nahalit 41:10 ✡ **22:24** Matius 18:1; Markus 9:34; Lukas 9:46 ✡ **22:26** Matius 20:25-27; 23:11; Markus 9:35; 10:42-44 ✡ **22:27** Yuhanis 13:12-15

ni Auk kon nikit mia, 30 le halin mam mi daad kaa mija mes nol Au se
sorgang. Auk kon bel mi kuasa, le mi prenta ngaal hngul dua in ne Israel
las.”✡

Lamtua Yesus tek noan, mam Petrus kaen Una
(Matius 26:31-35; Markus 14:27-31; Yuhanis 13:36-38)

31 Hidim Yesus tek Petrus noan, “Petrus, Petrus! Uikjale kas laih tuan na
soba-naan le tao bakisan mi totoang deng Au, tuladang el atuli in tahing
soleng ael hku ka deng beas sa ka.* 32 Mo Auk kohe-kanas bel ku Petrus,
le halin nam ku parsai tutungus se Au. Mam eta ku pait maa se Au li son
nam, ku musti tao teken ku pail-kakam mas dalen nas.”
33 Kon Petrus siut noan, “Lo Papa! Taon elola ko Auk nang soleng Paap
ela tuun lo. Ta auk tade le tamang bui leo-leo nol Papa. Mateng leo-leo
nol Paap kon banan.”
34 Mo Yesus situn noan, “Petrus! Hii babanan ne! Duman nia, manu ka
tukluin bii, mo ku kaen oe tiul son, noan ku taan Auk lo.”

Lamtua Yesus atulin nas musti tade le haup in susa-daat

35 Hidi kon Yesus aa nolas noan, “Dedeng Auk nutus mi le laok tek Auk
Dehet Dais Banan na se ola-ola ka, Auk kaing mi le kil duit deken, tas
deken, nol nahan deken. Tiata dedeng na, mi dabun sa-saa se lalan ne?”
Kon oen siut leo-leo noan, “Dedeng na kaim dabun sa-saa mes lo kon!”✡
36 Kon Un aa taplaeng noan, “Mo halas ni kisa son. Eta mi muik duit
tam kila. Eta muik tas sam, kilan kon. Eta muik suli lo kam, laok hee mi
kado mesa, le sosa. 37 Ta atuil Yahudi las bali Auk el atuil daat ta. Hidim
nesang lo ka kam, oen maas daek Au. Na tom nol asa man upung Yesaya
in dul meman son noan:
‘Oen tao Un tuladang el atuil daat ta!’ ”✡
38 Kon nam oen tek Yesus noan, “Papa! Kaim kil suli dua mo nia.”
Mo Yesus situs noan, “Na sii tia. Aa na bakun na!”

Lamtua Yesus lako kohe-kanas se leten Saitun
(Matius 26:36-46; Markus 14:32-42)

39 Kaa hidi fesat Paska kon, Yesus nol Un ima-ii las putis lakos se leten
Saitun na, el in biasa ka. 40 Lakos lius se las kon Un tekas noan, “Mi musti
kohe-kanas le halin nam mi tom in soba deken.”
41 Hidim Un hoen deng one la, le lako katang dui bubuit, kon un hai
buku ka le kohe-kanas noan, 42 “Papa! Eta Paap tade kam, kat soleng in
susa-daat ni kakatang deng Auk tia. Mo muid Auk in koma ka deken; nang
le muid se Paap in koma ka tuun.” 43 [Kon Ama Lamtua ima-ii mes deng
sorga maa le tao tes Un dalen na. 44 Ta Un in susa ka muun isi son, didiin
Un lating nga noh nahi el dala ka].†
45 Kohe-kanas hidi kon, Un hangu le pait lako se Un ima-ii las. Mo oen
ninis, undeng oen kaes isi nol dalen ili. 46 Kon Yesus buk-bangun one le
tekas noan, “Tasao le mi ninim mia?! Banan dui ka mi kohe-kanas, le halin
in soba ka maa lam, mi nahim deken.”

Oen daek Lamtua Yesus
(Matius 26:47-56; Markus 14:43-50; Yuhanis 18:3-11)

✡ **22:30** Matius 19:28 * **22:31** Se dais Yunanin nam, oen noken Petrus ngaal didang nga, Simun.
✡ **22:35** Matius 10:9-10; Markus 6:8-9; Lukas 9:3; 10:4 ✡ **22:37** Yesaya 53:12 † **22:44** In dula dais Yunanin man blaan dui nol banan dui ngas dul bango 43-44 ti lo.

47 Yesus aa nabael ela lam, Yudas (at mes deng ima-ii at hngul dua kas)
maa nol atuli hut mamo. Un maa dadani Yesus le noan neko-lik Una. 48 Mo
Yesus tekan noan, “Hoe Yudas! Ku le hee soleng Atuling Baktetebes si nini
lalan in liki ke?”
49 Nikit Yesus ima-ii tenga las taan Yudas in tao dadaat ela ka kon, oen
keket Yesus noan, “Papa! Kaim labang oen tuun tia tam? Ta kaim kil suli
nian.” 50 Kon at mes deng one la luis un suli teben na, hidim dait nutus
atuli mes hngila kanan. Atuling na, tulu tene agama Yahudi la atulin in
loka-loka.
51 Mo Yesus siut noan, “Nang tuun tia! Labang oen deken!” Hidim Un
huud atuling na hngila ka, le tao banan pait.
52 Atuli-atuil in maa daek Yesus sas: tulu agama Yahudi las tene-tenen
nas, blalan-blalan hadat tas, tulu in doh Um in Kohe-kanas Tene ka ngas,
nol atuli teng pait. Yesus keket oen noan, “Elola? Mi nangan noan Auk
niam atuil daat te, le mi maa daek Auk nini suli nol lulu lia? 53 Lelo-lelo
lam, Auk tui mi se Um in Kohe-kanas Tene ka, mo muik atuli mes in daek
Au lo. Mo nang tuun tia! Oras ni, mi nena tuun tia. Ta halas ni uikjale kas
laih tuan na man kuasa!”✡

Petrus kaen Lamtua Yesus
(Matius 26:57-58, 69-75; Markus 14:53-54, 66-72; Yuhanis 18:12-18, 25-27)

54 Oen daek Yesus, hidim oen pel nolan lako se tulu agama Yahudi las
tuang tene ka uma. Petrus kon lako muid nol in huni-huni deng klupu.
55 Se um na kintal la, atuli las suni ai le malas. Tiata Petrus kon lako daad
le mala ai se na. 56 Kon muik ata bihata mes net Petrus in lako daad dadani
ai la le mala ka. Un ngat Petrus sila ka babanan, hidim un tek atuli teng
se na noan, “Hee! Atuling ni kon mudi-muid Yesus!”
57 Mo Petrus kaen noan, “Loo! Auk taan atuling na loo. Ku taan saa la?”
58 Nesang lom, atuli mes paten net Petrus, ta aa pait noan, “Meman ku
niam, at mes deng Yesus atulin nas, ta lo?”
Mo Petrus kaen noan, “Loo! Ku aa dadahut tuun!”
59 Nataka le jam mes pait kon, muik atuli mes didang pait man aa noan,
“Hoe! Auk tana, le atuling ni Yesus ima-ii las at mes nia, ta un niam kon
atuil Galilea.”
60 Mo Petrus kaen mumuun noan, “Ku aa noan saa le, auk taan Atuling
na lo!” Petrus aa mamaus ela lam, manu ka tukluni.
61 Kon Yesus lis le ngat una. Ti Petrus nangan net Yesus in teka apin na,
man noan, “Duman ni manu tukluin bii, mo ku kaen Auk lalis tiul son.”
62 Nangan net ela kon, Petrus puti lako deng kintal na, le lilu nol dalen iil
isi.

Oen diku-puang Lamtua Yesus, nol bilu-aa Una
(Matius 26:67-68; Markus 14:65)

63 Hidi nam, atuil in doh Yesus sas bilu-aa Yesus, nol diku-puang Una.
64 Oen kon but Un mata ka nini kitu, le hidim keket noan, “Hoe! Eta meman
Ku niam mo Ama Lamtua mee-baha kam, olan ku tek soba-nanan! Le asii
man tuk ku lia?” 65 Oen kon lote-pisun Una.

Lamtua Yesus se maan in nehan dais agama ka
(Matius 26:59-66; Markus 14:55-64; Yuhanis 18:19-24)

66 Oskaong bii kon, tulu agama Yahudi las tene-tenen nas, guru-guru
agama las, nol blalan-blalan hadat tas nakbua, le nehan Yesus dasi la.

✡ **22:53** Lukas 19:47; 21:37

Hidim oen tadu atuli laok pel nol Yesus maa se maan in nehan dais agama ka. 67 Un tama lako kon, oen keket Un noan, “Olan ku tek napat le! Ku niam baktetebes Kristus se?”

Kon Un siut noan, “Eta Auk siut noan baktetebes kon no, mi parsai lo. 68 Hidim eta Auk keket bali mi dasi mesa lam, taon elola ko mi siut nalan lo. 69 Nesang lo kam, Ama Lamtua Allah pake Un in kuasa man muun isi ka, le nikit sakeng Au, Atuling Baktetebes nia. Hidim Auk daad se Un halin kanan na, le kil bandu leo-leo nol Una.”✡

70 Ming ela kon, oen totoang keket noan, “Eta ela lam, Ku nangan noan Ku nia mo, Ama Lamtua Allah Ana ke?”

Kon nam Yesus siut noan, “Meman mi in aa ela na, tom baktebes.”

71 Kon atuil in nehan dasi ngas aa leo-leo noan, “Kit totoang ming esan son, ta lo? Un nikit apa ka, le daid Ama Lamtua Allah Ana. Ni in bilu-aa! Muid kit atorang agama lia lam, eta muik atuli in tao apa ka banansila el Ama Lamtua kam, atuling na musti mate. Tiata elola? Kit parlu saksi pait lo ka. Hukung tele Un tia.”

23

Oen kil nol Lamtua Yesus lako se gubernur Pilatus
(Matius 27:1-2, 11-14; Markus 15:1-5; Yuhanis 18:28-38)

1 Mo atuil in nehan dais agama Yahuding nas, muik hak le hukung tele atuil lo. Undeng na le oen kil nol Yesus lako ngada se gubernur deng pamarenta Roma in se la ka, ngala Pilatus. Oen in koma ka le gubernur na man hukung Una. 2 Tiata lius se gubernur ra sila ka kon, oen tek Yesus in kula-kula ngas noan, “Atuling ni labang pamarenta Roma li tutungus. Un tui atuli li le baen bea bel pamarenta li deken. Un kon nikit apa ka noan, un niam mo Kristus, atuil Yahudi las lahin.”

3 Ming ela kon gubernur ra keket Un noan, “Baktebes se? Ku niam atuil Yahudi las lahin ne?”

Kon Yesus siut noan, “Baktebes, banansila el ama in aa ka!”

4 Presa-ketan hidi kon, gubernur ra lako dil saol tulu agama las tene-tenen nas, nol atuil hut mamo kas, le tekas noan, “Elia, auk haup atuling ni in kula-sala ana bubuit lo kon.”

5 Mo oen dising noan, “Loo ama gubernur. Atuling ni lako tui se ola-ola le hode-lokot hutu las, halin oen labang. Un tao lobo-lau mulai deng propinsi Galilea maa lius se kota Yerusalem nia.”

Gubernur ra tadu le kil nol Lamtua Yesus lako lahing Herodes sa

6 Ming ela kon, gubernur ra keket oen noan, “Un nia mo atuil Galilea ke?”

Kon oen siut noan, “Toma ama. Un deng Galilea!” 7 Taan haup ela kon, gubernur ra tadu oen le nol Yesus lako ngada se lahing Herodes sa, man kil bandu se propinsi Galilea. Dedeng na, Un se Yerusalem. 8 Lahing Herodes sa ming dehet mamo son deng Yesus, nol un kon kom isi blaan son le net Yesus. Un nanga-nangan le eta bole lam, Yesus tulu bel taad herang mesa-dua. Undeng na le, dedeng oen kil nol Yesus lako se una la ka, un dalen kolo. 9 Kon un keket Yesus dasi bili-ngala, mo Yesus siut saa lo. 10 Herodes aa nol Yesus mamasu lam, tulu agama las tene-tenen nas nol guru-guru agama las tudu Yesus pait, noan Un tao kula-sala bili-ngala. 11 Hidim lahing Herodes sa nol un tentaran nas kon bilu, nol aa dadaat le tao nahmaeng Yesus. Oen kon lotong belen kaod blatas leko mesa, banansila el taom lahi las in pake ngas, nol bilu-aa napiut Una. Hidi nam oen kil nolan pait lako

✡ **22:69** Buk in Naka-nahalit 110:1

se gubernur Pilatus. 12 Hmunan nu, gubernur ra nol lahing Herodes sa
mus nol apa. Mo deng leol neot na kon, oen duas olet nol apa.

Gubernur ra nutus le hukung tele Lamtua Yesus
(Matius 27:15-26; Markus 15:6-15; Yuhanis 18:39—19:16)

13 Hidi na kon, gubernur Pilatus haman tulu agama Yahudi las tene-
tenen nas, nol blalan-blalan hadat tenga las, leo-leo nol atuil hut mamo
kas, le laok nakbua halin hii un in nutus sa. 14 Un tekas noan, “Mi kil nol
Yesus maa se au lia, nol tudu Un noan, taom Un hode-lokot hutu-ata kas le
labang pamarenta Roma lia. Auk ketan Un oe-oe se mi silan son, mo auk
haup Un kula-salan saa lo. 15 Lahing Herodes sa presa-ketan Un kon son,
mo haup tahan Un in kula-sala mes lo kon. Undeng na le, un tunang pait
un Atulin ni maa se au. Atuling ni muik kula-salan saa lo, tiata auk boel in
hukung tele una lo. 16 Ta auk le nutus elia: Auk tadu le diku-puang Una,
mo hidi nam auk sao.”

17-18 Ming ela kon, oen kidu-ahan leo-leo le tek noan, “Bisa lo! Keo tele
Un tuun tia. Sao se Barabas tuun.”

[Oen kidu-ahan ela, undeng taun-taun nam eta atuil Yahudi las tao
fesat Paska lam, gubernur ra sao atuil bui mesa, muid oen in koma ka.]*
19 (Barabas man tama bui undeng un nam atuil in hode-lokot, le labang
pamarenta Roma la se kota Yerusalem, nol un kon keo atuli.)

20 Mo gubernur ra le sao Yesus. Tiata un keket atuil hut mamo kas pait
noan, “Eta auk sao Yesus tuun tia lam, elola la?”

21 Mo oen totoang kidu-ahan leo-leo le tek noan, “Deken! Pauk Un se kai
sangsuli lu dapa tuun tia! Pakun le halin Un mate se kai sangsuli lu dapa!”

22 Mo gubernur ra nangan nam, tom lo. Kon un keket pait lalis tilu la,
le tek noan, “Tasao le auk musti pauk tele Un ela lia? Un in daek daat ti
asa la? Auk pres Un son, mo auk haup lalan le pake taung in hukung tele
Una lo. Tiata nang, le auk tadu atuli diuk una, hidi lem sao.”

23 Mo atuil nas totoang kidu-ahan nol mumuun dui pait, le dising halin
pauk tele Un se kai sangsuli lu dapa. Tiata gubernur ra tahang nalas pait lo,
24 kon un nutus muid oen in koma ka. 25 Hidi nam un sao puting Barabas
man labang daat nol taom keo tele atuli ka, deng bui ka. Mo un sao Yesus
lako oen iman, le nang halin oen tao Un muid oen in koma ka.

Oen pauk Lamtua Yesus se kai sangsuli la
(Matius 27:32-44; Markus 15:21-32; Yuhanis 19:17-27)

26 Hidi nam, tentara Roma las pel-lakang puting Yesus deng kota
Yerusalem. Se lalan hlala kam, oen tutnaal atuling mes deng kota Kirene.
Atuling na ngala Simun. Un halas-sam pait deng kota likun. Oen dising un
le haal seda Yesus kai sangsuli la, le laok muid Yesus deng klupu ka.

27 Leol neot na, muik atuli hut mamo maas le lingut Yesus. Muik bihata-
bihata dehe, man lilu muun isi nol Yesus. 28 Ming oen in lilu ela ka kon,
Yesus bali lako saol one, hidim tekas noan, “Hoe! Ina-in in deng Yerusalem
me. Lilu nol Auk deken. Banan dui ka lilu taung mi apan nas esa, nol mi
ana-anan nas. 29 Ta ola bingin dua kam, in susa tene ka maa, le didiin
atuli li tek noan, ‘Bihaat in ulat dui ka, mo bihaat in hua net aan lo ka,
nol bihaat in nusu net tana-ana blutu mea lo ka.’ 30 Se dedeng in susa tene
ka in maa ka, atuli li haup susa-daat muun isi, didiin oen nodan noan, ‘In
banan dui ka, leten-leten nas lea maas le tading tele kaim tuun tia.’ Oen

* **23:17-18** Bango in ne kurung dale ka, dulan ne dais Yunanin man blaan dui ngas lo.

kon aa noan, ‘In susa-daat elia ni, banan dui ka dale boboko ngas bua-tading kaim tuun tia!’ 31 Eta atuli li tao atuil in kula lo ngas le haup in susa elia lam, salolen nol atuil in daek dadaat tas sa?”†

32 Dedeng tentara las kil nol Yesus lako ka, oen kon kil nol atuil daat at dua, le hukung teles leo-leo nol Una. 33 Oen lakos lius se mana mesa, ngala Golgota, un nahin na noan, ‘maan tulu seen’. Kon oen pauk Yesus nol atuil daat at dua nas, se oen kai sangsuli las mesa-mesa. Hidim oen bangun-pii kai sangsuil nas. Oen tai atuil daat tas; mesan na se Yesus halin kanan na, mo mesan na pait se Un halin kliu ka.

34 [Dedeng na, Yesus kohe-kanas noan, “Papa! Nadidingun atuil nias in kula-sala ngas, ta oen taan asa man oen in tao ni lo.”]‡ Hidi kon tentara las pel lot, le halin nam taan noan asii man haup Un kai-batu las sa.✡

35 Atuil in maa lingut se maan na ngas kon hut mamo. Atuil Yahudi las tene-tenen nas bilu-aa Yesus noan, “Un bel slamat nal atuil didang son, mo Un apa ka esa kam, Un bel slamat nalan lo. Eta Un nia mo baktetebes Kristus, man Ama Lamtua Allah hulin meman son na lam, nang le Un niu esa deng kai sangsuil na tia.”✡

36 Tentara las kon aa dadaat saol Una. Oen ninung Un ui anggor ngilu,✡ 37 hidim kidu-ahan le bilu-aa Un noan, “Eta baktetebes ku niam atuil Yahudi las Lahin nam, sui puting ku apam ma tia!” 38 Oen kon dul se kai bleha mes noan,
“Ni atuil Yahudi las Lahin.”

Hidim oen pauk kai bleha na se Yesus bon na dapa ka, le halin atuli las tana noan, tasao le oen hukung Una lia.

39 Atuling daat mesang man pauk holtiu se Yesus halin na ka kon, bilu-aa le tek noan, “Ku niam Kristus baktetebes se? Lam bel slamat kit totoang tia.”

40 Mo atuling daat mesan na kaing un noan, “Hoe! Ku lii Ama Lamtua Allah lo ke? Ta ku kon haup in hukung tele banansila el Una. 41 Kit duat haup in hukung ngia, tom nol kit duat in daat tia. Mo atuling ni daek dadaat net lo.” 42 Hidim un aa taplaeng pait noan, “Yesus se! Eta Paap tama lako son se Paap sonaf fa lam, nangan au le.”

43 Yesus situn noan, “Auk hida! Leol neot ni kon, ku tama lako sorga leo-leo nol Au.”

Lamtua Yesus mate
(Matius 27:45-56; Markus 15:33-41; Yuhanis 19:28-30)

44-45 Dedeng na, lelo ditu son. Mo lelo la langa lo, hidim mitang-tilu tunga-kabut maan na, didiin diuk tilu lelo-hat. Se Um in Kohe-kanas Tene ka, muik kitu tene mesa, man holtiu le kele Ama Lamtua Allah Kamar in Niu Dudui ka. Mo nahkiut tuun nam, kitu tene na sait bating dua.✡

46 Tom nol oras na lam, se Golgota, Yesus haman mumuun le tek noan, “Papa! Nol nia, Auk sao Auk hngasang ngi tia se Paap ima ka.” Aa hidi ela kon, Un hngasa ka nutus meman.✡

✡ **23:30** Hosea 10:8; Apan-kloma Hnika Balu 6:16 † **23:31** In dula dais Yunanin esa ka dul noan, “Eta atuli li tao nal eli nol kai ina in nuil nabale ka lam, salolen nol kai ina in maet son na la.” ‡ **23:34** a: In dul ne kurung dale nia, muik ne totoang in dula dais Yunanin man blaan dui nol banan dui ngas lo. ✡ **23:34** Buk in Naka-nahalit 22:19 ✡ **23:35** Buk in Naka-nahalit 22:8 ✡ **23:36** Buk in Naka-nahalit 69:22 ✡ **23:44-45** Dehet in Puit deng Dale Mesir 26:31-33 ✡ **23:46** Buk in Naka-nahalit 31:5

47 Muik komendan tentara Roma mes dil dadani nol kai sangsuli la. Nikit
un net Yesus in mate ka kon, un naka Ama Lamtua Allah noan, “Wuih!
Atuling ni dalen na lolo baktetebes soo!”§
48 Nikit atuil hut mamo in nakbua se na ngas net Yesus in mate ka kon,
oen sabail apan, hidim pait nol dael ili. 49 Mo Yesus atulin nas dil deng
kakatang, le ngat Un in mate ka. Ina-in in muid Un deng Galilea lako lius
se Yerusalem mas kon, baab se na.✡

Oen puan Lamtua Yesus
(Matius 27:57-61; Markus 15:42-47; Yuhanis 19:38-42)

50-51 Nikit Yesus mate son kon, muik atuling mes nuting lalan le niung
Un nitun na deng kai sangsuli la dapa, le laok puan babanan. Atuling na
ngala Yusuf, deng kota Arimatea. Un dalen na lolo nol un kon lako-daek
dais banan mamo. Un nata-natang le net Ama Lamtua Allah tulu Un in kil
prenta ka. Un kon at mes deng atuil in daad le nehan dais agama Yahudi
ngas, mo un tade nol oen in nutus le hukung tele Yesus sa lo. 52 Undeng un
le niung Yesus nitun na deng kai sangsuli la, tiata un lako ngada gubernur
Pilatus, le nodan halin nam un man mana Yesus nitun na. 53 Gubernur ra
tade kon, un laok niung. Hidim un kabut Yesus nitun na nini kitu duda, le
kil nol Yesus nitun na laok nene se bolo batu mesa, man atuli halas-sam
paat hidi. Maan in puan nitu na, pake netan lo bii. 54 Yesus in mate ka,
tom nol leol lima. Yusuf nol un nenan nas puan hidi Yesus sam, lelo la
maun son. Eta lelo la dene son nam, atuil Yahudi las oras in kohe-kanas
sa maa son na.
55 Ina-in in maas leo-leo nol Yesus deng Galilea ngas kon, laok muid
Yusuf le halin tana, noan un nene Yesus nitun na se niut utu ola la. 56 Ngat
niut utu na babanan, hidi kon bihaat nas pait le mana pesang rampe nol
mina bui bingis. Lelo la dene kon, oen teen in dake muid atuil Yahudi
las atorang leol in kohe-kanas sa. Hidim oen natang leol in kohe-kanas sa
kuhit, halas-sam oen lakos hising rampe se Yesus nitun na.✡

24

Lamtua Yesus nuli pait!
(Matius 28:1-10; Markus 16:1-8; Yuhanis 20:1-10)

1 Leol Minggu la nukneha sain bii kon, bihaat nas kil nol mina bui bingis
nol rampe nas le lakos bus el Yesus niut utu kua. 2 Oen lakos lius se ua
sam, oen ngat net baut tene man Yusuf nol un nenan nas nikit, le hep nini
bolo ka hnitan na ka, holpaling lako se bolo ka suut ta son. 3 Kon oen taam
lakos bolo ka dalen, mo oen net Yesus nitun na se na lo. 4 Tiata oen dil
le langan tuun. Nahkitu lam, muik atuli at dua pake kai-baut muti kaloe,
maas dil se oen halin na. 5 Bihaat nas lii isi, didiin oen bubu lako bus el
dale ka. Kon atuil at dua nas keket oen noan, “Tasao le mi maa nuting
atuil in nuli, se atuil hmate kas mana kia? 6 Yesus ne ia lo son! Ta Un
nuli pait son. Bet mi nadidingun asa man Un in teka, se dedeng Un bii
se Galilea ka, ta lo? 7 Ta Un tek meman son noan, mam oen hee soleng
Atuling Baktetebes sa lako se atuil daat tas iman. Hidim oen pauk tele Un
se kai sangsuli la. Mo bingin dua ka lam, Un nuli pait.”✡

---

§ **23:47** Dais Yunanin in mo bango nia ki kon, muik nahin noan, “Atuling ni muik Un kulan lo.”
✡ **23:49** Lukas 8:2-3 ✡ **23:56** Dehet in Puit deng Dale Mesir 20:10; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 5:14 ✡ **24:7** Matius 16:21; 17:22-23; 20:18-19; Markus 8:31; 9:31; 10:33-34; Lukas 9:22; 18:31-33

8 Ming ela, halas-sam oen nangan net Yesus in teka hmunan nua ka.
9 Kon oen pait laba-laba, le lakos tek totoang nas bel Yesus ima-ii at hngul
esa kas, nol atuli-atuil didang man in muid Una ngas. 10 (Bihata-bihaat
in laok se niut utu ka ngas Maria, Yohana, nol Maria deng iung Magdala.
Bihata teng pait kon, lakos baba. Oen man laok dehet totoang nias bel
Yesus ima-ii las).
11 Nikit ima-ii las ming oen in dehet ta kon, oen nangan noan, blalan
bihaat nias dehet in nole tukun.
12 Mo Petrus haung lail tungu-tungus lako niut utu kua. Lako lius se ua
kon, un bubu le ngat lako bus el bolo ka dalen nam, un suma ngat net kitu
in kabut Yesus nitun na ka tuun. Kon un pait nol in nanga-nangan noan,
“Ni elol son nia le?”*

Lamtua Yesus tulu-balang apa ka bel atuli at dua se lalan in laok bus el Emaus sa
(Markus 16:12-13)

13 Leol na kon, Yesus ima-ii at dua lakos se ingu mesa, ngala Emaus. Iung
na katang deng kota Yerusalem ma, nataka le kilu hngul esa.† 14 Oen lako
mo dehet deng Yesus in mate ka. 15 Suknahkitu lam, Yesus esa maa dadani
nol oen duas, le laok leo-leo nolas. 16 Mo oen duas taan noan Un nam mo
Yesus lo, lole Ama Lamtua taos le halin oen tanan lo. 17 Kon Yesus keket
oen duas noan, “Mi duam, dehet sa-saa tuun na?”
Ming ela kon, oen duas laok napiut lo, mo dili. Oen duas silan nas el in
sus isi ka. 18 Hidim atuling in ngaal Kleopas sa keket Un noan, “Ama hnika
ka el atuil balu, man taan saa lo deng asa man in daid son se Yerusalem
babalun nia ka?”
19 Kon Yesus keket noan, “Asa na le?”
Oen duas siut noan, “Mo Yesus in deng Nasaret ta la! Un nam meman
baktetebes Ama Lamtua Allah mee-baha. Nol Ama Lamtua Allah kon bel
Un kuasa le tao taad herang bili-ngala. Un kon taan isi nol in tui atuli.
Atulis totoang kom Un isi. Hidim Ama Lamtua kon kom Una.
20 Mo anan kaim tulu agama Yahudi las tene-tenen nas, nol blalan-blalan
hadat tas daek Una. Hidim oen sao Un lako bel gubernur ra le hukung
tele. Tiata oen pauk tele Un se kai sangsuli dapa. 21 Poh hmunan na, kaim
totoang nangan nol nahlae noan, Un na mo Kristus, man maa le sas-sao
kaim bangsa li deng pamarenta Roma li in tudan-kida kia. Mo leol lima
babalun ni, oen keo tele Un son.
22 Halas ni, kaim nangan hapun lo lalaok tuun. Ta apin bihaat in deng
kaim buan ni ngias maas tek le, oskaong bii ku oen lakos se niut utu kua.
23 Oen teka noan, Yesus nitun na ilang son. Hidim oen net Ama Lamtua
Allah ima-ii deng sorga tekas noan, Yesus nuli pait son! 24 Ming ela kon,
kaim tapan nas at ila lo lail lakos se niut utu kua. Kon oen in neta ka el
bihata-bihata las in teka ka. Oen net Yesus nitun na lo.”
25 Oen duas dehet hidi ela kon, Yesus tekas noan, “Mi in ngengo kia!
Tasao le mi dai parsai asa man Ama Lamtua mee-baha las in tek meman
son deng lolo hmunan nua ka, lo kia! 26 Ta oen dul meman son noan,
Kristus musti haup susa-daat tuladang ela muna, halas-sam Un sium in
todan, nol kuasa man muun isi ka.” 27 Hidi nam Yesus tui oen deng totoang
man Ama Lamtua mee-baha las in dul meman son deng Kristus sa. Kilan
deng upung Musa in dula ka, lako pes mee-baah tenga las in dula ngas.

---

* **24:12** Muik in dula dais Yunanin deeh, dul bango 12 ki lo. † **24:13** In dula dais Yunanin na dul noan, “*stadia* 60 deng Yerusalem”. *Stadia* 60 ngam sama nol kilu 11,1.

28 Oras oen le lakos lius se Emaus kon, Yesus tao el noan Un le laok
napiut. 29 Mo oen duas nodan Un noan, “Papa! Tuil le nini tahang nol
kaim duman nia, ta lelo li le dene son nian ne.” Kon Yesus tama lako uma
dalen leo-leo nol one.
30 Oras oen daad le kaa ka, Yesus kat ruti bua mesa. Hidim Un kohe-
kanas le nodan mamo se Ama Lamtua Allah. Hidi nam Un bilas-bilas ruti
na, le tunang beles duas, 31 halas-sam oen duas tana noan, na Yesus. Mo
nahkitu lam, Un ilang deng oen silan na! 32 Tiata oen duas tek apa noan,
“Hoe! Apin kit ming Un aa le tek nahin deng mee-baha las in dula ka ka,
kit nataka kam kit dalen nias honga-hongat.”
33 Nol na kon, oen duas haung bokas le pait lakos Yerusalem meman.
Oen tutnaal Yesus ima-ii at hngul esa kas, nol atuil man in nakbua se la
ngas le nahdehes. 34 Kon ima-ii las tek oen duas noan, “Meman baktebes!
Lamtua Yesus nuli pait son! Apin Un tulu-balang apa ka bel kaka Petrus.”
35 Hidi nam atuil at dua nas dehet totoang asa man in daid se lalan na
ka, lako pes oen duas in taan noan na Yesus, se oras Un bilas-bilas ruti la
ka.

Lamtua Yesus tulu-balang apa ka bel Un ima-ii las
(Matius 28:16-20; Markus 16:14-18; Yuhanis 20:19-23; Dehet deng Aan in Nutus sas 1:6-8)

36 Oen nahdeh mamaus ela lam, suknahkitum Yesus dil se oen hlala ka
son. Un aa nolas noan, “Boa-blingin!”
37 Mo oen nahkiut nol lii, lole oen bali le na baos.
38 Mo Yesus tekas noan, “Tasao le mi lii isi eli lia? Mi parsai noan ni Au,
man nuling pait son na lo ke? 39 Olan mi tinang soba-naan Auk imang ngi
nol iing ngia. Ni Au. Doong mi iman nas le kapas esan tuun! Le halin nam
mi parsai noan, ni Au, mo baos lo. Ta baos sam muik aap-sisin lo, mo mi
totoang ngat net Auk apang ngia, ta lo?!”
40 Aa mamaus ela, mo Un tulu beles paap blapin in se Un toda ka nol
iin na ngas. 41 Oen dalen kolo isi, undeng Yesus nuli pait son. Suma oen
nangan hapun lo noan, tasao le daid nal ela lia. Kon Yesus keket oen noan,
“Mi muik in kaa ne nia le?” 42 Kon oen tunang belen ikan in halang teb
mesa. 43 Yesus sium ikan na, hidim kaan se oen silan.
44 Hidim Un tekas noan, “Elola la? Mi nangan net oras Auk in leo-leo nol
mi hmunan nua ka, ta lo? Lelon na, Auk tek mi son noan, totoang man
Ama Lamtua Allah mee-baha las in dul son deng Au ka, musti dadis. Nas
deng upung Musa, deng mee-baah tenga las, nol deng buk in Naka-nahalit
tas.”
45 Hidi kon, Un beles in tana, le halin nam oen nangan taan Ama Lamtua
in Dula Niu ka nahin na nol baktetebes. 46 Un aa taplaeng noan, “Ama
Lamtua mee-baha las dul son noan, Kristus, man Ama Lamtua in tunang
maa ka, musti haup susa-daat bili-ngala, hidim Un mate. Mo bingin dua ka
lam, Un nuli pait. Mee-baha las dul hidi nas totoang meman son! 47 Tiata
halas ni Auk bel mi kuasa, le kil Dehet Dais Banan ni bel totoang bangsa-
bangsa lias, mulai deng Yerusalem. Tek oen noan, atuil in hao un in kula-
sala ngas, le pait lako el Ama Lamtua ka, mam Ama Lamtua kose soleng un
in kula-sala ngas totoang. 48 Mi musti daid saksi le dehet noan, Auk haup
susa-daat hidim mateng, mo Auk nuling pait son. 49 Mam Auk tunang Koo
Niu, man Auk Amang ngu in hid son na maa. Mo mi musti natang se kota
Yerusalem, didiin mi sium nal kuasa deng sorga.”✡

✡ **24:49** Yoel 2:28-29; Yuhanis 14:16-17; Dehet deng Aan in Nutus sas 1:4

Lamtua Yesus sake lako sorga
(Markus 16:19-20; Dehet deng Aan in Nutus sas 1:9-11)

50 Neot mesan na, Yesus kil nol oen putis lakos deng kota la. Nikit oen
lakos dadani nol iung Betania kon, Un nikit ima ka le aa beles hangun.✡
51 Un aa mamaus le beles hangun nam, Un nikit sake lako sorga. 52 Ngat
net ela kon, oen totoang hai bukun le todan-lahing Una. Hidi nam oen pait
lakos Yerusalem nol dalen kolo isi. 53 Lelo-lelo lam, oen nakbua se Um in
Kohe-kanas Tene ka, le naka-nahalit Ama Lamtua Allah.

Paap Teofilus! Auk dehet ta pes se ni sii tuun tia.

Boa-blingin,
Lukas

✡ **24:50** Dehet deng Aan in Nutus sas 1:9-11

Lamtua Yesus Dehet Dais Banan na muding
Yuhanis

Yesus na mo, asii la?

1 Hmunan hesa kua, Ama Lamtua Allah in Teka-teka ngas muik son.
Ama Lamtua in Teka-teka ngas, hai bus Atuli mes sii.
Atuling na leo-leo nol Ama Lamtua Allah.
Nol Un kon na mo, Ama Lamtua Allah.
2 Dedeng apan-dapa ku nol apan-kloma ki daid lo bii kam,
Atuling na muik leo-leo nol Ama Lamtua Allah meman son.
3 Ama Lamtua koet totoang sa-saa lias le dadis, pake Atuling na in Teka-teka ngas.
Etan Atuling na koet sa-saa lias lo kam, muik tahan sa-saa mes in dadi lo.
4 Un na mo, peke deng in nuli.
Tiata in nuli ki niam mo,
hapun deng Una.
Un kon banansila el Langa in kaloe ka,
le atuil in nuil ne Langa na ka,
ngat neta, nol nangan taan baktetebes.
5 Langa na kaloe lako luis se mitang nga;
nol mitang nga tahang nal Langa na lo.
Undeng Langa na kaloe tutungus.

6 Muik atuli mes didang pait, ngala Yuhanis. Ama Lamtua Allah kon nutus una,✡ 7 le daid saksi man in tek atuli las deng Langa na, halin totoang atuli li parsai nal se Ama Lamtua, undeng Yuhanis in teka ngas.

8 Langa na, Yuhanis lo. Mo Ama Lamtua nutus una, le tek atuli las deng Langa na. 9 Ta Atuling man in daid Langa baktetebes na, maa se apan-kloma kia. Langa na tulu-balang dasi-dais in toma ngas, bel atuli li totoang.

10 Totoang in muik ne apan-kloma ki ngias, Un koet le dadis, mo dedeng Un in maa se apan-kloma kia ka, atuli li taan Un lo. 11 Un maa daad nol Un atulin nas esan, mo oen dai sium Un lo. 12 Mo totoang atuil man in sium Una, nol parsai se Una ngas, Ama Lamtua beles hak le daid Un anan. 13 Na banansila el in hua ulang oen pait son le daid atuil balu ka. Mo in hua oen balu pait na ka, banansila el atuli li in hua ana ka lo. Nol banansila el biklobe mes man kom le muik in hua-koet ta lo. Ta oen daid Ama Lamtua anan, undeng Ama Lamtua man beles in nuli balu na.

14 Hidim, '*Ama Lamtua in Teka-teka*' ngas,
huan daid atuli son.
Un nuli ne kit hlala kia.
Kit ngat net Un in muun-tes sa.
Un muun-tes ela, undeng Un na mo Ama Lamtua Allah Ana Baun siing nga.
Un kom in tulu Un dalen banan na bel kita,
undeng Un nam meman ela.
Nol totoang man Un in tek deng Ama Lamtua Allah ngas, tom baktetebes.

✡ **1:6** Matius 3:1; Markus 1:4; Lukas 3:1-2

15 Yuhanis in Sarain Atuli ka, man tek deng Atuling nia. Un aa niin
mumuun le tek noan, “Hii ke! Un niam, Atuling man auk in nahdeh son
noan, ‘Mam Atuli mes le maa. Un uhu dui deng au. Hua auk bii kam, Un
muik lo-lolo hmunan nu son!’ ”
16 Yuhanis aa ela, lole Atuling na kom isi le tulu Un dalen banan na. Un
tulu dalen banan na tutungus ela bel kit totoang. 17 Hmunan nu kit upun
Musa, man niung Ama Lamtua Atorang ngas bel kit upu kia-kaon nas. Mo
halas nia lam, Yesus Kristus uhu dui, undeng Un man tulu Ama Lamtua
dalen banan na bel kita. Nol totoang man Un in tek deng Ama Lamtua
Allah ngas, meman toma. 18 Muik tahan atuli mes lo kon, man net Ama
Lamtua Allah nol baktetebes, ela kon nol Musa. Mo Un Ana Baun siing
man Un in neka-namnau isi ka, man tulu bel kit Ama Lamtua Allah dalen
na. Aan na, muik tutungus ne Ama ka halin na. Ta Un nam kon Ama
Lamtua Allah.

Yuhanis in Sarain Atuli ka tulu-balang Lamtua Yesus (Matius 3:1-12; Markus 1:1-8; Lukas 3:1-18)

19 Oe mesan na, tene-tene deng atuil Yahudi man in se Yerusalem mas,
nutus tulu agama dehe, nol atuli at ila lo deng ngaal Lewi la, man taom
tutan-lau se Um in Kohe-kanas Tene ka, le lakos se palun Yordan halin na,*
halin ketan Yuhanis in Sarain Atuli ka noan, “Ku niam Kristus man Ama
Lamtua hid son le tunang maa ka le?”
Kon nam un tekas deng un apa ka. 20 Un siut langa-langa noan, “Lo. Auk
niam mo Kristus lo.”
21 Kon oen ketan un pait noan, “Etan ela lam, ku nia mo asii la? Upung
Elia le?”
Un situs noan, “Lo.”
Oen ketan napiut un noan, “Tamlom ku niam mo, Ama Lamtua mee-
baah man Un hid le belen maa ka la?”
Un situs pait noan, “Lo.”✡
22 Hidi na kon oen ketan un pait noan, “Etan ela lam, ku nia mo asii la?
Tek kaim le! Ta kaim musti pait laok tek tene-tene in nutus kaim le maa
ngias. Tulung nge!”
23 Kon nam un aa muid asa man upung Yesaya in dul son noan,
“Auk niam atuling man in aa niin mumuun se epe in ete tuun nuas, le tek
noan,
‘Totoang atuli li mana-koet lalan na babanan,
le sodo-sium Ama Lamtua in maa kia!
Tao titu lalan na le sium Una.’ ”✡
24 Se atuil in maa deng Yerusalem mas, muik atuli at ila lo, kon deng
partei agama Farisi. 25 Oen ketan Yuhanis noan, “Etan ku Kristus lo, upung
Elia lo, nol Ama Lamtua mee-baah man Un hid le belen maa ka lo kam,
tasao le ku sarain atuli lia? Ku haup hak deng ola?”
26 Kon Yuhanis situs noan, “Auk niam sarain atuli li nini ui tukun. Mo
muik Atuli mes son ne mi hlala ka, man mi tanan lo. 27 Auk tui atuli li
muna kon no, Un nam uhu dui deng au. Auk daid Un atulin in loka-loka
tuun kon, auk tatai nolan lo.”†

---

* **1:19** Yuhanis maan in sarain atuli ka ngat ne bango 28 ka. ✡ **1:21** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 18:15, 18; Meliaki 4:5 ✡ **1:23** Yesaya 40:3 † **1:27** In dula dais Yunanin esa ka dul noan, “loat un nahan na talin na tuun kon no, auk tatai lo.” Nahin na noan, Yuhanis suma atuil ana tukun. Tiata daid Lamtua Yesus atulin in loka-loka tuun kon, un tatai lo.

28 Dais nias totoang daid se Betania, se palun Yordan halin nua. Yuhanis
nol un atulin in loka-loka ngas sarain atuil se las.‡

Lamtua Yesus nam tuladang el Ama Lamtua Allah Lae-blai Ana ka

29 Ola ka, Yuhanis ngat tam Yesus laok maa bus una. Kon un aa noan,
“Ngat Atuling in maa nu le! Un na mo Ama Lamtua Allah Lae-blai Ana
ka, man mam mate le kose soleng atuil apan-kloma ki in kula-sala ngas.
30 Atuling nia ki, man lahin auk tek mian son noan, ‘Mam muik Atuli mesa,
man puit maa. Un na mo uhu dui deng au, undeng Un man muik lo-lolo
hmunan nu son, muna deng au’. 31 Hmunan nu, auk kon taan noan Un
nam mo Kristus lo. Mo halas ni auk sarain atuil Israel las nini ui, le halin
oen kon taan Una.
32-33 Ama Lamtua Allah nutus au, le sarain atuli li nini ui. Un kon tek
auk noan, ‘Mam Atuli mes tia se ku la. Hidim Auk Koo la niu maa daad
se Una. Mam Atuling na man kil Auk Koo Niu ka, le bel Auk atulin nas
kuasa.’ Dedeng Atuling na maa ka, auk taan Un meman lo. Mo nikit auk
net Ama Lamtua Koo la niu maa deng apan-dapa ku banansila el korkifi
ka, le daad se Un dapa, halas-sam auk taan noan, ‘Un nam mo, Atuling nga
na!’ 34 Auk net dais nas nol auk matang beas si esa. Tiata auk tek mi noan,
‘Atuling in maa nu, Ama Lamtua Allah Ana ka!’ ”

Lamtua Yesus ima-ii man Un tutnalas muna ngas

35 Ola ka kon, Yuhanis dil nol un ima-ii at dua lam, 36 un ngat net Yesus
maa lako deng na, kon un tekas noan, “Ngat le! Ta Un na mo, Ama Lamtua
Allah Lae-blai Ana, man mam daid in sui-nahat ta!”
37 Nikit Yuhanis ima-ii at dua nas ming un in aa ela ka kon, oen nang
una, le lakos muid Yesus. 38 Kon Yesus bali le tinang ngam, oen duas laok
muid Una. Tiata Un ketan duas noan, “Elola? Mi muik in parlu ke?”
Oen ketan bali Un noan, “*Rabi* daad ne ola ka?” (Se oen dais Aram mam,
‘*Rabi*’ la nahin na noan, ‘Tuang Guru’.)
39 Kon Yesus situs noan, “Maa le ngat esan tuun.” Tiata oen laok muid
Una, le ngat Un mana la. Oen lakos lisu lam, nataka le diuk aat lelo-maun.
Tiata oen daad nol Un didiin lelo dene.
40 Deng at dua man ming Yuhanis in aa ka, hidim lakos muid Yesus sas,
mesan na ngala Anderias. Un nam Simun Petrus palin. 41 Nikit oen pait
maas lius kon Anderias laok nuting un kaka Simun meman, le tekan noan,
“Hoe kaka! Kaim tutnaal *Mesias* son!” (Se dais Aram mam, ‘*Mesias*’ nahin
na noan, ‘Kristus, Atuling man Ama Lamtua hid meman son deng lolo
hmunan nu le belen maa ka.’) 42 Hidi nam, un nol un kaka ka lako se
Yesus.
Kon Yesus ngat una, hidim tekan noan, “Ku niam Simun. Ku amam ma
Yuhanis. Kilan deng leol neot nia, atuli haman ku lam, ‘*Kefas*’ ” (Nahin na
noan, ‘Petrus’, nol Petrus sa nahin na ‘batu’.)§

Lamtua Yesus haman Filipus nol Natanel

43-44 Se la kon muik atuli mes didang pait, ngala Filipus. Un ingu la ngala
Betsaida. Petrus nol Anderias kon deng iung na.

---

‡ **1:28** ‘Betania’ na kisa deng iung Betania in dadani nol kota Yerusalem ma. Mo maan na tanan babanan lo. Atuil in tana ngas nangan noan, bet ni banansila el dale Basan, man ne tubu Galilea halin leol-saken na ka, lole Yosefus kon dul maan na ngala ka ‘Batanea’. Yosefus nam mo, atuil Yahudi man dul deng sejara Israel bel pamarenta Roma la.

§ **1:42** Ngaal *Kefas* sa, deng dais Aram mam *kefa*. Nahin na noan, ‘batu’. Ngaal *Petrus* sa, deng dais Yunanin nam *petra*. Nahin na noan ‘batu’.

Ola ka kon, Yesus nutus le lako Galilea. Kon nam Un tutnaal Filipus, ta
Un nusi noan, “Maa, le muid Au, halin daid Auk atulin!”
45 Kon nam Filipus lako nuting Natanel le tekan noan, “Kaka! Kaim
tutnaal Atuling man upung Musa dulan son ne Ama Lamtua Atorang nga
dalen na ka. Ama Lamtua mee-baah hmunan nuas kon dul deng Atuling
nia. Un ngala ka Yesus, deng iung Nasaret. Un ama ka ngala Yusuf.”
46 Mo Natanel siut noan, “Atuil Nasaret!? Idah! Muik tahan dais banan
puit deng iung na lo!”
Kon Filipus situn noan, “Hoe! Aa ela deken. Maa le ku ngat esa tukun!”
47 Nikit Natanel laok maa saol Yesus kon, Yesus tek noan, “Un niam atuil
in dalen lolo! Lole ne un dalen na muik in nole-lilung lo. Un niam mo
atuil Israel esa!”*
48 Natanel keket noan, “Taon elol le Tuang taan au lia?”
Yesus situn noan, “Auk net ku son, oras ku in se kai ina nu leon na ka.†
Oras na lam, Filipus tia haman ku lo bii.”
49 Kon Natanel hao noan, “Tuang Guru niam taon elola ko, Ama Lamtua
Allah, Ana! Nol Tuang kon taon elola ko, kaim atuil Israel li Lahin!”
50 Yesus keket un noan, “Nataka le ku parsai Au, undeng apin Auk in tek
noan, ‘Auk ngat net ku son, oras ku in se kai ina nu leon na ka’ le? Nangan,
ta mam ku net dasi-dais man in muun dui pait tas!
51 Auk in tek mia ni tom baktetebes. Mam mi net apan nu holsai. Kon
Ama Lamtua ima-ii in ne sorga nguas niu-saek se Auk halin na. Ta Auk
niam mo, Atuling Baktetebes sa.”‡

2

Fesat in sapa se iung Kana

1 Bingin dua ka, muik fesat in sapa se iung Kana, se propinsi Galilea.
Yesus mama kon lako muid fesat na. 2 Yesus nol Un ima-ii las kon haup in
haep. Tiata oen lakos kon.
3 Mo nesang lo kon, anggor in se fesat na ka hidi. Kon Yesus mama tek
Un noan, “Tulung le! Ta oen anggor in ninu ki hidi son nian.”
4 Yesus situn noan, “Mama. Tasao le maam in koma ka le Auk pal in
mana-koet tia? Auk oras si maa lius lo bii.”
5 Mo Un mama tek atuil in daek se la ngas noan, “Hii ke! Un lok mi le
tao saa lam, daek mudin tuun.”
6 Se na muik kumbang eneng, man atuli las dakes nini batu. Kumbang
mesa lam, nataka le nisi nal ui litir 75 lako pes 115. Taom atuil Yahudi las
nini ui deng kumbang tuladang ela, halin boe-baes apan nas, le niu muid
oen atorang agama la. 7 Kon Yesus tek atuil in daek se la ngas noan, “Laok
naus ui le sail inu kumbang nias.” Tukun nam oen naus ui le sail inus maa
pes baha. 8 Kon nam Un tek oen noan, “Soke bubuit le kil bel atuling in dil

---

* **1:47** Lamtua Yesus in aa mo bango nia ki muik nahin noan, hmunan nu Ama Lamtua ngali ngaal ‘Israel’ bel upung Yakob bii ka, ngaal Yakob pa nahin na noan ‘nole daat’. (Ngat ne *Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka* peke 27:1-40, 32:22-32.) Molam Natanel niam atuil Israel man kisa deng upung Yakob. Lole Natanel nam dalen na lolo, nol nole daat lo. † **1:48** Dais Blain dul noan ‘pohon ara’, deng dais Yunanin *sukei*. Mo Alkitab pi tulu kai mes ne ua, man taom atuli las kaa un isin na. Se Indonesia halin leol-saken nia lam, atuli kaa ‘aebloa’ la isin na lo. Tiata, ‘aebloa’ in ne Alkitab dais Blain na ka, banansila el aebloa man in ne kita li ki lo. ‡ **1:51** Ne *Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka* peke 28:10-17, Yakob natloa se Betel. Se un in natloa ka, un ngat net Ama Lamtua ima-ii las niu-saek se mana mes el elan na, man Yakob noken noan, “hnita in laok bus el sorga”.

fesat ti kia." Ti oen daek mudin. 9 Oen soke le kil bel atuling in dil fesat
ta, kon niun soba-naan ui na. Molota ui la dadi anggor son! Un nangan
tanan lo, le oen haup anggor na deng ola la. (Mo atuil in dake ngas tana.)
Hidim atuling in dil fesat ta ka haman biklobeng in sapa ka, 10 le tekan
noan, "Kit in biasa ka lam, um lamtua ka bating bel anggor in banan dui
ka muna le. Etan atuli las niun mamo son, halas-sam un puting anggor
in banan isi lo ka. Mo ku tao nahluan. Ku puting anggor banan isi lo ka
muna, hidi halas-sam anggor in banan dui ka deng hmudin!"
11 Taad herang na daid se iung Kana, se propinsi Galilea. Na taad herang
laih hmunan hesa, man Yesus tulu-balang, le atuli li neta. Un tulu Un in
muun-tes sa ela, kon un ima-ii las parsai baktetebes se Una.
12 Hidi na kon, Yesus nol Un mama, Un palin nas, nol Un ima-ii las niu
lakos se kota Kapernaum. Mo oen daad se las lelo ila lo siis.✡

Lamtua Yesus nulut soleng atuli las deng Ama Lamtua Allah Um in Kohe-kanas Tene ka
(Matius 21:12-13; Markus 11:15-17; Lukas 19:45-46)

13 Atuil Yahudi las leol tene Paska la maa dadani son kon, Yesus saek
lako kota Yerusalem.✡ 14 Se Um in Kohe-kanas Tene ka kintal la, Yesus
tinang ngam muik atuli hee aus-sapi, lae-blai, nol hmuktai man taom atuli
li sosas le pake nini in todan. Se na kon, muik atuli deeh daad se mija in
se la ngas, le tukar duit man atuli las pake taung in bel Ama Lamtua Allah,
se Um in Kohe-Kanas Tene ka. 15 Kon Un kat tali ulat ila lo, le taon daid
ui-laut in lapat. Hidim Un nulut puting oen totoang deng kintal la. Un kon
poa puting aus-sapi las, nol lae-blai las. Un late batleng mija las, nol Un
boho duit tas le holhising hidi. 16 Hidim Un nahaku atuil in hee hmuktai
ngas noan, "Nol puting sa-saa nas deng nia! Ni maan in sosa-hee lo! Tao
Auk Amang nga Uma li daid maan in sosa-hee eli deken!"
17 Kon Un ima-ii las nangan net Ama Lamtua Buk Niu ka in dul noan,
"Auk namnau Ama Lamtua Uma la isi.
Undeng na le, auk daleng ngi makoe isi in doh un ngaal banan na."✡
18 Hidi na kon, tene-tene deng atuil Yahudi las tadu Yesus noan, "Eta
meman Ku muik hak le nulut atuil ela lam, tulu bel kaim taad herang
mesa, le halin kaim tana!"
19 Yesus situs noan, "Eta mi tao didaan maan niu nia lam, mam bingin
dua kam, Auk bangun-pii pait."✡
20 Mo oen kaen noan, "Hapun se ola na la? Ta atuli li bangun-pii Um in
Kohe-Kanas Tene ni didiin taun buk aat beas eneng. Lam tasao le Ku tek
noan, Ku suma parlu lelo tiul siis le bangun-pii pait tia?!"
21 Mo oen nangan tanan lo, molota Yesus aa deng Un apa ka, man
banansila el maan in niu mesa. 22 Nikit Yesus mate le hidim nuli pait,
halas-sam Un ima-ii las nangan net asa man Un in tek oen meman son na.
Kon oen parsai asa man Ama Lamtua Buk Niu ka in dul deng hmunan nua
ka, nol asa man Yesus in tek oen meman son na.

Lamtua Yesus taan totoang atuli li dalen

23 Yesus daad tahang se kota Yerusalem, le muid leol tene Paska se la.
Atuli mamo net tada-taad herang man Un in tao se la ngas, kon oen parsai
Una. 24-25 Mo Yesus parsai oen lo, undeng Un taan asa man in ne atuli li
dalen nas. Un parlu atuli in tek Una pait lo, undeng Un esa taan meman
atuli li in dili-dada ka son.

✡ **2:12** Matius 4:13 ✡ **2:13** Dehet in Puit deng Dale Mesir 12:1-27 ✡ **2:17** Buk in Naka-nahalit 69:9 ✡ **2:19** Matius 26:61; 27:40; Markus 14:58; 15:29

3

Lamtua Yesus nahdeh nol Nikodemus

1 Muik atuling mes deng partei agama Farisi, un ngala Nikodemus. Un
nam atuil Yahudi las guru tene mes na. 2 Oe mesan na, un maa tutnaal
Yesus duduman. Hidim un tekan noan, “Tuang Guru! Kaim tana noan
Ama Lamtua man nutus Tuang le tui kami. Lole tada-taad herang man
Tuang in tao ngas, daid tada noan, Ama Lamtua man bel Tuang kuasa na.
Eta ela lo kam, taon elola ko taad herang nas daid lo.”
3 Yesus situn noan, “Toma! Molam Auk le tek ku elia: etan atuli li huan
pait lo kam, un haup in daid Ama Lamtua atulin lo.”
4 Kon Nikodemus keket noan, “Mo eta atuli li tene son nam, taon elola
le hua un pait ta!? Un taam pait lako ina ka tain na dale, le hua un pait
te? Ela lo, ta lo!?”
5 Yesus situn noan, “Toma! Molam elia: Atuli li musti huan nini ui le daid
niu, nol huan nini koo le halin un daid atuil balu. Nini ela, halas-sam un
tama nal le daid Ama Lamtua Allah atulin. 6 Ta atuli li apa ki huan deng
atuli, mo atuli li koo la huan deng Ama Lamtua Koo la. 7 Etan Auk tek
noan, ‘Musti hua mi balu pait, le halin mi haup in nuli balu kam’, herang
deken. 8 Kit kat kleta deng angin na. Ta angin na huu muid un in koma.
Kit ming un hoos sa, mo taan le un deng ol maa, nol lako elola la. Totoang
atuil in hua balu deng Ama Lamtua Koo la ngas, kon ela. Ta kit net nal
Ama Lamtua Koo la in tao atuil le daid balu ka, mo in dadi ka elola lam
kit tanan lo.”
9 Hidim Nikodemus keket noan, “Tasao le daid ela lia?”
10 Yesus siut noan, “Hoe kaka. Kaka daid atuil Israel las guru tene mesa.
Mo tasao le kaka taan dais nias lo kia? 11 Auk tek ku in toma kia. Auk nol
Auk atulin nas, taan dais nias. Lole kaim daid saksi deng dasi-dais man
kaim net esan son nas. Mo mi sium babanan kaim in aa ngas lo. 12 Oras
Auk tek deng dasi-dais man in daid ne apan-kloma kia ngas sam, mi dai
parsai lo. Salolen le Auk tek deng dasi-dais man in daid ne apan-dapa kua
ngas sa. Taon elola ko mi dai parsai lo dui pait! 13 Muik tahan at mes lo
kon, man saek lako apan-dapa ku, se Ama Lamtua lua. Suma Auk siing,
Atuling Baktetebes sia, man niu maang deng Una lua.
14 Hmunan hesa kua, se maan in ete tuun mesa, upung Musa nistiu ul
bis-kunis mes se kai dapa, le totoang atuli li ngat netan, halin oen haup
slamat. Dais in ela ka kon musti daid se Au, Atuling Baktetebes sia. Mam
oen nistiu Auk ela kon,✡ 15 le halin totoang atuil man in parsai se Au ngas
haup in nuil toma, man hidi nutus taan lo ka.
16 Undeng Ama Lamtua Allah namnau totoang atuil in ne apan-kloma ki
ngias isi. Tiata Un nutus Au, Un Ana Baun siing ngi maa se apan-kloma
kia, le halin totoang atuil in parsai se Au ngas, haup in nuli man hidi nutus
taan lo ka, mo atuil in parsai se Auk lo ngas haup in mate hidi nutus taan
lo. 17 Ama Lamtua nutus Au, Un Ana Baun siing ngia, le maang se apan-
kloma kia, halin nutus hukung bel atuli li lo. Molam Un nutus Auk maang
le bel boa-blingin atuli li deng oen in kula-sala ngas. 18 Ama Lamtua Allah
hukung atuil in parsai Au ngas lo. Molam Un nutus in hukung meman son,
taung atuil man in parsai Auk lo ngas. Undeng atuil nas parsai lo noan,
Auk niam Ama Lamtua Allah Ana Baun siing nga.
19 Tuladang nga elia: Ama Lamtua tunang langa ka son le kaloe se apan-
kloma kia. Mo atuli li kom in nuil se mitang nga dui. Oen dai nuil se langa
ka lo, undeng oen in dake ngas banan lo. Tiata Ama Lamtua le hukung

✡ **3:14** Buk in Kahi 21:4-9

one. 20 Ta totoang atuil man daek sa-saa banan lo ngas, kom langa na lo.
Oen kom langa na in kaloe se one lo, lole langa na kolong lulit oen in daek
dadaat tas sam. 21 Mo atuil in daek muid asa man in toma ngas, maas
le halin langa na kaloe se one. Langa na tulu noan, oen daek muid Ama
Lamtua in koma ka."

Lamtua Yesus nol Yuhanis in Sarain Atuli ka

22 Hidi na kon, Yesus nol Un ima-ii las putis deng kota Yerusalem, le
lakos daad tahang se dale Yudea. Se na, oen sarain atuli. 23-24 Dedeng na
lam Herodes nol un nenan nas tamang Yuhanis in Sarain Atuli ka lako se
bui dalen lo bii. Ta un kon sarain atuil se iung Ainon, man dani nol iung
Salim, undeng se na lam, muik ui mamo. Kon atuli las taan in maa bus el
Yuhanis sii, le un sarain one.✡
25 Lam muik hadat mes ne agama Yahudi la, man tek noan, tao apan
le niu, halas-sam boel in kohe-kanas. Se la muik atuil Yahudi mesa, man
tao dais nol Yuhanis ima-ii las, deng dais na. 26 Kon oen maas se Yuhanis
le tekan noan, "Ama guru nangan neta tam lo ka? Atuling man in nuting
ama se palun Yordan halin nua, man ama tek noan, Un nam mo Kristus
sa, kon sarain atuli! Ta muik in maa bus el kita li pait lo ka! Lole totoang
atuli li taan in laok bus el Una lua sii kam!"
27 Yuhanis situs noan, "Elia! Etan Ama Lamtua Allah in ne sorga ku sai
lalan bel atuli li lo kam, atuli li tao nal saa lo. 28 Mi esan ming son, auk
tek langa-langa noan, 'Auk niam Kristus man kit in natang-natang nga lo.
Mo Ama Lamtua nutus auk maang muna le sai lalan bel Kristus!'✡
29 Naleta el, bikloeb in mana le sapa ki niam mo muik un bihatan. Mo un
tapa man in dil nol una ka, dalen kolo isi nikit un ming biklobeng in mana
le sapa na fala ka. Yesus nam banansila el biklobeng in le sapa ka. Nol auk
niam tuladang el Un saksin man aa deng Una. Undeng na, le auk daleng
kolo isi. 30 In muun dui ka, Un musti daid atuil tene taplaeng, molam auk
musti senet le daid atuil ana."

Atuling man in niu maa deng sorga ka

31 Yuhanis tupang napiut un in aa ka noan, "Un niu maa deng Ama
Lamtua Allah in ne apan-dapa kua, tiata Un tene dui deng totoang. Mo
auk suma deng apan-kloma kia, tiata auk banansila el totoang atuil in ne
apan-kloma ki ngias. Auk aa deng dais lelo-lelon se apan-kloma kia. Mo
Atuling man in niu maa deng Ama Lamtua in ne apan-dapa kua ka, muun
dui deng totoang. 32 Ta Un tek deng asa man Un esa in neta, nol in ming
son nas. Mo atuli li sium asa man Un in tek son nas lo. 33 Eta atuli sium
asa man Atuling in deng dapa ku in teka ngas sam, un kon tulu taad son
noan, Ama Lamtua in aa ka toma. 34 Atuling man Ama Lamtua in niung
maa ka, Un tek deng Ama Lamtua Allah in hida ka. Undeng Ama Lamtua
bel Un Koo la son, nol muik tahan in pesa lo. 35 Lole Ama in ne sorga ku,
neka-namnau Un Ana ka isi. Nol Un sao totoang nas se Un Ana ka ima.✡
36 Tiata atuil in parsai se Aan na ka, haup in nuli man hidi nutus taan lo
ka. Mo atuil in parsai se Un lo, nol tao muid Un in hida ka lo ngas, haup
in nuli lo, hidim Ama Lamtua Allah tulu Un in komali ka tutungus, nol
hukung one."

4

Lamtua Yesus nahdeh nol bihata mes se propinsi Samaria

✡ **3:23-24** Matius 14:3; Markus 6:17; Lukas 3:19-20 ✡ **3:28** Yuhanis 1:20 ✡ **3:35** Matius 11:27; Lukas 10:22

1-2 Etan kit sukat Yuhanis nol Yesus sam, Yesus ima-ii las sarain nal atuli
mamo dui. Yesus esa sarain atuil lo, mo in sarain atuli ka Un ima-ii las.
Nikit Yesus taan son noan, atuil deng partei agama Farisi la ming le oen
sarain nal atuli mamo dui, 3 kon Un nol Un ima-ii las le lakos nang dale
Yudea, halin pait propinsi Galileas. 4 Mo oen musti laok muid propinsi
Samarias muna le, halas-sam oen bisa lakos lius propinsi Galileas. 5 Oen
lakos lius kota mes se propinsi Samaria, ngala Sikar. Maan na dadani nol
dale man upung Yakob in bel un ana Yusuf fa.✡ 6-8 Se na, muik ui in kali
mesa, ngala 'ui Yakob'. Lelo ditu kon Yesus nol Un ima-ii las lakos lius se
las. Un nataka kam kae, tiata Un daad le tene se ui in kali na. Kon Un
ima-ii las nang Un sii se la, mo oen taam lakos sos in kaa se kota la.

Kon bihata mes deng kota la maa le naus ui se ui in kali na. Yesus nodan
un noan, "Bata. Auk nodan ku ui in ninu bubuit le."

9 Mo bihatang na nahkitu, lole taom atuil Yahudi las nakbuan nol atuil
Samaria las lo. Tiata un keket bali Yesus noan, "Hoe! Paap niam atuil
Yahudi. Mo auk niam atuil Samaria. Lam tasao le Paap nodan ui in ninu
se au lia?"✡

10 Yesus tekan noan, "Eta bata taan asa man Ama Lamtua Allah in le bel
totoang atuli lia ka, nol taan noan in nodan ui le ninu ni asii lam, taon
elola ko bata nodan bali ui deng Au. Le Auk bel ui man kil in nuli ka."✡

11 Bihatang na tek noan, "Papa, sapat in kait ase. Hidim ui in kali ni bolo
ki blatas isi. Paap haup ui in nuli na deng ola la? 12 Taon elola le Paap
uhu dui deng kit upun Yakob pa? Un man nang bel kaim ui in kali nia.
Nol un esa kon niun deng ui in kali nia. Un anan nas nol un aus-sapi las
kon niun deng ui nia."

13 Yesus situn noan, "Nangan ne! Atuil in niun deng ui nia ki, mam un
meen tuu pait. 14 Mo atuil in niun deng ui man Auk in le bele kia, un meen
tuu pait lo ka. Lole ui man Auk in bele kia, banansila el ui mata mes man
hobon puti. Ui na kil in nuil toma man hidi nutus taan lo ka."

15 Bihatang na tek noan, "Eta ela lam, Paap bel auk ui na tia, le auk
meeng ngi tuu bakun na, halin auk maa naus ui oe-oe se ni pait deken
tia."

16 Kon Yesus tadu noan, "Bata pait laok haman ku sapam ma, le halin
mi duam pait maam se nia."

17-18 Un siut Yesus noan, "Auk muik sapang lo."

Kon Yesus tek noan, "Baktebes, ku nole lo na. Lole ku saap net biklobe
at lima. Mo ku in nola halas ni kon, ku sapam lo."

19 Kon bihatang nga tek noan, "Inah! Halas-sam auk tana noan, Paap
niam mo Ama Lamtua mee-baha mes nia. 20 Auk le keket elia: kaim atuil
Samaria li upu kia-kaon nas todan-lahing Ama Lamtua Allah lam, se leten
Gerisim mia.* Mo mi atuil Yahudi lia lam, etan le todan se Ama Lamtua
Allah lam, totoang atuli li musti lakos se Yerusalem. Muid Papa lam, in
toma ka elola la?"

21 Yesus situn noan, "Bata parsai Auk in aa nia le, ta ni man toma. Kom
le todan Ama Lamtua se leten nua tam, se Yerusalem kon no, eta oras sa
maa lisu lam, oen duas muik nahin saa lo. 22 Mi atuil Samaria li taan
mamo deng mi in todan se asii ka lo. Mo kaim atuil Yahudi li taan mamo,
deng kaim in todan se Ama Lamtua Allah ka. Lole Un le pake kaim taung

---

✡ **4:5** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 33:19; Yosua 24:32 ✡ **4:9** Esra 4:1-5; Nehemia 4:1-2

✡ **4:10** Yermia 2:13; Sakarias 14:8; Yeskial 47:9 * **4:20** Leten Gerisim ma, dani nol iung Sikem, ne propinsi Samaria. Ne in dula dais Yunanin na, suma dul noan, "se leten ni". Mo atuil in tana ngas totoang tek noan, leten na ngala "Gerisim".

in sai lalan, halin atuli li haup boa-blingin deng oen in kula-sala ngas.
23 Mam eta oras sa maa lisu, in toma ka oras sa maa lius son, atuil man
in todan-lahing se kit Aman in ne sorga ku baktetebes sas, todan muid Un
Koo la, nol muid asa man in toma ka. Ta Ama in ne sorga kua, kom atuil
in todan-lahing Un tuladang ela ngas. 24 Undeng Ama Lamtua na mo, Koo.
Tiata atuil in todan-lahing se Una ngas, musti todan-lahing muid Un Koo
la nol muid asa man in toma ka."
25 Bihatang na tekan elia, "Auk taan son noan, Mesias le maa, atuli li
noken Un noan, 'Kristus' man Ama Lamtua Allah hid meman son le belen
maa ka. Mam eta Un maa lius son nam, taon elola ko Un tek bel kitas
totoang."
26 Yesus situn noan, "Na mo Auk son niang, man aa nol ku nia."
27 Aa hidi ela lam, Un ima-ii las pait maas lius deng kota lua. Oen herang,
lole oen ngat tam Un dehet nol bihatang Samaria mesa. Mo muik tahan at
mes lo kon, man keket bihatang na noan, "Ku le tao saa?" Nol muik tahan
in ketan Yesus lo noan, "Tasao le Tuang aa nol bihatang ni lia?"
28 Hidi na kon bihatang na lako nang soleng un kumbang nga se la, le
lako kota dalen. Kon un dehet bel atuil in se la ngas noan, 29 "Maa le ngat
soba-naan atuling ni le. Ta Un tek puting totoang asa man auk in lako-daek
net son nas. Tamlom Un niam mo Kristus, man Ama Lamtua hid son le
belen maa ka la?" 30 Kon atuli las putis deng kota la le lakos ngat Una.
31 Se dedeng bihatang nga in pait lako kota lua ka, Yesus ima-ii las hanet
Un noan, "Tuang Guru! Maa kaa napat le!"
32 Mo Un situs noan, "Auk muik in kaa son, man mi tanan lo."
33 Un ima-ii las ketan apa noan, "Elol nia le? Asii maa belen in kaa kia?"
34 Mo Yesus tekas noan, "Elia: Ama Lamtua Allah nutus Au le daek muid
Un in koma ka, nol lako-daek Un osa la didiin hidi. Na banansila el in kaa
mes taung Au. 35 Taom mi lakom lool klapa las, hidim nataka noan, 'Nate
bulan aat pait halas-sam nul ale la.' Hii ke? Ta Auk le tek mia. Eta mi ngat
babanan nam, halas ni klapa las mana in nulu son. Klapa las banansila el
atuil hut mamo nuas, man in maa bus el kita li kia. Oen mana hidi dalen
nas son, le parsai se Au. 36 Suma ela tuun lo, ta atuil in nulu, nol atuil in
tao nakbuan ale las se maan in pesang nga, mulai sium oen in hapu ngas
son. Oen nam banansila el atuil in tulu lalan, halin atuli li parsai se Ama
Lamtua Allah, le haup in nuil toma, man hidi nutus taan lo ka. Nini ela
lam, atuil in soko-hai ngas, nol atuil in nui-nole ngas, leo-leo dalen kolo.
37 Atuli li tek noan, 'Atuli mes man soko-hai bini la, mo atuil didang man
tao nakbuan isin nas.' Na toma. 38 Auk nutus mi son le laok tao nakbuan
in hapu deng atuil didang ngas in dake ka. Meman in dake na mi lo, mo
mi man haup ontong deng oen in susa-kae ka."
39 Oras na, muik atuil Samaria mamo se kota la parsai se Yesus, undeng
bihatang na in dehet noan, "Un tek puting totoang asa man auk in tao net
son nas." 40 Hidim nikit oen maas se Yesus sa, oen nodan Un noan, "Tuang
daad nol kaim se ni tuun tia." Kon Un daad tahang se la lelo dua.
41 Nol muik atuli hut mamo dui pait, parsai se Una, undeng Un in dehet
ta. 42 Kon oen tek bihatang nga noan, "Lahin kaim suma ming ku in dehet
ta tuun. Mo halas ni kaim parsai Una, undeng kaim ming esan deng Una.
Kaim taan baktetebes noan, Atuling nia, man bel kit totoang boa-blingin,
deng kula-sala man kit lako-daek son se apan-kloma kia ngas."

Lamtua Yesus tao banan pegawing mes ana deng un ili la

43 Yesus nol Un ima-ii las daad tahang lelo dua se kota Sikar hidi kon, oen
lakos napiut bus el propinsi Galileas. 44 (Oe mesan na, Yesus aa net noan,

“Ama Lamtua Allah mee-baha las se oen ingu-mana esan nam, Atuli li kom
in todan one lo.”)✡ 45 Hmunan nu fesat Paska lo bii kam, atuil Galilea las
hut mamo lakos son se kota Yerusalem, le muid leol tene Paska se luas.
Tiata oen net totoang asa man Yesus in tao se Yerusalem mas. Undeng na
le, nikit Un pait lako Galilea, kon oen sium Un nol babanan.✡ 46 Hidi nam
Yesus nol Un ima-ii las lakos napiut pait se iung Kana, ne propinsi Galilea.
Un tao net ui la le daid anggor se iung na.

Dedeng na muik pegawi mes se kota Kapernaum. Un ana biklobe la
heda.✡ 47 Nikit pegawing nga ming haup noan, Yesus pait deng propinsi
Yudea le maa ne propinsi Galilea lolen son, kon un saek lako el Kana,
le nuting Yesus. Tutnalan kon, un nodan nakekeon Yesus le niu laok tao
banan un ana ka. Undeng un ana ka le mate ka.

48 Yesus tek pegawing na noan, “Etan mi net Auk in tao taad herang
bili-ngala ki lo kam, mi dai parsai se Auk lo!”

49 Pegawing na siut noan, “Tuang. Tulung maa nanapat le. Eta lo kam,
auk anang ngi mate son nia.”

50 Kon nam Yesus tek un noan, “Ku pait tia. Ta ku anam ma nuli.”

Kon un pait meman, undeng un parsai Yesus in teka ka. 51 Un bii se
lalan nam, un atulin in dake ngas maas tutnaal un le tekan noan, “Paap
sus bakun tia, ta paap ana ka nuli.”

52 Kon un keket oen noan, “Un banan diuk ila ka?”

Oen situn noan, “Laih leol-ditun, diuk mesa ka, un apa ka in otot ta
blingin meman.” 53 Kon pegawing na nangan net noan, un ana ka in banan
son na, tom nol oras Yesus in tekan noan, “Ku anam ma nuli.” Tiata un
nol un uma isin nas parsai se Yesus.

54 Nia ki taad herang oe dua la, man Yesus taon se oras Un in puti deng
propinsi Yudea, le lako bus el Galilea ka.

5

Lamtua Yesus tao banan atuling hlukut-hkait mes se ui in nangen Betesda la

1 Hidi nam, atuil Yahudi las muik leol tene mes pait. Tiata Yesus nol
Un ima-ii las lakos se Yerusalem. 2 Dadani nol hnita in ngaal Hnita Lae-
blai ka, muik ui in nangen mesa, man muik teras lima. Se dais Aram
mam, ui na ngala ‘*Batesda*’.* 3 Taom muik atuil ili mamo natang se teras
nas. Tuladang el: atuil tedo, atuil hlukut-hkait, nol atuil in haup ili koed-
ngasing didang ngas. [Oen se na, le natang blinga lam ui la kob-kabo. 4 Ta
oe mesa-mesam, Ama Lamtua ima-ii deng sorga taam lakos se ui na, le tao
ui la halin heheon. Eta asii man tama muna se ui na dalen nam, un ili la
banan meman.]†

5 Se na, muik atuli mes iil taun buk tilu beas palu son. 6 Nikit Yesus ngat
net atuling na nini se la kon, Un taan noan atuling na in ili ka nesang son,
ta Un ketan noan, “Kaka! Ku kom le banan ne?”

✡ **4:44** Matius 13:57; Markus 6:4; Lukas 4:24 ✡ **4:45** Yuhanis 2:23 ✡ **4:46** Yuhanis 2:1-11

* **5:2** Muik in dula deng dais Yunanin tenga las dul ‘Betesda’, tenga ka dul ‘Betsata’, nol tenga las pait dul ‘Betsaida’. Hnita Lae-blai la kon muik dulan ne *Nehemia* 3:1,32: 12:39. Kota Yerusalem ma muik hnitan mamo in taam laok el kota la. Hnita kas memesam nonool un nahin. Hmunan hesa ku oen pake Hnita Lae-blai nia, le halin lae-blai las tamas muid na. † **5:4** In teka-teka mo kurung dale nia ki, muik ne in dula deng dais Yunanin man banan dui nol blaan dui ka lo.

7 Un siut noan, “Auk kom isi Tuang. Mo un in daat ti, eta ui la heheon
son nam, muik atuli in kok tamang auk laok el ui la lo. Eta auk siing elia
lam, auk laok nal lo, ta atuil tenga las man tamas muna deng au.”
8 Kon Yesus tadu un noan, “Haung dil tia! Lul ku nehe ka le pait tia.”
9 Yesus aa hidi ela kon, atuling na banan meman. Un hangu le kat un nehe
ka, le pait lako.
Atuling na banan, tom nol atuil Yahudi las leol in kohe-kanas sa. 10 Tiata
tene-tene deng atuil Yahudi las tek atuling in halas-sam banan na noan,
“Hoe! Ku tana tam lo ka? Leol neot ni, leol teen in dake. Muid kit atorang
agama lia lam, boel atuli in haal un nehe ka ela lo, ta na ngala ka noan
dake!”✡
11 Un siut noan, “Idah! Papas totoang komali deken. Ta Atuling in tao
auk le banan na, man lok auk noan, ‘Lul ku nehe ka, le lako tia.’ ”
12 Kon oen ketan un noan, “Hoe! In tadu ku le haal ku nehe kia ka, asii
la?”
13 Mo atuling in halas-sam banan na taan Yesus lo. Tiata Yesus puit lako
ete-ete, undeng muik atuli hut mamo se na.
14 Nesang lo kon, Yesus nahtom atuling na se Um in Kohe-kanas Tene ka
kintal la dalen. Kon Yesus tekan noan, “Hii ke! Halas ni ku banan son. Tao
kula-sala bakun na, le halin ku tom in daat dui hihidi ka deken.”
15 Kon atuling na lako nuting tene-tene deng atuil Yahudi las le tekas
noan, “Atuling in tao banan au ka, ngala Yesus.” 16 Tiata kilan deng leol
neot na, oen mulai daek dadaat saol Yesus, lole Un tao atuli li le banan,
tom nol leol in kohe-kanas.
17 Mo Yesus tekas noan, “Elia: Auk Amang ngu teen tahan in dake lo.
Tiata, Auk kon in dake ki laok napiut.”

Lamtua Yesus hao noan, Un nam Ama Lamtua Allah Ana

18 Muid atuil Yahudi las tene-tenen nas in nangan nam, Yesus kaliut oen
atorang leol teen in dake ka. Tiata oen nuting lalan mumuun dui pait, le
halin keo tele Una, undeng Un in tek noan, Un Ama ka mo Ama Lamtua
Allah ka. Ta Un in aa ela na, Un nikit Un apa ka banansila el Ama Lamtua
na.
19 Mo Yesus tek oen noan, “Baktebes! Auk tek mi meman elia, etan deng
Auk apang ngi esa kam, Auk daek nal muid auk in koma ki lo. Molam
Auk nia mo Ama Lamtua Allah Ana. Undeng na, le Auk suma daek muid
asa man Auk Amang nga in dake ka. Auk net Auk Amang nga daek saa
lam, Auk kon daek muid ela. 20 Auk Amang in ne sorga ku neka-namnau
Auk isi, lole Auk niam Un Ana kam. Un kon tulu bel Auk Un in dake ngas
totoang. Mam Un le tulu bel Auk dasi-dais man muun dudui pait tas, le
halin mi herang-herang. 21 Auk Amang ngu tao atuil in mate ngas le nulis
pait. Ela kon, mam Auk bel in nuli baktetebes se asii tuun, muid Auk in
koma ka. 22 In toma ka elia: Paap esa nutus le hukung atuli li lo. Mo Un
sao totoang nas bel Au, ta Auk niam Un Ana. Tiata Auk man nutus noan,
atuli li daek toma, tamlom lo ka. 23 Auk Amang nga in koma ka totoang
atuli li todan Au, banansila el oen in todan Una ka kon. Ta atuil in dai
todan Auk lo ka, un kon dai todan Auk Amang man in nutus Au ka lo.
24 Auk in teka ni tom baktetebes. Atuil in hii-ming Auk in teka-teka ngas,
hidim parsai noan Ama Lamtua Allah man nutus Au ka, mam un haup in
nuil toma, man hidi nutus taan lo ka son na. Ama Lamtua hukung un pait
lo ka. Ta atuling na holoat deng hmate ka son, le tama daid atuil in nuil
napiut nol Ama Lamtua. 25 Baktebes! Auk tek mi meman. Oras sa maa

✡ **5:10** Nehemia 13:19; Yermia 17:21

dadani son, na kilan deng halas nia, le atuil in mate ngas ming Auk falang ngia. Ta atuil in ming nol sium Auk in teka-teka ngas mam haup in nuli, man toma ka. 26 Totoang in nuli ki maa deng Auk Amang ngua. Auk haup in nuli deng Una, nol Un kon bel Auk kuasa le halin Auk bel atuli li in nuli. 27 Un kon bel Auk hak nol kuasa, le nutus in hukung, taung totoang atuli lia, undeng Auk niam Atuling Baktetebes sa. 28 Mi herang deken, ta nahabubuit pait tam, totoang atuil hmate kas, ming Auk falang ngia. 29 Mam oen nulis pait, hidim putis deng oen utun nas. Atuil man hmunan nu lakodaek in banan na, mam haup in nuil toma, man hidi nutus taan lo ka. Mo atuil man hmunan nu lako-daek dadaat ta, tom in hukung napiut.”✡

Muik atuli mamo tek langa-langa deng Lamtua Yesus in dake ngas

30 Yesus dehet tapnaeng noan, “Etan Auk ming deng Auk Amang ngu lo bii kam, Auk lako-daek nal saa lo. Etan Auk ming hidi son halas-sam Auk nutus atuli li dasi las. Tiata asa man Auk in nutus sas toma. Undeng Auk daek muid Auk in koma ki esang lo, molam daek muid Auk Amang ngu in koma ka. Lole Un man nutus Au!

31 Etan suma Auk siing man tek deng Auk apang ngia lam, Auk in aa ni muik peke lo. 32 Molam muik atuil didang, man tek langa-langa deng Au. Nol Auk tana le oen in tek deng Au ka, toma. 33 Mi nutus net atuli li le laok keket Yuhanis in Sarain Atuli ka. Kon un tek nol in toma deng Au.✡ 34 Molota Auk parlu atuli in aa bel Au lo. Molam Auk tek nuting mi dais nias, le halin mi haup nal boa-blingin deng mi in kula-sala ngas. 35 Yuhanis in aa na, banansila el hadut mes man langa ka kaloe. Eta un langa ka kaloe nabale lam, mi dalen kolo.

36 Molota Auk muik Saksi mes man uhu dui deng Yuhanis, man aa nol in toma deng Au. Na ka, Auk Amang in ne sorga ku, man sao bel Auk osa mamo son, le Auk lako-dakes didiin hidis. In lako-dakeng nias man tulu taad noan, Auk Amang ngu man nutus Au la. 37 Un man nutus Au, nol Un man aa in toma deng Au. Mi esan ming net Un fala ka tamlom net Un hnika-tuladang nga lo bii.✡ 38 Ama Lamtua in Teka-teka ngas nulis ne mi dalen nas lo, undeng mi parsai noan Un man nutus Auk lo. 39 Mi kom in pres Ama Lamtua Buk Niu ka nol babanan, undeng mi nangan noan se na lam, mam mi haup lalan in nuil toma man hidi nutus taan lo ka. Molota in dula nas tek deng Au. 40 Mo mi dai maa bus Auk le tamam daid Auk atulin, halin nam mi haup nal in nuil toma man hidi nutus taan lo ka lo.

41 Auk nuting le atuli nikit-nikit Auk lo. 42 Mo Auk taan parsis mi dalen nas, noan mi muik in namnau Ama Lamtua Allah lo. 43 Auk maang se apankloma kia, undeng Auk Amang ngu man kil kuasa le nutus Auk maang nga. Mo mi sium Auk lo. Molota eta atuil didang, maa nini un in kuasa ka esa kam, mi sium un babanan. 44 Mi mesa-mesam kom in naka apan. Mo taan le Ama Lamtua Allah naka mia tam lo kam, mi tiu-hii lo. Molota Un nam mo Ama Lamtua! Muik didang pait lo. Tiata eta mi toe muid Un lo kam, taon elola le mi haup in parsai Una kia?

45 Nangan noan, Auk man bel kula mi se Auk Amang ngu sila deken. Ta in bel kula mia ka, upung Musa. Molota mi nahlae se una, undeng un man bel mi Ama Lamtua Atorang ngas. 46 Eta mi parsai baktetebes se Musa lam, taon elola ko mi parsai Auk kon. Lole un dul deng Au lam. 47 Mo undeng mi parsai baktetebes se asa man un in dula ka lo, tiata taon elola le mi parsai asa man Auk in aa kia? Lo, ta lo?”

✡ **5:29** Danial 12:2 ✡ **5:33** Yuhanis 1:19-27; 3:27-30 ✡ **5:37** Matius 3:17; Markus 1:11; Lukas 3:22

6

Lamtua Yesus nalo atuli lihu lim lisi
(Matius 14:13-21; Markus 6:30-44; Lukas 9:10-17)

1-4 Atuil Yahudi las leol tene ‘Paska’ la dadani son. Kon Yesus nol un
nenan nas lakos se tubu Galilea halin na. (Tubu na ngaal didang nga,
‘tubu Tiberias’.) Atuli mamo lakos muid Un se las, undeng oen net tada-
taad herang man Un in daek son, se oras Un in tao atuil ili las le banan
na. Lius se tubu ka halin na kon, Yesus nol Un ima-ii las saek lakos leten
ana mesa. Le oen daad se las.
5 Nikit Yesus tinang ngam muik atuli mamo maas nakbua, kon Un ketan
Un ima-ii las at mesa, ngala Filipus noan, “Kit sos haup in kaa se ol le halin
kit nalo atuil nias sa?” 6 Yesus taan meman asa man Un le tao ka son. Mo
Un aa ela, le sukat naan Filipus.
7 Kon Filipus situn noan, “Idaah! Tukang mes daek lelo ngatus dua kon,
un gaji la nol le sos ruti taung atuil nias totoang lo! At mesa lam, haup
ruti teben ana mes tuun kon no, nol lo!”
8 Hidim Yesus ima-ii las at mes pait, ngala Anderias, na Simun Petrus
palin na, tek Yesus noan 9 “Papa! Tana-ana mes mo ni kil ruti bua lima
nol ikan dua. Mo taon elola ko nas nol le nalo atuil hut mamo nias lo!”*
10 Se la, muik bluan mamo. Ta Yesus tadu Un ima-ii las noan, “Tekas le
oen totoang dada.” Kon oen dada. Dedeng na atuli mamo isi! Biklobe las
siis kon, nataka le atuli lihu lima.
11 Hidi nam Yesus kat ruti nas, le nodan mamo se Ama Lamtua. Hidim
Un beles laok se Un ima-ii las, halin oen laok bating bel atuil hut mamo
nas. Oen kon bating beles ikan nas. Oen totoang kaa le didiin silis.
12 Nikit oen totoang kaa hidi le silis kon, Yesus tadu Un ima-ii las noan,
“Tao nakbuan in kaa lisin nas, le halin nam soleng parsum deken.” 13 Tiata
oen kat nakbuan in kaa lisin deng ruti bua lim nas, didiin nisi inu fuli
hngul dua.
14 Nikit atuil hut mamo nas net taad herang man Yesus in tao na kon, oen
tek apa noan, “Idah! Un niam taon elola ko, Mee-baah man Ama Lamtua
in hid meman son le belen maa ka.” 15 Yesus tana noan atuil hut mamo
nas le dising Una, halin daid lahi. Tiata Un haung lako deng maan na, le
saek lako katang dui pait se leten ana mes dapa, halin nam Un sii se la.

Lamtua Yesus laok deng ui dapa
(Matius 14:22-33; Markus 6:45-52)

16 Nikit lelo la dene son kon, Yesus ima-ii las niu lakos se tubu ka.
17 Hidim oen saek lui mesa, le tuku-bes lakos kota Kapernaum, ne tubu ka
halin na. Oen in tuku-bes le lakos sa, mitang son, mo Yesus maa nakbuan
nol oen lo bii. 18 Oras na kon tubu ka len, lole angin na muun isi. 19 Yesus
ima-ii las tuku-bes nataka le kilu lim son, halas-sam oen ngat net Un laok
deng ui dapa. Un laok maa dadani nol oen lui la kon, oen lii isi. 20 Mo
Yesus tekas noan, “Hoe! Lii deken! Ta ni Au.” 21 Undeng na, oen lii pait
lo. Hidim oen in tao ka le Un sake lui dapa, halin leo-leo nol one. Mo oen
taan lo, molota lui la lako lius son ne onan man oen in le lako ka.

Atuli las nuting Lamtua Yesus

22-24 Ola ka, atuil hut mamo nas nabael se tubu ka halin na. Se maan
Yesus in nodan mamo se Ama Lamtua Allah, hidim nalo one ka. Oen tana

---

* **6:9** In dula dais Yunanin esa ka dul noan, oen daek ruti ni deng *krithinos*. Alkitab dais Blain na dul noan, ‘jelai’. Un beas sa el masin na.

noan, lahin suma lui mes sii se la. Hidim Yesus ima-ii las pake lui na son, le lakos nang soleng maan na. Mo Yesus saek lui na leo-leo nolas lo.

Oen nangan ela mamasu lam, lui didang ila lo deng kota Tiberias maas nauh se maan na. Ta nikit atuil hut mamo nas taan noan, Yesus nol Un ima-ii las muik ne maan na lo son kon, oen saek lui didang in se la ngas, le lakos nuting Yesus se kota Kapernaum, se tubu halin nua.

Lamtua Yesus banansila el Ruti man kil in nuli ka

25 Oen tutnaal Yesus se tubu ka halin na kon, oen keket Un noan, “Tuang
Guru! Tuang maa lius se ia blingan na?”

26 Yesus situs noan, “In toma ka elia: mi nuting Au, undeng mi in net
tada-taad herang nga lo. Molam mi nuting Au, undeng Auk bel mi le kaa
didiin silim. 27 Hii babanan ne! Daek le suma haup kakaat man mam
daat ta deken. Molam in banan dui ka, mi daek le haup kakaat in tahang
napiut, man kil in nuil toma hidi nutus taan lo ka. Ta Auk niam mo Atuling
Baktetebes sa. Auk man bel mi in nuli na. Lole Auk Amang in ne sorga ku
sao bel Auk hak na son.”

28 Kon oen ketan Un noan, “Etan ela lam, kaim musti tao elola, le halin
kaim lako-daek nal Ama Lamtua osa la la?”

29 Yesus tekas noan, “Ama Lamtua in dake ka elia: mi musti parsai se
Au. Ta Ama Lamtua Allah man nutus Au.”

30 Kon oen ketan Un pait noan, “Paap le tulu taad herang elola, le halin
kaim neta, nol parsai se Papa la? Hidim Paap le tao asa pait bel kami la?
31 Tuladang el kit upu kia-kaon nas in kaa ruti *manna* se epe kua ngas. Ta
ne Ama Lamtua Buk Niu ka, muik in dula noan, ‘Un bel oen ruti in niu
deng apan nua, le oen kaa.’ ”✡

32 Yesus tekas noan, “Auk in teka ni tom baktetebes, elia: hmunan nu
upung Musa, man niung ruti na deng apan nu le bel mi upu kia-kaon nas
lo. Molam in bel ruti na maa ka, Auk Amang in ne sorga kua. Halas ni
Un kon dulu bel mi ruti deng apan nua. Molam ruti na, Ruti in toma man
tahang tutungus sa. 33 Ta ruti in deng Ama Lamtua ni, man niu maa deng
sorga nol kil in nuli bel atuil in se apan-kloma kia ngas.”

34 Kon nam oen nodan Un noan, “Tuang! Elam bel kaim ruti na tutungus
le!”

35 Kon Yesus tekas noan, “Ruti na mo Auk niang. Ta Auk man kil in nuil
toma ka. Tiata atuil in tama le daid Auk atulin na, lubu pait lo! Nol atuil
in parsai se Au ka, meen tuu pait lo!

36 Mo Auk tek net mi son noan, mi net Auk son kon no, mi parsai Auk
lo nabael tuun. 37 Molota totoang atuil man Auk Amang ngu in huil nal
son, le daid Auk atulin nas, mam maas se Au lia. Nol eta muik atuli in
maa se Au lia kam, taon elola ko Auk nulut soleng lo. 38 Ta Auk niu maang
deng apan nua. Auk maang le lako-daek muid Auk Amang ngu in koma
ka, undeng Un man nutus Au. Tiata eta daek muid Auk in koma ki tuun
nam, Auk tade lo. 39 Nol Un in koma ka elia: deng totoang atuil man Un
huil nal son, le daid Auk atulin nas, Auk musti abut nakbuas totoang, boel
nang le mes kon ilang deken. Mo mam se leol kiamat tia lam, Auk musti
bel oen le nulis pait. 40 Banansila el apin Auk in teka ka, Auk Amang ngu
in koma ka le, totoang atuil in taan Au, nol parsai se Au ngas, haup in nuil
toma man hidi nutus taan lo ka. Hidim mam se leol kiamat tia lam, Auk
bel oen le nulis pait.”

✡ **6:31** Dehet in Puit deng Dale Mesir 16:4, 15; Buk in Naka-nahalit 78:24

41 Kon nam atuil Yahudi las tene-tenen nas mulai kaen nol Yesus, undeng
Un in tek noan, “Ruti in deng Ama Lamtua lua ka, mo Au, man niu maang
deng sorgang.”
42 Oen aa nol apa noan, “Elol son nia le? Atuling ni Yesus, ama Yusuf
ana ka, ta lo? Kaim taan Un ina-aman nas. Mo taon elol le Un tek noan,
‘Auk niu maang deng sorga ngia’? Hapun se ola na?”
43 Yesus tekas noan, “Hoe! Teen in hmumemen na tia! 44 Auk Amang in
ne sorga ku man nutus Auk le maang se iang. Muik tahan atuli in maa se
Au lia lo, eta Auk Amang ngu man nolan lo. Hidim, mam se leol kiamat
tia lam, Auk beles le nulis pait. 45 Ama Lamtua mee-baah hmunan nuas
dul son elia, ‘Ama Lamtua Allah le tui atuli li totoang.’ Tiata totoang atuil
in hii-ming se Ama in ne sorga kua, nol tui deng Una ngas, maas se Au lia,
le daid Auk atulin.✡ 46 Auk man niu maang deng Ama Lamtua Allah lua.
Tiata suma Auk siing man net Una. Muik tahan atuil didang lo, man net
Ama in ne sorga ku, sil nol sila.
47 Auk in teka ni tom baktetebes! Atuil in parsai se Au ka, mam haup in
nuil toma man hidi nutus taan lo ka. 48 Ta Auk niam Ruti man kil in nuli.
49 Hmunan nu mi upu kia-kaon nas kaa ruti *manna*, se oras oen in laok
papmes epe kua ngas. Oen kaa ruti na kon no, mam oen mates. 50 Mo Ruti
man in niu maa deng sorga hahalas nia ki, kisa. Ta totoang atuli li boel
kaan. Un nahin na noan, totoang atuil in parsai se Au ngas, mam bakisan
deng Ama Lamtua Allah pait lo ka. 51 Ta Auk niam Ruti man kil in nuli,
man niu maang deng sorgang. Eta mam Auk mateng ngam, Auk sao Auk
apang ngi le totoang atuil in se apan-kloma ki ngias haup in nuli. Atuil in
kaa Ruti na ka, haup in nuil toma man hidi nutus taan lo ka.”
52 Ming ela kon, tene-tene deng atuil Yahudi las tek apa noan, “Idah! Un
aa asa na le? Taon elola le Atuling ni bel Un apa ka le, kit kaan nia?”
53 Kon Yesus tek oen noan, “Auk in teka ni toma: Auk niam Atuling
Baktetebes sa. Atuil man in kom le nuil toma ka, musti butu-kil nol Au.
Tiata eta mi kaa Auk boang ngi lo, nol mi niun Auk dalang ngi lo kam,
in nuil toma ka muik se mi lo.† 54 Ta atuil in kaa Auk boa ngia, nol niun
Auk dalang ngia ka, haup in nuil toma man hidi nutus taan lo ka son na.
Hidim, mam se leol kiamat tia, Auk kon bel un in nuli napiut. 55 Ta in
kaa man toma ka, mo Auk boa-sising ngia. Nol in ninu man toma ka, mo
Auk dalang ngia. 56 Tiata atuil in kaa Auk boa-sising ngia, nol niun Auk
dalang ngia ka, nuli butu-kil nol Au, nol Auk kon butu-kil nol una. 57 Ama
in ne sorga ku man nutus Au, Un nuli baktetebes. Nol Auk kon haup in
nuil toma ka deng Una. Undeng na le atuil in kaa Auk boa-sising ngia ka,
kon haup in nuil toma ka deng Au. 58 Hmunan nu mi upu kia-kaon nas
kaa ruti *manna*, man niung deng apan nua. Oen kaa ruti na kon no, mam
oen mates. Mo ruti man in niu maa deng sorga hahalas nia ki, kisa. Tiata
atuil in kaa ruti nia ki, mam haup in nuil toma ka.”
59 Yesus tui dais nias se atuil Yahudi las um in kohe-kanas mes se kota
Kapernaum.

Atuli mamo hoen apan deng Lamtua Yesus

60 Muik atuli mamo man muid Yesus. Mo nikit oen ming Un in tui ela
ka kon, atuli teng aa noan, “Un in tui na ngele isi! Asii man sium nal in
tui na lia?”

✡ **6:45** Yesaya 54:13 † **6:53** Lamtua Yesus in aa noan kaa Un boa ka, nol niun Un dala ka ka, nahin na elia, atuli li musti parsai se Una, hidim butu-kil nol Un tutungus. Ngat se *Yuhanis* 6:40.

61 Mo Yesus taan oen in hmumemen nol apa ela ka, kon Un ketan oen
noan, “In tui ni tao mi le susa le? 62 Lam salolen le eta mam mi net Au,
Atuling Baktetebes nia, saek lakong pait se uang, se Auk maan hmunan
nua la?
63 Ama Lamtua Koo la man kil in nuil toma ka. Atuli li aap-ina ki kil nal
in nuil toma na lo. Mo Auk in Teka-teka ngas butu-kil nol Ama Lamtua
Koo la. Tiata in Teka-teka nas kon, kil in nuil toma bel atuli lia. 64 Mo teng
deng mia la parsai se Auk lo.”
Yesus aa ela, undeng Un tanan son deng lolo hmunan nua, le asii man
parsai se Un lo, nol mam asii man hee soleng Una. 65 Hidim Un aa tapnaeng
pait elia, “Undeng na le Auk tek mi son noan, Auk Amang in ne sorga ku
musti sai lalan bel atuli li le, halas-sam oen haup in tamas le daid Auk
atulin.”
66 Kilan deng dedeng na, muik atuli mamo deng Un nenan nas hoen
apan deng Una, nol oen dai muid Un pait lo. 67 Kon Yesus ketan Un ima-ii
at hngul dua kas noan, “Mi elola? Mi le hoen apan deng Auk kon ne?”
68 Mo Simun Petrus siut noan, “Papa! Kaim laok bus el asii lolen na?
Muik atuil didang pait lo, man bisa tek kaim noan, taon elola le kaim haup
in nuil toma, man hidi nutus taan lo ka. Suma Paap sii! 69 Nol kaim parsai
Papa. Lole kaim taan son noan, Paap niam Ama Lamtua Allah Atulin Niu
ka.”✡
70 Yesus tek oen noan, “Auk huil nal mi atuli at hngul dua son. Mo
nangan ne! At mes deng mia li banansila el uikjale ka!” 71 Un in aa na, aa
deng Yudas, Simun Iskariot ana ka. Yudas na mo, at mes deng Un ima-ii
at hngul dua kas. Mam un man hee soleng Yesus.

7

Lamtua Yesus nol Un palin nas

1 Hidi na kon, Yesus nol atuil in muid Una ngas laok papmes propinsi
Galilea. Un dai laok papmes propinsi Yudea lo, undeng atuil Yahudi las
tene-tene in se Yerusalem mas, le keo tele Una. 2 Dedeng na, atuil Yahudi
las fesat in nui-nole, man oen noken noan, “Fesat Hlepe” maa dadani son.*
3 Kon Yesus palin nas tadu Un noan, “Banan dui ka, Kaka bok lako deng
nia, le lako el Yudea, halin atuil in muid Kaka se lua ngas kon, net nal
dasi-dais man Kaka in tao ngas. 4 Ta eta atuli mes kom le atuli hut mamo
net un in muun-tes sa lam, un boel tao buni-buni lo. Undeng Kaka tao taad
herang bili-ngala, tiata banan dudui ka, totoang atuli li net asa man Kaka
in tao nas!” 5 Un palin nas tekan ela, undeng oen esan kon, parsai Un isi
lo.
6 Mo Yesus situs noan, “Elia: halas ni Auk oras sa maa lius lo bii. Mo
eta mia lam, mi laok oras saa tuun kon sa-saa lo. 7 Atuil in se apan-kloma
ki ngias komali nol mi lo. Molam oen komali isi nol Au, undeng Auk tek
balang totoang oen in lako-dakeng ngas. Oen dalen nas nam daat isi. 8 Kit
leol tene agama la, maa dadani son. Tiata mi siim man saek lakom muna

---

✡ **6:69** Matius 16:16; Markus 8:29; Lukas 9:20 * **7:2** ‘Fesat Hlepe’ la, nesang nga lelo 8. Fesat na raem dui. Fesat na laok mamasu lam, atuil Israel las daad tahang se hlepe, man oen bangun-pii se oen uma las. Hleep na daid tada noan, hmunan nu oen upu kia-kaon nas kon, daad se hleep dalen, se oras oen in laok papmes epe nguas sa. Hleep na kon banansila el hleep man atuli li bangun-pii se klapa dalen, se oras in nui-nole ka. Les se *Dehet in Puit deng Dale Mesir* 23:16; *Atorang deng Tulu Agama las* 23:33-36, 39-43; *Dehet ulang deng Lalan in Nuli* 16:13-15; *Sakarias* 14:16-19.

Yerusalem. Ta Auk kom in lako lo bii, lole Auk oras sa maa lius lo bii.” 9 Aa
hidi ela kon, Un dada napiut se propinsi Galilea.

Lamtua Yesus muid leol tene agama Yahudi la

10 Mo oras Un palin nas lakos le muid atuil Yahudi las leol tene ka se
Yerusalem, kon Yesus laok mudis. Un lako mo huni-huni, le halin atuli
tanan deken. 11 Se oras leol tene in se Yerusalem ma, tene-tene deng atuil
Yahudi las nuting Una. Oen ketan bali apa noan, “Atuling na, ne ola ke?”
12 Atuli mamo hulu-hulu apa deng Una. Tenga las tek noan, “Un nam
mo atuil banan.”
Tenga las pait tek noan, “Loo! Un nam mo atuil in nole-lilung daat, man
kom in tipu-dai atuil hut mamo kas.” 13 Mo muik in aa langa-langa deng
Yesus lo, undeng oen lii tene-tene agama Yahudi las.
14 Se leol tene na hlala kam, Yesus tama lako se Um in Kohe-kanas Tene
ka, le tui atuli las se na. 15 Kon tene-tene deng atuil Yahudi las herang le
tek noan, “Atuling ni hkol mamo net el kit lo. Mo tasao le Un taan dasi
mamo isi eli lia?”
16 Kon Yesus tek oen noan, “Hii ke. Dasi-dais man Auk in tuing nias,
deng Auk esang lo, mo deng Ama man in nutus Au ka. 17 Atuil in tao muid
Ama Lamtua Allah in koma ka baktetebes sa, mam un taan haup noan,
Auk in tui ki maa deng Ama Lamtua baktetebes, tamlom maa deng Auk
siing nga. 18 Ta atuil in suma aa nini un in kuasa ka esa tuun na, un suma
kom in nuting ngala tukun. Mo atuil in le nikit atuling in nutus una ka
ngaal banan na, taon elola ko un aa nahlolo. Nol muik in nole-lilung lo.
19 Upung Musa bel Ama Lamtua Atorang ngas se mi son, mo mi tao mudis
lo. Tiata, tasao le mi nuting-nuting lalan le keo tele Au lia?”
20 Kon atuil hut mamo kas ketan noan, “Ku aa asa nia la? Tamlom Ku
tom uikjale ka? Asii man nuting lalan le keo tele Ku la?”
21 Kon Yesus situs noan, “Auk halas-sam tao taad herang mes se leol in
kohe-kanas sia, mo mi totoang holon nam seke. 22 Molota opa-opan nam,
mi kon daek se leol in kohe-kanas, tuladang el: upung Musa niung bel mi
atorang sunat ta noan, eta atuli hua aan biklobe lam, lelo palu lam musti
sunat tana-ana na. Leol neot na tom nol leol in kohe-kanas kon, mi musti
sunat una. (Mo muid in toma ka lam, atorang na, blalan dui upung Musa.
Lole Ama Lamtua Allah bel atorang na muna son, se upung Abraham).✡
23 Eta mi sunat tana-ana mes tom nol leol in kohe-kanas sam, na kaliut
upung Musa atorang nga lo, lam tasao le mi komali nol Au, undeng Auk
tao banan atuling hlukut-hkait ta tom nol leol in kohe-kanas sia? Tom
nol kit in nangan ni lo!✡ 24 Boel sukat atuli li undeng asa man mi in net
nol matan esa ka deken. Nangan blatas, le presas totoang nol babanan le,
halas-sam mi nutus sam toma.”

Lamtua Yesus nam, Kristus se?

25 Hidi nam muik atuli at ila lo deng kota Yerusalem ketan apa noan,
“Atuling nia ki, man oen nuting-nuting le noan keo tele ka, ta lo? 26 Wuih,
muun isi koo! Lole Un aa langa-langa se atuil hut mamo kas silan nam. Mo
muik tahan in tadu Un le ete lo. Muid mia lam, elola? Nataka le atuil in kil
kuasa ngas, taan noan Atuling ni, Kristus, man Ama Lamtua hid meman
son le belen maa ka, tam lo ka? 27 Amo elia: mam etan Ama Lamtua niung
Kristus maa kam, muik atuli taan Un in deng ol maa ka lo. Mo Atuling nia
lam, kit taan Un in deng ol maa ka son.”

✡ **7:22** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 17:10; Atorang deng Tulu Agama las 12:3 ✡ **7:23** Yuhanis 5:9

28 Dedeng na, Yesus tui atuil mamaus se Um in Kohe-kanas Tene ka kintal
la. Nikit Un ming atuli las aa ela kon, Un keket oen nini fala mumuun noan,
“Mi nangan noan mi taan Au, nol taan parsis Auk in deng ol maang nga
le? Auk maang se iang muding Auk in koma ki esa lo. Ta in nutus Auk le
maa ki, In Toma man in ne sorga kua. Mi taan Un lo. 29 Mo Auk taan Una,
lole Auk deng Una lu maang, nol Un man nutus Au lia.”
30 Hidi kon, oen soba-naan le daek Una. Mo muik tahan in daek nal Una
lo, lole Un oras sa maa lius lo bii kam. 31 Deng atuil hut mamo in se la
ngas, muik atuli mamo kon, man parsai se Una. Oen aa nol apa noan,
“Atuling ni tao taad herang mamo son. Tiata, eta Kristus maa kam, taon
elola ko Un tao nal muun dui deng Atuling ni lo.”

Oen tadu atuil le laok daek Lamtua Yesus

32 Se atuil hut mamo nas hlala ka, muik atuli at ila lo deng partei agama
Farisi. Oen ming haup atuli mamo hulu-hulu deng Yesus apa ka. Hidim
oen nol tulu agama Yahudi las tene-tenen nas, lok atuil in doh Um in Kohe-
kanas Tene ka ngas at ila lo, le laok daek Yesus.
33 Kon Yesus tek noan, “Auk oras in leo-leo nol mia ki, liis bubuit sii
son. Ta nesang lo ka kam, Auk pait lakong se Una, man in nutus Au kua.
34 Hidim mam mi nuting Au, mo mi tutnaal Auk lo. Lole Auk le lakong se
mana mesa, man mi muid nalan lo.”
35 Kon nam, tene-tene deng atuil Yahudi las, keket apa noan, “Nataka le
Atuling ni le lako bus el ola ka? Nol Un lako se maan ol man kit haup in
tutnaal Una lo kia? Un le lako huni se atuil Yahudi, in nuil holhising ne
negara likun nua ngas te? Tam Un le laok tui atuil in aa nini dais Yunanin
man ne ua ngas sa? Tamlom elola la? 36 Un in koma ka asa le Un aa noan,
‘Mi le nuting Au, mo mi tutnaal Auk lo.’ Nol ‘Auk le lakong se mana mesa,
man mi muid nalan lo’ kia?”

Ui man kil in nuli

37 Tom nol leol puis deng Fesat Hlepe la, man daid leol in tene dudui,
Yesus dil le aa mumuun noan, “Hii ke! Asii meen tuu kam, maa le niun se
Au lia!✡ 38 Eta muik in parsai Au kam, maa le ninu! Ta Ama Lamtua Buk
Niu ka dul son noan, ‘Ui man kil in nuli ka, mam lua puti deng atuil in
parsai ngas dalen nas.’ Hidim oen haup in nuil toma ka. Nini ela lam, oen
kon tulung atuil tenga las le haup in nuil toma na.”✡ 39 Yesus aa deng Ama
Lamtua Koo la na, undeng totoang atuil in parsai Yesus sas, mam sium Koo
na. Mo dedeng Yesus in aa ela ka, oen sium Koo na lo bii, undeng Ama
Lamtua nikit sakeng Yesus lapa-lapa lo bii.

Atuli las in nangan deng Lamtua Yesus sa bakisan

40 Atuil hut mamo in se la ngas, ming Yesus aa ela, kon nam atuli deeh
aa nol apa noan, “Taon elola ko, Atuling ni Ama Lamtua Allah mee-baah
man Un hid meman son deng hmunan nua ka!”✡
41 Tenga las pait tam tek noan, “Loo! Un niam Kristus, man Ama Lamtua
tulu meman son deng hmunan nua ka!”
Mo tenga las pait tam, kaen noan, “Ela lo! Ta Kristus nam atuil Galilea
lo. Toma, ta lo? 42 Ta ne Ama Lamtua Buk Niu ka, muik in dula noan, Un
nam laih Daud in hua-koet. Se maan didang kon, muik in dula noan, Un
nam atuil Betlehem, na laih Daud ingu la, ta lo?”✡ 43 Undeng na, le atuli

✡ **7:37** Atorang deng Tulu Agama las 23:36 ✡ **7:38** Yeskial 47:1-12; Sakarias 14:8; Nehemia 9:15, 19-20 ✡ **7:40** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 18:18-19 ✡ **7:42** Samuel dua la 7:12; Mika 5:2

las in nangan deng Yesus sa bakisan-bakisan. 44 Muik atuli at ila lo kon le daek Una. Mo oen brain daek Un lo.

Tene-tene deng atuil Yahudi las parsai Lamtua Yesus lo

45 Hidi na kon, atuil in doh Um in Kohe-kanas Tene man le daek Yesus sas, pait lakos se tulu agama Yahudi las tene-tenen nas, nol atuil Farisi las. Kon nam atuil tene nas keket oen noan, “Hoeh! Tasao le mi kil nol Un maa lo kia?”

46 Oen siut noan, “Idah! Muik atuli aa net banansila el Una la lo!”

47 Atuil Farisi las keket noan, “Hoe! Mi tom in tipu-dai kon son nam me? 48 Nangan ne! Ta kaim atuil Farisi lia, nol tene-tene kias totoang, muik in parsai Una lo. Ela ta lo? Etan atuil tene kas parsain lo kam, tasao le mi kom in parsai Una kia? 49 Atuil hut mamo in le parsai Una nias, taan Ama Lamtua Atorang nga lo. Ta mam Ama Lamtua in hukung one ka ngele!”

50 Mo se na kon muik atuling Farisi mesa, ngala Nikodemus. Un man lako dehet net nol Yesus duma-duman. Un keket oen noan,✡ 51 “Elola? Muid kit atorang agama lia lam, kit nutus atuling ni dasi la muna le, le? Tamlom kit musti ketan se un muna, le hii un in tao kula asa ka, halas-sam kit nutus un dasi la, la?”

52 Kon oen baet un noan, “Hoe! Ku niam atuil Galilea banansila el Una le? Olan ku laok pres Ama Lamtua Buk Niu ka muna le! Hidim les babanan le halin ku tanan noan, muik tahan Ama Lamtua mee-baha mes lo kon, man maa deng Galilea!”

Bihatang in nonga mesa

53 [Duman tukun nam oen bakisan apa, le mesa-mesam pait uma.†

8

1 Mo Yesus lako bus leten Saitun nua. 2 Ola oskaong mitang bii ka kon, Un tama lako se Um in Kohe-kanas Tene ka kintal la. Atuli hut mamo maas nakbua nol Una. Kon nam Un daad le tui one.

3 Un tui oen mamasu lam, guru agama at ila lo, nol atuil Farisi dehe, pel nol bihatang mes lako bel Yesus, undeng oen daken nol biklobe. Hidim oen dising bihatang na, le dil se oen totoang silan. 4 Kon oen tek Yesus noan, “Tuang Guru. Bihatang ni kaim daken, se oras un in nol biklobe mamasu ka. 5 Muik in prenta mes ne upung Musa Atorang nga, man tek noan, ‘Atuil in nonga ngas, musti pasang nini batu, didiin mates.’ Muid Tuang ngam, elola la?”✡ 6 Oen kiu soba-naan Una, le halin tao nahu Una.

Yesus situs meman lo, mo Un bubu le dul se dale ka nini Un hnanga ka. 7 Kon oen keket nakekeon Una. Tiata Un hangu dil le tekas elia, “Eta deng mia la muik in tao kula neta lo kam, un man pasang bihatang ni nini baut muna.” 8 Hidi nam Un bubu le dul pait se dale ka.

9 Nikit oen ming Un in tek ela ka kon, oen mae bali apan. Lole se oen dalen nas sam, oen tana noan, oen muik in tao kula kon. Tiata oen bokas mesa-mesa, kilan deng blalan nas muna, lako lius muda kas, didiin liis Yesus nol bihatang nga sii se la. 10 Yesus hangu dil pait kon, Un keket noan, “Hoe! Oen ne ola sa? Muik atuil didang pait man in le bel kula ku, nol hukung ku lo ke?”

11 Kon un siut noan, “Muik lo Papa.”

✡ **7:50** Yuhanis 3:1-2 † **7:53** Alkitab dais Yunanin man blaan dui nol banan dui ngas, dul dehet ni lo. Abad hngulu la, halas-sam dehet ni muik se in dula dais Yunanin nas. ✡ **8:5** Atorang deng Tulu Agama las 20:10; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 22:22-24

Kon nam Yesus tekan noan, “Auk kon hukung ku lo. Pait tia. Mo nangan. Tao kula pait bakun na!”]

Lamtua Yesus banansila el langa taung apan-kloma kia

12 Hidim Yesus aa nol atuil hut mamo kas pait noan, “Auk niam banansila
el langa bel atuil in ne apan-kloma ki ngias. Atuil man in muid Au ka, nuli
se mitang dalen lo, molam un nuli se langa man kil in nuil toma ka.”✡
13 Muik atuil Farisi at ila lo kaen noan, “Hoeh! Ku le daid saksi deng Ku
apam ma esa ke? Tom lo! Ta muid kit atorang ngia lam, atuil didang man
daid saksi taung atuli mesa, mo atuling na esa lo. Tiata kaim sium lo, nol
parsai Ku lo.”✡
14 Yesus situs noan, “Elia: Auk daid saksi taung Auk apang ngi esa kon
no, Auk in aa ki toma. Lole Auk tanan parsis le Auk daid deng ola, nol
Auk lakong bus el ola. Mi taan lo noan Auk deng ol maang, nol mam Auk
lakong el ola ka lo. 15 Mi sukat atuil nini hnukat atuli lia. Mo Auk nini
atuli li hnukat, le sukat atuil lo. 16 Eta Auk sukat atuli lia lam, Auk in sukat
ta toma. Lole Auk siing man sukat lo, mo Auk sukat nas totoang leo-leo
nol Auk Amang man in nutus Au ka. 17 Nadidingun deken. Ta dulan ne
mi atorang agama la noan, ‘Eta atuli at dua tek deng dasi la ka hnika mes
sii kam, na toma.’ 18 Tiata suma Auk siing man daid saksi deng Auk apang
ngi lo. Molam Auk Amang man in nutus Au ka kon, daid saksi taung Au.”
19 Oen ketan noan, “Ku Amam ma ne ola ka?”
Kon Yesus situs noan, “Mi taan Auk babanan lo. Tiata mi kon taan Auk
Amang nga lo. Ta eta mi taan Auk baktetebes sam, taon elola ko mi taan
Un kon.”
20 Nias totoang Yesus tekas se oras Un in tui oen se Um in Kohe-kanas
Tene ka ka, dadani se maan taom oen in tamang duit kolete ka. Mo muik
in daek Una lo, undeng Un oras sa maa lius lo bii.

“Mam Auk lakong se mana mesa, man mi muid nalan lo”

21 Yesus tek tapnaeng oen noan, “Mam Auk nang soleng mia, le lakong
se maan didang. Mam mi nuting Au, mo mi haup Auk lo, lole mi muik
hak in laok se maan na lo. Mam eta mi matem mam, mi lepa-haal mi in
kula-sala ngas nabale.”
22 Kon nam tene-tene deng atuil Yahudi las keket apa noan, “Un aa asa
nia le? Un le keo apa kia te? Lole Un tek noan, ‘Mi laok nal se maan na
lo.’ ”
23 Kon Yesus tek oen noan, “Mi deng dale kia, mo Auk deng dapa dudui
lua. Mi deng apan-kloma kia. Molam Auk niam deng apan-kloma ki lo.
24 Undeng na le apin Auk tek mi noan, mam eta mi matem mam, mi lepa-
haal mi in kula-sala ngas nabale. Lole mi parsai lo noan, Auk niam mo
Kristus man Ama Lamtua in belen maa son na lo, tiata eta mi matem mam,
taon elola ko mi lepa-haal mi in kula-sala ngas nabale.”
25 Kon oen ketan noan, “Hoeh! Ku niam asii la?”
Yesus siut noan, “Auk tek meman son deng lolo hmunan nua.* 26 Nol
muik dasi mamo, man Auk tek nalas undeng mia, mo mi in kula ka kon
mamo isi. Tiata Auk aa deng dais nas deken tia. Ta In nutus Auk maang
se nia ki, eta Un aa kam, suma aa in toma ka sii. Nol Auk tek atuil in se
apan-kloma ki ngias, deng dasi-dais man suma Auk in ming son deng Una

---

✡ **8:12** Matius 5:14; Yuhanis 9:5 ✡ **8:13** Yuhanis 5:31 * **8:25** Dais Yunanin in mo nia ki, muik nahin dua. Mesa la: ‘Auk tek meman son deng lolo hmunan nua.’ Mesan na pait: ‘Tasao le Auk aa nol mia la?’

ngas.” 27 (Un in aa nol one na, hai bus Un Ama in ne sorga kua. Mo oen
dait taan Un in aa ka nahin na lo.)
28 Kon Yesus aa tapnaeng noan, “Mam etan mi pauk holtiu Au, Atuling
Baktetebes ni se kai sangsuli lu dapang son, halas-sam mi tana noan, Auk
niam Kristus. Nol Auk tao sa-saa deng Auk apang ngi esa lo, molam Auk
suma tui dasi-dais man Ama in ne sorga ku in tui Auk son nas. 29 In nutus
Au ka kon, muik leo-leo nol Auk tutungus. Un nang Auk siing tatahan lo,
undeng Auk tao muid Un in koma ka tutungus.”
30 Oras Yesus tek deng dais nas sa, muik atuli mamo parsai se Una.

“Mi niam mo upu Abraham in hua-koet”

31 Kon Yesus tek atuil Yahudi man in parsai Una ngas noan, “Etan mi in
nuli ka butu-kil nol Auk in Teka-teka ngas, nol mi tui tutungus deng Au
lam, mi daid Auk ima-ii man in toma. 32 Hidim mi taan nal dasi-dais in
toma ngas. Nol dasi-dais in tomang nas man sas-sao mi le halin mi daid
ata pait lo ka.”
33 Kon oen kaen noan, “Hoe! Kaim niam ata deng atuli li lo! Ta kaim
niam upu Abraham in hua-koet! Tiata, tasao le Ku aa noan, mam mi daid
ata kia?”✡
34 Kon Yesus tek oen noan, “Auk in aa na toma. Lole totoang atuil in nuil
kula ngas daid banansila el ata mesa, man suma mudi-muid kula-sala ka
in koma ka tuun. 35 Molota in biasa ka elia: taom ata kas daad napiut se
uma mes lo. Ta suma tuang nga ana ka sii, man daad napiut se la. 36 Tiata
eta Au, Ama Lamtua Ana kia, kose soleng mi in kula-sala ngas son nam,
mi holoat baktetebes son le daid ata deng kula-sala ka pait lo ka.
37 Auk taan son noan, mi niam upu Abraham in hua-koet. Ela kon no,
mi taan in nuti-nuting lalan le noan keo tele Au, undeng mi dai sium Auk
in tui ngas lo. Lole se mi dalen nas, muik maan le pesang Auk in Teka-
teka ngas pait lo son. 38 Auk tek deng dasi-dais man Auk Amang ngu tulu
bel Auk son nas. Nol mi tao muid dasi-dais man mi in ming son deng, mi
aman nas sa.”

“Mi aman nas mo uikjale kas tuang nga”

39 Oen siut noan, “Kaim niam upu Abraham in hua-koet!”
Yesus tekas noan, “Etan mi daid upu Abraham in hua-koet baktetebes
sam, mi musti not se una. 40 Mo upu Abraham tao dadaat net banansila
el mi in tao ngas lo! Lole mi nuting lalan tutungus le noan tao tele Au.
Molota Auk niam, man tek mi deng dasi-dais man in toma, man Auk ming
son deng Ama Lamtua. 41 Mi in tao ka meman lail katang deng mi aman
nas lo.”
Mo oen kaen noan, “Hoe! Kaim niam aan in lila nala! Boel tek noan
kaim niam aan likun deken! Ta kaim Aman na, suma mes sii, na ka mo
Ama Lamtua Allah!”
42 Kon Yesus tek oen noan, “Mo eta Ama Lamtua Allah baktetebes daid
mi Aman nam, taon elola ko mi namnau Au. Lole Auk deng Una lu maa,
dadin nam Auk mo ni lia. Auk maang iang muid Auk in koma esa lo. Mo
Auk maang undeng Un man nutus Au. 43 Mo mi nangan taan Auk in aa ni
lo, undeng mi dai hii-ming se Auk in tui ngas lo kam!
44 Mi niam hnika mes el uikjale kas tuang nga. Lole mi kom isi le tao
muid un in koma ka! Deng hmunan hesa ku, un taan in keo atuli sii. Un
labang dasi-dais in toma ngas, nol hutun soleng totoang in toma ngas. Eta
un nole-lilung ngam, na meman un in nuil-nola. Ta un nam nole-lilung

✡ **8:33** Matius 3:9; Lukas 3:8

daat ta, peke ka na! 45 Auk man aa deng dais in toma ngas. Mo mi dai
parsai se Auk lo. 46 Olan deng mia la, asii man tulu taad noan, Auk tao
kula-sala son na? Auk herang! Eta Auk aa deng in toma ka lam, tasao le
mi dai parsai se Auk lo kia?
47 Atuil in maa deng Ama Lamtua Allah ka, hii-ming Un in Teka-teka
ngas. Mo mi niam, maam deng Ama Lamtua Allah lo, undeng na le, mi
kom in hii-ming se Au lo."

"Upu Abraham muik lo bii kam, Auk muik muna son"

48 Tene-tene deng atuil Yahudi las siut noan, "Hoeh! Kaim aa baktetebes
son na. Ta kaim tek son noan, Ku niam atuil Yahudi esa lo, mo Ku atuil
Samaria. Ku kon tom uikjale son!"
49 Kon Yesus siut noan, "Auk tom uikjale lo. Auk todan Auk Amang in ne
sorga kua, mo mi todan Auk lo. 50 Auk naka-naka apang ngia, le tulu Auk
in muun-tes sa esang lo. Molam Auk Amang nga man le tulu-balang Auk
in muun-tes sa. Nang le Un man nutus noan, Auk in aa ni toma, tamlom
kula!
51 Auk in Teka-teka ngas, meman toma. Nol atuil in hii-ming nol lako-
daek muid Auk in Teka-teka ngas, mam un mate lo ka."
52 Ming ela kon, atuil Yahudi las tene-tenen nas tek Un noan, "Halas-sam
kaim tana, le Ku in aa ka el atuil nuin na, undeng Ku tom uikjale son. Lole
upu Abraham esa kon mate. Ama Lamtua mee-baah hmuna-hmunan nuas
kon mates. Mo Ku tek le, 'atuil man in hii-ming nol tao muid Auk in Teka-
teka ngas sa, mam mate lo ka.' Meman Ku nuin son! 53 Lole Ku nangan
noan, Ku uhu dui deng Abraham nol Ama Lamtua mee-baah didang man
in maet son nas. Ku nangan nam, Ku niam mo asii la?"
54 Kon Yesus siut noan, "Eta Auk man nikit-nikit Auk apang ngia lam,
atuli li simun lo. Molota Auk man nikit Auk apang ngi lo, molam Auk
Amang ngu man nikit Auk lapa-lapa. Una, man mi hao noan, mi Lamtua
Allahn. 55 Mo mi taan Un babanan lo. Auk man taan Un babanan. Etan
Auk tek noan Auk taan Un lo kam, Auk nole-lilung daat banansila el mia.
Mo Auk taan Un nol babanan, nol Auk kon lako-daek muid Un in Teka-teka
ngas. 56 Mi upun Abraham dalen kolo isi, se oras un in natang-natang le
tinang Auk in maa ka. Meman un ngat netan son, tiata un dalen kolo."
57 Tene-tene deng atuil Yahudi las tekan noan, "Ku umur ri lius taon buk
lim bii kon! Mo ku daile, net upung Abraham son lolen ta. Baktebes se?"
58 Kon Yesus siut noan, "Baktebes! Ta upung Abraham muik lo bii kam,
Auk muik muna son."
59 Kon atuli las kat baut le noan pasang Una, undeng Un nikit apa ka
banansila el Ama Lamtua. Mo Un laok nol in huni-huni, le puti deng Um
in Kohe-kanas Tene ka kintal la.✡

9

Atuling tedo mes ngat neta, undeng Lamtua Yesus tao banan

1 Hidi kon Yesus nol Un nenan nas lakos napiut. Kon Un net atuil tedo
mesa, man tedo meman son se in hua una ka. 2 Tiata Yesus ima-ii las ketan
Un noan, "Paap Guru! Asii man tao kula, le didiin atuling ni tedo eli lia
le? Undeng un in tao kula esa tam, undeng un in-aman nas sa?"
3 Yesus siut noan, "Atuling tedo ni tao kula-sala lo. Nol un ina-aman nas
kon, tao kula-sala le un tedo nia lo. Hua un maa lu ela, le halin atuli li
net nal Ama Lamtua in daek banan se atuling ni kia. 4 Ama Lamtua Allah

✡ **8:59** Yuhanis 5:18

man nutus Au. Tiata kit musti nuklek le lako-daek Un osa las se oras langa
ka in muik nabale kia. Ta mam mitang nga maa son nam, atuli li daek nal
saa pait lo ka. 5 Auk biing nabael se apan-kloma kia ka, Auk banansila el
langa man kaloe, bel atuli li totoang."✡
6 Yesus aa hidi ela kon, Un les kapen laok se dale ka, hidim paun le
muang laok se atuling tedo na mata ka. 7 Un hidan noan, "Ku laok ui in
nangen Siloam mua, le laul ku silam ma se lua." (Se dais Ibranin nam,
Siloam ma nahin na noan, 'tunang maa') Kon nam, atuling tedo na lako
lalu-boe sila ka se lua. Nikit un laul hidi sila ka kon, un mata ka neta! Ti
un pait uma.*
8 Kon atuil in uma dadani nol atuling na ngas keket apa noan, "Hoe! Ni
atuling tedo man hmunan nu daad le nodan-nodan tuun na, ta lo?" Oen
aa ela, lo oen tanan le hmunan nu un tedo.
9 Atuil tenga las tek noan, "Hao! Na un son na!"
Atuil tenga las pait tam tek noan, "Loo! Un sila ka el atuling na tuun,
mo un na lo!"
Mo atuling na esa tekas noan, "Loo! Auk niang son niang! Man hmunan
nu tedo ka!"
10 Kon oen keket un noan, "Taon elola le ku net son nia?"
11 Un situs noan, "Atuling man in ngala Yesus sa, tao konat, le muang
laok se auk matang ngia. Hidim Un lok auk noan, laok se ui in nangen
Siloam mua, le lalu-boe ku silam ma se lua. Kon auk tao muid Un in teka
ka. Tiata halas ni auk ngat neta!"
12 Mo oen keket un pait noan, "Lam Atuling na ne ola ka?"
Un siut noan, "Tia ka, auk tanan lo nian!"

Atuil Farisi las pres atuling tedo ka

13-14 Leol neot Yesus in tao atuling tedo ka mata ka le neta ka, tom nol
atuil Yahudi las leol teen in dake. Kon oen kil nol atuling tedo man net
son na, lako situ-tal se partei agama Farisi la atulin nas. 15 Ti atuil Farisi
nas keket un noan, "Olan ku tek napat le! Tasao le halas ni ku ngat net
son nia?"
Un siut noan, "Atuling na tao konat laok se auk matang ngia. Hidim auk
lakong lalu-boe silang nga. Tiata halas ni auk ngat neta."
16 Kon nam muik atuil Farisi deeh tek noan, "Atuling man in tao ku le
banan na ka, deng Ama Lamtua Allah lu lo. Kaim tana, undeng Un kaliut
atorang deng leol teen in dake ka son."
Tenga las pait tek noan, "Taon elola le atuil in tao kula-sala ki, tao nal
tada-taad herang ela la?" Tiata oen kaen apa didiin oen in nangan na
bakisan.
17 Mo oen keket ulang atuling man hmunan nu in tedo ka pait elia, "Muid
ku lam, Atuling man tao banan nal ku matam ma ka, atuil tuladang elola
la?"
Un siut noan, "Muding au lam, Un na mo Ama Lamtua mee-baha mes
na."
18 Ela kon no, atuil Yahudi las tene-tenen nas, parsai lo noan atuling na
hmunan nu mata ka tedo, mo halas nia lam un net son lo. Tiata oen lok
atuil le laok taap un ina ka, nol un ama ka, le maas tala. 19 Oen maas lius
kon, tene-tene kas keket noan, "Atuling ni mi anan ne? Huan maa lu un
tedo meman baktebes tam lo ka? Hidim taon elol le halas ni un mata ka
net son nia?"

✡ **9:5** Matius 5:14; Yuhanis 8:12 * **9:7** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 49:10; 2 Raja-raja 20:20; Yesaya 8:6

20 Atuling na ina-aman nas siut noan, “Un niam kaim anan baktebes.
Huan maa lu un tedo meman. 21 Mo un pake saa le halas ni un ngat neta
lam, kaim tanan lo. Asii tao holsai un mata kia lam, kaim kon tanan lo.
Un tene son. Tiata ketan se un tuun, tiam un dehet nal esa!” 22 Oen aa
ela, undeng oen lii atuil Yahudi las tene-tenen nas. Nol oen tana noan,
tene-tene nas koo mes son, noan, “Eta muik atuli in hao noan, Yesus nam
Kristus sam, kaim musti nulut soleng atuling man hao ela ka, deng kaim
atuil Yahudi li um in kohe-kanas sa.” 23 Tiata atuling na ina-aman nas siut
noan, “Un atuil tene son, ta keket se un esa tuun.”
24 Hidim oen haman atuling man hmunan nu mata ka tedo ka, le tekan
noan, “Ku musti aa lolo-lolo se Ama Lamtua Allah sila, nol doh Un ngaal
banan na. Ta kaim tanan parsis le Yesus na mo, atuil daat.”
25 Atuling man hmunan mata ka tedo ka siut noan, “Papas komali deken
ne! Ta auk taan le Un nam Atuil daat tam lo ka. Man auk in taan parsis
sa, hmunan nu auk matang ngi tedo, mo halas ni auk net pait son.”
26 Oen keket un noan, “Un tao saa ku la? Un sai ku matam ma elola la?”
27 Kon un siut noan, “Heeh! Mo apin auk dehet son, mo mi dai hii lo
kam. Tasao le mi koma ka auk dehet pait tia? Tamlom mo papas le daid
Un ima-ii kon na?”
28 Kon oen lote-pisun una, hidim tekan noan, “Nang le ku sii man daid
Un ima-ii! Ta kaim niam mo upung Musa ima-ii. 29 Kaim taan le Ama
Lamtua Allah aa nol Musa. Mo kaim taan Atuling na lo, le Un maa deng
bolo ola la.”
30 Atuling man hmunan nu mata ka tedo ka siut noan, “Herang nge! Mi
taan Un deng ol maa ka lo. Molota Un man sai auk matang ngia, le halas ni
auk haup in neta son. 31 Kit totoang tana, le Ama Lamtua Allah hii-ming
atuil daat lo. Molam Un hii-ming atuil in dalen na lolo, man nuil muid
Ama Lamtua in koma ka ngas.✡ 32 Ninin deng Ama Lamtua Allah koet
apan-dapa kua nol apan-kloma kia, maa lius dedeng nia, muik tatahan
dehet mes lo bii kon, deng atuli li in tao banan atuil tedo lo-lolo in hua
una kua, le un daid in neta pait lo. 33 Tiata, eta Yesus deng Ama Lamtua
Allah lu lo kam, taon elola ko Un tao nal saa lo, ta lo?”
34 Kon oen siut un noan, “Hoe! Ku niam atuil daat, lo-lolo ku inam ma
in hua ku maa kua! Taon elola le didiin ku nangan noan, ku tui nal bali
kami lia?” Hidim oen nulut soleng un deng oen um in kohe-kanas sas.

Atuil man dalen na tema

35 Nikit Yesus ming noan, oen nulut soleng atuling man hmunan nu in
tedo ka deng um in kohe-kanas sas, kon Un laok nuting atuling na didiin
hapun. Ti Un keket noan, “Elola! Ku parsai se Atuling Baktetebes sa le?”
36 Un keket bali noan, “Un nam mo asii la Tuang? Tulung tek aun, le
halin auk parsai se Una.”
37 Kon Yesus tekan noan, “Ku tutnaal Un son. Un nam mo, Auk niang,
man aa nol ku mamasu nia.”
38 Kon atuling nga tekan noan, “Tuang, auk parsai!” Hidim un hai buku
ka le todan-lahing Yesus.
39 Kon nam Yesus tek un noan, “Auk maang se apan-kloma ki le tulu bel
atuli li in kula-sala ngas, halin atuil tedo kas haup in neta, nol atuil in neta
ngas daid tedos.”
40 Se na muik atuil Farisi at ila lo, man ming Un in teka na. Kon oen
keket noan, “Taon elol nia le? Langa-langa son, kaim niam tedom lo, ta
lo?”

✡ **9:31** Buk in Naka-nahalit 66:18, 19

41 Yesus situs noan, “Elia: etan meman mi tedom mam, muik tahan at
mes in bel kula mia lo. Mo undeng mi tek noan mi niam tedom lo, tiata
mi lepa-haal mi in kula-sala ngas nabale.”

10

Kleta deng atuil in lolo-poa nol un lae-blai las

1 Yesus dehet nini kleta mes noan, “Asa man Auk in tek mia ni, tom
baktetebes. Lae-blai li niam mo muik un okat. Eta muik atuli taam muid
hnita lo, mo un sake muid paha la tuun nam, na langa son noan, un nam
atuil in nako.
2 Mo atuling in tama muid hnita ka ka, lae-blai las lamtua in doha-tinang
one ka. 3 Atuil in doh hnita ka ka, taan atuling in lolo-poa ka, tiata un sai
belen hnita ka. Lae-blai las kon taan atuling in lolo-poa ka fala ka. Ta eta
un haman oen ngalan nas mesa-mesa kam, oen mudin lakos likun nua.
4 Se oras un in poa puting lae-blai nas sa, un laok muna se hmunan, le
lae-blai las muid un deng klupu, undeng oen taan atuling in lolo-poa ka
fala ka. 5 Eta muik atuli man lae-blai las tanan lo, kam oen muid un lo.
Mo oen lalis undeng oen taan atuling balu na fala ka lo.”
6 Yesus nahdeh kleta na bel oen kon no, oen nangan taan Un in aa na
nahin na lo.

Lamtua Yesus banansila el atuil in lolo-poa man banan

7 Hidim Yesus tek tapnaeng oen noan, “Asa man Auk in tek mia ni
baktetebes. Auk banansila el hnita deng lae-blai las okat ta. 8 Totoang atuil
in maa muna deng Au ngas, banansila el atuil in nako.* Oen haman-haman
kon no, lae-blai las ming atuil nas lo. 9 Hidim Auk banansila el hnita ka.
Eta muik in le taam muid Au kam, Ama Lamtua Allah belen boa-blingin,
deng un in kula-sala ngas. Na banansila el un tama lako el Ama Lamtua
mana lu muid Au, man daid hnita taung una. Nol atuil man in taam muid
Au ka, lako-pait se maan ol tuun, nol haup in kaa-ninu babanan.✡ 10 Atuil
in nakong ngas suma tao lobo-lau tukun, lole oen maas le nako, keo tele,
nol tao didaan atuli li in nuli kia. Mo Auk kil in nuli man banan dui ka, ta
Auk maang le halin nam, atuli li haup in nuil titu-tema.
11 Auk kon banansila el atuil in lolo-poa banan mesa. Atuling in lolo-
poa banan na, tade le sao un aap-ina ka didiin mate, halin un lae-blai las
haup in nuli. 12 Mo atuil in dake tuun, man lae-blai las lamtuan esa lo ka,
eta un ngat net ngot huin mes maa kam, un lali nang soleng lae-blai las
se na. Kon ngot huin na daek nal lae-blai las, tiata lae-blai tenga las lalis
holhising. 13 Atuling in dake ka lali, lole un suma daek nuting duit tuun.
Un tao hii in doha-tinang lae-blai las nol babanan lo.
14 Toma! Auk banansila el atuil in lolo-poa banan na. Auk taan totoang
Auk lae-blai las. Nol oen kon taan Au. 15 Na banansila el Ama in ne sorga
ku taan Au, nol Auk kon taan Una. Auk kon tade, le sao Auk apang ngi
didiin mateng, le halin nam Auk lae-blai las haup in nuli.✡ 16 Auk muik
lae-blai tenga man nakbuan nol Auk lae-blai in mo nia ngias lo bii. Ta Auk
kon musti laok tao nakbuan one. Mam eta oen ming Auk falang nga son
nam, oen tanan meman. Hidi kon oen maas le nakbua, halin daid bua
mesa, nol atuling in lolo-poa ka kon mes sii.

---

* **10:8** Ngat se Yuhanis peke 14 bango 6 nga. ✡ **10:9** Buk in Naka-nahalit 118:20 ✡ **10:15** Matius 11:27; Lukas 10:22

17 Undeng na le, Auk Amang in ne sorga ku namnau Au. Lole Auk tade
son le sao Auk apang ngia, didiin mateng, le halin nam Auk haup in nuli
pait. 18 Muik atuli in dising Auk le mateng lo, mo Auk esang man tade le
sao Auk apang ngi didiin mateng. Auk muik hak le sao Auk apang ngia.
Auk muik hak le kat pait kon. In leka nia, Auk simun son deng Auk Amang
in ne sorga kua."
19 Ming Yesus tek ela kon, atuil Yahudi las kaen apa pait. 20 Muik mamo
deng one la tek noan, "Hoe! Atuling ni nuin! Nol Un kon tom uikjale!
Tasao le mi kom in hii-ming se Una kia?"
21 Mo tenga las pait tek noan, "Ni atuil nuin in aa lo. Ta in Teka-teka ela
ngas puit net deng uikjale kas bahan lo! Nol uikjale kas kon tao nal atuil
tedo, le haup in neta pait lo."

Atuil Yahudi las tene-tenen nas dai sium Lamtua Yesus lo

22 Dedeng na, atuil Yahudi las le tao fesat se oen agama la lelon tene
mesa. Leol tene na ka, nahi tom se oras blingin. Atuil Yahudi las tao fesat
na, le nangan net oras atuil didang in tao hmomos Ama Lamtua Um in
Kohe-kanas Tene man se Yerusalem ma, hidi halas-sam oen tao niu le hiti-
lingin pait ta.† 23 Yesus laok pukiu se Um in Kohe-kanas Tene ka kintal la,
se mana, man oen noken noan, 'Laih Soleman Um Loos' sa. 24 Kon atuil
Yahudi las tene-tenen nas maas pukiu Una, le tekan noan, "Hoe! Eta Ku
niam Kristus sam, tek langa-langa le. Tamlom kaim musti natang didiin
bling pait, halas-sam kaim tanan na?"
25 Yesus situs noan, "Auk tek mian meman son, mo mi dai parsai lo.
Molota dasi-dais man Auk in tao ngas, muid Auk Amang ngu in prenta ka.
Dais nas man tulu bel noan, Auk niam mo asii ka. 26 Mo mi parsai Auk
lo, undeng mi niam mo Auk lae-blai lo. 27 Ta Auk lae-blai esang ngas taan
Auk falang nga. Oen muid Au. Auk kon taan one. 28 Auk bel oen in nuil
toma, man hidi nutus taan lo ka, nol oen kon bakisan deng Ama Lamtua lo.
Muik atuli mes lo kon, man nuhu-dau nalas deng Auk imang ngia. 29 Auk
Amang in ne sorga ku man sao oen bel Au. Un muun dui deng totoang.
Tiata muik tatahan atuli mes lo kon, man nuhu-dau nal oen deng Un ima
ka. 30 Ta Auk Amang ngua, nol Auk niam mo, mesa."
31 Ming ela kon atuil Yahudi las tene-tenen nas kat baut le noan pasang
tele Yesus oe mes pait. 32 Kon Yesus tek oen noan, "Hoe! Auk tulu bel mi
dais banan mamo, deng Auk Amang ngua. Mo mi kil dais banan ola la, le
mi noan pasang tele Au lia?"
33 Oen siut noan, "Etan Ku tao dais banan nam, kaim pasang Ku lo. Mo
kaim le pasang tele Ku nini batu, undeng Ku in bilu-aa ka muun isi son.
Lole Ku niam mo atuil biaas tuun, mo Ku nikit apam ma banansila el Ama
Lamtua Allah! Ni lai-lisin son!"✡
34 Kon Yesus siut noan, "Se atorang agama man mi in kila ngas, muik
in dula noan, 'Auk tek mi meman elia, mi niam mo aan deng Lamtua.'✡
35 Lam kit taan son noan, totoang man in dul ne Ama Lamtua Buk Niu
ka dalen na, baktetebes nol kose soleng nalan lo. Ta Ama Lamtua esa

† **10:22** Hahalas nia lam, atuil Yahudi las noken leol tene na noan, *Hanuka*, man nahi dadani nol leol Natal. Un dehet ta elia: taun 167 SM la, muik jenderal mes atuil Siria, ngala Antiokus Epifanes, man tao dudus-didaa kota Yerusalem. Un kon tao hmomos Um in Kohe-kanas Tene ka. Un bongkar soleng mija in tunu-dadung se na ka, hidim un bangun-pii seda sa-saa in hui-langus mes se na. Undeng na le, atuil Yahudi las labang nolan, hidim nulut soleng un deng dale Israel. Kon tanggal 25, bulan *Kislef*, taun 164 SM la, oen hiti-lingin Um in Kohe-kanas Tene ka pait. ✡ **10:33** Atorang deng Tulu Agama las 24:16 ✡ **10:34** Buk in Naka-nahalit 82:1, 2, 6

noken atuil nas noan, oen nam ‘Lamtua anan.’ 36 Tiata taon elola le didiin
mi tek le Auk bilu-aa undeng Auk tek noan, Auk daid Ama Lamtua Ana
kia? Nangan hapun lo! Ta Ama in ne sorga ku man tulu Au lia, nol Un
man nutus Auk maang se apan-kloma kia. 37 Elia: eta Auk lako-daek Auk
Amang ngu osa la lo kam, mi parsai Auk deken. 38 Mo Auk lako-daek Un
osa la tutungus. Tiata mi dai parsai Auk lo kon no, mi musti sium tada-
taad herang man Auk in tao ngas buit. Nini ela lam, mi kon tana noan,
Auk Amang ngu butu-kil nol Au. Nol Auk kon butu-kil nol Una.”
39 Hidi na kon, oen soba-naan le daek Yesus pait, mo Un puti nala.
40 Kon Yesus lako pait se palun Yordan halin na, se maan hmunan nu
Yuhanis sarain atuil ka. Hidim Un daad tahang se la.✡ 41 Atuli hut mamo
maas nuting Una. Oen aa nol apa noan, “Yuhanis tao taad herang saa lo.
Mo totoang man Un in tek deng Yesus sa baktetebes ela!” 42 Kon nam muik
atuli hut mamo se la, parsai se Yesus.

11

Lasarus in mate ka

1-2 Muik atuli mesa ngala Lasarus. Un daad se iung Betania, leo-leo nol
un kakan bihata las duas, Maria nol Marta. (Maria ni, man doan mina bui
bingis se Lamtua Yesus iin na, hidim madin nini un klanga ka esa.) Oe
mesan na, Lasarus heda ngele.✡ 3 Kon un kakan bihata las hid laok tek
Yesus noan, “Tuang tapa in ngaal Lasarus sa, heda ngele isi.”
4 Nikit Yesus ming in hida na, kon Un tek noan, “Iil ni tao un le mate
lo. Ta Ama Lamtua Allah le pake dais nia, halin tulu bel Un in muun-tes
sa. Le halin Au, Ama Lamtua Ana kia, mam atuli las kon nikit sakeng Auk
ngalang ngi lapa-lapa.”
5 Yesus namnau Marta duas Maria, nol oen blanen Lasarus. 6 Un ming
haup noan Lasarus heda son, mo Un daad lelo dua nabael pait se palun
Yordan halin na. 7 Hidi na kon, Un tek Un ima-ii las noan, “Maa le kit
lakong pait el Lasarus mana lua, ne propinsi Yudea.”
8 Mo Un ima-ii las kaen noan, “Paap Guru, babalun ni atuil Yahudi las
tene-tenen nas le pasang tele Paap se lua. Lam Paap le pait lako el lua pait
te?”
9 Kon Yesus siut noan, “Lii deken ne! Lelo-lelon nam lelo la langa, deng
oskaong nga didiin lako pes lelo-maun. Na jam hngul dua, ta lo? Etam
laok se langa ka lam, atuli li tunun lo. Lole langa ka kaloe se apan-kloma
kia, le atuli li ngat tam neta. 10 Mo eta atuli li laok se mitang dalen nam,
un tunun oe-oe, lole langa lo kam.”*
11 Yesus aa hidi ela kon, Un tekas noan, “Kit tapan Lasarus nini son. Mo
mam Auk buk-bangun una.”
12 Hidi kon Un ima-ii las tek noan, “Papa, etan Un nini tuun nam, nahin
na noan, mam un banan pait, ta lo?”
13 Oen aa ela, undeng oen nangan noan, Yesus aa deng in niin biasa kia.
Molota, Un aa deng Lasarus in maet son na na. 14 Hidi kon, Yesus tekas
langa-langa noan, “Lasarus mate son. 15 Auk daleng kolo lole auk se uang
lo, oras un mate lo bii ka, le halin mi dalen sus deken. Ta asa man in le
dadi nia, man tao nal mi le parsai se Au. Maa le kit lakong uang tia!”

✡ **10:40** Yuhanis 1:28 ✡ **11:1-2** Lukas 10:38-39; Yuhanis 12:3 * **11:10** Yesus in aa mo nia ki nahin na noan, “Auk niam banansila el langa ka. Tiata eta Auk leo-leo nol mi nabale lam, mi babanan tuun.”

16 Hidi kon, Tomas man oen noken noan “aan hduan” na, tek ima-ii tenga
las noan, “Maa tia! Banan dui ka, kit totoang laok mudin, le halin nam kit
mateng leo-leo nol Una.”

Lamtua Yesus lako Betania, le halmau Marta

17-19 Hidi kon, Yesus nol atuil in muid Una ngas lakos iung Betania.
Iung na katang deng Yerusalem ma, suma kilu tiul siis. Ta atuil Yahudi
mamo deng a maas le halmui-halmau Marta duas Maria.
Yesus nol atuil in muid Una ngas lakos lius se luas halas-sam, oen tana
noan, atuli las puan Lasarus lelo aat son.
20 Nikit Marta ming noan Yesus maa son kon, un puit lako le tutnaal
Yesus. Mo Maria daad se uma dale tuun. 21 Kon Marta tek Yesus noan,
“Idaa loo, Tuang nge! Etan Tuang se ia kam, taon elola ko auk paling ngi
mate lo. 22 Mo auk kon parsai, le Tuang nodan asa tuun se Ama Lamtua
Allah lam, taon elola ko Tuang hapun.”
23 Kon Yesus tek un noan, “Marta! Mam ku palim ma nuli pait.”
24 Marta hao noan, “Auk tana, mam se leol kiamat tia, le eta Ama Lamtua
tao totoang atuil in mate ngas halin nulis pait tam, Un kon tao auk paling
ngi le nuli pait.”
25 Mo Yesus tekan noan, “Auk man tao atuil hmate kas le nulis pait. Auk
kon man bel in nuli baktetebes sa. Tiata atuil in parsai se Au ngas, mates
son kon no, mam oen haup in nuli pait. 26 Nol atuil man haup in nuil
baktetebes sas, nol in parsai se Au ngas, mam nulis napiut. Marta parsai
Auk in aa nia tam lo ka?”
27 Marta siut noan, “Iya Tuang! Auk parsai noan, Tuang niam mo Kristus,
na Atuling man Ama Lamtua Allah tulu meman son deng lolo hmunan nua
ka. Nol Tuang niam mo, Ama Lamtua Ana, man Un hid son le belen maa
se apan-kloma kia ka.”

Lamtua Yesus lilu

28 Aa hidi ela kon, Marta pait, le haman un palin Maria le oen duas siis,
kon un tekan noan, “Tuang Guru maa son. Un le tutnaal nol ku.” 29-31 Ming
ela kon, Maria haung lail lalaba tuun, le lako nuting Yesus. Atuil Yahudi
man melang leo-leo nol Maria se uma dalen nas, net un in haung lalaba le
lail puit lako ka. Kon oen muid un deng klupu la. Lole oen nangan noan,
un lako lilu se niut utu kua.
Oras na lam, Yesus nol atuil in muid Una ngas taam lakos lius se ingu
la lo bii. Un nabael ne maan Marta in tutnaal Una ka. 32 Nikit Maria net
Yesus se maan na, kon un lail lako le hai buku ka dadani se Yesus iin na.
Un tekan noan, “Idaa Tuang nge! Etan dedeng na Tuang se ia kam, taon
elola ko auk paling ngi mate lo.”
33 Nikit Yesus ngat net Maria lilu, nol atuil Yahudi in leo-leo nol una ngas
kon lilu mumuun, tukun nam, Un koon-mali se Un dalen na, mo Un kon
dalen na susa. 34 Un ketan noan, “Mi puan un ne ola ka?”
Oen siut noan, “Maa Tuang! Maa le tinang esa.”
35 Kon Yesus lilu. 36 Tiata atuil Yahudi las tek apa noan, “Ngat le, Un
namnau Lasarus isi!”
37 Mo atuil tenga las pait tam, tek apa noan, “Atuling ni man sai atuil
tedo kas matan nas le halin oen haup in neta. Mo tasao le Un tahang nal
Lasarus lo, le didiin mate kia?”

Lasarus nuli pait

38 Kon nam Yesus nataka kam, Un dalen na iil isi. Tiata Un lako dadani
liang man oen in tamang Lasarus sa. Oen hep tele liang na nini baut tene

mesa. 39 Yesus lok atuil in se la ngas noan, “Pekot bian batu li le sai liang
ngi hnitan nia!”
Mo Marta, atuling in mate ki kaka ka kaing Yesus noan, “Idah, deen tia
Tuang! Un mate lelo aat son ta, taon elola ko buin isi.”
40 Kon Yesus tekan pait noan, “Nangan net apin na tam? Auk tek meman
son noan, eta Marta parsai Auk baktetebes sam, mam ku net nal Ama
Lamtua Allah in muun-tes sa.”
41 Kon atuli deeh pekot bian batu la deng liang nga hnitan na. Hidim
Yesus ngada lako bus el apan nua, le aa noan, “Papa! Auk nodan mamo
undeng Paap hii-ming se Au. 42 Auk tanan son lo-lolo hmunan nu noan,
Paap hii-ming Auk tutungus. Mo Auk aa ela, le halin atuil man in dil mo
ni ngias taan noan, Paap man nutus Au.” 43 Un aa hidi ela kon, Un haman
nol fala mumuun le tek noan, “Lasarus! Puit maa tia!”
44 Kon nam atuling in mate ka puti maa deng liang nga. Kitu in kabut
niin un ima-iin na ngas, nius didi nabale. Muik kitu in buba un sila ka
kon. Yesus tadu atuil in se la ngas noan, “Loat nuli kitu kas, le halin un
lako!”

Oen nuting lalan le noan keo tele Lamtua Yesus (Matius 26:1-5; Markus 14:1-2; Lukas 22:1-2)

45 Nikit oen net Yesus in tao ela ka kon, atuil Yahudi in maa le melang nol
Maria ngas, mamo parsai se Yesus. 46 Mo tenga las pait tam, lakos tutnaal
nol atuil partei Farisi las, le tek oen deng Yesus in tao na.
47 Hidi na kon, tene-tene deng tulu agama las nol atuil Farisi las nakbua
le huli-bali. Oen keket apa noan, “Atuling na tao taad herang bili-ngala!
Tiata kit musti tao elol lolen na? 48 Ta eta kit nang Un ela tuun nam, mam
atuli li totoang nahlae se Una, banansila el Un nam mo, oen Lahin. Nini
ela lam, mam tentara deng pamarenta Roma las, maas le tao dudus kit Um
in Kohe-kanas Tene kia, nol tao dudus-didaa kit bangsa lia.”
49 Taun na Kayafas man daid tulu agama, man lapa dui deng tulu agama
tenga las. Un aa noan, “Ngengom me! Mi taan saa lo! 50 Ta in banan dui
taung mia ka, eta atuling mes ni man mate le temang totoang atuli lia.
Eta ela lo kam, mam tentara Roma las tao dudus hidi bangsa Yahudi li
papmesa!” 51 Kayafas in aa na muid un in koma ka esa tuun lo. Ta Ama
Lamtua nini un baha ka, lole un man daid tulu agama in lapa dudui se
taun na. Undeng na, Kayafas tek meman noan, mam Yesus mate le temang
totoang atuil Yahudi lia. 52 Molota, Un mate le temang atuil Yahudi li sii lo,
molam taung Ama Lamtua Allah anan nas totoang, man holhising papmes
ne apan-kloma kia. Mam Un tao nakbuan one, le daid bangsa mesa.
53 Undeng Kayafas in aa ela ka, tiata kilan deng oras na, tene-tene deng
atuil Yahudi las nuting lalan baktetebes halin nam keo tele Yesus.
54 Tiata Yesus lako-pait nol langa-langa se atuil Yahudi las tene-tenen
nas hlala ka lo. Un nol Un ima-ii las hoen apans le lakos se kota mes ngala
Efraim, dadani nol epe mesa, man muik atuil lo, le daad tahang se las.✡
55 Dedeng na, agama Yahudi la leol tene Paska la dadani son. Taom muik
atuil likun mamo maas nakbua se kota Yerusalem, le muid fesat Paska se
las. Oen maas se las, le tao niu oen apan nas muid atorang agama la
muna. 56 Atuil hut mamo in maa se Yerusalem mas, nuting-nuting Yesus
se la. Oras oen in dil se Um in Kohe-kanas Tene ka kintal la ka, oen keket
apa noan, “Muid mia lam elola? Nataka le Yesus maa muid fesat agama
nia tam lo ka?” 57 Mo tene-tene deng tulu agama las nol atuil Farisi las

✡ **11:54** Buk in Kahi 9:10

prenta son noan, “Etan muik atuli in taan noan Yesus muik ne maan ola lam, tek kami le!” Molota oen in tao ka le daek Una.

12

Maria doan mina bui bingis se Lamtua Yesus iin na
(Matius 26:6-13; Markus 14:3-9)

1 Nate lelo eneng halas-sam leol Paska, lam Yesus nol atuil in muid Una
ngas lakos lius se iung Betanias. Lasarus nol un batan nas daad se las.
Lasarus na mo atuling in mate, man Yesus taon le nuli pait son na. 2 Tiata
oen hosa-nakin le duman na Yesus kaa leo-leo nol oen se las. Marta man
tutan-lau se mija la. Lasarus daad se mija la leo-leo nol Yesus. 3 Kon Maria
kat mina bui bingis esa man osa isi, botor mesa. Le doan laok se Yesus iin
nas. Hidim un nini klanga ka le maid Yesus iin nas. Tiata uma la dalen na
bui bingis papmesa.* ✡
4 Mo Yesus ima-ii las mesa, ngala Yudas Iskariot, man mam hee soleng
Yesus sa tek noan, 5 “Hoe! Tasao le un hee mina bui bingis na tuun lo kia?
Ta mina na osa ka tatai nol atuli mes gaji taun mesa. Banan dui ka, hee
tuun tia, le un duit ta belen laok se atuil kasiang ngas!”† 6 Yudas aa ela,
undeng un in namnau atuil kasiang nga lo. Molam undeng un nam mo
nako. Un daid atuil in kil duit deng Yesus nol Un ima-ii las, molam un buni
duit nas buit-buit tutungus.
7 Mo Yesus siut noan, “Nang bihatang ni tuun. Ta un pesang mina bui
bingis ni son, le taung in hising Auk nitun nia, halin oen puan Au. 8 Atuil
kasiang ngas ne mi hlala ka tutungus. Mo mam Auk leo-leo nol mi tutungus
lo ka.”✡

Tene-tene deng tulu agama las nuting lalan le noan keo Lasarus

9 Hidim atuil Yahudi las mamo ming haup noan, Yesus ne iung Betania.
Kon nam oen maas le noan ngat Una. Nol oen kon maas le ngat Lasarus.
Lole oen ming son noan, Yesus tao Lasarus le nuli pait son deng un in
mate ka. 10 Mo tene-tene deng tulu agama las huli-bali le nuting lalan in
tao tele Lasarus kon. 11 Undeng atuil Yahudi las hut mamo ming dehet
deng Lasarus in nuli pait ta son, tiata oen parsai se Yesus. Nol oen dai
hii-ming se tene-tene deng atuil Yahudi las pait lo.

Lamtua Yesus taam lako bus Yerusalem, banansila el atuil tene ka
(Matius 21:1-11; Markus 11:1-11; Lukas 19:28-40)

12 Ola ka kon, atuil mamo in maa muid fesat Paska se kota Yerusalem
mas ming haup noan, Yesus le maa se a kon. 13 Kon oen lakos dait kai
klehen muda le hehan laok se lalan na, halin daid tada noan, oen sodo-
sium Yesus in maa ka banansila el Un nam atuil tene. Hidim oen kidu
kleba-kleba le aa noan,
“*Hosana*! Naka-naka Ama Lamtua Allah!
Ta Ama Lamtua tulu Un dalen banan na bel Lahing Israel la,
man maa nol kil Ama Lamtua ngala ka!”✡

---

* **12:3** Alkitab dais Yunanin nam mina na ngala ka *‘nardos’*, man hmunan nu oen daken nini kai klaput bui bingis. Alkitab dais Blain na dul noan, ‘narwastu’. Alkitab dais Yunanin kon tek le botor ra tenen na el *‘litra’* mesa, na ka gram 325, tamlom nataka le steng litir. ✡ **12:3** Lukas 7:37-38

† **12:5** Alkitab dais Yunanin dul noan, mina na osa ka *‘dinari’* 300. *Dinari* mesa lam banansila el tukang mes gaji lelo mesa. ✡ **12:8** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 15:11 ✡ **12:13** Buk in Naka-nahalit 118:26

14 Yesus haup keledai ana mesa, kon Un sake daad se keledai na dapa.
Na banansila el in dul son ne Ama Lamtua Buk Niu ka noan,
15 “Atuil Yerusalem me, mi lii deken!
Atuil kota ‘Sion’ ne, ngat laok elu le!‡
Ta mi Lahin na maa son nuan!
Un maa ne keledai ana mes dapa.”✡
16 Dedeng na, Yesus ima-ii las taan dais ni nahin na lo bii. Mo mam eta
Un nuli pait son deng Un in mate ka, le Ama Lamtua Allah nikit sakeng
Un lapa-lapa, halas-sam oen nangan net dasi-dais man Ama Lamtua Buk
Niu ka in dul son deng Una ka. Oen kon nangan net atuil hut mamo nias
in tao bel Una ka.
17 Dedeng Yesus bel Lasarus le nuli pait deng un in mate ka, hidim haman
puting deng niut utu ka ka, muik atuli mamo leo-leo nol Yesus. Tiata
hidi deng na le, oen dehet kliu-kanan deng asa man oen in net esan son
na. 18 Undeng na le, atuli hut mamo maas sodo-sium Yesus dadani nol
Yerusalem, lole oen ming son noan, Un man tao taad herang na. 19 Kon
atuil Farisi las aa nol apa noan, “Hoeh! Ngat le! Totoang atuil in se apan-
kloma ki ngias tupu-talas le muid Una! Mam in puis-puis sa kit man susa
lia. Etan ela son nam, kit tao elol pait ta?”

Atuil Yunani at ila lo le tutnaal nol Lamtua Yesus

20 Atuil Yunani at ila lo, maas se kota Yerusalem leo-leo nol atuil tenga
las, le noan muid fesat Paska se las. Oen kon le todan-lahing Ama Lamtua
Allah se las. 21 Oen maas le tutnaal Filipus man maa deng iung Betsaida,
ne propinsi Galilea. Oen nodan noan, “Kaka! Kaim le tutnaal nol Yesus.”
22 Tiata Filipus lako tek Anderias. Kon oen duas laok aa nol Yesus.
23-24 Yesus tek oen noan, “Auk oras sa maa lius son. Tiata Auk mateng
halas-sam Ama Lamtua Allah tade le nikit sakeng Auk ngala ngi lapa-lapa.
Baktebes ela! Kit naleta nol biin in soko-hai mesa. Eta kit soko-hai biin
ale beas mesa lam, un musti dudus se dale ka dalen le, halas-sam un nuli,
le puting isin mamo. Ta etan ela lo kam, ael beas mes sii nabale. 25 Atuil
in dai muid Ama Lamtua in koma ka lo, undeng un namnau naseke un
in nuli, man se apan-kloma kia ka, mam in nuli na dudus-didaa. Mo atuil
man tade, le sao soleng un in nuli se apan-kloma kia ka, mam un haup in
nuil toma, man in hidi nutus taan lo ka.✡ 26 Atuil in tade le lii-lau Au ka,
musti muid Auk tutungus. Na ka, eta Auk se olang ngam, un kon musti se
la. Ta eta muik atuli in lii-lau Au kam, mam Auk Amang in ne sorga ku
kon, todan una.”

Lamtua Yesus tek meman deng Un in mate ka

27 Yesus aa tapnaeng elia, “Auk nataka kam Auk daleng ngi susa. Mo
Auk aa elol pait ta? Auk musti nodan noan, ‘Papa! Sao Au, le halin nam
Auk mateng dedeng ni deken tia’ ela le? Loo! Auk nodan ela lo, undeng
Un nutus Auk maang le Auk mateng. 28 Tiata Auk in nodan ni elia: ‘Papa.
Nang le Auk muid Paap in koma ka tuun tia, le halin nam totoang atuli li
nikit Paap ngala ka lapa-lapa.’ ”
Kon fala mes deng apan nu tek noan, “Auk nikit sakeng Auk ngala ngi
lapa-lapa son. Mo Auk le nikit sakeng lapa-lapa dui pait.”
29 Hidi kon atuil hut mamo in dil se la ngas, ming faal na, kon oen tek
apa noan, “Hoe! Muik lelat ulan mo!”

---

‡ **12:15** Kota Sion na nam mo, kota Yerusalem ngaal didang nga. ✡ **12:15** Sakarias 9:9 ✡ **12:25** Matius 10:39; 16:25; Markus 8:35; Lukas 9:24; 17:33

Atuil tenga las pait tam aa noan, “Loo! Ama Lamtua ima-ii las mes deng
sorga aa nol Un na.”
30 Mo Yesus tekas noan, “Faal apin na ka taung mia, mo taung Auk lo.
31 Halas ni atuil in se apan-kloma ki ngias musti situ-tal se Ama Lamtua
Allah, le Un nutus oen dasi las. Un kon le nulut soleng uikjale kas laih tuan,
man in kil prenta ne apan-kloma kia ka. 32 Mam eta atuli las tao holtiu
Auk se kai sangsuli lu son nam, Auk pel totoang atuli li le oen parsai se
Au.” 33 (Un aa ela, le tulu bel lalan Un in mate ka elola ka.)
34 Hidi kon atuil in se la ngas ketan noan, “Kaim ming net se Ama Lamtua
Atorang nga noan, mam Kristus nuli napiut. Tiata tasao le Tuang aa noan,
‘Mam oen tao Atuling Baktetebes si holtiu se kai sangsuli lu lia?’ Hidim
Atuling Baktetebes sa na mo, asii la?”✡
35 Kon Yesus situs noan, “Nesang lo ka kam, Auk langa ki kaloe se mi pait
lo ka. Tiata se oras Auk in muik nabale kia lam, mi musti nuil lo-lolo, le
halin daat ta tung kele langa man in ne mi dalen na ngas deken. Ta atuil
in laok se mitang dalen na ka, taan le un laok bus el ola ka lo. 36 Tiata eta
Auk langa ki muik nabale lam, mi musti parsai se Au, le mi daid atuil in
nuil se langa ka, halin laok elola lam, mi tanan.”
Yesus aa hidi ela kon, Un hoen apa ka deng atuil hut mamo kas, le halin
Un sii.

Atuil Yahudi las parsai Lamtua Yesus lo

37 Yesus tao taad herang mamo son, se atuli hut mamo kas silan, mo oen
dai parsai Un lo nabale. 38 Na banansila el Ama Lamtua mee-baah Yesaya
la in tek son noan,
“Tuang nge! Muik atuli parsai kaim in aa ngias lo!
Ta Tuang tulu Tuang in kuasa ka son kon no,
atuli las ngat no-nole lo kon!”✡
39 Undeng na, le halas ni atuil Yahudi tenga las parsai nal se Ama Lamtua
lo, banansila el Yesaya in dula mes didang pait, man noan,
40 “Ama Lamtua Allah tao oen matan nas le tedos,
halin oen haup in neta pait deken.
Un nang le oen dalen nas didi,
halin oen nangan taan batur lo.
Nang le oen ela,
halin oen bali maa nuting Auk deken,
nol Auk tao banan oen pait deken.”✡
41 Yesaya aa ela, undeng un net Yesus in uhu ka son, tiata un kon dehet
meman deng Yesus.
42 Nol muik atuli mamo parsai se Yesus. Atuil biasa li sii tuun lo, ta muik
tene-tene deng atuil Yahudi las tenga ka kon parsai se Yesus. Mo oen hao
Yesus se atuil hut mamo kas silan lo, lole oen lii, ta tamlom atuil Farisi
las nulut puting oen deng um in kohe-kanas sas sa. 43 Undeng atuil Farisi
las nol atuil Yahudi las tene-tenen deeh in koma ka le, haup in naka deng
atuli lia, mo deng Ama Lamtua Allah lo.

Lamtua Yesus in Teka-teka ngas tulu-balang atuli li in elola ka

44 Kon Yesus aa nol fala mumuun noan, “Atuil in parsai Au ka, parsai Auk
siing lo, molam parsai nol Una man in nutus Au ka kon. 45 Eta asii man net
Auk son nam, un kon net Ama man in nutus Au ka son na. 46 Auk maang
le daid banansila el langa se apan-kloma kia. Le halin atuil in parsai se Au

✡ **12:34** Buk in Naka-nahalit 110:4; Yesaya 9:6; Yeskial 37:25; Danial 7:14 ✡ **12:38** Yesaya 53:1
✡ **12:40** Yesaya 6:10

ngas totoang nulis se mitang-mames dalen lo. 47 Eta muik atuli hii-ming
Auk in Teka-teka nias, mo lako-daek mudis lo kam, Auk nutus un hukung
nga lo. Ta Auk maang se apan-kloma kia le nutus atuli las hukung ngas
lo, molam Auk in koma ka le, bel boa-blingin atuli li deng oen in kula-
sala ngas. 48 Mo muik hukung taung totoang atuil in hutun soleng Au, nol
dai sium Auk in Teka-teka nias lo ngas. Ta eta mam leol kiamat ta maa
lisu lam, in Teka-teka man Auk in aa net son nas, man nutus bel atuil in
tuladang ela ngas hukung nga. 49 Undeng Auk aa net le kil Auk ngala ngi
esa lo. Molam Auk in aa ngas kil Auk Amang in ne sorga ku ngala ka. Ta
Un man nutus Au. Nol Un man prenta Au, le Auk musti aa elola. 50 Auk
kon tana noan, Un in prenta ka kil in nuil toma, man hidi nutus taan lo
ka. Undeng na, le Auk in aa ka muid parsis asa man Auk Amang ngu in
tadu Auk le aa ngas."

13

Lamtua Yesus boe Un ima-ii las iin nas

1 Leol tene Paska la mana le mulai kon, Yesus tanan son noan, Un oras
sa maa lius son, le Un musti puti nang soleng apan-kloma kia, le pait lako
Un Ama in ne sorga kua. Mo Un namnau Un atulin in ne apan-kloma ki
ngias isi, didiin Un sao Un aap-ina ka tetema bel one.

2 Dedeng na uikjale kas tuang nga hode-lokot Yudas, Simun Iskariot ana
ka, le un hee soleng Yesus. Yudas nutus son le tao ela, se dedeng Yesus
daad le kaa fesat Paska leo-leo nolas sa.

3 Yesus tanan son noan, Ama Lamtua Allah man nutus Un maa se apan-
kloma kia, mo naha-bubuit tam, Un musti pait lako Ama Lamtua lua. Nol
Un kon tana noan, Un Ama in ne sorga ku sao totoang belen ne Un ima ka
son. 4 Kon Yesus hangu deng mija la, le kolong Un kaod likun na. Hidim
Un kat handuk mes le butun se Un keden na. 5 Un doan ui laok se bokor
ana mesa, le boe Un ima-ii las iin nas. Boe hidi mesa lam, Un nini handuk
in but se Un keden na ka, le madin tutuu. 6 Un boe oen iin nas mesa-mesa.
Lako huud se Simun Petrus, kon Simun Petrus keket noan, "Paap kon le
boe bel auk iing ngia le?"

7 Yesus siut noan, "Halas nia lam, ku nangan taan asa man Auk in tao ni
lo bii. Mo nenesang halas-sam ku nangan tanan."

8 Mo Petrus dai tao lo, hidim un tek noan, "Ela deken Papa! Ta auk nang
Paap le boe bel auk iing ngi lo."

Kon Yesus situn noan, "Etan Auk boe bel ku iim mi le niu lo kam, ku
butu-kil nol Auk lo."

9 Kon Simun Petrus siut noan, "Etan ela lam, Paap boe bel auk iing ngi
sii deken. Mo boe bel auk imang ngias, nol auk bong ngi kon!"

10 Hidi kon Yesus tek un noan, "Atuil in diu hidi son na, suma boe un
iin na tukun. Lole un apa ka niu son nam. Mi dalen nas meman niu son,
mo niu totoang lo bii." 11 (Yesus aa ela, lole Un tanan son noan, asii man
le hee Una lia. Undeng na, le Un tek noan, "Niu totoang lo bii.")

12 Nikit Yesus boe hidi oen iin nas kon, Un pake Un kado la le pait lako
daad se mija la. Hidim Un ketan oen noan, "Elola? Auk boe bel mi iin nas
sa, mi taan Auk in tao na tam lo ka? 13 Mi kom in noken Auk noan, 'Paap
Guru', nol 'Lamtua'. Na toma, lole meman Auk ela. 14 Mo eta mi Gurun
na, nol mi Lamtuan na boe bel mi iin nas banansila el ata in loka-loka
mesa lam, muid mia lam elola la? Mi kon musti lii-lau apa mes nol mesa;
tuladang el: mi musti boe apa iin mes nol mesa. 15 Auk tao bel mi in not

mes son. Tiata Auk tao elola lam, mi musti tao muid ela kon.✡ 16 Baktebes!
Auk tek mia le. Atuling in loka-loka mes uhu dui deng un tuang nga lo.
Nol atuil in nutus sa, uhu dui deng atuling in nutus una ka lo.✡ 17 Mi taan
dais nias son, tiata mi ulat, eta mi lako-daek muid ela.
18 Auk aa deng mi totoang lo. Auk taan baktetebes atuil man Auk in
huil son nas. Taon elol kon no, na musti dadi, banansila el asa man in
dulan meman son ne Ama Lamtua Buk Niu ka noan, 'Atuling in daad le
kaa leo-leo nol au ka, bali kudi le lako nang soleng auk son.'✡ 19 Auk tek
mi meman, le halin mam eta atuling na laok nang soleng Auk son nam,
mi parsai noan, Auk niam mo Kristus. 20 Baktetebes! Auk tek pait noan,
asii man sai un dalen na, le sium atuling man Auk in nutus sa babanan
nam, un sium Auk kon son na. Nol asii man sium Auk nol babanan nam,
un sium Ama man in nutus Au ka kon son na."✡

Lamtua Yesus tek meman noan, mam muik in hee soleng Una (Matius 26:20-25; Markus 14:17-21; Lukas 22:21-23)

21 Yesus aa hidi ela kon, Un nataka kam dalen na banan isi lo. Kon Un
tek noan, "Man Auk in aa ni baktetebes. Mam at mes deng mia li, hee
soleng Au."
22 Ming ela kon Un ima-ii las ngat apa, hidim oen langan tuun. Oen
tanan lo, le Un in aa na hai bus asii la. 23 Se na, muik at mes deng one la,
man Yesus namnaun, (na ka au, Yuhanis, man dul buk nia ki.)* Auk daad
se Yesus halin na. 24 Kon Simun Petrus tade leo ka nol au, halin auk keket
soba-naan Yesus, le Un in aa na hai bus asii la.
25 Kon nam auk keko auk apang ngi lako dadani nol Yesus bubuit pait,
le keket noan, "Atuling man Paap in aa apin na, asii la?"
26 Yesus siut noan, "Elia: Auk le kat ruti mesa, le dopon laok se mako ka,
hidim Auk belen laok se atuling man Auk in aa busu ka." Un dopon hidi
ruti la lam, Un tunang bel Yudas, Simun Iskariot ana ka. 27 Sium nal ruti
na kon, uikjale kas laih tuan na, tama se Yudas dalen na. Kon Yesus tek un
noan, "Lalaba tia! Ku le tao asa lam, taon tia. Natang bakun na." 28 Mo Un
ima-ii tenga las, taan lo noan, tasao le Yesus aa ela lia. 29 Undeng Yudas
daid atuil in kil duit deng one, tiata deeh muik in nangan noan, Yesus tadu
Yudas le, "Laok sos asa man in parlu taung in kaa Paska." Mo tenga las
pait tam, nangan noan, "Un lako bel atuil kasiang ngas duit."
30 Yudas sium hidi ruti na kon, un lalaba tuun puit lako. Oras un puit
lako ka, duman son.

In leka balu

31 Nikit Yudas puit lako kon, Yesus tek noan, "Auk niam mo Atuling
Baktetebes sa. Halas ni un oras sa maa lius son, le Ama Lamtua Allah
nikit sakeng Auk lapa-lapa. Le halin nam, atuli li ngat net Ama Lamtua
Allah in muun-tes sa. 32 Undeng Auk butu-kil nol Ama Lamtua, nol tulu Un
in muun-tes sa, tiata Un nikit sakeng Auk lapa-lapa. Mo Un nata-natang
pait lo.
33 Ana-ana me! Auk namnau mi isi, mo nate bubuit tam, Auk leo-leo
nol mi lo kam. Mam mi nuting Au, mo mi haup Auk lo. Auk in tek mia
ni, banansila el asa man Auk in tek tene-tene deng atuil Yahudi las son
noan, 'Auk lakong se mana mesa, man mi muid bolen lo.'✡ 34 Auk bel mi

---

✡ **13:15** Lukas 22:27 ✡ **13:16** Matius 10:24; Lukas 6:40; Yuhanis 15:20 ✡ **13:18** Buk in Naka-nahalit 41:10 ✡ **13:20** Matius 10:40; Markus 9:37; Lukas 9:48; 10:16 * **13:23** Muid in nuil-nola se grija las nol atuil in tana ngas sam, 'ima-ii man Yesus in namnau ka', mo Yuhanis. ✡ **13:33** Yuhanis 7:34; 8:22-23

prenta balu mes elia: *mi musti namnau apa mes nol mesa, banansila el Auk in neka-namnau mia kia.* Tiata mi musti namnau apa ela.✡ 35 Etan mi namnau apa ela lam, atuli li totoang taan noan, mi niam mo, Auk ima-ii."

Lamtua Yesus tek meman noan, mam Petrus kaen Una
(Matius 26:31-35; Markus 14:27-31; Lukas 22:31-34)

36 Hidi kon, Simun Petrus keket Un noan, "Paap le mam lako el ola la?"
Kon Yesus tekan noan, "Auk lakong se mana mesa, man ku boel in laok muid nol nia lo bii. Mo mam ku kon lako se la."
37 Petrus keket noan, "Papa! Tasao le auk boel in laok muid nol nia lo bii kia? Auk tade le mateng taung Paap son!"
38 Yesus situn noan, "Baktebes se? Ku le sao ku in nuli ka le mate taung Au le? In toma ka elia: manu ka tukluin lo bii kam, ku kaen Auk oe tiul son."

14

Muik lalan didang pait lo son, le kit babanan nol Ama; suma muid Lamtua Yesus sii

1 Yesus aa tapnaeng noan, "Mi boel nangan isi deken. Parsai se Ama Lamtua Allah. Nol parsai se Auk kon. 2 Se Auk Amang ngu uma lua lam, muik kamar mamo. Eta mana lu nol lo kam, taon elola ko Auk tek mi meman son. Auk le lakong mana bel mi maan se luang. 3 Eta Auk lakong le mana hidi bel mi maan son nam, mam Auk pait maang, le mi leo-leo muid Au. Nini ela, Auk se olang ngam, mi se lam kon. 4 Lole mi taan lalan in laok bus el maan Auk in le lako ku son nam."
5 Mo Tomas keket Un noan, "Papa! Kaim taan Paap in le lako el ola ka lo. Tiata taon elola le, kaim taan nal lalan in laok bus el ua ka la?"
6 Kon Yesus tek noan, "Muik lalan didang, man kil nol atuli li lako bus el Ama in ne sorga ku lo. Suma muid Auk siing. Ta Auk niam, banansila el lalan na. Auk niam, man kil asa man in toma ka. Nol Auk niam, man bel atuli li in nuil toma. 7 Tiata nangan babanan, eta noan mi taan Auk baktetebes sam, mi taan Auk Amang ngu kon. Tiata ninin deng halas nia, mi taan Un son, nol net Un kon son."
8 Filipus nodan noan, "Papa! Tulung tulu bel kaim Paap Ama ka le! Ta na sii kon, nol son."
9 Kon Yesus tekan noan, "Filipus se, Auk leo-leo nol mi nesang nga eli son, mo mi taan Auk baktetebes lo bii ke? Ta atuil in net Auk son na, banansila el un kon net Auk Amang ngu son na. Lam tasao le apin ku nodan noan, tulu Ama bel mi pait tia? 10 Elola, dedeng Auk tek noan, Auk butu-kil nol Ama, nol Ama kon butu-kil nol Au, lam ku parsai Au tam lo ka? In Teka-teka man Auk in aa bel mia ngas, putis deng Auk siing lo, molam putis deng Auk Amang ngu kon. Nol Un pake Auk le lako-daek napiut Un osa la. 11 Parsai se Au, ta Auk butu-kil babanan nol Auk Amang ngua, nol Un kon butu-kil babanan nol Au. Mo eta mi parsai nal ela lo kam, mi musti parsai se Auk tia, undeng mi net dais man Auk in tao son nas. 12 Auk in aa ni toma! Ta atuil in parsai se Au ngas, mam daek nal asa man Auk in dake ngas kon. Mo undeng Auk lakong se Auk Amang ngu son, tiata asa man atuil nas in dake ngas, mam uhu dui deng Auk in daek son nas. 13 Mi in butu-kil nol Au ngias, muik hak le kil Auk ngala ngia. Tiata mi kohe-kanas

✡ **13:34** Yuhanis 15:12, 17; Yuhanis mesa la 3:23; Yuhanis dua la 5

le nodan asa tuun nini Auk ngala ngia lam,* mam Auk tao bel mias. Nini
ela, Auk nikit sakeng Auk Amang ngu ngala ka lapa-lapa, le halin totoang
atuli li tana. 14 Auk aa oe mes pait: mi kohe-kanas le nodan asa tuun nini
Auk ngalang ngia lam, mam Auk tao bel mias."

Lamtua Yesus hid le niung Ama Lamtua Allah Koo Niu ka maa

15 Yesus aa tapnaeng noan, "Etan mi namnau Au lam, lako-daek muid
Auk in lek mia ngas. 16-17 Auk nodan se Auk Amang ngua, le mam eta Auk
leo-leo nol mi pait lo son nam, Un bel mi In Hulung mesa, le halin Un tulu
bel mi lalan. In Hulung na, mo Ama Lamtua Koo la. Un man tui mi deng
asa man in toma ka. Atuli deeh se apan-kloma ki dai sium Un lo, undeng
oen ngat net Un lo, nol taan Un lo. Mo mi taan Una, undeng Un butu-kil nol
mia. Mam Un nuli se mi dalen nas. Nol mam Un leo-leo nol mi tutungus.
18 Nini ela lam, Auk nang soleng mi siim tuun lo, banansila el tana-ana
man in muik ina-ama lo, ka lo. Mo nangan, ta Auk pait maang se mia lia.
19 Naha-bubuit tam, atuli teng se apan-kloma ki net Auk pait lo ka. Mo
mam mi net Au. Undeng Auk nuling pait, tiata mi kon haup in nuil toma
ka. 20 Nol mam eta Auk nuling pait son nam, mi taan baktetebes noan,
Auk niam butu-kil nol Auk Amang ngua; mi butu-kil nol Au; hidim Auk
butu-kil nol mi kon.
21 Atuil in simu, nol lako-daek muid Auk in prenta ngas sa, man namnau
Au. Nol Auk Amang ngu kon neka-namnau atuil in namnau Auk ela ka.
Auk kon neka-namnau una, nol tulu belen Auk apang ngia."
22 Se na, muik atuli mes ngala Yudas. Un nam Yudas Iskariot lo. Nikit
un ming Yesus aa ela kon, un keket noan, "Tuang le tulu apa ka bel kami.
Mo tasao le Tuang tulu apa ka bel atuil didang se apan-kloma ki lo kia?"
23 Yesus siut noan, "Elia: atuil in namnau Au ka, mam un lako-daek muid
Auk in Teka-teka ngas. Auk Amang ngu kon neka-namnau una. Hidim Auk
nol Auk Amang ngu, nuling dalen mes nol una. 24 Mo atuil in namnau Auk
lo ka, un kon lako-daek muid Auk in Teka-teka ngas lo. Totoang dais man
mi in ming deng Au nia, puti deng Auk lo, molam puti deng Auk Amang
man in nutus Au ka.
25 Halas ni Auk leo-leo nol mi nabale. Tiata Auk tek mi dais nias meman.
26 Mo nesang lo ka kam, Auk Amang ngu le niung In Hulung mesa, na Un
Koo Niu ka. Koo Niu na, seda Auk se apan-kloma kia. Un osa la na mo:
tui totoang dasi lias bel mia, nol tek nuting mi pait deng totoang dais man
Auk in tui-tek net mi son nas.
27 Mam etan Auk lakong son nam, Auk tao mi dalen nas le halin mi nuil
titu-tema nol dame. Suma Auk siing man bel nal mi dalen nas, titu-tema
tuladang ela. Ta totoang in muik ne apan-kloma ki ngias, tao nal mi dalen
nas le titu-tema ela lo. Tiata nang le halin nam mi nangan isi deken, nol
lii deken. 28 Mi nangan net Auk tek mi noan, 'Auk nang mia, mo mam Auk
pait maang'. Dalen sus deken. Ta eta mi namnau Au lam, mi dalen nas
kolo, undeng Auk lakong se Auk Amang ngua. Auk Amang ngu nam uhu
dui deng Au. 29 Nangan ne, ta Auk tek mi meman son. Nini ela, etan dais
nias mam dadi lam, mi parsai nal se Au. 30 Naha-bubuit pait tam, Auk aa
nol mi pait lo ka. Ta uikjale kas laih tuan na maa kil prenta se apan-kloma
kia. Mo un in kuasa ka tao tehen nal Auk lo. 31 Un maa kon no, Auk laok

* **14:13** Kohe-kanas le "kil Auk ngalang ngia" muik nahin noan, kit kohe-kanas muid Lamtua Yesus in koma ka. Kit muik hak le "kil Yesus ngala ka", eta kit daid Un atulin, eta kit nuil butu-kil napiut nol Una, eta kit hii-ming se Una, nol eta kit parsai noan, Un mate le kose soleng kit in kula-sala ngas. Tiata, "kil Yesus ngala ka" tatai nol in suma "aa Un ngala ka" tuun na lo.

napiut le lako-daek muid Auk Amang ngu in prenta ka. Na tulu bel atuil in se apan-kloma ki ngias noan, Auk namnau Auk Amang ngu isi.
Undeng na, maa le kit laok tia!”

15

Lamtua Yesus banansila el anggor ina ka

1 Yesus tek noan, “Hii ke! Mi butu-kil nol Au. Ta Auk banansila el anggor
ina mesa. Mo Auk niam, anggor ina man in toma!* Nol Auk Amang ngu
banansila el klapa la lamtua ka. 2 Tiata atuil in tek noan, un suma butu-
kil nol Au, mo un lako-daek muid Auk lo ka, Auk Amang ngu soleng una,
banansila el klapa lamtua ka in dait soleng bango man in muik isin lo
ngas sa. Mo atuil ol man butu-kil nol Auk baktetebes sam, Ama tao soleng
hmomos sas deng un dalen na, le halin nam niu, banansila el klaap lamtua
ka in ted bango mes dadaen, le halin nam un isin na mamo tapnaeng nga.
3 Auk in Teka-teka ngas, tao niu nal mi dalen nas son, banansila el klaap
lamtua ka in tao niu bango ngas sa. 4 Mi musti butu-kil napiut nol Au,
banansila el Auk in butu-kil nol mia ka. Undeng bango in kuis deng un
ina ka ka, muik isin pait lo. Mi kon ela. Eta mi butu-kil napiut nol Auk lo
kam, mi tao nal asa man in banan nas lo.
5 Auk nia mo, banansila el anggor ina mesa. Mo mi nam banansila el
anggor ina ka bango ngas. Tiata, atuil in butu-kil napiut nol Au, nol Auk
kon butu-kil nol una ka, banansila el bango man puting isin mamo ka. Eta
mi butu-kil nol Auk lo kam, mi daek nal asa man in banan nas lo. 6 Atuil
in butu-kil napiut nol Auk lo ka, un banansila el bango mesa, man muik
ambak lo. Bango tuladang ela ka, taom atuli li dait soleng, le nang didiin
tuu. Atuli tao nakbubuan bangong nas, le soleng lakos ai la dalen, halin
ai kaa nulis. 7 Mo eta mi butu-kil napiut nol Au, nol Auk in Teka-teka
ngas kon muik napiut se mi dalen nas sam, mi nodan asa tuun deng Ama
Lamtua Allah lam, mam Un tao bel mias.
8 Etan mi daek dais banan sii kam, na banansila el bango mesa man
puting isin mamo, na ka, man nikit sakeng Ama Lamtua Allah ngala ka
lapa-lapa. Nini ela lam, mi tulu bel noan, mi niam mo Auk ima-ii.
9 Tuladang el Ama Lamtua in neka-namnau Au ka, Auk kon neka-
namnau mi ela. Mi musti butu-kil napiut nol Au, le halin Auk tulu nal Auk
in neka-namnau mia ka. 10 Etan mi lako-daek muid Auk in prenta ngas
sam, mi butu-kil napiut nol Au, lam Auk tulu nal Auk in neka-namnau mia
ka. Na banansila el Auk in lako-daek muid Auk Amang ngu prenta la ka,
tiata Un neka mo namnau Auk napiut.
11 Auk tek bel mi dais nias deng hmunan nua, le halin nam mi dalen
kolo, banansila el Auk daleng ngi in kolo kia. Ta Auk in koma ka le mi
dalen nas kolo tutungus. 12 Auk in leka ka elia: mi musti namnau apa
mes nol mesa, banansila el Auk in neka-namnau mia ki kon.✡ 13 Eta atuli
mes tade le mate, halin un tapan nas haup in nuli kam, na un namnau
un tapan nas baktetebes. Ta muik in namnau man uhu dui deng na lo
son. 14 Eta mi lako-daek muid Auk in prenta ngas sam, na mi daid Auk

* **15:1** Ne Buk*In Hida Blaan* na, atuil in dula ngas kom in sukat bangsa Israel las nol kai anggor ina mesa, tamlom klaap anggor mesa. (Ngat kon se *Buk in Naka-nahalit* 80:8-16; *Yesaya* 5:1-7; *Yermia* 2:21; *Yeskial* 15:1-8, 19:10-14; *Hosea* 10:1 nol in dula tenga las kon.) Mo bangsa Israel las sisa' deng Ama Lamtua lalan in nuil toma ka. Undeng na le se nia ki, Yesus noken apa ka noan, Un nam mo ‘kai anggor man in toma’, undeng Un sose deng Ama Lamtua in koma ka lo. ✡ **15:12** Yuhanis 13:34; 15:17; Yuhanis mesa la 3:23; Yuhanis dua la 5

tapang. 15 Auk kom in noken mi noan, Auk atulin ‘in loka-loka’ pait lo ka.
Ta atuil in loka-loka mesa lam, taan un tuang nga in koma-koma ka isi lo.
Mo Auk noken mia lam, Auk ‘tapang’, undeng Auk tek balang totoang asa
man Auk Amang ngu in tek Auk son nas nol langa-langa. 16 Mi huil Auk
lo. Molam Auk man huil mia, nol nikit mi le lako-daek os nia. Tiata mi
musti lako-daek dais banan man in tahang nal nesang ngas mamamo. Ta
na banansila el anggor ina mesa, man puting isin banan tutungus sa. Eta
mi tao ela lam, mi nodan asa tuun se Auk Amang ngua lam, mam Un tao
bel mias. 17 Tiata Auk le prenta mi elia: mi musti namnau apa mes nol
mesa.”

Atuil in ne apan-kloma ki ngias kom Lamtua Yesus atulin nas lo

18 Yesus aa tapnaeng noan, “Etan atuil in se apan-kloma ki ngias, kom
mi lo kam, nangan, ta oen kon kom Auk lo muna son. 19 Eta mi niam
banansila el atuil didang in se apan-kloma ki ngias sam, taon elola ko oen
namnau mia. Mo mi banansila el oen lo. Lole Auk huil nal mi son, le
bakisan nol one. Undeng na, le oen kom mi lo isi.

20 Nadidingun Auk in tek mia ni deken, ‘Atuil in loka-loka mesa lam, uhu
dui deng un tuang nga lo.’ Tiata, eta oen tao Auk le susa-daat tam, taon
elola ko, oen tao mi le susa-daat ela kon. Etan oen ming Auk in Teka-teka
ngias sam, oen kon hii-ming se mia.✡ 21 Mam oen tao mi le haup susa-daat,
undeng mi butu-kil nol Au. Ta oen taan Una, man in nutus Au ka lo. 22 Eta
Auk maang le aa net nol oen lo, hidim tulu beles lalan in nuil toma ka
lo kam, oen nangan napiut noan, oen muik in kula-sala lo. Molam Auk
maang son, nol Auk tekas son. Tiata halas ni eta oen muik in tao kula-sala
kam, oen muik peke le kaen pait lo.

23 Atuil in kom Auk lo ngas kon, kom Auk Amang ngu lo. 24 Molota Auk
tao taad herang bili-ngala, man atuil didang tao net ela lo bii, se oen sila-
matan nas son. Eta Auk tao taad herang nas lo kam, oen kula lo, eta oen
dai sium Auk lo. Mo oen net taad herang man Auk in tao ngas son. Ela
kon oen kom Auk lo nabale, nol kom Auk Amang in ne sorga ku lo kon.
25 Molam dais nias totoang dadi, le halin tao muid asa man in dul son ne
Ama Lamtua Atorang nga, man noan, ‘Oen kom Auk lo. Molota oen in kom
lo na, muik peke lo.’✡

26 Mo mam In Hulung nga le maa. Un nam Auk Amang nga Koo la, man
tao mi le taan nal asa man in toma ka. Etan Auk lakong se Auk Amang
ngu son nam, mam Auk niung Un Koo la maa bel mia. Le halin Un tek mi
deng Au. 27 Mam mi kon tek atuli las deng Au, undeng mi leo-leo nol Auk
deng lolo hmunan nu son.

16

1 Auk tek dais nias son bel mia, le halin nam, mi hoen apan deng Auk
deken. 2 Mam atuil Yahudi las nulut soleng mi deng oen um in kohe-kanas
sas. Suma na sii lo, ta mam muik oras, le atuli keo tele mia lam, oen
nangan noan, oen daek banan taung Ama Lamtua Allah na. 3 Oen tao mi
ela, undeng oen taan Auk baktetebes lo. Oen kon taan Auk Amang ngu lo.
4 Auk tek puting bel mi dais nias meman lo bii, undeng Auk leo-leo nol mi
nabale. Mo halas ni Auk le pait lakong Auk Amang ngua, tiata Auk tek bel
mias meman, le halin mam dais nias dadi lam, mi nangan net noan, Auk
tek puting bel mias meman son.”

✡ **15:20** Matius 10:24; Lukas 6:40; Yuhanis 13:16 ✡ **15:25** Buk in Naka-nahalit 35:19; 69:5

Ama Lamtua Koo la in dake ka

5 Yesus tui tapnaeng pait noan, “Halas ni Auk le pait lakong se Una lua,
man nutus Auk maang se apan-kloma kia ka. Mo deng mia la, muik in
keket Au lo noan, ‘Paap le lako ola ka?’ 6 Undeng Auk tek dais ni bel mi
meman son, tiata mi dalen nas ili. 7 Mo asa man Auk in tek mia ki toma.
Etan Auk lakong ngam, na banan dui taung mia. Lole eta Auk lakong lo
kam, In Hulung mia ka maa le tulu lalan bel mi lo. Mo eta Auk lakong
ngam, Auk niung Un maa bel mia.

8 Mam eta Un maa son nam, Un tulu bel atuil in se apan-kloma ki ngias
noan, oen dalen nas nol oen in tao-tao ngas kula. Un hanet one, le muid
lalan in nuil toma ka. Nol Un kon tek nuting oen noan, mam Ama Lamtua
le nutus oen dasi las, le oen toma, tamlom kula ka. 9 In Hulung na, tulu
bel oen in kula-sala ngas, undeng oen parsai Auk lo. 10 Un kon tulu bel kit
lalan in nuil toma ka. Undeng Auk pait lakong Auk Amang ngua, ta mam
mi net Auk pait lo ka. Tiata In Hulung nga maa le seda Au. 11 Un tulu
bel noan, Ama Lamtua le nutus atuli li dasi las nol in toma, undeng Ama
Lamtua nutus uikjale kas laih tuan man in prenta se apan-kloma kia ka,
dasi la son.

12 Muik dasi mamo man Auk le tek mias, mo halas nia lam mi nangan
tanas lo bii. 13 Mo eta Koo in tulu bel mi dasi-dais in toma ngas maa son
nam, Un pela-noen mia, le halin nam mi nangan taan totoang dais man in
toma ngas. Un in teka ngas deng Un sii lo, molam Un tek asa man Un ming
son deng Auk Amang ngua kas. Un le tek mi kon deng asa man lako-lako
lam dadi ngas. 14 Un le nikit Auk ngalang ngi lapa-lapa, undeng Un sai
totoang dais in toma deng Au ngas, le tulu bel mias totoang. 15 Totoang
man daid Auk Amang ngu nenan nas, kon daid Auk nena. Undeng na le
apin Auk aa noan, mam Ama Lamtua Koo la man sai totoang dais in tom
deng Au ngas, le tulu bel mias.”

Mi dalen nas musti sus muna le, halas-sam mi dalen kolo lolen

16 Yesus tekas napiut noan, “Nesang lo ka kam, mi net Auk pait lo ka.
Mo nesang isi lo kon nam, mi net Auk pait.”

17 Hidi kon, Un ima-ii tenga las, aa nol apa noan, “Paap nangan elol le,
Un aa noan, ‘Nesang lo ka kam, mi net Auk pait lo ka, mo nesang lo kon
nam, mi net Auk pait’ tia le? Nol tasao le Un aa noan, ‘Undeng Auk le
lakong el Auk Amang ngu’ lia le?” 18 Kon oen keket apa pait noan, “Un in
aa le, ‘Nesang lo ka’ ka, asa le? Kit nangan tanan lo.”

19 Yesus taan son noan, oen le keket Un dasi mesa. Tiata Un aa elia, “Apin
Auk aa noan, ‘Nesang lo ka kam mi net Auk pait lo ka. Mo nesang lo kon
nam, mi net Auk pait.’ Mi ketan apa ela, ta lo?

20 Etan mi nuting le tanan ela kon, banan. Mo Auk le tek mi kon elia:
mam mi lilu nol dalen ili, mo atuil tenga se apan-kloma kia, oen dalen kolo.
Mi dalen nas iil ela kon no, mam mi dalen nas kolo lolen. 21 Na banansila
el bihatang mes mana le hua. Un nataka se un dalen na lam ngele, undeng
un in susa ka maa lius son. Mo etan un hua hidi tana-ana ka lam, un in
susa ka ilang meman, le un dalen na kolo lolen, undeng muik atuil balu
man huan maa se apan-kloma kia. 22 Mi kon ela. Halas ni mi lilu nol dalen
susa. Mo nenesang le Auk maa meo mi pait tam, mi dalen nas kolo lolen.
Nol etan dais na dadi son nam, muik atuli in tukan-palan nal mi dalen nas
in kolo ka lo.

23 Nol eta dais na dadi son nam, mi keket Auk sa-saa pait lo ka. Baktebes!
Auk tek mi pait elia, etan mi kohe-kanas le nodan asa tuun deng Auk

Amang ngu nini Auk ngalang ngia lam, mam Un tao bel mias.* 24 Mo maa
lius halas nia, mi nodan sa-saa lam kil Auk ngalang ngi lo bii nabale. Tiata
kohe-kanas sam kil Auk ngalang nga, le halin nam mi hapu. Nini ela lam,
mi dalen nas kolo baktetebes."

Lamtua Yesus tao tehen totoang in kuasa ne apan-kloma kia ngas son

25 Yesus aa tapnaeng elia, "Maa lius halas nia, taom Auk tui mi nini kleta.
Mo mam muik oras le Auk tui mi nini kleta pait lo ka. Ta Auk le aa langa-
langa deng Auk Amang ngua. 26 Etan oras sa maa lius son nam, mi esan
man kohe-kanas le nodan se Auk Amang ngua, kil Auk ngalang ngia. Auk
pal in kohe-kanas bel mia lo ka. 27 Ta Auk Amang ngu neka-namnau mia,
undeng mi namnau Au. Nol mi kon parsai noan, Ama Lamtua man nutus
Au lia. 28 Hmunan nu Auk nang Auk Amang ngua, le maang daad tahang
se apan-kloma kia. Mo halas nia lam, Auk nang soleng apan-kloma kia, le
lakong daad pait nol Una."

29 Ming ela kon, Yesus ima-ii las tek noan, "Inaa, halas ni Paap aa langa-
langa mo tui nini kleta pait lo son! 30 Kaim parsai son noan, Paap taan
totoang dasi lias. Taon elola ko, atuli li keket se Paap pait lo ka, undeng
Paap taan muna, asa man oen in le ketan na son, nol in siut elola ka son.
Na man tulu bel kaim noan, Paap maa deng Ama Lamtua Allah lua."

31 Kon Yesus situs noan, "Mi parsai Auk baktetebes son ne? 32 Elia: naha-
bubuit pait tam, un oras sa maa lius son na. Mi totoang lalim holhising. Mi
lalim nang soleng Au, le lakom hunim se mi mana las mesa-mesa. Ela kon
no, Auk siing lo, undeng Auk Amang ngu leo-leo nol Au. 33 Auk tek bel mi
dais nias meman, le halin mi dalen nas tetesa, undeng mi in butu-kil nol
Au ka. Ta mam atuil in se apan-kloma ki ngias tao sus mia, nol diku-puang
mia. Molam tao teken mi dalen nas, ta Auk tao tehen totoang in kuasa ne
apan-kloma ki ngias son!"

17

Lamtua Yesus kohe-kanas taung Un apa ka

1-2 Yesus aa hidi ela kon, Un ngada lako el apan nua, le kohe-kanas noan,
"Papa namnau! Auk oras si maa lius son, le Paap nikit Auk lapa-lapa.
Auk niam, Paap Ana. Paap bel Auk hak son, le mana-koet totoang atuil
in se apan-kloma ki ngias. Paap bel Auk hak na, le halin Auk bel totoang
atuil man Paap in sao bel Auk son, le daid Auk atulin nas in nuil toma
man hidi nutus taan lo ka. Tiata halas nia, Auk nodan le Paap nikit Auk
lapa-lapa, le halin Auk tulu nal Paap in muun-tes sa. 3 Lalan in haup nuli
man hidi nutus taan lo ka, elia: atuli musti taan Papa, na ka, Ama Lamtua
Allah man in toma ka. Muik lalan didang pait lo. Oen kon musti taan Au,
na Yesus Kristus, man Paap nutus son le maa se apan-kloma kia ka. 4 Auk
tulu-balang Paap in muun-tes sa se apan-kloma ki son. Auk kon lako-daek
hidi os man Paap in bel Au ka son. 5 Hmunan hesa kua, oras Kit daek
apan-kloma ki lo bii ka, Auk leo-leo nol Papa. Oras na, Auk in muun-tes
sa kon banansila el Paap in muun-tes sa. Undeng na le, halas ni Auk le
pait maang se Papa lia. Tiata Auk nodan le Paap nikit Auk lapa-lapa, halin
nam Auk muun-tes pait, banansila el hmunan nua."

* **16:23** Kohe-kanas "kil Auk ngalang nga" nahin na noan, kit kohe-kanas muid Yesus in koma ka.
Kit muik hak le "kil Yesus ngala ka" eta kit daid Un atulin, eta kit nuil butu-kil napiut nol Una, eta
kit hii-ming se Una, nol eta kit parsai noan, Un mate le kose soleng kit in kula-sala ngas. Tiata, "kil
Yesus ngala ka" na suma nini in "aa Yesus ngala ka" tuun lo.

Lamtua Yesus kohe-kanas bel Un ima-ii las

6 Yesus kohe-kanas tapnaeng noan, “Paap bel Auk atuil se apan-kloma
ki le daid Auk atulin son. Auk tui oen son le halin nam oen taan Papa.
Oen daid Paap nenan, mo hidim Paap saos le oen daid Auk nenan lolen.
Hidim oen lako-daek muid Paap in Teka-teka ngas. 7 Halas ni oen taan son,
le totoang dais man Paap in sao bel Auk son nas, putis deng Papa. 8 Lole
Auk tui oen son deng totoang in Teka-teka man Paap in tek net Auk son
nas. Oen kon sium in Teka-tekang nas. Oen kon tana noan, Auk maang
deng Papa lua. Hidim oen parsai noan, Paap man nutus Auk maang se
apan-kloma kia.

9 Auk kohe-kanas bel one. Auk kohe-kanas bel totoang atuil in se apan-
kloma ki ngias lo. Molam Auk kohe-kanas bel atuil man Paap in sao bel
Auk son nas, lole oen nam Paap nenan. 10 Ta totoang man daid Auk nenan
son nas, daid Paap nenan kon. Nol totoang man daid Paap nenan son nas,
daid Auk nenan kon. Hidim Auk atulin nas, man mam nikit Auk lapa-lapa.
11 Mam Auk daad napiut se apan-kloma ki pait lo kang, undeng nesang lo
ka kam, Auk le pait tiang se Papa la. Mo Atuil nias, oen musti daad napiut
se apan-kloma kia. Ee Papa, Paap niam mo, niu baktetebes. Tiata Auk
nodan Paap le doha-tinang oen nini kuasa man Paap in bel Auk son na.
Auk kon nodan le oen butu-kil apa daid mesa, banansila el Auk in butu-kil
le daid mes nol Papa ka. 12 Auk in leo-leo nol oen se apan-kloma ki bablaan
nia, Auk papa-paiduil one, undeng oen daid Paap nenan son. Auk doha-
tinang oen babanan, le halin nam oen butu-kil napiut nol Papa. Muik in
ilang lo. Suma Yudas sii man bakisan, muid asa man Ama Lamtua Buk
Niu ka in dul meman son, lolo hmunan nua ka.✡

13 Halas ni Auk le pait tiang se Papa la. Auk tek dais nias, oras Auk
in biing se apan-kloma kia ka. Nini ela lam, Auk atulin nias dalen kolo
tutungus, banansila el Auk daleng ngi in kolo kia. 14 Auk tek Paap in Teka-
teka ngas bel oen son. Atuil didang se apan-kloma ki ngias kom Auk atulin
nias lo, undeng Auk atulin nias in nuli ka banansila el oen lo. Auk kon
ela, lole Auk niam el atuil didang in se apan-kloma ki ngias lo. 15 Etan Auk
kohe-kanas sam, Auk nodan le Paap kat puting oen deng apan-kloma ki lo.
Molam Auk nodan le Paap doha-tinang one, le halin oen katang deng in
daat tas. 16 Oen banansila el atuil tenga in ne apan-kloma ki ngias lo, Auk
kon banansila el atuil didang in ne apan-kloma ki ngias lo.

17 Pake asa man in toma ngas, le tao oen dalen nas daid niu. Ta Paap in
Teka-teka ngas toma. 18 Paap man nutus Auk maang se apan-kloma kia.
Hidim Auk nutus oen ela kon, le halin oen nuil holhising se atuil apan-
kloma ki hlala. 19 Auk doh Auk apang ngi le niu tutungus taung Papa. Nini
ela lam, Auk atulin nas kon doh oen apan nas le niu tutungus taung Papa.
Lole Paap in Teka-tekang man toma ngas, tao oen le sao apan nas tetema
bel Papa.”

Lamtua Yesus kohe-kanas bel totoang atuil in parsai ngas

20 Yesus kohe-kanas tapnaeng pait noan, “Auk suma kohe-kanas bel oen
man muik mo ni ngias siis lo. Molam Auk kon kohe-kanas bel atuil man
mam parsai Au, undeng atuil nias in teka ngas.

21 Papa, Auk nodan le oen totoang haup in butu-kil le daid mesa,
banansila el Kit duat in butu-kil le daid mesa ki kon. Auk kon in koma
ka le oen butu-kil le daid mes nol Kita, le halin atuil didang se apan-kloma
ki parsai noan, Paap esa man nutus Au. 22 Paap tulu Auk in muun-tes sa

✡ **17:12** Buk in Naka-nahalit 41:9; Yuhanis 13:18

bel atuli las son. Undeng in muun-tes na, tiata Auk kon nikit oen lapa-lapa banansila el Au. Nini ela lam, oen butu-kil apa daid mesa, banansila el Kit duat in mesa ki kon. 23 Auk butu-kil nol one. Paap kon butu-kil nol Au. Ta oen musti butu-kil apa daid mes ela, didiin oen nuil koo-dalen mes nol baktetebes. Eta oen nuil koo-dalen mes ela lam, mam atuil didang se apan-kloma ki tana noan, Paap namnau one, banansila el Paap in namnau Au kia. Nini ela lam, oen kon tana noan, Paap man nutus Au.

24 Papa, Auk in koma ka le totoang atuil man Paap in sao bel Auk son nas, leo-leo nol Au. Auk kon in koma ka le, oen net Paap in nikit Auk lapa-lapa ka. Ta Paap namnau Auk meman son, se dedeng Kit in daek apan-kloma ki lo bii ka.

25 Papa namnau nam mo dalen na lolo. Mo atuil in se apan-kloma ki ngias taan Paap lo. Auk man taan Papa. Nol Auk atulin nias kon tana noan, Paap man nutus Auk maang se apan-kloma kia. 26 Auk tek oen deng Paap niam mo asii ka son. Nol mam Auk tek oen napiut ela, undeng Auk in koma ka le oen taan Paap in namnau ka baktetebes. Ta in namnau man oen in tana na, banansila el in namnau man Paap in bel Au ka. Le halin Auk butu-kil napiut nol one.”

18

Oen daek Lamtua Yesus
(Matius 26:47-56; Markus 14:43-50; Lukas 22:47-53)

1 Yesus kohe-kanas hidi ela kon, Un puti leo-leo nol Un ima-ii las. Le oen lakos se klapa mesa, se palun Kidron halin na. Kon oen tamas lakos se klaap na.

2-3 Dedeng na lam, tulu agama Yahudi las tene-tenen nas, nol atuil deng partei agama Farisi las, sao bel Yudas tentara dehe, nol atuil in doha tenga. Lole un hee soleng Yesus son. Yudas taan klaap na kon, undeng taom Yesus nakbua nol Un ima-ii las oe-oe se na. Tiata Yudas nol oen lakos se klaap na, oen kil obor, lantera, suli nol hnuat.

4 Molota Yesus taan totoang asa man, mam in daid nol Una ka son. Tiata Un lat lako bus one la, le keket noan, “Mi nuting asii la?”

5 Kon oen siut noan, “Kaim nuting atuling mesa, ngala Yesus deng iung Nasaret.”

Kon nam Yesus tekas noan, “Atuling na mo Au.” Lam dedeng na Yudas dil leo-leo nol oen se na. Un man hee soleng Yesus. 6 Nikit Yesus aa noan, “Na mo Au,” kon atuil nas hoen deng Una, le leas se dale ka.

7 Ti Yesus keket oen pait noan, “Mi nuting asii la?”

Kon oen siut noan, “Yesus, Atuling Nasaret ta.”

8 Kon nam Yesus aa noan, “Apin Auk tek mi son noan, Atuling na mo Au. Undeng na, etam mi nuting Au lam, daek tenga las deken. Nang le oen lakos.” 9 (Un aa ela, le halin daid muid asa man Un in aa net son noan, “Papa. Totoang atuil man Paap in sao bel Auk son nas, muik tahan mes in ilang lo.”)

10 Se dedeng na, Simun Petrus kil suli teben mesa. Tiata un lusin le dait nutus atuling mes hngila kanan. (Atuling na ngala Malkus. Un na mo, tulu agama Yahudi las tuang tene ka, atulin in loka-loka.) 11 Kon Yesus tadu Petrus noan, “Hoe Petrus! Bubut pait ku suli ka lako se hbubut ta. Ta Auk Amang ngu tek son noan, Auk musti haup susa-daat tuladang elia. Tiata, nang lako! Na banansila el Un bel Auk klas mesa, man isin na mali. Nang le Auk niun nuli.”✡

✡ **18:11** Matius 26:39; Markus 14:36; Lukas 22:42

Oen nol Lamtua Yesus lako situ-tal se tulu agama Yahudi in ngaal Hanas sa

12 Hidi kon, komendan na, tentara las, nol atuil Yahudi in doha ngas daek
Yesus le butun. 13 Hidim oen kil nol Un lako se Hanas su muna. Hanas nam
mo at mes deng tulu agama Yahudi las. Un ana bihata la saap nol Kayafas.
Taun na Kayafas daid tulu agama Yahudi man lapa dudui. 14 Kayafas nia,
man tui-tek atuil Yahudi las tene-tenen nas noan, “In banan dui bel mia
ka, etan suma muik atuli mes sii, man mate taung atuli li totoang.”✡

Petrus kaen noan, un taan Lamtua Yesus lo
(Matius 26:69-70; Markus 14:66-68; Lukas 22:55-57)

15 Simun Petrus muid Yesus deng klupu la, leo-leo nol Yesus ima-ii las at
mes pait, na ka au, Yuhanis. Hanas taan au, tiata auk boel in taam laok
se un kintal la, leo-leo nol Yesus. 16 Mo Petrus dil se likun na, dadani nol
paha la hnitan na. Hidim auk puting le aa nol bihatang mes man doh se la,
le halin bole lam auk nol tamang Petrus. 17 Kon bihatang na keket Petrus
noan, “Hoe! Ku niam at mes deng Atuling na ima-ii las, ta lo?”
Mo Petrus siut noan, “Loo!”
18 Oras na metes son. Tiata atuil in doha ngas nol atuil in loka-loka ngas,
dil le malas ai. Ta Petrus kon lako dil le mala ai leo-leo nol one.

Hanas presa-ketan Lamtua Yesus
(Matius 26:59-66; Markus 14:55-64; Lukas 22:66-71)

19 Dedeng na, Hanas presa-ketan Yesus deng Un in tui-tikang ngas, nol
Un ima-ii las.
20 Kon Yesus tek noan, “Auk aa se atuil hut mamo sila, le halin atuli li
totoang ming. Taom Auk tui tutungus se kit atuil Yahudi li maan in nakbua
ngas, na kit um in kohe-kanas sas, nol Um in Kohe-kanas Tene ka. Auk aa
buni-buni net lo. 21 Tasao le ku keket Au lia? Keket tuun se atuil man in
ming Auk in aa ngas. Ta taon elola ko, oen taan Auk in aa ngas.”
22 Nikit Un aa ela kon nam, atuil in doha mes man dil baab se na, papas
Yesus le tekan noan, “Ku siut tuang tene ka lam, ela deken!”
23 Kon Yesus tekan noan, “Etan Auk aa kula son nam, tulu bel Auk in
kula ka mo ola la. Mo etan Auk in aa na toma lam, tasao le ku papas Au
lia?”
24 Hidi na kon, Hanas tadu oen le kil nol Un lako se Kayafas sua, man
daid tuang tene in lapa dui deng tulu agama Yahudi las. Oras oen nol Un
lako ka, oen butun nabale.

Petrus kaen Lamtua Yesus pait
(Matius 26:71-75; Markus 14:69-72; Lukas 22:58-62)

25 Dedeng na, Simun Petrus dil le mala ai nabale. Kon atuil didang in se
la ngas keket un noan, “Ku niam, Un ima-ii las mes nia, ta lo?”
Mo Petrus kaen noan, “Lo!”
26 Agama Yahudi la tuang tene in lapa dui ka, atulin in loka-loka ngas
mes se la kon. Un nam, atuling man Petrus in dait nutus hngila halin na
ka atulin. Un keket Petrus noan, “Hoe! Apin ku se klapa lu kon, ta lo? Ta
auk net ku se lua!”
27 Mo Petrus kaen pait, kon nam manu ka tukluni.

Lamtua Yesus situ-tal se gubernur Pilatus
(Matius 27:1-2, 11-14; Markus 15:1-5; Lukas 23:1-5)

✡ **18:14** Yuhanis 11:49-50

28 Ola ka, oskaong bii kon, oen kil nol Yesus deng Kayafas sa lako se
gubernur ra um in dada ka, ne tentara Roma las benteng nga.* Muid atuil
Yahudi las sam, oen boel taam laok se atuil Roma las mana la lo, ta lo kam
oen daid hmomos, le kaa baab se fesat Paska la lo. 29 Kon gubernur Pilatus
puit lako le tutnaal nol atuil Yahudi las. Un keket oen noan, “Mi bel kula
Atuling ni saa la?”
30 Kon oen siut noan, “Elia ama gubernur. Etan Un niam mo atuil daat
lo kam, taon elola ko, kaim maa le paisiin ama gubernur lo. Salolen le,
sao Un maa ama ima kia la.”
31 Gubernur ra situs noan, “Elia: nang le mi man nehan Un dasi lia, muid
mi atuil Yahudi la atorang nga.”
Kon atuil Yahudi las tene-tenen nas tekan noan, “Deken ama gubernur.
Kaim atuil Yahudi li muik hak le nutus in hukung tele lo. Suma mi
pamarenta Roma la sii, man muik hak ela.” 32 (Oen in aa ela ka, daid
muid asa man Yesus in tek meman son, deng lolo hmunan nua ka. Lole
Un tek Un atulin nas son noan, mam Un mate muid pamarenta Roma la
lalan na, na ka, oen pauk Un se kai sangsuli lu dapa.)✡
33 Kon nam, gubernur ra tama lako pait tentara las benteng nga dalen.
Hidim un haman nal Yesus sii, le keket noan, “Elola? Ku niam atuil Yahudi
las Lahin ne?”
34 Kon Yesus keket bali un noan, “Ama gubernur esa man keket ela,
tamlom muik atuil didang man tek ama deng Au la?”
35 Kon gubernur ra siut noan, “Hoe! Auk niam atuil Yahudi lo, ta lo? Ku
bangsa la esa, man sao Ku. Salolen le, tulu agama las tene-tenen nas sa.
Mo Ku tao kula asa la? Olan Ku tek napat le?”
36 Kon Yesus tekan noan, “Auk niam mo lahi mes deng apan-kloma ki lo.
Ta eta Auk daid laih tuladang ela lam, taon elola ko, Auk atulin in loka-
tadu ngas tuku-keng le atuil Yahudi las daek nal Auk lo. Meman Auk daid
Lahi. Mo muik tahan atuli mes lo kon se apan-kloma kia, man nikit Auk
le daid Laih ela.”
37 Kon nam, gubernur ra keket pait noan, “Ta Ku niam mo Lahi le?”
Yesus siut noan, “Ama gubernur esa man tek noan Auk niam Lahi. In
toma ka, hua Auk le daid Lahi. Auk kon maang se apan-kloma kia, le daid
Lahi, halin Auk tui-tek deng dasi-dais in toma ngas. Totoang atuil man kil
didi dasi-dais in toma ngas, hii-ming se Au.”
38a Kon nam gubernur ra keket Un noan, “Dais in toma ka, asa la?”

Oen nutus le hukung tele Lamtua Yesus
(Matius 27:15-31; Markus 15:6-20; Lukas 23:13-25)

38b Aa hidi ela lam, gubernur Pilatus puit lako pait se atuil Yahudi las.
Un tekas noan, “Auk pres Un son, mo auk haup tahan Un in kula-salan
mes lo kon.
39 Mo taun-taun nam, se fesat Paska lam, auk musti sao bel mi atuil bui
mesa. Tiata taun ni, mi tade le auk sao bel mi atuil Yahudi li Lahin nia,
tamlom elola?”
40 Oen totoang kidu-ahan leo-leo noan, “Sao Atuling ni deken! Sao se
Barabas tuun tia!” Molota Barabas nam mo, atuling mes man daat talalun.†

---

* **18:28** Tentara Roma las mana la na mo, oen noken se dais Latin nam, *praetorium*. ✡ **18:32** Yuhanis 3:14; 12:32-33 † **18:40** “Atuil man daat talalun” se dais Yunanin nam muik nahin dua: mesa la; atuil in nuhu-dau, nol dua la; atuil man le nini lelat-suli halin nulut soleng pamarenta Roma la. *Lukas* peke 23 bango 19 ka tek noan, Barabas nam keo net atuli, nol labang net pamarenta Roma la kon.

19

1 Hidi na kon, gubernur Pilatus tadu tentara las, le laok lapat Yesus nini
ui-laut man in naneng.* 2-3 Tentara nas kon kat klais bango le naneng taon
daid hlotong. Hidim oen tudan hlotong duli na laok se Yesus bon na, le tao
banansila el noan oen nikit laih balu mesa, man pake hlotong lahi. Oen
kon pake bel Yesus kaod blatas mea-mamaten mesa, banansila el taom
lahi las in pake ngas. Hidim oen bilu-aa kuti-kuti Un le tekan noan, “Sah
lo, ku tek noan ku niam Laih atuil Yahudi kia!” Nol oen kon diuk-papas
noebabain Una.
4 Hidi kon, gubernur ra puit lako oe mes pait le tek atuil hut mamo kas
noan, “Elia: auk nol puting Un maa bel mian. Mo mi musti tana, ta auk
presan son, mo auk haup Un in kula-sala mes lo kon.” 5 Dedeng Yesus
puti ka, Un pake hlotong duli na, nol kaod blatas mea-mamaten na. Kon
gubernur ra tek atuil hut mamo kas noan, “Ngat le! Ta Atuling nga nia.”
6 Nikit tulu agama la tene-tenen nas, nol atuil in doha ngas ngat net
Yesus kon, oen kidu-ahan leo-leo noan, “Keo tele Un tuun tia! Pauk Un se
kai sangsuli lua!”
Mo gubernur ra tek oen noan, “Nang le mi esan nol Un laok tao tele se
kai sangsuli lua. Ta auk haup Un in kula-sala mes lo kon, man tatai le
hukung tele Una.”
7 Atuil Yahudi las siut noan, “Kaim muik Atorang mes deng Ama Lamtua.
Muid Atorang na lam, Atuling ni musti mate, undeng Un nikit apa ka le
daid Ama Lamtua Allah, Ana.”
8 Nikit gubernur ra ming oen in aa ela ka kon, un lii tapnaeng. 9 Hidim
un tama lako pait tentara las benteng nga dalen, kon nam un keket Yesus
noan, “Ku niam, atuil deng ola?” Mo Yesus siut tatahan un lo.
10 Kon gubernur ra baet Un noan, “Hoeh! Tasao le Ku aa nol Auk lo kia?
Ku tana tam lo ka? Auk niam muik kuasa le tao tele Ku, tamlom mo, sao
Ku.”
11 Kon Yesus siut noan, “Elia ama gubernur, etan ama muik kuasa ela
lam, na undeng ama hapun deng Ama Lamtua Allah in ne sorga kua. Ta
suma Un sii, man bel nal ama kuasa le tao Auk elola. Mo atuil man in sao
Auk bel ama kias, oen in lepa-haal kula-sala ka ngele dui deng ama.”
12 Ninin deng na, gubernur ra nuting lalan le bole lam sao Yesus. Mo
atuil Yahudi las kidu-ahan leo-leo le tek noan, “Etan tuang sao Atuling nia
lam, langa son noan, tuang niam mo lahing tene Kaiser ra tapa lo. Ta atuil
in nikit apa ka le daid lahi ka, labang nol Kaiser.”
13 Tiata nikit gubernur ra ming oen in aa ela ka kon, un nol puting
Yesus. Hidim un daad se del in nutus dasi ka, se mana mes man oen ngali
noan, “Epe man letan nini Baut Bleha”. (Se dais Aram mam, epe na ngala,
Gabata.)
14 Leol na, Leol in Mana taung Fesat Paska. Nataka le lelo ditu, kon
gubernur ra tek atuil Yahudi las noan, “Ngat tia! Un niam mo mi Lahin!”
15 Mo oen kidu-ahan muun dudui pait le tek noan, “Nol puting Un deng
nia! Tao tele Un tuun tia! Pauk Un se kai sangsuli lua!”
Kon gubernur ra korek tapnaeng oen noan, “Mi in koma ka le auk keo
tele mi Lahin nia le?”

---

* **19:1** Tentara Roma las pake in lapat man daken deng ui-latu. Hidim oen but sa-saa seen nakan, tamlom tungdaid nakan se ui-latu la mumu ka. Eta lapat kit oe-oe pake na lam, kit bulang hokoa. Taom atuil Yahudi las lapat pake na lam, pes lalis buk aat sii. Mo tentara Roma las in lapat Yesus sa, pake in pesa lo.

Kon tulu agama la tene-tenen nas siut noan, “Kaim lahin na suma me
sii, mo Kaiser! Muik atuil didang pait lo!” 16a Kon nam, gubernur ra sao
Yesus laok bel tentara las, le oen nolan laok pauk tele se kai sangsuli lua.

Oen pauk holtiu Lamtua Yesus se kai sangsuli la
(Matius 27:32-44; Markus 15:21-32; Lukas 23:26-43)

16b Tentara las sium nal Yesus kon, 17 oen tadu le haal Un kai sangsuli la,
le oen putis deng kota na. Oen lakos lius se mana mesa, man oen noken
noan, “Maan Bon Seen”. (Se oen dais Aram mam, maan na ngala, *Golgota*.)

18 Lius se luas kon, oen pauk Yesus se kai sangsuli la. Oen kon pauk atuil
daat at dua leo-leo nol Yesus, mesan na se Un halin kanan na, nol mesan
na pait se halin kliu ka, mo Yesus se oen duas hlala. 19 Kon gubernur ra
tadu un tentaran nas, le dul se kai bleha mesa, hidim pakun se dapa, titu
nol Yesus bon na. Oen dul se kai bleha na noan,

“Nia ki Yesus, atuil Nasaret. Un niam, Laih atuil Yahudi”

20 Oen dul kai bleha na nini dasi tilu. Nas: dais Aram, dais Yunani, nol
dais Latin. Atuil Yahudi las hut mamo les kai bleha na, undeng Yesus maan
in mate ka, dadani nol kota Yerusalem. 21 Mo tulu agama Yahudi la tene-
tenen nas kom in dula na lo. Kon oen laok tek gubernur ra noan, “Tuang!
Dulan noan ‘Laih atuil Yahudi deken’! In banan dui ka dulan elia, ‘Atuling
ni tek noan, un niam atuil Yahudi las Lahin.’ ”

22 Mo gubernur ra siut noan, “Auk man lok oen le dulan ela. Tiata nang
ela tuun lako!”

23 Nikit tentara las pauk Yesus holtiu son se kai sangsuli la dapa kon, oen
bating Un kai-baut in pake ngas daid op aat. Le op mesa lam, bel tentara
mesa. Hidim oen kat Un kaod likun man tinun tema' mo pake in soo lo
ka, 24 le tek apa noan, “Kit pius sait Un kado li deken tia. Banan dui ka,
maa le kit pel lot tuun, le halin nam tana noan, asii man hapun na.” Na
ka, daid muid asa man in dul son ne Ama Lamtua Buk Niu ka noan,

“Oen bating apa Auk kai-baut in pake ngas,
hidim oen pel lot le haup Auk kado la.”

Tentara nas in tao ka ela kon.✡

Lamtua Yesus tadu Yuhanis le doh Un ina ka

25 Muik bihata at ila lo dil se na kon. Nas: Yesus ina ka, Yesus maam-ana,
Klopas sapa Maria, nol Maria in deng iung Magdala ka. 26 Yesus ngat net
Un ina ka dil se la, leo-leo nol Un ima-ii man Un in namnau ka, na au,
Yuhanis. Kon Un tek Un ina ka noan, “Mama. Un niam, maam ana.”

27 Hidim Un tek auk noan, “Nol nia, tao un daid ku inam tia!” Tiata ninin
deng oras na, Yesus ina ka daad nol au.

Lamtua Yesus in mate ka
(Matius 27:45-56; Markus 15:33-41; Lukas 23:44-49)

28 Hidi na kon, Yesus taan son noan, Un daek hidi Un osa la totoang son.
Na daid muid in dul meman son ne Ama Lamtua Buk Niu ka deng lolo
hmunan nua ka. Kon Un aa noan, “Auk meeng ngi tuu.”✡

29 Se na, anggor ngilu muik se kuis ana mesa. Kon nam tentara las kat
kitu duda mes le dopon laok se anggor na, hidim taon laok se kai teben

✡ **19:24** Buk in Naka-nahalit 22:19 ✡ **19:28** Buk in Naka-nahalit 69:22; 22:16

mes† tula, le totong laok se Un sula ka. 30 Yesus bolos hidi anggor ra kon,
Un tek noan, “Hidis totoang son.” Hidim Un suda Un bon na, ti Un hngasa
ka nutus.

Tentara las hai Lamtua Yesus se kai sangsuli la

31 Leol na tom nol leol lima. Muid atorang agama la lam, atuil Yahudi
las musti mana-mana meman se leol na, le ola ka sodo-sium oen leol in
kohe-kanas sa. Tiata atuli li nitun na holtiu napiut se kai sangsuli lua, tom
nol leol in kohe-kanas sa lam, oen kom lo. Undeng leol in kohe-kanas sa
nam leol tene. Kon nam atuil Yahudi las tene-tenen nas nodan gubernur
ra, le lok atuli laok diuk tehen atuil in se kai sangsuli lua ngas iin nas.
Nini ela lam, oen mates nol hlapat, le halin atuli las niung oen nitun nas
nol lalaba. 32 Ti tentara las lakos lius se uas kon, oen diuk tehen atuling
mesan na iin nas. Hidi nam oen diuk tehen atuling mesan na iin nas lolen.
Oen duas nam, atuil man oen pakus le holtius leo-leo nol Yesus sas. 33 Mo
oen maas lius Yesus kon, oen tinang ngam Un mate baktetebes son. Tiata
oen diuk tehen Un iin nas lo. 34 Mo tentara mes kat un hnuat ta, le hai
tamang laok se Yesus blapas sa. Kon nam muik dala nol ui baa puit deng
Un blapas sa.

35 (Atuil man net nol un mata esa ka, auk niang. Auk net totoang, nol
asa man auk in dul mo nia ki toma. Ta auk taan noan asa man auk in
nahdehe ki baktetebes ela, le halin mi parsai auk in nahdehe kia.) 36 Nias
totoang dadi, undeng dulan son ne Ama Lamtua Buk Niu ka noan, “Un
seen nas, muik in tehen mes lo kon.”✡ 37 Se in Dula Niu ka, muik dulan ne
maan didang kon noan, “Mam oen net atuling man oen in hain nini hnuat
ta.”✡

Oen puan Lamtua Yesus
(Matius 27:57-61; Markus 15:42-47; Lukas 23:50-56)

38 Atuling mes ngala Yusuf deng iung Arimatea. Un kon daid Yesus ima-ii.
Mo un muid Yesus nol in huni-huni, lole un lii atuil Yahudi las tene-tenen
nas. Un lako nodan gubernur Pilatus, le eta gubernur ra tade kam, un laok
niung Yesus nitun na. Kon gubernur ra tade. Tiata Yusuf laok niung Yesus
nitun na, le hidim kil nolan lako. 39 Nikodemus kon lako leo-leo nol Yusuf.
Un nam man hmunan nu laok tutnaal Yesus duman-duman. Un sos rampe
mamo, nataka le kilu buk tilu beas tilu, le hising laok se Yesus nitun na.‡
40 Hidim oen kabut Yesus nitun na nini kitu duda. Nius oe mesa lam, tao
rampe muna. Oen tao ela, muid hadat atuil Yahudi las taom in puan atuil
hmate ka.

41 Katang deng Yesus maan in mate ka lo kam, muik palokan mesa. Se
maan na, atuli halas-sam paat hidi niut utu mesa. Oen tamang net niut se
na lo bii. 42 Oras na atuil Yahudi las leol in mana natang le sium oen leol

---

† **19:29** Dais Yunanin na dul noan, oen noot ‘spons’ laok se kai *hussopos* sa mumu ka. *Hussopos* sa nam mo, kai bui bingis mesa, man taom atuil Yahudi las pake se hadat deeh dalen. Un blatas sa nataka le sinti 20-40. Alkitab dais Helong ngi pake ‘spons’ lo, pake ‘kitu duda’. Les deng *hussopos* se *Dehet in Puit deng Dale Mesir* ra 12:22; *Atorang deng Tulu Agama las* 14:4, 6, 49-52; *Buk in Kahi* 19:2-6; (sukat nol *Ibrani* 9:19); *Dain in Naka-nahalit* 51:7. ✡ **19:36** Dehet in Puit deng Dale Mesir 12:46; Buk in Kahi 9:12; Buk in Naka-nahalit 34:21 ✡ **19:37** Sakarias 12:10; Apan-kloma Hnika Balu 1:7 ‡ **19:39** Dais Yunanin na dul noan ‘*litras 100*’, na kilu 32,7. Taom atuil Yunani las kutang *smurna* nol *aloe* le taon daid rampe. *Smurna* la nam kai bui bingis mes uin, mo *aloe* la nam kai bui bingis didang mes uin, man hnika ka el upu meen na. Les dehet ni kon se Yuhanis 3:1-21.

in kohe-kanas sa, mana le hidi. Undeng na, le oen nene Yesus nitun na, se niut utu na dalen, lole maan na katang lo.

20

Lamtua Yesus nuli pait!
(Matius 28:1-8; Markus 16:1-8; Lukas 24:1-12)

1 Leol Minggu, na minggu balu ka leol mesa ka, Maria deng iung Magdala
lako ohkaong mitang bii se Yesus utu kua. Lako lius se ua kon, un ngat tam
baut tene in tung kele bolo ka hnitan na ka, holpaling deng mana ka son.
2 Tiata un lail pait maa se Simun Petrus nol au lia, auk niam, Yesus ima-ii
man Un namnau, hidim un tek noan, “Oen naok kit Lamtuan na deng Un
utu ku son! Oen laok nene Un ne ola kam, kaim* tanan lo!”
3 Kon auk nol Petrus lail lakong bus el niut utu kua. 4 Kaim lail leo-leo,
mo auk lail hlapat dui. Tiata auk lakong lius se niut utu ku muna. 5 Mo
auk taam laok bus el dalen nu lo. Auk suma babanin laok bus el bolo
dalen tuun. Se na, auk ngat net kitu duda man oen pake le kabut nini
Yesus nitun na ka.
6 Mo nikit Petrus maa lius kon, un taam lako napiut se bolo ka dalen.
Un net kitu duda in se na ka. 7 Un kon net pilu, man oen pake le bua nini
Yesus bon na ka. Mo pilu na limit son, le pesang bakisan nol kitu duda ka.
8 Hidim au, man apin lakong lius se niut utu ku muna, taam lakong muid
se bolo ka dalen. Nikit auk net nas totoang, kon auk parsai Yesus in teka
hmunan nu noan, mam Un nuli pait deng Un in mate ka. 9 Ta dedeng na,
kaim daid Yesus ima-ii son, mo kaim nangan taan Ama Lamtua Buk Niu
ka in dul noan, Kristus musti nuli pait deng Un in mate ka ka lo bii. 10 Hidi
na kon, kaim duam Petrus pait.

Lamtua Yesus tulu-balang apa ka bel Maria in deng iung Magdala ka
(Matius 28:9-10; Markus 16:9-11)

11 Mo Maria dil nabael se niut utu ka likun na, le lilu tutungus. Un lilu
mamaus le babanin lako el niut utu ka dalen nam, 12 un ngat net Ama
Lamtua ima-ii at dua deng sorga. Oen pake kitu-kaod muti. Oen daad se
maan bingin duan atuli las in nene Yesus nitun na ka. Mesan na daad se
suu bon na. Mo mesan na pait daad se suu iin na. 13 Oen keket un noan,
“Tasao le ku lilu kia?”
Kon un situs noan, “Auk lilu, undeng oen kat lail-niin auk Lamtuan na
nitun na son. Mo oen laok nene Un ne ola kam, auk tanan lo.” 14 Un tek
hidi ela kon, un bali le ngat lako bus el likun nua. Un ngat tam muik
atuling mes dil se na, Atuling na ka Yesus, mo un tanan lo.
15 Kon Yesus keket un noan, “Tasao le ku lilu kia? Ku maa nuting asii
la?”
Lam Maria bali le atuling na, atuil in doh klapa la ka. Ta un hanet noan,
“Ama tulung le! Eta ama nikit lai-niin Un nitun na son nam, tek auk le.
Ama laok nene Un ne ola ka? Nang le auk kil nol Un laok puan babanan
se maan didang.”
16 Kon nam, Yesus haman un noan, “Maria.”
Tukun nam un bali laok saol Yesus le tekan noan, *“Rabuni!”* (Dais Aram
mam nahin na noan, “Auk Gurun!”)

---

* **20:2** Dais Yunanin dul ‘kaim’ mo bango nia, tiata kit tana noan, muik bihata deeh lakos leo-leo nol Maria in deng iung Magdala ka. Ngat kon se Matius 28:1, Markus 16:1, nol Lukas 24:1.

17 Yesus tek un noan, “Huud Auk deken le, ta Auk saek lakong Auk Amang
in ne sorga ku lo bii. Ku lako napat le tek Auk kaka-paling ngas noan, ‘Auk
saek lakong Auk Amang ngu muna le. Un nam mo, mi Aman kon. Hidim
Un nam mo, Auk Lamtua Allahn. Tiata Un nam, Lamtua Allah taung mi
kon.’ ”
18 Kon nam, Maria in deng iung Magdala ka laok tek Yesus ima-ii las
noan, “Auk tutnaal kit Lamtuan, Yesus son!” Hidim un tek beles Yesus in
hida ka.

Lamtua Yesus tulu-balang Un apa ka bel Un ima-ii las (Matius 28:16-20; Markus 16:14-18; Lukas 24:36-49)

19 Leol na nahi tom leol Minggu, na minggu balu ka leol mesa ka. Lelo la
dene kon nam, Yesus ima-ii las nakbua. Oen hkaen tele uma la hnita nas
totoang, undeng oen lii atuil Yahudi las tene-tenen nas. Mo suknahkitu
lam Yesus maa dil se oen hlala ka le tek noan, “Boa-blingin!” 20 Yesus aa
nol oen ela, nol tulu beles Un paap blapin man in ne Un ima ka, nol Un
blapas sa ka. Nikit Un ima-ii las net oen Lamtuan na, kon oen dalen kolo
isi. 21 Yesus tek oen noan, “Nang le halin mi dalen nas titu-tema nol tetesa.
Nangan, ta Auk Amang ngu nutus Auk elola lam, Auk nutus mi ela kon.”
22 Un aa hidi ela kon, Un lako dadani one, le huu Un Hngasa ka laok se
oen mesa-mesa. Hidim Un tekas noan, “Auk bel Ama Lamtua Koo Niu ka
se mia. Sium Una. 23 Etan mi nadidingun atuli li in kula-sala ngas sam,
in kula-sala nas ilang, ta Ama Lamtua kon kose soleng in kula-salang nas
son. Mo etan mi dai nadidingun soleng atuli li in kula-sala ngas lo kam,
Ama Lamtua kon kose soleng in kula-salang nas lo.”✡

Lamtua Yesus nol Tomas

24 At mes deng Yesus ima-ii las hngul duas, un ngala Tomas, man oen
noken noan, ‘aan hduan’, oras Yesus maa tulu-balang apa ka bel one la,
Tomas leo-leo nol ima-ii tenga las se na lo. 25 Undeng na, le dedeng un
tapan nas tekan noan, “Kaim tutnaal kit Lamtuan na son.” Kon un siut
noan, “Auk musti net paap blapin in se Un ima ka ka, nol auk musti dolo
tamang auk hnangang ngi lako se paap in ne Un blapas sa ka muna le,
halas-sam auk parsai. Ta eta auk tao ela lo bii kam, auk parsai noan Un
nuli pait son lo.”
26 Hidi nal minggu mes pait kon, Yesus ima-ii las leo-leo nol Tomas, se
uma mes dalen. Hnita kas hkaen teles, mo suknahkitu lam Yesus tama le
dil se oen hlala ka. Un tek oen noan, “Boa-blingin!” 27 Hidim Un aa nol
Tomas noan, “Nini ku hnangam ma le pres Auk imang ngia. Nol maa le
kapas paap in ne Auk blapas si kia. Halin nam ku parsai tia, noan, Auk
nuling pait son! Soleng ku in parsai lo ka tia.”
28 Tomas siut noan, “Idaah Papa! Halas-sam auk parsai baktetebes! Paap
niam mo auk Tuang, nol auk Lamtua Allahn!”
29 Kon Yesus tekan noan, “Tomas! Ku parsai Auk nuling pait son, undeng
ku net Auk nol ku matam ma esa. Mo in ulat dudui pait ta, atuil man in
net Auk lo, mo parsai ngas.”

Buk ni in koma ka

30 Yesus kon tao taad herang mamo pait, man auk dulas ne buk ni lo. Un
ima-ii las net taad herang nas nol oen matan beas esan. 31 Mo dais man
auk in dul son ne buk ni dalen nia ki, auk dulan le halin mi parsai noan,
Yesus na mo, Kristus man Ama Lamtua Allah hid meman son le belen maa
ka.

✡ **20:23** Matius 16:19; 18:18

Yesus nam kon, Ama Lamtua Allah Ana.
Nol eta mi parsai Una lam, mi haup in nuil toma, man hidi nutus taan lo
ka, undeng mi daid Un atulin.

21

Lamtua Yesus tulu-balang apa ka pait bel Un ima-ii at itu

1 Hidi nal lelo ila lo kon, Yesus tulu-balang Un apa ka pait se tubu Tiberias
suut ta. Un dehet ta elia: 2 Dedeng na Yesus ima-ii las at iut nakbua. Nas:
Simun Petrus,
Tomas, man oen noken noan, ‘aan hduan’,
Natanel deng iung Kana, ne propinsi Galilea,
Sabadeus anan nas duas, (Yakobus nol au, ima-ii man Lamtua Yesus
in namnau ka),
nol Yesus ima-ii at dua pait.
3 Simun Petrus tek noan, “Auk le laok nahu pukat.”
Kon oen siut noan, “Hao! Kaim kon lako.” Tukun nam oen lakos se tubu
ka suut ta, le saek lui lakos nuting ikan. Mo duman na oen pukat nal ikan
mes lo kon.✡
4 Ola oskaong nga kon, Yesus dil se tubu ka suut ta. Mo Un ima-ii las
taan lo, molota na Yesus. 5 Un haman le keket oen noan, “Kaka-pali me!
Haup ikan tam lo ka?”
Oen siut noan, “Ase Kaka! Kaim nal bubuit lo kon.”
6 Kon Un haman tekas pait noan, “Olan nahu pukat ta laok se lui la
blapas kanan na. Tiam mi nala.”
Tiata oen tao mudin. Tukun nam, oen haup ikan mamo. Mo ikan nas
mamo isi, didiin oen pel sakeng nal pukat ta lako lui la dapa lo.✡
7 Auk kon baab se na, ta auk tek Petrus noan, “Inaah! Un nam kit
Lamtuan na!”
Ming auk in aa ela ka kon, Simun Petrus pake un kado la pait, hidim
pitin taam lako tubu ka dalen, le nangen lako tuu kua. 8 Lui la katang
deng tuu ka, nataka le suma meter ngatus sii. Ta un tapan nas tuku-bes
lui la pait lakos tuu ka, nol pel pukat man ikan in inu na, deng lui la ulin
na.
9 Oen lakos lius se tuu ka lam, oen ngat net ai opon bua mes kaloe nabael
se la. Se ai opon na dapa, muik ikan. Nol ruti kon muik se na. 10 Yesus tek
oen noan, “Kil nol ikan bubuit deng ikan man apin halas-sam mi in nala
ngas maa.”
11 Kon Simun Petrus sake lako pait lui la dapa, le pel nol pukat ta lako
tuu ka. Pukat na inu nol ikan tene sii. Ikan nas mamon na ngatus buk
limas tilu. Ikan nas mamon na ela na mo, pukat na sait ana mes lo kon.
12 Hidi kon Yesus haman oen le tekas noan, “Maa le kaa napat le!”
Oen tanan son noan, Un nam mo oen Lamtuan na. Tiata oen barain
ketan lo noan, “Ku nia mo asii la?” 13 Hidim Yesus kat ikan na nol ruti la,
le laok bel one.
14 Na lalis tiul deng Yesus in tulu-balang apa ka bel Un ima-ii las, se
dedeng Un in nuli pait deng Un in mate ka ka.

Lamtua Yesus aa nol Petrus

15 Nikit oen kaa hidi kon, Yesus ketan Simun Petrus noan, “Simun,
Yuhanis ana, elola la? Ku namnau Auk dui deng ku tapam mias, in namnau
Au kia le?”

✡ **21:3** Lukas 5:5 ✡ **21:6** Lukas 5:6

Kon un siut noan, “Baktebes Papa! Paap taan auk in namnau Papa ka son.”
Ti Yesus hid un noan, “Etan ela lam, lolo-poa Auk lae-blai las babanan le halin nam oen haup in kaa-ninu.”
16 Kon Yesus keket un pait noan, “Simun, Yuhanis ana. Elola? Ku namnau Au, tam lo ka?”
Un siut noan, “Auk namnau Paap baktebes! Paap taan auk in namnau ka son.”
Kon Yesus hid un noan, “Etan ela lam, papa-paiduil Auk lae-blai las nol babanan.”
17 Hidi kon Yesus keket un pait noan, “Simun, Yuhanis ana. Elola? Ku namnau Auk el ku tapam tam lo ka?”
Kon nam, Petrus dalen na ili, undeng Yesus keket un oe tiul noan, “Ku namnau Au tam lo ka?” Hidim un siut noan, “Paap man taan totoang dasi lias. Tiata Paap taan son noan, auk niam Paap tapa, tamlom lo ka.”
Kon Yesus hid un pait noan, “Etan ela lam, lolo-poa Auk lae-blai las babanan, le halin oen haup in kaa-ninu. 18 Ku nangan taan Auk in koma ka son ta lo? Auk kon le tek elia: hmunan nu, oras ku muda bii kam, taom ku pake kado nol kes bota, hidim ku laok elol tuun muid ku in koma. Mo mam eta ku blalan son nam, ku doong ku imam mas, le atuli butus nini ku bota la esa. Hidim oen pel nol ku lako se mana mesa, man ku kom in laok se la lo.” 19 (Yesus aa ela, le tek Petrus deng asa man, mam daid se un apa ka ka. Ta mam Petrus in mate ka, tulu-balang Ama Lamtua Allah in muun-tes sa.)*
Hidi na kon, Yesus tek Petrus noan, “Maa, le daid Auk atulin tia!”

Ima-ii man Lamtua Yesus in namnau ka

20 Oras na, Petrus bali le ngat lako bus el klupu lua. Kon un ngat tam auk muid deng oen duas klupun na. Auk niam, ima-ii man Yesus in namnau ka. Auk kon man daad se Yesus halin na, oras kaim daad le kaa fesat Paska ka. Auk niam, man ketan Un noan, “Papa! Mam asii man hee soleng Papa la?”✡ 21 Nikit Petrus ngat net auk kon, un ketan Yesus noan, “Papa! Apin Paap aa deng au. Mo una lam, elola la?”
22 Yesus siut Petrus noan, “Na in ator ri ku lo. Etan noan Auk in koma ka le, un natang se lia, didiin Auk pait maang ngam, in kula ka asa la? In muun dui ka, ku musti nangan asa man apin Auk in hid ku ka, man noan: maa, le daid Auk atulin tia.”
23 Undeng Yesus aa ela, tiata atuil in muid Una ngas, tek apa noan, “Yuhanis nam mate lo ka.” Molota Yesus in teka ka ela lo. Ta asa man Un in teka ka: “Na in ator ri ku lo. Etan noan Auk kom le un suma natang se lia, didiin Auk pait maang ngam, un in kula ka asa la?”

Yuhanis hep un in dula ka

24 Ima-ii man Yesus in aa na, au, Yuhanis. Auk man dehet dais nias totoang bel mias. Auk man net nol auk matang ngi esa. Hidim auk man dul nias totoang. Kit kon taan son noan, asa man auk in tek mia ngias, tom baktetebes.

---

* **21:19** Nataka le taun 96M la, muik tulu grija mesa, ngala Klement deng kota Roma, man dul noan, atuli las keo tele Petrus. Nataka le taun 212M la, muik tulu deng grija didang, ngala Tertulian, man dul noan, oen pauk holtiu Petrus se kai sangsuli la. Nol muik hadat in nuil-nola deng grija mes dul noan, dedeng oen le pauk holtiu Petrus se kai sangsuli la ka, nataka le taun 64-65M la, Petrus nodan le oen tai un bon na deng dale. Na undeng un nataka kam, un mate holtai le bon na deng dapa banansila el Yesus sam, tatai lo. ✡ **21:20** Yuhanis 13:25

25 Nol muik dais didang mamo, man Yesus dakes. Eta muik atuli le dul
totoang deng Yesus in nikit Un osa la, didiin hidi ka lam, auk nataka le
apan-kloma mes tetema kon no, dulu nal in dula nas totoang lo.
Ela tuun tia,
Yuhanis

Dehet deng
Lamtua Yesus anan in nutus sas

Ama Lamtua Allah hid le tunang Un Koo Niu ka maa

1-3 Ama Teofilus* man in banan, sium boa-blingin deng au, Lukas.
Se auk buk hmunan nua ka, auk dul meman deng Lamtua Yesus in nuli ka totoang son. Nas, totoang asa man Un in daek son, nol totoang asa man Un in tui kit meman son nas. Un huil nal Un anan in nutus sas son. Atuli las tao sus Una nol tao tele Un son, mo Ama Lamtua Allah belen le nuli pait. Nikit Un nuli pait kon, Un tulu-balang Un apa ka bel Un anan in nutus sas. Oen net Un tutungus lako pes lelo buk aat, le oen tana noan, Un nuli baktetebes son. Un kon tekas noan, Ama Lamtua Allah nam Laih man in kil bandu. Un kon nutus oen nini kuasa deng Ama Lamtua Allah Koo Niu ka. Tao hidi beles ela lam, Lamtua Yesus sake pait lako sorga.
Totoang nas, auk dul netas son.
4-5 Oe mesan na, Yesus nakbua nol Un anan in nutus sas se leten Saitun na. Kon Un beles prenta noan,
"Nangan ne! Hmunan nu Yuhanis sarain atuli li nini ui tuun. Mo mi musti natang lelo il pait, ta Ama Lamtua le tao asa mes tene dui pait bel mia, Un le bel mi Un Koo Niu ka. Tiata, mi laok nadadai kota Yerusalem deken le. Mo natang se nia, didiin Auk Amang ngu bel Un Koo Niu ka se mia, banansila el Un in hid meman son na. Auk kon tek net mi ela meman son."✡

Lamtua Yesus sake pait lako sorga

6 Dedeng Yesus nakbua nol Un anan in nutus sas sa, oen keket Un noan, "Papa! Kaim le keket elia: taon elola ko Paap nangan net hmunan nu negara Israel prenta un negara la esa ka. Ta Paap le sas-sao kaim deng atuil didang in prenta son nia ke? Tamlom kaim musti natang oras didang pait ta?"
7 Kon Yesus situs noan, "Mi boel keket nuting dedeng nga deken. Ta suma Auk Amang ngu sii man muik hak le ator un dedeng-lelon na. 8 Mo mam etan Ama Lamtua Allah Koo Niu ka maa tama se mi son, halas-sam mi haup kuasa. Hidi kam mi musti laok tek atuli las totoang deng Au. Tek atuil in se kota Yerusalem nol totoang ingu-iung in se propinsi Yudea, nol propinsi Samaria, napiut lako lius se apan-kloma ki suut-suut tas."✡ 9 Aa hidi ela lam, Yesus sake lako apan-dapa se oen silan. Un sake lako le nopen na kabut nalan tukun nam, oen ngat net Un pait lo son.✡
10 Oen ngat laok bus el apan-dapa nabale lam, suknahkitum muik atuli at dua dil se oen halin na, oen kai-batu las muti niu hilin. 11 Atuil at dua nas tekas noan, "Hoe! Atuil Galilea me! Tasao le mi langan tukun le ngat laok bus el apan nua lia? Apin mi ngat net nini mi matan nas esan son, Yesus sake lako apan nu didiin nopen na maa kabut nal Una. Mi net Un in saek lako ka elola lam, mam Un niu pait maa ka, kon ela."

Oen nuting atuil didang le seda Yudas

---

* **1:1-3** Ngaal *Teofilus* se dais Yunanin nam nahin na, 'atuil man in namnau Ama Lamtua'. Ni Lukas buk nomer dua la, man un dulan bel Teofilus. Ngat kon se Lukas 1:1-4. ✡ **1:4-5** Lukas 24:49; Matius 3:11; Markus 1:8; Lukas 3:16; Yuhanis 1:33 ✡ **1:8** Matius 28:19; Markus 16:15; Lukas 24:47-48 ✡ **1:9** Markus 16:19; Lukas 24:50-51

12 Hidi kon, Yesus anan in nutus sas nius deng leten Saitun na, le pait
lakos kota Yerusalem. Leten na katang deng kota la, nataka le kilu mesa.†
13 Maas lius se kota la kon, oen taam lakos se uma mesa, man oen pake
le daad tahang se las. Hidim, oen saek lakos mana mesa, se um na hnoden
dapa ka. Aan in nutus sas ngalan nas elia:
Petrus,
Yuhanis,
Yakobus,
Anderias,
Filipus,
Tomas,
Bartolomeos,
Matius,
Yakobus (Alfius ana ka),
Simun (deng partei Selot),‡
nol Yudas (Yakobus ana ka)✡
14 Taom oen totoang nakbua tutungus le kohe-kanas nol dalen mesa.
Oen kon kohe-kanas leo-leo nol Maria Yesus ina ka, nol ina-in tenga las,
nol Yesus palin nas.
15 Oe mesan na kon, oen nakbua pait, nataka le atuli at ngatus buk dua.
Kon nam Petrus hangu dili, le tekas noan, 16 “Ina-amang nol pali-kakang
totoang! Bet mi nangan net Yudas nabale, man hmunan nu kil nol un
atulin nas bua mes le laok daek Yesus sa. Totoang man in daid nol Yudas
sa, meman musti ela. Lole hmunan hesa kua, Ama Lamtua Allah Koo Niu
ka pake laih Daud, le dul meman deng Yudas ela son. 17 Ta hmunan nua,
un nam mo kit atulin. Un kon daek leo-leo nol kita.”
18 (Mo dedeng Yudas hee hidi Yesus, kon oen kat nal duit in luling nas,
le laok sos dale teb mesa. Dale na daid maan un in mate ka, lole un nahi
hokobang se na, tiata un tain na sait, ta un tai-lutu nas lail putis totoang.
19 Hidi kon atuli las dehet apa baha laok baha, didiin totoang atuil man
in daad se kota Yerusalem mas, ming deng Yudas in mate ka. Undeng na,
tiata oen ngali dale na ngala ka, nini dais Aram noan ‘*Hakeldama*’, nahin
na noan ‘Dale Dala’.)✡
20 Petrus aa napiut noan, “Hmunan hesa kua, laih Daud dul meman son
ne Buk in Naka-nahalit ta. Un dul noan,
‘Nang le un maan in dada ka, daid maan in ete tuun;
boel muik atuli daad pait se maan na deken.’
Hidim un dul pait noan,
‘Nang le un osa la belen lako se atuil didang tukun.’✡
21-22 Tiata kit musti nuting atuil le seda Yudas. Kit nuting atuli mesa, man
un leo-leo nol kit blaan son. Atuling na, musti atuil in dani nol Lamtua
Yesus, leo-leo nolan mulai deng Yuhanis in sarain Yesus sa. Un kon musti
net nol mata beas esa deng Lamtua Yesus in nuli pait ta, didiin Un in sake
pait lako sorga ka.”✡

---

† **1:12** Dedeng na, guru agama Yahudi las tao atorang noan, tom nol leol teen in dake kam, atuil Yahudi las boel laok katang deken. Oen ator le atuli laok katang dui deng kilu dua deken (lako-pait). In dula deng dais Yunanin esa se bango nia ki, tek noan, leten ni katang deng Yerusalem ma sama nol “lalan man atuli li bisa lakon se leol teen in dake.” Undeng na le kit tana noan, leten na katang deng kota la kilu mesa. ‡ **1:13** Kata ‘Selot’ nol kata ‘Patriot’, nahin na noan, Simun niam daid at mes deng partei pulutik pro-mardeka. Partei ni le nulut soleng pamarenta Roma la deng atuil Israel las ingu-dale ka. ✡ **1:13** Matius 10:2-4; Markus 3:16-19; Lukas 6:14-16 ✡ **1:19** Matius 27:3-8 ✡ **1:20** Buk in Naka-nahalit 69:25; 109:8 ✡ **1:21-22** Matius 3:16; Markus 1:9; 16:19; Lukas 3:21; 24:51

23 Petrus tekas hidi ela kon, atuil in maa nakbua se na ngas, tamang ngala
dua. Atuling mesan ngala Matias, nol mesan na pait ngala Yusuf (man
taom oen haman noan Barsabas, un ngaal didang nga, Yustus). 24-25 Kon
nam oen kohe-kanas noan, “Ee, Ama Lamtua man in ne maan lalapa kua!
Ama taan parsis totoang atuli li dalen. Yudas nahi le mate nang soleng un
osa la son. Tiata Ama Lamtua tulu bel kaim deng atuil at dua nias, asii
man Ama hulin le seda Yudas. Le halin nam kaim nikit un daid Lamtua
Yesus atulin in nutus.” 26 Hidi kon oen pel lot deng atuil at dua nas. Kon
nam lot ta nahi tom Matias. Tiata oen nikit una, le daid atuil in nutus,
leo-leo nol at hngul esa kas.

2

Atuli las haup Ama Lamtua Allah Koo Niu ka

1-2 Tom nol atuil Yahudi las leol tene, man oen noken noan, ‘Leol
Pentakosta’,* totoang atuil in muid Lamtua Yesus sas nakbua se uma
mesa.✡ Nahkitu lam, oen ming dukun maa deng apan-dapa kua, banansila
el angin tuan na hoos sa. Un dukun na tene isi, tiata atuil in se la ngas,
ming haup atuil tenga las falan lo. 3 Hidi kon oen ngat tam ai kaloe naih
bating-bating lako se oen mesa-mesa dapas. 4 Kon nam oen totoang haup
Ama Lamtua Allah Koo Niu ka. Tiata oen mulai nahdeh nini dais didang
bili-ngala, muding asa man Koo Niu ka in tek oen le aa ka.

5 Dedeng na, muik atuil Yahudi mamo deng nusa-nusa in ne apan-kloma
ki ngias maas nakbua se Yerusalem. Oen dalen nas kom naseke in muid
Ama Lamtua Allah. 6 Nikit oen ming haup hoos na kon, oen maas nakbua
se maan na. Kon oen mesa-mesam ming haup oen dasi-dehet esan deng,
Lamtua Yesus atulin nas. Undeng na, tiata oen hera-herang. 7 Oen totoang
hera-herang le tek apa noan, “Atuli-atuil in aang nias totoang, atuil Galilea
ta loo? 8 Mo taon elola le kit ming oen aa nini kit mesa-mesam dasi-dehet
tia? 9 Kit mamo maang deng propinsi Patia, Media, Elam, Mesopotamia,
Yudea, Kapadokia, Pontus, Asia, 10 Frigia, Pamfilia, Mesir, deng Libia man
dani nol kota Kirene; ela kon kit tenga lias maang deng kota Roma; 11 muik
in maa kon deng nusa Kreta, nol teng deng dale Arab. Kit tenga lias atuil
Yahudi, nol muik kon atuil deng bangsa-bangsa didang, man tamas daid
agama Yahudi. Molam kit totoang ming haup atuil nias aa deng sa-saa in
muun isi, man Ama Lamtua Allah in daek hidi son nas nini kit dasi-dehet
mesa-mesa. Wuih, ni muun isi!”

12 Oen totoang ngaa-bahan le ketan apa mes nol mesa noan, “Taon elola
le daid ela lia le? Un nahin na elola le?”

13 Mo muik atuil didang dehe, man bilu-aa one. Oen tek noan, “Hoeh!
Toe mudis deken! Ta oen mahus ngele isi!”

Petrus nikit in aa se atuli hut mamo silan

14 Petrus nol Lamtua Yesus aan in nutus at hngul esa kas se na. Kon
Petrus keko lako el muka-mata lua, le un nikit in aa nol atuil hut mamo
man in maa nakbua se na ngas. Un aa mumuun noan, “Ina-amang nol
kaka-paling totoang! Mi man atuil Yahudi, nol mi man maa le daad se
kota Yerusalem! Tidi mi hngilan nas le hii auk in aa nia, ta auk le tek mi
totoang, mo mi musti nangan auk in aa ni babanan. 15 Mi bali noan atuil

* **2:1-2** Atuil Yahudi las leol ‘Sabat’ ta, leol eneng. Undeng na le oen kaih leol Pentakosta la, mulai deng Yesus in mate ka taplaeng Sabat itu. Tiata kit tana noan, kahin deng lelon Lamtua Yesus in mate ka (na leol lima) taplaeng Sabat itu lam, lelo buk lima. ✡ **2:1-2** Atorang deng Tulu Agama las 23:15-21; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 16:9-11

nias mahus se? Loo! Nangan, ta taon elol le atuli niun mahu oskaong bii
nia? Salolen le halas-sam diuk sipa! 16 Mo mi ming atuil nias aa nini mi
dasi-dehet mesa-mesa. In toma ka elia: dedeng na, Ama Lamtua Allah nini
Un mee-baha mesa, ngala Yoel, le tek meman deng dais man noan:
17 'Ama Lamtua Allah tek noan, "Eta lelo-lelon nas mana le hidis sam,
Auk le boho Auk Koo Niu ki lako se atuli las totoang.
Se mi anan biklobe las, nol mi anan bihata las,
le Auk taos daid Auk mee-baha.
Mi anan muda kas,
mam ngat net asa man Auk in le tulu-balang bel one ngas.
Nol mi atuli-atuil blalan nas,
mam natloa haup asa man Auk in le tulu-balang bel one ngas.
18 Tom nol lelo-leol man in mana le hidi ngas sam,
Auk bel Auk Koo Niu ki lako se Auk atulin in loka-loka ngas totoang.
Auk belen lako se biklobe las,
nol Auk belen lako se bihata las.
Le halin mam oen dehet asa man Auk in tek one ngas.
19-21 Mam Ama Lamtua Lelon na maa. Mo Lelon na maa lius lo bii kam,
Auk tulu tada-taad herang se apan-dapa ku muna.
Taad herang nas tuladang el, lelo la dadi mitang;
nol bulan na kon daid mea, banansila el dala ka.
Auk kon le daek dasi-dais in muun isi se apan-kloma kia.
Dasi-dais nas banansila el, dala, ai, nol nus mitang buan-buan
sakes lakos bus el apan-dapa kua.
Mo mam lius oras na, asii man haman le nodan tulung se Ama Lamtua
Allah lam,
un man haup boa-blingin." '✡
Yoel in teka ka ela.
22 Tiata kaka-pail atuil Israel me! Tidi mi hngilan nas, le hii asa man auk
in teka nia. Ama Lamtua Allah tulu nal Yesus, Atuling Nasaret ta son. Kaim
tanan son noan, na toma, undeng kaim net esan son, Ama Lamtua Allah
pake Yesus le daek tada-taad herang, nol daek dasi-dais man in muun dui
hihidi ngas. Mi kon taan dais nias, undeng Yesus tao tada-taad herang nas
se mi hlala son. 23 Mo mi keo tele Una, hidim mi laok aa nol atuil daat tas,
le pauk tele Un se kai sangsuli la dapa. Molota, Ama Lamtua Allah taan
nas totoang son deng lolo hmunan nua, nol baktebes daid muid Un in ator
son na.✡ 24 Meman mi tao ela, didiin Un mate baktetebes son. Mo Ama
Lamtua Allah kom le Yesus mate napiut lo. Undeng na, le Ama Lamtua sao
Un deng hmate ka in kuasa ka, halin Un haup in nuli pait. Tiata hmate ka
in kuasa ka nal Un pait lo son.✡
25 Hmunan nu laih Daud dul meman son deng Yesus elia:
'Auk tana le Ama Lamtua leo-leo nol auk tutungus.
Tiata muik tahan asa mes lo kon, man tao nahu nal au,
undeng Ama Lamtua Allah se auk halin ni tutungus.
26 Tiata auk daleng ngi kolo;
hidim auk naka-nahalit Un tutungus,
nol auk kon hii-natang Una.
27 Ta Un nang soleng auk hmanging ngi napiut se atuil in mate ngas mana
la lo.
Nol Ama Lamtua nang Un Atulin Niu ka aap-sisin na, le daat se bolo
dalen lo.

✡ **2:19-21** Yoel 2:28-32 ✡ **2:23** Matius 27:35; Markus 15:24; Lukas 23:33; Yuhanis 19:18 ✡ **2:24** Matius 28:5-6; Markus 16:6; Lukas 24:5

28 Ama Lamtua tulu bel auk lalan in nuil toma ka son.
Undeng na, auk daleng ngi kolo isi,
lole Ama Lamtua leo-leo nol auk tutungus.’✡
Ni man laih Daud dul pesang son lolo hmunan nua.
29 Elia kaka-paling totoang! Bel auk dola, le auk tek mi langa-langa deng
kit upun Daud. Un in aa na, un aa deng un apa ka esa lo. Undeng un
mate le puan son, nol un utu ka ne kit hlala kia, maa pes leol neot nia.
30 Laih Daud na mo, daid Ama Lamtua Allah mee-baha. Nol un tana le Ama
Lamtua hid nini sumpa noan, mam laih Daud in hua-koet mes man kil
prenta. Atuling na, man Ama Lamtua tulu meman son deng lolo hmunan
nua.✡ 31 Dedeng na, laih Daud ngat katang laok el mata lua. Nol Un tek
muna deng Atuling man Ama Lamtua in tulu meman son na. Mam Atuling
na mate, mo Un nuli pait deng Un in mate ka. Hidim laih Daud kon tek
noan, Atuling na daad napiut se atuil in mate ngas mana la lo, nol un
aap-sisin na kon daat lo.
32 Atuling man laih Daud in teka-tek son na, Yesus! Ama Lamtua Allah
bel Un nuli pait son, deng Un in mate ka. Kaim totoang nias net Un in nuli
pait ta, nini kaim matan beas esan! 33 Tiata halas nia, Ama Lamtua Allah
nikit sakeng Yesus son, le kil pangkat in lapa dudui. Hidim Un daad ne
Ama Lamtua Allah halin kanan na, se mana, man Ama Lamtua Allah tao
pesang meman son na. Nol Un Ama ka, Lamtua Allah belen Koo Niu ka,
muid asa man Un hidan meman son, lolo hmunan nua ka. Hidim Un Ama
ka kon hid le bel Un Koo Niu ka bel kita. Tiata asa man mi in ming, nol mi
in neta nia, Ama Lamtua bel Un Koo Niu ka. 34 Laih Daud esa sake lako
sorga lo, mo un dul noan,
‘Ama Lamtua Allah tek auk Lamtuan na noan,
“Daad se Auk halin kanan nia, se mana, man Auk tao pesang meman
son nia,
35 didiin Auk tao Ku musu las le suda muid se Ku.” ’✡
36 Undeng na le totoang atuil Israel lias musti taan baktetebes deng Yesus,
man mi pauk tele son se kai sangsuli lu dapa ka. Un na mo, Kristus, man
Ama Lamtua Allah hulin meman son deng hmunan nua ka. Nol Un kon
daid kit Lamtuan!”
37 Ming ela kon atuli las dalen nas dudus. Kon oen keket Petrus nol aan
in nutus tenga las noan, “Kakas totoang! Kaim musti tao elola la?”
38 Kon Petrus situs noan, “Mi mesa-mesam musti nang soleng mi in kula-
sala ngas totoang, le muid se Ama Lamtua. Hidi na lam, mi musti nodan
le haup in sarani, halin daid tada noan, mi bali muid Yesus Kristus Lalan
in Nuli ka son. In sarani na kon daid tada noan, Ama Lamtua kose soleng
mi in kula-kula ngas son. Hidim mi kon haup Ama Lamtua Allah Koo Niu
ka.
39 Lole Ama Lamtua Allah hid dais na meman son, bel totoang atuil man
in tama son le daid Un atulin na. Nini ela lam, Un in hida ka bel mia, nol
mi in hua-koet tas, nol bel atuil didang ngas kon.”
40 Petrus aa mamo nol oen nabael ela le tekas noan, “Halas nia, atuli
mamo sose deng lalan in nuil toma ka son. Tiata mi musti doha-tidu, le
halin tao muid atuil daat tas lalan na deken. Molam mi musti tao muid
Ama Lamtua Allah lalan lolo ka tuun. Nini ela lam, mi haup in nuli napiut
nol Una.”
41 Kon nam, atuil hut mamo nas sium Petrus in aa nol oen ela ka. Hidim
oen tamas le muid Yesus Lalan in Nuli ka, nol nodan le haup in sarani.

✡ **2:28** Buk in Naka-nahalit 16:8-11 ✡ **2:30** Buk in Naka-nahalit 132:11; Samuel dua la 7:12-13
✡ **2:35** Buk in Naka-nahalit 110:1

Tiata leol neot na kon, atuli lihu tilu, tamas nakbuan nol Yesus atulin nas.
42 Oen kom in nakbuan leo-leo nol atuil didang man in muid Yesus sas. Nol
oen daek banan saol apa, mes nol mesa. Lelo-lelon nam oen makoe isi in
hii-ming Lamtua Yesus anan in nutus sas in tui ka. Oen kom in kohe-kanas
leo-leo. Nol oen kon, kom in kaa leo-leo nol Lamtua Yesus atulin nas.

Atuil in parsai ngas lalan in nuli ka

43 Dedeng na, Lamtua Yesus anan in nutus sas tao taad herang mamo,
didiin atuli las totoang hera-herang, nol oen kon lii. 44 Atuli-atuil in muid
Lamtua Yesus Lalan in Nuli ka ngas nakbua, nol nuil koo-dalen mesa,
didiin asa tuun man oen nena kam, oen pake leo-leo.✡ 45 Hidim muik
in hee oen hmuki-nalan nas nol pusaka las, le bating un duit ta bel atuil
in parsai tenga las, muding mesa-mesam in parlu. 46 Lelo-lelon nam, oen
kom in nakbua se Ama Lamtua Allah Um in Kohe-kanas Tene ka. Oen
kon tutnaal apa, le kaa nakbua deng uma mesa laok uma mesa, nol dael
kolo. Nol oen totoang kom in hulung apa mes nol mesa, oen kon kila' apa
lo. 47 Lelo-lelom oen totoang naka-nahalit Ama Lamtua Allah tutungus.
Totoang atuil in nakbuan nol oen lo ngas kon, kom oen isi. Lelo-lelom
Ama Lamtua Allah bel slamat atuli, hidim oen tamas le nakbua nol Lamtua
Yesus atulin nas. Tiata oen mamo keko lako.

3

Petrus taih banan atuling hlukut-kait mesa

1 Oe mesan na, diuk tilu lelo-hat, Petrus nol Yuhanis lakos se Ama
Lamtua Um in Kohe-kanas Tene ka, le kohe-kanas nol atuil didang in se la
ngas. 2 Oen le tamas muid hnita tene mesa, man ngala ‘Hnita Leko’. Lam
se na, oen net biklobeng mes iin na hlukut-kait deng ina ka in huan maa
kua. Lelo-lelom atuli las nolan lako se maan na, le un nodan-nodan deng
asii tuun, man le tama lako bus el Ama Lamtua Um in Kohe-kanas Tene
ka. 3 Nikit un ngat net Petrus duas Yuhanis le taam lakos Uma dalen kon,
un doong ima ka le nodan noan, “Amam me! Kasiang auk tia'. Bel auk
sa-saa le?”

4 Oen duas ngat un babanan, hidi kon Petrus tekan noan, “Kaka! Ngat
maa eli le!”

5 Kon atuling na nikit sila ka, le ngat oen duas, un nangan se un dalen
na noan, “Awii! Taon elola ko oen duas le bel auk sa-saa mesa.”

6 Mo Petrus tekan noan, “Kaka! Auk muik duit seng mes lo kon. Mo auk
le bel ku asa man auk mukin halas nia. Kaka hii babanan ne! Nini kuasa
deng Yesus Kristus, atuling Nasaret ta, auk tadu ku hangu dili, le laok tia!”

7 Hidim Petrus kil atuling hlukut-kait ta ima kanan na, le tulung un
hangu dili. Suknahkitu lam, un iin nas banan meman. 8 Kon nam un
pulu, hidim un lako elua, mo maa elia, le soba-naan un iin nas. Hidi nam,
un tama lako muid se Um in Kohe-kanas sa dalen, leo-leo nol Petrus duas
Yuhanis. Un lako mo pulu-pulu, hidim naka-halit Ama Lamtua Allah. 9 Kon
atuli las ngat net un in lako mo naka-halit Ama Lamtua Allah ka.

10 Nikit oen tadas taan un kon, oen hera-herang le tek apa noan, “Awii,
un nia mo atuling hlukut-kait man daad le noda-nodan se Hnita Leko lua
ka, ta lo? Taon elola le daid ela lia le?”

Petrus nikit in aa se Um in Kohe-kanas Tene ka dalen

11 Hidim atuling na napin didi nol Petrus duas Yuhanis le laok mudis
tutungus. Ti oen tilus lakos lius se um loos mesa, man atuli noken noan,

✡ **2:44** Dehet deng Aan in Nutus sas 4:32-35

‘Laih Soleman Um Loos’ sa. Kon atuli las maas dil pukiu one, nol herang-
herang. 12 Petrus ngat atuil nas, hidim un nikit in aa noan, “Hoe atuil
Israel me! Amo tasao le mi herang nol in net dais nia kia? Tasao le mi ngat
nakekeon kaim tuun nia? Mi nangan noan atuling ni laok nala, undeng
kaim pake kai-dasi, tamlom kaim makoe in muid Ama Lamtua Allah ka la?
Tamlom elola la? 13 Auk le tek mi elia: kit upu kia-kaon, Abraham, Isak nol
Yakob todan-lahing Ama Lamtua Allah. Lamtua na, man nikit sakeng Un
Atulin man Un huil nal son na lapa-lapa, Atuling na, Yesus. Yesus nam mo,
Atuling man lelon mi hutun soleng nol sao Un lako bel gubernur Pilatus.
Gubernur Pilatus le sao Una, mo mi labang un in koma ka, le halin sao
Yesus deken.✡ 14 Mo Yesus nam muik kula-sala lo. Un dalen na banan isi.
Gubernur ra le sao Atuling man in muik kula-salan lo na, mo mi totoang
labang una. In daat dudui pait ta, mi hode-lokot le nahaku una halin sao
pait bel mi atuling daat mesa, man keo atuil tutungus.✡ 15 Hidim mi man
keo tele Yesus. Molota Un man tao kit totoang le haup in nuli. Meman Un
mate son, mo Ama Lamtua Allah belen le nuli pait deng Un in mate ka.
Kaim niam net nol kaim matan beas esan.

16 Mi taan atuling hlukut-kait nia. Un kuat son, mo kaim man tao banan
un lo. Kaim muik kuasa lo. Kuasa na maa deng Yesus. Atuling ni banan
son, undeng un parsai se Yesus. Ta Yesus na, man tao banan un son se mi
sila-matan.

17 Kaka-paling totoang! Halas-sam auk taan noan, hmunan nu mi nol mi
tuang ngas daek dadaat saol Yesus, mo mi taan noan Un nam mo asii ka
lo. 18 Molota Ama Lamtua Allah tek meman son lolo hmunan nua, nini Un
mee-baha las noan, Kristus, Atuling man Un hulin son na, musti lepa-haal
in susa-daat. Meman dais na dadi son. 19 Undeng na, mi musti bali kudi
nang soleng mi in kula-sala ngas, le pait lakom bus el Ama Lamtua Allah
tia, le halin Un kose soleng mi in kula-salang nas, nol nangan netas pait lo.
20 Mam Ama Lamtua Allah tao teken mi dalen nas. Nol Ama Lamtua Allah
kon le tunang pait bel mi Kristus, man Un hulin meman son na. Kristus
nam, Yesus, man Un tunang netan son maa bel mia ka. 21 Lolo hmunan
hesa kua, Ama Lamtua tek son, nini Un mee-baha las noan, ‘Mam Ama
Lamtua Allah tao totoang dasi-dasi las le daid balu.’ Hidim Yesus musti
natang se Un Maan Niu kua, didiin Un oras in pait maa, le tao balu totoang
sa-saa lias sa.

22 Hmunan nu upung Musa kon tek atuil Israel las noan,

‘Mi Lamtuan, Ama Lamtua Allah, mam nutus Atuli mes deng mia lia, le
daid Un mee-baha, banansila el Un in pake auk son le daid Un mee-
baha kia. Tiata, mi musti tidi hngilan, le hii totoang asa man Un in
le tek mia ngas.✡ 23 Mo atuil man in dai hii-ming babanan Atuling
na in aa ka lo ngas, mam bakisan katang deng Ama Lamtua atulin
nas, ela kon muik in laok nakbuan nol one lo.’✡

24 Suma upung Musa sii man aa ela lo. Ta Ama Lamtua kon pake atuil
didang le daid Un mee-baha, nol oen kon tek ela. Banansila el dedeng na
Ama Lamtua pake upung Samuel, le tek dasi-dais man halas ni kit net nol
matan beas esan. 25 Ama Lamtua Allah kon hid kit upun Abraham noan,

‘Deng ku in hua-koet tas, mam Auk bel hangun se totoang bangsa in ne
apan-kloma ki ngias.’✡

✡ **3:13** Dehet in Puit deng Dale Mesir 3:15 ✡ **3:14** Matius 27:15-23; Markus 15:6-14; Lukas 23:13-23; Yuhanis 19:12-15 ✡ **3:22** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 18:15, 18 ✡ **3:23** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 18:19 ✡ **3:25** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 22:18

In hida-hida man Ama Lamtua bel mee-baah hmunan nua ngas, halas
ni daid ne mi son, nas auk kaka-paling bangsa Israel las. 26 Ama Lamtua
Allah nutus Un Ana man Un in huil nal son na, le tulu lalan, halin mi nang
soleng mi in kula-sala ngas. Nini ela, Un tulu Un dalen banan na bel mia.
Tiata, Un tulu Un dalen banan na bel mi muna, hidi halas-sam bel bangsa
didang ngas lolen. Na daid hangun banan taung kit totoang.”

4

Tulu agama Yahudi las tene-tenen nas haman Petrus nol Yuhanis maas tala

1 Petrus nol Yuhanis nahdeh nabael nol atuil nas sam, atuil tene at ila lo
maas. Oen nam tulu agama Yahudi las nol atuil deng partei agama Saduki,
nol tulu in doh se Um in Kohe-kanas Tene ka ka. Oen maas le kaen nol
Petrus duas Yuhanis. 2 Atuil tene nas komali nol Petrus duas Yuhanis, lole
taom oen duas tek atuli las noan, “Yesus nuli pait son deng Un in mate
ka! Hidim Un sai lalan bel atuil in mateng ngas, le oen kon haup in nuli
pait.”* 3 Tiata oen tadu oen atulin nas le laok daek Petrus duas Yuhanis.
Mo undeng lelo la le dene son, tiata oen hutun tamang oen duas lakos se
bui dalen tuun. Le ola ka halas-sam, nehan oen duas dasi la. 4 Mo deng
atuil man kom in ming Petrus duas Yuhanis sas, muik atuli hut mamo hao
son noan, asa man oen duas in tui ka, meman tom baktetebes. Undeng
na, tiata oen atulin nas mamo keko lako, nataka le atuli lihu lima.
5 Ola ka kon, atuli-atuil tene Yahudi las nakbua se kota Yerusalem. Nas,
atuil in kil prenta ngas, blalan-blalan hadat tas, nol guru-guru agama
Yahudi las. 6 Nol tulu tene deng agama Yahudi la kon, baab se na. Un
ngala ka Hanas. Atuil tene tenga las, el Kayafas, Yuhanis, Aleksander, nol
Hanas pail-kakan tenga las kon, baab se na. 7 Nikit oen tamas totoang kon,
oen tadu atuli le laok kil nol Petrus duas Yuhanis maa situ-taal se atuil tene
nas. Ti Petrus nol Yuhanis tamas kon, oen ketan duas noan, “Taon elola
le mi taih banan nal atuling in hlukut-kait ta lia? Mi pake asii kuasa ka?
Hidim asii man bel isin, le mi brain tao ela lia?”
8 Kon Ama Lamtua Allah Koo la tao Petrus le brani, ta un siut noan,
“Amas totoang, man daid atuli-atuil tene nol blalan-blalan hadat deng
bangsa Israel! Komali deken ta kaim nangan taan amas in keket
na isi lo. 9 Tuladang el mi le tao dais nol kami, undeng kaim taih
banan atuling hlukut-kait mesa. Hidim mi ketan le kaim pake asii
kuasa ka? 10 Tiata auk le siut elia: Amas taon elola ko, nangan net
atuling Nasaret man ngala Yesus sa nabale. Un na mo Kristus, man
Ama Lamtua tulu meman son lolo hmunan nua. Mo mi pauk tele
Un son se kai sangsuli lu dapa. Molam Ama Lamtua Allah belen nuli
pait son deng Un in mate ka. Auk in koma ka le amas nol totoang
bangsa Israel li tana, noan, kaim taih banan atuling hlukut-kait ta,
nini Yesus in kuasa ka. 11 Yesus ni, man oen dulan meman son ne
Ama Lamtua Allah Buk Niu ka noan,
‘Muik batu mesa, man tukang ngas nikit soleng son;
mo halas ni baut na daid baut netes.’✡
12 Papmes apan-kloma kia, Ama Lamtua sai lalan didang lo son, le bel boa-
blingin kit deng kit in kula-sala ngas. Suma lalan mes sii, na Yesus.
Etan Un lo kam, muik atuil didang pait lo, man bel boa-blingin nal
kita.”

---

* **4:2** Atuil deng partei agama Saduki las tek noan, atuil in mate ngas haup in nuli pait lo. ✡ **4:11** Buk in Naka-nahalit 118:22

13 Atuli-atuil man in daad se la ngas, tana noan Petrus duas Yuhanis
nam mo suma atuil ana tuun, tuladang el atuil in dula-les taan lo ka. Mo
oen herang-herang nol oen duas in brani ka, undeng oen aa buni-buni lo.
Hidim oen tana noan, atuil at dua nas iin mes nol Yesus. 14 Tukun nam oen
bahan nas tema, didiin oen aa mamo pait lo son. Dudui pait ta, atuling
man banan son deng un in hlukut-kait ta, dil baab se na kon, se oen sila-
matan. 15 Tiata oen tadu Yesus anan in nutus at dua nas noan, “Mi putim
tahang le!” Hidim oen tek apa le nuting lalan. 16 Oen aa nol apa noan,
“Kaka-pali me! Kit musti tao saa nol atuil at dua nias sa? Lole totoang
atuil in se Yerusalem mias taan son noan, oen duas man tao taad herang
nia. Tiata kit le kaen elol pait ta, muik bukti son nam! 17 Ta in banan dui
ka kit nuting lalan, le halin nang dais ni holhising lako se ola-ol deken.
Maa le kit tao liing oen duas tukun, le halin oen boel tui dehet deng Yesus
Lalan in Nuli ka pait deken. Eta oen ming lo kam, oen taan esan tuun!”
18 Hidi kon oen haman tamang atuil at dua nas pait, le tekas noan, “Doha
loo! Mi boel tui atuli las pait deng Yesus lo ka!”
19 Mo Petrus nol Yuhanis situs noan, “Olan amas nangan esan! Ol man
banan dui? Muid amas in prenta ka tam, muid Ama Lamtua Allah in
prenta ka la? 20 Ta kaim net dasi mamo nol kaim matan esan, nol kaim
kon ming dehet mamo son nini kaim hngilan esan. Lam taon elola le kaim
tek atuli li deng asa man kaim in ming son nol net son nas lo kia!”
21 Mo atuli-atuil man in daad le nehan dasing nas, kaing ulang oen duas
pait. Hidim oen sao aan in nutus at dua nas, undeng oen taan le hukung
oen duas elola ka lo. Nol oen kon lii, tamlom mo atuil hut mamo in se likun
na ngas, haung keng nol one la. Lole atuil nas naka-naka Ama Lamtua,
undeng atuling hlukut-kait ta banan son. 22 (Atuling na hlukut-kait dui
deng taun buk aat son, halas-sam un laok nala.)

Lamtua Yesus atulin nas kohe-kanas le halin oen lii deken

23 Nikit oen sao Petrus duas Yuhanis kon, oen duas pait lakos se oen
tapan nas. Hidim oen dehet totoang asa man tulu agama Yahudi las, nol
blalan-blalan hadat tas in kaing one ka. 24 Ming ela kon, oen duas tapan
nas totoang nakbua nol dalen mesa le kohe-kanas noan, “Ama Lamtua
Allah man in Kuasa Dudui. Ama man koet apan-dapa kua nol apan-kloma
kia, nol isin nas totoang.✡ 25 Hmunan nu Ama Lamtua Koo Niu ka pake
upung Daud le daid Ama Lamtua mee-baha. Un tek meman son noan,
mam atuli labang nol Yesus. Un kon dul noan:
‘Atuil deng bangsa-bangsa didang komali son undeng dehet hlales-angin;
Oen tao dadahut tuun le tao dais man in muik tula-peke lo ngas.
26 Lahi-laih man in se apan-kloma ki ngias nakbua, le hote-dait labang nol
Ama Lamtua;
nol tulu-tulu ngas koo mesa, le lakos labang Ama Lamtua Allah nol
Kristus,
Atuling man Ama Lamtua tulu meman son deng hmunan nua ka.’✡
27 Asa man upung Daud in dula ka, halas ni daid son. Nol un nahin na
kon, halas ni daid langa son. Meman se kota ni, laih Herodes nol gubernur
Pontius Pilatus, blalan-blalan Israel las, nol tulu-tulu deng bangsa-bangsa
didang ngas nakbua son. Hidim oen koo mesa, le labang Yesus, Atuling
man Ama Lamtua hulin meman son na.✡ 28 Mo halas ni kit tanan son
noan, nas totoang tom nol asa man Ama Lamtua in koma ka, nol muid asa

✡ **4:24** Dehet in Puit deng Dale Mesir 20:11; Nehemia 9:6; Buk in Naka-nahalit 146:6 ✡ **4:26** Buk in Naka-nahalit 2:1-2 ✡ **4:27** Matius 27:1-2; Markus 15:1; Lukas 23:1, 7-11; Yuhanis 18:28-29

man Ama Lamtua in nutus meman son, deng lolo hmunan nua ka. 29 Ama Lamtua, oen aa liing kami, le halin kaim lii. Tiata, kaim nodan le Ama Lamtua bel kaim in brani. Le halin kaim laok tek Ama Lamtua Dehet Dais Banan deng Yesus sa, bel atuli-atuli las se ola-ola, nol in lii-tidu lo. 30 Nol kaim nodan le Ama Lamtua bel kaim kuasa, le tao banan atuil in ili ngas. Kaim kon nodan kuasa le kaim tao taad in herang bili-ngala, le halin atuli las tana noan, kuaas na maa deng Yesus, Ama Lamtua Atulin in Loka-tadu Niu ka. Ama Lamtua, kaim in kohe-kanas sa pes ela."

31 Oen kohe-kanas mamaus ela lam, um man oen in nakbua na heheko. Hidim oen totoang haup Ama Lamtua Koo Niu ka. Tiata oen putis le lakos tek Ama Lamtua Allah Dehet Dais Banan na nol in buni-buni lo.

Atuil in parsai ngas nuil leo-leo nol koo-dalen mesa

32 Hidi kon totoang atuil in parsai se Yesus sas koo-dalen mesa, nol oen nuil namnau apa. Muik in kila apa lo, oen kom in bating apa sa-saa. Asa man oen nena kam, oen ator le halin oen pake leo-leo.✡ 33 Hidim Ama Lamtua bel kuasa se Un anan in nutus sas, halin tek atuli las noan, oen net nol matan esa, le Lamtua Yesus nuli pait son deng Un in mate ka. Nol Ama Lamtua beles hangun mamo-mamo. 34-35 Deng atuil nas, muik in hee oen dale kas esan, tamlom mo oen uma las esan. Hidim duit ta oen belen lako se Ama Lamtua atulin in nutus sas, halin oen pake taung in urus atuil hut mamo kas in parlu ngas. Undeng na, tiata oen dabun sa-saa mes lo kon.

36-37 Tuladang el Yusuf, deng nusa Siprus. Un niam mo Lewi in hua-koet. Ama Lamtua atulin in nutus sas ngali un noan, 'Barnabas', nahin na noan, 'atuil in hulung atuil didang le halin makoe'. Un lako hee un dale teb mesa, hidim un duit ta, un laok belen se Ama Lamtua anan in nutus sas.

5

Ananias duas Safira mates, undeng oen soba-naan Ama Lamtua Koo la

1 Mo se dedeng na kon muik biklobe mesa, ngala Ananias. Un sapa ka ngala Safira. Oen duas kon hee oen dale teb mesa. 2 Mo oen duas kom leleo le buni duit teng deng dale na osa ka. Hee hidi dale na kon, Ananias lako tek Ama Lamtua anan in nutus sas noan, "Kaim halas-sam hee kaim dale teb mesa. Ta kaim le bel un duit ti totoang bel Ama Lamtua Allah."

3 Mo Petrus baet un noan, "Hoe! Ananias! Ku lail-lisin son! Taon elola le ku dalem ma brain naseke in buni duit tenga las, deng dale man ku in hee hidi son na osa ka lia? Ku dalem ma daat lai-lisin son, undeng ku muid uikjale kas laih tuan na in koma ka. Ku brain naseke in nole-lilung Ama Lamtua Allah Koo Niu ka kia! 4 Elia! Ku kom le hee dale na, tamlom mo hee lo koo, ne ku. Eta ku hee hidi son, le ku kom in bel un duit ta tetema, tamlom lo koo, na kon hii ne ku. Mo taon elola le ku dalem ma brain isi in tao ela kia? Ku soba-naan le tao ngengo kaim atuli lia, mo muik atuli mes lo kon man tao ngengo nal Ama Lamtua!"

5 Ming Petrus tek ela kon, nahkitu lam Ananias lea late apa ka se dale ka, kon mate meman. Totoang atuil in ming dehet na ngas lii isi. 6 Hidi kon, tana muda at ila lo, tamas le kabut Ananias aap-sisin na, le nolan laok puan.

7 Hidi nal bet jam tiul pait kon, Ananias sapa ka taam maa. Mo un taan in dadi na lo. 8 Kon Petrus keket noan, "Elola ina? Inas hee hidi dale na nol un osa ka eli tuun ne?"

✡ **4:32** Dehet deng Aan in Nutus sas 2:44-45

Kon un siut noan, “Baktebes ela ama! Un osa ka ela!”
9 Mo Petrus tekan noan, “Taon elola le, ku nol ku sapam ma koo mes
le soba-naan Ama Lamtua Koo Niu ka lia? Ku ngat tuun! Atuil in kil ku
sapam ma le laok puan nas, pait maas son nuan. Suktotomas pait tam,
oen kon dohang ku aap-sisim ma, le laok puan se ku sapam ma halin na.”
10 Ming Petrus tek ela kon, nahkitu lam bihatang na lea le mate meman
se maan na. Oras tana muda nas taam pait maas sam, oen net bihatang
na kon mate son. Tiata oen dohang un aap-sisin na le nolan laok puan se
un sapa ka halin na.
11 Hidi kon atuli-atuil in parsai Yesus sas daid in lii isi. Nol totoang atuil
didang man ming dehet deng Ananias nol Safira in mate ka ngas kon, lii
isi.

Aan in nutus sas tao banan atuli mamo

12 Dedeng na, Yesus anan in nutus sas tao taad herang mamo se atuli
las silan. Oen kon kom in taam laok se Ama Lamtua Um in Kohe-kanas
Tene ka. Oen nakbua nol koo-dalen mesa se Laih Soleman Um Loos sa.
13 Dedeng na kon, atuli mamo naka-naka Lamtua Yesus atulin nas. Mo
atuil in parsai Lamtua Yesus lo bii ngas, brain in taam laok nakbuan nolas
se maan na lo.
14 Mo atuil in parsai Yesus sas nesang le lako lam, mamo keko lako. Muik
bihata nol bikloeb kon. 15 Dedeng na daid banansila ela, didiin atuli las kil
nol atuil ili las maas le nenes se nehe dapas, se lalan suut tas. Undeng oen
nangan noan, “Eta Petrus nol Yuhanis laok deng nia, le oen duas hlen nas
tom atuil ili lias sam, taon elola ko oen banan meman.” 16 Atuli las in maa
ka hidi tanan lo, oen maas deng ingu-iung in dadani nol kota Yerusalem.
Oen dohang nol oen atulin in ili ngas, kon Lamtua Yesus anan in nutus sas,
tao banan atuil in iling nas totoang. Oen kon kil nol oen atulin man tom
uikjale kas, hidi kon Lamtua Yesus anan in nutus sas nulut puting uikjale
nas totoang.

Lamtua Yesus anan in nutus sas haup susa

17 Undeng Lamtua Yesus anan in nutus sas in dake ka, tiata tulu tene
deng agama Yahudi la, nol un tapan partei Saduki las, holon nam seke
tetas. 18 Kon nam oen lakos daek Yesus anan in nutus sas, le tamang lakos
bui dalen.*
19 Mo duman na kon, Ama Lamtua ima-ii at mes deng sorga, maa se bui
na, le sai hnita ka. Hidim un nol oen putis lakos se likun na. Un tekas
noan, 20 “Nol ni kon, mi lakom se Ama Lamtua Um in Kohe-kanas Tene
kua. Laok tek totoang Ama Lamtua Lalan in Nuli balu ka, bel atuli-atuil
in ne ua ngas, le halin oen daek muid Lalan in Nuli balu na.”
21 Ola oskaong mitang bii ka, oen tao muid Ama Lamtua ima-ii in deng
sorga ka in teka ka. Le taam lakos se Um in Kohe-kanas Tene ka kintal la,
hidim tui atuli-atuil in se la ngas.
Nesang lo kon, tulu tene ka nol un tapan nas, atuli-atuil tene kas, nol
blalan-blalan hadat deng papmes Israel leo-leo maas nakbua. Oen nakbua
le noan pres dais agama deng Lamtua Yesus anan in nutus sas. Tiata oen
lok atuil in doha ngas, laok kat Petrus nol un tapan nas deng bui kua, ta
oen le nehan Petrus nol un tapan nas dasi la.
22 Mo atuil in doha ngas lakos lius se bui kua lam, Petrus nol un tapan
nas ase son. Tiata oen lakos lapur atuli-atuil tene kas se maan in nehan

* **5:18** Tamang se bui in mo bango 18 kia ka, se dais Yunanin nam, “tamang lako se bui umum dalen.” Un nahin na bisa kon noan, “tamang lakos se bui dalen, le halin tao nahmaeng one, se atuil hut mamo silan.”

dasi ka. 23 Oen tekas noan, “Amas komali deken. Ta kaim lakom lius se
bui kua lam, kaim net hnita kas hkaen teles nabale. Nol atuil in doha ngas
totoang kon dil ne uas. Mo kaim tadus le sai hnita kas, halin kaim tama
lam, kaim net atuil lo.”
24 Ming ela kon, tulu in doh Ama Lamtua Um in Kohe-kanas Tene ka
ka, nol tulu agama Yahudi las tene-tenen nas, langan tukun, undeng oen
nangan hapun lo son.
25 Hidi na kon, muik atuli mes maa tekas noan, “Amas hii napat le! Atuil
man mi in tahang se bui kua ngas, mo likun nia! Oen dil le tui atuli las ne
Um in Kohe-kanas Tene kua!”
26 Ming ela kon, tulu in doh Um in Kohe-kanas sa haman un ima-ii las, le
lokas laok daek Petrus nol un tapan nas pait. Mo un ima-ii las lii, undeng
atuil mamo kas hii Petrus in nahdehe ka. Atuil in doha ngas nangan noan,
tamlom mo atuil mamo nas haung keng nol one, hidim pasang oen nini
batu. Undeng na le, oen daek ulang Petrus nol un tapan nas sa, oen brain
dakes nol in dising lo.
27 Hidi na lam, oen kil Petrus nol un tapan nas lakos se maan in nehan
dasi ka. Kon tulu tene ka keket oen 28 noan, “Kaim kaing mi son halin
tui atuli las deken, deng Atuling man in le daek lalan in nuli balu ka ka,
ta lo! Mi niam bon batu! Hidim mi hosek nol kaim in prenta ka lo, le
mi tao muid mi in koma ngas tukun! Mi lakom le tui kliu-kanan se kota
Yerusalem. Tuladang nga el mi sua kula ka bel kami, nol tek noan kaim
man tadu atuli li le laok tao tele Yesus na.”✡
29 Hidi nam Petrus hangu dili, le daid mee-baah deng totoang aan in
nutus sas. Un siut noan,
“Amas totoang! Eta muik in prenta deng atuli lia, man labang nol Ama
Lamtua Allah in koma ka lam, kaim bisa mudin lo. Molam kaim
musti muid se Ama Lamtua Allah in prenta ka! 30 Atuling man sai
bel kaim lalan in nuli balu na ka, Yesus. Un nam, Atuling man mi
in pauk tele son se kai sangsuli lua ka. Lolo hmunan nua, kit upu
kia-kaon nas kom in kohe-kanas se Ama Lamtua Allah. Ama Lamtua
na, man bel Yesus le nuli pait son deng Un in mate ka!
31 Halas ni Ama Lamtua Allah nikit Yesus son le daid Un ima kanan. Hidim
Yesus kil kuasa banansila el laih tuan na. Un sai lalan le atuli li haup
in holoat deng oen in kula-sala ngas. Un le bel kit atuil Israel li lalan,
le kit pesang deng kit in kula-sala ngas totoang. Nini ela lam, Ama
Lamtua Allah dalen na daid blingin, didiin Un nangan kit atuil Israel
li in kula-sala ngas pait lo. 32 Ta kit man net nol matan beas esan
son noan, Yesus meman mate, mo Un nuli pait baktetebes son. Nol
Ama Lamtua Koo Niu ka kon, tek dehet ni bel atuil in muid Yesus
Lalan in Nuli ka ngas.”
33 Ming hidi Petrus in tek ela ka kon, totoang atuil in se maan in nehan
dasi ngas koon-mali isi, didiin oen le keo tele Lamtua Yesus anan in nutus
nas. 34 Mo se na kon, muik atuli mes man daad leo-leo le pres dais na. Un
ngala Gamaliel. Atuli mamo todan una, undeng un nia mo, at mes deng
partei agama Farisi las gurun, man taan isi. Petrus aa hidi ka la, atuli las
le keo una, mo Gamaliel hangu dili, le nahaku atuli las kil puting tahang
Petrus nol un tapan nas. 35 Oen kil puting Petrus nol un tapan nas hidi
kon, Gamaliel aa nol tulu-tulu in se la ngas noan,
“Kaka-paling totoang! Kit musti doha-doha! Ta tamlom mo kit hlapat isi in
le noan daek daat saol atuil nias sa. Kit musti nangan blatas muna
le. 36 Ta mi nangan net atuling mesa, man un ngala ka, Teudas. Un

✡ **5:28** Matius 27:25

mate blaan son, mo dedeng un nuli nabale la, un nikit apa ka esa noan, un na mo atuil tene, didiin atuil in muid una ngas, nataka le atuli ngatus aat. Mo nikit atuli las keo tele un kon, un atulin nas lalis holhising. Maa lius halas nia lam, atuil man in muid una ngas, ase son. Undeng oen lalis ilang totoang!

37 Hidim mi musti nangan net dehet mes pait. Dedeng na, tom nol pamarenta la in tadu le kaih totoang atuil in se nusa nia ngas. Muik atuli mes ngala Yudas, deng propinsi Galilea. Atuli kon mamo muid una. Mo un kon tom in keo tele. Hidim atuli-atuil in muid una ngas kon, lalis holhising kliu-kanan, didiin netas pait lo son.

38 Tiata kaka-pali me, auk in nangan ni elia: tao tele oen deken. Nang tuun lako. Ta oen in tui ka, nol oen in lako-pait ta, eta maa deng atuli lia lam, taon elola ko nesang isi lom, ilang hidis. 39 Mo etan in tui ni meman maa deng Ama Lamtua Allah lam, mam mi tao nahu nal oen lo. Undeng na, mi doha-tiud napat le. Ta tamlom mo mi esan labang nol Ama Lamtua Allah la."

Ming ela kon, oen totoang tade muid Gamaliel in teka na. 40 Hidi na kon, oen haman tamang aan in nutus sas, hidim oen lok atuli las le diku-puang one. Halas-sam oen kaing, le boel dehet pait deng Yesus ngala ka lo ka. Hidi halas-sam, oen sao soleng aan in nutus nas.

41 Kon nam aan in nutus nas putis lakos nang soleng maan in nehan dasi ka. Oen nangan noan, oen ngalan nas daat son, undeng in muid Lamtua Yesus, mo oen dalen kolo, lole Ama Lamtua Allah tana noan, eta oen haup in susa ela lam, toma. Undeng na, tiata oen dalen kolo isi. 42 Lelo-lelom, oen lakos tui atuli las noan, "Atuling man Ama Lamtua Allah in tulu meman son deng lolo hmunan nua ka, mo Yesus!" Hidim oen tek dais na tutungus se atuli las uma-uma las, nol se Um in Kohe-kanas Tene ka kon.

6

Oen huil nal atuli at itu, le lii-lau atuil ana ngas

1 Dedeng na, Lamtua Yesus atulin nas mamo taplaeng son. Oen nam atuil Yahudi, mo oen muik dasi dua man bakisan. Deeh aa dais Aram nol tenga las pait aa dais Yunanin. Lako-laok kon dehet puti, deng op dua nias. Atuil man in aa nini dais Yunanin nas, kom nol atuil man in aa nini dais Aram mas isi lo. Oen tek noan, "Elia lam, tom lo! Etan mi bating in kaa lelo-lelon nam, mi boel ngele halin deken! Lo kam kaim ina-inan bebalu kias, haup oen nenan nas lo."

2 Undeng na le, Ama Lamtua anan in nutus at hngul dua kas, haman nakbuan Lamtua Yesus atulin nas totoang, le tekas noan, "Kaka-palis totoang! Eta kaim tenem le urus bel mi in kaa-ninu tuun nam, banan isi lo! Undeng kaim musti tui Ama Lamtua in Teka-teka ngas tutungus. 3 Tiata kaim in nangan na elia: banan dui ka, mi huil nal atuli at iut deng mia la. Nuting atuil man in ngala banan, un doh taan apa ka, un taan dasi-dehet mamo, nol Ama Lamtua Koo Niu ka ator un in nuli ka. Eta mi huil nal atuil in ela son nam, mam kaim nikit oen le urus in kaa-ninu kia. 4 Nini ela lam, kaim haup oras in kohe-kanas mamo dui, nol haup oras le tui Ama Lamtua in Teka-teka ngas."

5 Tiata oen tade muid Petrus in teka ka. Kon oen huil atuli at itu. Atuil nas ngalan nas elia:

Stefanus, un nam parsai Lamtua Yesus baktetebes, nol Ama Lamtua Koo Niu ka pake una. Nol un tapan tenga las ngalan nas elia,
Filipus,
Prokorus,

Nikanor,
Timon,
Parmenas,
nol Nikolas man maa deng kota Antiokia. Un atuil Yahudi lo, mo un
tama agama Yahudi son.

6 Kon nam, Lamtua Yesus atulin nas deeh nol at iut man oen in huil
nal son nas, lakos se Ama Lamtua anan in nutus sas. Kon aan in nutus
sas nene iman laok se one, le kohe-kanas, hidim nikit oen daid atuil in
lako-daek in kaa-ninu, le halin atuil ana ngas totoang in hapu ka tatai.
7 Ama Lamtua in Teka-teka ngas kon holhising lako pes se ola-ola. Nol
atuil man in muid Yesus Lalan in Nuli se Yerusalem mas mamo keko lako.
Hidim muik tulu agama Yahudi mamo kon, man tamas daid Lamtua Yesus
atulin.

Oen daek Stefanus

8 Dedeng na, Ama Lamtua Allah tulu un dalen banan na mamamo bel
Stefanus. Un kon bel Stefanus kuasa le daek nal tada-taad herang nol dasi-
dais in muun isi ngas, le halin atuil hut mamo kas ngat net nol matan beas
esan. 9 Lam muik atuil Yahudi deeh maas deng mana-maan katang. Oen
deng kota Kirene, kota Aleksandria, propinsi Kilikia, nol propinsi Asia.
Hmunan nua, atuil nias daid ata mo lako-laok kon oen tuang ngas sao
one, tiata oen maas nakbua se Yerusalem. Taom oen taam lakos se um in
kohe-kanas mesa, ngala, ‘Um in Bebas deng Ata.’ Oe mesan na, oen ming
Stefanus in aa ka, mo oen kom lo, tiata oen mulai kaen nol Stefanus. 10 Mo
Stefanus taan isi, lole un aa nini kuasa deng Ama Lamtua Koo Niu ka.
Tiata oen kaen nal nol un pait lo. 11 Undeng na, oen nuting lalan daat, le
lakos bel duit se atuli at ila lo, hidim tadu atuil nas lakos le dehet nole-
lilung noan, “Kaim ming atuling ni dehet le bilu-aa Musa nol Ama Lamtua
Allah!”
12 Oen nole-lilung atuli las ela, didiin blalan-blalan hadat atuil Yahudi
las, nol guru-guru agama las kon ming hapu. Ming ela kon, oen koon-mali.
Tiata oen lakos daek Stefanus, le pel nolan lako taal se maan in nehan dais
agama ka. 13 Oen kat saksi dadahut le aa in tapa-bele deng Stefanus noan,
“Atuling ni aa dadaat saol Um in Kohe-kanas Tene ka tutungus. Nol un kon
aa le tao didaan Ama Lamtua Allah prenta, man Un belen son se upung
Musa taung kita ka. 14 Kaim kon ming un aa noan, Yesus, atuling Nasaret
ta, le tao lean Um in Kohe-kanas Tene ka. Nol Un kon le tao soleng totoang
kit atorang hadat, man upung Musa in bel kit son na!”
15 Ming saksi nas in aa ela ka kon, totoang atuil man in daad nakbua
se maan in nehan dais agama ngas, ngat nakekeon Stefanus, mo oen ngat
tam, un sila ka tuladang nga el Ama Lamtua ima-ii in deng sorga nguas
silan kon.

7

Stefanus siut puting apa ka se maan in nehan dais agama ka

1 Hidi kon tulu tene agama Yahudi la ketan Stefanus noan, “Oen in tudu
ku ki, toma tam lo ka?”
2-3 Stefanus siut balis noan, “Amas nol kaka-palis totoang! Mi hii napat se
auk le. Hmunan hesa kua, kit upun Abraham puti deng dale Mesopotamia
lo bii, mo Ama Lamtua man muun dudui ka, tulu Un apa ka belen son.
Ama Lamtua lokan noan, ‘Lako nang soleng ku ingu-mana lia, nol nang
soleng ku ina-ama, pali-kakam mas. Ku boka deng maan ni tia, le lako

se dale mesa, man mam Auk tulu bel kun!'* 4 Tiata upung Abraham lako
nang soleng atuil Kasdim mas ingu-dale ka, na dale Mesopotamia, le lako
daad se kota Haran. Nikit un ama in hua ka mate kon, Ama Lamtua Allah
kil nol un maa daad se dale Kana'an. Na ka, dale man amas nol pali-kakas
totoang in dada hahalas nia ka. 5 Dedeng na, Ama Lamtua Allah tulu bel
upung Abraham dale ana teben mes lo bii kon, le daid un dale pusaka. Mo
Ama Lamtua Allah hidan meman son noan, mam Un bel upung Abraham
in hua-koet tas dale Kana'an, le daid oen dale pusaka. Molota dedeng
na, Abraham kon muik aan in hua lo bii. 6 Ama Lamtua Allah kon tekan
noan, 'Mam ku in hua-koet tas lakos daad se atuil didang ingu-dale. Hidim
atuil nas tudan-kida one, le taos daid ata, nol tao oen dadaat lako pes taun
ngatus aat. 7 Mo mam hidi nal taun ngatus aat tam, Auk hukung bangsa
na, man tao ku in hua-koet tas le daid ata. Hidim ku in hua-koet tas lakos
nang soleng dale na, le maas se maan nia, halin kohe-kanas nodan mamo
se Au.' 8 Aa hidi ela kon, Ama Lamtua but in hida na nini in tadu Abraham
le sunat, halin daid tada noan, Abraham nol un in hua-koet tas, daid Ama
Lamtua Allah atulin son. Tiata, dedeng un ana Isak halas-sam umur lelo
palu, kon Abraham sunat una. Hidim Isak sunat un ana Yakob. Hidi kon
Yakob sunat un anan bikloeb at hngul duas kas, dedeng oen kon halas-sam
umur lelo palu. Oen totoang niam, kit atuil Yahudi li upu kia-kaons.

9 Oe mesan na, kit upu kia-kaon nas idus nol oen palin Yusuf, didiin oen
hee soleng una, le lako daid ata se dale Mesir. Mo Ama Lamtua Allah nang
soleng net Yusuf lo. 10 Undeng na le, Un sao puting Yusuf deng in susa
ngas totoang. Ama Lamtua Allah kon bel un in tana, le un taan nal sa-
saa mamo kose, didiin lahing Mesir ra namnau una, hidim nikit un daid
gubernur se totoang dale Mesir. Nol Yusuf kon kil kuasa se lahing nga um
lahi la.

11 Hidi kon, oras lubu' maa tom dale Mesir nol dale Kana'an. Oras lubu
na muun isi, didiin atuli mamo haup susa-daat se ola-ola. Tiata dedeng na,
kit upu kia-kaon nas kon haup in kaa lo. 12 Mo upung Yakob ming dehet
noan, muik in kaa se dale Mesir. Tiata un tadu un anan nas, oen nam kit
upu kia-kaon nas, le lakos dale Mesir halin sos in kaa se uas. 13 Sos hidi
kon, oen pait. Mo nikit oen in kaa ngas hidis pait kon, Yakob lok oen laok
sos in kaa pait se dale Mesir. Dedeng na halas-sam, Yusuf tek puting beles
noan, un na mo oen palin in hua, Yusuf. Hidim Yusuf kil nol un kaka-palin
nas laok tutnaal lahing Mesir ra. 14 Kon Yusuf nodan le un ama ka, nol
un pali-kakan nas totoang, maas daad se dale Mesir. Oen totoang in maa
se dale Mesir ras, atuli at buk itu beas lima. 15 Tiata Yakob lako daad
se dale Mesir, didiin un nol kit upu kia-kaon nas mates se luas. 16 Mo
nesang ana lo, halas-sam oen kil kit upu kia-kaon nas seen nas pait lakos
iung Sikem. Hidim oen puan seen nas, se niut utu man dedeng na upung
Abraham sosan son, deng Hemor in hua-koet tas."

---

* **7:2-3** Dale Mesopotamia halas ni oen noken noan negara Irak. Mo kota Haran nam ase son, suma un mana la muik nabael ne negara Siria. Ngat *Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka* 12:1 kon. **7:4** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 11:31; 12:4 **7:5** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 12:7; 13:15; 15:18; 17:8 **7:7** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 15:13-14; Dehet in Puit deng Dale Mesir 3:12 **7:8** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 17:10-14; 21:2-4; 25:26; 29:31—35:18 **7:9** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 37:11, 28; 39:2, 21 **7:10** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 41:39-41 **7:11** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 42:1-2 **7:13** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 45:1, 16 **7:14** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 45:9-10, 17-18; 46:27 **7:15** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 46:1-7; 49:33 **7:16** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 23:3-16; 33:19; 50:7-13; Yosua 24:32

Stefanus siut deng Musa, nol atuil in ming un lo ngas

17 Stefanus nahdeh napiut noan, “Nias totoang dadi, undeng Ama
Lamtua hid meman son noan, lako-lako lam Un bel Abraham dale pusaak
se maan nia. Mo oras sa maa dadani, le Ama Lamtua tao inu Un in hida na
lam, kit upu kia-kaon bangsa Yahudi li taplaeng mamo isi se dale Mesir.
18 Dedeng na kon, muik laih balu mesa, man mulai kil prenta se Mesir.
Mo un taan deng Yusuf lo.✡ 19 Lahing na tudan-kida kit bangsa lia. Un
daek dadaat saol kit upu kia-kaon nas. Un kon dising one, le halin nam
oen taeng soleng oen anan in hua babalu ngas, le nang halin oen mates.✡
20 Dedeng na kon tom nol upung Musa ina ka, in hua una. Hua un maa
la un apa ka leok isi! Un ina-aman nas tao muid lahing nga in prenta ka
lo. Oen papa-paiduil buni tana-ana na se oen uma, didiin un umur bulan
tilu.✡ 21 Mo nikit oen buni nal tana-ana na se oen uma la pait lo son, kon
oen sao soleng un se palun Nil la. Mo lahing Mesir ra ana bihata mes net
una. Hidi kon un kat nal tana-ana na le papa-piaran banansila el un ana
esa.✡ 22 Undeng na, atuil Mesir ras tui oen in tana ka totoang bel Musa,
didiin un daid atuil in muun isi. Un nahdeh tana, nol un kon daek tana.
23 Nikit Musa umur taun buk aat tukun nam, un kom in laok nuting le
taan un atulin esan nas, atuil Israel las. 24 Un puit lako kon, un ngat net
atuil Israel mes haup in diku-puang deng atuil Mesir ras at mesa. Hidim
un lako le hulung atuling man oen bangsan mesa na, ti un keo tele atuling
Mesir ra. 25 Lole Musa bali le atuil in bangsa mes nol una ngas taan son
noan, Ama Lamtua Allah nutus un le maa sas-sao oen deng oen in susa
ka. Molota oen taan dais na lo bii. 26 Ola ka, Musa puti lako pait le tinang
un atulin Israel las. Kon un ngat net atuil at dua keng apa. Tiata un daem
soba-nanas duas, hidim tekas noan, “Hoe! Mi duam niam pali-kaka. Mo
taon elol isi le mi duam keng apa ela lia?”
27 Mo atuling in tuk un tapa ka ka, hutun soleng upung Musa, le tekan
noan, ‘Asii man nikit ku le daid tulu deng kami la? Nol asii man nikit ku
le daid atuil in nutus kaim dasi lia ka? 28 Ku le keo tele auk kon, banansila
el lahin ku in keo tele atuling Mesir ra ka le?’ 29 Ming ela kon, Musa lail
puti deng Mesir. Hidim un lako daad se atuil Midian nas ingu-dale ka. Un
saap se la, kon oen haup ana biklobe at dua.✡
30 Hidi nal taun buk aat se atuil Midian nas mana la, Musa lako se maan
tuu mesa, dadani nol leten man atuli las noken noan, leten Sinai. Se na,
Ama Lamtua ima-ii mes deng sorga maa tutnaal nol Musa, nini ai in kaa
se kai ina ana mesa. Kai na ai kaan, mo hnining lo. 31 Ngat net ela kon
Musa langan tuun. Hidim un lako dadani le taan noan asa na. Mo nahkitu
lam, un ming Ama Lamtua aa deng ai la dalen noan, 32 ‘Auk niam, Lamtua
Allah deng ku upu kia-kaon nas, nas ku upum Abraham, upum Isak nol
upum Yakob.’ Ming ela kon, upung Musa lii isi didiin pepeten, nol un brain
botas sila ka le ngat kai man ai in kaan na lo.
33 Hidi na kon, Ama Lamtua tekan pait noan, ‘Hoe Musa! Ku dil ne dale
niu na. Kolong ku nahan nas! 34 Nangan noan, Auk nadidingun Auk atulin
Israel in ne dale Mesir ruas son, deken! Ta Auk nangan oen nabale. Auk
taan oen in susa-daat ta. Auk kon ming oen in bisat le nodan tulung nga
son. Tiata neot nia, Auk niu laok sao one. Maa se ni le! Ta auk le lok ku
pait lako Mesir.’✡

✡ **7:18** Dehet in Puit deng Dale Mesir 1:7-8 ✡ **7:19** Dehet in Puit deng Dale Mesir 1:10-11, 22
✡ **7:20** Dehet in Puit deng Dale Mesir 2:2 ✡ **7:21** Dehet in Puit deng Dale Mesir 2:3-10 ✡ **7:29**
Dehet in Puit deng Dale Mesir 2:11-15; 18:3-4 ✡ **7:34** Dehet in Puit deng Dale Mesir 3:1-10

35 Ama Lamtua Allah tulu-balang Apa ka se ai dalen ela, undeng Un le
tadu Musa pait lako se Mesir. Ama Lamtua huil un le sao puting atuil
Israel las deng oen in susa-daat ta. Musa niam, atuling man hmunan nu
oen ketan noan, ‘Asii man nikit ku le daid tulu deng kami la?’ Mo halas nia
lam, Ama Lamtua esa man nikit una.✡ 36 Hidi kon Musa pait lako Mesir.
Un tao taad herang muun isi se lua. Hidim un nol puting atuil Israel las
deng Mesir. Un nol oen laok kaliut Tasi Mea ka, hidim oen laok papmes
maan epe ngas didiin taun buk aat.✡

37 Musa esa tek atuil Israel las noan, ‘Mam Ama Lamtua Allah nikit nal
atuli mes deng mi hlala kia, le daid Un mee-baha, banansila el Un in nikit
auk son nia.’✡ 38 Musa leo-leo nol kit upu kia-kaon atuil Israel las se maan
epe ngas. Un man tutnaal Ama Lamtua ima-ii la se leten Sinai lua. Nol un
nam, man daid hleten taung kit upu kia-kaon nas nol Ama Lamtua Allah.
Hidim un kon man sium in Teka-teka, man tulu bel kit lalan in nuil toma
ngas deng Ama Lamtua Allah.✡

39 Mo ela kon no, kit upu kia-kaon nas dai hii-ming se Musa lo. Oen kon
hutun soleng una, lole oen kom le pait lakos Mesir tuun. 40 Hidim oen
lakos hanet Harun noan, ‘Ku palim Musa kil puting kaim son deng dale
Mesir. Mo halas ni kaim taan lo noan un ne ola ka? Tiata kaim nodan le
ku daek bel kaim in hui-langus mesa, le halin nam in hui-langus na man
kil kami.’✡ 41 Kon oen daek nal sa-saa in hui-langus mesa. Un tuladang nga
el, aus-saip ana mesa. Hidim oen keo hmukit le hui-langus se aus-saip ana
na. Oen kon tao fesat tene leo-leo tutungus, undeng oen dalen kolo nol
aus-saip ana man oen in daek nalan son nini oen iman esa na.✡ 42 Nikit
Ama Lamtua Allah netas tao ela kon, Un bali kudi one. Hidim oen mulai
hui-langus se sa-saa in ne apan-dapa kua ngas, banansila el lelo, bulan,
nol duun nas. Mo Ama Lamtua Allah nang soleng oen ela tuun. Na tom
nol asa man Ama Lamtua Allah mee-baha las in dul meman son, deng
hmunan nu noan,

‘Hoe, atuil Israel me!
Mi laok pukiu dale epeng ngas taun buk aat,
hidim mi keo hmukit tas le todan-lahing se Au,
tamlom mi todan-lahing se asii la?

43 Mi naka-nahalit Auk lo!
Mo lelo-lelom, mi hui-langus se mi bangat tas.
Mi kom naseke in puti-taam laok el uikjale Molok ka uma la.
Mi kon kom in hui-langus se uikjale man ngaal Refan na duun na.
Mi taan in hui-langus se sa-saa man mi in daek son, nini mi iman esan
nas!
Undeng na le, mam Auk kat soleng mi kakatang lakom pes se Babel
halin nua.’ ”✡

Stefanus siut deng Um in Kohe-kanas Tene ka

44 Stefanus nahdeh napiut noan, “Ama Lamtua Allah tulu bel upung
Musa maan in kohe-kanas mes tuladang nga. Kon Musa koet Hleep in

✡ **7:35** Dehet in Puit deng Dale Mesir 2:14 ✡ **7:36** Dehet in Puit deng Dale Mesir 7:3; 14:21; Buk in Kahi 14:33 ✡ **7:37** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 8:15, 18 ✡ **7:38** Dehet in Puit deng Dale Mesir 19:1—20:17; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 5:1-33 ✡ **7:40** Dehet in Puit deng Dale Mesir 32:1 ✡ **7:41** Dehet in Puit deng Dale Mesir 32:2-6 ✡ **7:43** Amos 5:25-27

Kohe-kanas† mesa, man oen daken nini hmukit bulang nol kitu, muid tuladang na. Tiata atuil Israel las maas le todan-lahing Ama Lamtua Allah se Hleep na. Etan oen lakos seda se mana mesa lam, oen sukun Hleep in Kohe-kanas na, le butun babanan, hidim dohang lako se maan balu ka. Lius se las sam, oen bangun-pii Hleep na pait.✡

45 Nesang lo kon, Yosua nol kit upu kia-kaon nas hote-dait labang nol
bangsa-bangsa didang in se dale Kana'an nas, ti Ama Lamtua Allah beles
le nala. Hidim Un bating dale na bel kit upu kia-kaon nas. Dedeng oen
taam lakos nuu nal dale na ka, oen kon kil Ama Lamtua Hleep in Kohe-
kanas sa lako se la. Hleep na dil se la, lako lius laih Daud in kil prenta
ka.✡ 46 Laih Daud niam, kohe-kanas se Ama Lamtua Allah, banansila el kit
upun Yakob in kohe-kanas se Ama Lamtua Allah ka kon. Hidim laih Daud
tao Ama Lamtua dalen kolo, ta Ama Lamtua belen hangun. Hidi kon un
nodan Ama Lamtua, le un man bangun-pii Um in Kohe-kanas Tene balu ka
taung Ama Lamtua.✡ 47 Molam laih Daud ana Soleman, man bangun-pii
Ama Lamtua Um in Kohe-kanas Tene ka.✡

48 Mo kit tana noan, Ama Lamtua Allah in Lapa Dudui ka daad se um
man atuli li in dake lo, undeng hmunan nu Ama Lamtua mee-baha mes
dul meman son noan,

49 ‘Apan-dapa ku na mo, Auk del in prenta ka.
Mo apan-kloma ki nia mo, Auk maan in tian ii ngia ka.
Taon elola le mi bangun-pii nal bel Auk um in toma mesa, le Auk daad se
la nga? Bisa loo!
50 Undeng apan-dapa ku nol apan-kloma ki isin nas totoang, Auk man
koet!’ ”✡

Stefanus tudu tene-tene kas noan, oen taan Ama Lamtua Atulin Niu ka lo

51 Hidi kon Stefanus nahdeh napiut, mo un naskaa oen le tekas noan, “Mi
niam atuil in bon batu! Mi banansila el atuil man in taan Ama Lamtua
Allah lo ka, nol mi dai hii-ming se Un lo. Mi atuil in labang Ama Lamtua
Allah, banansila el mi upu kia-kaon nas in bali kudi Una ka! Mi le labang
nol Ama Lamtua Koo Niu ka nabale le?✡ 52 Mi upu kia-kaon nas kon tao
sus Ama Lamtua Allah mee-baha las tutungus. Olan mi tek soba-nana: le
mee-baah ol man oen tao susan lo kia? Muik lo, ta loo! Hmunan nu Ama
Lamtua mee-baha las kom in tek meman noan, mam Ama Lamtua Allah
le tunang Un Atulin Niu ka maa. Mo mi upu kia-kaon nas keo tele Ama
Lamtua mee-baha las. Maa lius mia lia lam, mi kon pake atuil didang
le keo tele Ama Lamtua Atulin Niu ka. 53 Nol mi kon toe muid totoang
atorang man Ama Lamtua Allah in bel kit son nas lo, molota Un ima-ii in
deng sorga nguas esan, man niu maa bel mi atorang nas.”

Oen pasang tele Stefanus

54 Atuil in daad le nehan dasi ngas ming Stefanus in aa ela ka kon, oen
taan meman noan, un soleng kula ka bel one. Tiata oen komali isi le duu-
duu siin nol Stefanus.

---

† **7:44** Ama Lamtua dul Hukung Hngulu las se baut bleha. Hidim bel upung Musa, le halin nam atuil Israel las tao muid in dulang nas totoang. Baut bleha nas, oen noken noan, ‘Saksi’. Oen pesang baut bleha nas se Hleep in Kohe-kanas sa. Tiata oen noken Hleep na noan, “Hleep Saksi”. ✡ **7:44** Dehet in Puit deng Dale Mesir 25:9, 40 ✡ **7:45** Yosua 3:14-17 ✡ **7:46** Samuel dua la 7:1-16; Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis mesa la 17:1-14 ✡ **7:47** Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 6:1-38; Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis dua la 3:1-17 ✡ **7:50** Yesaya 66:1-2 ✡ **7:51** Yesaya 63:10

55 Mo Stefanus haup kuasa deng Ama Lamtua Koo Niu ka, ta un botas
ngat lako bus el apan nua lam, un ngat net totoang Ama Lamtua Allah
in loe-liliman na. Un kon ngat net Lamtua Yesus dil se Ama Lamtua
Allah halin kanan na, se maan in todan-lahing dudui ka. 56 Kon Stefanus
tek noan, “Elia amas totoang. Auk ngat net apan nu hosai, nol Atuling
Baktetebes sa dil ne maan in todan-lahing dudui kua, ne Ama Lamtua
Allah halin kanan na.”
57 Ming ela kon, atuil in nehan dasi ngas, kuim kele hngilan nas. Oen
ahan mumuun le tadu Stefanus ete'. Hidim oen tukin hangus leo-leo laok
diku-puang una. 58 Le pel-lakang un puti lako kota la likun na. Kon saksi-
saksi las kolong oen kaod likun nas, le bel tana muda mes kilas. Un ngala
ka, Saulus, un nam oen atulin in hode-lokot. Hidim oen pasang Stefanus
nini batu.
59 Oen pasang Stefanus mamasu lam, un haman mumuun le tek noan,
“Lamtua Yesus! Auk oras si maa dadani son. Sium auk tia!” 60 Hidi kon un
lea holimit hai buku ka, nol un haman mumuun pait le tek noan, “Ama,
beles lepa-haal kula-sala ni deken!” Aa hidi ela kon, un hngasa ka nutus,
le mate.

8

1 Saulus kon baab se maan na, un tade nol oen in pasang tele Stefanus
na.

Saulus tao sus Lamtua Yesus atulin nas

2 Dedeng Stefanus mate ka, muik atuil in namnau Ama Lamtua
baktetebes sas at ila lo, laok kat Stefanus nitun na, le laok puan nol lilu
kamusang una.
Kilan deng leol neot na kon, atuli las mulai tao sus Lamtua Yesus atulin
in se kota Yerusalem mas, didiin oen haup susa-daat muun isi. Hidim
oen lail holhising lakos pes se propinsi Yudea, nol propinsi Samaria. Oen
totoang lalis, suma liis Lamtua Yesus anan in nutus sas siis, se Yerusalem.
3 Mo Saulus nuting lalan tutungus le tao sisakeng Lamtua Yesus atulin
nas. Un laok nuting oen se ola-ol tuun. Un puti-taam uma las le nuting
one. Bihata tamlom bikloeb kon no, un dakes le laok pasang tamang se
bui dales.✡

Filipus nahdeh deng Lamtua Yesus Dehet Dais Banan na se propinsi Samaria

4 Atuli las tao sus Lamtua Yesus atulin nas, le didiin oen lalis holhising
kon no, oen teen lo nol in tek atuli las tutungus deng Lamtua Yesus Dehet
Dais Banan na se ola-ola. 5 Tuladang el neot mesan na, Filipus lako se
kota mes se propinsi Samaria, le tek atuli las noan, Yesus na mo, Kristus,
Atuling man Ama Lamtua Allah tulu meman son, deng lolo hmunan nua
ka. 6 Dedeng atuil hut mamo kas net tada-taad herang, man Filipus in dake
ngas kon, oen maas nakbua le hii babanan deng asa man un in nahdehe
ka.
7 Se maan na kon, muik atuli in tom uikjale. Mo uikjale nas putis nang
soleng atuil nas, nol ahan mumuun. Muik atuil hlukut-kait, nol atuil ii
daat mamo, mo oen kon daid banan meman. 8 Tiata atuli-atuil in se kota
na ngas dalen kolo isi.
9 Se kota na, muik atuil in tana at mesa, ngala Simun. Nesang son, un
tao atuil Samaria las le herang nol un in pake kai-dasi ka. Un naka-naka
bali apa ka noan, “Auk niam atuil uhu!”

✡ **8:3** Dehet deng Aan in Nutus sas 22:4-5; 26:9-11

10-11 Tiata deng kota na isin na totoang, tana-ana blutu tamlom atuil tene,
bihata tam biklobe, oen totoang nahdeh deng atuling na ngala ka noan,
“Wuih! Atuling na uhu isi! Un in dake ka, maa deng Ama Lamtua Allah
in kuasa ka!” Undeng un kai-dasi las, tiata atuli las kom in pake una deng
lolo hmunan nua.
12 Mo halas nia lam, oen ming Filipus tui oen deng Ama Lamtua Allah
prenta la. Nol un kon tulu beles lalan, le oen tamas daid Ama Lamtua
atulin, nini Yesus ngala ka. Ming hidi ela kon, atuil hut mamo kas parsai,
le tamas daid Ama Lamtua atulin. Tiata oen totoang bihata-biklobe, haup
in sarani. 13 Taan lo molota, Simun kon parsai, nol kom le tama daid Yesus
atulin. Kon nam oen sarain una. Hidim un laok muid Filipus se ola-ola.
Nikit un net tada-taad herang man Filipus in dake ngas kon, un lale leo ka
le aa noan, “Aauu! In elia ki muun isi!”
14 Nikit Lamtua Yesus anan in nutus, man se Yerusalem mas, ming haup
noan, atuil in ne propinsi Samaria ngas parsai Ama Lamtua Dehet Dais
Banan na son, kon oen nutus Petrus nol Yuhanis lakos se luas. 15-17 Oen
duas lakos lius se luas kon, oen tana noan, atuil in se na ngas sium Ama
Lamtua Koo Niu ka lo bii. Oen suma haup in sarani tuun, nini Yesus ngala
ka. Tiata Petrus nol Yuhanis nene iman nas laok se atuli las, hidim oen
kohe-kanas le nodan halin atuil Samaria las kon, sium nal Ama Lamtua
Koo Niu ka. Kon nam, atuil nas sium Koo Niu ka meman.
18 Nikit Simun ngat net noan, oen duas nene iman nas laok se atuli las
sam, oen sium Ama Lamtua Koo Niu ka meman. Kon nam un lako bel
Petrus duas Yuhanis duit, le nodan oen noan, 19 “Hoeh ama me! Mi bel in
kuasa na se auk kon tia? Le halin eta auk nene auk imang ngi laok se asii
tuun kon, oen sium nal Ama Lamtua Allah Koo Niu ka.”
20 Mo Petrus naskaa un noan, “Ku haup in kutuk nol ku duit tas. Ku
bali le ku sos nal Ama Lamtua Koo Niu ka nini duit te? Loo! Atuli li sos
nal Ama Lamtua Koo Niu ka lo. 21 Ku muik hak saa lo nol Ama Lamtua
Koo Niu ka, undeng ku dalem ma lolo lo. Ku suma nuting-nuting lalan
tuun. 22 Ku pesang deng ku in kula na tia! Banan dui ka, ku kohe-kanas le
nodan se Ama Lamtua, halin etan bole lam, Un kose soleng ku in nangan
dadaat na. 23 Auk tana noan, ku idus naseke. Hidim muik dais daat mamo
butu-kil nol ku!”
24 Kon nam Simun nodan oen duas noan, “Ama me! Eta ela lam, mi
tulung nodan bel au, le halin nam kutuk man apin mi in teka na, tom auk
deken.”
25 Hidi nam, Petrus nol Yuhanis nahdeh Lamtua Yesus Dehet Dais Banan
na. Nol oen kon tek deng Ama Lamtua in Teka-teka ngas se kota na. Hidi
halas-sam, oen pait lakos Yerusalem. Se oen lalan in pait ta, oen tuil ingu-
iung in se propinsi Samaria ngas, le kil Lamtua Yesus Dehet Dais Banan
na bel atuil in se la ngas.

Filipus tutnaal pegawing tene mes deng Etiopia

26 Hidim Ama Lamtua ima-ii deng sorga, lok Filipus noan, “Ana! Ku
haung lako muid lalan loet-ahen. Muid lalan blaan man deng kota
Yerusalem lako luis dale Gasa ka.” 27-28 Ming in loka na kon, Filipus haung
boka meman. Se un lalan in lako ka, un net atuli mesa. Atuling na, atuil
tene deng negara Etiopia.* Un man urus totoang ina laih Kandake hmuki-
nalan nas. Un halas-sam muid in kohe-kanas se Yerusalem, ta un pait lako
nini kereta. Filipus ngat netan nam un daad le les se kereta la dalen. Un

* **8:27-28** In dula dais Yunanin na kon dul noan, atuling tene ni atuil in boe'. Etiopia na mo, dale mes ne Afrika halin leol-saken.

les deng Ama Lamtua Allah mee-baah Yesaya buku la. 29 Kon nam Ama
Lamtua Koo Niu ka lok Filipus, halin laok dadani nol kereta na, le tutnaal
atuling na. 30 Nikit un lako dadani kon, un ming haup atuling na les deng
upung Yesaya buku la. Kon un keket noan, “Ama! Ama taan asa man ama
in les na, tam lo ka?”
31 Kon atuling na siut noan, “Tanan lo! Atuli musti tui auk le, halas-sam
auk tanan. Saek maa, le daad nol auk se nia.” 32 In dula man un in les
mamasu na, lin na elia:
“Oen pel-lakang Una, banansila el atuli in pel-lakang lae-blai,
le laok lolat ta.
Un kon tuladang el lae-blai ana man atuli ted Un bulu ka,
mo mee tatahan lo ka.
Un bok tahan baha ka lo,
nol siut tahan dasi mes lo kon.
33 Hidim oen bilu-aa Una;
Oen nutus Un dasi la nol in toma lo,
molota, Un muik in kula-sala mes lo kon.
Mo ela kon no, oen keo tele Una,
undeng na le, kit bisa nahdeh deng Un in hua-koet tas pait lo.”✡
34 Les hidi ela kon atuling tene na keket Filipus noan, “Elola la? Upung
Yesaya dehet ta tom nol un apa ka, tamlom tom nol atuil didang nga?”
35 Kon Filipus mulai dehet deng Yesaya in dula apin na, le tui blalan na
deng Lamtua Yesus Dehet Dais Banan na. 36 Dedeng oen biis se lalan hlala
kam, blalan na ngat net ui mes se lalan suut ta. Ta un naisiin Filipus in
dehet ta, le nodan noan, “Ama, olan ku ngat le, ta muik ui mo nu nuan.
Eta noan muik dola kam, maa le kit niu lako, halin ama sarain auk se ni
tia.”
37 [Filipus situn noan, “Eta meman ama parsai Lamtua Yesus baktetebes
sam, muik in tukan-palan lo. Maa le kit niu laok le auk sarain ama tia.”
Kon un hao noan, “Auk parsai baktetebes noan, Yesus na mo, Atuling
man Ama Lamtua Allah tulu meman son deng lolo hmunan nua ka. Un
na mo, Ama Lamtua Allah Ana.”]†
38 Kon blalan na lok atuling in kil kereta la ka, le tene. Hidim oen nius
le tamas lakos se ui na dalen, kon nam Filipus sarain un se la.
39 Nikit oen duas putis deng ui la kon, Ama Lamtua Koo Niu ka kil lail-
nini Filipus lako se maan didang. Ti atuling tene na ngat net Filipus pait
lo son. Tiata un lako napiut, nol dael kolo. 40 Mo Filipus lako puti se ingu
mesa, ngala Asotus.‡ Deng na, un lako mo tuli-tuil papmes se ingu-ingu
las, le nahdeh atuli las deng Lamtua Yesus Dehet Dais Banan na, didiin un
lako lius se kota Kaisarea.

9

Saulus tama daid Lamtua Yesus atulin
(Dehet deng Aan in Nutus sas 22:6-16; 26:12-18)

1 Dedeng na, Saulus tao liing nol tao sus atuil in muid Lamtua Yesus sas
tutungus. Un kon nuting lalan le keo tele one. Hidim un lako tutnaal nol
tulu agama Yahudi las tulu tene ka, 2 le nodan surat kuasa las, halin un
pal in kil bel tulu deng um in kohe-kanas, man ne kota Damsik kas. Un
kon nodan, le etan un tutnaal atuli-atuil man in muid Lamtua Yesus Lalan

✡ **8:33** Yesaya 53:7-8 † **8:37** Bango 37 ki dulan ne in dula dais Yunanin man blaan dui ka lo.
‡ **8:40** Iung na ngala ka se dais Yunanin nam, Asotus. Hmunan nu atuil Filistin nas kil prenta se Israel la, iung na ngala, Asdod.

in Nuli ka ngas sam, bihata tamlom bikloeb kon, un dakes le butus, hidim
pel-lakang nolas lakos Yerusalem.
3 Sium nal surat kuasa las kon, un nol un tapan nas lakos bus el kota
Damsik. Nikit Saulus lako dani nol kota la kon, nahkitu lam langa deng
apan nu maa hai tom una. 4 Tiata un lea lako se dale ka. Kon un ming fala
mes tek un noan, “Saulus! Saulus! Tasao le ku tao sus Auk eli lia?”
5 Saulus keket noan, “Tuang nia mo asii la?”
Faal na siut noan, “Auk niam, Yesus, man ku in diku-puang isi ka. 6 Nol
ni kon, haung tama lako kota lu tia. Lius se ua le, halas-sam Auk tek ku
noan, ku musti daek elola.”
7 Un tapan nas ming faal na, mo oen net atuil lo. Hidim oen nangan
hapun lo didiin oen kon aa nal lo.
8 Kon Saulus hangu dili. Un bela naan mata ka, mo un ngat net saa lo.
Ta oen kil un ima ka, le pel nolan lako tama se kota Damsik. 9 Un ngat net
lo didiin lelo tilu. Nol un kon kaa-niun saa lo.
10 Se kota na, muik Lamtua Yesus atulin mesa, ngala Ananias. Ama
Lamtua maa tulu-balang apa ka bel una, banansila el in natloa, hidim
haman un noan, “Ananias!”
Kon Ananias siut noan, “Iya Lamtua!”
11 Ama Lamtua tekan noan, “Maa le. Ku laok nuting Auk atulin mesa.
Laok se Lalan Lolo, se atuling mes uma, un ngala Yudas. Se na, ku keket
atuling Tarsus mesa, man ngala Saulus. Halas ni, atuling na kohe-kanas.
12 Auk kon tulu-balang una, nol tekan noan, mam biklobeng mes le maa
tutnaal una, na ka ku Ananias. Tiata ku laok nene ku imam ma se una, le
halin nam un ngat net pait.”
13 Mo Ananias siut bali noan, “Elia Lamtua! Auk ming atuli dehet kliu-
kanan deng atuling na son, undeng un tao sus naseke Ama Lamtua atulin
in se Yerusalem mas, didiin oen haup susa-daat isi! 14 Babalun ni auk ming
pait noan, tene-tene deng tulu agama las bel un kuasa, le maa daek nuli
atuil man in nuil muid Lamtua Yesus Lalan in Nuli ka ngas.”
15 Mo Ama Lamtua tek Ananias pait noan, “Ela kon no, ku laok tia! Ta
Auk huil nal un son, le laok sai lalan. Mam un man kil Auk Dehet Dais
Banan na bel bangsa-bangsa didang ngas, lahi-lahi las, nol bel atuil Israel
las kon. 16 Nol mam Auk tulu belen in susa-daat tuladang elola, man natang
una, undeng un in muid Au kia.”
17 Ming Ama Lamtua tek ela kon, Ananias lako se um na, le tutnaal
Saulus. Hidim un nene ima ka laok se Saulus le tekan noan, “Kaka Saul.
Lamtua Yesus man kaka netan se lalan nua ka, man lok auk halin maa
tutnaal nol kaka. Un lok auk le kohe-kanas nol nene imang ngi se kaka, le
halin nam kaka ngat net pait. Nol Un kon kom le kaka sium Un Koo Niu
ka.”
18 Ananias aa hidi ela kon, Saulus nataka kam asa mes el ikan una ka,
hokoa ilang deng un mata ka. Tiata un ngat net pait. Hidim un hangu, le
oen sarain una. 19a Hidi na kon, un kaa-ninu, tiata un apa ka tes-kain pait.

Saulus nahdeh deng Dehet Dais Banan na se kota Damsik

19b Saulus daad tapnaeng lelo il pait se kota Damsik, leo-leo nol Lamtua
Yesus atulin nas. 20 Un lako tama se atuil Yahudi las um in kohe-kanas sa,
hidim suknahkitu lam un tekas noan, “Mi hii babanan ne! Baktebes Yesus
na mo, Ama Lamtua Allah Ana.”
21 Ming Saulus in aa ela ka kon totoang atuli las herang, nol oen kon
nangan hapun lo. Hidim oen tek apa noan, “Un man tao sisaek Yesus

atulin in se Yerusalem mas, ta lo? Un le maa daek nol kit lakong se tulu
agama Yahudi las tene-tenen nas! Elol son nia le?”
22 Mo Saulus tulu beles bukti noan, Yesus na mo, Atuling man Ama
Lamtua Allah hidan meman son deng lolo hmunan nua, le tunang maa
ka. Saulus in tui ka muun keko lako, didiin atuil Yahudi las nal un pait
lo son. Nol ela, atuil in hii-ming se Saulus sas, nesang le lako lam mamo
taplaeng.
23 Nesang isi lo kon, atuil Yahudi las koo-dalen mes le noan keo tele
Saulus. 24 Mo Saulus niin-taan oen in nangan dadaat na. Lelo-duman
nam, atuil nas natang un se kota la hnita nas, le noan keo tele una. 25 Mo
duman mesan na kon, Saulus tapan nas at ila lo, lolo niung un deng kota
la tembok ka, se fai mes dalen. Nini ela lam, un bisa lail puti nal deng kota
Damsik.✡

Saulus lako se Yerusalem

26 Hidi kon, Saulus lako se Yerusalem. Lako lius se ua kon, un lako
soba-naan le nakbua nol Lamtua Yesus atulin nas. Mo oen totoang lii una,
lole oen nangan noan, un tao apa ka el atuil in parsai, man muid Lamtua
Yesus sa. Mo tamlom mam un daek one la. 27 Molam muik atuli mesa,
ngala Barnabas. Un man nol Saulus lako se Lamtua Yesus anan in nutus
sas. Un dehet bel oen deng asa man in daid son, nol Saulus se lalan nua
ka. Un tekas noan, Saulus tutnaal Yesus son. Nol Ama Lamtua esa kon
aa nolan son. Hidim un kon nahdeh beles Saulus in barain le tek atuil
Damsik kas, deng Lamtua Yesus Lalan in Nuli ka ka.
28 Ming ela kon, oen totoang sium Saulus. Ta un daad leo-leo nolas se
kota Yerusalem. Un kon brain in tek deng Lamtua Yesus Dehet Dais Banan
na, bel asii tuun, lole un lii lo kam. 29 Un kon keket-ketan nol atuil Yahudi
at ila lo, man aa nini dais Yunanin. Mo oen dai sium un in nahdehe ka lo,
tiata oen nuting lalan le keo tele una. 30 Mo nikit Lamtua Yesus atulin nas
ming haup noan, atuli las nuting lalan daat son le keo tele Saulus, kon oen
kil nolan lako se kota Kaisarea, se tasi suut mesa. Hidim oen tadu un lako
napiut el kota Tarsus.
31 Hidi nam, Yesus atulin man in se propinsi Yudea, propinsi Galilea, nol
propinsi Samaria ngas, nuil nol in lii pait lo. Oen mamo taplaeng, nol oen
kon daek muid Ama Lamtua in koma ka. Ta Ama Lamtua Koo Niu ka tao
teken oen dalen nas.

Petrus taih banan biklobe mes se Lida

32 Dedeng na, Petrus kom le laok papmes se ola-ola, le meo Ama Lamtua
atulin nas. Neot mesan na, un lako meo Ama Lamtua atulin in daad se
kota Lida ngas. 33 Se na, un tutnaal biklobeng mesa, ngala Eneas. Atuling
na iin nas hlukut-kait. Nol un haung net deng un maan in nini ka lo, lolo
taun paul son.
34 Kon Petrus tekan noan, “Eneas! Yesus Kristus le tao banan ku leol
neot nia. Tiata, hangu tia! Le mana ku maan in nini ka!”
Ming ela kon, atuling na hangu meman. 35 Nikit totoang atuil in se iung
Lida, nol iung Saron nas net Eneas banan ela son kon, oen totoang parsai
se Lamtua Yesus.

Ina Tabita mate son mo Petrus taon le nuli pait

36 Dedeng na, muik bihatang mes ngala Tabita, un daad se kota Yope
dani tasi suut. (Bihatang na ngala ka se dais Yunanin nam, ‘Dorkas’, man

✡ **9:25** Korintus dua la 11:32-33

nahin na noan ‘lusa’).* Un nam parsai Lamtua Yesus. Nol un kon daek
dasi-dais banan mamo taung atuli las, nol kom in tulung atuil kasiang
ngas. 37 Dedeng na, ina Tabita nahi tom ili, kon un mate. Ti oen diun, le
kabut un aap-sisin na, le nene se un kamar dapa ka. 38 Dedeng na kon, oen
ming noan, Petrus maa son ne kota Lida, kota ni nataka le laok iin nam
jam ila lo siis deng Kota Yope. Kon oen tadu atuli at dua, le laok nodan
Petrus noan, “Ama! Kaim nodan ama le lalaba laok kota Yope.”
39 Ming ela kon, Petrus haung laok mudis meman. Lako lius se ua kon,
un taam lako napiut se ina Tabita kamar ra. Lam kamar na inu son nol
bihata-bihaat bebalu, man in maa le lilu kamusang una ngas. Bihaat nas
tulu bel Petrus kitu-kado, nol kai-baut man Dorkas in soo bel oen son, se
dedeng un in nuli nabale ka.
40 Hidi kon Petrus tadu oen totoang le putis deng kamar na. Kon un
hai buku ka le kohe-kanas. Hidi nam, un bali saol nitung na, le tek noan,
“Tabita! Hangu tia!” Nahkiut tuun nam, bihatang na bela mata ka. Nikit
un ngat net Petrus kon, un hangu dada. 41 Kon nam Petrus kil un ima ka,
le tulung un hangu dili. Hidim Petrus haman bihaat bebalu kas nol atuil
tenga las, le sao beles bebalung man in nuli pait son na.
42 Dehet na holhising papmes kota Yope, tiata atuli mamo daid in parsai
se Lamtua Yesus. 43 Petrus daad se la lelo il pait, se atuli mes uma. Atuling
na ngala Simun. Un osa la, atuil in tao niu hmukit bulang.

10

Tentara Roma las komendan mes ngala Kornelis, haman Petrus

1 Dedeng na, tentarang mes ngala Kornelis. Un daid komendan deng
tentara at ngatus. Un nol un tentaran nas maas deng Italia, le daad se
kota Kaisarea. 2 Un namnau Ama Lamtua Allah baktetebes, nol un uma
isin nas totoang kon ela. Mo atuil Roma tenga las ela lo. Un hulung atuil
kasiang mamo, nol un kon makoe in kohe-kanas se Ama Lamtua Allah.
3 Oe mesan na, nataka le diuk tilu lelo-hat, banansila el in natloa ka, un
net Ama Lamtua Allah ima-ii mes deng sorga, langa-langa maa le haman
un noan, “Kornelis!”
4 Nikit Kornelis net ima-ii in deng sorga na kon, un lii isi. Hidim un keket
noan, “Elola la Tuang?”
Ima-ii na siut noan, “Ama Lamtua ming ku in kohe-kanas sas son, nol
Un kon nangan ku dalem ma in banan nol totoang atuli lia ka son. Hidim
Ama Lamtua kon ngat ku. 5 Tiata nol nia, tadu atuli laok kota Yope, le kil
nol atuling mesa, man ngala Simun Petrus maa se nia. 6 Un daad tahang
nol atuling mesa, man uma la dani nol tasi suut, un osa la tao niu hmukit
bulang. Atuling na kon ngala Simun.”
7 Nikit ima-ii in deng sorga na nang Kornelis kon, un haman un atuil
in dake ngas at dua, nol un tentaran nas at mesa, man kon namnau Ama
Lamtua. 8 Kornelis nahdehes deng asa man in daid son na. Hidi kon, un
lok oen lakos kota Yopes.

Petrus maa tutnaal nol Kornelis

9 Ola ka, nataka le lelo ditu, atuil man Kornelis in loka ngas lakos dadani
kota Yope son. Tom nol oras na lam, Petrus sake le kohe-kanas se Simun
uma la hnoden dapa ka.

---

* **9:36** Nini dais Aram mam bihatang na ngala ka, *Tabita* nahin na noan ‘lusa’. Mo se dais Yunanin nam, *Dorkas* nahin na kon, ‘lusa’.

10 Un lako kohe-kanas na mo un nataka kam un lubu son. Un natang
atuli las in mana mija la. Un kohe-kanas mamasu lam, Ama Lamtua Allah
tulu bel una, banansila el in natloa ka. 11 Un ngat tam tuladang nga el
apan nu holsai, hidim kitu tene mes puti deng apan nua. Kitu tene na
holtai se susu ngas aat le niu maa. 12 Se kitu na dalen na, un ngat net
hmukit bili-ngala, nas hmukit ii aat, hmukit in lolo, nol tilu-kee bili-ngala.
13 Kon un ming fala mes tadu un noan, "Petrus! Hangu tia! Lolat hmukit
nias le ku kaa tia!"
14 Mo Petrus siut noan, "Tao ela deken Tuang! Ta auk kaa net hmukit
tuladang ela lo! Kaim atuil Yahudi li luil nol hmukit nas totoang."
15 Mo faal na siut bali noan, "Eta Ama Lamtua Allah tek son noan, sa-saa
mes niu kam, ku tek noan hmomos deken!" 16 Kitu tene na puti ela lalis
tilu, halas-sam sake lako pait apan-dapa.
17 Petrus nangan lako-pait le nuting un in natloa na nahin na mamasu
lam, Kornelis ima-ii las maas lius se Simun uma la. Oen dil son se hnita
mata ka. 18 Hidim oen biu nol keket noan, "Kaim nuting atuling balu mesa,
un maa daad tahang ne um nia. Un ngala Simun Petrus. Mi tanan ne?"
19 Dedeng na lam Petrus nangan un in natloa ka nahin na nabale, mo
Ama Lamtua Koo Niu ka tek un noan, "Hoe Petrus! Muik atuil* ne dale
kua, oen maa nuting ku. 20 Ku niu le laok mudis tia. Lii-tiud deken. Oen
nam atuil Yahudi lo kon no, ku tao muid atuil Yahudi li hadat ta le nikis
oen nol noken oen atuil hmomos deken. Ta Auk man lok oen le maa taap
ku." 21 Hidi kon Petrus niu lako le tutnaal nol atuil nas. Un tekas noan,
"Auk niam atuling man mi in nuting nga. Mo mi nuting auk le tao saa la?"
22 Kon oen siut noan, "Tentara Roma las komendan mes ngala Kornelis,
man nutus kaim maa se nia. Un na mo, komendan deng tentara at ngatus.
Un dalen na lolo, nol un kon namnau Ama Lamtua Allah baktetebes. Atuil
Yahudi las mamo taan atuling ni in banan na son. Halas-sam lahin nia,
Ama Lamtua ima-ii deng sorga maa le tadu kaim komendan na, halin
nodan ama laok un uma lua, le un hii-ming dehet deng ama."
23 Ming oen tek ela kon, Petrus nodan oen le ninis tahang duman na se
las. Ola ka halas-sam oen pait lakos leo-leo nol Petrus. Atuli at ila lo deng
Ama Lamtua atulin in se kota Yope ngas kon, lakos leo-leo nol one.
24 Duman pait kon oen ninis se lalan, le ola ka halas-sam oen lakos lius
se kota Kaisareas. Lakos lius se Kornelis uma lam, un natang oen son. Un
haman un nenan nas nol un olet tas kon, le maas nakbua se maan na son.
25 Nikit Petrus tama lako bus el uma la dalen kon, Kornelis lail laok sodon,
hidim un suda le hai buku ka nol todan-lahing se Petrus. 26 Mo Petrus
nikit bangun una, le tekan noan, "Kaka! Dil tia. Todan-lahing auk deken.
Ta auk niam, atuil biaas banansila el kaka kon."
27 Ming ela kon Kornelis hangu dili. Hidim oen duas mulai nahdeh la-
lalan le taam lakos uma dalen. Petrus ngat tam atuli mamo nakbua le
natang un se na son. 28 Kon nam un ngat papmes one, hidim un tekas
noan, "Kaka-paling totoang. Mi taan kaim atuil Yahudi li hadat ta son.
Muid kaim hadat ta lam, kaim boel nakbuan nol atuil Yahudi lo ngas lo.
Salolen le taam laok se oen uma las sa. Mo Ama Lamtua Allah tulu bel auk
son noan, eta Un esa tek son noan, sa-saa mes niu kam, auk boel tek noan
sa-saa na hmomos deken. Tiata halas ni auk nikis atuil Yahudi lo ngas pait
lo. Auk musti nangan noan oen nam, auk nenan. 29 Undeng na le, nikit mi
tia haman au la, auk maang meman. Auk pailius lo, undeng Ama Lamtua

* **10:19** Muik dais Yunanin deeh dul noan, in maa nuting Petrus sas 'atuli at tilu.' Nol muik in dula mes man dul noan, suma atuli 'at dua' siis. Mo muik in dula mamo man tek atuli at ila ka lo.

tek auk ela son. Mo olan mi tek napat le! Tasao le mi haman auk maang
se nia lia?"
30 Kon nam Kornelis siut noan, "Lelo aat in hidi son nuas, lelo la le maun
kon, auk kohe-kanas se auk uma lia. Nahkitu lam, biklobe mes dil se auk
silang ngia. Un kai-batu las, kaloe'. 31 Kon un tek auk noan, 'Kornelis!
Ama Lamtua ming ku in kohe-kanas sas son, nol Un kon nangan ku dalem
ma in banan nol totoang atuli lia ka son. 32 Tiata nol nia, lok atuli laok se
kota Yope, le taap atuling mesa, ngala Simun Petrus. Un daad tahang nol
atuling mes man osa la tao niu hmukit bulang, atuling na uma la ne tasi
suut. Un ngala ka kon Simun.' 33 Undeng na le, auk lok atuil meman le
tia haman ama. Kaim nodan mamo isi, undeng ama maa meman. Tiata,
kaim nakbua se nia, le hii-ming totoang asa man Ama Lamtua Allah lok
ama son le tek kami ngas!"

Petrus nahdeh deng Lamtua Yesus Lalan in Nuli ka bel atuil Yahudi lo ngas

34 Kornelis nahdeh hidi ela, kon Petrus tekas noan, "Halas-sam auk tana,
noan, baktetebes Ama Lamtua Allah ngat totoang atuli lia lam, hnika mes
sii. Un huil sila lo, noan ni atuil Yahudi, mo nu atuil Yahudi lo.✡ 35 Eta muik
atuli deng ngaal ol tuun, man dalen na lolo, nol makoe in kohe-kanas se
Ama Lamtua, hidim muid Ama Lamtua in koma ngas sam, taon elola ko
atuling na tao Ama Lamtua dalen kolo. 36 Ta mi taan dehet man Ama
Lamtua in tek kaim bangsa Israel lia ka son. Dehet na lin na noan, Un bel
Kristus maa son, na Yesus. Hidim Yesus na, man mate le mole-daem atuli
li nol Ama Lamtua. Un kon daid Lamtua taung atuli li totoang.
37 Mi kon ming dehet man in daid son papmes propinsi Yudea ka. Dehet
na mulai deng Yuhanis in tek atuli las noan, oen musti tenes deng oen in
kula-sala ngas. Nol oen kon musti haup in sarani, halin daid tada noan,
oen babanan nol Ama Lamtua son. 38 Hidim Ama Lamtua Allah bel Un Koo
Niu ka se Yesus, Atuling Nasaret ta. Ama Lamtua kon bel Un in kuasa ka
se Yesus. Hidim, Yesus puti-taam ingu-ingu las, le daek dasi-dais banan bel
atuli las. Nol Un kon tulung atuil man uikjale kas laih tuan na, tao sus one
ngas. Yesus tao ela, undeng Ama Lamtua Allah leo-leo nol Un tutungus.
39 Kaim niam net nol matan beas esan, deng asa man Un in daek son se
kota Yerusalem, nol papmes dale Yahudi ka.
Mo ela kon no, atuli li pauk Un le holtai se kai sangsuli lu dapa didiin
mate. 40 Un mate baktebes, mo bingin dua ka lam, Ama Lamtua Allah bel
Un le nuli pait. Hidim Un tulu-balang apa ka, le halin nam atuli li tana
noan, Un nuli pait baktetebes son. 41 Mo atuli li totoang ngat net Un lo,
suma kaim siing. Dedeng Un in nuli pait son na, taom kaim kaa-niun leo-
leo nol Una. Ama Lamtua Allah kon tulu kaim le laok tek Yesus Dehet Dais
Banan na, bel atuil hut mamo kas se ola-ol tuun.
42 Tiata, Ama Lamtua man tadu kaim le laok tek langa-langa deng Yesus,
Atuling man Un tulu meman son deng hmunan nua ka. Nol Ama Lamtua
kon nikit Yesus le daid Atuil in Nutus Dasi, taung atuil in maet son, nol
atuil in nuil nabale ngas, noan, asii man haup in nuli napiut nol Ama
Lamtua Allah, mo asii man lo ka. 43 Deng hmunan hesa kua, Ama Lamtua
Allah mee-baha las totoang kon nahdeh deng Yesus, le tek noan, asii man
parsai se Una lam, mam Ama Lamtua Allah sium one, nol kose soleng oen
in kula-sala ngas totoang."

Atuil Yahudi lo ngas sium Ama Lamtua Allah Koo Niu ka

✡ **10:34** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 10:17

44 Petrus nahdeh mamaus ela kon, suknahkitu lam Ama Lamtua Koo
Niu ka maa tama lako se totoang atuil man hii-ming un dehet ta ngas.
45 Petrus tapan atuil Yahudi man leo-leo nolan deng kota Yope ngas kon,
baab se na. Nikit oen net atuil mamo nas sium Ama Lamtua Koo Niu ka
kon, oen herang-herang, undeng halas-sam oen net Ama Lamtua in bel Un
Koo Niu ka se atuil Yahudi lo kas na. 46 Oen ming atuil in se Kornelis uma
la ngas, aa nini dasi bili-ngala, nol oen naka-nahalit Ama Lamtua Allah.

Hidi kon Petrus tek noan, 47 “Mi ngat esan tuun! Atuil nias sium Ama
Lamtua Koo la son, banansila el kit kon. Tiata, maa le kit sarain oen tia.
Ta muik in tukan-palan pait lo son.” 48 Hidim Petrus tadu le oen sarain
Kornelis, nol atuli-atuil man in se la ngas, halin oen tamas daid Lamtua
Yesus atulin. Hidi na kon, oen nodan Petrus le daad nolas lelo il pait,
halas-sam oen sao un le pait lako Yerusalem.

11

Petrus siut puting apa ka deng un in sarain atuil Yahudi lo ngas sa

1 Petrus pait bii, mo Yesus anan in nutus tenga las, nol atuil didang man
in parsai se Yerusalem mas ming haup noan, atuil Yahudi lo kas kon, sium
nal Ama Lamtua Dehet Dais Banan na son. 2 Tiata, nikit Petrus lako lius se
Yerusalem kon, muik atuil in parsai at ila lo deng partei Yahudi* bel kula
un noan, 3 “Hoe! Ku tao elol son na? Ku taan kit hadat ti tam lo ka? Ku
brain taam lako se atuil Yahudi lo kas uma! Hidim kaa-niun leo-leo nolas!
Boel tao ela deken, ta oen muid tatahan kit hadat in sunat ti lo bii! Kit
tatai in nakbua nol one lo!”

4 Kon nam Petrus nahdeh beles totoang in daid son nas noan, 5 “Neot
mesan na, auk se kota Yopeng, auk kohe-kanas kon Ama Lamtua tulu bel
auk tuladang el in natloa ka. Auk ngat tam banansila el apan nu holsai,
hidim kitu tene mes puti maa holtain se susung ngas aat. Kitu tene na
niu maa bus el au. 6 Kon auk ngat laok bus el kitu tene na dale lam, auk
ngat net hmukit bili-ngala, nas hmukit ii aat, hmukit in lolo, nol tilu-kee
bili-ngala. Totoang nas hmukit man kit atuil Yahudi li in luli. 7 Kon auk
ming fala mes tadu noan, ‘Petrus! Hangu tia! Lolat hmukit nias le kaa!’

8 Mo auk siut noan, ‘Ela deken Tuang! Ta auk kaa net hmukit nas lo bii.
Hmukit nas totoang, kaim atuil Yahudi li lulis!’

9 Mo faal na siut noan, ‘Etan Ama Lamtua Allah tek son noan, sa-saa mes
niu kam, ku boel tek noan sa-saa na hmomos deken!’

10 Auk ngat net kitu tene na puti ela lalis tilu, halas-sam sake pait lako
apan-dapa.

11 Tom nol oras na lam, atuli at tiul maas lius se um man auk in daad
tahang nga. Oen maas deng Kaisareas le nuting au. 12 Kon Ama Lamtua
Koo Niu ka tek auk noan, ‘Ku niu, le laok muid atuil nias tia. Lii-tiud
deken. Oen atuil Yahudi lo, mo ku nikis oen le nangan noan oen nam atuil
hmomos deken.’ Auk ming hidi ela kon, kit pail-kakan at eneng nias leo-leo
nol auk lakong Kaisareang. Lius se uang kon, kaim totoang taam lakong
se komendan tentara Roma mes uma. 13 Komendan na dehet noan, lelo
il in hidi son nuas, un net Ama Lamtua ima-ii mes deng sorga maa dil se
un uma la, le tek noan, ‘Lok atuli laok kota Yope le taap atuling mes ngala

* **11:2** Eta atuil Yahudi lo kas, kom le muid Yesus sam, atuil deng partei agama Yahudi li tek noan, atuil nas musti sunat muid atuil Yahudi las hadat ta, nol oen kon musti tao muid totoang atorang agama Yahudi tenga las.

Simun Petrus. 14 Mam atuling na tulu bel ku lalan na elola, le halin ku nol
ku uma isin nas totoang, haup boa-blingin deng mi in kula-sala ngas.'
15 Undeng na, tiata auk mulai tulu beles Ama Lamtua Lalan in Nuli ka.
Nahkitu lam, Ama Lamtua Koo Niu ka maa tama se atuil nas totoang,
banansila el hmunan nu in daid son nol kita ka. 16 Ngat net oen sium Ama
Lamtua Koo Niu ka ela kon, auk nangan net hmunan nu Lamtua Yesus in
tek noan, 'Yuhanis sarain mi nini ui tuun, mo mam Ama Lamtua Allah in
tao bel mia ka muun dui pait deng na. Undeng Un le bel mi Un Koo Niu
ka.'✡ 17 Ta Ama Lamtua esa man bel Un Koo Niu ka se atuil Yahudi lo nas,
banansila el Un in bel kita ka kon. Tiata mi in koma ka le auk labang nol
Ama Lamtua, tamlom elola la?"
18 Ming Petrus siut ela, halas-sam oen bel kula un pait lo. Hidim oen
totoang naka-naka Ama Lamtua Allah noan, "Wuih! Leok isi! Ama Lamtua
sai lalan son le atuil Yahudi lo kas kon, nang soleng oen in nuil kula-sala
ngas, le Ama Lamtua kose soleng, halin oen kon haup in nuli napiut nol
Una."

Lamtua Yesus atulin nas holhising lakos se ola-ola. Mamo deng one la, lakos daad se kota Antiokias

19 Hmunan nua, dedeng oen pasang tele hidi Stefanus kon, oen mulai tao
susa-daat saol Yesus atulin nas. Tiata oen lalis holhising lakos se ola-ola.
Tenga las lalis lakos se propinsi Fenisia. Teng lalis lakos se nusa Siprus, nol
tenga las pait lalis katang-katang lakos pes se kota Antiokia, ne propinsi
Siria. Atuil in laling nias kon, nahdeh Lamtua Yesus Dehet Dais Banan na
se ola-ola. Molam oen suma nahdeh bel oen atulin Yahudi las siis. Mo
nahdeh bel atuil Yahudi lo kas lo.✡
20 Deng Ama Lamtua Atulin man lail lakos se nusa Siprus nol kota Kirene
ngas, muik teng lail lakos napiut se kota Antiokias, ne propinsi Siria. Oen
niam man dehet Lamtua Yesus Dehet Dais Banan na bel atuli-atuil Yahudi
lo in ne ua ngas. 21 Ama Lamtua bel Un in kuasa ka se one, didiin atuli
hut mamo daid in parsai se Lamtua Yesus.
22-24 Dedeng na, Lamtua Yesus atulin in se Yerusalem mas ming haup
noan, atuil Yahudi lo in se kota Antiokia ngas kon parsai se Lamtua Yesus
son. Kon nam, oen lok oen atulin mes ngala Barnabas, le lako meo oen
se luas. Barnabas niam mo atuil dael banan, nol un parsai Ama Lamtua
Allah baktetebes. Ama Lamtua Koo la kon leo-leo nol una.
Un lako lius se kota Antiokia kon, un ngat tam meman baktebes, Ama
Lamtua Allah daek ne atuil Yahudi lo kas in nuli ka son. Tiata un dalen
kolo. Hidim un tao oen le makoe taplaeng, halin nam oen daek muid
Ama Lamtua Lalan in Nuli ka tutungus nol baktetebes. Nini ela lam, Ama
Lamtua atulin nas nesang le lako lam, mamo keko lako.
25 Hidi na kon, Barnabas lako kota Tarsus le nuting Saulus. 26 Nikit un
tutnaal Saulus kon, un nusi Saulus le halin oen duas leo-leo pait lakos kota
Antiokias. Kon nam oen duas daad se Antiokias leo-leo nol Ama Lamtua
atulin nas didiin taun mesa. Lelo-lelom oen duas tui Lamtua Yesus Lalan
in Nuli ka bel atuil hut mamo kas. (Se kota Antiokia, halas-sam atuli li
mulai noken Lamtua Yesus atulin nas noan, 'atuil Kristen').†
27 Dedeng oen duas biis nabael se kota Antiokias sam, atuli at ila lo maas
deng kota Yerusalem. Taom Ama Lamtua pake atuil nas le daid Un mee-
baha. 28 Deng mee-baah nas, muik at mes ngala Agabus. Ama Lamtua Koo

✡ **11:16** Dehet deng Aan in Nutus sas 1:5 ✡ **11:19** Dehet deng Aan in Nutus sas 8:1-4 † **11:26** Dais 'Kristen' na, puti deng dais 'Kristus'. Un nahin na noan, 'atuil in muid Kristus'. Kristus nahin na noan, 'Atuling Niu, man Ama Lamtua Allah tulu meman son deng hmunan nua, le belen maa ka'.

la tek una, le halin tek atuli las noan, “Lako-lako lam muik oras lubu tuan, se papmes apan-kloma kia.” Tiata un laok tek atuli las ela. (Un in teka na daid baktebes, se dedeng laih tene Kaiser deng Roma man ngaal Klaudius sa in kil prenta ka.)✡ 29 Ming Agabus in tek ela ka kon, Lamtua Yesus atulin in se Antiokia ngas koo-dalen mesa, le halin tamang duit taung in bel oen pail-kakan man susa se propinsi Yudea ngas. Mesa-mesam bel muding un in hapu. 30 Tamang hidi duit kon, oen tulu Barnabas nol Saulus, le oen duas man kil duit nas laok bel tulu in kil jemaat se lua ngas, halin oen bating bel atuli in susa ngas.

12

Yakobus in mate ka; Petrus in tama bui ka; nol jemaat tas in kohe-kanas sa

1 Dedeng na, lahing Herodes* sa mulai tao susa-daat muun isi saol Lamtua Yesus atulin nas tenga. 2 Un prenta atuil le laok keo tele Yakobus nini suli. Yakobus na mo, Yuhanis kaka ka. 3 Nikit Herodes net noan, Yakobus in mate ka tao atuil Yahudi las tene-tenen nas dalen kolo, kon nam un tao muun dui deng na pait. Ta tom nol leol tene man oen noken noan, Fesat Ruti in Kutang Bibit lo ka,† un tadu atuli le laok daek Petrus lolen. 4 Daek nal Petrus kon, oen tamang un lako bui dalen. Hidim oen tulu tentara op aat le doh seda apa Petrus, lelo-duman. Op mesa lam tentara at aat. Herodes in koma ka le hidi fesat ta, halas-sam nutus Petrus dasi la se atuil hut mamo silan.✡ 5 Tiata, dedeng oen tahang Petrus se bui dalen na, Lamtua Yesus atulin nas in kohe-kanas sa nutus lo. Oen kohe-kanas le nodan Ama Lamtua halin doha-tinang Petrus.

Ama Lamtua nol puting Petrus deng bui dalen

6 Noan ola ka, le Herodes nutus Petrus dasi la se atuil hut mamo sila kam, duman na, oen but Petrus nini rante dua se bui dalen. Hidim un nini se tentara at dua hlala. Nol tentara tenga las doh se hnita mata ka.

7 Nahkitu lam, Ama Lamtua ima-ii mes deng sorga maa dil se na, kon nam kamar na langa. Hidim ima-ii na peko bangun Petrus le tekan noan, “Petrus! Haung hlapat tia!” Kon nam, laeng bis na holoat meman deng Petrus ima ka. 8 Hidi kon ima-ii na lok un noan, “Kaod ku kado la! Nol lotong ku nahan na!” Petrus pake hidi kon, ima-ii na lokan pait noan, “Kaod ku kaod likun na, le maa muid au!”

9 Kon Petrus laok muid ima-ii na, le puti deng bui ka. Mo Petrus bali noan, un suma natloa tuun. Molota daid ela baktetebes. 10 Oen kaliut hidi maan in doha mesa nol dua la, kon oen lakos lius hnita bisi la. Hnita na holsai esa ela tuun. Hidi kon oen duas putis lakos muid lalan in laok el kota lua ka. Suknahkitu lam, Ama Lamtua ima-ii la lako nang soleng Petrus sii se la.

11 Ima-ii na ilang son, halas-sam Petrus taan noan, “Meman baktebes! Ama Lamtua lok Un ima-ii mes le maa sao puting auk deng Herodes ima ka. Ama Lamtua tao ela, le halin atuil Yahudi las in nangan dadaat ta, tom auk lo.”

12 Hidi na kon, Petrus lako se ina Maria uma. Un na mo, Yuhanis ina ka. Yuhanis ngaal didang nga, Markus. Se na, muik atuli hut mamo nakbua le

---

✡ **11:28** Dehet deng Aan in Nutus sas 21:10 * **12:1** Lahing Herodes nia, taom oen noken noan, *Herodes Agripa.* Un upu ka, ngala *Herodes Tene*, (na ka Herodes Agung). Un man tadu le keo tele tana-ana blutu mea kas, se dedeng in hua Lamtua Yesus se Betlehem ma. † **12:3** Leol banan na, dadani nol Leol Paska la. ✡ **12:4** Dehet in Puit deng Dale Mesir 12:1-27

kohe-kanas se Ama Lamtua taung Petrus. 13 Lako lius se um na kon, Petrus
bitin hnaket ta hnita na le biu. Kon nam bihaat in daek se na at mes ngala
Rode, lako babanin le in maa na asii. 14 Ming Petrus fala ka kon, un tanan
meman. Un dalen kolo isi, hidim un lail hlapat tuun taam lako bus el uma
dalen le tek atuli las noan, “Hoe! Petrus dil ne likun nua!” Mo undeng un
dalen na kolo isi, tiata un nadidingun in sai hnita ka bel Petrus.

15 Mo oen siut un noan, “Kaim parsai lo! Aa lebo ela deken!”

Mo bihatang na kaen mumuun noan, “Loo! Na baktebes Petrus fala! Un
ne likun nua!”

Mo oen tao hii lo le tek noan, “Bet na Ama Lamtua ima-ii deng sorga,
man maa le doh Petrus.”

16 Oen aa nol lako-pait ela nabale, mo Petrus biu napiut, didiin oen laok
sai belen hnita ka. Sai hidi hnita ka kon, oen langan tuun, lole na Petrus
baktebes. 17 Mo nesang lom oen mulai lobo, ta Petrus nini ima ka le nodan
oen totoang ete. Halas-sam un nahdeh deng taon elola le, Ama Lamtua
Allah puting un deng bui ka dalen. Hidim un tadu oen noan, “Mi laok tek
in dadi nias totoang bel Yakobus‡ nol aan in nutus tenga las se.” Hidi nam,
Petrus puti lako se maan didang.

18 Ola oskaong mitang bii ka, tentara in doha ngas ngat tam, Petrus ase
son, kon nam oen tupu-talas le nuting una, nol oen kon lii isi, undeng oen
nangan noan tamlom mam Herodes keo tele one la. 19 Nikit Herodes ming
haup dais na kon, un lok tentara deeh pait le laok nuting Petrus. Mo oen
net Petrus lo. Kon Herodes prenta oen le pres tentara in doha ngas. Pres
hidis sam, un tadu oen le keo tele totoang tentara in doh Petrus sas.

Hidi nam, Herodes boka nang soleng Yudea le lako daad se kota
Kaisarea.

Laih Herodes, man oen noken noan Agripa ka, mate

20 Dedeng na, muik atuil deng kota dua, ngala Tirus nol Sidon, kom le
sos in kaa deng laih Herodes nusa ka. Mo blaan son, lahing na komali nol
one. Tiata oen tek apa le nuting lalan halin laok babanan pait nol una.
Kon oen huil nal atuli bua mesa, le laok tutnaal nol Herodes. Lakos lius se
Kaisareas kon, oen olet nol atuil dalen mesa, ngala Blastus. Un nam mo,
atuil tene se um lahi la. Oen koo-dalen mes nol Blastus, le sai lalan halin
oen haup in tutnaal nol Herodes.

21 Kon nam, Herodes tade le tutnaal nol one, ta oen huil nal oras mes
le halin oen tutnaal nol apa. Leol na, Herodes pake un kai-baut lahi las,
hidim daad se un del in prenta ka, le mulai dehet nolas. 22 Ming un fala
ka kon, atuli las mulai naka un noan, “Hii un fala ka! Ni atuli li fala lo!
Ni dewa fala!” 23 Nahkitu lam, Ama Lamtua Allah ima-ii mes deng sorga
maa bel Herodes ili mesa, undeng un sium oen in naka una ka, nol un kon
hutun soleng Ama Lamtua Allah. Tiata Herodes nuli nabale mo blati kas
lool sakes le kaa nuli un apa ka, didiin un mate.

24 Deng totoang man in daid son nas, Ama Lamtua Allah Dehet Dais
Banan na holhising keko lako, nol atuil man in muid Lamtua Yesus Lalan
in Nuli ka ngas kon, mamo tapnaeng.

25 Dedeng na, Barnabas duas Saulus kil hidi duit in hulung deng atuil
Antiokia las taung atuil Yerusalem mas son. Hidi nam oen duas pait
Antiokias. Oen kil nol atuling muda mes leo-leo nol one. Un ngala Yuhanis,
mo taom oen haman kon noan, Markus.

‡ **12:17** Yakobus in mo bango nia ki, Lamtua Yesus palin na.

13

Atuil Antiokia las nutus Barnabas nol Saulus

1 Se kota Antiokia, muik atuli mamo parsai se Lamtua Yesus son. Muik
atuli deeh man Ama Lamtua Allah pakes le daid Un mee-baha, nol muik
atuli deeh pait man Un pakes le tui-tikang atuli las. Atuil nas ngalan nas
elia:
Barnabas,
Simeon, man atuli las taom haman noan 'Aap Mitang',*
Lukius deng kota Kirene,
Menahem, man oen papa-piaran deng ana blutu bii ku leo-leo nol
lahing Herodes sa,†
nol Saulus.
2 Oe mesan na kon oen telang, nol nakbua le todan-lahing se Ama
Lamtua Allah. Kon nam Ama Lamtua Koo Niu ka tek oen noan, "Huil
nal Barnabas nol Saulus. Ta Auk osa mamo. Oen duas musti daek os man
Auk in ator bel oen son nia."
3 Nikit oen telang nol kohe-kanas hidi kon, oen nene iman nas laok se
Barnabas nol Saulus le tabis one. Hidim oen nutus duas le lako-daek Ama
Lamtua osa la.

Barnabas nol Saulus lakos se nusa Siprus

4-5 Dedeng Ama Lamtua Koo Niu ka prenta Barnabas nol Saulus, le oen
duas laok tek deng Dehet Dais Banan na ka, laih hmunan na oen lakos se
kota mes ngala Seleukia, man dani nol tasi suut. Yuhanis (man oen noken
kon noan Markus) sa, lako muid leo-leo nol one. Lius se uas kon, oen saek
lui ina le luan laa lakos el nusa Siprus, hidim oen nius se kota mes ngala
Salamis. Se na, oen kom in taam laok se atuil Yahudi las um in kohe-kanas
sa, le tui atuli las deng Ama Lamtua Allah Dehet-dasin na.
6-8 Hidim, oen laok tuli-tuil deng ingu mesa laok iung tenga las, didiin oen
lakos lius se kota mes se nusa na mumu halin na, ngala Pafos. Gubernur
in deng kota na ka ngala Sergius Paulus. Un na mo taan isi. Dedeng un
ming haup noan Barnabas maas son ne un kota la, kon un tadu atuli le
laok haman one, undeng un dalen na kom isi le hii-ming in tui-tikang deng
Ama Lamtua.
Mo se na kon muik atuil Yahudi mes ngala Bar Yesus (nol un ngaal didang
nga se dais Yunanin nam 'Elimas'). Un na mo nodo-laos daat. Taom un
nole-lilung atuli las noan, un nam Ama Lamtua Allah mee-baha. Un olet
nol gubernur ra. Tiata Barnabas maas kon, Bar Yesus hode-lokot gubernur
ra le boel sium oen deken. Un soba-naan le tao gubernur ra halin parsai
se Yesus deken.
9 Mo Ama Lamtua Koo Niu ka bel Saulus (man oen noken kon noan
Paulus) kuasa, ta un dodon mata ka le ngat nakekeon atuling in nodo-laos
daat na. Hidim un tekan noan, 10 "Hoe, Elimas! Ku niam mo, uikjale ana!
Ku nole-lilung daat! Ku tipu-dai atuli li didiin bling pait ta! Ku labang
totoang in banan nas. Undeng ela, kaim taan noan ku muid uikjale kas
laih tuan na. Ku tao pait ela bakun na. Ku soba-naan le palan kele Ama
Lamtua lalan lolo ka deken! 11 Hoe, ku hii ke! Mam Ama Lamtua hukung
ku! Mam se lelo il dalen ku matam ma tedo, le ku ngat net saa lo."

---

* **13:1** a: In dula dais Yunanin noan 'Niger', un nahin na noan 'mitang'. † **13:1** b: Laih Herodes nia, oen kon noken noan, *Herodes Antipas.* Un man keo tele Yuhanis in Sarain Atuli ka. Un ama ka ngala, *Herodes Tene* (na Herodes Agung). Un man tadu le keo tele tana blutu mea kas, se dedeng in hua Lamtua Yesus se Betlehem ma. Mo laih Herodes man in keo Yakobus, nol mate undeng blati in kaan na, oen noken noan, *Herodes Agripa.*

Paulus aa hidi ela kon, atuling na mata ka tedo meman. Hidim un lako lam mame-mames tuun, le nuting atuli halin kil un ima ka, le pelan.

12 Nikit gubernur ra net nol mata beas esa, deng asa man in dadi na, kon un parsai se Yesus. Un kon hera-herang nol in ming asa man Barnabas in tui deng Yesus sa.

Oen laok nahdeh Dehet Dais Banan na se kota Antiokia didang, man ne propinsi Pisidia

13 Deng kota Pafos ne nusa Siprus, Paulus nol un tapan nas saek lui ina le luan laa lakos kota mes se propinsi Pamfilia, ngala Perga. Lius se las kon, oen nius deng lui la, hidim Yuhanis Markus lako nang soleng one, le pait Yerusalem. 14 Deng Perga oen laok deng tuus tuun, didiin lakos lius se kota Antiokia, ne propinsi Pisidia.

Se leol teen in dake ka, oen lakos muid ibadat se atuil Yahudi las um in kohe-kanas sa. 15 Kon nam oen les deng upung Musa buku la, nol les deng Ama Lamtua mee-baah tenga las in dula ngas kon. Hidi nam tene-tene deng um in kohe-kanas na nodan Paulus noan, “Amas totoang. Eta mi muik in teka taung kami lam, kaim nodan le mi dehet puting bel kamis, halin tao tes kaim dalen nias.”

Paulus nikit in aa taung atuil Yahudi in se Antiokia ngas

16 Kon nam Paulus hangu lako dil se muka la. Hidim un nikit ima ka le nodan oen halin ete. Un tekas noan, “Kaka-paling in deng bangsa Israel lias totoang, nol ina-amang in deng bangsa didang man tamam agama Yahudi son, undeng mi dalen nas kon kom le todan-lahing se bangsa Israel li Ama Lamtua Allah na. Auk nodan le mi tidi mi hngilan nas babanan halin hii se au!

17 Ama Lamtua Allah huil nal kit bangsa Israel li upu kia-kaon nas deng lolo hmunan nu son. Dedeng oen lakos daad se dale Mesir, man oen ingu-mana lo ka, Ama Lamtua beles le nuil nol babanan, didiin oen in hua-koet tas mamo tapnaeng. Hidi kon, Ama Lamtua nini Un in kuasa ka, le pel puting oen deng dale Mesir.✡ 18 Kon nam, oen daad seda-seda se maan epeng ngas lako pes taun buk aat. Dedeng na oen nam bon batu, mo Ama Lamtua pela-noen oen nol in kehe tuun.✡ 19 Mo hidi kon, Ama Lamtua tao dudus-didaa bangsa iut se dale Kana'an. Hidim Un bating-bating bangsa iut nas dale ka, bel kit upu kia-kaon nas, le daid oen dale pusaka.✡ 20 Tiata kahin deng kit upu kia-kaon nas in lakos daad se dale Mesir ra, didiin oen in haup dale Kana'an le daid oen dale pusaka ka, taun ngatus aat buk lima.

Hidi nam, Ama Lamtua nikit beles atuil in nutus dasi ngas, le pela-noen one, didiin Ama Lamtua nikit Un mee-baha mesa, ngala Samuel.✡ 21 Dedeng Samuel daid Ama Lamtua mee-baha ka, kit upu kia-kaon nas in koma ka le muik lahi mesa. Ta Ama Lamtua nikit Kis ana ka, ngala Saul, deng ngaal Benyamin. Saul kil prenta lako pes taun buk aat,✡ 22 halas-sam Ama Lamtua niung una. Hidim Ama Lamtua nikit Isai ana ka lolen, ngala Daud, le seda un daid laih balu. Ama Lamtua taan baktetebes Daud dalen na, noan, ‘Isai ana Daud dalen na, tom nol Auk daleng ngia. Taon elola ko un daek muid Auk in koma ki totoang.’✡ 23 Dedeng na, Ama Lamtua hid le tunang Daud in hua-koet mesa, halin bel boa-blingin atuil Israel li deng

✡ **13:17** Dehet in Puit deng Dale Mesir 1:7; 12:51 ✡ **13:18** Buk in Kahi 14:34; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 1:31 ✡ **13:19** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 7:1; Yosua 14:1 ✡ **13:20** Atuil in Nutus Dasi ngas 2:16; Samuel mesa la 3:20 ✡ **13:21** Samuel mesa la 8:5; 10:21 ✡ **13:22** Samuel mesa la 13:14; 16:12; Buk in Naka-nahalit 89:20

oen in kula-sala ngas. Auk le tek mi totoang, Daud in hua-koet man Ama Lamtua in hida ka nam, Yesus."

Paulus tek noan, Yesus na mo, Atuling man Ama Lamtua hid le tunang maa ka

24 Paulus nahdeh napiut un dehet ta noan, "Lamtua Yesus nikit Un osa
la lo bii kam, muik atuli mes ngala Yuhanis, lako tek atuil Israel las noan,
oen musti tenes tia deng oen in kula-sala ngas, le muid se Ama Lamtua.
Hidim oen musti sarani, halin daid tada noan, oen babanan pait nol Ama
Lamtua son.✡ 25 Mo nikit Yuhanis in dake ka mana le hidi kon, un tek atuli
las noan, 'Mi boel nangan noan auk niam, Atuling man Ama Lamtua in
hid son deng hmunan nua, le tunang maa ka deken. Nangan babanan ne!
Mi musti natang se Atuling mesa, ta Un le maa. Un na mo uhu dui deng
au, daid Un atulin in loka-loka tuun kon no, auk tatai lo.'‡ ✡
26 Pali-kakang totoang man upung Abraham in hua-koet, nol atuil Yahudi
lo man todan-lahing se Ama Lamtua. Mi hii napat se auk le! Ama Lamtua
Allah tek puting dais ni bel kitan son, le halin kit taan haup Un lalan in nuli
ka. Nol Un kon bel boa-blingin kit deng kit in kula-sala ngas son. 27 Deng
lolo hmunan nua, Ama Lamtua pake Un mee-baha las le dul pesang bel
atuli lia, dehet deng Atuling man Ama Lamtua hid le tunang maa ka son.
Hidim tulu-tulu agama las, nol atuil in se Yerusalem mas, les asa man mee-
baha las in dula na oe-oe son. Leol teen in dake kam, oen tamas lakos se
um in kohe-kanas sa, le les ela deng Ama Lamtua Buk Niu ka. Mo oen
taan dehet deng Yesus, Atuling man Ama Lamtua hid son le tunang maa
ka lo. Hidim oen nuting lalan le hukung tele Una. Molota dais ni tom nol
asa man Ama Lamtua mee-baha las in dul meman son na. 28 Oen tao dais
nol Yesus, le kiu nahu Una, mo oen haup Un kula-salan mes lo kon. Ela
kon no, oen lakos nodan gubernur Pilatus le keo tele Una.✡ 29 Gubernur
na tade, kon nam oen pauk holtai Yesus se kai sangsuli lu dapa, didiin Un
mate. Nias totoang dadi, tom nol asa man Ama Lamtua mee-baha las in
dul meman son na. Hidi nam, oen niung Un aap-sisin na deng kai sangsuli
la, le kok nolan laok nene se niut utu mes dale.✡ 30 Molam Ama Lamtua
Allah pake Un in kuasa ka, le bel Yesus nuli pait deng Un in mate ka.
31 Nikit Yesus nuli pait son kon, Un tulu-balang apa ka oe-oe bel atuli las.
Atuil nas man maas leo-leo nol Un deng propinsi Galilea, le lakos se kota
Yerusalem. Nol halas ni oen man daid saksi bel atuil Israel las."✡

Paulus tulu bel noan, Ama Lamtua pake Un mee-baha las son le tek meman deng Yesus

32-33 Paulus nahdeh napiut noan, "Eta elam, elia: kaim duam Barnabas
maang deng maan katang le tek mia, halin nam mi tana noan, Dehet Dais
Banan man Ama Lamtua in hid son nol kit upu kia-kaon nas sa, halas ni
dadi son. Ama Lamtua bel Yesus le nuli pait son deng Un in mate ka. Ne
Buk in Naka-nahalit ta peke dua la, Ama Lamtua pake atuil le dul deng
Yesus, Atuling man Un in hid son le tunang maa ka, noan,
'Ku niam, Auk Anang.
Leol neot ni, Auk nikit Ku le kil bandu.'✡

✡ **13:24** Markus 1:4; Lukas 3:3 ‡ **13:25** In dula dais Yunanin esa ka dul noan, 'suda le loat un nahan na tali na tuun kon no, auk tatai lo'. Nahin na noan, sukat nol Lamtua Yesus sam, Yuhanis nataka kam, un suma atuil ana tukun. Les kon se Matius 3:11, Markus 1:7, Lukas 3:16, nol Yuhanis 1:20,27. ✡ **13:25** Matius 3:11; Markus 1:7; Lukas 3:16; Yuhanis 1:20, 27 ✡ **13:28** Matius 27:22-23; Markus 15:13-14; Lukas 23:21-23; Yuhanis 19:15 ✡ **13:29** Matius 27:57-61; Markus 15:42-47; Lukas 23:50-56; Yuhanis 19:38-42 ✡ **13:31** Dehet deng Aan in Nutus sas 1:3 ✡ **13:32-33** Buk in Naka-nahalit 2:7

34 Deng lolo hmunan nu Ama Lamtua Allah kon hid son noan, mam Un
bel Atuling man Un in hid son le tunang maa ka nuli pait, nol Atuling na
mate pait lo ka. Undeng na, Ama Lamtua pake Un mee-baha la, le dul
noan,
‘Deng lolo hmunan nua, Auk but in hida nol laih Daud son le belen hangun.
Tiata halas nia, Auk le but in hida na nol ku lolen, undeng ku niam
mo laih Daud in hua-koet.’✡
35 Muik dain didang pait ne Buk in Naka-nahalit ta noan,
‘Ama Lamtua nang soleng Atuling Niu ka aap-sisin na le daid dudus-didaa
se bolo dalen lo.’✡
36-37 In toma ka elia: dain in naka-nahalit ni tek deng Daud sii lo! Kit
tanan ela, undeng laih Daud tao dehet-dais banan mamo son bel un bangsa
la, hidi halas-sam un mate. Un mate kon oen puan una. Mo un aap-sisin
na noe didaa. Tiata kit tana noan, Buk in Naka-nahalit ta tek deng Daud lo,
molam tek deng Atuling mes didang pait. Ta Atuling man in tulu meman
son na mate kam, Ama Lamtua Allah belen le nuli pait deng Un in mate
ka. Tiata Un aap-sisin na noe bubuit lo kon.
38-39 Kaka-paling totoang, hii babanan ne! Atuling na mo Yesus. Kit
parsai se Una, halas-sam Un tade le lepa-haal bel kit in kula-sala ngas,
molota muid in toma ka lam, kit man lepa-haal esan. Nini ela, Ama Lamtua
Allah kose soleng kit in kula-sala ngas. Mo kit taan son noan, kit daek muid
upung Musa atorang ngas totoang kon no, nas siis sam, tao nal kit le tom
se Ama Lamtua sila-mata lo. 40-41 Tiata, mi musti nangan babanan. Ta
tamlom asa man Ama Lamtua mee-baah hmuna-hmunan nuas in teka ka,
nahi tom se mia la. Undeng oen dul son noan,
‘Mi atuil in hode-lokot daat, man ngat maat halin tuun nol atuil didang
ngas, doha loo!
Undeng Au, Ama Lamtua Allah daek dasi-dais man tao atuli li le hera-
herang;
mam mi haup in hukung, didiin mi matem.
Auk daek dasi mesa, se dedeng mi in nulim nabale ka,
mo mi dai simun lo.
Atuli tek mi son kon no,
mi dai tanan lo.
Banan dui ka, mi nangan dais nias babanan, le halin nam mi kon herang.’✡
Tiata kaka-pali me, nangan babanan asa man auk in teka apin na.
Pasang soleng asa man apin mi in ming son na banansila el atuil in hode-
lokot daat tas deken. Auk in dehet ta pes ela. Nodan mamo!”
42 Dehet hidi kon, Paulus nol Barnabas dil le noan lakos deng um in kohe-
kanas na. Mo atuil in se la ngas nodan le minggu in pait maa kua lam, oen
pait maa nahdeh tapnaeng asa man apin oen in dehet son na. 43 Nikit oen
putis deng um in kohe-kanas sa kon, muik atuli mamo deng maan na laok
muid Paulus duas Barnabas. Kon nam oen duas tao teken atuil nas dalen
nas noan, “Ama Lamtua dalen na banan isi nol kita. Undeng na le mi kon
musti parsai mumuun se Una.”

Atuil Yahudi las tene-tenen nas hutun soleng Paulus nol un tapan nas

44 Se minggu in pait maa ka, amper totoang atuil in se kota na ngas, maas
le hii-ming deng Ama Lamtua Dehet-dasin na. 45 Mo nikit atuil Yahudi las
ngat net atuil hut mamo nas maas nakbua, le hii Paulus in nahdehe ka
kon, oen idus isi. Tiata nikit Paulus nahdeh kon, oen labang una nol aa le
kiu nahu una.

✡ **13:34** Yesaya 55:3 ✡ **13:35** Buk in Naka-nahalit 16:10 ✡ **13:40-41** Habakuk 1:5

46 Mo Paulus nol un tapan nas hoen lo, hidim oen kon dehet buni-buni
lo. Oen tek noan, “Meman baktebes Ama Lamtua Allah sai lalan muna son,
bel kit atuil Yahudi lia. Nol Un bel Dehet Dais Banan na se kita. Mo mi dai
sium lo. Tiata nol mi in sium lo ela ka, mi tulu bel noan mi niam tatai in
nuil napiut nol Ama Lamtua Allah lo. Undeng na le, banan dui ka kaim
kil Dehet Dais Banan ni laok bel bangsa-bangsa didang nguas, undeng mi
hutun soleng son. 47 Ta Ama Lamtua Allah nutus hidi kaim son, banansila
el Yesaya in dul noan,
‘Auk nikit mi son le daid banansila el obor ra, le kil langa ka bel bangsa-
bangsa didang, man bangsa Yahudi lo ngas,
le halin nam mi laang beles lalan in maa bus el Au lia ka,
nini ela lam, Auk sas-sao oen deng oen in kula-sala ngas.
Nol mi kon musti tulu bel lalan na se papmes apan-kloma kia.’ ”✡
48 Nikit atuli-atuil deng bangsa Yahudi lo ngas ming ela kon, oen dalen
kolo isi. Hidim oen naka-naka Ama Lamtua Allah noan, “Naka-naka Ama
Lamtua! Ta Un Dehet Dais Banan na, leok isi!” Deng one la, muik atuli-
atuil man Ama Lamtua Allah nutus son lolo hmunan nua, le haup in nuli
napiut nol Una. Totoang atuil nas parsai se Lamtua Yesus.
49 Kon nam, Ama Lamtua Allah Dehet-dasin na holhising deng baha laok
baha, se papmes maan na.
50 Se kota na, muik atuli-atuil tene, bihata nol biklobe. Teng deng atuil
tene nas, namnau Ama Lamtua isi. Mo atuil Yahudi las tene-tenen nas laok
hode-lokot atuil tene nas, tiata oen nulut puting Paulus nol Barnabas deng
oen kota la. 51 Putis deng kota na kon, oen duas tao muid hadat mesa, le
sii soleng auh in se oen iin na ngas, le daid tada noan, atuli-atuil in se kota
na ngas dai hii-ming se oen duas lo. Hidim oen duas bali kudi le lakos
nang soleng kota na. Kon nam oen lakos se kota mes didang pait, ngala
Ikonium.✡
52 Mo atuli-atuil man parsai Lamtua Yesus son se Antiokia ngas, dalen
kolo, undeng Ama Lamtua Koo Niu ka tao tes oen dalen nas.

14

Paulus nol Barnabas se kota Ikonium

1 Paulus duas Barnabas lakos lius se kota Ikonium kon, oen taam lakos
se atuil Yahudi las um in kohe-kanas sa. Oen dehet nesang deng Ama
Lamtua Allah Dehet Dais Banan na, didiin atuil Yahudi lo nol atuil in deng
bangsa didang ngas mamo, parsai se Lamtua Yesus. 2 Mo se na kon, muik
atuil Yahudi at ila lo kil didi nol oen atorang ngas. Tiata oen dai sium
Paulus in dehet tas lo. Hidim oen hode-lokot atuil tenga las, halin oen kon
kom atuli-atuil in parsai se Lamtua Yesus sas deken. 3 Mo Paulus nol un
tapan nas lii lo. Oen dehet napiut Lamtua Yesus Dehet Dais Banan na bel
asii tukun. Oen tekas noan, Lamtua Yesus dalen na holsai bating atuli li
totoang. Ama Lamtua kon bel oen kuasa le tao nal taad herang bili-ngala,
halin atuil hut mamo nas tana noan, Ama Lamtua pake one.

Dedeng na, Paulus daad nesang se kota na. 4 Kon nam atuil in se kota
na ngas bakisan apa daid op dua. Opa mesan na tao muid atuil Yahudi li
in kil didi oen hadat ta, mo opa mesan na pait dil nol Ama Lamtua atulin
in nutus sas. Op dua nas labang apa.
5 Hidim atuil Yahudi in kil didi oen atoran ngas at ila lo, lakos koo mesa
nol atuil Yahudi lo ngas, nol oen tene-tenen nas, le halin tao sus Ama
Lamtua atulin in nutus sas. Oen kon le pasang Paulus nol un tapan nas

✡ **13:47** Yesaya 42:6; 49:6 ✡ **13:51** Matius 10:14; Markus 6:11; Lukas 9:5; 10:11

nini batu. 6 Mo atuli tek Paulus nol un tapan nas noan, muik atuli bua mes
le tao susa-daat saol one. Tiata oen lalis lakos se propinsi Likonia, se kota
Listra nol kota Derbe, nol ingu-iung in se la ngas. 7 Hidim oen kon dehet
napiut Lamtua Yesus Dehet Dais Banan na se mana-maan nas.

Paulus nol Barnabas in se kota Listra nol kota Derbe ka

8 Nikit oen lakos lius se kota Listras kon, Paulus nol Barnabas tutnaal
biklobeng mesa. Un iin nas duas toang hlukut-kait, lo-lolo un ina ka in
hua un maa kua. Tiata un laok net lo bii. 9 Atuling na daad le hii Paulus
in nahdehe ka. Kon nam Paulus ngat bus una, le nangan noan, “Atuling
ni in parsai ki bisa tao banan una!” 10 Ta Paulus haman un le tekan noan,
“Kaka! Hangu dil tia!” Ming ela kon, atuling na pul hangu dili, hidim mulai
lat.

11 Nikit atuli las net Paulus in tao ela ka kon, oen totoang ngaa-bahan.
Hidim oen aa nini oen dais Likonian noan, “Hoe, mi hii napat le! Oen duas
niam, dewa in niu maa se apan-kloma kia.” 12 Atuil nas aa ela, undeng
oen bali le Barnabas nam, banansila el oen dewa mes ngala Seus. Hidim
Paulus nam aa mamo, ta oen bali le dewa in ngaal Hermes sa.* 13 Um in
hui-langus taung dewa Seus sa, dadani se kota la likun na. Ngat net Paulus
nol un tapan nas kon, atuil in hui-langus se dewa Seus sas, kil bunga nol
pel aus-saip moko tene dehe, le noan laok hui-langus se one. Atuil hut
mamo nas laok muid atuling in hui-langus mesa, le lakos hui-langus se
Paulus duas Barnabas.

14 Mo nikit Paulus taan noan atuil nas le maas hui-langus se one, kon
nam un nol Barnabas kaing one. Hidim oen duas lail lakos dil se atuil hut
mamo nas silan, le pius sait oen kado las esan, halin daid tada noan, oen
tade nol asa man atuli las in le dake na lo. Oen duas tekas nol mumuun
noan, 15 “Idaa! Tasao le mi tao eli lia? Nangan noan kaim niam mo dewa
deken. Ta kaim niam, atuil biasa banansila el mi kon. Kaim maam se
nia, le halin tek mi deng dehet banan mesa. Mi musti bali kudi le nang
soleng mi dewa man muik ambak long nas. Hidim mi musti pait le muid se
Ama Lamtua Allah man in nuli baktetebes sa. Ta Un man koet apan-dapa
kua nol apan-kloma kia, nol un isin nas totoang.✡ 16 Deng hmunan nua,
bangsa-bangsa lias nuil muid oen in koma ngas esan tuun. Ama Lamtua
Allah kon nang oen le tao ela. 17 Mo Ama Lamtua nadidingun in bel tada
bili-ngala lo, le halin bangsa lias totoang taan haup noan, Ama Lamtua
nam, banan isi. Un man niung ulan bel kita. Un man tao bel kit klapa las
le haup isin banan. Un kon man bel kit in kaa, nol tao kit totoang dalen
kolo.”

18 Paulus nol Barnabas kaing oen son le tao ela deken kon no, atuil nas
dising le kil beles sa-saa in hui-langus nas.

19 Dedeng na, muik atuil Yahudi at ila lo, man maas deng kota Antiokia
nol kota Ikonium. Oen hode-lokot atuil hut mamo kas le halin tao muid
one, le labang nol Ama Lamtua atulin in nutus nas. Ta oen pasang Paulus
nini batu. Kon nam oen bali le un mate son, ta oen pel nolan le laok soleng
se kota la likun na.

20 Mo nikit atuil in parsai Lamtua Yesus sas dil pukiu Paulus kon, un
hangu pait. Hidim un taam pait lako kota la dalen. Ola ka kon, un nol
Barnabas leo-leo lakos se kota didang, ngala Derbe.

---

* **14:12** Muid oen in parsai ka lam, Hermes na mo, atuil in kil baha taung dewa-dewa las. ✡ **14:15** Dehet in Puit deng Dale Mesir 20:11; Buk in Naka-nahalit 146:6

Paulus nol Barnabas pait lakos se jemaat man se kota Antiokia, ne propinsi Siria ka

21 Paulus duas Barnabas nahdeh Lamtua Yesus Dehet Dais Banan na se
kota Derbe. Kon nam, muik atuli mamo parsai se Lamtua Yesus. Hidim
oen duas pait lakos kota Listra. Deng na, oen lakos kota Ikonium. Deng
kota Ikonium, oen lakos napiut bus el kota Antiokias, ne propinsi Pisidia.
22 Lius se las kon, oen dehet nol atuil in muid Lamtua Yesus sas, le tao teken
oen dalen nas. Oen tekas noan, “Kaka-paling totoang! Nangan noan, eta
kit tamang daid Ama Lamtua Allah atulin son nam, kit haup in susa-daat
pait lo ka deken. Ta taon elola kon, kit musti haup susa, mo kit musti
tahang le muid napiut se Lamtua Yesus.” Oen duas tui Yesus atulin in se
kota na ngas ela.

23 Hidi nam, Paulus nol Barnabas nuting atuil le nikit daid tulu† in kil
jemaat, taung jemaat tas mesa-mesa. Oen kohe-kanas nol telang le nuting
Ama Lamtua in koma ka. Hidim oen nene iman nas laok se atuil nas le
kohe-kanas, halin nikit atuil man Ama Lamtua in tulu son nas, le daid tulu
in kil jemaat.

24 Hidi na kon, Paulus nol Barnabas lakos napiut nang soleng propinsi
Pisidia, le lakos se propinsi Pamfilia. 25 Oen lakos lius kota mesa, ngala
Perga. Kon oen nahdeh deng Ama Lamtua Dehet Dais Banan na se la.
Hidi nam, oen lakos napiut, nesang lo kon oen lakos lius se kota Atalia.
26 Lius se las kon oen saek lui ina, le luan laa pait lakos kota Antiokias, ne
propinsi Siria. Dedeng na, Lamtua Yesus atulin in se kota Antiokia ngas,
man nutus one, nol sao oen lakos se Ama Lamtua ima, le halin Un doha-
tinang one. Undeng na le, Paulus nol Barnabas pait lakos lapur jemaat in
se kota Antiokia ngas noan, oen daek hidi oen osa la son.

27 Lakos lius se Antiokias kon, oen duas haman nakbua Ama Lamtua
atulin in se la ngas totoang. Hidim oen dehet totoang asa man Ama Lamtua
in tao bel oen son nas. Oen tekas noan, Ama Lamtua sai lalan son le atuli-
atuil Yahudi lo ngas kon, parsai se Lamtua Yesus. 28 Hidi na kon, Paulus
nol Barnabas daad nol Lamtua Yesus atulin in parsai se la ngas nesang.

15

Blalan-blalan Kristen nas nakbua se Yerusalem

1 Dedeng na, atuil Yahudi Kristen at ila lo maas kata-katang deng
propinsi Yudea le lakos kota Antiokia. Lius se luas kon, oen tui Lamtua
Yesus atulin nas noan, “Mi in parsai se Lamtua Yesus sa banan son. Mo na
sii kam nol lo bii. Eta mi kom baktetebes le haup boa-blingin nam, mi kon
musti sunat, muid kaim hadat tia, man Ama Lamtua esa belen se upung
Musa son.”✡

2 Mo Paulus duas Barnabas labang muun isi nol atuil nas in tui ka. Tiata
oen kaen apa muun isi. Paulus nol Barnabas tekas noan, “Mi kula! Bangsa
Yahudi lo man parsai se Lamtua Yesus son nas, tao muid atuil Yahudi li
hadat sunat ta deken tia!” Undeng oen labang apa ela, tiata oen kom leo-
leo le nutus Paulus duas Barnabas, nol oen tapan teng pait deng Antiokia,
le kil dais na bel Ama Lamtua anan in nutus sas, nol blalan-blalan Kristen
in se Yerusalem mas.

3 Kon nam atuil Kristen in se Antiokia ngas tadu Paulus nol atuil nas,
le lakos Yerusalem. Oen laok deng tuus tuun, muid propinsi Fenisia nol
propinsi Samaria. Se oen lalan in lako ka, oen tuli-tuil se atuil in parsai

† **14:23** Tulu in kil jemaat mo bango ni ngias, se dais Yunanin nam, *presbuteros*. ✡ **15:1** Atorang deng Tulu Agama las 12:3

ngas uma. Hidim oen tekas noan, “Atuil Yahudi lo kas kon, bali maas son,
le parsai se Ama Lamtua!” Ming ela kon, atuli las totoang dalen kolo.
4 Oen lakos lius se Yerusalem kon, Ama Lamtua atulin nas totoang sium
oen nol babanan. Hidim Lamtua Yesus anan in nutus sas nol blalan-blalan
Kristen nas kon, sium one. Kon nam Paulus nahdeh totoang asa man Ama
Lamtua in tao bel oen son nas, didiin muik atuil didang mamo pait, man
tade le parsai se Lamtua Yesus. Paulus kon nahdehes deng oen in kaen
apa nol hadat sunat ta ka. 5 Deng atuil man muid le hii Paulus in nahdehe
ngas, muik atuil Yahudi Kristen at ila lo, deng partei Farisi. Oen hangus
dili, le aa nol mumuun noan, “Hii babanan ne! Etan atuil Yahudi lo ngas
kom le parsai se Lamtua Yesus sam, oen musti tao muid kit hadat in sunat
ta, nol atorang hadat tenga las kon, man Ama Lamtua Allah esa niung bel
kitas son, se upung Musa.”
6 Hidim atuil in sarani ngas totoang kom leo-leo, le Lamtua Yesus anan
in nutus sas nol blalan-blalan Kristen nas nakbua, halin nangan dais na
nol babanan. 7 Kon nam oen huli-bali lako-pait nesang. Hidi nam, Petrus
hangu dili, le tek noan, “Kaka-paling totoang! Mi taan esan son noan,
hmunan nu Ama Lamtua tulu auk son, deng mi hlala ka, le laok tek Lamtua
Yesus Dehet Dais Banan na bel atuil Yahudi lo kas. Ta Ama Lamtua kon,
kom le oen parsai se Lamtua Yesus.✡ 8 Ama Lamtua taan totoang atuli li
dalen nia. Nol Un man bel Un Koo Niu ka se one, banansila el Un in bel kita
ka kon. Nini ela lam, kit tana noan, Ama Lamtua kon sium one.✡ 9 Ta Ama
Lamtua Allah nam huil sila lo. Undeng oen kon parsai se Lamtua Yesus
son, tiata Un tao niu oen dalen nas, banansila el Un in tao niu kit dalen
nia ngas kon. 10-11 Ta elola! Eta Ama Lamtua esa sium oen son nam, tasao
le kit tao ngele tapnaeng oen nini atorang hadat in sunat ti lia? Molota,
eta aa nahlololo lam, kit nol kit upu kia-kaon nas, tao muid nal kit atorang
agama las totoang lo! Tiata kit dising oen ela deken! Auk le keket elia:
Ama Lamtua bel boa-blingin kita, undeng kit in tao muid atorang agama
la ka le? Loo! Molam Un bel boa-blingin kita, undeng Lamtua Yesus tulu
Un dalen banan na bel kita, nol neka-namnau kita. Ta nadidingun deken!
Ama Lamtua kon tulu Un dalen banan na bel atuil Yahudi lo kas, nol neka-
namnau one.”
12 Ming ela kon, muik atuli mes lo kon man bel taplaeng in nangan.
Hidi nam, Paulus nol Barnabas nahdeh ulang pait, taon elola le Ama
Lamtua pake one lia. Oen nahdeh deng tada-taad herang, nol dasi-dais
muun isi, man Ama Lamtua Allah dakes son, se bangsa Yahudi lo kas hlala
ka ka. 13 Dehet hidi kon, Yakobus hangu dili, le tek noan, “Kaka-pali me!
Hii napat se auk le! 14 Kaka Petrus* halas-sam nahdeh hidi kit noan, Ama
Lamtua Allah nikit atuli-atuil man Yahudi lo kas, le halin oen tamas daid
Lamtua Yesus atulin son. 15 Na tom nol asa man Ama Lamtua mee-baha
las in tek meman son, deng lolo hmunan nua ka. Ta oen dul noan:

16 ‘Tom nol un oras sa lam, Auk pait maang.
Undeng Auk le bangun pait laih Daud in prenta ka.
Ta Auk le tao un in hua-koet man sisakes hidi son nas,
le daid kuat pait.
17-18 Nini ela, atuli-atuil deng bangsa didang ngas kon, maas nuting le
tutnaal nol Au.
Undeng Auk huil nal oen kon son, le daid Auk atulin.
Ama Lamtua Allah esa tek ela son, deng lolo hmunan nua!’✡

✡ **15:7** Dehet deng Aan in Nutus sas 10:1-43 ✡ **15:8** Dehet deng Aan in Nutus sas 2:4; 10:44
* **15:14** In dula dais Yunanin na dul noan, ‘Simeon’. Simeon nol Simun na, Petrus ngaal didang nga. ✡ **15:17-18** Amos 9:11-12

19-20 Tiata muid auk in nangan nam, elia: eta atuil deng bangsa didang
le maas muid Ama Lamtua Allah lam, kit atuil Yahudi li tao sus oen deken.
Kit tao ngele oen le tadus daek muid kit hadat sunat ta deken. Tiata, kit
musti dul surat mesa, le tunang beles noan, oen tao muid kit atorang hadat
Yahudi li totoang deken tia. Kit kon musti hidas noan, oen boel len-langan
nol atuli-bihaat man oen sapan lo ka deken. Kaa siis in hui-langus deken.
Kaa hmukit tas dalan deken. Nol oen kon kaa hmukit man atuli kes tele
ka, sisin nas deken.✡ 21 Eta kit tao atorang elia lam, ni dais balu lo. Ta atuli
hut mamo taan son noan, meman kit atuil Yahudi li hadat ta ela. Undeng
atorang nas maas deng upung Musa. Hidim taom se lelo-leol teen in dake
ngas sam, kit les dais nias se uma-um in kohe-kanas sas. Tiata atuil deng
bangsa didang ngas hut mamo tanas son. Auk in tapnaeng nga ela tuun.
Nodan mamo!”

Surat bel bangsa Yahudi lo man parsai se Lamtua Yesus son nas

22 Hidi nam, Lamtua Yesus anan in nutus sas nol blalan-blalan Kristen
nas, koo-dalen mes nol totoang atuil in sarani, se Yerusalem mas, le tadu
atuli laok tek asa man oen in nutus son na, bel atuil sarani las se ola-ola.
Kon nam oen nuting atuil man jemaat tas in todan, nol in daek nal os na.
Tukun nam oen huil nal atuli at dua. Mes ngala Silas, nol mesan na pait
ngala Yudas (man oen noken kon noan Barsabas). Hidim oen tadus duas
le lakos leo-leo nol Paulus duas Barnabas. 23 Oen kil surat laok bel atuil
deng bangsa Yahudi lo, man se kota Antiokia, ne propinsi Siria lako pes
propinsi Kilikia ngas. Surat na lin na elia:

“Boa-blingin deng kami, Lamtua Yesus anan in nutus sas, nol blalan-blalan
in se kota Yerusalem mas. Kaim dul surat ni bel mia, man kaim
namnau tuladang el kaim pail-kakan esa.

24 Kaim dul surat nia, undeng kaim ming noan, muik atuli at ila lo deng
Yerusalem, tias tutnaal nol mi son. Oen tui mi dadahut didiin tao
sus mia, nol tao mi le nangan hapun lo. Sadi mi taan tuun, ta kaim
nutus net atuil nas lo. 25 Nikit kaim ming noan, muik atuli tao sus mi
ela kon, kaim nakbua se nia, le nangan dais na. Hidim kaim kom
leo-leo le nutus hidi dais na son. Tiata kaim huil nal atuil son, le
tia tek mi deng asa man kaim in nutus son na. Oen tias leo-leo nol
Barnabas duas Paulus, man kaim namnau. 26 Ta kit atulin at dua
nas, lepa-haal in susa-daat ta didiin naha-bubuit tam mates. Oen
haup susa-daat ela, undeng oen in muid kit Lamtuan Yesus Kristus
sa. 27 Tiata kaim nutus Yudas nol Silas, le halin nam oen tek mi deng
surat ni isin na.

28 Ama Lamtua Koo Niu ka tek kaim son, nol kaim totoang tade ela son
noan, mi tao muid kaim hadat Yahudi li totoang deken tia, banansila
el hadat sunat ta. Ta hadat nas man tao ngele mi tuun. Mo muik
dasi mesa-dua pait, man mi musti nangan babanan:

29 Laok kula nol bihata tamlom bikloeb man ku sapam lo ka deken.
Kaa siis in hui-langus deken.
Kaa daal deken.
Nol kaa hmukit man atuli kes tele ka sisin na deken.

Eta mi doha-tiud apan deng dais nas totoang ela lam, mi pail-kakan atuil
Yahudi man Kristen nas nikis mi lo. Nol ela lam, mi bisa nakbuan
nol one. Kaim surat ta lin na ela tuun. Boa-blingin.”

30 Oen sium nal surat na kon, Paulus nol un tapan nas seon le oen lakos
napiut se kota Antiokias. Lakos lius se luas kon, oen haman nakbua atuil

✡ **15:19-20** Dehet in Puit deng Dale Mesir 34:15-17; Atorang deng Tulu Agama las 17:10-16; 18:6-23

sarani las totoang, le beles surat na. 31 Oen les hidi surat na kon, oen totoang dalen kolo, undeng surat na isin na tao teken oen dalen nas.
32 Yudas nol Silas nam kon, Ama Lamtua mee-baha. Oen duas nahdeh mamo nol atuil in parsai se kota na ngas. Oen tui-teka nol tao tes atuil nas dalen nas. 33 Oen duas daad se las nesang buit kon, atuil sarani in se kota Antiokia ngas sao one, le oen duas pait lakos se atuil man in nutus one ngas. Oen sao oen duas lakos nol titu-tema. 34 [Mo Silas kom le daad napiut se kota Antiokia.]†
35 Paulus nol Barnabas daad nesang buit se las. Oen kon tulung atuil didang man tui Lamtua Yesus Lalan in Nuli ka ngas.

Paulus duas Barnabas laok bakisan lalan

36 Paulus duas Barnabas daad nesang buit se kota Antiokias kon, Paulus tek Barnabas noan, “Kaka! Maa le kit duat pait lakong se totoang mana-maan man hmunan nu kit in tuil net son nas, le ngat soba-naan kit pail-kakan nas in nuli ka. Oen elol son ne? Ta oen in parsai se Lamtua Yesus sa nesang isi bii. Dedeng na, kit tui oen son, tiata maa le kit laok meo one.”
37 Ming Paulus nodan ela kon, Barnabas tade. Un kom le kil nol Yuhanis (man oen haman noan Markus sa), leo-leo nol one. 38 Mo Paulus dai tao lo. Undeng hmunan nu se propinsi Pamfilia ka, Markus haung boka lako nang soleng one.✡ 39 Tiata Paulus duas Barnabas kaen apa muun isi nol dais na, didiin oen duas laok bakisan lalan. Kon Barnabas kil nol Markus, le oen duas saek lui ina le lakos lius se nusa Siprus.
40 Mo Paulus kil nol Silas. Oen mana le bok lakos kon, atuli-atuil in parsai se kota Antiokia ngas, kohe-kanas le nodan Ama Lamtua doha-tinang one, nol tulu beles Un dalen banan na. Kohe-kanas hidi kon, oen duas bok lakos. 41 Hidim oen laok papmes propinsi Siria nol propinsi Kilikia. Oen duas tao tes atuil in parsai ngas dalen, se mana-maan nas.

16

Timutius maa nakbua nol Paulus duas Silas

1 Hidi deng maan nas kon, Paulus nol Silas lakos muna se kota Derbe. Deng na, oen lakos napiut se kota Listra. Se kota na, oen tutnaal atuling muda mesa, ngala Timutius. Un ama ka atuil Yunani, mo un ina ka bihaat Yahudi, man parsai se Lamtua Yesus son. Timutius kon daid Lamtua Yesus atulin son. 2 Totoang atuil in parsai se kota Listra, nol kota Ikonium mas tana noan, Timutius na mo atuil banan. 3 Tiata Paulus kom le Timutius muid one. Mo muik atuil Yahudi deeh se la tana noan, Timutius ama ka na mo atuil Yunani, tiata un sunat muid hadat Yahudi la lo bii. Undeng na le, Paulus ator halin oen sunat Timutius.*
4 Hidi nam, oen laok deng mana mesa, laok maan tenga las, le tek dais man Lamtua Yesus anan in nutus sas, nol blalan-blalan Kristen in se Yerusalem mas in nutus son na. 5 Nini ela, oen tao kuat taplaeng atuli-atuil in parsai ngas dalen. Lelo-lelon nam, atuil in parsai ngas kon mamo taplaeng.

Paulus haup in haman lako se Makedonia

† **15:34** In dula dais Yunanin tenga las dul bango 34 ti lo. ✡ **15:38** Dehet deng Aan in Nutus sas 13:13 * **16:3** Paulus taan noan, atuil in sunat lo bii ka, bisa taam laok se atuil Yahudi las um in kohe-kanas sa lo. Ta eta Timutius le tulung Paulus, halin nahdeh deng Lamtua Yesus Dehet Dais Banan na bel atuil Yahudi las sam, un musti sunat muna le. Nini ela lam, un haup dola le puti-taam laok se atuil Yahudi las hlala.

6 Hidi na kon, Paulus nol un tapan nas lakos napiut. Oen lakos se
propinsi Frigia nol propinsi Galatia. Mo Ama Lamtua Koo Niu ka kaing
one, le laok tek Un Dehet Dais Banan na se propinsi Asia deken. 7 Kon
nam oen lakos lius se mana mesa, dadani nol propinsi Misia toon na son,
mo oen lakos napiut se las lo. Oen le soba-naan taam lakos propinsi Bitinia,
molam Lamtua Yesus Koo la kaing oen pait, le laok se maan na deken.†
8 Tiata oen lakos muid propinsi Misia, le niu lakos se kota Troas, man dani
nol tasi suut.
9 Duman na, Ama Lamtua Allah tulu bel Paulus banansila el in natloa
ka. Un ngat net atuli mes dil se tasi suut halin, se propinsi mesa, ngala
Makedonia. Atuling na haman mumuun le nodan tulung noan, “Ama! Maa
tulung kaim le!” 10 Paulus net ela kon, kaim‡ nutus le lakom Makedoniang.
Undeng kaim nangan noan, na meman baktebes Ama Lamtua Allah man
in prenta, le laok tek Un Lalan in Nuli ka, bel atuli-atuil man in ne tasi
suut halin nua ngas.

Ina Lidia in deng kota Filipi ka, parsai se Lamtua Yesus

11 Hidi kon kaim saek lui ina se kota Troas, le luan laa lakom nusa ana
mesa, ngala Samotrake. Ola ka kon, kaim luan laa napiut lakom se kota
mesa, ngala Neapolis. Kon nam kaim nium se lam. 12 Deng na, kaim laok
muid tuum tukun, le lakom se kota tene mesa, ngala Filipi. (Filipi na mo,
kota tene mes deng propinsi Makedonia; pamarenta Roma la kon kil bandu
se la.) Kaim daad lelo ila lo se lang.
13 Tom nol atuil Yahudi las leol teen in dake ka, kaim lakom nuting oen
um in kohe-kanas sa. Kaim nangan noan, taon elola ko um in kohe-kanas
sa dani palun suut. Tiata kaim putim katang lo deng kota la, le lakom
se palun mesa. Lius se lang kon kaim tutnaal ina-ina dehe.§ Tiata kaim
daad le dehet nolas. 14 Deng ina-in nas totoang, at mes ngala Lidia. Un
maa deng kota katang mesa, ngala Tiatira, ne propinsi Asia. Bihatang ni
hee kitu mea-mamaten, man osa isi ngas bel atuil tene kas. Un makoe in
kohe-kanas se Ama Lamtua Allah. Tiata nikit un ming Paulus in dehet tas
kon, un simus.
15 Hidi na kon, kaim sarain ina Lidia nol un uma isin nas totoang. Sarain
hidis kon, un nusi kaim noan, “Amas totoang. Eta mi nangan noan auk
parsai baktetebes se Lamtua Yesus son nam, mi maam daad tahang se auk
uma li tuun.” Un nusi napiut kami, didiin kaim tade.

Se kota Filipi, oen tamang Paulus nol Silas lakos se bui dalen

16 Neot mesan na, kaim lakom bus el um in kohe-kanas sa kon, kaim
tutnaal tana-bihaat muda mes se lalan na. Un na mo, atuli ata. Un tom
uikjale, tiata un bisa tek meman deng atuli li in nuil maa kua. Un kon
taan dasi las tula-peke ngas. Tiata muik atuli mamo kom in bel un duit,
le nodan un ngat beles oen in nuil maa kua. Mo duit nas, tana-bihatang
na tuang ngas man hapus, didiin oen daid atuil in muki. 17 Leol na, kaim
laok mamasu lam, tana-bihatang na mudi-muid kami. Hidim un haman
mumuun noan, “Atuil nias, Ama Lamtua Allah man Lapa Dudui ku atulin

† **16:7** Halas ni propinsi-propinsi man hmunan nu oen noken noan, Frigia, Galatia, Asia, Misia, nol Bitinia, totoang ne negara Turki. ‡ **16:10** Se dehet ni dalen nia, mulai pake ‘kami’, undeng Lukas kon lako nakbuan nol Paulus nol un tapan nas son. Lukas man dul buk nia. § **16:13** Muid atorang nga lam, musti muik bikloeb Yahudi at hngul se mana mes le, halas-sam daek um in kohe-kanas. Kaih bihata las lo. Undeng suma muik bihata at ila lo man kohe-kanas se palun Gangites sa suut ta, tiata kit tana noan, se kota Filipi lam, bikloeb Yahudi bubuit tuun.

in loka-loka. Oen maas tulu bel lalan, halin atuli li holoat deng oen in kula-sala ngas, le haup in boa-blingin!”

18 Tana-bihatang na haman mumuun napiut ela lelo ila lo, tiata nesang lo kon Paulus nonos nol un in tao ela ka. Kon nam un bali le ngat nakekeon tana-bihatang na, hidim un prenta uikjale ka noan, “Hoe! Uikjale daat! Nini Lamtua Yesus in kuasa ka, auk tadu ku le puti deng tana-bihatang ni tia!” Paulus aa hidi ela kon, uikjale ka puti meman.

19 Nikit tana-bihatang na tuang ngas ming haup noan, oen ata ka in kuasa ka ilang son kon, oen koon-mali isi, undeng oen haup duit pait lo son. Tiata oen daek Paulus duas Silas, le pel nolas lakos se pasar rua, se mana, man taom atuli las pake taung in nehan dasi. 20 Se maan na, oen aa mumuun le tek noan, “Atuil nias maas le tao didaan kit kota lia. Molota oen deng i lo. Atuil Yahudi nias, maas deng maan katang, le tao in lobo-lau tuun se maan nia. 21 Oen kon tui atuli las noan, ‘toe muid pamarenta Roma la atorang ngas deken, le muid se kaim atorang ngia.’ ”

22 Ming ela kon, atuil mamo kas hangus ahan totoang, nol oen lakos diku-papas Paulus duas Silas. Hidim atuil in nutus dais se lang ngas, nahaku atuli las le laok pius sait oen duas kai-batu las, hidim lapat one. 23 Lapat hidi Paulus nol Silas kon, oen hutun tamang duas lakos se bui dalen. Hidim tadu komendan na le doh oen duas babanan, le halin nam oen duas lalis deken. 24 Ming ela kon, komendan na tamang oen duas lakos se bui ka, kamar hlalang ngas mesa. Hidim un kadis oen duas iin nas nini lange.

25 Nataka le bingin-tai, Paulus duas Silas kohe-kanas, nol tao dain le naka-nahalit Ama Lamtua Allah. Atuil bui tenga las kon, ming oen duas in tao dani ka. 26 Suknahkitu lam, dale ka hutlulu, didiin bui ka totoang heheko hidi. Nol bui ka hnitan nas kon holsai batlenga. Hidim atuil bui kas rante las kon, kuis hidi.

27 Kon nam, komendan bui ka nahkitu deng un in nini ka, hidim un ngat tam bui ka hnitan nas holsai batlenga totoang. Net ela kon, un bali le atuil bui kas lalis ilang totoang son. Tiata un luis un hela ka, le noan keo tele bali apa ka. 28 Mo Paulus haman un nol mumuun le kaing noan, “Hoe ama! Keo bali ku apam ma deken! Ta kaim totoang mo ni nabale!”

29 Ming faal na kon, komendan na lii isi, nol un langan tuun. Hidim un tadu oen le kil belen obor, halin un lail taam lako bus el bui ka dalen. Tiata un lail nol apa ka in pepeten, le lako lea hai buku ka se Paulus duas Silas silan.

30 Hidim un kil puting oen deng bui ka, le keket noan, “Ama-ama me. Auk sus isi. Ta auk musti tao elol le halin nam, auk bisa kuis deng in susang nias sa?”

31 Kon nam Paulus situn noan, “Un lalan na elia: ku parsai se Lamtua Yesus, le halin nam Un bel boa-blingin ku, nol ku uma isin nas totoang.” 32 Hidim Paulus nol Silas nahdeh komendan na, nol un uma isin nas totoang, deng Lamtua Yesus Lalan in Nuli ka. 33 Bingin-tai kuhit bubuit kon, komendan na kil nol Paulus duas Silas, le laok boe niu beles oen duas papa las. Hidi nam oen duas sarain komendan na, nol un uma isin nas totoang. 34 Kon nam komendan na nol tamang oen duas lakos un uma la, le beles in kaa-ninu. Komendan na nol un uma isin nas totoang kon dalen kolo isi, undeng oen parsai se Ama Lamtua Allah son.

35 Ola oskaong mitang bii kon, atuil in nutus dasi ngas, hid laok tek komendan na le sao Paulus duas Silas deng bui ka.

36 Ming ela kon, komendan na tek Paulus noan, “Ama me! Atuil tene kas nutus son le sao mia. Tiata mi lakom nol titu-tema tia.”

37 Ming ela kon, Paulus dai tao lo. Hidim un tek atuil in doha, man apin
kil in hida na ngas noan, “Tao ela deken! Ta kaim niam, atuil Roma. Tiata
kaim le klaa nol oen deng kaim hak ka! Pamarenta li musti nutus kaim
dasi li muid atorang nga. Muid in toma ka lam, musti nehan dasi las muna
le, halas-sam hukung atuli. Mo oen tao ela lo. Oen daad le nehan kaim dasi
lia, le tinang kaim in kula ngas muna lo, mo oen diku-puang kaim se atuil
hut mamo silan. Hidim oen net kaim kula-salan lo, mo oen hutun tamang
kaim lakom bui dalen. Ni langa son noan, oen kaliut pamarenta Roma li
atorang nga. Hidim oen le puting kaim buni-buni deng bui ki dalen! Taon
ela lam, bisa lo! Tadu atuil tene nas esan maa sao kami, halas-sam kaim
simu.”
38 Atuil in dohang nas pait lakos lapur Paulus in teka ka, halas-sam tene-
tene nas taan noan, oen duas muik hak atuil Roma. Tiata oen lii isi. 39 Kon
nam atuil tene nas maas se bui ka, le hao oen in kula ngas. Oen kon nodan
le Paulus duas Silas bel ampong one. Hidim oen puting duas deng bui ka,
nol nodan duas le halin lakos deng oen kota la. 40 Putis deng bui ka kon,
Paulus duas Silas lakos se ina Lidia uma. Kon nam oen tutnaal atuil in
parsai ngas se na. Tiata oen duas tao teken atuil nas dalen nas oe mes
pait, hidi halas-sam, oen duas lakos deng kota na.

17

Paulus nol Silas lakos se kota Tesalonika

1 Hidi na lam, Paulus duas Silas lakos napiut. Oen laok kaliut kota mes
ngala, Amfipolis. Hidim oen lakos se kota didang pait, ngala Apolonia.
Deng na, oen lakos napiut se kota Tesalonika. Se kota na, atuil Yahudi las
muik um in kohe-kanas mesa.
2 Eta oen lakos lius se mana mesa, man muik um in kohe-kanas, hidim
tom nol leol teen in dake kam, taom Paulus taam lako kohe-kanas leo-leo
nol atuli las. Tiata lakos lius se Tesalonikas kon, un tama lako se um in
kohe-kanas sa. Hidim un nol atuil in se la ngas nahdeh apa deng Ama
Lamtua Allah in Teka-teka ngas. Un kohe-kanas leo-leo nolas se leol teen
in dake ka ela, didiin minggu tiul mudi-muid apa. 3 Un tekas noan, “Eta kit
tinang Ama Lamtua Buk Niu ka babanan nam, kit taan nal noan, Atuling
man Ama Lamtua Allah hid son le belen maa ka, mam haup susa mamo
isi, didiin Un mate. Mo hidi nam Ama Lamtua Allah pake Un in kuasa ka,
le belen nuli pait. Atuling na, Yesus!”
4 Ming ela kon, muik atuil Yahudi dehe nol atuil Yunani mamo man kom
isi son le taan Ama Lamtua, sium Paulus in aa na. Ina-ina deeh man daid
atuil tene se kota na ngas kon, sium Paulus in aa ka, hidim lakos nakbua
nolas.
5 Mo atuil Yahudi las tene-tenen in se na ngas, holon nam seke tetas nol
oen kon idus. Tiata oen hode-lokot atuil in lako-pait tuun nas, le eta atuil
hut mamo kas nakbua lam, oen tao lobo-lau se kota na. Hidim oen lakos
nuting Paulus duas Silas se Yason uma, le pel nolas lakos se atuil hut mamo
in lobo-laung nas, undeng Paulus duas Silas daad tahang se Yason uma.
6-7 Mo oen haup Paulus nol Silas se las lo. Ta oen kil lai-niin Yason nol
atuil in parsai teng lakos se maan in nehan dasi ka. Oen tudu Yason nol
un tapan nas noan, “Halas ni muik atuil balu maa ne kit kota li son. Oen
lakos se olas tukun kon, oen tao lobo-lau se na. Oen maas le tao didaan
kit atorang ngia, le seda nini oen atorang nga! Mo Yason sium atuil nias,
le daad tahang se un uma! Oen totoang labang nol kit atorang ngi son, nol
dai todan se kit lahin tene Kaiser ra lo. Oen suma todan se oen tuang tene
mesa, ngala Yesus.”

8 Ming ela kon, atuil tene kas, nol atuli-atuil in se la ngas, in nangan na
banan lo. 9 Hidim atuil tene in se kota na ngas tadu Yason, nol atuil in
parsai ngas, le baen duit halin oen lalis deken, nol daid tada noan, oen tao
lobo-lau pait lo ka. Baen hidi kon, atuil tene nas sao Yason nol un tapan
nas.

Paulus lakos se kota Berea

10 Duman na, atuil in parsai se kota Tesalonika ngas nangan noan, banan
dui ka Paulus duas Silas lakos bus el maan didang tuun. Tiata oen tekas
duas le lakos se kota mesa, ngala Berea. Lakos lius se luas kon, oen taam
lakos se atuil Yahudi las um in kohe-kanas sa. 11 Mo atuli-atuil Yahudi man
daad se kota Berea ngas, bakisan deng atuil Tesalonika las. Oen kom isi in
ming se Paulus, nol tade le sium Paulus in aa ngas. Hidim oen kon tinang
babanan Ama Lamtua Allah Buk Niu ka. Oen nuting le halin taan noan,
Paulus in aang nas toma tam lo ka. Undeng na le, lelo-duman nam, oen les
Ama Lamtua Buku la tutungus. 12 Tiata atuil Yahudi in se la ngas mamo
parsai se Lamtua Yesus. Ela kon nol bihata-bikloeb atuil Yunani las, oen
nam atuil tene se kota na, mo mamo deng oen kon parsai se Lamtua Yesus.
13 Mo nikit atuil Yahudi in deng kota Tesalonika, man idus nol Paulus
sas ming haup noan, Paulus nol un tapan nas tui Ama Lamtua Dehet Dais
Banan na son, se kota Berea, kon oen laok mudis, hidim hode-lokot atuli
las le tao lobo-lau pait se kota na. 14 Tiata atuil in parsai se kota Berea
ngas, hlalapat tuun kil nol Paulus lako se onan na. Mo nang Timutius nol
Silas daad napiut se Bereas. 15 Atuil nas kolang nol Paulus lakos lius se
kota mes ngala Atena. Hidim oen nang un se la, le oen pait lakos Bereas,
nol kil in hida deng Paulus, halin tek Silas duas Timutius le hlalapat pait
lakos nakbuan nol una.

Paulus se kota Atena

16 Dedeng Paulus natang-natang Silas nol Timutius in maa se Atena ka,
un dalen ili, undeng un ngat tam muik maan in hui-langus ne ola-ola
papmes kota na.
17 Mo se na, muik atuil Yahudi dehe, nol atuil Yahudi lo ngas at ila lo,
man kom in kohe-kanas se Ama Lamtua Allah. Tiata Paulus taam lako se
oen um in kohe-kanas sa, le oen nahdeh apa deng Lamtua Yesus. Neot
mesan na, un kon lako se pasar ra le dehet nol asii tuun, man maa se na.
18 Hidim un keket-ketan nol guru at ila lo deng opan dua, man se kota na.
Op mesan na ngala Epikuros, mo opa mesan na pait ngala Stoa.* Mo nikit
un tek noan, Yesus nuli pait son deng Un in mate ka. Kon muik atuli at ila
lo deng one la puut kapen, le tek noan, “Phuih! Ku taan saa lo!” Nol muik
atuli deeh pait ahan le tek noan, “Wuih! Atuling ni talalun, un dising kit
le halin hui-langus se oen dewa las lolen!”
19-21 Taom atuil Atena nol atuil likun man maa daad se kota na ngas,
ming haup dais balu saa tukun, banansila el in tui balu, tamlom in nangan
balu kam, oen atulin in tana ngas daad le nahdeh huli-bali deng dais na,
se leten ana mes dapa, ngala Areopagus. Neot mesan na, muik at ila lo
deng atuil in tanang nas, kil nol Paulus lako se leten na. Hidim oen nodan
Paulus noan, “Olan ku tek puting bel kaim asa man ku in dehet ta! Ta ku

* **17:18** Atuil in deng buan Epikuros sas, muid guru mes ngala Epikuros. Un tui noan, in banan dui taung atuli lia ka, in nuil banan nol nuil nol dael kolo tuun, le nangan sa-saa didang pait lo. Nol atuil in deng buan Stoa ngas, muid guru mes didang pait ngala Seno. Un tui noan, atuli li musti doh taan un apa ka babanan, nol doh un in nangan na, le halin nam haup in ili saa pait lo.

dehet dais balu mesa, man tao kaim le nangan hapun lo. Tiata kaim nodan
le ku dehet tapnaeng bubuit pait, le halin nam kaim nangan tanan."
22-23 Tiata Paulus hangu dili, le aa noan, "Atuil Atena me! Auk laok
pukiu mi kota li son, nol auk tinang ngam meman mi niam atuil in makoe
baktebes le lako-daek atorang agama la. Auk ngat net mi maan in hui-
langus sas ne ola-ola. Mo auk net baut in hui-langus mesa, man dulan
noan, 'Maan in hui-langus ni taung dewa mes man kit tanan lo.' Nahin na
noan, mi todan-lahing se Ama Lamtua Allah son, molota mi taan Un lo bii.
Lamtua man mi in tanan lo na, man auk nahdeh bel mian nia.
24 Un man koet apan-dapa ku nol apan-kloma ki isin nas totoang. Un
kon Tuang deng totoang in ne apan-dapa kua ngas nol apan-kloma kia
ngas. Tiata Un daad se um man atuli li in dake lo. 25 Ta Un parlu atuli li
in tulung Una lo, undeng Un man bel atuli li hngasa, nol in nuli. Un kon
man bel totoang asa man atuli li in parlu ngas.✡ 26 Suma deng atuli mes
sii kam, Un koet nal totoang bangsa in ne apan-kloma ki ngias. Un man
bating bel bangsa-bangsa lias, mesa-mesam nonool un dale. Nol Un man
ator meman deng bangsa-bangsa lias oras in banan-daat ta, mesa-mesam
nonool un dedeng.
27 Un daek ela, undeng Un koma ka le kit atuli li nuting Una, le halin
taan Un nol babanan. Meman atuli li nuti-nuting le halin haup in tutnaal
nol Una. Molota Un katang deng kit lo. 28 Muik atuli dehet net noan,
'Meman Un nam baktebes peke deng kit hngasan nia.
Meman Un nam baktebes klaput deng kit in nuli kia.'
Mi atulin in tao dehet kamusang ngas kon aa net noan,
'Kit nuling, undeng Una.
Tiata kit daid Un anan.'
29 Na meman tom baktetebes. Kit totoang niam Ama Lamtua Allah anan.
Tiata boel nangan noan Ama Lamtua Allah nam banansila el bangat in
hui-langus, man atuli li daken deng lil-mea, tamlom lil-muti, tamlom batu,
muid oen in nangan esan na deken. 30 Meman hmunan nu atuli las nangan
taan dais ni lo bii. Tiata Ama Lamtua Allah nang le oen nulis nol oen in
ngengo ka. Mo halas nia lam, Un tade le kit nuling ela pait lo. Tiata Un
prenta le kit musti nang soleng sa-saa in hui-langus sas totoang, hidim
muid se Una. 31 Un kon tulu bel oras mes son, le hukung apan-kloma ki
isin nas totoang, undeng oen in kula-sala ngas. Nol Un kon tulu Un Atulin
in nutus dasi ka meman son. Mam Atuling na nutus hukung nga nol in
toma. Halas ni langa son noan, Atuling in nutus dasi ka mo asii. Un mate,
molam Ama Lamtua Allah belen le nuli pait son."
32 Mo nikit atuli-atuil in nakbua se na ngas ming Paulus tek noan, "muik
Atuli in nuli pait son deng Un in mate ka" kon, oen mail le bilu-aa una.
Mo muik atuli at ila lo, man hii-ming babanan se Paulus. Hidim oen tekan
noan, "Kaim kom le ming mamo dui pait deng ama dehet tas. Mo oe mes
pait le." 33 Hidi na kon, Paulus lako nang soleng maan na. 34 Mo muik
biklobe deeh lakos nakbua nol una, undeng oen parsai se Lamtua Yesus
son. Deng bikloeb nas, muik atuli mes deng atuil man taom huli-bali dais
se leten Areopagus, ngala Dionisius. Nol bihata mesa, ngala Damaris. Nol
muik atuli teng pait man leo-leo nol one.

18

Ina Priskila nol ama Akila tutnaal Paulus se kota Korintus

✡ **17:25** Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 8:27; Yesaya 42:5; Dehet deng Aan in Nutus sas 7:48

1-3 Dedeng na, muik lahing tene mes deng pamarenta Roma, ngala
Klaudius. Un komali nol atuil Yahudi las, ta un nulut puting oen deng
kota Roma, ne propinsi Italia. Kon nam oen lalis holhising lakos se ola-ola.
Atuling Yahudi mes ngala Akila, nol un sapa ka ngala Priskila. Oen duas
kon lail putis deng propinsi Italia, le lakos se kota mesa, ngala Korintus.
Akila niam deng propinsi Pontus. Un osa la, atuil in daek sa-saa deng
hmukit bulang.
Dedeng na, Paulus kon nang soleng kota Atena, le lako se kota Korintus.
Se na, Paulus nol Akila duas sapa Priskila taan apa. Paulus nam kon atuil
in daek sa-saa deng hmukit bulang. Tiata oen daad buan se mana mesa,
le daek leo-leo.
4 Eta lius se atuil Yahudi las leol teen in dake kam, Paulus daek lo, le
taam lako se oen um in kohe-kanas sa. Se na, un hanet soba-naan atuil
Yahudi las, nol atuil Yunani las le parsai se Lamtua Yesus.
5 Mo nikit Silas nol Timutius maas deng propinsi Makedonia kon, Paulus
tene deng in daek sa-saa nini hmukit bulang. Lelo-duman nam un lako-
pait le tek atuil Yahudi las noan, “Atuling man kit totoang nata-natang deng
lolo hmunan nua, man Ama Lamtua Allah hidan son le tunang maa ka,
maa son. Un na mo Yesus!”
6 Mo atuil Yahudi las labang nol Paulus tutungus, hidim oen dehet le tao
nahu una. Ta Paulus sii soleng auh in se un kitu-kado la ngas, le daid tada
noan, un hosek nolas pait lo ka, undeng oen dai sium Dehet Dais Banan
na lo. Hidim un tekas noan, “Mi lai-lisin son! Mi tao apan nas banansila
el mi niam kium. Mo nang tuun tia! Mam mi lepa-haal mi in kula-sala
ngas esan. Auk lepa-haal hulung mi pait lo kam. Ninin deng leol neot nia,
auk muik in tao saa pait nol mi atuil Yahudi li lo ka. Auk le lakong tui
bangsa-bangsa man atuil Yahudi lo ngas tukun.”
7 Muik uma mesa, se um in kohe-kanas sa halin na. Um lamtua ka ngala,
Titius Yustus. Un nam atuil Yahudi lo, mo un dalen na kom le namnau Ama
Lamtua Allah. Tiata dedeng Paulus nang soleng atuil Yahudi las sa, un lako
tama se ama Titius uma.
8 Nesang lo kon, tulu in kil um in kohe-kanas sa parsai se Lamtua Yesus,
un ngala Krispus. Un uma isin nas totoang kon parsai, leo-leo nol atuil
Korintus man hii-ming se Paulus sas. Hidi kon, Paulus ator le sarain oen
totoang.
9 Duman mesan na, banansila el in natloa ka, Paulus ming Ama Lamtua
Allah tekan noan, “Paulus, lii deken! Nol ku in makoe ka senet nol os ni
deken, ta ku osa la hidi lo bii. Ku musti tui atuli li deng Auk Dehet Dais
Banan na napiut. 10 Nangan ne! Ku daek siing-siing lo, undeng Auk leo-
leo nol ku. Atuli le tao sus ku kon no, Auk leo-leo nol ku tutungus. Nol
Auk tinang ku duman-lelo. Nadingun deken, Auk atulin nas mamo ne kota
nia.”
11 Ming ela kon, Paulus daad nesang buit se kota Korintus. Un tui Ama
Lamtua Lalan in Nuli ka se na didiin taun mes stenga.
12 Dedeng na, oen nikit atuling mes le daid gubernur se propinsi Akaya,
ngala Galio.* Kon nam muik atuil Yahudi at ila lo, koo mes le pel nol
Paulus lako se gubernur na. 13 Hidim oen klaa nolan se maan in nehan
dasi ka noan, “Atuling ni nusi nal atuli hut mamo son, le tao muid agama
balu. Molota pamarenta Roma la sium agama na lo!”
14 Mo nikit Paulus le siut puting apa ka lam, gubernur ra kaing atuil man
in maa klaa nol Paulus sas noan, “Hoe! Atuil Yahudi me, tidi mi hngilan

* **18:12** Muid in dula deng batu mesa lam, oen in nikit Galio le daid gubernur se Akaya ka, bulan itu, taun buk lima beas esa.

nas se! Eta mi le tao dais nol atuil in tuku-keng ngas, tamlom atuil in keo daat tas sam, auk musti hii mi dasi la. 15 Mo dais man mi in kil maa ni, mi dais um dalen! Mi suma kaen apa nol atorang agama Yahudi la in teka-teka ngas, nol un ngala-ngalan nas tukun. Tiata dais in ela ngas, pamarenta Roma li pal in nehan lo."†

16 Hidi nam, gubernur ra nulut puting oen deng maan in nehan dasi ka.
17 Kon atuil Yunani in se la ngas daek nal atuli mesa, ngala Sostenes. Un nam, tulu deng atuil Yahudi las um in kohe-kanas sa. Hidim oen pel nol un laok diku-puang se gubernur ra sila ka. Mo gubernur ra tao hii-hii lo.

Paulus pait lako se kota Antiokia in ne propinsi Siria ka

18-19 Hidi na kon, Paulus daad napiut se kota Korintus. Mo nesang lo kon, un nodan dola se atuil in parsai ngas le lako maan didang. Kon nam un leo-leo nol Akila duas Priskila lakos se kota mesa, ngala Kengkrea, le natang lui se las. Dedeng na Paulus kikin boa bon na, le daid tada noan, asa man hmunan nu un hid son nol Ama Lamtua ka, halas ni un daek nulis son.‡ Hidim oen saek lui ina le luan laa lakos kota Efesus. Lakos lius tukun nam, oen nius deng lui la. Hidim Paulus nang soleng un tapan nas duas se las, mo un taam lako se atuil Yahudi las um in kohe-kanas sa. Un lako nahdeh nol atuil Yahudi las se na. 20 Oen dehet-dehet mamaus lam, atuil Yahudi las nodan Paulus le daad nesang buit pait nol one. Mo un dai tao lo. 21 Hidim un seon le tekas noan, "Kaka-pail in namnau me! Komali deken ne? Eta Ama Lamtua sai lalan bel au lam, mam auk pait maa meo mia." Seon hidi ela kon, un lako nang kota Efesus.§

22 Hidim un saek lui le luan laa lako bus el kota Kaisarea. Lako lius se lua kon, un niu deng lui la, le lako meo atuil in parsai se Yerusalem mas, hidi halas-sam un lako pait el kota Antiokia. 23 Un daad nesang buit se kota Antiokia, hidi halas-sam un laok pukiu mana-maan in ne propinsi Galatia nol propinsi Frigia ngas lolen. Un tao teken atuli-atuil in parsai ngas dalen se mana-maan nas.

Apolos in se kota Efesus nol kota Korintus sa

24 Dedeng na, muik atuil Yahudi mesa, deng kota Aleksandria ne propinsi Mesir. Atuling na ngala Apolos. Un na mo atuil in dehet tana. Un kon taan nuli Ama Lamtua Allah Buk Niu ka isin na. Un halas-sam lako lius se kota Efesus. 25 Un ming net dehet deng Lamtua Yesus son, nol taom un kom in nahdeh ulang pait bel atuil didang. Un dehet nol dael kolo', hidim asa man un in dehet tas, tom baktebes. Suma un taan totoang dais nas lo bii. Un suma taan noan, Yuhanis sarain atuli, eta atuli li tene deng un in kula-sala ngas. 26 Oe mesan na, un dehet nol in buni-buni lo, se atuil Yahudi las um in kohe-kanas sa. Priskila nol Akila kon ming un in dehet se na ka. Tiata kohe-kanas hidi kon, oen nusi un le lako se oen uma. Lius se las kon, oen tek un deng Lamtua Yesus Lalan in Nuli ka totoang, lako huud dehet anang blutu kas.

27 Hidi nam, Apolos nutus le lako propinsi Akaya. Kon atuil in parsai se kota Efesus sas tade nol un in koma na. Hidim oen dul surat mes bel oen tapan in parsai se propinsi Akaya ngas, le nodan oen sium Apolos nol

† **18:15** Atuil Yahudi las taom kom in kaen apa nol dehet deng in hua-koet. ‡ **18:18-19** Eta muik atuil Yahudi le but in hida nol Ama Lamtua lam, un musti telang. Eta un tao hidi in hida na son nam, un kikin boa bon na. Ngat se *Buk in Kahi* ka peke 6 bango 18. § **18:21** Muik atuil in tana dul noan, Paulus nang soleng Akila duas Priskila, undeng un kom isi le lako muid Paska se Yerusalem. Eta un honen nam, oras ulan-angin tuan na maa, ti un in nanga-nangan na daid lo.

babanan. Haup surat na kon, Apolos boka. Lius se propinsi Akaya kon, un tulung atuil in parsai ne ua ngas nol baktetebes. 28 Un kon keket-ketan nol atuil Yahudi in se la ngas, se atuil hut mamo sila, mo oen nal un lo. Taom un pake Ama Lamtua Allah Buk Niu ka le tui oen noan, “Atuling man Ama Lamtua hid son le tunang maa ka, man kit nata-natang bablaan son na mo Yesus!”

19

Paulus pait lako se kota Efesus

1 Apolos bii se kota Korintus ne propinsi Akaya kam, Paulus laok papmes ingu-iung in se leten nas. Kon nam un lako lius se kota Efesus. Se na, un tutnaal atuli at ila lo man parsai se Lamtua Yesus son.

2 Un keket oen noan, “Kaka-pail in namnau me. Lelon mi tade le parsai se Lamtua Yesus sa, mi sium Ama Lamtua Koo Niu ka tam lo ka?”

Oen situn noan, “Loo. Kaim ming net in noan muik Koo Niu lo.”

3 Kon Paulus keket pait noan, “Eta ela lam, oen sarain mi pake sarain in elola ka?”

Oen siut noan, “Oen sarain kaim muid Yuhanis in sarani ka.”

4 Kon nam Paulus tekas noan, “Hii ke! Yuhanis sarain atuli lia, le daid tada noan, oen tenes deng oen in kula-sala ngas son. Mo mi musti nangan elia! Lelo-lelo lam Yuhanis esa man tui atuil Israel las noan, oen musti parsai se Yesus, Atuling man Ama Lamtua le tunang maa ka.”✡

5 Ming ela kon, oen nodan Paulus le sarain one, halin oen tamas daid Lamtua Yesus atulin. 6 Ta nikit Paulus nene ima ka se oen bon nas le kohe-kanas kon, Ama Lamtua Koo Niu ka, niu lako se one. Hidim oen mulai aa nini dasi bili-ngala, man oen tanas lo. Nol Ama Lamtua kon pake oen le tek deng asa man lako-lako lam dadi. 7 Oen totoang atuli at hngul dua.

Ama Lamtua pake Paulus se kota Efesus

8 Dedeng Paulus daad se kota Efesus sa, taom un taam lako se atuil Yahudi las um in kohe-kanas sa, le tui-tikang atuli las deng Ama Lamtua Allah in prenta ngas. Un kon aa kam buni-buni lo. Un tao ela didiin bulan tilu. 9 Mo muik atuli deeh sium un in tuing nas lo, tiata oen labang una. Oen hode-lokot atuil in se la ngas, le halin tao muid Lamtua Yesus Lalan in Nuli ka deken. Undeng na le, Paulus nol atuli-atuil in parsai ngas, hoen apan deng um in kohe-kanas na. Hidim oen lakos nakbua se hkola mesa. Hkol na lamtua ka ngala Tiranus. 10 Lelo-lelo lam Paulus tui oen se hkol na, didiin taun dua; tiata atuil Yahudi, nol atuil Yahudi lo in se propinsi Asia ngas totoang, ming haup deng Lamtua Yesus Dehet Dais Banan na.

Sakewa anan nas

11 Dedeng na, Ama Lamtua bel Paulus kuasa, le un tao taad herang bili-ngala. 12 Banansila el, eta atuli nodan Paulus kitu in se un bon na ka, tamlom un bota la, le nene laok se atuil ili las sam, atuil in iling nas banan meman. Didiin uikjale kas kon, lalis putis deng atuli las.

13-14 Se na, muik atuil Yahudi las tulu agaman mesa, nol un anan biklobe at itu, oen nam blipa. Tulu agama na, ngala Sakewa. Taom un anan nas lakos se ola-ola, le nulut puting uikjale kas deng atuli las. Oen kon sobanaan le nulut uikjale kas nini Yesus ngala ka, noan, “Ku taan Yesus man Paulus in nahdehe ka, tam lo ka? Nol nia, auk prenta ku nini Yesus ngala

✡ **19:4** Matius 3:11; Markus 1:4, 7-8; Lukas 3:4, 16; Yuhanis 1:26-27

ka, le puti deng atuling ni tia!" Nol atuil Yahudi man taan blipa deeh kon, soba-naan le tao ela.
15 Oe mesan na, Sakewa anan nas prenta ela kon, muik uikjale daat mes siut noan, "Auk taan Yesus! Auk kon taan Paulus. Mo mi niam asii la?"
16 Hidim atuling in tom uikjale ka, koon-mali isi. Tiata un haung sapan le tuku-keng nol one. Un pius sait oen kai-batu las nol karut papa oen apan nas, tiata oen lalis dadahut nol lu-lulit deng um na.
17 Dehet na holhising deng baha laok baha, didiin atuil Yahudi tamlom atuil Yahudi lo, in se kota Efesus sas totoang ming hapu. Asii tukun man ming haup dehet na lam, daid herang-herang nol lii isi. Atuli las naka-nahalit Lamtua Yesus, undeng Un bel Paulus kuasa tene. 18 Hidim atuli-atuil man parsai babalu ngas, maas se oen pail-kakan in parsai ngas, le sai oen dalen nas, nol hao oen in kula-sala ngas. 19 Deng atuil nias, muik man taom pake kai-dasi. Tiata oen kat nakbuan oen buku-buk dehet-dais mitang ngas, le loe nulis. Eta kaih osa deng buk nas totoang ngam, duit muti lihu buk lima.*
20 Hidi nam, atuli las nahdeh Ama Lamtua Dehet Dais Banan na duman-leol se ola-ola. Ta atuil in parsai ngas, mamo tapnaeng. Undeng oen in taan deng Ama Lamtua in Teka-teka ngas sa, muun keko lako.

Atuli tao lobo-lau dadahut se kota Efesus

21 Hidi na kon, Paulus nutus le pait lako Yerusalem. Mo un kom isi le lako muna se propinsi Makedonia, nol propinsi Akaya, halas-sam un lako napiut Yerusalem. Un nangan meman son noan, "Banan dui ka, auk laok meo atuli-atuil in parsai se mana-maan nia ngas muna le. Ta taon elola kon, auk musti laok kota Romang." 22 Hidim Paulus lok un tapan in leo-leo nol una ngas at dua, Timutius nol Erastus, le lakos muna se Makedonias. Mo un daad nesang buit pait se propinsi Asia.
23 Dedeng na muik dais tene puti, se kota Efesus deng Lamtua Yesus Lalan in Nuli ka. 24 Dais na peke ka elia: se Efesus muik atuil in daek lil-muti mes ngala Demetrius. Taom un daek um in hui-langus ana-ana deng lil-muti, le hee bel atuil Efesus sas halin oen hui-langus se dewi mesa, ngala Artemis. Undeng muik atuli mamo kom isi le sos sa-saa man un in dake ngas, tiata un kat ima-ii mamo isi. Ta un haup duit mamo kose. 25 Oe mesan na, Demetrius haman nakbuan un atulin in dake ngas, nol totoang atuli-atuil in daek lil-muti kas, hidim tekas noan, "Amas nol kaka-paling totoang! Mi taan son noan kit in nuli ki daid banan elia, undeng duit mamo baa maa deng kit in dake kia. 26 Mo halas ni kit net nol matan beas esa, nol ming nini kit hngilan esa son, deng Paulus in tao-tao ngas. Ta un dehet atuil hut mamo kas noan, sa-saa man kit in dakeng nias, muik ambak saa lo. Un tek noan, bangat man kit in dakeng nias, suma dewa tamlom dewi in tipu-dai tuun. Suma atuil in se kota Efesus sias siis man ming haup lo, molam totoang atuil in ne propinsi Asia ngas kon, ming haup un in teka na. 27 Tiata hii babanan ne! Eta atuil mamo kas hii muid se Paulus sam, mam kit nias daid elola la? Taon elola ko, atuli dai sos kit in dakeng nias pait lo ka! Nangan, ta halas ni muik atuli mamo todan-lahing kit dewi uih-lekong, Artemis sia. Atuil se papmes propinsi Asia, lako pes apan-kloma ki suut-suut tas, taom maas le naka-halit una, se un Um in Hui-langus Tene in ne kota Efesus sia. Tiata doha, ta tamlom atuli hosek nolan pait lo, nol dai pait maa se kit mana li lo ka ka."

---

* **19:19** Oen loe oen buku las, le daid tada noan, oen tao muid buku-buk nas isin nas pait lo ka. Duit lil-muti mesa lam, tatai nol tukang mes gaji lelo mesa. Tiata buku-buk man oen in loeng nas osa isi.

28 Ming ela kon, atuil nas holon nam seke tetas. Hidim oen kidu-ahan
noan, “Artemis man uhu! Artemis man uih-leko! Kit atuil Efesus si naka-
naka se Artemis!” 29 Ming atuil nas kidu-ahan ela kon, atuli las lail deng
ola-ola, lakos dil nakbuan se maan na, didiin kota la inu nol atuli. Mo oen
totoang nangan hapun lo. Kon oen leo-leo tao lobo-lau lo-lool lalan na,
lakos pes se dale epe tene mes deng kota la.† Oen daek nal atuli at dua
le pel nolas lakos se na. Oen duas ngalan, Gayus nol Aristarkus. Atuli las
daek one, undeng oen duas niam Paulus ima-ii deng Makedonia. 30 Ming
ela kon, Paulus le noan lail taam lako se atuil in lobo-laung nas hlala, mo
atuil in parsai se la ngas, sao un lo. 31 Muik atuil tene at ila lo se propinsi
Asia taan apa banan nol Paulus. Ta oen nahaku atuil le laok tekan noan,
Paulus boel taam laok se dale epe tene, man muik atuli hut mamo in lobo-
lau na deken.

32 Hidim se epe tene na, muik atuli in nuting le taan dais na tula-peke ka.
Muik atuli deeh kidu-ahan le tek noan, “Elia!” Mo tenga las pait tek noan,
“Lo, elia!” Molota muik atuli mamo taan dais na tula-peke ka lo. Oen nam
suma mudi-muid atuil hut mamo kas tukun. 33 Kon nam, atuil Yahudi las
daid in lii, undeng oen nangan noan, tamlom mo atuil hut mamo nas tudu
noan, atuil Yahudi las man hode-lokot atuli las deng dais na. Tiata oen
tulu atuli mes lako dil se muka-mata la, le daid oen mee-baha. Atuling
na ngala, Aleksander. Oen nodan le halin un bela oen noan, dais na atuil
Yahudi li in tao-tao lo. Kon nam Aleksander nikit ima ka, le nodan atuli
las halin oen lobo deken. Hidim un aa le bela atuil Yahudi las. 34 Mo nikit
oen taan noan un na mo atuil Yahudi kon, oen kidu-ahan muun dui pait
noan, “Artemis man uhu dui! Artemis man uih-leko! Kit atuil Efesus si
naka-halit Artemis!” Oen kidu-ahan ela didiin jam dua.

35-36 Hidi kon, tulu in kil pamarenta deng kota Efesus sa hangu dili, le
kaing atuli las halin oen ete. Un tekas noan, “Pali-kaak in deng kota Efesus!
Totoang atuli li taan son noan, kit dewi Artemis si hnika-tuladang esa ka
niu maa deng apan-dapa kua, le maa se kita lia. Tiata kit atuil Efesus
sia, man papa-piaar un nol babanan. Muik atuli mes lo kon man bisa kat
lail-niin kit hak in doha kia. Undeng na daid dehet hmunan taung kita,
hidim atuli li totoang taan na son. Tiata taon elola le mi kidu-ahan ela lia?
Nang le atuli las dehet nole muid oen in koma, mo mi boel haung lobo-lau
dadahut eli deken! 37 Mi pel nol atuil at dua nias maas se nia, banansila el
oen duas tao sa-saa daat mesa. Molota oen duas naok sa-saa deng Artemis
Um in Hui-langus Tene ku lo. Oen kon dehet le tao nahu kit dewin ni, ngala
ka lo. Tiata mi le hutun in kula saa bel one la? 38 Nangan babanan no! Kit
niam muik maan in nehan dasi. Atuil in nehan dasi ngas kon, natang ne
uas. Tiata eta Demetrius le tao dasi lam, oen musti tao muid atorang nga,
le kil nol dais na lako se maan in nehan dasi kua. 39 Nol eta muik dais
didang man oen le nikit tam, nang le oen man laok ator nol blalan-blalan
hadat tas. 40 Doha ta tamlom pamarenta Roma li hutun kula ka bel kita,
undeng in lobo-lau nia la. Eta oen nuting le keket dais ni tula-peke ka lam,
kit siut elola la? Ta dais ni muik un tula-peken lo!” 41 Tek hidi ela kon, tulu
in kil pamarenta na tadu atuli las totoang le bakisan apa. Kon nam oen
bakisan apa meman.

---

† **19:29** Taom oen pake kota Efesus dale epe tene ka taung in 1) nakbua le huli-bali dasi, 2) kuti drama, nol 3) kuti baa tamlom olahraga tenga las. Dale epe na dulu nal atuli 26.000. Maan na ne leten Pion suut ta, nol un tuladang nga banansila el dale epe in kuti baa hahalas nia ngas.

20

Paulus nol un tapan nas pait lakos propinsi Makedonias

1 Nikit atuli las tao lobo-lau lo tukun nam, kota Efesus ete pait banansila
el lelo-leol in hidi son nuas. Kon nam Paulus haman nakbua atuil in parsai
se kota na ngas, le tao teken oen dalen nas. Hidi nam, un seon le boka lako
propinsi Makedonia. 2 Lius se lua kon, un laok pukiu ingu-iung in se la
ngas, le tao teken atuil in parsai ngas dalen nas. Un tao ela didiin un tama
lako atuil Yunani las mana. 3 Un daad se la bulan tilu. Hidim un mana-
mana le noan saek lui ina le lako propinsi Siria kam, un ming haup noan,
atuil Yahudi las koo mes son le keo tele una. Ming ela kon, un luan laa
le napiut lako propinsi Siria lo, mo un pait lako deng propinsi Makedonia
tuun.
4 Muik atuli buan ana mes kom le muid Paulus. Atuil nas, Timutius;
ama Pirus ana Sopater, man deng kota Berea; Aristarkus nol Sekundus
deng kota Tesalonika; Gayus deng kota Derbe; nol Tikikus duas Trofimus
deng propinsi Asia.
5-6 Kon nam, au (Lukas man dul surat nia), tutnaal Paulus pait se kota
Filipi, ne propinsi Makedonia. Hidi na kon, Paulus ima-ii las bok lakos
muna, le natang kaim duam se kota Troas, ne tasi suut halin nua. Nikit
atuil Yahudi las lelo-leol tene Paska* la mana le hidi kon, kaim duam saek
lui ina, le lakom kota Troas. Dedeng na, kaim lail se tasi dapang lelo lima.
Kaim lakom lius se kota Troas kon, kaim nium deng lui la. Hidim kaim
tutnaal nol kaim tapan tenga las pait. Kon nam kaim daad se lang minggu
mesa.

Tana muda mes ngala Yutikus, nahi deng jendela se kota Troas

7 Neot mesan na, tom nol leol Minggu†. Paulus tek kaim noan, “Kaka-
pali me, auk nutus son le ola kam auk lakong napiut.” Tiata kaim atuil in
parsai ngas totoang, nakbua le halin kaa-ninu leo-leo. Undeng Paulus le
lako, tiata un nahdeh nol kaim didiin bingin-tai. 8 Kaim nakbua se uma
mes hnoden tilu la dapa. Duman na, oen hoet hadut mamo kose. 9 Ta muik
tana-biklobeng muda mesa, ngala Yutikus, daad se jendela la. Un kon muid
le hii deng Paulus in dehet ta. Mo nesa-nesang kon, un mata tede ta un niin
nala. Nahkitu lam, un nahi deng jendela la, ti mate meman. 10 Kon nam
Paulus niu lako, le neok tana-biklobeng na. Hidim un tek kaim noan, “Lii
deken, ta un nuli.” 11-12 Kaim totoang dalen kolo, undeng tana-biklobeng
na nuli pait baktebes. Hidi nam oen nolan pait lako un uma lua. Mo kaim
saek pait lakom hnoden tilu lu dapang, le daad kaa leo-leo se lang. Kon
nam Paulus tupang un dehet ta didiin ohkaong. Nikit lelo la sake kon, un
seon kaim le boka lako.

Lalan in deng kota Troas lako kota Miletus sa

13 Hidi nam, kaim aa nol apa le laok bakisan lalan, mo mam tutnaal apa
pait se kota mesa, ngala Asos. Tiata kaim saek lui ina le lail lakom kota
Asos. Mo Paulus laok iin tuun, lako ua.
14 Kaim tutnaal Paulus se kota Asos kon, un sake muid deng lui dapa
kon, le kaim luan laa napiut lakom kota Metilene. 15 Deng kota Metilene,

---

* **20:5-6** In dula dais Yunanin na dul noan, ‘lelo-leol banan deng Ruti in Pake Bibit lo’ ka, nahin na noan ‘lelo-leol tene in mana taung Paska’. † **20:7** In noken noan leol ‘Minggu’ ka halas-sam puti mo bango nia. Atuil in tana dehe tek noan, se dedeng na atuil Yahudi las taom nakbua le kaa ruti se leol mesa deng leol Sabat ta. Undeng se leol na, Lamtua Yesus nuli pait deng Un in mate ka. Tiata nesa-nesang kon nam oen tao leol na, daid leol in nakbua le kohe-kanas.

kaim lail napiut. Kon nam ola ka, kaim lail dadani nol nusa mesa, ngala
Kios. Bingin dua ka, kaim lail saol nusa Samos. Bingin tilu ka halas-sam,
kaim lakom lius se kota Miletus. 16 Mo Paulus kom isi le lalaba pait lako
Yerusalem, halin un muid leol tene Pentakosta se lua. Undeng na le un dai
soleng oras in saek laok kota Efesus lo.

Paulus dehet nol blalan-blalan Kristen in se kota Efesus sas

17 Tiata nikit Paulus bii se kota Miletus kon, un tunang dais bel blalan-
blalan Kristen in se kota Efesus sas, le oen maa tutnaal nol un se kota
Miletus. 18 Nikit oen maas lius kon, Paulus tek oen noan, “Kaka-paling
totoang. Mi totoang taan auk in nuli ki son, deng hmunan auk kida iing
ngi se propinsi Asia, maa lius leol neot nia. 19 Mi kon tana noan, auk daek
mumuun se mi hlala ka, mo auk nikit tatahan auk apang ngi lo. Se auk in
dake kia, auk matang uin nahi oe mamo son, nol lepa-haal in susa bubuit
lo. Auk kon haup susa-daat mamo deng atuil Yahudi las in tao dadaat saol
au ka. 20 Dedeng auk tui mia ka, auk puting totoang dais banan, man auk
in tana ngas bel mia. Nol auk kon tui mi nol in buni-buni lo. Auk kon
lakong se atuli las uma las mesa-mesa, le tekas pait deng Ama Lamtua in
koma ka. 21 Auk kon tek atuil Yahudi las, nol atuil Yahudi lo kas noan, oen
musti tenes deng oen in kula-sala ngas, le muid se Ama Lamtua Allah. Nol
oen kon musti parsai se Yesus, kit Lamtuan na.

22 Auk le tek mi elia: auk kom le lakong Yerusalem, undeng Ama Lamtua
Koo Niu ka, le nol auk lakong se luang. Auk taan le mam asa man daid
nol auk se lua ka lo, mo auk muid tukun. 23 Mo deng kota mesa laok kota
mesa, Ama Lamtua Koo Niu ka tek auk muna son noan, mam auk tamang
bui, nol lepa-haal susa-daat mamo. 24 Auk tanan son le baktetebes ela,
undeng Lamtua Yesus man kom le bel auk lepa-haal in dake nia. Le halin
laok tek atuli las deng Dehet Dais Banan na noan, Ama Lamtua namnau
kita, nol Un kon tulu Un dalen banan na bel kita. Eta auk tao muid Un in
koma ka, le daek nuli os ni lo kam, auk nangan nam auk in nuli ki muik
nahin lo.✡

25 Halas-sam auk tana noan, mi man auk in tui nesang son, le tamam
daid Ama Lamtua nenan nias, mam net auk pait lo ka. 26-28 Undeng na,
tiata hii babanan ne. Auk os in daek taung mia ka, auk daek nuli son.
Tiata mi esan man musti daek napiut. Eta muik atuil deng mia la, tama
daid Ama Lamtua nenan lo kam, mi man lepa-halan. Ta na auk in kula lo.
Nangan babanan ne! Auk tek mi meman son, deng totoang Ama Lamtua
in koma ka. Auk buni tahan dasi mes deng mi lo. Tiata mi esan musti
doh mi in nuli ka babanan, nol doha-tinang babanan totoang atuil man
Ama Lamtua Koo Niu ka in tadu mi le doha ngas. Nadidingun deken, ta
Lamtua Yesus mate le sui-nahat hidi atuil nas son, nini Un dala ka esa. Un
kon tulu mia, le halin mi doha-tinang one, banansila el atuil in lolo-poa,
doha-tinang un lae-blai las sa.

29 Tiata halas ni auk le nang soleng mia. Mo nangan ne! Mam muik
atuli maa le tui dadahut tuun se mi hlala kia. Oen taam maas banansila
el ngot in sau daat, man tama lako okat lae-blai la dalen na. 30 Muik atuil
in nole-lilung daat deeh maas deng likun, mo nangan, ta muik teng kon
puit maas deng mi hlala ka. Hidim oen tui mi nol in tom lo. Oen kom le
atuli li muid se oen tukun. Tiata oen soba-naan le liun atuli li halin muid
se Lamtua Yesus pait lo. 31 Undeng ela, tiata mi musti doh apan babanan.

✡ **20:24** Timutius dua la 4:7

Nadidingun deken, ta auk daad leo-leo nol mi taun tiul son. Auk kon tui-tikang mi lelo-duman nol nangan auk in kae ka lo. Auk matang uin nahi oe-oe son, undeng mia.
32 Kit le bakisan apa son niang. Tiata auk sao mi totoang lakom se Ama Lamtua ima, le halin Un man papa-paiduil mia. Nol mi musti kil dididi totoang man auk in tek mi son lolo hmunan nua, deng Ama Lamtua dalen banan na ka. Ama Lamtua muik kuasa le bel mi in kuat-tes. Un kon hid son le bel hangun se Un atulin nas. Tiata eta mi muid napiut se Una nol dalen in niu kam, taon elola ko mi kon haup hangun.
33 Dedeng auk daek se mi hlala ka ka, auk kom le kat mi sa-saa mes lo kon. Auk nodan net lil-mea, lil-muti, kai-batu, tamlom asa tukun deng mi lo! 34 Mi kon tana noan, dedeng auk daad nol mia ka, auk daek hiti-late, le taung auk in nuli lelo-lelon nia. Suma taung auk siing tuun lo, molam taung atuil man in muid au ngas kon. 35 Tiata, deng totoang dais nias, auk tulu bel mi lalan son, le halin nam mi kon hulung atuil kasiang man muik saa lo ngas. Nangan babanan Lamtua Yesus in tek son noan, ‘Kit bele lam banan dui deng, kit simu’ ka.”
36 Paulus dehet hidi ela kon, un hai buku ka, le kohe-kanas leo-leo nolas. Un nodan le halin Ama Lamtua doha-tinang oen totoang. 37-38 Kon nam oen totoang dalen iil isi, undeng Paulus tek son noan, mam oen tutnaal un pait lo ka. Tiata nikit oen le bakisan apa kon, oen neok Paulus le likin, hidim lilu muun isi nol dael ili. Hidi nam, oen nol kaim laok sao kaim‡ se onan na le kaim saek lui lakom.

21

Paulus nol un tapan nas pait lakos Yerusalem

1 Seon apa hidi nol blalan-blalan Kristen in deng kota Efesus sas, nol dalen in ngele kon, kaim saek lui ina le luan laa tetas lakom nusa Kos. Ola ka kon, kaim lakom lius se nusa Rodos. Deng na, kaim luan laa napiut lakom se onan deng kota Patara. 2 Lius se lang kon, kaim niung deng lui la. Hidim kaim saek seda lui didang man in le lako bus el propinsi Fenisia dani nol propinsi Siria. Kaim sakem kon nam oen naun sakeng nahu la, le kaim bokam. 3 Nesang lo kon, kaim ngat net nusa Siprus se kaim halin kliu ka, mo kaim lail napiut didiin lakom lius le soleng nauh se kota Tirus, ne propinsi Siria. Se la, oen niung sa-saa in sakeng ngas deng lui na.
4 Undeng oen niung sa-saa in sakeng ngas nabale, tiata kaim nium le lakom nuting atuli-atuil in parsai ngas. Tutnaal oen kon kaim daad nolas minggu mes se lang. Atuli-atuil in se la ngas haup taad deng Ama Lamtua Koo Niu ka, le kaing Paulus noan, un laok Yerusalem deken tia. 5 Mo hidi minggu mes kon, kaim pait lakom lui ina ka. Atuli-atuil in parsai ngas totoang, bihata-biklobe, tuan-ana, muda-blalan, oen totoang laok sao kaim se onan na. Se na, kaim totoang hai bukun le kohe-kanas leo-leo. 6 Seon apa hidi kon, kaim sakem lakom lui la, mo oen totoang pait.
7 Kaim bok lakom deng Tirus, hidim kaim tuil se kota Ptolemais. Se na, kaim nium deng lui la, le lakom nuting atuil in parsai ngas halin tutnaal nolas. Ti kaim tutnalas, ta kaim daad nolas lelo mesa. 8 Ola ka kon, kaim bok lakom deng maan na, ti kaim lakom lius se kota Kaisaream. Lius se lang kon, kaim lakom daad tahang se Filipus uma. Un niam man kil nol Lamtua Yesus Dehet Dais Banan na muna, lako se maan na. Nol un niam, at mes deng at iut man oen in huil nalan son, le lako-daek in kaa-ninu

‡ **20:37-38** “Kaim” in mo bango nia ki: Lukas (atuling man in dul surat ni kia), Paulus, nol un tapan nas.

taung atuil anang ngas nol bebalu man ne Yerusalem mas.✡ 9 Filipus muik
ana bihata at aat. Ama Lamtua Allah pake one, le daid mee-baah taung in
nahdeh deng Un in teka-teka ngas.
10 Kaim daad nolas lelo il kon, atuli mes ngala Agabus, maa deng propinsi
Yudea. Ama Lamtua pake una, le daid mee-baah taung in nahdeh deng
Un in teka-teka ngas.✡ 11 Un maa le tutnaal nol kami. Hidim un kat Paulus
bota la, le but un ima-iin nas esa nini bot na. Halas-sam un aa noan, “Ama
Lamtua Koo Niu ka tek elia: ‘Mam atuil Yahudi las but lait bot ni lamtua
ka eli se Yerusalem. Hidim oen sao un lako se atuil Yahudi lo ngas iman.’ ”
12 Ming atuling na aa ela kon, kaim totoang dalen ili, le nodan nol in
dising Paulus, halin nam un laok Yerusalem deken tia. Kaim man daid un
ima-ii, nol atuli-atuil man in parsai se maan na ngas totoang nodan ela.
13 Mo un siut noan, “Deken! Tasao le mi lilu ela? Mi tao ngele auk daleng
ngi son. Elia! Meman muik atuli deeh kom auk lo, undeng auk in muid
Lamtua Yesus sia. Mo mam oen but lait au, tamlom keo tele au, tamlom
tao elol kon no, auk sium tukun.”
14 Nikit kaim taan noan Paulus dai ming se kaim lo kon, kaim nang una,
hidim tekan noan “Tia! Nang le Ama Lamtua in koma ka man dadi.”

Paulus nol un tapan nas lakos lius se Yerusalem

15 Kaim daad se Kaisareang lelo il kon, kaim tao nakbuan kaim kai-batu
las babanan, hidim kaim bok lakom Yerusalem. 16 Muik atuil in parsai
at ila lo deng Kaisarea, man muid leo-leo nol kami. Oen nol kaim lakom
lius se uma mesa, le kaim ninim tahang se lang. Um na lamtua ka, ngala
Manason. Un atuil deng nusa Siprus. Nol un kon parsai se Lamtua Yesus
nesang son. 17 Nikit kaim lakom lius se Yerusalem kon, totoang kaim pail-
kakan in parsai ngas sodo-sium kaim nol dael kolo.

Paulus nol un tapan nas lakos meo Yakobus

18 Ola ka, kaim totoang lakom tutnaal nol Yakobus. Totoang blalan-blalan
Kristen nas kon nakbua se na. 19 Kaim todan apa mes nol mesa, hidim
Paulus dehet mamo deng totoang man Ama Lamtua in daek son se ola-
ola, taung atuil Yahudi lo kas sa. Un tek noan, Lamtua Yesus sai lalan son
le oen parsai se Una. Nol un kon nahdeh deng taon elola le Ama Lamtua
pake una, nol un tapan nas se os ni dalen na. 20 Ming hidi Paulus in dehet
ta kon, oen totoang naka-nahalit Ama Lamtua Allah.
Hidim, oen tek Paulus noan “Kaka Paul! Sadi kaka taan tuun, muik atuil
Yahudi lihu-lihu kon parsai se Lamtua Yesus son. Oen kon kil didi atorang
man upung Musa in niung bel kit son nas nabale. 21 Mo muik atuli aa
lako-pait se ia noan, kaka kom in tui atuil Yahudi las se mana-maan didang
noan, tao muid upung Musa atorang agama las bakun na. Oen kon lakos
lapur noan, kaka kaing oen son, le boel tao muid hadat sunat ta bel oen
anan biklobe las deken tia. Nol kaka kon kaing atuil in sarani ngas, le boel
tao muid kit atuil Yahudi li hadat tenga las deken. 22 Tiata, nangan! Ta
taon elola ko atuil Yahudi las ming son noan, kaka Paul maa ne ia. Nol
atuli-atuil man ming dehet hlales-angin nas, taon elola ko, koon-mali. Ta
kit nuting lalan in puti elola la?
23 Kaim le bel koo in nangan elia: muik atuli at aat deng kami li but in
hida nol Ama Lamtua son. Neot ni oen le kikin boa oen bon nas, le tao
tada noan, oen daek nuli oen in hida ngas son. 24 Tiata eta bole lam, kaka
Paul taam lako leo-leo nol one, se Ama Lamtua Allah Um in Kohe-kanas
Tene ka. Hidim kaka muid one, le tao niu apan muid kit hadat ta. Kaka

✡ **21:8** Dehet deng Aan in Nutus sas 6:5; 8:5 ✡ **21:10** Dehet deng Aan in Nutus sas 11:28

kon musti baen hulung oen in tao muid hadat na ka. Eta kaka tao ela lam, mam atuli las tana noan, kaka kil didi nabael nol atorang agama Yahudi, man upung Musa in niung bel kit son nas. Nol mam oen kon taan noan, kaka kaing atuli li le boel tao muid hadat Yahudi li lo ka, dehet in nole tukun!✡
25 Mo taung atuil Yahudi lo man parsai se Lamtua Yesus son nas, kaim tunang beles surat son. Kaim tekas deng asa man kaim in nutus son lelon nua ka, noan, oen boel tao muid kit atorang hadat Yahudi li totoang deken tia. Man oen musti nangan le tao mudi ngas, elia: laok kula nol atuli-bihaat man oen sapan lo ka deken, nakbuan nol sa-saa in hui-langus sas deken, kaa kakaat man tao mi pail-kakan atuil Yahudi las le nikis mia ngas deken. Tuladang el: kaa siis in hui-langus deken, kaa daal deken, nol kaa siis deng hmukit man tom in kes le mate ngas deken."✡
26 Kon nam Paulus sium banan nol oen in nangan na. Tiata, ola ka kon un nol atuil at aat nas leo-leo lakos se Um in Kohe-kanas Tene ka, le tao niu oen apan nas muid atorang agama Yahudi la. Hidi nam, Paulus tek tulu agama in se la ka noan, lelo il pait le lam, oen daek nuli oen in hida ka. Eta leol il nas hidis son nam, oen mesa-mesam tamang in todan-lahing bel Ama Lamtua.

Oen daek Paulus se Um in Kohe-kanas Tene ka

27-29 Dedeng leol iut man oen in hid son, le tao inu hadat ta ngas mana le hidis kon, muik atuil Yahudi at ila lo deng propinsi Asia man net Paulus, taam lako bus el kota Yerusalem leo-leo nol un tapa in ngaal Trofimus sa. Trofimus niam deng kota Efesus, mo un niam atuil Yahudi lo. Tiata nikit atuil Yahudi las net Paulus taam lako bus el Um in Kohe-kanas Tene ka kon, oen bali le un kil nol un tapa Trofimus lako se na kon. Molota, atuil Yahudi lo kas boel taam laok se na lo. Kon oen tao dais ni le daid peke, halin tao dais nol Paulus. Tiata oen hode-lokot atuil in se la ngas, le daek Paulus. Nol oen kon kidu-ahan le tek atuil in se la ngas noan, "Hoe! Atuil Israel me! Maa le hulung kaim le. Un niam atuling man tui se ola-ol tutungus noan, kat soleng kit atuil Yahudi li hadat ta tuun tia. Un kon aa le tao didaan Ama Lamtua Um in Kohe-kanas Tene kia. Hidim leol neot nia, un le taam laok tao hmomos Ama Lamtua maan niu kia."✡
30 Ming ela kon, atuil in se kota Yerusalem mas totoang koon-mali naseke. Hidim atuil hut mamo kas lail lakos nakbua se Um in Kohe-kanas Tene ka. Kon oen daek Paulus, hidim oen pel parosok puting un deng Um in Kohe-kanas Tene ka. Hidim oen hep tele hnita tene kas.*
31 Oras oen lobo-lau le noan keo tele un kon, tentara Roma las komendan mes se na, ming in lobo-lau na. 32 Tiata un haman un tentara las, nol oen tene-tenen nas, le oen taam lakos se atuil hut mamo man in lobo-laung nas. Oen ngat net tentara las nol komendan na maa kon, oen teen in diku-sapan Paulus. 33 Kon nam komendan na daek Paulus, hidim lok oen le but un nini ranteng bisi dua. Oen but hidi kon, un ketan atuil nas noan, "Atuling ni asii la? Un tao kula asa la?"
34 Mo oen in situ ka mes lo. Tenga las siut noan, "Un tao eli son." Mo muik teng pait siut noan, "Loo, un tao elia." Tiata komendan na bon iil nol

✡ **21:24** Buk in Kahi 6:13-21 ✡ **21:25** Dehet deng Aan in Nutus sas 15:29 ✡ **21:27-29** Dehet deng Aan in Nutus sas 20:4 * **21:30** Muik atuil in tana deeh dul noan, boel keo tele atuil se Ama Lamtua Um in Kohe-kanas Tene ka deken. Nol eta asii tukun, taam lako se Um in Kohe-kanas Tene ka le kil sulu' deng mija in todan-lahing nga, muid agama Yahudi la atorang nga lam, atuli boel tao sa-saa un lo. Undeng na, atuil Yahudi las dai bel Paulus le taam lako pait se Um in Kohe-kanas Tene ka kintal la lo. Tiata oen hep tele hnita tene kas.

oen in aa lako-pait na. Un taan dais na tula-peke ka lo, undeng atuil hut mamo nas kidu-ahan leo-leo. Tiata un tadu le oen kil nol Paulus lako se tentara las benteng nga. 35-36 Kon nam tentara las pel nol Paulus, mo atuil nas muid leo-leo le lobo-lau taplaeng pait. Nikit oen le saek benteng nga seang nga kon, atuil hut mamo nas lail lakos bus el sila la. Tiata tentara las bole tam boel lom, dohang Paulus tuun, le halin nam atuil nas pius sisakeng Paulus deken. Hidim oen ahan mumuun leo-leo noan, “Keo tele una! Keo un tia!”

Paulus nodan le bela apa ka se atuil hut mamo kas silan

37 Oen le taam lakos se benteng nga kon, Paulus nodan komendan na nini dais Yunanin noan, “Ama! Auk aa bubuit tam bole tam lo ka?”

Ming Paulus tek ela kon, komendan na nahkitu, hidim un keket noan, “Ku kon taan dais Yunanin ne? Taon elola le ku aa taan dais Yunanin nia? 38 Eta ela lam, auk in nangan ni kula son. Auk bali le ku niam atuling Mesir, man lelon na hode-lokot atuli las le oen tao lobo-lau. Hidim kat nal atuil in kil lelat at lihu aat, le lakos se epe mesa. Mo atuling na ku lo, ta lo?”

39 Kon Paulus siut noan, “Lo ama! Auk niam mo, atuil Yahudi. Auk inang nga hua auk se kota Tarsus ne propinsi Kilikia. Auk nodan ama le bel auk dola buit, halin auk aa nol atuil hut mamo nias.”

40 Komendan na tade. Tiata Paulus hangu dil se seang nga dapa, le nikit ima ka halin nodan oen le ete, ta un le aa. Kon nam un nikit in aa nini dais Aram. (Undeng se na lam, atuil Ibrani las aa nini dais Aram).†

22

Paulus siut puting apa ka

1 Kon Paulus nahdeh noan, “Ama-ama nol kaka-paling totoang! Auk nodan le mi hii se au, ta auk le siut puting auk apang ngia.”

2 Dedeng na atuil mamo nas ming Paulus aa nini oen dasi las esan. Tiata oen totoang ete, le hii un in nahdehe ka babanan. Kon un tupang un dehet ta noan, 3 “Sadi mi totoang taan tuun noan, auk niam atuil Yahudi. Auk inang nga hua auk se kota Tarsus, ne propinsi Kilikia. Mo auk teneng se iang, se Yerusalem. Atuling man in tui au ka, guru tene in ne ia kia, ngala Gamaliel. Un tui auk deng upung Musa atorang ngas totoang, lako lius ana-ana ngas. Auk kon makoe in muid Ama Lamtua Allah, banansila el mi totoang man mo nia ngias kon.✡ 4 Dedeng na, auk teen tatahan lo in laok nulut, nol tao sus atuil man in muid Yesus Lalan in Nuli ka ngas. Auk pel nol one, bihata tamlom biklobe, le nolas maas se Yerusalem, hidim hutun tamang oen lakos se bui dalen. Dedeng na teng mates. 5 Kit tuang tene agama Yahudi la, nol tulu-tulu agama man nehan dais agama ngas totoang tana, noan, asa man auk aa ni meman tom baktebes! Auk nole lo! Ta oen man bel auk surat kuasa, le laok daek atuli-atuil man in muid Yesus sas, lako lius kota Damsik. Se nua, auk le daek one, halin pel nolas maas se Yerusalem. Auk in tao ka le halin atuil in nutus dais agama ngas man hukung one.”✡

Paulus dehet un in nahtoma ka
(Dehet deng Aan in Nutus sas 9:1-19; 26:12-18)

6 Paulus dehet napiut noan, “Tiata auk bok lakong kota Damsik, le nuting oen se luas. Nataka le lelo ditu, le kaim mana lakom lius se kota la lam,

† **21:40** ‘Atuil Ibrani’ nol ‘atuil Yahudi’ la, ngala dua taung bangsa mes sii. ✡ **22:3** Dehet deng Aan in Nutus sas 5:34-39 ✡ **22:5** Dehet deng Aan in Nutus sas 8:3; 26:9-11

suknahkitum muik langa mesa, kaloe deng apan-dapa ku maa hai tom se au. 7 Kon nam auk leang lakong se dale ka, hidim auk ming fala mes tek noan, ‘Hoe! Saulus! Tasao le ku tao sus Auk eli lia?’ 8 Meman auk ming faal na, mo auk net atuil lo. Kon auk ketan noan, ‘Lam Tuang in aa ni, asii la?’

Kon nam faal na siut noan, ‘Auk niam Yesus, atuling Nasaret man ku in tao susa-daat son na!’ 9 Atuil in laok leo-leo nol au ngas, ngat net langa ka, mo nangan taan faal in aa nol au na lo.

10 Kon auk siut noan, ‘Eta ela lam, auk musti tao elola la?’

Faal na tek noan, ‘Hangu tia, le taam lako kota lua. Ku lako lius se ua halas-sam, Auk tek ku deng totoang man ku musti in lako-dakes ngas.’

11 Ming hidi ela kon, auk hangung dili. Mo auk ngat net lo, undeng langa na in nakan na. Kon nam auk tapang ngas kil au, le pel tamang nol auk lakong se kota Damsik.

12 Se na, muik atuli mes ngala Ananias. Un nia mo, atuil man dalen lolo, nol un kon kil didi upung Musa atorang ngas. Totoang atuil Yahudi man daad se kota na ngas kom una, nol oen kon todan una. 13 Un maa nuting au, hidim un tek noan, ‘Kaka Saul! Bok ku matam ma le ngat tia! Ta kaka mata ka banan son.’ Un tek hidi ela kon, auk nikit silang nga lam auk ngat net una. 14 Hidi nam, un tui auk noan, ‘Ama Lamtua Allah man kit upu kia-kaon nas in todan-lahing nga, huil nal kaka son, le nangan taan Un in koma ka nol babanan. Nol Yesus man lolo hmunan nu kit tanan noan ‘Atuil Niu’ ka, halas ni Ama Lamtua sai lalan son le kaka ming esa deng Una. 15 Un esa man huil nal kaka son, le laok tek atuli li se ola-ola, deng Un Dehet Dais Banan na. Kaka musti tek totoang man kaka in net nol mata esa, nol totoang man kaka in ming deng Una ngas. 16 Boel tahang nesang bakun tia. Laok nodan oen le sarain kaka tia! Halin daid tada noan, kaka nodan Lamtua Yesus son le kose soleng kaka in kula-sala ngas.’ ”

Ama Lamtua Allah tadu Paulus le kil Dehet Dais Banan na bel bangsa-bangsa Yahudi lo kas

17 Paulus tupang napiut un dehet ta noan, “Hidi na kon, auk pait lakong se Yerusalem. Oe mesan na, auk lakong kohe-kanas se Um in Kohe-kanas Tene ka. Auk kohe-kanas nabale lam, Ama Lamtua tulu bel auk banansila el in natloa ka. 18 Auk ngat net Yesus. Kon Un lok auk noan, ‘Nol nia, ku musti lako nang kota Yerusalem tia! Ta atuli-atuil in se ia ngias, dai sium asa man ku in le tek deng Au ngas lo.’

19 Mo auk sium in prenta na nol babanan lo, undeng meman hmunan nu tulu agama las kom asa man auk in dake ngas. Tiata auk siut noan, ‘Elia Tuang! Oen totoang tana noan, lelon na auk man puti-taam uma-um in kohe-kanas sas le daek atuli-atuil man in parsai se Tuang ngas, hidim diku-puang one. 20 Oen kon tana, dedeng oen pasang tele Stefanus, Tuang atulin in nutus sa, auk kon baab se na, nol auk kon tade. Oras oen naim nakbuan baut le noan pasang una ka, auk man ator one, nol doh oen kaod blatas sas.’✡

21 Auk siut ela kon no, Yesus prenta ulang auk pait noan, ‘Tao nesa-nesang bakun tia! Bok lako deng Yerusalem nol ni tia! Ta Auk le tadu ku laok se mana-maan katang nguas, le tui atuli-atuil man Yahudi lo ngas.’ ”

22 Nikit atuil hut mamo nas ming Paulus dehet noan, Ama Lamtua tadu un son le laok se bangsa-bangsa Yahudi lo kas kon, oen dai hii se un pait

✡ **22:20** Dehet deng Aan in Nutus sas 7:58

lo. Oen totoang koon-mali le kidu-ahan leo-leo noan, “Boel hii atuling ni bakun tia! Keo tele un tuun tia! Belen nuli bakun na.”

Tentara las kil nol Paulus lako se benteng nga

23 Oen kidu-ahan ela nol kolong soleng oen kado las, nol dauk ahu, le hising lako bus el dapa, undeng oen koon-mali isi. 24 Nikit komendan na net noan, atuil nas lobo-lau ela kon, un tadu un ima-ii las, le pel tamang Paulus lako se benteng nga. Hidim komendan na tadu oen le lapat una, halin nam un hao noan, un tao kula asa le didiin atuil Yahudi las le noan keo tele una lia. 25 Nikit oen but Paulus le noan lapat un kon, un hobalin keket tentara nga noan, “Muid pamarenta Roma la atorang nga lam, ol man toma lia? Eta atuli mes muik hak atuil Roma, le dasi toman nam, mi musti tao elol nol atuling na la? Mi diuk-papas un muna le, tamlom mi keket un muna le la?”

26 Ming ela kon, tentarang na lalaba tuun lako nuting un komendan na. Hidim un lapur noan, “Ama! Atuling ni muik hak atuil Roma! Tiata ama le tao un elola la?”

27 Ming ela kon, komendan na lako esa le ketan Paulus noan, “Baktebes ku muik hak atuil Roma ke?”

Kon Paulus siut noan, “Meman baktebes! Auk kil hak na.”

28 Hidi kon komendan na tek noan, “Auk kon ela. Auk baen osa isi le halin haup hak na.”

Mo Paulus siut noan, “Eta au lam, auk baen tahan sa-saa mes lo kon. Mulain deng auk inang nga in hua au kua, auk kil hak na son. Auk amang nga kon kil hak na.”

29 Nikit tentara nas ming noan, Paulus muik hak atuil Roma kon nam, oen hone, nol oen barain le lapat una, tamlom ketan un pait lo. Komendan na kon lii isi, undeng un but Paulus son. Nol un kon tana noan, un kaliut atorang nga son.

Paulus se maan in nehan dais agama Yahudi ka

30 Ola ka kon, komendan na nuting nabael le taan parsis dais na tula-peke ka. Hidim un tadu un ima-ii las le laok haman tulu agama Yahudi las tene-tenen nas, nol atuil tene man taom daad le nehan dais agama ngas, le nakbua. Kon un tadu le laok loat Paulus ranteng nga, hidim kil nolan laok taal se atuil nas totoang.

23

1 Lius se las kon, oen tadu Paulus le siut puting apa ka. Ta un ngat babanan atuil nas totoang, hidim un tekas noan, “Kaka-pali me! Auk dil se ni nol dalen in lolo. Ama Lamtua Allah taan noan, deng auk anang bii kua, maa lius halas nia, auk daleng ngi niam niu'.”

2 Ming Paulus aa ela kon, Ananias, tulu agama Yahudi las tuang tene ka, koon-mali isi. Kon un prenta atuli-atuil man in dil dadani nol Paulus sas noan, “Papas un baha ka!”

3 Kon Paulus siut Ananias noan, “Mam Ama Lamtua Allah papas bali ku. Ta ku niam atuil in banansila el kai hbatan mesa, man halas-sam cet deng likun na, molota naen muti kaa bolo un dalen na son. Ku daad se nia, le tao apam ma el atuil niu ka. Hidim ku le hukung au, muid kit atorang ngi hadat tia. Molota ku esa kaliut atorang nga, se dedeng ku in tadu oen le papas au ka.”✡

4 Ming Paulus aa ela kon, atuil in se na ngas kaing una, noan, “Hoe! Ku tatai nol in aa saol kit tulu agama las, tuang tene ka ela lo!”

✡ **23:3** Matius 23:27-28

5 Kon Paulus siut noan, “Hao lia? Eta elam, auk nodan ampong, ta auk
taan lo noan un niam kit tulu agama las tuang tene ka. Meman Ama
Lamtua Allah pake atuil son le dul noan, ‘Mi boel aa dadaat saol mi tulu
agama las deken.’ ”✡
6-8 Hidim Paulus ngat atuil man in daad le nehan dais agama ngas kon,
un taan noan, oen deng partei dua. Tenga las muid partei Saduki, man
parsai noan, atuil in mate ngas nulis pait lo. Oen kon parsai noan, Ama
Lamtua muik ima-ii ne sorga lo nol muik koo lo. Nol tenga las pait muid
partei Farisi man parsai noan, mam Ama Lamtua Allah bel atuil in mate
ngas le nulis pait. Oen kon parsai noan, muik koo, nol Ama Lamtua muik
ima-ii ne sorga.
Kon Paulus aa nol fala mumuun noan, “Kaka-paling totoang! Sadi mi
totoang tana noan, auk niam, atuil Farisi. Auk amang nga nol auk upung
ngas kon, atuil Farisi. Mo mi le hukung au, undeng auk in parsai noan,
Ama Lamtua Allah tao atuil in mate ngas le nulis pait.”✡
Nikit Paulus aa ela kon, atuil Farisi las nol atuil Saduki las mulai kaen
apa, didiin oen tom apa lo. Hidim oen bakisan bating dua, 9 didiin oen
in kaen apa ka daid lobo-lau muun isi. Hidi nam, muik guru deng partei
Farisi deeh hangus dili, le bela Paulus noan, “Atuling ni kula lo! Asii tana
mo tamlom muik koo, nol muik Ama Lamtua Allah ima-ii mes deng sorga
maa aa nol una la!”
10 Guru nas aa ela son, mo oen in kaen apa ka keko saek tapnaeng, didiin
komendan na lii. Un nangan noan, tamlom mo oen totoang haung tao tele
Paulus sa. Tiata, un tadu un ima-ii las le laok pel tamang Paulus lako
benteng nga dalen.
11 Duman na kon, Lamtua Yesus maa tulu-balang apa ka bel Paulus. Un
tao teken Paulus dalen na noan, “Paul! Lii deken ne! Ku aa deng Auk ela
son se Yerusalem. Nangan babanan! Ta mam ku kon musti aa deng Auk
ela, se Roma.”

Atuli las koo mes le keo tele Paulus

12-13 Ola oskaong nga kon, muik atuil Yahudi dui deng at buk aat, koo
mes le keo tele Paulus. Oen nikit sumpa noan, “Kaim dai kaa-niun lo, eta
kaim keo tele Paulus bii.” 14 Oen nikit hidi sumpa ela kon, oen lakos tek
tulu agama Yahudi las tene-tenen nas, nol blalan-blalan hadat tas noan,
“Amas totoang! Kaim sumpa son le kaa-niun lo, eta kaim keo tele Paulus
lo bii. 15 Tiata, kaim in koma ka elia: amas musti laok saol komendan na,
le nodan un kil nol Paulus laok se maan in nehan dais agama kua. Tao el
noan amas le pres ulang un dasi la. Mam kaim natang un se lalan hlala,
le halin keo tele una.”
16 Mo Paulus bata ka ana biklobe mes ming haup oen in tek apa ela ka,
tiata un lail lako se benteng nga le tek Paulus. 17 Ming hidi tana-ana na in
teka ka kon, Paulus haman nal tentara mes le tekan noan, “Ni auk anang.
Ku kil nol un lalaba laok se ku komendan na. Ta un le tekan dasi mesa.”
18 Kon nam tentara na kil nol tana-ana na lako se un komendan na.
Hidim un lapur noan, “Ama! Paulus man kit in tahang nga, nodan auk le
nol tana-ana ni maa tutnaal nol ama. Un le tek dasi mesa, man ama musti
tanan hlapat.”
19 Kon nam komendan na pel nol tana-ana na lako se mana mesa, le oen
duas siis. Hidim un ketan noan, “Ku le tek auk saa la?”
20 Kon tana-ana na tek noan, “Muik atuil Yahudi at ila lo nakbua le koo
mes son, halin keo baki Paul. Oen le maa nodan ama, halin ola kam, ama

✡ **23:5** Dehet in Puit deng Dale Mesir 22:28 ✡ **23:6-8** Dehet deng Aan in Nutus sas 26:5; Filipi 3:5; Matius 22:23; Markus 12:18; Lukas 20:27

kil nol baki Paul laok se maan in nehan dais agama kua. Tao el noan oen
le pres ulang un dasi la. 21 Mo ama muid oen in koma ka deken. Ta mam
muik atuli dui deng at buk aat le sod amas se lalan nua, halin oen keo baki
Paul. Undeng oen totoang sumpa son noan, oen dai kaa-niun lo, eta oen
keo nal baki Paul lo bii. Oen totoang hii tuun son. Oen suma natang, le
ama siut elola."

22 Ming tana-ana na in dehet ta kon, komendan na tek un noan, "Ku
tek atuil deken, noan ku maa tek auk dais nia." Aa hidi ela kon, un tadu
tana-ana na le pait lako.

Oen nol Paulus lako se gubernur Feliks se kota Kaisarea

23 Hidi na kon, komendan na haman tentara at dua. Un beles prenta
noan, "Tao nakbuan tentara at ngatus dua; nol tentara in saek ahlote at
buk itu, nol tentara in kil hnuat at ngatus dua. Mi bok lakom meman se
kota Kaisaream duman ni diuk sipa. 24 Mana bel Paulus ahlote mes kon.
Mi musti kil nol un lako lius babanan se gubernur Feliks sua."

25 Hidi nam, un dul surat bel gubernur Feliks noan:

26 "Ama gubernur Feliks man auk in todan. Boa-blingin deng au,
Klaudius Lisias.
27 Atuling man auk in tunang maa nia, un ngala Paulus. Atuil Yahudi
las daek nal un son, nol naha-bubuit tam oen keo una. Neot na,
auk ima-ii las laok pel puting un dengan atuil Yahudi las iman. Hidi
halas-sam auk tana noan, un kil hak hutu-ata deng pamarenta Roma
la. 28 Auk nuting le taan noan, tasao le atuil Yahudi las le keo una
lia. Undeng na le, auk kil nol un lako se atuil Yahudi las maan in
nehan dais agama ka. 29 Mo oen haup tahan un salan mes lo kon.
Ta le meman un tao daat sa-saa lo kam. Tiata bisa tamang atuling
ni bui lo. Nol un kon tatai in haup hukung tele lo. Molota atuli-atuil
in se maan in nehan dais agama ngas, keng apa, undeng oen agama
las in tui-tikang nga tom apa lo. Tiata, auk kil tamang atuling ni se
auk benteng nga. 30 Mo ola ka kon, auk ming noan, atuil Yahudi las
nakbua le koo mes son, halin keo una. Tiata auk man bel prenta le
kil nol atuling ni maa se ama kia. Nol auk kon tek atuil Yahudi man
in le tao dais labang una ngas, halin oen maa saol se ama. Le halin
ama esa man ming oen in le klaa nol bel kula un elola ka.
Auk surat ta, ela tukun. Nodan mamo!"

31 Hidi nam, tentara las totoang mana son le daek muid komendan na in
prenta ka. Duman na kon, oen kil nol Paulus lako lius se kota mesa, ngala
Antipatris. 32 Ola ka, tentara in saek ahlote ngas, kil napiut nol Paulus lako
lius se kota Kaisarea. Mo tentara tenga las, pait lakos Yerusalem. 33 Nikit
oen lakos lius se kota Kaisareas kon, oen kil bel gubernur ra surat na. Nol
oen sao Paulus lako se un ima. 34 Les hidi surat na kon, gubernur ra ketan
Paulus noan, "Ku atuil deng ola la?"

Kon Paulus situn noan, "Auk niam atuil deng propinsi Kilikia, ama."

35 Ming Paulus tek ela kon, gubernur ra taan noan, Paulus nam meman
hutu-ata deng pamarenta Roma. Kon nam un tekan noan, "Auk man kil
prenta ne nia. Tiata auk esang man nehan ku dasi lia. Mo kit musti natang
atuil man le tao dais nol ku ngas, halin oen maas lius se ias muna le, halas-
sam auk pres ku dasi lia." Hidim un tadu tentara las le tahang Paulus se
oen mana la, se sonaf man hmunan nu laih Herodes in bangun na.

24

Atuil Yahudi las maas tao dais nol Paulus se Kaisareas

1 Hidi nal lelo lim kon, atuli-atuil Yahudi man le tao dais nol Paulus
sas, maas lius se kota Kaisareas. Ananias kon baab se atuil in maang nas,
un nam tulu agama Yahudi las tuang tene ka. Tene-tene tenga las kon
baab se na. Oen kon maas nol atuil didang mesa, ngala Tertulus. Un nam
aa taan isi. Tiata oen pake una, le daid oen mee-baha halin labang nol
Paulus. 2-3 Nikit atuli las totoang nakbua son, se maan in nehan dasi ka
kon, gubernur ra tadu le kil tamang Paulus. Kon Tertulus hangu dili, le aa
halin tao nahu Paulus. Un todan gubernur ra, hidim un nikit in aa noan,
"Ama gubernur man auk in todan! Nesang ngi eli son, ama man kil
prenta ne nia, ama man taan muna son, deng asa man banan taung kami.
Hidim ama kon daek dais banan mamo son, didiin kaim atuil Yahudi li
nulim nol babanan, dael kolo, nol titu-tema. Tiata kaim le pake oras nia,
le nodan mamo-mamo se ama gubernur. Ta asii pait man daek nal dais
banan mamo nas ela se ola-ola, banansila el ama kia. 4 Mo nang le auk
pake oras mamo isi deken tia, auk aa tetas se un isin na tukun. Tiata auk
nodan ama le hii babanan, dasi-dais man auk in le tek deng Paulus sias.
5 Eli ama. Taung kaim atuil Yahudi lia lam, Paulus niam banansila el ili
mesa, man muik se mana mesa laok mana mesa. Taom un labang kaim
agama lia, nol tao didaan kaim hadat ti se ola-ola. Un lako se ola tuun
kon, taon elola ko atuil Yahudi las tao dais nol apa mes nol mesa. Un
niam, mee-baah deng partei agama, man muid atuli mes deng Nasaret,
man kaim noken noan 'partei Nasarani'. Mo asa man oen in tui ka, kula
isi nol agama man kaim in tui kia. 6 Atuling ni soba-naan le tao hmomos
kaim Um in Kohe-kanas Tene ka, nini in kil tamang atuil dintiu laok se
dale. Undeng na le, kaim daek una. [Muid kaim in koma ka lam, kaim
le hukung un nini kaim atorang ngi esa. 7 Mo komendan Lisias maa kat
lai-niin un deng kaim iman. 8 Hidim un prenta noan, eta muik in le tao
dais nol Paulus sam, musti maa saol ama se Kaisarea. Un in koma ka, le
ama gubernur man nehan dais nia].* Tiata kaim maam se nia, le ama pres
dais nia, halin ama esa taan haup noan, totoang man kaim in aang nias,
meman tom baktebes.
Ela tuun tia. Nodan mamo, ama."
9 Tertulus aa hidi ela kon, atuil Yahudi tenga ngas tade muid un in teka
na, le aa noan "Baktebes ama! Meman ela."

Paulus siut puting apa ka se gubernur Feliks

10 Hidim gubernur ra tade leo ka nol Paulus, le tekan noan, "Nol nia, auk
bel ku dola le siut puting ku apam ma esa."
Kon nam Paulus hangu dili, le tek noan, "Ama gubernur! Ama prenta se
kaim propinsi li nesang ngi eli son. Tiata ama taan baktetebes kaim atuil
Yahudi li in dili-dada ka. Undeng na le, auk lii in siut puting apang ngi
se ama sila lo. 11 Nataka le leol hngul dua man hidi son nuas, auk lakong
se Yerusalem, le kohe-kanas se Um in Kohe-kanas Tene ka. Ama keket se
atuli-atuil man muid le kohe-kanas se dedeng na ngas. 12 Se Um in Kohe-
kanas Tene ka, auk kaen nol asii lo. Nol se Yerusalem tamlom uma-um in
kohe-kanas tenga las kon, auk tao nakbua atuil le lobo-lau lo.
13 Mo halas ni atuil nias le tao nahu au. Molota asa man oen teka apin
na, muik bukti lo. 14 Elia, ama gubernur. Auk musti hao se ama dasi
mesa. Auk muid partei balu mesa, man ngala, 'Lamtua Yesus Lalan in

* **24:8** In dula mo kurung dalen nia, muik ne Buk Niu dais Yunanin man blaan dui ngas lo.

Nuli ka.’ Auk kohe-kanas se Ama Lamtua Allah, banansila el auk upu kia-kaon nas in kohe-kanas se Una ka kon. Auk kon tao muid upung Musa atorang ngas totoang, nol parsai baktetebes asa man Ama Lamtua Allah mee-baah hmunan nuas, in dul pesang bel kaim son na. 15 Auk nahlae se Ama Lamtua Allah, banansila el atuil man in labang nol auk mo nia ngias kon. Kaim parsai noan, mam Ama Lamtua Allah bel atuil in mate ngas le nulis pait: atuil banan, tamlom atuil daat. 16 Undeng na le auk nuklek tutungus, le halin nam auk nuil nol daleng lolo, se Ama Lamtua Allah nol totoang atuli li silan. Nini ela lam, muik atuli in tao nahu nal au lo.

17 Auk daek taun ila lo se likun deng dale Israel, halas-sam auk pait lakong Yerusalem. Dedeng auk pait ta, auk kil duit man atuli las in tao nakbuan le taung in hulung kaim atulin in tuka-dabun nas. Hidim auk lakong se Um in Kohe-kanas Tene ka, le noan kohe-kanas, nol bel Ama Lamtua Allah in bele. 18 Auk tao niu auk apang ngi se Um in Kohe-kanas Tene ka mamasu, muid kaim hadat tia lam, oen maas le daek au. Mo leol na, muik atuli hut mamo se na lo, nol muik in tao lobo-lau lo kon!✡ 19 Suma atuil Yahudi at ila lo man maas deng propinsi Asia, le noan kohe-kanas se na kon. Tiata, eta noan oen muik dais nol au lam, oen man musti maa tao dais nol auk se nia. Bukang ama-aam nias lo! 20 Molam atuil nas maa ne ni lo. Tiata ama ketan soba-naan atuil nias, le auk in kula ki asa la? Lelon na, oen pres auk se maan in nehan dais agama ka, mo oen haup tahan auk salan mes lo kon. Ama ketan se oen tuun. 21 Suma bet muik dasi mes sii ama, man tao oen le nangan nam seke, nol kom auk lo. Na ka, se oras auk in aa nol falang nga mumuun noan, ‘Mi le hukung au, undeng auk in parsai noan, Ama Lamtua Allah tao nal atuil in mate ngas le nulis pait ta!’ ”✡

22 Paulus aa ela, molam undeng gubernur Feliks kon taan mamo son deng ‘Lamtua Yesus Lalan in Nuli ka’, tiata un hep sidang nga noan, “Elia! Auk le haman komendan Lisias, halin auk ming un dehet ta muna le. Auk dehet hidi nol un le, halas-sam auk nutus dais nia.” 23 Hidim un tadu tentara las at mesa, le laok tahang Paulus. Molam un prenta le bel loos Paulus buit, nol boel kaing un tapan nas in maa meo una ka lo.

Paulus dehet nol gubernur Feliks duas sapa Drusila

24 Gubernur Feliks sapa ka atuil Yahudi, ngala Drusila. Kuhit nal lelo il kon gubernur Feliks nuting dola, le oen duas sapa ka laok dehet-dehet nol Paulus. Tiata, un tadu le kil nol Paulus maa taal oen duas. Kon Paulus tek oen deng, taon elola le atuli li haup in parsai se Yesus Kristus, Atuling man Ama Lamtua hid meman son lolo hmunan nua ka. 25 Un kon tekas lalan elola, le atuli li bisa haup in nuil lolo, nol taon elola, le atuli li doh nal apa ka halin tao kula-sala lo. Un kon tekas noan, mam Ama Lamtua Allah le hukung atuli li totoang.

Nikit gubernur Feliks ming ela kon, un lii ana lo. Hidim un tek Paulus noan, “Paulus, nol tia, pes se ni tukun tia! Eta muik dola le lam auk haman ku pait.” 26 Dedeng na, gubernur Feliks nuti-nuting lalan le Paulus baen un duit, halin nam un sao Paulus. Tiata un haman Paulus le taan in dehet-dehet nol una sii.

27 Mo, didang deng na lam, gubernur Feliks kon nangan le noan haup tene-tene atuil Yahudi las dalen nas. Undeng na le, un nutus Paulus dasi la nol hlapat lo. Un pansaban nol in nehan dais na, didiin taun dua. Hidi na kon, muik gubernur balu mes maa seda gubernur Feliks. Un ngala Porkius Festus. Mo se dedeng na oen tahang Paulus nabale.

✡ **24:18** Dehet deng Aan in Nutus sas 21:17-28 ✡ **24:21** Dehet deng Aan in Nutus sas 23:6

25

Gubernur Porkius Festus pres Paulus dasi la

1 Dedeng na, gubernur Festus lako daad seda se Kaisarea le mulai daek
un osa la. Un daad se la suma lelo tiul siis, hidi kon un bok lako napiut
Yerusalem. 2 Se na, tulu agama Yahudi las tene-tenen nas, nol tene-tene
deng atuil Yahudi las, maas tutnaal le taan apa nol gubernur balu ka. Oen
kon nikit Paulus dasi la se oen in dehet nol apa ka. 3 Oen nodan, le eta bole
lam gubernur ra tadu un atulin nas le kil pait Paulus maa se Yerusalem.
Molota, oen koo mes son le keo tele Paulus se lalan hlala.
4 Mo gubernur ra siut noan, “Ama-amas totoang! Elia, nang le oen tahang
un se Kaisarea le. Ta auk kon le pait lakong uang nol hlapat. 5 Tiata deng
mia li asii man muik hak le nehan dais nia lam, oen leo-leo nol auk laok
Kaisareang. Eta meman atuling ni tao kula-sala kam, mi bisa tao dais
nolan se lua tuun.”
6-7 Hidi na kon, nataka le gubernur Festus daad napiut se Yerusalem
lelo palu tamlom lelo hngulu, halas-sam un pait lako Kaisarea. Dedeng
na, muik atuil Yahudi at ila lo muid una, le lakos Kaisareas. Ola ka kon,
gubernur ra pres dais na. Un tadu le kil tamang Paulus le maa taal se una.
Nikit Paulus tama se na kon, atuil Yahudi las dil pukiu una, hidim oen
hutun belen kula-sala mamo-mamo. Mo oen tulu tahan bel bukti mes lo
kon.
8 Hidi na kon, Paulus siut puting apa ka noan, “Ama gubernur. Auk
tao dadaat net lo. Auk kon tao net dasi-dais man labang nol kaim agama
Yahudi li atorang nga lo. Auk kon tao hmomos net Ama Lamtua Allah Um
in Kohe-kanas Tene in ne Yerusalem mu lo. Nol auk kon tao net sa-saa
man labang nol pamarenta Roma li atorang nga lo.”
9 Mo gubernur ra nuting sila', nol un le kat atuil Yahudi las dalen. Tiata
un keket Paulus noan, “Ku nangan nam elola? Eta auk nehan ku dasi li se
Yerusalem mam, ku tade tam lo ka?”
10 Ming gubernur ra ketan ela kon, Paulus siut noan, “Ama gubernur.
Auk niam, hutu-ata deng pamarenta Roma. Nol auk kon dil ne maan in
nehan dasi, deng pamarenta Roma lia, man muik hak le nehan auk dasi
li muid atorang na. Tiata, auk dai laok Yerusalem le nutus auk dasi li se
luang lo. Ama esa taan son noan, auk tao kula saa le labang nol atuil
Yahuid nias lo. 11 Tiata, eta baktebes auk tao kula saa mesa, man tatai nol
in hukung tele kam, auk simu. Mo eta asa man oen in dehet ta tom lo
kam, muid atorang Roma lia lam, muik in sao auk laok se atuil nias iman
lo. Oen suma nuti-nuting lalan, le keo tele auk ela tuun. Tiata muid auk
hak kia lam, auk nodan le nol auk dasi li lako se laih tuan Kaiser, in ne
kota Roma kua. Le halin un man nutus auk dasi lia!”
12 Ming Paulus nodan ela kon, gubernur ra huli-bali nol un tapan man
in muid le nehan dais na ngas. Hidi na kon, un tek Paulus noan, “Undeng
ku nodan le saek laok nehan ku dasi li se laih tuan Kaiser rua, tiata ku
musti lako Roma.” Aa hidi ela kon, gubernur ra hep oen in nakbua na.

Gubernur Festus nodan in tui-teka se laih Agripa deng Paulus

13 Hidi na kon, atuil Yahudi las lahin in ngaal Agripa ka,* nol un palin
bihata la, ngala Bernike, maas se Kaisareas. Oen duas maas le todan
gubernur balu ka. 14 Oen daad tahang lelo ila lo nol gubernur Festus. Oe
mesan na, gubernur Festus nahdeh oen duas deng Paulus dasi la. Un tekas

* **25:13** Laih Agripa nia, laih Herodes Agripa II. Un ama ka, laih Herodes Agripa I, man keo tele Yakobus, nol man blati kaan didiin un mate, undeng un nikit apa ka banansila el dewa ka.

noan, “Ama lahi! Kaim tahang atuli mes ngala Paulus ne ia. Hmunan nua,
gubernur blaan na nutus un dasi la lo bii. 15 Babalun nia, auk se Yerusalem,
kon nam tulu agama Yahudi las tene-tenen nas, nol blalan-blalan hadat tas,
maa tek Paulus in kula ka, hidim oen nodan auk le hukung una. 16 Mo auk
tek oen noan, ‘Muid pamarenta Roma li atorang nga lam, auk musti pres
dais na muna le, halas-sam nutus hukung bel una. Atuil in tao dais nol
una ngas, musti maa saol auk napat le. Ta auk kom le ming mi in bel kula
un elola ka. Nol un kon musti haup dola le siut puting apa ka, halas-sam,
auk nutus dais na, nol nutus hukung saa bel una.’ 17 Tiata auk pait maang
se Kaisareang kon, muik atuil Yahudi at ila lo maas muid auk se iang. Ola
ka kon, auk aa ulang un dasi la. Auk tadu le kil nol Paulus maa taal se au
lia, le halin nam auk ming dais na lolo-salan na. 18 Kon nam, atuil Yahudi
las dil le tulu Paulus in kula-sala ngas. Mo asa man oen in tulu bel au
ngas, ngele lius asa man auk in nangan son nas lo. 19 Oen suma tom apa
lo nol oen agama las esan. Nol oen kon kaen apa le labang nol Paulus
deng atuling mesa, ngala Yesus. Muid atuil Yahudi las sam, Yesus mate
son. Mo Paulus kaen didi noan, Yesus nuli pait son. 20 Oen kaen apa ela,
mo undeng auk atuil balu, tiata auk taan le nutus dais agama ni elola ka
lo. Ta auk ketan Paulus noan, ‘Etan auk pres ku dasi li se Yerusalem mam
elola?’ 21 Mo un dai tao lo, hidim un nodan le kil nol un dasi li lako lahing
tuan Kaiser rua. Undeng na, tiata auk tahang un napiut nabale, didiin auk
haup dola le tunang un lako Roma.”

22 Ming gubernur Festus in dehet ela ka kon, lahing Agripa siut noan,
“Eta bole lam auk le ming esang deng atuling na.”

Kon gubernur Festus siut noan, “Iya! Tahang le auk ator, halin ola kam
ama ming esa deng atuling na.”

Laih Agripa ming Paulus in dehet ta

23 Ola ka kon, gubernur Festus ator le halin nam laih Agripa ming haup
Paulus in dehet ta. Un ator le halin atuil hut mamo kas kon hii se Paulus.
Oen nam: komendan tentara las, nol atuli-atuil tene in se kota Kaisarea
ngas. Kon nam lahing Agripa nol bata Bernike taam maas nol pake kai-
baut lahi las. Atuli las totoang suda le todan oen duas. Oen totoang maas
nakbua son kon, gubernur ra tadu le kil nol Paulus maa se na.

24 Kon oen nol Paulus maa se na. Hidim gubernur ra nikit in aa noan,
“Laih Agripa, ama-amas, nol mi totoang man auk in todan. Atuling ni
ngala Paulus. Atuil Yahudi las tene-tenen at ila lo tao dais nol una. Hidim,
muik in maa se au lia, se Yerusalem tamlom se nia, le dising auk halin tek
noan, bel atuling ni nuli bakun tia. 25 Tiata auk pres una, mo auk haup un
in kula-salan man tatai nol in hukung tele lo. Molam un esa nodan le kil
nol un dasi li lako se maan in nehan dasi tene kua, tiata bole tam boel lo
ko, auk tunang un lako Roma. 26-27 Eta auk tunang una lam, taon elola ko
auk musti dul surat mesa, le tunang leo-leo nol una. Lam, auk dul surat ti
isin ni elol bel lahing tuan nua la? Tiata auk haman nakbua amas totoang,
le hii se una. Ming hidi se una lam, auk nodan le eta bole lam, ama laih
Agripa bel auk in nangan, le halin auk dul deng dais ni nol in toma, bel
ama laih tuan Kaiser. Auk nangan nam banan lo, eta auk tunang dais ni
lako Kaiser rua, mo tek nuting un lo, deng atuling ni in tao kula asa ka.

Auk in aa ka pes ela tuun tia. Nodan mamo.”

26

Paulus siut puting apa ka se laih Agripa sila

1 Hidi kon, laih Agripa tadu Paulus noan, “Ku siut puting ku apam ma
tia. Ta kaim totoang in mo nia ngias, le hii se ku.”
Kon nam Paulus nini ima ka le bel tada, hidim un dehet noan,
2 “Ama laih Agripa man auk in todan. Auk nangan nam ulat, undeng
ama bel auk dola, le halin auk dehet bel amas totoang deng dais man atuil
Yahudi las in klaa nol au kia. 3 Auk taan noan, ama taan kit atuil Yahudi li
in nuil-nola kia, hidim taan kit hadat ti nol baktetebes. Tiata, auk nodan
le ama hii babanan se au.
4 Deng auk anang bii kua, oen tui auk son le nuil muid kit atuil Yahudi
li hadat ta. Laih hmunan na, auk haup in tui se auk ingu-ui lua; hidim
auk maang le hkol tapnaeng se Yerusalem. Atuil Yahudi in ne Yerusalem
muas, taan auk lalan in nuli ka, nol oen kon taan auk nol babanan. 5 Tulu-
tulu agama las musti aa nahlololo, undeng oen kon taan auk son deng lolo
hmunan nua. Ta le hmunan nu auk kon tamang partei agama Farisi kam.
Totoang atuli li tana noan, kaim atuil Farisi lia, man muid atuil Yahudi li
atorang agama la muun dui.✡ 6-8 Au, nol atuil Israel deng ngaal hngul dua
kas, nata-natang Ama Lamtua Allah in tao muid Un in hida ka. In hida na,
Un tek hidi son se kit upu kia-kaon nas deng hmunan hesa kua. Tiata maa
lius halas nia, kit totoang kohe-kanas duman-lelo, le halin Ama Lamtua in
hida ka, daid tia. In hida ka isin na noan, mam Un bel atuil in mate ngas
le nulis pait.
Ama laih Agripa man auk in todan. Undeng auk parsai noan, mam Ama
Lamtua bel atuil in mate ngas le nulis pait, tiata oen tao dais nol au. Ta
auk le ketan elia: tasao le deng mia la muik in parsai lo noan, Ama Lamtua
Allah tao nal atuil in mate ngas le nulis pait lo kia? Taon elola ko Un bisa!
9 Meman hmunan nu auk tao asa tukun, le labang muun nol totoang atuil
man in muid Yesus, Atuling Nasaret ta ngas. 10-11 Dedeng na, tulu agama
Yahudi las tene-tenen nas bel auk kuasa, le auk laok tao sus Yesus atulin
nas se ola-ola. Auk daek one, hidim auk pel nolas lakos se Yerusalem, le
hutun tamang lakos bui dalen. Auk kon nutus baab le hukung tele tenga
las. Auk kon taam lakong se uma-um in kohe-kanas sas, le tao susa-daat
saol one. Hidim auk dising oen le kaen Yesus. Auk laok nulut oen nol
daleng ngi in komali isi, oe mamo son. Sadi auk ming noan, atuil in parsai
Yesus sas ne ola sam, auk laok nulut muid one, lako lius se nusang likun
nuas kon, auk nulut mudis!”✡

Paulus nahdeh ulang un in nahtoma ngas
(Dehet deng Aan in Nutus sas 9:1-19; 22:6-16)

12 Paulus nahdeh napiut noan, “Oe mesan na, tulu agama Yahudi las
tene-tenen nas bel auk surat kuasa, le laok nulut muid Yesus atulin nas
se kota Damsik. Tiata auk lakong. 13 Ama laih Agripa! Dedeng kaim biim
se lalan hlala, nataka le lelo ditu, lam nahkitum, muik langa mes deng
apan nu, man nakan isi maa hai tom se au, nol auk tapang ngas. 14 Ta
kaim totoang leang hokobang lakom se dale ka, undeng langa na in nakan
na. Hidim auk ming fala mes aa nol au, nini dais Aram* noan, ‘Hoe Saul!
Tasao le ku tao susa-daat saol Auk tutungus sia? Sus isi, eta ku taan in
labang nol Auk in koma ki tutungus.’ 15 Auk ming faal na, mo ngat net un
apa ka lo. Tiata auk ketan noan, ‘Tuang in aa ni, asii la?’

✡ **26:5** Dehet deng Aan in Nutus sas 23:6; Filipi 3:5 ✡ **26:10-11** Dehet deng Aan in Nutus sas 8:3; 22:4-5 * **26:14** Se in dula dais Yunanin na, muik in dula noan, ‘atuil Ibrani las dasi la’. Lam oen dais lelo-lelon na, dais Aram. Nol in aa man noan, ‘sus isi, eta ku taan in labang nol Auk in koma ki tutungus.’ Se dais Yunanin nam oen pake kleta, le tek deng in aa na noan, ‘eta ku labang tutungus nol ku lamtuam ma kai in lapat ku, banansila el asu ka lam, sus isi.’

Kon nam faal na siut auk noan, ‘Auk niam Yesus, man ku tao susa-daat
salon tutungus sa. 16 Saul! Hangu tia! Auk tulu bel ku Auk apang ngia, le
halin ku daid Auk atulin. Ku musti laok tek atuli las totoang, asa man ku
in net son deng Au, se leol neot ni kia. Mam Auk tulu tapnaeng bel ku dasi-
dais balu kas, le halin ku laok tek bel atuli las totoang. 17 Mam ku haup
in susa bili-ngala. Mo Auk doh ku deng atuli-atuil man le tao sus ku ngas,
atuil Yahudi, tamlom deng atuil Yahudi lo kas kon. Auk kon le nutus ku
lako se atuli-atuil Yahudi lo kas. 18 Ku laok sai oen matan nas, le halin oen
nangan tana, nol nulis se langa ka dalen. Hidim oen nang soleng oen lalan
in nuli man tom lo ngas. Nol ku kon musti tulu beles lalan in nuli man
toma ka. Ku sas-loat oen deng uikjale kas tulu tene ka in kuasa ka, hidim
nolas lakos se Ama Lamtua Allah. Nini ela lam, Ama Lamtua Allah kose
soleng oen in kula-sala ngas totoang. Oen kon daid Ama Lamtua atulin,
leo-leo nol atuil didang man Ama Lamtua in huil nal son nas, undeng oen
parsai se Au. Auk in le tek ku ka, ela tuun Saul.’ ”

Paulus tek un in dake ngas

19 Paulus dehet napiut noan, “Tiata, ama lahi. Os man auk in sium esang
deng sorgang nga, man Auk lako-daken. Maa lius halas ni kon, auk daek
napiut os na nabale, nol hoen bubuit lo kon. 20 Laih hmunan na, auk tek
Yesus Lalan in Nuli ka muna, bel atuil Yahudi in ne kota Damsik kas. Hidi
nam, auk maa tek atuil Yahudi man in ne Yerusalem mias, nol totoang
in ne propinsi Yudea nguas. Hidim auk laok pukiu atuil Yahudi lo kas
mana las. Auk tek oen nol langa-langa, le halin oen totoang nang oen
lalan in nuli, man kula-sala ngas, le sao oen aap-inan nas bel Ama Lamtua
Allah. Oen kon musti daek sa-saa banan se oen in nuli ka, le daid taad bel
atuil didang noan, oen daid atuil balu ne Ama Lamtua son.✡ 21 Undeng
auk daek ela, tiata atuil Yahudi las daek auk se Um in Kohe-kanas Tene
man ne Yerusalem ma. Oen kon le keo tele au. 22 Mo Ama Lamtua Allah
tulung au. Undeng na le, auk nuling nabael maa lius leol neot nia. Nol
auk bisa dil se nia, le dehet bel atuli li totoang tuan-ana, deng Yesus Lalan
in Nuli ka. Totoang man auk in teka nias, tom nol asa man upung Musa,
nol Ama Lamtua mee-baah hmunan nuas in tui son nas. 23 Oen tui deng
Kristus, Atuling man Ama Lamtua Allah hid son le tunang maa ka, noan,
Un musti lepa-haal susa-daat, didiin Un mate, mo hidi nam Un man daid
atuil hmunan, man Ama Lamtua Allah belen nuli pait. Mam Un laang bel
atuil in deng bangsa Yahudi ngias, nol bangsa-bangsa didang in se apan-
kloma kia ngas, lalan in laok bus el Ama Lamtua Allah lua ka.”✡

24 Paulus dehet nabael ela le tek deng un in dake ka lam, gubernur Festus
kaing un in dehet ta nol fala mumuun noan, “Hoe Paulus! Tamlom ku nuin
na! Ku taan mamo isi, didiin ku tao fafadan.”

25 Mo Paulus siut noan, “Ama gubernur man auk in todan. Auk nuin lo!
Totoang man auk in tekang nias, tom baktetebes. Auk aa in tapa-bele lo.
26 Ama laih Agripa esa kon taan asa man auk in teka nia. Undeng na, le
auk brain in dehet langa-langa. Auk parsai noan, ama lahi ming dais nias
totoang son, ta asa man in daid son na, dadi se maan in ete tuun lo. Na ka,
Yesus man in maet son na, nuli pait son. Totoang atuli li kon taan dais ni
son. 27 Deng hmunan hesa kua, Ama Lamtua Allah mee-baha las tek dais
ni meman son. Auk brain tek noan, ama lahi kon parsai mee-baah nas in
dehet ta.”

28 Kon nam lahing Agripa la seben Paulus in dehet ta noan, “Hoe! Paulus!
Nesang lom, ku tao auk daid atuil Kristen son nia!”

✡ **26:20** Dehet deng Aan in Nutus sas 9:20, 28-29 ✡ **26:23** Yesaya 42:6; 49:6; Korintus mesa la 15:20

29 Mo Paulus siut lahing nga noan, “Elia ama. Auk kohe-kanas se Ama
Lamtua Allah, halin lalaba tamlom nesang ngo, suma ama lahi sii lo,
molam totoang atuil man leol neot ni ming auk in dehet nia, daid banansila
el au lia, na daid Yesus atulin! Mo sadi amas daid atuil bui, tuladang el au
li deken.”
30 Paulus tek hidi ela kon, lahing Agripa la duas palin Bernike, gubernur
Festus, nol totoang atuil tene-tene kas hangus dili, le pait lakos.
31 Se dedeng oen in puit lakos sa, atuli-atuil nas dehet apa noan, “Atuling
ni tao sa-saa man tatai nol in hukung tele lo, tamlom tamang un lako se
bui dalen lo.” 32 Kon nam lahing Agripa la tek gubernur Festus noan, “Auk
sabail isi. Atuling ni nodan son, le nol un dasi li lako maan in nehan dasi
tene, man ne Roma kua. Mo lo kam, dais ni hidi son, ta kit bisa sao una.”

27

Oen kil nol Paulus lako se Roma

1 Hidi nam, gubernur Festus nutus le tunang Paulus lako situ-taal se laih
tuan Kaiser ra, ne Roma, le halin nutus un dasi la se lua. Kon nam un
sao Paulus, nol atuil bui tenga las, lakos se komendan tentara mes ngala
Yulius, halin nol oen lakos propinsi Italia. Yulius nam komendan tentara
mes deng komendan man in doh Kaiser ras. 2 Dedeng na au (Lukas), laok
muid Paulus leo-leo nol pail-kaka mes pait, atuil Makedonia deng kota
Tesalonika, ngala Aristarkus. Kaim totoang saek lui ina mes man maa
deng kota Adramitium. Muid lui na in lako ka lam, oen le tuli-tuil se mana
mamo se propinsi Asia.
3 Kaim luan laa bokam deng Kaisarea, hidim ola ka, kaim lakom lius se
kota Sidon. Komendan Yulius tao Paulus nol babanan, un kon tekan noan,
Paulus bisa laok ngat un tapan nas se tuu kua. Un in koma ka, le halin
Paulus tapan nas bel un sa-saa man in parlu se tasi dapa.
4 Hidim kaim totoang sakem pait lakom lui la, le bokam. Mo angin na
muun isi deng sila, ta lui na naha-bubuit tam lail lo. Tiata oen lail lui la
muid tasi nusa Siprus nol dale Siria hlala, le halin nam naap deng angin
na. 5 Hidi deng na kon, kaim lail tetas deng tasi man ne propinsi Kilikia
nol propinsi Pamfilia in salo ka. Kon kaim lail napiut lakom lius se kota
Mira, se nusa Likia. Lius se uang kon, kaim totoang nium deng lui ina
ka. 6 Se kota Mira, komendan Yulius nuti-nuting lui ina didang, man le
lail lako bus el Italia. Kon nam un haup lui ina mesa, man maa deng kota
Aleksandria le lako bus el Italia. Hidim un tadu kaim totoang, le saek
lakom lui na dapam.
7 Kaim lail lelo ila lo son, mo lui na lail lo tetetas, undeng angin deng
muka lua ka muun isi. Tiata kaim bosor ana lo, didiin lakom dadani nol
kota Knidus. Mo angin na huu nol muun isi napiut, tiata kaim lail tetas
lakom nusa Kreta, le halin nam naap deng angin na. Hidi na, halas-sam
kaim kaliut mumu mesa, ngala Salmone. 8 Kon kaim lail kae lusun deng
mumu na, mudi-muid nusa Kreta onan na, halas-sam kaim lakom lius se
mana mesa, ngala Onan Leko. Maan na dani nol kota Lasea.
9 Lius se lang kon, ima-ii deng lui na teen in kae buit, undeng kaim
luan laa nesang isi son, mo lakom lius se Italiang lo bii. Dedeng na, atuil
Yahudi las leol tene in Haup Ampong deng in Kula-sala ka kon kuhit son.*
Na nahin na noan, oras angin tuan nol len tene ka mulai son na. Hidim

* **27:9** Atuil Yahudi las leol tene in Haup Ampong deng in Kula-sala se taon 59 ka ka, nahi tom se tanggal lim bulan Hngulu. Dedeng na, aing hat-ana ka huu son.

ima-ii deng lui ina na keket apa noan, kit lail napiut, tam elola la. Ming ela
kon, Paulus tekas 10 noan, “Kaka-paling totoang. Auk nodan le aa bubuit.
Auk nataka le eta kit lail napiut tam, bet kit haup in susa mamo. Eliam
lui ni mele, le sa-saas ilang hidis, nol kit kon mel mateng totoang.” 11 Mo
komendan tentarang nga dai hii se Paulus in teka ka lo. Un parsai dui se
atuling ulin na, nol lui lamtua ka. Tiata oen nangan le luan laa putis deng
maan na. 12 Undeng banan lo, eta nauh lui se Onan Leko la, se oras len.
Tiata, mamo deng oen tade le kaim lail napiut, lakom kota Feniks. Oen
kom le eta bole lam, kaim totoang daad tahang se lang, se oras len tene
ka. Kota Feniks nam, nusa Kreta onan man banan dui ka, undeng maan
na naap deng aing hat-ana nol aing hat-tuan, nol len tuan kon toman lo.

Angin tuan se tasi ka

13 Nikit aing lote la huu ihi-ihin kon, oen bali le angin na banan son na,
ta oen tek apa noan, “Maa le kit takong kota Feniks tia!” Tiata, oen pel
sakeng nahu la, nol din sakeng laa la, hidim kaim lail lo-lool tasi suut ta.
14-15 Mo kaim lail nesang isi lo biim, suknahkitu lam angin tuan na maa
lisu. (Man atulis noken noan, ‘angin feot-mee’). Angin na huu kaim lui la
le boe lako se tasi hlala ka. Ima-ii deng lui na bali nal klanga ka lo, tiata
oen nang lui la, le boe muid angin na in koma ka tukun.

16 Kaim boe muid len na ela, didiin kaim lakong dani nol nusa ana mesa,
ngala Kauda. Dedeng na, lui poon na boleng nabael se lui ina ka ulin na,
nonool un talin na. Hidim oen pel sakeng lui poon na, lako lui ina ka dapa
nol bosor isi. 17 Nikit oen pel sakeng nalan kon, oen nius tali pukiu lui na
apa ka, le doha, halin kai bleha kas hongaan deken, lo kam lui la mele.
Oen kon lii, ta tamlom len na late lui la lako sel se hlaen in ne itin dalen,
man oen noken noan Sirtis ne Afrika kua. Tiata, oen niung tailuang nahu
la lako tasi dalen, le halin tahang lui la in lali ka.

18 Angin tuan na late kaim lui la kliu-kanan. Tiata ola ka kon, ima-ii
deng lui ina na nikit soleng sa-saa in sakeng teng lakos tasi dales. 19 Ola ka
pait kon, angin tuan na in huu ka muun nabale. Tiata oen lii keko sake.
Undeng na le, oen nikit soleng sa-saa in sakeng teng pait lakos tasi dales,
le tao kahan tapnaeng lui la. Ima-ii lui nas esan man nikit soleng sa-saa in
sakeng nas lakos tasi dales. 20 Lelo-duman nam angin tuan na teen bubuit
lo kon, nol nopen babakun didiin lelo ila lo, tiata kaim net lelo, tamlom
duun lo. Kaim totoang nangan hapun lo son, nol kaim kon nataka kam
kaim haup in nuli lo ka.

21 Lelo il nas, kaim kaa tatahan sa-saa mes lo kon. Tiata Paulus haman
oen totoang, hidim tekas noan, “Kaka-paling totoang! Bis mi muid auk in
teka ka, le lail nang Onan Leok lo kam, taon elola ko kit haup susa mamo
isi eli lo, nol kit ilang sa-saa lo. 22 Mo auk le nodan mi totoang tao teken mi
dalen nas. Ta bet mam lui ina ni dudus-didaa. Mo lii deken ta muik atuli
in mate lo. 23 Auk in koma ka, le mi totoang taan noan, auk niam Ama
Lamtua Allah atulin, nol auk haup os deng Una. Sian, Un nutus Un ima-ii
las mes deng sorga, le maa dil se auk halin nia. Hidim un tek auk noan,
24 ‘Paulus! Lii deken. Mam ku lako saol lahing tuan Kaiser ra se Roma,
le halin un nehan ku dasi la. Undeng Ama Lamtua dalen na banan nol
ku, tiata Un kon bel slamat totoang atuil in mo lui ni dapa ngias.’ 25 Kaka-
paling totoang. Tao ilang mi in makoe ka deken. Auk parsai baktebes se
Ama Lamtua Allah noan, asa man Un in tek auk sian na, mam daid parsis
ela. 26 Mo mam lui ina ni lako sel se nusa mesa.”

Lui ina ka lako dadani tuu ka

27 Dedeng na, angin nol len diuk kuti-kuti lui la, ta kaim boe tuun lelo
hngul aat se tasi Adria. Mo nataka le bingin-tai kon, ima-ii deng lui ina ka
bali le kaim lakom dadani suut ta son. 28 Tiata oen lolo niung hnukat, le
sukat naan ui la lihu ka. Oen sukat tam, ui la lihu ka dea buk dua. Nikit
lui la hoen lako bubuit pait kon, oen niung naan hnukat ta pait tam, ui la
lihu ka dea hngul lima. 29 Oen tao ela, undeng oen totoang lii, ta tamlom
lui la saek lako sel se baut alo kas dapa ka. Tiata, oen niung nahu lol aat
se ulin na. Hidim kaim totoang kom isi le halin sain hlapat. 30 Mo ima-ii
deng lui ina na koo mes le lalis deng lui la nol ete-ete. Tiata oen hutun
niung lui poon na, le tao banansila el noan, oen le piul niung nauh in se
klanga ka ngas.
31 Mo Paulus tek komendan na nol un tentaran nas, ima-ii nas in nangan
dadaat ta. Un tekas noan, “Eta ima-ii las lalis nang soleng lui nia lam, mam
mi totoang matem.”
32 Ming Paulus tek ela kon, tentara las dait nutus lui poon na talin na,
le nang lui poon na boe lako. Tiata, ima-ii in deng lui ina na ngas haup in
lali pait lo.
33 Nikit sain tuun nam, Paulus hanet atuil nas totoang le halin oen kaa.
Un tekas noan, “Minggu dua son nia, kit suma daad tuun, le nangan-
nangan tuun, nol nisi kit tain ni nol saa mes lo kon. 34 Tiata, auk nodan
le kit kaa bubuit, halin nam kit haup pait kit in kuat-tes sa. Auk parsai
noan, kit in mo nia ngias muik at mes kon haup in daat lo. Taon elola ko,
kit totoang nuling!”
35 Aa hidi ela kon, Paulus kat ruti, hidim un kohe-kanas le nodan mamo
se Ama Lamtua, se oen totoang silan. Hidi nam, un kat ruti tep mes le
kaa. 36-37 Ngat ela kon, oen dalen nas teken pait, kon nam oen kaa leo-
leo. Kaim totoang in se lui na dapa ngas, atuli at ngatus dua buk itu beas
eneng. Kaim totoang kaa le didiin silim. 38 Hidi na kon, oen nikit soleng
karong ael-gandum mas lakos tasi dales, le tao kahan tapnaeng lui ina na.

Lui ina ka sela

39 Sain kon nam, ima-ii las ngat net tuu ka. Mo oen taan noan nusa ol na
ka lo. Oen kon ngat net ima mesa, man suut ta hlaen. Tiata, oen nangan
noan eta bole lam, oen nol lui na kaliut deng baut in ne tasi daleng ngas,
le nolan lako se onan na. 40 Hidim oen dait nutus tail nahu las totoang, le
nang se tasi dales. Kon oen dolo niung lui ulin na lako tasi dalen, le halin
pekot nal lui la. Hidi nam oen pel sakeng laa ana in se klanga ka ka, le
halin angin na huu nol lui la lako se onan na. 41 Mo lui na lail saek hlaen
unus in se tasi dalen na, ta sel se la, le didiin pekot nalan pait lo. Kon nam
len tene kas diuk dudus un ulin na.
42 Nikit tentara las net ela kon, oen le keo tele atuil bui nas totoang.
Undeng oen lii, tamlom mo atuil bui kas nangen saek lakos tuu ka, le lalis
sa. 43 Mo komendan Yulius kaing un tentaran nas, undeng un dai keo
Paulus lo. Hidim un tadu le totoang atuil man nangen tana ngas, pul taam
lakos tasi dalen, le nangen lakos tuu kua. 44 Mo atuil in nangen taan lo
ngas, un tadus le kil kai bleha tamlom saa tuun, le muid len na, halin nolas
lakos tuu kua. Tiata, kaim totoang lakom lius se tuu ka nol slamat.

28

Se nusa Malta

1 Kaim totoang niu lakom nol slamat se tuu ka, halas-sam kaim taan
noan, nusa na nusa Malta. 2 Nusa na atulin nas sodo-sium kaim nol

babanan. Undeng ulan nol metes isi, tiata oen suni ai tene mes se onan
na, hidim oen tadu kaim le laok malam ai. 3 Paulus kon nami-naim hulung
kai teben, le taos laok se ai la. Mo nikit un dodan kai teben nas laok se ai
la dapa kon, suknahkitu lam, ul lasong mes puit maa, undeng tahang nal
ai la in otot ta lo. Hidim ul na sau didi se Paulus ima ka.
4 Nikit atuil Malta las net ul lasong na naling didi se Paulus ima ka kon,
oen tek apa noan, “Atuling ni, taon elola ko atuil in keo atuli. Meman
un kuhit deng tasi len na son, undeng na un ulat. Mo hmate ka nulut
muid un nabale! Lole asii man daek dadaat tam, un musti lepa-haal esa.”
5-6 Atuil nas nangan noan, taon elola ko nesang lom, Paulus ima ka hale,
nol nahkiut tuun nam bet un lea mate.
Molam Paulus hiti soleng ul na lako ai dalen. Nol un kon haup ili ana
bubuit lo kon. Hidim atuil nas natang nesang buit son, mo saa mes daid
nol Paulus lo. Ta oen nangan noan, “Tamlom mo, un niam dewa la!”
7 Gubernur ra uma las nonool oen dale epe tene kas katang lo deng
maan na. Gubernur na ngala Publius. Un maa sodo-sium kaim se onan
na, hidim un nusi kaim le lakong daad se un uma. Un papa-paiduil kaim
se un um didiin lelo tilu.
8 Dedeng na, gubernur ra ama in hua ka hed otot, nol tai suli. Kon Paulus
laok ngat un se un kamar ra. Hidim Paulus nene ima ka laok se atuling
in heda na, le kohe-kanas belen. Kon nam un banan meman. 9 Nikit atuli
las net gubernur ra ama ka banan son kon, atuli-atuil in ili tenga las maas
se Paulus le nodan un tao banan one, kon un tao banan one. 10 Hidi na
kon, atuil nas tulu bel oen in nodan mamo ka, nini in kil bel kaim sa-saa
mamo isi.

Paulus nol un tapan nas saek lui deng nusa Malta le lakos se Italias

11 Kaim daad se nusa Malta bulan tilu, didiin oras angin tuan nol len
tene ka ete. Dedeng na kon, muik lui ina mes deng Aleksandria, nauh se
nusa na. Lui na ngala ka, Aan Hduan,* undeng se klanga ka, muik patung
dewa aan hduan. Kon nam, kaim saek lui na, le lail napiut lakom Romam.
Tiata, kaim mana le saek lui la kon, atuil Malta las kil bel kaim sa-saa in
kaa se lalan, nol sa-saa teng pait man kaim parlus se lui dapa.
12 Kaim lail mau-mau didiin lakom lius se kota Sirakusa, ne nusa Sisilia.
Kaim nauh se lang lelo tilu. 13 Deng na, kaim lail muid onan Sisilia, kon
kaim lakom lius se kota Regium. Ola ka, aing lote la huu muun, tiata kaim
lail napiut nol hlapat. Bingin dua ka, kaim lakom lius se kota mes onan,
ngala Putioli. 14 Se na, kaim nium nang soleng lui na, le lakom nuting
Lamtua Yesus atulin in se lang ngas. Kaim tutnaal nol oen kon, oen nodan
kaim le daad nolas. Tiata, kaim daad tahang se lang minggu mesa. Hidi na
kon, kaim laok iin tuun lakom Romam. 15 Dedeng Lamtua Yesus atulin in
se Roma ngas ming noan, kaim le lakom eluam kon, oen maas sod kaim se
lalan hlala. Tenga las tutnaal kaim se pasar Apius; tenga las pait tutnaal
kaim se mana mesa, ngala Um in Hani Tilu.† Nikit Paulus ngat net oen
kon, un nodan mamo-mamo se Ama Lamtua Allah, nol un dalen na kuat-
tes pait.

Paulus in se Roma ka

* **28:11** Muid atuil in se la ngas agama la lam, aan hduan nas ngalans Kastor nol Poluks. Atuil lui ina ngas taom hui se dewa dua nas. † **28:15** Pasar Apius katang deng Roma ka, nataka le kilu buk itu. Nol Um in Hani Tilu la katang nga, kilu buk limas tilu.

16 Kaim lakom lius se Romang kon, [tentara las tamang atuil bui kas lakos
bui dalen.]‡ Mo oen tamang Paulus lo. Oen nang un le seb uma mesa. Se
na, un daad nol tentarang mesa, man doh un didi. Oen but Paulus ima
halin na nol tentarang in doha ka ima halin na, nini ranteng.✡
17 Hidi nal lelo tiul kon, Paulus nodan blala-blalan Yahudi in se la ngas,
le maa tutnaal nol una. Nikit oen maas nakbua kon, un tekas noan, “Kaka-
paling totoang! Auk maang se nia, undeng atuil Yahudi las tene-tenen nas
daek auk se Yerusalem. Hidim, oen sao auk lakong se pamarenta Roma la
ima. Molota, auk tao kula saa lo. Auk tao sa-saa man labang nol kit bangsa
li esan lo. Nol auk kon labang kit atorang hadat man kit in simun son deng
kit upu kia-kaon nas lo. 18 Pamarenta las pres auk dasi li se lua son. Mo
oen haup auk in kulan mes lo kon, man tatai le hukung tele au. Undeng
na, ta oen le sao auk son. 19 Mo undeng atuil Yahudi las tene-tenen nas
sium pamarenta la in nutus le sao au ka lo, tiata tade tam tade lo ko, auk
musti nol auk dasi li maa se maan in nehan dasi tene kia. Auk tao ela, mo
auk nangan le klaa nol atuil man bangsa mes nol au ngas lo.✡ 20 Dais na,
man tao auk le haman nakbua kaka-palis totoang se maan nia. Le halin
kit nahdeh nol apa deng asa man atuil Yahudi li in nata-natang nga: kit
totoang nahlae se Lahing man Ama Lamtua Allah in tunang maa, le halin
bel boa-blingin kit bangsa Israel lia ka. Ni man tao oen le, oen but auk
nini ranteng nia.”
21 Kon nam oen siut un noan, “Maa lius leol neot nia, kaim haup surat
deng propinsi Yudea, man tek deng ku dasi la lo. Ela kon nol kaka-pail in
maa deng ua ngas, dehet tahan saa lo deng kaka Paul. 22 Mo kaim kom
in hii asa man kaka in parsai ka, undeng kaim ming son se ola-ol noan,
atuli las hutun soleng asa man partei Kristen na in tui ngas. Mo in toma
ka elola lam, kaim tanan lo bii. Tiata kaka dehet bel kamin le.”
23 Hidi kon, oen kom leo-leo le huil lelo mesa, halin oen tutnaal apa pait.
Lius un lelon na kon, atuli hut mamo maas nakbua se Paulus uma. Kon
un nahdehes deng Ama Lamtua Allah in prenta ka. Un kat bango mamo
deng upung Musa buku la, nol deng Ama Lamtua mee-baah tenga las in
dula ka, le halin kil nol oen in nangan na lako bus el in parsai se Lamtua
Yesus. Un dehet deng oskaong nga, lako pes lelo-maun.
24 Nikit oen ming hidi Paulus in dehet ta kon, tenga las daid in parsai,
mo tenga las pait parsai lo. 25 Oen labang apa mes nol mesa, didiin atuli
deeh le pait. Mo Paulus tekas noan, “Meman mi in kaen apa nia, tom nol
asa man hmunan nu Ama Lamtua Allah Koo Niu ka, in tek upung Yesaya
ka, 26 man noan,
‘Ku laok tek bangsa ni noan,
“Mam mi ming Auk in teka ki tutungus,
mo mi nangan tanan lo tetetas!
Mi net asa man Auk in dake ngas tutungus,
mo mi toe muid bubuit lo kon.”
27 Undeng bangsa ni dalen na didi isi.
Ta oen hngilan nas dai ming pait lo son!
Nol oen matan nas kon hut didi son!
Nang le halin oen ming bakun tia;
Nol nang le halin oen matan nas net deken tia.
Hidim nang le halin oen dalen nas tema napiut.
Didiin oen taan lalan in pait maa bus el Au ka lo.

‡ **28:16** a: In dula dais Yunanin man blaan dui ngas teng dul in mo kurung dalen nia ki lo.
✡ **28:16** Dehet deng Aan in Nutus sas 28:20 ✡ **28:19** Dehet deng Aan in Nutus sas 25:11

Tiata, taon elola le Auk tao banan oen pait ta?' "✡
28 Hidim Paulus hep un in dehet ta noan, "Elia pali-kaka me! Mi musti
tana noan, halas ni Ama Lamtua Allah tade, le bel boa-blingin bangsa-
bangsa man Yahudi lo kas kon, undeng oen tade le hii-ming se Un son."
29 [Paulus dehet hidi ela kon, atuil nas pait. Mo oen in nangan na bakisan
tiata oen kaen apa muun isi.]§
30 Paulus daad se um in seba na, didiin taun dua. Un sium totoang atuil
in maa nuting le tutnaal nol una ngas nol dael kolo.
31 Nini ela lam, un haup dola le dehet oen deng Ama Lamtua Allah in
prenta ka, nol tui oen deng Lamtua Yesus Lalan in Nuli ka. Un dehet
langa-langa nol in lii lo, nol muik tatahan in tukan-palan una lo.

Ama Teofilus man in banan. Auk in dehet ta, pes se ni sii tuun tia.
Nodan mamo.
Deng au, Lukas.

✡ **28:27** Yesaya 6:9-10 § **28:29** Bango ni muik ne in dula dais Yunani blaan deeh lo.

Surat deng Paulus bel atuil in parsai se kota Roma

Boa-blingin

1 Surat ni deng au, Paulus. Ama Lamtua Allah huil nal auk son le daid
Yesus Kristus atulin in nutus. Hidim Un nikit auk le daid Kristus atulin in
loka-loka, le laok tek atuli li se ola-ola, deng Un Dehet Dais Banan na.
2-3 Lolo hmunan nua, Ama Lamtua Allah mana-koet meman son, le Un
mee-baha las dul deng Dehet Dais Banan na se Un Buk Niu ka. Ta se Buk
Niu na lam, Ama Lamtua hida, le bel Un Ana Yesus maa daid atuli. Halas
nia lam, Un in hida na dadi, undeng Yesus maa son, le daid atuli puti deng
laih Daud in hua-koet. 4 Mo se in dula tenga las sam, Ama Lamtua Allah
tulu bel tada noan, Yesus Kristus na mo Un Ana esa. Tiata Yesus Koo la
nam, niu baktetebes, banansila el Ama Lamtua Allah. Nol Ama Lamtua
kon nini Un in kuasa ka le bel Yesus nuli pait deng Un in mate ka. Undeng
na le kit tana noan, Ama Lamtua Allah Ana ka, mo Yesus, kit Lamtuan na.
5 Yesus tulu Un dalen banan na bel au, ta Un huil nal auk le daid Un
atulin in nutus, le laok tek Un in hida ka se ola-ola. Ta Un in koma ka le,
atuil Yahudi lo ngas kon parsai se Una, nol nuil muid Un in koma ka. Auk
kon in koma ka le atuil deng bangsa lias totoang, parsai se Kristus nol nuil
muid Un in koma ka.
6 Ela kon nol mia, se kota Roma. Mi maam deng bangsa mamo nol deng
mana mamo. Yesus Kristus huil nal mi son nol tek noan, “Maam tia! Maa
le daid Auk atulin!” 7 Undeng na le, auk tunang surat ni bel mi se kota
Roma, le tek nuting mi noan, Ama Lamtua Allah namnau mia. Un kon
nodan le mi daid Un atulin, man in nuli ka niu'.

Auk kohe-kanas se Ama Lamtua Allah, kit Aman na, nol Yesus Kristus,
kit Lamtuan na, le tulu Oen dalen banan na, halin mi nuil babanan, dame,
nol titu-tema.

Paulus kohe-kanas bel un tapan nas

8 Auk bok auk surat tia, nol in nodan mamo-mamo se Ama Lamtua Allah,
undeng Yesus Kristus daek ne mi dalen nas. Auk kon nodan mamo, undeng
totoang atuil in daad ne pamarenta Roma la in prenta ngas, dehet apa deng
mi in parsai se Yesus sa.

9 Auk kohe-kanas bel mi baktetebes hidi nutus taan lo. Ama Lamtua esa
tana noan, asa man auk in aa ni, toma. Un kon tana noan, auk in dake ki
inu nol in makoe, le tek atuli li deng Un Ana ka Dehet Banan na. 10 Taom
auk kohe-kanas sam, auk nodan elia: “Ama Lamtua, auk taan un lalan na
elola ka lo. Mo eta bole lam, Ama Lamtua sai bel auk lalan, le halin auk
laok meo auk tapang nguas se kota Roma.”

11 Auk kohe-kanas ela, lole auk kom isi in tia meo mia, le bating bel mi
kuasa deng Ama Lamtua Koo la, halin nam mi daid Ama Lamtua atulin
man in tahang nal muun dui pait. 12 Auk in nangan na elia: eta auk daid
in tia le daad nol mia kam, auk le tao kuat-tes mi dalen nas, le halin mi
in parsai ka muun keko lako. Nol auk in koma ka le mi tao kuat-tes auk
daleng ngi kon.

13 Kaka-pail in namnau me! Auk in koma ka le mi tana noan, auk nangan
le tia meo mi se Roma oe-oe son. Mo maa lius leol neot ni kon, daid lo bii

nabale. Eta auk daid in tia kam, auk in koma ka le muik atuli mamo daid in parsai se Kristus, banansila el maan tenga luas kon. Nini ela, lam auk in dake ki haup isin banan.✡

14-15 Taon elol kon no, auk in koma ki le, auk musti tek Ama Lamtua Dehet Dais Banan na bel atuli li totoang. Nas atuil in aa dais Yunani, atuil in aa nini dais didang, atuil tene tamlom atuil ana, atuil in hkola tamlom atuil in hkol lo. Undeng na, auk mana son le tia meo mi se kota Roma.

Ama Lamtua Dehet Dais Banan na, muik kuasa le bel boa-blingin totoang atuli lia

16 Auk mae in dehet deng Lamtua Yesus Dehet Dais Banan na bubuit lo kon, lole auk parsai. Ta eta atuli mes parsai se Ama Lamtua Allah lam, Dehet na muik kuasa deng Ama Lamtua, le bel boa-blingin atuling na deng un in kula-sala ngas. Atuil Yahudi las taan dais nias muna, hidi halas-sam bangsa didang ngas lolen.✡ 17 Dehet na kon tulu-balang Ama Lamtua lalan na, le tao atuli li in kula-sala ngas daid in toma. Nas totoang dadi, sadi atuli li parsai se Ama Lamtua. Ta muik dulan ne Un Buk Niu ka dalen noan,

“Atuli li musti parsai se Ama Lamtua Allah muna le,
halas-sam oen haup in babanan nol Una.
Ta eta oen parsai se Una lam,
oen haup in nuil toma ka.”✡

Ama Lamtua komali nol atuil in dai taan Un lo ngas

18 Mo Ama Lamtua Allah tek son elia: muik atuli in dai toe muid Un lo. Nol muik in daek dais daat bili-ngala. Mo Ama Lamtua sium oen in tao-tao ngas lo. Atuil nias taan ol man in toma ka son. Mo ela kon no, oen tao napiut dasi-dais man in tom lo ngas. Oen in tao ela ka, le atuil didang ngas kon neta, didiin oen taan ol man in toma ka pait lo son. Tiata Ama Lamtua le niung hukung bel oen deng apan nua. 19-20 Atuil nias muik dais in siut puting apan lo, ta totoang dais man atuli li in taan deng Ama Lamtua ka, langa son. Lole Un esa man tulu-balang son nam! Auk in koma ka elia: ninin deng Un in koet apan-dapa ku nol apan-kloma kia ka, maa lius halas nia, eta atuli li le nangan taan deng Ama Lamtua Apa ka, nol Un in kuasa man hidi nutus taan lo ka lam, boel tuun! Ama Lamtua esa na, atuli li netan lo kon no, oen taan Una, deng asa man Un in dake ngas. Undeng na le auk tek noan, atuil daat nas muik dais in siut puting nal apan pait lo son, noan, “Deng Ama Lamtua Allah lam, auk taan saa lo.”

21 Tiata oen taan deng Ama Lamtua kon no, oen dai hao Un lo noan, “Ama Lamtua Allah na mo, kit Lamtuan!” Oen kon dai nodan mamo se Un lo. Hidim oen in nangan na kon tom lo, didiin oen nangan taan asa man in toma ka pait lo son. Oen nangan hapun lo, le didiin oen dehet in tapa-bele bili-ngala, deng Ama Lamtua Apa ka. Nol oen dalen nas kon daid langa lo son.✡

22 Oen mesa-mesam nikit apan nas noan, “Auk niam atuil in nangan taan dehet-dasi mamo!” Oen nangan ela, mo un in toma ka lam, oen ngengon isi. 23 Hidim, oen todan-lahing se Ama Lamtua Allah man muun dudui ka lo, lole oen tek noan, “Kaim parlu Lamtua in tuladang ela lo!” Mo oen hui-langus se patung in tuladang el; atuli, tilu-kee, tamlom hmukit didang, lako pes in tuladang nga el ula ngas. Nini ela lam, oen hutun soleng Ama Lamtua in nuli, didiin hidi nutus taan lo ka, le seda nini sa-saa man mam mate nala ngas.✡

✡ **1:13** Dehet deng Aan in Nutus sas 19:21 ✡ **1:16** Markus 8:38 ✡ **1:17** Habakuk 2:4 ✡ **1:21** Efesus 4:17-18 ✡ **1:23** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 4:16-18

24 Undeng na le, Ama Lamtua nang soleng oen ela tuun, le halin oen tao
muid oen in koma-koma ngas tukun. Un kon nang le oen tao dais daat
bili-ngala man butu-kil ne oen dalen nas. Didiin oen mae taan pait lo son.
Hidim oen tao hmomos oen apan nas esan, nol tao hmomos atuil tenga
las apan kon. 25 Se oen dalen nas, oen taan dasi-dais in toma deng Ama
Lamtua Allah ngas son, mo oen dai muid lo. Oen in nangan na tom lo son,
hidim oen nangan noan, “Banan dui ka nang le kaim tao dadahut tuun
lako, tiam sa-saa lo!” Oen hui-langus se sa-saa man Ama Lamtua in koet
tas, mo oen todan-lahing se Ama Lamtua lo, molota Un man koet sa-saa
nas totoang! Nol oen tao apan nas el atuil in parsai isi ka, molota oen muik
in parsai lo!
In toma ka, kit atuli li musti naka-naka nol todan-lahing se Ama Lamtua
Allah tutungus! Ela le, halas-sam toma!
26 Undeng oen in daat ta, tiata Ama Lamtua nang le oen tao hmomos ela,
muid oen in koma-koma ngas tukun. Hidim oen nong dadahut, nol mae
taan lo. Oen sapa-bihatan nas kom in niin nol oen sapa-bikloben nas pait
lo, mo oen tao dadahut tuun. Lole bihata niin nol bihata lam! 27 Biklobe
las kon ela! Oen kom in niin nol oen sapa-bihatan nas pait lo, le niin nol
bikloeb tuun! Oen taan in mae ka bubuit lo kon! Undeng na le, eta oen
tom in hukung ngam, toma! Lole oen sisa katang deng lalan in toma ka
son!
28 Oen muik in nangan noan, “Banan dui ka, kit butu-kil nol Ama Lamtua
deken.” Undeng na le Ama Lamtua nang soleng oen ela tuun, le oen tao
muid oen in koma-koma ngas! Tiata oen suma taan in nangan dadaat sii!
Hidim oen lako-daek dais man in tom lo ngas!
29 Oen in nuli ka inu nol daat bili-ngala. Oen daek tahan banan na lo, mo
suma taan in daek daat si-sii. Oen kom naseke. Oen pesang dael nol atuli.
Oen idus-neo daat. Oen keo atuli. Oen kaen apa tutungus. Oen nole-lilung
daat. Oen bilu-aa dadahut. 30 Oen kom in aa le tao didaan atuil didang
ngaal banan. Oen kom Ama Lamtua lo isi. Oen hadat lo. Oen kom in ngat
kabaul atuli. Oen kom in nikit-nikit apan. Oen kom in nuting lalan daat
bili-ngala. Oen labang nol atuil blalan nas tutungus. 31 Oen dai taan asa
man in toma ka lo. Oen kaliut oen in hida ngas esan, didiin atuli parsai
oen pait lo. Oen namnau taan atuil lo. Oen muik tahan in kasiang atuli
bubuit lo kon.
32 Oen taan Ama Lamtua Allah atorang nga son, noan, atuil man daek
dadaat banansila ela ngas, haup in hukung tele kam, toma. Oen taan
atorang na son kon no, oen daek dasi-dais daat sii nabale. Ela sii tuun lo,
mo oen taan in hode-lokot atuil tenga las, le oen kon daek dadaat ela. Na
lai-lisin son!

2

Ama Lamtua kon komali nol bangsa Yahudi man Un in huil nal son nas

1 Mi ming deng in daek dadaat bili-ngala apin nas son, ta lo? Hidim
bet mi nangan noan, “Idaah! Atuil nas in daat ta lai-lisin son!” Eta mi
nangan ela son nam, doha lo! Ta mi kon daat ela. Deng mia la asii tuun
kon, muik dais in siut puting nal apa ka lo, eta un tek noan, atuil in daek
dadaat tas tom in hukung ngam toma. Nadidingun deken, ta mam mi tom
hukung ela kon, lole mi kon daek dadaat ela lam!✡ 2 Mo kit tana noan, eta
Ama Lamtua bel hukung atuil in daek dadaat tas sam, taon elola ko, Un
nutus oen dasi las nol lolo-lolo. 3 Tamlom elola? Bet mi muik in nangan
pait noan, “Atuil in daek dadaat tas haup hukung deng Ama Lamtua lam,

✡ **2:1** Matius 7:1; Lukas 6:37

toma.” Molota mi daek dadaat banansila el oen kon. Mo mi nangan noan, “Kaim tom Ama Lamtua in hukung nga lo.” Tasao le mi nangan ela lia?

4 Ama Lamtua Allah tulu Un dalen banan na bel mia. Hidim Un keeh isi
nol mi in tao-tao ngas. Mo tasao le mi ngat Un niin maat halin tuun nia?
Bet mi tanan lo, molota Un tulu Un dalen banan na bel mia, le halin mi
nang soleng mi in kula-kula ngas, le pait lakom se Una.
5 Mo mi niam bom batu, nol dai hii-ming lo! Nol mi dai nang soleng mi
in kula ngas bubuit lo kon! Undeng mi in tao ela ka, le mi hukung nga
ngele dui pait. Ta mam eta apan-kloma ki kiamat son nam, Ama Lamtua le
sukat totoang atuli li in nuli ka. Nol mam totoang atuli li tana noan, Ama
Lamtua nutus atuli li dasi las nol in toma. Oras na, Un bel mi hukung
ngele, undeng Un sium mi in tao-tao ngas lo. 6 Mi in nuli ka elola lam,
mam Ama Lamtua balas mi muid na.✡
7 Ta atuil in tao dais banan tutungus sas, mam Ama Lamtua beles in
nuil toma man hidi nutus taan lo ka. Oen man haup in todan, nol ngalan
banan, le nuil napiut nol Una. 8 Mo Ama Lamtua sium atuil in daek dadaat
tas lo. Un komali isi nol one, lole oen taan in labang si-sii. Oen daek muid
dais in toma ngas lo, mo suma taan in daek muid dais man in tom lo ngas
si-siis.
9 Totoang atuil man in daek dadaat tas, mam tom in susa nol in daat
bili-ngala. Atuil Yahudi, tamlom Yahudi lo kon no, oen totoang tom hidi.*
10 Mo totoang atuil in daek dais banan nas, mam Ama Lamtua nikit oen
lapa-lapa, nol beles in todan, le oen nulis babanan nol dame. Nas atuil
Yahudi, tamlom atuil Yahudi lo kon no, oen totoang haup ela. 11 Ta Ama
Lamtua huil sila lo!✡
12 Ama Lamtua Atorang nga nahi tom atuli li totoang. Eta muik atuli taan
Atorang nas lo, le tao kula-sala kam, mam oen bakisan deng Ama Lamtua
Allah. Nol eta muik atuli taan Atorang nas son, mo kalitus sam, mam Ama
Lamtua nini Atorang nas pait, le hukung bali one. Mam oen kon haup in
mate hidi nutus taan lo ka, nol bakisan deng Ama Lamtua, undeng oen
kaliut Un Atorang ngas son. 13 Eta le babanan nol Ama Lamtua Allah lam,
suma hii-ming Un Atorang ngas siis tuun deken. Molam musti daek mudis,
halas-sam Ama Lamtua sium one!
14 Atuil Yahudi lo ngas taan Ama Lamtua Atorang nga isin na lo, mo
deng one la muik in lako-daek muid Atorang na. Lole oen dalen nas esan
man tek oen noan, ol man toma nol ol man kula ka. 15 Nini ela lam, na
daid tada noan, Ama Lamtua Atorang nga nuli ne oen dalen nas. Hidim
oen dalen nas esan man sukat oen in dake ngas. Nol oen koon nas esan
man klaa nol one, eta oen daek kula, nol tek one, eta oen daek in toma
ka. 16 Tiata, mam se leol Ama Lamtua in nikit Yesus Kristus le daid Atuil
in Nutus Dasi ka, Un presa-ketan totoang dasi-dais in buni-napang man ne
atuli li dalen na ngas. Auk tui ela, banansila el in muik ne Ama Lamtua
Dehet Dais Banan na ka.

Atuil Yahudi las tao muid Ama Lamtua Atorang nga kon no, na bel boa-blingin nal oen lo

---

✡ **2:6** Buk in Naka-nahalit 62:12; Dasi-dais Lila 24:12 * **2:9** Alkitab dais Yunanin na dul noan, “bel atuil Yahudi las muna, hidi halas-sam bel atuil Yahudi lo kas lolen.” Bango 9 la nahin na elia, “Mam totoang haup susa, dudui pait ta atuil Yahudi las, mo nol atuil Yahudi lo kas kon.” Bango 10 la nahin na elia, “Mam Ama Lamtua nikit sakeng totoang atuil man in daek banan nas, dudui pait ta atuil Yahudi las, mo nol atuil Yahudi lo kas kon.” ✡ **2:11** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 10:17

17 Tiata mi atuil Yahudi li elola? Mi kom in nikit-nikit apan noan, mi siim
man kil Ama Lamtua Atorang man Un in niung maa bel upung Musa ka, ta
lo? Mi kon kom in bahan tuan, le aa deng mi in butu-kil nol Ama Lamtua
ka. 18 Baktebes! Mi taan Ama Lamtua in koma ka son. Mi taan ol man in
banan dui ka son. Mi taan dais nias totoang son, undeng atuil in tui ngas,
tui mi son deng Ama Lamtua Atorang ngas. 19 Mi parsai bali apan noan,
mi tulu nal lalan bel atuil man in taan lalan lo ngas. Mi nataka apan nas
banansila el langa, man kaloe bel totoang atuil man in nuil ne mitang dale
nas. 20 Undeng mi kil dididi Ama Lamtua Atorang ngas, tiata mi nangan
noan mi tanas totoang. Nol mi kon nangan noan mi kil totoang man in
toma ngas, ta lo? Dadin nam mi nangan noan, mi tui nal atuil ngengo, nol
tana-ana blutu man taan saa lo ngas.
21 Tiata auk le ketan elia: mi kom in tui atuil didang, mo tasao le mi
esan dai tui saa lo kia! Mi kom in saek mimbar, le tek noan, “Atuli li naok
deken.” Mo tasao le mi esan nako lia?! 22 Mi tui noan, “Nong deken.” Mo
tasao le mi esan nonga lia?! Mi kom sa-saa in hui-langus sas lo isi, mo
tasao le mi esan nuhu-dau sa-saa deng um in hui-langus sas sia?! 23 Mi
bahan tuan deng Ama Lamtua Atorang ngas, mo tasao le mi esan kaliut
Atorang ngas, le tao nahmaeng Ama Lamtua ela lia?! 24 Ta lolo hmunan
nu, dulan son ne Ama Lamtua Buk Niu ka noan, “Undeng mi atuil Yahudi
li in daat ta, tiata atuil didang ngas kom in tao nahmaeng Ama Lamtua
ngaal banan na.”✡

Atuil Yahudi las sunat son kon no, haup in boa-blingin lo

25 Mi atuil Yahudi li musti sunat muid Ama Lamtua Atorang nga, ta lo?
Na daid tada noan, mi atuil Yahudi li man muik hak le sium Ama Lamtua
in hida ka. Mo eta mi kaliut Ama Lamtua Atorang nga lam, Ama Lamtua
sium mi lo. Mi daid banansila el atuil Yahudi lo kas, nol atuil man sunat
lo ngas. 26 Nangan babanan! Ta eta atuil man sunat lo ngas tao muid Ama
Lamtua Atorang nga lam, mam Ama Lamtua sium one, banansila el un
nam atuil Yahudi man sunat son na, ta lo? 27 Mo doha-doha loo! Ta eta
atuil Yahudi lo ngas sunat lo, mo tao muid Ama Lamtua Atorang nga lam,
mam oen tao nahmaeng mi nini in tulu-balang mi in kula-sala ngas noan,
mi atuil Yahudi in sunat son, nol kil Atorang nas son deng hmunan nua,
mo mi kaliut Ama Lamtua Atorang nga nababael tuun.
28 Mi nangan noan, atuil man daid upung Abraham in hua-koet, nol atuil
in sunat tas man daid Ama Lamtua atulin baktetebes se? Loo! 29 Ta atuil
man in daid Ama Lamtua atulin baktetebes sas, mo atuil man babanan nol
Ama Lamtua ngas. Nol sunat in toma man tao atuli li le daid Ama Lamtua
anan nas sa, mo tadan in se bulang nga ka lo, molam tadan in se kit dalen
nia, man Ama Lamtua Koo la in dake ka. Atuil in banansila ela ka, haup
in naka deng Ama Lamtua, mo deng atuli li lo.✡

3

*Atuil Yahudi las muik hak le sium pusaka deng Ama Lamtua in hida ka
kon no, na tao oen le haup boa-blingin lo*

1 Eta ela lam, daid atuil Yahudi man in sunat tam, in ontong ngi saa
la? Bet mi nangan noan, atuil Yahudi las haup mamo dui nol banan dui,
deng atuil Yahudi lo kas, ta lo? 2 Baktebes! Daid atuil Yahudi kam, muik
in ontong se dasi mamo. Laih hmunan na, undeng Ama Lamtua Allah bel
atuil Yahudi las osa, le dul Un in Teka-teka ngas nol dohas babanan. 3 Tiata

✡ **2:24** Yesaya 52:5 ✡ **2:29** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 30:6

elola? Bet mi nangan noan, Ama Lamtua tao nal muid asa man Un in aa
son na lo, undeng muik atuil Yahudi dehe, man parsai Un lo, ta lo? 4 Ela
lo! Ta totoang atuil in se apan-kloma kia daid atuil in nole-lilung kon, Ama
Lamtua sii man aa in toma ngas tutungus! Nangan, ta dulan ne Buk Niu
ka deng Ama Lamtua apa ka noan,
“Muik atuli bel kula noan,
Un nutus dasi las sam lolo lo.
Mo mam oen taan haup noan,
asa man Un in aa ka, meman toma.
Taon elola ko Un nala,
undeng Un aa kam kula lo.”✡
5 Mo eta kit daek kula kam, na man tulu langa dui bel totoang atuli li
noan, asa man Ama Lamtua in tao ka, meman toma. Eta ela lam, kit le aa
elola? Kit le aa noan, Ama Lamtua hukung kita lam, lolo lo ke? (Ta muik
atuli deeh aa ela.) 6 Ela loo! Eta Ama Lamtua hukung kita lam, Un kula
lo. Ta Un muik hak le hukung totoang in daek kula-sala se apan-kloma ki
ngias.
7 Eta auk in nole-lilung ngi tao Ama Lamtua in muun-tes sa le lapa
tapnaeng ngam, tasao le Ama Lamtua hukung auk nabale lia? Eta auk
tulu-balang Un in muun-tes sa ela son nam, tasao le Un pres auk in nuli
kia, hidim nutus auk dasi li noan, asa man auk in tao na kula kia? 8 Ela
deken! Ta eta muid in nangan ela ka lam, mi daek muid atuli li in teka,
man noan, “Nang le kit daek daat tas mamo dui, le halin banan nas kon
mamo dui pait!” Atuil in aa ela ka, tom in hukung ngam, toma. Mo muik
atuli aa le tao didaan auk ngalang ngi noan, auk tui atuli las ela.

Muik atuli mes lo kon man dalen na lolo baktetebes, lole totoang tao kula hidi

9 Tiata elola? Mi nangan noan kit atuil Yahudi li banan dui deng atuil
Yahudi lo ngas se? Ela lo! Ta auk tulu bel mi son noan, atuil Yahudi tam
atuil Yahudi lo kon, totoang atuli li kula. 10 Lole dulan son ne Ama Lamtua
Buk Niu ka noan,
“Muik atuli in nuil lolo tutungus lo.
Muik mes lo kon!
11 Muik atuli in nangan taan baktetebes deng Ama Lamtua lo.
Muik mes lo kon man nuting le taan Ama Lamtua.
12 Oen totoang sisa son deng lalan in nuil lolo ka.
Hidim, oen muik ambak lo son.
Muik atuli in tulu-balang un dalen banan na lo.
Muik mes lo kon!✡
13 Oen in aa ka bui hoso,
banansila el niut utu man atuli kali pait ta.
Oen bahan nas suma taan in nole-lilung sii.
Oen dasin in aa puting deng oen bahan nas sa,
banansila el ula la lasong nga.✡
14 Oen bahan nas suma taan in lote-pisun atuli,
nol dehet dais daat le tao atuli li dalen iil tukun,
lole na man puti deng oen dalen daat ta.✡
15 Oen lii tatahan in keo atuli lo.
16 Oen laok se ola lam,
oen kom in tao lobo-lau se la,

✡ **3:4** Buk in Naka-nahalit 51:4 ✡ **3:12** Buk in Naka-nahalit 14:1-3; 53:1-3 ✡ **3:13** Buk in Naka-nahalit 5:10; 140:4 ✡ **3:14** Buk in Naka-nahalit 10:7

nol tao atuli li le haup susa bili-ngala.
17 Oen in nuli ka muik in mole-dame lo,
oen nuil taan nini dalen in tetesa lo.✡
18 Oen keeh nal apan nas lo,
undeng muik in lii tahan Ama Lamtua bubuit lo kon."✡
19 Deng in teka-teka nias sam kit tana noan, muik tahan atuli mes lo kon se apan-kloma kia, man toma. Nol kit kon tanan nol langa son noan, totoang in dul ne Buk Niu ka deng Atorang na ngas hai bus atuil Yahudi las, man sium Atorang nas son. 20 Tiata muik atuli mes lo kon, man tek nal noan, "Ama Lamtua noken auk noan, atuil in dalen lolo, lole auk lako-daek muid Un Atorang ngas totoang son." Undeng Ama Lamtua Atorang ngas man tulu bel noan, kit totoang tao kula saol Una.✡

Kit musti parsai se Lamtua Yesus le, halas-sam Ama Lamtua Allah noken kit noan, atuil in dalen lolo

21 Nangan taan Ama Lamtua lalan in sai bel kit le halin babanan pait nol Una ka lo deken. Ta kit babanan nol Una, undeng kit in lako-daek muid Un Atorang nga ka lo. Un Atorang nga esa man dul ela, nol Un mee-baah hmunan nuas kon tek ela ne, Ama Lamtua Buk Niu ka. 22 Ama Lamtua Allah noken kit noan, atuil in dalen lolo man babanan nol Una, se dedeng kit in parsai se Yesus Kristus sa. Un huil sila lo, ta Un tao ela bel totoang atuil man in parsai se Yesus sas.✡
23 Ta totoang atuli li tao kula. Tiata muik atuli mes lo kon man tao apa ka le babanan pait nol Ama Lamtua, undeng oen in tao ka tatai nol asa man Ama Lamtua in koma ka lo. 24 Ela kon no, Ama Lamtua Allah esa man tulu Un dalen banan na, nol nutus noan, kit muik in kula lo son. Un sium kit ela, undeng Yesus Kristus sui nal kit son deng kit in kula-sala ngas.
25-26 Ama Lamtua Allah tulu nal Yesus son, le daid in sui-nahat nol kose soleng kit in kula-sala ngas, le tepat kit in mae ka. Mo kit musti parsai se Una noan, Un man sium kit hukung nga. Tiata, Un nang Un dala ka le baa, halin mate seda kita. Nini ela lam, Ama Lamtua Allah tulu bel noan, asa man Un in nutus son na, toma. Hmunan nu, Un keeh isi, hidim Un huil le nadidingun atuli li in tao kula-sala se hmunan nua ka. Mo eta Un hukung atuil in kula-sala ngas lo kam, Un in dake ka lolo lo. Tiata, Un sai lalan le nang Yesus Kristus halin tom in hukung undeng kit in kula-sala ngias. Halas nia, Un tulu bel atuli li totoang noan, Un lako-daek in banan na napiut. Hidim totoang atuil in kula-sala man parsai se Yesus sas, Un nutus le noken oen noan, atuil in dalen lolo.
27 Tiata elola? Bet mi nangan noan, mi boel bahan tuan, undeng Ama Lamtua sium mi son, ta lo? Tam mi le tulu Atorang mesa, man tao mi le babanan nol Ama Lamtua la? Mi bali le Ama Lamtua sium mia, undeng mi in daek dais banan muid Atorang nga ka le? Loo! Ta Ama Lamtua Allah sium kita, undeng kit in parsai se Yesus sa. Na sii!
28 Undeng na le halas ni kit taan son noan: atuli li haup in babanan nol Ama Lamtua, undeng oen in tao muid Un Atorang nga ka sii lo, molam undeng oen in parsai se Una ka.
29 Elam auk le keket elia: Ama Lamtua Allah suma sium atuil Yahudi las siis se? Tamlom Un sium atuil Yahudi lo kas kon na? In toma ka, Un sium oen totoang.
30 Ta Ama Lamtua Allah na mo suma mes sii. Nol suma muik lalan mes sii man Un simun le kit atuli li haup in babanan pait nol Una. Na undeng

✡ **3:17** Yesaya 59:7-8 ✡ **3:18** Buk in Naka-nahalit 36:2 ✡ **3:20** Buk in Naka-nahalit 143:2; Galatia 2:16 ✡ **3:22** Galatia 2:16

kit in parsai se Kristus sa. Lalan na ka, taung atuil Yahudi nol atuil Yahudi lo kas kon.✡
31 Tiata auk le keket elia: eta kit parsai se Kristus sam, na kose soleng
Ama Lamtua Atorang ngas se? Loo! Ta kit in parsai se Kristus sa, man tao
Un Atorang ngas le daid inu.

4

Kat kleta deng upung Abraham. Un babanan nol Ama Lamtua undeng un parsai se Ama Lamtua

1 Tiata eta kit kat kleta deng upung Abraham, kaim atuil Yahudi li upu
kia-kaons sa, lam kit tui nal asa deng in daid babanan nol Ama Lamtua,
undeng in parsai se Kristus sa la?
2 Kit tui nal elia: eta Abraham haup in babanan nol Ama Lamtua, undeng
un in daek dais banan na lam, un kon muik peke le aa kam baha tuan se
atuli li sila. Mo se Ama Lamtua sila kam, un aa nal saa lo. 3 Lole muik
dulan ne Ama Lamtua Buk Niu ka noan,
"Undeng Abraham parsai se Ama Lamtua Allah,
tiata Ama Lamtua noken un noan atuil dael lolo, man babanan nol
Una."✡
4 Atuil in dake ki sium gaji. Gaji na duit in bele tuun lo, molam duit man
tuang nga in baen, le seda atuling na in kae ka. Ta na atuling in dake ka
nena. 5 Atuli li hmunan nu daek kula nol tiu-hii Ama Lamtua lo, mo Ama
Lamtua man muik hak le tek noan, atuil man in parsai se Yesus Kristus sa
haup in babanan pait nol Una. Muik tahan dasi mes lo kon man atuli li
bisa daken, le halin un babanan nol Ama Lamtua. Ta atuli li musti parsai
se Yesus Kristus le, halas-sam Ama Lamtua noken un atuil in dalen lolo,
nol sium una.
6 Laih Daud kon tek noan, atuli li dalen kolo dedeng Ama Lamtua Allah
noken oen noan, oen nam mo, atuil in dalen lolo, molota oen tao saa lo.
Ta laih Daud dul noan:
7 "Atuil nias kaliut Ama Lamtua Atorang ngas son kon no,
Un kose soleng oen in kula-sala ngas.
Undeng na le oen ontong isi!
Atuil in daek dadaat tas,
Ama Lamtua nadidingun oen in kula-sala ngas son.
8 Ta eta Ama Lamtua kaih atuli li in kula-sala ngas lo kam,
atuling na, ontong baktetebes!"✡
9 Bet mi nangan noan, suma atuil Yahudi in sunat tas, man ulat le
babanan nol Ama Lamtua, ta lo? Mo atuil bangsa didang man sunat lo ngas
bisa lo! In nangan ela na, kula! Tiata kaim tek nuting mi son noan, undeng
Abraham parsai se Ama Lamtua, tiata Ama Lamtua noken un noan, atuil
in dalen lolo man babanan nol Una. 10 Ama Lamtua noken Abraham ela
blinga la? Oras un sunat son na tam, oras un sunat lo bii ka la? In toma
ka, oras un in sunat lo bii ka.
11 Toma! Dedeng Abraham sunat lo bii ka, Ama Lamtua Allah noken un
son noan, atuil in dalen lolo, man babanan nol Ama Lamtua. Nenesang
halas-sam un sunat le daid tada noan, un daid atuil in parsai se Ama
Lamtua. Nini ela lam, Abraham man sai lalan bel totoang atuil man in
parsai se Ama Lamtua Allah ngas. Ta atuil in sunat, tam atuil in sunat lo
kon no, Ama Lamtua sium totoang atuil in parsai Una ngas, le oen babanan

✡ **3:30** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 6:4; Galatia 3:20 ✡ **4:3** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 15:6; Galatia 3:6 ✡ **4:8** Buk in Naka-nahalit 32:1-2

nol Una.✡ 12 Abraham kon sai lalan bel kaim atuil Yahudi man in sunat
tias. *Undeng* kaim in sunat ti lo, molam *undeng* kaim in parsai se Kristus,
banansila el hmunan nu Abraham in parsai Ama Lamtua se dedeng un in
sunat lo bii ka.

Eta kit parsai Ama Lamtua Allah lam, kit sium asa man Un in hida ngas

13 Ama Lamtua Allah butu-kil in hida nol Abraham, nol un in hua-koet
tas noan, lako-lako lam apan-kloma ki papmesa daid oen pusaka. Ama
Lamtua hid ela, undeng Abraham in tao muid Un Atorang ngas sa lo,
molam undeng Abraham in parsai se Ama Lamtua ka, tiata Ama Lamtua
noken un noan, atuil in dalen lolo man babanan nol Una.✡
14 Ta eta atuli li lako-daek muid Ama Lamtua Atorang ngas, le haup nal
pusaka man Ama Lamtua in hida ka lam, na tao un in parsai se Ama
Lamtua ka daid parsum tuun. Nol Un in hida ka kon, muik nahin lo.✡
15 Ama Lamtua Atorang ngas se ola lam, se na kon kit tutnaal atuil in kaliut
Atorang nas. Nol eta atuli li kaliut Un Atorang ngas sam, Ama Lamtua
komali, hidim Un hukung one. Mo eta Ama Lamtua Atorang ngas muik lo
kam, taon elola ko muik atuli in kaliut Atorang nas lo.

16 Undeng na le kit musti parsai se Una. Na man muun dui deng totoang.
Ta Ama Lamtua kom in tulu Un dalen banan na mosa-mosa bel atuil in
parsai se Una ngas. Nol eta kit parsai se Un banansila el Abraham mam,
taon elola ko, kit sium asa man Un in hida ka. Nas kit atuil Yahudi man
tao muid Un Atorang ngas, tamlom in tao muid lo ngas kon. Tiata, kit
totoang man in parsai ngias, banansila el Abraham in hua-koet.✡ 17 Ne
Ama Lamtua Buk Niu ka, Un hid Abraham son noan, “Auk tao ela, le halin
ku daid upu kia-kaons deng bangsa mamo.” Abraham parsai Ama Lamtua
in hida ka. Hidi nam Ama Lamtua tao in hida na le dadi. Un kon tao atuil
in mate ngas le nulis pait. Un suma aa tuun nam, sa-saa man muik lo kas
kon, dadis meman.✡
18 Abraham parsai se Ama Lamtua. Un muik ana lo bii kon no, un
natang-natang napiut se Ama Lamtua. Undeng na le Ama Lamtua tao un
daid “upu kia-kaons deng bangsa mamo.” Na banansila el in dul ne Buk
Niu ka dalen noan, “In hua-koet mamo, mam putis deng ku.”✡ 19 Abraham
tana noan, un blalan isi, umur taun ngatus son, mo un parsai dididi se
Ama Lamtua. Sara kon maan in dulu aan se un tain na ka, tuu son, lole
un kon blalan isi son.✡ 20 Mo Abraham in parsai ka hutluul lo. Un nangan
noan, Ama Lamtua tao nal muid Un in hida ka. Un in parsai Ama Lamtua
ka tes taplaeng, se dedeng un nikit sakeng Ama Lamtua ngala ka lapa-
lapa ka. 21 Abraham parsai baktetebes noan, asa man Ama Lamtua hidan
son nam, Un daek nal mudin ela. 22 Undeng na le, Ama Lamtua noken
Abraham, atuil in dalen lolo man babanan nol Una.

23 Mo Ama Lamtua Buk Niu ka tek noan, Ama Lamtua tek ela bel
Abraham sii tuun lo, 24 molam bel kit kon! Ta eta kit parsai se Una lam, Un
kon noken kit noan, atuil in dalen lolo man babanan nol Una. Ama Lamtua
man bel kit Lamtuan Yesus, le nuli pait deng Un in mate ka. 25 Yesus mate
undeng kit in tao kula ngas. Hidim Un nuli pait le sai lalan, halin kit haup
in babanan pait nol Ama Lamtua Allah.✡

✡ **4:11** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 17:10 ✡ **4:13** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 17:4-6; 22:17-18; Galatia 3:29 ✡ **4:14** Galatia 3:18 ✡ **4:16** Galatia 3:7 ✡ **4:17** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 17:5 ✡ **4:18** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 15:5 ✡ **4:19** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 17:17 ✡ **4:25** Yesaya 53:4-5

5

Atuli li babanan nol Ama Lamtua Allah, sadi oen parsai se Lamtua Yesus Kristus

1 Undeng kit in parsai se Ama Lamtua Allah ka, tiata Un noken kit noan,
atuil in dalen lolo. Hidim kit dalen nias daid niu son bel Ama Lamtua,
undeng kit Lamtuan Yesus Kristus, man Ama Lamtua tunang maa son na,
sai lalan le halin kit haup in daem nol Una. 2 Kit parsai se Kristus muna
le, halas-sam Un tulu Un dalen banan na bel kita. Undeng na le, kit dalen
ni haup in kuat-tes. Nol kit kon dalen kolo, undeng kit tana noan, mam
Ama Lamtua nikit kita, le sium Un in muun-tes sa.
3 Kit haup susa-daat bili-ngala elol kon no, kit dalen kolo tutungus. Ta
kit tana noan, kit tui deng in susa ka, le halin kit tahang nal nol muun dui
pait. 4 Etan kit tahang nal se susa-daat dalen nam, na tao kit le nahing lo,
nol kit in nuli ki tao Ama Lamtua dalen kolo. Eta kit nuil tes ela lam, na
tao kit in parsai noan, mam Ama Lamtua tulu Un dalen banan na bel kita
ka, tes muun dui pait. 5 Eta kit in parsai ka muun dui ela lam, kit mae lo.
Lole Ama Lamtua bel kit Un Koo Niu ka son, le kit taan se kit dalen nias
noan, Un in namnau kita ka muun isi.
6 Un tulu Un in namnau ka elia: dedeng kit babanan nol Ama Lamtua lo
bii ka, kit taan lo, mo Un bel Kristus le mate seda kit in nuil toe muid Ama
Lamtua lo ngas. Ama Lamtua man huil oras na. 7 Nangan babanan ne! Ta
muik atuli memesa isi man tade le mate seda un tapa mesa, man dalen na
lolo. Bet muik atuil tenga ka kon tade le mate, halin tulung atuling mes
man dalen na banan isi. 8 Mo Ama Lamtua Allah tulu Un in namnau ka
mamamo bel kit son. Undeng se dedeng kit in tao kula nabale ka, Kristus
mate seda kita.
9 Ama Lamtua Allah noken kit atuil in dalen lolo man babanan nol Una,
undeng Kristus dala ka holbohon le mate taung kita. Molota eta atuli li
tao kula kam, Ama Lamtua komali. Mo undeng Kristus in tao ka, tiata kit
in tao kula-sala ngias tom in hukung pait lo.
10 Hmunan nu, kit mus nol Ama Lamtua. Molam halas ni Ama Lamtua
Ana ka esa man mate, le tao blingin Ama Lamtua dalen na, halin kit haup
in daem nol Ama Lamtua. Tiata kit mus nol Ama Lamtua lo son, molam
babanan pait nol Una. Dudui pait ta, undeng Kristus nuli pait son, tiata
mam se leol kiamat tia lam, Un kon bel boa-blingin kit le halin kit tom
Ama Lamtua Allah hukung nga deken. 11 Ela tuun lo! Mo kit kon dalen
kolo noan, “Ama Lamtua nam mo, muun isi!” undeng kit butu-kil nol Una.
Kit haup in daid Un atulin, undeng kit Lamtuan Yesus Kristus mate seda
kit son, le tao kit daem nol Ama Lamtua.

Eta kit sukat Adam nol Kristus sam, muik in hnika mesa nol muik in bakisan

12 Tiata deng hmunan hesa kua, kit upun Adam, atuling laih hmunan
na, man mulai daek kula. Undeng na le Ama Lamtua Allah belen nuli
napiut lo. Hidim kilan deng oras na, totoang atuil in se apan-kloma ki
ngias kon, tao kula banansila el una. Undeng oen tao kula muid un ela,
tiata oen totoang kon musti mates banansila el una.✡ 13 Hmunan nua, oras
Ama Lamtua Allah bel Un Atorang ngas lo bii ka, atuil in se apan-kloma ki
ngias totoang tao kula. Mo undeng muik Atorang lo bii, tiata muik in kaih
atuli li in kula-sala ngas lo. 14 Deng upung Abraham lako lius upung Musa
in sium Ama Lamtua Atorang nga ka, totoang atuli li taon elola ko mate.
Oen kaliut Ama Lamtua prenta man Un belen son se Adam ma lo kon no,

✡ **5:12** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 3:6

oen tao kula bili-ngala nabale. Undeng na le, oen musti mates banansila el Adam.

Eta kit sukat upung Adam nol Lamtua Yesus sam, muik in hnika mesa, nol muik in bakisan. Lole Adam hnika-tuladang nga banansila el Yesus, man mam puit maa. 15 Mo Adam in daek kula ka, tatai nol Yesus in daek banan bel kita ka lo. Ta atuling mesan na, Adam, kaliut Ama Lamtua prenta la. Tiata totoang atuli li musti mate. Mo atuling mesan na pait, na Yesus Kristus, Un lako-daek dais banan bili-ngala bel kita, nol nata-natang atuli li le bel seda Un in banan na lo. Atuling mes na in dake ka nola, taung atuli li totoang, lole Ama Lamtua kom in daek sa-saa banan bel kita. 16 Isin deng Ama Lamtua Allah in daek bel kita ngas, kisa deng kula-sala man Adam in tao ngas. Dedeng un in tao kula ka, Ama Lamtua Allah nutus noan, “Ku kula. Tiata ku musti tom in hukung!” Mo atuli li in tao kula ka mamo isi elol kon no, Ama Lamtua Allah tulu Un dalen banan na nabale, le nutus noan, “Auk hmarat ku le, kula lo. Tiata ku tom in hukung pait lo ka. Maa le babanan pait nol Au!” 17 Nol atuling mesan na, Adam, man tao kula, nol kaliut Ama Lamtua prenta la. Undeng na, totoang atuli li musti mate. Mo atuling mesan na pait, Yesus Kristus, man lako-daek in banan na. Undeng Un in lako-daek banan na, tiata kit haup nal in babanan pait nol Ama Lamtua. Na banansila el sa-saa mesa, man Un bel kitan nol mosa. Un le bel kit in nuil toma ka, banansila el kit daid Lahing nga tapans.

18 Tiata atuling mes na in tao kula ka sai lalan, le totoang atuli li musti tom in nulut deng Ama Lamtua sila ka. Nol Atuling mesan na pait in daek toma ka, man sai lalan le totoang atuli li haup in babanan pait nol Ama Lamtua, le nuil tom nol Una. 19 Auk in nangan na elia: Adam na mo atuli mes man dai hii-ming se Ama Lamtua lo, hidim kaliut Un prenta las. Nol atuli mamo kon tao kula banansila el una. Mo Yesus sam, atuling man in hii-ming se Ama Lamtua, hidim lako-daek muid Un in koma ngas sa. Un man sai lalan le atuli hut mamo haup in babanan pait nol Ama Lamtua.

20 Ama Lamtua Allah niung Un Atorang ngas se upung Musa, le halin totoang atuli li taan parsis ol man in kula ka. Se ola-ol tuun kon, atuli li in tao kula ka mamo taplaeng, molam se na kon Ama Lamtua tulu Un dalen banan na mamo dui pait. 21 Hmunan nua, in daat man se atuli li dalen nas, muik kuasa le mana-koet one, didiin oen tao kula le haup in hukung tele. Mo halas ni dais banan man kit Lamtuan, Yesus Kristus in lako-dake ka, Ama Lamtua Allah pake le tulu bel kit Un dalen banan na. Hidim dais banan na, muik in kuasa le mana-koet kita, halin kit haup in babanan nol Ama Lamtua, hidim nuil tom tutungus nol Una.

6

Kit musti nang soleng kit in kula-sala ngas le nuil muid Ama Lamtua in koma ka

1 Tiata, halas ni mi le aa elola la? Bet mi nangan noan, “Ama Lamtua nadidingun kit in kula-sala ngas son, undeng Un dalen banan na. Tiata in banan dui ka, kit tao kula-sala napiut, le mam Ama Lamtua tulu Un dalen banan na muun dui bel kita.” 2 Ela lo! Etan kit tao kula tutungus sam, na tom lo, lole kit nutus son noan, kit bali kudi le nang soleng kit in kula-sala ngas son. Undeng kit butu-kil nol daat tas pait lo son, na banansila el kit mateng son na! Ta atuil in maet son na, tao kula-sala pait lo, ta loo? Eta kit mateng son nam, taon elol le kit nuling halin tao kula pait ta? Bisa loo, ta lo?

3 Bet mi nangan tanan lo, mo oras kit haup in sarani ka, na daid tada noan, kit nang soleng in nuli blaan na, le daid atuil balu man butu-kil nol

Yesus Kristus. Na banansila el kit mateng leo-leo nol Un son. 4 Dedeng
Kristus mate ka, oen puan Una. Hidim dedeng kit haup in sarani ka, na
banansila el kit kon mateng nang soleng in nuli blaan na, hidim oen puan
kita. Lamtua Allah, kit Aman na, nini Un in kuasa man muun isi ka, le
bel Kristus nuli pait deng Un in mate ka. Lamtua Allah, kit Aman na kon
koma, le halin nam kit sium Un in kuasa ka, le nuling pait daid atuil balu.✡
5 Ta na banansila el kit mateng leo-leo nol Yesus. Undeng kit butu-kil nol
Una, tiata mam kit kon nuling pait deng kit in mate ka, tuladang el Un in
nuli pait son na.
6 Hmunan nu, kit daid atuil in tao kula-sala bili-ngala. Mo halas ni kit in
nuli blaan na dudus son, banansila el oen pauk tele kit se kai sangsuli lu
leo-leo nol Kristus. Tiata halas ni daat in ne kit dalen ni ngias, muik kuaas
le mana-koet kit pait lo son. Kit kon butu-kil nolan le tao kula-sala pait lo
son. Lole kit banansila el ata man muik hak in huil nal lo ka, lo son. 7 Eta
atuli li mate son nam, un daid ata lo son, ta lo? Muik tahan asa mes man
dising un le tao kula-sala pait lo.
8 Tiata eta kit parsai noan, na tuladang el kit mateng son leo-leo nol
Kristus sam, mam kit kon nuling napiut nol Una. 9 Kit tana noan, undeng
Kristus nuli pait son deng Un in mate ka, tiata Un mate pait lo ka. Ta muik
asa mes lo kon man muik kuasa, le tao tele nal Kristus. 10 Hmunan nu, Un
mate oe mes sii, le kose soleng kula ka in kuasa ka. Mo halas ni Un nuli le
tulu-balang in todan bel Ama Lamtua Allah.
11 Ela kon nol mia, mi musti nangan noan mi tuladang el in maet son na,
tiata kula ka muik in kuasa mia pait lo son. Mo halas ni mi musti nulim
le taung in todan Ama Lamtua, undeng mi butu-kil nol Yesus Kristus.
12 Nang le daat in ne ku dalem ma ka, muik kuasa le mana-koet ku deken,
lo kam ku suma muid ku aap-inam ma in koma-koma ka, le daek sa-saa
daat tas. Ta mam ku mate. 13 Sao ku aap-inam ma le lako-daek dais man
in tom lo ngas deken, ta na kon kula. Molam bel ku aap-inam ma laok se
Ama Lamtua Allah tuun, le Un man mana-koet ku. Tuladang el ku mate
son, mo hidim ku nuli pait. Tiata pake ku aap-inam ma totoang, le daek
dais in toma ngas bel Ama Lamtua. 14 Nang le in kula-sala ka banansila el
tuang, halin mana-koet mi deken. Nol mi nuil muid upung Musa Atorang
nga le halin daid in babanan pait nol Ama Lamtua bakun na. Ta mi in
nuil lolo ka, undeng Ama Lamtua man tulu Un dalen banan na bel mia.
Tiata halas ni, Un dalen banan na man mana-koet mia.

Kit daid banansila el ata man daek muid Ama Lamtua in koma ka

15 Tiata elola? Bet mi nangan noan, “Undeng kit nuil le daek muid upung
Musa atorang ngas pait lo, le daid in babanan nol Ama Lamtua, tiata nang
le kit daek kula napiut tuun tia. Ta Ama Lamtua kom nabael le tulu Un
dalen banan na bel kita!” Mi nangan ela, ta lo? Auk tek mia le! Na kula!
16 Auk kat kleta deng tuang nol ata. Eta mi sao mi apan nas le daek bel
atuli mesa lam, mi musti hii-ming se una, nol daek muid un in koma ka.
Lole un nam, mi tuang. Mo mi niam, un ata. Tiata mi huil le muid se ola?
Eta mi huil le lako-daek muid in kula ka lam, mi daid ata deng in kula ka.
Nol eta mi huil ela lam, na tao mi apan nas le bakisan deng Ama Lamtua
Allah. Tamlom mi huil le lako-daek in toma ka, halin daid ata in lako-daek
muid asa man Ama Lamtua in lok mia ka la? Eta mi huil ela lam, mi haup
in babanan nol Una!
17 Hmunan nu, mi nang kula ka le mana-koet mia, mo halas ni mi hii-
ming asa man in ne mi dalen nas sa, le daek muid atuil sarani las in tui mia

✡ **6:4** Kolose 2:12

ka. Undeng na le, auk nodan mamo se Ama Lamtua. 18 Ta Ama Lamtua
sas-sao mi deng kula ka in kuasa ka son, didiin kula ka mana-koet mi pait
lo son. Tiata halas nia, dasi-dais in toma ngas man mana-koet mia.
19 Auk in aa nia, nini kleta deng tuang nol ata, le halin mi hlapat nangan
taan auk in koma kia. Hmunan nu, mi sao mi apan nas son daid ata le tao
kula, didiin mi daid hmomos muid upung Musa Atorang ngas. Mo halas
nia, mi musti sao mi apan nas le daid ata, halin suma daek muid in toma
ngas tuun, man tao mi le daid niu se Ama Lamtua sila'.
20 Hmunan nu, dedeng mi suma hii nol daek muid kula ka in koma ka
ka, mi hii nol daek muid in toma ka lo. 21 Eta ela lam, auk le keket elia:
Mi haup isin banan saa deng in daek muid ela ka? Ase ta lo? Molota isin
man mi in hapu ka tao nahmaeng bali mi tuun. Undeng mi in tao kula ela
ka, tiata na man tao Ama Lamtua Allah le bali kudi mia.
22 Mo halas nia, Ama Lamtua sas-sao mi son deng tuang blaan na, tiata
mi boel tao kula pait bakun na. Ta mi musti daid Ama Lamtua atulin
in dake. In puis sa, mam mi daid niu taung Una, nol haup in nuil toma
man hidi nutus taan lo ka. 23 Eta kit daek kula kam, kit in hapu ka, Ama
Lamtua bali kudi kit didiin son na. Eta ela lam, kit mateng son nang! Mo
Ama Lamtua mana pesang bel kit lalan in puti mes son. Ta Un le bel kit
in nuil toma man hidi nutus taan lo ka nol mosa'. Kit haup in nuli na, eta
kit tamang le daid kit Lamtuan, Yesus Kristus atulin.

7

Eta atuli li mate son nam, Atorang hukung nga butu-kilas pait lo

1 Kaka-pali me! Auk tek mi in nangan taan deng atorang hukung ngas.
Elia: eta mi nulim nabale lam, atorang deng hukung nga man mana-koet
mia. Mo eta mi matem son nam, atorang hukung nga muik hak in mana-
koet mia pait lo son.
2 Auk kat kleta deng atorang in sapa-mambae. Eta bihata mes saap nol
biklobe mes son nam, muid atorang hukung nga lam, oen duas saap didiin
mates. Mo eta un sapa-bikloben na mate son nam, bebalung na butu-kil
nol atorang na pait lo son. Un boel saap pait. 3 Mo eta un saap nol atuil
didang se oras un sapa-bikloben na nuli nabale ka lam, muid atorang nga
lam, un nonga. Mo eta un sapa-bikloben na mate son nam, atorang deng
in sapa-mambae ka toman lo. Un butu-kil nol atorang na lo son. Hidim
eta un saap nol atuil didang ngam, muid atorang nga lam, un nong lo.
4 Ela kon nol mi in parsai ngas! Kristus mate son. Na banansila el mi
kon matem leo-leo nol Un son, le nang soleng mi in nuli blaan na. Hidim
atorang hukung nga tom mi pait lo. Halas ni mi butu-kil nol Atorang nas
lo son, le butu-kil nol Kristus, man nuli pait son deng Un in mate ka ka.
Na banansila el bebalu man in saap pait ta. Muik dasi in tom una lo. Tiata
halas ni totoang man mi in dake ngas, daek bel Ama Lamtua.
5 Ta hmunan nu kit suma daek muid kit aap-inan ni in koma-koma ngas
tukun. Undeng kit taan atorang ngas, tiata na man tao kit le kaliut atorang
nas kon, nol tao dasi-dais man in tom lo ngas. Kit in kula ka, man tao Ama
Lamtua Allah le bali kudi kita. 6 Hmunan nu kit musti daek muid atorang
ngas. Mo halas ni atorang ngas tom kit pait lo son, undeng kit sao soleng
kit in nuli blaan na son. Muid lalan blaan na in koma ka lam, Atorang
man in dulan ne Ama Lamtua Buk Niu ka dalen na ka, butu-kil nol kita.
Mo muid lalan balu ka in koma ka lam, kit butu-kil nol Atorang nas lo son.
Lole Ama Lamtua Koo Niu ka man mana-koet kita lam! Tiata halas ni, kit
daek taung Ama Lamtua sii.

Musa atorang nga tek balang in daat man ne kit dalen ni ngias

7 Tiata, kit le aa elola? Tamlom mi nangan noan, “Atorang man Ama
Lamtua in bel Musa ka, kula ka!” Loo! Ta eta auk nangan taan atorang
na lo kam, taon elola ko auk nangan taan dasi-dais man in tom lo ngas se
auk daleng ngi lo. Tuladang el muik atorang man noan, “Kom in kat atuli
hmuki-nalan deken!” Mo eta auk taan atorang nga lo bii kam, taon elola
le auk taan nal noan, in koma tuladang ela ka, kula ka? Bisa lo!✡ 8 Mo
undeng muik atorang man in tek ela, tiata na banansila el dasi-dais daat
in ne auk daleng ngi kias, man tao auk le kom in kat atuli hmuki-nalan
na. Eta muik atorang lo kam, kula ki kon muik kuaas le mana-koet atuli li
lo.
9 Se auk in nuli hmunan nua, auk nangan taan Ama Lamtua Atorang
ngas lo. Nesang halas-sam auk nangan tanas nol babanan. Tiata halas-sam
auk tana noan, auk kaliut Atorang nga nol tao kula son. Hidim isin man
auk in hapun deng kula ka ka, auk musti mateng. 10 Hidim auk daleng ngi
dudus, lole auk tana noan, auk esang haup in babanan nol Ama Lamtua
lo, eta auk suma lako-daek muid Un Atorang ngas tukun. Eta auk tom Ama
Lamtua in komali ka le haup in hukung tele kam, toma, undeng auk kaliut
Un Atorang ngas son. Molota Atorang ngas muki, le tao atuli li haup in
nuil toma. Mo taung au lam, Atorang na man tao didaan au, hidim tao
Ama Lamtua le bali kudi au. 11 Atorang na meman tulu lalan in nuil toma
ka. Mo undeng in daat ta nuli ne auk daleng ngia, tiata auk nole bali auk
apang ngi son, le nangan noan, auk haup in babanan nol Ama Lamtua
sadi auk tao muid Un atorang ngas. Hidim hnika ka el noan, Atorang na
man tao Ama Lamtua le nikis au, nol dai nakbua nol auk lo.✡
12 Tiata, eta apin atuli tek noan, “Atorang man Ama Lamtua in bel Musa
ka kula!” Kam auk siut noan, “Loo! Ama Lamtua Atorang nga, niu!” Nol
totoang prenta man in ne Atorang nga dalen na ka, niu, toma, nol banan.
13 Bet mi kon nangan noan, Atorang na man tao Ama Lamtua le bali
kudi au, ta lo? Loo! Lole auk taan Atorang na kon no, auk hii muid daat in
ne auk daleng ngia ki nabale, didiin auk tao kula. Auk in tao kula ela ka,
man tao Ama Lamtua le bali kudi au. Atorang na meman banan, lole tulu
dasi-dais daat man in tao kit le bakisan deng Ama Lamtua Allah. Tiata,
dedeng Ama Lamtua tulu bel lalan in nuil toma ka ka, Atorang na man tek
balang nol langa-langa noan, dais daat in ne kit dalen ni ngias, banan lo.

Dais banan nas nol dais daat tas dising apa ne kit dalen nia

14 Kit tana noan, Atorang man Ama Lamtua in bel upung Musa ka, niu
maa deng Ama Lamtua Koo la. Mo auk suma atuil biaas tuun man daleng
ngi kuat-tes lo. Hidim auk hii muid dais daat in muik ne auk daleng ngi
kias, didiin auk tao kula. Na banansila el kula ka daid auk tuang, le auk
daid ata deng kula ka. 15 Auk nangan tanan lo. Auk nangan taan asa man
auk in dake ka lo. Lole auk daek muid asa man auk le daken na lo. Molam
auk daek muid asa man auk le daken lo ka.✡ 16 Eta auk daek muid asa man
auk le daken na lo kam, auk hao noan, Ama Lamtua Atorang nga, toma.
17 Tiata auk man mana-koet auk apang ngi lo. Molam kula-sala man in
nuil ne auk daleng ngi kia, man mana-koet au!
18 Auk tanan son noan, muik dais banan nuil ne auk daleng ngi lo. Ta in
nuil ne auk daleng ngia ki, dais daat si-sii. Tade tam tade lo ko, auk dising
nal apang ngi le daek in toma ka lo. Auk koma, mo daid tatahan lo! 19 Ta
auk kom in daek banan, mo auk daken lo. Nol auk kom in daek daat tas

---

✡ **7:7** Dehet in Puit deng Dale Mesir 20:17; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 5:21 ✡ **7:11** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 3:13 ✡ **7:15** Galatia 5:17

lo, mo auk dakes! 20 Eta auk daek muid asa man auk le daken na lo kam,
na undeng auk siing lo, molam undeng daat man in nuil ne auk daleng
ngi kia.
21 Na tulu bel kit in kila mes elia: auk le daek banan na kon no, daat in
ne auk daleng ngia ki labang. 22 Molota eta auk nangan deng Ama Lamtua
Atorang ngas sam, auk daleng kolo isi. 23 Mo hnika ka noan, muik kuasa
ne auk daleng ngia, man tao didaan au. Lole auk kom in daek banan na,
mo daid tatahan lo. Na banansila el in kuasa daat man ne auk daleng ngia
ki, daek nal au, le dising auk halin muid se un sii. 24 Eee kasiang nge! Auk
niam, atuil in susa-daat! Asii man sas-sao nal auk deng kuasa daat in ne
auk daleng ngi kia, man tao Ama Lamtua le nikis au, didiin Un bali kudi
au kia le?
25 Mo, ana loo! Ama Lamtua Allah esa man sai lalan son le sao au! Nodan
mamo-mamo se Una, undeng kit Lamtuan, Yesus Kristus bel boa-blingin
au! Tiata, eta auk nuil nahlae se auk apang ngi esa kam, auk haup susa-
daat. Auk kom le daek muid Ama Lamtua Atorang ngas totoang kon no,
muik kuasa daat ne auk daleng ngi man hanet auk le daek kula tutungus.

8

Kit haup in nuil toma ka, eta kit butu-kil nol Ama Lamtua Koo la

1 Tiata, Ama Lamtua Allah hukung atuil in butu-kil nol Yesus Kristus sa
lo! 2 Ta muik in kila dua man tom baktetebes: mesa la, eta kit butu-kil nol
Yesus Kristus sam, Ama Lamtua Koo la bel kit kuasa le nuil nal se in toma
ka. Dua la, in daat muik ne kit dalen nia, man hanet kit le daek kula. Nol
eta kit daek kula son nam, Ama Lamtua Allah nikis kita, le bali kudi kita.
Mo eta kit haup Ama Lamtua Koo la lam, Un kon sas-sao kit deng kula-sala
ka in kuasa ka.
3 Kit soba-naan le tao muid upung Musa Atorang ngas totoang kon no, na
bel boa-blingin nal kit deng kula-sala ka in kuasa ka lo, undeng kit suma
atuil biaas tuun. Mo Ama Lamtua man sai lalan in puti. Ta Un bel Un
Ana ka esa maa le daid atuli, banansila el kita. Kit atuli li tao kula-sala
mamo-mamo, mo Yesus sii man tao kula-sala net lo. In dudui pait ta, Un
mate le kose soleng atuli li in kula-sala ngas. 4 Ama Lamtua Allah tunang
Kristus maa le mate son, halin kit daek nal in toma ngas totoang, muid
Ama Lamtua Atorang ngas. Undeng na, halas ni kit daek dasi-dais in toma
ngas, muid Ama Lamtua Koo la in koma ka, le daek muid kit in koma-koma
ngas esan pait lo.
5 Atuil man nuil muid un in koma-koma esa tuun na, nuil ela undeng
oen suma taan in nangan dasi-dais daat si-sii. Mo atuil in nuil muid Ama
Lamtua Koo la in koma ka, oen suma nangan dasi-dais man in tao Ama
Lamtua Koo la le dalen kolo tutungus. 6 Atuil in nang dasi-dais daat tas
le mana-koet un in nangan na, banansila el atuil in dai hii-ming se Ama
Lamtua Koo la lo ka, lole un dalen in muid Ama Lamtua ka mate son. Mo
atuil man nang Ama Lamtua Koo la le mana-koet un in nangan na ka, un
in nuli ka toma, nol un dalen na kon hutluul lo.
7 Kit atuli li in koma-koma ki sii kam, labang isi nol Ama Lamtua in koma
ka. Hidim kit esan dai suda le hii-ming se Ama Lamtua lo, lole kit esan
nam bolen lo. 8 Tade tam tade lo ko, atuil man in nang oen in koma-koma
ngas esan le mana-koet one ka, hanet nal Ama Lamtua le dalen kolo lo.
9 Mo mi niam, atuil in nuil dadaat muid mi in koma-koma ngas pait lo
son. Ta eta Ama Lamtua Koo la nuli ne mi dalen nas sam, mi daek nal
dasi-dais man in tao Un le dalen kolo. (Mo eta muik atuli, man Kristus
Koo la nuli se un dalen na lo kam, un kon daid Ama Lamtua nenan lo.)

10 Mi aap-inan na mam mate, lole hmunan nu mi in daek kula ka. Mo
undeng halas ni Kristus nuli ne mi dalen nas son, tiata mam mi hmangin
nas nulis napiut, ta Ama Lamtua noken mi son noan, atuil dael lolo, hidim
mi babanan nol Un pait son. 11 Ama Lamtua Allah man bel Yesus nuli pait
son deng Un in mate ka. Tiata, kit mateng kon no, eta Ama Lamtua Koo
la nuli se kit dalen nam, mam Un kon bel kit le nuling pait. Un nahin na
noan, Un bel kit le nuling banansila el Un in bel Kristus le nuli pait son
na.✡

Ama Lamtua Koo la tek noan, kit daid Ama Lamtua anan

12 Tiata elia kaka-pali me! Kit muik hningin. Na hningin le nuil muid
Ama Lamtua in koma ka, mo hningin le nuil muid kit atuli li in koma-koma
lo. 13 Ta eta kit nuil muid daat in ne kit dalen ni ngias tuun nam, taon elola
ko Ama Lamtua bali kudi kita, le hukung tele kita! Mo eta kit nang le Ama
Lamtua Koo la tao dudus kula ka in kuasa ne kit dalen ni kia lam, mam
kit haup nal in nuil toma ka.

14 Atuil in hii-ming se Ama Lamtua Koo la, le Koo na man mana-koet
one lam, oen nam mo Ama Lamtua anan. 15 Eta kit nang Ama Lamtua Koo
la, le Un man mana-koet kita lam, kit nuil nol in lii banansila el ata ka lo.
Hmunan nu kit in nuli ka ela. Mo undeng kit sium Ama Lamtua Koo la
son, le ator kita, tiata kit tana noan, kit daid Ama Lamtua anan. Undeng
na le, eta kit haman Un noan, “Ama Namnau!” lam, Un tade le hii-ming
kita.✡

16 Kit dalen nias esan man tek noan, kit daid Ama Lamtua anan. Nol Ama
Lamtua Koo la kon tek ela. 17 Eta kit daid Ama Lamtua anan nam, nahin
na noan, mam kit sium Un pusaka la, undeng Un daid kit Aman. Hidim,
mam eta Ama Lamtua bel Un Ana Kristus pusaka, lam kit kon sium pusaak
na leo-leo nol Una. Mo muik dasi mes pait: kit kon musti haup susa-daat
banansila el Kristus in haup susa-daat ta, le halin nam, mam Ama Lamtua
nikit kit lapa-lapa, banansila el Un in nikit Kristus lapa-lapa son na kon.✡

Mam Ama Lamtua nikit kit lapa-lapa

18 Mo muid au lam, susa-daat man kit in haup hahalas nia ngas, muik
nahin lo, eta sukat nol dasi-dais muun, man mam Ama Lamtua in le tulu
bel kita ngas. 19 Molota totoang man Ama Lamtua Allah in daek son ne
apan-dapa kua nol apan-kloma kia, natang-natang nol kom isi le ngat Un in
tulu Un anan in toma ngas, mo asiis sa. Ta Un le tulu puting oen nol dalen
kolo. 20 Hmunan nu, Ama Lamtua koet apan-dapa ku nol apan-kloma kia,
nol isin nas totoang le daek muid Un in koma ka. Mo muik tahan in daek
muid Un in koma ka lo. In daid elia ni muid apan-kloma ki in koma lo,
molam Ama Lamtua esa man nutus son le nang oen tao dadaat ela, halin
mam Un hukung one. Mo ela kon no, muik in nahlae nabale.✡ 21 Ta halas
ni totoang man Ama Lamtua in daek son nas, daat hidis, nol muik lalan
in puti lo. Mo mam Ama Lamtua sas-sao one, le halin oen daat pait lo,
molam oen daid muun keko lako muid Un in koma ka. Ama Lamtua kon
le nikit Un anan nas lapa-lapa, le halin oen kon holsasas deng daat tas.

22 Ta kit tanan son noan, muik in susa-daat mamo ne apan-kloma kia.
Deng lolo hmunan nua, maa lius halas nia, totoang man Ama Lamtua in
dake ngas bisat in ili, se oras in nata-natang Ama Lamtua le daek totoang
nas daid balu ka. Na banansila el bihata bisat in ili, se oras in nata-natang
le hua ka. 23 Apan-kloma ki sii natang-natang lo, molam kit kon natang-
natang ela. Ama Lamtua bel kit Un Koo la muna son kon no, kit bisat

✡ **8:11** Korintus mesa la 3:16 ✡ **8:15** Markus 14:36; Galatia 4:6 ✡ **8:17** Galatia 4:5-7 ✡ **8:20** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 3:17-19

nabael ne kit dalen nia. Undeng kit doha-doha nol in natang Ama Lamtua Allah le nikit kit daid Un anan man in toma, nol loat sao kit aap-inan ni deng totoang in daat tas.✡
24 Dedeng Ama Lamtua bel boa-blingin kita ka, Un kon tek noan, mam Un le tao elola. Mo halas ni, kit natang-natang nabale, undeng daid lo bii. Eta kit net dasi mes dadi son nam, kit natang-natang in ngat dais na pait lo ka. Ta atuli li kom in natang-natang le ngat dasi mes man dadi son na lo, ta loo? 25 Mo eta kit natang-natang le ngat dasi mes man dadi lo bii kam, taom kit kehe nol tahang nabale.
26 Ela kon se oras kit in natang-natang nga, Ama Lamtua Koo la kon tulung kita, undeng kit kuat-tes lo, nol kohe-kanas taan babanan lo. Kit kon suma taan in bisat si-sii nol taan in kohe-kanas le aa elola ka lo, molam Ama Lamtua Koo la esa man kohe-kanas bel kita. 27 Ama Lamtua Allah esa taan totoang man kit in le aa deng kit dalen ni ngias. Un kon taan Un Koo la in nangan na. Undeng na le, Un taan totoang dais man Koo la in aa le tulung kita ngas. Ta Ama Lamtua Koo la in nangan na, banansila el Ama Lamtua esa man in nangan. Nol Un Koo la kohe-kanas se Ama Lamtua, nodan le Ama Lamtua tulung atuil in parsai ngas. Koo na, kohe-kanas muid Ama Lamtua in koma ka.
28 Halas ni kit taan son elia: Ama Lamtua Allah daek totoang le daid banan, taung atuil in namnau Una ngas. Ta deng lolo hmunan hesa kua, Ama Lamtua mana-koet meman son le tao elol bel one ka. Nol Un kon haman oen son, le tekas noan, “Maam tia! Maa le daid Auk atulin!” 29 Ta hmunan nua, Un taan oen meman son, nol huil nal oen son le taos daid hnika mes el Kristus, Un Ana ka. Ta Kristus man hmunan, le tenga las daid Un palin. 30 Atuil man Ama Lamtua tanas son deng hmunan nua ngas, Un kon haman le daid Un atulin. Atuil nas man hmunan nu atuil in kula-sala, mo Un taos le daid atuil in dalen lolo, halin oen babanan pait nol Una. Nol Un kon nikit oen lapa-lapa.

Ama Lamtua Allah namnau kit isi

31 Tiata kit le aa elol pait nol dais nias sa? Ama Lamtua Allah doh tele kita. Eta ela son nam, asii man labang nal kit lolen na? Muik lo, ta lo? 32 Ama Lamtua tahang Un Ana Baun siing nga lo. Molam Un sao Ana ka le mate daid in sui-nahat, halin tulung kit totoang. Undeng Ama Lamtua tahang Un Ana ka bubuit lo kon, tiata kit tana noan, mam Un kon bel kit dais banan nas totoang nol mosa. Baktebes, ta lo!
33 Bet mi nangan noan, muik atuli bel kula Ama Lamtua atulin in huil nal son nas nabale, mo muik lo, ta loo? Ta Ama Lamtua esa man noken kit son noan, atuil dael lolo man muik in kula-salan pait lo son, le halin kit babanan nol Una.
34 Bet mi kon nangan noan, muik atuli aa noan, Ama Lamtua musti hukung atuil man Un in huil nal son nas nabale. Mo bisa lo! Ta Yesus Kristus mate son. Dudui pait ta, Ama Lamtua belen nuli pait son deng Un in mate ka. Hidim Ama Lamtua nikit Un le daad se maan in todan dudui ka, se Ama Lamtua halin kanan na. Se na, Un kon kohe-kanas bel kit tutungus.
35 Bet mi nangan pait noan, muik atuli, tamlom muik dasi man dising nal Kristus, didiin Un dai namnau kit pait lo, ta lo? Ela lo! Ta dasi tom kita tam, kit dalen ili tamlom kit tom susa-daat, lubu tamlom muik kai-baut lo, tom in daat tamlom atuli le keo kit kon no, Kristus namnau kit tutungus. Muik tahan sa-saa mes man tao nal Un le teen in neka-namnau kita ka lo!
36 Ne Ama Lamtua Buk Niu ka muik dulan noan,

✡ **8:23** Korintus dua la 5:2-4

“Atuli li nuti-nuting lalan le keo kita,
undeng kit daid Ama Lamtua atulin.
Oen tao kit ela,
banansila el lae-blai man oen le keo ka.”✡
37 Tiata kit haup susa-daat elol kon no, kit nal son, undeng Kristus
namnau kit isi!
38 Auk tanan baktetebes son noan: muik dasi mes lo kon man tao Ama
Lamtua le tene deng Un in neka-namnau kita ka. Kit nuling tam kit
mateng, muik ima-ii deng sorga tam, in kil prenta ngas tam, muik kuasa
tam, dais halas nias tam dais in maang nguas, 39 kuasa in ne apan-dapa
kua tam, kuasa in ne apan-kloma kia, nol sa-saa didang man Ama Lamtua
in daek son nas, muik tahan mes lo kon man tao bakisan kit deng Ama
Lamtua Allah, nol muik tahan mes lo kon man tao nal Un le teen in
namnau kita! Undeng kit butu-kil nol kit Lamtuan Yesus Kristus, man
Ama Lamtua belen maa son na.

9

Ama Lamtua Allah huil atuil Israel las

1 Kit in butu-kil nol Kristus sias, aa kam toma. Tiata auk nole mi lo. Ne
auk daleng ngi kon tek noan, Ama Lamtua Koo la man mana-koet auk
daleng ngia. 2-3 Auk tek elia: auk daleng ngi iil isi. Auk nataka kam
ngele ela, undeng auk nangan auk atulin esa ngas. Ta auk in koma ka
le auk nenan bangsa Yahudi* las kon, daid in butu-kil nol Kristus, mo oen
mamo parsai Un lo. Eta noan auk sai nal lalan bel one lam, auk tade halin
Ama Lamtua hukung au, le seda one. Nol auk kon tade le Ama Lamtua
tao bakisan auk deng Kristus, halin nam auk atulin nas butu-kil nol Una.
4 Molota oen nam, atuil Israel, na bangsa man in ontong dui ka. Ama
Lamtua nikit oen son le daid Un anan deng lolo hmunan hesa kua. Un
tulu Un kuasa man muun isi ka bel one. Un butu-kil in hida bili-ngala nol
one. Un beles Un Atorang ngas. Oen man taan lalan in todan-lahing se Una,
nol in lii-lau Una. Un hid son le tulu Un dalen banan na bel one.✡ 5 Oen
puit maas deng kaim upu kia-kaon nas, nas: upung Abraham, upung Isak,
nol upung Yakob (ngaal ‘Israel’ la maa deng upung Yakob). Nol Kristus,
man Ama Lamtua hidan meman son le belen maa ka, kon puit maa deng
kaim bangsa Yahudi li upu kia-kaon nas. Kristus nam kon Ama Lamtua
Allah, man kil in prenta taung totoang. Tiata eta atuli li nikit in naka-naka
bel Una, didiin hidi nutus taan lo kam, toma!✡
6 Atuil Israel mamo sium Kristus lo bii kon no, atuli li boel aa noan,
Ama Lamtua in hida ka daid lo deken. Mi bali noan, totoang atuil in puit
maa deng atuil Israel las upu kia-kaon nas, daid bangsa Israel, man Ama
Lamtua hulin le daid Un atulin nas se, loo! 7 Tuladang el atuli mamo puit
maas deng kaim upu kia-kaons, Abraham. Molam Abraham in hua-koet
tas Ama Lamtua hulis totoang lo. Lole Ama Lamtua tek Abraham son
noan, “Ku in hua-koet man Auk in tana ngas, suma oen man in putis deng
ku anam Isak kas siis.”✡
8 Un nahin na elia, deng hmunan nu maa lius halas nia, in hua-koet deng
kaim atuil Yahudi li upun Abraham, totoang daid Ama Lamtua Allah anan

---

✡ **8:36** Buk in Naka-nahalit 44:23 * **9:2-3** Bangsa *Yahudi* nol bangsa Israel la mes sii, nas atuil Yahudi in daad se dale Israel las, nol se mana-mana didang ngas kon. Mo ngaal *Yahuda* la sama nol bangsa Yahudi la lo. Ta ngaal Yahuda la nam, ngala mes deng ngaal Israel hngul dua kas. ✡ **9:4** Dehet in Puit deng Dale Mesir 4:21; 14:22 ✡ **9:5** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 32:22-32 ✡ **9:7** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 21:12

lo. Suma in hua-koet man Ama Lamtua in hid taung Abraham mas siis,
man Ama Lamtua kahis daid Un anan in toma. 9 Ta Ama Lamtua butu-
kil in hida nol Abraham noan, “Nataka le taun in maa kua lam, Auk pait
maang. Oras na lam, ku sapam Sara hua tana-ana biklobe mes son.”✡
10 Ela tuun lo. Lole kit upun Isak nol un sapa Ribka hua aan hduan.
11-12 Dedeng Ribka hua oen lo bii ka, oen taan in daek dais banan tamlom
dais daat ta lo bii. Ela kon no, Ama Lamtua tek Ribka meman son deng aan
hduan man in puti muna ka, noan, “Mam kaka la daek bel un palin na.”
Ama Lamtua tek ela, le tulu bel noan, eta Un huil nal atuli mes son nam,
Un taan in pake atuling na le tao elola ka. Hidim, Ama Lamtua huil nal
pali la le daid Un atulin. Ama Lamtua natang le ngat pali la in dake-mana
ka lo, undeng Ama Lamtua tanan meman son.✡ 13 Ta Ama Lamtua tek ne
Un Buk Niu ka deng aan hduan nias noan,
“Auk huil nal Yakob,
mo auk hutun soleng Esau.”✡
14 Tiata, kit le aa elola la? Tamlom muik in le aa noan, “Ama Lamtua
nutus dasi las nol lolo lo ka!” Ela loo! 15 Lole hmunan nu Ama Lamtua
Allah tek upung Musa noan,
“Auk tulu in namnau bel atuil man Auk in huil esang ngas.
Nol Auk bel dael banan se atuil man Auk in tulu esang ngas.”✡
16 Tiata, atuling na nataka taan Ama Lamtua in namnau ka, undeng un
in koma esa tamlom un in tao ka esa lo. Molam undeng Ama Lamtua esa
man kom le tulu Un dalen in namnau ka bel atuling na. 17 Ta ne in Dula
Niu ka, Ama Lamtua tek lahing Mesir ra noan, “Auk nikit ku daid lahi,
undeng Auk kom in pake ku, le tulu Auk in kuasa ki bel atuli hut mamo.
Nini ela, totoang atuli li se papmes apan-kloma kia, nikit Auk ngalang ngi
lapa-lapa.”✡
18 Tiata, eta Ama Lamtua le tulu Un dalen in namnau ka bel atuli mesa
lam, Un daek ela. Nol eta Un le tao atuling mes dalen na didi kam, Un kon
daek ela.✡

Ama Lamtua tulu Un dalen in namnau ka, mo Un sium daat tas lo

19 Muik atuli in kaen nol auk noan, “Eta Ama Lamtua le daek dasi mesa
lam, asii man labang Una la? Muik lo, ta lo? Lam tasao le Un hutun in
kula ka bel kita lia? Na tom lo!”
20 Eta muik in nangan ela kam, auk siut elia: “Ku nangan noan ku nia mo
asii la?! Ku le labang nol Ama Lamtua le?” Ela deken! Ta ne Ama Lamtua
Buk Niu ka muik in dula noan, “Eta atuli daek sa-saa mesa lam, taon elola
le sa-saa in dake na keket bali atuling na noan, ‘Tasao le ku daek auk eli
lia!?’ ”✡ 21 Tuladang nga el atuil in daek mulu ka. Nini dale taba bua mesa,
atuling nga muik hak le daek tunis kaloen mesa, halin atuli naka. Un kon
muik hak le pake dale buan na, halin daek man in dulu hlukat mesa, muid
un in koma ka esa.
22 Ama Lamtua Allah kon ela. Un muik hak le daek muid Un in koma
ka. Un le tulu bel atuli li totoang noan, Un komali nol sium atuli li in daek
dadaat tas lo. Un kon koma, le atuli li taan noan, Un muik kuasa nol Un
keeh nal apa ka deng atuli li in tao dadaat bili-ngala ka. Mo atuil in tao
dadaat nas, oen suma hii-natang oras sa le oen dudus-didaan toang. 23 Un
tao ela, le atuil hut mamo kas ngat net noan, Un tulu Un in namnau ka

✡ **9:9** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 18:10 ✡ **9:11-12** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 25:23 ✡ **9:13** Meliaki 1:2-3 ✡ **9:15** Dehet in Puit deng Dale Mesir 33:19 ✡ **9:17** Dehet in Puit deng Dale Mesir 9:16 ✡ **9:18** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 7:7-9 ✡ **9:20** Yesaya 29:16; 45:9

bel atuli dehe. Atuil nas, man Un hulis meman son le nikit lapa-lapa. Nol
Un koma, le atuli li tana noan, Un sii man uhu dudui. 24 Ta Un huil nal kit
meman son, le daid Un atulin. Tenga las atuil Yahudi, nol tenga las pait
deng bangsa-bangsa didang. 25 Hmunan nu Ama Lamtua pake mee-baah
Hosea, le dul deng atuil Yahudi lo kas noan,
“Muik atuli dehe, hmunan nu Auk atulin lo,
mo Auk le haman oen noan,
‘Mi niam, Auk atulin.’
Nol muik bangsa dehe, man hmunan nu Auk namnaus lo,
mo Auk le haman oen noan,
‘Mi niam, bangsa man Auk in namnau.’ ”✡
26 Un kon dul noan,
“Se na,
se maan Ama Lamtua in tek oen son noan,
‘Mi niam, daid Auk atulin lo!’
Mam Ama Lamtua man in nuli ka, tek oen noan,
‘Halas nia, mi daid Auk anang son!’ ”✡
Un tek ela, undeng Un namnau atuil Yahudi lo kas.
27 Ama Lamtua mee-baah didang, na Yesaya, aa net mumuun nol bangsa
Israel las noan,
“Atuil Israel las daid unus tene mesa,
banansila el hlaen in ne tasi suut tua,
mo mam suma bubuit sii deng one la, man Ama Lamtua beles boa-blingin,
deng oen in kula-sala ngas.
28 Ta mam un oras sa maa,
le Ama Lamtua nutus totoang atuil in se apan-kloma ki ngias dasi las,
banansila el Un in tek meman son na.
Mo Un natang-natang lo,
undeng Un le tao nulis nol hlalapat!”✡
29 Hmunan nu Yesaya kon tek deng atuil Yahudi las noan,
“Kit ulat,
undeng Ama Lamtua man in Kuasa Dudui ka,
nang le kit in hua-koet tenga las haup in nuli.
Lole eta ela lo kam,
kit hiding totoang son na,
banansila el atuil deng kota Sodom, nol kota Gomora.”✡

Dehet Dais Banan bel bangsa Israel man dai hii-ming se Ama Lamtua lo ngas

30 Tiata, kit le aa elola? Kit le aa noan, atuil Yahudi lo, man hmunan nu
nuting le babanan nol Ama Lamtua lo ngas, halas ni babanan nol Un son,
undeng oen in parsai se Yesus Kristus sa le? Hao, baktebes ela! 31 Molota
atuil Israel las soba-naan le tao muid upung Musa Atorang ngas, halin oen
haup in babanan nol Ama Lamtua, mo daid tatahan lo.
32-33 Tasao le oen haup in babanan nol Ama Lamtua lo kia? Undeng oen
suma le daek muid Atorang ngas, halin Un sium oen el atuil in dalen lolo
ka, mo oen parsai se Yesus Kristus lo. Hidim na hnika ka el oen tunun tom
se “baut in tunun” mesa. Ni man Ama Lamtua hid pesang son ne Un Buk
Niu ka noan,
“Ngat maa eli le!
Ta Auk tapa Atuli mes son
se leten Sion, ne kota Yerusalem.

✡ **9:25** Hosea 2:23 ✡ **9:26** Hosea 1:10 ✡ **9:28** Yesaya 10:22-23 ✡ **9:29** Yesaya 1:9

Atuling na banansila el batu mesa,
man tao atuli li le tunun.
Mo asii man parsai se Una lam,
mae deken.”
Baut na ka, mo Yesus. Mo atuil Israel las hutun soleng Una. Na banansila el oen tunun, hidim oen leas undeng baut na.✡

10

1 Kaka-pali me! Auk kom le bel atuil Israel las asa la? Auk kohe-kanas le halin Ama Lamtua beles boa-blingin deng oen in kula-sala ngas. Eta daid ela, halas-sam auk daleng kolo.
2 Auk bisa tek deng atuil nias oen-lalin na: oen makoe le muid Ama Lamtua. Mo oen makoe ela kon no, oen nangan taan lalan in toma ka lo.
3 Undeng oen nangan taan lalan in nuil toma, man tao atuli li le babanan nol Ama Lamtua ka lo. Tiata oen nuting lalan esan, le halin soba-naan in babanan nol Una. Nini ela, oen dai hii-ming se Un lo.
4 Eta atuli li suma daek muid atorang ngas tuun, le halin Ama Lamtua Allah sium one lam, na nol lo bii. Undeng Kristus daek nuli nas totoang son, le halin kit babanan nol Ama Lamtua. Tiata halas ni totoang atuil in parsai se Kristus sas, haup in babanan nol Ama Lamtua Allah son.

Ama Lamtua le bel boa-blingin atuli li totoang deng oen in kula-sala ngas

5 Elia, hmunan nu upung Musa tulu lalan se in Dula Niu ka son, le halin atuli li haup in babanan nol Ama Lamtua Allah, sadi oen daek muid Ama Lamtua Atorang ngas totoang. Un dul noan, “Atuil in daek muid Atorang nias totoang nga, mam haup in nuil toma ka.”✡
6 Mo Ama Lamtua Buk Niu ka kon tulu lalan didang noan, atuli li babanan nol Ama Lamtua, sadi oen parsai se Kristus. Muik in dula noan, “Ketan deken tia, noan, ‘Asii man saek nal lako sorga ka?’ ” (Na tuladang el atuli saek laok tek Kristus noan, kit atuli li kom le Un niu maa, halin bel boa-blingin kita.) 7 In Dula Niu ka kon dul noan, “Keket deken tia noan, ‘Asii man le niu lako Bolo Naraka, se atuil hmate kas mana lua?’ ” (Na tuladang el atuli li niu lako, le nol sakeng Kristus pait deng Un in mate ka, halin Un bel boa-blingin kita.)
8 Tao ela deken! Ta ne Ama Lamtua Buk Niu ka kon dul noan, “Ama Lamtua in hida ka ne ku sila-matam ma son! Ta in hida na muik ne ku baham ma nol ku dalem ma.” In hida man kit in tek atuli las son noan, “Eta ku nuting in nuli kam, ku musti parsai se Kristus!”✡ 9 Eta ku hao nini ku baham ma esa noan, “Yesus na mo, auk Lamtuan” nol ku parsai se ku dalem ma noan, Ama Lamtua Allah bel Yesus Kristus le nuli pait son deng Un in mate ka lam, Ama Lamtua bel boa-blingin ku deng, ku in kula-sala ngas. 10 Ta eta ku parsai se Kristus nini ku dalem ma lam, Ama Lamtua noken ku noan, atuil in dalen lolo man babanan nol Una. Nol eta ku nini ku baham ma le hao noan, Yesus daid ku Lamtuan nam, Ama Lamtua tade le bel boa-blingin ku deng in kula-sala ngas. 11 Ne Ama Lamtua Buk Niu ka muik in dula noan, “Atuil in parsai se Ama Lamtua Allah ka, mam haup in mae lo, lole Ama Lamtua le tao titu totoang dais man Un in tek son nas.”✡
12 Atuil Yahudi las nol atuil Yahudi lo kas, hnika mesa. Undeng suma muik Lamtua mes sii, hidim Lamtuan na daid Tuang taung totoang bangsa lias. Un le tulu Un dalen banan na mamamo bel totoang atuil in nodan tulung se Una ngas. 13 Ta ne Buk Niu ka muik dulan noan, “Totoang atuil in

✡ **9:32-33** Yesaya 28:16 ✡ **10:5** Atorang deng Tulu Agama las 18:5 ✡ **10:8** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 30:12-14 ✡ **10:11** Yesaya 28:16

nodan tulung se Ama Lamtua ngas, mam Un beles boa-blingin deng oen
in kula-sala ngas."✡
14 Mo taon elol le atuli nodan tulung se atuling mesa, eta oen parsai se
un lo bii? Nol taon elola le oen parsai se una, eta oen ming net deng un
lo bii ka? Taon elola le oen ming net deng una, eta muik atuli in tek one
lo ka? 15 Nol taon elol le oen laok tek atuli, eta muik atuli in nutus oen ela
lo ka? Tiata musti muik atuli in laok tek one. Ta ne in Dula Niu ka muik
dulan noan, "Eta atuli kil nol dehet banan na maa kam, oen in maa ka,
banan isi!"✡
16 Mo mi tanan son noan, muik atuil Israel dehe, man dai hii-ming Ama
Lamtua Dehet Dais Banan na lo. Ta Ama Lamtua mee-baah Yesaya la dul
noan,
"Ee Lamtua!
Atuli las dai hii-ming in hida,
man oen ming son deng kami ka lo!"✡
17 Tiata, eta le parsai se Ama Lamtua Allah lam, musti hii-ming Un in
Teka-teka ngas muna le. Nol eta oen le hii-ming Ama Lamtua in hida ngas
sam, musti hii-ming deng Kristus muna le.
18 Auk keket naan elia: tamlom mi nangan noan, atuil Israel las ming
net deng Kristus lo bii ka? Taon elola ko oen ming son! Banansila el dulan
son ne Ama Lamtua Buk Niu ka deng lolo hmunan nu noan,
"Ama Lamtua mee-baha las in hid deng Ama Lamtua ka,
holhising lako papmes apan-kloma ki son;
Un in Teka-teka ngas
lako lius ne apan-kloma ki suut-suut tas son."✡
19 Auk le keket dasi mes pait elia, "Atuil Israel las nangan taan Ama
Lamtua lalan na lo ke?" Upung Musa nam mo, atuil hmunan man dul dais
nia, noan, Ama Lamtua tek atuil Israel las elia:
"Auk le daek dasi mesa
bel atuil deng bangsa didang ngas.
Mam dais na tao mi le dalen idus.
Nol Auk le daek dasi mesa,
bel atuil man mi in noken noan kut hinin na.
Mam dais na tao mi le duu siin."✡
20 Se leol hmudin halas-sam, upung Yesaya dul langa-langa deng atuil
Yahudi lo kas noan,
"Muik atuli deeh hmunan nu nuti-nuting Auk lo,
mo oen tutnaal nol Auk son.
Muik atuli deeh man hmunan nu nodan le net Auk lo,
mo Auk tulu-balang Auk apang ngi bel oen son."✡
21 Mo deng atuil Israel las, Ama Lamtua tek son elia:
"Duman-lelom, Auk tod ima ngias duas,
le nata-natang atuil Israel las in maa se Au lia.
Mo oen dai maa le hii-ming se Auk lo,
nol oen kon labang nol Auk tutungus."✡

11

Ama Lamtua Allah dalen nahi nol atuil Israel las

1 Tiata, auk le keket elia: bet mi nangan noan, "Undeng atuil Israel las
dai hii-ming se Ama Lamtua Allah lo, tiata Un hutun soleng oen son." Ela

✡ **10:13** Yoel 2:32 ✡ **10:15** Yesaya 52:7 ✡ **10:16** Yesaya 53:1 ✡ **10:18** Buk in Naka-nahalit 19:5 ✡ **10:19** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 32:21 ✡ **10:20** Yesaya 65:1 ✡ **10:21** Yesaya 65:2

le? Loo! Ta auk kon daid deng one! Auk niam deng ngaal Benyamin.
Benyamin ama ka, Yakob. Benyamin upu ka ngala Isak. Isak ama ka
ngala Abraham, un nam mo, totoang atuil Israel las upu kia-kaon.✡ 2 Ama
Lamtua Allah hutun soleng net Un atulin nas lo. Oen nam, man Un tanas
meman son deng lolo hmunan nua. Mi nangan net asa man dulan ne Ama
Lamtua Buk Niu ka deng upung Elia ka nabale le? Un bisat se Ama Lamtua
deng atuil Israel las, kon un nodan le Ama Lamtua hukung one, 3 noan,
“Lamtua! Atuil nias keo tele mee-baah man,
Lamtua in bel maa ngas.
Oen kon sukun didaan mija in tunu-dadung
se maan atuli las in todan-lahing Lamtua ka.
Deng Ama Lamtua mee-baha las totoang,
suma auk siing man nuling nabale.
Mo oen kon nuting lalan pait,
le noan keo tele au!”✡
4 Mo Ama Lamtua siut elia: “Ku in teka ka kula! Ta Auk atulin man
in todan-lahing Au ngas, muik lihu iut nabale. Oen tahang mumuun, le
hui-langus se Ba'al lo!”✡
5-6 Halas ni ela kon. Ta totoang atuil Yahudi las bali kudi Ama Lamtua
Allah lo. Muik atuli bubuit deng kami lia, man Ama Lamtua hulis meman
son, le beles boa-blingin, na undeng Un le tulu Un dalen banan na bel
kami, molam undeng kaim in daek dais banan na lo! Ta eta Ama Lamtua
musti huil kami, undeng kaim in daek dais banan na lam, nahin na noan,
‘Un in tulu Un dalen banan na’ bel kami ka, muik nahin pait lo son.✡ 7 Tiata
in puis sa elia: muik atuil Yahudi mamo nuti-nuting le Ama Lamtua Allah
tulu Un dalen banan na bel one, le halin oen kon haup in babanan nol
Una. Mo haup tatahan lo, undeng oen dalen nas didi nol dai hii-ming se
Un lo. Mo atuil Yahudi deeh haup in babanan nol Ama Lamtua, undeng
Un huil oen meman son. 8 Ne Ama Lamtua Buk Niu ka muik dulan noan,
“Ama Lamtua kuim oen matan nas
le ngat net lo,
hngilan nas le ming nal lo,
nol kutan nas el hini ka, le oen nangan taan lo.
Tiata, oen nangan taan in toma ka lo,
maa lius leol neot nia.”✡
9 Laih Daud kon dul deng bangsa Yahudi las ne Buk Niu ka noan,
“Nang le oen tao fesat se oen mija las esan.
Ta oen fesat tas esan man kiu nahu bali one,
lole oen nangan noan, totoang banan son.
Nol oen hmukin nas esan man tao oen le tunun.
10 Nang le oen matan nas tedos,
le oen ngat net saa deken!
Nang le oen lepa-haal ngele napiut,
le halin oen blepon seen nas hkait taplaeng!”✡

Ama Lamtua le bel boa-blingin atuil Yahudi lo kas kon

11 Tiata, auk le ketan elia: taon elol le atuil Yahudi las tunun nia? Oen
nahis son ne? Loo! Mo undeng oen dai hii-ming se Ama Lamtua Allah lo,
nol dai parsai se Kristus lo, na sai lalan bel atuil Yahudi lo kas, le haup
boa-blingin deng oen in kula-sala ngas. Nol Ama Lamtua sai lalan ela,

✡ **11:1** Filipi 3:5 ✡ **11:3** Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 19:10, 14 ✡ **11:4** Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 19:18 ✡ **11:5-6** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 7:7-8 ✡ **11:8** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 29:4; Yesaya 29:10 ✡ **11:10** Buk in Naka-nahalit 69:23-24

undeng Un in koma ka le atuil Yahudi las idus, le pait maas muid se Una.
12 Langa son noan, atuil Yahudi las kaliut asa man in toma ka. Undeng
na le, atuil didang deng papmes apan-kloma ki, nataka taan Ama Lamtua
dalen banan na. Tiata atuil Yahudi las rugi tene isi. Nol na man tao atuil
Yahudi lo kas le haup ontong tene. Mo nesang-nesang, le eta totoang atuil
Yahudi las kon babanan pait nol Ama Lamtua lam, na banan dui pait!

13 Auk le tek mi atuil Yahudi lo kas elia: Ama Lamtua nutus auk son le
maa tek mi atuil Yahudi lo kias deng Un Dehet Dais Banan na. Undeng
na le, auk dil tingan halin lako-daek os in banan isi nia. 14 Ta eta auk
lako-daek os ni nol babanan nam, tamlom mo auk tao atuil Yahudi lias
idus, didiin teng deng one la daek muid Ama Lamtua in koma ka, le haup
boa-blingin deng oen in kula-sala ngas sa. 15 Dedeng Ama Lamtua hutun
soleng Un atulin Yahudi las sa, na sai lalan le atuil Yahudi lo kas haup
dola, halin tamas daid Ama Lamtua atulin. Mo mam eta atuil Yahudi las
babanan pait nol Ama Lamtua lam, na banan dui. Ta na banansila el oen
nulis pait son deng oen in mate ka!

16 Kat kleta deng atuli in le daek ruti. Eta un kat uut bubuit deng ruti
na le belen se Ama Lamtua lam, mam ruti na totoang kon daid Un nena
man niu. Nol eta atuli bel kai ina mes klaput tamlom isin le daid in bele
deng un klapa la, bel Ama Lamtua lam, mam kai ina na tetema kon daid
Un nena man niu.

17 Auk le sukat bangsa Yahudi li nol kai saitun ina mesa, man nuli se
klapa dalen. Ama Lamtua Allah dait soleng kai na bango deeh son. Mo mi
man Yahudi lo kias, banansila el kai saitun alas. Hidim Ama Lamtua dait
nal bango dehe, le tapan laok se kai ina in se klapa la dalen na ka. Nini
ela lam, bango deng kai ina in se likun na ka, sium in nuli deng kai in se
klapa dalen na ka. Na banansila el mi man Yahudi lo kias kon sium nal
Ama Lamtua dalen banan na, man Un le belen laok se Un atulin Yahudi
las. 18 Mo doha-doha loo! Koaok le nangan noan mi in daid kai bango deng
likun nua ngas, banan dui deng bango man Ama Lamtua in dait soleng son
nas deken! Ta eta mi le nikit mi apan nas sam, nadidingun deken, ta mi
suma bango tukun! Mi man tao kuat kai ina na lo. Molam klaput ta man
tao kai ina na le daid kuat!

19 Bet mi le aa noan, “Ama Lamtua dait soleng bango deng kai ina man
in nuli ne Un klapa dalen na, halin Un tapan kaim lakong se lang lolen, le
seda bango blaan nas.” 20 Na toma. Mo nadidingun deken, ta Ama Lamtua
dait soleng bangong nas son, undeng oen parsai se Kristus lo. Nol mi seda
one, undeng mi parsai se Kristus. Tiata koaok deken! Banan dui ka, mi
doha-doh tuun, nol tao dahu-dahut deken! 21 Ta atuil Yahudi las banansila
el bango esa ka, man nupu muna. Mo Ama Lamtua nang le oen tahang
nesang se na lo. Tiata, eta mi parsai napiut se Un lo kam, mi nangan noan
Un nang mi le tahang napiut se na deken. Ta ela lo!

22 Tiata, mi musti nangan babanan le. Ta Ama Lamtua nam dalen banan.
Mo Un bel hukung ngam kon ngele. Mam Un bel hukung atuil in nahi son,
man babanan nol Un lo ngas. Mo taung atuil Yahudi lo kas, Ama Lamtua
tulu Un dalen banan na bel mia, sadi mi butu-kil napiut nol Una, nol nang
le Un daek asa man banan na bel mia. Mo eta mi nang le Un tao bel mi ela
lo kam, Un kon le dait soleng mi deng Un kai ina ka. 23 Ela kon nol atuil
Yahudi las. Eta oen sabail apan le parsai se Kristus sam, mam Ama Lamtua
tapan oen pait lakos se kai ina esa ka. Undeng Un muik kuasa le daek nal
ela! 24 Ta mi atuil Yahudi lo kas, banansila el bango deng kai saitun alas,
man hmunan nu nuli dadahut se klapa likun na. Mo Ama Lamtua huil nal
mi son, le tapan mi lakom se kai saitun ina banan, man Un mulan ne Un

klapa la ka. Nang le kai alas sas siis kisa, nol kai in ne klapa la ngas kisa. Ta eta atuil Yahudi lo ngas haup in daid ela kam, salolen nol atuil Yahudi las sa. Oen muun dui pait, eta Ama Lamtua tapan oen pait lakos se oen kai ina esa ka.

Mam atuil Yahudi las babanan pait nol Ama Lamtua

25 Kaka-pail in se Roma me! Mi musti nangan taan dais nia, man hmunan
nu daid dais in buni. Ta eta mi nangan tanan son nam, mi koaok noan mi
atuil in tana deken. Ta elia: halas ni atuil Yahudi deeh dalen didi, le dai
parsai se Kristus lo. Mo mam oen tao ela napiut lo. Ta eta totoang atuil
Yahudi lo man Ama Lamtua hulis son nas parsai se Kristus sam, mam
atuil Yahudi las kon parsai se Una. 26 Tiata, eta oras na maa lius son nam,
mam Ama Lamtua bel boa-blingin totoang atuil Yahudi las, deng oen in
kula-sala ngas. Na banansila el in dul son ne Buk Niu ka noan,
“Mam muik Atuling mes maa,
man bel boa-blingin kit deng in daat tas.
Un maa deng leten Sion, ne kota Yerusalem.
Mam Un man tao Yakob in hua-koet tas le oen pesang deng oen in
kula-sala ngas.
Ta oen in nuli ka dai toe muid Auk lo,
nol oen bali kudi Auk lalan in nuil toma ka son.✡
27 Auk le kose soleng oen in kula-sala ngas.
Ta Auk butu-kil in hida nol oen ela son.”✡
28 Taom eta atuil Yahudi las ming Kristus Dehet Dais Banan na lam, oen
tao apan nas el musu ka le labang nol Una. Nini ela lam, oen bel mi atuil
Yahudi lo kas dola! Ela kon no, Ama Lamtua namnau oen nabale, undeng
Un namnau oen upu kia-kaon nas, nol huil nal oen son le daid Un atulin.
29 Ta eta Ama Lamtua bel sa-saa mes son nam, Un kat pait lo ka. Nol eta
Un tek atuli li son noan, “Maa le muid Au! Maa le tamam daid Auk atulin
tia!” Lam, Un nulut soleng oen pait lo ka.
30 Hmunan nu, mi man atuil Yahudi lo kas dai hii-ming se Ama Lamtua
lo. Mo halas nia, mi man sium Ama Lamtua in namnau ka, undeng atuil
Yahudi las dai hii-ming se Un lo. 31 Tiata one, man halas ni dai tao muid
Ama Lamtua in koma ka lo. Undeng na le, Ama Lamtua tulu Un dalen in
namnau ka bel mi nabale. Nol mam Un kon le namnau oen pait. 32 Halas
ni Ama Lamtua ngat atuil Yahudi las nol atuil Yahudi lo kas, hnika mes
sii. Lole oen totoang tao muid Un in koma ka lo, banansila el oen ne bui
dalen, man taan lalan in puti lo. Un nang le daid ela, halin Un tulu bel
totoang atuli li Un dalen in namnau ka.

Ama Lamtua nam, banan isi!

33 Ama Lamtua Allah taan isi!
Nol Un nini Un in tana ka le daek sa-saa banan.
Muik atuli mes lo kon, man taan Un nol baktetebes.
Muik atuli mes lo kon, man taan baktetebes deng Un in nutus dasi ka.
Muik atuli mes lo kon man nangan taan
Ama Lamtua in dake ka.✡
34 Muik atuli mes lo kon, man taan baktetebes kit Lamtuan na in nangan
na.
Muik atuli mes lo kon, man bel in tui-tikang bel Una.✡
35 Muik atuli mes lo kon man bel nal Ama Lamtua sa-saa mes nol mosa-
mosa,

✡ **11:26** Yesaya 59:20-21 ✡ **11:27** Yermia 31:33-34 ✡ **11:33** Yesaya 55:8 ✡ **11:34** Yesaya 40:13

hidim dising Ama Lamtua le Un bel seda pait lo!✡
36 Ta totoang nas maas deng Ama Lamtua Allah!
Totoang dadi, undeng Una!
Totoang man kit in tao ngas,
kit daek bel Una.
Kit nikit in naka-naka bel Una,
didiin hidi nutus taan lo!
Baktebes ela!✡

12

Eta kit butu-kil nol Kristus sam, kit in nuli balu ka musti daid elola?

1 Kaka-pail in namnau me! Undeng Ama Lamtua tulu Un dalen in namnau ka bel kit son, tiata auk nodan le mi sao mi aap-inan nas tetema bel Una, banansila el hmukit kuli, man pake taung in todan-lahing. Na man tao Ama Lamtua dalen kolo. Dil dididi le daek muid Un in koma ka, nol mi musti nuil niu, ta na man tulu mi in namnau ka, nol mi in todan Ama Lamtua ka. Eta mi tao ela lam, na toma. 2 Muid atuil apan-kloma halas ni in hanet mi le tao elola, tamlom nuil elol muid oen in koma-koma ka deken. Nol suma toe muid oen in nangan na, tam oen in nuli ka, tamlom oen hadat ta ela tuun deken. Mo banan dui ka, nang le Ama Lamtua tao mi in nangan na daid balu, le mi ngat totoang nas muid lalan balu ka. Nini ela lam, mi taan nal Ama Lamtua in kom taung mia ka. Ta Ama Lamtua in koma ka banan isi, leko, nol tao Un dalen kolo.

3 Undeng Ama Lamtua nutus auk son, nol tulu Un dalen banan na bel auk son, tiata auk tek mi elia: sukat mi apan nas nini lalan in toma! Nikit-nikit apan nas dui deng in toma ka deken. Sukat nini in muik peke lo ka deken. Atuli li mesa-mesam musti nukleka, le nangan taan karunya man Ama Lamtua belen son, undeng un in parsai se Kristus sa.

4 Kat kleta deng atuli li aap-inan. Aap-ina mesam lam bating opa mamo. Op mesa lam nonool un osa bakisa-bakisan. 5 Ela kon, nol kit in butu-kil nol Kristus sias. Kit hut mamo, mo kit butu-kil apa banansila el aap-ina mesa. Nol atuli li mesa-mesam osa bakisa-bakisan, banansila el aap-inan man bating op mamo ka. Mes parlu mesa. Tuladang el, iman man in daid nutus son deng aap-inan nia ka, muik nahin pait lo son, ta lo?✡

6 Mo mi musti tana, noan, Ama Lamtua bel kit totoang kuasa, le lako-daek osa bili-ngala, undeng Un kom le tulu Un dalen banan na bel kita. Tuladang nga el, eta Ama Lamtua bel ku kuasa le tek Un in hida ka lam, ku musti tek puting in hida na totoang. Mo tek dui deng in hida na deken.✡ 7 Eta Ama Lamtua bel ku karunya in lii-lau atuil didang ngam, ku musti lii-lau oen nol babanan. Eta Un bel ku karunya le tui atuil deng Una lam, ku musti tui oen nol babanan. 8 Eta Un bel ku karunya le tao atuli li halin makoe lam, ku musti tao oen le makoe baktetebes. Eta Un bel ku kuasa le hulung atuil nini ku hmuki las sam, bel ku hmuki-nalan nas le hulung one. Eta Un bel ku karunya le daid tulu taung atuli las, le halin oen lako-daek Un osa la banan dui pait tam, ku musti tade nol makoe le daid tulu baktetebes. Eta Un bel ku dael in namnau le hulung atuil in susa ngas sam, ku musti tulung oen nini dalen in kolo.✡

Kristus atulin nas musti nuil elola la?

9 Eta mi tulu mi in namnau ka bel atuli lam, tulu in namnau man baktetebes sa; boel sila-klup tuun deken. Bali kudi deng totoang man in

✡ **11:35** Ayub 41:11 ✡ **11:36** Korintus mesa la 8:6 ✡ **12:5** Korintus mesa la 12:12 ✡ **12:6** Matius 24:11, 24; Korintus mesa la 14:29; Yuhanis mesa la 4:1-6 ✡ **12:8** Korintus mesa la 12:4-11

daat tas, le kil dididi se totoang man in banan nas. 10 Mi atuil in sarani
ngas musti namnau apa mes nol mesa. Dil dididi le tulu in todan apa mes
nol mesa. 11 Eta mi dake lam, daek nol in makoe boel tailuang tuun deken.
Se oras mi in dake ka, daek nol dael kolo. Nol daek taung kit Lamtuan
na. 12 Mi musti dalen kolo, undeng mi taan asa man Ama Lamtua in le
daek bel mia ka son. Eta haup in susa kam, tahang mumuun. Kohe-kanas
duman-lelo; boel teen deken. 13 Nini mi hmuki-nalan nas le hulung atuil
sarani man parlu in hulung ngas. Eta muik atuli maa deng maan didang
ngam, simus le beles in kaa-ninu, nol nang le oen daad tahang se mi uma.
Nini ela lam, mi tulu in namnau bel one.
14 Eta muik atuli in tao sus mi tutungus sam, nodan le Ama Lamtua Allah
beles hangun. Boel bahang oen deken! Na man toma!✡ 15 Eta muik atuli
dalen kolo kam, dalen kolo leo-leo nolan. Nol eta muik atuli in lilu undeng
un dalen ili lam, lilu leo-leo nolan. 16 Nuil namnau apa nol dalen mesa.
Boel koaok deken. Molam tao mi apan nas deng dadale, le nakbua nol
atuil in biaas tuun nas kon. Boel nikit-nikit apan le nangan noan, suma
ku sii man taan dui deken.✡
17 Etan atuli tao ku dadaat tam, ku boel balas nol daat deken. Mo ku
nuting naan lalan in banan dui, man totoang atuli li simun. 18 Eta bole
lam, nuting lalan le nuil mole-daem nol totoang atuli lia.
19 Kaka-pail in namnau me! Boel balas in daat ta nini daat deken. Nang
le Ama Lamtua man ator esa. Ta Un koon-mali, eta atuli daek dadaat,
banansila el in dul ne Buk Niu ka noan,
“Kit Lamtuan na esa tek noan,
Auk man muik hak le balas in daat tas.
Ta Auk man bel hukung atuli li in daat tas.”✡
20 Banan dui ka, daek muid asa man Buk Niu ka in tek deng lolo hmunan
nua ka, man noan,
“Eta ku musu las lubus sam,
beles in kaa.
Eta ku musu las meen tuu kam,
beles in ninu.
Ta eta ku daek ela lam, mam un mae apa,
le todan bali ku.”* ✡
21 Boel nang in daat tas le mana-koet ku deken. Banan dui ka, nang le
banan nas man mana-koet ku. Nini ela, halas-sam ku tao tehen nal in daat
tas.

13

Hii-ming atuil in kil prenta ngas

1 Totoang atuli li musti hii-ming atuil in kil prenta ngas. Ta oen muik hak
nol kuasa le prenta atuli lia. Mo oen in kil kuasa na, undeng Ama Lamtua
Allah man bel one. In kil kuasa hahalas nia ngas muik kuasa, undeng Ama
Lamtua man nikit oen son. 2 Tiata, eta atuli labang nol atuil in kil prenta
ngas sam, na banansila el oen labang nol Ama Lamtua, undeng Un man
nikit oen na. Eta oen tao ela lam, mam tom in hukung deng Ama Lamtua.
3 Eta mi daek in toma kam, lii atuil in kil prenta ngas deken. Mo eta mi
daek in daat ta lam, banan dui ka, mi lii one! Tiata, doh apan le daek asa

✡ **12:14** Matius 5:44; Lukas 6:28 ✡ **12:16** Dasi-dais Lila 3:7 ✡ **12:19** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 32:35 * **12:20** Alkitab dais Yunanin dul noan, “banansila el in nene ai opon laok se un bon na.” Atuil in taan deng Alkitab pas tek noan, un nahin na “un mae apa le todan bali ku.” ✡ **12:20** Buk in Naka-nahalit 140:10; Dasi-dais Lila 25:21-22

man in toma ka, le lii oen deken. Nol eta mi daek ela lam, mam oen naka
mia. 4 Ta atuil in kil prenta ngas, Ama Lamtua man hulis, le halin nam
oen lii-lau mia. Mo eta mi tao kula tutungus sam, banan dui ka mi lii-tidu!
Ta oen muik hak le hukung mia. Oen nam mo, banansila el Ama Lamtua
atulin in loka-loka, le hukung atuil in daek dadaat tas. Ta Ama Lamtua
sium sa-saa daat man atuli li in dake ngas lo, mo Un komali nol one.

5 Undeng na le, mi musti hii-ming atuil in kil prenta ngas. Ta mi tanan
son ne mi dalen nas noan, na man toma. Nol mi kon tana noan, eta kit
daek in toma ka lo kam, Ama Lamtua komali.

6 Ela kon, mi musti baen bea muid in toma ka, le halin atuil in kil prenta
ngas daek nal Ama Lamtua osa la tutungus. 7 Tiata, mi musti baen totoang
mi bea las nol in toma. Bel atuil in nodan duit bea ngas, totoang bea man
mi musti in baen nas. Todan atuil in musti sium in todan nas. Nol eta
muik atuli daek in banan na tutungus sam, nikit oen ngalan nas, le halin
totoang atuli li taan oen in daek banan na.✡

Nuil namnau apa mes nol mesa

8 Baen nuli ku hningin nas, le halin nuil nol hningin deken. Ta kit suma
hningin se dasi mes sii, na, in namnau apa. Eta mi namnau atuli lam, mi
daek muid Ama Lamtua Atorang ngas son na. 9 Ta Atorang nas tek noan,
“Boel nong deken; keo atuil deken; naok deken; kom in haup atuil didang
sa-saa deken,” nol in teka deeh pait. Eta le daek muid Atorang ngas sam,
musti daek muid Atorang mes nia, man tek noan, “Ku musti namnau atuil
didang, banansila el ku in namnau ku apam ma esa ka.”✡ 10 Ta eta kit tulu
in namnau bel atuil didang ngam, kit tao un dadaat lo, ta loo? Tiata, eta
kit tulu kit in namnau ka tutungus sam, kit daek nal muid Ama Lamtua
Atorang ngas totoang son na.

Nesang lo kam, Kristus le niu pait maa

11 Ama Lamtua Allah le sas-sao kit deng atuil apan-kloma ki in daat tas.
Nol halas nia, oras in le bel atuli li boa-blingin na, dani dui son deng oras
kit in le parsai se Yesus Kristus sa. Undeng na, le kit musti nuil namnau
apa, undeng kit taan dais nia. Tuladang el hmunan nu kit nining. Mo
halas nia lam, kit musti hangung tia! 12 Nesang lo ka kam, duman na hidi,
le lelo la maa lolen. Tiata in banan dui ka, kit teneng deng in tao dadaat
tas tia! Na banansila el atuil in nuil ne mitang dalen nol daek in daat tas,
lole oen nangan noan muik atuli in net one lo. Mo halas ni kit musti daid
el soldadu man pake kai-baut in prang ngas, nol dil dididi le daek dais
banan nas, banansila el atuil in nuil ne langa ka dalen na. 13 Kit musti
nuil se in toma ka, le halin totoang atuli li ngat net kit in daek babanan
na. Eta kit suma taan in tao fesat nol taan in niun mahu si-sii kam, banan
lo. Eta kit taan in laok kula nol atuil didang man kit sapan lo kam, banan
lo. Eta kit taan in siut-silin nol apa sii kam, banan lo. Nol eta kit taan in
idus atuli sii, undeng kit kom oen in dui deng kita ka lo kam, banan lo.
14 Mo in banan dui ka, mi nangan seda se mi dalen nas, le daid banansila
el kit Lamtuan Yesus Kristus, man Ama Lamtua belen maa son na. Nol eta
ku kom le tao sa-saa in tom lo ngas sam, nang ku apam ma le daek muid
ku in kom dadahut ela na deken. Keeh nal apan!

✡ **13:7** Matius 22:21; Markus 12:17; Lukas 20:25 ✡ **13:9** Dehet in Puit deng Dale Mesir 20:13-15, 17; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 5:17-19, 21; Atorang deng Tulu Agama las 19:18; Matius 22:39; Markus 12:29-31

14

Kritik dadahut mi kaak-palin man in sarani ngas deken

1 Tod mi in nas le sium atuil in parsai se Ama Lamtua son, mo un in
parsai ka didi lo bii, nol un nangan taan dasi mamo lo bii ka, nol babanan.
Kaen apa nol un in nangan na deken. Nang le un daid mi tapan tuun.
2 Muik atuli in parsai se Ama Lamtua, man nangan noan, atuil in sarani
ngas kaa saa tuun, el sisi tamlom asa tuun. Mo muik atuil in sarani tenga,
man in parsai ka didi lo bii, oen suma kom in kaa utan tuun, undeng oen
luil sisi. 3 Mo hii ke! Atuil sarani man in kaa saa tuun na, boel ngat kabaul
atuil in dai kaa siis lo ngas deken. Ela kon nol atuil sarani in dai kaa siis
lo ngas, tek atuil in kaa sisi ngas deken noan, “Hoe! Kaa sisi lam kula!”
Undeng Ama Lamtua Allah sium oen duas son le daid Un atulin!

4 Eta ku taan in kritik ku pail-kakam in parsai ngas ela sii kam, ku
nangan noan, ku nia mo asii la? Ku muik hak saa le hutun kula ka bel
atuil didang ngia? Un nam mo, ku atulin in dake lo! Nol ku niam, un
tuang lo. Ta suma un Tuang nga sii, man muik hak le tekan nol langa-
langa noan, asa man un in dake na toma, tamlom kula. Mo nadidingun
deken. Ta atuling na Tuang nga, man mam sium un nol babanan, undeng
un Tuang nga tao un le daid in kuat-tes, nol keeh nala.

5 Muik atuli dehe nutus noan, lelo mes lam banan dui deng leol tenga
las. Muik atuli teng pait man nangan noan, totoang lelon nas hnika mes
sii, muik in kisa lo. Atuli li mesa-mesam musti nutus dais na esan. 6 Eta
atuli nangan noan, muik lelo dehe man banan dui deng leol tenga las, sam,
un tao ela le tulu in todan bel kit Lamtuan na. Atuil in kaa sisi ngas, kaa
le tulu in todan bel kit Lamtuan na, ta oen nodan mamo se Ama Lamtua.
Ela kon nol atuil in kaa siis lo ka. Un kon le tulu in todan bel kit Lamtuan
na, nol un kon nodan mamo se Ama Lamtua.✡

7 Eta kit nuling ngam, kit nuling suma taung kit apan ni sii lo. Nol eta
kit mateng ngam, kit mateng suma taung kit apan sii lo. 8 Ta eta kit nuling
nabale lam, kit butu-kil nol kit Lamtuan na. Ela kon, eta kit mateng ngam,
kit butu-kil nol kit Lamtuan na nabale. Tiata, kit nuling tamlom mo, kit
mateng kon no, kit daid Un nenan nabale. 9 Undeng na le, Kristus mate,
hidim Un nuli pait. Un tao ela le halin Un daid Lamtua taung atuil in maet
son nas, nol taung atuil in nuil nabale ngas kon.

10 Tiata, tasao le ku nikit apam ma banansila el atuil in nutus dasi, le
kritik ku kaak-palim in sarani ka lia? Nol tasao le ku ngat kabaul una lia?
Mam kit totoang laok saol Ama Lamtua Allah, le Un presa-ketan kit in nuli
ki mesa-mesa.✡ 11 Ta dulan son ne Ama Lamtua Buk Niu ka noan,

“Kit Lamtuan na esa man tek noan,
‘Mam totoang atuli li hai bukun le suda se Au,
nol tulu in todan bel Au.
Mam atuli li mesa-mesam nini oen bahan nas le hao noan,
Auk daid oen Lamtuan,
undeng Auk niam, Lamtua Allah.’ ”✡

12 Tiata, mam kit totoang musti laok situ-tala, le tek Ama Lamtua deng
totoang kit in lako-daek son nas.

Boel tao le halin ku kaak-palim in sarani ngas nahis se kula ka deken

13 Hmunan nu mi in se Roma ngias taan in bel kula mi kaak-palin in
sarani ngas tutungus. Tao ela bakun na! Banan dui ka, kit nutus elia: kit

✡ **14:6** Kolose 2:16 ✡ **14:10** Korintus dua la 5:10 ✡ **14:11** Yesaya 45:23

boel tao kit kaak-palin nas le tunun deken. Kit boel kiu nahu oen le didiin oen tao kula deken.
14 Undeng auk butu-kil nol kit Lamtuan Yesus, ta auk taan parsis elia:
muik tahan asa mes lo kon man tao nal atuli li le hmomos, didiin un kohe-
kanas nal lo se Ama Lamtua. Mo eta atuli mes nangan noan sa-saa mes
tao un le daid hmomos, didiin un nataka kam un muik hak le kohe-kanas
lo kam, nang le dais na daid sa-saa in luli taung una. 15 Tuladang el eta
ku kaa sisi, le nini na halin tao ku kaak-palim ma dalen ili lam, ku tulu in
namnau ka bel un lo son, ta loo? Keeh apam ma le! Tao didaan ku kaak-
palim ma suma undeng ku in kaa sa-saa mesa ka deken! Ta Kristus kon
mate taung una. 16 Eta ku daek asa mesa man ku nataka kam banan taung
ku, mo atuil didang aa le tao didaa ku ngalam ma, undeng oen nataka kam
asa man ku in dake na kula kam, banan lo!
17 Nangan babanan! Ta Ama Lamtua Allah nam, kit Lahin. Mo kit daid
Lahing na atulin, suma undengan kit in kaa-niun muid atorang nga tuun
na lo. Ta eta kit le daid Lahing na atulin nam, kit musti daek asa man
in toma ka, kit dalen niu, kit nuil lolo-lolo nol dame, nol kit dalen kolo.
Totoang nias dadis, eta kit butu-kil tutungus nol Ama Lamtua Koo Niu ka.
18 Atuil in lii-lau Kristus ela ka, tao Ama Lamtua dalen kolo. Nol atuil
didang ngas kon tinang atuling na in nuli ka babanan, hidim naka un
noan, “Un nam, atuil banan!”
19 Tiata, kit musti dil dididi le nuil daem nol apa, hidim tao teken apa
dale. 20 Boel tao didaan Ama Lamtua in dake ka se atuil didang in nuli
suma undeng in kaa-ninu sii deken. Ama Lamtua tek son noan, boel kaa
saa tuun, undeng nas totoang niu. Mo eta ku tao dais nol ku kaak-palim
ma, undeng in kaa-ninu kam, ku kula. Tao ela deken!
21 In banan dui ka, ku keeh apam ma tuun. Kaa sisi, tamlom niun anggor,
tamlom kaa-niun sa-saa didang le tao ku kaak-palim mas le tunun deken.
22 Auk in koma ka elia: eta ku aa nol Ama Lamtua son, le nutus noan ku
parsai se Una, deng in kaa-ninu ka elola lam, ku ulat, ta ku nutus hidi ela
son. Boel nangan nuting le taan noan, ku in tao na kula tamlom lo ka
deken. Lole ku nutus ela son nam. 23 Mo eta ku dalem ma hduan, hidim
ku kaa sa-saa mesa man ku nataka noan tao hmomos ku lam, Ama Lamtua
bel kula ku, undeng ku tao muid asa man ku in parsai ne ku dalem ma ka
lo. Ta eta ku le tao asa tuun, mo ku parsai noan, na tom lo se Ama Lamtua
sila kam, na kula son.

15

Nukleka le tao atuil didang ngas in parsai ka tes taplaeng

1 Kit in parsai muun son nas musti tade le tulung atuil in parsai muun
lo bii ngas, le halin oen tahang nal se in susa dalen. Eta kit suma tao kit
aap-inan ni sii le dalen kolo kam, banan lo. 2 Auk in tao ka elia: kit nuklek
le daek banan saol kit kaak-palin in sarani ngas, le halin oen in parsai ka
didi taplaeng. Nini ela lam, oen dalen kolo nol kita. 3 Ta Yesus Kristus
esa lako-daek Un osa la, le tao Un dalen na sii kolo lo, molam Un tao Ama
Lamtua Allah le dalen kolo kon. Na banansila el in dul son ne Ama Lamtua
Buk Niu ka deng, mam asa man in daid nol Yesus sa, noan,
“Oen in bilu-aa Ku ka,
nahi tom Auk kon.”✡
4 Totoang man hmunan nu in dul ne Ama Lamtua Buk Niu ka ngas, dulas
taung in tui kita. Un tulu lalan le tao kit daid kuat-tes taplaeng, tahang nal

✡ **15:3** Buk in Naka-nahalit 69:8

muun dui pait, nol Un in Teka-teka ngas kon bel kit in makoe taplaeng. Nini ela lam, kit natang-natang nal le halin net Ama Lamtua in tulu Un dalen banan na bel kita ka.
5 Ama Lamtua man tao atuli li le oen tahang nal mumuun. Nol Un man tao kit dalen ni le makoe tapnaeng. Auk kohe-kanas le nodan halin Un tulu lalan le mi nuil nol dalen mesa, muid Yesus Kristus in koma ka. 6 Ta eta mi dalen mes ela lam, mi leo-leo nikit nal in naka-naka bel Ama Lamtua Allah. Un nam mo, kit Lamtuan Yesus Kristus, Ama ka.

Ama Lamtua Dehet Dais Banan na, taung atuil Yahudi las nol Yahudi lo kas

7 Tiata, mi nol mia lam, musti sium apa mes nol mesa, banansila el Kristus in sium mia ka. Ta eta mi nuil ela lam, mam atuli las nikit sakeng Ama Lamtua ngala ka lapa-lapa. 8 Auk tek mi elia: Kristus tao apa ka el atuil in loka-loka ka, le tulung atuil Yahudi las halin oen nangan taan noan, Ama Lamtua Allah in aa ka, toma. Nol Kristus kon tao apa ka el atuil in loka-loka ka, le tao inu totoang dais man Ama Lamtua in hid son, le dakes taung kit upu kia-kaon nas sa. 9 Nini ela, totoang bangsa Yahudi lo kas nikit in naka-naka bel Ama Lamtua Allah. Lole oen nangan taan noan, Un namnau kit totoang. Na banansila el hmunan nu laih Daud in dul son ne Buk Niu ka noan,

“Undeng na le, auk kom in nikit sakeng Ku ngalam ma lapa-lapa,
se bangsa-bangsa didang ngas.
Auk le tao dain in naka-nahalit bel Ku
se bangsa didang ngas silan.”✡

10 Ne Buk Niu ka in dula tenga las dul noan,

“Mi atuil Yahudi lo, man maa deng mana-maan didang.
Tao mi dalen nas kolo,
leo-leo nol Ama Lamtua atulin esang ngas.”✡

11 Se in dula didang pait ne Buk Niu ka, laih Daud dul noan,

“Mi in deng bangsa didang ngas,
laok tek totoang atuli li deng Ama Lamtua in muun-tes sa,
le halin oen totoang kon naka-nahalit kit Lamtuan na.”✡

12 Se maan didang pait ne Buk Niu ka, upung Yesaya dul noan,

“Deng Isai ana, laih Daud,
mam un in hua-koet tas mes puit maa.
Mam Un man prenta bangsa didang ngas.
Oen taan Un in le maa ka son.
Dadin nam oen natang-natang Una la,
undeng oen taan noan, Un nam mo, asii ka.”✡

13 Ama Lamtua daid peke deng totoang man kit in nahlae ngas. Eta mi parsai se Una lam, Un man tao mi dalen nas kolo nol hutluul lo. Nang le Ama Lamtua Koo Niu ka in kuasa ka, tao tes tapnaeng mi in parsai ka, deng asa man Un le dake ngas.

Ama Lamtua nutus Paulus le laok tek deng Un Dehet Dais Banan na

14 Kaka-pali me! Auk parsai baktetebes son noan, mi dalen nas inu son nol dasi-dais banan nas, mi nangan taan mamo son, nol mi tui-tek nal apa mes nol mesa. 15 Auk dul nol langa-langa eli se surat nia, le tek nuting mi oe mes pait, deng dasi-dais nias. Auk dul elia, undeng Ama Lamtua tulu Un dalen banan na bel au, 16 se oras Un nikit auk le daid Yesus Kristus atulin

✡ **15:9** Samuel dua la 22:50; Buk in Naka-nahalit 18:50 ✡ **15:10** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 32:43 ✡ **15:11** Buk in Naka-nahalit 117:1 ✡ **15:12** Yesaya 11:10

in nutus sa. Un nutus au, le laok tek Ama Lamtua Dehet Dais Banan na bel
atuil man bangsa Yahudi lo ngas. Auk lako-daek auk osa la, banansila el
tulu agama mesa, man ator atuli hut mamo le daid in bele, man tao Ama
Lamtua dalen kolo. Ta Ama Lamtua Koo Niu ka, man tao le oen daid niu,
halin Ama Lamtua sium one.
17 Undeng auk butu-kil nol Yesus Kristus, tiata auk nikit nal silang ngi se
Ama Lamtua Allah sila. 18 Auk brain in aa deng dais didang lo. Auk suma
tek mi deng Kristus in dake ngas tuun, nol taon elol le Un pake au lia.
Halas ni atuil Yahudi lo kas man hii-ming se Kristus, undeng Ama Lamtua
pake au, le tulu beles lalan nini auk in teka ka, nol auk in lako-dake ngas.
19 Kristus bel auk kuaas son, deng Ama Lamtua Koo la, le auk tao nal taad
herang bili-ngala. Un bel auk kuasa na le tulu bel noan, Kristus nam mo,
asii. Nini ela lam, auk tek atuli li se ola-ol son, deng totoang Kristus Dehet
Dais Banan na. Auk mulai tek deng kota Yerusalem, pukiu lako pes se
dale Ilirikum man dani nol Italia. 20 Deng lolo hmunan nua, auk muik in
nangan noan, “Auk kom isi le tek deng Kristus, bel atuil man in ming net
deng Un Dehet Dais Banan na lo bii ngas!” Ta auk kom in laok tui se mana,
man atuil didang laok tui net se na son nas lo. 21 Ne Ama Lamtua Buk Niu
ka dalen, muik in dula noan,
“Bangsa in ming net deng Ama Lamtua lo bii ngas,
man mam ngat net Una.
Atuil man ming net sa-saa lo ngas,
man mam nangan taan deng Una.”✡

Paulus le lako kota Roma

22 Undeng auk osa la ela, tiata auk daid tatahan in tia meo mia lo bii.✡
23 Mo halas ni auk os in se ni ngias, hidis son. Nol auk kom isi le tia meo
mia ka taun-taun son. 24 Mam eta auk laok Spanyol lam, auk le tuil meo
mia. Hidim eta auk tuil se mia la son nam, mi kon hulung auk duit se lalan
in laok Spanyol lia.
25 Mo halas nia, auk le laok Yerusalem muna, le halin lii-lau Ama Lamtua
atulin in parsai ne ua ngas. 26 Ta kit kaak-palin in ne propinsi Makedonia
nol propinsi Akaya, bel duit kolete le taung in hulung atuil kasiang man
in parsai Kristus se Yerusalem mas.✡ 27 Oen tao ela, undeng oen nataka
kam oen muik hningin nol kit kaak-palin in ne Yerusalem mas. Ta atuil
deng bangsa didang ngas kon sium dais banan, man Ama Lamtua Koo Niu
ka in bel atuil Yahudi las muna son na. Tiata eta atuil sarani man Yahudi
lo ngas le pake oen hmuki-nalan nas, halin hulung oen kaak-palin atuil
Yahudi las sam, toma.✡
28 Tiata, eta auk daek nuli os ni son, le bel in hulung nias laok se kit
kaak-palin in ne Yerusalem mas sam, auk le tuil meo mia, se oras auk in
lakong bus el Spanyol la. 29 Mam eta auk maang ngam, auk kil hangun
mamamo deng Kristus.
30 Kaka-pali me! Undeng Yesus Kristus daid mi Lamtuan, nol undeng
Ama Lamtua Koo Niu ka tao mi le namnau apa mes nol mes son, tiata auk
nodan le mi kohe-kanas baktetebes halin Ama Lamtua tulung au. 31 Nodan
le Ama Lamtua doh auk se propinsi Yudea, le atuil in dai parsai se Ama
Lamtua lo ngas daek dadaat saol auk deken. Nol nodan le eta auk laok lii-
lau atuil in sarani man ne Yerusalem mas sam, oen sium auk nol babanan.
32 Hidim eta muid Ama Lamtua in koma ka lam, auk tia meo mi nol dael
kolo. Auk le teen in kae bubuit se mia la. 33 Auk kohe-kanas le nodan Ama

✡ **15:21** Yesaya 52:15 ✡ **15:22** Roma 1:13 ✡ **15:26** Korintus mesa la 16:1-4 ✡ **15:27** Korintus mesa la 9:11

Lamtua leo-leo nol mia. Ta Un man tao atuli li le nuil babanan nol dame. Baktebes ela!

16

Paulus tunang boa-blingin bel kaka-pail in se Roma ngas

1 Nini surat nia lam, auk tek nuting mi meman deng kit kakan bihata
mesa, ngala Febe, nol auk nodan le mi sium una. Oen nikit un son le daid
tulu in kil jemaat se kota Kengkrea. 2 Auk nodan le mi tod iman, hidim
sium un nol babanan, banansila el mi in sium atuil sarani tenga las kon
na, undeng un butu-kil nol kit Lamtuan na. Un parlu asa lam, hulung una.
Ta un man tulung au, nol un kon tulung net atuli mamo son deng lolo
hmunan nua.

3 Tunang boa-blingin deng au, taung bata Priskila* nol un sapa, kaka
Akila. Kaim leo-leo lako-daek Yesus Kristus osa la mamo son.✡ 4 Oen
duas naha-bubuit tam mates undeng in hulung au. Mo auk siing
man nodan mamo se oen lo. Ta atuil Yahudi lo man sarain son,
deng totoang jemaat in se ola-ola ngas kon, nodan mamo undeng
oen in hulung nga.

5 Auk tunang boa-blingin bel totoang atuil in nakbua le grija se Priskila
nol Akila uma la ngas kon.

Auk tunang boa-blingin bel auk tapang, kaka Epenetus. Un nam,
atuling man in parsai Kristus muna, se propinsi Asia.

6 Tunang boa-blingin bel bata Mia. Un daek nol mumuun son se mi
hlala ka.

7 Tunang boa-blingin bel kaka Andronikus nol bata Yunia.† Oen nam
mo atuil Yahudi banansila el au. Oras auk parsai se Kristus lo bii
kam, oen parsai se Kristus son. Hmunan nu, oen se bui dalen leo-leo
nol au. Oen kon daid Ama Lamtua atulin in nutus, nol atuli mamo
taan one.

8 Tunang boa-blingin bel kaka Ampliatus. Auk namnau una, undeng
un butu-kil nol kit Lamtuan na.

9 Tunang boa-blingin bel kaka Urbanus. Un kon lako-daek Kristus osa
la leo-leo nol kami.

Tunang boa-blingin bel kaka Stakis man auk in namnau.

10 Tunang boa-blingin bel kaka Apeles. Un tom in sukat mo un nala.
Tiata langa son noan un parsai se Kristus baktetebes.

Tunang boa-blingin bel kaka Aristobulus nenan nas totoang.

11 Tunang boa-blingin bel kaka Herodion. Un atuil Yahudi banansila
el au.

Tunang boa-blingin bel Narkisus nenan nas totoang, man parsai son
se Kristus.

12 Tunang boa-blingin bel bata Trifena nol bata Trifosa. Oen kon lako-
daek kit Lamtuan na osa la.

Tunang boa-blingin bel auk tapang, bata Persis. Ta un kon daek
mumuun taung kit Lamtuan na.

---

* **16:3** Buk Niu dais Yunanin in se bango nia ki dul noan “Priska”. Priska nol Priskila la nam mo, aa deng atuli mes sii. ✡ **16:3** Dehet deng Aan in Nutus sas 18:2 † **16:7** Buk Niu dais Yunanin man banan dui nol blaan dui ka dul noan, *bata Yunia.* Teng pait dul noan *bata Yulia.* Kilan deng abad 13 ka, muik tenga las pait man dul noan, *kaka Yunias.* Blala-blalan Kristen hmunan nuas tek son noan, kaka Andronikus saap nol bata Yunia. Oen duas leo-leo daek taung Ama Lamtua, banansila el kaka Akila nol bata Priskila.

13 Tunang boa-blingin bel kaka Rufus. Kit Lamtuan na man huil nal
una.
Tunang boa-blingin bel un ina ka kon. Ta un nam mo banansila el auk
inang esa.✡
14 Tunang boa-blingin bel kaka Asinkritus, kaka Flegon, kaka Hermes,
kaka Patrobas, kaka Hermas, nol totoang kaka-pail man in daad nol
one ngas.
15 Tunang boa-blingin bel kaka Filologus, bata Yulia, kaka Olimpas,
kaka Nereus nol un bata hmudin na, nol totoang atuil in sarani man
leo-leo nol one ngas.
16 Eta mi nakbua lam sium apa mes nol mesa, nini in liki man tom nol
atuil in parsai ngas. Kristus jemaat in se nia ngias totoang kon, tunang
boa-blingin bel mia.✡

Paulus tui-tek atuli las

17 Kaka-pali me! Auk nodan le mi doh babanan, ta muik atuli in le tao
bakisan mia, nol kom le kiu nahu mia. Asa man oen in tek mia ka, kisa
deng asa man kaim in tui mi son nas. Tiata, boel nakbua nol atuil tuladang
ela ngas deken! 18 Oen daek bel kit Lamtuan Yesus Kristus lo. Oen suma
daek le oen siis man haup un isin na. Oen dasin nas kumis-mina nol atuil
in nangan taan isi lo bii deng ol man banan, nol ol man daat tas. Oen aa
kam kumis-mina le nole-lilung atuli.
19 Totoang atuli li ming son noan, mi muid napiut Ama Lamtua in koma
ka. Tiata auk daleng ngi kolo undeng mia. Auk in koma ka le mi taan deng
dais banan nas, nol boel nakbuan nol in daat tas deken. 20 Ama Lamtua
Allah sii man bel nal kit le nuil babanan, dame nol tetesa. Mam Un tao
dudus uikjale kas laih tuan na in kuasa ka, nol tulu bel noan, mi man nala.
Na nesang lo ka. Auk kohe-kanas le nodan kit Lamtuan Yesus Kristus tulu
Un dalen banan na bel mia.
21 Paling Timutius man daek leo-leo nol au, tunang boa-blingin bel
mia.
Kaka Lukius, kaka Yason, nol kaka Sosipater kon tunang boa-blingin.
Oen niam atuil Yahudi banansila el au.✡
22 (Auk niam mo Tertius. Auk man dul surat ni muid asa man kaka
Paul in tadu auk le dula ka. Boa-blingin deng auk kon, ta auk niam,
kit Lamtuan na atulin kon.)
23 Au (Paulus) daad tahang ne kaka Gayus uma. Totoang atuil in sarani
ne maan ni ngias taom nakbua le grija se un uma. Un kon tunang
boa-blingin.
Kaka Erastus man daid bendahara deng kota nia, nol kit kaak-palin
Kuartus kon tunang boa-blingin.✡
24 [Auk nodan le kit Lamtuan Yesus Kristus tulu Un dalen banan na bel
mi totoang. Ela tuun tia!]‡

Ama Lamtua Allah na mo, muun isi!

25 Naka Ama Lamtua Allah! Ta Un man muik kuasa le tao mi daid kuat-
tes. Un Dehet Dais Banan na tek ela, nol auk kon tui atuli las ela, se oras auk
in nahdehes deng Yesus Kristus sa. Ama Lamtua man tek puting totoang
dasi-dais in deng Kristus sas bel kit son, man hmunan nu atuli tanas lo,
undeng buni-napang nabale. 26 Mo halas nia, dasi-dais man hmunan nu

✡ **16:13** Markus 15:21 ✡ **16:16** Korintus mesa la 16:20; Tesalonika mesa la 5:26 ✡ **16:21** Dehet deng Aan in Nutus sas 16:1 ✡ **16:23** Dehet deng Aan in Nutus sas 19:29; Korintus mesa la 1:14; Timutius dua la 4:20 ‡ **16:24** Buk Niu dais Yunanin man blaan dui nol banan dui ka, dul bango 24 ti lo.

Ama Lamtua mee-baha las in dul ne Buk Niu ka ka, langa son. Ama Lamtua
Allah in maet taan lo ka, man mana-koet le atuil deng bangsa-bangsa lias
totoang, taan nal dasi-dais man hmunan nu in buni-napang nabale ngas.
Nini ela, oen parsai se Una, nol daek muid Un in koma ka. 27 Suma Un sii
man Lamtua Allah. Suma Un sii man taan totoang dasi lias. Auk kom in
naka-naka Una, undeng Yesus Kristus in dake ka! Baktetebes ela!

Auk surat ti pes se ni tuun tia,
Boa-blingin,
Paulus

Korintus 1
Paulus surat laih hmunan na bel atuil in parsai se kota Korintus

Boa-blingin

1 Surat ni deng au, Paulus. Ama Lamtua Allah huil nal auk son le daid
Yesus Kristus atulin in nutus. Kaka Sostenes kon tunang boa-blingin bel
mia. 2 Auk dul surat ni bel mia, man daid Ama Lamtua Allah atulin in
parsai se kota Korintus. Un huil nal mi son, le daid Un atulin in niu,
undeng mi parsai se Yesus Kristus son. Un kon tao mi le daid niu banansila
el totoang atuil in parsai tenga las. Ta oen kon nodan tulung son, se
kit Lamtuan Yesus Kristus, man Ama Lamtua Allah hid meman son, lolo
hmunan nua, le belen maa ka. Hidim Un daid Lamtua, taung kit nol one.✡
3 Auk kohe-kanas se Ama Lamtua Allah, kit Aman na, nol Yesus Kristus,
kit Lamtuan na. Auk nodan le Oen tulu Oen dalen banan na bel mia, le
halin mi nuil nol babanan, tetesa, nol dame.

Paulus nodan mamo undeng atuil Korintus sas

4 Taom auk nangan net mia lam, auk aa nol Lamtua noan, "Nodan mamo-
mamo undeng atuil Korintus sas in parsai ka!" Ta Ama Lamtua tulu Un
dalen in banan na bel mi son, undeng mi parsai napiut se Yesus Kristus,
man Un belen maa son na. 5 Hidim Un bel mi le lako-daek nal totoang osa
bili-ngala, undeng mi in parsai ka. Na tao mi dalen nas le daid liis-lasa.
Tiata deng Un lalan in nuli ka, mi taan baktetebes dasi-dais man in muun
nas. Mi kon taan lalan ol man banan dui, le tek atuli li deng Kristus. 6 Na
tulu bel noan, dasi-dais man kaim in tek bel mi son nas, butu-kil muun
ne mi dalen nas son. Undeng na le, mi parsai baktetebes nabael noan,
dasi-dais nas toma. 7 Tiata, mi sium totoang in banan, man Ama Lamtua
Koo la in bating bel Un atulin nas son na. Dabun mes lo kon. Hidim mi
natang-natang leol man mam Ama Lamtua tulu-balang kit Lamtuan Yesus
Kristus, bel totoang atuli lia ka. 8 Kristus man bel mi in kuat-tes, halin
mi tahang napiut didiin Un pait maa se apan-kloma kia. Nini ela lam, mi
nahim lo, nol muik atuli in hutun kula-sala ka bel mia lo. 9 Kit parsai nal
Ama Lamtua Allah in Teka-teka ngas, undeng asa man Un in tekang ngas,
Un taos le dadi. Hidim taon elola ko Un tade, le daek dais nias bel mia.
Ta Un man sai lalan, le mi taan haup Un Ana ka nol baktetebes, na kit
Lamtuan, Yesus Kristus.

Mi musti daid mesa, boel bakisan deken

10 Kaka-pail in namnau me! Se dais ni dalen, auk aa nini kit Lamtuan
Yesus Kristus ngala. Tiata, auk nodan nol baktetebes le mi pesang deng
in kaen apa ka tia. Molam nuklek le mi nuil dalen mesa, nol bakisan apa
deken. Mi musti nangan blatas leo-leo, halin mi nangan taan noan, mi
leo-leo kil ne in nangan mes sii.
11 Ta muik atuil deng bata Kloe uma isin nas, man maa tek auk noan,
teng deng mia la kaen apa tutungus. 12 Tiata auk tana noan, halas ni muik
atuli teng deng mia la man aa noan, "Auk niam, Paulus atulin!" Tengas
pait tek noan, "Auk niam, Apolos atulin!" Nol tenga las pait tam tek noan,

✡ **1:2** Dehet deng Aan in Nutus sas 18:1; Yoel 2:32

“Auk niam, muid Petrus!”* Teng pait tam aa noan, “Auk niam, hii-ming se Kristus sii!”✡
13 Mi nangan elol son na la? Kristus atulin nas muik in bakisan lo.
Tamlom mi muik in nangan noan, auk man mateng se kai sangsuli lu seda
mia la? Lo! Nol tamlom, oras oen sarain mia ka, oen nini auk ngalang ngi
le tamang mi daid auk atulin na? Ela lo, ta lo? 14 Auk nodan mamo se Ama
Lamtua Allah, undeng oras auk leo-leo nol mi se la nga, auk sarain atuil
lo. Suma kaka Krispus nol kaka Gayus siis man auk saranis.✡ 15 Nini ela
lam, muik atuli mes lo kon man aa nal noan, “Oen sarain auk nini Paulus
ngala ka, ta auk daid Paulus atulin.” 16 (Ee, auk halas-sam nangan neta.
Auk kon sarain atuli dehe se Stefanus um isin nas. Mo auk nangan net
atuil didang man auk in sarani pait lo.)✡
17 Ta Kristus nutus auk le laok sarain atuil lo. Undeng auk osa la, musti
laok tek atuli li deng Un Dehet Dais Banan na. Mo eta auk tek atuli li nini
auk in tana, nol dasi-dais man in maa deng au ngas siis sam, Un kom lo.
Lole eta auk aa ela lam, na tao niung kuasa, deng dehet Kristus in maet se
kai sangsuli lua ka.

Kristus sium Un in kuasa ka deng Ama Lamtua Allah

18 Muik atuli nangan noan, totoang dais man kaim in tek deng Kristus
in maet se kai sangsuli lua ka, ngengo isi. Mo atuil tuladang ela ka, mam
bakisan deng Ama Lamtua. Molota taung kita lam, Kristus in mate ka, tulu
bel Ama Lamtua in kuasa ka, le bel boa-blingin kit deng kit in kula-sala
ngas. 19 Na banansila el upung Yesaya in dul son noan,
“Ama Lamtua Allah tek noan,
‘Totoang dais man atuil in tana ngas, tanan,
mam Auk sukun didaan toang,
le daid dais man in muik nahin lo.
Oen in tana ka muun elol kon no,
mam Auk kat soleng totoang,
le daid dais man in muik ambak lo.’ ”✡
20 Hmunan nua, meman Ama Lamtua tek ela. Mo halas ni, daid elol son
na? Atuil in tana ngas, daid elola la? Guru agama las, daid elola? Nol
atuil man kom in tao dasi ngas, daid elola? Olan hii ke! Ama Lamtua tao
oen banansila el atuil ngengo ka son! Un kat soleng totoang in tana man
butu-kil ne apan-kloma kia ngas, nol taos le daid sa-saa man in muik nahin
lo.✡
21-22 Ama Lamtua Allah in tana ka, uhu isi. Ta atuli li nataka apa ka le
taan isi kon no, eta nini oen in nangan na sii le noan taan nal Ama Lamtua
nol baktetebes sam, bisa lo. Mo ela kon no, Ama Lamtua nini Un in tana
ka son, le sai lalan bel atuli lia. Lole hmunan nua, Un nangan son noan,
“Nang le atuli li nataka noan, Auk atulin in nutus sas atuil ngengo, mo ela
kon no, Auk musti nutus atuil le laok tekas dais man in toma deng Au.”
Undeng na, Ama Lamtua nutus son le pake in teka-teka, man Un atulin in
nutus sas in kila ka, le halin atuli li parsai nal se Una. Un le pake lalan na,
le bel boa-blingin atuli li deng oen in kula-sala ngas.
Mo atuli li nataka kam, Ama Lamtua lalan na, lalan ngengo. Undeng na
le oen dai toe muid Un atulin in nutus sas lo. Ta atuil Yahudi las suma
nodan tada-taad herang tuun, le halin oen net Ama Lamtua in kuasa ka.
Nol atuil Yunani las suma hii-ming dasi-dais in tana, muid oen in nangan

---

* **1:12** Alkitab dais Yunanin dul noan, “Kefas”. Kefas sa, Petrus ngaal didang nga. ✡ **1:12** Dehet deng Aan in Nutus sas 18:24 ✡ **1:14** Dehet deng Aan in Nutus sas 18:8; 19:29; Roma 16:23 ✡ **1:16** Korintus mesa la 16:15 ✡ **1:19** Yesaya 29:14 ✡ **1:20** Ayub 12:17; Yesaya 19:12; 33:18; 44:25

nas nol oen in nangan tana ka tuun. 23 Ela kon no, kit man daid Ama
Lamtua atulin in nutus sias, musti laok tek atuli li noan, “Ama Lamtua bel
Kristus son, na Atuling man Un hid meman deng lolo hmunan nu le belen
maa ka. Mo atuli li pauk tele Un se kai sangsuli lua.” Nikit atuil Yahudi
las ming dehet na kon, oen komali nol sium lo. Ta muid oen in nangan na
lam, Atuling man Ama Lamtua in le belen maa ka, haup in mate lo. Oras
atuil Yunani las ming dehet na ka, oen nangan noan, “Na dehet in ngengo
dudui!” 24 Mo muik atuli, man Ama Lamtua Allah hulis meman son le daid
Un nenan. Tenga ka atuil Yahudi, nol tenga las atuil Yahudi lo. Muid one
lam, Kristus tulu bel oen son noan, Ama Lamtua in kuasa ka uhu isi, nol
Un in tana ka muun isi. 25 Atuli li nataka noan Ama Lamtua ngengo kon
no, Un taan dudui deng oen nabale. Nol oen bali le Ama Lamtua muik in
kuasa tatahan lo kon no, Un in kuasa ka uhu dui deng oen nabale.

26 Kaka-pail in namnau me! Le halin mi taan nal auk in teka nia lam,
nangan mi in dili-dada ka, se oras Ama Lamtua huil nal mi le daid Un
nenan na. Muid atuil apan-kloma ki in sukat tam, ne mi hlala ka muik
atuil in tana mamo lo, muik atuil tene mamo lo, nol muik atuil man ngala
lali mamo lo. 27 Mo Ama Lamtua huil le pake atuil man atuli li in nataka
kam ngengo dui, halin nam tao nahmaeng atuil in nataka apa ka lam tana.
Nol Un kon huil le pake atuil man atuli li nataka kam, un muik kuasa mes
lo kon, halin tao nahmaeng atuil man nataka apa ka le muik kuasa ka.
28 Hidim, Un huil nal atuil ana man ngala ka lail lo, man taom atuli li ngat
kabalus. Ta Ama Lamtua le pake one, halin tao atuil man in nataka apa ka
noan, un nam muun dui, le daid banansila el in muik ambak lo ka. 29 Le
halin, mam eta atuli li laok saol Ama Lamtua Allah lam, muik tahan atuli
mes lo kon man teh kalas noan, un nam muun dui.

30 Ta Ama Lamtua Allah sii man sai lalan le mi tamam nala, le daid
Kristus atulin. Ama Lamtua man tao Yesus le bel Un in tana ka se kita.
Yesus man sai lalan le kit haup in dame pait nol Ama Lamtua Allah. Yesus
man tao nal kit le nuil lolo nol niu. Nol Un man sas-loat kit deng in kula-
sala ngas in kuasa ka. 31 Na banansila el in dul son ne Ama Lamtua Buk
Niu ka noan,

“Asii man kom in naka kam,
banan dui ka un nikit in naka taung kit Lamtuan na in dakeng ngas
tukun.
Mo naka-naka oen apan nas esan deken!”✡

2

Kit musti tek atuli li totoang, deng Lamtua Yesus in maet se kai sangsuli lua ka

1 Kaka-pail in namnau me! Hmunan nua, oras auk tiang se mia lia ka,
auk sai bel mi Ama Lamtua dehet man hmunan nu in buni-napang, le
atuli li tanan lo ka. Mo auk nini in teka-teka nas le aa in koaok lo. Nol
auk kon, nini dais lapa-lapa le tulu auk in tana ka lo. 2 Oras auk leo-leo
nol mia ka, auk in nangan na elia: auk suma le aa deng dasi mes sii, na
Yesus Kristus. Un nam mo, Atuling man Ama Lamtua Allah hid meman
son, le belen maa ka. Mo dedeng Yesus maa ka, atuli li pauk tele Un se kai
sangsuli lua. Suma dais na sii, man auk tanan baktetebes.

3 Neot auk leo-leo nol mia ka, auk nataka kam auk brain isi lo, hidim auk
kon lii.✡ 4 Auk in aa ki nol auk in hida ki, biaas tuun. Ta auk soba-naan le
pake dasi-dais in kumis-mina le neleng mi lo. Lole auk in aa ka, langa son

✡ **1:31** Yermia 9:24 ✡ **2:3** Dehet deng Aan in Nutus sas 18:9

noan, Ama Lamtua Koo Niu ka daek ne au, nol Un in kuasa ka kon muik ne
au. 5 Tiata auk tek mi ela, le halin mi taan noan, mi parsai se Ama Lamtua
Allah ka, muid atuli li in tana lo, molam undeng Ama Lamtua Allah tulu
Un in kuasa ka bel mia, tiata mi parsai nal se Una.

Ama Lamtua Allah tui kit deng dasi-dais in tana man toma ngas

6 Ela kon no, kaim tui atuil in parsai ka didi son nas sam, kaim tuis nini
in teka-teka man tom nol kit in nangan. Mo tom nol atuil apan-kloma
ki in nangan lo, nol muid asa man atuil in kil prenta ngas, in kom le tui
halas nia ngas lo. Ta nas mam ilang. 7 Mo kaim suma tui dasi-dais in
tana, man niu maa deng Ama Lamtua Allah. Lole hmunan hesa kua, Ama
Lamtua buni dais nas. Mo halas nia lam, Un nutus son le sai dais man in
buni-napang ngas bel kita, halin mam kit kon muik baab se Un ngala man
muun isi ka. 8 Mo halas ni atuil in kil prenta ngas, oen taan Ama Lamtua
in tana man toma ka lo. Ta eta oen tana lam, taon elola ko, hmunan nu
oen pauk tele kit Lamtuan man uhu isi ka, se kai sangsuli lu lo.

9 Ne Buk Niu ka muik in dul deng Ama Lamtua dais man hmunan nu
buni-napang ngas, elia,
“Muik dasi man atuli li ngat netan lo bii,
nol muik dasi man atuli li ming hapun lo bii,
man oen kon nangan hapun lo.
Molota, Ama Lamtua mana pesang dais nas totoang meman son,
bel atuil man in namnau Una ngas.”✡

10 Meman hmunan nua, atuli li nangan taan dais nas lo, mo halas ni
Ama Lamtua Allah pake Un Koo la son, le sai puting bel kit dais nas.
Ta Ama Lamtua Koo la, nangan taan totoang dasi lias. Nol Un kon taan
parsis Ama Lamtua dalen na. 11 Kit mesa-mesam muik koo ne kit dalen
nias. Undeng na le kit atuli li in nangan na nol in dake ka bakisa-bakisan.
Nol muik atuli mes lo kon, man taan parsis kit dalen nias, suma koo in
ne kit dalen ni sii. Ela kon nol Ama Lamtua Allah. Muik atuli mes lo kon,
man taan Ama Lamtua dalen na. Suma Un Koo la sii, man taan parsis Un
dalen na.
12 Kit sium nal Ama Lamtua Koo la son, nol Un man mana-koet kita.
Undeng na le, kit muid in nangan deng atuil in ne apan-kloma kia lo son.
Lole Ama Lamtua Koo la muik ne kit dalen nias, tiata kit taan nal totoang
dais banan, man Un in daek bel kit son nas.
13 Ta kaim tek deng dasi-dais man Ama Lamtua Koo la in tui kami ngas.
Kaim tui in teka-teka deng Ama Lamtua ngas muid atuli li in nangan lo.
Molam kaim tui in teka-teka nas muid Ama Lamtua Koo la, bel atuil in
taan Una ngas. 14 Eta muik atuli in taan Ama Lamtua Koo la lo kam, un
sium kaim in teka ki nol babanan lo. Lole un nangan noan, “Asa na le?
Tom nol auk in nangan ni lo!” Meman atuling na nangan taan dasi-dais
nas lo, lole un in nuli ka butu-kil nol Ama Lamtua Koo la lo kam. 15 Mo
atuil in nuil butu-kil nol Ama Lamtua Koo la ka, man nangan taan dais
nas totoang, nol taan ol man in toma ngas. Hidim atuil didang kon sukat
nal atuling na lo. 16 Ta muik dulan ne Buk Niu ka son noan,
“Asii taan Ama Lamtua in nangan na la?
Tamlom asii man ator nal Ama Lamtua,
le Un tao muid atuling na in tui-teka ka la?
Muik atuli mes lo kon!”✡

Mo kit nangan taan dais nas, undeng Kristus tulung kit le kit haup in
nangan muid Un in nanga-nangan nas kon.

✡ **2:9** Yesaya 64:4 ✡ **2:16** Yesaya 40:13

3

Kit atuil in parsai ki musti koo-dalen mes se Ama Lamtua, boel kaen apa deken

1 Kaka-pail in namnau me! Lelon auk se lang nga, mi banansila el atuil
in butu-kil babanan nol Ama Lamtua Koo la lo bii. Undeng mi suma taan
in mudi-muid mi in koma ngas tukun, banansila el atuil apan-kloma kias.
Nol auk aa nol mi el atuil tene ka lo, lole mi banansila el tana-ana blutu ka
lam. 2 Tiata auk musti tui mi deng dasi-dais kahan nas tuun, lole mi sium
nal dasi-dais ngele kas lo bii, banansila el tana-ana blutu man kaa nal siis
lo bii ka. Molota mi musti daid kuat banansila el atuil tene man kaa nal
sisi ka. Ela kon no, halas ni mi banansila el tana-ana blutu mea ka nabale,
man suma taan in niun susu tuun.✡ 3 Lole mi in nangan na banansila el
atuil man suma taan in mudi-muid oen in koma esan tuun na nabale. Etan
muik atuli in dui mia kam, mi idus-neo, nol kaen kliu-kanan! Dadin nam
auk tek mi son noan, mi suma taan in mudi-muid mi in koma-koma ngas
esan tuun na. Mi in tao ela ka, banansila el atuil in ne apan-kloma kia
ngas. 4 Undeng muik atuli teng deng mia la tek noan, “Auk niam, Paulus
atulin!” Nol tenga las pait tek noan, “Auk niam, Apolos atulin!” Etan mi aa
ela lam, na tulu bel noan mi banansila el atuil apan-kloma ngias tukun.✡

Mi niam banansila el klapa mesa

5 Molota Apolos na mo, asii la? Nol au, Paulus, niam mo asii la? Ta
kaim duam niam suma daid atuil in loka-loka tuun. Kaim man tulu lalan
le mi haup in parsai se Kristus. Apolos lako-daek un osa la muid Lamtua
in prenta ka. Nol auk kon ela! 6 Auk man tek mi muna, deng Kristus. Na
banansila el auk man soko-hai bini la. Hidim Apolos man maa le tui mia.
Na banansila el un man popo-boa biin man auk in soko-hai son na. Mo
Ama Lamtua Allah, man tao biin na le nuli daid tene.✡
7 Tiata, atuling in soko-hai biin na ka, nol atuling in popo-boa ka, muik
nahin lo. Suma dasi mes sii man muik nahin na. Na mo Ama Lamtua
Allah, undeng Un man tao biin na le nuli. 8 Atuling in soko-hai ka nol
atuling in popo-boa ka, oen daek leo-leo tuladang el noan oen ne buan
mesa. Nol totoang atuil man in lako-daek Lamtua osa la ngas, mam Un
balas oen in kae ka. 9a Ta kaim leo-leo daid Ama Lamtua atulin in dake.
Nol mi daid banansila el Ama Lamtua klaap man Un le daken na.

Mi niam banansila el uma mesa

9b Ela kon, mi banansila el uma mesa, man Ama Lamtua Allah le bangun-
pii. 10 Ama Lamtua tulu Un dalen banan na bel auk son. Undeng na le,
auk banansila el tulu deng atuil in daek uma ngas. Hidim Ama Lamtua
tulung auk le tui mi deng dasi-dais peke ngas muna, le halin bangun-pii
netes in kuat se mi in nuli ka. Hidi halas-sam atuil didang kon tui mia, le
oen bangun-pii tapnaeng se netes man auk in daek son na. Molam atuil
nias totoang musti daek babanan, le bangun-pii kam toma. 11 Netes in kuat
muik son. Na mo Yesus Kristus. Tiata muik atuli mes lo kon, man bangun
nal netes didang se mi dalen nas, undeng Ama Lamtua bangun netes in
toma ka son.
12 Taon elola ko, muik atuli in le bangun-pii se netes na dapa nini batu
nol kai bili-ngala. Muik in le daek nini baut man in osa ngas, banansila el
lil-mea, lil-muti tamlom baut kaloe. Nol muik in le daek nini kai tamlom
bluan tuun. 13 Mo mam tukang ngas in dake ka daid langa, le totoang atuli
li taan hapun noan, oen in dake ngas banan, tamlom daat ta. Ta mam

✡ **3:2** Ibrani 5:12-13 ✡ **3:4** Korintus mesa la 1:12 ✡ **3:6** Dehet deng Aan in Nutus sas 18:4-11, 24-28

eta apan-kloma ki kiamat tam, Ama Lamtua le sukat one, banansila el Un
pake ai le tulu bel totoang atuli li in dake ka, le muik in tahang tam lo ka.
14 Eta sukat atuli mes in dake ka nini ai, le asa man un in dake na tahang
nala lam, mam Ama Lamtua bel un in hapu se apan-dapa kua. 15 Mo eta
sukat hidi atuling na in dake ka nini ai, le ai kaa nuli kam, Ama Lamtua
bel atuling na sa-saa mes lo kon. Mo tukang na haup boa-blingin nabale,
banansila el atuil in lail puti nal deng um man ai in kaan, ta naha-bubuit
tam un mate ka.

Mi niam banansila el Ama Lamtua um in kohe-kanas mesa

16 Mi musti tana noan, mi kon banansila el Ama Lamtua um in kohe-
kanas mesa, man Un Koo la nuli ne dalen.✡ 17 Nol eta muik atuli in tao
didaan Ama Lamtua um in kohe-kanas sa, na Un man in dada ka, lam
doha-doha lo! Mam Ama Lamtua kon tao didaan una! Ta Ama Lamtua
um in kohe-kanas sa nam niu. Undeng na le mi kon musti niu.
18 Mi boel nole bali apan deken! Eta ku nataka apam ma noan, tana, nol
nangan taan totoang sa-saa li muid atuil apan-kloma halas ni in nangan
tana ka lam, na langa son noan ku taan saa mes lo kon. Ta eta ku taan
noan, ku taan saa lo, halas-sam ku tui. 19 Atuil apan-kloma halas ni in
nangan na, Ama Lamtua Allah noken noan, ngengo. Ta ne Buk Niu ka
muik in dula noan,
“Muik atuli in nataka apa ka le tana,
mo mam Ama Lamtua pake oen in nangan na,
le kiu bali one, hidim tao didaan one!”✡
20 Muik ne in dula tenga las dul kon noan,
“Kit Lamtuan na, taan asa man atuil in tana ngas in nangan na,
nol oen in le tao elola ka,
Undeng na le Un tek noan, oen suma nangan dasi-dais man in parsum
tuun.”✡
21-22 Tiata, mi boel nikit-nikit atuli mes deen kon noan, un nam uhu. Ta
Ama Lamtua man nikit atuil le kil mia. Totoang daid mi nena son. Tiata
atuil in kil mia ngas, banansila el: au, kaka Apolos, nol kaka Petrus,* kaim
totoang daid mi nenans. Nol totoang in daid son se apan-kloma ki ngias
kon daid mi nena son. Tiata mi matem tam nulim, tamlom maa lem mi
matem kon no, totoang daid mi nena. 23 Nol mi daid Kristus nena. Nol
Kristus daid Ama Lamtua Allah nena.

4

Paulus nam Kristus atulin in nutus

1 Tiata mi musti nangan saol kaim elia: boel naka-naka kaim deken,
ta kaim niam suma Kristus atulin in loka-loka tuun. Nol Ama Lamtua
Allah parsai kami, le doha-tinang Un in teka-teka man hmunan nu buni-
napang nabale ngas nol babanan. 2 Atuil in doh un tuang nga sa-saa las
nol babanan na, un musti daid atuil in lako-daek muid asa man in toma
ka. 3 Au lam elola? Auk daek muid asa man in toma ka, tam lo ka? Auk
toe muid mi in sukat auk elola ka lo. Nol auk bong iil nol atuil tenga las in
sukat auk ka lo. Auk kon bong iil nol in sukat auk apang ngi esa lo. 4 Ta
auk nangan ne auk daleng ngi noan, auk banan son kon no, taan le nahin
na noan, auk niam atuil banan tam lo ka. Undeng in muun dudui ka, Ama
Lamtua sukat au, le auk elola. 5 Hidim mi tao apan nas el atuil in nutus

✡ **3:16** Korintus mesa la 6:19; Korintus dua la 6:16 ✡ **3:19** Ayub 5:13 ✡ **3:20** Buk in Naka-nahalit 94:11 * **3:21-22** Alkitab dais Yunanin dul noan, Kefas. *Kefas* na, Petrus ngaal didang nga.

dasi ka, le sukat atuil didang deken. Natang Lamtua in pait maa kia. Ta mam Un man tek puting totoang dasi lias. Un man tek puting dasi-dais daat man atuli li buni ne mitang dalen nas. Nol Un le tulu-balang dasi-dais man atuli li nangan ne oen dalen nas. Hidim Ama Lamtua Allah le tek dasi-dais banan, man atuli li in daek son nas.

6 Kaka-pali me! Auk aa deng au, nol kaka Apolos, kaim niam banansila el kleta, le mi tui nal dasi mes deng kaim elia: *Daek muid dasi-dais man in dul ne Ama Lamtua Buk Niu ka ngas siis. Mo daek muid dasi-dais didang deken.* Eta mi tui dais nas sam, mi boel aap halin deken. Nol mi kon bahan tuan undeng mi in muid atuli mesa, mo ngat kabaul atuil tenga las sa deken. 7 Elola? Tam mi nataka apan nas le didang deng atuil tenga las sa? Ela deken! Ta totoang mi in haup son nas, mi hapus deng Ama Lamtua Allah. Tiata eta ela lam, tasao le mi koaok banansila el noan, mi man nuklek esan nia? 8 Tuladang el totoang man mi in parlu ngas, mi hapus son. Hidim mi tao apan nas el atuil tene ka, nol el lahi ka, molota mi daid saa lo. Lole mi in parlu ngas totoang Ama Lamtua man bel mias. Mo eta noan mam mi daid laih kon no, bet kaim kon kil prenta leo-leo nol mia, ta lo?

9 Ama Lamtua Allah man nutus kaim son, le laok se ola-ola, se papmes apan-kloma kia, halin tek atuli li deng Kristus. Mo oe mesa-mesa kam, auk nangan nam, Ama Lamtua tadu kaim le dil se klupu hesa kua, banansila el atuil bui, man natang lelon in hukung tele one ka. Hidim Un nang le totoang atuil in ne apan-kloma ki ngias, nol Un ima-ii in se sorga nguas lingut kami. 10 Mi man uhu muun dui tuun tia! Ta muik atuli bali mi noan, mi nam tana, undeng mi butu-kil nol Kristus. Mo oen bali kaim le kaim ngengon dui, undeng kaim daid Kristus atulin. Bet oen nangan nam, mi man kuat-tes dui. Mo kaim niam bloen-blahen tukun. Ela kon oen nikit sakeng mi lapa-lapa, mo oen todan kaim bubuit lo kon. 11 Maa lius hahalas ni kon, kaim nataka kam, kaim lubum nol meen tuu. Kaim kai-baut in pake ngas sait-sait tuun. Atuli taan in diku-puang kami sii. Kaim daid atuil in tupu-talas man muik um lo. 12 Kaim daek hiti-late nini kaim iman nias esan. Eta atuli aa bili-ngala deng kami lam, kaim situs noan, “Kaim nodan le Ama Lamtua Allah tao dasi-dais banan bel mia.” Eta atuli tao sus kami lam, kaim tahang tuun.✡ 13 Eta atuli aa le tao didaan kaim ngaal banan nia lam, kaim balas nini dais in kumis-mina tukun. Mo ela kon no, atuli li bali kaim le muik nahin lo nabale, banansila el ael aha tamlom hlukat, man banan dui ka kat soleng tuun na.✡

14 Auk dul dais nias, le tao nahmaeng mi lo. Mo auk le kaing mia, undeng auk namnau mi banansila el noan, auk anang esa. Tiata auk tek mi halin mi pait muid lalan in toma ka. 15 Atuli lihu-lihu tulu bel mi lalan deng Kristus kon no, suma auk siing man daid mi aman. Ta auk niam, atuil hmunan man tek mi muna, deng Yesus Kristus Dehet Dais Banan na. Undeng na le, mi daid in parsai se Una. Auk tao ela, undeng auk butu-kil didi nol Una. 16 Tiata auk nodan le mi not muid auk in dake ka babanan.✡

17 Undeng nia, ta auk nodan Timutius le tia se mia la, halin hulung mia. Auk namnau una ka banansila el auk anang esa. Auk parsai una, undeng un in nuli ka kon butu-kil nol kit Lamtuan na. Mam un tulung mia, le halin tek nuting mi deng auk lalan in nuli ka. Auk in nuli ka ela, undeng auk butu-kil nol Yesus Kristus, man Ama Lamtua in niung maa son na. Na kon banansila el auk in tui atuil in sarani, man nakbua ne ola-ola ngas.

✡ **4:12** Dehet deng Aan in Nutus sas 18:3 ✡ **4:13** Ibrani 11:38 ✡ **4:16** Korintus mesa la 11:1; Filipi 3:17

18 Muik atuli deeh deng mia la nangan noan, auk daid in tia se la lo.
Undeng na le oen bahan nas tuan. 19 Mo eta kit Lamtuan na tade kam,
nesang lo ka kam auk tiang se kota Korintus. Le halin auk taan esang noan,
atuil nas suma bahan tuan tuun, tamlom oen muik in kuasa baktebes sa!
20 Ta Ama Lamtua Allah nam mo, Lahi man muik kuasa. Hidim Un atulin
nas aa nini bahan in kumis-mina, le tao atuli li in parsai ka tapnaeng lo,
molam oen pake kuasa man in toma ka. 21 Lam mi in koma ka elola la? Mi
kom le auk tia aa mumuun nol hukung mia? Tamlom tia tulu auk daleng
banan ni le neka-namnau mia la?

5

Muik atuil ne mi jemaat ta len-langan nol bihata

1 Auk ming noan, muik atuli at mes ne mi jemaat ta len-langan nol
bihata. Molota un in tao na, daat dui deng atuil man in taan Ama Lamtua
Allah lo ngas. Lole un niin nol ama ka sapa hmudin na tutungus!✡ 2 Mo mi
in koaok ki talalun, hnika noan mi jemaat ta bana-banan tuun! In toma
ka lam, mi musti mae, nol susa. Atuil in ela ka, mi musti nulut soleng lako
kakatang!
3 Kit katang apa mes nol mes kon no, auk daleng ngi nol mia. Tiata auk
nutus atuling daat na dasi la son, banansila el noan auk ne ang. 4 Auk
muik hak le nutus ela, undeng Yesus daid kit Lamtuan, nol auk niam Un
atulin in nutus. Hidim mi musti daad nakbua le nutus dais na, nini Lamtua
ngala ka. Nol auk daleng ngi kon leo-leo nol mia. 5 Hidim mi musti sao
atuling na lako se uikjale kas laih tuan na mana-maan in prenta ngas, tiam
nenesang ngam atuling na sabail apa le soleng dasi-dais daat man in ne
un dalen na ngas. Le halin nam eta kit Lamtuan na pait maa kam, Un bel
boa-blingin atuling na deng un in kula-sala ngas.
6 Etan mi bahan tuan nam banan lo! Nadidingun deken, ta kit kutang
bibit ruti bubuit tuun kon, tao hus nal tarigu la. Bibit ruti na banansila
el atuli li in daat ta. Ta eta nang le un daek dadaat se mi hlala ka lam,
mam atuil in sarani tenga las kon daek dadaat muid ela.✡ 7 Nulut atuling
daat na deng mi jemaat ta. Nini ela, halas-sam mi daid el atuil man in
muik dais daat, ne un dalen na pait lo. Mi musti daid ela. Hmunan nu oen
keo lae-blai ana man muik un salan lo, le daid in tunu-dadung taung leol
Paska. Se leol hmudin, halas-sam oen keo tele Ama Lamtua Allah Atulin
Niu ka, tuladang el oen keo hmukit le daid in todan-lahing man tao niu kit
dalen nia.✡ 8 Hmunan nu atuil Yahudi las kaa fesat Paska, nini ruti man
in kutang nol bibit lo. Halas ni kit banansila el ruti man in pake bibit lo
na. Tiata kit musti doh kit apan nia, le tao dais daat tas deken, nol tao
atuil tenga las le dalen iil deken. Kit musti aa dais in toma ngas tutungus.
Nini ela lam, atuli li ngat tam noan, kit daek totoang nas muid kit dalen
in banan na.✡
9 Hmunan nu auk dul net surat elia, “Boel nakbuan nol atuil in laok
kula nol atuil didang sapa ka deken.” 10 Ni auk aa deng atuil in sarain lo
bii ngas lo, man laok kula nol atuil didang, kom naseke, nole-lilung atuil
didang, nol hui-langus se sa-saa apan-kloma ki ngias. Ta eta ela lam, mi
musti puting mi apan nas deng totoang atuil in ne apan-kloma ki ngias!
11 Molam auk in aa ki elia: mi boel nakbuan deken nol atuil man aa noan,
un nam atuil in sarani, molota un laok kula nol atuil didang man un sapa
lo, kom dadahut, taan in hui-langus si-sii, aa le tao didaan atuil didang

✡ **5:1** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 22:30 ✡ **5:6** Galatia 5:9 ✡ **5:7** Dehet in Puit deng Dale Mesir 12:5 ✡ **5:8** Dehet in Puit deng Dale Mesir 13:7; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 16:3

ngaal banan, mauh mates tutungus, nol taan in nole-lilung le kat nuli atuil didang kai-batu. Kit nakbuan nol atuil tuladang ela ngas deken. Nol daad kaa leo-leo nolas pait bakun na!

12 Mi muik hak le sukat atuil in sarani ngas in nuli ka. Mo auk muik hak
le nutus atuil in parsai Ama Lamtua lo ngas, dasi las lo. 13 Ta Un esa, man
mam nutus bel atuil in parsai Un lo ngas dasi las. Mo mi nadidingun Ama
Lamtua Buk Niu ka in dula ka deken, man noan, “Atuil in noken apa ka
noan, un nam Ama Lamtua atulin, molota un taan in daek dais daat si-sii
kam, nulut soleng tuun tia!”✡

6

Atuil in parsai ngas klaa nol oen pail-kakan in parsai tenga las deken

1 Eta atuil in sarani mes tao dais nol atuil in sarani tenga las sam, tasao
le mi saek lakom se atuil in nutus dasi, man taan Ama Lamtua Allah lo
ngas sia? Banan dui ka mi lakom se atuil in parsai ngas, le oen man nehan
mi dasi la! 2 Hnika ka le mi taan lo noan, atuil in parsai ngas man mam
nutus bel totoang atuil in se apan-kloma ki ngias dasi las. Tasao le mi esan
nehan nal dais anang nas lo kon nia? 3 In toma ka, mam kit man nutus
dais bel Ama Lamtua ima-ii in ne sorga nguas. Tiata, mi man musti nehan
dais ana man muik lelo-lelon nas. 4 Tapnaeng pait, eta mi atuil in parsai
ngas tao dais nol apa deng dais ana ngas sam, tasao le mi pake atuil in
nutus dasi, man atuil sarani li in todan lo ngas sia?

5 Auk le aa dasi mesa man musti tao mi le mae. Elia: banansila el noan
ne mi hlala ka muik atuil in nehan taan dais ana ngas lo, tuladang el dais
in puit se kit pail-kakan nas hlala ka. 6 Lole atuil in parsai mes kil nol un
kaka-palin in parsai ka, lako se atuil in nutus dasi ngas silan nam! Molota
atuling in nutus dasi na, parsai Ama Lamtua lo!

7 Muik in toma lo, ta lo? Etan mi kil nol apa laok man in nutus dasi
nguas sam, mi tehen son na. In banan dui ka, etan ku kaak-palim mas tao
kula ku lam, nang tuun lako. Nol etan ku kaak-palim atuil in parsai ngas
naok ku sa-saa mesa lam, nang le un katan tuun lako! 8 Mi niam leo-leo
atuil in parsai, mo mi tao kula bali apa nol naok bali apa sa-saa!

9 Mi hnika el noan nangan taan dais nias lo! Molota atuil in kom le
daek dais banan lo ngas, taon elola ko oen haup in tamas le daid Ama
Lamtua Allah nenan lo. Doh mi apan nas le tom in nole halin tao kula
deken! Banansila el atuil in len-langan nol atuil didang man un sapa lo,
in hui-langus daat, in laok kula nol atuil dadahut, el biklobe niin bali nol
biklobe, hidim bihata niin nol bihata, 10 atuil in nako, in kom naseke, in
niun le mahu, in aa le tao didaan atuil didang ngaal banan, nol in nole-
lilung daat le kat lai-niin atuli sa-saa. Ta totoang atuil tuladang ela ngas,
haup in tamas le daid Ama Lamtua atulin lo!

11 Molota, hmunan nu teng deng mia la kon daek ela! Mo Ama Lamtua
Allah kose soleng mi in kula-sala ngas son, le tao mi daid niu. Nol Un kon
sai lalan son, le mi haup in babanan pait nol Una. Un tao nias totoang
ela, undeng mi butu-kil nol kit Lamtuan Yesus Kristus, nol undeng mi kon
butu-kil nol Ama Lamtua Koo la.

Etan ku papa-paiduil ku apam ma babanan nam, na tulu in todan bel Ama Lamtua

12 Auk muik hak le daek nas totoang. Mo totoang man auk in le dakeng
ngas, taan le banan taung au, tam lo ka. Hidim auk muik hak le daek nas

✡ **5:13** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 13:5; 17:7; 19:19; 22:21, 24; 24:7

totoang kon no, auk kom dais daat tas in kuaas au lo.✡ 13 Banansila el atuli
tek noan, “Kakaat ti parlu kit tain, nol kit tain ni parlu in kaa!” Mo nangan,
ta mam Ama Lamtua tao dudus toang duas. Kleta didang pait: kit haup
kit apan nia taung in len-langan nol atuil man kit sapan lo ka lo. Molam
kit haup kit apan nia, le daek taung kit Lamtuan na. Nol kit Lamtuan na
man papa-paiduil kit apan nia. 14 Dedeng kit Lamtuan Yesus mate ka, Ama
Lamtua Allah man belen le nuli pait. Tiata eta kit mateng son nam, Un
kon muik kuasa le bel kit nuling pait.
15 Mi aap-inan na daid Kristus nena, tuladang el mi daid mes deng
Kristus aap-ina ka. Taon elola ko, mi taan dais na son! Tiata eta auk
pake Kristus aap-ina ka son, mo auk laok kula nol bihaat hmama kas sam,
elola? Ela deken! Ta na tom lo! 16 Taon elola ko, mi tanan son noan, eta
atuli laok kula le niin nakbuan nol bihaat hmama ela lam, na oen duas
butu-kil apa le daid mes son. Ta muik dulan ne Buk Niu ka noan, “Oen
duas butu-kil apa le daid mes son.”✡ 17 Mo atuil man nuil koo-dalen mes
nol kit Lamtuan na, daid mes son nol Una, banansila el oen duas muik in
butu-kil apa nol koo mesa.
18 Etan ku haup dola le len-langan nol atuli-bihata man ku sapam lo
kam, lail kakatang! Atuli li tao in kula bili-ngala man tao didaan oen apan
nas esan, nol tao didaan atuil didang kon. Mo atuil in nong daat ta, tao
didaan un apa ka esa. 19 Ku aap-inam ma, banansila el Ama Lamtua Koo
Niu ka um in kohe-kanas sa. Un Koo la, man nuli ne mi dalen nas, lole
Ama Lamtua Allah esa man bel mi Un Koo la. Undeng na, mi muik hak le
daid tuang, taung mi apan nas esan pait lo son. Tiata tasao le mi in nuli
ka tuladang el noan, mi taan dais nias lo kia?✡ 20 Kristus sui nal mi son
nini osa man muun isi. Tiata mi nuil nol in todan mi apan nas esan, le
tulu bel noan, mi kon todan-lahing Ama Lamtua Allah.

7

Sapa-bihata nol sapa-biklobe

1 Auk le dul deng asa man mi in ketan son, ne mi surat ta ka lolen, man
noan, “Elola? In banan dui ka, biklobe li saap deken tia le?”
2 Elia: undeng muik dola mamo le atuli li nahi tama se in laok kula, le
niin nol atuil dadahut ta, tiata banan dui ka biklobe mesa lam, nol un sapa
ka sii. Ela kon nol bihata mesa lam, nol un sapa-biklobe na sii.
3 Sapa-biklobe me! Boel hutun ku sapam ma hak in niin nakbuan nol
ku ka deken. Nol sapa-bihata me! Boel hutun ku sapam ma hak in niin
nakbuan nol ku ka deken. 4 Ta sapa-bihata li bel un apa ka son, le daid
un sapa-biklobe na nena. Nol sapa-biklobe li bel un apa ka son, le daid
un sapa-bihatan na nena. 5 Tiata mi hutun apa deken, ta mi duam muik
hak leo-leo! Mo eta mi le kohe-kanas tukun, nol nangan dais didang ngas
lo kam, tahang bubuit le niin nol apa deken. Sadi sapa-biklobe nol sapa-
bihata li aa nol apa babanan le, halin mi duam muid apa. Nol eta oras in
kohe-kanas sa hidi son nam, banan dui ka oen duas lalaba le niin nakbuan
nol apa pait tia. Ta eta ela lo kam, daat! Lole uikjale kas tuang nga hanet
nal atuil in keeh nal apa ka lo ka. 6 Dais nias suma auk in tek bel mia
tukun, mo Ama Lamtua atorang lo. 7 Muid auk in nangan nam, in banan
dui ka atuli li saap lo banansila el au. Mo Ama Lamtua Allah bel atuli li
mesa-mesam nol un karunya, man tatai nol una. Hidim Un bel atuli deeh
le sapa. Nol muik atuli deeh didang pait man Un beles le saap lo.

✡ **6:12** Korintus mesa la 10:23 ✡ **6:16** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 2:24 ✡ **6:19** Korintus mesa la 3:16; Korintus dua la 6:16

8 Auk le tek bihata-bikloeb in saap lo bii ngas, nol bebalu kas, noan, in
banan dui ka mi saap deken, banansila el au. 9 Mo etan tahang nal apan
lo kam, banan dui ka saap tuun tia. Banan dui ka atuli li sapa, ta lo kam
un in kom naseke ka esa man tao didaan una.
10 Ni deng auk esang lo. Ta auk le tek asa man kit Lamtuan na in prenta
bel atuil in saap son nas. Man noan, sapa-bihatan na boel dai soleng un
sapa-bikloben na deken. 11 Mo eta un nang soleng un sapa-bikloben na
lam, un saap balu pait deken. In banan dui ka, un pait le daem nol un
sapa-bikloben na. Ela kon, sapa-biklobe li boel dai soleng un sapa-bihatan
na deken.✡
12 Ni deng auk esang, mo deng kit Lamtuan na lo. Taung atuil tenga las
sam, auk le aa elia: etan muik atuil sarani, man un sapa-bihatan na parsai
se Kristus lo kam, un boel dai soleng un sapa-bihatan na deken, eta un
sapa-bihatan na tade le nuli napiut nol una. 13 Ela kon nol eta muik bihata,
man un sapa-bikloben na parsai se Kristus lo kam, un boel dai soleng un
sapa-bikloben na deken, eta un sapa-bikloben na kom le oen duas nulis
leo-leo napiut. 14 Ta sapa-bikloben man in parsai Ama Lamtua lo ka, un
daid niu, undeng un butu-kil nol un sapa-bihatan na. Nol sapa-bihatan
man in parsai se Ama Lamtua lo ka kon, daid niu, undeng un butu-kil nol
un sapa-bikloben na. Eta lo kam, oen anan nas niu lo. Ta nini lalan nia
lam, oen haup hmarat le daid niu, se Ama Lamtua sila-mata. 15 Mo eta
muik sapa-bikloben tam sapa-bihatan man parsai se Ama Lamtua lo, le
lali nang soleng un sapa in parsai ka lam, nang tuun lako. Undeng sapa-
bikloben tamlom sapa-bihatan in parsai ngas, butu-kil nolan pait lo son.
Ta Ama Lamtua haman mi son le daid Un atulin, halin mi nulim babanan
nol dame. 16 Sapa-bihaat in parsai me! Bet mi bel boa-blingin nal mi
sapa-bikloben na. Mo bet eliam lo. Nol sapa-bikloeb in parsai me! Bet mi
bel boa-blingin nal mi sapa-bihatan na. Mo bet eliam lo kon. Mi tanan
baktetebes lo.

Muid Ama Lamtua Lalan in Nuli ka babanan

17 Dedeng Ama Lamtua haman mi le daid Un atulin na, mi in nuli ka
elola lam, nuil napiut ela. Seda deken tia, ta Ama Lamtua man mana-koet
ela son. Auk tui atorang ni se jemaat tas totoang.
18 Tuladang el, eta mi sunat son le daid tada noan, mi atuil Yahudi, mo se
leol hmudin halas-sam mi ming Ama Lamtua haman mia lam, boel kaen
sunat ta deken. Nol se oras Ama Lamtua haman atuil in sunat net lo ngas,
le daid Un nenan nam, oen sunat le daid tada noan, oen daid Ama Lamtua
atulin bakun na. Ta elol kon, oen daid Ama Lamtua atulin son. 19 Sunat
son kon no, muik nahin sa-saa lo. Nol sunat lo kon no, na kon muik nahin
sa-saa lo. In muik nahin na ka, mo kit in tao muid Ama Lamtua Allah
prenta la ngas. 20 Oras Ama Lamtua huil nal mi le daid Un atulin na ka,
mi sunat tam sunat lo ko, Ama Lamtua tadu ela lo. Tiata nang le ela tuun,
seda bakun tia.
21 Auk le bel mi kleta mes pait. Eta ku daid ata bel atuli lia, se oras
Ama Lamtua in haman ku ka lam, nang le ku daid ela tuun, ta sa-saa lo.
Mo eta noan ku niam ata lo kam, daid muid ela! Ta ku daid ata kon no,
sa-saa lo. 22 Undeng eta Ama Lamtua haman ata mes le daid Un atulin
son nam, atuling na daid ata lo ka, le daek taung un Lamtuan in ne sorga
kua. Mo eta Ama Lamtua haman atuli mesa man ata lo, le daid Un atulin
nam, halas ni atuling na daid Kristus atulin in loka-loka. 23 Kristus baen
nutus mi son, nini osa man muun isi! Tiata mi daid ata taung atuil didang
deken.

✡ **7:11** Matius 5:32; 19:9; Markus 10:11-12; Lukas 16:18

24 Kaka-pail in namnau me! Dedeng Ama Lamtua Allah haman mi le
daid Un atulin na, mi in dili-dada ka elola lam, nang le ela tuun. Seda
deken tia.

In teka deng atuil in saap lo ngas

25 Mi keket auk deng atuil usin nol bihaat hata, man niin nakbuan net
nol atuli-bihaat lo bii ngas. Ama Lamtua tek auk deng dais na lo. Mo
mi bisa parsai asa man auk in aa nia, undeng Ama Lamtua tulu Un in
namnau ka bel au. Auk in nangan na elia: 26 Halas ni kit haup susa-daat
bili-ngala. Tiata eta atuli li elola lam, nang le oen ela. Auk in tao ka elia:
27 Eta ku butu-kil nol ku sapa-bihatam ma lam, sao soleng deken. Nol eta
ku butu-kil nol ku sapa-bihatam ma pait lo son nam, nuti-nuting le saap
bihaat balu deken tia. 28 Mo eta noan ku daid in sapa kam, ku tao kula
sa-saa lo. Nol eta muik bihata mes niin nakbuan net nol bikloeb lo bii, mo
un daid in sapa kon nam, un tao kula sa-saa lo. Mo nangan, ta atuil in
sapa ki, mam haup in susa-daat bili-ngala se apan-kloma kia. Auk in tao
ka le mi haup in susa-daat ela deken.

29 Kaka-pail in namnau me! Muid auk in nangan nia lam, elia: Oras si
dadaen maa-maa tuun son, nol leol kiamat ti dadani son. Tiata atuil in
muik sapa-bihatan na, un doha-tinang sapa-bihatan na sii deken, molam
un kon musti nangan Ama Lamtua. 30 Ela kon, eta muik in lilu kam, banan
dui ka un tao teken un dalen na, le lilu deken, halin nam un nangan net
Ama Lamtua. Eta muik in dalen kolo kam, banan dui ka un dalen kolo isi
deken, le halin nam un nangan net Ama Lamtua. Etan atuli mes muki lam,
banan dui ka un tao un in nuli ka el atuil in muik saa lo ka, le halin nam
un nangan net Ama Lamtua. 31 Nol etan muik atuli in nahlae sa-saa deng
apan-kloma kia kam, banan dui ka, un holtiu se sa-saa nas deken, le halin
nam un nangan net Ama Lamtua. Undeng lalan in nuli deng apan-kloma
kia ka, mam ilang totoang.

32 Auk in koma ka le mi nanga-nangan deken. Ta atuil in saap lo ka, un
muik oras mamo dui le nangan deng Ama Lamtua in koma-koma ngas.
Undeng na le, un haup dola mamo in lako-daek le tao Ama Lamtua dalen
kolo. 33-34 Mo bikloeb in saap son na, un kon musti nangan apan-kloma ki
in koma-koma ngas. Un le nangan deng Ama Lamtua in koma-koma ngas,
molam un kon musti nuting lalan le halin tao un sapa ka dalen kolo. Na
man tao un in nangan na bating dua.

Ela kon, nol bihaat man muik sapa lo son na, nol bihaat man saap net
lo bii ka. Oen musti lako-daek nol in nangan Ama Lamtua in koma-koma
ngas, le halin oen dalen nas nol oen aap-inan nas niu. Mo bihaat in saap
son na, un dalen na bating dua. Ta un le nangan Ama Lamtua in koma-
koma ngas, molam un kon musti nuting lalan le halin tao un sapa ka dalen
kolo. 35 Auk tek mi dais nias, le halin mi haup in banan na. Auk in tao ka
le kiu nahu mi lo. Molam auk in koma ka le mi lako-daek in toma ka, nol
nangan Ama Lamtua in koma-koma ngas, halin mi in nangan na bating
dua deken.

36 Eta biklobe li muik un bihatan man umur ra nol taung in sapa son
nam, nang le oen duas sapa. Salolen le eta biklobeng na tahang nal apa
ka lo son na. Oen duas saap kon no, kula lo. Ta tamlom eta hoen oras sa
napiut tam, tana-biklobeng na tao dasi-dais man in tom lo ngas sa. 37 Mo
eta noan un tahang nal apa ka lam, boel dising le un saap lalaba deken.
Ta un taan asa man un le tao kas. Un tahang nesang kon sa-saa lo. 38 Tiata
bikloeb in saap nol un bihatan na ka, banan. Nol in saap lo ka, banan dui
pait.

In teka deng bebalu bihata las

39 Sapa-bihatan na butu-kil nol sapa-bikloben na didiin oen mates. Mo
eta un sapa-bikloben na mate son nam, un saap balu pait kon banan, sadi
un sapa balu ka atuil in parsai se Kristus kon. 40 Muid auk in nangan
nia lam, bebalu na saap pait lo kam, un ontong dui. Auk nangan nam in
tui-teka ni, deng Ama Lamtua Koo in ne au lia ka.

8

In teka deng kakaat man atuli li pake son le taung in hui-langus
(Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 4:35, 39; 6:4)

1 Pait ni auk le tek deng sisi, man atuli li pake taung in hui-langus. Kit
totoang taan mamo son, deng dais nias. Un in daat ta, eta atuli li taan
mamo kam, un koaok, lole un nangan noan un taan dui deng atuil tenga
las. Banan dui ka kit namnau bali apa tuun. Ta na man tao atuli li totoang
le daid kuat nol tahang nal nesang.

2 Eta muik atuli in nataka un apa ka noan, taan son, lam na tulu bel
noan un in nangan tana ka nasuu lo bii. 3 Mo eta muik atuli namnau Ama
Lamtua Allah lam, Ama Lamtua taan un son. Na man banan dui la.

4 Tiata etan atuli li kaa siis in hui-langus nini son nam, kit totoang tana
noan, sa-saa in pake le hui-langus se apan-kloma kia ngas, taung Lamtua
Allah esa ka lo. Lole muik in dula noan, “Lamtua Allah man in toma ka
suma mes sii” nol, “totoang sa-saa in hui-langus man atuli li in hui ngas
muik nahin lo.” 5 Muik sa-saa mamo ne apan-dapa ku nol apan-kloma kia,
man atuli li noken noan, ‘lamtua’ tamlom ‘tuang’.

6 Mo taung kita lam, Ama Lamtua Allah suma mes sii.
Un nam mo, kit Aman.
Totoang putis deng Una.
Kit lako-daek totoang nas bel Una.
Nol kit Lamtuan na, suma mes sii.
Un na mo, Yesus Kristus.
Ama Lamtua Allah pake Yesus,
se dedeng Un koet totoang sa-saa lias sa.
Nol kit haup in nuli,
undeng Yesus man bel kit in nuli.

7 Mo muik atuli deeh taan dais nas lo. Oen nangan sa-saa in hui-langus
sas tutungus, banansila el hmunan nu nabale. Undeng na, le eta oen kaa
siis man atuli las pake taung in hui-langus sas sam, oen nangan noan,
“Kakaat ni daid sa-saa in bele, man pake taung in hui-langus son! Etan
auk kaa kakaat nia lam, auk butu-kil nabael nol dais daat tas!” Tiata na
man tao didaan oen in nangan na, le didiin oen nangan taan in toma ka
pait lo son, undeng oen dalen nas teken lo. 8 Ta in toma ka elia: Kakaat ti
man kil nol kit lakong situ-tal se Ama Lamtua Allah lu lo! Eta kaa lo kam,
kit taplaeng daat lo. Ela kon, eta kaa lam, tao nal kit le daid atuil banan
dui lo!

9 Mo doha-doha loo! Ta ku muik hak le kaa tamlom niun asa tukun, mo
taan le na banan taung ku tam lo ka. Eta noan muik kaak-pail in parsai
mes dalen na kuat-tes lo, mo un ngat net ku in tao ela ka, didiin un kon
tao muid ela lam, na banan lo! 10 Molota muid ku lam sa-saa lo. Nol eta
kaka-pail in parsai mes dalen na kuat-tes lo, mo un ngat net ku daad le
kaa se um in hui-langus sa lam, taan le un nangan elola la? Taon elola ko
bet un nangan noan, kaa sa-saa in hui-langus kon, muik in daat lo. 11 Ku
nangan taan dasi mamo son. Mo etan ku tao ela lam, ku tao didaa atuil

man dalen na kuat-tes lo ngas. Molota oen nam ku kaak-palin in parsai,
man Kristus kon mate taung one! 12 Banan dui ka nangan elia: etan ku
tao ku kaak-palin man dalen in kuat-tes lo ngas, le oen daek dasi mes man
oen nangan son noan kula, lam na ku tao oen le daek kula son na. Nol
ku kon tao kula-sala saol Kristus. 13 Tiata eta auk kaa siis man tao auk
kaak-paling in parsai ngas le oen nahis tom se kula ka lam, banan dui ka,
auk kaa siis in ela ka lo. Didiin auk mateng kon no, auk kaan lo. Ta eta
oen nahis se kula-sala ka lam, auk tade lo.

9

Dedeng Ama Lamtua nutus Un atulin nas sa, Un bel oen hak nol kuasa

1 Nangan noan auk muik hak le dul bel mi eli lo, deken. Ta Ama Lamtua
Allah nutus auk le laok tek atuli li deng Una. Auk kon net Yesus kit
Lamtuan na, nol butu-kil napiut nol Un son. Hidim mi totoang kon parsai
Una, undeng auk in dake ka. 2 Atuil tenga las sium auk le daid Ama Lamtua
atulin in nutus lo, mo mi tanan son noan, Ama Lamtua man nutus au, le
tek Un in hida ngas bel mia. Eta mi le nuting taad pait tam, tinang se mi
in nuli ka tuun. Ta mi butu-kil nabael nol kit Lamtuan na!
3 Auk le siut atuil man taom bel kula au ngas elia: 4 Mi nangan noan auk
nol Barnabas muik hak, le sium in kaa-ninu deng, atuil man kaim in tui
ngas lo ke? 5 Nol mi kon nangan noan, kaim muik hak le saap nol bihaat
Kristen, man leo-leo nol kaim lii-lau se maan didang ngas lo ke? Molota
Ama Lamtua atulin in nutus tenga las, kil nol oen sapa-bihatan nas. Yesus
palin nas kon ela. Petrus esa kon tao ela!* 6 Tamlom mi nangan noan,
suma auk nol Barnabas siing man daek le nuting duit, halin kaim nuling
le tui atuli lia la? 7 Mi in nangan na muik peke lo! Ngat se tentara las
tukun. Oen sos oen in kaa ngas nol oen kai-baut in pake ngas esan lo. Nol
ngat se atuling in daek klaap anggor ra. Muik atuli kaing un lo noan, “Kaa
anggor isin nas deken!” Hidim ngat se atuling in lolo-poa ka tukun. Un
muik hak le kat sus deng lae-blai man un in doha ngas.
8 Auk in aa ela ka, muid auk in nangan ni esa lo. Ta Ama Lamtua Atorang
ngas kon tek ela. 9 Ne upung Musa Atorang ngas muik in dula noan, “Oras
aus-sapi la kida ale la, le tao bakisan beas sa deng bulin na ka, but tele un
baha ka le un haup in kaa lo tetetas deken.” Mi nangan noan, Ama Lamtua
nang le suma aus-sapi la sii man haup in kaa ke?✡ 10-11 Lo! Ta Un in aa
ela ka taung kaim kon! Ta muik in dula kon noan, “Se oras atuil in bali
dale ngas, nol atuil in nul ale ngas dake lam, oen kon tana noan, mam oen
haup oen nena las.” Ela kon, nol atuil Kristen man daid atuil in nutus sas.
Oen musti sium in hapu deng oen in dake ngas. Ta dedeng kaim tui mi
dasi-dais deng Ama Lamtua Koo la ka, na banansila el atuli in daek klapa
mesa ka. Tiata eta kaim tui hidi, le kaim sium in kaa-ninu dengan mia
lam, na kula lo!✡ 12 Atuil didang man in tui mia ngas, muik hak le sium in
kaa nol sa-saa didang deng mia, ta lo? Mo etan kami lam elola la? Taon
elola ko kaim hak ka, dui deng one!
Mo mi tanan son. Kaim pake kaim hak ka le tokan net mi ela lo. Kaim
keeh tuun se totoang dasi lias dalen, le halin tao paisiin mi deken. Ta
nini ela lam, mi kom in hii-ming Kristus Dehet Dais Banan, man kaim in
dehet bel mia ka. 13 Olan mi nangan ne! Tulu agama man tutan-lau se
atuil Yahudi las Um in Kohe-Kanas Tene ka ngas, oen nulis deng sa-saa in

* **9:5** Alkitab dais Yunanin na dul noan, ‘Kefas’. Kefas sa na mo, Petrus ngaal didang nga. ✡ **9:9** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 25:4; Timutius mesa la 5:18 ✡ **9:10-11** Roma 15:27

todan-lahing, man atuli li in kila ngas. Nol atuil in tutan-lau se mija in tunu-dadung ngas, oen boel kaa siis deng hmukit man atuli li in kil lako ngas.✡ 14 Ela kon, Ama Lamtua hid noan, atuil man in dake ka tek deng Kristus Dehet Dais Banan na ngas, haup in nuli deng oen in dake na. Ta na man toma!✡

15 Auk muik hak le nuling ela kon no, auk kom in tao ela lo. Auk nangan le dul surat nia, halin mi mulai bel auk sa-saa tia lo. Ta auk tutan-lau mi nesang son, mo auk nodan net sa-saa deng mi lo. Tiata eta atuli nangan noan, auk daid atuil in nodan-nodan nam, banan dui ka auk mateng tuun tia. 16 Auk tek atuli li napiut deng Ama Lamtua Dehet Dais Banan na, mo na daid peke le tao auk bahang tuan lo. Molam auk musti tek atuli li deng Ama Lamtua, undeng Ama Lamtua man nutus auk ela son. Etan auk daek muid os na lo kam, auk daat son na! Taon elola ko hukung nga nahi tom au. 17 Nol etan auk daek os nia ki, suma muid auk in koma esa kam, sa-saa man auk in hapu ngas, tuladang el gaji man atuil in dake ngas in simu ka tukun. Mo eta auk daek os nia ki, undeng Ama Lamtua man nutus au lam, na kisa. Lole Un parsai au, le doh Un sa-saa man in osa isi ngas. 18 Tiata etan ela lam, auk in hapu ki saa la? Auk parlu in sium gaji lo! Auk tek Ama Lamtua Dehet Dais Banan na, nol nodan sa-saa lo. Na man tao auk daleng kolo. Dael kolo na, man auk in hapu ka na. Tiata auk hak ka tatai nol atuil in tek deng Dehet Dais Banan na kon no, auk pake hak na totoang lo.

19 Auk niam ata lo, ta auk daek muid auk in koma. Atuli li muik hak le tadu auk daek os nia, tamlom os nu lo. Mo ela kon no, auk tao auk apang ngi banansila el ata ka, dadin nam totoang atuli li muik hak le tadu-tadu au la. Nini ela lam, auk tulung nal atuli hut mamo dui pait, le oen tahang nal se in muid napiut Ama Lamtua Allah. 20 Tiata, eta auk nakbuan nol atuil Yahudi las sam, auk tao auk apang nga el atuil Yahudi ka, le tulung atuil Yahudi las halin taan Ama Lamtua. Nol eta auk nakbuan nol atuil Yahudi man kil dididi Ama Lamtua Atorang ngas sam, auk daek muid Ama Lamtua Atorang ngas, le halin auk kon tulung oen le taan Ama Lamtua, (Molota auk tanan son noan, daek muid Atorang ngas kon, tao nal auk le babanan nol Ama Lamtua lo). 21 Mo eta auk nakbuan nol atuil man taan Ama Lamtua Atorang nga lo kas sam, auk daid banansila el one, le halin nol oen lakos se Ama Lamtua. (Auk nang soleng Ama Lamtua Atorang man Un belen son se upung Musa ngas lo, mo halas ni auk nuling nini Kristus Atorang nga.)✡ 22 Taung atuil man dalen na kuat-tes lo ka, auk tao el noan auk daleng ngi kon kuat-tes lo, le halin auk neleng nal oen maas se Ama Lamtua Allah. Taung totoang atuli lia, auk tao auk apang ngi banansila el one, le halin elol kon, auk tulung nal atuli dehe, le haup boa-blingin. 23 Auk daek dais nias totoang, le halin totoang atuli li parsai nal se Ama Lamtua Dehet Dais Banan na. Nini ela lam, kaim leo-leo haup totoang dais banan man Ama Lamtua kom le bel kami ngas.

24 Auk bel kleta deng sukat in lali. Muik atuli mamo muid sukat in lali, mo in nala ka suma at mes sii. Tiata, ku musti lail mumuun le halin nal taung Ama Lamtua. 25 Totoang atuil man muid in sukat tas, musti muid baktetebes asa man un gurun na in teka ka sii, ta lo? Oen daek muid mumuun ela, le suma haup hlotong in nala, man mam bloen le daat ta. Mo eta kita lam, kit dake le haup in bele man tahang didiin son na. 26 Tiata, auk lail dadahut lo. Mo auk nuklek le lail lolo napiut didiin haup in tuis pesang ngua. Eta sukat auk nol atuil in tukung ngas sam, auk tuk dadahut

✡ **9:13** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 18:1 ✡ **9:14** Matius 10:10; Lukas 10:7 ✡ **9:21** Matius 22:34-40; Markus 12:28-34; Lukas 10:25-28; Korintus mesa la 13:1-8

lo, molam auk tuk tom atuli. 27 Auk daek muid baktetebes, nol tui mumuun
le halin auk tahang napiut. Ta eta auk tek atuil didang deng Ama Lamtua
Allah, molota auk esang kaliut atorang ngas sam, banan lo. Ta taon elola
ko, Ama Lamtua nulut soleng auk deng in sukat na.

10

Doha-doh nol sa-saa in hui-langus sas!

1 Kaka-pail in namnau me! Mi boel nadidingun dehet hmunan nu kit
upu kia-kaon nas in putis deng dale Mesir, le se maan in ete tuun nua ka
deken. Ama Lamtua Allah nini nopen se oen silan na, le tulu beles lalan.
Hidim Un tao bakisan ui tasi ka, le nol puting oen lakos tasi halin nu nol
boa-blingin.✡ 2 Tasi ka nol nopen na, daid kleta mesa. Ta kit upu kia-
kaon nas parsai upung Musa, le daid tulu taung one, tiata oen laok muid
nopen na, le taam lakos tasi na dalen leo-leo nol una. Na banansila el kit
in parsai se Kristus sias le haup in sarani, halin daid tada noan, kit daid
Un atulin, nol kit hii-ming se Una. 3 Kit upu kia-kaon nas kaa kakaat man
Ama Lamtua Koo la in pesang taung one ka.✡ 4 Nol oen totoang niun ui
man Ama Lamtua Koo la in pesang taung one ka. Ui oen in ninu na, puti
deng baut tene, man Ama Lamtua Koo la in tulu bel one ka. Oen lakos
bus el olas tuun kon, baut na muik son. Baut na ka, mo Kristus.✡ 5 Mo
Ama Lamtua Allah kom nol atuil hut mamo kas in tao-tao ngas lo. Hidim,
dedeng oen laok papmes epe tene mesa, man muik saa lo ka, muik atuli
mamo mates se las. Tiata oen puan oen atulin nas ne mana mamo.✡

6 Nas totoang dadi, halin kit kom le daek dadaat banansila el oen deken.✡
7 Nol hui-langus banansila el oen tenga las deken. Ta ne Ama Lamtua
Buk Niu ka muik in dula noan, “Atuil Israel nias, daad kaa-niun leo-leo se
patung aus-saip ana ka sila. Hidim oen hui-langus se na.”✡ 8 Kit boel laok
kula nol atuil man kit sapan lo ka deken. Ta oe mesan na, oen laok kula
ela, kon atuli 23.000 mates se lelo mes sii dalen.✡ 9 Kit soba-naan in tao
dadaat bili-ngala le nuting Kristus in hukung kita, tamlom lo ka deken. Ta
atuil Israel tenga las, soba-naan Ama Lamtua ela, tiata Un nini ula, le sau
tele one.✡ 10 Kit kon muhmemen nol kaen daat deken. Ta atuli teng deng
one la kaen daat nol muhmemen tutungus ela, tiata Ama Lamtua Allah
nutus Un ima-ii mes deng sorga le maa keo tele one.✡

11 Dais na tom se atuil Israel las, le halin daid in tui taung kita. Oen dulas
totoang ela son, halin kit tui nol daek muid oen in kula-sala ngas deken.
Ta leol kiamat ta maa dadani son.

12 Nangan ne! Ta ku nangan noan, ku tahang nal mumuun son kon no,
ku musti doha-doha le halin ku nahi deken. 13 Taom eta ku kom in daek
dadaat tam, nangan ta atuil didang kon tutnaal in sukat-soba ela kon son.
Mo ku parsai se Ama Lamtua halin Un daek muid asa man Un in teka ka.
Undeng Un nang ku le ku haup in sukat-soba muun dui deng ku in tahang
nala ka lo. Taom ku haup in sukat-soba ela lam, Un bel ku lalan in puti.
Un tao ku kuat-tes le tahang nala, halin ku nahi deken.

14 Tiata, kaka-pail in namnau me! Eta atuli dising mi le todan se in
hui-langus sas sam, lail putim deng maan na tia! Pansaban deken!

✡ **10:1** Dehet in Puit deng Dale Mesir 13:21-22; 14:22-29 ✡ **10:3** Dehet in Puit deng Dale Mesir 16:35 ✡ **10:4** Dehet in Puit deng Dale Mesir 17:6; Buk in Kahi 20:11 ✡ **10:5** Buk in Kahi 14:29-30 ✡ **10:6** Buk in Kahi 11:4 ✡ **10:7** Dehet in Puit deng Dale Mesir 32:6 ✡ **10:8** Buk in Kahi 25:1-18 ✡ **10:9** Buk in Kahi 21:5-6 ✡ **10:10** Buk in Kahi 16:41-49

15 Auk aa taung mi in nangan blatas tana ngas. Le mi sukat esan halin
tana noan, asa man auk in aa ni, toma. 16 Nangan soba-naan dais nia:
eta kit nakbua le kaa se Ama Lamtua mija la, hidim kat klas na le nodan
mamo se Una, halas-sam niun deng klas na lam, un nahin na noan, kit
butu-kil nol Kristus. Se dedeng Un nang Un dala ka le holbohon didiin
mate ka, na banansila el noan kit kon mateng. Eta kit bilas ruti la, hidim
kit kaan nam, un nahin na kon mes nabale, noan kit butu-kil nol Kristus.
Tiata, dedeng Un in mate ka, na tuladang el kit kon mateng leo-leo nolan.✡
17 Kit totoang haup kit nena deng ruti mes na. Tiata, totoang in haup deng
ruti mes na ka, banansila el kit butu-kil apa le daid aap-ina mesa, molota
kit niam mamo. 18 Olan nangan soba-naan atuil Israel hmunan nua ngas.
Dedeng oen keo hmukit se mija in tunu-dadung nga dapa, le todan-lahing
se Ama Lamtua ka, tulu agama in keo hmukit ta ngas, man kaa un boa ka.
Un nahin na noan, oen butu-kil nol Ama Lamtua, nol oen kon butu-kil nol
atuling man in kil hmukit le taung in tunu-dadung na.✡

19-20 Mi bali le auk nangan noan, oras atuil in taan Ama Lamtua lo ngas
kil in todan bel oen sa-saa in hui-langus sas sa, muik nahin saa lo undeng
sa-saa in hui-langus nas, suma patung hmate tuun ne? Lo! Ta auk in
nangan na elia: dedeng atuli li keo hmukit le daid in tunu-dadung bel
oen sa-saa in hui-langus sas sa, oen todan-lahing se uikjale kas na. Molam
oen todan-lahing se Ama Lamtua Allah man in toma ka lo. Tiata, auk
kom mi in butu-kil nol uikjale kas ela ka lo.✡ 21 Eta mi butu-kil nol Ama
Lamtua, hidim niun deng klas in se Ama Lamtua mija la ka lam, mi boel
laok nakbuan nol uikjale kas le niun deng oen klas sa, se dedeng atuli las
in hui se one ka deken. Ela kon, eta mi kaa son se Ama Lamtua mija la
lam, mi boel laok muid in kaa se oen mija la deken. Ta na nahin na noan,
mi butu-kil nol uikjale kas na! Ngengo me! 22 Mi nangan elola? Mi le tao
kit Lamtuan na idus-neo ke? Daat son na! Bet mi nangan nam, kit muun
dui deng Una, ta lo?!✡

Daek saa tuun kon, daken le halin nikit sakeng Ama Lamtua ngaal banan na

23 Bet mi aa noan, “Auk le tao saa tuun kon, bole. Lole na ka auk hak.”
Toma! Mo nangan ta totoang dasi las na mo banan taung mi lo. Nol
totoang dasi las tulung nal mi dalen nas le kuat-tes lo.✡ 24 Boel suma nuting
in ontong taung mi apan nas siis deken. Banan dui ka nuting in ontong
taung atuil didang kon.

25 Tiata auk le bel koo in nangan elia: eta sos siis se pasar rua lam, kaa
tuun lako. Keket pait noan, “Ni siis in hui-langus tam lo ka?” Tamlom
nangan noan, “Auk boel in kaa siis nias tamlom lo ke?” Tao ela deken!
26 Ta ne Ama Lamtua Buk Niu ka muik in dula noan, “Apan-kloma ki nol
un isin nas totoang, kit Lamtuan na nena.”✡

27 Eta atuil in parsai se Ama Lamtua lo bii mes nusi mi noan, “Maa le kit
taok kaa se auk uma!” Eta mi noan le lako lam, laok tuun, nol kaa totoang
asa man un in bel mi le kaa ngas. Boel keket deen noan, “Auk boel kaa nia,
tam lo ka?” 28 (Mo eta muik atuli maa hulu tek noan, “Boel kaa ni deken, ta
ni siis in hui-langus”. Lam banan dui ka mi kaan deken. Molam mi musti
nangan atuling in maa teka na dalen na, le muid una lam elola la. 29 Auk
in tao ka elia: mi musti nangan babanan muid atuling na in nangan na,

✡ **10:16** Matius 26:27-28; Markus 14:22-24; Lukas 22:19-20 ✡ **10:18** Atorang deng Tulu Agama las 7:6 ✡ **10:19-20** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 32:17 ✡ **10:22** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 32:21 ✡ **10:23** Korintus mesa la 6:12 ✡ **10:26** Buk in Naka-nahalit 24:1

le boel in kaa tamlom lo ka. Boel nangan in banan taung mi apan nas siis deken.)

Molota, auk bisa daek muid asa man auk in koma ka. Mo eta atuil didang nangan noan, asa man auk in tao na banan lo kam, tasao le auk boel in tao muid auk in koma ka lo, undeng suma muid atuling na in nangan na lia? 30 Eta auk nodan mamo se Ama Lamtua, hidim auk kaa lam, tasao le atuli las aa le tao nahu au lia?

31 Tiata mi kom le kaa tam, ninu tam, tao saa tuun kon no, daek nas totoang le tulu-balang Ama Lamtua Allah ngaal banan na. 32 Tao sus atuil Yahudi las tam, atuil Yahudi lo ngas tam, Ama Lamtua atulin in parsai ngas deken. 33 Tao banansila el au lia. Ta auk soba-naan le tao oen totoang dalen kolo, se totoang dasi las dalen. Auk kom le suma daek in banan nas taung auk apang ngi sii lo. Molam auk le daek banan taung oen totoang, le halin oen kon haup boa-blingin.

11

1 Mi not se au, nol daek muid auk lalan in nuli kia. Ta auk not se Kristus, nol daek muid Una.✡

Etan ibadat tam, biklobe nol bihata li musti todan apa, muid hadat in nuil-nola ka

2 Auk naka mia, lole taom mi nangan net auk tutungus. Nol totoang dais man auk in tui mia ngas, mi daek mudis nabale. Na banan isi! 3 Mo muik dasi mesa, man auk le tek nuting mian pait, elia: nadidingun mi in hek deng ol maa ka deken. Bikloeb in parsai ngas totoang butu-kil nol Kristus man daid bon deng one. Bihata li daid deng biklobe. Nol Kristus maa deng Ama Lamtua Allah.*

4 Tiata, eta biklobe li kohe-kanas tamlom tek deng Ama Lamtua in hida ka lam, bua kele un bon na deken. Ta na banansila el un tao nahmaeng Kristus, undeng un todan muid kit hadat in nuil-nola ka lo. 5 Mo bihata lia lam, oras un kohe-kanas tamlom tek deng Ama Lamtua in hida ngas sam, un musti buba bon na. Ta eta ela lo kam, na banansila el un tao nahmaeng un sapa-bikloben na, undeng un tulu in todan muid kit hadat in nuil-nola ka lo. Nol un kon tao nahmaeng un apa ka esa, banansila el bihata in piu klanga ka le bon na boa ka. 6 Ta eta muik bihata mes todan un sapa-bikloben na, mo un dai bua un bon na lo kam, banan dui ka un ted klanga ka dadaen. Mo eta un nataka noan un klanga in daen na, tao nahmaeng una lam, banan dui ka, un bua bon na tukun.

7 Olan mi nangan ne: biklobe li parlu in bua un bon na lo, ta Ama Lamtua Allah koet biklobe li muid Un hnika-tuladang nga. Na man tulu Ama Lamtua in muun-tes sa. Nol bihata li man tulu biklobe li in muun-tes sa.✡ 8 Ta dedeng Ama Lamtua Allah koet apan-kloma kia ka, un koet biklobe li deng bihaat lo. Molam Un koet bihata li deng biklobe. 9 Nol Un koet biklobe li taung bihaat lo, molam Un koet bihata li taung biklobe.✡ 10 Tiata banan dui ka bihata li buba un bon na, le halin atuli tana noan, un muik hak le kohe-kanas, nol tek deng Ama Lamtua in hida ngas muid in toma ka. Ima-ii in deng sorga nguas kon taan na. 11 Mo eta bihata li nol biklobe li butu-kil nol Ama Lamtua lam, oen nuil siing-siing lo. 12 Laih

---

✡ **11:1** Korintus mesa la 4:16; Filipi 3:17 * **11:3** Atuil in taan dais Yunani ngas tek noan, *kefale* la na mo “bon”, nahin na: 1) bon deng aap-inan, nol 2) in hek-maa deng ola ka; peke ka. Tiata dais Yunanin, *kefale* la nahin na “atuil in kil prenta” lo. ✡ **11:7** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 1:26-27 ✡ **11:9** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 2:18-19

hmunan na, Ama Lamtua Allah koet bihata li deng biklobe. Mo hidi na lam, bihata li man hua biklobe li lolen. Nol Ama Lamtua Allah man daek nas totoang le dadi.
13 Olan mi nangan le! Eta bihata li kohe-kanas se Ama Lamtua Allah, mo buba un bon na lo kam, muid mia lam, na banan tam lo ka? 14 Muid mi hadat in ne kota Korintus sia lam, eta biklobe klangan blatas sam, na tao nahmaeng una tam lo ka? 15 Mo eta bihata li klanga ka blatas sam, un leok isi, ta lo? Ama Lamtua belen klanga blatas, le kele un bon na. Na man toma.
16 Mo eta muik atuli in le kaen apa tutungus nol dais nias sam, nangan, ta kaim man daid atuil in kil mia, nol jemaat tenga las kon in nuil-nola ka ela son na.

Eta kaa se Ama Lamtua mija la lam tao dahu-dahut deken

17 Auk le aa dasi mes pait. Se dais nia ki, auk naka mi lo. Lole se oras mi in nakbua ka, mi tao muid in toma ka lo, mo mi tao lobo-lau tapnaeng dui pait.
18 Hmunan nu auk ming noan, eta mi nakbua le tao ibadat tam, mi mesa-mesam tao una. Dehet auk in ming tenga las taon elola ko, toma. 19 (Meman undeng mi in mesa-mesam tao una ka, tiata mam mi taan nol langa noan, asii man hii-ming se kit Lamtuan na baktetebes, nol asii man dai hii-ming se Un lo ka.)
20 Ta eta mi atuil in sarani ngas nakbuan, le kaa se Ama Lamtua mija la lam, mi musti nangan Lamtua Yesus. Na man toma. Mo mia lam tao ela lo. 21 Un tada la, se dedeng mi in daad le kaa ka, tenga las natang atuil tenga ka lo, tenga las kaa mamo lai-lisin, nol tenga las pait tam niun mahus. Didiin muik atuli teng haup in kaa lo, le oen lubus. 22 Elol na la? Mi muik uma esan le taung in kaa-ninu lo ke? Tamlom mi nangan le tao didaan Ama Lamtua jemaat tas ngaal banan na la? Tamlom mi kon le tao nahmaeng atuil kasiang ngas sa? Mi in koma ka le auk aa elola? Mi kom le auk naka mi se dais nias dalen ne? Nang tuun tia!

Ruti la nol anggor ra, daid tada le halin kit nangan net Lamtua Yesus in mate ka
(Matius 26:26-29; Markus 14:22-25; Lukas 22:14-20)

23 Lamtua Yesus esa man tek auk dais ni son, tiata auk sao bel mian lolen. Elia, dedeng atuli las mana-mana le keo Una ka, duman na Un kat ruti bua mesa. 24 Kon Un kohe-kanas le nodan mamo se Ama Lamtua Allah. Hidim Un tek Un ima-ii las noan, “Kaa ruti nia. Ta ni auk apang nga. Mam oen tao dudus Auk apang ngi bel mia. Tiata mi musti kaa ruti nia, le nangan Au.” 25 Oen kaa hidi kon, nini lalan el apin na, Un nikit anggor in se klas sa ka, le aa noan, “Anggor ni nahin na noan, Ama Lamtua Allah le butu-kil in hida balu nol mia. Mo Auk dalang ngi musti baa didiin Auk mateng le, halas-sam in hida na bisa dadi. Hidim eta mi niun anggor elia lam, mi musti nangan net Auk in mate ka.”✡ 26 Eta mi nakbua le tao oras halin kaa ruti nol niun anggor eli didiin Lamtua Yesus pait maa kam, na banansila el mi dehet ulang deng Un in mate ka.

Eta ku dalem ma tom lo kam, daad kaa se Ama Lamtua mija la deken

27 Tiata eta muik atuli kaa ruti nol niun anggor deng klas na, le nangan deng kit Lamtuan na, mo un dalen na banan lo kam, mam Ama Lamtua Allah hukung una. Undeng, na Lamtua Yesus aap-sisin na nol Un dala ka.

✡ **11:25** Dehet in Puit deng Dale Mesir 24:6-8; Yermia 31:31-34

Tiata eta atuli li dalen na lolo lo kam, un boel in kaa-niun se na lo, ta na
tao nahmaeng Lamtua Yesus tuun. 28 Banan dui ka, atuli li mesa-mesam
presa-ketan un dalen na esa muna le. Eta un taan baktetebes son noan
un dalen na lolo, halas-sam un boel kaa ruti na nol niun anggor na. 29 Mo
muik atuli deeh kaa-niun nol dalen in tom lo. Lole oen nangan noan,
“Yesus in mate ka, muik nahin saa lo. Yesus aap-ina ka muik nahin taung
auk lo.” Atuil in ela ka lepa-haal oen in daat tas esan, nol mam oen tom
in hukung. 30 Undeng na le, se mi hlala ka, muik in kuat-tes lo, muik in
heda-heda, nol teng mates son.
31 Mo eta kit presa-ketan kit dalen ni babanan muna kam, kit tom in
hukung nas lo. 32 Eta kit Lamtuan na hukung kita lam, Un tao ela le tui kit
muid Un lalan in toma ka. Ta eta mam kit tom in hukung le dudus leo-leo
nol atuil in ne apan-kloma ki ngias sam, Un tade lo.
33 Tiata kaka-pail in namnau me! Eta mi nakbua le kaa se Ama Lamtua
mija la lam, mi musti natang apa. 34 Eta muik in lubu isi kam, banan dui
ka un kaa muna se uma. Le halin mam eta mi leo-leo nakbua lam, mi tom
in hukung deken.
Deng dais didang man mi in ketan nas sam, auk tiang se lang le, halas-
sam auk ator.

12

Ama Lamtua Koo la bel kit kuasa le lako-daek osa mamo-mamo

1 Kaka-pail in namnau me! Auk koma ka le mi nangan taan kuasa nol
karunya man Ama Lamtua Koo la in bel kit le pake ka. 2 Mi taan son noan,
dedeng mi daid Ama Lamtua atulin lo bii ka, mi taan in hui-langus bangat
in aa lo ngas. Mi muid oen nol dadahut tuun. 3 Undeng na, auk tao ka le
mi nangan taan noan, atuil in butu-kil nol Ama Lamtua Koo Niu ka son
nas, taon elola ko muik atuli mes lo kon, man tek noan, “Bahang Yesus!”
Nol atuil in butu-kil nol Ama Lamtua Koo Niu ka lo ngas, taon elola ko
muik mes lo kon, man tek noan, “Yesus na mo auk Lamtuan!”
4 Ama Lamtua Koo la bel atuli li mesa-mesam nonool un karunya, le oen
lako-daek oen osa las mesa-mesa. Mo totoang karunya nas, maas deng
Koo mes sii. 5 Atuli haup karunya bili-ngala, le lii-lau atuli lia, mo oen
totoang suma hii-ming se Lamtua mes sii. 6 Atuli li haup osa bili-ngala, le
lako-daek Ama Lamtua osa la, mo suma Ama Lamtua Allah sii man tulung
one, le lako-daek nal totoang os nas. 7 Ama Lamtua tulu Un Koo la, se atuli
li in nuli ka mesa-mesa, nini lalan in bakisan-bakisan. Mo Un in nangan
na, le oen totoang ontong leo-leo. 8 Un bel Un Koo la in kuasa ka, se Un
atulin nas. Tenga las sium kuasa in tana, le halin oen tui-tek atuli lam nol
in toma. Tenga las pait tam sium kuasa, le tek nal nol langa-langa deng
asa man oen in nangan tana ngas. 9 Tengas pait, sium kuasa le parsai
dididi se Ama Lamtua Allah, undeng oen butu-kil babanan nol Un Koo la.
Tengas pait tam, sium kuasa le tao banan atuil ili. 10 Tenga las pait, sium
kuasa le tao taad herang bili-ngala, halin tulu bel Ama Lamtua Allah in
muun-tes sa. Teng pait sium kuasa le tek Ama Lamtua in hida ngas bel Un
atulin nas. Tenga las pait sium kuasa le taan haup koo ol man butu-kil nol
Ama Lamtua Allah, nol ol man lo kia. Teng pait sium kuasa le aa nal nini
dasi bili-ngala. Tenga las pait, sium kuasa le tek puting dais nas nahin na.
11 Molam suma Koo mes sii man in tao, le oen totoang lako-daek nal os
nas. Un bel atuli li mesa-mesam nonool un karunya, le oen daek nal muid
Koo la in koma ka.✡

✡ **12:11** Roma 12:6-8

Atuil in parsai Ama Lamtua ngas mamo, mo oen butu-kil apa daid banansila el aap-ina mesa

12 Auk le naleta karunya nas nini atuli li aap-ina kia. Atuli li aap-inan
mesa, mo bating op mamo. Mo op mamo nas butu-kil apa, le daid aap-ina
mes sii.✡
Na banansila el Kristus atulin nas. 13 Kit totoang butu-kil nol Koo mes
sii. Tiata dedeng kit haup in sarani ka, kit daid banansila el bangsa mesa.
Kit atuil Yahudi tam atuil Yahudi lo, ata tam ata lo kon no, Ama Lamtua
Allah bel kit totoang Koo mes sii. Na tuladang el kit totoang niun ui in
nuli, deng ui mata mes sii.
14 Meman kit aap-inan ni suma deng op mes sii lo, molam deng op mamo.
15 Eta ku iim ma tek noan, “Auk nia mo ima lo. Tiata auk niam op mes
deng ku apam ma lo.” Un aa ela kon no, un op mes nabael deng ku apam
ma. Toma ta lo? 16 Nol eta ku hngilam ma tek noan, “Auk niam matan lo.
Tiata auk daid op mes deng ku apam ma lo.” Un aa ela kon no, un op mes
deng ku apam ma nabale. 17 Nangan le! Eta noan ku apam ma suma mata
si-sii kam, taon elola le ku ming nala la? Nol eta noan ku apam ma suma
hngila si-sii kam, ku hodo net buin nini saa la?
18 Mo mi taan son, Ama Lamtua Allah koet kit daid banansila el aap-ina
mesa, nol Un ator opan nas mesa-mesa lam muid Un hnika-tuladang nga.
19 Eta kit apan ni suma daid op mes sii kam, noken noan ‘aap-ina’ pait lo
son, ta lo? 20 Mo in toma ka, kit aap-inan ni bating op mamo-mamo. Na
man tao un daid aap-ina tema mesa.
21 Atuli li mata ka tek un ima ka lo noan, “Auk parlu ku lo!” Nol atuli li
bon na tek un iin na lo noan, “Auk parlu ku lo!” 22 In toma ka, kit aap-inan
ni opan deeh kit nataka kam, kuat lo nol muun isi lo, molota kit parlu oen
nabale. 23 Muik opan deeh man kit nataka noan, oen muik nahin bubuit
tuun, mo kit papa-paiduil oen babanan nabale. Nol muik opan deeh kit
mae in tulu-balang one, tiata kit bua kele oen babanan. 24 Mo etan opan
man in tao kit le mae lo ngas sam, kit bua keles lo.
Mo Ama Lamtua Allah tao nakbuan totoang opan nas le daid aap-ina
mesa. Hidim Un ator le opan man kit bali noan, muun lo ngas, kit papa-
paidulis nol babanan. 25 Lole Un kom kit aap-inan ni in bakisa-bakisan na
lo. Un in koma ka le, oen totoang sium apa mes nol mesa. 26 Le eta opan
mes haup susa lam, totoang haup susa. Nol eta mes haup in todan nam,
totoang dalen kolo leo-leo.
27 Ela kon nol mia. Ta mi banansila el Kristus aap-ina ka. Totoang atuil in
parsai ngas daid banansila el op mes deng Kristus apa ka. 28 Ta se atuil in
parsai ngas hlala, Ama Lamtua Allah bel kuasa le oen daek osa bili-ngala.
Mesa la, Un nutus atuli tenga le laok tek Un in hida ngas.
Dua la, Un pake atuli tenga le daid Un mee-baha.
Tilu la, Un tao atuli tenga le oen tui taan atuli li deng Una.
Hidim, Un bel atuli teng kuasa, le tao nal taad herang bili-ngala halin
tulu Un in muun-tes sa.
Tenga las haup kuasa le tao banan atuil in ili ngas.
Tenga las pait haup karunya le tulung atuli.
Tenga las pait tam, haup karunya le ator atuli lia, halin oen daek leo-
leo nol babanan.
Nol Un bel kuasa se atuli teng pait, le oen aa nal nini dasi bili-ngala.✡
29 Tiata muid mi in nangan nam elola? Ama Lamtua Allah nutus totoang
atuli li le laok tek Un in hida ngas se? Lo. Un nikit atuli li totoang le daid

✡ **12:12** Roma 12:4-5 ✡ **12:28** Efesus 4:11

Un mee-baha ke? Lo. Un tao atuli li totoang le tui tana le? Lo. Un bel atuli li totoang le tao nal taad herang nge? Lo. 30 Un bel atuli li totoang kuasa, le tao banan nal atuil ili las se? Lo. Un tao atuli li totoang le aa taan nini dasi bili-ngala ke? Lo. Un tao atuli li totoang le tek balang nal dais nas, nahin nas se? Lo.

31 Undeng na, tiata mi musti mana mi apan nas, le simu nol pake karunya man muik ambak banan dui taung atuil hut mamo ka ngas.

Mo ela kon no, auk le tulu bel mi lalan man in banan dui ka nabale.

13

Neka-namnau man in toma ka

1 Eta noan auk aa taan nini totoang dasi lias, dais deng atuli lia tamlom, dais deng Ama Lamtua ima-ii in ne sorga nguas, mo auk muik in neka-namnau bubuit lo kon nam, un ambak ki saa la? Auk in aa ka muik nahin lo, banansila el kong man lin dahu-dahut tuun na, tamlom tong blo ka lin na. 2 Eta noan auk muik karunya le tek Ama Lamtua in hida ngas bel Un atulin nas, nol auk taan totoang dais in buni-napang ngas, nol auk nangan taan totoang dais man atuil in tana ngas, in tana ka, nol eta auk in parsai Ama Lamtua ka kuat-tes didiin auk pekot nal leten nas, mo auk muik in namnau bubuit lo kon nam, un ambak ki saa la? Auk in tao nas muik ambak mes lo kon.✡ 3 Nol eta auk hee nuli auk hmuki-nalan nias, hidim pake un duit ta totoang, le nalo atuil kasiang ngas, tamlom sao auk apang ngi le daid in tunu-dadung,* mo auk muik in namnau bubuit lo kon nam, un ambak ki saa la? Auk naka bali apang ngi kon parsum tuun. Lole na muik ambak lo.

4 Ta in namnau ka na mo, leko.
Namnau ka na mo, kehe.
Namnau ka na mo, idus-neo lo.
Namnau ka na mo, naka bali apan lo.
Namnau ka na mo, koaok lo.
5 Namnau ka na mo, dasin daat lo.
Namnau ka na mo, dudui tuun lo.
Namnau ka na mo, komali dadahut lo.
Namnau ka na mo, pesang dael nol atuil lo.
6 Namnau ka na mo, dalen kolo nol asa man in toma ngas,
nol kom dais in tom lo ngas lo.
7 Namnau ka na mo, tahang nala.
Namnau ka na mo, parsai tutungus.
Namnau ka na mo, nahlae napiut.
Namnau ka na mo, tahang tutungus.
8 Namnau ka na mo, tene tahan lo.

Mo asa man Ama Lamtua mee-baha las in nahdehe ngas, lako-lako lam parlus pait lo ka. Nol atuli li aa nini dasi bili-ngala kon, lako-lako lam pake dais nas lo ka. Ta asa man atuil in tana ngas, tanas, lako-lako lam muik ambak pait lo. 9 Halas ni kit in tana ka suma bubuit sii. Eta kit daid Ama Lamtua mee-baha kam, kit in teka ngas dabun nabale. 10 Mo lius un oras sa lam, mam totoang sa-saa li daid inu. Nol lius oras na lam, dasi-dais in dabun nabaleng ngas kon, pakes lo ka.

11 Auk bel kleta elia: dedeng auk anang bii kua, auk in aa ka nol auk in nangan na, banansila el tana-ana blutu kas in aa nol in nangan na kon. Mo

✡ **13:2** Matius 17:20; 21:21; Markus 11:23 * **13:3** Dais Yunanin tenga las man dul tapnaeng noan, “sao auk apang ngi le daid in tunu-dadung”.

halas ni auk teneng son. Undeng na le auk nafoan banansila el tana-ana blutu ka pait lo.

12 Auk bel kleta didang pait: halas ni kit ngat net bubuit son, mo langa isi lo bii, banansila el didaan silan se hdidan in daat son na. Mo nesang le lako lam totoang daid langa. Kit in ngat neta ka banansila el dadani ne kit sila-matan. Halas ni auk in nangan tana ki suma bubuit sii. Mo lako-lako lam auk nangan taan totoang, banansila el Ama Lamtua Allah in taan deng auk aap-inang ngi totoang nga.

13 Tiata halas ni, kit musti daek dasi tilu man tahang napiut. Dais nas elia:

kit musti parsai napiut se Ama Lamtua;
kit musti nahlae napiut noan, mam Un ator totoang nas le daid banan;
nol kit musti namnau apa tutungus.

Deng dasi tiul nias, in muun dudui ka mo, in *namnau*. Ta in namnau ka, man banan dui deng totoang.

14

Ama Lamtua Koo la bel Un atulin nas osa bakisa-bakisan

1 Nukleka le namnau apa se totoang dasi las dalen. Ta muik dais didang man muun dui deng in namnau ka pait lo son. Nuting lalan le Ama Lamtua Koo la bel mi kuasa nol karunya, le halin mi lako-daek nal dasi-dais banan nas. Mo in leok dui pait ta, mi haup karunya le nahdeh deng Ama Lamtua in hida ka. 2 Ta eta atuli haup karunya le aa taan nini dais didang ngam, Ama Lamtua Koo la belen kuasa, le un tek deng dais in langa lo bii ngas. Mo un aa nol atuil didang lo, ta un suma aa nol Ama Lamtua sii. Atuil in nakbua se la ngas nangan taan atuling na in nahdehe ka lo. 3 Mo eta atuli muik karunya le tek puting Ama Lamtua in hida ngas sam, un tek in hida na bel totoang atuil in se lang ngas. Un tao atuli las le parsai se Ama Lamtua ka tapnaeng, tao kuat-tes oen dalen nas, nol halmau atuil in susa ngas. 4 Atuil in aa nini dais didang nga, un tao kuat-tes un dalen na sii. Mo atuil in aa le tek deng Ama Lamtua in hida ngas sa, tao kuat-tes tapnaeng totoang atuil in nakbua se jemaat na ka.

5 Auk in koma ka le mi totoang aa nal nini dais didang. Mo auk in kom dui pait ta lam, mi aa nal le tek deng Ama Lamtua in hida ka. Ta atuil in aa le tek deng Ama Lamtua in hida ngas sa, muik ambak mamo dui deng atuil in suma aa nal nini dais didang ngas. Eta aa nini dais didang ngam, na kon banan, sadi muik atuli in tek puting dais nas nahin na. Nini ela, in hida na tao nal totoang atuil in se jemaat na ngas, kuat-tes tapnaeng, le halin oen nangan tana.

6 Kaka-pail in namnau me! Olan nangan soba-naan dais nia. Eta noan auk tiang se mia la, hidim auk aa nini dais man mi in taan lo kam, mi in haup ontong ngi saa? Muik lo, ta lo? Mo eta auk aa le tek mia lam, banan dui ka auk tek mi deng Ama Lamtua in koma ka, nol tek puting mi dais man hmunan nu langa lo bii ngas. Ela kon, auk tulung mi le nangan taan dais nas banan dui pait, nol tek nuting mi pait deng Ama Lamtua in Teka-teka ngas. Banan dui ka auk tui mia. Ela le halas-sam, muik ambak taung mia.

7 Ela kon nol kong-sasanu kas. Ta sa-saa nas sa-saa kuli lo, mo oen tao nal lin bili-ngala. Nini suling tam, sasanu tam, gitar tam, eta un not ta hnuknakeng lo kam, taon elola ko atuli tanan lo noan, un kuti taung dain ola la. 8 Nol eta un huu klingu la le lin na langa lo kam, taon elol le tentara las taan noan, un bel tada le oen mana-mana in laok hote-dati ka? Oen tanan lo, ta lo? 9 Mi kon ela. Eta mi aa nini dais didang tam, nini dais man

atuli li tanan nol langa lo kas sam, na banansila el noan mi aa nol angin. Parsum tuun, lole atuli li taan ku in koma ka lo kam! 10 Muik dasi mamo isi ne apan-kloma kia. Dasi li mesam-mesam muik un nahin esa. 11 Mo eta auk taan atuil didang dasi lo kam, na muik nahin saa bel auk lo. Lole auk taan oen lo, nol oen kon taan auk lo. Kaim mes nol mesa lam, daid atuil in laok-maa.

12 Ela kon nol mia. Mi kom le haup kuasa nol karunya deng Ama Lamtua. Na banan. Mo in banan dui ka mi nukleka, le haup kuasa nol karunya, halin pake taung in tulung atuil in parsai ngas, le oen kuat-tes tapnaeng!

13 Tiata in banan dui ka, atuil in aa nini dais didang ngas kohe-kanas le nodan se Ama Lamtua, halin beles karunya le oen tek nal dais didang nas nahin na. 14 Eta auk kohe-kanas nini dais didang ngam, auk kohe-kanas nol auk daleng ngia, mo auk nangan taan batur asa man auk in aa na lo. 15 Tiata in banan na, auk tao elola la? Auk pakes duas toang, mo mesa-mesam nol un oras. Auk kom le kohe-kanas nini auk daleng ngia, nol nini dais man auk in tana. Nol auk kon, kom le tao dain in naka Ama Lamtua, nini auk daleng ngia, nol nini dais man auk in tana. 16 Ta eta ku pake dais didang, le naka-nahalit Ama Lamtua Allah nini ku dalem ma, mo se la muik atuli in taan dais na lo kam, taon elol le un dalen mes nol ku la? Oras ku nodan mamo se Ama Lamtua nini dais didang nga, taon elol le un hao muid ku le tek noan, “Na toma” la? Ela lo, ta lo? Lole un taan dais ku in aa na lo kam. 17 Ku boel nodan mamo se Ama Lamtua ela. Mo na tao atuil tenga las dalen kuat-tes lo.

18 Bet mi taan lo, mo auk aa nini dais didang mamo dui deng mi totoang. Nol auk nodan mamo se Ama Lamtua, lole Un man tao auk le auk aa nal ela. 19 Mo eta atuil in parsai ngas nakbua lam, banan dui ka auk aa nini dasi teb lim siis, man dadaen mo oen nangan tanan, halin auk tui one. Mo nini dais didang man blatas isi mo oen nangan tanan lo ka lo.

20 Kaka-pail in namnau me! Eta mi le nangan tana lam, mi musti tui, le halin mi in nangan na el atuil tuan na. Mi in nangan na boel banansila el tana-anang blutu kas deken! Mo nol dais daat tas sam, mi musti tao el tana-ana blutu ka, man tao taan dais daat tas lo, ta oen dalen nas nam niu.

21 Ne Ama Lamtua Buk Niu ka muik dulan noan,
“Kit Lamtuan na tek noan,
‘Auk le aa nol atuil in deng bangsa Israel lias,
pake atuil man in aa nini dais didang ngas.
Mo Auk tao ela kon no,
oen dai hii-ming se Auk lo nabale.’ ”✡

22 Undeng na, eta mi net atuli aa nini dais didang ngam, na daid taad le tulung atuil in parsai Ama Lamtua lo bii ngas, halin oen net Un in kuasa ka. Na tulung atuil in parsai Ama Lamtua son nas lo. Mo eta muik atuli aa le tek deng Ama Lamtua in hida ngas sam, na tulung atuil in parsai Una ngas. Molam tulung atuil in parsai Un lo bii ngas lo. 23 Eta noan mi totoang nakbua, hidim mi aa nini dasi bakisa-bakisan, lam muik atuil in parsai lo, tamlom atuil in nangan taan dais nas lo, maas baab se mi hlala ka, lam oen nangan elola? Taon elol kon, oen nangan noan, “Atuil in mo niang ngias nuin son!”

24 Nol eta noan mi totoang tek apa deng Ama Lamtua in hida ngas, mo muik atuil in parsai lo, tamlom atuil in nangan taan dais nas lo, baab se mi hlala ka lam, taon elola ko atuling na kom le hii asa man mi in aang nas. Tiata asa man mi in aang nas, tulu bel un in kula-sala ngas, didiin un pres un in nuli ka babanan. 25 Kon dasi-dais daat man un buni ne un

✡ **14:21** Yesaya 28:11-12

dalen na ngas, mam putis le totoang atuli li tanas. Hidim mam atuling na hai buku ka, le todan-lahing se Ama Lamtua Allah, nol tek noan, “Ee baktebes, langa son noan Ama Lamtua Allah muik ne mi hlala kia!”

Totoang dais man kit in dake ngas, dakes muid in toma ka. Boel dakes dahu-dahut tuun deken

26 Tiata kaka-pail in namnau me! Eta mi nakbua lam, atuli li mesa-mesam nonool un karunya. Muik in tao dain le naka Ama Lamtua Allah. Muik in tui atuli li deng Ama Lamtua. Muik in tek puting Ama Lamtua dasin man hmunan nu buni-napang nabale ngas. Muik in aa nini dais didang. Nol muik in tek puting nal dais nas nahin na. Totoang nas, oen musti taos le halin atuil tenga las in parsai ka daid kuat-tes.

27 Eta muik in kom le aa nini dais didang ngam, na kon banan. Mo nang le atuli at dua ta tiul siis. Mamo isi deken. At mes aa hidi le, lam at mes aa lolen. Nol musti muik atuli in tek oen deng dais na nahin na. 28 Eta noan muik atuli in tek puting nal dais nas nahin na lo kam, aa nini dais didang se atuil hut mamo kas silan deken. Molam oen aa ela se oen dalen nas tukun. Oen kon boel aa nol Ama Lamtua ela.

29 Eta mi nakbua lam, nang le atuli at dua tam tiul siis, man tek deng Ama Lamtua in hida ka. Tenga las musti nangan oen in tekang nas nol babanan. 30 Mo eta noan Ama Lamtua tek balang dasi mesa, man hmunan nu langa lo bii, bel atuli mes man daad le hii se na lam, atuling na musti tek dais na bel totoang atuil in se la ngas. Nol atuling in aa mamaus se muka la ka musti tene, le bel dola halin atuling in halas-sam ming deng Ama Lamtua ka dehet lolen. 31 In toma ka, mi totoang tek nal deng Ama Lamtua in hida ka. Mo nang le at mes aa muna le, hidi halas-sam un tapang ngas aa lolen. Nini ela lam, atuli li totoang ming, totoang haup in tui, nol totoang dalen teken taplaeng. 32 Nangan, ta atuil in tek deng Ama Lamtua in hida ngas sa, musti doha-tiud taan un apa ka. Tenga las tahang apan le natang halin mes aa hidi le, halas-sam mes lolen. 33 Ta se Ama Lamtua Allah lua lam, muik in nuu apa lo, nol muik in lobo-lau lo. Totoang nas ator babanan nol muik in sudung apa lo.

Se ola-ol tuun, eta atuil in parsai ngas nakbua lam, oen tao elia: 34 Bihata las musti daad ete-ete. Oen aa mamo deken. Oen musti hii-ming se atuil in kil one ngas. Ta Ama Lamtua Allah atorang nga kon tek ela, ta lo? 35 Eta muik bihata in le keket dasi mesa kam, oen pait le, halas-sam un ketan se un sapa-bikloben na tuun. Ta eta bihata las lobo se um in kohe-kanas sa dalen nam, na tao nahmamaeng tuun.

36 Muid mia lam elola!? Ta Ama Lamtua Allah in Teka-teka ngas maas deng mi lo! Nol Un in Teka-teka ngas bel mi in se kota Korintus sias siim tuun lo! Nangan babanan ne! 37 Eta muik atuli in nataka apa ka le tek nal deng Ama Lamtua in hida ka, tamlom nangan noan un sium kuasa deng Ama Lamtua Koo la, lam un esa tana noan, dais man auk in dul bel mia ni, atorang deng auk lo, molam na prenta deng Yesus, kit Lamtuan na. 38 Eta muik atuli in dai sium dais nias lo kam, mi boel simun se mi hlala ka deken nol toe mudin deken.

39 Kaka-pail in namnau me! Nuklek mumuun le mi haup kuasa halin mi tek nal deng Ama Lamtua in hida ka. Nol eta atuli li aa nini dais didang ngam, boel kaing deken. 40 Tiata eta mi nakbua lam, lako-daek totoang nol babanan, muid in toma ka. Daek dasi mes muna le, halas-sam tenga las lolen. Lako-dakes totoang nol babanan. Lobo-lau nol apa deken.

15

Kristus nuli pait son deng Un in mate ka

1 Kaka-pail in namnau me! Auk in koma ka le mi nangan Ama Lamtua
Dehet Dais Banan, man hmunan nu auk tek mian son, le mi simun nol
kilan dididi napiut nabale ka. 2 Ta Dehet na, man bel boa-blingin nal mia,
sadi mi kilan dididi. Mo eta mi parsai napiut se Ama Lamtua Allah lo kam,
mi in parsai na parsum tuun.
3 Auk kon tui mi son deng dasi-dais in muun dui ngas, man hmunan nu
atuli li tui net aus son. Na ka: Kristus man Ama Lamtua Allah in belen
maa ka, mate son le bel boa-blingin kit deng in kula-sala ngas. Na tom nol
asa man Ama Lamtua Buk Niu ka in dul deng hmunan nua ka.✡ 4 Kon oen
puan Una, hidim bingin dua ka lam, Ama Lamtua belen nuli pait. Na kon
tom nol Ama Lamtua Buk Niu ka in dul meman son deng hmunan nua
ka.✡ 5 Hidi kon Kristus tulu-balang Un apa ka bel Petrus.* Un kon tulu-
balang apa ka bel Un ima-ii las totoang.✡ 6 Oe mesan na, Un tulu-balang
Un apa ka bel atuil in parsai ngas at ngatus lim lisi. Tiata totoang net una!
Deng atuil nas, muik mamo nulis nabale. Suma bubuit sii man mates son.
7 Hidim Un tulu-balang apa ka bel kaka Yakobus. Nol Un kon tulu-balang
Un apa ka bel Un atulin in nutus sas totoang.
8 Auk man muik ambak lo dudui, mo net Un kon. Ta auk banansila el
aan hmudin man huan mudi hesa ka.✡ 9 Totoang Ama Lamtua atulin in
nutus tenga las, muun dui deng au. Eta muid in toma ka lam, auk daid
Un atulin in nutus sam, tatai lo. Ta hmunan nu, auk man diku-puang le
tao susa-daat saol Ama Lamtua atulin nas se ola-ola.✡ 10 Mo Ama Lamtua
Allah tulu Un dalen banan na bel au. Hidim Un man tao auk le halas ni
auk daid banansila eli nia. Dedeng Un tao dais banan bel au ka, Un soleng
oras parsum tuun lo. Lole auk man nuklek le daek mumuun dui deng atuil
tenga las totoang! Molota na auk in dake lo, molam Ama Lamtua dalen
banan na, man daek ne auk in nuli kia.
11 Tiata auk man in tui tamlom atuil didang ngas man in tui kon, na man
muun lo. Undeng kaim totoang tui dasi mes sii. Kaim tek atuli li deng Ama
Lamtua Dehet Dais Banan na tutungus. Undeng na le, mi totoang parsai
se Dehet Dais Banan mes sii.

Atuil in mate ngas mam nulis pait

12 Taom kaim tui noan, Kristus man Ama Lamtua belen maa son na, nuli
pait son deng Un in mate ka. Tiata tasao le mi tenga las tek noan, “Atuil
in mate ngas nulis pait lo kia”? Un peke ki asa la? 13 Ta eta noan atuil in
mate ngas nulis pait lo kam, un nahin na noan, Kristus kon nuli pait lo.
14 Nol eta Kristus nuli pait lo kam, totoang man kaim in tek atuli las deng
Una ka, muik nahin lo. Nol mi in parsai se Una ka kon, parsum tuun!
15-16 Nol eta baktetebes atuil in mate ki nuli pait lo kam, kaim kon daid
saksi in nole-lilung deng Ama Lamtua Allah son. Ta taom kaim tui noan,
“Ama Lamtua Allah man bel Kristus le nuli pait!” Meman kaim tek ela. Mo
eta noan atuil in mate ki nuli pait lo kam, un nahin na noan, Ama Lamtua
Allah bel net Kristus le nuli pait lo. 17 Nangan naan dais nia: eta Kristus
nuli pait lo kam, mi in parsai se Ama Lamtua Allah na parsum tuun! Lole
mi lepa-haal mi in kula-sala ngas nabale! 18 Na sii lo, ta eta Kristus nuli

✡ **15:3** Yesaya 53:5-12 ✡ **15:4** Buk in Naka-nahalit 16:8-10; Matius 12:40; Dehet deng Aan in Nutus sas 2:24-32 * **15:5** Alkitab dais Yunanin na dul noan, “Kefas”. Kefas sa Petrus ngaal didang nga. ✡ **15:5** Matius 28:16-17; Markus 16:14; Lukas 24:34, 36; Yuhanis 20:19 ✡ **15:8** Dehet deng Aan in Nutus sas 9:3-6 ✡ **15:9** Dehet deng Aan in Nutus sas 8:3

pait lo kam, totoang atuil in maet son man hmunan nu butu-kil nol Kristus sas, oen kon nulis pait lo, nol bakisan deng Ama Lamtua Allah. 19 Kit muik in nahlae se Kristus, noan, mam Un daek in banan na bel kita. Mo eta noan kit in nahlae ka suma se apan-kloma ki tuun nam, na parsuma. Nol kit daid atuil in kasiang dudui deng totoang!

Undeng Kristus nuli pait, tiata mam asa man dadi la?

20 Ta in toma ka elia: Kristus man Ama Lamtua Allah belen maa son na, nuli pait deng Un in mate ka son! Nol Un sii tuun lo, ta mam atuil in parsai man maet son nas kon, nulis pait. Kristus banansila el isin hmunan, man tulu bel noan, atuil in mate ngas mam nulis pait muid Una. 21 Hmunan hesa kua, suma atuli mes sii, na ka Adam, man kaliut Ama Lamtua prenta la. Tiata un hukung nga, mo in mate. Hukung na kon nahi tom kit atuli li totoang. Mo halas ni muik atuli mes pait, na Kristus, man nuli muid Ama Lamtua prenta la. Undeng Un in daek banan na, tiata atuil in mate ngas haup in nuli pait! 22 Totoang atuil man kaliut Ama Lamtua prenta la ngas kon, tom in hukung tele, banansila el Adam. Ela kon nol totoang atuil in butu-kil nol Kristus sas, mam Ama Lamtua Allah bel oen le nulis pait.

23 Mo mesam-mesam nonool un oras. Kristus daid atuil hmunan, man nuli pait banansila el isin hmunan apin na. Nol eta mam Un pait maa son se apan-kloma kia, halas-sam Un atulin nas kon nulis pait. 24 Hidi na halas-sam, apan-kloma ki kiamat. Oras na, Kristus daid Lahi, le tao dudus totoang in kuasa, totoang in prenta, nol totoang in tana man mus nol Ama Lamtua ngas. Hidi nam Un sao pait Un hak in prenta ka bel Ama Lamtua Allah, Un Ama ka.

25 Ta Kristus musti kil prenta didiin Ama Lamtua Allah tao tehen totoang in labang nol Kristus sas, le oen todan se Una.✡ 26 Muik dasi mes pait man mus nol kit atuli lia. Na ka, kit musti mateng. In puis sa, Ama Lamtua kon le tao tehen hmate ka in kuasa ka. Un tao hidi ela son nam, muik atuli in mate pait lo ka. 27 Ne Ama Lamtua Buk Niu ka muik in dula noan, “Ama Lamtua tao totoang in tehen nas, le todan se Atuling man Un in hid son le belen maa ka.” In dul noan, “totoang in tehen nas le todan se Un Atulin na” ka, langa son noan, Ama Lamtua Allah sii man baab se in todan Un Atulin na ka lo. Lole Ama Lamtua Allah esa man nikit Una, le daid Lamtua taung totoang.✡ 28 Mam eta totoang hii-ming babanan se Ama Lamtua Allah Ana ka son nam, Un na sao totoang pait bel Un Ama ka, man nikit Un son le daid Lamtua taung totoang. Hidi na lam, Ama Lamtua Allah kil bandu napiut, se totoang dasi las dalen, bel totoang atuli lia.

Paulus tek deng atuil in mate ngas nulis pait lo kam, elola

29 Muik atuli kom le haup in sarani seda atuil in maet son, mo sarain lo bii ngas. Mo eta atuil in mate ngas nulis pait lo kam, tasao le oen kom in haup sarani seda atuil in maet son nas sia?† 30 Nol tasao le kaim tade le matem, eta atuil in mate ki nuli pait lo ka? 31 Ta lelo-lelon nam, naha-bubuit tam auk mateng! Mo kaka-pail in namnau me! Auk brain sumpa, eta noan auk mateng kon, auk nataka kam sa-saa lo. Ta auk nikit nal silang ngia, undeng mi butu-kil napiut nol kit Lamtuan Yesus Kristus, man Ama Lamtua Allah belen maa son na. 32 Neot auk biing se kota Efesus sa, atuil man banansila el hmukit huin in sau daat tas, taan in pisu-karut le keng nol au si-sii. Molam eta auk balas oen in tuku-keng na, le suma nal taung

---

✡ **15:25** Buk in Naka-nahalit 110:1 ✡ **15:27** Buk in Naka-nahalit 8:6 † **15:29** Bango ni langa lo. Hadat in el “haup in sarani le seda atuil in mate ngas” muik ne bango didang deng buk *Ama Lamtua In Hida Balu ki* lo.

auk apang ngi sii, mo nal taung Ama Lamtua lo kam, na parsum tuun. Muik ambak lo! Ta eta noan atuil in mate ngas nulis pait baktebes lo kam, banan dui ka kit muid se atuli li in aa ngas tuun, man noan,

“Maa le kit tao fesat leo-leo,
nol kaa-niun fala banan si-sii,
ta ola kam kit mateng!”✡

33 Mi tom in nole le nangan muid ela deken! Ta muik dehet mes tek noan,

“Eta ku nakbuan nol atuil daat tas sam,
na man tao ku le sisa deng lalan in nuil lolo ka.”

34 Tao dadaat bakun na! Tenem tia! Mana-koet ku apam ma! Le daek in toma ngas tukun! In toma ka lam, mi musti mae, undeng ne mi hlala ka, muik atuli deeh parsai se Ama Lamtua Allah lo bii nabale.

Etam kit nuling pait tam, mam kit aap-inan ni daid elola la?

35 Muik atuli ketan noan, “Eta atuil in mate ngas nulis pait tam, lalan na elola? Nol oen aap-inan nas daid elola la?”

36 Ngengo me! Eta kit hai bini lam, biin na musti dudus se dale ka dale le, halas-sam un haup in nuli, le nupu puti. 37 Nol biin man kit in soko-hai na, un hnika ka el in mula-hai man nupu nol klehen na lo. Un nam biin tuu, banansila el gandum, tamlom ale, tamlom biin tenga las. 38 Mesa-mesam nonool un hnika-tuladang, muid Ama Lamtua in koma ka. Lole Un man nutus son le bini las mesa-mesam nonool un hnika-tuladang.

39 Hmukit ti nol atuli li kon ela. Mesa-mesam nol un hnika-tuladang muid Ama Lamtua in koma ka. Tiata atuli li apan ni muid un hnika-tuladang nga. Hmukit ti apan nas mesa-mesam nonool un hnika-tuladang kon. Tilu-kee kas nol un nena. Ikan nol un nena. Sa-saa tenga las pait kon nonool oen nena.

40 Muik sa-saa ne apan-dapa kua, nol muik sa-saa ne dale-dapa kia. In ne apan-dapa kua ngas muik uhu. Mo oen uhu nas kisa deng in ne dale-dapa ki ngias. Ela kon in ne dale-dapa ki ngias muik uhu. Mo oen uhu nas kisa deng in ne apan-dapa kua ngas. 41 Etan se apan nua lam, lelo la uhu ka kisa; bulan na uhu ka kisa; nol duun nas kon uhun nas bakisa-bakisan. Mesa-mesam nol un hnika-tuladang. Hidim mesa-mesam kon nol un uhu. Tiata totoang muik uhu, ta lo?

42 Eta atuil in mate ki nuli pait tam, na banansila el biin apin na. Ta eta atuil in mate ki puan son nam, un aap-ina ka dudus, ta lo? Mo eta un nuli pait tam, un banansila el hmunan nu pait lo son. Lole eta un nuli pait son nam, un mate pait lo ka. 43 Dedeng kit puan atuil in maet son na, kit nangan nam un aap-ina ka hmomos. Mo eta atuling na nuli pait son nam, un muun isi! Lole un daid niu! Atuil in mate ki tao nal sa-saa lo, se oras atuli las in puan una ka. Mo etan un nuli pait son nam, un daid kuat isi! 44 Eta atuli li nuli nabale lam, un suma taan in nangan nol in nataka tuun, ta lo? Mo eta un mate hidim nuli pait tam, Ama Lamtua Koo la belen in nuil toma. Nol un banansila el hmunan nu pait lo son.

45 Atuling hmunan hesa, man hnika-tuladang el kita ka, Adam. Muid Ama Lamtua Buk Niu ka lam, “un daid atuil in nuli man nangan taan, nol nataka tana.” Mo atuling in hnika-tuladang el Adam, man lapa dui hihidi ka mo, Kristus. Un Koo la man bel atuli li haup in nuil toma.✡ 46 Laih hmunan na, atuil man in suma nangan tana nol nataka taan tuun, hidim un mate nala. Mo in nuil pait son na, atuil man haup in nuil toma deng

✡ **15:32** Yesaya 22:13 ✡ **15:45** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 2:7

Ama Lamtua Koo la. 47 Atuling hnika-tuladang laih hmunan in se apan-
kloma kia ka, daken deng dale. Molam hnika-tuladang dua la, nam Kristus,
man maa deng apan-dapa kua. 48 Kit in nuil ne apan-kloma ki ngias, hnika-
tuladang nga banansila el atuling hmunan, man Ama Lamtua daken deng
dale ka. Mo atuil man butu-kil nol Ama Lamtua Allah in ne apan-dapa
kua ngas, hnika-tuladang nga el Kristus man maa deng apan-dapa kua ka.
49 Kit hnika-tuladang ngi banansila el Adam, man Ama Lamtua daken deng
dale. Mo nesa-nesang ngam, kit seda nol hnika-tuladang balu, banansila
el Kristus, man maa deng apan-dapa kua ka.
50 Kaka-pail in namnau me! Man auk in le tek mia ki elia: kit man
daid atuil hnika-tuladang hmunan na ka, kit aap-inan ni deng dala, nol
seen tuun. Nini ela lam, kit sium nal pusaka le daid Ama Lamtua Allah
anan se sorga lo! Ta atuil in hnika-tuladang ela ka, mam oen apan nas
dudus-didaa, hidim oen sium nal dais man in tahang napiut ta lo.
51 Tiata hii-ming babanan ne! Ta auk le tek puting mi dais in buni mesa.
Mam muik atuil in parsai teng mates lo bii, mo kit totoang haup hnika-
tuladang balu son. 52 Se oras klingu la lin puis hesa ka, totoang nias dadis
nol nahkekan tuun. Hlapat dui deng ku matam ma in hebet ta. Ta klingu
la lin nam, oras na kon atuil in mate ngas nulis pait. Nol eta oen nulis pait
son nam, oen mates pait lo ka, nol oen kon daat sisakes pait lo ka. Ela kon
nol kita. Kit totoang daid hnika-tuladang balu.✡ 53-54 Ta kit aap-inan man
daat nala nia, mam le seda nini aap-ina man daat nal pait lo ka! Nol kit
aap-inan man mate nala nia, mam le seda nini aap-ina in maet nal pait lo
ka! Na daek muid asa man dulan meman son ne Buk Niu ka noan,
“Ama Lamtua tao dudus hmate ka in kuasa ka son,
nol nal deng hmate ka son!
Undeng na le kit mateng pait lo ka!”✡
55 “Hoe Hmate!
Ku in kuasa ka ne ola ka?
Hoe Hmate!
Ku elen ni ne ola ka?”✡
56 Tasao le hmate ka kil bel kit atuli li in ili-lukit tia? Na undeng kit daek
kula-sala. Tasao le kit in kula-sala ngas muik in kuasa ela lia? Na undeng
Ama Lamtua Allah Atorang ngas tulu bel noan, kit in kula-sala ngas kaliut
Un prenta la. 57 Mo halas ni, totoang daid kisa son! Hidim kit totoang
nodan mamo-mamo se Ama Lamtua Allah. Ta Un man tao kit le nal deng
dais daat tas, nini kit Lamtuan Yesus Kristus, in dake ka. Nol Kristus nam,
man nal baktetebes!
58 Tiata kaka-pail in namnau me! Tahang dididi! Boel hutluul deken!
Mi in lako-daek taung Ama Lamtua ka, musti banan tapnaeng nol mamo
keko lako. Ta mi taan son noan, mi in daek hiti-late bel kit Lamtuan na
ka, parsum tuun lo.

16

Duit in hulung Ama Lamtua atulin in se Yerusalem mas

1 Auk le dul deng duit man mi in pesang nakbua son, le hulung Ama
Lamtua atulin in ne Yerusalem mas. Auk tek atuil in parsai se propinsi
Galatia ngas son, halin oen kon musti dulu duit le mam tunang lakos
Yerusalem. Halas ni mi kon musti daek muid ela.✡ 2 Eta leol minggu
lam, totoang atuli li musti pesang duit bubuit, deng oen in haup se oen

✡ **15:52** Tesalonika mesa la 4:15-17 ✡ **15:53-54** Yesaya 25:8 ✡ **15:55** Hosea 13:14 ✡ **16:1** Roma 15:25-26

osa la ngas. Natang le auk tiang halas-sam mi mana in tamang duit deken.
3 Hidim eta auk tiang lius son nam, mi tulu atuil man mi in parsai ngas,
le kil nol duit in hulung nas, laok bel Ama Lamtua atulin in ne Yerusalem
muas. Mam auk dul surat le halin tulu in kil jemaat se lua ngas taan one.
4 Nol eta mi nangan noan, banan dui ka auk laok mudi lam, kaim bisa
lakom leo-leo.

Paulus nangan le lako se mana mamo

5 Auk lakong Makedoniang muna. Le etan auk laok papmes propinsi
Makedonia son, halas-sam auk tiang se mia la.✡ 6 Ta auk le daad tahang
nol mi nesang buit, bet oras blingin mes tetema. Hidi kiam mi nol auk
lakong se maan mesan nu lolen. 7 Auk in kom le tiang se mia la ka, suma
nanapat tuun lo. Ta auk le daad nol mi nesang buit, mo eta na muid Ama
Lamtua in koma ka. 8 Molam auk le daad se kota Efesus nabale, didiin leol
tene Pentakosta la, na hidi lelo buk lim deng leol tene Paska la.✡ 9 Undeng
se nia lam, muik atuli mamo man labang nol Ama Lamtua osa la. Molam
muik dola banan mamo le halin auk daek nal osa mamo nabale.✡
10 Eta Timutius daid in tia se mia la kam, sium un nol babanan, le halin
un nangan deken. Ta un nam kit Lamtuan na atulin in dake, banansila el
au.✡ 11 Nang le atuli li ngat un nini maat halin tuun deken. Tulung una, le
halin mam un pait maa lius se au li nol boa-blingin. Ta auk nol kaka-pail
tenga lias nata-natang una.
12 Muik dasi mes pait. Auk hanet kit kaak-palin Apolos son, le un tia
meo mia, nol kaka-pail tenga las. Mo un dai tia nol ni lo bii. Natang tuun,
ta eta un haup dola banan, halas-sam un tia meo mia.

Lako-daek dasi mes pait

13 Mi musti doh apan babanan! Mi musti tahang le parsai napiut se Ama
Lamtua! Lii deken! Tao tes mi aap-inan nas! 14 Lako-daek asa tuun kon
no, tulu mi in namnau ka.
15 Kaka-pail in namnau me! Mi totoang tana noan, kaka Stefanus nol
un uma isin nas daid atuil hmunan deng propinsi Akaya, man parsai se
Kristus. Oen kon daek mumuun le lii-lau totoang atuil in parsai se lua
ngas. Tiata auk nodan, le✡ 16 mi hii-ming se atuil in tuladang ela ngas. Ta
atuil nas daek mumuun, le leo-leo lii-lau atuil in parsai ngas.
17 Auk kom isi le net mia. Hidim auk daleng ngi kolo isi, lole kaka
Stefanus, kaka Fortunatus, nol kaka Akaikus maas ne ias. Nini ela lam,
oen seda mia. 18 Oen tao tes auk daleng ngia, banansila el oen in tao tes
mi dalen na ngas kon. Mi musti todan atuil tuladang ela ngas.

Paulus tunang boa-blingin beles totoang

19 Jemaat in ne propinsi Asia ngias tunang bel mi boa-blingin. Kaka
Akila, un sapa bata Priskila,* nol atuil tenga las, man taom nakbua se oen
uma lia ki kon, tunang bel mi boa-blingin, lole oen kon butu-kil napiut nol
kit Lamtuan na.✡ 20 Totoang atuil in parsai ne ia ngias kon, tunang bel mi
boa-blingin.
Eta mi nakbua lam, sium apa mes nol mesa nini in liki, man tom nol
atuil in parsai ngas.

✡ **16:5** Dehet deng Aan in Nutus sas 19:21 ✡ **16:8** Atorang deng Tulu Agama las 23:15-21; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 16:9-11 ✡ **16:9** Dehet deng Aan in Nutus sas 19:8-10 ✡ **16:10** Korintus mesa la 4:17 ✡ **16:15** Korintus mesa la 1:16 * **16:19** Alkitab dais Yunanin in dul mo nia ki tek noan, “Priska”. Priska nol Priskila la na mo, aa deng atuli mes sii. ✡ **16:19** Dehet deng Aan in Nutus sas 18:2

21 Olan ngat nanan le! Ta au, Paulus, nini auk imang ngi esa le dul elia:
Boa-blingin!
22 Asii namnau kit Lamtuan na lo kam, mam Ama Lamtua Allah hukung
una.
Taom auk kom in aa boa-blingin nol atuli li nini, kaim atuil Yahudi li
dais Aram, man noan, "*Marana ta!*" Nahin na noan, "Ee Lamtua! Maa
tia!"
23 Auk nodan le Yesus kit Lamtuan na, tulu bel mi Un dalen banan na.
24 Auk namnau mi totoang, undeng kit leo-leo butu-kil nol Kristus, man
Ama Lamtua in tunang maa son na.
Pes se ni tuun tia! Boa-blingin!
Deng au,
Paulus

Korintus 2
Paulus surat lalis dua in bel atuil man parsai se kota Korintus

Boa-blingin

1 Surat ni deng au, Paulus. Ama Lamtua Allah nutus auk lakong se ola-ola
son, le tek atuli las deng Yesus Kristus, man Ama Lamtua tulu meman son
deng hmunan nua ka. Kit palin Timutius ne ia, un kon tunang boa-blingin
bel mia.
Auk dul surat ni bel totoang atuil in parsai ngas, man tao lam nakbua
tutungus se kota Korintus nol propinsi Akaya.✡ 2 Auk kohe-kanas se Ama
Lamtua Allah, kit Aman na, nol Yesus Kristus, kit Lamtuan na. Auk nodan
le Oen tulu Oen dalen banan na bel mia, le halin mi in nuli ka banan,
dame, nol titu-tema.

Paulus nodan mamo se Ama Lamtua Allah

3 Kaim in koma ka le totoang atuli li nikit sakeng Ama Lamtua Allah
ngala ka lapa-lapa. Un nam mo kit Lamtuan, Yesus Kristus Ama ka.
Totoang in namnau ki peke ka deng Una, nol taom Un man tao kuat-tes
kit dalen nias. 4 Eta kit haup susa lam, Un man halmau kita. Undeng na
le, eta atuil tenga las haup susa lam, kit kon halmau nal one. Ta kit tao
kuat-tes nal oen dalen nas, banansila el Ama Lamtua in tao kuat-tes kit
dalen nias son na. 5 Kristus haup susa mamo son seda kita. Tiata kit haup
susa-daat mamo isi elol kon no, mam Un Ama ka tao kuat-tes kit dalen
nias. 6 Etan kaim haup susa lam, Ama Lamtua Allah tao tes kaim dalen
nias kon. Nol eta kaim haup susa, mo hidim kaim tahang nal nol dalen in
kolo, mi kon musti nangan taan noan, Ama Lamtua kon nini lalan na, le
tao tes mi dalen nas, nol sao mi deng daat tas. Ta eta mi haup susa-daat
banansila el kami lam, Ama Lamtua bel mi dalen nas kuat-tes, le halin mi
kon tahang nal nol dalen kolo. 7 Undeng na le kaim parsai baktebes noan,
mi dil dididi nol kuat didiin muik in hutlulu lo. Ta kaim tana noan, eta mi
haup susa, tuladang el kami lam, Ama Lamtua kon tao kuat-tes mi dalen
nas, nol Un kon tao kuat-tes kaim dalen nias.
8 Kaka-pali me! Kaim in koma ka le mi nangan taan baktetebes deng
susa-daat, man kaim hapun son se propinsi Asia kua. Kaim nataka kam
ngele dui deng kaim in lepa-haal nala ka. Didiin kaim in makoe ka le ilang,
undeng kaim le matem tetetas.✡ 9 Kaim esan nataka kam ngele, banansila
el atuling mes halas-sam ming haup noan, atuling in nutus dasi ka nutus
le hukung tele una. Mo nas totoang dadi, le halin nam kaim parsai se Ama
Lamtua Allah, mo parsai bali kaim apan nias lo. Ta Ama Lamtua man
muik kuasa, le bel atuil in mateng ngas nulis pait. 10 Un man sas-sao kaim
son deng in daat tas, se dedeng kaim naha-bubuit tam matem ma. Mam
Un kon *le* sas-sao kaim deng in daat tas. Kaim nahlae napiut noan, mam
Un sas-sao kaim *tutungus* deng in daat tas. 11 Eta mi kohe-kanas tutungus
bel kami lam, na kon tulung kami, ta Ama Lamtua Allah le tao dais banan
mamo bel kami. Un kom le tao ela, undeng muik atuli mamo kohe-kanas
bel kami. Hidim eta atuil hut mamo kas nangan net kami lam, oen kon
nodan mamo se Una.

Paulus nangan seda lalan balu

✡ **1:1** Dehet deng Aan in Nutus sas 18:1 ✡ **1:8** Korintus mesa la 15:32

12 Kaim brain in bahan tuan, undeng kaim taan ne kaim dalen nias noan,
asa man kaim in daek se apan-kloma kia ka, muid Ama Lamtua in koma
ka. Kaim lai nodat deng osa-lalan na lo, le halin totoang atuli li ngat net
kaim in daek nol dalen in niu kia. Kaim kon lako-daek kaim osa lia, nini
in tana,* man maa deng Ama Lamtua Allah, mo nini in tana man butu-kil
nol apan-kloma kia lo. Ta Ama Lamtua tulu Un dalen banan na bel kami.
Undeng na le kaim daek mumuun dui pait, se oras kaim in leo-leo nol mia
ka. 13 Auk suma dul bel mi deng dasi-dais man mi in les tana, nol nangan
tana ngas. Halas ni mi nangan taan auk in koma tenga las son. Mo auk in
koma ka le mam mi in nangan tana ka inu dui pait. 14 Halas ni, mi suma
nangan taan bubuit sii deng kami. Mo mam, eta kit Lamtuan Yesus Kristus
pait maa son nam, auk parsai baktetebes noan mi nangan taan mamo son.
Nini ela lam, mi dalen kolo in tek deng kami, nol kaim kon dalen kolo in
tek deng mia.

15 Hmunan nu, auk nutus net le noan tia meo mi oe mes pait, le halin
nam mi haup hangun oe dua, mo daid lo. 16 Lole auk nangan elia, eta
auk daid in laok propinsi Makedonia kam, auk tuil meo mia. Hidim, etan
auk pait deng Makedoniang ngam, auk tuil meo mi pait. Nini ela, lam mi
tulung au, le auk haup in laok napiut el propinsi Yudea.✡

17 Mo elol pait ta? Taom eta auk tek noan, auk kom in tia meo mia kam,
tamlom mi nangan noan, auk hoen oras sa tutungus sa? Tam, mi nangan
noan, auk suma nutus dais na muid auk in koma esa tuun, banansila el
atuil in se apan-kloma ki ngias sa? Tamlom mi nangan noan, auk atuil in
sila-klup tuun, man aa noan, “Hao.” Molota ne auk daleng ngi, muik in
nangan noan, “Loo!” Bet mi nangan noan, auk niam atuil tuladang ela, ta
lo? 18 Kit parsai se Ama Lamtua Allah, ta eta Un aa dasi mesa lam, taon
elola ko Un daek mudin. Tiata kaim kon ela. Eta kaim tek noan, “Hao”
kam, kaim muik in nangan noan “Lo” ka lo.

19 Auk nol Silas duas Timutius tui mi son deng Yesus Kristus, Ama
Lamtua Allah Ana ka. Un nam mo atuil in sila-klup tuun lo, man aa noan,
“hao”, molota un in koma ka noan, “loo”. Kristus nam hutluul lo, ta eta
Un tek noan, “hao”, kam Un in nangan na “hao” baktebes.✡ 20 Totoang
dais man Ama Lamtua in hid son nas, mam Un taos le dadi. Tiata, eta
Yesus aa noan, “hao”, kam kit bisa siut noan, “Tom baktetebes na! Amin!”
Undeng kaim taan meman son le Yesus daek muid asa man Un in aa ngas.
Tiata kaim tek dais nia, le tulu-balang Ama Lamtua Allah in muun-tes sa.
21 Ama Lamtua man huil mia nol kami. Un man nikit kita, le daid Un
atulin. Un kon man tao kit le tahang nal napiut. 22 Un man bel Un Koo
Niu ka le mana-koet kita, nol tulu Un in koma ka bel kita. Na banansila el
atuli mes tapa un hmarat ta laok se sa-saa mesa, le daid tada noan, na un
hmuki-nalan.

23 Auk nodan le Ama Lamtua esa man daid saksi se auk in aa nia. Ta Un
taan auk daleng ngia. Un taan noan tasao le auk daid in tia kota Korintus
lo bii kia. Auk kom in tao nahmaeng mia lo, dadin nam, auk tia lo bii ka.
24 Kaim nikit apan nias le daid tuang lo, le tadu mi noan, mi musti parsai
se asii la. Mo kaim daek leo-leo nol mia, le halin nam mi dalen kolo. Ta
mi tahang nal muun, undeng mi in parsai se Ama Lamtua Allah ka.

---

* **1:12** Paulus in nangan se nia ki, ‘in tana man tao atuli li le nangan blatas, nol nangan taan dais muid Ama Lamtua in ngat ta’. Nini ela lam, in ‘tana’ nia, suma deng kutan sii lo, molam deng dalen kon. ✡ **1:16** Dehet deng Aan in Nutus sas 19:21 ✡ **1:19** Dehet deng Aan in Nutus sas 18:5

2

1 Tiata auk esang man nutus son noan, auk kom in tia meo mia lo bii, le
halin totoang atuli li dalen ngele deken. 2 Ta eta auk tao mi dalen nas le
ngele kam, mam asii man tao auk daleng kolo ka? Suma mi siim. Mo eta
auk tiang nol nia lam, auk tao mi dalen nas susa. 3 Undeng na le auk dul
surat babalun na ka, noan, auk daid in tia se mia la lo bii. Auk hii-natang
nabale, le halin mi nehan hidi mi dasi la muna le, halas-sam au tia. Le
etan auk daid in tia kam, auk nataka kam ngele undeng mi dasi la deken.
Ta muid in toma ka lam, mi man tao auk daleng ngi kolo. Auk taan mi
totoang. Tiata, auk parsai le eta auk daleng ngi kolo kam, mi kon dalen
kolo. 4 Dedeng auk dul surat na bel mia ka, auk daleng ngi ili, nol auk
nataka kam ngele. Tiata auk kon lilu mamo isi. Mo auk dul ela, le halin
nam mi nangan taan auk in namnau mia ka. Ta auk dul dais na le halin
tao mi dalen sus lo.

Nadidingun atuli li in kula-sala ngas (Korintus mesa la 5:1-13)

5 Se mi jemaat tas, muik atuli mesa man tao atuli mamo dalen susa. Auk
kon haup susa undeng atuling na in tao ka. Molota un in tao-taong nas,
meman tom auk isi lo, mo tom mamo dui ne at teng deng mia la. 6 Auk aa
mamo isi deken tia. Ta muik atuli mamo deng mia la kaing una, tiata un
tene son. 7 Undeng na le halas nia, mi musti nadidingun un in kula-sala
ngas, hidim mi musti aa nol un babanan. Ta etan lo kam, un in makoe ka
ilang toang son na. 8 Tiata auk nodan le mi nakbua leo-leo, halin tao teken
un dalen na, noan, mi namnau una.
9 Auk dul surat babalun na ka, le sukat naan mia. Ta auk le tana noan,
mi lako-daek babanan, nol muid totoang asa man auk in prenta mia ngas,
tam lo ka. 10 Eta mi pesang dael pait lo, le nadidingun soleng atuli li in
kula-sala ngas sam, auk kon muid asa man mi in nutus son na. Nol atuli
li tao kula saol auk muun isi elol kon no, auk nadidingun soleng un in tao
kula-sala na. Auk tao ela se Kristus sila, le daid in not banan taung mia.
11 Ta auk kom uikjale kas laih tuan na in kiu nahu kit le tao tehen kita ka
lo. Kit musti nangan taan un in nangan hmomos sa. Tiata, boel ngengon
deken ne!

Paulus se kota Troas sa un dalen na tetesa lo

12 Dedeng auk lakong se kota Troas, le tui atuli las deng Kristus Dehet
Dais Banan na ka, Ama Lamtua sai lalan bel auk se uang. 13 Mo auk
daleng ngi tetesa lo, undeng auk tutnaal kaak-paling Titus se ua lo. Tiata
auk seon atuil in parsai se kota Troas sas, hidim auk bok lakong propinsi
Makedonia.✡

Kristus man tao kit le nala

14 Mo auk lakong se olang tuun kon, auk nodan mamo-mamo se Ama
Lamtua Allah. Ta Kristus labang nal daat tas, hidim Un nal son, nol kit
kon butu-kil nol Una. Undeng na, le Ama Lamtua Allah tek tutungus noan,
kit niam mo, Un atulin. Tiata, oras kit tek atuli li se ola-ol deng Kristus
sa, na banansila el in bui bingis mesa, man totoang atuli li hodo netan.
15-16 Hmunan nu atuil Yahudi las todan-lahing nini in tunu-dadung ngam,
un buin na sake lako Ama Lamtua lua, le tao Un dalen kolo. Kit atuil
Kristen ni kon banansila el in bui bingis mesa. Mo taung atuli dehe lam, kit
banansila el in bui hoso ka. Ta atuil in nuil katang deng Ama Lamtua ngas,
ngat kit in nuli kia lam, na taos le oen nangan noan, mam oen mates, nol

✡ **2:13** Dehet deng Aan in Nutus sas 20:1

bakisan katang deng Ama Lamtua. Mo taung atuli dehe lam, kit banansila el in bui bingis mesa. Ta atuil man haup in nuil toma ngas, ngat kit in nuli kia lam, na tao oen le nangan net noan, taon elol le Kristus beles boa-blingin son, nol bel in nuli man hidi nutus taan lo ka lia. Atuil ol man daek nal dais nias totoang nga? Ase, ta lo?

17 Nangan, ta kaim niam, banansila el atuil didang ngas lo, man suma tui Ama Lamtua in Teka-teka ngas, le nuting in ontong, banansila el oen sosa-hee nini Ama Lamtua in Teka-teka ngas. Ela loo! Etan kaim aa kam, totoang atuli li ngat net nol langa-langa noan, kaim tui nol dalen niu. Kaim in aa ngas, putis deng Ama Lamtua Allah. Nol kaim in nuli ki muik in butu-kil nol Kristus.

3

Ama Lamtua atulin man lako-daek in Hida Balu ka ngas

1 Mi bali noan, kaim bahan tuan, le nikit-nikit kaim apan nias se. Loo! Nataka le kaim banansila el atuil didang man musti kil surat in teka bel mia, halas-sam kaim lako-daek nal kaim osa lia le? Tamlom, kaim musti nodan surat in teka deng mia, le kil bel atuil didang nga? Ela lo, ta loo. 2 Ta kaim muik surat in teka son. Surat na ka, mo mi son nam. Kaim taan dasi mamo deng mi in nuli ka. Dais nas pesang ne kaim dalen nias son. Totoang atuli li les taan mi in nuli ka; deng na lam, oen taan isin deng kaim in dake kia. 3 Ta langa son noan, mi banansila el surat mesa, man Kristus dulan son. Hidim Un belen se kami. Kristus nini tinta le dul surat na lo, molam Un nini Lamtua man in Nuli ka Koo Niu ka. Kristus kon dul Un in Teka-teka ngas se baut bleha lo, tuladang el asa man Ama Lamtua in tao son bel Musa ka. Molam Un dulan ne kit dalen nia.✡

4 Kaim parsai baktetebes noan, dais nias totoang meman toma, undeng Kristus man tulu bel ela son. 5 Eta suma deng kaim apan ni esa kam, kaim muik kuasa le daek nal saa lo. Ta kuasa nol hak man in muik ne kami li kia, maa deng Ama Lamtua Allah. 6 Ama Lamtua, man nikit kaim son le daid Un atulin in dake, halin tek atuli li deng Un Hida Balu ka. Mo Un Hida Balu ka, suma tek deng atuli li in daek muid atoran bili-ngala ka lo, molam tek deng atuli li in butu-kil nol Ama Lamtua Koo Niu ka ka. Eta atuli li daek muid atorang nga dadahut tuun nam, na banansila el oen mates son, nol haup in nuil toma, man hidi nutus taan lo ka lo. Mo eta atuli li nuil butu-kil nol Ama Lamtua Koo Niu ka lam, un haup in nuli man toma ka.✡

7 Hmunan Ama Lamtua dul Un Atorang ngas se baut bleha kas sa, meman uhu isi. Mo atuli li daek muid Atorang nas totoang kon no, mam oen bakisan deng Ama Lamtua Allah nabale. Dedeng Musa sium nal Atorang ngas sa, un sila ka kaloe muun isi. Undeng na le, atuil Israel las ngat nal un sila ka lo. Mo nenesang kon nam, in kaloe na ilang.✡ 8 Tiata, eta in dul se batu la ka, uhu ka muun na ela lam, salolen nol asa man Ama Lamtua Koo la in pesang son ne kit dalen ni ngias sa? Taon elola kon muun dui pait, ta lo? 9 Atorang nas man tulu bel noan, kit musti haup in hukung tele le bakisan deng Ama Lamtua, undeng kit daek muid Atorang ngas totoang lo. Mo Atorang nas muun nabale. Ela kon no, Ama Lamtua Koo la muun dui pait, ta Un tulu lalan le kit haup in babanan pait nol Ama Lamtua Allah. 10 Tiata, Atorang man hmunan nu atuli las nangan noan muun isi ka, halas ni muun isi ela pait lo son, lole halas ni muik in muun dui pait son. 11 Atorang ngas in muun na, banansila el hmunan nu upung

✡ **3:3** Dehet in Puit deng Dale Mesir 24:12; Yermia 31:33; Yeskial 11:19; 36:26 ✡ **3:6** Yermia 31:31 ✡ **3:7** Dehet in Puit deng Dale Mesir 34:29

Musa sila ka in kaloe ka, hidi halas-sam kaloen na ilang. Musa nol Atorang
nas muun nabale, mo in muun dui pait ta, asa man in tahang napiut hidi
nutus taan lo ka.
12 Kaim totoang parsai baktebes noan, Ama Lamtua in Hida Balu ka le
lam, tahang napiut, hidi nutus taan lo. Undeng na, le kaim tek langa-langa,
nol in buni-buni lo. 13 Kaim tao banansila el upung Musa la lo. Ta un musti
bua sila ka nini kitu, le halin nam in kaloe ka ilang son kon no, atuil Israel
las net kaloe na in ilang nga lo.✡ 14 Mo Ama Lamtua Allah tung kele atuil
Israel las kutan nas. Tiata maa lius halas ni kon, eta oen les Ama Lamtua
Buk Niu ka, deng Un Hida Blaan na lam, na banansila el kitu mes man
kabut oen bon nas, le halin nam oen dai hii-ming lo, nol nangan taan lo.
Muik atuil didang pait lo, man sai nal oen dalen nas le oen nangan tana.
Suma Kristus sii. 15 Maa lius halas ni kon, etan atuil Yahudi las les upung
Musa in dula ka lam, oen ming, mo oen nangan taan babanan lo. Na ka,
undeng oen hii-ming nini oen dalen nas lo, lole hnika ka el sa-saa mes bua
kele oen dalen nas.
16 Mo eta muik atuli parsai babalu se kit Lamtuan Yesus Kristus sam,
Kristus sai atuling na dalen na, le halin nam un haup in nangan tana
baktetebes. Na banansila el in dul son ne Ama Lamtua Buk Niu ka noan,
“Un bok nuli kitu in bua kele atuling na sila ka ka son.”✡ 17 Ne Ama Lamtua
Buk Niu ka dul elia, oras upung Musa aa noan, “Lamtua”, na ka mo Ama
Lamtua Allah Koo la. Eta kit haup Koo Niu na lam, Un tao kit le daid ata lo.
18 Nini ela lam, nesang le lako lam, Un tao kit le muun dui pait, banansila
el Una. Tiata kit silan nias tom in bua deken tia. Le kit nangan tutungus
kit Lamtuan na in muun-tes sa, undeng Un Koo la man tulung kit ela.

4

Sa-saa osa man dulu se mul-dale

1 Ama Lamtua Allah tulu Un in namnau ka bel kaim son. Ta Un nutus
kaim son le tek atuli li deng Un in Hida Balu ka. Undeng na le kaim tahang
napiut, nol kaim in makoe ki ilang lo. 2 Tiata deng hmunan nu kaim nutus
son le tek langa-langa noan: kaim tade in daek dasi-dais daat banansila
el atuil didang ngas lo. Oen kom in daek buni-buni, le halin nam atuli li
netas deken. Nol oen kon mae taan lo. Mo kaim nole-lilung atuil lo. Kaim
kon aa in nole deng Ama Lamtua Allah in Teka-teka ngas lo, mo kaim tui
langa-langa deng asa man in toma ngas. Nini ela lam, totoang atuli li pres
esan, deng kaim in aa ngas se Ama Lamtua sila, hidim sukat esan le kaim
niam, atuil tuladang elola. 3 Etan atuli li dai nangan taan Ama Lamtua
Dehet Dais Banan, man kaim in tui son na lo kam, mam oen mate man
hidi nutus taan lo ka.
4 Uikjale kas laih tuan na, banansila el lamtua mesa man halas ni atuli li
todan-lahing. Un tung kele atuil tenga las kutan nas, banansila el oen daid
tedos son ne oen dalen nas. Oen nam parsai se kit Lamtuan Allah man in
toma ka lo. Undeng oen tedos ela, tiata oen ngat net Ama Lamtua Allah
langa ka lo. Dadin nam oen nangan taan Dehet Dais Banan in deng Kristus
sa lo. Oen kon nangan taan Kristus in muun isi ka lo. Ta Kristus nam mo,
hnika mes el Ama Lamtua Allah. 5 Kaim aa mamo deng kaim apan nias lo.
Mo kaim aa mamo deng Yesus Kristus, kit Lamtuan na. Man kaim in aa
deng kaim apan nias si, suma elia: kaim tao kaim apan nias banansila el
atuil in loka-loka, le lii-lau mia, undeng kaim daid Yesus atulin. 6 Hmunan
hesa kua, Ama Lamtua Allah man aa net noan, “Musti muik langa le kaloe

✡ **3:13** Dehet in Puit deng Dale Mesir 34:33-35 ✡ **3:16** Dehet in Puit deng Dale Mesir 34:34

se maan mitang." Hidim, Un nini Un langa ka le laang kit dalen nias. Ta Un kom in bel Un langa ka se kita. Na nahin na noan, eta kit nangan deng Kristus sam, kit kon nangan net Ama Lamtua Allah in muun isi ka.✡

7 Kaim niam suma atuil biaas tuun, hidim kaim aap-inan ni bloen-blahen, molam Ama Lamtua pesang sa-saa osa mes ne kaim dalen nia. Na banansila el atuli mesa, pesang un sa-saa osa mes ne mul-dale dalen. Sa-saa osa nia ki, Ama Lamtua langa ka. Tiata na langa son noan, kuasa muun man muik ne kami kia, maa deng kaim lo, molam maa deng Ama Lamtua Allah. 8 Tiata, atuli li tudan-kida le tao sus kaim se ola-ol kon no, kaim tahang napiut tuun. Kaim nangan tanas totoang lo, mo kaim in makoe ki kon ilang lo. 9 Muik atuli tao sus kaim mamo isi kon no, Ama Lamtua Allah nang kaim siing-siing lo. Atuli diku-puang kaim kon no, oen tao dudus nal kaim lo. 10 Undeng kaim tom in diku-puang bili-ngala son, tiata kaim laok se ol tuun kon no, kaim tek nuting nal atuli li noan, Yesus kon tom in diku-puang mamo-mamo, se lelon Un in mate ka. Undeng na le, atuli diku-puang nol tao sus kaim bili-ngala kon no, kaim nulim nabale. Na kon tek nuting noan, Yesus nuli napiut ne kaim dalen nias. 11 Toma! Kaim in nuil nabaleng nias, naha-bubuit tam matem oe-oe son, undeng kaim daid Yesus atulin. Nini ela lam, totoang atuli li taan noan, mam kaim matem kon no, Yesus bel kaim in nuli man toma ka. 12 Tiata, in puis sa, kaim matem kon no, kaim lii in tek deng Kristus lo. Ta kaim tade le mateng ela, le halin nam mi haup nal in nuil toma ka.

13 Ne Ama Lamtua Buk Niu ka muik in dula noan, "Undeng auk parsai se Ama Lamtua, tiata auk brain in aa." Kaim in nangan na kon ela. Undeng kaim parsai se Ama Lamtua, tiata kaim musti aa le tek atuli li deng Una.✡ 14 Kaim tana noan, Ama Lamtua Allah man bel kit Lamtuan Yesus Kristus, le nuli pait deng Un in mate ka. Mam Un kon man bel kit le nuling pait, undeng kit butu-kil nol Yesus. Mam Ama Lamtua bel kit totoang dil se Un sila-mata ka, le halin Un sium nal kita. 15 Ama Lamtua tao dais nias totoang le tulung mia. Un kon le tulu Un dalen banan na bel atuli las, man lelon laok lelon nam, mamo keko lako. Mam oen kon nodan mamo-mamo se Una. Hidim oen kon hao Un in muun-tes sa.

Kit parsai napiut se Ama Lamtua

16 Tiata kit tahang napiut, nol in makoe ka ilang deken. Kit apan nias daid blalan le daat kon no, lelo-lelon nam Ama Lamtua Allah tao kit dalen nias kuat-tes tapnaeng. 17 Ta muid kit in nangan nia lam, halas ni kit tom in susa-daat bili-ngala. Mo kit musti nangan noan, mam Ama Lamtua nikit sakeng kit lapa-lapa. Undeng na le kit ngat asa man in daid hahalas ni ngias, muik nahin saa lo! 18 Tiata, kit musti ngat dasi-dais man in neta-taan lo ngas. Mo boel ngat dasi-dais man in neta-tana ngas siis deken. Ta dasi-dais in neta-tanang nias, tahang nesang lo. Mo dasi-dais in neta-taan lo ngas, man mam tahang napiut, nol hidi nutus taan lo.

5

1 Ta kit tana noan, kit aap-inan man kit pake tahang se apan-kloma kia ni, banansila el hlepe mesa, man kit bangun-pii tahang nga. Mam kit aap-inan ni dudus-didaa kon no, kit lii-tiud deken, undeng Ama Lamtua Allah mana pesang bel kit maan banan mes son ne sorga. Maan na atuli daken lo, molam Ama Lamtua man daken, tiata maan na tahang napiut. 2 Ta kit kaeng son, nol kit aap-inan in ne apan-kloma halas nia ki. Kit kom

✡ **4:6** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 1:3 ✡ **4:13** Buk in Naka-nahalit 116:10

isi son le haup aap-inan balu, man mam kit pake se sorga. 3 Hidim eta
mam kit lakong lius se luang son nam, na banansila el kit lulit lo, molam
kit pake kai-baut balu.* Ta kit suma daid hngasa tuun lo, molam kit kon
haup aap-inan balu se luang. 4 Kit aap-inan man mam dudus nia ki, tao
kit le bisat, undeng kit nataka kam ngele. Mo ela kon no, eta kit mateng, le
hidim muik aap-inan lo kam, kit dai tao lo! Kit kom le haup kit aap-inan
balu ka, halin nang soleng kit aap-inan blaan nia, le seda nini in nuli balu,
man toma ka. 5 Ama Lamtua Allah esa man tao kit le halin sium in nuli
balu na. Un kon bel kit Un Koo la, le daid tada noan mam Un daek muid
asa man Un in Hid son na.
6 Undeng na, kit parsai napiut. Kit nangan taan noan, eta kit muik ne
kit aap-inan blaan ni dalen nabale lam, kit kon katang nabael deng Ama
Lamtua, le tamang sorgang lo bii. 7 Tiata, kit nuling undeng in parsai se
Ama Lamtua. Kit nuling nal nini asa man kit in net se apan-kloma kia tuun
lo. 8 Mo kit kon parsai noan, etan kit mateng le nang soleng kit aap-inan
nia, hidim lakong nuling leo-leo nol Ama Lamtua Allah se sorga ngam,
taon elola ko kit dalen kolo dui pait. 9 Kit nuling napiut se apan-kloma
kia, tamlom kit mateng se iang, tam nuling se luang kon no, in muun dui
ka, kit tao Ama Lamtua dalen kolo. Ta kit in koma ka ela. 10 Nadidingun
deken. Lako-lako lam, atuli li totoang musti situ-tal se Kristus. Un nam
Atuling in Nutus Dasi, man sukat totoang atuli li in nuli se apan-kloma kia
ka. Hidim, mam Kristus balas atuli li muid oen in lako-dake ngas nol in
toma. Ta Kristus tana, le atuling na lako-daek in banan na, tamlom in daat
ta.✡

Kit haup in babanan nol Ama Lamtua, undeng Kristus

11 Undeng kaim nangan noan, mam Kristus pres kaim in nuli kia, tiata
kaim lii-tidu nol todan Una. Hidim kaim daek nol mumuun le hanet atuli
lia, halin oen parsai se Kristus. Ama Lamtua Allah taan kaim dalen in niu
ki son. Auk in koma ka le mi kon taan kaim dalen in niu kia. 12 Kaim
nikit-nikit apan se mi silan lo. Molam kaim bel mi dola le halin nam, mi
aa le bahan tuan deng kami, nol in mae-mae lo. Nini ela lam, mi siut nal
atuil man aa kam bahan tuan nas. Ta oen bahan nas tuan nol asa man
oen in dake ngas, man atuli li ngat netas, molota oen dalen nas niu lo.
13 Eta noan mi nataka kam, kaim nuin nam, kaim in aa ka ela son na, le
lako-daek Ama Lamtua osa la. Mi nangan tanan lo kon no, Ama Lamtua
tanan. Eta kaim aa pake kaim in nangan toma kia lam, kaim aa ela le
tulung mia.
14 Kristus namnau kit isi. Na man tao kaim le makoe in lako-daek kaim
osa lia. Ta kaim parsai noan, Atuling mesa, na Kristus, man mate son
seda atuli li totoang. Undeng kit butu-kil nol Kristus, ta na banansila el kit
totoang kon mateng son, le nang soleng in nuli blaan na, nol muik tatahan
hak saa pait se apan-kloma ki lo. 15 Kristus mate taung atuli li totoang, le
halin totoang atuil in nuil se apan-kloma ki ngias, nuil muid oen in koma
ngas esan pait lo ka. Molam oen musti nulis muid Kristus in koma ka,
undeng Un man mate seda one, hidim Un nuli pait son.
16 Tiata, kilan deng halas nia, kit boel sukat atuli li nini hnukat atuil li
deken. Hmunan nu kit esan man sukat Kristus nini atuli li in nangan. Mo
halas ni kaim sukat Un ela pait lo son. 17 Undeng na le, atuil in butu-kil
nol Kristus son nas, daid atuil balu, man in nuli ka balu. Un banansila el
hmunan nu pait lo son, lole un in nuli blaan na ilang son, le in nuli balu

* **5:3** In dula Yunanin dul noan, “pake kai-batu”. Mo muik teng pait dul noan, “kolong kai-batu”.
✡ **5:10** Roma 14:10

ka muik lolen son. 18 Nias totoang in ator ra Ama Lamtua Allah. Un man
tao in mole-dame le kit babanan pait nol Una, undeng Kristus kose soleng
kit in kula-sala ngas son. Hidim Un kon bel kit osa, le kit kon tulu lalan,
halin atuil tenga las haup in mole-dame pait nol Ama Lamtua Allah.
19 Nangan, ta dedeng Kristus bii nabael se apan-kloma kia ka, Ama
Lamtua Allah pake Una, le halin atuli li haup in dame pait nol Ama Lamtua.
Tiata, Un kaih oen in kula-sala ngas pait lo, nol oen lepa-haal sala ka
hukung nga pait lo. Un kon bel kit osa le laok tek atuli li noan, oen haup
in babanan pait nol Una.
20 Kit daid Kristus atulin in nutus son. Tiata, Ama Lamtua Allah pake kit
le kil pait atuli lia, halin oen haup in dame nol Una. Undeng kaim daid
Kristus atulin in nutus son, tiata kaim kon nodan mi noan, “Ama Lamtua
kom isi le mi babanan pait nol Una.” 21 Kristus esa tao kula-sala net lo.
Mo Ama Lamtua Allah tao Un son le lepa-haal kit in kula-sala ngas. Ama
Lamtua tao ela bel kita, undeng Kristus in mate ka sai lalan, le halin kit
haup in nuil nol dalen in lolo, banansila el Ama Lamtua dalen lolo ka kon.

6

Ama Lamtua daek banan na taung kita

1 Undeng kaim daek leo-leo nol Ama Lamtua, tiata kaim le tui-tek mi
elia: Ama Lamtua Allah tulu Un dalen banan na mamamo son bel mia.
Tiata, mi sium Un dalen banan na nol mosa ela tuun deken. 2 Ta ne Un
Buk Niu ka muik dulan noan,
“Tom nol oras sa lam, Auk hii-ming se ku.
Auk kon tulung ku, se oras Auk bel boa-blingin atuli lia ka.”
Tiata, hii-ming babanan ne! Ta halas ni, un oras banan na, nia son nia.
Leol ni, Ama Lamtua lelon in bel boa-blingin atuli lia ka.✡
3 Undeng na le kaim doh kaim apan nias babanan le nuil lolo napiut. Ta
kaim kom le daid in tukan-palan taung, atuil in le maa bus Ama Lamtua
lalan in nuli ka ngas lo. Nol kaim kon aa in toma, le halin atuli li aa
le tao didaan kaim ngaal banan ni deken. 4 Hidim totoang man kaim in
dakeng ngas, kaim nuklek le tulu bel noan, kaim niam mo, Ama Lamtua
Allah atulin in dake man banan. Tiata, kaim haup ili, tamlom susa-daat,
tamlom nulim se in lob-lau hlala kon no, kaim keeh napiut. 5 Kaim kon
tahang napiut se oras kaim tom in diku-puang, se oras oen tamang kaim
se bui dalen, se oras atuli li tao lobo-lau, se oras kaim daek hiti-late, se
oras kaim niin nal matan lo, nol se oras lubu.✡ 6 Kaim kon tahang nol
dalen in niu. Kaim taan mamo deng Ama Lamtua Allah. Kaim keeh nal
apan. Kaim daek in banan na taung atuli lia. Kaim nang Ama Lamtua
Koo la le ator kami. Kaim kon namnau atuli li baktetebes nol sila-klup lo.
7 Eta kaim aa kam, kaim aa nol in toma, mo nole-lilung lo. Kaim kon sium
kuasa deng Ama Lamtua le daek banan nas. Na banansila el kaim daid
tentara in kil lelat-suli deng Ama Lamtua, le hote-dait labang musu las, nol
tehen lo. 8 Kaim kon tulu-balang noan kaim niam mo Ama Lamtua atulin
man dakem banan, se oras atuli li in todan kami, tamlom aa didaan kaim
ngalan na. Se oras oen aa le tao nahu kami, tamlom oen doh kaim ngaal
banan nia. Se oras atuli aa noan, kaim nole-lilung atuli, tamlom kaim aa
sa-saa man in toma ngas sa. 9 Muik atuli deeh taan kaim lo. Mo kaim
ngalan nias, muik atuli mamo tanas. Kaim naha-bubuit tam matem oe
mamo son, mo kaim nulim nabale. Oen hukung kaim nol ngele oe mamo
son, mo kaim matem taan loo. 10 Kaim nataka kam ngele kon no, kaim

✡ **6:2** Yesaya 49:8 ✡ **6:5** Dehet deng Aan in Nutus sas 16:23

dalen kolo tutungus. Kaim muik duit lo kon no, kaim bel hangun mamo
se atuil hut mamo kas dalen. Na banansila el kaim muik sa-saa lo, mo
kaim kon haup totoang.
11 Kaim aa langa-langa nol mi in ne kota Korintus sias. Kaim kon namnau
mi isi baktebes. 12 Kaim tulu kaim in namnau mia ki son, nol muik in tuk-
tai lo. Mo mi tuk-tai nol in namnau kami. 13 Tiata, auk le tui-tek mia,
banansila el mi niam auk anang. Banan dui ka, mi namnau kaim nol in
tuk-tai deken.

Butu-kil nol atuil in parsai se Lamtua lo ngas deken

14 Butu-kil nol atuil in parsai se Kristus lo ngas deken, ta mi tatai nolas
lo. Atuil in parsai man nuli ka lolo, tatai nol atuil in labang Ama Lamtua
ngas lo, hidim etan oen nuklek le daek leo-leo nol mi kon, tatai lo. Atuil
in dalen banan nol atuil in dalen banan lo ngas, nakbua le iin mesa lam,
tatai lo. Na banansila el langa ka boel kutang nol mitang nga lo. 15 Kristus
bisa koo mes nol uikjale kas laih tuan na lo, ta lo?* Ela kon, atuil in parsai
se Ama Lamtua Allah lo ngas tatai nol atuil in parsai se Una ngas lo, ta lo?
16 Nataka le mi taam laok Ama Lamtua Allah um in kohe-kanas sa, le
todan muna se Una, hidi halas-sam taam pait lakom se um in hui-langus
sas, le todan sa-saa in hui-langus sas se? Mi nangan nam elola la? Tom lo,
ta lo! Ta Ama Lamtua na mo, Allah man in nuli. Un kon daid kit Lamtuan.
Hidim kit kon daid banansila el Un um in kohe-kanas sa, undeng Un muik
ne kit dalen nia. Ta Ama Lamtua dul son ne Un Buk Niu ka noan,
“Auk uma la muik ne Auk atulin nas hlala.
Auk kon puti-taam laok se oen hlala ka.
Auk le daid oen Lamtua Allahn.
Oen kon daid Auk atulin.”✡
17 Tiata Ama Lamtua kon dul elia,
“Mi musti putim deng oen hlala ka, le bakisan deng one,
halin mi daid banansila el oen deken.
Mi dalen nas musti niu'.
Hidim, mi musti nuil katang deng totoang asa man in tao mi le dalen
hmomos sas,
nini ela lam, Auk sium mi nol babanan.✡
18 Auk tade le daid mi Aman;
mi kon daid Auk anang.
Kit Lamtuan na man teka ela.
Un man Kuaas Dudui.”✡

7

1 Kaka-pail in namnau me! Undeng Ama Lamtua hid dais nias totoang
son bel kita, tiata kit musti tao niu kit dalen nia, nol kit in nuli kia. Nang
le hmomos bubuit kon muik se kit aap-inan ni nol aap-hmangin ni deken.
Ta kit le daid niu totoang bel Ama Lamtua, le tulu bel noan, kit lii-tidu nol
todan Una.

Dais man in tao Paulus le dalen kolo ka

2 Kaka-pali me! Bel kaim dola. Sai mi dalen nas le sium kaim nol
babanan. Hep mi dalen nas deken. Ta hmunan nu, kaim biing nabael

* **6:15** Dais Yunanin se nia ki dul *Beliar*. Beliar ra, oen kat tahang deng dais Ibranin *Belial*. Un nahin na noan, “in daat ta, in banan lo ka, in muik ambak lo ka, nol uikjale kas laih tuan na”.
✡ **6:16** Atorang deng Tulu Agama las 26:11-12; Yeskial 37:26-27; Korintus mesa la 3:16; 6:19; Efesus 2:21 ✡ **6:17** Yesaya 52:11 ✡ **6:18** Samuel dua la 7:14; Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis mesa la 17:13; Yesaya 43:6; Yermia 31:9

se mi hlala ka ka, kaim tao kula tahan atuli mes lo kon. Kaim nusi net atuil le tao kula lo. Kaim kon nole-lilung net atuil le nuting in ontong deng oen lo. 3 Auk nangan in bel kula mia lo. Ta auk tek net mi son noan, kaim namnau mia. Hidim kaim mateng tamlom kaim nuling kon no, kaim butu-kil nol mia. 4 Halas ni auk nangan-nangan pait lo kang, ta Auk parsai mia. Auk kon bahang tuan deng mia. Mi kon tao teken auk daleng ngia. Tiata, kaim haup in susa bili-ngala kon no, auk daleng ngi kolo tutungus undeng mia.

5 Hmunan nu kaim maam se propinsi Makedonia ka, kaim kaem isi. Lole kaim haup in susa bili-ngala. Kaim kaen apa nol atuil in parsai se Ama Lamtua lo ngas. Kaim kon muik in lii se kaim dalen nias.✡ 6 Mo Ama Lamtua Allah man tao teken atuil in makoe ka ilang son na, nol atuil in nataka kam ngele ka. Hidim Un bel kuat kaim dalen nias dedeng Un lok Titus le pait maa se kami lia ka. 7 Titus in maa ka, tao teken kaim dalen nias. Lole un nahdeh noan, oras un nabael se mia la ka, mi tao teken un dalen na. Ming ela la, na tao teken kaim dalen nias kon. Un kon dehet noan, mi kom isi le net au, hidim mi kon sabail apan baktetebes nol dais man hmunan nu daid se mi hlala ka ngas. Un kon nahdeh deng mi in nuklek le tulung au ka. Undeng na le auk daleng ngi kolo isi.✡

8 Auk tana noan, auk surat hmunan man kaing mi nol muun na, meman tao mi le susa. Mo auk maingasar nol in dul surat na lo. (Molota dedeng auk ming noan, auk surat ta, tao mi dalen nas le sus bubuit ta, auk maingasar bubuit kon.) 9 Mo halas ni, auk daleng ngi kolo isi. Auk daleng kolo se oras mi in susa ka lo. Molam auk daleng ngi kolo, undeng dedeng na, auk surat ta hanet mi le halin mi pesang deng mi in kula-sala ngas. Hidim mi hao mi in kula-sala ngas, nol nang mi in daek dadaat tas, le pait muid Ama Lamtua lalan in nuli man lolo ka. Lole Ama Lamtua man tao mi le sabail apan ela. Nini ela lam, kaim man tao mi le daid atuil in lobo-lau lo. 10 Ta eta kit maingasar se kit dalen nias muid Ama Lamtua in koma ka lam, kit teneng deng in daek dais daat tas, hidim bali muid lalan in nuil lolo ka. Na man sas-sao kit deng Ama Lamtua hukung nga, le halin nam kit nuil nol in maingasar tutungus lo ka. Mo eta kit suma maingasar se sulan likun tuun, mo pesang lo, banansila el atuil in ne apan-kloma ki ngias in nuil-nola ka lam, mam kit dudus.

11 Olan mi nangan le! Oras mi in les auk surat ta ka, auk taan le mi maingasar kon ne. Na man muid Ama Lamtua in koma ka. Ta na, man tao mi le daek mumuun, halin kose soleng dais daat man muik ne mi in nuli ka ngas. Mi kon lii, tamlom mam mi daek dais daat tas pait ta. Mi kom isi le net au. Nol mana napiut le daek sa-saa banan nas. Mi kon mana le bel hukung atuil in tao kula ngas. Undeng mi daek dais in toma ngas ela, tiata mi daid niu. Nini ela lam, muik in hutun kula-sala ka bel mia lo. 12 Tiata, auk dul surat hmunan na, le bel atuil in daek dadaat tas lo. Nol auk kon dul surat na bel atuil in tom daat tas lo. Molam auk dul surat na bel mia, le halin auk tulu bel noan, mi in aa se Ama Lamtua sila le tek noan mi namnau kami ka, baktetebes. 13 Nias totoang man tao teken auk daleng ngia.

Mi kon tao teken Titus dalen na, le halin un dalen na tetesa. Na kon man tao kaim dalen nias kolo tapnaeng. 14 Auk naka net mi se Titus sila, deng mi in daek banan nas. Auk kon tek un noan, mi tao nahmaeng net auk lo. Ta totoang dais man kaim in nahdeh net bel mia ngas, toma. Hidim, Titus kon taan haup esa noan, totoang dais man kaim in nahdeh un deng mia ngas, toma. 15 Tiata, taom eta un nangan net mi in dake ngas, nol mi in aa

✡ **7:5** Korintus dua la 2:13 ✡ **7:7** Korintus dua la 2:5

ngas sam, un in namnau mia ka tapnaeng. Nol un kon nangan net oras un
in tia se la, hidim mi sium un nol babanan, molota mi kon nangan muun
isi deng auk surat ta. 16 Auk daleng ngi kolo isi, undeng auk parsai nal mi
se totoang dasi las dalen. Tiata, auk nangan mi isi lo son!

8

Bel sa-saa lam, bel nol dalen in titu-tema

1 Kaka-pail in namnau me! Kaim in koma ka le mi taan Ama Lamtua
dalen banan, man Un tulu bel jemaat in se propinsi Makedonia ngas. 2 Un
tao oen dalen nas le mahes, tiata oen haup in susa mamo elol kon no, oen
dalen kolo tutungus. Nol oen atuil kasiang kon no, oen bel duit mamo
nabael nol dalen in niu, le hulung atuil in parsai tenga las in haup susa
ka. 3 Auk esang nahdeh noan, oen bel totoang asa man oen le bele ngas.
Hidim oen bel mamo taplaeng dui na pait. Muik in dising oen ela lo. 4 Oen
esan man nodan baktetebes le halin nam kaim sai lalan bel one. Nini ela
lam, oen hulung atuil in parsai tenga las, man tom in susa se Yerusalem.✡
5 Hmunan kaim in koma ka le oen daek elia, mo oen in dake ka, dui deng
asa man kaim in koma ka! Laih hmunan na, oen sao oen apan nas bel kit
Lamtuan na. Hidim oen tek pait noan, “Kaim le sao kaim apan nias halin
lii-lau mia, ta na man muid Ama Lamtua in koma ka.”

6 Undeng jemaat Makedonia las tuladang ela, tiata kaim nodan Titus le
pait tia se mia la, se Korintus. Le halin mi kon hulung nal atuil man in
haup susa se Yerusalem mas. Hmunan nu Titus man mulai dulu duit le
hulung atuil man in tom susang nas. Tiata halas ni kaim nodan le un pait
tia se mia la, halin tao inu mi os in le hulung atuli ka.✡ 7 Mi in daek taung
Lamtua ka meman banan isi. Tuladang el: mi in parsai ka, muun; mi in aa
ngas, leko; mi taan dasi mamo deng Ama Lamtua; mi in makoe ka, muun
isi; nol mi namnau kaim isi. Tiata auk in koma ka le, mi kon hulung Ama
Lamtua atulin in haup susa ngas, nini in beles duit mamo-mamo.

8 Auk lek mi in se Korintus sias le bel duit mamamo lo, molam auk
le soba-naan mia. Ta jemaat in ne Makedonia nguas le hulung oen son.
Tiata, nini ela lam, mi kon tulu bel noan, mi namnau atuil in haup susa
ngas baktetebes. 9 Ta mi taan son noan, kit Lamtuan Yesus Kristus tulu Un
dalen banan na bel mi son. Hmunan nu, Un banansila el atuil in muki ka.
Mo Un huil le daid atuil kasiang halin tulung mia, nini ela lam mi daid
atuil in muki se dasi mamo dalen.

10 Fanan, mi mulai dulu duit le taung in hulung one son. Mi suma bel
oen duit tuun lo, mo mi kon hulung oen nini mi dalen banan na. Tiata
muid au lam, mi musti daek elia: 11 Hmunan nu mi le hulung Ama Lamtua
atulin in haup susa, se Yerusalem mas. Tiata asa man mi nutus son le bele
lam, bel totoang lako. Nol mi in dulu nala ka mamon na elola lam, beles
tia. Mo in banan dui ka, bel nol dalen in titu-tema. 12 Ta eta kit bel nol
dalen in titu-tema muid kit in bole ka lam, na kon banan. Ne kit tuun. Ta
atuli li bel nol in dising deken, ta lo kam tao sus una.

13 Auk in koma ka le tao ngele mia, le halin atuil tenga ka daid kahan
lo! Ta auk in koma ka, kit lepa-haal leo-leo oen in susa ka. 14 Ta halas ni
mi muik in lai-lisi, nol oen muik in tuka-dabun. Eta mam mi tuka-dabun
nam oen kon bisa bel seda mia. Nini ela lam, kit lepa-haal leo-leo. 15 Na
banansila el Ama Lamtua Buk Niu ka in dul noan,

“Atuil in haup mamo ka,
haup mamo dui deng asa man oen in parlu ngas lo.

✡ **8:4** Roma 15:26 ✡ **8:6** Titus 2:14

Nol atuil in haup bubuit ta,
oen in hapu ka dabun deng asa man oen in parlu ngas lo.”✡

Titus nol atuil man kil duit in hulung ngas

16 Auk nodan mamo se Ama Lamtua Allah, undeng Un hanet Titus le
tade in tulung mia, banansila el auk in kom le tulung mia ka. 17 Meman
kaim nodan un le tia meo mia. Molota na un in koma esa. Undeng na
le, un esa man tade le tia tulung mia, mo undeng auk in nodan una lo.
18 Mo mam un sii tia lo. Ta kaim kon nutus kaim kaak-palin mesa, le tia
leo-leo nol una. Totoang jemaat in ne ia ngias taan atuling nia, undeng
un daek mumuun son le tek atuli las deng Ama Lamtua Dehet Dais Banan
na. 19 Tulu in kil jemaat tas kon huil nal un son le lako-daek leo-leo nol
kami, halin tulung kaim se in dake banan nia. Kaim lako-daek os nia, le
tulu-balang kaim Lamtuan na in muun-tes sa, nol daek in banan nas taung
atuil in haup susa ne Yerusalem mas.
20 Kaim nuting lalan le lako-daek dais in toma ngas, le halin muik atuli
in tukut-klaa nol kami deken, noan, kaim daek nol in toma lo se oras kaim
kil nol duit nias laok bel atuil in parlu ngas sa. 21 Ta kaim nangan babanan
le daek asa man in toma ka, nini dalen in niu se Ama Lamtua Allah sila,
nol atuli li sila.✡
22 Muik kaka-pali mes didang pait man kaim nutus le tia leo-leo nol Titus
se in kil duit nia ngas. Kaim presa-ketan un oe mamo son. Hidim kaim
taan son noan un tade le daek mumuun taung mia. Un makoe ela, undeng
un taan son noan, mi in lako-dake ngas toma.
23 Eta muik atuli in ketan deng Titus sam, tek oen noan, Titus na mo auk
kaak-paling man in daek leo-leo nol auk tutungus bel mia. Atuil in parsai
ne maan didang nguas kon, huil nal oen atulin nas, le leo-leo nol Titus se
in kil duit nias lakos Yerusalem ma. Oen nakbua son le noan lakos. Mam
oen totoang tulu-balang Kristus in muun-tes sa. 24 Tiata, mi musti tulu mi
in namnau ka bel atuil in kil duit nias. Nol tulu bel oen kon noan, tasao
le kaim bahan tuan nol in aa deng mia kia. Nini ela lam, atuil in parsai
deng jemaat in se ola-ola ngas, taan baktetebes noan, mi namnau one.

9

Duit in hulung atuil Kristen se Yerusalem

1 In toma ka, auk dul pait le nodan mi halin hulung Ama Lamtua atulin
in parsai ngas deken tia. 2 Ta auk taan son noan, mi makoe le hulung atuil
in ela ngas. Auk kon taom tek atuil in parsai ne Makedonia ngias deng mi
dalen banan na. Auk nahdehes son noan, mi in ne propinsi Akaya ngias
mana son lolo fanan, le tunang duit in hulung one. Auk kon nahdeh oen
deng mi in makoe le hanet atuil didang, halin tade le hulung atuil in haup
susa ngas sa. 3 Hidim auk nutus kit kaak-palin nas son le tulu bel noan,
asa man kaim in nahdeh deng mia ka, dehet in nole-lilung lo. Auk tek ela,
le halin mi mana meman. 4 Ta etan muik atuil Makedonia in maa leo-leo
nol au, mo mi mana lo bii kam, kit totoang mae. Ta lo kam auk in nahdeh
deng mia ki muik peke lo. 5 Tiata auk nangan noan, banan dui ka kit kaak-
palin nias tias muna se mia la, halin mi mana duit in hulung ngas muid
asa man hmunan nu mi in hid son na. Mi musti bel muid mi dalen banan
na. Mo bele, undeng atuli in dising mia deken.
6 Un lalan na elia: “Atuil in soko-hai bubuit ta, mam nui-noel isin bubuit
kon. Atuil in makoe le soko-hai mamo ka, mam nui-noel pait isin nol

✡ **8:15** Dehet in Puit deng Dale Mesir 16:18 ✡ **8:21** Dasi-dais Lila 3:4

hangun mamo-mamo kon.” 7 Atuli mesa-mesam musti nutus esa noan, un
kom le bel ila la. Bel nol dalen in inu lo deken. Bele, undeng atuli in dising
deken. Ta Ama Lamtua Allah namnau atuil in bel nol dalen in titu-tema
ka. 8 Ama Lamtua bel nal mi totoang hangun bili-ngala. Un kon bisa bel
nol in liis-lasa, le halin nam mi dabun asa mes lo kon. Ta eta mi muik in
parlu kam, mam mi haup dui deng in nola ka. Nini ela lam, mi bating nal
mi in haup dui ngas taung totoang osa-lalan man in banan nas. 9 Muik in
dula ne Ama Lamtua Buk Niu ka noan,
“Ama Lamtua Allah kom in bating bel atuil kasiang ngas,
muding Un dalen banan na.
Un lako-daek in toma ka tutungus,
ta Un dalen lolo napiut.”✡
10 Ama Lamtua man bel bini, le atuil in daek klapa ngas soko-hai. Ama
Lamtua man bel kakaat, le kit haup in kaa. Mam Ama Lamtua kon bel
mi hangun mamo, le halin mi lako-daek nal asa man in toma ngas. Na
banansila el mi daid atuil in daek klapa, hidim Ama Lamtua bel mi biin le
soko-hai. Mi in hapu ngas Un taos le lelon laok lelon nam mamo tapnaeng.✡
11 Ta Ama Lamtua le bel mi dui deng asa man mi in parlu ngas, halin mi
hulung nal atuil didang ngas nini mi dalen banan na. Tiata, eta mi hulung
atuil didang ela son nam, mam oen nodan mamo se Ama Lamtua. 12 Ta
in hulung man mi bel Ama Lamtua atulin in se ua ngas sa, taon elola ko
tulung one. Na kon tao mi le nodan mamo se Ama Lamtua. 13 Ta oras
mi hulung atuil didang nga, na tulu bel noan, mi parsai nol baktetebes.
Na kon tao atuil tenga las le naka-naka Ama Lamtua Allah. Lole oen ngat
net noan, mi in parsai Kristus Dehet Dais Banan na ka, nole-lilung lo. Na
undeng mi daek muid mi in parsai ka. Hidim, dedeng mi bel in hulung se
atuil tenga las nini mi dalen banan na ka, man tao oen le naka-naka Ama
Lamtua Allah.
14 Atuil man sium in hulung deng mia ngas, mam kohe-kanas bel mia.
Oen kon kom isi le net mia, undeng Ama Lamtua Allah tulu Un dalen banan
na mamamo bel mi son. 15 Mo, Ama Lamtua Allah bel kit sa-saa mosa
mesa, man leok isi. Na ka, Yesus! Un osa ka, dui deng totoang! Undeng
na, le kit totoang nodan mamo se Ama Lamtua Allah, noan, “Nodan mamo-
mamo!”

10

Paulus siut puting apa ka deng os un in daek taung Kristus sa

1 Auk esang man dul nia, Paulus. Taon elola ko muik atuli deeh deng
mia la man nangan elia: eta auk leo-leo nol mia lam, auk mae in aa langa-
langa. Mo eta auk katang deng mia lam, auk barain in aa nol langa-langa.
Ela, ta lo? Molota, auk nodan mi le hii-ming se au, undeng Kristus dalen in
kumis-mina nol kom in neka-namnau mia ka. 2 Mo muik atuli deeh deng
mia la, dai hii-ming se auk lo. Oen aa noan, kaim in lako-dake ki banansila
el atuil apan-kloma ki in lako-dake ngas kon. Tiata, eta auk lakong se ua
ngam, bet auk aa bel oen nol in buni-buni lo ka. Undeng na le, auk tek
nuting mi totoang meman, le halin eta auk tiang se lang son nam, auk
kaing mi nol mumuun bakun na. 3 Kit niam atuil biaas tuun, mo eta kit
kaen apa nol atuil didang ngam, kit dil tingan le tuku-keng banansila el
atuil apan-kloma man dai taan Ama Lamtua Allah lo ngas deken. 4 Ta eta
kit tuku-keng nol atuil didang ngam, nadidingun deken, ta kit lelat-suli kas
tatai nol atuil apan-kloma ki lelat-suli kas lo. Hidim, eta kit keng nol atuil

✡ **9:9** Buk in Naka-nahalit 112:9 ✡ **9:10** Yesaya 55:10

in bon batu, man kaen daat nol kita ngas sam, kit kon muik Ama Lamtua
in kuasa ka, le tao tehen atuil in ela ngas. 5 Ama Lamtua in kuasa ka tao
didaan totoang in koma, man labang nol Ama Lamtua, man tao atuli li le
dai taan Un lo ngas. Un in kuasa ka kon tulu nal lalan, le seda kit lalan
in nangan blaan na nini lalan balu. Nini ela lam, kit tui apan le nangan
muid Kristus in tui ka.✡ 6 Muik atuli mamo deng mia la hii-ming se Kristus
son, nol tao muid Un in koma ngas totoang. Mo muik atuli teng deng mia
la, dai hii-ming se Un lo bii nabale. Tiata, kaim mana son le hukung atuil
man in dai hii-ming se Un lo ngas.
7 Mi kom in ngat dais man puit se likun nas tuun deken. Mo mi musti
ngat atuli li dalen kon. Tiata, eta muik atuli in nataka un apa ka noan,
Kristus atulin in nutus sam, nangan babanan. Ta kaim kon Kristus atulin
in nutus banansila el una. 8 Bet mi nangan noan, auk aa tene lai-lisin deng
kuasa, man kit Lamtuan na in bel kami kia. Mo ela lo! Ta kuaas na muki,
le halin tao teken mia, mo tao didaan mi lo. Tiata, auk nang atuli li le tao
nahmaeng auk lo, ta lo kam oen tao didaan auk in lako-dake kia. 9 Auk
muik in nangan le tao liing mi nini auk surat tas lo. 10 Mo atuil nas aa
noan, “Toe muid Paulus deken. Ta un surat ta nakan nol muun isi kon no,
eta un maa esa kam, un bloen nol un in aa ka, muik kuasa lo.” 11 Nang
le atuil in aa nole ela ka, nangan dais nia: asa man kaim dulan se surat
deng kakatang ngas, muik in bakisan lo, nol asa man kaim in aa, eta kaim
maang se mi hlala kia ka.
12 Atuil nas kon kom in naka apan nas noan, oen nam mo, Kristus atulin
in nutus man uhu. Mo kaim kom in naka apan el oen lo. Mi tanan tuun na!
Lole kaim uhu el oen lo kam! Molota atuil tuladang ela ka, suma nuting
atuil man banansila el one ngas. Hidim, oen koo-dalen mes le hulung apa,
undeng oen hnika mesa! Oen in ngengo kia! 13 Molota, eta muik peke lo
kam, kaim esan bahan tuan lo. Kaim suma aa deng os man Ama Lamtua
in bel kaim son na. Asa man kaim in tao son bel mia ka, suma muid asa
man Ama Lamtua in tadu kaim le dake ka. Kaim daek likun deng na lo.
14 In toma ka, se oras kaim aa deng mia ka, kaim bahan tuan lai-lisin lo. Ta
kaim man maa nahdeh mi son deng Kristus Dehet Dais Banan na. Mi kon
sium kaim in teka kia. Eta Ama Lamtua nutus net kaim lo, mo kaim bahan
tuan deng mia lam, na man tom lo. 15 Eta atuil didang in dake kam, kaim
bahan tuan lo, noan, na undeng kaim in dake. Ta in muun taung kami kia,
eta mi in parsai ka kuat-tes tapnaeng. Nini ela lam, kaim in daek taung mi
lolo hmunan nua ka, isin tapnaeng tutungus. 16 Hidim, kaim laok nahdeh
Kristus Dehet Dais Banan na se mana-maan didang deng mi mana las, man
muik atuli laok nahdeh se na lo bii. Le halin nam muik atuli mes lo kon,
man aa noan, “Ku baham tuan deng ku in dake ngas, molota os nas kaim
man dakes!”
17 Ta ne Ama Lamtua Buk Niu ka muik dulan noan, “Eta muik atuli baha
tuan nam, nang le un baha tuan deng Ama Lamtua Allah tuun.”✡ 18 Eta
atuli mes baha tuan deng un apa ka lam, na muik nahin saa lo. Mo eta kit
Lamtuan na man naka atuling na le, halas-sam muik nahin!

11

Kristus atulin in nutus man in toma, nol atuil in tui nole-lilung ngas

1 Auk le aa in lebo bubuit. Tiata, olan hii babanan se auk le! Elia: 2 Auk
banansila el mi aman na. Mi banansila el auk anang bihata man atuli in
neleng son na. In banansila el atuling in neleng mia ka, Kristus. Hidim

✡ **10:5** Roma 12:2 ✡ **10:17** Yermia 9:24

auk le doh mi babanan, halin mam mi saap nol mi bikloben na lam, mi
niu nabale. Tiata, auk doh mi babanan le halin muik atuli in poe-pet mia
deken, nol tao didaan mi in parsai ka deken. 3 Halas ni mi muid Kristus
lalan lolo ka nol dalen niu. Mo auk lii, tamlom muik atuli in nole-lilung
mia son, le mi sisa deng lalan lolo na, banansila el ula la in nole-lilung
Hawa hmunan nua ka. Ul na nole-lilung nal ela, undeng un na mo, in
nole-lilung daat tas peke ka na!✡ 4 Taom atuil in ela ngas maas se mia la,
hidim tui mi deng Yesus didang, man tatai el Yesus man kaim in tui bel
mi son na lo. Lam tasao le mi parsai atuling na lia? Hmunan nua, mi sai
dalen le sium Ama Lamtua Koo Niu ka, halin Un man ator mia. Lam tasao
le mi tade in sium koo didang pait tia? Hmunan nu mi parsai se Kristus
Dehet Dais Banan, man kaim in tek mia ka son. Mo tasao le mi tade parsai
in tui didang pait tia?

5 Oen naka apan nas noan, oen nam mo, Ama Lamtua atulin in nutus
man muun isi. Nataka le, oen muik hak muun dui deng au le? Loo! Auk
muik in nangan ela lo. 6 Auk aa taan nini dais lapa-lapa lo kon no, auk
nangan taan baktetebes asa man auk in aa ngas. Mi taan dais nias son,
undeng auk man tulu-balang bel mias oe-oe son.

7 Dedeng auk tui mi deng Ama Lamtua Allah Dehet Dais Banan na ka,
auk nodan mi le baen bel auk lo. Auk tao apang ngi deng dadale, le halin
auk naka-naka mia. Mi bel sala auk undeng na le? 8 Ta atuil in parsai se
jemaat ne maan didang ngas man baen bel au, le halin auk lii-lau nal mia.
Na banansila el auk kat deng one, le tulung mia. 9 Oras auk leo-leo nol mia
ka, eta auk muik in parlu kam, auk tia paisiin mi lo, tamlom nodan sa-saa
deng mia la lo. Kit kaak-palin in maa deng propinsi Makedonia ngas, man
hulung au. Mo auk tao ngele net mi lo, nol ola bingin dua kon, auk tao
mi ela lo.✡ 10 Kristus in Teka-teka ngas toma. Auk parsai noan, auk in aa
ngias kon toma, undeng auk butu-kil nol Kristus. Muik tahan atuli mes
lo kon deng propinsi Akaya, man kaing au tamlom kuim nal auk bahang
ngia, le halin auk bahang tuan nol in aa deng auk in tao ngele net mi lo
ka lo. 11 Amo tasao le auk aa elia la? Bali le auk namnau mi lo ke? Mi
nangan ela kon no, Ama Lamtua esa taan auk in namnau mia kia.

12 Tiata, dais man auk in daek net son nas, auk le dakes napiut. Nini ela
lam, atuil in naka apan nol bahan tuan noan, oen in dake ka banansila
el kami ka, oen muik peke lo. 13 Oen tek le Ama Lamtua man nutus one.
Molota oen na mo, atuil in dake man kom in nole-lilung atuli! Oen le tao
apan nas el Kristus atulin in nutus baktetebes sas. Molota nas totoang in
nole-lilung si-sii. 14 Mi herang deken ne! Ta uikjale kas laih tuan na kon
tao nal apa ka, banansila el Ama Lamtua Allah ima-ii in deng sorga, man
kil langa nol dalen banan na. 15 Tiata eta un atulin in dake ngas kon, tao
apan nas banansila el atuil in daek nol dalen lolo kas sam, herang deken.
Mo oen musti doha-doha, ta mam Ama Lamtua Allah hukung oen in daek
dadaat na.

Se oras Kristus atulin in nutus sas tek deng Lamtua Yesus sa, oen tom in susa-daat bili-ngala

16 Eta mi tade kam, nang le auk nahdeh in lebo bubuit pait. Ta auk soba-
naan le bahang tuan. 17 Auk in dul le nikit-nikit apang ngi mo nia ki, suma
aa hanit tukun. Ta auk in aa ni butu-kil nol kit Lamtuan na lo. 18 Muik
atuli mamo man kom in nikit-nikit apan muid atuil in se apan-kloma ki
ngias in nuil-nola ka. Tiata, auk le bahang tuan muid one. 19 Ta mi man

✡ **11:3** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 3:1-5, 13 ✡ **11:9** Filipi 4:15-18

nataka mi apan nas noan mi in nangan na lolo, eta nahtom atuli mes man
ngengo isi kam, mi nang le un aa muid un in ngengo ka tuun, ta lo? 20 Eta
atuil didang tao sa-saa mia lam, mi nang le oen tao ela. Tuladang el: eta
atuli tao mi daid banansila el oen ata ka lam, mi muid tuun. Eta atuli naok
lail-niin mi sa-saa kam, mi nang tuun ela. Eta muik in nole-lilung mia kam,
mi nang le un nole-lilung mia. Eta muik atuli in nikit apa ka el atuil tene
ka, nol ngat kabaul mi el atuil ana ka lam, mi nang le un tao ela. Ela kon,
eta atuli papas mia lam, mi nang tuun ela. 21 Mo komali deken ne! Ta auk
mae, undeng kaim bloen-blahen tuun. Lole kaim tao nal banansila el atuil
nas in tao saol mi ela ka lo.

Mo eta oen le bahan tuan deng asa mesa lam, auk kon brain le bahang
tuan ela. (Mo nadidingun deken, ta auk aa in lebo tuun!) 22 Oen atuil
Ibrani esa-esa ke? Lam auk kon atuil Ibrani. Oen atuil Israel le? Lam
auk kon atuil Israel. Oen nam mo upung Abraham in hua-koet te? Hao!
Auk kon ela. 23 Oen nam, Kristus atulin in dake ke? Lam auk kon ela.
(Nadidingun deken, ta auk in aa ni, aa lai-lisin nia!) Meman auk tek noan,
auk banansila el one. Molota, auk niam mo, dui deng one. Ta auk daek
nol mumuun dui. Atuli tamang auk se bui dalen mamo dui. Oen lapat net
auk mamo dui. Naha-bubuit tam auk mateng, oe mamo dui.✡ 24 Ta se auk
atulin Yahudi las iman esa, oen lapat auk oe lima. Taom etam auk tom in
lapat tam, oen lapat auk lalis buk tilu beas sipa.✡ 25 Muik atuli in diuk auk
nini kai, oe tiul son. Oe mesan na, oen pasang auk nini baut le noan tao
tele au. Auk meleng oe tiul se dedeng auk in saek lui ina ka. Auk boe-boe
se tasi daleng lelo mesa duman mesa.✡ 26 Auk lakong kata-katang se ola-ol
oe-oe son. Auk tutnaal in daat mamo kose man tao auk le naha-bubuit
tam mateng. Tuladang el: ui in baa se palun tene, nahtom atuil in nuhu-
dau ngas, haup in susa-daat deng auk atulin Yahudi lias esan tamlom atuil
Yahudi lo kas, nol atuil in tao apa ka el kaak-pail in parsai ngas, molota
oen nole. Auk kon naha-bubuit tam mateng se tasi hlala, ela kon se kota
dalen, tamlom se maan atuli in ase.✡ 27 Auk daek hiti-late, nol auk haup in
susa bili-ngala. Auk niin nal matang ngi lo, oe mamo son. Auk kon lubung
nol meeng tuu. Auk haup in kaa lo tetetas sa kon, oe mamo son. Oe mesan
na, auk muik kitu-kaod lo, ta auk metes isi. 28 Eta tade le kaih dais nas
totoang lo kam, kahis eli tuun: ta lelo-lelon nam auk nangan bosor isi,
undeng auk nangan kit kaak-palin in parsai ngas totoang, man nakbua ne
ola-ola. 29 Eta muik atuli in nataka apa ka le boel lo tetetas son nam, un
musti nangan net au. Ta auk kon tutnaal net ela. Eta muik atuli hanet
atuil in parsai ngas le tao kula kam, auk daid in mae nol auk koong-mali
isi.

30 Tiata, eta auk musti bahang tuan nam, banan dui ka auk bahang tuan
deng dasi-dais man in tulu-balang noan, auk niam, bloen-blahen tuun.
31 Kit Lamtuan Yesus, nol Un Ama, Ama Lamtua Allah, taan noan auk in
aa ni nole lo. Eta atuli naka-naka Un ngala ka tutungus sam, na toma.

32 Tuladang el hmunan nu se kota Damsik, laih Aretas gubernur ra tadu
atuli le natang auk se kota la hnitan nas, le halin oen daek nal au. 33 Mo
auk tapang ngas tamang auk se fai mesa, hidim oen lolo niung auk nini
tali, deng kota la tembok likun na. Tiata, auk puting nal deng gubernur ra
ima ka. Nangan, ta eta auk siing ngam, bolen lo, ta lo?✡

✡ **11:23** Dehet deng Aan in Nutus sas 16:23 ✡ **11:24** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 25:3
✡ **11:25** Dehet deng Aan in Nutus sas 16:22; 14:19 ✡ **11:26** Dehet deng Aan in Nutus sas 9:23;
14:5 ✡ **11:33** Dehet deng Aan in Nutus sas 9:23-25

12

Paulus net dasi mesa, banansila el noan un natloa

1 Eta mi tade kam, nang le auk bahang tuan bubuit pait. Molota bahan
tuan nam, muik nahin lo. Mo auk le tek mi dasi-dais man kit Lamtuan na
in tulu bel auk son, banansila el se in natloa ka. 2-4 Auk taan atuli mesa,
man butu-kil nol Kristus. Taun hngul aat in hidi son nuas, muik in kil
sakeng un lako apan man lapa dudui kua. Mo taan le un saek lako nol un
apa ka tetema, tamlom un hmangin na sii man saek lako kam, auk tanan
lo. Suma Ama Lamtua sii man tanan. Auk kon tana noan, oras un saek
lako se Ama Lamtua Maan Banan nua ka, un ming in teka-teka man muun
isi, didiin atuli li dehet bolen lo ngas. 5 Tiata, taung atuil tuladang ela ka
lam, auk bahang tuan. Mo auk tade le bahang tuan deng auk apang ngi
esa lo. Suma deng dais man auk in tao nal lo ngas siis, halas-sam auk
bahang tuan ela. 6 Eta auk le bahang tuan nam, auk parlu in aa nole lo,
ta auk muik dais in toma mamo man auk bisa aas. Mo auk tahang apang
ngi tuun, le halin atuli nangan noan, auk muun dui deng asa man oen in
ming nol oen in neta ka deken. 7 Dudui pait ta, Ama Lamtua tulu bel auk
dais in muun isi mamo son.

Mo auk kon tom susa, le halin nam auk koaok deken. Ta uikjale kas laih
tuan na nutus un ima-ii mesa, le taan in poe-pet au si-sii, banansila el duli
mes hai auk apang ngi tutungus. Auk bosor isi! 8 Auk in kohe-kanas le
nodan Ama Lamtua kat soleng dais ni deng auk ka, oe tiul son. 9 Mo Un
siut auk noan, “Auk tulu Auk daleng banan ni bel ku. Na nol taung ku. Ta
eta ku taan noan muid ku in kuat-tes sa sii kam nol lo, halas-sam Auk in
kuasa ki muun tapnaeng.” Undeng na, le auk bahang tuan tapnaeng, se
oras auk in tao nal dasi mes lo ka. Ta nini ela lam, auk tana noan, Kristus
in kuasa ka nuli ne au. 10 Tiata eta auk nataka le auk daek nal dasi mes
lo son, tamlom atuli li aa auk dadaat nol daek susa-daat saol au, tamlom
diku-puang au, undeng auk in daid Kristus atulin nia lam, auk daleng ngi
hutluul lo. Ta eta auk siing le bolen lo kam, auk haup kuasa deng Kristus
le auk daek nal dais na.

Paulus nangan isi nol atuil in parsai se kota Korintus sas

11 Mi nulim banansila el noan, Ama Lamtua nutus net auk le tia se na lo
bii ka. Tiata, koma tam kom lo ko, apin auk aa in lebo bubuit. In toma ka
lam, mi man musti bahan tuan deng au. Meman auk muik nahin sa-saa
bel mi lo. Mo eta sukat auk nol “atuil in muun isi ngas”, man tek noan
Ama Lamtua nutus one, lam, oen nam, muun dui deng auk lo.

12 Taom eta Ama Lamtua nutus atuli mesa, le laok tek atuli li deng Una
lam, atuling na tao taad herang bili-ngala nini kuasa, le tulu bel noan, Ama
Lamtua man nutus una. Mo nadidingun deken, ta auk kon keeh le tao taad
herang in tuladang ela ngas tutungus, se oras auk biing nabael se mi hlala
ka ka. Auk keeh le daek ela tutungus. 13 Mo komali deken ne! Suma muik
dasi mes sii man auk daken se mia la lo, man atuil didang daken ne jemaat
tenga luas. Na ka, auk nodan le mi baen bel auk lo.

14 Elia! Auk mana hidi le tiang se mia la oe tiul son. Auk parlu mi
baen bel auk in nuli ki lo. Auk kon parlu mi hmuki-nalan nas lo. Ta
muid kit hadat tia lam, eta tana-ana ngas pesang hmuki-nal taung oen in-
aman nas sam, tom lo. In toma ka, atuil blalan nas man pesang hmuki-nal
taung oen anan nas. Tiata, auk parlu mi in pesang hmuki-nal bel au lo,
ta mi banansila el auk anang! Auk in parlu ka, mi aap-inan nas nol mi
in namnau ka. 15 Auk kom in sos sa-saa bel mia. Auk kon kom in daek
mumuun le halin mi nuil muid Ama Lamtua in koma ka. Eta auk namnau

mi isi kam, mi musti namnau auk ela kon. Tiata, tasao le mi tahang-tahang
mi in namnau ka lia? Tom lo, ta lo?
16 Deng mia la muik in hao noan, auk tao ngele mi lo. Mo muik in aa
kon noan, auk daid atuil in nole-lilung tana, nol tipu-dai mia, didiin mi tao
muid auk in koma ka. 17 Tiata elola? Nataka le atuil man auk in lok tia se
mia la ngas, nole-lilung mia le? 18 Ta auk hanet-hanet Titus le tia se mia
la. Auk kon lok kaka-pali mes didang pait le tia leo-leo nol una. Nataka le
Titus nole-lilung mia le? Loo! Ta Titus nol auk niam, hnika mes sii. Kaim
daek osa mesa, ta kaim duam in nangan na kon, mesa.
19 Kaka-pail in namnau me! Tamlom lolo apin mi nangan noan, kaim
siut puting apan se mi silan na? Loo! Ta totoang man kaim in aang nias,
Ama Lamtua Allah tanas son. Tiata kaim buni nal asa mes lo kon deng Una.
Kaim kon butu-kil nol Kristus. Undeng kaim namnau mia, tiata totoang
man kaim in dakeng ngas, muik nahin le halin kaim tao teken mia.
20 Auk siin-tidu, tamlom mam auk tia meo mia lam, mi banansila el auk
in koma ki lo ka. Tamlom muik in tukut-klaa nol apa, idus apa, pesang
dael nol apa, muik in suma nangan taung un apa ka sii, muik in aa le tao
didaan atuil didang ngaal banan, muik in bilu-aa dadahut daat, muik in
koaok daat, nol muik in lobo-lau dadahut daat. Eta mi tao ela lam, oras
auk tia meo mia ka, bet auk kon banansila el atuil man mi in kom lo ka.
21 Mam eta auk tiang se mia la lam, auk daid in nangan, undeng mi in
tao-tao ngas. Tamlom Ama Lamtua Allah le tao nahmaeng auk se mi silan
na. Nol tamlom auk kon tao ngele mia, undeng muik atuli mamo nabael
deng mia la nuil dadaat, le dai pesang halin bali muid se Ama Lamtua
lalan lolo ka lo ka. Oen hmomos! Lole muik in laok kula nol atuil man un
sapa lo ka. Oen tao dadaat bili-ngala nol mae taan lo.

13

Doh mi in nuli ka babanan

1 Tiata, ni lalis tiul deng auk in kom le tia meo mia ka. Eta muik in le
klaa nol atuli kam, nadidingun atorang nga deken. Ta Ama Lamtua Allah
Buk Niu ka dul noan, “Eta muik in klaa nol atuli mesa, kam musti muik
saksi at dua ta tiul in teka ka hnika mes sii muna le, halas-sam sium in
klaa na. Ta eta ela lo kam, simun deken.”✡ 2 Dedeng auk tiang lalis dua se
mia la ka, auk tek nuting atuil in nuil dadaat tas son. Halas nia, auk tek
nuting oen pait, leo-leo nol totoang atuil didang man in nuil dadaat tas.
Banansila el hmunan nu auk tek nuting oen noan, mam eta auk daid in
tia kam, auk nang oen lo.
3 Mi nuting-nuting tada, le taan noan, Kristus aa nini au. Molam mi
musti tana noan, eta Kristus le ator mia lam, Un daek nol kuasa tene se
mi hlala ka. Ta Un dake lam bloen-blahen lo. 4 Dedeng oen in keo tele Un
se kai sangsuli lua ka, meman Un bloen, lole Un sao Un in kuasa ka son.
Mo halas nia, Ama Lamtua Allah bel Kristus kuaas son le Un nuli. Hidim
kit man daid Un atulin nias nataka kam boel lo, mo Ama Lamtua Allah bel
kit in nuli balu son. Undeng na le, kaim lii-lau nal mi nini Un in kuasa ka.
5 Pres mi dalen nas esan le taan haup noan, mi parsai se Kristus
baktetebes, tamlom lo ka. Un in kuasa ka muik ne mi in nuli ka, tam
lo ka? Sukat mi apan nas esan ela. Ta eta Un butu-kil nol mi lo kam, mi
daid Un atulin lo. 6 Eta mi tinang kami lam, mi ngat net Un in kuasa ka
muik ne kaim in nuli kia. Nini ela lam, kaim nal deng in sukat na. 7 Kaim
kon kohe-kanas se Ama Lamtua Allah, le halin mi tao kula-sala bakun na.

✡ **13:1** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 17:6; 19:15

Atuli koma tam, kom nol kaim in lako-dake ki lo ko no, kaim paiduil lo.
Ta kaim in koma ka le mi daek in toma ka. Atuli teng deng mia la, le
hutun soleng kaim kon, sa-saa lo. 8 Lole kaim tao nal sa-saa le labang nol
in toma ka lo. Molam kaim suma daek in toma ka sii. 9 Eta mi daid kuat,
le kaim daid bloen kon, kaim dalen kolo. Ta kaim kohe-kanas le nodan
Ama Lamtua tao mi halin daid titu-tema tapnaeng. 10 Undeng na le, auk
katang deng mi kon no, auk dul dais nias, le halin eta auk tiang ngam,
auk aa mumuun nol mi pait deken tia. Auk daid kit Lamtuan na atulin in
nutus. Ta Un bel auk hak nol kuasa le tao teken mia, mo tao dudus mi lo.

Paulus hep un surat ta

11 Kaka-pail in namnau me! Auk dais in aa puis si elia, boa-blingin nol
dael banan. Daek titu totoang dasi las. Hii-ming babanan auk in tui-teka
nia. Nuil dalen mesa. Mi musti babanan apa mes nol mesa. Ta Ama
Lamtua Allah namnau mia. Auk nodan le Un leo-leo nol mi tutungus, nol
Un tulung mi le halin mi nuil daem apa, mes nol mesa.

12 Eta tutnaal apa kam, mi musti lik apa nini in toma, muid Ama Lamtua
atulin niu kas. Ama Lamtua Allah atulin in ne ia ngias totoang tunang boa-
blingin bel mia.

13-14 Auk nodan le kit Lamtuan Yesus Kristus, tulu bel mi Un dalen banan
na. Auk nodan le Ama Lamtua Allah tulu Un in namnau ka bel mia. Auk
kon nodan le Ama Lamtua Koo Niu ka tulu Un dalen banan na, le halin mi
totoang nuil dalen mesa.

Ela tuun tia,
Paulus

Paulus surat in bel totoang jemaat se propinsi Galatia

Paulus sai un surat ta

1-2 Boa-blingin deng au, Paulus. Auk tunang surat ni bel kaka-pail in
parsai, man ne jemaat in se propinsi Galatia ngas. Kaka-pail in leo-leo nol
auk ne ia ngias kon, tunang boa-blingin bel mia.
Auk tek nuting mi meman noan, kit Aman Lamtua Allah nol Yesus
Kristus man nutus au, mo atuli li lo. Yesus Kristus na mo, Atuling man
Ama Lamtua belen maa son na. Un mate, mo Ama Lamtua belen nuli pait.
Hidim, Oen tadu auk le laok tek atuli li deng Dehet Dais Banan nia.
3 Auk kohe-kanas se Ama Lamtua Allah, kit Aman na, nol Yesus Kristus,
kit Lamtuan na. Auk nodan le Oen tulu Oen dalen banan na bel mia, le
halin mi in nuli ka babanan tuun, nol dame. 4 Kristus mate le sas-sao kit
deng apan-kloma halas ni in daat tas, nol kose soleng kit in kula-sala ngas.
Nas totoang daid muid Ama Lamtua Allah in koma ka. 5 Undeng na le, kit
musti naka-naka Un napiut! Ta na man toma!

Paulus koon-mali undeng atuil Galatia las bali kudi son deng in tui toma ngas

6 Kaka-pali me! Auk nangan taan mi lo son! Ama Lamtua Allah huil nal
mi son, undeng Un koma ka le mi taan Un dalen banan na. Mo tasao le
mi bali kudi lalaba le laok parsai nol in tui didang, 7 man tom lo ngas sia?
Hmunan nu, auk tui deng Yesus Kristus Dehet Dais Banan man in toma ka
son. Mo halas ni atuil in nole daat tas maas, le tui liun didaa Dehet Dais
Banan na son, didiin tao mi le nangan tanan lo.
8 Doha-doha! Ta mam Ama Lamtua bahang atuling man in maa tui
‘dehet-dais’ didang man tatai lo, nol Dehet Dais Banan man hmunan nu
kaim in tui son na. Atuling na deng kami, tamlom Ama Lamtua ima-ii mes
deng sorga kon no, taon elola ko un tom in bahang! 9 Kaim tek meman
dais ni lolo hmunan nu son. Mo halas ni auk le tek nuting mi pait elia: eta
muik atuli in maa tui didang deng Dehet Dais Banan man hmunan nu mi
in sium son na lam, nang le Ama Lamtua kon bahang una.
10 Auk brain aa ela, undeng auk le tao Ama Lamtua dalen kolo, mo atuli
li lo. Mi nangan noan auk le nuting sila se atuli lia, le? Loo! Ta eta auk
tao ela lam, auk tom in daid Kristus atulin in loka-loka lo.

Taon elol le didiin Paulus daid Lamtua Yesus atulin in nutus sia

11 Kaka-pali me! Auk le tek langa-langa elia, Dehet Dais Banan man auk
in tui mia ka, na atuli li in tao bele lo. 12 Auk simun deng atuli li lo, nol
muik atuli in tui au lo. Molam Yesus Kristus esa man tek puting un nahin
na bel au.
13 Taon elola ko mi ming dehet deng auk in nuli hmunan nu son, se
dedeng auk in kil agama Yahudi la nabale ka, ta lo? Dedeng na, auk diku-
puang Ama Lamtua atulin nas muun lai-lisin, le tao didaan one.✡ 14 Nol
dedeng na kon, auk kom in muid agama Yahudi la isi, dui deng atuil Yahudi
tenga man in umur tatai nol au ngas. Nol auk niam, man makoe dui in

✡ **1:13** Dehet deng Aan in Nutus sas 8:3; 22:4-5; 26:9-11

lako-daek muid kaim upu kia-kaon nas hadat ta, nol atorang agama las totoang.✡

15-16 Mo ela kon no, Ama Lamtua Allah nutus son le halin auk taan Un Ana ka. Auk inang nga hua auk lo bii, mo Un huil auk meman son, undeng Un le tulu Un dalen banan na bel au. Un kon nutus au, le laok tui atuil Yahudi lo ngas. Dedeng Un nutus auk ela ka, auk laok nodan koo in nangan deng atuil didang lo.✡ 17 Nol auk kon laok tutnaal blalan-blalan Kristen man daid Yesus atulin in nutus se Yerusalem mas lo. Mo auk lakong bus el dale Arab. Hidi nam auk pait maang se kota Damsik.*

18 Hidi taun tiul kon, auk laok tutnaal nol Petrus† se Yerusalem le nuting dehet deng una. Auk daad tahang se lang lelo hngul lima.✡

19 Dedeng na, auk kon tutnaal nol Lamtua Yesus palin in hua ka, ngala Yakobus. Mo auk tutnaal nol Ama Lamtua atulin in nutus tenga las loo. Suma oen duas siis. 20 Asa man auk in dula ni, meman daid baktetebes ela! Auk nole-lilung lo! Ama Lamtua tana!

21 Hidi na kon, auk lakong se propinsi Siria nol propinsi Kilikia 22 Dedeng na, Kristus atulin in se propinsi Yudea ngas taan auk lo bii. 23 Oen suma ming dehet noan, “Atuling man hmunan nu in tao sus kita ka, halas ni tui atuil deng Kristus Dehet Dais Banan na. Molota hmunan nu un man soba-naan le tao didaan kita.” 24 Ming ela kon, oen totoang naka-naka Ama Lamtua Allah, undeng auk parsai se Yesus Kristus son.

2

Lamtua Yesus atulin in nutus tenga las, sium Paulus in tui ngas nol babanan

1 Hidi nal taun hngul aat kon, auk pait lakong se Yerusalem leo-leo nol Barnabas. Kaim kon nol atuil in parsai at mes ngala Titus, un atuil Yahudi lo.✡ 2 Auk lakong se uang undeng Ama Lamtua Allah man tadu au. Hidi na kon, auk dehet bel blalan-blalan Kristen nas, Dehet Dais Banan man auk in tui son bel atuil Yahudi lo ngas sa. Dedeng na, auk esang man aa nolas, le halin oen pres babanan asa man auk in tui ka, le toma tam lo ka. Ta eta oen nutus noan, tom lo kam, auk in dake ka muik nahin lo!

3 Ming auk in aa ela ka kon, oen sium nol banan tuun. Oen kon sium Titus nol babanan. Un atuil Yahudi lo kon no, oen dising un le sunat lo. 4 Mo dedeng na, kaka-pali at ila lo man tade lo, undeng oen tui didang. Hidim oen maas ete-ete le dising Yesus Kristus atulin man Yahudi lo ngas, le muid atuil Yahudi las atorang agama la totoang. Molota Yesus Kristus sas-sao kit son, tiata kit butu-kil pait nol atorang nas le banansila el ata ka pait lo son. 5 Oen dising ela kon no, kaim sium bubuit lo kon. Nini ela lam, mi parsai napiut Dehet Dais Banan man auk in tui son na. Ta meman na man toma.

6 Blalan-blalan nas sium auk in tui ka nol babanan, oen kon tapnaeng sa-saa pait lo. Mo auk le tek mi elia, Ama Lamtua Allah huil sila lo. Tiata, oen

---

✡ **1:14** Dehet deng Aan in Nutus sas 22:3 ✡ **1:15-16** Dehet deng Aan in Nutus sas 9:3-6; 22:6-10; 26:13-18 * **1:17** Atuil in tana ngas tek noan, Paulus lako-daek un osa la muna se dale Arab. Lam kota Damsik na mo ne dale Arab toon na. Se bango nia lam kit tana noan, Paulus nahdeh deng Dehet Dais Banan na muna se la. † **1:18** In dula deng dais Yunani se bango ni ki pake ngaal, *Kefas*. Na Petrus ngaal didang nga. Kefas sa ngaal deng dais Aram. Petrus sa ngaal deng dais Yunani. Mo ngaal dua nas nahin mes sii. Nahin na noan “batu”. ✡ **1:18** Dehet deng Aan in Nutus sas 9:26-30 ✡ **2:1** Dehet deng Aan in Nutus sas 11:30; 15:2

atuil tene tam, atuil ana kon no, nas man muun na lo.✡ 7 Ta in muun na
sadi oen tana noan: Ama Lamtua Allah huil nal auk son, le kil Dehet Dais
Banan na laok bel atuil Yahudi lo kas. Banansila el Un in nutus Petrus kon
le kil Dehet Dais Banan na laok bel atuil Yahudi las sa. 8 Ta Ama Lamtua
Allah bel Petrus kuasa son, le daid atuil in nutus taung atuil Yahudi las.
Ela kon Un bel auk kuasa, le daid atuil in nutus taung atuil Yahudi lo kas.
9 Dedeng na, atuli las noken Yakobus, Petrus,* nol Yuhanis son noan, tulu
in kil grija. Nikit oen tilus taan noan, Ama Lamtua Allah tulu Un dalen
banan na son bel au, kon oen hangus dil le maas daek im nol kaim duam
Barnabas, le daid tada noan, kaim totoang dalen mes son. Oen tade le
kaim kil Dehet Dais Banan na laok bel atuil Yahudi lo kas, mo oen man
laok bel atuil Yahudi las. 10 Suma muik dasi mes sii man oen tek nuting
kamin noan, nadidingun in tulung atuil kasiang ngas deken. Meman na
man auk le daken.

Paulus kaing Petrus se kota Antiokia

11 Oe mesa na kon, Petrus maa se kota Antiokia, kon auk kaing un langa-
langa, undeng un tao kula. 12 Dedeng un maa babalu ka, un kom in daad le
kaa leo-leo nol Kristus atulin man Yahudi lo kas. Mo nikit Yakobus tapan
atuil Yahudi las maas, kon Petrus hoen apa ka deng kaka-pail Yahudi lo
kas, le daad kaa leo-leo nolas pait lo. Lole un lii atuil Yahudi las in tui
noan, Kristus atulin nas musti kil dididi atuil Yahudi las atorang agama
las totoang, nol musti nuil bakisan deng atuil Yahudi lo kas sa.

13 Net Petrus in tao ela ka, tiata atuil Yahudi tenga las kon tao mudi-muid
una. Didiin Barnabas kon toe muid oen in sila-klup tuun na. 14 Mo nikit
auk net oen muid baktetebes Dehet Dais Banan na in koma ka lo son, kon
auk kaing Petrus meman se oen silan noan, “Hoe Kaka Petrus! Kaka niam
meman atuil Yahudi. Nol Ama Lamtua Allah sai lalan son, le atuil in parsai
se Yesus Kristus sas, boel butu-kil pait nol atuil Yahudi las atorang agama
la deken. Hidim kaka kon sium dais na son. Mo tasao kaka dising atuil
Yahudi lo kas, le oen tao apan nas banansila el atuil Yahudi las sia?”

15 Auk kaing Petrus ela, undeng kaim duam atuil Yahudi leo-leo. Kaim
bangsa Yahudi li tuladang el bangsa didang ngas lo, ta kaim bangsa li in
taan Ama Lamtua Allah ka nesang son. 16 Halas ni kit kon tana noan, Ama
Lamtua sium atuli li undeng un in tao muid atorang agama la ka lo. Molam
Un sium atuli li nol babanan, undeng atuling na parsai se Yesus Kristus.
Ela, halas-sam Ama Lamtua noken atuli li noan, un muik kula-sala pait lo
son.✡
17 Tiata kit parsai noan, Ama Lamtua sium atuli li nol babanan, undeng
oen in parsai se Yesus Kristus sa. Mo muik atuil Yahudi deeh bel sala kaim
noan, kaim kula son, undeng kaim parsai se Kristus, le kil atorang agama
Yahudi las pait lo. Oen in tao ela ka, hnika ka noan eta atuli li parsai se
Kristus sam kula. Molota oen in tao na, tom lo tetetas! 18 Ta eta auk kil
pait atorang agama man auk in sao soleng son na, halas-sam auk kula!
19 Meman hmunan nu auk nuklek mumuun le tao muid atorang agama
Yahudi las, le halin auk babanan nol Ama Lamtua. Mo daid tatahan lo.
Tiata, halas ni auk sao soleng atorang nas son, le nuil butu-kil nol Kristus.
Nini ela, halas-sam Ama Lamtua Allah sium auk nol babanan. Noken tuun
noan, auk mateng nini in pauk tele leo-leo son nol Kristus se kai sangsuli
lua. 20 Halas ni auk man nuling nga lo, molam Kristus man nuli ne auk

---

✡ **2:6** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 10:17 * **2:9** In dula deng dais Yunanin se bango nia ki pake ngaal, *Kefas.* Na Petrus ngaal didang nga. ✡ **2:16** Buk in Naka-nahalit 143:2; Roma 3:20, 22

apang ngia. Auk haup in nuli balu nia, undeng auk parsai se Ama Lamtua
Ana ka. Ta Un namnau auk isi, didiin Un mate seda au. 21 Hidim Ama
Lamtua Allah sium au, undeng Un dalen banan na, tiata auk bali kudi deng
Un dalen banan na lo. Ta eta atuli li haup in babanan nol Ama Lamtua,
undeng in muid atorang agama la kam, un nahin na noan, Kristus in mate
ka, parsum tuun.
Na ka, man auk tek Petrus nol un nenan nas se kota Antiokia.

3

Ama Lamtua Allah sium kit nol babanan, undeng kit parsai se Yesus Kristus

1 Hoe! Atuil Galatia me! Hmunan nu auk esang tek mi son se mi sila-
matan nas, deng Yesus Kristus in maet se kai sangsuli lua ka. Mo halas ni
atuli nole mi ma-maat son! Mi in ngengo kia! 2 Auk suma le ketan dasi
mesa. Mi sium nal Ama Lamtua Koo Niu ka, undeng mi in muid atorang
agama la ka le? Loo, ta lo! Un Koo Niu ka maa se mia la, undeng mi parsai
Dehet Dais Banan man mi in ming son na. 3 Tiata tasao le mi ngengom isi
ela lia? Hmunan nu mi nuil muid Koo Niu ka in koma ka son. Mo halas ni
mi bali kudi le nuil muid atuli li in koma lolen. 4 Molota dedeng mi parsai
se Kristus babalu ka, mi haup in diku-puang mamo. Tamlom nas totoang
daid in parsuma tuun na! (Ela lo, ta parsai se Kristus sam parsum tuun
lo.) 5 Oras Ama Lamtua Allah bel Un Koo Niu ka, nol tulu bel taad herang
bili-ngala se mi silan nas sa, mi bali noan Un tao ela, undeng mi in muid
atorang agama la ka le? Loo! Ta Un tao ela, undeng mi parsai Dehet Dais
Banan man mi in ming son na.
6 Nangan atuil Yahudi las upun Abraham. Ta Ama Lamtua Buk Niu ka
dul noan, “Undeng un parsai se Ama Lamtua Allah, tiata Ama Lamtua
sium un nol babanan.”✡
7 Undeng na le mi musti nangan taan dais ni nol babanan! Atuil in
parsai ngas, banansila el Abraham, oen daid Ama Lamtua Allah atulin
man in toma.* ✡ 8 Ama Lamtua tek meman son ne Un Buk Niu ka noan,
eta bangsa didang ngas parsai se Una lam, mam Un simus kon. Ta hmunan
hesa kua, Un tek Dehet Dais Banan na bel upung Abraham meman son,
elia, “Mam totoang bangsa in se apan-kloma ki ngias haup hangun, undeng
ku.”✡ 9 Undeng Ama Lamtua Allah in hida na, tiata Un kon bel hangun se
totoang atuil in parsai Una ngas, banansila el Un in bel hangun son se
Abraham ma.
10 Asii man muid atorang agama las le halin nam, Ama Lamtua sium
un babanan na, un musti lepa-haal atorang nas totoang, banansila el un
in tom bahang son na. Ta dulan son ne Ama Lamtua Allah Buk Niu ka
noan, “Atuil in muid napiut atorang agama la nol babanan lo ka, tom
in bahang!”✡ 11 Molota langa son noan, Ama Lamtua Allah sium atuli li
undeng un in muid atorang agama la ka lo. Lole muik in dula noan, “Atuli
li musti parsai se Au, halas-sam Auk sium un nol babanan, banansila el
atuil in dalen lolo ka, le halin un haup in nuli napiut.”✡
12 Tiata, eta atuli li kom le nuil muid atorang agama las in koma ka lam,
un musti daek mudis totoang nol babanan! Ta Ama Lamtua tek meman

---

✡ **3:6** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 15:6; Roma 4:3 * **3:7** Alkitab dais Yunanin esa ka dul noan, “oen daid Abraham anan”. Atuil Yahudi las taom nini dais ‘Abraham anan nas’, molam nahin esa ka noan, ‘Ama Lamtua Allah atulin nas’. Ngat se Roma 4:16 nga. ✡ **3:7** Roma 4:16
✡ **3:8** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 12:3 ✡ **3:10** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 27:26
✡ **3:11** Habakuk 2:4

son ne Un in Dula Niu ka noan, “Atuil in le nuil muid atorang ngas sa, mam un kukaum nol atorang nas tuun.”✡
13 Mo Kristus baen nutus son, le sas-sao kit deng atorang agama man in
butu-kil nol kitang nas. Hmunan nu, kit in nuli ka bosor isi, nol in lepa-
haal atorang agama las, tuladang el atuil man tom in bahang nga. Mo halas
ni, Lamtua Yesus nikit soleng in bahang na deng kit son. Ta dulan son ne
Buk Niu ka noan, “Atuil in maet holtiu se kai faang-kalen dapa ka, un tom
in bahang.”✡ 14 Dedeng Yesus Kristus mate le bel boa-blingin kita ka, na
hangun banan man Ama Lamtua Allah belen son se kit upun Abraham,
niu maa se bangsa-bangsa didang ngas kon. Nini ela lam, totoang atuil in
parsai se Kristus sas, sium nal Ama Lamtua Allah Koo Niu, man Un in hid
son na.

Ama Lamtua Allah kil dididi Un in hida ka

15 Kaka-pali me! Auk le nini kleta deng kit in nuli lelo-lelon nia. Eta
atuli dul nal surat in hida, hidim un dul un ngala ka se surat na son nam,
surat na hmaet son na. Atuil didang kaen nal asa man in dul son ne
surat na dalen na lo, nol dul tapnaeng sa-saa pait se na lo ka. 16 Ela kon,
dedeng Ama Lamtua Allah butu-kil in hida nol Abraham, nol un in hua-
koet ta. Ama Lamtua Allah aa noan, “Auk tao in hida ni nol ku in hua-koet
tas” totoang lo. Molam suma hid bel Abraham in hua-koet at mes sii, na
Kristus.† ✡ 17 Auk in nangan na elia: Ama Lamtua Allah tao in hida muna
nol upung Abraham. Hidi nal taun ngatus aat buk tilu, halas-sam Un niung
atorang agama bel atuil Yahudi las, nini oen upun Musa. Mo ela kon no,
Ama Lamtua pel pait in hida man hmunan nu Un in hid son na lo.✡ 18 Ta
Ama Lamtua Allah bel hangun se Abraham, undeng un in tao muid atorang
nga ka lo. Mo Un bel hangun, undeng Un hid meman son deng hmunan
nua le parsen bel Abraham. Na banansila el tana-ana mes sium pusaak
deng un ama ka. Un sium pusaak na, undeng un in daek muid atorang
nga ka lo, molam undeng un ama ka hid meman son le belen pusaak na.✡
19 Tiata auk le keket elia: eta Ama Lamtua Allah sium upung Abraham
nol babanan, undeng un in parsai ka lam, tasao le Ama Lamtua bel
taplaeng atorang se upung Musa lia? Un taplaeng atorang agama las le
tui atuli li deng oen in kula-sala bili-ngala ka. Un tao ka, atuli li nuil muid
atorang nga in koma didiin Abraham in hua-koet mes na maa. Ta eta in
hua-koet na, Kristus, maa son nam, atorang na pake pait lo ka.

Dedeng Ama Lamtua bel atorang agama Yahudi la ngas, Un bel esa lo.
Mo Un nini Un ima-ii deng sorga, hidim oen kilan maa bel upung Musa se
un ima ka, halas-sam upung Musa belen laok se atuil Yahudi las. Nini ela
lam, upung Musa daid hleten bel Ama Lamtua nol Un atulin nas. 20 Mo
dedeng Ama Lamtua Allah tao in hida nol Abraham ma, Un pake hleten lo.
Lole Un esa man bel in hida na se Abraham! Nini ela lam kit tana noan,
Ama Lamtua in hida ka, muun dudui deng atorang nas.

Atorang agama la tuladang el atuil in doha

21 Dedeng Ama Lamtua bel atorang agama la se upung Musa ka, labang
nol Ama Lamtua in hida kas se? Loo! Ta eta muik atorang man atuli li
daek nal mudin, le Ama Lamtua sium un nol babanan nam, taon elola ko

---

✡ **3:12** Atorang deng Tulu Agama las 18:5 ✡ **3:13** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 21:23 † **3:16** Alkitab dais Yunanin se nia ki dul noan, “ ‘but in hida nol ku bini las mesa’, mo ‘nol ku bini las totoang’ lo.” Se nia ki, dais “bini”, nahin na noan, “in hua-koet”. Ngat kon se *Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka* peke 12:7. ✡ **3:16** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 12:7 ✡ **3:17** Dehet in Puit deng Dale Mesir 12:40 ✡ **3:18** Roma 4:14

atuil Yahudi li atorang ngas tao nal ela. Molota muik tahan atorang mes lo kon, man atuli li tao nal mudin, le tao blingin Ama Lamtua dalen na, le halin Ama Lamtua sium un babanan. 22 Ta dulan ne Ama Lamtua Buk Niu ka noan, totoang atuli li butu-kil didi nol in kula-sala mamo. Undeng na le, suma atuil in parsai se Yesus Kristus sas siis, man sium asa man Ama Lamtua Allah in hid son na.

23 Dedeng Kristus maa lo bii ka, atuli li parsai nal se Un lo bii. Ta kaim atuil Yahudi li butu-kil didi nol atorang nas didiin loat nalas lo. Mo lius un oras sa, Ama Lamtua sai lalan le kaim holoat deng atorang nas, eta kaim parsai se Kristus. 24-25 Tiata atorang agama las nam, tuladang el atuil in doha, man tui kit babanan didiin Kristus maa. Mo eta Un maa son, halas-sam kit parsai nal se Una, le nuil babanan nol Ama Lamtua Allah. Undeng na le, halas ni kit parlu atorang agama la in doh kita pait lo son.

Atuil in parsai ngas daid Kristus nenan son

26 Halas ni mi daid Ama Lamtua Allah anan son, undeng mi parsai se Yesus Kristus. 27 Mi totoang haup in sarani son, le daid Un atulin, man butu-kil didi nol Una. 28 Totoang atuil in parsai se Kristus sas muik in kisa lo. Atuil Yahudi tamlom atuil Yahudi lo, ata tamlom ata lo, biklobe tamlom bihata, totoang atuil in butu-kil nol Yesus Kristus sas hnika mesa.

29 Kristus nam Abraham in hua-koet, man Ama Lamtua Allah hidan meman son deng hmunan nua. Undeng mi butu-kil nol Kristus son, tiata mi kon daid Abraham in hua-koet baktetebes. Nini ela, mi kon sium nal hangun man Ama Lamtua Allah in hid meman son nol Abraham ma.✡

4

1 Auk bel kleta mes pait. Tana-ana mes muik hak in sium pusaak deng un ama ka, eta un ama ka mate. Mo eta un umur ra nol lo bii kam, totoang pusaak nas mam daid un nena kon no, un simus lo bii. Ta eta un umur ra nol lo bii kam, un nam banansila el ata ka, man muik hak le kat un tuang nga hmukin nas lo. 2 Undeng na, musti muik atuli in mana-koet una, nol un pusaka las. Tana-ana na musti muid atuling in mana-koet ta in koma ka, didiin lius oras man un ama ka in nutus son na, halas-sam un sium nal un pusaka las.

3 Ela kon nol kita. Oras Yesus Kristus maa lo bii ka, kit banansila el tana-ana na. Lole kit butu-kil dididi nabael nol kuasa-kuaas mitang deng apan-kloma kia, banansila el ata ka. 4-5 Mo tom nol oras sa, Ama Lamtua Allah bel Un Ana ka maa le daid atuli, le halin nam atuli li kon daid Ama Lamtua anan. Un Ana ka nuil muid atuil Yahudi las atorang agama la, le halin Un loat sao nal totoang atuil man hmunan nu butu-kil nol atorang na ngas.

6 Undeng mi daid Ama Lamtua Allah anan son, tiata Un bel Un Ana ka Koo Niu ka maa son, le tama se mi dalen nas. Nini ela, mi muik hak le haman Ama Lamtua Allah noan, “Ama Namnau”. 7 Tiata halas ni, mi el ata man muik hak le sium pusaak lo ka, pait lo son. Molam mi daid Ama Lamtua Allah anan son, man muik hak, le sium totoang pusaka man Un in hid son nas.✡

Paulus nangan naseke nol atuil Galatia las

8 Hmunan nu, dedeng mi taan Ama Lamtua Allah lo bii ka, mi tao apan nas daid ata, le hui-langus se dasi-dais man in tom lo ngas. 9 Mo halas ni, mi taan Ama Lamtua Allah son. Banan dui ka auk tek noan, Ama Lamtua

✡ **3:29** Roma 4:13 ✡ **4:7** Roma 8:15-17

Allah man taan mia. Lam tasao le mi pait lakom le hui-langus se dasi-dais
man in muik nahin lo, nol muik in kuasa lo ngas sia? Mi le tao apan nas
butu-kil nol dais nas, le daid ata deng oen pait te? 10 Auk ming son noan,
mi lako-daek atorang ngas muid lelon, bulan, oras, nol taun, le tao soba-
naan Ama Lamtua Allah dalen kolo. 11 Ni tao auk daid in nangan tuun!
Tamlom auk in kae-kae le tui mi nesang son elia ni, daid in parsuma tuun
na.
12 Kaka-pail in namnau me! Auk nodan le mi in nuli ka, banansila el
au lia. Ta auk nuling holoat deng atorang agama las son, banansila el
mi man atuil Yahudi lo kas. Hmunan nu, oras kit leo-leo nabale la, auk
haup tatahan in susa deng mi lo. 13 Mi totoang tana noan, oras auk maang
babalu le nahdeh deng Dehet Dais Banan na bel mia ka, auk apang ngi
kuat-tes lo. 14 Auk iil le tao sus mi ela kon no, mi hutun soleng auk lo,
mo mi sium auk banansila el auk niam Ama Lamtua Allah ima-ii deng
sorga. Dudui pait ta, mi sium au, tuladang el auk niam Yesus Kristus esa.
15 Dedeng na, kit leo-leo dalen kolo isi. Mo tasao le halas ni ela lo son nia?
Molota dedeng na mi namnau auk isi, didiin mi le sukin matan beas sas
esan le bel au. 16 Tamlom mo halas ni mi bali noan auk niam mo mi musu,
undeng auk aa in toma ka bel mia la?
17 Ta atuil in nole daat tas dai bel auk olet nol mi lo, hidim oen makoe
in neleng mia, le muid atuil Yahudi las atorang agama la totoang. Oen in
tao ka mi kukaum le mudi-muid oen in koma ka tuun. 18 Mo eta mi makoe
le daek dais banan nas sam, na banan kon! Auk leo-leo nol mi tam lo kon
no, mi musti daek dais banan nas tutungus.
19 Aan in namnau me! Halas ni auk daek mumuun dui pait bel mia,
didiin auk banansila el bihaat in tain iil le hua ka. Ta auk teen in dake lo,
didiin mi dalen nas banansila el Kristus dalen na son. 20 Mo halas ni, auk
tanan lo son le tao mi elola! Auk kom isi le tia aa esang nol mia, le halin
auk aa muun isi eli deken.

Paulus bel kleta nini dehet deng Hagar ana ka, nol Sara ana ka

21 Eta mi le nuil muid atuil Yahudi las atorang agama las sam, banan dui
ka mi taan muna atorang nas in koma ka. 22 Ta ne Ama Lamtua in Dula
Niu ka muik dehet deng oen upun Abraham anan biklobe at dua. Un haup
ana mes deng un ata ka, mo mesan na pait deng un sapa ka.✡ 23 Ata na
hua un ana ka, undeng muid atuli li in koma-koma. Mo un sapa ka hua
ana ka, undeng Ama Lamtua Allah hid ela meman son bel Abraham.
24 Bihaat dua nas daid kleta, le tulu bel in hida dua man Ama Lamtua
Allah hid nol atuli lia. In hida mesan na, Un hidan nol upung Musa se
leten Sinai, oras Un in niung bel atuil Yahudi las atorang agama la ka.
Atuil man butu-kil nol atorang agama la ngas, oen kon ata banansila el
Hagar. 25 Maan in ne leten Sinai se dale Arab pa, banansila el Yerusalem.
Totoang atuil Yerusalem man butu-kil nabael nol atorang agama Yahudi la
ngas, oen kon ata banansila el Hagar.
26 Mo in hida mesan na pait tam, tulu bel kota Yerusalem mes kisa ne
sorga. Ama Lamtua Allah atulin in daad ne ua ngas, ata lo. Lole oen nam,
atuil in butu-kil nol atorang agama nas lo. Undeng na, le oen banansila el
kaim inan Sara, Abraham sapa ka. 27 Ta ne Ama Lamtua in Dula Niu ka,
muik in dula noan:
“Hoe! Bihaat man in hua lo!
Tao ku dalem ma kolo tia!

✡ **4:22** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 16:15; 21:2

Hoe! Bihaat man taan iil in hua lo!
Tao dain dael kolo tia!
Bihaat man dalen dudus undeng un sapa-bikloben na dai toe muid un pait lo son na,*
mam haup ana mamo dui, deng bihatang man haup sapa-bikloben na ka.”✡
28 Tiata kaka-pali me! Hmunan nu Ama Lamtua Allah hid le bel Abraham ana. Mo nenesang halas-sam Ama Lamtua tao muid Un in hida ka, le halin Sara hua Isak bel Abraham. Kit kon banansila el Isak, undeng Ama Lamtua Allah hid kon le bel in hua-koet didang bel Abraham.
29 Dedeng aan deng ata, man huan muid atuli li in koma ka tene maa, kon un tao Isak man huan muid Ama Lamtua Koo Niu ka in koma ka, le haup susa-daat. Na kon banansila el asa man in daid hahalas nia ngas.✡ 30 Ama Lamtua in Dula Niu ka dul noan, “Nulut soleng ata na nol un ana ka. Ta ata na ana ka muik hak in sium pusaka lo. Suma sapa esa ka ana ka sii man muik hak.”✡
31 Tiata elia kaka-pali me! Kit niam banansila el ata ka ana ka lo, undeng kit butu-kil nol atuil Yahudi las atorang agama las lo son. Ta kit niam, tuladang el aan deng Abraham sapa esa ka, undeng kit parsai se Yesus Kristus.

5

Kristus sui nal kit son

1 Hmunan nu, atuil Yahudi las lepa-haal ngele oen atorang agama las. Mo halas ni Kristus nikit ngele na son deng atuil in parsai se Una ngas. Undeng na, le halas ni kit lepa-haal ngele lo son. Tiata, mi tom in nole le laok lepa-haal pait atorang nas banansila el ata ka deken.
2 Hii ke! In aa ni au, Paulus. Eta mi sium in sunat le muid atuil Yahudi las atorang nga lam, Kristus in mate le sui mia na, muik nahin pait lo son. 3 Eta atuli li sium sunat tam, un musti lepa-haal pait atorang nas totoang. Mi nangan neta tam lo ka? Ta hmunan nu auk tek mi meman son. 4 Atuil in nini atorang nga le halin tao Ama Lamtua Allah sium un nol babanan na, un tao bakisan apa ka deng Kristus. Ta nini in ela ka, un hutun soleng Ama Lamtua Allah dalen banan na son. 5 Mo Ama Lamtua Koo Niu ka man sai lalan le kit parsai se Yesus Kristus. Undeng na le, kit natang-natang mam Ama Lamtua Allah in noken kit noan, kit niam atuil in dalen lolo. 6 Atuil in sunat tamlom sunat lo kon, na man muun lo. Ta in muun dudui ka, atuil in parsai se Kristus nol in namnau atuil didang nga.
7 Hmunan nu, mi nuil muid lalan in toma ka son. Mo halas ni, asii nole-lilung mi le didiin mi nuil muid lalan na pait lo son nia? 8 Ta in tui nole-lilung man mi in ming na, maa deng Ama Lamtua Allah lo. Molota Un man haman mi son le daid Un atulin. 9 Asa man oen in tui laih hmunan na, suma dasi mesa-dua sii. Mo nesang le lako lam, in tui nas tao mi in nangan na le daid daat. Banansila el bibit ruti bubuit man atuli kutang nol tarigu le daek ruti ka. Nang nesang bubuit tam, bibit na tao tarigu la le daid hokon.✡ 10 Undeng kit daid mes son nol kit Lamtuan Yesus Kristus, tiata auk parsai noan, mam Un tao mi le parsai pait se asa man auk in

* **4:27** Bihaat man dalen na dudus undeng un sapa-bikloben na dai toe muid un pait lo son na, mo Sara. Lole Abraham laok kat Hagar le haup ana. ✡ **4:27** Yesaya 54:1 ✡ **4:29** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 21:9 ✡ **4:30** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 21:10 ✡ **5:9** Korintus mesa la 5:6

tui son na. Nol mam Ama Lamtua Allah esa hukung asii tukun, man tao didaan mi in parsai ka.

11 Eli kaka-pali me! Eta auk tui noan, atuli li musti haup in sunat
tam, taon elola ko auk haup in diku-puang deng atuil Yahudi las pait lo,
banansila el halas nia. Nol oen hutun soleng auk in tui deng Yesus in maet
se kai sangsuli lua ka lo. 12 Mo atuil man in tao mi le nangan taan lo deng
sunat ta ka lam, nang le oen siis laok keteng soleng oen ‘mamaen’ nas
totoang!

13 Kaka-pali me! Ama Lamtua sas-sao mi son, le halin mi in nuli ka butu-
kil nol atorang agama la in koma ka lo. Molam mi nangan noan mi holoat
son, ta nuil muid mi in koma-koma ka tuun deken! Ta in toma ka, mi musti
nuil namnau apa nol mi musti tutan-lau apa mes nol mesa, banansila el
ata in tutan-lau un tuang nga ka. 14 Ne Ama Lamtua in Dula Niu ka dul
noan, “Ku musti namnau atuil didang, banansila el ku in namnau ku apam
ma esa ka.” Eta mi suma tao muid atorang mes ni tuun nam, mi daek muid
atuil Yahudi las atorang nga in koma ka totoang son.✡ 15 Mo eta mi sudung
apa tamlom, keng apa le pius apa mes nol mesa lam, mam tinang tuun!
Nesang lo ka kam, mi tao dudus bali mi apan nas esan.

Nuil muid atuli li in koma tamlom muid Koo Niu ka in koma ka?

16 Auk in nangan na elia: eta mi nuil muid Ama Lamtua Koo Niu ka in
koma ka lam, mi nuil muid atuli li in koma man tom lo ngas pait deken.
17 Ta atuli li in koma ka, muid Koo Niu ka in koma lo. Nol Koo Niu ka in
koma ka, muid atuli li in koma lo. Lole oen duas labang apa kam! Tiata
mi boel daek muid mi in koma-koma ngas pait deken.✡ 18 Mo eta Ama
Lamtua Koo Niu ka doha-kil mia lam, mi butu-kil pait nol atorang nas lo
son.

19 Atuil in tao muid atuli li in koma ka, tuladang el: atuil in laok kula
nol atuil didang man un sapa lo, atuil in nangan dadaat, in mae taan lo,
20 in hui-langus se uikjale kas le nodo, in mus nol apa, in kaen daat, in
idus daat, in ahan daat, in suma nangan taung un apa ka sii, in kom le
hode-lokot atuli, in klain-faun daat, 21 in neo daat, in niun mahu tutungus,
in tao fesat dadahut, nol in tao kula-kula dehe las. Hmunan nu auk hid
pesang bel mi meman son noan, atuil in daek muid dasi-dais ela ngas,
haup in daid Ama Lamtua Allah atulin lo.

22 Mo atuil in nuil muid Ama Lamtua Koo Niu ka in koma ka, mam Koo
Niu ka tao un le daid atuil man: kom in namnau apa, dalen kolo, muik
dael in dame, keeh taan apa ka, dalen na banan nol atuli, kom in hulung
atuli, kil dididi un in hida ka, 23 daek banan saol totoang atuli lia, nol doha-
tiud taan apa ka babanan. Muik atorang mes lo kon man larang dais nias.
24 Atuil in tama daid Yesus Kristus atulin son nas, un muid atuli li in koma
man in tom lo ngas pait deken. Ta in kom isi le tao dadaat tas, pauk tele
leo-leo nol Yesus se kai sangsuli lu son. 25 Tiata eta Ama Lamtua Koo Niu
ka bel kit in nuli balu son nam, kit musti daek napiut muid Un in koma ka.
26 Undeng na le kit kom naseke atuli in todan kita deken, kom in labang
apa mes nol mesa deken, nol idus apa deken.

6

Tulung apa mes nol mesa

✡ **5:14** Atorang deng Tulu Agama las 19:18 ✡ **5:17** Roma 7:15-23

1 Kaka-pali me! Eta atuil in parsai at mes tao kula kam, mi in taan
baktetebes Ama Lamtua Koo Niu ka in koma ka, laok aa nolan nini dalen
in deng dadale. Hidi kam nolan pait maa bus el Ama Lamtua lalan in toma
ka. Mo doh mi apan nas le nahim muid un in kula na deken. 2 Eta atuli
haup in susa kam, mi tenga las hulung una. Ta nini ela lam, mi daek muid
Kristus atorang nga na. 3 Eta muik atuli in naka-naka apa ka noan, un
dui hihidi deng atuil didang ngas, molota ela lo kam, un nole-lilung bali
apa ka esa son na. 4 Tiata atuli li mesa-mesam musti pres asa man un in
dake ngas. Eta asa man un in dake na banan son nam, mam un esa dalen
kolo. Sukat-nataka nol atuil didang deken. 5 Auk aa ela, undeng atuli li
mesa-mesam lepa-haal esa asa man un in dake ngas. 6 Mo atuil man sium
Ama Lamtua in tui ngas, un musti bating in hapu deng un in dake ka, le
hulung atuling in tui una ka.
7 Nangan ne! Ama Lamtua Allah taan totoang. Tiata nole bali mi apan
nas deken, nol nole soba-naan Un deken. Ta asa man atuli li in soko-hai
se un klapa la ka, mam un nui-noel pait isin na. 8 Ela kon eta atuli li
daek dadaat muid un in koma ka lam, mam un haup seda in nuil dadaat
didiin mate. Mo eta atuli li daek dais banan muid Koo Niu ka in koma ka
lam, mam atuling na haup pait in nuil toma, man hidi nutus taan lo ka.
9 Undeng na, tiata mi osan daat in daek dais banan deken. Ta tom nol oras
sa, kit kon haup seda isin banan, sadi kit tahang napiut. 10 Tiata eta muik
dola kam, kit musti daek dais banan meman bel totoang atuli lia, dudui
pait ta, bel kit kaka-palin in parsai ngas.

Paulus hep un surat ta

11 Le halin mi tana noan, auk esang man dul surat ni pake huruf tene-
tene. 12 Nangan ne! In nole-lilung daat tas kon parsai se Yesus Kristus, man
mate se kai sangsuli lua ka. Mo oen dising mi le sium in sunat, undeng oen
lii atuil Yahudi tenga las in diku-puang one. Oen kon nuting silan se atuil
Yahudi las, undeng oen lii, eta oen tui noan Ama Lamtua Allah kon sium
atuil in muid atorang sunat lo ngas nol babanan. 13 Molota oen sunat son
kon no, oen esan daek muid atorang agama las totoang lo. Oen in koma
ka mi sium sunat le daid oen atulin. Nini ela lam, oen buan na naka-naka
one.
14 Mo au lam, suma kom in naka-naka kit Lamtuan Yesus Kristus tuun.
Un mate se kai sangsuli lua, le tao tele dasi-dais daat man atuli li in tao
muid apan-kloma ki in koma ngas. Tiata auk toe muid apan-kloma ki in
koma ngas lo son. 15 Sunat tam sunat lo kon no, na muun lo. Molam in
muun dui ka, kit sium in nuli balu deng Ama Lamtua. 16 Auk nodan le Ama
Lamtua Allah tulu Un in namnau ka bel totoang atuil man daek muid in
tui nia ngas, le halin oen in nuli ka babanan nol dame. Ta oen daid bangsa
balu son deng Ama Lamtua Allah.
17 Nahlool tuun, auk toe muid dais ni pait lo son. Ta auk apang ngi muik
paap blapin son, undeng auk in lii-lau Yesus Kristus sa.
18 Kaka-pali me! Auk nodan le kit Lamtuan Yesus Kristus, tulu Un dalen
banan na bel mi totoang.
Ela tuun tia!
Boa-blingin deng au,
Paulus

Paulus surat in bel atuil man parsai se kota Efesus

Paulus sai un surat ta

1 Boa-blingin deng au, Paulus. Auk dul surat ni bel mi totoang, man daid
Yesus Kristus atulin son se kota Efesus,* nol kil dididi le nuil niu muid Un
in koma ka. Un esa man nutus auk le muid Ama Lamtua Allah in koma
ka.✡
2 Ama Lamtua Allah na mo, kit Aman. Nol Yesus Kristus nam, kit
Lamtuan. Auk nodan le Oen duas tulu Oen dalen banan na, le halin mi
nuil babanan, dame nol tetesa.

Paulus naka-naka Ama Lamtua Allah nol Yesus Kristus

3 Naka-nahalit Ama Lamtua Allah, kit Lamtuan Yesus Kristus Ama ka!
Ta Ama Lamtua bel kit hangun mamamo son deng sorga, undeng kit daid
Yesus Kristus atulin son.
4 Ta oras apan-kloma ki muik lo bii kam, Ama Lamtua Allah namnau nol
huil nal kit son, le daid Kristus atulin. Un in koma ka le kit nuil niu didiin
muik atuli in tukut-klaa nol kita lo. 5 Un nutus meman son deng hmunan
nua, nini Yesus Kristus le tao kit daid Un anan. Ni man tao Un dalen kolo.
6 Kit haup in nuil butu-kil nol Un Ana in neka-namnau ka son, undeng Un
tulu Un dalen banan na bel kita. Tiata kit naka-nahalit Una.
7 Hmunan nu kit nuil niu muid Ama Lamtua Allah lalan in nuli ka lo,
mo Un tulu Un dalen banan na, nini in bel Un Ana ka, le dala ka baa didiin
mate. Nini ela lam, Un Ana ka sui nal kit deng kit in kula-sala ngas son.✡
8 Undeng Un in namnau kit isi ka, tiata Un kon tao kit dalen ni langa, le
kit taan haup Un in koma ka. 9 Hmunan nu, Ama Lamtua Allah tek atuli
li Un in koma ka totoang lo bii. Mo halas ni, Un tao kit taan son noan, lolo
hmunan nu Un nutus son, le nini Yesus Kristus halin tao atuli li daem nol
Ama Lamtua Allah. 10 Nol mam lius un oras sa lam, Yesus Kristus kon daid
Bon le mana-koet totoang in se apan-kloma kias nol in ne sorga nguas.
11-12 Undeng kit butu-kil nol Kristus, tiata kit kon sium nal pusaka in
deng Ama Lamtua Allah ka. Ta deng lolo hmunan nu, Un huil kaim atuil
Yahudi li son, le daid Un atulin. Un in tao ka le nini kaim halin sai lalan
bel bangsa didang ngas, le halin totoang atuli li haup in parsai se Kristus.
Totoang nias dadi, muid asa man Un nutus meman son na. Nini ela lam,
kit totoang naka-nahalit nal Ama Lamtua Allah ngala man in muun isi ka.
13 Undeng kaim sai lalan son, tiata mi deng bangsa didang ngas kon
tamam daid Kristus atulin, sadi mi parsai Un Dehet Dais Banan man in
toma ka. Ta Dehet Dais Banan na man bel boa-blingin mia.
Eta mi parsai ela lam, mi kon sium Ama Lamtua Allah Koo Niu man Un
in hid son na. Koo Niu na, banansila el hmarat man daid tada noan, mi
niam Un nenan baktetebes son. 14 Ta Un Koo Niu ka man tao inu in hida
man noan, mam Ama Lamtua Allah bel totoang asa man Un in hid son
nas, lako lius in sui nal kit le daid Un atulin na. Undeng na le, kit musti
naka-nahalit se Una.

---

* **1:1** Muik in dula dais Yunanin deeh dul “se kota Efesus” si lo. Undeng na le, atuil in tana teng nangan noan, Paulus dul surat ni taung totoang atuil in parsai ngas se ola-ola, mo taung jemaat in se kota Efesus sas siis lo. ✡ **1:1** Dehet deng Aan in Nutus sas 18:19-21; 19:1 ✡ **1:7** Kolose 1:14

Paulus kohe-kanas bel atuil Efesus sas

15 Auk ming mamo son, deng mi in parsai se kit Lamtuan Yesus Kristus
sa, nol mi in namnau atuli-atuil in parsai ngas. Undeng na le, 16 auk nodan
mamo tutungus se Ama Lamtua Allah. 17 Auk kohe-kanas noan, “Ama Boa-
ili! Ama na mo, auk Lamtuan Yesus Kristus, Ama. Nol Ama na mo, muun
isi. Auk nodan le Ama bel Ama Koo Niu ka se atuil Efesus sas, halin oen
nangan taan dasi-dais in toma ngas, nol taan Ama babanan dui pait. 18 Auk
nodan le Lamtua Allah sai oen in nangan na, nol tao oen dalen nas langa,
le halin oen nangan taan totoang asa man Ama in hid son le bel one ngas.
Auk kon koma, le oen taan nal pusaak man Ama in hid son le bel one
ka. Ta pusaak na, muun isi! 19 Auk kon nodan le Ama tulung one, halin
oen nangan taan kuasa deng Ama man in muun isi ka nol banan dui pait.
Undeng Ama pake in kuasa na, le tulung Ama atulin in parsai ngas. 20 Ta
Ama Lamtua Allah in kuasa ka nam, muun isi! Un nini in kuasa na le
bel Kristus nuli pait deng Un in mate ka. Hidim Ama Lamtua Allah nikit
sakeng Kristus lako sorga, le bel Un daad se Ama Lamtua Allah halin kanan
na, se maan in todan-lahing dudui ka.✡ 21 Un nol Ama Lamtua Allah lapa
dui deng totoang in kuasa, nol totoang man in kil prenta ngas. Un kil Un
in kuasa man muun isi ka, suma halas ni sii lo. Molam Un kon kil napiut
in kuasa na didiin hidi nutus taan lo. 22 Ama Lamtua Allah esa man tao
totoang nas suda huud dale, le halin todan se Kristus sii. Nol Un kon man
nikit Kristus daid Bon, le mana-koet totoang asa man in butu-kil nol atuil
in parsai ngas.✡ 23 Tiata, eta Un daid Bon nam, kit atuil in parsai ngias
banansila el Un apa ka. Mam kit man daek nuli Un osa las totoang, man
Un lako-dakes, dedeng Un in bii nabael se apan-kloma kia ka. Ta Un man
muik kuasa, le tao nas totoang dadi, muid Ama Lamtua Allah in koma ka.✡
Auk in kohe-kanas bel mia ka, meman ela.”

2

Atuil in parsai Yesus Kristus sas sium in nuli balu

1 Hmunan nu mi kaliut Ama Lamtua Allah prenta las, nol daek kula-sala
bili-ngala. Tiata Un bali mi banansila el atuil in maet son na. 2 Hmunan
nu, mi nuil muid apan-kloma ki in koma, nol uikjale kas tuang nga in
koma. Maa lius halas ni, uikjale na neleng atuli li nabale, le oen labang
nol Ama Lamtua Allah. 3 Hmunan nu kit in nuli ka ela kon. Kit tao muid
kit in koma-koma ngas, le daek muid asa tuun man kit nataka, tamlom
kit nangan. Kit daek dadaat banansila el atuil tenga las, undeng na le
Ama Lamtua Allah komali isi nol kita, 4-5 nol bali kit banansila el atuil in
maet son, man bakisan katang deng Una. Mo ela kon no, Un kasiang kita,
undeng Un namnau kit isi. Un tulu Un dalen banan na, nini in tunang
Yesus Kristus maa, le bel kit in nuli balu. Tiata kit haup boa-blingin,
undeng Ama Lamtua dalen in banan na.✡ 6 Yesus Kristus mate, mo Ama
Lamtua Allah belen le nuli pait. Hidim Ama Lamtua nikit sakeng Una,
le kil prenta se sorga. Ama Lamtua tao ela nol kit kon. Un bel kit in nuli
balu, hidim Un nikit sakeng kita, le kil prenta leo-leo nol Kristus se sorgang.
7 Undeng kit parsai se Yesus Kristus, tiata Ama Lamtua tulu Un in namnau
ka nol Un dalen banan man in muun isi ka bel kita, deng halas nia, didiin
hidi nutus taan lo. 8-9 Dedeng mi parsai se Kristus sa, Ama Lamtua Allah
bel boa-blingin mia, undeng Un dalen banan na. Un bel boa-blingin mi
ela, undeng Un le bel seda asa man mi in tao son nas lo, molam na daid

✡ **1:20** Buk in Naka-nahalit 110:1 ✡ **1:22** Buk in Naka-nahalit 8:6 ✡ **1:23** Kolose 1:18 ✡ **2:4-5** Kolose 2:13

in bele man Un bel mian nol mosa. Tiata mi muik peke le bahan tuan nol
asa man mi in tao son nas deken.✡ 10 Kit atuli li dadi, undeng Ama Lamtua
Allah man koet kita. Hidim, Yesus Kristus bel kit in nuli balu, le halin kit
daek dasi-dais banan man Ama Lamtua in nutus meman son deng lolo
hmunan nua ngas.

Ama Lamtua Allah sium atuil deng bangsa lias totoang nol babanan

11 Kaka-pali me! Mi taan son noan, atuil Yahudi las kil didi oen atorang
in sunat ta, nol oen ngat kabaul mi atuil Yahudi lo kas, undeng mi muid
oen atorang nga lo! Molota na suma atorang deng atuli li aap-ina ka tukun,
mo deng atuli li dalen lo. 12 Dedeng mi parsai se Yesus Kristus lo bii ka,
mi muik hak le tamam daid Ama Lamtua Allah atulin lo. Lole hmunan
nu mi tamam se Ama Lamtua in hida ka lo bii, man Un butun son nol
Abraham, nol un in hua-koet tas. Dedeng na, mi nulim se apan-kloma
ki nol in nahlae se Ama Lamtua Allah lo bii, undeng mi daid atuil likun
nabale, 13 man bakisan deng Ama Lamtua. Mo halas ni, Yesus Kristus sai
lalan son le mi haup in butu-kil nol Ama Lamtua Allah. Ta Kristus mate le
tao blingin Ama Lamtua dalen na, halin mi daem nol Una, le haup in daid
Un atulin.
14 Hmunan nu, kaim atuil Yahudi li nuil daem nol mi in deng bangsa
didang ngas lo. Banansila el muik tembok man soel bakisan kita. Mo
undeng Yesus Kristus mate se kai sangsuli lua, kon Un tao lean tembok na,
le kit man hmunan nu mus nol apa, haup in dame le daid bangsa mesa.
15 Ta hmunan nu, atuil Yahudi las nuting lalan le nuil babanan nol Ama
Lamtua nini oen atorang agama las. Mo dedeng Yesus Kristus mate ka, Un
tepat tele lalan blaan na le sai lalan balu, halin atuil deng bangsa Yahudi
nol atuil deng bangsa didang ngas kon, haup in nuil babanan nol Ama
Lamtua Allah. Nini ela lam, oen totoang butu-kil daid bangsa balu mes
son, man nuil nol in dame.✡ 16 Tiata, Kristus mate se kai sangsuli lua, le
tao buan dua man hmunan nu mus nol apang nas, daid mesa, nol kil oen
pait lakos el Ama Lamtua Allah. Lole Kristus kose soleng totoang asa man
hmunan nu daid peke, le tao oen duas mus nol apa ka son.✡ 17 Un maa
se apan-kloma kia, le kil Dehet Dais Banan na bel atuil Yahudi las, leo-leo
nol atuil Yahudi lo kas, noan, “Hmunan nu mi in nuli ka mus nol apa,
mo halas ni muik lalan son le mi haup in nuil daem apa, mes nol mesa.”✡
18 Tiata, kaim atuil Yahudi nol mi atuil Yahudi lo kas, kit leo-leo haup lalan
le lakong el kit Aman, Lamtua Allah. Yesus sai lalan na bel kit totoang son,
nini Ama Lamtua Allah Koo Niu ka.

Yesus Kristus atulin nas banansila el um in kohe-kanas

19 Undeng Yesus Kristus in dake ka, tiata mi man atuil Yahudi lo, man
muik hak sa-saa lo kas, daid atuil likun pait lo son. Ta halas ni, mi muik
hak son le daid sorga atulin, undeng mi tamam son le daid Ama Lamtua
Allah nenan. 20 Na banansila el Ama Lamtua Allah le bangun-pii uma
mesa. Un nene baut in tian laih hmunan na muna', na mo Yesus Kristus.
Hidim Un bangun netes sas, nas mo Un mee-baha las nol Un atulin in
nutus sas. Hidim Un toed batu las se totoang nas dapas. Baut nas mo
kit totoang, man tamang daid Un atulin son nas. 21 Um na in dili ka didi,
undeng batu-baut nas todes babanan se baut in tian laih hmunan na dapa.
Nol um na nesang le lako lam, tene tapnaeng, didiin mam atuli li laok se
na, le kohe-kanas se Ama Lamtua Allah. 22 Tiata halas ni, Ama Lamtua
Allah kom son, le mi atuil Yahudi lo kas kon daid banansila el batu ka,

✡ **2:8-9** Titus 3:5 ✡ **2:15** Kolose 2:14 ✡ **2:16** Kolose 1:20 ✡ **2:17** Yesaya 57:19

leo-leo nol kaim atuil Yahudi lia. Ama Lamtua Allah toed kit totoang, le daid man in dada, taung Un Koo Niu ka.

3

Paulus kil Dehet Dais Banan na bel atuil Yahudi lo kas

1 Undeng muding Ama Lamtua Allah in nangan na lam, atuil Yahudi nol atuil Yahudi lo kas muik in bakisan lo, tiata Un nutus au, Paulus, le tek deng Yesus Kristus Dehet Dais Banan na bel mi atuil Yahudi lo, man ne kota Efesus sias. Auk lako-daek auk osa la, didiin auk tamang daid atuil bui son. 2 Mi kon tana noan, Ama Lamtua Allah nutus au, undeng Un le tulu Un dalen banan na bel mia. 3 Meman hmunan nu Ama Lamtua Allah tek atuli li lo bii, deng asa man Un in nutus son bel atuil Yahudi lo kas sa. Mo halas ni, Un tek auk dais na son. Tiata auk dulan dadaen tuun bel mia. 4 Eta mi les hidi son, halas-sam mi kon nangan taan deng asa man Ama Lamtua Allah in kom taung Yesus Kristus sa. 5 Ta hmunan nu, atuli li nangan taan Un in koma ka lo bii. Mo halas ni, Ama Lamtua Allah nini Un Koo Niu ka son, le tek Un in koma ka se Un mee-baha las, nol atuil in nutus sas. 6 Ta deng hmunan nu, Ama Lamtua Allah nutus elia: eta atuil Yahudi lo kas parsai Yesus Kristus Dehet Dais Banan na lam, oen kon tamas nal le daid Ama Lamtua anan, banansila el atuil Yahudi las kon. Undeng na le halas ni kit totoang daid mes son, nol kit leo-leo sium nal hangun deng kit Aman, Ama Lamtua Allah.

7 Ama Lamtua Allah tulu Un dalen banan na nini in huil nal auk le daid Un atulin in nutus. Nol Un kon bel auk Un in kuasa ka, le lako-daek Un osa la na. 8 Deng Ama Lamtua Allah atulin nas totoang, auk niam atuil ana dui. Mo ela kon no, Ama Lamtua huil auk le lako-daek Un os man in muun isi nia. Un in koma ka le, auk tek atuil Yahudi lo kas, deng Kristus dalen in banan isi, man atuli li in nangan hapun lo ka. 9 Ta ninin deng Ama Lamtua Allah in koet apan-kloma kia ka, Un in nangan le bel Kristus maa ka buni-napang nabale. Mo halas ni, Un in tao ka le auk tui-tek atuli li totoang halin oen nangan taan deng Un in koma ka. 10 Lole Un in nangan na nam, taan isi. Nol Un le pake Un atulin nas le tulu Un in tana ka, bel totoang in kuasa nol totoang man in kil prenta se apan-dapa kua ngas. 11 Oras Ama Lamtua Allah koet apan-kloma ki lo bii ka, Un nutus son le sai lalan, halin bel boa-blingin atuli lia. Tiata, Un nini kit Lamtuan, Yesus Kristus, le tao muid ela. 12 Undeng na le, kit man in parsai se Yesus Kristus son nias, lii-tiud in maa aa nol Ama Lamtua bakun na. Ta Un kom le sium kit oras ol tukun.

13 Nangan ne! Auk haup susa-daat undeng auk lii-lau mi atuil Yahudi lo kias. Ela kon no, mi dalen nas daat deken. Undeng auk lepa-haal susa-daat nia, le halin mi man sium in banan na.

Paulus kohe-kanas nodan mamo se Ama Lamtua Allah

14 Auk nangan net Ama Lamtua Allah dalen banan man muun isi ka lam, auk hai bukung ngi le nodan mamo se Una. 15 Ta totoang kit kaak-palin man in parsai ne apan-kloma kia nol in ne sorga nguas Amans sa, mo Un na.

16 Auk kohe-kanas se Ama Lamtua le halin Un bel mi hangun mamo-mamo muid Un dalen man banan isi ka.
Nol auk kon nodan le Un bel mi Un Koo Niu ka nol Un in kuasa ka, halin nam mi dalen nas daid kuat-tes.

17 Undeng mi in parsai napiut se Una ka, tiata auk nodan le Yesus Kristus nuli se mi dalen nas.

Nol auk kon kohe-kanas le mi nuil butu-kil dididi nol Un in namnau ka,
banansila el kai man kuat taplaeng, undeng klaput ta dolo tama
blatas sa.✡
18-19 Auk kon kohe-kanas, le mi nol Ama Lamtua atulin nas totoang, leo-leo
taan nal Kristus in neka-namnau, man atuli li sukat hapun lo ka. Ta
in neka-namnau na, tene isi, bluang isi, lihu isi, nol mamo isi!
Auk kon kohe-kanas le mi nataka taan Un in neka-namnau ka, didiin in
neka-namnau na inu se mi dalen nas nol mi in nuli ka.✡
20 Ama Lamtua Allah in kuasa ka muun isi, dui deng totoang man kit in
nodan, nol totoang man kit in nangan hapu ngas. Nol Un pake kuasa
man muun isi na, le daek se kit dalen nias. 21 Undeng na, maa le
kit man in butu-kil nol Yesus Kristus sias, nikit sakeng Un ngala ka
lapa-lapa! Naka-nahalit napiut Una, deng halas nia lako lius didiin
hidi nutus taan lo. Baktetebes ela!

4

Lamtua Yesus atulin nas musti nuklek mumuun le nuil se in dame ka

1 Auk lako-daek auk Lamtuan na osa las son, didiin auk daid atuil bui.
Tiata halas ni auk hanet mia, le nuil toma muid Ama Lamtua Allah in
koma ka, undeng Un haman nal mi son le daid Un atulin. 2 Tiata mi musti
nuil nol in tao dalen deng dadale, le nuil bana-banan nol apa. Mi musti
kehe nol taan apa, mes nol mesa. Eta deng mia la, muik in nuting dais nol
un tapan nas sam, pesang dalen deken.✡ 3 Nuklek mumuun le nuil se in
dame ka, undeng Ama Lamtua Allah Koo Niu ka butu-kil mi son le daid
mesa. 4 Ta Yesus Kristus atulin nas daid mes son, banansila el Un apa ka
esa. Nol oen totoang kon sium Ama Lamtua Koo Niu, man suma mes sii ka.
Oen kon totoang nahlae se Ama Lamtua Allah sii, undeng Un man haman
one, le daid Un atulin.
5 Kit Lamtuan na, suma mes sii,
Kit in parsai ka, suma lalan mes sii,
le daid in daem nol Una.
Nol kit totoang sium in sarani,
le daid in butu-kil nol Una.
6 Ama Lamtua Allah, suma mes sii,
Nol kit Aman na, suma Un sii.
Suma Un sii man prenta kit totoang.
Suma Un sii man leo-leo nol kit totoang.
Nol suma Un sii man nuli napiut ne kit dalen nia.

Kristus bel osa bili-ngala le halin Un atulin nas kuat-tes tapnaeng

7 Mo Yesus Kristus bating Un in kuasa ka bel kit son, le halin kit mesa-
mesam lako-daek Un osa la. 8 Undeng na le, Ama Lamtua in Dula Niu ka
dul noan,
“Un sake lako se man lalapa,
le hote-dait se la didiin nala.
Hidim Un kil pait atuil in tom tahang mamo,
nol bating-bating bel atuli li, in bele.”✡
9 (Nangan in teka-teka man noan “Un sake”. Eta Un sake kam, un nahin
na noan, hmunan nu Un niu maa net se apan-kloma ki son. 10 Tiata,
Atuling in niu maa ka, mo Kristus. Ta Un man sake pait lako sorga, le
halin mana-koet totoang in muik ne apan-dapa kua nol apan-kloma kia.)

✡ **3:17** Kolose 2:7 ✡ **3:18-19** Kolose 1:19; 2:9-10 ✡ **4:2** Kolose 3:12-13 ✡ **4:8** Buk in Naka-nahalit 68:18

11 Kristus man bel kuasa se Un atulin nas, le oen lako-daek os man Un
bating bel oen son nas. Tenga las, Un beles kuasa le daid Un atulin in
nutus, dehes daid Un mee-baha, tenga las daid atuil in kil Dehet Dais Banan
na laok se mana-maan balu, tenga las daid in lolo-poa Un atulin nas, nol
tenga las pait daid atuil in tana le tui Un atulin nas. 12 Mesa-mesam sium
un osa la le mana-koet Kristus atulin nas meman, le halin oen totoang
lako-daek nal Un osa la. Nini ela lam, kit totoang dalen mes le parsai se
Yesus Kristus, 13-14 didiin kit daid kuat-tes taplaeng. Nol kit totoang taan
baktetebes Ama Lamtua Allah Ana ka. Kit tuladang el tana-ana blutu ka
lo son, lole kit muid Un lalan na baktetebes, nol daid atuil man nuil muid
Un in koma ngas totoang. Eta kit nuil ela son nam, kit banansila el aus in
noot ilu ka le pelan laok elol kon un muid tuun na pait lo son. Ta eta atuil
in nole daat tas maa tui dais in nole-lilung ngam, na tao ngengo nal kit lo
son. 15 Mo kit suma aa muid asa man in toma ka bel kit kaak-palin nas,
undeng kit namnau one. Nol eta kit nuil ela se dais asa tuun dalen nam,
kit in daid hnika mes el Kristus sa taplaeng keko lako. Ta Un nam Bon,
man in mana-koet kita. 16 Nol kit niam, banansila el Un apa ka. Etan atuli
li ima-iin nol ilu-bahan, daek hulung apa muid osa las mesa-mesa kam, un
apa ka kuat-tes tapnaeng. Kristus atulin nas ela kon. Eta kit namnau apa
nol hulung apa kam, kit totoang kon daid kuat-tes tapnaeng.✡

Nang mi in nuli blaan na, le muid se in nuli balu kia

17 Hii babanan asa man auk in le tek mi kia, undeng auk Lamtuan na
esa man tek au. Mi nuil pait banansila el atuil in taan Ama Lamtua Allah
lo ngas deken. Ta asa man oen in tao ka, muid oen in ngengo ka tuun.
18 Oen laok kula-kula, banansila el atuil in laok ne mitang dalen na. Oen
nulis katang deng Ama Lamtua Allah, undeng oen na mo bon batu, le dai
toe muid Un lo. 19 Oen mae taan lo son. Undeng na le, oen muid oen in
koma-koma ngas tuun, le nuil hmomos. Nol oen ngalas taan lo.

20 Mo Kristus lalan in nuli man mi tui son na, ela lo! 21 Lole asa man
mi in tui son deng Yesus Kristus sa, meman in tui man toma. Taon elola
ko mi ming son! 22 Tiata nang soleng mi lalan in nuli blaan na tia! Ta eta
mi in nuli ka hmomos muid atuli li in koma-koma kam, na man tipu-dai
mi tutungus son na. Mi muik hak se na pait lo son.✡ 23 Mo nang le Ama
Lamtua Allah tao mi dalen nas nol mi in nangan na le daid balu, 24 halin
mi daid atuil balu, muid Un tuladang nga. Undeng na le mi musti tulu dael
balu, man in niu nol lolo-lolo ka.✡

25 Tiata, teen in nole-lilung tia! Aa nol apa kam muid in toma ka, ta
kit totoang butu-kil le daid mes son, banansila el aap-ina mesa man muik
ima-iin nol ilu-bahan.✡ 26 Eta komali kam, komali didiin mi tao kula deken.
Banan dui ka mi babanan apa tia! Pesang in komali ka didiin lelo dene
deken!✡ 27 Nini ela lam, uikjale kas tuang nga neleng nal mi lo. Belen
dola deken. 28 Atuil in nako ngas, tenem tia! Ta in banan dui ka un daek
babanan nini un ima ka esa, le halin bating in hapu deng un in dake na bel
atuil kasiang ngas. 29 Eta aa kam, boel aa dais daat mes deken kon, deng
mi bahan nas! Banan dui ka, aa dais banan sii. Nol tui-tek atuli, le tulung
oen baktetebes, halin tao kuat-tes oen dalen nas. 30 Boel tao Ama Lamtua
Allah Koo Niu ka dalen iil deken, ta Un nuli ne mi dalen nas. Nol Ama
Lamtua hmarat mi son le daid tada noan, mi niam Un nenan baktetebes.
Un Koo Niu ka kon tao inu in hida man noan, mam lius apan-kloma ki

✡ **4:16** Kolose 2:19 ✡ **4:22** Kolose 3:9 ✡ **4:24** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 1:26; Kolose 3:10; Roma 12:1-2 ✡ **4:25** Sakarias 8:16 ✡ **4:26** Buk in Naka-nahalit 4:4

in kiamat tiam, Ama Lamtua Allah bel boa-blingin mia, le halin mi nulim napiut nol Una. 31 Tiata, pesang dael nol atuil deken! Duu siin nol atuil deken! Komali apa deken! Tuku-keng apa deken! Aa le tao didaan atuil didang ngaal banan deken! Nol tao dais dadaat didang ngas deken! 32 Mo banan dui ka, mi namnau apa, nol daek dais banan saol apa. Mi musti nadidingun soleng atuli li in kula-sala ngas, nol bel ampong one, banansila el Ama Lamtua Allah kose soleng mi kula-sala kas, undeng mi in butu-kil nol Kristus son na.✡

5

Nuil namnau apa nol nuil niu

1 Mi niam, Ama Lamtua Allah anan in namnau. Undeng na, mi musti not se Una. 2 Nol mi musti nuil namnau apa mes nol mesa, banansila el Kristus in neka-namnau mia ka. Ta Un sao Un apa ka le mate seda kit son. Nini ela lam, Un daid banansila el sa-saa in tunu-dadung man buin bingis, le tao Ama Lamtua Allah dalen kolo.✡

3 Mi kon niam, Ama Lamtua Allah atulin in niu. Tiata nuil hmomos deken! Dais in hmomos sa tuun kon, nangan nol aa deken! Laok kula nol atuil didang man ku sapam lo ka deken! Kom naseke deken! 4 Lote deken! Nol aa dadahut deken! Tao hmaes nini dasi-dais in nahmaeng deken! Ta Ama Lamtua atulin nas aa ela lam, tom lo. Banan dui ka mi aa dais banan nas tuun, nol nodan mamo se Ama Lamtua. 5 Nangan babanan! Ta atuil in nuil hmomos sas nol atuil in laok kula nol atuil didang man un sapa lo kas, Ama Lamtua Allah simus lo! Oen taam nal le daid Kristus atulin lo, nol Ama Lamtua Allah daid oen Lahin lo. Ama Lamtua Allah kon sium atuil in kom naseke ka lo, undeng oen dising soleng Una, le nikit sakeng dais didang ngas lapa-lapa.

Nuil se langa dalen

6 Eta atuli nole-lilung mi noan, “Nuil niu deken tia!” lam, boel ngengom le toe mudis deken. Ta taon elola ko Ama Lamtua Allah komali nol atuil in dai nuil muid Un in koma ka lo ngas. 7 Undeng na, mi laok nakbuan nol atuil tuladang ela ngas deken. 8 Hmunan nu, mi banansila el atuil in nuil ne mitang dalen, undeng mi taan Ama Lamtua Allah lo. Mo halas ni, Un niung Un langa ka son, le tao mi daid Un anan. Tiata, mi musti nuil se Un langa ka dalen. 9 Ta atuil in nuil tutungus se langa ka dalen na, un tao dais banan, un nuil lolo-lolo, nol aa kam nole taan lo. 10 Nuting lalan le tao Ama Lamtua Allah dalen kolo, undeng Un nam, kit Lamtuan. 11 Nakbuan nol atuil in nuil ne mitang dalen nas deken. Ta oen in lako-dake ngas, muik nahin mes lo kon. Tiata mi musti kaing one, nol tek tulu beles oen in kula-sala ngas. 12 Ta asa man oen in taon nol buni-buni ka, hmomos isi, didiin kit mae in aa deng one. 13 Auk bel kleta elia: eta atuli laang sa-saa mes se mitang dalen nam, taon elola ko atuli ngat net sa-saa na nol langa-langa. 14 Ela kon, eta kit laang dais daat man atuli li in tao ngas sam, un tana noan, dais un in tao na, daat. Muik dani mes elia,

“Hoe! Mi in nini ngas, hangum tia!
Mi in mate ngas, nulim pait tia!
Ta Kristus le laang bel mi dalen nas.”

Nuil dalen mes nol Ama Lamtua Koo Niu ka

✡ **4:32** Kolose 3:13 ✡ **5:2** Dehet in Puit deng Dale Mesir 29:18; Buk in Naka-nahalit 40:6

15 Undeng na, ngat mi in nuli ka babanan, le mi banansila el atuil in
ngengo ka deken. Banan dui ka nuting lalan babanan banansila atuil in
nangan blatas. 16 Hahalas ni, atuli mamo daek dasi-dais daat tas tutungus.
Tiata, eta muik oras in daek dasi-dais banan nam, daken tia. Natang pait
deken!✡ 17 Nangan babanan le taan kit Lamtua na in koma ka, halin mi
ngengom deken.

18 Mahum deken, lo kam in ninu na mana-koet mia. Mo sai mi dalen
nas le halin Ama Lamtua Allah Koo Niu ka man mana-koet mia. 19 Tao
dain deng dasi-dais in ne Ama Lamtua Allah Buk Niu ka ngas, nini dain
in naka-nahalit Una, nol dani-dain man mi in hapus deng Un Koo Niu ka
ngas. Nol eta tao dani lam, suma se sulan likun tuun deken. Molam naka
Ama Lamtua Allah nol baktetebes. 20 Ta Yesus Kristus daid kit Lamtuan,
nol Ama Lamtua Allah tao dasi mamo bel kit son. Undeng na le kit nodan
mamo tutungus se Una.✡

Totoang atuil in parsai ngas musti hii-ming apa mes nol mesa

21 Mi totoang musti hii-ming apa mes nol mesa. Ta nini ela lam, mi tulu
in todan bel Yesus Kristus.

Sapa-bikloben nol sapa-bihatan

22 Sapa-bihata me! Mi musti hii-ming mi sapa-bikloben nas, banansila
el mi hii-ming mi Lamtuan, Yesus Kristus sa. 23 Ta sapa-biklobe li niam,
banansila el bon deng un sapa-bihatan na. Nol Kristus nam kon Bon deng
Un atulin nas. Ta Un man sai lalan le oen haup boa-blingin.✡ 24 Tiata
Kristus atulin nas musti hii-ming se Una. Ela kon, sapa-bihata li musti
hii-ming oen sapa-bikloben nas se totoang dasi las dalen.

25 Sapa-biklobe me! Mi musti namnau mi sapa-bihatan nas, banansila
el Kristus in neka-namnau Un atulin nas, didiin Un sao Un apa ka le mate
seda one ka.✡ 26 Un tao ela, le halin oen daid niu se Ama Lamtua Allah sila,
undeng oen muid Un in Teka-teka ngas son, nol oen kon haup in sarani
son. 27 Yesus Kristus atulin nas kon banansila el sapa-bihatan man lohas
apa ka leko ana lo, lole sapa-bikloben na le maa kat una. Ela kon, Kristus
le maa kat Un atulin nas, undeng Un tao oen le nuil leko nol niu, didiin
muik in kula bubuit lo kon.

28 Ela kon, sapa-biklobe me! Mi musti namnau mi sapa-bihatan nas,
banansila el mi in namnau mi apan nas esa ka. Ta eta sapa-biklobe li
namnau un sapa-bihatan na lam, nahin na noan, un namnau un apa ka
esa. 29 Muik atuli in namnau un apa esa lo ka lo. Mo un mana-koet nol
piaran babanan, banansila el Kristus in mana-koet un atulin nas babanan
na, 30 undeng kit niam, banansila el Un apa ka. 31 Ama Lamtua Allah in
Dula Niu ka dul noan, “Biklobe li musti nang un papa nol un mama, le
laok nuil dalen mes nol un sapa-bihatan na, lole oen duas daid mes son.”✡
32 Ama Lamtua in Teka-teka ngas, tulu bel meman son deng lolo hmunan
nu deng sapa-biklobe li nol sapa-bihata li in namnau apa ka. Mo halas ni
kit kon tana noan, in Teka-tekang nas kon tulu deng Kristus in namnau Un
atulin nas sa. 33 Tiata, sapa-biklobe li musti namnau un sapa-bihatan na,
banansila el un namnau un apa ka esa ka. Nol sapa-bihata li musti todan
un sapa-bikloben na.

✡ **5:16** Kolose 4:5 ✡ **5:20** Kolose 3:16-17 ✡ **5:23** Kolose 3:18; Petrus mesa la 3:1 ✡ **5:25** Kolose 3:19; Petrus mesa la 3:7 ✡ **5:31** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 2:24

6

Tana-ana nol atuil blalan

1 Ela kon ana-ana me! Mi musti hii-ming se mi ina-aman nas, ta na man
toma, muid kit Lamtuan na in koma ka.✡ 2 Muik dulan ne Ama Lamtua
Allah in Dula Niu ka noan, “Ku musti todan ku inam ma nol ku amam
ma.” Nia ki, Ama Lamtua Allah prenta laih hmunan man nini in hida. 3 Ta
dedeng Ama Lamtua in bel prenta na ka, Un kon hid noan, “Eta ku tao
muid ela lam, mam ku haup hangun mamo nol ku umur blatas.”✡

4 Ela kon atuil blalan me! Tao mi anan nas dadaat deken, ta lo kam na
tao oen le komali. Banan dui ka ator oen babanan, nol tui oen deng oen
anan bii ka, muid Ama Lamtua lalan na. Eta oen tao kula kam, tulu beles
lalan in toma, muid Ama Lamtua in koma ka.✡

Atuil in dake ngas nol tuang ngas

5 Ela kon atuil in dake me! Mi musti lii-tiud mi tuang man in prenta
mi se apan-kloma kia ka, nol hii-ming se una. Daek tailuang tuun deken,
mo muid baktetebes tuang nga in koma ka, banansila el mi kon muid
baktetebes Kristus in koma ka. 6 Ta mi niam kon Kristus atulin in dake.
Tiata se apan-kloma kia, makoe isi in dake se oras tuang nga in maa ngat
mia ka deken. Mo daek baktetebes bel una, dedeng un maa ngat mi lo ka
kon. Ta na man muid Ama Lamtua Allah in koma ka. 7 Tiata lako-daek
mi osa las nol in makoe, banansila el mi daek taung kit Lamtuan, Ama
Lamtua Allah, mo daek taung atuil apan-kloma ki tuang lo. 8 Undeng kit
tana noan, mam Ama Lamtua Allah balas atuil in daek dais banan nas.
Nas atuil in dake tam, tuang tam, ata tam, ata lo kon no, Un balas oen
totoang.✡

9 Ela kon tuang-tuang me! Tao liing mi atulin in dake ngas tutungus
deken. Ta oen muik oen Tuang ne sorga, man banansila el mi kon. Un
huil sila lo, mo Un hii-ming asii tukun. Tuang tamlom atuil in dake kon,
Un hii-ming oen totoang.✡

Nini Ama Lamtua Allah lelat-suli kas totoang le dil dididi

10 Hii-ming babanan auk in tek puis nia. Mi musti kil dididi mi in parsai
Ama Lamtua Allah ka, le halin mi haup in kuat-tes deng Un kuasa man in
muun isi ka. 11 Tentara las nini lelat-suli kas le labang oen musu las. Ela
kon Ama Lamtua le pake mi banansila el tentara ka. Ta Un in koma ka,
le mi labang totoang in nangan nuting lalan daat tas, man uikjale kas laih
tuan na in tao ka. Undeng na, mi musti mana-mana le nini Ama Lamtua
lelat-suli kas totoang. 12 Ta kit ne in hote-dati dalen! Kit hote-dait labang
atuli li lo, mo kit hote-dait labang kuasa daat, man kit in ngat net lo ngas,
labang kuasa-kuaas mitang man in kil prenta ne apan-kloma kia ngas, nol
labang uikjale in ne apan-dapa kua ngas. 13 Tiata mi musti mana-koet le
nini Ama Lamtua Allah lelat-suli in hote-dati ngas totoang. Mam eta lelo-
leol in daat tas maas son nam, mi labang nalas napiut didiin hidis. Ta eta
mi tahang nal didiin mi nahim lo kam, mi nal son na.

14 Tiata mi musti tahang muun le dil dididi! Ama Lamtua in Teka-teka
ngas nam toma, tiata mi musti parsai in Teka-teka nas, ta na banansila

---

✡ **6:1** Kolose 3:20 ✡ **6:3** Dehet in Puit deng Dale Mesir 20:12; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 5:16 ✡ **6:4** Kolose 3:21 ✡ **6:8** Kolose 3:22-25 ✡ **6:9** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 10:17; Kolose 3:25; 4:1; Yakobus 5:4

el mi pake tentara las bota la.* Nuil lolo, ta na banansila el mi in pake
kaod bis le kele kalas sa.✡ 15 Mana-mana le laok tek Dehet Dais Banan
man in tulu lalan, le halin atuli li nuil daem nol Ama Lamtua Allah ka, ta
na banansila el mi in lotong nahan tentara ka.✡ 16 Parsai napiut se Ama
Lamtua, ta na banansila el sa-saa man mi pake taung in kele apan deng
in hote-dati. Nini na lam, mi tao tele nal uikjale kas hmeon ai las totoang,
man nelon tia bus mia. 17 Kil dididi mi in parsai noan, mi haup boa-blingin
deng Ama Lamtua Allah ka, ta na banansila el tentara las in lotong hlotong
bisi ka. Kil dididi Ama Lamtua Allah in Teka-tek deng Un Koo Niu ka ngas,
le labang kuasa-kuaas mitang ngas, ta na banansila el tentara las in kil suli
le labang nol oen musu las sa.✡

18 Eta mi le dil dididi kam, mi musti kohe-kanas tutungus nini Ama
Lamtua Allah Koo Niu ka in kuasa ka. Doh tutungus, nol teen in kohe-
kanas bel totoang Ama Lamtua atulin nas deken. 19 Nol nadidingun in
kohe-kanas bel au deken. Nodan le Ama Lamtua Allah bel auk Un dasin
na, le halin auk aa nol langa-langa deng Un Dehet-dasin na bel atuil man
ming haup lo bii ngas. 20 Auk daid atuil bui kon no, Lamtua Yesus nutus
auk le daid Un atulin in nutus. Tiata kohe-kanas bel au, le halin auk lii in
aa deng in toma ka deken, ta meman na auk osa!

Paulus hep un surat ta

21 Auk in koma ka le mi taan auk in dili-dada kia. Tiata, auk tadu Tikikus
tia se mia la. Un na mo, auk kaka-paling in namnau, nol un makoe in lako-
daek Lamtua Yesus Kristus osa la.✡ 22 Nang le un nahdeh deng kaim in nuil
se nia ki. Nol auk in koma ka le un tao tes mi dalen nas.✡

23 Auk nodan se Ama Lamtua Allah, kit Aman na, nol Yesus Kristus kit
Lamtuan na, le halin totoang pali-kaak in parsai ngas nuil se in dame ka,
namnau apa, nol parsai se Ama Lamtua. 24 Auk kon kohe-kanas le kit
Lamtuan Yesus Kristus, tulu Un dalen banan na bel totoang atuil man in
namnau Un tutungus sas.

Auk surat ti pes se ni sii tuun!
Boa-blingin,
Paulus

---

* **6:14** Eta tentara Roma las le pake lelat-suli se oen apan nas sam, oen pake kaod dalen muna. Hidim oen pake bot le kes kaod dalen na halin nam heheon deken. Hidi deng na halas-sam oen pake lelat-suli tentara las totoang. ✡ **6:14** Yesaya 11:5; 59:17 ✡ **6:15** Yesaya 52:7 ✡ **6:17** Yesaya 59:17 ✡ **6:21** Dehet deng Aan in Nutus sas 20:4; Timutius dua la 4:12 ✡ **6:22** Kolose 4:7-8

Paulus surat in bel atuil man parsai se kota Filipi

Paulus sai un surat ta
(Dehet deng Aan in Nutus sas 16:12)

1 Surat ni deng au, Paulus. Auk tapang Timutius kon tunang boa-blingin
bel mia. Kaim duam niam, Yesus Kristus atulin in loka-loka.
Kaim tunang surat ni bel totoang atuil man in parsai Yesus Kristus, se
kota Filipi ngas. Nol kaim kon, kom le totoang tulu in kil jemaat nol atuil
in hulung tulu in kil jemaat tas, nangan taan baab surat ni isin na nol
babanan.
2 Ama Lamtua Allah na mo, kit Aman. Nol Yesus Kristus na mo, kit
Lamtuan. Tiata kaim nodan le Oen tulu Oen dalen banan na bel mia, le
halin mi in nuli ka titu-tema nol dame.

Paulus kohe-kanas le Ama Lamtua doh Un atulin in ne kota Filipi ngas

3 Auk net mi lo blaan son kon no, auk nadidingun mi lo! Taom auk
nangan net mia lam, auk nodan mamo se Ama Lamtua, undeng mi parsai
tutungus se Una. 4 Eta auk kohe-kanas bel mia lam, auk daleng kolo,
5 undeng oras mi sium Ama Lamtua Dehet Dais Banan na ka, mi lako-
daek napiut Un osa la leo-leo nol au. 6 Na tulu bel noan, Ama Lamtua
Allah daek son ne mi dalen nas. Nol auk taan baktetebes noan, Un daek
napiut Un os man in banan na, didiin hidi totoang, tom nol oras Yesus
Kristus in pait maa ka.
7 Meman eta auk namnau mia lam toma, undeng auk daleng ngi butu-
kil nol mi son lolo hmunan nua. Oras auk tek atuli las deng Ama Lamtua
Dehet Dais Banan na, nol oras auk siut bali atuil in labang Dehet Dais
Banan na ngas, mi daek napiut leo-leo nol au. Auk tamang bui kon no, mi
lail nang soleng auk lo. 8 Ama Lamtua Allah esa tana noan, auk daleng ngi
kom isi le tutnaal nol mia. Ta auk in namnau mia ka, banansila el Yesus
Kristus in namnau mia ka.
9-10 Tiata, auk kohe-kanas bel mi elia: auk nodan le mi in namnau bali
apa ka taplaeng napiut, didiin atuli neta. Auk kon nodan le Ama Lamtua
Allah tao mi le nangan taan baktetebes dais ol man banan dui ka, le halin
mi in nuli ka daid niu. Le halin se oras Kristus in nutus bel atuli li dasi
las totoang nga, Un tek noan, mi muik kula-sala mes lo kon, 11 undeng Un
esa man tao mi dalen nas niu son, le mi haup in nuil lolo-lolo. Nini mi in
nuil lolo ela ka, atuil tenga las kon nikit sakeng Ama Lamtua Allah ngala
ka lapa-lapa, nol naka-naka Una.

Kit haup sus kon no, kit parsai napiut se Lamtua Yesus

12 Kaka-pail in namnau me! Auk in koma ka le mi tana noan, muik atuli
in tao sus au, didiin oen tamang auk se bui. Mo Ama Lamtua Dehet Dais
Banan na holhising tapnaeng, 13 didiin tentara in doh se um lahi la ngas,
nol totoang atuil tenga las kon tana noan, auk tamang bui undeng auk in
muid Yesus Kristus sa.✡ 14 Hidim Ama Lamtua Allah atulin in se nia ngias
net noan, Ama Lamtua tao ela, se dedeng auk in se bui ni dalen nia. Tiata

✡ **1:13** Dehet deng Aan in Nutus sas 28:30

muik atuil in parsai mamo brain tapnaeng le aa langa-langa deng Ama Lamtua Dehet-dasin na se ola-ola, nol in lii-tidu lo.

15-17 Se ni muik atuli tuladang dua, man makoe in tui deng Kristus. Muik in daek nol dalen lolo-lolo nol muik in daek nol dalen lolo lo. In daek nol dalen lolo ngas, oen dalen nas banan nol au. Oen taan baktetebes noan, auk lepa-haal auk in susa nia, undeng auk lako-daek auk osa la, nol hoen-nodat bubuit lo kon.

Mo in daek nol dalen lolo lo ngas, idus apa, nol nuting ngala. Oen tao bakisan atuil in parsai ngas, le sadi muik atuli in muid one. Ta oen nuting lalan le nikit-nikit apan nas noan, oen nam banan dui deng au. Oen bali le, eta muik atuli in muid one kam, na man tao ngele taplaeng auk in sus se bui ni dalen nia.

18 Mo nang tuun tia! Atuli tui nol dalen lolo, tamlom lo ko, auk toe mudin lo. Sadi, eta oen tui deng Kristus sam, na man tao auk daleng ngi kolo.

Nol auk daleng ngi kolo baktetebes, 19 undeng auk tana noan, mi kohe-kanas bel au, nol Yesus Kristus Koo Niu ka tulung au. Tiata mam auk musu las tao dudus nal auk lo. 20 Auk nuling tam, auk mateng kon no, sa-saa lo. Sadi Ama Lamtua Allah pake auk le nikit sakeng Lamtua Yesus ngala ka lapa-lapa, nol tui langa-langa deng Una, didiin muik sa-saa mes lo kon man tao auk le mae. Nias totoang man auk parsais tutungus deng hmunan nua maa lius halas nia.

21-23 Ta auk muik in nangan elia: eta auk nuling ngam, nang le auk nuling butu-kil nol Kristus, le halin auk lako-daek napiut Un osa la nol babanan. Mo eta auk mateng ngam, auk ulat dui pait. Undeng auk nang soleng nal apan-kloma kia, nol nuling pait le daad se sorgang leo-leo nol Kristus. Undeng na le, auk daleng ngi hduan, nol taan le ol man banan dui ka lo! 24 Tiata, eli tukun! Undeng mi parlu auk nabael se nia, tiata in banan dui ka auk daad leo-leo nol mi se apan-kloma ki tuun tia. 25 Auk parsai noan auk umur ri blatas nabale, le auk haup in daad leo-leo nol mia. Ta Ama Lamtua in koma ka, auk tao teken mi dalen nas, le halin mi parsai se Una ka taplaeng nol dael kolo. 26 Tiata, mam mi nikit sakeng nal Yesus Kristus ngala ka lapa-lapa, undeng Un sai lalan son le auk haup in tia meo mia pait.

Nuil lolo tutungus

27-28 Mo taon elol kon, mi in nuli ka musti toma, ta mi niam, Ama Lamtua atulin. Tiata mi musti nuil toma, nol tao muid asa man Kristus Dehet Dais Banan na in tek mi son na. Hidim, eta auk daid in pait tia meo mia, tamlom suma ming deng atuil tuun noan, mi nuil babanan nam, auk daleng kolo. Ta auk tana noan, mi in nuli ka koo-dalen mesa, undeng mi butu-kil se Koo mesa. Nol auk kon tana noan, mi dil dididi nol nukleka, le lako-daek Lamtua Yesus Dehet Dais Banan na leo-leo, didiin atuil didang ngas kon parsai. Nol atuli li labang nol mi kon no, mi lii lo. Na daid taad bel mi musu las noan, Ama Lamtua Allah le kat soleng one. Nol daid taad kon noan, Un bel mi boa-blingin, le halin mam mi nulim napiut nol Una. 29 Ta Ama Lamtua Allah sai lalan son, le mi parsai nal se Kristus, nol daid Un atulin. Molam suma parsai tuun lo, ta in dudui pait ta, Un kon bel dola le mi haup in susa, undeng mi muid Una. 30 Ta auk ming noan, muik atuli ne na labang nol mia, undeng mi in lako-daek Kristus Dehet Dais Banan na ka. Nangan ne, ta hmunan nu oen kon labang nol auk ela. Nol halas ni kon oen labang nabael ela tutungus.✡

✡ **1:30** Dehet deng Aan in Nutus sas 16:19-40

2

Kit musti tao dalen deng dadale banansila el Yesus Kristus

1 Kaka-pail in namnau man daid Yesus Kristus atulin! Un bel mi dais
banan mamo son. Tiata, mi musti tao teken apa dalen mes nol mesa. Mi
tui-tek nal deng peke in namnau ka. Mi in nuli ka kon kumis-mina nol
apa, undeng Ama Lamtua Koo Niu ka daek ne mi hlala ka. Nol tulu mi in
boa-iil apa ka nini dalen in kumis-mina. 2 Eta mi tao ela lam, auk daleng
ngi kolo isi. Dudui pait ta, eta mi nuil namnau apa nol dalen mesa, nuil
bus lalan mes sii, nol koo mes le daek leo-leo. 3 Daek sa-saa man suma
nuting taung apan sii tuun deken. Nol nataka apan nas le banan dui deng
atuil tenga las deken. Ta ku in koaok na muik peke lo. Molam kit musti
tao dalen deng dadale, le nataka atuil tenga las banan dui deng kita. 4 Nol
boel suma mana-koet mi mesa-mesam in dake ngas siis tuun deken. Mo
kit kon musti ngat atuil tenga las in parlu ngas kon.
5 Ta kit dalen ni musti banansila el Yesus Kristus dalen na kon.
6 Ta Un tuladang nga banansila el Ama Lamtua Allah,
nol Un kon Lamtua, banansila el Ama Lamtua Allah,
mo Un sao soleng Un hak ka,
nol pake Un pangkat ta lo.
7 Hidim Un niu maa se apan-kloma kia,
nini tuladang el atuli ka.
Un nang soleng Un hak kas totoang,
le tao Apa ka daid atuil in loka-loka.
8 Suma daid atuil ana tuun lo,
mo Un tao apa ka daid atuil ahu-dale,
le daek muid Ama Lamtua Allah in koma ka.
Atuli li pauk tele Un se kai sangsuli lu dapa kon no, Un sium tuun,
nol mate, banansila el noan, Un nam atuil daat.
9 Undeng Un dalen na deng dadale ela,
tiata Ama Lamtua Allah nikit sakeng Un lapa-lapa.
Nol bel Un ngala ka uhu dudui.
Ta muik ngala mes lo kon man uhu dui deng Una.
10 Ama Lamtua Allah nikit sakeng Un ngala ka lapa-lapa ela,
le halin totoang
in ne apan-dapa kua,
in se apan-kloma kia,
nol atuil in nuli tamlom atuil in mate,
mam totoang hai bukun le todan-lahing se Una.
11 Nol mam totoang atuli li hao noan, “Yesus Kristus nam, Lamtua
baktetebes!”
Nini ela lam, oen kon naka-naka Ama Lamtua Allah.✡

Kit daid banansila el langa man in kaloe le laang apan-kloma kia

12 Kaka-pail in namnau me! Hii babanan! Lelon, auk nabael se kota
Filipi nga, mi hii-ming se au, hidim mi muid Ama Lamtua Allah lalan lolo
ka. Halas ni kit bakisan apa ne maan didang son, mo auk nodan le halin
nam mi dil dididi napiut le nuil lolo. Nangan ne, ta eta mi hii-ming se Un
lo kam, mam mi ngat esan tuun! Tiata todan se Una, undeng Un man bel
mi boa-blingin deng mi in kula-kula ngas. Mi musti nuil toma, ta mi daid
Un atulin son. 13 Undeng Ama Lamtua Allah esa man daek ne mi dalen
nas. Un man sai lalan le mi hii-ming se Una. Nol Un man bel kuasa le mi
tade in dake, halin tao Un dalen kolo.

✡ **2:11** Yesaya 45:23

14 Hidim eta mi tao asa tukun nam, sua-sangit nol kaen apa deken. 15 Tao
ela, le halin mi daid atuil in dalen niu, nol atuil in muik kula lo. Mi nulim
ne atuil in daek dadaat nol atuil in nole-lilung daat tas hlala. Mo mi muid
oen deken! Ta mi in nuli ka musti niu, undeng mi nam Ama Lamtua anan.
Hidim mi in nuli ka musti kaloe' le tulu beles lalan, banansila el langa man
in kaloe le laang apan-kloma kia ka.✡ 16 Mi musti nuil lolo nol lako-daek
Ama Lamtua in Teka-teka ngas. Nini ela, mi tao auk daleng ngi kolo se
oras Yesus Kristus in pait maa ka. Nol auk in kae ki, haup isin banan,
undeng soleng nol mosa tuun lo.
17-18 Mo eta noan muik in keo tele au, le daid in sui-nahat halin mi in
parsai ka tes taplaeng, le lako-daek Ama Lamtua osa la lam, auk sium nol
dael kolo. [Na banansila el tulu agama la in doan ui anggor se mija in
tunu-dadung nga le todan-lahing se Ama Lamtua ka]. Nini ela lam, kit
dalen kolo leo-leo, undeng in sui-nahat na, parsum lo.✡

Timutius osa la

19 Auk parsai le nesang lom, Lamtua Yesus sai lalan le auk tadu Timutius
tia, le un tao tes mi dalen nas. Hidi nam Un pait maa se ni pait, le tek auk
deng mi in dili-dada ka, halin tao tes auk daleng ngia. 20 Auk tadu atuil
didang lo. Auk suma tadu Timutius sii, undeng un koo-dalen mes nol au.
Nol un namnau mi baktetebes. 21 Un nam, banansila el kaka-pail tenga las
lo. Ta oen nam, suma nangan oen apan siis tuun, mo lako-daek dasi-dais
man in muun taung Yesus Kristus lo. 22 Mo mi taan son noan, Timutius
lako-daek Ama Lamtua Allah osa la lam, un lako-daken nol baktetebes.
Un daek leo-leo nol au, banansila el tana-ana mes daek bel un ama ka.
Kaim duam laok tek deng Lamtua Yesus Dehet Dais Banan na se ola-ol
son. 23 Oen nutus hidi auk dasi li se ni son, halas-sam auk tadu Timutius
tia se mia la. 24 Mo halas ni, Ama Lamtua tao tes auk daleng ngi noan,
nesang lom, auk kon haup dola in tia meo mia.

Epafroditus osa la

25 Hmunan nu auk haup susa. Hidim mi nutus kit kaak-palin Epafroditus
maa meo au. Un lako-daek Ama Lamtua osa la leo-leo nol au. Kaim duam
tuladang el tentara man in makoe le muid un komendan na in prenta ka.
Mo halas ni, auk nataka kam, auk musti tadu un pait tia se mia la. 26 Ta
un dalen ni kom isi son le net mia. Nol un kon nangan mi isi, undeng
un tana noan, mi ming un in heda-heda ka son. 27 Meman baktebes. Oe
mesan na, un heda ngele isi, didiin buitana mate. Mo Ama Lamtua Allah
namnau una, ta belen le banan. Nol Ama Lamtua kon namnau au, hidim
tao banan Epafroditus le halin auk sus taplaeng deken. 28 Tiata auk le tadu
un pait tia, le halin mi esan tutnaal apa nol dael kolo. Eta ela halas-sam,
auk daleng ngi tetesa. 29-30 Mi musti sium un babanan, undeng un nam
Ama Lamtua atulin. Mi kon musti todan totoang atuil man banansila el
una ngas. Ta un lako-daek Kristus osa la, didiin naha-bubuit tam mate.
Mo un hoen-nodat bubuit lo kon, undeng un le tulung au, seda mia. Tiata
mi musti sium un pait nol dalen kolo.

3

Ama Lamtua Allah sium atuli lia, undeng oen parsai se Yesus Kristus

✡ **2:15** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 32:5 ✡ **2:17-18** Buk in Kahi 28:7

1 Kaka-pali me! Hii babanan! Mi musti dalen kolo, undeng mi butu-kil
nol Kristus. Auk dul eli oe-oe son, mo auk nonos taan in tek nuting mia
lo, le halin nam mi tom in nole-lilung deken!

2 Doha-doh nol atuil in nole-lilung daat tas, man dising atuli li noan,
“Mi musti muid in sunat le daid tada noan, mi niam Ama Lamtua Allah
atulin.” Molota Ama Lamtua prenta ela lo! Na oen kula son! Mo ela kon
no, oen nulut muid atuli li nabale, banansila el ngot man in sau daat ta.
3 Ta oen tek noan Ama Lamtua sium atuli li undeng oen sunat. Mo na
kula! Kit taan son noan, Ama Lamtua sium atuli li undeng oen parsai se
Lamtua Yesus. Hidim, Ama Lamtua atulin baktetebes sas mo kit in parsai
se Lamtua Yesus sias! Kit man todan-lahing Una, muid Un Koo Niu ka. Kit
man nikit Yesus Kristus ngala ka lapa-lapa, undeng Un sai lalan son le kit
tamang daid Ama Lamtua atulin. Ta eta kit muid atuli li in dake kam, kit
haup boa-blingin lo.

4 Hmunan nu, auk kon nangan kula banansila el one. Noan, atuli li haup
in tama daid Ama Lamtua atulin, sadi oen sunat. Molota na atuli li in
dake tuun! Eta aa deng atuli li in dake kam, auk bisa aa in koaok dui deng
totoang, ta auk nia mo atuil Yahudi baktetebes. Hmunan nu auk in dake
ka muid parsis atuil Yahudi las atorang agama la totoang. 5-6 Muid atorang
agama la, auk ina-amang ngas sunat au, dedeng auk umur lelo palu. Auk
niam, atuil Yahudi esa, lole auk daid deng ngaal Benyamin, man in hua-
koet deng upung Israel. Auk makoe dui in muid parsis totoang atorang
deng partei agama Farisi la, didiin muik atuli in bel kula nal au lo. Dudui
pait ta, auk makoe isi in tao susa-daat atuil in muid Kristus sas, undeng
auk nangan noan atuil nias, soleng kit atorang agama la son.✡

7-8 Mo nesang-nesang kon, auk in nangan na seda, se dedeng auk hobalin
le muid Kristus sa. Tiata, halas ni auk koaok nol auk in nuli hmunan nu
pait lo son, undeng oen muik nahin sa-saa mes pait bel auk lo son. Man auk
in nataka kam muun dui ka elia: auk taan nal Yesus Kristus auk Lamtuan
na. Ta dais didang ngas totoang auk nataka kam, el hlukat ta. 9 Auk le nuil
butu-kil nol Yesus Kristus. Ta auk muid atorang agama las totoang kon no,
Ama Lamtua Allah sium auk lo bii. Nol auk nataka apang ngi noan tom
son kon no, Un sium auk lo bii. Mo auk musti parsai se Kristus muna le,
halas-sam Ama Lamtua Allah sium au, noan, “Undeng Kristus kose soleng
ku in kula-sala ngas son, tiata ku daid niu son.”

10 Hidim auk in koma ka elia: auk le taan Kristus nol babanan. Auk kon
le nangan taan babanan Ama Lamtua Allah in kuasa, man Un pake le bel
Yesus Kristus nuli pait deng Un in mate ka ka. Eta noan muik atuli in tao
sus au, undeng auk in muid Kristus sia lam, nang laok tuun. Ta atuli kon
tao sus Kristus. Nol eta muik atuli in le keo tele au, undeng auk in lii-lau
atuli kia lam, auk sium tukun. Ta Kristus kon tom in susa le mate bel auk
ela. 11 Nol eta auk mateng ngam, mam Un bel auk le nuling pait.

Kit dil dididi le muid Ama Lamtua lalan na baktetebes

12-13 Kaka-pali me! Auk kom le muid Kristus lalan in nuli ka nol Un in
koma ka totoang. Mo eta aa nahlololo lam, auk muid totoang lo bii. Tiata
auk dil dididi, undeng Yesus Kristus huil nal auk son, le muid Un ela. Auk
banansila el atuil man in lail mumuun, le lako lius nal se in tuis pesang
ngua ka. Tiata auk lail lolo-lolo laok el sila-mata lua, nol ngat laok el klupu
lu le nangan nuting dasi-dais hmunan nuas lo. Auk nadidingun soleng
tuun. 14 Mo auk lail mumuun napiut, le lakong lius se in tuis pesang ngua,

✡ **3:5-6** Roma 11:1; Dehet deng Aan in Nutus sas 8:3; 22:4; 23:6; 26:5, 9-11

le halin haup piala. Piala man auk in hapu ka elia: mam Ama Lamtua Allah sium auk se sorgang, undeng auk parsai se Yesus Kristus.

15 Tiata, auk nodan le mi totoang man in parsai, nol kil didi se Kristus son nas, koo-dalen mes nol dais nias. Mo eta muik atuli in nangan didang ngam, nang le Ama Lamtua Allah tulu belen lalan in puti. 16 Mo ela kon no, kit musti kil dididi nol tao muid dais man in toma, man Ama Lamtua in tui kit son nas.

17 Kaka-pali me! Mi musti not auk in nuli kia. Mi in ne na ngas tenga ka lalan in nuli ka kon muid auk son. Mo in muid lo bii ngas, tui babanan deng one, le halin tao muid ela kon.✡ 18 Doha-doh nol atuil man in labang Kristus sas. Ta oen sium Un in maet se kai sangsuli lua ka nol babanan lo. Oen lalan in nuli ka, man tulu oen in labang Kristus sa. Auk tek net mi son deng atuil in tuladang ela ngas, mo halas ni auk tek mi pait nol matang uin in baa. 19 Ta mam Ama Lamtua hutun soleng one, hidim pasang soleng oen lakos se ai naraka lua, undeng oen dalen nas butu-kil nol Un lo. Oen suma kil dasi-dais daat tas nol oen nuting lalan le tao sili oen apan nas siis, didiin oen koaok nol oen in daek dadaat ela ka. Oen mae taan lo. Oen in nangan na tuladang el atuil man in taan Ama Lamtua lo ngas.

20 Mi boel daek muid oen deken, molam daek muid se kami. Undeng kit tamang le daid Ama Lamtua atulin son, nol kit muik hak le daid hutu-ata se sorga. Halas ni kit nata-natang kit Lamtuan, Yesus Kristus. Ta mam Un le niu pait maa deng sorga, halin sas-sao kit deng Ama Lamtua Allah in komali ka. 21 Mam Kristus seda kit aap-sisin bloen man bisa in mate nia, le halin daid aap-sisin balu man in maet taan lo, banansila el Un apa man in muun isi ka. Un seda kit apan ni nini Un kuasa man in muun isi na. Nol Un kon nini in kuasa na, le tao totoang sa-saa lias muid se Un in prenta ka.

4

1 Kaka-pail in namnau me! Undeng nas totoang, tiata auk nodan le mi nuil lolo tutungus. Auk kom isi le net mia. Ta mi niam daid isin deng auk in dake ka. Mi tao auk daleng kolo. Nol auk nikit nal bong ngi undeng mia.

Ama Lamtua le tao tes kit dalen ni, eta kit nuil lolo tutungus

2 Auk nodan bihaat at dua nias, Yodia nol Sinteke, le kaen apa bakun na. Oen duas musti daem nol apa, le nuil babanan mes nol mesa. Undeng oen duas Lamtuan na, mesa, tiata oen muik in butu-kil apa mes nol mesa.

3 Auk tapang in dake! Auk nodan le ku ator kaka-pail bihaat dua nas, didiin oen banan apa. Ta hmunan nu, oen duas daek net mumuun le tulung au, se in tek atuli las deng Ama Lamtua Dehet Dais Banan na ka. Oen kon daek net ela leo-leo nol Klemens nol tapan tenga las. Oen ngala nas totoang dulas son, ne Ama Lamtua buk in dul atuil man mam nuil leo-leo nol Un se sorga ngas.

4 Undeng mi tamam daid Ama Lamtua atulin son, tiata mi musti dalen kolo duman-lelo. Auk tek mi pait elia: tao mi dalen nas kolo tutungus!

5 Mi kon musti dalen kumis-mina nol atuli li totoang le halin nam oen totoang neta. Nol nadidingun deken, ta Lamtua Yesus in pait maa ka dadani son. 6 Eta mi haup susa lam, lii-tiud deken. Mo kohe-kanas le nodan Ama Lamtua Allah tulung mi se totoang dasi las dalen. Nol totoang man mi in nodan nas, nadidingun in nikit dalen le nodan mamo se Una deken. 7 Eta mi tao ela lam, mam Ama Lamtua tao mi dalen nas tetesa.

✡ **3:17** Korintus mesa la 4:16; 11:1

Meman atuli li nangan taan dael tetesa, man kit hapun deng Ama Lamtua ka nol baktetebes lo. Mo undeng mi parsai se Yesus Kristus, tiata Ama Lamtua Allah tao mi dalen nas le tetesa, nol doha-tinang mia, le halin mi dalen nas nol mi nangan na bana-banan tukun.

8 Kaka-pali me! Un in puis sa elia: nangan dadahut deken. Mo doh mi in nangan na le nangan dasi-dais man in tom nol Ama Lamtua dalen na, nol nangan dasi-dais banan man tao atuli li dalen kolo. Mi musti nangan lolo-lolo nol niu. Nangan dasi-dais in toma nol in kumis-mina. Nuting lalan le nikit dasi-dais banan nas. Nol nangan totoang dasi-dais banan nas tutungus. 9 Auk tui mi son muid Ama Lamtua lalan in nuli ka. Mi kon musti not auk in nuli kia, nol daek muid totoang asa man auk in aa nol tao net son nas. Eta mi tao muid ela lam, Ama Lamtua Allah tao kuat-tes mi dalen nas, le halin mi dalen nas tetesa, nol haup in nuil dame.

Paulus nodan mamo, undeng oen hulung una

10 Auk nodan mamo nol auk naka Ama Lamtua Allah, undeng mi nadidingun auk lo. Meman auk tana noan, hmunan nu mi nangan au, mo dola in tulung au lo bii. 11 Auk le nodan saa lo. Lole auk nataka kam auk tuka-dabun saa mes lo kon, undeng auk tui apa ngi le halin daleng kolo nol asa man auk in hapu ngas. 12 Auk nuling net nol in ase. Auk kon nuling net nol in liis-lasa. Auk taing ngi seen net son, nol auk taing ngi kon sili isi net son. Se dais asa tuun dalen, auk taan lalan in tahang nal le nuli son. 13 Ta auk lepa-haal nal dasi lias totoang, undeng Kristus tao auk le kuat-tes.

14 Taon elola kon no, auk nodan mamo, undeng mi tulu mi dalen banan na son, le tulung auk se in susa dalen. 15 Hmunan nu, oras auk nang propinsi Makedonia le laok tek Ama Lamtua Dehet Dais Banan na se maan didang, suma mi deng kota Filipi li sii man seb hulung au. Jemaat tenga las lo. Mi taan dehet na son. 16 Banansila el dedeng auk se kota Tesalonika ka kon, mi tunang bel auk duit mesa-dua le hulung au.✡ 17 Halas ni, auk le nodan mi sa-saa pait lo. Molam auk in koma ka Ama Lamtua bel mi hangun, undeng mi dalen in banan nol au ka. 18 Auk sium in hulung man mi tunang bel au ngas totoang deng Epafroditus son. Na daid hangun taung au, tiata halas ni auk tuka-dabun saa pait lo son. Na kon daid tuladang el in tunu-dadung man buin bingis, man atuli li tunun le todan-lahing se Ama Lamtua Allah. Nol Ama Lamtua sium in todan-lahing na nol babanan, undeng na tao Un dalen kolo.✡

19 Ama Lamtua Allah man auk in todan-lahing nga, muik isi. Nol Un kon taan parsis asa man mi in parlu ngas. Hidim, mam Un tulu Un dalen banan na, nol bel mi Un hangun man muun isi ka, undeng mi butu-kil nol Yesus Kristus. 20 Tiata, kit nikit sakeng Ama Lamtua Allah ngala ka lapa-lapa tutungus, didiin hidi nutus taan lo. Na man toma!

Paulus tele un surat ta

21 Auk tunang boa-blingin bel totoang atuil man in parsai Yesus Kristus se kota Filipi.

Auk tapang in ne ia ngias kon, tunang bel mi boa-blingin.

22 Totoang atuil in parsai ne kota Roma ngias kon, tunang boa-blingin.

Ela kon nol kaka-pail in daek ne lahing tuan na um lahi lua ngas. Oen tunang boa-blingin bel mia.

✡ **4:16** Korintus dua la 11:9; Dehet deng Aan in Nutus sas 17:1 ✡ **4:18** Dehet in Puit deng Dale Mesir 29:18

23 Auk nodan le kit Lamtuan Yesus Kristus, tulu Un dalen banan na bel
mi totoang.
Auk surat ti pes se ni sii tuun tia,
Paulus

Paulus surat man bel atuil in parsai se kota Kolose

Paulus sai un surat ta

1 Boa-blingin deng au, Paulus. Ama Lamtua Allah esa man huil auk son
le daid Yesus Kristus atulin in nutus. Ne ni muik kit kaak-palin Timutius,
un tunang boa-blingin bel mi kon.
2 Auk dul surat ni bel mia, Ama Lamtua Allah atulin in parsai se kota
Kolose ngas, man muid napiut Yesus Kristus lalan in nuli ka.
Kaim nodan le Ama Lamtua Allah, kit Aman na, tulu Un dalen banan na
bel mia, le halin mi in nuli ka tetesa, titu-tema nol dame.

Paulus kohe-kanas bel atuil in parsai ne kota Kolose ngas

3 Taom eta kaim kohe-kanas bel mia lam, kaim nodan mamo se Ama
Lamtua Allah, kit Lamtuan Yesus Kristus, Ama ka. 4 Ta kaim ming dasi
mamo deng mi in parsai Yesus Kristus sa son, nol deng mi in namnau
ka, nol mi dalen in banan bel totoang atuil in parsai ngas sa. 5 Mi tao
ela, undeng mi taan noan muik dasi-dais banan, man dulu taung mian
ne sorga. Dais nias, mi ming netas son deng in teka-teka man toma ngas,
na Ama Lamtua Dehet Dais Banan na, 6 man atuli tia tek mian son deng
hmunan nua. Dehet Dais Banan na holhising lako papmes apan-kloma ki
son, nol haup isin banan, undeng un bali atuli li in nuli ki le daid banan.
Mi in nuli ka kon seda le daid banan ela, ninin deng hmunan nu mi in
ming Dehet Dais Banan na, nol taan baktetebes Ama Lamtua Allah dalen
banan na ka.
7 Mi tui dais nias son deng kaka Epafras, un nam kaim tapan in dake
man kaim namnau. Ta un makoe in lako-daek Kristus osa la napiut se mi
hlala ka.✡ 8 Un nahdeh kaim in se ia ngias deng mi in namnau, man Ama
Lamtua Koo Niu ka bel mi son na.
9 Undeng na, lolo hmunan nu kaim in ming deng mia ka, kaim kohe-
kanas tutungus bel mia. Kaim nodan Ama Lamtua Allah, le mi taan
baktetebes Un in koma ka, nol mi taan nal dasi mamo, muid asa man
Ama Lamtua Koo Niu ka in tui mia ka. 10 Nini ela, mi in nuli ka toma, le
kil Ama Lamtua Allah ngaal banan na. Nol mi kon tao Ama Lamtua dalen
kolo se totoang dasi las dalen. Eta mi tulu dael banan nol atuli lam, mam
Ama Lamtua bel mi isin banan. Nini ela lam, mi in taan deng Ama Lamtua
ka taplaeng.
11-13 Kaim kon kohe-kanas le nodan Ama Lamtua Allah bel Un in kuasa
man uhu isi ka, le halin mi lepa-haal nal totoang dasi las nol in kehe. Kaim
nodan le mi dalen nas inu nol dael kolo, le halin mi nodan mamo tutungus
se Ama Lamtua Allah. Ta Un sai lalan son le mi sium nal mi nena, deng
pusaak in ne sorga kua. Pusaak na ka, Un belen se totoang atuil in parsai
Yesus Kristus sas. Ta Un sao kit son deng kuasa mitang nga, hidim tamang
kit lakong daid Yesus Kristus atulin, le daad se langa ka dalen. Un kon
nikit Yesus Kristus, le daid kit Lahin. Yesus nam, Ama Lamtua Allah Ana
in namnau ka. 14 Ta Ama Lamtua Allah sao Un Ana ka son, le halin sui nal
kita, nol kose soleng kit in kula-kula ngas.✡

Kristus na mo, lapa dui deng totoang

✡ **1:7** Kolose 4:12; Filemon 23 ✡ **1:14** Efesus 1:7

15 Kristus nam, hnika mes nol Ama Lamtua Allah,
man atuli li ngat netan lo.
Un muik muna son deng totoang,
nol Un daid Tuang deng totoang man Ama Lamtua Allah in koet son nas.
16 Ta Ama Lamtua Allah pake Una
le koet nal apan-dapa ku nol apan-kloma ki isin nas totoang.
Un tao dasi-dais man atuli li in ngat neta,
nol man atuli li in ngat net lo ngas.
Tuladang el, in kil bandu, in kil kuasa,
lahi-lahi las, nol tuang-tuang ngas.
Totoang man Ama Lamtua Allah in le koet tas,
Un tao bel Yesus Kristus,
nol Yesus kon man daek nas totoang.
17 Dedeng tenga las muik lo bii kam,
Un muik meman son.
Totoang in muik son nas, butu-kil nol Una,
Nol Un kon man mana-koet one.
18 Un man daid Tulu deng atuil in parsai ngas totoang,
Nol Un apa ka na mo, mo atuil in parsai ngas.
Ta Un man nuli pait muna',
Deng totoang in mate hidim nuil pait tas.
Un man muun dui hihidi,
Nol Un man lapa dui deng totoang.✡
19 Totoang man in ne Ama Lamtua Allah Apa ka ngas,
kon muik ne Kristus apa ka dalen,
nol na man tao Ama Lamtua Allah dalen kolo.
20 Ama Lamtua Allah nini Yesus Kristus,
le mole-daem nol totoang man Un in koet son nas.
Un bel Un Ana ka,
le halin daid in sui-nahat, nol Un dala ka baa,
didiin mate se kai sangsuli lua,
le halin totoang in se apan-dapa kua ngas,
nol totoang in se apan-kloma kia ngas,
haup in mole-dame pait nol Ama Lamtua Allah.✡
21 Hmunan nu mi esan nulim katang, likun deng Ama Lamtua Allah. Mi
mus nol Una, hidim nuil bakisan deng Una, undeng mi dalen in daat ta
nol mi in tao dadaat tas, labang nol Un tutungus. 22 Ela kon no, halas ni
Un man sai lalan son le kit haup in mole-daem pait nol Una. Lole Un man
nutus Un Ana ka le daid atuli. Nol Un bel Un Ana ka, le daid in sui-nahat,
halin mate se kai sangsuli lua le kit haup in mole-dame pait nol Una. Yesus
Kristus tao ela, le halin Un kil nol kit lakong dil se Ama Lamtua Allah sila
ka, le daid atuil niu, nol muik in kula-sala pait lo. 23 Tiata, mi musti tahang
napiut se mi in parsai ka. Parsai dididi le heheon deken! Boel hoen-nodat
deng Dehet Dais Banan na deken, man mi simun nol ming son se hmunan
nua ka. Atuli li laok tek Dehet Dais Banan na son se ola-ola se apan-kloma
kia. Nol Ama Lamtua nutus au, Paulus, le auk laok tek Dehet Dais Banan
na kon.

Paulus lii-lau Ama Lamtua atulin nas

24 Dedeng Kristus nuli se apan-kloma kia ka, Un haup susa-daat mamo.
Nol halas ni auk kon lepa-haal susa-daat bili-ngala. Ela kon no, auk daleng
ngi kolo tutungus. Eta muik atuli in haup susa-daat tam, nang le auk man

✡ **1:18** Efesus 1:22-23 ✡ **1:20** Efesus 2:16

lepa-haal in susa-daat na bel one, banansila el Kristus lepa-haal susa-daat
bel Un atulin nas sa. Lole Un atulin nas, daid banansila el Un apa ka.
25 Ama Lamtua Allah bel auk os son le lii-lau Un atulin nas. Undeng na le
auk tui mi Un in Teka-teka ngas didiin langa-langa. 26-27 Lolo hmunan nua,
atuli li hii-ming Ama Lamtua in Teka-teka ngas. Mo oen taan in Teka-teka
nas nahin na nol langa-langa lo bii, lole nahin na buni-napang nabale. Mo
halas ni, Ama Lamtua nutus son le puting nahin na langa-langa bel Un
atulin nas. Nol Un in koma ka, dehet man in muun isi na, taung totoang
ngala-ngaal deng bangsa-bangsa in se apan-kloma kia ngas. Dehet man in
muun isi na, elia:
Kristus nuli ne mi dalen nas!
Na ka, man tao mi parsai napiut noan,
mam Un tao dasi-dais in banan dudui ngas bel mia.
Nia ki, man kit atuli li nata-natang deng lolo hmunan nua.
28 Tiata, kaim tek atuli li totoang deng Kristus. Kaim tui nol tek nuting
totoang atuli li, nini totoang in tana man Ama Lamtua Allah in bel kami
ka. Kaim tao ela, le halin tao kuat-tes taplaeng atuil in parsai Kristus sas,
le mam oen dil nal se Un sila ka nol in mae lo, lole oen in nuli ka lolo
tutungus. 29 Undeng na le, auk dil dididi le daek mumuun bel mia. Auk dil
dididi le daek mumuun nal bel mi ela, undeng Kristus in kuasa ka, man
tao auk kuat-tes. Nol Un in kuasa ka, muun isi!

2

1 Mi man daad se kota Kolose, oen man daad se kota Laodikia, nol oen
man in tutnaal auk lo bii ngas! Auk in koma ka le mi totoang taan auk in
daek mumuun bel mia kia. 2 Ta auk kom le, tao tes mi dalen nas totoang,
le halin mi kon haup in butu-kil apa daid mesa, undeng mi nuil namnau
apa. Hidim mi daid in parsai baktetebes, undeng mi taan Ama Lamtua in
koma, man hmunan nu buni-napang nabale ka nol baktetebes son. Dais
in buni na, mo Kristus na! 3 Suma Un sii man bisa bel in tana, man mi in
parlu ka. Nol tui mi nini in tana na, le tao dasi-dais banan. In tana nia,
banansila el hmuki-pusaak man in osa isi ka.

4 Auk tek mi dais nias totoang, le halin muik atuli in maa le nole-lilung
mi nini dais in kumis-mina deken. 5 Meman auk katang nol mia. Ela kon
no, auk nadidingun mi lo, undeng auk daleng ngi butu-kil nol mia. Nol auk
daleng kolo, undeng auk taan noan mi in nuli ka toma, nol mi kil dididi
mi in parsai Kristus sa nabale.

Kit in butu-kil nol Kristus, haup in nuli man in toma ka

6 Undeng hmunan nu mi sium Yesus Kristus son le daid mi Lamtuan,
tiata halas nia, mi musti hii-ming napiut se Una. Ta Un nam, daid mi
Lamtuan tutungus. 7 Eta mi nuil butu-kil nol Un ela lam, mi banansila
el kai ina man dil dididi taplaeng nga, lole un klaput ta dolo tama blatas
tene. Nol mi banansila el um in kuat ta, undeng bangun-pii ne netes in
kuat dapa. Mi kuat-tes tutungus se mi in parsai ka dalen, banansila el mi
in tui net son na. Nang le mi dalen nas inu nol in nodan mamo, undeng
totoang dais man Ama Lamtua Allah in tao bel mi son nas.

8 Doha-doha le halin mi muid atuil didang ngas deken, man pake atuli li
in tana le nol mi sisa putim deng lalan lolo ka. Nol boel muid atuil in tui
tana man tui kam muik peke lo ngas deken. Ta oen in tui ka, suma maa
deng atuli li in tana tukun, nol deng apan-kloma ki atorang ngas. In tui
nas, maa deng Kristus lo.

9 Totoang man in muik ne Ama Lamtua Allah Apa ka, muik ne Kristus
Apa ka kon. Nol Kristus kon daid atuli, banansila el kita. 10 Undeng mi
butu-kil nol Kristus, le daid Un atulin, tiata Un tao mi le daid inu. Ta Un
nam lapa dui hihidi deng totoang in kuasa, nol totoang in kil prenta banan
tamlom daat tas.
11 Atuil Yahudi las bel oen anan nas le sunat halin daid tada noan, oen
nam mo, Ama Lamtua Allah atulin. Oras mi tamam daid Kristus atulin na,
mi kon tom in 'sunat'. Un nahin na elia: sunat ti in keteng soleng bulang
se atuli li apa ka lo, molam Kristus in keteng soleng dasi-dais daat in ne
kit dalen nia ngas. Nas, dasi-dais daat man kit kom in dakes, undeng kit
niam, atuli.
12 Dedeng oen sarain mi nini ui ka, banansila el puan mi leo-leo nol
Kristus. Hidim mi kon haup in nuli balu, banansila el Un kon. Mi haup
ela, undeng mi parsai noan, Ama Lamtua Allah nini Un in kuasa man
muun isi ka, le bel Yesus Kristus nuli pait deng Un in mate ka. Un kon nini
in kuasa na le daek se mi dalen nas.✡
13 Hmunan nu, mi tuladang el in maet son na, undeng mi in kula-sala
ka bili-ngala, nol mi tamam daid Ama Lamtua Allah atulin lo bii. Mo ela
kon no, Un kose soleng mi in kula-sala ngas totoang, le bel mi in nuli balu,
banansila el Un bel Kristus in nuli pait ta.✡ 14 In toma ka, kit musti haup
in hukung, undeng kit kaliut Ama Lamtua Allah atorang ngas son. Mo
Un kose soleng kit hukung ngas son, se dedeng oen in pauk Kristus se kai
sangsuli lua ka.* ✡ 15 Se na, Un tao tehen in kuasa deng mitang ngas nol in
prenta dadaat tas totoang. Hidim Un tao nahmaeng oen se atuil hut mamo
sila. Na banansila el tentara las nal se in hote-dati, le pait tam laok pukiu
oen ingu la, halin tulu-balang noan oen musu las tehen son.
16 Eta atuli le tao nahu mi deng atorang in kaa-ninu kam, toe mudis
deken. Nol eta atuli le tao dais nol mi deng lelo-leol tene kas, fesat bulan
lius balu, tam atorang deng leol teen in dake ngas sam, hii muid oen
deken.✡ 17 Atorang tuladang ela ngas, muik nahin muun lo! Ta atorang
nas suma banansila el hlen nas tuun, man nanapat tam ilang. In esa-esa
ka, mo Kristus na. Un nam, man muik napiut.
18 Eta atuli le tao nahu mia, undeng mi muid atorang man oen in tao
esan nas lo kam, hii deken. Ta eta mi hii one lam, mi sium nal dasi-dais
banan man Ama Lamtua Allah in le bel mia ngas lo. Mo doha-doha le! Ta
meman muik atuli kom in nuting lalan le tao nahu mia. Oen koma ka le
mi musti tao apan nas deng dadale, nol hui-langus se Ama Lamtua ima-ii
in ne sorga nguas, lole oen bali noan muik in natloa le tulu bel oen ela.
Oen nataka apan nas sam banan dui deng atuil tenga las. Molota ela lo!
Lole oen in nangan na tuladang el atuli li tuun. 19 Oen butu-kil nol Kristus
lo. Molota, Un nam mo, daid Bon. Nol Un atulin nas, banansila el Un apa
man Un mana-koet ta. Un tao Un atulin nas kuat-tes taplaeng, nini Ama
Lamtua Allah in kuasa ka. Nini ela, oen daid tuladang el ulat nol seen man
but naling apa mumuun, le hulung apa mes nol mesa, didiin aap-ina tema
na daek nal nol babanan.✡

Eta kit butu-kil nol Kristus sam, kit haup in nuli balu

20 Mi tuladang el noan matem leo-leo nol Kristus son, hidim mi butu-kil
nol kuasa-kuaas mitang deng apan-kloma ki ngias pait lo son. Lam tasao le
mi muid napiut apan-kloma ki atorang ngas bili-ngala nabale lia? Oen tek

---

✡ **2:12** Roma 6:4 ✡ **2:13** Efesus 2:1-8 * **2:14** Alkitab dais Yunanin dul noan, "Mo Un kose soleng kit hukung ngas, undeng Un pauk nalas se Kristus kai sangsuli lu son." ✡ **2:14** Efesus 2:15 ✡ **2:16** Roma 14:1-6 ✡ **2:19** Efesus 4:16

elia: 21 “Hudu-kapas ni deken; kaa nu deken; boel binung tom na deken.”
22 Mo atorang nas, suma atuli in tao, le oen tui bel atuli lia. Molota atorang
nas suma mana-koet sa-saa man mam ilang ela tuun nas! 23 Eta noan atuli
li tao muid atorang nas sam, oen bali noan atuli todan one, nol oen nataka
noan oen taan isi, atuil niu baktetebes, atuil in dalen deng dadale, nol atuil
man in makoe isi le tao muid sa-saa man oen in dake ngas. Molota ela lo!
Atorang nas tao banan nal atuli li in nangan na, nol atuli li dalen in kom
le tao dadaat tas lo!

3

1 Ama Lamtua Allah bel mi in nuli balu son, tuladang el noan Un tao
mi nulim leo-leo nol Kristus. Halas ni, Kristus daad ne Ama Lamtua Allah
halin kanan na, ne maan in todan-lahing dudui ka. Tiata mi musti nangan
dasi-dais man in tao Ama Lamtua dalen kolo.✡ 2 Nangan tutungus dasi-dais
man Ama Lamtua in koma ngas. Boel nangan dasi-dais man suma tao atuli
li dalen kolo tuun nas deken. 3 Ta mi kon tuladang el noan matem leo-leo
nol Kristus se dedeng Un in mate ka. Hidim mi in nuli balu ka, sa-saa lo
son, lole mi butu-kil nol Kristus son, man leo-leo nol Ama Lamtua Allah
ne sorga. 4 Kristus nuli ne mi dalen, Un kon tao mi in nuli ka le toma. Eta
mam Un pait maa kam, mi kon putim maam leo-leo nol Una. Totoang nas,
muun isi!

In nuli blaan nol in nuli balu

5 Tiata mi musti soleng mi in kom le tao dadaat tas. Banansila el:
kom in laok kula nol atuil didang, man ku sapa lo ka; kom in tao dasi-
dais hmomos; kom le tao muid ku dalem ma in kom isi ka; kom le tao
dadaat bili-ngala; nol kom naseke le totoang daid ku nena sii (molota nas
banansila el ku hui-langus, lole ku nikit sakeng dais didang ngas lapa-
lapa le dising soleng Ama Lamtua). 6 Dais nas man tao Ama Lamtua Allah
komali isi, didiin Un le hukung totoang atuil man in dai hii-ming se Un lo
ngas. 7 Hmunan nu, mi kon nulim ela, lole mi dalen nas butu-kil nol dais
daat nas.

8 Mo halas ni, mi musti soleng mi in kom le tao dadaat tas totoang.
Tuladang el: komali daat; dael otot; hatu-pukun; dehet le tao didaan
atuli ngaal banan; nol lote aa dadahut. 9-10 Nol mi nole-lilung apa deken.
Undeng mi soleng mi dalen man kom le tao dadaat tas, nol nang soleng
mi lalan in nuli blaan na son.✡

Nol halas ni mi nulim seda son, nini dael balu. Na banansila el atuli kat
soleng un kai-baut blaan man hmomos sas, le pake seda kai-baut balu man
niu. Hmunan nu Ama Lamtua Allah man koet mia. Halas ni Un kon tao
mi le taan Un taplaeng, nol tao mi le lako-lako lam daid hnika mes el Una.✡
11 Se in nuil balu nia, lam kit boel aa tapa bel atuli deng aap-ina likun na
deken noan, oen nam atuil Yahudi tam, atuil Yahudi lo; atuil in muid sunat
tam, atuil in sunat lo; atuil in laok-maa tam, atuil in taan hadat lo;* ata
tam, ata lo. Nas man muun na lo! Mo in muun na ka, eta oen butu-kil nol
Kristus, nol eta Un nuli ne oen dalen nas.

12 Ama Lamtua Allah huil nal mi son, undeng Un namnau mia. Un in
koma ka le mi daid Un atulin in niu man kisa nol atuil tenga las. Tiata mi
musti daid atuil man in dalen kumis-mina, dael banan, dalen deng dadale,

---

✡ **3:1** Buk in Naka-nahalit 110:1 ✡ **3:9-10** Efesus 4:22 ✡ **3:9-10** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 1:26; Efesus 4:24 * **3:11** Alkitab dais Yunanin dul noan, “atuil Barbar nol atuil Skutia”. Oen noken atuil Barbar ras, atuil in laok-maa man likun deng pamarenta Roma la in kuasa ka. Oen kon noken atuil Skutia las, atuil in taan hadat lo.

dalen mahes, nol keeh nala. 13 Mi musti kehe nol sium taan apa mes nol
mesa. Eta at mes deng mia la tao kula un tapa ka lam, boel pesang dael
nolan deken. Mo mi musti nadidingun in kula na, nol bel ampong una,
banansila el Ama Lamtua nadidingun mi in kula-sala ngas son.✡ 14 Nangan,
ta in namnau ka, muun dui deng totoang. Hidim mi musti pake in namnau
ne mi dalen na ngas, banansila el atuli in pake kai-baut ne un apa ka ka. Ta
in namnau ka, banansila el bunga, man kit butu-tinun le taon daid seman
man in leok isi. In namnau na man butu-kil kit le muik in daat lo.
15 Kit haup in mole-daem nol Ama Lamtua Allah, undeng Kristus. Tiata,
mi kon musti nang Kristus in dame na le mana-koet mi dalen nas. Ta
Ama Lamtua in koma ka, mi totoang nuil mole-daem apa mes nol mesa,
undeng mi butu-kil apa daid aap-ina mes son. Nol mi dalen nas musti
nodan mamo tutungus, undeng Un in dake ngas totoang.
16 Kristus in Teka-teka ngas kon musti mana-koet mi dalen nas nol mi
in nuli ka. In Teka-teka nas tuladang el hmuki-nal man in osa ka, man Un
bel mias. Oen tulu lalan le mi taan nal dasi mamo, muid Ama Lamtua in
nangan na. Hidim, mi pake nal in Teka-tekang nas, le tui nol tek nuting apa
mes nol mesa. Eta tui mi atulin nas sam, tuis nini dael banan man inu nol
in nodan mamo. Nini totoang dain in naka-nahalit tas le naka-halit Ama
Lamtua Allah. 17 Mi niam, daid Yesus Kristus atulin son. Tiata nangan, ta
totoang mi in aa ngas, kil Un ngala ka. Nol totoang mi in tao ngas, kon kil
Un ngala ka. Hidim asa man mi in tao ngas totoang, nadidingun deken le
“nini ngaal” deng mi Lamtuan, Yesus Kristus. Nol nodan mamo tutungus
se Ama Lamtua Allah, Un Ama ka.✡

Atuil Kristen nas mes nol mesa lam, nuli ka elola la?

18 Sapa-bihata me! Mi musti hii-ming se mi sapa-bikloben nas, undeng
atuli-atuil in muid Yesus Kristus sas, musti daek ela.✡
19 Sapa-biklobe me! Mi musti namnau mi sapa-bihatan nas, mo tao sus
oen le oen dalen iil deken.✡
20 Ana-ana me! Mi musti hii-ming mi ina-aman nas se totoang dais saa
tuun, ta na man tao Ama Lamtua dalen kolo.✡
21 Atuil blalan me! Boel tudan-kida mi anan nas, didiin oen siu-hii lo le
pesang dael nol mi deken.✡
22 Atuil in dake me! Se apan-kloma kia, mi musti daek muid mi tuang
nga se osa-lalan nas totoang. Nuting sila se oras oen in maa ngat mia ka
deken. Molam nukleka, le tao oen dalen nas kolo tutungus. Daek totoang
osa las nol in toma, undeng mi tana noan, Ama Lamtua Allah man tinang-
ngat mia. 23-24 Mi daek asa tuun kon no, daken baktetebes nol in makoe.
Mi musti daek banansila el noan mi daek bel mi Lamtuan, Yesus Kristus,
mo bel atuli li lo. Ta mi lii-lau Una. Nol mam Un bel seda mi in susa-kae
ka nini pusaka se sorga. 25 Mo eta mi daek nol in toma lo kam, mam Un
hukung mia. Ta Un nam mo lolo, nol huil sila lo.✡

4

1 Tuang-tuang me! Mi musti mana-koet mi atulin in loka-loka ngas sam,
nol in toma. Nangan, ta mi kon muik mi Tuang ne sorga man mana-koet
mia.✡

In tui-teka ngas

✡ **3:13** Efesus 4:2, 32 ✡ **3:17** Efesus 5:19-20 ✡ **3:18** Efesus 5:22; Petrus mesa la 3:1 ✡ **3:19** Efesus 5:25; Petrus mesa la 3:7 ✡ **3:20** Efesus 6:1 ✡ **3:21** Efesus 6:4 ✡ **3:25** Efesus 6:5-8; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 10:17; Efesus 6:9 ✡ **4:1** Efesus 6:9

2 Mi musti makoe se in kohe-kanas tutungus. Nol mi musti nangan taan
deng dasi-dais man mi in aa nol Ama Lamtua Allah ngas, nol kohe-kanas
nini dalen in inu nol in nodan mamo. 3 Nadidingun in kohe-kanas bel
kami deken, nol nodan le Ama Lamtua Allah sai lalan, le halin kaim tek
nal atuli li dasi-dais deng Kristus man hmunan nu buni-napang nabale
ngas. Nadidingun deken, ta auk in tamang bui nia, undeng auk tek atuli
li deng Kristus. 4 Kohe-kanas le auk tek Dehet Dais Banan na nol langa
baktetebes, le halin atuli li nangan taan nol babanan.
5 Nuil se atuil in parsai Yesus Kristus lo bii ngas hlala kam, nuil nol
babanan. Pake babanan dola man Ama Lamtua in bel mia ngas.✡ 6 Eta mi
aa kam, aa babanan le halin tom nol atuli li dalen. Aa kam boel tao oen
ngalas deken. Nini dasi-dais man in toma, le halin eta muik atuli in keket
mia kam, mi siut nal nol babanan.

Paulus hep un surat ta

7 Tahang ta Tikikus le tia dehet bel mi deng auk in dili-dada kia. Un na
mo, kaim pail-kakan in namnau, man lii-lau Ama Lamtua atulin nas nol
in makoe. Hmunan nu, un kon lako-daek Ama Lamtua osa la leo-leo nol
au.✡ 8 Auk nutus un ela, le un tia tao teken mi dalen nas, nol dehet mi
deng kaim in ne ia ngias.✡ 9 Auk kon tadu Onesimus le pait leo-leo nol
una. Onesimus na mo, kaak-pail in makoe man kit in namnau. Un na mo,
mi atulin esa. Oen duas man, mam dehet bel mi totoang asa man in daid
son se ia ngias.✡
10 Aristarkus tunang bel mi boa-blingin. Oen tahang un ne bui ki leo-
leo nol au. Barnabas kela in ngaal Markus sa, tunang bel mi boa-blingin
kon. Hmunan nu, auk hid mi meman son noan, eta Markus tia meo mia
lam, sium un babanan.✡ 11 Yesus, (man kaim kon haman noan, “Yustus”)
kon tunang bel mi boa-blingin. Deng totoang kit tapan in lako-daek Ama
Lamtua Allah osa la ngas, suma oen tilus siis man daid atuil Kristen deng
bangsa Yahudi lia. Nol oen niam, man tao teken auk daleng ngia.
12 Mi tapan Epafras, ne ia, un kon tunang boa-blingin bel mia. Un daid
Yesus Kristus atulin in loka-loka. Un kohe-kanas mumuun bel mi tutungus,
nol nodan le Ama Lamtua Allah tao tes mia, tao mi le nuil titu-tema, nol
tao mi le taan baktetebes Un in koma ka.✡ 13 Auk tek mi meman noan,
Epafras nam, daek hiti-late son bel mia, nol bel atuli-atuil Kristen in se
kota Laodikia nol kota Herapolis.
14 Muik in tunang boa-blingin deng Demas, nol dokter Lukas, man kit in
namnau.✡
15 Auk tunang boa-blingin bel kaak-pail in parsai man in ne kota Laodikia
ngas. Nadidingun auk in tunang boa-blingin bel maam Nimfa, nol atuli-
atuil in parsai man taom nakbua se un uma la ngas deken.
16 Eta mi totoang man se Kolose ngias les hidi surat ni son nam, tunang
napiut bel atuil in parsai man in ne kota Laodikia ngas le oen les nalan
kon. Mi kon musti les surat man auk in tunang net bel oen son nas.
17 Tek nuting Arkipus noan, “Ku nadidingun in lako-daek nuli os man
ku in sium deng Ama Lamtua son na deken.”✡
18 Nadidingun oen in tahang auk nabael ne bui ki dalen nia ki deken.
Auk nodan le Ama Lamtua Allah tulu Un dalen banan na bel mia.
Tinang tiam surat ni, auk dulan nini auk imang ngi esa,

✡ **4:5** Efesus 5:16 ✡ **4:7** Dehet deng Aan in Nutus sas 20:4; Timutius dua la 4:12 ✡ **4:8** Efesus 6:21-22 ✡ **4:9** Filemon 10-12 ✡ **4:10** Dehet deng Aan in Nutus sas 19:29; 27:2; Filemon 24; Dehet deng Aan in Nutus sas 12:12, 25; 13:13; 15:37-39 ✡ **4:12** Kolose 1:7; Filemon 23 ✡ **4:14** Timutius dua la 4:10, 11; Filemon 24 ✡ **4:17** Filemon 2

Boa-blingin deng au,
Paulus

Tesalonika 1
Surat laih hmunan deng Paulus bel jamaat se kota Tesalonika

Paulus nol un tapan nas tunang boa-blingin

1 Boa-blingin deng au, Paulus, nol auk tapang ngias, Silas duas Timutius.
Surat ni, kaim tunang bel mi totoang jemaat in ne kota Tesalonika. Mi man huil le muid Ama Lamtua Allah, kit Aman na, nol Yesus Kristus, kit Lamtuan na.
Kaim nodan le Ama Lamtua Allah tulu Un dalen banan na bel mia, le halin nam mi nulim titu-tema nol dame.✡

Paulus nodan mamo, undeng atuil Tesalonika las parsai napiut se Ama Lamtua Allah

2 Kaim nodan mamo tutungus se Ama Lamtua Allah, undeng mi in parsai ka. Lelo-duman nam kaim kohe-kanas bel mi totoang. 3 Kaim nangan napiut os man mi in dakeng ngas, undeng mi parsai se Ama Lamtua, nol namnau Una. Mi tahang napiut se in dake nas, undeng mi nahlae se Lamtua Yesus. Nias man taom kaim kilas tutungus lakos se kit Aman, Lamtua Allah sila-mata ka.
4 Kaka-pali me! Kaim tana noan Ama Lamtua Allah namnau mia. Undeng na, tiata Un huil nal mi le daid Un nenan. 5 Dedeng kaim maam se Tesalonika ngia, kaim nahdeh mi deng Ama Lamtua Allah Dehet Dais Banan na. Dedeng na, mi tidi mi hngilan nas le hii babanan asa man kaim in teka ngas. Mi ming tuun lo, molam mi kon net Ama Lamtua Allah in kuasa ka esan, nini Un Koo Niu ka. Na man tao mi le mi sium Ama Lamtua Allah Dehet Dais Banan na baktetebes. Dedeng na, mi net kaim in dili-dada ka esan noan, kaim tao elola le halin nam mi taan Ama Lamtua lalan na nol baktetebes. 6 Undeng mi huil le muid Ama Lamtua in koma ka, tiata mi not muid kami, nol not muid Lamtua Yesus kon. Mo dedeng mi in sium Dehet Dais Banan na ka, muik atuli in tao sus mia. Ela kon no, mi nangan nam hutluul lo, undeng Ama Lamtua Koo Niu ka tao mi dalen kolo tutungus.✡
7 Nini ela lam, mi tulu lalan bel totoang atuil in parsai se propinsi Makedonia nol propinsi Akaya. 8 Mo pes se na sii lo! Ta Ama Lamtua Dehet Dais Banan na holhising deng kota Tesalonika, lako papmes ne ola-ol son. Tiata kaim le aa elol pait ta, totoang atuli li ming mi in parsai Ama Lamtua ka son. 9 Ne ola-ola atuli las dehet noan, hmunan nu mi sium kaim nol babanan. Hidim mi kat soleng mi sa-saa in hui-langus sas, le bali muid se Ama Lamtua man in Toma ka. Undeng mi kom le daid Ama Lamtua Allah man in Nuli ka, atulin. 10 Oen kon dehet noan, mi nata-natang Ama Lamtua Allah Ana Yesus, in maa deng sorga ka. Lelon na, atuli las keo tele Una, mo Ama Lamtua Allah belen le nuli pait son. Eta Ama Lamtua Allah le niung hukung taung atuli lia lam, mam Lamtua Yesus man sasa-loat kit deng Ama Lamtua Allah in komali ka.

2

Paulus nangan un os in se kota Tesalonika ka

✡ **1:1** Dehet deng Aan in Nutus sas 17:1 ✡ **1:6** Dehet deng Aan in Nutus sas 17:5-9

1 Kaka-pali me! Mi totoang tana, dedeng kaim maam se kota Tesalonika
kia, kaim daek le soleng lating parsum tuun lo. 2 Mi kon nangan neta,
dedeng kaim maam se kota Tesalonikam lo bii kam, atuil in se kota Filipi
ngas daek susa-daat saol kami. Atuli hut mamo tulu in mus nol kami kon
no, Ama Lamtua tao teken kaim dalen nias, le halin kaim brain in dehet
bel mi Ama Lamtua Dehet Dais Banan na, nol in lii-tidu lo. 3 Dedeng kaim
in kil bel mi Dehet Dais Banan na maa se kota Tesalonika kia, kaim kil in
tui-tikang man in kula lo. Kaim maa le liun-leo mia tamlom tao ngengo
mi lo.✡
4 Ta hmunan nua, kaim maam nol dalen lolo. Ama Lamtua Allah esa
man tulu nal kami, le kil bel mi Dehet Dais Banan na. Kaim daek le tao
atuli li dalen kolo lo, molam tao Ama Lamtua dalen kolo, ta Un man sukat
kaim dalen nia, le lolo tam hilu la.
5 Mi kon tana, noan kaim dehet le neleng mi lo, salolen le nuting duit
deng mia la. Ama Lamtua Allah taan kaim dalen nias. 6 Kaim kon daek le
nuting in naka deng atuli li lo, nol deng mia tamlom atuil didang lo. 7 Kaim
niam Kristus atulin in nutus. Kaim kon muik hak le tao apan banansila el
atuil tene kas. Mo kaim kom in nikit-nikit apan ela lo. Dedeng na, kaim
tao kaim apan nias banansila el tana-ana blutu se mi hlala ka.* Kaim kon
tulu kaim in namnau ka bel mia, banansila el ina mes nusu un ana ka.
8 Kaim maa le suma tek mi Dehet Dais Banan na sii lo, molam kaim sao
kaim aap-inan ni tetema, undeng kaim namnau mi isi.
9 Kaka-pali me! Taon elola ko mi kon nangan net nabael noan, tasao le
duman-lelo lam kaim daek hiti-late, halin temang kaim in nuli ki esan. Ta
kaim kom in tao kukaum mi se dedeng kaim in kil Dehet Dais Banan na
maa ka lo. 10 Mi totoang net esan son nol Ama Lamtua Allah kon neta,
noan, dedeng kaim leo-leo nol mi totoang man in parsai son ne ia ngas sa,
kaim nulim nol dalen niu, lako-daek nol lolo-lolo, hidim tao kula saa mes
lo kon. 11 Mi tana noan, kaim papa-piaar mi totoang, banansila el ama in
hua mes man papa-piaar un anan nas sa, 12 tuladang el in tao teken mi
dalen nas, tek nuting mia, nol hanet mia, le mi nulim nol in toma, halin tao
Ama Lamtua dalen kolo. Ta Un nam Lahi, man haman mi son, le tamam
daid Un nenan, halin haup in todan leo-leo nol Una.

Ama Lamtua daek ne mi dalen nas

13 Kaim teen in nodan mamo se Ama Lamtua Allah lo, undeng dedeng
mi ming Dehet Dais Banan na deng kami ka, mi sium atuli li in teka-teka
lo, molam sium Ama Lamtua Allah in Teka-teka ngas. Un esa man daek
ne mi atuil in parsai ngas dalen.
14 Kaka-pali me! Mi halas-sam nuil muid Ama Lamtua lalan na babalu,
mo mi atulin in bangsa mes nol mia ngas tao sus mia. Nini ela lam, mi kon
haup susa banansila el atuil in parsai ne propinsi Yudea ngas, man haup
susa deng oen atulin Yahudi las esan, undeng in parsai se Yesus Kristus
sa.✡
15 Muik atuil Yahudi deeh man tiu-hii Ama Lamtua Allah in koma ngas
lo. Tiata dedeng Ama Lamtua Allah tunang Un mee-baha las bel one ka,
oen tao susa-daat salos, nol keo tele one. Oen kon keo tele Lamtua Yesus.
Halas ni oen nuting lalan le hutun soleng kaim lolen. Oen mus nol totoang
atuli lia, tiata Ama Lamtua Allah kom oen lo.✡ 16 Tapnaeng pait, oen daek

---

✡ **2:3** Dehet deng Aan in Nutus sas 16:19-24; 17:1-9 * **2:7** Alkitab dais Yunanin dul noan, νήπιοι (*neipioi*) “tana-ana blutu tamlom tana-ana mea”. Muik in dula teng kon dul noan, ἤπιοι (*eipioi*) “hadat banan isi”. ✡ **2:14** Dehet deng Aan in Nutus sas 17:5 ✡ **2:15** Dehet deng Aan in Nutus sas 9:23, 29; 13:45, 50; 14:2, 5, 19; 17:5, 13; 18:12

tukan-palan bili-ngala le halin nam kaim boel kil Ama Lamtua Dehet Dais Banan na, bel atuil deng bangsa didang lo. Atuil Yahudi las nam kom Ama Lamtua in bel boa-blingin atuil didang lo. Nini ela lam, oen tao oen in kula-sala ngas le unus tene taplaeng. Undeng na, Ama Lamtua Allah koon-mali, le hukung one.

Paulus kom isi le tutnaal jemaat Tesalonika las pait

17 Kaka-pali me! Halas ni kit daad katang nol apa kon no, na suma katang deng matan in ngat tuun, mo katang ne kit dalen ni lo. Kaim nuting dola, le eta bole lam kaim tia meo mi pait, ta kaim kom isi in net mia son. 18 Auk esang soba-naan oe-oe le tia meo mia, mo uikjale kas tuang tenen na tukan-palan auk lalan na tutungus. 19 Mi taan noan, tasao le kaim kom in tia meo mia kia? Undeng kaim nahlae mia. Mi man tao kaim dalen kolo, nol tao teken kaim dalen nias. Ta etan mi lo kam, asii lolen man kil didi Lamtua Yesus ngala ka! Eta Ama Lamtua pait maa kam, kaim botas nal silan undeng mia. 20 Meman baktebes! Mi man tao tes kaim dalen nias le halin kaim dalen kolo.

3

Paulus nutus le tadu Timutius lako Tesalonika

1-2 Sadi mi taan tuun, lelon kaim bokam nang soleng mia ka, na muding kaim in koma lo. Kaim kom isi le tia meo mia, mo daid lo. Tiata kaim tahang nal nesang lom, kaim nutus le tadu Timutius tia. Mo auk nol Silas dadam se kota Atena. Timutius nam mo kaim atulin. Un nam kon kaim tapan in dake, man leo-leo bani-bating Yesus Kristus Dehet Dais Banan na. Kaim tadu un tia, le halin nam un tui mia, nol tao teken mi dalen nas, le mi in parsai se Ama Lamtua Allah ka didi taplaeng.✡ 3 Nini ela lam, eta mi tutnaal in susa-daat tam, mi dalen nas hutluul lo. Kil dididi mi in parsai ka. Ta mi tana noan, atuli-atuil man in parsai Kristus sas, taon elola ko haup susa-daat ela. 4 Hmunan nua, oras kaim leo-leo nol mi nabale ka, kaim tek nuting mi meman son noan, mam atuil in parsai Lamtua Yesus sas haup susa-daat bili-ngala ela. Halas ni daid baktebes ela son, ta lo!

5 Undeng auk sus isi nol mi in nuli ka son, tiata auk lok Timutius tia Tesalonika, le halin nam kaim tana noan, mi parsai napiut se Ama Lamtua tam lo son na. Ta auk tidu, tamlom mo uikjale kas tuang tene ka maa neleng mia, le halin mi bali kudi Ama Lamtua la. Eta daid ela lam, kaim in dake hmunan nua ka, parsum tuun!

Timutius kil dehet deng jemaat in se Tesalonika ngas

6 Halas ni Timutius pait deng Tesalonika son. Un kil dehet man tao kaim le dalen kolo. Un dehet noan, mi parsai napiut se Kristus, nol namnau bali-bali apa. Hidi kam un tek pait noan, mi kon kom isi le tutnaal nol kami, banansila el kaim in kom isi le tutnaal mia ka.✡

7-8 Kaka-pali me! Se ia lam kaim haup susa-daat deng ola-ola ka bubuit lo, ta kaim nataka kam ngele, mo Timutius dehet ta tao kaim dalen nias kolo baktetebes. Undeng kaim taan son noan, mi parsai didi napiut se Ama Lamtua.

Paulus kohe-kanas bel jemaat in se Tesalonika ngas

9 Tiata kaim nodan mamo-mamo se Ama Lamtua, nol dalen in kolo, undeng mi muid Un napiut. 10 Lelo-duman nam kaim kohe-kanas

✡ **3:1-2** Dehet deng Aan in Nutus sas 17:15 ✡ **3:6** Dehet deng Aan in Nutus sas 18:5

tutungus, le sadi bole lam kit tutnaal apa pait. Kaim le tui nuli bel mi
Ama Lamtua lalan in nuli ka.
11 Kaim nahlae se Ama Lamtua Allah, kit Aman na, nol Yesus Kristus,
kit Lamtuan na, halin Oen sai lalan bel kaim le tia tutnaal nol mi pait.
12 Kaim nodan se Ama Lamtua, le halin mi in namnau apa ka muun keko
lako. Namnau totoang atuli lia, banansila el kaim in namnau mia ki kon.
13 Nini ela lam, Ama Lamtua tao tes mi dalen nas, le halin mi nuil lolo nol
niu, didiin eta Lamtua Yesus pait maa, nol Un atulin nas sam, mi dil nal
se kit Aman Lamtua Allah sila ka, nol lepa-haal in kula-sala saa lo.

4

Lalan in nuil le tao Ama Lamtua Allah dalen kolo

1 Tiata elia kaka-pali me! Kaim hanet mi le halin mi in nuli ka tao Ama
Lamtua Allah dalen kolo, tuladang el kaim in tui mi son na. Mi in nuli
ka meman muid nas totoang son, mo undeng kit niam daid Lamtua Yesus
nenan son, tiata kaim nodan le mi nuklek muun dui pait. 2 Mi totoang
taan son noan, asa man kaim in tui bel mia ka, nini Lamtua Yesus kuasa
la. 3 Ama Lamtua Allah in koma ka elia: nuil niu! Nuil hmomos deken.
Na ka, nuil kula nol atuil man ku sapa-bihatam tamlom sapa-bikloben lo
ka deken. 4 Mi musti doh taan mi apan nas esan, le nuil niu, didiin atuli li
todan mia.* 5 Nuil muid mi in kom naseke le nong dadahut, banansila el
atuil in taan Ama Lamtua lo ngas deken. 6 Nuting in ontong le laok kula
nol mi kaak-palin man in leo-leo parsai son se Ama Lamtua Allah ngas
deken. Ta Ama Lamtua Allah nam mo Tuang, man mam balas totoang in
daat ela ngas. Kaim tek nuting mi nias totoang oe-oe son, nol hid pesang
bel mias meman son lolo hmunan nua. 7 Ta Ama Lamtua Allah haman
kit son, le daid Un atulin. Un in koma ka, le kit musti nuil niu, mo nuil
hmomos banansila el atuil in nong daat tas deken. Ela ta lo! 8 Undeng na,
asii man muid in tui ni lo kam, un hutun kaim siim tuun lo, molam un
kon hutun Ama Lamtua Allah, man niung bel mi Un Koo Niu ka son na.
9 Auk nataka kam auk dul bel mi deng in namnau bali-bali apa ka pait
deken tia, undeng Ama Lamtua Allah esa man tui son noan, mi musti
namnau apa mes nol mesa. 10 Kaim ming haup son noan, mi namnau
totoang kaka-pail in ne propinsi Makedonia ngas. Mo kaka-pali me! Kaim
nodan le halin nam mi namnau atuil didang ngas muun dui pait. 11 Nuleka
le halin nam mi nulim nol titu-tema. Mi mesa-mesam ator mi in nuli kas
esan, mo laok kutang nol atuil tenga dasi deken. Mi musti dake le halin
nam haup in kaa nini mi iman nas esan. Boel nahlae se atuil didang deken.
Kaim hid pesang mi nias meman son deng lolo hmunan nua. 12 Eta mi nuil
ela lam, mi tao ngele atuil didang lo son. Eta atuil man parsai Kristus lo
ngas ngat net mi in nuil ela ka lam, taon elola ko oen tek noan, “Wuih!
Meman atuil in muid Lamtua Yesus sas in nuli ka lolo baktetebes!”

Tek deng Lamtua Yesus in pait maa ka

13 Elia pali-kakang totoang, auk le tek mi dasi mesa, le halin nam mi taan
baktetebes deng (asa man in daid nol) atuil in maet son nas. Kit taan son
noan, mam atuil in mate ngas nulis pait. Tiata eta Lamtua Yesus atulin nas
muik in mate kam, mi tao sus apan banansila el atuil didang man nangan

* **4:4** Dais Yunanin na tek noan, “Mi mesa-mesam musti ator taan mi σκεῦος (*skeuos*) ‘mana’
las esan”. Kata σκεῦος (*skeuos*) si nahin hmunan na noan, ‘mana’, ‘apan’, tamlom ‘aap-inan”. Mo
muik atuli in tek noan, se bango nia lam, ‘mana’ la nahin na, ‘sapa-bihatan’. Nini ela lam, bango
ni muik nahin noan, ‘nuil niu nol ku sapa-bihatam ma”.

taan dais ni lo ngas deken. 14 Kit tanan son noan, Yesus mate molam Ama
Lamtua Allah belen le nuli pait. Eta ela lam, taon elola ko Ama Lamtua
Allah kon bel totoang atuil in parsai man maet son nas le nulis pait. Hidim
tao nakbuan oen leo-leo nol Lamtua Yesus.
15-17 Ta etan Lamtua Yesus pait maa kam, Un niu deng sorga maa se
apan-kloma kia. Se dedeng na Ama Lamtua haman kit nol fala mumuun.
Hidim tulu deng ima-ii in ne sorga nguas, lok le huu klingu. Kon nam
Ama Lamtua atulin in maet son nas nulis pait. Hidim oen nol kit man
nuil nabale ngias sakeng leo-leo lakong nopen nuas dapang, le sodo-sium
Lamtua Yesus in maa ka. Hidi nam kit totoang nuling napiut nol Una.✡
Mi hii babanan, ta asa man kaim in teka nia, Ama Lamtua esa man tek
ela. 18 Tiata mi musti pake in tui nia, le tao teken mi dalen nas mes nol
mesa.

5

Mana-mana le sium Ama Lamtua in maa kia

1 Tiata kaka-pali me! Kaim parlu in dul le tek mi noan Ama Lamtua in
maa ki diuk ila tamlom tom nol leol ila deken tia. 2 Undeng mi totoang
taan son noan, Un in maa ka nahkiut tuun, banansila el atuil in nako ngas
maa naok se oras duman. 3 Un in maa ka kon, banansila el atuil in daad
e-ete nol babanan tuun, mo suknahkitu lam haup in daat. Nol Un in maa
ka banansila el bihaat (in behe) man suknahkitu lam, iil in hua ka maa
lisu. Eta nas maas lius son nam, kit hutun elol pait ta! Lamtua in pait maa
ka kon ela.✡
4-6 Kaka-pali me! Tamlom Un in maa ka banansila el atuil in nako man
maa bingin-tai, se mi in niin nalam ma la. Mi tao ela deken! Kit nuling
ne mitang dalen banansila el atuil in niin nala ngas lo son. Ta kit in
parsai Lamtua Yesus sias nuling ne langa dalen son, nol doha-tiud aap-
inan babanan le mana-mana taung in sium Una. Mi kon taan dais nias
totoang son! 7 Ta atuil in taom niin daat ta nini se duman, nol atuil in
mauh daat ta, taom mahu se duman kon. 8 Mo mi ela deken, ta kit nuling
ne langa dalen son. Mi musti doh apan. Eta mi parsai napiut se Ama
Lamtua, nol namnau apa kam, na banansila el tentara man in pake kele
kalas nini bis le tahang apa ka. Nol etan mi nahlae napiut se Lamtua Yesus,
man sas-loat mi deng Ama Lamtua Allah in komali ka lam, na banansila
el tentara man lotong kele bon na nini hlotong bisi ka.✡
9 Ama Lamtua Allah huil nal kit le tom Un hukung nga lo. Mo Un huil
nal kita, le haup boa-blingin, sadi kit parsai se Yesus Kristus, kit Lamtuan
na. 10 Ta Un mate son le seda kita. Tiata eta Un pait maa kam, kit nuling
napiut nol Una, kit mateng son tamlom kit nuling nabale.✡ 11 Undeng na,
tiata pake auk in teka-teka nia, le mau-hanet apa nol tao teken mi dalen
nas mesa-mesa, banansila el mi in daek son lolo hmunan nua ka.

Paulus tui jemaat Tesalonika las

12 Kaka-palis totoang! Nangan le halin todan ina-aam man in daid tulu
deng grija la ngas. Ta oen man daek hiti-late taung mia, nol tek nuting mia,
le halin mi nahim deken. 13 Hulung oen nini mi in namnau ka, undeng
oen daek muun taung mia. Nuil daem nol apa mes nol mesa.
14 Kaka-pali me! Muik dasi il pait man kaim le hid pesang mia, elia:
kaing atuil os daat tas le halin oen makoe in dake. Tao teken atuil in dalen

✡ **4:15-17** Korintus mesa la 15:51-52 ✡ **5:3** Matius 24:43; Lukas 12:39; Petrus dua la 3:10 ✡ **5:8** Yesaya 59:17; Efesus 6:13-17 ✡ **5:10** Tesalonika mesa la 4:13-18

hutlulu ngas. Doha-tinang atuil man in parsai ka muun lo son nas. Nol keeh nal mi apan nas saol atuli li totoang.
15 Balas in daat ta nini daat deken. Molam nuklek le daek banan nas tutungus taung atuli li totoang. Suma daek banan saol kit atulin nias siis deken, molam nol atuil likun nuas kon.
16 Tao mi dalen nas kolo tutungus. 17 Kohe-kanas duman-lelo. 18 Se oras susa tamlom dael kolo ko, mi musti nodan mamo se Ama Lamtua. Ta na man Ama Lamtua Allah in kom taung, totoang atuil man in muid Yesus Kristus sa ngas.
19 Boel tukan-palan Ama Lamtua Koo la in dake ka deken. 20 Eta muik pail-kaka at mes tek noan un haup in teka deng Ama Lamtua Allah lam, ngat maat halin tuun nol un in aa na deken! 21 Ta mi musti tinang in teka na nol babanan, le maa deng Ama Lamtua tam lo ka. Etan baktebes maa deng Lamtua lam, daek mudin. 22 Molam hoen apan deng totoang in daat tas.

Paulus hep un surat ta

23-24 Auk kohe-kanas le nodan Ama Lamtua Allah halin tao niu mi dalen nas, nol mi in nuli ka totoang. Undeng Un in tao ka, tiata kit nuil daem nol apa. Nini ela lam, eta kit Lamtuan Yesus Kristus pait maa son nam, mi dil nal se Un sila-mata ka nol aap-inan, dalen, nol aap-hmangin man muik in kula-salan lo. Baktebes! Ta Lamtua Yesus man in haman mia, le daid Un atulin na nam, kil didi nol Un in aa ngas. Asa man Un aa son nam, Un taon le dadi. Hidim mam Un nol mi niu-hilin lakom se Ama Lamtua Allah sila-mata.
25 Kaka-paling totoang! Nadidingun in kohe-kanas bel kami deken.
26 Auk nodan le mi tek kaim boa-blingin ni bel totoang jemaat in ne a ngas!
27 Auk nodan mi nini Lamtua Yesus ngala ka, le halin mi les auk surat ti bel jemaat tas totoang.
28 Auk nodan kit Lamtua Yesus Kristus le tulu Un dalen banan na bel mi totoang.
Ela tuun tia.
Boa-blingin,
Paulus

Tesalonika 2
Paulus surat lalis dua in bel jemaat se kota Tesalonika ka

Boa-blingin

1 Boa-blingin deng au Paulus, nol auk tapang ngias duas, Silas nol Timutius.

Surat ni kaim tunang bel mi totoang jemaat in se kota Tesalonika ngas. Mi esan man huil le muid Ama Lamtua Allah, kit Aman na, nol Yesus Kristus, kit Lamtuan na.✡ 2 Kaim nodan le Oen tulu Oen dalen banan na bel mia, le halin mi nulim babanan nol dame.

Paulus nodan mamo se Ama Lamtua Allah

3 Kaka-paling totoang! Etan kaim nodan mamo tutungus se Ama Lamtua Allah lam meman toma, undeng mi in parsai se Una ka muun keko lako, nol mi in namnau apa mes nol mesa ka muun taplaeng son. 4 Undeng na le, kaim dehet bel Ama Lamtua jemaat in se maan didang ngas deng mia. Kaim nahdehes noan, atuil didang tudan-kida le tao sus mi kon no, mi in parsai ka tahang napiut.

5 Nias totoang tulu bel noan, mam Ama Lamtua Allah nutus mi dasi las nol in toma. Ta susa-daat man mi in lepa-haal hahalas nia ngas, tao mi le tatai in daid Un atulin. Un nam mo, mi Lahin. 6 Lii deken, ta Ama Lamtua nutus dasi lam, nol in toma. Ngat te! Ta mam Un balas atuli-atuil man in tao susa-daat saol mia ngas. 7 Un kon bel mi le tenem tahang deng susa-daat, man mi in lepa-hala ngas. Un daek ela bel kaim kon.

Mam nias totoang dadi, se oras Lamtua Yesus in niu maa leo-leo nol Un ima-ii man muun isi deng sorga nguas sa. 8 Mam oen niu maas nol ai in kaloe tene. Hidim Un balas totoang atuil man in dai taan Ama Lamtua Allah lo ngas, nol in dai muid Lamtua Yesus Dehet Dais Banan na lo ngas. 9 Un hukung oen totoang muun isi, didiin oen dudu-dudus. Un nulut soleng oen deng Un sila-mata ka, le halin oen nataka taan Un in kuasa man muun isi ka lo.✡ 10 Molam totoang atuil in parsai ngas nikit sakeng Un ngala ka lapa-lapa, nol todan-lahing Una. Mam mi kon muik se atuil in parsaing nas hlala, undeng mi kon sium Dehet Dais Banan man dedeng na kaim tek mi son na.

11 Tiata kaim kohe-kanas bel mi lelo-duman, le halin Ama Lamtua Allah ngat mia lam, meman tatai in daid Un atulin. Kaim kon nodan le Un bel mi Un in kuasa ka, halin nam mi daek nal sa-saa banan nas, muding mi in parsai ka, nol asa man mi in nutus son le dake ngas. 12 Eta mi lalan in nuli ka tuladang ela lam, mam atuli las nikit sakeng Lamtua Yesus ngala ka lapa-lapa. Nol mi kon haup in naka, undeng mi muid Una. Mam nias totoang dadis, undeng kit Aman, Lamtua Allah, nol kit Lamtuan, Yesus Kristus dalen banan na.

2

Atuling in daat isi mes maa muna le, halas-sam Lamtua Yesus pait maa

1 Kaka-pali me! Kaim le tek mi deng blinga lam kit Lamtuan Yesus Kristus pait maa, nol kit in nakbua nol Una ka.✡ 2 Eta ming atuli tek noan

✡ **1:1** Dehet deng Aan in Nutus sas 17:1 ✡ **1:9** Yesaya 2:10 ✡ **2:1** Tesalonika mesa la 4:15-17

Ama Lamtua pait maa son nam, hlapat tom in nole le nangan tanan lo deken. Oen tek noan, oen tanan deng Ama Lamtua Koo la, tamlom ming hapun deng atuli, tamlom oen haup surat deng kaim kon no, parsai oen deken. Ta nas totoang nole! 3 Nang atuli li le tao ngengo mi deken. Ta mam musti muik atuling in daat isi mes puit maa muna le, halas-sam Lamtua Yesus pait maa. Atuling ni labang muun isi nol Ama Lamtua, didiin atuil hut mamo kas kon labang muid ela. Atuling ni meman lai-lisin son! Tiata un tama naraka kam toma. 4 Un tao apa ka lapa dui deng dewa las totoang, nol labang totoang asa man atuli li in todan-lahing ngas. Un kon tama lako se Ama Lamtua Um in Kohe-kanas Tene ka, hidim tulu-balang apa ka noan, “Auk niam, Ama Lamtua!”✡

5 Mi nangan neta tam lo ka? Dedeng auk leo-leo nol mi nabale ka, auk tek nuting mi meman son deng atuling na, ta lo?

6 Atuling daat na tulu-balang apa ka nol ni lo bii, undeng muik in tukan-palan una. Nol mi esan kon taan son noan asa man tahang un ela! 7 Halas ni, kuasa man in ator atuling in daat isi na ka, daek buni-buni, undeng muik in tukan-palan una. Mo mam in tukan-palan una ka, sao ima. 8 Kon nam atuling in daat isi na puit maa, le daek un osa la nol langa-langa. Molam tom nol oras Lamtua Yesus in pait maa ka, meman muun isi, Un tao dudus atuling daat na, suma nini dasi mes sii.✡

9 Lamtua Yesus in pait maa lo bii kam, uikjale kas tuang tene ka bel kuasa muun se atuling in daat isi na, le halin un daek tada-taad herang bili-ngala, didiin atuli las bali le un pake kuasa deng Ama Lamtua Allah.✡ 10 Nini ela lam, atuil hut mamo kas tom in nole deng atuling daat na. Mam oen man bakisan deng Ama Lamtua Allah. Un sai beles lalan le noan bel boa-blingin one, mo oen hutun soleng Un in koma banan na, nol dai parsai se asa man in toma ka lo. 11 Undeng na le, Ama Lamtua Allah tung oen dalen nas deng in toma ka, le nang halin oen parsai se totoang in nole-lilung ngas. 12 Nini ela lam, Ama Lamtua Allah nahu beles hukung ngele. Undeng oen dai parsai asa man in toma ka lo, le daek asa man in daat tas tukun.

Atuil in parsai ngas musti tahang mumuun

13 Kaka-pali me! Kaim nodan mamo tutungus se Ama Lamtua Allah, undeng Un namnau mia. Ta dedeng Un daek apan-kloma ki lo bii ka, Un nutus son le bel boa-blingin mia. Hidim Un bel Un Koo la le tao niu mia, undeng mi parsai se in toma ka. 14 Dedeng kaim tek mi deng Dehet Dais Banan na ka, Ama Lamtua Allah pake Dehet Dais Banan na le haman mia, halin nam mi taan haup kit Lamtuan Yesus Kristus in muun-tes sa.

15 Kaka-pali me! Tahang napiut nol kil dididi totoang asa man kaim in tek mi son nas. Nol nangan totoang asa man kaim in dul son ne surat ni dalen nia ngas.

16-17 Kaim kohe-kanas tutungus se Ama Lamtua Allah, kit Aman na, nol Yesus Kristus, kit Lamtuan na. Kaim nodan le Un tao tes mi dalen nas, le halin nam mi daek nal totoang in banan nas. Kaim nodan ela, undeng kaim tana noan, Ama Lamtua neka-namnau kit totoang. Undeng Un dalen banan na, tiata Un bel teken kit dalen nias tutungus. Nini ela lam, kit nahlae napiut se Una.

3

Paulus nodan jemaat Tesalonika las le kohe-kanas bel one

✡ **2:4** Danial 11:36; Yeskial 28:2 ✡ **2:8** Yesaya 11:4 ✡ **2:9** Matius 24:24

1 Kaka-paling totoang! Nadidingun in kohe-kanas bel kami deken. Kohe-
kanas halin Ama Lamtua Dehet Dais Banan na holhising hlapat, le totoang
atuli li se ola-ola sium Dehet Dais Banan na nol babanan, banansila el
dedeng mi in sium Dehet Dais Banan na ka kon. 2 Kohe-kanas kon le halin
nam kaim putim nal deng atuil in daek dadaat tas, ta totoang atuli li parsai
Dehet Dais Banan na lo.
3 Ama Lamtua kil dididi Un in teka ka. Un tao teken nal mi dalen nas,
nol Un keba-kele mi deng in daat tas. 4 Nol kaim kon parsai baktetebes
noan, Lamtua Yesus in tao bel mia ka, muid asa man kaim in tek mi son
na. Nol taon elola ko mi daek napiut ela.
5 Kaim nodan le Lamtua Yesus sai mi dalen nas, le halin nam mi nangan
taan taplaeng noan, Ama Lamtua Allah namnau mia. Nol nangan taan
kon noan, mi tahang nal se in susa-daat dalen, banansila el hmunan nu
Kristus in tahang nal se susa-daat dalen na.

Totoang atuli li musti dake, boel osan daat deken

6 Kaka-palis totoang! Hii ke, auk tek mi meman nini Lamtua Yesus
Kristus ngala ka. Mi laok nakbuan nol atuil os daat man tupu-talas lako-
pait tuun nas deken. Ta oen not muid kaim in daek mumuun ni lo. 7 Mi
totoang tana noan, mi musti not muid kaim in nuli, se dedeng kaim in
daad nol mi nabale ka. Mi net esan son. Kaim soleng tahan oras ela tuun
lo. 8 Kaim daek hiti-late lelo-duman, le halin kaim tao ngele mi lo. Kaim
kon sium tahan in kaa deng atuli li nol mosa lo. 9 Kaim niam, Ama Lamtua
atulin in dake. Tiata kaim muik hak le nodan sa-saa deng mia. Mo kaim
tade le pake hak na lo. Kaim le tulu lalan banan, le halin nam mi not
mudi. 10 Dedeng na, kaim tao pesang bel mi atorang mes noan, “Eta asii
daek lo kam, un kaa deken.”
11 Kaim ming dehet noan, muik atuli teng deng mia la tupu-talas lako-pait
nol dai daek saa lo. Oen suma kukaum le tamas kutang nol atuil didang
dasi tuun. 12 Atuil tuladang ela ngas, kaim kaing oen nini Lamtua Yesus
Kristus ngala ka, le halin nam oen teen in lako-pait tuun na tia. Banan dui
ka oen dake, le nuting in kaa nini oen dala-lating esan.
13 Kaka-palis totoang! Mi nonos nol in daek asa man in banan nas deken
ne!
14 Mi tadas babanan atuil in dai muid asa man kaim in dul son, ne surat
ni dalen ni ngias se. Toe mudis deken, le halin nam oen mae bali apan.
15 Sadi mi ngat oen banansila el mi musu ka deken. Molam kaing oen nol
babanan, banansila el mi pail-kakan esan.

Paulus hep un surat ta

16 Ama Lamtua nam mo, Laih in Dame. Auk nodan le Un bel mi in dame
se dais saa tuun dalen. Auk nodan le Ama Lamtua leo-leo nol mi tutungus.
17 In teka-tekang puis nias, auk dulas nini auk imang ngi esa, le halin
nam mi tana noan, surat ni deng auk baktetebes. Se totoang auk surat
tenga las kon, auk tao ela.*
18 Auk nodan le kit Lamtuan Yesus Kristus tulu, Un dalen banan na bel
mi totoang.

Surat ni pes se ni sii tuun tia,
Paulus

* **3:17** Atuil in taan Alkitab pas tek noan, taom Paulus pake atuil le dul un surat tas. Mo un kon dul bubuit nini un ima ka esa, le halin nam atuli li tana noan, surat na baktetebes deng una.

Timutius 1
Surat laih hmunan deng Paulus bel un tapa Timutius

Boa-blingin

1-2 Timutius man in banan!

Boa-blingin deng au, Paulus. Ama Lamtua Allah nikit auk son, le daid Yesus Kristus atulin in nutus. Nol kit in nahlae se Lamtua Yesus sa, man tao kit le nuling napiut nol Una, undeng Ama Lamtua Allah bel boa-blingin kit son deng kit in kula-sala ngas.

Tius, ku niam banansila el auk anang esa, undeng auk man tulu lalan le ku kon parsai se Kristus. Auk kohe-kanas nodan Ama Lamtua Allah, kit Aman na, nol Yesus Kristus, kit Lamtuan na, le tulu bel ku Oen dalen banan na nol dalen in namnau ka, halin nam ku nuil titu-tema nol dame.✡

Doha-tiud nol atuil in tui-tikang tom lo ngas

3 Dedeng na kit duat leo-leo se kota Efesus. Nikit auk le noan lakong bus el propinsi Makedoniang nga, auk dising ku le dada se kota Efesus. Ta dedeng na, muik atuli deeh man tui liun jemaat tas nini dais in tom lo ngas. Tiata, auk nodan le ku laok kaing one, halin oen tui napiut ela deken. 4 Hidim atuli las kon soleng oras ela tukun, le laok nahdeh apa deng dehet man in muik nahin lo. Oen kon kaen apa tutungus se in tik dehet deng in hua-koet tas. Dais tuladang ela ngas suma tao atuli li le keng apa tukun, hidim tao oen le nuil nol in parsai se Ama Lamtua Allah lo.

5 Auk tui-tek ku elia, le halin nam ku tui atuil in parsai ngas, le oen nuil nol in neka-namnau apa nini dael niu, in nangan lolo, nol deng in parsai baktetebes.

6 Mo muik guru teng sisa katang son, le nang soleng in tui-tikang nas. Oen soleng oras le kaen apa tutungus nol aa dahu-dahut si-sii. 7 Oen tek le oen nam mo, guru man in tui atuil didang deng upung Musa Atorang ngas. Oen tao apan nas el guru tene ka, mo oen taan asa man oen in tui ka nahin na lo.

8 Kit totoang tana noan, upung Musa Atorang ngas totoang banan! Sadi kit pake Atorang nas muid Ama Lamtua Allah in koma ka. 9 Atorang nas dulas taung atuil in nuil lolo son nas lo. Molam dulas le bel atuil in labang daat tas, atuil in dai hii-ming in prenta lo ngas, atuil in nuil katang deng Ama Lamtua ngas, in kom le daek dadaat tas, in toe muid Ama Lamtua lo ngas, in ngat maat halin tuun nol sa-saa niu ka ngas, in keo tele atuil tutungus sas, nol in keo tele un ina-aman nas esan nas. 10 Atorang nas kon dulas bel: atuil in nong dadahut daat tas, bikloeb in niin bali nol biklobe ngas, bihata mo niin nol bihatang ngas, in daek buni atuil didang halin nuting le haup duit tas, in liun-leo atuil daat tas, daid saksi in nole-lilung ngas, nol bel totoang atuil man labang nol in tui man toma ngas. 11 Tui-tikang in toma ngas, maas deng Ama Lamtua Allah Dehet Dais Banan, man Un bel auk son na. Ama Lamtua Allah na mo, muun isi. Ta eta atuli li nikit sakeng Un ngala ka lapa-lapa kam, meman toma!

Nodan mamo se Ama Lamtua undeng Un dalen na banan

✡ **1:1-2** Dehet deng Aan in Nutus sas 16:1

12 Auk nodan mamo-mamo se kit Lamtuan Yesus Kristus, undeng Un
parsai au, nol bel auk le lako-daek nal Un osa la. 13-14 Molota hmunan nu,
auk aa dadaat le tao nahu Yesus ngala ka, nol tao susa-daat saol atuli-atuil
man in muid Un lalan in nuli ka ngas. Auk tudan-kida oen tutungus. Auk
daek dadaat ela undeng oras na, auk nangan taan asa man auk in dakeng
nas lo, nol parsai se kit Lamtuan Yesus Kristus lo bii. Mo Ama Lamtua
nadidingun auk lo, nol tulu Un in namnau ka bel au.✡ In dudui pait ta, Un
tulu bel auk Un dalen banan na tutungus! Un bel auk hangun liis-lasa, le
halin auk parsai muun se Una, nol namnau nal atuil didang, banansila el
Un in namnau au ka kon.
15 Taom kit ming oe-oe son noan, “Yesus Kristus maa se apan-kloma ki
son, le bel boa-blingin atuil in tao kula-sala ngas.” Meman ela baktetebes!
Molam deng totoang atuil in daek kula-sala ngas, auk man daat dui hihidi.
16 Auk daat isi ela kon no, Ama Lamtua Allah nutus le hukung auk lo.
Molam Un le pake au, halin tulu-balang Yesus Kristus in keeh nol atuil
man daat isi, banansila el au lia ngas. Nini ela lam, atuil didang in tao
kula-sala ngas kon parsai se Una, le halin oen haup in nuli napiut nol Una.
17 Naka Ama Lamtua!
Ta suma Un sii, man Allah;
muik didang pait lo!
Un nam Lahing man in kil prenta hidi nutus taan lo ka.
Un man nuli didiin son na.
Un man mate lo ka.
Un man atuli li ngat netan nini matan lo.
Totoang in todan, nol in naka ki taung Una,
ela son na!
Amin.
18 Ana Timutius man in banan! Auk le tek ku deng asa man ku musti
daken se ku osa las. Nias totoang muid asa man Ama Lamtua mee-baha
las in tek meman son deng ku apam ma ka. Eta ku muid in teka-tekang
nas nol babanan nam, na banansila el tentara mesa, man hote-dait tana,
le labang in daat tas. 19 Kil dididi ku in parsai Kristus sa. Nol doh le halin
nam ku dalem ma niu tutungus. Ta muik atuli deeh dai hii muid oen dalen
nas in teka ka pait lo son, man tao oen in parsai ka le sisake banansila el
kapal in saek tom baut alo ka. 20 Himeneus nol Aleksander kon tuladang
ela! Tiata auk sao soleng oen lakos se uikjale kas tuang tene ka. Auk tao
ela, le tui one, halin oen tenes deng in tao didaan Ama Lamtua ngala ka.

2

Atorang deng in ibadat

1 Laih hmunan ni, auk nodan mi le kohe-kanas bel atuli li totoang. Eta
mi laok saol Ama Lamtua Allah lam, nodan le halin Un hulung atuil in
nuil ne susa dale ngas. Nol nodan mamo, undeng Un daek in banan na
taung oen totoang son. 2 Ela kon, kohe-kanas bel lahi-lahi las, nol totoang
atuil in kil tingin nas. Nini ela lam, kit totoang nuling babanan, tetesa nol
dame, muid Ama Lamtua in koma ka. Hidim nuil nol in toma el atuil in
todan-lahing Una ngas. 3 In tao ela ka, man banan. Nol tao Ama Lamtua
in bel boa-blingin kita ka, dalen kolo. 4 Un in koma ka le atuli li totoang
haup boa-blingin, nol taan ol man in toma ka. Elia:
5 Ama Lamtua Allah na mo, mes sii.

✡ **1:13-14** Dehet deng Aan in Nutus sas 8:3; 9:4-5

Nol suma muik hleten mes sii, man mole-daem nal Ama Lamtua Allah
nol kit atuli lia, na ka Yesus Kristus.
Hidim Yesus na mo, atuil esa-esa.
6 Un sao Un apa ka le sui nal kit totoang deng kit in kula-sala ngas.
Tom nol un oras sa lam, Ama Lamtua Allah sai Dehet Dais Banan na
langa-langa le tek atuli li totoang. 7 Hidim Ama Lamtua Allah huil nal auk
son, le daid Un atulin in nutus, halin laok tek atuil Yahudi lo kas se ola-ola,
nol tui one, le oen kon parsai se Lamtua Yesus, nol nuil muid lalan in toma
ka. Asa man auk in teka ni baktetebes ela. Auk nole lo.✡
8 Auk in koma ka elia: se ola-ol le eta mi nakbua halin kohe-kanas sam,
mi dalen nas musti babanan nol apa. Komali nol apa deken. Kaen apa
deken. Eta nikit iman le kohe-kanas se Ama Lamtua Allah lam, mi dalen
nas musti niu baktetebes muna le.
9-10 Auk kon in koma ka le bihata las mana apan nas babanan, nol pake
kai-baut in toma. Naleko mi apan nas nini in tao klangan bili-ngala nol
pake kai-baut osa-osa man tom lo ngas deken. Tamlom naleko lai-liis mi
apan nas nini in pake lil-mea, lil-muti tamlom mutiara, le halin nam atuli
ngat mia deken. Ta in tao bihata las le leko ka, oen dalen man in niu
ka, nol oen in daek banan tutungus sa. Na man tom taung bihaat man in
todan-lahing se Ama Lamtua Allah ngas.✡ 11 Eta jemaat tas nakbua le hii in
tui-tikang ngam, bihata las kon muid atorang nga le tidi hngilan babanan,
halin hii in tui-tikang nas nol baktetebes. Hulu-hulu apa le lobo-lau isi
deken. 12 Muid au lam, bihata las nikit apan le loka-tadu biklobe las nol
tui one lam, tom lo. Banan dui ka, bihata las lobo isi deken. 13 Ta Ama
Lamtua Allah koet Adam muna, hidi halas-sam Hawa.✡ 14 Nol Adam man
tom in nole-lilung muna deng uikjale kas laih tuan na lo, molam bihatang
nga, na Hawa. Atuli li in kaliut Ama Lamtua Allah atorang nga ka, mulai
se dedeng na.✡ 15 Ela kon no, bihata li haup boa-blingin nabale, undeng
oen hua ana. Oen kon haup boa-blingin, sadi oen parsai baktetebes se
Kristus, nuil nol in namnau, nuil nol dalen niu, hidim nuil nol in toma.*

3

Atorang deng in daid tulu man kil jemaat

1 Meman atuli las in teka ka toma, “Atuil in le daid tulu in kil jemaat
ta, nahin na noan un huil tom os in dake banan isi ka na.” 2 Tulu in kil
jemaat ta nam mo, musti atuil man in ngala ka niu. Un musti nuil niu nol
sapa mes sii. Un musti hepa-hail taan apa ka, komali hlapat lo, atuli todan
una, kom in sai un hnita ka le sium atuli, nol tui nal atuil didang. 3 Boel
atuil in niun le mahu daat deken, nol kom in tuku-keng daat tas deken.
In tom dudui ka, atuil in dalen na lila, atuil man kom in nuil dame, nol
in kom naseke duit lo ngas. 4 Un musti mana-koet nal un um-elan na nol
babanan. Un anan nas musti todan una, nol hii-ming una. 5 Ta eta atuling
na mana-koet nal un um-elan na esa lo kam, taon elola le un mana-koet
nal Ama Lamtua jemaat tas sa?

✡ **2:7** Timutius dua la 1:11 ✡ **2:9-10** Petrus mesa la 3:3 ✡ **2:13** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 2:7; 2:21-22 ✡ **2:14** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 3:1-6 * **2:15** Atuil in taan Alkitab pas tek noan muik tafsiran tilu deng, “bihata las in haup boa-blingin undeng oen in hua ana ka”. Nas elia: 1) muik Ana mesa, ngala Yesus man sai lalan le totoang atuli li haup nal boa-blingin; 2) Hawa man tom in nole nol tao kula, molam un nam kon daid upu kia-kaon taung totoang atuli lia; 3) bihaat in nuil toma ngas mates se oras oen in hua ana ka lo (mo tafsiran nini kuat isi lo).

6 Banan dui ka, huil atuil in parsai se Kristus nesang son na. Nikit atuil
in kil jemaat, man halas-sam parsai se Lamtua Yesus babalu ka deken. Ta
lo kam un hlapat koaok. Ta tamlom Ama Lamtua diuk una, banansila el
Ama Lamtua in diuk uikjale kas laih tuan na ka. 7 Eta noan nikit atuil le
kil jemaat tam, nuting atuil in ngala banan, nol haup in todan deng atuil
in parsai lo bii ngas. Nini ela lam, mam un mae lo. Nol uikjale kas laih
tuan na kon, kiu nahu nal un lo.✡

Atuil man hulung tulu in kil jemaat tas

8 Ela kon nol atuil man daek hulung tulu in kil jemaat tas. Oen nam
musti atuil in muik ngalan banan, in nole-lilung dadahut lo, in niun mahu
lo, nol in kaa ontong lai-lisin lo ngas. 9 Oen dalen nas musti niu, nol oen
kon musti kil dididi in tui, man Ama Lamtua sai bel kit atuil in parsai ngias
son na. 10 Tinang babanan oen in nuli ka nol oen in lako-dake ka. Etan
atuli li haup oen in kula-sala ngas lo, halas-sam nikit oen le daek hulung
tulu in kil jemaat tas.

11 Ela kon nol oen sapan nas.* Oen nam musti bihaat man in nuil toma
nol nuil babanan. Man in bilu-aa le tao didaa atuil didang ngalan nas
deken. Oen kon musti tahang nal apan, nol atuli li kon parsai nal one.
12 Atuil in daek hulung tulu in kil jemaat tas kon, musti bikloeb man in
nuil niu nol sapa-bihatan mes sii. Un kon musti mana-koet taan un um-
elan na nol babanan, nol musti ator taan un anan nas. 13 Atuil in lii-lau
jemaat tas nol babanan na, taon elola ko atuli li todan oen keko lako. Nol
oen kon brain taplaeng, hidim lii in aa deng oen in parsai se Yesus Kristus
sa lo.

Peke deng kit in parsai ka

14-15 Timutius! Auk nangan le nesang lo kam auk tia meo ku. Eta noan
auk muik in kukamu le tia meo ku ka nesang ngam, sadi surat ni tia lius
muna se ku imam ma son. Auk dul surat ni le tek ku deng, Ama Lamtua
nenan nas musti nuil elola. Nadidingun in tek noan Ama Lamtua nam,
Allah man in nuli ka deken. Un atulin nas banansila el uma ka, man muik
netes nol hdin ina in kuat. Nini ela lam, oen toka apa le hulung apa se
Ama Lamtua Allah in tui-tikang man toma ngas.

16 Hmunan nu muik dasi mes muun isi deng kit in parsai ka buni nabale,
mo halas ni Ama Lamtua tek puting dais na son. Na ka:
Kristus maa se apan-kloma ki son,
nini atuli li hnika-tuladang.
Ama Lamtua Koo la kon tulu bel noan,
Yesus nam mo, Atuil in dalen lolo.
Nol Ama Lamtua ima-ii in ne sorga nguas kon, ngat net Una.
Ama Lamtua Allah nikit Un lako ne sorga son,
hidim nikit sakeng Un ngala ka lapa-lapa.
Un dehet ta holhising didiin lako papmes apan-kloma ki son.
Se ola-ola, se apan-kloma kia, atuli li parsai Un son.
Kit in parsai ka ela!

4

Doha-doh nol atuil in tui dadahut tas

✡ **3:7** Titus 1:6-9 * **3:11** Dais Yunanin in mo nia ki γυναῖκας (*gunaikas* deng kata dasar γυνή), nahin na bisa, 1) “oen sapa-bihatan nas”, tamlom bisa kon noan 2) “bihata” (umum). Muik atuli deeh tek noan, nahin deng dais na se nia ki kon bisa 3) bihaat in hulung le pela-noen jemaat tas. Mo nomer tilu la se dais Yunanin nam, nini dais didang (ngat ne *Roma* 16:1).

1 Mo halas ni Ama Lamtua Koo la tek langa-langa son noan, mam jemaat
tenga las hutun soleng asa man kit in parsai kia. Hidim oen laok muid koo
daat man in liun-leo le tao atuli li liu ngas, nol daek muid uikjale kas in
tui-tikang ngas. 2 Atuil in maa tui ela ngas, aa kam kisa, mo dake lam kisa.
Oen nam atuil in nole-lilung daat! Atuil nas koo-dalen nas meman tedos
son. 3 Oen tui atuli li le saap deken. Nol oen kon tek le kaa kakaat deeh
deken ta luli. Molota Ama Lamtua Allah man koet kakaat nas. Un daek
kakaat nas, le halin eta atuil in parsai ngas kaa lam, oen nodan mamo se
Una. Undeng oen taan asa man in toma ka! 4 Totoang man Ama Lamtua
Allah in dake ngas, meman banan. Tiata luil bili-ngala deken! Atuli li
musti sium nas totoang nol nodan mamo se Ama Lamtua. 5 Ta kit tana
noan, Ama Lamtua in Teka-teka ngas, nol kit in kohe-kanas sa, tao totoang
nas le daid niu.

Lamtua Yesus atulin man dake lam banan nas

6 Timutius! Tek dais nias totoang bel kaka-pail atuil in parsai ngas. Eta
ku tao ela lam, ku daid Yesus Kristus atulin man dake lam banan. Ama
Lamtua Allah in Teka-teka ngas tao ku le parsai Una, nol tui ku halin
nangan taan tui-tikang ol man toma ngas. Ku kil dididi Ama Lamtua in
Teka-teka ngas son. Na banansila el kakaat man tao tes ku aap-inam ma
ka. 7 Soleng-soleng oras nol in dehet dahu-dahut man butu-kil nol Ama
Lamtua Allah lo ngas deken. Toe muid blalan bihaat in tui le luil bili-
ngala ngas deken. Banan dui ka, mana ku apam ma babanan le halin ku
nuil muid Ama Lamtua in koma ka, se totoang dasi las.
8 Mana le tao tes kit aap-inan nia ki nam, banan.
Mo ambak ka bubuit tuun.
Molam mana apan le nuil muid Ama Lamtua in koma, se totoang dasi las
dalen na,
muik ambak mamo.
Un ambak ka
suma in nuil se apan-kloma hahalas nia ki sii lo,
molam se in nuli man pait maa ku kon.
9 In teka-tekang nias toma! Tiata pesang se mi dalen nas nol nadidingun
deken. 10 Kit nene kit in nahlae ki se Ama Lamtua Allah man in nuli napiut
ta. Un man bel boa-blingin atuli li totoang, dudui pait ta, bel boa-blingin
kit man in parsai se Una ngas. Undeng na le kit daek mumuun nol nuklek
mumuun.
11 Tui nias totoang. Nol lek atuli las le muid in tuing nas. 12 Nang atuli
las le ngat kabaul ku undeng ku in muda bii ka deken. Nang le atuil in
parsai ngas not muid se ku; deng ku in aa ngas, ku in mana-koet ta, ku in
namnau atuli ka, ku in parsai se Yesus Kristus sa, nol ku in nuil niu ka.
13 Se mi in natang auk le tia meo mia ka, nadidingun in les Ama Lamtua
Dehet-dasin na bel atuil in parsai ngas deken. Tao tes one, nol tui oen
babanan.
14 Pake babanan karunya man ku in hapun son deng Ama Lamtua, se
dedeng tulu in kil jemaat tas kohe-kanas le nene iman nas se ku ka. Dedeng
na, oen kon tek Ama Lamtua in hid deng ku in nuli ka, nol ku in dake ka
ka. Tiata nang soleng karunya man ku in haup son na deken. 15 Bani-
bating dais nas nol in makoe! Le halin atuli li totoang ngat net noan, ku in
nuli ka nol ku in dake ka, banan keko lako. 16 Nas elia: doha-tiud le halin
ku nuil lolo tutungus. Nol doha-tiud le halin ku in tui ka tom tutungus.
Eta ku kil dididi nol nas totoang ngam, mam Ama Lamtua sai lalan bel ku
nol atuli-atuil man in hii-ming se ku ngas, le halin nam mi holoat deng in
daat tas.

5

Aa saol jemaat tas sam elola?

1 Kaing atuil in blalan dui deng ku ngas sam, nini faal mumuun deken.
Mo nini dasin in banan, banansila el ku aa nol ku amam ma esa. Nol atuil
in muda dui deng ku ngas sam, beles in makoe, banansila el oen nam ku
pail-kakam esa. 2 Ela kon nol bihaat in blalan dui deng ku ngas. Aa nolas
sam banansila el ku aa nol ku inam ma esa. Mo eta aa nol bihaat in muda
dui deng ku ngas sam, taos el ku palim esa. Ku dalem ma musti niu saol
one.

Dehet deng bebalu kas

3-5 Jemaat tas musti hulung bebalu man muik oen nenan le papa-paiduil
oen lo son nas. Mo bebaul in muik ana-upun nabale ngas, un ana-upun
nas man musti papa-paiduil una. Tui one le halin nam oen balas taan
blalan na in bosor nol one ka. Nini ela lam oen lii-lau Ama Lamtua Allah,
nol tao Un dalen kolo. Ta bebalu man nuli siing-siing baktetebes sa nam,
muik tahan un atulin in papa-paiduil una lo. Un suma nahlae se Ama
Lamtua Allah tukun. Lelo-duman nam un kohe-kanas le nodan tulung se
Ama Lamtua Allah. Jemaat tas musti papa-paiduil bebalu in ela ngas.

6 Mo bebalu man kom le nuil leko-leok tuun nol sa-saa apan-kloma kia
ngas sa, nuli nabael kon no, muik ambak lo son, banansila el atuil in maet
son na.

7 Tek nuting dais nias totoang bel jemaat tas, le halin nam atuil in parsai
lo ngas, aa le tao didaa oen ngalan banan na deken.

8 Mo eta muik atuli dai papa-paiduil un nen esan nas lo, dudui pait ta
un uma isin nas lo kam, na banansila el un kat soleng un in parsai Ama
Lamtua ka son. Un daat dui atuil in taan Ama Lamtua Allah lo ngas.

9 Eta le nikit bebalu mes halin daek hulung tulu in kil jemaat tas sam,
un atoran na elia: bebalu na umur ra dale dui deng taun buk eneng lo;
hmunan nu un nuil nol biklobe mes sii; 10 atuli taan noan un nam atuil in
daek banan saol atuil didang; un nam papa-paiduil anan nas nol babanan;
un ima kahan in lii-lau, nol hulung atuil didang; un hulung atuil in parsai
ngas nol in daek os ana-ana ngas; taom un kom in hulung atuil in se susa
dale, nol un mana son le hulung saa tuun se dais banan nas dalen.

11 Nikit bebalu muda kas le daek hulung se jemaat tas deken. Ta tamlom
oen dalen in kom le sapa ka puit maa, ti oen le saap pait ta. Ta eta ela son
nam, oen muik oras le lii-lau jemaat tas nol babanan lo ka. 12 Eta oen oras
in lii-lau jemaat tas senet tam, na banansila el oen tao didaa oen in hida ka
se Ama Lamtua sila-mata. Le mam atuli las bel kula one. 13 Tamlom oen
nonos, hidim kukaum nol in puti-taam atuli uma, le dehet nole-lilung halin
tao didaa atuil didang ngala ka. Nol in daat dui pait ta, oen kom in tamas
kutang nol atuil didang dasi, le aa sa-saa man in tom lo ngas. 14 Tiata in
banan dui ka, bebalu in muda bii ngas saap ulang pait, le halin nam oen
hua, nol mana-koet oen um-elan nas esan. Nini ela lam, atuil in mus nol
kita ngas, haup lalan le tao didaa kit ngalan nias lo. 15 Muik bebalu muda
teng liu son. Oen daek muid uikjale kas laih tuan na in koma ka.

16 Eta muik bihaat in parsai Ama Lamtua mes palin tamlom kaka ka daid
bebalu son nam, bihatang na musti hulung bebalu na. Bel jemaat tas le
pal in papa-paidulin deken. Nini ela lam, jemaat tas bisa in hulung bebalu
tenga las, man meman baktetebes muik oen nenan mes lo kon son.

Tulu in kil jemaat tas

17 Atuil in kil jemaat tas nol babanan na, mi musti todan un dui, hidim
baen un gaji la nol in toma. Dudui pait, atuil man in daek hiti-late le
nahdeh deng Ama Lamtua Dehet-dasin na, nol tui mi deng lalan in nuli
man toma ngas. 18 Ta dulan ne Ama Lamtua Buk Niu ka noan, “Eta lii
ael-gandum nini aus-sapi lam, but tele un baha ka deken, le halin nam un
kaa.” Nol muik dulan pait noan, “Asii dake lam, toma, eta un haup gaji.”✡
19 Eta muik atuli in klaa nol atuil in kil jemaat tas sam, sium ela tuun
deken! Musti muik saksi at dua ta tilu, man aa ka sama, halas-sam ku
simun le nehan un dasi la.✡ 20 Eta kaing un son, mo un nuil napiut nol in
kula na lam, kaing un se jemaat tas silan. Nini ela lam, atuil didang brain
mudi-muid le tao kula ela lo.
21 Lako-daek atorang nias totoang se jemaat tas nol in huil sila deken,
hidim ngele halin deken. Auk tapa bel ku os ni se ku imam ma, se Ama
Lamtua Allah nol Yesus Kristus sila-mata. Ima-ii man Ama Lamtua huil
nal son ne sorga nguas kon, daid saksi.
22 Boel hlapat-hlapat in nikit atuil le daid tulu deken. Tinang un babanan
muna le. Ta eta mi nikit atuil dadahut tuun, le atuling na daek kula kam,
mi kon lepa-haal un in daek kula na. Doh ku apam ma le nuil niu tutungus.
23 Auk ming le ku taim ma iil tutungus. Banan dui ka, ku niun ui man
kutang nol anggor bubuit, le halin nam daid kai in tahi. Niun ui muti tuun
deken.
24 Ngat babanan ne! Muik atuli teng in kula-sala ngas ngat tanan meman.
Oen lakos lius se atuling in nutus dasi ku lo bii, mo atuli las totoang taan
oen in kula saa ka son. Mo muik atuli teng pait, man nesang halas-sam
ngat taan oen in kula ka. 25 Ela kon nol atuil in daek babanan nas. Tenga
las atuli li ngat tanan meman. Mo muik atuli teng man daek babanan nol
in buni-buni. Ela kon no, asa man oen in dake na, nesang le lako lam ngat
tanan. In daek banan ni niam, buni nalan lo.

6

Dehet deng ata nol tuang

1 Muik tuang deeh ata kas parsai se Lamtua Yesus. Molam ata kas musti
todan oen tuang ngas, le halin atuil in parsai lo ngas haup lalan le tao nahu
Ama Lamtua Allah ngala ka lo, nol ngat kabaul kit in tui-tikang ngas lo.
2a Muik ata deeh tuang ngas kon parsai se Lamtua Yesus. Ta ata kas boel
ngat kabaul oen tuang ngas deken, undeng tuang nas parsai Lamtua Yesus.
Tiata oen musti lii-lau oen tuang ngas nol babanan dui pait, undeng ata
kas nol tuang ngas, leo-leo atuil in parsai, man musti nuil namnau bali-bali
apa.

In tui-tikang kula nol in kom duit

2b Timutius! Tui jemaat tas, le halin oen makoe in daek muid nias
totoang. 3 Kit in tui man toma ka, daid peke deng lalan in nuli man tao
Ama Lamtua dalen kolo. Mo atuil in tui didang deng nia ngas, hutun
soleng Lamtua Yesus Kristus in tui man toma ngas. 4 Atuil tuladang ela
ngas, koaok daat molota oen ngengon! Taom oen nuting lalan le kaen apa
deng dasi-dehet deeh tukun. Nias totoang tao atuli li le idus, keng apa, tao
didaa atuil didang ngaal banan, hidim idus-neo dadahut nol atuil didang.
5 Atuil in ela ngas, tao lobo-lau dadahut daat. Oen in nangan na ne daat
tas si-sii. Oen nangan taan ol man in toma ka lo son. Nol oen kon nangan

✡ **5:18** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 25:4; Matius 10:10; Lukas 10:7 ✡ **5:19** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 17:6; 19:15

noan, eta oen osan banan in daek muid agama la kam, oen bisa daid atuil in muki.
6 Meman agama man in toma ka, tao kit le haup ontong tene, sadi kit
nuil lolo nol nuil muid Ama Lamtua in koma ka. Hidim dalen kolo nol asa
tukun man kit in hapu ngas.
7 Nangan babanan! Dedeng in hua kita ka, kit kil sa-saa mes lo kon maa
se apan-kloma kia. Nol eta kit mateng ngam, kit kon kil puting sa-saa mes
lo kon deng apan-kloma kia. 8 Tiata sadi muik in kaa, nol kai-baut in pake
nola lam, dalen kolo tia!
9 Mo atuil in kom isi le daid atuil in muki ka, hlapat tom in neleng-diting
bili-ngala, nol tom in nole kliu-kanan, undeng oen suma nangan deng in
hmuki-nala tukun. In ela ngas bisa tao didaa, nol tao dudus oen in nuli
ka. 10 Ta in kom duit isi ka, daid peke deng atuil in tao dadaat bili-ngala
ngas. Muik atuli teng kom naseke in haup duit, didiin oen sisa katang son
deng oen in parsai man toma ka. Undeng na le, oen tao didaan oen in nuli
ka esan.

Kil dididi in tui man mi in sium son nas

11 Timutius! Ku niam mo Ama Lamtua Allah nena. Tiata ku bian
kakatang deng in daat tas totoang. Nuil niu. Nuil le tao Ama Lamtua dalen
kolo se totoang dasi las dalen. Parsai napiut se Yesus Kristus. Namnau
papmes atuli lia. Tahang mumuun se in susa dalen. Nuil babanan nol
totoang atuli lia. 12 Nuklek mumuun le bani-bating totoang in tui man kit
in parsai son nas. Ama Lamtua haman tamang ku lako se in nuli man hidi
nutus taan lo ka son. Tiata kil in nuli na dididi le sao deken. Ku kon tek ku
in parsai Lamtua Yesus ela ka se atuil hut mamo silan son. 13-14 Tiata nol ni
kon, auk nodan ku le but in hida elia: daek muid Lamtua Yesus in prenta
ngas totoang. Boel kaliut in prenta ngas mes deken kon, le halin nam atuli
li net ku in tao kula-sala lo ka. Daek muid nas totoang nol baktetebes,
didiin kit Lamtuan Yesus Kristus in pait maa kia. Auk nodan le ku hid ela
se Ama Lamtua Allah sila-mata. Ta Un man bel hngasa se totoang sa-saa
in nuli kias. Auk kon nodan le ku hid ela, se Yesus Kristus sila-mata. Ta
Un man tek langa-langa son deng Un apa ka, se gubernur Pontius Pilatus
sila.✡
15 Lamtua Yesus in muun isi ka, man kil kuasa.
Un nam mo, Laih Tene dui deng totoang lahi-lahi lias.
Nol Un kon nam, Tuang Tene dui totoang tuang-tuang ngias.
Tom nol un oras-lelon na lam,
Ama Lamtua tao langa dais nias.
16 Suma Un sii man mate net lo.
Un nuli ne langa dalen, man atuli ngat tam tahang bolen lo.
Muik tahan atuli mes lo kon man ngat net Una.
Totoang in todan ni taung Una.
Totoang in kuasa kia, muik ne Un ima ka, lako lius didiin!
Ela tuun tia. Tom baktetebes!

Dehet deng atuil in muki ngas

17 Tek atuli-atuil in muki ne apan-kloma ki ngias, le halin nam oen koaok
le nahlae se oen hmukin nas deken. Ta mam hmuki-nal nas hidis totoang.
Banan dui ka, oen holtain se Ama Lamtua Allah man in nuli ka. Ta Un man
bel kit totoang, asa man kit in parlu ngas, le halin nam kit nuil babanan
nol dael kolo. 18 Tek oen le pake oen hmuki-nalan nas, halin daek sa-saa
banan nas. Oen musti makoe in daek banan. Oen kon musti iman kahan

✡ **6:13-14** Yuhanis 18:37

le hulung atuil tenga las, nol kom in bani-bating hangun man Ama Lamtua
in bel one ngas. 19 Oen in tao oen hmuki-nalan nas ela ka, man daid peke
taung oen in nuli, se leol ola bingin dua kia. Nini ela lam, oen in nuli ka
muik nahin.

Paulus hep un surat ta

20 Timutius! Doh babanan totoang man Ama Lamtua Allah in parsai le
bel ku son nas. Boel kutang nol dehet in nole-lilung ngas deken. Dehet
tupang dais man kil in todan taung Ama Lamtua Allah lo ngas deken.
Nangan ne! Ta muik atuli teng nataka apan nas le atuil in tana. Molota oen
in ‘tana’ ka, muik peke lo. Laok kaen nolas deken. 21 Muik atuli teng parsai
nol in tui nole-lilung ngas, didiin oen sisa deng oen in parsai baktetebes
son se Ama Lamtua Allah ka.

Auk nodan le Ama Lamtua tulu Un dalen banan na bel mi totoang.

Boa-blingin,
Paulus

Timutius 2
Paulus surat dua in bel un tapa Timutius sa

Boa-blingin

1-2 Timutius man in banan!
Surat ni deng au, Paulus. Ama Lamtua Allah esa huil nal auk son, le daid Yesus Kristus atulin in nutus. Hidim nutus auk le laok tek in nuil toma, man Ama Lamtua hid son le belen se totoang atuil man in parsai se Yesus Kristus sas.
Timutius! Ku banansila el auk anang esa. Tiata auk kohe-kanas le nodan Ama Lamtua Allah, kit Aman na, nol Yesus Kristus, kit Lamtuan na, le namnau ku, tulu bel ku Un dalen banan na, nol bel ku le nuli titu-tema nol dame.✡

Paulus nodan mamo se Ama Lamtua

3 Lelo-duman nam, auk kohe-kanas bel ku. Auk nodan mamo tutungus se Ama Lamtua Allah, undeng ku muid napiut Una. Auk lii-lau Un nol dalen in niu, banansila el hmunan nu kit upun nas in lii-lau Una ka kon.
4 Auk nangan net hmunan nu kit in bakisan apa ka, ku matam uin baa. Undeng na, le auk kom isi in tutnaal nol ku, le halin nam auk daleng kolo.
5 Auk nangan net hmunan nu, ku halas-sam parsai baktetebes se Lamtua Yesus sa. In parsai tuladang ela ka, muik meman son se ku upum bihaat Luisa, nol ku inam Yunike dalen nas. Tiata auk parsai baktebes, le in parsai tuladang ela ka kon, muik ne ku dalem ma.✡

Paulus nodan Timutius le pake karunya man Ama Lamtua in bele ka

6 Dedeng auk nene imang nga se ku bom ma le kohe-kanas bel ku ka, oras na Ama Lamtua nikit ku le halin nam ku daek nal taung Una. Tiata nol nia, auk nodan le ku pake karunya man ku hapun son deng Ama Lamtua ka, nol muun dui pait. 7 Ta Ama Lamtua Allah Koo la tao kit le daid atuil in lii lo. Mo Un tao kit le daid atuil in daek nala, nol parsai taan apan, namnau tana, hidim tahang taan apan nol babanan. 8 Tiata, mae in dehet deng kit Lamtuan na deken. Hidim mae nol auk in daid atuil bui ki deken. Ta auk in tamang bui kia, undeng auk lii-lau Una. Tiata eta ku laok nahdeh deng Dehet Dais Banan na lam, ku musti mana-mana le lepa-haal in susa-daat banansila el kami. Eta ku haup in susa-daat ela lam, mam Ama Lamtua tao teken ku.
9-10 Undeng Ama Lamtua man bel boa-blingin kit deng kit in kula-sala ngas.
Nol Un huil nal kit son, le daid Un atulin man niu'.
Un tulu Un dalen banan na bel kita, undeng Un namnau kita.
Molota kit tao sa-saa mes lo kon, man tatai le kit sium Un in banan na.
Ama Lamtua koet apan-kloma ki lo bii kam, Un nutus son le bel Yesus Kristus maa,
le tulu Un dalen banan na, nol bel boa-blingin kita.
Hidim Yesus Kristus maa son, le tek puting bel kit Un in nangan nas,
nol Un kon tao dudus hmate ka in kuasa ka son!
Ni man daid Dehet Dais Banan!
Tiata, asii parsai se Yesus Kristus sam, un mate napiut lo ka. Molam nuli napiut nol Ama Lamtua Allah.

✡ **1:1-2** Dehet deng Aan in Nutus sas 16:1 ✡ **1:5** Dehet deng Aan in Nutus sas 16:1

11 Undeng na le Ama Lamtua Allah nikit auk daid Yesus Kristus atulin
in nutus, le laok tek deng Un Dehet Dais Banan na, nol tui atuli li se ola-
ola.✡ 12 Undeng nas totoang, tiata auk haup susa-daat ne bui ni daleng nia.
Mo auk mae lo! Ta auk tana noan, asii man auk parsain na. Un na mo,
Lamtua Yesus. Auk kon taan baktetebes noan, Un man tapa bel auk os
ni se auk imang ngia, Un doha-tinang nal os nia, nol Un man tao auk le
daek nal napiut os ni didiin Un pait maa. 13 Tiata, muid lalan in nuil toma,
man auk tulu bel ku son na tia. Eta ku parsai napiut, nol namnau atuli
las totoang ela lam, na daid tada noan, ku daid mes nol Yesus Kristus son.
14 Ama Lamtua Allah tapa bel ku hmuki mes man osa isi ne ku imam ma
son, na ka, in tui man toma ka. Tiata doha-tinang nol babanan ne! Pake
Ama Lamtua Allah Koo Niu, man muik ne kit dalen nia ka, le halin nam
Un hulung ku doha-tinang hmuik na nol babanan.

Onesiforus tulung Paulus se bui

15 Taon elola ko ku ming son noan, Figelus duas Hermogenes, nol atuil
didang in deng propinsi Asia* ngas, bali kudi le nang soleng auk son.
16-18 Mo Onesiforus sam kisa. Un lail nodat auk lo. Ku esa taan noan,
hmunan nu auk in se kota Efesus sa, un tulung auk tutungus. Halas ni un
maa daad ne kota Roma lolen son. Dedeng un in maa lisu ka, un nuting
auk papmes se ola-ola. Didiin un haup auk se bui kia. Mo un mae lo. Un
maa meo auk tutungus se bui ki dalen, le tao tes auk daleng ngia.

Tiata, auk kohe-kanas le nodan Ama Lamtua Allah tulu Un dalen banan
na bel Onesiforus, nol un uma isin nas totoang. Mam lius leol kiamat tia,
le Ama Lamtua nutus atuli li dasi las sam, auk nodan le Ama Lamtua nutus
Onesiforus nol un uma isin nas dasi las nol babanan.

2

Kit in muid Kristus sias in nuli ka musti banansila el tentara las in muid napiut komendan na ka

1 Ana Timutius man auk in namnau! Lamtua Yesus Kristus nam mo
dalen na banan isi. Halas ni ku daid mes nol Un son. Nol Un tade le bel
kuat-tes ku. Tiata ku musti sium tuun! 2 Hmunan nu, auk tui ku son se
atuil hut mamo kas silan, deng Ama Lamtua lalan in nuli man lolo ka.
Tiata halas ni, auk nodan le ku laok tui atuil man ku in parsai son nas, asa
man ku in ming son deng au ngas. Hidim atuil nas kon musti laok tui bel
atuil didang lolen.

3 Kit totoang niam banansila el Lamtua Yesus Kristus tentaran nas.
Tiata kit leo-leo lepa-haal susa-daat banansila el Una. Undeng ku nam
mo tentara banan, tiata ku kon musti muid le lepa-haal ku nenang nga.
4 Tentara in lako-daek Un osa la ka, laok kutang nol atuil didang osa pait
lo. Nini ela lam, un tao un komendan na dalen kolo.

5 Kat kleta didang pait deng in kuti-lii. Eta muid in sukat apa deng in
kuti-lii ola lam, musti muid un atorang nga. Eta lo kam, ku puti tuun tia!
Ta ku nal lo blaan. Ela kon nol eta ku lako-daek Ama Lamtua osa la lam,
daek muid un atorang nga.

6 Tinang se atuil in daek klapa ngas. Un daek hiti-late se un klapa la.
Tiata un man haup klapa la isin na muna. 7 Nangan kleta apin nas nol
babanan. Mam Ama Lamtua Allah tao ku le nangan taan nas totoang.

✡ **1:11** Timutius mesa la 2:7 * **1:15** Propinsi Asia hmunan nua ka, halas ni daid negara Turki halin leol-denen.

8 Nangan babanan deng Yesus Kristus. Un nam laih Daud in hua-koet.
Un mate son mo Ama Lamtua Allah belen le nuli pait. Na man daid Dehet
Banan, man auk kilan le laok tek atuli las se ola-ola. 9 Undeng auk tek
beles Dehet Banan na, tiata auk haup susa-daat elia. Dudui pait ta, oen
but auk nini ranteng, hnika noan auk niam mo atuil daat. Mo ela kon
no, oen tukan nal Ama Lamtua Allah Dehet Dais Banan na lo. 10 Undeng
na le auk tade in lepa-haal susa-daat bili-ngala. Sadi Ama Lamtua atulin
man Un in huil nal son nas, haup boa-blingin. Ta mam Ama Lamtua Allah
nikit sakeng oen lapa-lapa, undeng oen daid Yesus Kristus atulin. 11 In
teka-tekang nias tom baktetebes:
"Eta kit sium noan Kristus mate seda kita lam,
na banansila el kit kon mateng le nang soleng in nuli blaan na,
hidim mam kit kon nuling leo-leo nol Una.
12 Eta kit keeh nal se susa-daat dalen nam,
mam kit kon daad le kil prenta leo-leo nol Una.
Mo eta kit kaen Una lam,
Un kon kaen kita.✡
13 Kit muid napiut Un lo kon,
Un nang kit lo,
undeng Un nole lo. Un tek elola lam, Un daek muid ela."

Atuil in dake, man Ama Lamtua naka

14 Tek nuting atuil in parsai ngas, le halin oen nadidingun dais nias
totoang deken. Lok oen nini Ama Lamtua Allah ngala ka, le oen teen in
kaen apa deng dasi las nahin na tia. Ta nas totoang muik nahin saa lo.
Suma tao didaan atuil in hii-ming deng one ngas tuun. 15 Nuklek babanan
le tao ku apam ma banansila el atuil in dake, man haup in naka deng Ama
Lamtua Allah. Atuil in ela ngas mae deken, undeng un daek un osa la
nol babanan son. Ku musti daid atuil in tui lolo-lolo, deng Ama Lamtua
in Teka-teka ngas. Ta Un in Teka-teka ngas nam, toma! 16 Hoen nodat ku
apam ma kakatang deng dehet man muik tula-pekeng lo ngas, nol deng
dehet man in todan Ama Lamtua lo ngas. Ta nas suma tao atuli li le daat
taplaeng. 17 Oen in aa dadaat tas, lohang heo-heon banansila el iil kangker
ra. Himeneus nol Filetus in aa ngas kon, parsis ela. 18 Oen duas tui kula
noan, totoang atuil in maet son nas, nulis pait son. Mo na tom lo! Nini ela
lam, oen sisa katang son deng asa man in toma ka. Asa man oen in tui na,
tao didaa atuil tenga las in parsai ka.

19 Mo netes man Ama Lamtua Allah in bangun-pii son na, pepeko lo. Se
netes na, muik in dula noan, "Ama Lamtua taan Un atulin nas", nol "Asii
man todan-lahing se Ama Lamtua Allah lam, un musti nuli katang deng
daat tas."✡

20-21 Kat kleta deng atuil in muki ngas uma. Se um na dalen na, muik sa-
saa bili-ngala. Tenga las dakes deng lil-mea nol lil-muti. Mo muik teng pait
dakes deng kai nol dale taba. Sa-saa in leko-banan dui ngas, um lamtua
ka kom in pake laok se fesat tene. Mo sa-saa in biaas tuun nas sam, uma
lamtua ka mae in pakes se atuil hut mamo sila. Ela kon nol atuli lia. Etan
un tao apa ka le katang deng in daat tas sam, un daid banansila el sa-saa
in leko-banan isi ngas. Um lamtua ka dalen kolo in pake one, undeng bisa
pake oen le daek os banan bili-ngala.

22 Atuil muda kas hlapat nahis, undeng oen in kom naseke ka. Mo
Timutius, ku musti doh ku apam ma babanan, le tao muid ku in kom
naseke ka deken. Nuting le daek in banan na tutungus. Parsai napiut se

✡ **2:12** Matius 10:33; Lukas 12:9 ✡ **2:19** Buk in Kahi 16:5

Ama Lamtua. Nuil nol in namnau, hidim nuil babanan nol totoang atuli lia.
Totoang atuil man in parsai se Ama Lamtua, man nulis nol dalen niu ngas,
daek in banan na tutungus. Tiata Timutius, ku in nuli ka musti banansila
el one! 23 Auk tek ulang ku pait! Laok dehet tupang nol dais man muik
tula-pekeng lo ngas deken. Ta nas totoang suma tao atuli li le keng apa
tukun. 24 Atuil in daek taung Ama Lamtua ngas, daid atuil in hode-lokot
tam, tom lo! Oen musti nuil leko-banan saol atuli li totoang. Tui taan atuli,
nol keeh nal apa nas, eta atuli daek daat saol one. 25 Oen musti tui-tikang
atuil in labang daat tas nol babanan. Halin nam oen sabail apan nas le
tenes deng oen in kula-sala ngas, nol sium asa man in toma ka. 26 Nini ela
lam, uikjale kas lahin tuan na kiu nal oen le daek muid un in koma ka pait
lo.

3

Leol kiamat ta maa dani kam, atuli li in nuli ka tuladang elola la?

1 Timutius! Etan apan-kloma ki dadani in puis sam, muik susa-daat
mamo isi. Tiata auk tek nuting ku meman. 2 Mam atuli las namnau oen
apan nas siis nol kom duit naseke. Oen koaok nol apan nas, oen ngat tahan
atuil lo, bilu-aa daat, dai hii-ming se atuil blalan nas lo, nodan mamo taan
lo, hadat lo isi, kom dasi-dais in deng Ama Lamtua ngas lo, 3 namnau taan
atuil lo, dai daem nol atuil lo, kom in tao didaa atuil didang ngaal banan,
tahang nal apa lo, kom in tao susa-daat saol atuli, kom in banan nas lo,
4 kom in hee soleng oen tapan nas, nangan blatas lo, tao apa ka el atuil in
tana ka, nol muid oen in koma ka muun dui deng Ama Lamtua in koma
ka. 5 Oen tao el atuil niu ka, molota lo! Ama Lamtua in kuasa ka muik ne
oen dalen nas lo. Laok dani nol atuil tuladang ela ngas deken!

6 Ta atuil tuladang ela ngas, taam atuli uma nol silan hmoas, le neleng
bihaat man dalen didi lo, nol nahis hlapat tas. Bihaat in ela ngas nulis nol
in lepa-haal kula-sala unus tene, nol tao muid oen dalen in kom bili-ngala
ka. 7 Eta oen ming guru balu maa tui dais balu kam, oen mudi-muid tuun.
Mo oen nangan taan ol man toma, mo ol man kula ka lo. 8 Ku nangan
net dehet deng Yanes nol Yamres sa, ta lo?* Dedeng na, oen duas labang
nol upung Musa. Guru nias tuladang el oen duas kon. Oen labang nol in
tui toma ngas. Oen in nangan nas daat son, nol oen in parsai ka tom lo
son. 9 Guru in ela ngas tahang nesang lo. Ta nal nenesang ngam, atuli li
totoang taan oen in ngengo ka! Banansila el hmunan nu atuli las in taan
Yanes nol Yamres in nole-lilung nga.

Kil dididi in tui man ku sium son nas

10 Timutius! Ku taan auk in nuli ki totoang son. Ku taan totoang auk in
tui ngas son. Ku taan auk lalan in nuli ka. Ku taan auk in koma ka. Ku
taan auk in parsai ka. Ku net auk in kehe, nol namnau atuli las son na.
Nol ku kon taan auk in tahang nala kia. 11 Ku kon taan oen in diuk-puang
au ka, nol auk in lepa-haal susa-daat bili-ngala ka. Auk haup susa-daat ela
se kota Antiokia, kota Ikonium nol kota Listra. Mo Ama Lamtua Allah sao
puting auk deng nas totoang son.✡ 12 Meman totoang atuil man in parsai se
Yesus Kristus, nol kom le nuil niu muid Ama Lamtua Allah in koma ngas,

---

* **3:8** Ngaal ‘Yanes nol Yamres’ sa muik ne Buk in Hida Blaan na lo. Mo muik atuil in tana teng tek noan, bet oen duas atuil in tana deng dale Mesir, man labang nol Musa, se dedeng Musa in nol puting atuil Israel las deng dale Mesir ra. Les dais na se *Dehet in Puit deng Dale Mesir* 7:11.

✡ **3:11** Dehet deng Aan in Nutus sas 13:14-52; 14:1-20

taon elola ko atuli tao susa-daat saol one. 13 Taplaeng pait, atuil daat tas
nol atuil in nole-lilung daat tas, daat keko lako. Oen tipu-dai le tao nahu
atuil didang, molota oen kon tom in tipu-dai.
14 Mo ku musti kil dididi in tui man ku in sium son nas. Nol muid napiut
asa man ku in parsai son na. Ta na man toma! Ku taan baktetebes, asii
man tui ku nas totoang son na, ta lo!? Ku bisa parsai se una!✡ 15 Lolo
ku ana bii kua, ku haup in tui deng Ama Lamtua Buk Niu ka isin na son.
In dul son ne Buk Niu ka dalen na, man tulu lalan in haup boa-blingin.
Ta eta ku parsai se Yesus Kristus sam, na sai lalan le ku nuil butu-kil nol
Ama Lamtua Allah in ne sorga kua. 16 Totoang man in dul ne Buk Niu ka
dalen na ka, meman Ama Lamtua Allah esa man bel atuil in dula ngas le
dul ela. In dulang nas nahin na elia: tui atuli las deng asa man in toma
ka, tek puting atuli las in kula-sala ka, le kil nolas pait lakos muid lalan in
toma ka, hidim tuis le halin lelo-lelo lam nuil muid Ama Lamtua in koma
ka. 17 Nini ela lam, Buk Niu ka tao Ama Lamtua atulin nas totoang le nuil
titu-tema, halin nam oen daek nal totoang os man in banan nas.

4

Laok tek atuli las deng Ama Lamtua Allah Dehet-dasin na

1-2 Mam Yesus Kristus pait maa se apan-kloma kia, le kil bandu banansila
el lahi ka. Atuil in nuil nabale ngas tamlom, atuil in maet son nas, leo-
leo laok situ-tal se Una, le halin Un nutus oen dasi las. Undeng na, se
Ama Lamtua Allah nol Yesus Kristus sila, auk nodan ku nol baktetebes, le
ku musti laok tek atuli las deng Ama Lamtua Allah Dehet-dasin na. Boel
nangan noan un oras sa banan tam lo ka deken. Tulu bel atuli las in kula-
sala ngas. Mo kaing oen nol babanan nini in kehe. Tao kuat-tes atuli li
dalen nini dais in tui man toma ngas.
3 Ta ola bingin dua kam, atuli li dai hii-ming in tui man toma ngas pait
lo ka. Mam oen suma haman nakbua guru-guru man in aa muid oen in
koma ngas, halin nam tao mingis oen hngilan nas tukun. 4 Oen kuim kele
oen hngilan nas le hutun soleng in tui man toma ngas. Mo oen tidi oen
hngilan nas le hii se dehet fufulu man muik un nahin lo ngas!
5 Tiata ku musti nangan blatas! Tahang mumuun se in susa-daat tas
dalen. Laok tek atuli li deng Dehet Dais Banan na, le halin nam oen sium
Yesus Kristus. Lii-lau atuli li nol dael kolo, didiin in dake na hidi. Boel
daek tailuang tuun deken.
6 Deng auk apang ngia lam, nangan isi deken, ta oras auk in mate ka
maa dadani son. Banansila el klas mes isin na mana le hidi.* 7 Mo auk
muid sukat in lali nol babanan son. Auk lail lakong lius se in tuis pesang
ngu son. Auk muid Yesus Kristus napiut son, nol sisa lako-pait lo. 8 Halas
ni suma liis dasi mes sii, man auk nata-natang. Na piala man kit Lamtuan
na in pesang son, le taung in bel totoang atuil man nuil lolo ngas. Kit
Lamtuan na, atuil hlala man lolo. Un na mo ngele halin lo. Eta lius un
oras sa lam, Un sao bel auk piaal in nala ka. Mo suma auk siing lo. Ta
totoang atuil in namnau Una, nol nata-natang Un in pait maa ngas, kon
haup piala!

Paulus hid pesang dasi bili-ngala

✡ **3:14** Timutius dua la 1:5; 2:2 * **4:6** Dedeng atuil Yahudi las tunu-dadung hmukit se Um Kohe-kanas Tene ka ka, muik in tunu-dadung mesa man musti doan anggor se mija in tunu-dadung nga dapa muna. Tiata bet Paulus bel kleta ni le tek noan, un in nuli ka banansila el anggor man holbohon hidi, le daid in todan bel Ama Lamtua.

9 Timutius! Maa meo auk lalaba tia! 10 Ta halas ni auk siing. Kreskes
boka lako ne propinsi Galatia son. Nol Titus kon lako ne dale Dalmatia son.
Mo Demas namnau sa-saa apan-kloma ngias dui, tiata un nang soleng au,
le lako ne kota Tesalonika lolen son.✡ 11 Suma Lukas sii man dada nol auk
ne iang. Nuting Markus, le mi duam maa leo-leo. Ta un le lam tulung
nal auk se osa bili-ngala.✡ 12 Auk lok Tikikus lako ne kota Efesus son.✡
13 Eta ku maa lam, nadidingun in kil bel auk kaod metes sa deken, man
auk nang ne Karpus uma, ne kota Troas. Nol nadidingun in kil auk in dula
ngas deken, dudui pait ta in dula man auk dulan ne hmukit bulang nga.✡
14 Aleksander, atuling man taom daek bis-muti ka,† tao dadaat saol au
ki bubuit lo. Nang tuun lako, tiam mam Ama Lamtua balas una, muid un
in dake-dake ngas.✡ 15 Ku musti doha-doh nol atuling na, ta un labang nol
kit in teka-teka ngas.
16 Dedeng auk dil se atuil in nutus dasi ngas silan, le siut auk dasi la
laih hmunan na, muik tahan atuli mes in dil nol au lo. Oen totoang lakos
nang soleng au. Nang tuun lako! Nang le Ama Lamtua nadidingun oen in
kula-sala ngas. 17 Mo ela kon no, Ama Lamtua Allah nang soleng auk lo.
Un bel auk in kuat-tes le halin nam auk tek Un Dehet Dais Banan na nol
dabun saa mes lo kon. Tiata auk tek Dehet Dais Banan na son, bel totoang
atuil Yahudi lo ngas, le halin nam oen kon ming hapu. Auk kon holoat
deng susa-daat ta son. 18 Nol mam Ama Lamtua Allah sas-sao auk deng
totoang in daat tas. Hidim Un pela-noen auk nol boa-blingin taam lakong
sorgang. Se uam, Un man kil bandu.
Ama Lamtua na mo, muun isi! Auk naka-naka le nikit sakeng Un ngala
lapa-lapa hidi nutus taan lo! Baktetebes ela.

Paulus hep un surat ta

19 Nadidingun in bel boa-blingin bata Priskila,‡ nol un sapa, kaka Akila
deken. Ela kon nol Onesiforus uma isin nas totoang.✡ 20 Erastus daad ne
kota Korintus. Lelon na, auk nang Trofimus ne kota Miletus, lole dedeng
na un heda ngele isi.✡ 21 Nukleka le halin nam oras blingin na maa lius
bii kam, ku maa lius ne ia son. Kit tapan in ne ia ngias, el: Ebulus, Pudes,
Linus nol bata Klaudia, kon tunang boa-blingin bel mia. Ela kon nol kaka-
pail Kristen tenga lias.
22 Auk nodan le Ama Lamtua Allah leo-leo nol ku tutungus. Nang le halin
nam Ama Lamtua tulu Un dalen banan na bel mi totoang.

Ela tuun tia,
Paulus

✡ **4:10** Kolose 4:14; Filemon 24; Korintus dua la 8:23; Galatia 2:3; Titus 1:4 ✡ **4:11** Kolose 4:14; Filemon 24; Dehet deng Aan in Nutus sas 12:12, 25; 13:13; 15:37-39; Kolose 4:10 ✡ **4:12** Dehet deng Aan in Nutus sas 20:4; Efesus 6:21-22; Kolose 4:7-8 ✡ **4:13** Dehet deng Aan in Nutus sas 20:6 † **4:14** Bis-muti se dais Indonesian nam Tembaga. ✡ **4:14** Timutius mesa la 1:20; Buk in Naka-nahalit 62:12; Roma 2:6 ‡ **4:19** Dais Yunanin in mo nia ki dul noan, ‘Priska’. Priska nol Priskila la nam mo, aa deng atuli mes sii. ✡ **4:19** Dehet deng Aan in Nutus sas 18:2; Timutius dua la 1:16-17 ✡ **4:20** Dehet deng Aan in Nutus sas 19:22; Roma 16:23; Dehet deng Aan in Nutus sas 20:4; 21:29

Surat deng Paulus bel un tapa Titus

Boa-blingin

1-4 Ana Titus man banan!
Surat ni deng au, Paulus, man daid Ama Lamtua Allah atulin in loka-loka, nol Yesus Kristus atulin in nutus. Un nutus auk le tao teken in parsai deng atuli-atuil man Un in huil nal son nas. Un kon nutus au, le tulu beles lalan lolo ka, le halin nam oen nuil muid Ama Lamtua in koma ka. Nini ela lam, Ama Lamtua Allah atulin nas muik in nahlae, le haup in nuli leo-leo nol Un tutungus. Ama Lamtua koet apan-kloma ki lo bii kam, Un hid meman son noan, mam Un atulin nas nulis napiut nol Una. Un na mo nole net lo. Tom nol un oras sa lam, Ama Lamtua tulu-balang langa-langa noan, Un le bel boa-blingin atuli las deng oen in kula-sala ngas, halin nam oen haup in nuil napiut nol Una. Hidim Un lok auk le laok tek Dehet Dais Banan na bel atuli li totoang se ola-ola.
Titus! Ku niam banansila el auk anang esa, undeng ku nol auk leo-leo parsai se Kristus son. Tiata auk kohe-kanas se Ama Lamtua Allah, nol Yesus Kristus man bel boa-blingin kita ka, halin nam Oen tulu Oen dalen banan na bel ku, le ku in nuli ka tetesa nol dame.✡

Atorang taung tulu in kil jemaat tas

5 Lelon na, auk nutus le ku dada se nusa Kreta, halin nam ku bisa mana dasi ila lo, man parlus nabael se las. Nol nang le ku nikit atuli-atuil man in toma, halin kil jemaat tas se kota las mesa-mesa. Nadidingun atorang man auk in tek ku son deng atuli-atuil man kil jemaat tas deken. Man noan:
6 eta nikit atuil le kil jemaat tam, un in nuli ka boel muik kula-salan lo. Un musti nuil niu nol sapa-bihatan mes sii. Un anan nas kon parsai se Yesus Kristus. Boel atuli tek noan, oen nam mo tana-ana in tao lobo-lau dadahut, nol labang daat deken. 7 Undeng tulu in kil jemaat tas atuil in lako-daek Ama Lamtua osa la, tiata oen musti nuil lolo nol ngalan nas banan. Nikit atuil in naka bali apan nas deken; in komali daat hlapat tas deken; in niun mahus tutungus sas deken; in keng daat tas deken; nol in kom naseke duit tas deken. 8 Atuil in kil jemaat tas musti kom in sium atuli li nol babanan. Oen musti kom banan na; nangan blatas; nutus dasim lolo; dalen niu; nol in tahang nal apan nas. 9 Oen musti kil dididi Ama Lamtua Allah Dehet-dasin man hmunan nu kaim in tui oen son na. Nini ela, halas-sam oen bisa tulu nal Ama Lamtua lalan lolo ka bel atuil didang, nol bisa tao titu in tui man tom lo ngas.✡

Dehet deng atuil in tui dadahut tas

10 Muik atuli mamo man aa kam muik tula-peke lo, nole-lilung daat, nol labang dehet in toma ngas. Dudui pait atuil Yahudi man tek noan, totoang atuil in kom le haup boa-blingin nas, musti sunat. 11 Oen hanet nal um-elan mamo nini oen in tui kula ngas, le katang deng in tui-tikang man toma ngas. Oen kom in nuting duit nini lalan in panaek atuli! Tung kele atuil tuladang ela ngas bahan nas, le halin nam oen tui dahu-dahut napiut deken. 12 Oe mesan na, oen atulin in kamusang tana mes deng nusa Kreta, dehet un atulin nas esan noan,

---

✡ **1:1-4** Korintus dua la 8:23; Galatia 2:3; Timutius dua la 4:10 ✡ **1:9** Timutius mesa la 3:2-7

“Atuli-atuil Kreta las nole daat,
kom naseke el hmukit in taan hadat lo ka, nol osan daat lai-lisin!”
13 Meman atuil nas tuladang ela! Tiata ku musti pel pait atuil man in
laok kula son nas, le tao kuat oen in parsai se Ama Lamtua son na pait.
14 Le halin nam oen hii-ming atuil Yahudi las dehet fufulu kas pait deken.
Nol oen musti tenes deng, in daek muid atuil man hutun soleng in tui toma
ngas in prenta ka.
15 Nangan babanan! Taung atuil in dalen niu ngas sam, totoang sa-saa li
niu. Mo taung atuil in dalen hmomos sas, nol atuil in parsai Ama Lamtua
lo ngas sam, muik tahan dasi mes lo kon man niu. Undeng oen dalen nas
nol oen in nangan na hmomos meman son. 16 Oen tek le oen taan Ama
Lamtua Allah. Molota oen in nuli ka banansila el in taan Un lo ka. Oen
aa kam kisa mo dake lam kisa. Meman oen nam atuil daat! Oen dai muid
Ama Lamtua in koma ka lo. Atuil in tuladang ela ngas daek nal sa-saa
banan nas lo!

2

In tui man toma ka, daid peke in nuil toma

1 Mo Titus ku tao banansila el oen deken ne! Ku musti tadu nakeon atuli
las, le halin oen nuil muid in tui man toma ka. 2 Tek bikloeb in blalan
son nas, le nuil muid atorang ngas, doh oen ngalan banan na, hidim oen
musti nangan blatas nol nangan tetesa. Oen musti kil napiut nol dil dididi,
le muid in tui man toma ngas. Oen kon musti namnau atuil didang.
3 Ela kon nol bihata-bihaat in blalan son nas. Tekas le doh oen in dili-
dada ka babanan, nol nuil muid Ama Lamtua in koma ka tutungus. Dehet
le tao didaan atuil didang ngaal banan deken. Tao nahu apan nol in niun
tua mali deken. Molam oen musti tui atuli las le nuil nol babanan. 4 Nini
ela lam, oen tui bihata-bihaat in muda dui ngas, le not se one, halin nam
oen namnau taan oen sapan nas nol oen anan nas. 5 Tui oen le nuil nol
babanan, nuil niu, mana-koet taan oen uma las nol babanan, todan oen
sapan nas, nol bel oen sapa-bikloben nas le pal in kil um-elan na. Etan
oen nulis ela lam, taon elola ko muik atuli in aa le tao nahu Ama Lamtua
Dehet-dasin na lo.
6 Ela kon, tui-tek bikloeb in muda dui ngas, le halin oen nulis nol
babanan.
7 Titus! Ku musti nuil nol babanan, le daid in not taung atuil didang. Ku
daek saa tuun kon, musti daken nol in toma, banansila el ku tui atuli las.
Ku in tui ka elola lam, daek muid ela! Tao kuti-kuti nol ku in dake ngas
deken. 8 Eta ku tui atuli lam, ku musti pake peke in kuat, le halin nam
atuli las ketan soba-naan ku deken. Nini ela lam, atuli-atuil in labang nol
kita ngas mae bali apan, undeng oen muik peke in labang kita lo.
9 Tui ata kas le halin nam oen hii-ming oen tuang ngas se dais saa tuun,
nol tao oen tuang ngas dalen kolo. Oen kon situ-silin nol oen tuang ngas
deken. 10 Oen boel naok oen tuang ngas sa-saa las deken. Oen musti daek
babanan le halin tuang ngas in parsai one ka inu. Oen musti daid atuil
banan nol muid napiut tuang ngas. Eta atuil in parsai lo ngas sukat ata
kas in nuli ka, nol totoang kit in tui ngas sam, tao elola ko oen hao noan,
in tuing nas muun isi. Undeng kit tui deng Ama Lamtua Allah, man bel
boa-blingin kit son na.
11 Ta Ama Lamtua Allah tulu Un dalen banan na bel atuli li totoang
son, nol sai lalan boa-blingin bel atuli li deng oen in kula-sala ngas son.
12 Undeng na, kit musti hutun soleng in nuli man tom lo ka, nol totoang in
kom dadaat ne kit dalen nia ngas. Kit in nuil ne apan-kloma hahalas nia

ngias, musti tahang taan apan, nuil niu, nol muid napiut se Ama Lamtua Allah. 13 Halas ni, kit natang-natang Yesus Kristus in pait maa nol Un in loe-liliman na! Na man daid hangun taung kit totoang. Un na mo kit Lamtuan in muun dui hihidi, man bel boa-blingin kit son na. 14 Un sao Un apa ka le mate halin sui nal kit deng kit in kula-sala ngas totoang, le tao kit daid Un atulin man in nuil nol dalen niu, nol kom le daek banan tutungus.✡

15 Tiata Titus, tui nias totoang bel jemaat tas. Beles in makoe le halin oen muid in tuing nas totoang. Asii tao kula kam, tulu belen lalan in toma ka. Atuli li boel ngat kabaul ku deken, undeng ku muik hak le kaing one, nol tek oen deng dais nas.

3

Atuil Kristen nas in nuil toma ka

1 Tek nuting jemaat tas, le hii-ming se atuil in kil bandu ngas, nol atuli-atuil in kil tingin nas. Hidim oen musti muid atorang ngas nol siap tutungus le daek sa-saa banan nas. 2 Oen boel kil dehet le tao didaan atuil didang ngaal banan deken. Hidim boel simut apa baah deken. Banan dui ka, nuil babanan saol atuli li totoang.

3 Ta hmunan nua, dedeng kit taan Lamtua Yesus lo bii ka, kit kon taan sa-saa lo bii, nol hlapat tom in nole. Kit dai ming atuil didang lo. Kit nuil muid kit dalen ni in nangan dadaat tas tukun, le didiin ngilu bali kit apan ni nol in kom naseke bili-ngalang nas. Kit hadat lo nol atuil didang. Kit in nuli ki inu nol in idus-neo. Kit pesang dael daat, hidim atuil didang kon pesang dael nol kita.

4 Kit in nuli ka daat ela son, mo Ama Lamtua Allah man in bel boa-blingin kita ka, tulu Un in neka-namnau ka, nol Un dalen banan na bel kita. 5 Un bel boa-blingin kita, undeng kit in nukleka ka lo, molam undeng Un in namnau kita ka. Un boe-baes soleng kit in kula-sala ngas nini Un Koo Niu ka, le tao niu kit in nuli ki halin daid balu, banansila el in hua ulang kit pait ta. 6 Undeng Yesus Kristus mate son, le bel boa-blingin kit deng kit in kula-sala ngas, tiata Ama Lamtua Allah tunang Un Koo Niu ka bel kita, nol nata-natang pait lo. 7 Undeng Lamtua Yesus dalen banan na, tiata Un tao banan kit in butu-kil nol Ama Lamtua Allah ka. Hidim kit tana noan, mam kit nuling napiut nol Una. Na ka, man daid kit pusaka! 8 Auk in teka ni meman baktetebes ela.

Asa man auk in tui nia, muik ambak taung atuli li totoang. Tiata ku musti dising atuli las tutungus le daek muid in tui-tikang na nol baktetebes. Totoang atuil in parsai Ama Lamtua ngas musti nuting lalan tutungus le daek sa-saa banan nas. 9 Boel laok kutang nol dasi-dehet in nole ngas deken, tuladang el in kaen apa nol dais in muik tula-pekeng lo ngas, kaen dadahut nol atuli, kaen apa deng asii in hua-koet man lapa dui, nol keng apa deng atuil Yahudi li atorang hadat tas. Kaen apa ela le tao saa la? Nas totoang muik ambak saa lo. Soleng oras parsum tuun! 10 Laok tui-tikang atuil man in tao jemaat tas le lail bakisan apa ngas. Etan oen tao ela nabale lam, kaing oen nol mumuun. Mo eta oen tao napiut nabael ela lam, toe nolas bakun na. 11 Atuil in tuladang ela ngas in nangan na lolo lo son. Oen in dake ngas esa, man tulu-balang atuli li totoang deng oen in kula-kula ngas.

✡ **2:14** Buk in Naka-nahalit 130:8; Dehet in Puit deng Dale Mesir 19:5; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 4:20; 7:6; 14:2; Petrus mesa la 2:9

Paulus hep un surat ta

12 Auk nangan le lok Artemas tamlom Tikikus, le tia tutnaal ku se nusa
Kreta. Eta un tia lius son nam, ku nuklek halin nam maa lalaba le tutnaal
auk se kota Nikopolis. Ta se oras blingin nia lam auk nangan le lakong
daad se uang.✡ 13 Ku taan atuling in taan hukung man ngaal Senas sa, nol
un tapa Apolos, ta lo? Oen le lakos el maan katang. Tiata mi hulung oen
le halin nam oen dabun asa se lalan deken.✡ 14 Ta atuil in muid Lamtua
Yesus sas boel daad neok iman tuun lo. Oen musti tui le daek sa-saa banan
nas, nol tulung atuil man parlu baktetebes sas. Nini ela lam, oen in nuli
ka muik nahin.
15 Kaim totoang in ne ia ngias, tunang boa-blingin bel ku, Titus. Bel
boa-blingin taung kit tapan in leo-leo parsai se Lamtua Yesus sas kon.
Auk kohe-kanas nodan Ama Lamtua tulu Un dalen banan na bel mi
totoang.

Ela tuun tia,
Paulus

✡ **3:12** Dehet deng Aan in Nutus sas 20:4; Efesus 6:21-22; Kolose 4:7-8; Timutius dua la 4:12 ✡ **3:13** Dehet deng Aan in Nutus sas 18:24; Korintus mesa la 16:12

Surat deng Paulus bel
Filemon

Boa-blingin

1 Surat ni deng au, Paulus. Auk tapang Timutius kon tunang boa-blingin.
Sadi kaka tana, oen tahang auk ne bui nia, undeng auk tek atuli li deng
Yesus Kristus.
Auk dul surat ni bel ku, Filemon,
man kaim in namnau, nol daid tapans in dake mes nol kami;
2 bel susi Apfia,* man kaim nangan el kaim batan na;
bel Arkipus, man daek hiti-late leo-leo nol kaim se in dake ni dalen;
nol bel jemaat man taom nakbua le kohe-kanas se ku uma la ka.✡
3 Auk nodan le Ama Lamtua Allah nol kit Lamtuan Yesus Kristus, tulu
Oen dalen in banan na bel mia, le halin nam mi nuil titu-tema nol dame.

Paulus nodan mamo undeng Filemon

4 Filemon! Taom eta auk kohe-kanas bel ku lam, auk nodan mamo se
Ama Lamtua, undeng ku in nuli ka. 5 Ta auk ming dehet mamo son, deng
ku in parsai se Lamtua Yesus sa, nol ku in namnau atuil in parsai ngas sa.
6 Undeng ku in parsai ka, tiata ku bisa haup in nuil dalen mes nol atuil
in parsai tenga las. Auk kohe-kanas le eta mi tulu mi dalen banan na bel
apa mes nol mesa lam, mi nangan taan taplaeng deng totoang dais banan,
man kit tao nal bel Lamtua Yesus sas. 7 Kaka! Ku in namnau atuil didang
nga, tao auk daleng ngi kolo son, nol tao tes auk daleng ngia. Ela kon, tao
tes atuil in parsai ngas hut mamo dalen son.

Paulus nodan le Filemon kon tulu un in namnau ka bel Onesimus

8-9 Eee kaka! Auk in koma ki elia: auk daid Kristus atulin in nutus. Tiata,
auk muik hak in tadu ku le tao dais nia. Mo auk kom le prenta tuun lo, ta
auk suma le nodan tulung tuun, banansila el atuil blalan in nodan tulung
nga. Auk daid atuil bui undeng auk muid Yesus Kristus. Tiata auk brain
nodan tulung se ku, undeng auk taan ku in namnau atuil hut mamo kas
sa. 10 Auk nodan le ku tulu ku in namnau ka bel auk anang, Onesimus. Un
nam banansila el auk anang esa, ta un daid in parsai Yesus, undeng auk
in lako-dake, se dedeng auk in se bui ni daleng ngia.✡
11 Auk tana noan Onesimus na mo, ku ata man in lali ilang nga. Hidim
auk kon tana le hmunan nu un muik ambak taung ku lo. Mo halas nia
lam auk parsai, le un muik ambak mamo taung kit duat.† 12 Auk namnau
un isi, mo nang tuun tia, auk tunang pait un tia se ku la.
13 In toma ka, auk le tahang una, halin nam un seda ku taung in tutan-
lau auk se nia. Ta oen bel auk dola le daek saa se ni lo. Auk daid atuil
bui undeng auk in nahdeh atuli li deng Lamtua Yesus Dehet Banan na ka.
14 Mo eta ku muid tuun nam, auk tade lo, lo kam ku noan, auk dising ku.
Auk in koma ka le, ku daek in banan na, muding ku in koma ka esa. Tiata,
eta ku sium babanan lo bii kam, auk tao sa-saa deng Onesimus apa ki lo,
undeng na ku hak.

---

* **1:2** Muik atuil in tana mamo deng Buk Niu ki tek noan, Apfia na mo, Filemon sapa. Tiata un muik hak le ator ata kas. ✡ **1:2** Kolose 4:17 ✡ **1:10** Kolose 4:9 † **1:11** Ngaal Onesimus sa nahin na noan, ‘muik ambak’. Tiata Paulus kuti dais mo ni nia.

15 Bet eliam ku muik in nangan noan: Ama Lamtua nang Onesimus le
bakisan nol ku nesang lo, halin nam un pait maa le daad nol ku. 16 Oras
un lali ka, un suma daid ku ata tuun. Mo halas ni un pait maa son, ta
un kon daid ku palim man ku in namnau. Auk kon namnau un isi! Tiata
halas nia, un in ambak taung ku ka tapnaeng son. Ta un suma daid ku ata
tuun lo, molam un kon daid ku palim man in leo-leo parsai se Kristus son.
17 Tiata, elia kaka. Eta ku nangan noan auk niam, ku tapam in daek osa
mesa kam, auk nodan le ku sium una, banansila el auk man tiang esa nga.
18 Mo eta noan, Onesimus tao kula ku, tamlom un muik hningin nabael
nol ku lam, nang le auk man lepan. 19 Ngat esa! Surat hningin ni, auk
dulan nini auk imang ngi esa. *Au, Paulus, man mam baen seda Onesimus
hningin in se Filemon nas.* Mo auk tek nuting ku hningin in tene dui se au
ki deken tia. Ta ku in daid Ama Lamtua atulin na ka, undeng au.
20 Toma kaka! Nang le kaka tulung auk se dais ni dalen, undeng kit niam
pali-kaak se Ama Lamtua dalen. Tao auk daleng ngi tetesa ela, undeng kit
leo-leo daid Kristus nenan son.

Paulus hep un surat ta

21 Kaka! Auk dul surat ni bel ku, undeng auk parsai le ku hii-ming
babanan se au. Auk nataka kam, mam ku in tao ka dui deng auk in nodan
nia.
22 Muik dasi mes pait. Tulung mana bel auk kamar mes le. Ta auk parsai
noan Ama Lamtua ming mi in kohe-kanas sas, nol mam Un sai lalan le
puting auk deng bui nia, halin auk pait tia meo mi se lam.
23 Epafras muik mo nia. Un daid atuil bui kon, undeng un tek atuli las
deng Yesus Kristus banansila el au. Un kon tunang boa-blingin bel ku.✡
24 Markus, Aristarkus, Demas nol Lukas kon ne ias. Oen daek osa mes nol
au. Oen kon tunang boa-blingin.✡
25 Auk nodan kit Lamtuan Yesus Kristus, le tulu Un dalen banan na bel
mi totoang.

Ela tuun tia!

Boa-blingin,
Paulus

✡ **1:23** Kolose 1:7; 4:12 ✡ **1:24** Dehet deng Aan in Nutus sas 12:12, 25; 13:13; 15:37-39; 19:29; 27:2; Kolose 4:10; 4:14; Timutius dua la 4:10, 11

Surat bel atuil Ibrani las man halas-sam nang oen upu kia-kaon nas agama la le parsai se Yesus Kristus

Ama Lamtua Allah bel Un Ana ka maa son, man uhu dui deng Un mee-baah hmunan nuas

1 Hmunan nu, Ama Lamtua Allah nini Un mee-baha las, le aa nol kit upu
kia-kaon atuil Ibrani las.* Un nini lalan bili-ngala le aa nolas oe-oe.† 2 Mo
halas ni, Un bel Un Ana ka maa, le aa esa nol kita.
Lolo hmunan hesa kua, Ama Lamtua Allah huil nal Un Ana ka son,
le prenta leo-leo nol Una.
Dedeng Un koet apan-dapa kua nol apan-kloma ki nol un isin nas totoang
nga,
Un Ana ka kon koet leo-leo nol Una.
3 Ama Lamtua Ana ka tulu Un Ama ka in muun-tes sa,
banansila el lelo la kaloen na in tal pait deng hdidan na ka.
Ta Un nam hnika mes parsis el Un Ama ka.
Nol deng Un in Teka-teka man muik uhu isi ka,
Un lako-daek totoang in ne apan-dapa kua nol apan-kloma kia ngas.
Un kon sai lalan,
le kose soleng atuli in kula-sala ngas,
le halin oen daid niu.
Hidim Un pait lako sorga,
le daad se Ama Lamtua Allah halin kanan na,
se maan in todan-lahing dudui ka.

Ama Lamtua Allah Ana ka uhu dui, deng totoang ima-ii in ne sorga nguas

4 Ama Lamtua Allah ima-ii in ne sorga nguas meman uhu, mo Un Ana
ka uhu dui hihidi deng oen totoang. Ama Lamtua Allah pangkat ta man
lapa dui hihidi. Nol Un esa bel Un pangkat ta son bel Un Ana ka. Undeng
na le, Un Ana ka uhu dui deng Un ima-ii in ne sorga nguas.
5 Ama Lamtua Allah tek net Un Ana ka noan,
“Leol neot ni, Auk nikit Ku le kil prenta.”✡
Ama Lamtua Allah kon tek noan,
“Auk niam, Un Ama.
Nol Un nia mo, Auk Anang.”✡
Ama Lamtua Allah aa ela meman deng Un Ana ka, mo Un aa net ela lo
nol Un ima-ii in ne sorga nguas.
6 Dedeng Ama Lamtua Allah bel Un Ana in uhu isi na maa ka, Un kon
prenta Un ima-ii in se sorga nguas noan,
“Hoe! Ima-ii me!

---

* **1:1** a: *Ibrani* la na mo ngaal didang taung bangsa Yahudi. Atuil Yahudi man in parsai se Yesus Kristus sas, atuli las noken noan “atuil Kristen Ibrani”, undeng oen kisa son deng oen pail-kakan Yahudi man in kil atorang agama Yahudi blaan na nabale ngas. † **1:1** b: Ama Lamtua Allah tek Un in hida ngas nini lalan bili-ngala. Tuladang el: Un tek Abraham nini in hida, bel Musa nini atorang agama, bel Daud nini dain in naka-nahalit, nol Yeremia nini kleta. ✡ **1:5** Buk in Naka-nahalit 2:7 ✡ **1:5** Samuel dua la 7:14; Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis mesa la 17:13

Mi musti laok todan-lahing
Auk Anang nga!”✡
7 Ama Lamtua Allah kon aa deng Un ima-ii in ne sorga nguas noan,
“Auk tao Auk ima-ii in ne sorga nguas le dake lam hlapat,
banansila el angin na.
Auk tao Auk ata kas le daid muun,
banansila el ai ka.”✡
Ama Lamtua Allah aa ela, undeng oen nam mo, suma ima-ii in loka-loka tuun.
8 Mo Un aa didang pait deng Un Ana esa ka, noan,
“Ku niam, Ama Lamtua Allah.
Mam Ku daad se del in kil bandu ka didiin son na.
Mam Ku kil kuasa le prenta nol dael lolo.
9 Ku dalem kolo in ngat atuil man nuil nol lolo ngas.
Mo Ku dalem iil nol in ngat atuil man nuil nol tom lo ngas.
Tiata Auk daleng kolo,
le Auk doan mina se Ku bom ma,
halin nikit Ku daid Lahi, man uhu dui deng totoang lahi las.”✡
10 Ama Lamtua Allah kon aa nol Un Ana ka, noan,
“Auk anang nge!
Ku niam, Tuang man in prenta meman son, deng lolo hmunan nua.
Ku man prenta le apan-dapa ku dadi meman.
Ku kon man prenta le apan-kloma ki dadi meman.
11-12 Mam apan-dapa ku nol apan-kloma ki daat.
Hidim apan-dapa ku nol apan-kloma ki kon ilang.
Mo Ku sii man nuli napiut.
Mam Ku nikit soleng apan-dapa ku nol apan-kloma kia,
banansila el atuli in kat soleng kai-baut blaan na.
Mam Ku seda apan-dapa ku nol apan-kloma kia,
banansila el atuli in silu seda kai-baut balu ka.
Mo Ku sii man ela lo.
Undeng Ku nuli napiut hidi nutus taan lo.”✡
13 Ama Lamtua Allah kon aa nol Un Ana ka, noan,
“Auk Anang nge!
Maa daad se nia, se maan in todan dudui kia,
se Auk halin kanan nia.
Mam Auk tao Ku musu las,
didiin oen suda le muid se Ku.”✡
Ama Lamtua Allah aa ela meman son deng Un Ana ka, mo Un aa net ela lo, nol Un ima-ii in ne sorga nguas. 14 Mo Un ima-ii las meman muik nahin dui. Lole Un man nutus one, le laok urus totoang atuil man mam Un beles boa-blingin deng oen in kula-sala ngas. Mo ela kon no, Ama Lamtua Allah Ana ka, muun dui deng oen totoang nabale.

2

Hutun soleng Ama Lamtua dehet boa-blingin man muun na deken

1 Undeng na, kit musti kil dididi asa man kit in ming son deng Ama Lamtua Allah Ana ka ka, le halin nam kit nadidingun deken. 2 Hmunan nu, Ama Lamtua pake Un ima-ii deng sorga, le tek Un in hida ngas bel kit upu kia-kaon nas. Totoang in hidang nas toma. Eta oen kaliut Un in

✡ **1:6** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 32:43; Lukas 2:13-14 ✡ **1:7** Buk in Naka-nahalit 104:4 ✡ **1:9** Buk in Naka-nahalit 45:7-8 ✡ **1:11-12** Buk in Naka-nahalit 102:26-28 ✡ **1:13** Buk in Naka-nahalit 110:1

prenta ka lam, taon elola ko oen tom in hukung. 3 Meman hmunan nu ela.
Mo halas ni Ama Lamtua Ana ka sai lalan balu son, le bel boa-blingin atuli
lia. Un tek lalan boa-blingin man in muun isi ni son, bel Un atulin man
in lii-lau Un se apan-kloma kia ngas. Hidim oen tek kita, le kit parsai. Mo
etam kit tiu-hii lo kam, doha ta kit tom in daat son nia! 4 Ta Ama Lamtua
Allah kon bel kuasa, le Un atulin nas tao taad herang bili-ngala. Un kon
niung beles Un Koo Niu ka, le oen daek nal dais didang mamo muid Un
in koma ka. Undeng nas totoang, tiata kit tana noan, lalan boa-blingin na,
meman toma.

Tasao le Ama Lamtua Allah Ana ka tao apa ka deng dadale le daid atuli kia?

5 Auk aa deng apan-kloma hnika balu man in le maa kia. Mo Ama
Lamtua Allah tek net lo noan, mam Un ima-ii in ne sorga nguas man mana-
koet apan-kloma kia. Ta mam in mana-koet ta atuli lia. 6 Ne Ama Lamtua
Allah Buk Niu ka, upung Daud ketan net deng atuli li noan,
“Ama Lamtua Allah!
Tasao le Ama Lamtua papa-paiduil atuli li lia?
Tasao le Ama Lamtua neka-namnau one lia?
Ta oen suma atuil biaas tuun!
7 Mo Ama Lamtua bel oen kuaas son,
le naha-bubuit tam oen daid hnika mes el ima-ii in ne sorga nguas.
Ama Lamtua kon parsai one,
nol nikit one,
8 le prenta totoang asa man Ama Lamtua in daek son nas.”✡
Tiata, muid upung Daud in dula ka lam, Ama Lamtua Allah nikit atuli
li le daid tuang, halin oen man mana-koet totoang Un in daek son nas.
Molota kit net tatahan atuli mes lo bii kon, man prenta totoang nas ela.
9 Mo muik at mes man prenta nal nas totoang. Un nam mo, Yesus. Un
maa daad tahang se apan-kloma kia, daid atuli le lepa-haal in susa-daat
didiin mate. Un mate ela, le tulu bel atuli li Ama Lamtua Allah dalen
banan na. Hidi nam, Ama Lamtua Allah naka-naka Una nol nikit sakeng
Un lapa-lapa, le halin Un prenta totoang asa man Ama Lamtua Allah in
daek son nas. 10 Tiata Ama Lamtua Allah bel Yesus lepa-haal in susa-daat
tam toma, le halin Yesus man sai lalan boa-blingin na bel atuli lia. Ta Ama
Lamtua Allah koma ka le atuli mamo haup in nuil leo-leo nol Un se sorga.
Ta Ama Lamtua Allah man daek nas totoang. Nol totoang in nuli ngias
muki, undeng Una.
11 Taon elola ko Ama Lamtua sium nol banan atuil man Lamtua Yesus
in taos le daid niu son nas, halin daid Un anan. Ama Lamtua Allah nam,
Yesus Ama. Tiata Yesus nol oen nam Aman mesa. Undeng na le Yesus mae
lo, le haman oen noan,
“Mi nia mo, Auk pail-kakang.”
12 Ta Yesus tek Un Ama ka son noan,
“Auk le tek Auk pail-kakang ngas,
deng Ama in banan na!
Auk le tao dain se oen hlala ka,
deng Ama in muun-tes sa!”✡
13 Yesus kon aa napiut noan,
“Auk parsai nol nahlae napiut se Ama Lamtua Allah.”
Hidim Yesus kon aa pait noan,
“Ngat le! Auk mo nia,

✡ **2:8** Buk in Naka-nahalit 8:5-7 ✡ **2:12** Buk in Naka-nahalit 22:23

leo-leo nol Ama Lamtua Allah anan,
man Un saos son bel Au, le Auk man papa-paidulis."✡

14 Undeng Ama Lamtua anan nas nam suma atuil biaas tuun, tiata Yesus
kon musti daid atuli banansila el one. Ta Un musti daid atuli muna le,
halas-sam Un haup in mate. Nini Un in mate ka, halas-sam Un haup in
laok nuhu-dau nal uikjale kas tuang nga in kuasa ka. Ta tuang in daat
isi na, man kil kuasa le mana-koet dasi-dais man in butu-kil nol hmate ka
ngas. 15 Nol un kon tao atuli li le lii in mate, didiin oen mudi-muid un
in koma ka, banansila el ata ka. Mo halas ni, Yesus sao nal atuli li deng
oen in lii na son. 16 Ta langa son noan, Yesus maa le tulung Ama Lamtua
ima-ii in ne sorga nguas lo. Molam Un maa le tulung kita, man daid upung
Abraham in hua-koet. 17 Undeng na, Yesus daid parsis banansila el kita,
man daid Un pail-kakans son. Nini ela lam, Un daid kit tulu agama man
in lapa dui, le tulung kit daek muid Ama Lamtua Allah in koma ka. Un
kon tulu Un dalen kasiang nga bel kita. Nol eta Un aa elola lam, Un daek
muid ela. Hmunan nu, kit upu kia-kaon nas nodan tulu agama las tuang
tene ka, le tao in tunu-dadung, le halin Ama Lamtua kose soleng oen in
kula-sala ngas. Halas ni, Yesus esa mate son, le Ama Lamtua kose soleng
kit in kula-sala ngas. 18 Dedeng Yesus nuli se apan-kloma kia ka, Un haup
in susa-daat mamo isi. Muik in neleng Una kon, le halin Un tao kula. Mo
Un nahi net lo. Undeng na, eta muik in neleng kit le tao kula kam, Yesus
tulung kit kon, le halin kit nahing deken.

3

Ama Lamtua Allah Ana ka uhu dui deng upung Musa

1 Elia pali-kaka me! Ama Lamtua Allah huil nal mi son, nol noken mi
noan atuil man in dalen niu, man mam haup in nuli leo-leo nol Ama
Lamtua Allah se sorgam. Tiata deng dais nias totoang, mi musti nangan
bana-banan deng Lamtua Yesus in daek taung kit son nias. Ta kit hao son
noan, Un na mo Ama Lamtua Allah Atulin in Nutus, nol Un kon nam kit
Tulu Agama man in Lapa Dudui ka. 2 Dedeng Ama Lamtua Allah nutus
Yesus sa, Yesus tao muid Ama Lamtua in koma ngas totoang. Nini ela
lam, Un daid banansila el upung Musa. Ta upung Musa kon tao muid Ama
Lamtua Allah in koma ka, se dedeng un in lii-lau kit upu kia-kaon hmunan
nua ngas.✡ 3 Mo ela kon no, Yesus muun dui deng upung Musa. Ta Yesus
na mo, banansila el um lamtua. Na langa son noan, um lamtua ka muun
dui deng atuil in loka-loka se um-elan na dalen na ngas. 4 Atuli li mesa-
mesam bangun-pii un uma-elan esa. Mo Ama Lamtua Allah bangun-pii
totoang sa-saa lias. 5 Tiata upung Musa tao muid Ama Lamtua Allah in
koma ka, se dedeng un in daid atuil in loka-loka taung Ama Lamtua uma
isin na ngas. Ta dedeng na, un tek meman asa man mam Ama Lamtua
Allah in le dake ngas. 6 Lamtua Yesus kon daek muid Ama Lamtua Allah
in koma ka, mo Un nam atuil in loka-loka banansila el upung Musa lo.
Undeng Un nam, Kristus, Ama Lamtua Allah Ana, man Un hulin meman
son deng lolo hmunan nua, le belen maa se apan-kloma kia. Nol Kristus
taan baktetebes in mana-koet Un Ama ka uma isin nas. Tiata, eta kit kil
dididi kit in parsai kia, nol kit nahlae napiut se Kristus sam, kit kon haup
in tamang le daid Un uma isin.

Bali kudi le nang mi in parsai ka banansila el mi upu kia-kaon nas deken

✡ **2:13** Yesaya 8:17, 18 ✡ **3:2** Buk in Kahi 12:7

7 Undeng na, kaim musti tidi hngilan le hii babanan asa man Ama
Lamtua Allah Koo Niu ka in aa son noan,
“Leol neot nia, eta mi ming Ama Lamtua Allah in teka ka son nam:
8 bon baut banansila el,
atuil nas deken,
man lako-pait didiin taun buk aat se maan in ete tuun.
Ta oen dai toe muid Musa pait lo,
didiin naha-bubuit tam Ama Lamtua Allah
keeh nal nol oen pait lo son.
9-10 Nangan tukun!
Taun buk aat Auk tao taad herang bili-ngala
se oen sila-matan nas!
Mo oen taan in soba-naan Au tutungus.
Undeng na Auk komali nol one, le tekas noan,
‘Mi niam, lai-lisin son!
Ta mi bali kudi, le nang soleng Auk lalan na son,
le muid se mi lalan in hilu ngas!’
11 Auk keeh nal nol in ngat mi in daat ela ka pait lo son.
Undeng na le Auk bahang mi noan,
‘Mi boel in taam le teen in kae leo-leo nol Auk pait lo son.’ ”✡
12 Tiata pali-kaka me! Doha-doha, ta tamlom deng mia la muik in daek
dadaat, le didiin un parsai pait lo, hidim bali kudi le nang Ama Lamtua
Allah man in nuil napiut ta la. 13 Banan dui ka lelo-lelo nam, mi tao teken
apa dalen, mes nol mesa. Natang apa pait deken! Undeng mi hlapat tom
in nole le tao kula, didiin mi kon daid bon batu, le tiu-hii Ama Lamtua
Allah lo. 14 Kit bisa daid Yesus Kristus tapan, le iin mes nol Una, sadi kit
nahlae napiut se Una, banansila el dedeng kit in parsai Un babalu ka.
15 Ta Ama Lamtua Koo Niu ka kon tek ela, noan,
“Leol neot ni eta mi ming Ama Lamtua Allah in teka ka lam,
bon baut banansila el atuil nas deken,
man lako-pait didiin taun buk aat se maan in ete tuun,
lole oen labang nol upung Musa.”✡
16 Lam Auk le keket elia: atuil in ming upung Musa son, hidim bali kudi
le nang soleng una ngas, asiis sa? Nas kit upu kia-kaon man upung Musa
esa nol puting deng dale Mesir ras. 17 Hidim, atuil in tao Ama Lamtua
Allah le komali didiin taun buk aat tas, asiis sa? Nas kit upu kia-kaon nas
kon. Ta oen nuil dadaat se maan in ete tuun na, didiin oen mates le puan
se las. 18 Hidim, atuil man tom in bahang deng Ama Lamtua Allah, halin
boel taam le teen in kae leo-leo nol Un se dale na lo kas, asiis sa? Nas kit
upu kia-kaon nas. Ta oen dai hii-ming se Ama Lamtua Allah lo.✡ 19 Tiata
langa son, ta lo! Kit upu kia-kaon nas haup in taam se dale na le teen in
kae leo-leo nol Ama Lamtua Allah lo, undeng oen parsai se Un lo.

4

Eta kit parsai Yesus Kristus sam, kit haup in nuil mole-daem nol Ama Lamtua Allah, banansila el kit teen in kae leo-leo nol Una

1 Mo halas ni kit musti nangan blatas, undeng Ama Lamtua hid nabael
noan, Un atulin nas haup in tene leo-leo nol Una. Tiata, tamlom deng mia
la muik in hutun soleng asa man Ama Lamtua in hid son nia la. 2 Ta kit kon
ming haup dehet banan man kit upu kia-kaon nas in ming haup son na.

✡ **3:11** Buk in Naka-nahalit 95:7-11 ✡ **3:15** Buk in Naka-nahalit 95:7-8 ✡ **3:18** Buk in Kahi 14:1-35

Mo undeng oen parsai dehet na lo, tiata oen ontong lo. 3 Mo eta kit parsai
lam, kit haup le teen in kae leo-leo nol Ama Lamtua Allah. Ta hmunan
nu, Un hid ela son nol kit upu kia-kaon nas, mo hidim Un komali le tekas
noan,
“Auk keeh nal nol ngat mi in daek daat ela ka pait lo son.
Tiata Auk bahang mia, noan,
‘Mi boel in taam le teen in kae leo-leo nol Auk pait lo son.’ ”
Molota kit tana noan, dedeng Ama Lamtua koet apan-dapa ku nol apan-
kloma kia ka, Un mana hidi meman son le Un atulin nas haup in tene, le
nulis leo-leo nol Una.✡ 4 Se dehet deng Ama Lamtua Allah in koet apan-
dapa ku nol apan-kloma kia ka, muik in dula deng Ama Lamtua Allah teen
in kae ka noan,
“Ama Lamtua daek hidis totoang kon,
ola ka, tom nol leol itu la,
Un tene.”✡
5 Ne in dula tenga las pait tam, Ama Lamtua Allah aa nol kit upu kia-kaon
nas noan,
“Mi boel in tama pait lo son,
le teen in kae leo-leo nol Au.”✡
6 Tiata, Ama Lamtua Allah in koma ka le Un atulin nas teen in kae, halin
nulis leo-leo nol Una. Mo kit upu kia-kaon man ming haup muna dehet
banan nia ka, tamas nal lo. Undeng oen tao muid Ama Lamtua in koma
ka lo. 7 Mo nesa-nesang kon, Ama Lamtua huil oras didang, le halin Un
atulin nas haup in tamas le teen in kae leo-leo nol Una. Ta Un pake upung
Daud le tek noan,
“Neot ni, eta mi ming Ama Lamtua Allah in aa ka lam,
tao mi dalen nas didi banansila el batu ka deken,
mo hii nol babanan tia.”✡
8 Dedeng upung Daud tek noan, “leol neot nia”, na un aa deng leol man
Yosua nol kit upu kia-kaon nas upu-anan nas in tamas lakos dale Kana'an
na lo. Ta oras upung Daud tek ela ka, oen totoang mates blaan son.✡
9 Undeng na, kit tana noan, Ama Lamtua mana oras didang son, le Un
atulin nas teen in kae, halin nulis leo-leo nol Una. 10 Nol atuil man in
taam le teen in kae leo-leo nol Ama Lamtua Allah ka, kon tene deng un
in dake ka son, banansila el Ama Lamtua tene tom nol leol itu la, se oras
Un in daek hidi apan-kloma kia ka.✡ 11 Tiata dil dididi le halin mi tamam
nal le teen in kae, nol nulim leo-leo nol Ama Lamtua Allah. Ta tamlom mo
muik in taam nala lo, undeng un dai hii-ming Ama Lamtua in Teka-teka
ngas lo, banansila el kit upu kia-kaon nas sa.
12 Ta Ama Lamtua Allah in Teka-teka ngas tulu lalan in nuil toma ka. In
Teka-teka nas muik kuasa le taam lakos kit dalen, le sukat kit in nangan na
nol kit in koma-koma ngas totoang. Ta in Teka-tekang nias meman nakan
dui deng hela mes man dait tamang lako kit boan, le keteng ulat nol baang
bating seen, le tao batlenga totoang. 13 Se apan-dapa ku nol apan-kloma ki
totoang, muik in buni-napang deng Ama Lamtua Allah lo, ta Un ngat net
totoang sa-saa lias nol langa-langa. Nol mam kit musti laok situ-tal se Una,
le tek totoang kit in lako-daek son nas.

Yesus daid Tulu Agama in Lapa Dudui, man uhu dui deng tulu agama tuladang blaan nas

✡ **4:3** Buk in Naka-nahalit 95:11 ✡ **4:4** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 2:2 ✡ **4:5** Buk in Naka-nahalit 95:11 ✡ **4:7** Buk in Naka-nahalit 95:7-8 ✡ **4:8** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 31:7; Yosua 22:4 ✡ **4:10** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 2:2

14 Kit musti kil dididi kit in parsai ka, undeng Ama Lamtua Allah Ana
Yesus, daid kit tulu agama man lapa dudui son. Ta Un ne Ama Lamtua
Allah sila ku son, le bela kita. 15 Un bela kit nol babanan, undeng Un tana
noan, kit niam, atuli. Eta muik in neleng kit le tao kula kam, kit nahing
hlapat. Yesus kon tom in neleng banansila el kita, mo Un nahi net lo.
16 Undeng na, maa le kit brain in laok dadani nol Ama Lamtua Allah, se
Un del in prenta kua. Ta Un dalen na banan isi. Tiata, eta kit kohe-kanas
se Una lam, taon elola ko Un tulu Un dalen banan na, le tulung kit tom nol
oras sa.

5

1 Atuling man oen nikit son le daid tulu agama in lapa dui ka, un osa la
musti tulung atuli li, le halin oen butu-kil nol Ama Lamtua Allah. Un musti
sium oen in bele ngas, nol oen hmukit in tunu-dadung ngas, le kil bel Ama
Lamtua. Un kon musti bel hmukit in tunu-dadung, le halin Ama Lamtua
kose soleng atuli li in kula-sala ngas. 2 Eta muik atuli mes taan lalan in
nuil toma ka lo, tamlom muik atuli mes sisa puti deng lalan na son nam,
tulu agama na boel tao sus oen deken. Un dalen na musti banan nol one,
undeng un nam kon atuil man nahi hlapat banansila el one. 3 Undeng tulu
agama la nam kon atuil in nahi hlapat banansila el one, tiata un musti bel
hmukit in tunu-dadung, le Ama Lamtua kose soleng un in kula-sala ngas.✡
4 Atuli li boel nikit apa ka esa le daid tulu agama in lapa dui deken. Ta
suma Ama Lamtua Allah sii, man muik hak le huil atuli li ela, banansila
el hmunan nu Un in nikit upung Musa kaka Harun na.✡

5 Ela kon nol Kristus. Un nikit Apa ka le daid tulu agama in lapa dui lo.
Ta hmunan nu, Ama Lamtua Allah esa man nikit Una, le tek noan,
“Ku niam Auk Anang,
Leol neot nia, Auk nikit Ku le kil prenta.”✡

6 Nol muik in dula pait noan,
“Ku daid tulu agama man hnika mes el Melkisedek hmunan nua ka,
molam Ku daid tulu agama didiin hidi nutus taan lo.”✡

7 Dedeng Yesus in nuil se apan-kloma kia ka mana le hidi, Un tene taan lo
nol in kohe-kanas, nol lilu mumuun, le nodan tulung Ama Lamtua Allah
bel kuat-tes Una. Ta Un tana noan, Ama Lamtua in kuasa ka, bel boa-
blingin nal Una. Kon Ama Lamtua Allah ming Yesus, undeng Un muid
Ama Lamtua in koma ka nol baktetebes.✡ 8 Ta Yesus nam, Ama Lamtua
Allah Ana. Mo ela kon no, Un musti haup in susa-daat, le halin Un tui
muid Ama Lamtua Allah in koma ka. 9 Hidim meman baktetebes Un tao
muid Ama Lamtua in koma ngas totoang. Tiata halas nia, Un daid Peke in
kil Boa-blingin, taung totoang atuil in parsai Una ngas, le halin oen haup
in nuli napiut nol Ama Lamtua Allah. 10 Ta Ama Lamtua nikit Yesus son le
daid tulu agama, man hnika mes el tulu agama Melkisedek hmunan nua
ka.

Soleng mi in parsai Kristus sa deken

11 Muik dasi mamo nabale, man Auk le aa deng Kristus nol Melkisedek,
mo Auk sus in tek dais nas bel mi nol langa-langa, undeng mi banansila el
tana-ana blutu ngengo man nangan taan babanan nal lo bii ka. 12 Molota
mi niam, parsai blaan son. Muid in toma ka lam, mi musti daid guru son,
le tui atuil tenga las. Taan lo molota, mi banansila el tana-ana blutu mea,

✡ **5:3** Atorang deng Tulu Agama las 9:7 ✡ **5:4** Dehet in Puit deng Dale Mesir 28:1 ✡ **5:5** Buk in Naka-nahalit 2:7 ✡ **5:6** Buk in Naka-nahalit 110:4 ✡ **5:7** Matius 26:36-46; Markus 14:32-42; Lukas 22:39-46

man kaa taan lo bii mo halas-sam niun taan sus tuun. Mi parlu atuli in tui
mi dasi-dais peke deng Ama Lamtua in Dula Niu ka nabale. 13 Auk sukat
mi nol tana-ana blutu mea ela, undeng mi nangan taan in tui laih hmunan
deng Kristus, le halin nuil lolo nol babanan na lo bii.✡ 14 Mo eta tana-ana
blutu mea ki tene maa kam, un niun sus lo ka, mo un kaa kakaat didi. Na
banansila el atuil in tui didiin nangan taan baktetebes Ama Lamtua in tui
ka, le halin un taan ol man banan, nol ol man daat ta.

6

1 Tiata mi musti tui in tui man muun dudui ngas, undeng mi in tui deng
Kristus sa nesang buit son. Tiata halas ni mi tui ulang in tui hmunan nas
deken tia, man tek noan: atuli li musti nang soleng oen in kula-sala ngas;
tui deng atuli li in parsai se Ama Lamtua Allah; 2 tui deng in sarani; tui
deng in totong iman le sium Ama Lamtua Koo Niu ka; tui deng mam Ama
Lamtua Allah tao atuil in mate ngas le nulis pait; nol tui deng mam atuli li
laok situ-tal se Ama Lamtua, le sium Un in nutus sa noan, asii man haup
in nuli napiut nol Una, mo asii man lo ka. 3 Mo eta Ama Lamtua bel dola
kam, maa le kit tui taplaeng pait. Ta auk le tui mi dais man in muun dudui
ngas.

4-6 Molota, muik atuli nangan taan deng Kristus in tui ngas son, nol oen
kon haup net Ama Lamtua Allah dalen banan na son, didiin Un niung Un
Koo Niu ka maa bel one. Oen taan Ama Lamtua in Teka-teka ngas son, nol
oen kon taan Un in kuasa, man mam Un pake eta apan-kloma ki le kiamat
ta son. Mo ela kon no, oen soleng oen in parsai ka son, hidim bali kudi le
nang soleng Kristus. Undeng na, bet muik lalan pait le oen haup in nodan
ampong, halin nulis babanan pait nol Ama Lamtua Allah lo. Ta etan atuli
li pesang baktetebes lo kam, na banansila el oen esan man pauk tele Ama
Lamtua Ana ka pait se kai sangsuli dapa, hidim bilu-aa Un se atuil hut
mamo silan.

7 Atuil tuladang ela ka, banansila el dale man puting isin banan lo ka.
Molota, eta ulan na maa son nam, dale banan na nam puting nal isin man
muik ambak taung atuil in daek klapa ngas. Hidim Ama Lamtua Allah
niung hangun banan, le tao dale na isin mamo taplaeng. 8 Mo atuling in
bali kudi Kristus sa, banansila el dale man in puting duli tuun na. Nol
duli na muik ambak lo. Nesang lo kon, Ama Lamtua Allah maa le nahu
hukung se dale na. Hidim Un loe soleng isin man muik ambak saa lo na.✡

9 Kaka-pail in namnau me! Auk aa mumuun buit ela, mo auk kon tana
noan, mi bali kudi Kristus lo. Lole mi parsai se Un son, nol mi in nuli
ka kon muik isin banan. 10 Tiata nangan, ta Ama Lamtua Allah dalen na
lolo, nol Un kon nadidingun mi lating ngas lo. Ta mi daek mumuun son le
tulung Un atulin nas, nol namnau one. Lolo hmunan nua, meman mi lako-
daek Un osa la son. Nol mi daek ela nabale. 11 Mo halas ni, auk in koma
ka le mi totoang daek mumuun dui pait, le tao muid ela napiut didiin hidi.
Nini ela lam, mam mi sium nal totoang dais banan, man mi in nahlae se
Ama Lamtua Allah kas. 12 Sadi mi daid osan daat deken! Mi musti not
muid atuil in parsai Ama Lamtua Allah nesang son nas. Ta oen nahlae
tutungus se Una, didiin oen sium nal asa man Un in hid son na.

13-16 Tuladang el kit upun Abraham. Hmunan nu Ama Lamtua Allah
butu-kil in hida nini sumpa. Eta atuli li nikit in sumpa kam, taom un nini
Ama Lamtua Allah ngala ka, le halin Ama Lamtua daid un saksin, undeng
Ama Lamtua nam, dui deng una. Nol eta muik dasi lam, totoang atuli

✡ **5:13** Korintus mesa la 3:2 ✡ **6:8** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 3:17-18

li tana noan, atuling na in aa ka, meman toma, undeng un sumpa nini Ama Lamtua Allah ngala ka son. Na meman lalan deng atuli li tuun. Mo dedeng Ama Lamtua Allah nikit sumpa nol kit upun Abraham ma, Un nini Un ngala ka esa, undeng muik in dui deng Una lo. Un hid noan,
“Mam Auk bel hangun banan mamo-mamo se ku,
nol ku in hua-koet tas.
Mam oen mamo keko lako,
didiin muik atuli kaih nal oen lo.”✡
Ama Lamtua Allah hid ela, mo nesang halas-sam kit upun Abraham sium asa man Ama Lamtua in hid son na, molam un parsai nol nahlae napiut se Ama Lamtua. 17 Nini ela lam, kit tana noan, eta Ama Lamtua tao in hida nol Un atulin nas sam, Un butu-kil in hida na nini sumpa, le halin tulu bel noan, asa man Un in hid son na, meman toma nol seda lo. 18 Ta muik dasi dua man seda boles lo. Mesa la, mo Ama Lamtua in hida ka. Nol dua la, mo Un in sumpa ka, man Un pake le daid in kila, deng Un in hida na ka. Tiata eta Ama Lamtua hid dasi mes son nam, taon elola ko Un daek mudin, undeng Un nam aa kam nole lo. Tiata kit lii-tiud nol Un in hida ka deken. Kit lail laok nuting le haup boa-blingin se Un son, tiata halas ni kit natang nol nahlae napiut se Un tuun. 19 Nini ela lam, kit dalen ni hutluul lo son, banansila el lui mes man puti nal son deng len na, le lako nahlae se maan in nahu ka. Ta kit nahlae se Yesus Kristus man daid kit tulu agama in lapa dudui ka. Hmunan nu, tom nol atuil Yahudi las leol banan na, tulu agama in lapa dudui ka tama muid kitu tene in loen kele Kamar in Niu Dudui ka, le taam lako saol Ama Lamtua Allah se la.✡ 20 Mo halas ni Yesus taam lako muna son, le sai lalan bel kita. Ta Un kon nam tulu agama in lapa dudui, man hnika mes el Melkisedek hmunan nua. Mo Yesus uhu dui deng tulu agama tuladang blaan nas, undeng Un teen tatahan in lako-daek Un osa la lo.✡

7

Melkisedek nam tulu agama man lapa dui deng, tulu agama in ngaal Lewi ka nol un in hua-koet tas

1-3 Hmunan nu, Melkisedek daid laih se kota Salem. Un kon tulu agama taung atuil in todan-lahing se Ama Lamtua Allah in Lapa Dudui ka. Un ngala ka nahin na noan, “Lahing Dael Lolo”. Nol Laih Salem ma nahin na noan, “Laih Dame”. Muik in taan Melkisedek nam in hua-koet deng asii ka lo. Muik atuli in taan un ama ka, un ina ka, nol un upu kia-kaon nas lo. Muik in taan dehet deng hua un blinga, tamlom un mate blingan na lo. Atuli li suma taan tuun noan, un nam mo laih deng kota Salem, nol tulu agama bel Ama Lamtua Allah. Mo un kon banansila el Ama Lamtua Allah Ana ka, undeng un kon tulu agama man in lako-daek un osa la tutungus.

Oe mesan na, lahi ila lo maas nonool oen tentara las, le nuhu-dau upung Abraham tapan nas sa-saa las. Kon upung Abraham leo-leo nol un tapan nas laok hote-dait nolas, didiin oen tao tehen lahi-laih nas. Hidim upung Abraham nol un tapan nas kat pait totoang sa-saa nas. Nikit upung Abraham pait kon, Melkisedek puti deng kota Salem le laok sodo-sium una. Hidim un aa le bel upung Abraham hangun noan, “Nang le Ama Lamtua Allah in Lapa Dudui ka, bel hangun se ku.” Hidi na kon, upung Abraham bating bel Melkisedek op mes deng op hngulu, deng totoang sa-saa man un in nuhu-dau nal pait son nas. Un tao ela, undeng Melkisedek na mo, tulu agama deng Ama Lamtua Allah in Lapa Dudui ka.✡

✡ **6:13-16** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 22:16-17 ✡ **6:19** Atorang deng Tulu Agama las 16:2 ✡ **6:20** Buk in Naka-nahalit 110:4 ✡ **7:1-3** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 14:17-20

4 Nangan babanan dehet in deng Melkisedek nia! Upung Abraham belen
op mes deng op hngulu, deng totoang sa-saa man in banan dui, man un
in kat pait son nas. Tiata langa son noan, Melkisedek na mo atuil tene.
5 Molota dedeng na, Ama Lamtua Allah nikit atuil le daid tulu agama lo
bii. Maa lius upung Abraham, kia Lewi, halas-sam Ama Lamtua Allah nikit
una, nol un in hua-koet tas, le daid tulu agama bel upung Abraham in hua-
koet tas totoang. Hidi nam, Ama Lamtua Allah kon bel atorang noan, atuil
deng ngaal Lewi la, man muik hak le sium op mes deng op hngulu, deng
oen pail-kakan ngaal didang in se Israel las.✡ 6 Mo Melkisedek nam, in hua-
koet deng ngaal Lewi lo. Ela kon no, upung Abraham bating belen op mes
deng op hngulu las, ta muid una lam Melkisedek nam, atuil tene. Dedeng
na, upung Abraham sium in hida son deng Ama Lamtua Allah le bel un
hangun. Mo ela kon no, Melkisedek aa noan, “Nang le Ama Lamtua Allah
in Lapa Dudui ka, bel hangun se ku.” 7 Ni man daid tada noan, Melkisedek
nam, atuil tene. Undeng atuil in aa le bel hangun na, taon elola ko tene
dui deng atuling in sium hangun na.
8 Tulu agama las totoang muik hak le sium op mes deng op hngulu las.
Mo undeng oen suma atuil biaas tuun, tiata nesa-nesang kon oen mates.
Tulu agama Melkisedek kon sium op mes deng op hngulu las. Mo un
nuli napiut, undeng Ama Lamtua Buk Niu ka tek deng un in maet son lo.
9-10 Undeng upung Abraham bating bel Melkisedek op mes deng op hngulu,
deng sa-saa nas, tiata atuli li muik in nangan noan, upung Abraham kon
baen bel un hua-koet man in hua lo bii ngas. Nini ela lam, kit haup in
nangan sodo noan, upung Abraham baen meman op mes deng op hngul
taung un kia Lewi meman son.*

Kit parlu tulu agama tuladang balu, undeng tulu agama tuladang blaan nas, kose soleng nal atuli li in kula-sala ngas nol babanan lo

11 Dedeng Lewi in hua-koet tas daid tulu agama ka, Ama Lamtua huil
upung Musa kaka Harun muna, le daid tulu agama in lapa dui. Tulu agama
las osa la, tulu lalan bel atuli li le oen haup in nuil niu, le babanan nol Ama
Lamtua. Oen tao muid atorang ngas totoang kon no, tulu agama tuladang
el Harun, tao nal oen le daid niu babanan lo. Undeng na, le oen parlu tulu
agama didang, man tuladang nga el Melkisedek. 12 Mo eta tulu agama
tuladang balu ka, seda tulu agama tuladang blaan na lam, atorang blaan
nas kon musti sedas.
13 Na langa son noan, tulu agama tuladang balu ka, mo Yesus na. Ta
ngaal didang hua Una, mo deng ngaal Lewi la lo. Muid upung Musa
atorang nga lam, tulu agama tuladang el Harun, suma maa deng ngaal
Lewi la tuun, boel deng ngaal didang lo. 14 Mo totoang atuli li tana noan,
kit Lamtuan Yesus Kristus huan deng ngaal Yahuda. Molota muid upung
Musa atorang nga lam, muik tulu agama deng ngaal na lo.
15 Mo Ama Lamtua Allah pake atorang blaan na pait lo son, undeng
halas ni muik Yesus, man daid tulu agama tuladang balu, banansila el
Melkisedek. 16 Ta muid upung Musa atorang nga lam, tulu agama tuladang
blaan nas musti puit maas deng ngaal Lewi la. Mo Yesus maa deng ngaal
na lo. Ela kon no, Ama Lamtua Allah nikit Un le daid tulu agama tuladang
balu, undeng Un muik kuasa le nuli hidi nutus taan lo, nol muik in tao
didaan nal Una lo. 17 Ta Ama Lamtua in Dula Niu ka dul noan,
“Ku daid tulu agama man tuladang el Melkisedek hmunan nua ka.

✡ **7:5** Buk in Kahi 18:21 * **7:9-10** Muid atuil Yahudi las sam, atuli li upu-anan nas muik meman son ne oen upu kia-kaon nas apan nas.

Molam Ku daid tulu agama didiin hidi nutus taan lo.”✡
18 Un nahin na noan, atorang blaan nas muik kuasa le tulung atuli li lo.
Tiata Ama Lamtua Allah pake atorang blaan, man hmunan nu Un beles se
upung Musa ngas pait lo son. 19 Undeng atuli li nuil muid atorang blaan
nas kon no, oen muik kula-sala nabale. Tiata halas nia, Ama Lamtua sai
lalan banan dui son, le halin nam kit haup in nuil daem nol Una.

Yesus nam, Tulu Agama man uhu dui deng tulu agama tuladang blaan nas

20-21 Hmunan nu, oras Ama Lamtua Allah nikit Lewi in hua-koet tas le
daid tulu agama ka, Un hida, nol nikit sumpa saa nol oen lo. Mo dedeng
Ama Lamtua Allah nikit Yesus le daid tulu agama ka, Un hid noan,
“Auk niam, Lamtua!
Auk sumpa, Auk seda asa man Auk in hid son ni lo.
Auk nikit Ku daid tulu agama,
le Ku lako-daek Ku osa la tutungus.”✡
22 Nini Ama Lamtua Allah in hid ela ka, Un bel kit Yesus le daid in kila,
noan, Un le but in hida banan dui pait nol kita.
23 Hmunan nua, tulu agama tuladang blaan nas tom in seda tutungus,
undeng oen mates. Tiata musti muik tulu agama mamo. 24 Mo Yesus nam,
tulu agama tuladang balu man nuli napiut, nol Un kon lako-daek Un osa
la tutungus. Tiata parlu atuli in seda Una lo. 25 Yesus bel boa-blingin nal
totoang atuil in le maa bus el Ama Lamtua Allah ngas nini Una apa ka esa.
Un tao nal ela didiin hidi nutus taan lo. Nol Un daid atuil dalen, man laok
saol Ama Lamtua Allah tutungus, le halin tulung one.
26 Yesus nam, tulu agama in lapa dui man kit parlun isi. Lole Un nam,
Atuil Niu man muik tahan kula-salan saa lo. Un nam el atuil biasa li le tao
kula-sala tutungus lo. Ta Ama Lamtua Allah nikit Un lapa-lapa son, dui
deng totoang in ne apan-kloma kia nol in ne sorga nguas. 27 Undeng na le
Yesus banan dui deng totoang tulu agama tuladang blaan nas. Hmunan
nu, oen musti keo hmukit in tunu-dadung lelo-lelon, le halin Ama Lamtua
Allah kose soleng oen in kula-sala ngas muna'. Hidi halas-sam oen keo
hmukit taung in kose soleng atuli li in kula-sala ngas lolen. Mo Yesus sam,
parlu in tao ela oe-oe lo ka, undeng Un sao Un apa ka esa oe mes sii, le
daid in sui-nahat son. Na nola, le Ama Lamtua kose soleng totoang atuli li
in kula-sala ngas.✡
28 Muid upung Musa atorang nga lam, oen nikit atuil biasa li le daid
tulu agama in lapa dui. Mo oen muik kula-sala nabale. Tiata Ama Lamtua
Allah tao in hida balu noan, Un le nikit Un Ana ka daid Tulu Agama in
Lapa Dui. Undeng Un Ana ka, muid Un in koma ka tutungus.

8

Ama Lamtua Allah nini Kristus le but in hida balu, man banan dui deng in hida blaan nas

1 Tiata, auk in aa muun dui ka elia: halas ni kit muik tulu agama, man
in uhu dui deng tulu agama hmunan nua ngas son. Un na mo, Yesus. Un
daad le kil bandu ne sorga, ne Ama Lamtua Allah in Lapa Dudui ka halin
kanan na.✡ 2 Nol Un kon lako-daek Un osa la ne Ama Lamtua Allah maan
in kohe-kanas esa ka. Maan na ka, Ama Lamtua Allah esa man koet, mo
atuli li lo.

✡ **7:17** Buk in Naka-nahalit 110:4 ✡ **7:20-21** Buk in Naka-nahalit 110:4 ✡ **7:27** Atorang deng Tulu Agama las 9:7 ✡ **8:1** Buk in Naka-nahalit 110:1

3 Tulu agama in lapa dui ngas taom kil in bele, nol hmukit in tunu-
dadung le bel Ama Lamtua Allah. Tiata Yesus kon musti kil in bele taung
Ama Lamtua Allah. 4 Mo Yesus lako-daek Un osa la se apan-kloma ki
lo. Undeng se apan-kloma kia lam, muik tulu agama man kil in bele,
nol hmukit in tunu-dadung taung Ama Lamtua Allah son, muid upung
Musa atorang nga. 5 Oen lako-daek oen osa la son, se Hleep in Kohe-Kanas
man tuladang nga el maan in kohe-kanas ne sorga kua ka. Ta dedeng
upung Musa le koet Hleep na ka, Ama Lamtua Allah tek nuting un noan,
“Nangan babanan! Ku musti daken babanan muid tuladang Auk in tulu
bel ku son, se leten nu dapa ka!”✡ 6 Mo Yesus osa la muun dui deng tulu
agama tuladang blaan nas. Ta halas ni, Ama Lamtua Allah but in hida nini
lalan man in banan dui son, undeng Un kon nini Yesus le daid hleten, le
halin atuli li haup in dame nol Ama Lamtua Allah.

7 Hmunan nu, Un but in hida nol upung Musa, se dedeng Un in niung
atorang ngas sa. Mo ela kon no, atuli li nuil niu baktetebes muid atorang
nas lo. Tiata oen haup in babanan nol Ama Lamtua Allah lo. Undeng na,
halas ni parlu in hida man banan dui pait. 8 Ta hmunan nu, Ama Lamtua
Allah kaing Un atulin nas, undeng oen kaliut Un atorang blaan nas oe-oe
son. Nikit Un tahang nal nol oen lo son kon, Un koon-mali le tekas noan,
“Hii-ming babanan, ta Auk niam Lamtua!
Taon elola ko mam Auk but in hida balu
nol bangsa Israel,
nol ngaal Yahuda.
9 In hida man mam Auk le but nol one ka,
tatai nol in hida man hmunan nu Auk in but son
nol oen upu kia-kaon nas lo.
Ta hmunan nu Auk kil oen iman nas,
le nol puting oen deng dale Mesir.
Mo oen dai daek muid
asa man oen in hid son nol Au ka lo.
Undeng na le, Auk toe muid oen pait lo son.
10 In hida man Auk in le but nol ngaal Israel la ka,
lin na elia:
Mam Auk tao Auk atorang ngas, se oen in nangan na.
Nol dul Auk prenta las, se oen dalen nas.
Hidim, Auk daid oen Lamtuan,
nol oen daid Auk atulin.
11 Mam oen parlu in tui oen tapan nas,
nol oen pail-kakan nas pait lo ka, noan,
‘Mi musti taan Ama Lamtua!’
undeng oen totoang taan Auk nol babanan son,
kilan deng in ana blutu dui ngas lako pes in tene dui ngas.
12 Nol Auk le tulu bel oen Auk daleng boa-ili lia,
tiata Auk nadidingun soleng oen in kula-sala ngas.”✡

13 Oras Ama Lamtua aa noan, Un le but in hida balu nol one ka, nahin
na noan, in hida blaan na, pake lo ka. Nol nesang lom in hida blaan na
ilang.

9

Lamtua Yesus daid in todan-lahing man banan dui deng in todan-lahing blaan nas

✡ **8:5** Dehet in Puit deng Dale Mesir 25:40 ✡ **8:12** Yermia 31:31-34

1 Auk le tek nuting pait elia: dedeng Ama Lamtua Allah but in hida
laih hmunan na nol kit upu kia-kaon nas sa, Un kon niung atorang le oen
bangun-pii maan in kohe-kanas, halin oen todan-lahing Un muid atorang
nas in koma ka. 2 Se maan in kohe-kanas na, muik kintal nol hleep tene
mesa. Se hleep na kamar muka la, muik maan in todo hadut nol mija mesa,
man taom tulu agama las pake le pesang ruti taung in bel Ama Lamtua
Allah. Kamar muka la, oen noken noan, *Ama Lamtua Allah Kamar Niu
ka.*✡
3 Muik kitu bleha tene mes holtiu le kele kamar mes didang, man oen
noken noan, Ama Lamtua Allah Kamar in Niu Dudui ka.✡ 4 Se kitu na in
salo ka, muik mija lil-mea mesa, man oen pake taung in tuun kemenyan le
buin bingis bel Ama Lamtua Allah. Nol se Kamar in Niu Dudui ka dalen,
muik kaban lil-mea mesa, man oen noken noan, *Kaban in Hida.* Se Kaban
na dalen, oen nisi sa-saa hmunan, le halin atuli li nangan net deng Ama
Lamtua Allah in hida, man Un but nol oen son na. Se na muik tofles lil-
mea mesa, man nisi nini ruti *manna.* Ruti na, ruti man hmunan nu Ama
Lamtua Allah niung deng apan nua, le bel kit upu kia-kaon nas, se dedeng
oen lubus se epeng nguas sa. Se kaban na kon, muik upung Harun hnikan
man hmunan nu nupu neta ka. Nol baut bleha man Ama Lamtua Allah
pake le dul Un Atorang, man hmunan nu Un beles se upung Musa ka.✡
5 Se kaban na in tunga ka, muik patung dua man muun isi. Patung nas
hnika ka el Ama Lamtua Allah ima-ii in muik dila ne sorga nguas, man
dil nol dila ngas hehan le kabut kaban na, undeng maan na tulu bel Ama
Lamtua Allah dalen in kasiang nol atuli lia ka. Mo halas ni, auk muik oras
le nahdeh totoang deng sa-saa nias lo.*
6 Oen in mana-koet sa-saa in se Ama Lamtua Allah Hleep in Kohe-Kanas
sa dalen na ka, meman ela. Hidim lelo-lelon nam tulu agama las puti-
taam laok kamar muka la, le lako-daek oen osa las se na.✡ 7 Mo suma tulu
agama Yahudi las tuang tene ka sii, man boel in taam laok se Ama Lamtua
Allah Kamar in Niu Dudui ka. Un boel taam laok nol oras dadahut lo, ta
suma Un in tama ka taun mesa lam oe mes sii. Nol eta un tama lam, un
musti kil daal deng hmukit in tunu-dadung, le hiti laok se Kaban in Hida
ka in tunga ka. Daal na nahin na noan, nang le Ama Lamtua Allah kose
soleng tulu agama na, nol un atulin nas in kula-sala ngas totoang, lako pes
kula-sala man oen in taon nol in taan lo ngas kon.✡
8 Ama Lamtua Allah nini Un Koo Niu ka son, le bel kit in nangan tana
noan, eta kitu tene na kele lalan in taam laok bus el Kamar in Niu Dudui
ka nabale lam, nahin na noan, atuli li haup in taam laok se Ama Lamtua
sila ka lo bii, etan atorang blaan nas muik nabale. 9 Ta nas totoang daid
in not, man Ama Lamtua Koo Niu ka pake, le tui kit man in nuil nabael
hahalas nia ngias. Hmunan nu, kit upu kia-kaon nas kil in bele nol hmukit
in tunu-dadung, laok bel tulu agama las, le halin Ama Lamtua Allah kose
soleng oen in kula-sala ngas. Mo oen kil hmukit in tunu-dadung mamamo
ela kon no, hmukit in tunu-dadung nas tao nal oen dalen nas daid niu lo,
nol tao ilang nal kula-sala man oen nangan netas tutungus se oen dalen

---

✡ **9:2** Dehet in Puit deng Dale Mesir 26:1-30; 25:23-40 ✡ **9:3** Dehet in Puit deng Dale Mesir 26:31-33 ✡ **9:4** Dehet in Puit deng Dale Mesir 30:1-6; 25:10-16; 16:33; Buk in Kahi 17:8-10; Dehet in Puit deng Dale Mesir 25:16; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 10:3-5 * **9:5** In dula dais Yunanin mo nia kia, noken Ama Lamtua ima-ii in muik dila deng sorga ngas sam, '*kerubim*'. Mo Ama Lamtua ima-ii in deng sorga man muik dila lo ngas sam, oen noken noan, '*anggelos*'. Ngat se *Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka* 3:24, nol *Dehet in Puit deng Dale Mesir ra* 25:18-22. ✡ **9:6** Buk in Kahi 18:2-6 ✡ **9:7** Atorang deng Tulu Agama las 16:2-34

na ngas lo. 10 Tiata asa man oen in tao ka, suma muid atorang agama la
tuun. Muik atorang man prenta noan, oen boel kaa ni lo, nol boel niun
na lo. Muik atorang didang pait noan, oen musti boe-baes oen apan nas
nol oen sa-saa las muid atorang nga in koma. Molota atorang nas totoang,
suma mana-koet nal atuli li apa likun na tukun, mo mana-koet nal in ne
atuli li dalen na ngas lo. Mo ela kon no, atorang nas musti laok napiut,
didiin Ama Lamtua Allah seda nini atorang balu.
11 Mo halas ni, Atuling man Ama Lamtua Allah in hid meman deng lolo
hmunan nua ka muik son. Un na mo, Kristus. Un maa son le daid kit
tulu agama in lapa dui, nol Un kon tao dais banan bel kit son.† Un lako-
daek Un osa la, banansila el tulu agama tuladang blaan nas, mo Un daek
se maan in kohe-kanas man muun dudui ka. Un maan in kohe-kanas sa,
muik ne apan-kloma ki lo, undeng atuli li man daek maan na lo. 12 Kristus
kon taam lako se Kamar in Niu Dudui ka dalen, le situ-tal se Ama Lamtua
Allah, banansila el tulu agama in lapa dui tuladang blaan nas in daek taun
mesam oe mesa ka kon. Oras Un taam lako ka, Un kon kil dala le bel Ama
Lamtua Allah. Mo muik in bakisan. Ta Kristus kil daal deng hmukit in
tunu-dadung lo. Un in kila ka, Un dala ka esa, undeng Un mate son le daid
in sui-nahat taung kita. Mo Kristus kil tamang Un dala ka oe mes sii, le
sas-sao kit deng kula-sala ka didiin son na.
13 Tiata Kristus dala ka, meman muun dui deng hmukit tas dala ngas.
Ta muid upung Musa atorang nga lam, atuil in tao kula ngas hmomos, nol
tatai in taam le todan-lahing se Ama Lamtua Allah lo. Oen musti lakos se
tulu agama las le tao hmukit in tunu-dadung, halin hmukit na dala ka tao
niu oen pait. Muik in tunu-dadung mamo man nodan laen dala nol aus
heteng dala. Muik atorang mes pait noan, eta atuli sepo tom atuil hmate
kam, un daid hmomos se Ama Lamtua sila son. Eta atuling na le daid niu
kam, tulu agama la musti kat auh lisin deng aus heteng in tunu-dadung
nga. Hidim kil auh na, le laok hising se atuling hmomos sa, halin un daid
niu pait.✡
14 Tiata, eta hmukit dala ka tao niu nal atuli li aap-sisin likun man
hmomos sa lam, salolen nol Kristus dala ka la! Ta Un dala ka, man tao
holoat kit son deng in kula-sala ngas, nol tao niu kit dalen nias. Undeng
kit in kula-sala ngas man tao bakisan kit deng Ama Lamtua. Oras Kristus
in mate ka, Ama Lamtua Allah Koo Niu in nuil tutungus sa tulung Kristus,
le Un sao Un apa ka bel Ama Lamtua, banansila el hmukit in tunu-dadung
man muik in daat ana mes bubuit lo kon na. Tiata halas ni kit haup in
todan-lahing Ama Lamtua Allah man in nuil tutungus sa nol in toma.
15 Undeng Kristus dala ka uhu dudui, tiata Ama Lamtua Allah pake Una,
le but in hida nol totoang atuil man Ama Lamtua Allah in haman son, le
daid Un atulin nas. Ta dedeng Kristus mate le sui-nahat atuli lia ka, Un
kon sui-nahat kit upu kia-kaon nas, deng kula-sala man oen in daek son se
hmunan nua ngas, se dedeng Ama Lamtua Allah but in hida blaan na nol
one ka. Undeng na, oen kon haup in nuli napiut nol Ama Lamtua Allah
son.
16 Auk nini kleta deng atuil in sium pusaka, banansila el ama mes dul
surat in hida, le mam bel un ana ka pusaka. Mo un ana ka halas-sam haup
in kil pusaak na, eta un ama ka mate son. 17 Ta eta un ama ka nuli nabale
lam, un ana ka haup in sium pusaak man ama ka in hid son, ne surat in
hida ka dalen na lo bii. 18 Ela kon nol Ama Lamtua Allah in hida hmunan

† **9:11** In dula dais Yunanin man banan dui ngas dul noan, “Un daek dais banan taung kit son.”
Mo muik in dula teng dul noan, “Un le daek dais banan taung kita.” ✡ **9:13** Atorang deng Tulu
Agama las 16:15-16; Buk in Kahi 19:9, 17-19

na, man Un butun nol kit upu kia-kaon nas. Oen boel sium asa man Ama Lamtua in hida ka, eta muik mes mate muna son. Undeng na le oen in tunu-dadung pake hmukit dala ka, daid taad noan muik in mate son. 19 Oe mesan na, upung Musa tao nakbuan kit upu kia-kaon nas, le un tek beles totoang prenta man in muik ne atorang man Ama Lamtua in niung maa son nas. Hidi nam, upung Musa keo aus-sapi nol laen, hidim kat oen dalan nas, le kutang nol ui. Un kon nini bung mea le but nakbua kai klehen blutu kas. Hidim un dopon laok se daal na dale, le hiti-hiti laok se Ama Lamtua Allah in Dula ka, nol hiti laok se atuli las totoang.‡ 20 Upung Musa hiti-hiti daal na le lako, nol aa noan, “Daal nia kia, daid tada noan, Ama Lamtua Allah but in hida nol mia. Eta mi tao muid Un prenta las totoang ngam, mam Un kon bel totoang asa man Un in hid son nas.”✡ 21 Upung Musa kon hiti-hiti daal na lako se Hleep in Kohe-kanas sa, nol totoang sa-saa in se la ngas, man oen pakes le todan-lahing se Ama Lamtua Allah.✡ 22 Ta muid Ama Lamtua atorang nga lam, naha-bubuit deng in hmomos sas totoang, musti tao nius nini dala. Tiata, eta atuli li le daid niu deng oen in kula-sala ngas sam, musti tao nius nini daal kon.✡

23 Asa man auk in dehet deng kit upu kia-kaon nas, nol oen Hleep in Kohe-Kanas sa, totoang nas suma in naleta tuun, le halin kit nangan taan Ama Lamtua Allah maan in kohe-kanas baktetebes, in ne sorga kua. Ta eta tulu agama tuladang blaan nas le taam laok hlepe la dale, halin todan-lahing se Ama Lamtua Allah lam, oen musti tao niu totoang nas muna le, nini hmukit in todan dala. Ama Lamtua Allah maan in kohe-kanas ne sorga ku kon musti niu. Mo musti nini daal man in uhu dui deng hmukit tas dala ngas. 24 Kamar in Niu Dudui man Kristus in tama ka, na kamar ne Hleep in Kohe-Kanas man atuli li in dake ka lo. Ta Hleep in ne dale-dapa nia ka, suma in not tuun deng Hleep in Kohe-Kanas esa man in ne sorga kua. Kristus tama lako sorga le bela kit se Ama Lamtua Allah sila. 25 Hmunan nua, tulu agama in lapa dui ka, taun-taun nam musti taam laok oe-oe se Kamar in Niu Dudui ka, nol kil hmukit dala le bel Ama Lamtua Allah. Mo Kristus ela lo. Undeng Un suma tama son oe mes sii, nol kil Un dala ka esa. 26 Ta eta Un musti tama taun-taun banansila el tulu agama blaan nas sam, na nahin na noan, Un musti mate oe-oe, le kose soleng atuli li in kula-sala ngas, kilan deng lo-lolo apan-kloma ki in dadi ka, maa pes leol neot nia. Molota Un tao ela lo. Ta tom nol Ama Lamtua oras sa, Un mate son suma oe mes sii, le kose soleng totoang in kula-sala man atuli li in dake ngas. 27 Tiata langa son noan atuli li mate suma oe mes sii. Mo hidi na lam, un musti lako saol Ama Lamtua Allah, le halin Ama Lamtua presa-ketan una. 28 Ela kon nol Kristus. Un mate le sao Un apa ka daid in sui-nahat oe mes sii. Nol mam Un kon pait maa. Mo Un maa le mana-koet atuli li in kula-sala ngas lo, undeng Un daek hidi os na son. Ta Un maa le bel boa-blingin totoang atuil in nahlae se Una ngas.✡

10

Kristus mate oe mes sii, le halin atuli li haup in nuil babanan napiut nol Ama Lamtua Allah, didiin hidi nutus taan lo

1 Eta kit le nangan taan baktetebes deng Ama Lamtua Allah in koma ka lam, atorang man Un bel kit upu kia-kaon nas sa, langa isi lo nabale. Ta nas suma hlen tuun deng dasi-dais banan man Ama Lamtua Allah in le

‡ **9:19** Alkitab dais Yunanin na tek noan kai klehen nias ngalan ὕσσωπος *(hyssopos).* ✡ **9:20** Dehet in Puit deng Dale Mesir 24:6-8 ✡ **9:21** Atorang deng Tulu Agama las 8:15 ✡ **9:22** Atorang deng Tulu Agama las 17:11 ✡ **9:28** Yesaya 53:12

bel kita ngas. Tiata atuli li muid atorang nas, le kil hmukit in tunu-dadung
tutungus kon no, nas tao ilang nal oen in kula-sala ngas babanan lo. 2 Ta
eta atorang nas tao ilang nal oen in kula-sala ngas sam, oen kil hmukit in
tunu-dadung pait lo ka, undeng oen nangan nakeon oen in kula-sala ngas
se oen dalen nas pait lo. Molota ela lo. 3 Ta taun-taun nam, oen nodan
tutungus le halin Ama Lamtua Allah kose soleng oen in kula-sala ngas,
4 undeng taon elol kon hmukit ti dala ka muik kuasa le kat soleng atuli li
in kula-sala ngas lo.
5-6 Tiata Kristus tek eli se dedeng Un in maa se apan-kloma kia ka:
“Ama Lamtua Allah!
Hmukit in tunu-dadung nol sa-saa in bele didang man oen in kil maa ngas
tao Ama Lamtua dalen kolo lo.
Oen keo tele hmukit mamo-mamo,
le daid in todan.
Hidim oen tunu-dadung hmukit mamo-mamo,
le nodan ampong.
Mo ela kon no, Ama Lamtua dalen kolo lo.
Undeng na le, Ama Lamtua tadu Auk maang se apan-kloma kia,
le daid atuli, banansila el one.”
7 Hidi nam, Kristus kon aa noan,
“Ama Lamtua! Auk maang son!
Auk maang le daek muid Ama Lamtua in koma ka,
banansila el Ama Lamtua mee-baha la in dul meman son deng Au
ka.”✡
8 Tiata Kristus in aa hmunan na ka, elia:
“Ama Lamtua dalen kolo lo nol hmukit in tunu-dadung nol in bele didang
man oen kil maa ngas.
Oen keo tele hmukit mamo-mamo,
le daid in todan.
Hidim oen tunu-dadung hmukit nas,
le nodan ampong.
Mo ela kon no, Ama Lamtua dalen kolo lo.”
Tiata, oen tao parsis muid upung Musa atorang ngas son kon no, Ama
Lamtua Allah dalen kolo lo. 9 Oras Kristus tek noan,
“Auk maang le daek muid Ama Lamtua in koma ka.”
Nahin na noan, Kristus maa le kose soleng lalan blaan na, hidim seda
nini lalan balu. 10 Ta Ama Lamtua in koma ka elia, Yesus Kristus sao Un
apa ka le mate oe mes sii bel kit atuli lia. Nini ela lam, Un tao kit daid
atuil niu lako pes didiin son na.
11 Lelo-lelon nam, tulu agama tuladang blaan nas lako-daek oen osa la
tutungus, nol taan in keo tele hmukit in todan si-sii. Molota, hmukit in
todan nas muik tahan in kuasa le kat soleng atuli li in kula-sala ngas lo.✡
12 Mo kit Tulu Agama in Lapa Dui ka, mo Kristus na. Un sao Un apa ka
daid in sui-nahat le mate taung kita. Nol Un mate le daid in sui-nahat suma
oe mes sii. Un sai lalan son le halin kose soleng nal atuli li in kula-sala
ngas totoang. Hidi na, halas-sam Un lako daad se Ama Lamtua Allah halin
kanan na, se maan in todan-lahing dudui ka. 13 Se na, Un natang didiin
Ama Lamtua Allah tao Un musu las le oen suda muid se Una.✡ 14 Un in
sao Un apa ka le daid in sui-nahat oe mes sii na, tao nutus kula-sala ka in
kuasa ka bel atuil man Kristus in tao niu son nas, didiin son na.

✡ **10:7** Buk in Naka-nahalit 40:7-9 ✡ **10:11** Dehet in Puit deng Dale Mesir 29:38 ✡ **10:13** Buk in Naka-nahalit 110:1

15 Ama Lamtua Allah Koo Niu ka kon tek dais na bel kita. Ta Un aa net
son noan,
16 “Mi Lamtuan na tek elia:
‘Auk but in hida balu nol Auk atulin nas,
Auk tao Auk atorang ngas se oen in nangan na,
nol dul Auk prenta las se oen dalen nas.’ ”✡
17 Hidim Un aa tapnaeng pait noan,
“Mam Auk nangan oen in kula-sala ngas pait lo ka.
Nol Auk nadidingun soleng oen in tao-tao,
se oras oen in kaliut Auk atorang ngas sa.”✡
18 Un nahin na elia, eta Ama Lamtua Allah kose soleng atuli li in kula-
sala ngas son nam, oen parlu kil in todan-lahing le tao blingin Ama Lamtua
dalen na pait lo ka.

Kit lii-tiud in maa saol Ama Lamtua Allah deken

19 Tiata elia kaka-pali me! Lamtua Yesus bel Un dala ka le holbohon son,
halin tao blingin Ama Lamtua Allah dalen na. Tiata halas ni kit lii-tiud in
maa saol Un se Un Maan in Niu Dudui ne sorga ka bakun na. 20 Nangan
Maan in Niu Dudui blaan na! Se na, muik kitu tene mes man kele atuli lia,
le oen boel taam laok saol Ama Lamtua Allah lo. Mo nini Yesus in mate
ka, Un sai lalan balu, le atuli li haup in laok aa esan nol Ama Lamtua Allah
son. 21 In dudui pait ta, Lamtua Yesus kon daid tulu agama man in uhu
dui, man lii-lau nol mana-koet Ama Lamtua Allah uma isin nas. 22 Undeng
na daid kit hak, ta maa le kit taam laok aa esan nol Ama Lamtua Allah. Mo
kit musti parsai baktetebes se Un nol dalen in lolo. Ta Yesus in mate ka tao
niu kit dalen nias son, didiin kit nangan dasi-dais daat tas pait lo son. Nol
kit kon musti nuil niu, banansila el tulu agama tuladang blaan nas musti
dius muna le, halas-sam taam laok lii-lau Ama Lamtua.✡ 23 Maa le kit kon
kil dididi totoang man kit in hao son deng Ama Lamtua Allah ngas. Nol
kit kon musti nahlae se Una, nol in lii-tidu lo, ta taon elol ko Un daek muid
Un in hida ka. 24 Hidim maa le kit nuting lalan le neleng kit pail-kakan
in parsai ngas, halin kit totoang neka-namnau apa, nol daek dais banan
nas. 25 Ta auk ming son noan muik atuli dehe, man dai nakbuan pait nol
oen pail-kakan in parsai ngas lo son. Tao ela deken! Ta mi musti nakbua
le tao teken apa dalen mes nol mesa. Dudui pait ta, undeng Ama Lamtua
oras in pait maa ka dadani son. Mi musti tek nuting oen ela!

26 Kaka-pail in namnau me! Kit nangan taan baktetebes deng Yesus
Kristus lalan in toma ka son. Mo eta kit bali kudi Yesus, le tao kula-sala
tutungus sam, nahin na noan, muik in sui-nahat didang pait le kose soleng
nal kit in kula-sala ngas lo son. 27 Kit suma natang nol in lii-tidu, undeng
Ama Lamtua Allah maa hukung kita. Ta ai naraka man in kaloe muun na,
mana hidi son le tao dudus totoang atuil in labang Una ngas.✡ 28 Hmunan
nu, eta muik atuli mes hutun soleng upung Musa atorang ngas, hidim muik
atuli at dua-tiul daid saksi lam, atuling in tao kula na, musti tom in hukung
tele, nol muik in ampong pait lo.✡ 29 Mo halas nia, eta muik atuli in bilu-
aa Ama Lamtua Allah Ana ka kam, na banansila el un ngat kabaul Yesus
dala, man holbohon son le tao niu atuling na ka. Nol un kon dai toe muid
Ama Lamtua Allah in hida ka lo, man Un butun nol atuling na pake dala.
Nol un kon tao Ama Lamtua Allah Koo Niu, man tulu dalen banan na nol
atuling na son na le, komali. Nangan tukun! Ta atuil tuladang elia ngas,

✡ **10:16** Yermia 31:33 ✡ **10:17** Yermia 31:34 ✡ **10:22** Atorang deng Tulu Agama las 8:30; 16:4; Yeskial 36:25 ✡ **10:27** Yesaya 26:11 ✡ **10:28** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 17:6; 19:15

taon elola ko lepa-haal hukung ngele dui pait, deng atuil in kaliut upung
Musa atorang nga kas.✡ 30 Ama Lamtua Allah aa net elia,
“Auk muik hak, le balas atuli li in daat tas.
Nol taon elola ko Auk tao muid ela.”
Nol muik in dula pait noan,
“Ama Lamtua Allah na mo, Lamtua.
Mam Un nahu hukung bel Un atulin nas.”✡
31 Nangan ta Ama Lamtua Allah nuli napiut! Taon elola ko atuli li lii isi,
eta Ama Lamtua balas oen in daat tas nol hukung one!
32 Mi musti nangan net mi in halas-sam nangan taan deng Kristus
babalu, le hidim mi in nangan na daid langa ka. Ta oras na, mi haup
in susa-daat mamo isi elol kon no, mi tahang napiut nol parsai tutungus
se Kristus. 33 Muik atuli bilu-aa mia, nol tao nahmaeng mi se atuil hut
mamo sila. Muik in tao mi tapan in parsai ngas ela kon. 34 Mi dalen
kasiang nol namnau atuil man tom in pasang tamang lakos se bui dalen
nas. Eta atuil in nako ngas, naok lail-niin mi sa-saa las sam, mi sium nol
dalen banan tuun, undeng mi taan son noan, mam mi sium seda sa-saa
man in banan dui, man atuli li naok lail-niin nalan lo. 35 Tiata mi musti
kil dididi mi in parsai ka. Ta mam Ama Lamtua bel seda mi mamo-mamo.
36 Mi musti kehe! Ta eta mi tao muid Ama Lamtua in koma ka tutungus
son nam, mam mi sium totoang asa man Un in hid son le bel mia ngas.
37 Ama Lamtua mee-baha las dul meman son deng Atuling in le Maa ka
noan,
“Nesang lo ka kam, Atuling in le Maa ka, puit maa.
Teen in makoe ka deken, ta Un puit maa nol natang pait lo.
38 Atuil in dalen lolo ka,
mam haup boa-blingin,
undeng un parsai se Au.
Mo eta muik in hoen apa ka deng Au kam,
Auk daleng kolo lo.”✡
39 Kit niam, atuil in hoen deng Ama Lamtua Allah lo. Ta atuil in ela ka,
mam bakisan katang deng Una. Molam kit niam, atuil in parsai se Ama
Lamtua Allah. Ta mam kit haup in nuli napiut nol Una.

11

Kit musti parsai napiut se Ama Lamtua Allah, banansila el atuil hmunan nuas

1 Eta kit parsai Ama Lamtua Allah lam, nahin na noan, kit nahlae napiut
se Una. Ta eta Un hid son le tao sa-saa mesa lam, kit tana noan, taon elola
ko Un tao muid in hida na. Kit sium saa lo bii kon no, kit parsai napiut
tukun. 2 Deng kit upu kia-kaon nas, meman muik in parsai ela. Undeng
na, Ama Lamtua Allah kon sium oen nol babanan.
3 Apan-dapa nol apan-kloma man kit in neta hahalas ni kia, kit parsai
noan, Ama Lamtua Allah man koet nias totoang. Mo Un nini sa-saa man
in muik son, man atuli li in ngat neta lo. Ta nias totoang dadis, undeng Un
aa nini Un in Teka-teka ngas tukun.✡

Habel

4 Habel parsai se Ama Lamtua Allah. Undeng na, un kil in bele man
banan dui deng un kaka Kain. Ama Lamtua Allah sium Habel nol un in

✡ **10:29** Dehet in Puit deng Dale Mesir 24:8 ✡ **10:30** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 32:35, 36
✡ **10:38** Habakuk 2:3-4 ✡ **11:3** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 1:1; Buk in Naka-nahalit 33:6, 9; Yuhanis 1:3

bele ka nol babanan, undeng un dalen na lolo. Tiata un mate nesang son kon no, kit tui haup deng un in parsai ka nabale.✡

Henok

5 Henok kon parsai se Ama Lamtua Allah. Undeng na, Ama Lamtua kon nikit sakeng un lako sorga, le halin un mate deken. Atuli kon nutinuting una, mo tutnalan lo, undeng Ama Lamtua nikit sakeng un son. Ama Lamtua sium un nol babanan, ta Ama Lamtua tek noan, “Henok niam, atuil in tao Auk daleng kolo.”✡
6 Tiata elia, kaka-pali me! Langa son noan, atuil in parsai se Ama Lamtua Allah lo ngas, Un simus lo. Ta atuil in le maa se Ama Lamtua Allah ka, musti parsai noan, meman muik Lamtua. Nol un kon musti parsai noan, Ama Lamtua tade le tulung atuil in maa nuting Una ngas.

Noh

7 Noh kon parsai se Ama Lamtua Allah. Undeng na, Ama Lamtua tek un meman noan, “Noh! Nangan ne! Mam Auk tao didaan apan-kloma ki nini ui tene, man atuli li ngat netan lo bii.” Noh ngat net na lo bii, mo un hii-ming se Ama Lamtua Allah, hidim un daek kapal le halin un nol un uma isin nas haup in nuli. Undeng un in parsai ka, tiata Ama Lamtua noken un atuil dael lolo. Mo totoang atuil in parsai lo ngas, Ama Lamtua beles hukung ngele.✡

Upung Abraham nang soleng un ingu-mana la

8 Upung Abraham kon parsai se Ama Lamtua Allah. Tiata Ama Lamtua Allah haman un noan, “Abraham! Puti deng ku ingu la, le lako se mana mesa, man mam Auk tulu bel kun. Ta dale na, mam daid dale pusaak taung ku in hua-koet tas.” Ming ela kon, un tao muid Ama Lamtua in koma ka. Mo laok bus elola lam, un tanan lo.✡ 9 Nikit un lako lius se dale na kon, un bangun-pii un hlepe la, le daad banansila el atuil in laok-maa, se dale man Ama Lamtua in hid son le bel una ka. Hidim un ana Isak, nol un upu Yakob kon daad se las, lole Ama Lamtua hid son le bel dale na daid oen pusaka.✡ 10 Un nangan le mam un nuli se kota mesa, man leok isi. Undeng Ama Lamtua Allah esa man gambar kota na nol bangun-pii.

Ina Sara

11 Upung Abraham sapa Sara, kon parsai se Ama Lamtua Allah. Un hua net lo, nol un blalan isi son, mo Ama Lamtua belen hangun le un daid upu kia-kaons deng bangsa tene mesa. Ta lole un parsai noan, taon elola ko Ama Lamtua Allah daek muid asa man Un in hid son na.✡ 12 Undeng na, un blalan isi son, mo un hua nal ana, le oen hiut-hoen mamo isi, didiin atuli li kaih nalas lo. Ta oen mamon na banansila el duun in ne apan nua, nol hlaen in ne tasi suut tua ngas.✡

Kit upun in parsai nol kom isi le haup ingu-dale mesa ngas

13 Kit upu kia-kaons, upung Abraham, upung Isak, nol upung Yakob kon parsai napiut se Ama Lamtua Allah didiin oen mates. Mo oen sium ingu-dale man Ama Lamtua in hid son na lo bii. Ela kon no, oen nahlae napiut nol dael kolo, undeng oen ngat net dale na son, deng kakatang. Ta oen hao son noan, oen nam suma atuil likun man daad tahang se apan-kloma

✡ **11:4** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 4:3-10 ✡ **11:5** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 5:21-24 ✡ **11:7** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 6:13-22 ✡ **11:8** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 12:1-5 ✡ **11:9** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 35:27 ✡ **11:11** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 18:11-14; 21:2 ✡ **11:12** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 15:5; 22:17; 32:12

kia.✡ 14 Molota langa son, atuil in aa ela ka, kom isi son le haup mana
mesa, halin daid oen dale pusaka. 15 Eta ingu-dale man kit upun nas in
kom isi son na, kit upun Abraham dale in dadi ka lam, taon elola ko oen
muik dola mamo le pait lakos se las. 16 Mo ingu-dale man oen in kom isi
son na, dale man in banan dui ne sorga. Undeng na, Ama Lamtua Allah
sium oen nol babanan, le oen daid Un atulin. Ta Un mana beles kota mes
meman son ne sorga.

Upung Abraham sao un ana Isak

17-18 Upung Abraham kon parsai dididi se Ama Lamtua Allah, se dedeng
Ama Lamtua sukat un in parsai ka. Undeng na, un tao muid Ama Lamtua
in prenta ka le sao un ana Isak daid in tunu-dadung.✡ Molota hmunan
nu, Ama Lamtua hid son deng tana-ana na noan, “Deng ku anam Isak kia,
mam ku haup in hua-koet mamo, didiin oen daid bangsa man in muun
isi.”✡ 19 Mo upung Abraham nangan son noan, Ama Lamtua Allah muik
kuasa le tao atuil in mate ngas nulis pait. Meman baktebes, ta dedeng na
banansila el un haup pait un ana Isak man mate son, mo haup in nuli pait.

Upung Isak

20 Upung Isak kon parsai se Ama Lamtua Allah. Undeng na, un nodan
le mam Ama Lamtua bel hangun se un ana Yakob nol Esau.✡

Upung Yakob

21 Upung Yakob kon parsai se Ama Lamtua Allah. Undeng na, oras un
le mate ka, un hangu dil nol blepo in dede, le kil un hnikan na, hidim
todan-lahing se Ama Lamtua. Un nodan le Ama Lamtua bel hangun se un
upun nas nini un ana Yusuf.✡

Upung Yusuf

22 Upung Yusuf kon parsai se Ama Lamtua Allah. Oras un le mate ka, un
parsai nabael noan, mam Ama Lamtua Allah nol puting Un atulin Israel
las deng dale Mesir. Tiata un nodan le mam oen musti kil pait un seen
nas, eta oen pait lakos nang dale Mesir.✡

Upung Musa ina-aman nas

23 Upung Musa ina-aman nas kon parsai se Ama Lamtua Allah. Nikit
un ina ka hua hidi kon, oen buni un didiin bulan tilu, undeng oen tinang
ngam, un apa ka bukas leok isi. Nol oen kon lii lo, molota lahing Mesir ra
prenta un atulin nas son noan, “Keo tele totoang tana-ana biklobe, man
bihaat Ibrani las in hua ngas!”✡

Upung Musa

24 Dedeng upung Musa tene maa ka, un kon parsai se Ama Lamtua Allah.
Hmunan nu lahing Mesir ra ana bihata la nikit un son, le daid un ana. Mo
ela kon no, un kom atuli las in noken un noan, un nam lahing Mesir ra
atulin lo.✡ 25 Ta un nangan noan, un nuil susa-daat leo-leo nol Ama Lamtua
atulin nas sam banan dui, deng un in nuil babanan nol dais daat tas, man
suma muik nanapat sii. 26 Un nang le atuli las bilu-aa una, undeng un

---

✡ **11:13** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 23:4; Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis mesa la 29:15; Buk in Naka-nahalit 39:13 ✡ **11:17-18** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 22:1-14 ✡ **11:17-18** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 21:12 ✡ **11:20** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 27:27-29, 39-40 ✡ **11:21** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 47:31—48:20 ✡ **11:22** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 50:24-25; Dehet in Puit deng Dale Mesir 13:19 ✡ **11:23** Dehet in Puit deng Dale Mesir 2:2; 1:22 ✡ **11:24** Dehet in Puit deng Dale Mesir 2:10-12

nahlae se Kristus, Atuling man Ama Lamtua Allah hid son le belen maa ka. Un tahang dididi ela, lole un tana noan, mam Ama Lamtua Allah balas una, nini in bele man banan dui deng totoang hmuki-nal in ne dale Mesir ras.
27 Upung Musa kon parsai Ama Lamtua Allah, se dedeng un nodan dola deng lahing Mesir ra, le nol kit upu kia-kaon nas putis deng lahing nga dale ka ka. Lahing nga koon-mali isi son kon no, upung Musa lii un lo. Lole un parsai napiut se Ama Lamtua Allah man atuli li ngat netan lo, hnika el noan un esa net Ama Lamtua son.✡
28 Upung Musa kon parsai se Ama Lamtua, se oras oen mana hidi son le noan putis deng dale Mesir ra. Ta un daek muid Ama Lamtua in prenta ka, le tadu kit upu kia-kaon nas tao Fesat Paska hmunan na, le keo lae-blai halin daid hmukit in tunu-dadung. Hidim oen kat lae-blai na dala ka, le muang laok se oen uma las hnitan nas le daid tada. Duman na, Ama Lamtua ima-ii deng sorga maa keo tele totoang aan hmunan in se dale Mesir ras. Mo un taam laok keo tele se kit upu kia-kaon nas uma las lo, undeng un net daal in muang son se hnita ka ngas.✡

Kit upu kia-kaon nas

29 Dedeng kit upu kia-kaon nas putis deng dale Mesir ra, oen kon parsai se Ama Lamtua Allah. Undeng oen in parsai ka, tiata Ama Lamtua bating ui deng Tasi Mea ka, le oen laok kaliut nol boa-blingin muid dael tuu. Mo tentara Mesir man in nulut muid one ngas, mel mates hidi, oras oen kon soba-naan le kaliut muid deng na ka.✡

Ina Rahab

30 Dedeng kit upu kia-kaon nas tamas son se dale Kana'an na, oen kon parsai se Ama Lamtua Allah. Ta oen tao muid Un in prenta ka, le laok pukiu kota Yeriko tembok likun na didiin lelo itu. Kon tembok na lea hidi.✡
31 Se kota na, muik bihatang mes ngala Rahab, man hmunan nu daid bihaat hmama. Undeng un parsai se Ama Lamtua Allah, tiata un sium atuil Israel las mata-mata las nol babanan, le bunis se un uma la. Hidim Ama Lamtua tao dudus totoang atuil Yeriko las, undeng oen dai hii-ming se Un lo. Mo Ama Lamtua bel boa-blingin Rahab, undeng un in parsai ka.✡

Atuil didang mamo kon parsai se Ama Lamtua Allah

32 Auk le aa mamo nabael pait deng atuil didang, man in parsai se Ama Lamtua Allah ngas. Mo auk muik oras le dehet deng Gideon, Barak, Simson, Yefta, Daud, Samuel, nol totoang Ama Lamtua Allah mee-baah tenga las lo.✡ 33 Oen totoang parsai se Ama Lamtua Allah. Undeng na le, muik in nala, se oras oen in labang nol lahi-lahi la ngas. Muik in kil prenta nol dalen in lolo, le bela atuil in muik kula lo ngas, mo hukung atuil in tao kula ngas. Muik in sium asa man Ama Lamtua in hid son nas. Nol muik in tao tehen nal singa.✡ 34 Muik in tao tele nal ai man in kaa loe tene. Muik atuli dehe man Ama Lamtua beles boa-blingin deng atuli in le keo oen nini suli. Muik in kuat-tes lo, mo Ama Lamtua Allah beles in kuat-tes. Muik in Ama Lamtua taos le oen daid muun se in hote-dati, didiin oen tao tehen tentara musu mamo, man maas deng maan didang.✡ 35 Ina-ina las

---

✡ **11:27** Dehet in Puit deng Dale Mesir 2:15 ✡ **11:28** Dehet in Puit deng Dale Mesir 12:21-30 ✡ **11:29** Dehet in Puit deng Dale Mesir 14:21-31 ✡ **11:30** Yosua 6:12-21 ✡ **11:31** Yosua 6:22-25; 2:1-21 ✡ **11:32** Atuil in Nutus Dasi ngas 6:11—8:32; 4:6—5:31; 13:2—16:31; 11:1—12:7; Samuel mesa la 16:1—Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 2:11; Samuel mesa la 1:1—25:1 ✡ **11:33** Danial 6:1-27 ✡ **11:34** Danial 3:1-30

kon muik in sium pait oen atulin nas, man Ama Lamtua beles le nulis pait son deng oen in mate ka.

Mo muik in tom diku-puang, undeng oen in parsai se Ama Lamtua Allah ka. Oen kom in mate dui, le halin oen nang soleng Ama Lamtua lo, oen tao ka le oen in muid Una ka nutus lo. Ta oen parsai noan, mam Ama Lamtua nikit oen le haup in nuli banan dui pait se sorga.✡ 36 Muik in tom bilu-aa, nol tom in diku-papas. Nol muik teng pait man tom in kadis se oen iin nas, nini kai laeng se bui dalen.✡ 37 Muik in mate, undeng tom in pasang nini batu. Muik in mate, undeng atuli holat bating oen apan nas. Muik in mate, undeng tom in dait tele nini suli. Muik in nuil kasiang le suma pake kai-baut deng hmukit bulang, undeng atuli diku-puang nol tao sus one, didiin nulut soleng one,✡ 38 le oen lail lakos daad se maan in ete tuun, se leten nuas, se liang, nol se bolo dale. Atuli ngat kabaul atuil nias, le nulut oen lakos daad se maan in banan lo ngas. Molota oen in parsai ka muun isi, didiin atuil in se apan-kloma ki ngias, tatai in daad leo-leo nol atuil nias lo.

39 Ama Lamtua naka oen totoang, undeng oen parsai se Una. Mo lius oras oen in mates sa kon no, oen sium asa man Ama Lamtua in hid son na lo bii. 40 Un le tao muid Un in hida ka, nini lalan in banan dui. Undeng Un in koma ka le kit totoang haup in nuli napiut nol Una: nas mo kit man halas ni taan Kristus son, nol oen man in maet son lolo hmunan nua ngas.

12

1 Tiata kit nuli hahalas ni elola la? Kit banansila el atuil man muid sukat in lali. Kit upu kia-kaon man hmunan nu parsai se Ama Lamtua Allah ngas, banansila el atuil in lingut, man dil pukiu le bel kit in kuat. Mo eta kit butu-kil nabael nol in kula-sala ngas sam, nas man tao ngele kit in lali ka. Undeng na le kit musti soleng in kula-salang nas totoang, le halin kit lail nal nol mumuun. Ta Ama Lamtua Allah esa man huil nal kit son, le muid in sukat nia, tiata kit musti tahang le lail napiut, lakong lius se in tuis pesang ngua. 2 Nol kit kon musti lali lam, ngat kliu-kanan deken, mo ngat se Lamtua Yesus sii. Ta Un man sai lalan le kit haup in parsai se Ama Lamtua Allah. Nol mam Un man tulung le kit parsai ka daid inu. Nangan net Yesus in susa-daat se kai sangsuli lua ka, tam lo ka? Atuli las bilu-aa Una, mo Un tahang napiut. Lole Un tana noan, eta Un in haup susa-daat ta hidi son nam, mam un dalen kolo lolen. Na toma. Ta Un mate, hidim Ama Lamtua Allah nikit Un le daad se Ama Lamtua halin kanan na, le Oen duas prenta leo-leo. 3 Atuli las tao Un dadaat kon no, Un tahang napiut. Tiata mi nadidingun Yesus in susa-daat ni deken, le halin nam mi kon tahang nal napiut nol kaem lo.

Ama Lamtua Allah kaing le tui kita, banansila el ama mes le tui un ana ka

4 Mi labang dais daat tas son, mo mi labang mumuun didiin mi dalan nas baa lo bii. Baktebes, ta lo? 5 Tamlom mi nadidingun Ama Lamtua Allah in Teka-teka, man Un tek mias son, banansila el ama mes aa nol un ana ka noan,

“Auk anang nge!
Eta kit Tuang nga hukung le tui ku, halin ku nuil muid lalan in toma ka lam,

---

✡ **11:35** Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 17:17-24; Lahi-lahi las Buk nomer dua la 4:25-37
✡ **11:36** Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 22:26-27; Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis dua la 18:25-26; Yermia 20:2; 37:15; 38:6 ✡ **11:37** Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis dua la 24:21

ku nangan nam kahan tuun deken!
Nol eta Un kaing le tui ku lam,
ku in makoe ka boel ilang deken!
6 Ta kit Tuang nga kaing, le tui atuil man Un in namnau ngas.
Meman totoang atuil man Un in simus le daid Un anan nas,
taon elola ko Un kaing le tui one.”✡

7 Tiata eta Ama Lamtua Allah kaing le tui mia, halin nuil muid lalan in toma ka lam, kehe. Un tao ela, undeng mi daid Un anan son. Ta totoang ama li musti kaing le tui un ana ka, didiin tana-ana na, taan in nuil muid lalan man in toma ka. 8 Ta eta Ama Lamtua Allah kaing le tui mi banansila el Un anan tenga las lo kam, nahin na noan, mi niam Un anan lo.

9 Taom kit todan kit aman in hua man in ne apan-kloma kia ka, undeng un kaing le tui kita, se oras kit in anan blutu bii ka. Na tom son na. Mo in dudui pait ta, kit musti hii-ming se Ama Lamtua Allah, undeng Un nam kit Aman in ne sorga kua, nol Un man kaing le tui kita, halin nuil muid Un lalan in toma ka. 10 Kit aman in hua ka kaing le tui kita, suma nanapat sii muid asa man un nangan nam banan. Mo Ama Lamtua Allah taan dui asa man kit in parlu le tui ngas. Tiata Un kaing le tui kita, halin kit in nuli ki niu banansila el Una. 11 Meman tom in kaing ngam, kit dalen banan lo. Mo nenesang ngam kit dalen ni daid tetesa pait, undeng kit taan in nuil muid Ama Lamtua in koma ka son.

12-13 Kaka-pali me! Tao kuat mi iman man in kae son nas, nol tao kahan mi iin man in ngele son nas. Lali lam hiul lako-pait deken, molam lail lolo napiut, le halin in boel lo tetetas son nas kon, haup in makoe le lail nal napiut. Mi musti tao teken mi dalen nas, le tahang napiut nol parsai se Kristus.✡

Hutun soleng Ama Lamtua Allah dalen in banan saol mia ka deken

14 Kaka-pail in parsai se Kristus! Mi musti nuklek mumuun le nuil daem apa, mes nol mesa. Nol nukleka le nuil niu. Ta atuil in niu lo ka, haup in net Ama Lamtua Allah lo.

15 Tao teken apa dalen, le halin deng mia la muik in hoen apan deken. Lo kam mi haup Ama Lamtua Allah dalen in banan saol mia ka lo. Doh babanan le halin nam se mi hlala ka muik in dalen ili deken. Ta na banansila el lasong mali, man tao didaan atuli mamo ka.✡ 16 Lii-tidu nol doha, le halin muik in laok kula deken. Hidim lii-tidu nol doha, le halin muik in nuil tiu-hii Ama Lamtua Allah lo, banansila el Esau deken. Esau nam mo, upung Isak ana hmunan na. Oe mesan na, Esau pait maa nol in lubu isi. Un nodan in kaa pingas mes deng un palin Yakob, le baen nini un hak kaka la.✡ 17 Mo nesang lo kon, kit tanan noan, Esau sabail apa. Ta ama Isak nodan le Ama Lamtua bel hangun aan hmunan se Esau, mo Esau hapun pait lo, undeng un esa man sao un hak ka nol mosa son. Tiata Esau lilu mumuun elol kon no, un haup pait asa man hmunan nu un soleng son na lo.✡

18 Elia kaka-pali me! Kit boel in maa esan se Ama Lamtua Allah sila kia, muid lalan balu man Un in sai bel kit son na. Mo hmunan hesa kua, kit upu kia-kaon nas haup in ela ka lo. Lole dedeng Ama Lamtua Allah butu-kil in hida nol one ka, oen dadani nol leten mesa, ngala Sinai. Se leten na dapa muik ai in kaloe. Muik angin tuan kon. Nol leten na kon mitang-mames kabut, didiin tao oen le lii isi. 19 Oen kon ming klingu la

✡ **12:6** Ayub 5:17; Dasi-dais Lila 3:11-12 ✡ **12:12-13** Yesaya 35:3; Dasi-dais Lila 4:26 ✡ **12:15** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 29:18 ✡ **12:16** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 25:29-34 ✡ **12:17** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 27:30-40

lin na, hidim Ama Lamtua fala in muun isi ka puti deng leten na. Ming
Ama Lamtua in aa ka kon, oen lii taplaeng, didiin oen nodan upung Musa
noan, “Idah! Kaim tahang nal in ming faal nia pait lo son!”✡ 20 Meman
oen tahang nalan lo, undeng asa man Ama Lamtua in prenta ka, ngele isi.
Ta Un tek noan, “Boel muik in kida se leten nia lo! Na atuli tam hmukit
kon bisa lo! Ta asii kida se leten nia lam, musti tom in pasang nini batu
didiin mate.”✡ 21 Asa man oen in neta se leten na ka, meman tao oen le lii
isi. Didiin upung Musa esa kon daid pepeten undeng in lii.✡

22 Mo halas ni lalan in laok bus el Ama Lamtua lua ka holsai son, le
kit boel aa esan nol Una. Kit kon maang se leten mes dapa, ngala Sion.
Se na, muik kota Yerusalem. Na kota Yerusalem in se apan-kloma kia lo,
molam kota Yerusalem balu in se sorga kua. Na Ama Lamtua Allah maan
in dada ka. Ama Lamtua ima-ii las kon mamo isi ne ua, taom oen tao fesat
dael kolo tutungus. 23 Kota na kon, daid maan in nakbua taung totoang
atuil in parsai se Kristus sas. Ta Ama Lamtua dul oen ngalan nas totoang
son se buku mes ne sorgas. Mam Ama Lamtua Allah kon presa-ketan, nol
sukat totoang atuli li in nuli ka. Nol totoang atuil man hmunan nu Ama
Lamtua Allah simus nol banan, undeng oen parsai se Una ngas kon ne
uas. Oen totoang nakbua le daid mesa. 24 Yesus kon muik ne ua, Un man
daid hleten taung Ama Lamtua Allah nol atuli lia. Yesus mate le dala ka
holbohon, halin Ama Lamtua but in hida balu nol kita. Tiata Un dala ka,
tao blingin Ama Lamtua Allah dalen na. Mo ni kisa deng Habel dala in
se Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka. Ta dedeng Kain keo Habel la,
Habel dala in baa ka, tao otot Ama Lamtua Allah dalen na, didiin Un nahu
hukung bel Kain.✡

25 Tidi hngilan babanan le hii-ming asa man Ama Lamtua Allah in le
dehet bel mia ki. Tao el kit upu kia-kaon nas deken, man hutun soleng
upung Musa in teka ngas, se dedeng un daid Ama Lamtua Allah mee-baha
se apan-kloma kia ka. Ta Ama Lamtua nahu bel oen hukung. Salolen nol
kita la! Eta kit dai hii-ming Un in aa deng sorga ku lo kam, taon elola
ko, Un bel kit hukung ngele dui pait.✡ 26 Dedeng kit upu kia-kaon nas dil
se leten Sinai la ka, Ama Lamtua fala in muun isi ka, tao dale ka didiin
heheko. Mo halas ni Un hida, noan,

“Mam Auk tao dale ki hutluul oe mes pait,
mo suma dale ka sii hutluul lo,
molam apan-dapa ku kon hutlulu.”✡

27 Oras Ama Lamtua aa noan, Un le tao totoang hutluul “oe mes pait”,
nahin na noan, Ama Lamtua le heko totoang asa man Un in koet son se
apan-dapa kua nol apan-kloma kia ngas, didiin in tahang nal lo ngas, ilang
hidis. Ta in tahang nala ngas siis, man dadas napiut.

28 Ama Lamtua Allah kil prenta ne sorga. Maan na dudus lo, mo bana-
banan tuun! Undeng Un kom le sium kit tamang daid Un atulin se uang, ta
maa le kit nodan mamo se Una, todan-lahing se Una, nol nikit sakeng Un
lapa-lapa undeng Un ngala man muun isi ka! 29 Mo kit kon musti doha-
doha, undeng Ama Lamtua Allah in komali ka, banansila el ai man kaa
nuli totoang sa-saa li didiin hidi ka.✡

✡ **12:19** Dehet in Puit deng Dale Mesir 19:16-22; 20:18-21; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 4:11-12; 5:22-27 ✡ **12:20** Dehet in Puit deng Dale Mesir 19:12-13 ✡ **12:21** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 9:19 ✡ **12:24** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 4:10 ✡ **12:25** Dehet in Puit deng Dale Mesir 20:22 ✡ **12:26** Hagai 2:6 ✡ **12:29** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 4:24

13

Kit musti nuil babanan saol apa

1 Kaka-pail in namnau me! Muik dasi ila lo man auk le tek nuting mias
meman.
Nadidingun in namnau napiut mi pail-kakan in parsai ngas deken.
2 Nadidingun in sai mi dalen nas deken, le sium atuil in laok-maa ngas
se mi uma. Ta muik kaka-pali at ila lo sium atuil ela, oen tanas lo, molota
atuil nas Ama Lamtua Allah ima-ii deng sorga.✡
3 Nadidingun le laok meo atuil in taam ne bui dale ngas deken. Ta oen
tom in dake, undeng oen parsai se Kristus. Mi musti tulung one, banansila
el mi esan man tom in hukung.
Nol nadidingun le tulung atuil man tom in diku-puang ngas deken.
Tulung oen nol babanan, banansila el mi esan man tom in susa-daat na.
4 Bihata-biklobe li in sapa ka nam mo, niu. Mo tamlom in sapa man niu
na, daid hmomos sa. Ta taon elola ko, Ama Lamtua Allah nahu hukung
bel totoang atuil man laok kula nol atuil man un sapa lo ngas.
5 Kom naseke duit deken. Mo mi musti dalen kolo, nol asa man mi in
hapu ngas. Ta Ama Lamtua Allah tek son noan,
“Taon elola ko Auk nadidingun mi lo.
Auk kon nang soleng mi lo.”✡
6 Tiata tao teken mi dalen nas, banansila el atuli dul net son noan,
“Undeng auk Tuang nga le tulung au,
tiata auk lii lo.
Ta muik atuli mes lo kon,
man tao sus auk nol baktetebes.”✡

Daek muid atorang agama blaan nas deken, mo parsai napiut se Kristus

7 Nadidingun atuil in lii-lau nol tui mi deng Ama Lamtua Allah Dehet-
dasin na ngas deken. Nangan oen lalan in nuli ka babanan, nol not muid
oen in parsai ka. Ta asa man oen in parsai ka, elia:
8 Yesus Kristus nam, seda net lo.
Deng hmunan nua, hahalas nia, nol didiin hidi nutus taan lo,
Un nam hnika mes sii.
9 Tiata, mi mudi-muid tuun nol in tui kula ngas deken. Ta Ama Lamtua
Allah tao teken mi dalen nas, undeng Un tulu Un dalen banan na bel kit
son. Na undeng kit daek muid atorang in kaa-ninu ka lo, ta atorang in ela
ka muik nahin lo.
10 Hmunan hesa kua, se Ama Lamtua Allah Hleep in Kohe-kanas sa
kintal la, muik mija in tunu-dadung mesa. Tulu agama in tutan-lau se
la ngas, muik hak le kaa siis lisin in se mija na ka. Mo halas ni, kit muik
mija didang.* Tulu agama tuladang blaan nas, muik hak in kaa se na lo.
11 Hmunan nua, taun-taun nam tulu agama in lapa dui ka, kil hmukit in
tunu-dadung nga dala ka, le laok pesang se Ama Lamtua Allah Kamar in
Niu Dudui ka dale. Nini ela lam, Ama Lamtua nadidingun oen in kula-
sala ngas. Hidim oen kil nol hmukit na, le laok tunun se ingu la likun
na.✡ 12 Ela kon nol Yesus. Un daid in mate le Ama Lamtua Allah kose
soleng atuli li in kula-sala ngas. Nol dedeng Un in susa-daat ta, oen kon

---

✡ **13:2** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 18:1-8; 19:1-3 ✡ **13:5** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 31:6, 8; Yosua 1:5 ✡ **13:6** Buk in Naka-nahalit 118:6 * **13:10** Muik atuli tek noan, ni aa deng mija parjamuan na, molota ela lo. Mija ni tek deng Lamtua Yesus in maet se kai sangsuli lua ka. Kit seda Un in sui-nahat kita na, nini in naka-nahalit Ama Lamtua Allah tutungus. Ngat mo bango 15 ka. ✡ **13:11** Atorang deng Tulu Agama las 16:27

pel parosok Una, le laok keo tele se kota Yerusalem likun na. 13 Undeng
na, atuli bilu-aa kit kon, kit musti mana le sium tukun, banansila el Una,
hidim maa le kit parsai napiut se Una. 14 Ta kit suma daad tahang tuun se
apan-kloma kia. Mo kit muik in nahlae le daad napiut se kota balu mes ne
sorga, didiin hidi nutus taan lo. 15 Undeng Yesus mate le daid in sui-nahat
kita son, tiata kit parlu kil hmukit in tunu-dadung pait le bel Un lo ka. Mo
muik in bele didang pait, man musti kit kilan tutungus bel Ama Lamtua
Allah, na ka, in naka-nahalit le nikit sakeng Un ngala ka lapa-lapa. 16 Nol
nadidingun in tao dais banan saol atuli lia deken. Etan oen parlu asa lam,
tulung one. Ta nas totoang kon daid banansila el in bele, man tao Ama
Lamtua Allah dalen kolo.
17 Mi musti hii-ming se totoang atuil man in doha-tinang mia ngas. Ta
oen doha-tinang mi in parsai se Ama Lamtua ka duman-lelo. Mam oen
musti laok situ-tal oen in dake ka se Ama Lamtua Allah sila. Tiata, hii-
ming babanan se one, le halin oen daek nol dalen kolo, hidim tek nal nol
dael kolo kon. Eta lo kam oen dake tamlom teka lo, nini dalen in dudus,
undeng mi nang soleng Yesus Kristus lalan in nuli ka son. Ta eta ela lam,
mi haup saa pait lo.

Atuling in dul surat nia ki, nodan mamo nol kohe-kanas bel atuil Ibrani las

18 Tulung kohe-kanas tutungus bel kami. Ta kaim dalen nias meman lolo
baktebes, nol kaim kom in daek napiut dais banan nas. 19 Dudui pait ta,
tulung kohe-kanas le auk pait tiang hlapat se mia la.
20-21 Ama Lamtua Allah, man tao kit dalen nias tetesa. Auk nodan le Un
tulung mia, le halin mi tao nal muid Un in koma ngas totoang. Auk kon
nodan le Un tulung kit totoang, halin daid atuil man in tao Un dalen kolo.
Ta Ama Lamtua Allah nini Yesus Kristus dala in holbohon son na, le but in
hida balu nol kita. In hida na laok napiut didiin hidi nutus taan lo. Hidim
Ama Lamtua Allah bel kit Lamtuan Yesus Kristus nuli pait son. Nol halas
ni Yesus papa-paiduil kita, banansila el atuil in lolo-poa man uhu isi ka.
Tiata kit nikit sakeng Un ngala ka lapa-lapa, nol naka-halit Un tutungus!
Baktebes ela.

Boa-blingin

22 Kaka-pail in namnau me! Auk nodan le mi sium auk in tui-teka ni
babanan nini dalen in holsai. Ta surat ni, suma dadaen tuun. 23 Auk kom
le mi totoang taan dais nia: kit pail-kakan Timutius puti deng bui son. Eta
un hlapat maa se au lia lam, mam kaim duam leo-leo tiam se mia la.
24 Auk tunang boa-blingin bel atuil man daid tulu taung mia ngas, nol
tunang boa-blingin bel mi totoang man in parsai se Yesus Kristus sas.
Kaka-pail in deng propinsi Italia ngias kon, tunang boa-blingin bel mia.
25 Auk nodan le Ama Lamtua Allah tulu Un dalen banan na bel mi
totoang.
Ela tuun tia!

Surat deng tulu in kil grija se Yerusalem, ngala Yakobus

Boa-blingin

1 Boa-blingin deng au, Yakobus! Auk niam, ata deng Ama Lamtua Allah
nol kit Lamtuan, Yesus Kristus.
Auk dul surat ni bel mi atuil Yahudi in muid Lamtua Yesus son, man
lakom daad ne ola-ola, le nuting in nuli ngas.* ✡

Eta haup susa lam, kil dididi nol parsai napiut se Ama Lamtua

2 Kaka-pali me! Auk le tek elia: eta mi tom in susa-daat bili-ngala kam,
mi in makoe ka senet deken. Simun nol dael kolo tuun, ta mam mi in hapu
ka banan. 3 Ta kit tana noan, eta mi tahang nal se susa dalen ela, nol putim
nal deng in sukat-soba ka, hidim mi kon parsai napiut se Ama Lamtua lam,
mi haup in sukat-soba didang pait elol kon no, mi dalen hutluul lo. 4 Lalim
deng in susa-daat tas deken. Molam nang le mi tui, halin nam keeh nal
se in susa-daat tas dalen, didiin mi tahang nala. Nini ela lam, mi daid
titu-tema nol muik in dabun saa lo.

Eta kit nodan sa-saa mes deng Ama Lamtua lam, nodan nol dalen hduan deken

5 Eta deng mia la muik in nataka noan, un taan lalan in puit deng susa-
daat ta lo kam, mi musti keket se Ama Lamtua, man taan totoang sa-saa lias
sa. Ta Un le lam tulu nal bel mi lalan in puti. Un man sai lalan nol dalen
in kolo. Un kon komali nol mi lo, eta mi nodan se Una. 6 Mo etan nodan
se Una lam, nodan nol dalen hduan deken. Mi musti parsai baktetebes
noan, Un bisa bel mi lalan in puti. Ta atuil in nodan nol dalen hduan na,
banansila el len man angin na huu le kobo-kaob tuun na. 7-8 Atuil man
hutluul hlapat ela ka, dalen teken nol totoang dasi las lo. Nangan noan
mam un haup saa mes deng Ama Lamtua deken, ta mam un haup saa lo.

Atuil kasiang, nol atuil in muki

9 Atuil kasiang man in parsai se Lamtua Yesus son nas, musti dalen kolo,
undeng Ama Lamtua Allah nikit oen son le daid Un nenan.
10-11 Atuil in muki man parsai se Lamtua Yesus son nas kon, musti tao
oen dalen nas kolo, undeng Ama Lamtua tui oen le koaok lo. Halas ni oen
nangan taan noan, mam oen hmukin nas ilang, banansila el bunga in ne
alas sua ngas man leko ana lo, mo nesang lo kon lelo la saek maa hui ta
un daid bloen. Atuil in muki ngas kon ela. Oen kukamu ana lo nol oen
osa-lalan nas, mo mam nas ilang hidi.✡

Totoang in banan nas maas deng Ama Lamtua, mo dais daat tas maas deng Un lo

12 Ama Lamtua bel hangun se atuil in tahang didiin, puti nal deng in
sukat-soba ngas. Hidim oen sium in nuli, man Ama Lamtua hid meman

---

* **1:1** Dais Yunanin dul noan, “bel ngaal bangsa hngul dua, man in nulis his-hoeng ngas”. Nini ela lam, Yakobus dul un surat ta taung atuil Yahudi man sarain son nas. Mo un in tui-tek mo nia ki kon, taung totoang atuil Kristen nia. ✡ **1:1** Matius 13:55; Markus 6:3; Dehet deng Aan in Nutus sas 15:13; Galatia 1:19 ✡ **1:10-11** Yesaya 40:6-7

son le belen se atuil in namnau Una ngas. Oen sium in nuli na banansila el atuil in nala, sium piala ka.†

13 Nangan babanan ne! Eta deng mia la muik in haup sukat-soba, nol
kom le daek kula kam, aa deken noan, “Na in soba deng Ama!” Ta Ama
Lamtua Allah kom in daek kula lo. Nol Un kon sob atuil le halin atuling
na kom in daek kula lo. 14 Ta kula ki nia mo, puti deng atuli li dalen nia.
Laih hmunan na un dalen na kom in daek dadaat, hidim un nini kuta ka le
nangan hmomos lolen. 15 Hidi nam, un daek muid un in nangan hmomos
na. Molam mam Ama Lamtua Allah nahu in hukung tele, taung atuil in
daek dadaat ela ngas.

16 Kaka-pail in namnau me! Tom in nole deng nias totoang deken.

17 Dais daat tas putis deng Ama Lamtua lo. Ta Un man bel totoang
hangun banan nas, nol totoang dais niu kas. Un man daek lelo la, bulan
na, nol duun nas totoang. Oen totoang seda-seda mana se apan nua, na ka
man tao oen hlen nas le seda-seda tutungus. Suma Ama Lamtua Allah sii
man seda lako-pait lo. 18 Ama Lamtua in nangan bel kita ka elia: Un bel
kit Un Dehet-dasin man in toma ka. Nol Un pake Un Dehet-dasin na le bel
kit in nuli. Deng totoang man Un in daek son ne apan-kloma kia ngas, Un
huil nal kit son le daid isin hmunan deng Una.

Hii, le daek muid Lamtua Dehet-dasin na

19 Kaka-pail in namnau me! Nangan ni babanan: atuli li aa kam, aa
dadahut tuun deken. Molam in banan dui ka, eta atuil didang aa dais
banan nas sam, oen tidi hngilan le hii babanan muna! Nol boel komali
hlapat deken. 20 Ta etan komali kam, atuli li daek nal dais banan nas
muid Ama Lamtua in koma ka lo.

21 Tiata mi musti nang soleng mi in kula-kula ngas totoang, banansila
el atuli top bati un klapa la niu-niu, hidim loe nuli hlukat ta ngas. Nol
mi kon musti sium Ama Lamtua Dehet-dasin na nol dalen deng dadale.
Dehet-dais nas banansila el biin man in mula-hai ne mi dalen nas. Eta mi
tao ela lam, mam Ama Lamtua bel slamat mi deng mi in kula-sala ngas,
nol sium mia, le halin mi nulim napiut nol Una.

22 Nol eta mi taan Ama Lamtua Dehet-dasin na son nam, mi musti daek
mudin. Suma ming tuun deken! Ta eta mi suma ming tuun, mo daek
mudin lo kam, na mi nole bali mi apan nas esan. 23-24 Eta atuli ming nal
Dehet-dais nas son, mo daek mudin lo kam, na banansila el atuli li in
ngat un sila ka se hdidan. Nikit un bali kudi nang soleng hdidan na la, un
nadidingun un sila ka meman. 25 Mo mia lam, teen in les nol nangan bana-
banan Ama Lamtua Allah Dehet-dasin niu, man tao nal atuli li le holoat
deng oen in kula-sala ngas sa deken. Mam Ama Lamtua bel hangun se
totoang dasi-dais man mi in dake ngas, sadi mi ming nol daek muid Dehet-
dais nas. Boel suma ming deng hngilan kliu, hidim puti lako deng hngilan
kanan tuun ela deken!

26 Eta atuli li nangan un apa ka noan, un nam atuil in tao muid agama,
mo doh taan un baha ka lo kam, na un nole bali apa ka son na! Ta un
in muid agama na parsum tukun. 27 Ta agama man in niu ka nam, muik
tahan hmomos lo. Na, man tao Ama Lamtua Allah dalen kolo. Agama in
tom ela ka, man tao atuli li le kom in tulung ina-in bebalu kas, nol ana-aan
taan-hmoa kas. Atuil in muik agama ela ngas, bel dola se atuil apan-kloma
kias, le tui liun-leo oen nini in daek dadaat lo.

† **1:12** Dais Yunanin dul noan “un sium στέφανος (*stefanos*) in nuli”. *Stefanos* sa nam mo, hlotong man oen lotong bel atuling in nala ka.

2

Huil sila deken noan, na atuil tene mo na atuil ana

1 Pali-kaka me! Taon elola le mi tek noan, mi parsai se Yesus Kristus,
kit Lamtuan in muun isi ka, mo mi huil sila 2 eta noan muik atuli at dua
taam lakos se mi um in kohe-kanas sa, le mesan na pake kai-baut kaloe,
nol paa mea inu hnangan nas, mo mesan na pait pake kai-baut hmomos
tuun. 3 Mi kukaum nol in sodo-sium atuling man pake kai-baut kaloe ka,
le belen maan in banan dui se muka-mata lua. Mo in pake kaod hmomos
sa lam, mi tadu noan, “Dil se klupu lua! Etan lo kam daad se dale kia!” Tao
ela deken! 4 Ta nini mi in huil sila ela ka, mi banansila el atuil in nutus
dasi man lolo lo ka. Undeng in nangan dadaat tas man tao mi le daek ela.
5 Kaka-pail in namnau me! Ama Lamtua Allah huil nal atuil kasiang
in ne apan-kloma ki ngias, le oen parsai dididi se Una, tuladang el oen
dalen nas muki. Nol Ama Lamtua Allah kon huil one, le haup pusaak
deng Un hmuki-nalan in ne sorgang nguas, man Un hid son le belen laok
se atuli-atuil in namnau Una ngas. 6 Mo nini mi in huil sila ela ka, mi tao
nahmaeng atuil kasiang ngas son na. Molota oen daek dadaat saa saol mi
lo. Mi nadidingun ne? Atuil in muki ngas man tao mi le nangan dadaat
ela na. Nol oen nam man nuting dais nol mia, le pel-lakang mi lakom se
maan in nutus dasi kua. Oen man haup un in kumis sa, mo mi man haup
un oon na. 7 Mi nia mo Lamtua Yesus atulin. Molam atuil in muki ngas
man aa le tao didaa Lamtua Yesus ngaal banan na! Amo tasao le mi taan
in nuting sila nol one kia?
8 Toma, eta mi daek muid Ama Lamtua atorang in muun dudui ka, man
tek noan, “Ku musti namnau atuil didang, banansila el ku in namnau ku
apam ma esa ka.” Atorang na dulan ne Ama Lamtua Allah Buk Niu ka.✡
9 Mo eta mi huil sila nol suma kat atuil in muki ngas dalen tukun nam, mi
kaliut atorang in deng Ama Lamtua ka son. Nol mi muid kula Ama Lamtua
hukung nga son! 10 Atuli daek muid Ama Lamtua Hukung ngas totoang
kon no, eta un kaliut atorang mesa lam, na banansila el un kaliut Hukung
ngas totoang son na. 11 Ama Lamtua bel atorang son noan, “Laok kula nol
atuil didang sapa deken.” Un kon bel atorang didang pait noan, “Keo tele
atuil deken.” Tiata, eta mi laok kula nol atuil didang sapa lo, mo keo tele
atuli lam, na hnika mes sii nol mi kaliut Ama Lamtua Hukung ngas son.✡
12 Tiata eta mi le aa, tamlom le tao dasi mesa lam, mi musti nangan elia:
mam Ama Lamtua Allah man nutus noan, kit daek muid Un atorang nga
le namnau atuli, tam lo ka. Ta atorang na man sas-loat nal kit deng Ama
Lamtua hukung nga. 13 Ta Ama Lamtua dalen kasiang nol atuil man muik
tahan in namnau atuil didang lo ngas lo. Mo eta mi muik dael in kasiang
saol atuil didang ngam, taon elola ko Ama Lamtua muik dalen kasiang
taung mi kon. Mi lii in sium Ama Lamtua hukung ngas deken, ta Un kaih
hidi nas totoang son.

Eta kit parsai baktetebes se Ama Lamtua lam, kit musti daek muid Un in Teka-teka ngas

14 Kaka-pali me! Eta atuli tek noan un parsai se Ama Lamtua, mo tulu-
balang nal un in parsai ka lo kam, muik nahin lo. In parsai tuladang ela
ka, tao nal un le haup boa-blingin lo. 15 Eta kaka tamlom bata mes tuka-
dabun, banansila el muik kai-baut in pake lo, nol muik in kaa lelo-lelon
lo, 16 mo mi suma tekan tuun noan, “Laok bana-banan ne! Nang le Ama

✡ **2:8** Atorang deng Tulu Agama las 19:18 ✡ **2:11** Dehet in Puit deng Dale Mesir 20:13, 14; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 5:17, 18

Lamtua bel hangun se ku, halin ku metes lo nol luub mate deken!” Molam
hulung un lo kam, ambak ki saa la?!
17 Tiata, eta ku parsai tuun mo tao saa lo kam, nol lo bii. Nol eta ku
parsai tuun mo daek muid ku in parsai na lo kam, na ngala ka noan in
‘parsai’ lo son. Ta na banansila el in parsai man mate ka, man muik nahin
saa lo.
18 Muik atuli tek noan, “Atuli li parsai se Ama Lamtua, mo daek sa-saa
banan nas lo. Ela kon atuil didang daek dais banan nas tukun, mo parsai
se Ama Lamtua lo.” Lam na kula, ta in toma ka elia: Taad deng ku in parsai
ka, mo ku in daek dais banan na ngas. Mo eta ku daek dais banan nas lo
kam, auk ngat net tada deng ku in parsai ka lo. Ta auk tulu-balang nal auk
in parsai kia, nini lalan in lako-daek sa-saa banan nas. 19-20 Ku daek muid
in tui man noan, “Ama Lamtua Allah na mo, suma mes sii. Muik didang
pait lo.” Banan kon! Mo uikjale kas banan dui deng ku, undeng oen parsai
ela kon, didiin oen lii isi undeng oen taan noan mam oen tom in hukung.
Tiata nangan deken noan, tanan nini kutan tuun kon nol son. Ta na tom
loo!
Ngengom me! In parsai man muik isin saa lo ka, kon muik nahin saa lo.
21 Kat kleta deng kit upun Abraham. Dedeng na, un lako-daek muid asa
man Ama Lamtua in lok una ka, le un kil nol un ana Isak laok nene se mija
in tunu-dadung nga dapa. Undeng na, tiata Ama Lamtua Allah tekan noan,
“Abraham daek muid in toma ka son.”✡ 22 Abraham parsai se Ama Lamtua
didiin un tade le daek muid Ama Lamtua in leka ka. Nini ela lam kit tana
noan, un parsai nol inu-inu se Ama Lamtua, undeng un daek muid in leka
na. 23 Tiata, nias totoang dadis banansila el in dul son ne Buk Niu ka noan,
“Abraham parsai se Ama Lamtua, tiata Ama Lamtua sium un banansila el
atuil in dalen lolo ka.” Nol muik dulan kon noan, “Abraham nam mo, Ama
Lamtua tapa.”✡
24 Tiata na langa son noan, Ama Lamtua sium atuli lia, undeng un in
parsai se Ama Lamtua ka sii lo, molam undeng un in kom le lako-daek
sa-saa banan na ngas kon. Ta parsai tuun nam, nol lo bii.
25 Kleta didang pait el ina Rahab, bihatang na hmama deng lolo hmunan
nua. Nikit atuil Yeriko las nuting mata-maat in deng Israel las le noan keo
teles kon, ina Rahab buni one. Un tadu oen le lail putis muid lalan didang,
halin nam atuli las daek nal oen deken. Ina Rahab in tao ela ka, tiata Ama
Lamtua sium un banansila el bihaat man dalen lolo ka.✡
26 In parsai man muik isin lo ka, banansila el atuli mes muik apa, mo
muik hngasa lo ka, lam na hmate. Ela kon nol, eta atuli tek noan un parsai
se Ama Lamtua, mo daek tahan dais banan mes lo kon, lam na nole tukun!
Ta in parsai na nuli lo.

3

Doh bahan babanan le halin aa dahu-dahut deken

1 Kaka-pali me! Muik atuli mamo le tui atuil in parsai ngas. Na banan!
Mo nangan, ta Ama Lamtua Allah pres atuil man tui atuil in parsai ngas
muun dui pait. Tiata atuli li tui kam, tui dadahut deken.
2 Kit totoang niam aa kula bili-ngala. Mo atuil man doh nal un baha ka
le aa dadahut lo ka, un doh nal un in nuli ka totoang kon. 3 Kat kleta deng
ahlote. Kit pekot nal ahloet tene mes le muid kit in koma ka, suma nini

✡ **2:21** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 22:1-14 ✡ **2:23** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 15:6; Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis dua la 20:7; Yesaya 41:8 ✡ **2:25** Yosua 2:1-21

in din un tail lapa la ka tuun. 4 Kleta didang pait el lui ina. Angin tuan
huu kuti-kuti lui ina tene mes muid un in koma ka. Mo kai bleha ulin ana
mes tuun kon pekot nal lui ina tene na in lali ka, muid atuling ulin na in
koma. 5 Ela kon nol kit bahan nia. Kit bahan ni niam ana tuun. Mo un in
dake-mana ka tene isi!*

Na banansila el ai opon ana mes kaa nuli alas tene mesa. 6 Kit bahan ni
banansila el ai opon na. Nini kit bahan nia lam kit tao didaan dasi mamo.
Kit bahan ni tao dudus nal kit in nuli ki totoang. Dais daat mamo in ne
apan-kloma ki ngias niam, puti deng atuli li bahan. Nol uikjale kas laih
tuan na kon, pake atuli li bahan le lako-daek un osa la.

7 Atuli li tao hmoa' net hmukit huin bili-ngala son, el hmukit in lolo,
tilu-kee, nol ikan in ne tasi kua ngas. 8 Mo muik tahan atuli mes lo bii kon,
man tao hmoa nal un baha ka. Ta bahan ni niam mo, ana tuun molam
ator ram susa. Un banansila el lasong man in lail papmes atuli li aap-ina
ki didiin tao tele nal atuli lia.

9-10 Taom atuli li nini un baha ka le naka-nahalit Ama Lamtua Allah. Mo
hidi nam un nini baha kon, le lote-pisun atuli, man Ama Lamtua koet son
muding Un sila-paen na. Na tom lo!✡

11 Tuladang el, ui mata mesa lam hobon puting ui masin nol ui milu
leo-leo lo. 12 In naleta mes pait: taon elola kon malus ina puting isin saah
lo? Nol taon elola kon ngae li puting isin anggor lo, ta lo? Ta kai li niam
isin muding un hnika-tuladang nga.† Ela kon, kit bisa naus ui masin deng
bolo ui milu lo.

In nangan tana man deng Ama Lamtua

13 Atuil in nuting taan lalan, nol nangan taan dais banan mamo muid
Ama Lamtua in koma ka, boel nikit-nikit apa ka deken. Ta un in tana ka
maa deng Ama Lamtua. Nang le un tulu un in tana ka, nini lalan in nuil
lolo tuun. 14-15 Boel bahan tuan deken noan, ku niam atuil man in nangan
taan dais banan mamo, eta ku idus le taan in tao nahu atuil didang si-sii.
Ta na nahin na noan, ku nole-lilung son. In nuil ela ka, un ngala ka noan
‘nuting taan lalan, nol nangan taan dais banan mamo’ lo son. Oen-lalin
in idus daat, tam kom in tao nahu atuil didang nga, niu maa deng Ama
Lamtua Allah lo. Na apan-kloma ki in nuil-nola. Ni tom atuil man in nuli
ka sao bel Ama Lamtua lo ngas. In nuil ela ka, muid uikjale kas lalan na
na. 16 Ta eta muik dael in idus, nol taan in tao nahu atuil didang ngam,
taon elola ko muik lobo-lau nol atuli kon daek dadaat bili-ngala.

17 Mo nangan tana man in niu maa deng Ama Lamtua ka elia: laih
hmunan na un tao kit le nuil niu. Hidim un tao kit le halin komali hlapat
lo, keeh tutungus, nol sium atuil didang in nangan. Un isin na kon tao kit
le dalen babanan tukun, kom in tulung atuil didang, ngele halin lo, hidim
sila-klup nol atuil didang lo. 18 Nol atuil man tulu bel lalan in mole-dame
ka, mam haup in banan na. Na banansila el atuli soko-hai bini mesa, le
mam un haup pait isin banan.

---

* **3:5** Dais Yunanin in se nia ki, pake dais, ‘meen’. Mo se dais Helong ngam, aa deng atuli li in aa kam, pake ‘meen’ lo, molam pake ‘bahan’. Banansila el: baha tuan, baha potos, baha ka aa manu pen lo, baha laok baha, mee-baha, nol teng pait. ✡ **3:9-10** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 1:26 † **3:12** Dais Yunanin dul noan, atuli li bisa nui συκῆ *sukei* (aebloa) deng kai ἐλαία *elaia* (saitun) ina lo, nol bisa nui ἄμπελος *ampelos* (anggor) isin deng συκῆ *sukei* (aebloa) ina lo. Un nahin na noan, kai ina mesa lam bisa puting isin deng kai ina didang lo. Ta na tom lo! Na banansila el atuli mes bisa pake un baha ka le naka-halit Ama Lamtua, mo hidi kam pake un baha ka le lote-pisun atuil lo.

4

Muid apan-kloma ki in koma ka deken

1 Mi kaen apa nol keng apa tutungus. Undeng asa la? Na undeng ne mi
hlala ka muik atuli man nuklek mumuun le nuting dael kolo taung un apa
ka sii. 2 Mi kom naseke le haup sa-saa mesa, mo iman doong hapun lo.
Hidim mi idus, situ-silin apa tutungus, nol keng apa, didiin mi lii in keo
tele atuil didang lo.
Undeng mi kohe-kanas le nodan deng Ama Lamtua lo, tiata mi hapun
lo. 3 Ta eta mi kohe-kanas tutungus kon no, mi haup asa man mi in nodan
na lo, undeng mi kohe-kanas le nodan muid mi in koma ka esa tuun.
4 Meman mi niam atuil in daek muid napiut lo! Mi banansila el bihata-
bikloeb in saap son, mo nuil napiut nol apa lo, hidim nong nol atuil didang
sapa ka. Etan mi but mi apan nas nol apan-kloma ki in koma-koma ngas
sam, na mi tao mi apan nas le mus nol Ama Lamtua Allah. Ela son na!
5 Undeng na le, Ama Lamtua Allah Buk Niu ka tek noan, “Ama Lamtua
tapa Un Koo la ne kit dalen ni son. Nol Koo la in koma ka, le kit muid
napiut se Una. Ta Un nam neo isi.” 6 In dudui pait ta, Ama Lamtua Allah
kon kom nabael le bel Un dalen banan na. Ta Buk Niu ka dul noan:
“Ama Lamtua labang nol atuil in koaok daat tas,
mo Un tulu Un dalen banan na bel atuil man dalen deng dadale ngas.”✡
7 Ama Lamtua na mo Tuang! Tiata sao mi apan nas bel Una, le muid se
Un in koma ka sii. Mi muid uikjale kas laih tuan na in koma ka deken.
Labang un nol mumuun. Nini ela lam, un lail nang soleng mia. 8 Nuklek
le mi nulim dalen mes nol Ama Lamtua Allah. Nini ela lam, Un kon maa
dadani nol mia.
Hoe! Mi atuil man in nuil hmomos sas! Mi musti tao titu mi lalan in
nuli ka. Nol mi atuil man in dalen hduan nas! Mi musti laok lolo-lolo
muid Ama Lamtua, nol boel sisa kliu-kanan bakun tia. 9 Bablaan ni mi
nuil dael kolo nol taan in mali-mali si-sii. Tiata halas ni mi tenem tia! Mi
taan son noan, mi dalen nas hduan, taan le muid se Ama Lamtua in koma
ka, tamlom muid se apan-kloma ki in koma-koma ngas sa. Banan dui ka,
mi sabail apan le lilu mumuun tia. 10 Eta mi nangan taan baktetebes noan,
meman mi tom in laok se Ama Lamtua Allah sila-mata kua lo, halas-sam
Un nikit mi le daid atuil in toma, se Un sila-mata ka.

Bilu-aa le tao didaa atuil didang ngaal banan deken

11 Kaka-pali me! Bilu-aa le tao didaa apa ngaal banan deken. Ta eta mi
aa ela, nol taan in bel kula atuli las tutungus sam, mi kaliut Ama Lamtua
atorang nga son, man tek noan, “Ku musti namnau ku pail-kakam mas
banansila el ku in namnau ku apam ma esa ka.” Nol eta mi muid atorang
nga ela lo kam, mi nikit mi apan nas lapa dui deng Ama Lamtua Hukung
nga. 12 Ama Lamtua esa man daek hukung nas, hidim Un sii man muik hak
le nutus kit dasi lias. Nol suma Un sii man muik hak le bel boa-blingin kita,
tamlom hukung tele kita. Mi muik hak le nutus atuli li dasi las lo, tamlom
muik hak le bilu-aa tao didaa atuil didang ngaal banan lo.

Bahan tuan deken

13 Elia: Mi boel aa deken, noan, “Leol nia tamlom ola kam, kaim le lakom
el kota nu le! Kaim le daad se uam taun mesa ta saa. Nol kaim kon le sepo-
dakang halin haup bunga se ua.” 14 Lam, ku taan asa nol ola bingin dua kia
la? Muik atuli mes lo kon man taan in nuli ki in koma-koma ngas! Atuli li
in nuli ki banansila el salbuta, man ngat netan hahalas tuun, mo nesang

✡ **4:6** Dasi-dais Lila 3:34

lom ilang nga.✡ 15 Banan dui ka mi aa noan, “Etan Ama Lamtua namnau
kami lam, nang le kaim nulim. Nol etan Ama Lamtua tade kam, nang le
kaim daek elia.” 16 Ta eta aa ela lo kam, mi suma bahan tuan tuun. Na
banansila el mi nadidingun soleng Ama Lamtua se mi in nangan le dake
ngas son. Lam na kula isi son!
17 Nangan babanan ne! Atuil man taan asa man in toma ka son, mo
daek muid ela lo ka, daek kula son na.

5

Atuil in muki ngas doha-doha lo!

1-6 Mi atuil in muki ngas! Tidi mi hngilan nas le hii babanan ne! Mi
tahang atuil in daek hiti-late bel mia ngas gaji la. Mo halas ni oen dala-
lating ngas haman tek mi in daek nol toma lo na. Taon elola ko, Ama
Lamtua man Muun Dui Hihidi ka, ngat net atuil in dakeng nas in susa ka
son.
Mi in daek ne apan-kloma kia ka, suma kaa le lena-len tuun, nol tao
kolo mi dalen nas siis. Halas ni mi banansila el aus-saip apa banan, man
le lolat tele ka. Mi hukung nol keo tele atuil banan, man siut puting nal
apan se mi sila-matan lo ngas son.
Atuil in muki ngas! Lilu le bisat mumuun tia! Ta mam in susa-daat
bili-ngala saek tom mia. Mi hmuki-nalan nas le daat sisakes son nia. Nol
mi kai-baut in pake man leko-leko ngas, naen soel didaas. Mi lil-mea nol
lil-muti kas muik osa lo son. Nol mam lil-mea nol lil-muti nas kaa bali
mia, tuladang el ai in kaa nuli kai tuu ka. Taon elola le apan-kloma ki le
kiamat, mo mi kukaum nol in tao nakbuan hmuki-nal hmate nas sia? Mi
hmuki-nalan nas esan, man mam daid tada, noan, mi nangan taan ol man
muik osa ne Ama Lamtua sila-mata ka lo!✡✡

Keeh se in susa dalen

7 Kaka-pali me! Mi musti kehe, le natang Ama Lamtua in pait maa kia.
Ngat tuun se atuil in daek klapa ka, un keeh le natang klapa la isin nas.
Ulan laih hmunan na maa kam, un soko-hai. Hidim un keeh le natang
ulan pait, halin maa tao in soko-haing nas le nulis nol babanan. Ti nesang-
nesang kon, oen isin. Oras sa maa lisu lam, atuling na lako le nui-noel un
in soko-hai ngas isin nas. 8 Mi kon musti keeh ela. Tao teken mi apan nas,
ta nesang lo ka kam, Ama Lamtua pait maa son na!
9 Kaka-pali me! Muhmemen deken. Ta muhmemen tutungus sam mam
Ama Lamtua nutus hukung bel mia! Ngat tuun, ta In Nutus Dasi man ne
apan-dapa kua ka, dil son ne mi sila-matan nas.
10 Kaka-pali me! Muid in not deng Ama Lamtua mee-baha las. Oen haup
susa-daat bili-ngala kon no, oen keeh napiut se in susa nas dalen. 11 Eta
muik atuli in keeh nal se susa dalen nam, kit kom in nikit-nikit atuling
na ngala ka. Tuladang el upung Ayub. Un haup susa-daat bili-ngala, mo
un tahang nala. Kon nam Ama Lamtua namnau una, hidim daek banan
nas totoang bel Ayub. Ama Lamtua daek ela, undeng Un dalen na banan,
hidim inu nol in namnau.✡

Deng in sumpa

12 Kaka-pali me! In muun dui ka, mi nikit in sumpa deken. Eta le aa
noan “iya”, lam siut tuun noan, “iya”. Nol eta le tek noan “lo” kam, siut
noan “lo”. Ta ela tuun kon nola! Tao lail-lisin nini lalan in nikit sumpa le

✡ **4:14** Dasi-dais Lila 27:1 ✡ **5:1-6** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 24:14-15 ✡ **5:1-6** Matius 6:19 ✡ **5:11** Ayub 1:21-22; 2:10; Buk in Naka-nahalit 103:8; Yakobus 1:2-3, 12

busun atuil hmate, man ne apan-kloma ki ngias deken. Salolen nol sumpa le “nini Ama Lamtua” man nuli ne apan-dapa kua ka la. Muik nahin lo, eta nikit in sumpa bili-ngala. Ta eta ela lam, ku sium ku hukung nga meman, undeng ku in sumpa ngas.✡

Deng in kohe-kanas man haup isin

13 Eta se mia la muik in haup susa kam, banan dui ka un kohe-kanas. Nol
eta muik in dalen kolo kam, banan dui ka un tao dain le naka-nahalit Ama
Lamtua. 14 Eta deng mia la muik in heda kam, banan dui ka haman blalan
in lii-lau ne jemaat ta ngas* le laok ngat. Nodan oen le halin nam oen
nuh mina laok se atuling in heda ka, hidim kohe-kanas nini Ama Lamtua
ngala ka, halin Ama Lamtua belen le banan.✡ 15 Eta mi kohe-kanas bel
atuil ili, nol in parsai baktetebes se Ama Lamtua kam, mam Ama Lamtua
tao banan atuling na. Nol eta atuling na daek kula neta lam, mam Ama
Lamtua kose soleng un in kula-salang ngas. 16 Eta deng mia la muik in
daek kula nol apa kam, mi musti hao mi in kulang nas. Nini ela lam, mi
kohe-kanas bel apa mes nol mesa, le halin mi haup in banan.

Atuil man dalen niu ka, un in kohe-kanas sa inu nol in kuasa, nol haup
isin banan. 17 Kit kat kleta deng upung Elia. Un nam mo atuil biaas el kit
kon. Mo dedeng un kohe-kanas le nodan halin ulan nauh deken na, ulan
na nauh lo meman didiin taun tiul tailuang.✡ 18 Hidi kon un kohe-kanas
le nodan ulan na nauh pait, ta ulan na nauh maa meman. Bluan nas nulis
daid kunis pait, nol klapa las puting isin banan pait.✡

19 Kaka-pali me! Eta deng mia la muik in tao kula, le laok nang soleng
asa man in toma ka, hidim muik atuli in tulung una, le pel nolan pait lako
el Ama Lamtua lalan lolo ka lam, banan isi. 20 Nangan ni babanan ne! Eta
mi tulung atuil in daek kula ka, le un daek kula pait lo, hidim pait maa
bus el Ama Lamtua lam, mi man tao slamat atuling na, le halin un haup
in nuli napiut nol Ama Lamtua. Nini ela lam, Ama Lamtua kose soleng un
in kula-sala ngas totoang.✡

Ela tuun tia!

Deng au,
Yakobus

✡ **5:12** Matius 5:34-37 * **5:14** Blalan in lii-lau ne jemaat ta ngas, taom noken kon noan ‘blalan in kil sulu-ai’. Halas nia lam noken noan, ‘majelis’. ✡ **5:14** Markus 6:13 ✡ **5:17** Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 17:1; 18:1 ✡ **5:18** Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 18:42-45 ✡ **5:20** Dasi-dais Lila 10:12; Petrus mesa la 4:8

Petrus surat laih hmunan na

Boa-blingin

1-2 Surat ni deng au, Petrus, man Yesus Kristus atulin in nutus.
Auk dul surat ni taung mi totoang, man Ama Lamtua Allah huil nal son nas. Mi nuil holhising ne mana mamo se propinsi Pontus, propinsi Galatia, propinsi Kapadokia, propinsi Asia, nol propinsi Bitinia.
Kaka-pail in namnau me! Deng hmunan nua, Ama Lamtua Allah huil nal mi meman son, le daid Un atulin. Un Koo Niu ka tao mi le daid niu taung Una, le halin mi tao muid totoang prenta man Yesus Kristus in bel mia ngas. Nol eta mi tao muid totoang Un in prenta ngas sam, na banansila el Ama Lamtua hiti Yesus dala ka bel mia, le daid tada noan, mi daid niu son, taung Una.
Auk kohe-kanas le Ama Lamtua Allah tulu Un dalen banan na bel mia, halin lelo-lelon nam mi in nuli ka, banan tapnaeng, tetesa, nol dame.

Eta kit parsai Ama Lamtua lam, kit nahlae se Una

3 Totoang in naka-nahalit ti taung Ama Lamtua Allah sii! Un nam, kit Lamtuan Yesus Kristus Ama ka. Undeng Ama Lamtua dalen banan na, tiata Un namnau kit isi. Un nang Yesus Kristus le mate, hidim nuli pait, halin bel kit in nuli balu, banansila el in hua kit pait ta. Tiata, kit parsai napiut nol nahlae se Yesus Kristus undeng kit tana noan, mam Ama Lamtua papa-paiduil kit babanan. 4 Eta ama mes mate kam, un pesang un hmukin nas bel un anan nas. Yesus kon ela, Un pesang bel kit hmuki-nal ne apan-dapa ku son. Mo hmuki-nal nas daat taan lo, dudus lo, nol ilang lo. 5 Nas man tao mi le parsai nal noan, Ama Lamtua Allah muik kuasa le tulung mia, papa-paiduil mia, nol doha-tinang mia, le halin muik in tao didaan mia lo. Nol mam apan-kloma ki kiamat tam, Un le tulu bel mi lalan in haup boa-blingin na.
6 Tiata mi dalen kolo, molota halas ni mi in nuli ka ngele, undeng mi haup in sukat-soba bili-ngala. 7 Ama Lamtua Allah nang kit le haup in sukat-soba nas, le sukat kit in parsai se Una ka. Eta kit puting deng in sukat nas sam, na tulu noan kit in parsai ka, muun baktetebes. Kit naleta nini lil-mea. Lole kit noe lil-mea ka nini ai, le halin hmomos sas putis le, halas-sam kit haup lil-mea esa ka. Molota muid Ama Lamtua Allah in nangan na lam, kit in parsai ka osa dui deng lil-mea na. Tiata, eta kit in parsai ka nal deng sukat-soba in ela ka lam, mam kit haup in todan, hidim Ama Lamtua Allah kon naka kita, se oras Yesus Kristus in pait maa kia.
8 Mi net Yesus nol matan esan lo bii, mo mi namnau Una. Halas ni mi netan lo bii, mo mi parsai se Una. Nol muik dais in tatai le tek atuli li deng mi in dalen kolo ka lo, mo mi dalen kolo isi tutungus. 9 Undeng mi parsai se Una, tiata mi in hapu ka, mo Ama Lamtua Allah in bel boa-blingin mi deng mi in kula-sala ngas.
10 Ama Lamtua Allah mee-baah hmunan nuas kon nuting lalan le taan noan, taon elol le Ama Lamtua bel atuli li boa-blingin deng oen in kula-sala ngas. Mee-baah nas tek meman deng Ama Lamtua in tulu Un dalen banan na bel mia ka, undeng Un mana hidi son le bel boa-blingin mia. 11 Kristus Koo Niu ka daek ne oen dalen nas le tek meman noan, mam Kristus musti tom in susa, nol nini lalan elola, le Un haup susa-daat, hidi nas totoang halas-sam Ama Lamtua nikit Un lapa-lapa. Tiata mee-baha las nuting le taan noan, dais nias bling dadi la. 12 Mo Kristus Koo Niu ka tekas

noan, oen man net dais nias lo, molam mi man net dais nias. Undeng na, le halas ni mi kon ming deng dais nias, ta Ama Lamtua Koo Niu in deng sorga ka lok atuil didang son, le laok tek Ama Lamtua Dehet Dais Banan na bel mia. Molota, Ama Lamtua ima-ii in deng sorga nguas kom isi, le ngat net dais nias kon.

Ama Lamtua tadu le kit nuil niu'

13 Tiata mi musti mana apan le nangan taan dais nias totoang nol babanan. Doh babanan le mi in nangan na lolo. Mana apan le parsai napiut se Yesus Kristus didiin Un pait maa. Ta oras na Ama Lamtua le tulu Un dalen banan na bel mia. 14 Mi musti hii-ming se Ama Lamtua Allah, banansila el tana-ana man hii-ming se un ina-aman nas sa. Hmunan nu, mi taan Ama Lamtua lalan in nuli ka lo bii, mo halas ni, mi tanan son. Tiata, nuil muid mi in tao dadaat tas deken tia. Ta na, mi lalan in nuli blaan na. 15 Mo lalan in nuli balu ka lam, mi musti nuil niu', undeng Ama Lamtua na mo niu'. Un man haman mia, le daid Un anan. Undeng na, mi in nuli ka totoang musti niu'. 16 Ta dulan ne Ama Lamtua Buk Niu ka noan, “Mi musti niu, undeng Auk niam, niu.”✡

17 Mi kom in aa nol Ama Lamtua Allah banansila el Un na mo, mi Aman na. Un kon daid Atuil in Nutus Dasi, man pres totoang atuli li in nuli kia. Un nutus atuli li dasi las nol in toma, mo ngele halin lo. Tiata, mi musti nuil nol in doha-doha. Lole mi banansila el atuil in laok-maa le daad tahang se apan-kloma kia.

18 Mi tanan son noan, Kristus baen nutus le sui nal mi deng mi in nuli man muik nahin lo ka son. In nuli tuladang ela ka, mi hapun deng mi upu kia-kaon nas, banansila el pusaka mesa. Mo nangan, ta Kristus in baen nutus mia na, nini lil-mea tamlom lil-muti man mam ilang nga lo. 19 Molam Un baen nutus mi nini Un dala ka esa. Na osa isi! Un mate banansila el lae-blai ana man tao kula-sala net lo, mo oen keo tele le daid in sui-nahat ta.

20 Dedeng Ama Lamtua Allah daek apan-kloma ki lo bii ka, Un taan meman son, deng totoang asa man mam Kristus in dake ngas. Mo hmunan nua, Ama Lamtua Allah tulu Kristus bel atuil in se apan-kloma ki ngias lo bii. Mo halas nia, Un tulu bel mi Kristus le daid hangun taung mia. 21 Undeng Kristus in dake ngas, tiata mi haup in parsai se Ama Lamtua Allah. Ta Un bel Kristus nuli pait son, hidim nikit Un lapa-lapa. Ama Lamtua Allah tao ela le halin mi parsai nol nahlae noan, mam Ama Lamtua Allah tao muid asa man Un hidan meman son na.

22 Mi tao muid asa man in toma ka. Tiata halas ni mi daek mumuun bel Ama Lamtua. Na man tao mi le namnau mi kaak-palin in parsai ngas. Mi in namnau ka musti kuat-tes tapnaeng, undeng mi dalen nas niu. 23 Halas ni, mi haup in nuli balu son. Mo in nuil balu ni, mi hapun deng mi ina-aman in ne apan-kloma kia, man mam mate ka lo, molam mi hapun deng kit Aman in ne sorga kua, man maet taan lo ka. Mi in nuli balu ki, mi hapun deng Ama Lamtua Dehet-dasin na. Un Dehet-dasin na kil in nuil toma, nol tahang napiut. 24 Ne Ama Lamtua Buk Niu ka muik in dula noan, “Atuli li, banansila el bluan tamlom bunga mesa.

Man tahang nesang lo, molam mates le ilang lakos.
Undeng oen in leko ka tahang napiut lo.

Bluan na, bloen.
Bunga ka kon, kodo.

25 Mo kit Lamtuan na Dehet-dasin na,

✡ **1:16** Atorang deng Tulu Agama las 11:44-45; 19:2; 20:7

tahang napiut, nol hidi nutus taan lo."
Ama Lamtua Dehet-dasin na, na Dehet Dais Banan man kaim tek mi son na.✡

2

Kit daid Ama Lamtua atulin niu'

1 Tiata mi daek dais daat tas deken. Boel nole-lilung atuil deken, klupusil deken, idus deken, nol aa le tao didaan atuli ngaal banan deken. Mo nang soleng nas totoang. 2 Ta tana-ana blutu mea kam, kom le haup in nusu deng un ina ka susu uin na. Ela kon, mi dalen nas musti kom le taan baktetebes deng Ama Lamtua Dehet-dasin na. Ta na, man tao mi in parsai ka kuat taplaeng. Nol ela, mi in nuil muid Ama Lamtua in koma ka, muun keko lako. 3 Undeng mi taan kit Lamtuan na dalen banan na son.✡
4 Ta Kristus nam banansila el batu mesa, mo Un muik in nuli. Tukang ngas kat soleng baut na son, undeng oen nangan noan, baut na muik ambak lo. Mo Ama Lamtua Allah tek noan baut na osa isi, tiata Un huil nalan son le daid baut netes man muun isi. 5 Mi kon musti butu-kil nol Kristus, halin Ama Lamtua Allah pake mi kon. Nini ela, mi tatai nol baut man Ama Lamtua in huil nalan le bangun uma, bel Un Koo Niu ka ka. Mi kon el batu, man muik in nuli tuladang el Kristus. Nol mi kon el tulu agama las man nuli ka niu' taung Ama Lamtua, man kil hmukit in tunudadung le todan Una. Mi in todan nas tao Ama Lamtua dalen kolo, undeng Yesus Kristus mate son, taung mi totoang. 6 Ta dulan son ne Ama Lamtua Buk Niu ka noan,
"Ngat le! Ta Auk nene baut hmunan na,
ne kota Yerusalem,
man oen noken noan, 'kota Sion'.
Auk man huil nal baut na son.
Un osa ka muun isi taung Au.
Tiata, atuil in parsai Una ngas,
Mam haup in mae lo."✡
7 Yesus mo baut na. Tiata atuil in parsai Una ngas, taan noan baut na osa isi. Mo atuil in parsai Un lo ngas, dulan son ne Ama Lamtua Buk Niu ka noan,
"Baut man tukang ngas in kat soleng son na,
halas ni daid baut hmunan,
man uhu dudui."✡
8 Muik in dula kon noan,
"Muik batu, man tao atuli li le, tunun.
Muik batu, man tao oen le leas."✡
Oen leas undeng oen tao muid Ama Lamtua Dehet-dasin na lo. Ta Ama Lamtua mana-koet meman son ela, le oen leas.
9 Mo mia lam ela lo. Lole mi daid atuil man Ama Lamtua Allah in huil esa son. Mi daid Un atulin. Mi banansila el tulu agama man lii-lau lahi ka. Mi kon tuladang el bangsa mesa man nuil niu taung Ama Lamtua. Mi daid ela, le halin mi bisa tek totoang atuli lia, deng Ama Lamtua Allah dalen banan, man Un tao bel mi son na. Ta Un tadu mia, le nang soleng in daek dadaat tas, halin mi daek sa-saa banan nas se mi in nuli ka. Na banansila el mi putim deng mitang nga, le nulim se Un langa man leok isi ka.✡ 10 Hmunan nu, mi daid Ama Lamtua Allah uma isin lo. Mo halas nia

✡ **1:25** Yesaya 40:6-8 ✡ **2:3** Buk in Naka-nahalit 34:10 ✡ **2:6** Yesaya 28:16 ✡ **2:7** Buk in Naka-nahalit 118:22 ✡ **2:8** Yesaya 8:14-15 ✡ **2:9** Dehet in Puit deng Dale Mesir 19:5-6; Yesaya 43:20, 21; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 4:20; 7:6; 14:2; Titus 2:14; Yesaya 9:2

lam, mi tamam daid Ama Lamtua Allah uma isin son. Hmunan nu, mi dai sium Ama Lamtua in neka-namnau mia ka lo. Mo halas nia lam, mi simun son.✡

Doh babanan le halin nuil nol in toma

11 Kaka-pail in namnau me! Mi niam, suma daad tahang tuun se apan-kloma kia. Lole mi banansila el atuil in laok-maa deng nusa didang. Undeng na, auk nodan mia, le halin mi banansila el atuil didang in ne apan-kloma ki ngias deken, man tao dadaat muid oen in koma-koma ngas tukun. Ta mi dalen nas in kom le daek dadaat ta, labang nol in kom le daek babanan na. Tiata nang in kom le tao dadaat ta nal mi deken. Ta lo kam, mi dudus son na! 12 Doh babanan le halin mi in nuli ka toma, se atuil in taan Ama Lamtua lo bii ngas silan. Nini ela, eta oen le klaa nol mia lam, oen suma net mi in banan na sii. Tiata eta Kristus pait maa kam, oen esan man nikit sakeng Ama Lamtua Allah ngala ka lapa-lapa, undeng mi in daek banan na.

Kit hii-ming se atuil in kil prenta ngas

13 Kit Lamtuan na in koma ka, le mi hii-ming se totoang atuil in kil kuasa ngas. Banansila el: hii-ming se lahing nga, ta un man kil tingin in lapa dui ka. 14 Hii-ming se gubernur ra, undeng lahing nga man nutus un son, le hukung atuil in daek dadaat tas, mo naka atuil man daek dais in toma ngas. 15 Ta Ama Lamtua Allah in koma ka, mi daek dais man in toma ngas, le halin atuil ngengo man taan saa lo ngas, net lalan in klaa nol mia deken. 16 Mi atuil bebas man muik hak le tao muid mi in koma ka kon no, pake dadahut hak na, le daek dais daat tas deken. Molam pake hak na, le daek taung Ama Lamtua, undeng mi niam Un nenan. 17 Mi musti todan totoang atuli lia. Mi kon musti namnau totoang atuil in parsai se Kristus sas. Mi musti nuil toma se Ama Lamtua sila, ta mam Un man nutus hukung bel mia. Nol mi kon musti todan totoang atuil in kil prenta ngas.

Kit musti tahang nal se susa dalen banansila el Kristus

18 Atuil in loka-loka me! Hii-ming se mi tuang ngas nol todan one. Suma hii-ming se tuang man dalen banan na sii deken. Molam hii-ming se tuang man dalen banan lo ngas kon. 19 Eta mi tom hukung dadahut deng mi tuang nga, mo mi tao kula sa-saa lo, nol mi kon tahang nal se in susa na dalen, undeng mi nangan net Ama Lamtua tutungus sam, mam Ama Lamtua Allah tulu bel mi Un dalen banan na. 20 Eta noan mi tao kula le tom in diku, hidim mi tahang napiut se in susa na dalen nam, un ambak ki saa? Muik lo, ta loo! Mo eta mi tom susa undeng mi daek banan, hidim mi tahang nala lam, Ama Lamtua namnau mia. 21 Ta Kristus in koma ka, mi tom in susa kon no, sadi mi in nuli ka lako-daek in toma. Ta Un kon lepa-haal in susa na taung kita. Nini ela, Un tulu lalan le kit muid Una, banansila el kit laok muid Un iut ta. 22 Ama Lamtua Buk Niu ka dul noan, “Un tao kula-sala net lo.

Muik in nole-lilung puit deng Un baha ka lo.”✡

23 Dedeng na, oen aa le tao nahmaeng Una, mo Un balas lo. Dedeng Un in haup susa ka, Un hatu-pukun le balas lo. Mo Un sao Un in nuli ka lako se Ama Lamtua Allah ima. Ta Un parsai noan, Ama Lamtua na mo, nutus dasi lam ngele halin lo.✡ 24 Kristus man lepa-haal kit in kula-sala ngas se dedeng Un in mate se kai sangsuli lua ka. Un tao ela, le halin kit in nuli ki daek kula-sala pait lo ka. Tiata halas ni, kit nuil daek kula pait lo son,

✡ **2:10** Hosea 2:23 ✡ **2:22** Yesaya 53:9 ✡ **2:23** Yesaya 53:7

mo daek sa-saa in toma ngas tuun. Ta Un sium hukung nga son, le seda
kita. Hukung na, man tao Un apa ka papa didiin mate. Ta paap in tao Un
le mate na, man tao banan kit son.✡ 25 Lole hmunan nua, mi banansila el
lae-blai man in sisa kula son na. Molam halas nia lam, mi pait maam bus
el Ama Lamtua lolen son. Ta Un man doha nol papa-piaar mi babanan,
banansila el atuil in lolo-poa, man papa-piaar un lae-blai la ngas.

3

Tui-tikang deng in sapa

1 Sapa-bihata me! Apin auk tek noan kit musti hii-ming se atuil in
kil kuasa ngas. Tiata mi musti hii-ming se mi sapa-bikloben na. Doh le
nangan, ta sapa-bikloben tenga las tao muid Ama Lamtua in Teka-teka
ngas lo. Oen kon dai muid mi in teka ngas lo, mo mam oen parsai Ama
Lamtua, undeng mi in nuli ka.✡ 2 Undeng oen ngat tam, mi lako-daek
totoang osa las nol dalen in niu' se Ama Lamtua Allah sila.

3 Bihata las in leko ka tinang deng likun na lo. Tuladang el: un mana
klanga ka bili-ngala, tam lohas apa ka nini lil-mea nol lil-muti, tam pake
kai-baut osa-osa ka lo.✡ 4 Mo man in tao bihata las le leok baktetebes sa,
mo oen dalen in mahes nol kumis-mina ka. Ta in leko tuladang ela ka,
un blalan son kon, ilang lo. Muid Ama Lamtua in sukat ta lam, in leko
tuladang ela ka, osa isi. 5 Ta hmunan nu, bihaat in dalen niu' man parsai
se Ama Lamtua Allah ngas, oen in leko ka kon ela. Oen kon hii-ming oen
sapa-bikloben nas. 6 Kat kleta deng upung Sara. Un hii-ming nol muid un
sapa, upung Abraham. Un kon nang upung Abraham le ator una. Ta mi
bihata lias kon musti muid una, undeng eta mi tao muid in toma ka lam,
mi lii-tiud lo ka.✡

7 Sapa-biklobe me! Nuil dalen mes nol mi sapan nas. Nangan babanan
le ol man banan taung una lam, tao mudin. Tulu in todan una se totoang
dasi las, undeng bihata li in kuat ta tatai nol biklobe li lo. Ta mam mi duam
leo-leo sium pusaak man Ama Lamtua Allah in le bel mia ka. Pusaak na
ka, mo in nuli balu, man Ama Lamtua le bel mian deng Un dalen banan
na. Tiata mi biklobe li musti nuil dalen mesa nol mi sapan nas ela, le halin
eta mi duam kohe-kanas le nodan sa-saa mes deng Ama Lamtua lam, Un
ming mia.✡

Mi daek in banan na kon no, mam mi haup susa

8 Kaka-pail in namnau me! Auk le aa dasi mes pait elia: mi totoang
kon musti nuil nol dalen mesa. Eta at mes deng mia la dalen ili lam,
dalen iil leo-leo nolan, tamlom un dalen kolo kam, dalen kolo leo-leo nolan.
Namnau atuil in parsai se Kristus sas. Tulu dalen in kumis-mina nol apa.
Nikit apan deken, molam mi musti tao dalen deng dadale. 9 Balas in daat
ta nini daat deken. Eta muik atuli in aa le kiu nahu mia tutungus sam,
aa le kiu nahu balis deken. Molam nodan, le Ama Lamtua tao dais banan
bel una. Ta Ama Lamtua haman mi son, le daid Un atulin, halin mi sium
nal in banan na deng Una. 10 Ta muik dulan ne Ama Lamtua Buk Niu ka
noan,

“Atuil man nuting le nuli ka babanan tuun,
tamlom nuting le umur blatas sa,
musti doh un baha ka le aa dadahut deken,
nol aa nole-lilung deken.

✡ **2:24** Yesaya 53:6 ✡ **3:1** Efesus 5:22; Kolose 3:18 ✡ **3:3** Timutius mesa la 2:9-10 ✡ **3:6** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 18:12 ✡ **3:7** Efesus 5:25; Kolose 3:19

11 Un musti pesang, le tao dadaat pait bakun na,
mo hobalin le daek in toma ngas tuun.
Un musti nuting lalan le daem nol totoang atuli lia,
hidim nuil babanan nol one.
12 Ta kit Lamtuan na tinang
atuil man nuil lolo ka.
Nol Un kon, kom in hii-ming oen in kohe-kanas sa.
Mo kit Lamtuan na labang napiut
atuil man in nuil le daek dadaat ta."✡

13 Eta mi makoe in daek banan nam, asii le daek dadaat saol mi pait ta? Muik lo, ta lo? 14 Mi daek in toma ngas, mo eta muik atuli in tao sus mia kam, mi ontong. Eta muik atuli taan Kristus lo bii, daid in lii, undeng dasi mesa lam, mi lii muid oen deken. Hidim mi in nangan na net lalan lo nol dalen sus banansila el oen deken.✡ 15 Molam tao mi dalen nas tetesa tuun, undeng mi nikit Kristus se mi dalen nas son, le daid mi Lamtuan, man niu'.

Eta noan atuli nodan mi le tek beles mi in parsai ka, nol tasao le mi nahlae noan, mam Kristus daek totoang nas le daid banan nam, mi musti mana tutungus le siut one.✡ 16 Mo mi musti situs nol dalen in kumis-mina, nol tulu in todan one, le halin oen tana noan, mi daek in toma ka nol dalen niu'. Mi daek in banan na ela kon no, taon elola ko muik in aa le tao nahu mia, undeng mi in butu-kil nol Kristus son na. Tiata eta mi daek banan nas tutungus sam, mam atuil in bilu-aa mia ngas mae bali apan. 17 Eta muid Ama Lamtua in koma ka lam, nadidingun deken, ta in banan dui ka, eta mi haup susa, undeng mi in daek toma ka; molam undeng mi in daek kula-sala ngas lo.

18 Ta Kristus mate oe mes sii,
le kose soleng kit atuli li in kula-sala ngas.
Un in nuli ka man lolo,
nol mate son le seda kit in nuil hmomos sias.
Un mate le halin mi babanan pait nol Ama Lamtua Allah.
Kristus na mo, atuil banansila el kit kon,
atuli tao tele Una,
mo hidim Ama Lamtua Koo la bel Un nuli pait.

19 Koo na kon, kil Un le laok tui hmangi-hmaing man in hep teles ne mana mes dalen, banansila el bui ka. 20 Oen nam mo, atuil man hmunan nu dai hii-ming se Ama Lamtua lo ngas. Dedeng na upung Noh daek kapal tene mesa. Ama Lamtua natang le ngat atuli las in daek muid Un in koma ka, mo oen dai daek muid Un lo. Dadin nam, deng ui in baa tene na ka, suma atuli at paul siis man nulis.✡ 21 Ui in baa tene na ka, daid kleta mesa, man banansila el oras mi in haup sarani ka. In sarani na tulu bel noan, Ama Lamtua sas-sao mi deng mi in kula-sala ngas, undeng Yesus Kristus nuli pait son. Dedeng oen sarain mia ka, oen diu mi le tao niu mi apan nas lo. Ta in toma ka, mo mi in hid nol Ama Lamtua, le tao niu mi dalen nas sa. Nini ela lam, mi nulim, nol daek nal in toma ka. 22 Halas ni Yesus sake lako pait ne sorga son. Un daad ne maan in todan dudui ka, ne Ama Lamtua Allah halin kanan na. Hidim ima-ii in ne sorga nguas, nol totoang in kuasa, nol in kil kuasa ngas, musti hii-ming se Kristus.

✡ **3:12** Buk in Naka-nahalit 34:12-17 ✡ **3:14** Matius 5:10 ✡ **3:15** Yesaya 8:12-13 ✡ **3:20** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 6:1—7:24

4

Kristus atulin nas musti nuil toma

1 Kristus nam mo, atuil banansila el kita. Undeng Un haup susa-daat
mamo son, tiata mi kon musti mana apan le sium susa-daat banansila el
Una. Mo nangan ta, undeng mi in butu-kil nol Kristus sa, tiata taon elola
ko mi haup susa, molam mi nutus son le tao kula-sala pait lo ka. 2 Mi
nulim nabael ne apan-kloma kia, mo mi in nuli ka tao kula-sala banansila
el atuil tenga las pait lo. Undeng mi nuil muid Ama Lamtua in koma ka
son.
3 Mi muik dola el hmunan nu lo son, le tao kula-sala banansila el atuil
in taan Ama Lamtua lo ngas. Tuladang el: atuil in tao dadahut, atuil in
len-langan nol atuli-bihata, atuil in tao dadaat muid oen in koma ka, in
niun le mahu, in tao fesat dadahut, in tao fesat in nong apa, nol in hui-
langus tutungus didiin tao kit bulun dili ngas. 4 Oen kon aa le tao didaan
mi ngaal banan na, undeng oen taan lo noan, tasao le mi dai nakbuan nol
oen in tao dadaat lai-lisin na lo kia.
5 Mo nangan, ta mam oen situ-tal se Ama Lamtua Allah, man daid Atuil
in Nutus Dasi ka. Oen musti tek Un noan, tasao le oen in nuli ka daat ela.
Nadidingun deken, ta totoang atuli li taon elola ko, laok situ-tal se Una.
Atuil in nuil nabale ngas, tamlom atuil in maet son nas. 6 Baktebes! Ama
Lamtua Allah le pres atuil in maet son nas, banansila el Un in pres atuil
didang ngas kon na. Ta Un le ngat oen lalan in nuli ka muna le. Undeng
na, le Yesus lako dehet beles Dehet Banan na son, le halin oen kon haup
in nuil toma ka, nol tao muid Ama Lamtua in koma ka.

Kit musti papa-paiduil totoang asa man Ama Lamtua in bel kita ngas

7 Leol kiamat ta maa dadani son. Tiata mi musti nangan blatas, nol
nangan tetesa, le kohe-kanas nal nol babanan. 8 In banan dui ka, mi musti
nuil neka-namnau apa. Ta atuil didang tao kula-sala mamo elol kon no,
eta mi namnau one lam, mi boel in olet nol one nabale.✡ 9 Tod imam ma
le sium atuil deng maan didang, le daad tahang se mi uma la. Mo nangan,
le sium oen nol in hmuhmemen deken.
10 Totoang atuil in sium karunya deng Ama Lamtua son nas, musti pake
karunya na, le lii-lau un kaak-palin in parsai ngas. Papa-paiduli, nol pake
karunya na babanan, le halin muik nahin taung Ama Lamtua. 11 Tuladang
el: eta haup karunya le tui atuli lam, nangan ta mi musti tui atuli las nini
in Teka-teka, deng Ama Lamtua ngas siis. Eta haup karunya le lii-lau atuli
lam, lii-laus nini in muun-tes man Ama Lamtua in bele ka. Nini ela lam,
totoang atuli li neta, noan, mi niam mo, Yesus Kristus atulin. Undeng na,
oen nikit Ama Lamtua Allah ngala ka lapa-lapa. Ta Un nam, uhu isi! Un
in kuasa ka, nol Un in kil prenta ka hidi nutus taan lo! Baktebes ela!

Kit haup susa undeng kit daid atuil Kristen

12 Kaka-pali in namnau me! Eta haup in sukat-soba ngele kam, herang
deken. Ta na sukat naan mi in parsai ka. Boel nangan noan, suma ku sii
man haup in sukat-soba deken. 13 Mo mi dalen kolo, lole mi kon haup in
susa-daat banansila el Kristus in haup susa-daat ta. Nini ela lam, mam
mi dalen nas kolo baktetebes, se oras totoang atuli li ngat net Kristus in
muun-tes sa. 14 Eta atuli las aa le tao nahmaeng mia, undeng mi in butu-kil
nol Kristus sa lam, mi ontong, undeng Ama Lamtua Allah Koo la in muun-
tes sa muik ne mia. 15 Mo eta mi musti haup in susa-daat tam, na undeng
mi in keo tele atuli ka deken, tamlom nako, tamlom atuil daat, tamlom mi

✡ **4:8** Dasi-dais Lila 10:12; Yuhanis 13:34-35

in tamam kutang nol atuil didang dasi ka deken. 16 Molam eta atuli haup
susa-daat, undeng daid Kristus atulin nam, mae deken. Banan dui ka, un
naka-nahalit Ama Lamtua Allah, undeng un in daid atuil Kristen na.
17 Oras sa maa lius son, le atuli li laok saol Ama Lamtua Allah. Un
presa-ketan Un atulin esan nas in nuli ka muna. Tiata nangan! Eta Un
presa-ketan kit atuil Kristen ni kon nam, salolen nol atuil in dai sium Un
Dehet Dais Banan na lo ngas sa? Taon elola ko oen in haup hukung nga
ngele dui pait! 18 Ta dulan ne Ama Lamtua Buk Niu ka noan,
“Ta eta atuil in nuil lolo ka naha-bubuit tam haup boa-blingin lo kam,
salolen nol atuil in toe muid Ama Lamtua lo ngas sa?
Hidim elol pait nol atuil in nuil kula ngas sa?”✡
19 Tiata eta Ama Lamtua Allah nang Un atulin nas le haup susa, muid
Ama Lamtua in koma ka lam, oen kon parsai noan, mam Un doha-tinang
one. Lole Un man koet one lam. Un kon tao muid asa man Un in aa
son nas. Undeng Un doha-tinang oen ela, tiata oen daek nal in toma ngas
tutungus.

5

In tui-teka taung tulu in kil jemaat tas

1 Auk esang daid tulu mesa. Hmunan Kristus lepa-haal Un in susa-daat
ta, auk net in dadi na nini auk matang ngi esa. Mam eta totoang atuli
li ngat net Ama Lamtua Allah in muun-tes sa lam, auk kon le ngat dais
nas, nini auk matang ngi esa. Tiata auk le tui-tek tulu in kil jemaat tenga
las, noan: 2 Mi niam banansila el atuil in lolo-poa man doha-tinang oen
lae-blai las. Tiata mi musti doha-tinang babanan atuil man Ama Lamtua
in bel mi son nas. Ator oen nol babanan. Ator one undeng na mi osa
deken, molam ator one undeng mi kom le daek ela. Nol ator one, muid
Ama Lamtua in koma ka. Boel kom le haup in ontong mamo dui deken,
mo daek nol in makoe, le tulung Ama Lamtua atulin nas.✡ 3 Boel prenta
dadahut le tao ngele atuil man Ama Lamtua in bel mi son le ator ras deken.
Molam mi musti daid in not man banan, le tulu lalan bel one. 4 Yesus nam
mo, banansila el Tulu in Lolo-poa. Eta Un pait maa son nam, Ama Lamtua
Allah bel mi in hapu, undeng mi doha-tinang mi atulin nas nol babanan
na. Mi in hapu na, daat lo didiin son na.

In tui-teka taung atuil muda kas

5 Atuil muda me! Mi kon musti hii-ming se tulu in kil jemaat tas. Mi
totoang nikit apan deken. Ta Ama Lamtua Buk Niu ka dul noan,
“Ama Lamtua labang atuil in nikit apan nas,
mo Un kom in tulu Un dalen banan na bel atuil man tao dalen na deng
dadale ka.”✡
6 Tiata mi totoang musti nangan Ama Lamtua in kuasa ka, le halin bon
baut deken. Le mam tom nol un oras sa lam, Ama Lamtua naka mia.✡
7 Nikit dalen bus Ama Lamtua, le halin Un mana-koet totoang dais man in
tao mi le nangan isi ngas. Ta Un namnau mi isi.
8 Doha-doha lo! Nangan blatas! Doh babanan ta kit musu las mo uikjale
kas tuang nga, un le tao dudus mia. Un le hol mi tetema banansila el singa
in koon-mali, man nuting hmukit le kaa ka. 9 Molam lii deken, mi musti
labang nol uikjale kas tuang nga. Mi kon musti dil dididi le muid Ama
Lamtua napiut. Ta mi taan son noan, mi kaak-palin in parsai ne ola-ol ne

✡ **4:18** Dasi-dais Lila 11:31 ✡ **5:2** Yuhanis 21:15-17 ✡ **5:5** Dasi-dais Lila 3:34 ✡ **5:6** Matius 23:12; Lukas 14:11; 18:14

apan-kloma kia ngas, kon haup in susa banansila el mia. 10 Mo nangan, ta
Ama Lamtua Allah kom in tulu Un dalen banan na bel kita. Un man huil
nal mi son le daid Un atulin, undeng mi in sium Kristus son na. Tiata Un
le nikit mi lapa-lapa, le halin mi haup in nuli napiut nol Una. Mo eta mi
haup susa se apan-kloma kia lam, nanapat tuun nam, Ama Lamtua tao mi
le banan pait. Un bel mi kuat-tes le halin nam mi tahang nala. Se netes
in kuat ta dapa, Ama Lamtua pii mia. 11 Kit tana noan, Ama Lamtua muik
kuasa didiin hidi nutus taan lo. Baktetebes!

Petrus hep un surat ta

12 Silas* tulung au le dul surat dadaen nia. Un nam mo, kit kaak-
palin in parsai, nol un nam auk im kanan. Auk tui-tek mia, le halin mi
tahang dididi, undeng Ama Lamtua kom le tulu Un dalen banan na bel kit
tutungus. Tiata mi dil tingan le hoen deken.
13 Atuil in parsai man nakbua ne kota Babel lias kon, tunang boa-blingin
bel mia. Ama Lamtua Allah huil nal oen son, banansila el Un kon huil nal
mi son na.
Auk anang Markus kon, tunang boa-blingin.✡
14 Eta mi tutnaal apa kam, lik apa le tulu mi in namnau ka.
Auk in koma ka, le mi totoang man in parsai se Kristus sas, nuil babanan,
titu-tema nol dame.
Boa-blingin,
Petrus

* **5:12** Se nia, dais Yunanin dul noan, *Silvanus*, na Silas ngaal didang nga. Les un dehet ta ne *Dehet deng Aan in Nutus sas* 15:22,40. ✡ **5:13** Dehet deng Aan in Nutus sas 12:12, 25; 13:13; 15:37-39; Kolose 4:10; Filemon 24

Petrus surat dua la

Boa-blingin

1 Surat ni deng au, Simun Petrus.* Auk daid Yesus Kristus atulin in loka-
tadu. Auk kon daid Un atulin in nutus, man Un lokan lako se ola-ola, le
tek atuli li deng Una.
Auk dul surat ni bel atuil in parsai se Yesus Kristus son nas. Undeng
Ama Lamtua Allah dalen na lolo, ta Un sai lalan le halin mi kon parsai se
Kristus banansila el kami. In parsai na, osa isi taung kit totoang. Kristus
kon daid kit Lamtua Allahn. Nol Un kon daid Atuil in bel kit boa-blingin
deng kit in kula-sala ngas.
2 Auk nodan le mi nangan taan deng Ama Lamtua Allah, nol kit Lamtuan
Yesus nol babanan. Nang le Ama Lamtua Allah nol Lamtua Yesus tulu Oen
dalen banan na bel mia, le halin mi haup in nuil babanan, titu-tema, nol
dame.

Ama Lamtua huil Un atulin nas, hidim haman oen le maas se Una

3 Yesus in kuasa ka banansila el Ama Lamtua Allah in kuasa ka. Tiata
Yesus bel totoang asa man kit in parlu ngas son, le nuil toma, muid Ama
Lamtua in koma ka. Un tao ela, undeng kit taan Un nol babanan. Nol Un
kon man haman nal kita, le daid Un atulin, undeng Un nam banan, nol
uhu isi. 4 Yesus bel totoang asa man kit parlu isi ngas son. Ta hmunan
nu Un hid son, le bel kitas. Un in hida nas banan isi. Un bel kit sa-saa
nas totoang, le halin kit dalen ni banansila el Ama Lamtua dalen na kon.
Nol kit kon puting nal deng totoang dais daat, man atuil apan-kloma ki in
kom le dake ngas, undeng oen in nuli ka suma tao muid oen in koma ngas
esan.
5 Tiata auk in koma ka le mi dil tingan le daek in toma ka.
Ta mi parsai se Yesus son, molam na nol lo bii.
Daek in toma ka tutungus,
nol taan Ama Lamtua banan dui pait.
6 Mo suma pes se na sii deken.
Tui, le halin mi tahang nal apan.
Mo, na nol lo bii kon.
Taom eta mi haup susa lam, mi musti tahang mumuun le hoen deken.
Molam daek muun dui deng na pait.
Tao muid Ama Lamtua in koma ngas totoang.
7 Mo pes se na sii deken.
Molam tulu mi in namnau ka bel kit kaak-palin in parsai ngas.
Mo na sii kam nol lo bii.
Undeng mi musti nuil neka-namnau apa tutungus.
8 Eta mi nuil ela, le dais banan nas tapnaeng tutungus sam, na tao mi
le nangan taan kit Lamtua Yesus Kristus nol babanan. Dais banan nias,
ilang ela tuun lo, molam muik isin. Ta dais banan nias, tao mi le nangan
taan Un banan dui pait. 9 Ta eta muik atuli in tao muid ela lo kam, un
nangan daen tuun. Un net asa man in ne un sila-mata ka lo, banansila el
un nam tedo. Molota Ama Lamtua kose soleng un in kula-sala ngas son,
le un dalen na daid niu. Mo atuling na nadidingun!

* **1:1** In dula Yunani tenga las dul noan, “Simun Petrus”. Tengas pait dul noan “Simeon Petrus”. *Simeon* na, dais Ibranin. Mo eta dais Yunanin nam *Simun*. Tiata atuil in tana ngas totoang tek noan, Simun Petrus nol Simeon Petrus na mo atuli mes sii.

10 Kaak-pail in namnau me! Mi musti dil didi tapnaeng pait. Ama
Lamtua huil nal mi son, le halin mi daid Un atulin. Tiata mi musti tulu bel
noan, mi tamam daid Un nenan son. Eta dais man auk in teka apin nas
tapnaeng tutungus se mi in nuli ka lam, mam mi nahim lo. 11 Nini ela lam,
Ama Lamtua Allah le bel mi dasi mesa, man muun isi. Na ka, Un sai lalan
nol bel mi hak le sium Yesus Kristus, daid mi Lahin, hidim nuil napiut nol
Una. Ta Un nam mo, kit Lamtuan. Nol Un kon man bel boa-blingin kita,
deng kit in kula-sala ngas son.

Tasao le Petrus dul ela lia?

12 Mi taan dais man apin auk in aang nas son, tiata mi kil didi, undeng
mi parsai asa man in toma ka. Ela kon no, auk tek nuting mi dais nias
tutungus, le halin mi nadidingun deken. 13 Auk nang le mi nadidingun
lo. Auk le tek nuting mia, le mi nangan dais nias tutungus. Ta auk nuling
nabael se apan-kloma kia lam, meman toma, eta auk tek dais nias bel mia.
14 Nesang lo ka kam, auk mateng. Kit Lamtua Yesus Kristus tek auk ela
son. Tiata auk tanan meman son. 15 Mo mam auk mateng kon no, halas
ni auk nuklek mumuun le halin mi nangan net dais nias tutungus.

Kit net Lamtua Yesus in muun-tes sa son

16 Hmunan nu auk nol auk tapang ngas, dehet bel mi son deng kit
Lamtuan Yesus Kristus. Kaim kon dehet noan, mam eta Un pait maa kam,
Un maa nol kuaas man in muun isi ka. Baktebes ta lo? Nas dehet fufulu
lo. Undeng kaim suma dehet bel mi deng asa man kaim in neta, nini kaim
matan ni esa! Tiata kaim taan Yesus Kristus in muun-tes sa. 17-18 Oe mesan
na, kaim leo-leo nol Yesus se Ama Lamtua leten niu ka. Kon Ama Lamtua
Allah esa, man tek deng Yesus in muun isi ka. Ta dedeng na, kaim ming
fala mes leok isi deng apan nu tek noan,
“Un nam, Auk Anang in namnau ka.
Un tao Auk daleng ngi kolo.”✡
19 Nas tao kit le parsai tapnaeng deng dais man kit in simus son deng
Ama Lamtua mee-baah hmunan nua ngas. Tiata banan dui ka, mi tao
muid oen in hida ka! Ta oen in hida na, banansila el hadut man kaloe
se maan mitang nga. Mi musti hii-ming oen in hida ka, didiin Yesus pait
maa. Le halin nam mi taan tapnaeng. Ta na, banansila el mi in ngat net
Paplome la sake muna, halas-sam lelo la sake le laang totoang nga.
20 Nangan, ta Ama Lamtua mee-baha las hid dasi mamo meman son.
Oen in hida nas, muid oen in koma ka esa lo.† 21 Undeng asa man oen dul
son nas, putis deng asa man oen kom le aa tuun nas lo. Molam nas putis
deng Ama Lamtua Allah, muid asa man Un Koo Niu ka in tulu bel one ka.

2

Atuil in tui nole-lilung ngas

1 Hmunan nu muik atuil Israel tenga, man tek noan, oen daid Ama
Lamtua Allah mee-baha. Molota oen nole-lilung. Mam mi kon tutnaal
atuil tuladang ela ngas se mi hlala ka. Tiata atuil tenga las tek noan, oen

✡ **1:17-18** Matius 17:1-5; Markus 9:2-7; Lukas 9:28-35 † **1:20** Dais Yunani se nia ki muik nahin tilu. Mesa la: mee-baha mesa lam, aa muid un in koma ka esa lo; dua la: muik atuli mes lo kon, man nangan taan totoang nahin deng Ama Lamtua mee-baha las in hida ka; Tilu la: eta kit le nangan taan deng Ama Lamtua mee-baha mes in hida ka lam, kit tinang se un in hida ka sii deken, molam musti sukat nol Ama Lamtua in Teka-teka ngas.

tui-tek deng Ama Lamtua, mo na nole-lilung tuun na. Oen tui-tek buni-buni deng oen in nangan daat tas, tiata oen tamang nal oen in tui man in tom long nas. Eta mi hii-ming oen in tui ka lam, mam mi dudus. Oen kaen noan, Lamtua Yesus nam mo, oen lamtuan lo. Molota Un in sui nal one ka, osa isi. Undeng oen in tao ela ka, mam oen esan dudus ong bii.

2 Ela kon no, mam atuli mamo muid one, le tao dahut-dahut nol mae taan lo. Nol undeng oen in tao-tao ngas, tiata mam atuli aa didaan in tui-teka man in toma ngas. 3 Atuil in tui nole-lilung ngas kom naseke. Oen aa in neleng bili-ngala, le halin nuhu-dau nal mi duit tas. Mo nadidingun deken, ta Ama Lamtua Allah man daid Atuil in Nutus Dasi ka, nini taan lo. Lolo hmunan nua, Un mana son, le hukung one. Ta mam oen dudus.

4 Banansila el hmunan nua, Ama Lamtua ima-ii teng deng sorga tao kula, ta Ama Lamtua nam Atuil in Nutus Dasi, koon-mali nol one. Hidim Un soleng oen lakos se Naraka lua, nol hep oen se Bolo Mitang dalen. Le oen natang se maan na, didiin oras oen in maa situ-tal se Una ka.

5 Ela kon nol atuil hmunan hesa kuas, dedeng na, oen in nuli ka tao dadaat nol toe muid Ama Lamtua Allah lo. Mo Ama Lamtua ator son, le Un atulin mesa, man dalen na lolo, ngala Noh, tulu lalan le atuli li nuil nol lolo. Mo oen hii-ming un lo kon. Tiata Ama Lamtua niung ui in baa tene mesa, le tao didaan atuil man in toe nol Un lo ngas. Mo Un bel boa-blingin Noh, nol un nenan nas. Oen totoang atuli at palu.✡

6 Dehet mes pait, hmunan nu atuil deng kota Sodom nol kota Gomora, oen kon in nuli ka tao dadaat nol toe muid Ama Lamtua Allah lo. Tiata Ama Lamtua Allah hukung one. Un loe totoang asa man in se la ngas, didiin daid ahu. Ta totoang atuil in se la ngas mates hidi. Na daid kleta bel atuil didang man kom le nuil dadaat, nol toe muid Ama Lamtua Allah lo ngas. Eta oen pesang deng in tao dadaat tas lo kam, oen taan meman asa man, mam in daid nol one ka son.✡ 7 Mo dedeng na muik atuli mesa, ngala Lot, un in nuli ka lolo. Un kae son nol atuil in tao dadaat lai-lisin, man dai hii-ming se Ama Lamtua lo ngas. Tiata Ama Lamtua bel slamat Lot deng maan na.✡ 8 Lot kom le daek in toma ka, molam un nuli ne atuil kota Sodom mas hlala, tiata lelo-lelon nam, un neta nol ming oen in kaliut Ama Lamtua Atorang ngas sa. Na man tao un dalen na ili.

9 Dehet nas totoang tulu bel noan, Ama Lamtua Allah taan lalan in bel slamat atuil man hii-ming se Una, nol tahang nal se in sukat-soba dalen nas. Un kon niung hukung ngele, bel atuil man in nuli ka tom lo ngas. Un tao napiut ela, didiin oras Un in nutus totoang atuli li dasi las sa. 10 Hukung ngele na, nahi tom dui pait se atuil man suma kom in nuil hmomos, muid oen in koma esan tuun na. Oen dai hii-ming atuli mes lo kon, nol oen kon bilu-aa totoang in kil kuasa ngas. Taon elola ko, mam Ama Lamtua hukung one.

Atuil in tui nole-lilung apin nas kon, barain isi nol bon batu. Oen dai todan Un lo, nol oen lii in aa le tao didaan Ama Lamtua Allah, nol Un ima-ii in ne apan-dapa kuas lo. 11 Molota Un ima-ii in ne sorga nguas uhu dui deng atuil in tui nole-lilung ngas. Ela kon no, ima-ii las aa le tao didaan atuil in tui nole-lilung nas se Ama Lamtua sila lo. Nol oen kon bel kula atuil in tui nole-lilung nas lo.

12 Mo atuil in tui nole-lilung ngas kom in aa le tao didaan, dasi-dais man oen esan kon tanan lo ngas. Lole oen banansila el hmukit man nangan taan lo ka! Tiata in banan dui ka, daek oen le tao dudus oen tuun! Ta oen in nuli ka ela son na. Taon elola ko, mam oen dudus, undeng oen

✡ **2:5** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 6:1—7:24 ✡ **2:6** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 19:24 ✡ **2:7** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 19:1-6

in tao-tao ngas. 13 Oen tao sus atuli mamo. Tiata mam Ama Lamtua kon
beles susa. Oen kom in tao fesat dael kolo dadahut. Leol kon, oen kom
in tao dadahut, le halin atuli li totoang net oen in daat ta. Eta oen kaa
fesat leo-leo nol mia lam, oen suma tao muid oen in kom dadaat tas tuun.
14 Oen matan nas ngat nuting bihaat man tade le len-langan nol one ngas.
Oen in nuli ka suma daek sa-saa daat sii. Oen kom in nuting atuil man in
parsai se Ama Lamtua muun lo bii ngas, le neleng halin muid oen in tao
dadaat tas. Oen kom naseke, tiata oen nuting lalan tutungus le kat atuil
didang sa-saa. Taon elola ko, mam Ama Lamtua in hukung one ka ngele
isi.✡
15-16 Hmunan nu, atuil in tui nole-lilung ngas atuil in muid lalan lolo ka,
mo nenesang kon oen laok kula. Nol ela, oen banansila el hmunan nu
Bosor* ana Balaam ma. Un nam at mes deng Ama Lamtua mee-baha las.
Mo un kom naseke in nuting duit, tiata un tao dais man in tom lo ngas. Oe
mesan na, Balaam saek keledai mesa. Keledai la nam aa lo. Mo dedeng na
Ama Lamtua tao keledai la le aa el atuli ka! Tiata keledai na kaing Balaam,
deng un in daek dadaat tas. Keledai na in koma ka le Balaam tene deng,
in daek dadaat banansila el atuil nuin na ka.✡
17 Atuil in tui nole-lilung ngas banansila el ui mata man muik ambak lo
ka, undeng tuu son. Oen kon banansila el salbuta man muik nahin lo ka,
undeng angin na huu soleng. Ama Lamtua mana pesang mana mesa, man
mitang-tilu, le tahang oen se las. 18 Ta oen bahan nas tuan, mo muik isin lo.
Oen neleng atuli li le tao dais in tom lo ngas. Oen hanet atuil man halas-
sam pait muid lalan in toma ka, le halin oen tao kula-sala pait. 19 Atuil in
nole-lilung ngas hid noan, “Eta mi hii-ming se kami lam, muik in butu-kil
mia lo, le mi tao muid mi in koma ngas esan tuun!” Mo atuil in aa ela
ngas, banansila el ata man sas-sao nal apan nas lo, deng oen in daat tas.
Ta atuil in nang dasi mes le mana-koet una ka, un daid ata deng dais na
son. 20 Eta dais daat in se apan-kloma ki ngias tao kit le hmomos sam, kit
musti taan kit Lamtuan, Yesus Kristus nol baktetebes, halin kit holoat nal
deng in daat nas. Mo eta muik in hoen-nodat Una, hidim butu-kil pait nol
dais daat tas, banansila el hmunan nua lam, na tuladang el dais daat tas
man mana-koet one. Tiata halas ni oen daat dui pait son. 21 Eta oen taan
lalan in nuil toma ka son, mo oen hoen-nodat le tao muid dais banan nol
niu' man Ama Lamtua prenta kit son nas lo kam, banan lo. Ta in banan
dui ka, eta oen taan lalan in toma ka lo. 22 Muik in teka-teka man tom nol
atuil nas, elia, “Eta ngot ta muta kam, un pait laok kaa bali un muta la.”
Nol “Bahi mes diu hidi son kon no, un lako toha konat pait.”✡

3

Kit Lamtuan na le pait maa

1 Kaka-pail in namnau me! Ni auk surat lalis dua man auk in bel mia
ka. Ne surat dua nas auk tek nuting mia, le halin nam mi nangan dasi-
dais in toma ngas. 2 Nangan in teka-teka deng Ama Lamtua mee-baah niu'
hmunan nua ngas. Nangan Lamtua Yesus anan in nutus sas, nol nangan
babanan asa man kit Lamtuan na in prenta oen le tek mia ngas. Ta Un
man bel boa-blingin mi deng mi in kula-sala ngas! 3 Nangan eli muna le:
apan-kloma ki kiamat lo bii, mo atuil in bilu-aa ngas tao dadahut muid

✡ **2:14** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 6:5 * **2:15-16** In dula ne dais Yunanin man banan dui ka dul noan, *Bosor*. Mo muik in dula didang pait dul noan, *Beor*. Totoang dais Yunani la, dul noan, *Balaam*. Mo Buk Niu dais Indonesian na dul noan, *Bileam*. ✡ **2:15-16** Buk in Kahi 22:4-35 ✡ **2:22** Dasi-dais Lila 26:11

oen in koma-koma ngas tuun. Oen aa le tao didaan totoang dais in toma ngas.✡ 4 Oen aa noan, “Saah lo! Yesus hid noan, Un le pait maa ke? Eta ela lam, Un ne ola ka? Ta ninin deng kit upu kia-kaon in maet son nuas, maa lius halas ni kon, muik in kisa lo. Totoang daid napiut ela, kilan deng Ama Lamtua in daek apan-dapa kua nol apan-kloma kia ka.”

5-7 Mo muik dasi mesa, man atuil in nole-lilung ngas dai nangan lo. Na ka, deng laih hmunan hesa kua, Ama Lamtua suma aa tuun, mo apan-dapa ku dadi, nol ui la muik meman. Hidi kon Un soel bating ui la, tiata tuu ka puit maa. Ama Lamtua aa elol son nam, nas dadi.✡ Mo nesang lo kon, Ama Lamtua nini ui in baa muun na, le tao dudus totoang atuil in nuil se apan-kloma kia ngas, se dedeng Noh sa.✡ Mo halas nia lam, Ama Lamtua tek meman son, deng asa man Un le daek taung apan-dapa kua nol apan-kloma kia ka. Maa lius halas ni Un keeh nabale, mo mam tom nol oras sa lam, Un loe nuli one. Ta mam Ama Lamtua niung hukung le tao dudus atuil man toe muid Un lo ngas. Ela kon no, atuil in nole-lilung ngas dai taan lo noan, mam Ama Lamtua Allah daek muid asa man Un in aa son nas.

8 Kaka-pail in namnau me! Nadidingun dais ni deken. Kit Lamtuan na kaih oras el kit lo. Ta muid Una lam lelo mesam bisa kon, taun lihu mesa. Nol taun lihu mesa lam bisa kon, lelo mesa.✡ 9 Eta kit Lamtuan na hid le daek dasi mesa lam, Un daken tom nol oras sa, nol hii-hii pait lo ka. Muik atuli tenga, man nangan noan, Un dake lam mamau. Molota ela lo! Lole Un keeh tuun, le natang oras sa. Kit Lamtuan na in koma ka, le totoang atuli li pesang deng oen in kula-sala ngas, le hidim bali muid se Una. Undeng Un in koma ka le, atuli li bakisan deng Un lo.

10 Mo kit Lamtuan na oras in pait maa ka, muik atuli in tanan lo. Lole Un in maa ka, nahkekan tuun, banansila el atuil in nako mes taam lako se uma dalen. Dedeng na totoang sa-saa man in ne apan-dapa kua, banansila el lelo, bulan, nol duun nas, ai kaa nulis. Ela kon apan-kloma ki nol un isi nas totoang, hnining hidis!✡

11 Tiata eta mam totoang nas ai kaa nulis sam, mi daid atuil tuladang elola la? Mi musti dil dididi le nuil muid Ama Lamtua in koma ka. Nol mi musti nuil niu'! 12 Mi kon musti natang-natang Ama Lamtua in pait maa ka. Tiata mi musti daek asa tuun man mi bisa dakes le halin Ama Lamtua lelon in maa ka hlapat dui pait. Dedeng na, apan-dapa ku ai kaa nuli. Nol totoang asa man in ne apan-dapa kua ngas kon, ai kaas, le didiin oen noes hidi.

13 Mo Ama Lamtua Allah hid son le mam muik apan-dapa nol apan-kloma hnika balu. Oras na man kit natang-natang nga. In nuil se na ka, suma atuil in nuil toma ngas siis.✡

14 Tiata, kaka-pail in namnau me! Oras mi natang-natang dais nias si, mi musti dil dididi, le daid atuil banan muid Ama Lamtua in sukat ta. Nini ela lam, muik atuli bel kula mi lo. Dil dididi kon le nuil daem nol apa.

15a Ta kit Lamtua na keeh tuun, nol in bel boa-blingin atuli li deng oen in kula-sala ngas.

Petrus hep un surat ta

15b Kit kaak-palin Paulus dul bel mi dasi mamo son, man hnika mesa, ta lo? Ama Lamtua man tao un le nangan tana, undeng na le un dul ela. 16 Taom Paulus dul surat tam, un kon aa dais nias. Meman deng un surat

✡ **3:3** Yudas 1:18 ✡ **3:5-7** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 1:6-9 ✡ **3:5-7** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 7:11 ✡ **3:8** Buk in Naka-nahalit 90:5 ✡ **3:10** Matius 24:43; Lukas 12:39; Tesalonika mesa la 5:2; Apan-kloma Hnika Balu 16:15 ✡ **3:13** Yesaya 65:17; 66:22; Apan-kloma Hnika Balu 21:1

tas muik dasi dehe, man kit nangan taan nahin nas babanan isi lo. Muik atuli kon dehet nahlua Paulus in koma ka. Oen kon dehet nahlua dasi tenga, man dulas ne Ama Lamtua Buk Niu ka. Oen nas atuil os daat, nol atuil man in parsai ka muun lo ngas. Mam atuil tuladang ela ngas dudus hidi.

17 Kaka-pail in namnau me! Mi taan atuil in tui kam nole-lilung ngas
lalan in nuli ka son. Tiata doha-doha le! Ta oen dai hii-ming atorang mes
lo kon. Oen soba-naan le nole-lilung mia, le halin mi sisa deng lalan in
toma ka. Nang le oen tao mi ela deken. Molam mi musti tahang dididi.
18 Banan dui ka, mi in parsai ka nuli tapnaeng. Ta mi taan kit Lamtua
Yesus Kristus son, man bel kit boa-blingin deng kit in kula-sala ngas. Un
le tulu Un dalen banan na bel mia. Un kon koma, le mi taan Un banan dui
pait.

Auk in koma ka, le totoang atuli li nikit sakeng Un ngala ka lapa-lapa, kilan deng halas nia, didiin hidi nutus taan lo!*

Boa-blingin,
Petrus

* **3:18** In dula dais Yunanin tenga las dul tapnaeng noan, “Amin!”

Yuhanis surat mesa la

Yuhanis dul deng Yesus Kristus

1 Auk dul surat ni deng Ama Lamtua Allah in *Teka-teka man Kil in Nuli ka.*

In *Teka-teka man Kil in Nuli* nia, muik meman son lolo apan-kloma ki in dadi kua. Halas ni au, nol auk tapang ngias, net Un nini kaim matan esan son. Kaim ming Un nini kaim hngilan esan son. Nol kaim kon huud Una, nini kaim iman nias esan son. Kaim net Un ela,✡ 2 undeng hmunan nua, Un daad nol Un Ama ka, mo halas ni Un maa tulu-balang Un apa ka se kaim hlala ki son. Tiata kaim brain tek mi noan, taon elol le halin atuli li haup in nuil toma, man hidi nutus taan lo ka. Ta Un nia mo, in *Teka-teka man Kil in Nuli.*✡ 3 Kaim le tek mi deng totoang asa man kaim in net son nas, nol totoang asa man kaim in ming son nas, le halin mi dalen mes nol kami. Ta kit totoang butu-kil nol Ama Lamtua Allah, nol Un Ana Yesus Kristus, man Un belen maa son na. 4 Tiata kaim dul surat nia, le halin tao mi dalen kolo. Nini ela lam, kaim kon dalen kolo taplaeng.

Atuil in parsai ngas musti nulis se langa ka dalen

5 In tui man Yesus tek kamin son na, kaim le tek mian, elia: Ama Lamtua Allah na mo banan isi. Un muik in daat bubuit lo kon. Ta Un na mo banansila el langa in kaloe ka, man muik mitang bubuit lo kon. 6 Eta kit aa noan, “Kit nuil dalen mes nol Ama Lamtua,” molota kit in nuli ki tao sa-saa daat sii nabale lam, na banansila el kit nuling ne mitang dalen. Lole kit aa nole-lilung, nol nuil muid lalan in tom lo ka. 7 Mo eta kit nuil muid lalan in toma ka lam, kit banansila el atuil man in nuil ne Ama Lamtua Allah langa ka dalen. Nini ela, kit haup in nuil dalen mes nol apa. Nol kit dalen ni daid niu, undeng Ama Lamtua Allah Ana Yesus mate, hidim Un dala ka kose soleng kit in kula-sala ngas totoang son.

Atuil in nuil se langa dalen na, nuil tao kula pait lo

8 Eta kit aa noan, “Kit tao kula lo” kam, kit nole kit apan ni esa son na, nol taan asa man in toma ka lo. 9 Mo eta kit hao kit in kula-sala ngas sam, Ama Lamtua Allah nam mo dalen na lolo, tiata taon elola ko, Un tao muid Un in hida ka, le kose soleng kit in kula-sala ngas, nol tao niu kit dalen nia. 10 Eta kit aa noan, “Kit tao kula net lo” kam, na kit tao Ama Lamtua Allah daid atuil in nole-lilung son! Lole Un tek son noan, totoang atuli li tao kula-sala. Tiata eta kit aa ela lam, langa son noan, Un in Teka-teka ngas muik ne kit dalen ni lo.

2

1 Aan in namnau me! Auk dul le tek dais nias totoang, halin mi in nuli ka, tao kula-sala pait bakun na. Mo eta noan muik in tao kula kam, mam muik in sed kit se Ama Lamtua Allah sila. Un na mo, Yesus Kristus, Atuling Niu man Ama Lamtua Allah belen maa son se apan-kloma kia ka. 2 Un mate le daid in sui-nahat, halin Ama Lamtua Allah kose soleng kit in kula-sala ngas. Suma bel kit siing lo, molam bel totoang atuil in ne apan-kloma ki ngias kon.

✡ **1:1** Yuhanis 1:1 ✡ **1:2** Yuhanis 1:14

Atuil in nuil se langa dalen na, tao muid Ama Lamtua Allah in prenta ka, dudui pait ta prenta deng in namnau

3 Eta kit tao muid Ama Lamtua Allah in prenta ngas sam, na daid tada
noan, kit taan Ama Lamtua nol babanan son. 4 Atuli li aa nal noan, “Auk
taan Ama Lamtua Allah.” Mo eta un tao muid Ama Lamtua in prenta ngas
lo kam, un nam atuil in nole-lilung daat, man aa kam kisa, mo dake lam
kisa. 5 Mo atuil in tao muid Ama Lamtua in prenta ngas, daid tada noan,
un in namnau Ama Lamtua ka tom son na. Nini ela lam, kit taan noan,
kit nia mo, Ama Lamtua atulin. 6 Tiata, eta atuli aa noan, “Auk in nuli ki
butu-kil nol Ama Lamtua Allah” lam, un in nuli ka kon musti banansila el
Yesus Kristus.
7 Aan in namnau me! Prenta man auk in le dula nia, dais balu taung mi
lo. Ta prenta ni muik meman son ne Ama Lamtua Dehet Dasin man mi
ming son deng lolo hmunan nua ka.✡ 8 Mo ela kon no, muik dais balu pait,
man auk le dul deng Ama Lamtua in prenta nia. Prenta ni se Yesus in nuli
ka lam, laok nol babanan son. Nol prenta ni kon halas ni laok ne mi in
nuli ka son, undeng mitang man in ne mi dalen nas sa, ilang buit-buit, le
langa man in toma ka kaloe lolen.
9 Atuli li aa nal noan, “Auk nuling ne langa dalen.” Mo eta un kom un
pail-kakan nas lo kam, na daid tada noan, un nuli ne mitang dalen nabale.
10 Ta atuil in nuil se langa dalen na, un musti namnau un pail-kakan nas,
nol muik in daat mes lo kon ne un dalen na, man tao un le nahi. 11 Tiata,
eta muik atuli mes kom un pail-kakan nas lo kam, na daid tada noan, un
nuli ne mitang dalen. Un lako lam mames-mames tuun, undeng mitang
nga tao tedo un mata ka son.

Atuil in nuil ne langa dalen na, nuil muid apan-kloma ki in koma lo

12 Ana-ana me! Auk dul surat ni bel mia,
undeng Kristus mate taung mi son,
hidim Ama Lamtua Allah kose soleng mi in kula-sala ngas son.
13 Atuil blalan me! Auk dul surat ni bel mia,
undeng mi taan Yesus Kristus,
man muik meman son deng lolo hmunan nua ka.
Atuil muda me! Auk dul surat ni bel mia,
undeng mi hote-dait labang nol in daat dudui ka son,
didiin mi nala.
14 Ana-ana me! Auk dul surat ni bel mia,
undeng mi taan Ama Lamtua Allah.
Atuil blalan me! Auk dul surat ni bel mia,
undeng mi taan Yesus Kristus,
man muik meman son deng lolo hmunan nua ka.
Atuil muda me! Auk dul surat ni bel mia,
undeng mi dulu Ama Lamtua in Teka-teka ngas ne mi dalen nas son,
didiin mi daid in kuat-tes,
nol mi hote-dait labang nol in daat dudui ka son,
didiin mi nala.

15 Mi namnau apan-kloma ki in koma-koma ngas nol un hmukin nas
deken. Ta atuil in namnau apan-kloma kia ka, namnau nal Ama Lamtua
Allah lo. 16 Totoang sa-saa man atuli li dakes se apan-kloma kia ka,
tuladang el atuil in nuil dael kolo taung un apa ka sii; atuil in kom naseke;
nol atuil in koaok daat undeng un hmukin nas sa, maas deng apan-kloma
ki tuun, mo deng Ama Lamtua Allah lo. 17 Molota apan-kloma ki mam

✡ **2:7** Yuhanis 13:34

ilang, leo-leo nol sa-saa man taom atuli li kom isi le dake ngas. Molam atuil in tade le tao muid Ama Lamtua Allah in koma ka, ilang lo, mo haup in nuli napiut.

Atuil in nuil ne langa dalen na, musti doha-doha, le halin tom in nole-lilung deken

18 Ana-ana me! Leol kiamat ta maa dadani son. Mi ming son noan, atuil in labang Kristus sas mam puit maas. Molota oen muik meman son. Ta muik in labang Kristus son ne ola-ola. Na daid tada noan, leol kiamat tas maas dadani son. 19 Atuil in labang daat nas, putis deng kit hlala kia. Molota oen nam mo kit atulin lo. Ta eta noan oen nam baktetebes kit atulin nam, taon elola ko oen lail nang soleng kit lo, mo oen tahang napiut leo-leo nol kita. Mo oen haung lalis nang soleng kit son. Tiata, langa son noan, oen nam mo kit atulin lo, ta lo?

20 Mo mi banansila el oen lo. Lole mi sium Ama Lamtua Atulin Niu ka Koo la son. Nol Un tulung mi son, le halin mi totoang taan asa man in toma ka. 21 Mi bali noan auk dul surat nia, undeng auk nataka kam mi taan asa man in toma ka lo ke? Loo! Ta mi tanan son! Mi nangan taan asa man in toma ka, nol asa man in nole-lilung nga son.

22 Atuil in nole-lilung daat tas lako-pait ne apan-kloma ki son. Taon elol le kit taan one la? Oen nam, atuil in tek noan, Yesus na mo Kristus lo. Muid one lam, Yesus na mo Atuling Niu man Ama Lamtua hid meman son le belen maa ka lo. Atuil in aa ela ka, labang nol Kristus, lole oen hutun soleng Ama Lamtua Allah nol Un Ana ka. 23 Atuil in hutun soleng Ama Lamtua Allah Ana ka ngas, kon hutun soleng Un Ama ka. Mo eta atuli hao Ama Lamtua Allah Ana ka lam, oen kon daid Ama Lamtua Allah anan son.

24 Tiata, mi musti kil napiut asa man mi in ming son deng hmunan nua ka. Nini ela lam, mi butu-kil napiut nol Ama Lamtua Allah nol Un Ana ka. 25 Un esa hid kit son noan, mam kit nuling napiut nol Una.

26 Auk dul surat nia, le halin mi taan deng atuil in le nole mia ngas. 27 Mi sium Ama Lamtua Koo Niu ka son, hidim mi kon nuil butu-kil nol Un son. Tiata, mi nuting atuil didang le tui mi pait deken tia. Ta Ama Lamtua Koo Niu ka sii kon nola, undeng Un tui nal mi deng sa-saa man in toma ngas totoang. Un nole-lilung el atuil in nole-lilung daat tas lo. Tiata, kil dididi asa man Un in tui mi son nas, le halin mi nuil dalen mes napiut nol Kristus.

28 Elia ana-ana me! Mi in nuli ka musti butu-kil napiut nol Kristus. Le halin eta Un pait maa kam, mi lii-tiud nol mae in dil se Un sila ka lo. 29 Undeng mi tanan son noan, Un daek asa man in toma ka tutungus, tiata mi kon taan nal noan, totoang atuil in daek muid asa man in toma ngas, kon daid Ama Lamtua anan.

3

Atuil in daid Ama Lamtua Allah anan nas, musti nuil nol in toma Ama Lamtua anan nas nuil kula-sala pait lo

1 Olan mi nangan Ama in ne sorga ku in namnau kita ka! Ta Un in namnau ka muun isi, didiin Un nikit kit daid Un anan. Baktebes ela! Mo atuil in nuil muid apan-kloma ki in koma ngas, nangan taan noan kit niam mo asii ka lo, lole oen taan Ama Lamtua Allah lo kam.✡

2 Aan in namnau me! Kit daid Ama Lamtua Allah anan son, mo taan le mam kit daid tuladang elola la. Kit in tana ka elia: mam eta Kristus pait maa kam, kit kon daid tuladang el Una, undeng kit ngat net Un langa-langa

✡ **3:1** Yuhanis 1:12

son. 3 Totoang atuil in natang-natang Kristus in maa ngas, taon elola ko
nuklek le tao apan nas niu, banansila el Kristus. 4 Totoang in kula ki kaliut
Ama Lamtua prenta la. Tiata totoang atuil in tao kula ngas, kaliut Ama
Lamtua Allah prenta la nol labang Un son. 5 Mi taan son noan, Kristus
daid atuli, le kose soleng kit in kula-sala ngas. Un daek nal ela, undeng
Un sii man tao kula-sala net lo.✡ 6 Tiata, atuil in nuil butu-kil napiut nol
Una ngas, tao kula-sala pait lo. Mo eta atuli li tao kula-sala tutungus sam,
nahin na noan, un taan Kristus lo, nol un kon butu-kil nol Kristus lo.
7 Aan in namnau me! Tom in nole deken. Ta atuil in nuil le tao muid asa
man in toma ka, un na mo atuil dael lolo, banansila el Kristus. 8 Mo in nuil
le tao kula-sala tutungus sa, maa deng uikjale kas laih tuan na. Ta uikjale
ka taan in daek daat si-sii deng lolo hmunan nua. Tiata Ama Lamtua Ana
ka maa, le tao dudus uikjale na in tao dadaat tas son.
9 Atuil in daid Ama Lamtua anan son nas, tao kula-sala pait lo, undeng
Ama Lamtua muik ne oen in nuli ka. Oen tao kula-sala napiut lo, undeng
oen butu-kil didi ne Ama Lamtua. 10 Nini ela lam, kit taan nal noan, Ama
Lamtua Allah anan nas mo asii, mo uikjale kas laih tuan na nenan nas mo
asii. Ta atuil in tao muid asa man in toma ngas lo, nol atuil in namnau
taan un pail-kakan nas lo ka, daid tada noan, un nam Ama Lamtua Allah
ana lo.

Ama Lamtua Allah anan nas musti namnau apa mes nol mesa

11 Lolo hmunan nua, mi ming in hida ni meman son noan, “Namnau apa
mes nol mesa!”✡ 12 Nangan net dehet deng Kain nol Habel la nabale, ta lo?
Tao muid Kain deken, ta un butu-kil nol in daat lai-lisin na, didiin un keo
tele un palin, Habel. Tasao le un tao ela lia? Un tao ela, undeng un daek
dasi-dais daat tas, mo un palin na daek dasi-dais man in toma ngas.✡
13 Kaka-pali me! Eta atuil in muid apan-kloma ki in koma ngas, kom
mi lo kam, herang deken. 14 Kit tanan son noan, eta mam atuil in kula ki
mate kam, un bakisan deng Ama Lamtua Allah. Mo eta kit namnau kit
pail-kakan nas sam, na daid tada noan, kit mateng kon no, mam kit nuling
napiut nol Ama Lamtua. Ta totoang atuil man muik dael in namnau lo
ngas mates sam, oen bakisan deng Ama Lamtua.✡ 15 Nol atuil in kom un
pail-kakan nas lo ka, banansila el atuil in keo tele atuli ngas kon. Mi tanan
son noan, atuil in ela ngas haup in nuil napiut nol Ama Lamtua Allah lo.
16 Kit taan nal in namnau baktetebes sa deng Kristus. Un namnau kit isi,
tiata Un sao Un apa ka le mate seda kita. Undeng na, kit musti sao kit
apan ni taung kit pail-kakan nas kon. 17 Eta muik atuli mes in nuli ka
nola, hidim un ngat net pail-kakan mes in nuli ka susa, mo un namnaun
le tulung lo kam, taon elol le atuling na aa nal noan, “Auk namnau Ama
Lamtua Allah la!” Bisa lo!
18 Aan in namnau me! Boel suma namnau deng sulan likun tuun deken,
mo daek dais banan nas, le tulu-balang in namnau man toma ka. 19 Ta
eta kit tulu in namnau man toma ka, nol daek dais banan nas ela lam, kit
tana noan, kit nuil muid in toma ka. Nol ela, kit lii-tiud lo, nol mam kit
nikit nal silan se oras kit in laok saol Ama Lamtua Allah ka. 20 In kula-sala
man kit in tao net son nas, taan in klaa ne kit dalen nias kon no, kit lii-tiud
deken. Ta Ama Lamtua Allah in namnau ka tene dui hihidi. Nol Un kon
taan totoang nas.
21 Aan in namnau me! Eta kit dalen ni klaa nol kit lo kam, kit siin-tiud
lo, nol mae se oras kit in laok saol Ama Lamtua Allah ka lo. 22 Undeng

✡ **3:5** Yuhanis 1:29 ✡ **3:11** Yuhanis 13:34 ✡ **3:12** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 4:8
✡ **3:14** Yuhanis 5:24

kit daek muid Un in prenta ngas, nol tao Un dalen kolo, tiata kit sium nal totoang asa man kit in nodan deng Una ngas. 23 Un in prenta ka elia: parsai tutungus se Un Ana, Yesus Kristus, man Un belen maa son na. Nol namnau apa tutungus mes nol mesa, banansila el asa man Yesus in prenta son na.✡ 24 Atuil in tao muid Ama Lamtua Allah in prenta ngas, un in nuli ka butu-kil nol Ama Lamtua Allah. Hidim Ama Lamtua kon butu-kil nol una. Kit tana noan, Un muik ne kit dalen nia, undeng Un Koo la nuli ne kit dalen nia.

4

Ama Lamtua Allah anan nas musti doha-doha, le haup in nole-lilung deken

1 Aan in namnau me! Boel sium ela tuun deken, eta atuli tek noan un kil in hida deng Ama Lamtua Allah. Mi musti tinang babanan le halin tanan noan, un in aa na baktetebes maa deng Ama Lamtua, tamlom lo ka. Ta halas ni muik atuil in nole-lilung daat mamo laok papmes apan-kloma ki son. Oen nole-lilung atuil noan, oen nam mo mee-baah deng Ama Lamtua Allah. 2 Kit taan nal in hida baktetebes man maa deng Ama Lamtua Koo Niu ka ka, elia: Ama Lamtua Allah hid meman son deng lolo hmunan nua, le bel Un Ana ka maa se apan-kloma kia. Eta atuling in kil hida na hao noan, Yesus Kristus na mo, baktetebes Ama Lamtua Allah Ana, man in daid atuli son banansila el kita ka lam, in hida na meman maa deng Ama Lamtua. 3 Mo atuil in hao Yesus ela lo ka, un butu-kil nol Ama Lamtua Allah lo. Ta na maa deng in labang nol Kristus sa. Mi ming net son noan, in labang Kristus sa, mam puit maa. Molota, in ela ka muik meman son ne apan-kloma kia.

4 Aan in namnau me! Meman mi butu-kil nol Ama Lamtua Allah, hidim Un in kuasa ka muik ne mi dalen nas. Tiata mi tao tehen atuil in labang Ama Lamtua ngas son. Un Koo Niu in ne mi dalen nas sa, muun dui deng kuasa in ne apan-kloma ki ngias. 5 Oen nam butu-kil nol apan-kloma kia. Tiata oen in aa ngas kon, maas deng apan-kloma ki in koma-koma ngas. Hidim atuil in ne apan-kloma kia, kom in hii-ming one. 6 Mo kit niam maang deng Ama Lamtua. Tiata atuil in taan Ama Lamtua ngas, kom in hii-ming se kita. Mo atuil in maa deng Ama Lamtua lo ngas, kom in hii-ming se kita lo. Nini ela, eta atuli tek noan un kil in hida deng Ama Lamtua lam, kit taan nal ol man toma, ol man maa deng Ama Lamtua Koo Niu ka, nol ol man in nole-lilung nga.

In namnau nol in parsai

Namnau ka na mo, elola la?

7 Aan in namnau me! Kit musti namnau bali apa, undeng in namnau ka na mo maa deng Ama Lamtua Allah. Totoang atuil in namnau tana ngas, kon maas deng Ama Lamtua Allah nol taan Un babanan. 8 Mo atuil man muik in namnau lo ka, taan Ama Lamtua lo. Undeng Ama Lamtua na mo, in namnau. 9 Ama Lamtua tulu Un in namnau kita ka elia: Un bel Un Ana Baun siing nga maa se apan-kloma kia, le sai lalan bel kita. Nini ela lam, kit haup in nuli napiut nol Ama Lamtua. 10 Eta le ngat in namnau man toma ka lam, ngat se kit in namnau Ama Lamtua ka deken. Molam ngat se Ama Lamtua in namnau kita ka. Undeng Un bel Un Ana Baun siing nga maa, le mate halin sui-nahat kita. Nini ela lam, Un kose soleng kit in kula-sala ngas, le halin kit babanan pait nol Una.

✡ **3:23** Yuhanis 13:34; 15:12, 17

11 Aan in namnau me! Undeng Ama Lamtua Allah namnau kit isi ela
son, tiata kit kon musti namnau apa mes nol mesa. 12 Muik tahan atuli
mes lo kon, man ngat net Ama Lamtua Allah nol langa-langa. Mo ela kon
no, eta kit namnau apa mes nol mesa lam, nahin na noan, Ama Lamtua
Allah leo-leo nol kita. Nol Un in namnau ka taplaeng ne kit in nuli kia,
didiin in namnau na daid toma.✡
13 Ama Lamtua Allah bel Un Koo Niu ka ne kit dalen ni son. Undeng
na le kit tana noan, kit nuil dalen mes nol Una, nol Un kon dalen mes
nol kita. 14 Au, nol auk tapang ngas net Ama Lamtua Allah Ana ka son,
nini kaim matan esan. Hidim kaim tek atuli li totoang noan, Ama Lamtua
Allah bel Un Ana ka maa son, le bel boa-blingin atuil in ne apan-kloma
ki ngias deng oen in kula-sala ngas. 15 Totoang atuil in hao noan, Yesus
na mo, Ama Lamtua Allah Ana, un in nuil nol Ama Lamtua Allah ka leko,
nol Ama Lamtua kon babanan nol una. 16 Kit taan son noan, Ama Lamtua
neka-namnau kit isi. Tiata kit parsai noan, mam Un kon neka-namnau kit
napiut.
Ama Lamtua neka-namnau naseke atuli lia. Tiata atuil in nuil namnau
apa ngas kon, nuil dalen mes nol Ama Lamtua Allah, hidim Ama Lamtua
kon dalen mes nol one. 17 Nol eta kit dalen mes nol Ama Lamtua lam, kit in
namnau ka daid toma. Hidim, eta lius leol kiamat tia, le Ama Lamtua pres
totoang atuli li in nuli kia lam, kit lii-tiud in dil se Un sila ka lo. Undeng
kit daid banansila el Kristus son, se dedeng Un nuli se apan-kloma kia ka.
18 Etan atuli li lii lam, un dalen na susa, undeng un lii in tom hukung. Un
banansila el tana-ana blutu man namnau taan atuli li nol babanan lo bii
ka. Mo eta kit nuil nol in namnau apa kam, kit muik in lii-tidu bubuit lo
kon. Undeng eta kit namnau nol baktetebes sam, na banansila el kit kat
soleng totoang in lii-tidu ngas deng kit dalen nia.
19 Kit muik in namnau, undeng Ama Lamtua Allah namnau kit muna
son. 20 Eta atuli aa noan, “Auk namnau Ama Lamtua Allah,” molota un kom
un pail-kakan nas lo kam, un in aa na nole tuun. Ta eta atuli li namnau
un pail-kakan in se un sila-matan nas lo kam, taon elol le un namnau Ama
Lamtua Allah, man un netan lo ka? Bisa lo, ta lo? 21 Ta Ama Lamtua Allah
esa man niung prenta son noan, kit suma namnau Un sii deken, mo kit
musti namnau kit pail-kakan in parsai ngas kon.

5

1 Asii tuun man parsai noan, Yesus na mo, meman Kristus, man Ama
Lamtua Allah belen maa son na, lam un daid Ama Lamtua Allah ana son.
Ta atuil in namnau atuli mes man daid ama, lam un kon namnau blalan
biklobeng na ana ka. 2 Eta kit namnau Ama Lamtua, nol tao muid Un
prenta las sam, na tulu bel noan, kit kon namnau Un anan nas. 3 Tiata,
eta kit namnau Una lam, kit tao muid Un prenta las. Nol Un prenta las
nam ngele lo.✡ 4 Kit man daid Ama Lamtua anan son nas, labang nal
apan-kloma ki in koma-koma ngas, undeng kit parsai se Una. 5 Ta atuil in
labang nal apan-kloma ki in koma-koma ngas sa, mo atuil man in parsai
noan, Yesus nam Ama Lamtua Allah Ana.

Parsai se Yesus sam, un ambak ki saa la?

6 Sadi mi taan tuun. Yesus na mo, suma atuil biaas tuun lo. Ta Un na
mo, Kristus, man Ama Lamtua Allah belen maa son se apan-kloma kia ka.
Dedeng Un mana le lako-daek Un osa la ka, Yuhanis sarain Un nini ui. Hidi
nam, Un kon mate le dala ka holbohon. Tiata, in muun na, suma ui man

✡ **4:12** Yuhanis 1:18 ✡ **5:3** Yuhanis 14:15

Yuhanis in pake le sarain Una ka sii lo, molam Un dala man in holbohon na kon. Ta Ama Lamtua Allah Koo la esa man tek ela, nol Un nam nole-lilung net lo. 7 Tiata muik dasi tilu, man daid saksi:* 8 nas, Ama Lamtua Koo la, ui man Yuhanis pake le sarain Yesus sa, nol Yesus dala ka. Dais tiul nas tulu dasi hnika mes sii deng Yesus. 9 Eta atuli li man daid saksi lam, taom kit parsai una. Tiata in dudui pait ta, kit musti parsai, eta Ama Lamtua Allah esa man daid saksi deng Un Ana ka. Ta dais tiul nias man Ama Lamtua pakes son, le tulu taad noan, Yesus na mo suma atuil biaas tuun lo, molam Un nam kon Kristus. 10 Atuling man in parsai se Ama Lamtua Ana ka ka, nahin na noan, un sium Ama Lamtua in Teka-tek deng Tana na ka son. Mo atuil in parsai Ama Lamtua lo ka, un banansila el atuil in aa noan, “Ama Lamtua Allah na mo nole-lilung daat!” Nini ela lam, un sium Ama Lamtua in Teka-tek deng Un Ana ka ka lo. 11 Ama Lamtua in Teka-teka ngas isin na elia: Un bel kit in nuil toma man hidi nutus taan lo ka son. Nol kit haup in nuli na, undeng kit parsai se Un Ana ka.✡ 12 Undeng na le, atuil in butu-kil nol Ama Lamtua Allah Ana ka ngas, haup in nuli napiut nol Una. Mo atuil in butu-kil nol Ama Lamtua Allah Ana ka lo ngas, haup in nuil ela lo.

Taon elol le Yuhanis dul surat ni lia?

13 Auk dul dais nias totoang bel mi in parsai se Ama Lamtua Allah Ana ka ngas, le halin mi taan baktetebes noan, mi haup in nuli napiut.

Yuhanis dul taplaeng deng in kohe-kanas

14 Eta kit kohe-kanas se Ama Lamtua Allah, le nodan asa tuun muid Un in koma ka lam, kit parsai baktetebes noan, Un ming kit in nodan na. 15 Nol eta kit parsai baktetebes ela son nam, kit kon musti parsai noan, kit sium asa man kit in nodan son deng Una ka.

16 Eta ku net ku pail-kakam mes tao kula, man tao un le mate lo kam, banan dui ka ku kohe-kanas se Ama Lamtua Allah, le halin Ama Lamtua bel slamat una. Auk in aa ni nahin na elia, muik kula dehe, man tao atuli li le mate lo. Nol muik in kula deeh tao nal atuli li le mate. Mo in kula man tao nal atuli li le mate ka, auk tadu le kohe-kanas lo. 17 Se Ama Lamtua Allah sila kam, totoang dais banan lo man kit in tao ngas, kula totoang. Mo muik kula deeh tao nal atuli li le mate lo.

Yuhanis tek ulang dais man musti kit nangan dui ngas

18 Atuil man in kil dididi nol Ama Lamtua Allah son na, nuil kula pait lo son, lole Ama Lamtua Ana ka doh una. Nol in daat dudui ka nal un pait lo son.

19 Kit tana noan, kit niam kil didi ne Ama Lamtua Allah. Mo kit kon tana, le in daat dudui ka kon, muik kuasa le ator totoang atuil in ne apan-kloma ki ngias.

20 Hidim kit tana noan, Ama Lamtua Allah Ana ka maa son, le bel kit in nangan tana deng dais nias, halin kit taan nal Ama Lamtua Allah nol baktetebes. Halas nia, kit haup in nuil babanan nol Una son, undeng kit nuil dalen mes nol Un Ana, Yesus Kristus. Ta Un nam kon, baktetebes Lamtua Allah. Nol Un man bel atuli li le nuli napiut.

21 Ana-ana me! Doh mi in nuli ka babanan. Ta lo kam muik in dising soleng Ama Lamtua Allah, le nuli seda se mi dalen nas.

---

* **5:7** Alkitab man dulas se abad 14 ta ngas deeh, dul taplaeng noan, [“(7b) in ne sorga nguas, Papa, in Teka-teka ngas, nol Koo Niu ka. (8a) Dais tiul nias daid mes sii. Nol muik sa-saa tilu man daid saksi se apan-kloma kia,”]. Molota in teka nias muik ne in dula *dais Yunanin esa* ngas lo. ✡ **5:11** Yuhanis 3:36

Ela tuun tia.
Yuhanis

Yuhanis surat dua la

Boa-blingin

1 Mama namnau! Surat ni deng au, Yuhanis, man daid tulu in kil grija.
Auk dul surat ni bel mama, man Ama Lamtua Allah hulin son le daid Un
atulin, bel nol maam anan nas kon*. Auk namnau mi totoang man dalen
butu-kil nol dasi-dais man in toma ngas. Totoang atuil didang man taan
dasi-dais in toma ngas kon, namnau mia. 2 Kaim namnau mia, undeng
dasi-dais man in toma ngas muik ne kit dalen nia, nol mam nulis napiut
se kit dalen nia.
3 Auk kohe-kanas le nodan Ama Lamtua Allah, nol Un Ana, Yesus Kristus,
tulu Oen dalen banan na, nol namnau kita, le halin kit nuil babanan nol
dame, hidim nuil namnau apa le butu-kil tutungus nol dasi-dais man in
toma ngas.

Nuil namnau apa nol kil dididi dasi-dais man in toma ngas

4 Auk daleng kolo isi, oras auk tutnaal maam anan tenga las, nol net
noan, oen nulis babanan muid lalan in nuil toma ka, banansila el Ama
Lamtua Allah in prenta bel kit son na.
5 Mama namnau! Nol nia, auk nodan le kit totoang nuil namnau apa.
Auk in nodan na prenta balu lo, mo auk suma tek mi le nangan prenta
man kit in kilan meman son, deng lolo hmunan nua ka.✡ 6 Kit tulu-balang
nal kit in namnau ka, eta kit daek muid Ama Lamtua Allah prenta las.
Lolo hmunan nu, Un prenta kit son le nuil namnau bali-bali apa. Ni dais
balu lo, lole mi ming prenta ni lolo hmunan nu son.
7 Atuil in nole-lilung daat tas mamo laok papmes apan-kloma ki son.
Oen tui noan, meman Yesus Kristus maa se apan-kloma kia, mo Un muik
aap-sisin el atuil esa ki lo. Oen kon atuil in nole-lilung man labang nol
Kristus, hidim dai sium lo noan, Yesus na mo Kristus man Ama Lamtua
Allah hulin meman son, deng lolo hmunan nua ka lo. 8 Kit in kae-kae ki,
dohan babanan le ilang deken. Tiata mi musti makoe in dake napiut, le
halin mi haup hangun man Ama Lamtua in hid le bel mian se sorga ka.
9 Ta atuil in sisa deng Kristus in tui ngas, butu-kil nol Ama Lamtua Allah
lo. Mo atuil man kil dididi in tuing nas, butu-kil nol Ama Lamtua Allah,
nol Un Ana, Yesus Kristus.
10 Eta muik atuli maa le tui dasi-dais in tom lo deng Kristus sam, simun
se mi uma la deken, nol belen dola deken. 11 Ta eta mi belen dola kam, mi
kon tao muid un in daek dadaat tas son na.

Yuhanis hep un surat ta

12 Muik dasi mamo, man auk le tek mias, mo banan dui ka auk dulas se
surat deken. Ta nesang lo ka kam, auk tia le aa nol mi sil nol sila, le halin
nam kit dalen kolo leo-leo baktetebes.
13 Ama Lamtua Allah kon huil maam kaka ka. Un anan nas tunang boa-
blingin bel mamas kon.
Ela tuun tia.

---

* **1:1** Muik Atuil in tana dehe nataka noan, blalan bihatang ni nol un anan nas na mo, atuli mes sii man Yuhanis tanan son, nol oen duas lako-daek net Ama Lamtua osa la leo-leo. Muik atuli deeh didang pait, man nangan noan, Yuhanis pake ngaal in buni didang man noan, blalan bihatang ni nol un anan nas na mo, jemaat mes nol un atulin nas. ✡ **1:5** Yuhanis 13:34; 15:12, 17

Boa-blingin,
deng au, Yuhanis

Yuhanis surat tilu la

Yuhanis sai un surat ta

1 Kaka Gayus man auk in namnau baktetebes. Boa-blingin deng au,
Yuhanis, man daid tulu in kil grija.✡
2 Auk nodan le Ama Lamtua doh ku, le halin ku apam ma titu-tema, nol
ku dalem ma banan. 3 Muik kaka-pali at ila lo maas dehet auk noan, ku
muid Ama Lamtua Allah lalan in nuil toma ka tutungus. Ming ela kon,
auk daleng ngi kolo isi. 4 Ta auk daleng kolo dudui ka, eta auk ming noan,
auk anang ngas nuil muid lalan in toma ka.

Yuhanis naka Gayus, undeng Gayus lako-daek un osa la nol babanan

5 Kaka in namnau! Ku sium kaka-pail in laok papmes le bani-bating
Kristus osa la ngas nol babanan son, molota ku taan oen lo bii. Tiata na
tulu bel noan, ku lako-daek Ama Lamtua Allah osa la nol babanan son.
6 Atuil in pait maa son nas, nahdeh bel jemaat in se ia ngias noan, ku sium
oen babanan nol namnau one. Auk nodan le halin ku daek napiut ela, ta
na man tao Ama Lamtua Allah dalen kolo. 7 Atuil nas lakos papmes se
ola-ola, le tui atuli li deng Yesus Kristus. Mo oen sium sa-saa in bele deng,
atuil in parsai oen lo ngas lo. 8 Tiata, eta kit man musti hulung one lam,
toma. Ta nini ela lam, kit lako-daek Ama Lamtua osa la leo-leo nol one.

Diotrefes nam, atuil in pangkos atuli

9 Hmunan nu, auk tunang surat bel jemaat in se ku mana lia ngas son,
mo Diotrefes nikit apa ka el tuang nga. Nol un dai hii-ming auk lo. 10 Tiata
eta auk tiang se la ngam, auk tek langa-langa deng asa man un in tao ngas.
Ta un aa nole-lilung, le tao nahu kita. Dudui pait ta, un hutun soleng Ama
Lamtua atulin in maa se la ngas. Hidim un kon hode-lokot kaak-pail in se
la ngas, le halin oen sium atuil nas deken.

Demetrius lako-daek Ama Lamtua osa la nol babanan

11 Kaka in namnau! Ku musti not atuil in daek dais banan na. Mo boel
not atuil in daek dais daat ta deken. Ta atuil in daek dais banan na, Ama
Lamtua Allah atulin. Mo atuil in daek dais daat ta, taan Ama Lamtua Allah
lo.
12 Tuladang el Demetrius. Totoang atuli li naka-naka una, undeng un
muid Ama Lamtua Allah lalan in nuli, man in toma ka. Auk kon naka-
naka una, nol ku tana noan auk niam aa kam nole lo.

Yuhanis hep un surat ta

13 Muik dasi mamo nabale, man auk le aa nol kus, mo auk kom in dulas
se surat lo. 14 Ta auk in koma ka le nesang lo kam, kit tutnaal apa, le halin
nam kit duat aa nol apa esan tuun.
15 Ela tuun tia. Kaka-pail in ne ia ngias tunang boa-blingin. Tulung tek
kaak-pail in ne a ngas mesa-mesa noan, auk tunang boa-blingin.
Boa-blingin,
Yuhanis

✡ **1:1** Dehet deng Aan in Nutus sas 19:29; Roma 16:23; Korintus mesa la 1:14

Surat deng Yudas

Boa-blingin

1 Boa-blingin deng au, Yudas. Auk niam, Lamtua Yesus Kristus atulin in
loka-loka. Auk kon niam Yakobus palin.
Auk dul surat ni bel totoang atuil man Ama Lamtua Allah in huil nal
son nas. Un namnau one, nol Yesus Kristus kon doha-tinang oen tutungus
didiin Un niu pait maa.✡ 2 Auk nodan le Ama Lamtua Allah tulu Un dalen
boa-ili la, nol niung Un in namnau ka mamamo bel mia, le halin nam mi
nuil titu-tema nol dame.

Yudas tek nuting atuil in parsai ngas deng atuil in tui kula ngas

3 Kaka-pail in namnau me! Hmunan nu auk nangan le dul bel mi totoang
deng Ama Lamtua Allah in bel boa-blingin kita ka. Mo halas ni muik dasi
puti, tiata bole tam boel lo ko, auk dul didang. Ama Lamtua Allah bel kit
lalan in nuil lolo ka son. Un bel lalan in nuli na oe mes sii, nol Un seda-
seda pait lo ka. Un bel lalan in nuli na, taung Un atulin in parsai ngas.
Tiata, auk nodan le mi tahang mumuun nol dil dididi, le halin nam atuli
soba-naan le seda lalan in nuli, man deng Ama Lamtua na deken.

4 Molota, muik atuli at ila lo man tamas ete-ete ne mi hlala ka son. Oen
nam, muid Ama Lamtua Allah lalan in nuil lolo ka lo, mo oen mudi-muid
oen dalen nas in koma ka esan tuun. Oen tek noan, Ama Lamtua dalen
banan na man sai lalan le oen tao dadahut ela. Na in nole son! Oen
nam, atuil man in aa kam kisa, mo dake lam kisa. Oen in koma ka le kit
boel hii-ming pait se kit Lahin nol Lamtuan, Yesus Kristus deken. Mo mi
musti nangan, ta dulan ne Buk Niu ka dalen noan, Ama Lamtua esa mana
hukung taung oen son, deng lolo hmunan nua.

Ama Lamtua hukung atuil in tui kula ngas, banansila el hmunan nu Un in hukung ima-ii deng sorga, nol atuil daat ta ngas

5 Mi taan nal dasi mamo son, mo auk tek nuting mias pait, le halin mi
musti doha-doha.
Nangan dehet hmunan nu, oras atuil Israel las putis deng dale Mesir ra.
Ama Lamtua Allah bel slamat bangsa mes tetema son kon no, se leol
hmudin nam, Un kon tao dudus oen totoang man in dai hii-ming se
Un lo ngas.✡
6 Kleta didang, deng Ama Lamtua ima-ii in ne sorga nguas. Ama Lamtua
Allah bel oen kuasa, mo muik un in pesa kon. Mo teng deng one la,
koma ka pes se na sii lo, hidim oen lail kabaul oen hak ka. Tiata Ama
Lamtua but oen nini ranteng man loat nalan lo ka. Hidim tahang
oen se maan mitang, le natang Lelon man Ama Lamtua in nutus
totoang atuli li dasi las sa.
7 Nadidingun kota Sodom nol kota Gomora deken, nol ingu-iung man in
dadani se la ngas deken. Un atulin nas kom in tao dadaat bili-ngala,
nol atuil man oen sapa-bikloben lo, tamlom oen sapa-bihatan lo.
Oen kon, kom in niin nol apa dadahut nini lalan in tom lo. Mo Ama
Lamtua tao dudus hidi oen son nini ai. Dehet ni tek nuting kit noan,

✡ **1:1** Matius 13:55; Markus 6:3 ✡ **1:5** Dehet in Puit deng Dale Mesir 12:51; Buk in Kahi 14:29-30

mam Ama Lamtua hukung totoang atuil in daek dadaat tas nini ai
naraka, man in maet taan lo ka.✡
8 Mo ela kon no, atuil in taam son ne mi hlala ka ngas, oen in nuli ka tom
lo tutungus. Oen nini oen in natloa ka le daid peke, halin tao hmomos oen
apan nas, nol labang dadahut atuil man in kil kuasa ngas. Hidim bilu-aa
in banan nas nol in kil kuasa ne sorga nguas. 9 Mo Mikael tao el oen lo.
Un nam mo, tulu in doh Ama Lamtua ima-ii in ne sorga nguas. Dedeng
Musa mate babalu ka, Mikael nol uikjale kas laih tuan na kaen apa deng
Musa nitun na. Mo Mikael bel kula una, tamlom tao nahmaeng un lo. Un
suma tekan tuun noan, “Mam Ama Lamtua mana ku halas-sam ku tana!”✡
10 Mo atuil in taam ne mi hlala ngas ela lo. Oen bilu-aa totoang dais man
oen in taan lo ngas. Oen suma mudi-muid oen in kom dadahut tas tuun,
banansila el hmukit ta. Undeng na, oen tao didaan oen in nuli ka esan.
11 Doha-doha! Mam oen haup in susa-daat muun dui. Ta oen tao muid el
Kain, man keo tele bali un palin na esa. Oen daek muid el Bileam, man tao
asa tukun, sadi haup duit. Oen kon tao muid el Kora, man dudus undeng
labang nol Ama Lamtua. Undeng atuil nas daek dadaat ela, tiata mam oen
kon bakisan deng Ama Lamtua didiin son na.✡
12 Eta atuil in taam son ne mi hlala ngas nakbuan nol mia, le nangan
Ama Lamtua in neka-namnau ka, se oras mi in kaa leo-leo ka lam, oen
mae taan lo nol oen in kom naseke ka. Tiata, mi musti doha-doha loo! Ta
oen nam mo, banansila el baut alo in ne tasi dalen nua, man tao dudus
nal kapal la.* Oen kon banansila el nopen mitang, mo nahu tahan ulan
beas mes lo kon na. Oen suma bahan nas tuan tukun, mo tao sa-saa in
banan nas lo. Oen banansila el kai ina man muik ambak lo ka. Eta oras
in isin nam, un puting tahan isin beas mes lo kon, undeng un holbodos
son lako huud klaput-klaput tas. 13 Oen in dake ngas suma tao nahmaeng
kit tukun. Ta oen banansila el len tene man nang soleng bulat hmomos
sa lo-lool tasi suut ta ka. Oen kon banansila el duun man lail lako-pait se
apan nua ngas, man tom in hukung le Ama Lamtua soleng oen lakos se
maan in mitang-mames mesa, halin oen se las didiin son na.
14 Henok nam in hua-koet ke itu, kahin mulai deng Adam. Un tek meman
deng atuil in tuladang elia ngas noan,
“Mi ngat nanan le.
Kit Lamtuan na maa, nol Un ima-ii niu' in deng sorga ngas.
Oen mamo isi, didiin kaih nalas lo.✡
15 Un maa le nutus atuli li dasi las totoang.
Mam Un tulu bel totoang atuli li mesa-mesam in kula-sala ngas,
nol tulu-balang dais man in tom lo ngas.
Un nahu hukung bel atuil daat tas,
undeng oen nahdeh dadahut deng Una.”
16 Atuil in taam son ne mi hlala ngas, suma taan in muhmemen le kaen
apa tutungus. Oen taan in tukut-klaa nol atuli si-sii. Oen toe muid Ama
Lamtua in koma ka lo, le tao muid oen in koma-kom isi ngas esan tuun.
Oen suma kom in aa le nikit-nikit apan nas. Oen kom in nuting sila le kat
atuli dalen, halin oen haup muid oen in koma ngas.

Mi musti bangun-pii mi in nuli ka se netes in parsai man in niu ka dapa

✡ **1:7** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 19:1-24 ✡ **1:9** Danial 10:13, 21; 12:1; Apan-kloma Hnika Balu 12:7; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 34:6; Sakarias 3:2 ✡ **1:11** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 4:3-8; Buk in Kahi 22:1-35; 16:1-35 * **1:12** Dais Yunanin se nia ki, nahin na “baut alo”. Tamlom “sa-saa man in tao hmomos”. ✡ **1:14** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 5:18, 21-24

17-18 Kaka-pail in namnau me! Nadidingun in hida man kit Lamtuan
Yesus Kristus atulin in nutus sas tek meman son bel mia ka deken, man
noan, eta apan-kloma ki le kiamat tam, atuil in bilu-aa daat tas puit maas.
Oen kom in bilu-aa Ama Lamtua in koma ka, le mudi-muid oen in koma,
man in tom lo ngas esan tuun.✡ 19 Halas ni atuil nas muik ne ias son. Oen
man hode-lokot lakos elua mo maas elia, le tao bakisan mia. Oen suma
taan in nuil muid atuli li in koma tuun, undeng Ama Lamtua Koo Niu ka
muik ne oen dalen nas lo.
20 Mo kaka-pail in namnau me! Mi musti bangun-pii mi in nuli ka se
netes in parsai man in niu ka dapa. Nol eta mi kohe-kanas sam, muid asa
man Koo Niu ka in tulu bel mia ka. 21 Nadidingun deken, ta Ama Lamtua
Allah neka-namnau mi isi. Tiata, doh mi apan nas nol nangan Un in neka-
namnau mia ka. Nol mi musti tahang dididi le natang kit Lamtuan, Yesus
Kristus, in tulu Un dalen kasiang nga bel mia, nol bel mi le nulim napiut
nol Ama Lamtua Allah ka.
22 Mi musti tulu mi dalen banan na, bel atuil man in dalen na hduan nas.
23 Mi musti tulung totoang atuil in parlu le haup boa-blingin nas, banansila
el mi pel puting atuling mes deng ai dalen. Muik atuli deeh didang pait,
man mi musti tulu beles mi dalen banan na. Mo doha-doha lo! Ta mi
kasiang oen ela kon no, mi kon musti nikis oen in hmomos sa, banansila
el atuli in nikis kaod hmomos sa.†

Yudas tao teken atuil in parsai ngas dalen

24 Eta elam, kit nikit sakeng in naka-nahalit bel Ama Lamtua Allah!
Ta Un man doh nal mia,
le halin mi nahim deken.
Nol Un man leo-leo nol mia,
le halin mi dil nal se Ama Lamtua sila,
ta Un man tao mi le daid niu,
nol hmomos pait lo ka.
Mi maam nol dalen kolo,
undeng Un nam muun isi!
25 Suma Ama Lamtua Allah sii,
man daid Lamtua baktetebes.
Suma Un sii man bisa bel slamat kita!
Hidim Un nini kit Lamtuan, Yesus Kristus,
le bel boa-blingin kita.
Tiata, totoang in todan ni taung Una.
Totoang in muun-tes sa, Un nena.
Un in kuasa ka, tene isi.
Nol Un hak in prenta ka,
muik lolo hmunan nua,
halas nia,
lako lius didiin.
Baktetebes ela!
Deng au,
Yudas

✡ **1:17-18** Petrus dua la 3:3 † **1:23** Dais Yunanin noan, “Boel huud oen kaod hmomos sas deken.” Ni dais in aa taplaeng tuun, mo un nahin esa ka noan, “Oen in nuil dadaat ta, nol oen in tui ka, boel neleng nal mi deken.”

Yuhanis dul deng, mam asa man daid se leol kiamat tia
Apan-kloma Hnika Balu

1-2 Boa-blingin deng au Yuhanis, Yesus Kristus atulin in loka-loka ka.
Se in dula nia, auk dul deng asa man mam le dadi. Auk taan haup dais nias elia: Ama Lamtua Allah esa man tek puting dais nias meman son bel Yesus Kristus. Hidim Un lok Yesus Kristus le tek Ama Lamtua atulin in loka-loka ngas. Kon Yesus lok Un ima-ii mes deng sorga, le laok sai totoang dais nias bel aus, halin nam auk dulas meman. Ta nesang lo ka kam, taon elola ko dais nias totoang dadis. Tiata mi musti hii babanan Ama Lamtua Allah in Teka-teka, man Yesus in tek son nias.
3 Ulat bating asii tukun man les in dulang nias didiin atuil didang kon ming hapu. Nol atuil man hii-ming in dulang nias isin nas le lako-daek mudis sas kon, ulat. Ta un dedeng nga, mana le maa lius son.

Yuhanis tunang boa-blingin bel jemaat iut se propinsi Asia

4 Boa-blingin deng au, bel Ama Lamtua jemaat itu, se propinsi Asia.
Auk nodan le Ama Lamtua Allah tulu bel mi un dalen banan na, le halin mi nuil babanan, titu-tema nol dame. Ama Lamtua Allah na mo muik meman lo-lolo hmunan nua, halas nia, nol muik napiut didiin hidi nutus taan lo. Auk kon nodan le Un Koo la tulu bel mi Un dalen banan na, le halin mi nuil babanan, titu-tema nol dame. Auk ngat net Un Koo la, banansila el hngasa iut man saol Ama Lamtua Allah del in prenta ka.* ✡ 5 Auk kon nodan le Yesus Kristus tulu-balang bel mi Un dalen banan na, halin mi nuil babanan, titu-tema nol dame. Un aa langa-langa tutungus deng asa man Ama Lamtua Allah in tek Una ngas. Hmunan nu Un mate, mo Ama Lamtua belen nuli pait, le halin Un man daid atuil hmunan, man nuli pait deng in mate. Un kon man daid Laih Tuan taung in ator totoang laih in ne apan-kloma ki ngias.
Undeng Lamtua Yesus namnau kita, tiata Un nang dala ka le baa didiin mate taung kita. Nini Un in mate ka, Un sai lalan le sas-loat kit deng in kula-sala kas in kuasa ka.✡ 6 Hidim Un nikit kit le daid Un hutun, halin nam kit daek bel Un Ama ka, Ama Lamtua Allah. Yesus Kristus meman muun isi, nol Un in kuasa ka kon hidi nutus taan lo. Baktebes ela!✡
7 Tiata, bela matan le tinang babanan! Halas ni Yesus nol Un Ama ka ne sorga. Mo nesang lo ka kam, Un niu maa se nopen dalen. Mam totoang atuil in ne apan-kloma ki ngias ngat net Una. Ela kon nol atuil man hmunan nu hai Un se Un blapas sa ngas. Mam totoang bangsa in se apan-kloma ki ngias sabail apan le lilu mumuun undeng oen taan Una. Taon elola ko nias totoang dadis. Baktebes ela.✡
8 Ama Lamtua Allah tek noan,

---

* **1:4** In dula dais Yunanin in mo nia ki dul noan, “Koo iut man dil saol Ama Lamtua del in prenta ka”. Muding atuil in taan Alkitab pas sam, nomer itu la nahin na nola, inu, nol titu-tema. Undeng na, le atuil in tana ngas teng tek noan, koo iut in mo nia ngias nahin na, Ama Lamtua Koo Niu ka. Nini ela lam, se bango 4 lako pes bango 5 la, Yuhanis aa deng hangun banan, deng 1) Ama Lamtua Allah, 2) Un Koo la, nol 3) Yesus Kristus. ✡ **1:4** Dehet in Puit deng Dale Mesir 3:14; Apan-kloma Hnika Balu 4:5 ✡ **1:5** Yesaya 55:4; Buk in Naka-nahalit 89:27 ✡ **1:6** Dehet in Puit deng Dale Mesir 19:6; Apan-kloma Hnika Balu 5:10 ✡ **1:7** Danial 7:13; Matius 24:30; Markus 13:26; Lukas 21:27; Tesalonika mesa la 4:17; Sakarias 12:10; Yuhanis 19:34, 37

“Auk niam,
Alfa lako pes Omega. (Laih hmunan lako lius in puis)†
Auk niam,
A lako pes Z.
Totoang daid deng Au,
ninin deng hmunan nu lako lius in puis.
Auk man muik meman son deng hmunan nua.
Auk man muik hahalas ni kon.
Nol Auk man muik tutungus didiin hidi nutus taan lo.
Ta Auk siing man kuasa dudui!”✡

Yuhanis ngat net Atuling Baktetebes sa

9 Undeng kit totoang parsai leo-leo noan, Yesus na mo kit Lahin, tiata
auk daid mi kaka-palin son. Muik atuli teng koon-mali nol tao susa-daat
saol kit totoang, undeng kit in muid Yesus sa. Mo Yesus bel teken kit dalen
nias son, le halin kit tahang nal napiut. Undeng auk tek atuli li son deng
Ama Lamtua Allah in Teka-teka ngas, nol tui oen deng Yesus, tiata muik
atuli teng kaen nol na. Ta oen daek auk le soleng auk maang mo nusa nia,
man ngala Patmos. 10 Ela kon oe mesan na, se nol leol in kohe-kanas, auk
tom Ama Lamtua Allah Koo Niu ka. Nahkitu lam, auk ming fala mes aa
mumuun se auk klupung nga. Un lin na banansila el klingu ka. 11 Faal na
tadu auk noan, “Yuhanis! Auk le tulu-balang bel ku dasi mesa. Totoang
man ku in neta nias, ku musti dulas. Hidi na lam, ku musti tunang lako se
jemaat itu, nas jemaat in se kota Efesus, kota Smirna, kota Pergamus, kota
Tiatira, kota Sardis, kota Filadelfia nol kota Laodikia.”
12 Ming ela kon auk bali, le ngat asii man in aa na. Molam auk ngat net
hadut itu, se maan in daken deng lil-mea le taung in todo hadut ta. 13 Nol
muik Atuli mes dil se hadut tas hlala. Un sila ka banansila el Atuling
Baktetebes sa. Un pake kaod blatas mesa, man blatas sa lako pes se leha
ka, nol nekong hlimut lil-mea mes se Un kalas sa.✡ 14 Un klanga ka muti
niu-hilin el bung bubu ka. Un mata ka kaloe banansila el ai ka.‡ ✡ 15 Un
iin nas, mea kaloe el bis-muti man atuli hopong laok se ai dalen na. Un
fala ka, tenen na el ui in baa naih hdoan na.✡✡ 16 Un kil duun iut se ima
kanan na. Hidim suli mes nakan halin-halin puti deng Un baha ka. Un
sila ka langa kaloe banansila el lelo ditu ka.
17 Nikit auk ngat net Atuling na kon, auk leang se Un iin na, banansila
el atuil hmate ka. Mo Un depen auk nini Un ima kanan na, hidim tek auk
noan, “Lii deken! Ta totoang daid deng Au, kilan deng laih hmunan na
lako pes puis.✡ 18 Hmunan nu Auk mateng, mo halas ni ku ngat le, Auk
nuling pait son! Nol mam Auk nuling napiut didiin hidi nutus taan lo. Auk
kon man kil kunci in sai atuil hmate kas mana la, le beles nulis pait. 19 Ku
musti dul totoang asa man ku in net hahalas nia ngas, nol dul totoang asa
man in le dadi ngas. 20 Auk tek napat ku un nahin na le, elia: hadut lil-mea
iut nas nahin na mo jemaat itu las. Nol duun iut man ku in ngat net se
Auk imang kanan na ka, ima-ii at iut man kil in hida deng Ama Lamtua
bel jemaat itu la ngas.”

---

† **1:8** Muding abjat Yunani, Alfa lam huruf partama, mo Omega lam huruf puis. ✡ **1:8** Apan-kloma Hnika Balu 22:13; Dehet in Puit deng Dale Mesir 3:14 ✡ **1:13** Danial 7:13; 10:5
‡ **1:14** In dula dais Yunanin na dul noan, “Un bon na nol Un klanga ka muti na el lae-blai bulu muti ka, tamlom el salju ka.” Dais dua nas tulu deng sa-saa man in muti niu-hilin. ✡ **1:14** Danial 7:9 ✡ **1:15** Danial 10:6 ✡ **1:15** Yeskial 1:24; 43:2 ✡ **1:17** Yesaya 44:6; 48:12; Apan-kloma Hnika Balu 2:8; 22:13

2

In hida taung jemaat se kota Efesus

1 Hidi nam Atuling Baktetebes sa lok auk noan, “Yuhanis, ku musti dul
surat mesa. Un isin na elia:
‘Taung jemaat se kota Efesus:
Surat ni deng Au, Yesus. Auk man kil duun iut ne Auk imang kanan nia.
Auk kon man laok pukiu le tinang hadut lil-mea nas mesa-mesa. Ta
hii Auk in teka nia.
2 Auk net mi in nuil se kota Efesus si son, noan, taom mi daek hiti-late
tutungus taung Ama Lamtua. Eta muik atuil daat se mi hlala ka
lam, mi belen dola lo. Eta atuli maa le nole mi noan, un nam mo
Ama Lamtua atulin in nutus sam, mi tinang babanan un in nuli ka,
le taan noan, atuil tuladang ela ka, atuil in nole-lilung daat tam lo
ka. Hidim mi hutun soleng una, le hii se un deken. 3 Nang le atuli
tao sus mia undeng mi in parsai se Au ka, mo mi tahang napiut nol
hoen deken.
4 Mo Auk ngat tam mi nahim ne dasi mesa. Undeng hmunan nu mi parsai
Auk babalu ka, mi namnau apa mes nol mesa. Mo halas nia lam, mi
tao ela lo son. 5 Tiata mi musti nangan mi in nuli se hmunan nua
ka! Ta halas ni, mi katang isi son deng mi in nuli hmunan nua ka.
Undeng na le, mi musti tenem tia deng mi in daek kula-sala na, halin
namnau apa pait el hmunan nua. Ta etan lo kam, Auk maa kat lai-
niin hadut lil-mea kas deng mia. 6 Mo Auk daleng ngi kolo bubuit,
undeng mi hutun soleng Nikolai in tui man un ima-ii las lako-daek
mudin na. Auk kon hutun soleng oen in lako-dakeng nas.*
7 Hii babanan asa man Ama Lamtua Koo la in tek Un jemaat ta ngas. Asii
man tahang le muid Auk didiin un mate kam, mam Auk belen dola
le un kaa kai isin man in ne Ama Lamtua Allah klapa la ka. Ta atuil
man in kaa kai isin na ka, haup in nuil toma man hidi nutus taan
lo ka.’ ”✡

In hida taung jemaat se kota Smirna

8 Hidi kon Atuling Baktetebes sa, tupang napiut Un in teka ka noan,
“Yuhanis ku musti dul surat didang lolen, man isin na elia:
‘Taung jemaat se kota Smirna:
Surat ni deng Au, Yesus. Totoang daid deng Au, kilan deng hmunan hesa
kua lako pes puis. Hmunan nu Auk mateng, mo halas ni Auk nuling
pait son. Tiata hii Auk in teka nia.✡
9 Auk net mi in nuil susa-daat se kota Smirna ka son. Se atuli li sila-mata
kam mi niam atuil in tuka-dabun, molota muid Ama Lamtua lam, mi
niam atuil in muki. Muik atuli teng tek noan, oen nam Ama Lamtua
atulin, hidim oen aa le tao didaan mi ngaal banan na. Molota oen
nam mo Ama Lamtua atulin lo. Oen nam banansila el jemaat mesa,
man suma mudi-muid uikjale kas laih tuan na tuun. 10 Tiata hii
babanan ne. Eta mi haup in susa nabale lam, lii deken. Sadi mi
taan tukun, uikjale kas laih tuan na le nuting mia, le daek tamang
mi tenga las lakom bui dalen, didiin lelo hngulu. Un in koma ka le
mi bali kudi nang soleng Au. Oen keo tele mi kon no, mi nadidingun
Auk deken. Ta asii man tahang le muid Auk didiin un mate kam,

---

* **2:6** Atuil in taan deng Alkitab pas tek noan, kit taan asa man Nikolai in tui ka lo. ✡ **2:7** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 2:9; Apan-kloma Hnika Balu 22:2; Yeskial 28:13; 31:8 ✡ **2:8** Yesaya 44:6; 48:12; Apan-kloma Hnika Balu 1:17; 22:13

mam Auk baen un in daek ela ka, le halin un nuli leo-leo nol Auk tutungus.
11 Hii babanan asa man Ama Lamtua Koo la in tek Un jemaat ta ngas. Asii tahang le muid Auk didiin mate kam, mam un haup susa-daat se tasi ai man kaloe tutungus sa lo. Nini ela lam, un mate pait oe dua lo ka.' "✡

In hida taung jemaat se kota Pergamus

12 Kon nam Atuling Baktetebes sa tupang Un in aa ka pait noan, "Yuhanis, ku musti dul surat mes didang pait, isin na elia:
'Taung jemaat in se kota Pergamus:
Surat ni deng Au, Yesus. Auk man kil suli in nakan halin-halin na. Hii Auk in teka nia.
13 Auk taan mi in ne kota Pergamus sas son. Ta in prenta ne na ka, uikjale kas laih tuan na. Ela kon no, mi kil didi Auk ngalang ngia, nol parsai napiut se Au. Hmunan nu muik Auk atulin mes se la, ngala Antipas. Un tui nol in toma deng Auk lalan in nuli ka tutungus, mo oen keo tele una. Ela son kon no, mi kaen Auk lo.
14 Mo Auk ngat tam, mi nahim ne dasi mesa-dua. Muik atuli at ila lo deng mia la man kom le muid Balaam in tui ka. Hmunan nu Balaam tui Balak le neleng atuil Israel las, didiin oen kaliut Ama Lamtua in koma ka. Un neleng nakeon one le hui-langus muid una, nol kaa kakaat in hui-langus sas. Hidim nong nol atuil didang man oen sapan lo ngas.✡ 15 Muik at ila lo deng mia la kon tao muid Nikolai in tui ka.✡ 16 Tiata mi musti tenem deng mi in kula-sala nas tia. Etan lo kam nesang lom, Auk maa tek mi nini dasi-dais man in muun banansila el suli nakan na.
17 Ta hii babanan asa man Ama Lamtua Koo la in tek Un jemaat ta ngas. Atuil man in tahang le muid Auk tutungus didiin mate ka, mam Auk belen kaa ruti *manna* deng sorga, man pesang babanan ne mana mesa. Mam Auk kon belen baut muti mesa, man dul un ngala balu ka. Suma un sii man taan ngaal na, mo atuil didang ngam tanan lo.' "✡

In hida taung jemaat se kota Tiatira

18 Hidi kon Atuling Baktetebes sa tupang Un in aa ka napiut noan, "Yuhanis, ku musti dul surat mes didang pait, isin na elia:
'Taung jemaat in se kota Tiatira:
Surat ni deng Au, Yesus, Ama Lamtua Allah Ana ka! Auk matang ngi kaloe banansila el ai ka, nol Auk iing ngi kon mea kaloe el bis-muti man atuli hopong se ai dalen na. Hii Auk in teka nia.
19 Auk net mi in nuli ki son. Mi namnau Auk baktetebes, nol parsai dididi se Auk son. Mi muid Auk in loka ka tutungus le lii-lau atuli lia. Atuli tao susa-daat saol mi elol kon no, mi tahang napiut. Auk kon tana noan, halas ni mi daek muun dui pait bel Au.
20 Mo mi nahim ne dasi mesa: mi sium bihatang in ngaal Isabel la babanan, man naka-naka apa ka noan, un na mo Ama Lamtua mee-baha. Hidim mi nang un le tui in kula bel Auk atulin nas. Undeng un in tui liun na, tiata Auk atulin nas tao muid le nong dadahut, nol kaa kakaat in hui-langus sas. 21 Auk kaing bihatang na oe-oe son, le halin un nang soleng in kula na. Mo un dai muid lo.

✡ **2:11** Apan-kloma Hnika Balu 20:14; 21:8 ✡ **2:14** Buk in Kahi 22:5, 7; 25:1-3; 31:16; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 23:4 ✡ **2:15** Apan-kloma Hnika Balu 2:6 ✡ **2:17** Dehet in Puit deng Dale Mesir 16:14-15; 16:33-34; Yuhanis 6:48-50; Yesaya 62:2; 65:15

22 Tiata ngat babanan ne. Ta Auk nutus son le hukung un nini ili mesa,
didiin un haung heheon nal deng un maan in nini ka lo. Atuil in
nong dadahut nol una ngas totoang kon ela. Eta oen nang soleng
bihatang daat na lo kam, nesang lom, Auk hukung oen kon. 23 Mam
Auk keo tele bihatang daat na anan nas. Nini ela lam, mi totoang in
parsai ngias, nangan tana noan, Auk taan atuli li dalen nas totoang.
Nol mam Auk balas mi muid asa man mi in dake ngas.✡
24 Mo teng deng mi in ne Tiatira ngias, muid bihatang na in tui dadaat na
lo. Ta mi hutun soleng in tui buni man oen noken noan, ‘uikjale
kas dasi-dais mitang ngas’. Tiata Auk kaing mi lo ka, 25 sadi mi kil
dididi mi in parsai ka didiin Auk pait maang. 26-27 Atuil man in
tahang napiut le muid Auk didiin mate ka, mam Auk belen kuasa.
Kuasa na kuasa tene, banansila el kuasa man Auk in hapun deng
Auk Amang ngu, le prenta totoang bangsa in ne apan-kloma ki ngias
nol muun lai-lisi†. Eta muik in labang Una kam, mam Un tao dudus
one, banansila el atuli in tao dudus mul-dale ka.✡ 28 Mam Auk kon
bel mi duun paplome la.
29 Tiata hii babanan asa man Ama Lamtua Koo la in tek Un jemaat ta
ngas.’ ”

3

In hida taung jemaat se kota Sardis

1 Kon nam Atuling Baktetebes sa tupang Un in teka ka pait noan,
“Yuhanis ku musti dul surat didang pait, isin na elia:
‘Taung jemaat se kota Sardis:
Surat ni deng Au, Yesus. Ama Lamtua Allah Koo la muik ne Au. Koo na
muik hngasa itu. Nol Auk kon man kil duun iut ne Auk imang ngia.
Hii Auk in teka nia.
Auk net asa man mi in tao son se Sardis sa. Muik atuli deeh tek noan mi
nuil muid Auk in koma ka baktetebes, molota mi banansila el muik
in nuli lo ka. 2 Tiata hangum tia! Tao teken tapnaeng mi in parsai,
man naha-bubuit tam le hidi ka. Ta Auk net hidi asa man mi in daek
son na, mo muik tahan in toma lo, se Ama Lamtua Allah sila-mata.
3 Tiata nadidingun totoang in tui toma man mi ming son nol simus
son deng lolo hmunan nua ka deken. Muid Ama Lamtua in koma
ka baktetebes, nol nang soleng mi in kula-sala ngas le bali muid se
Ama Lamtua. Eta mi hangum hlapat le tao ela lo kam, mam nahkiut
tuun nam, Auk maang banansila el atuil in nako ka, man mi nataka
taan un oras in maa ka lo.✡
4 Mo muik atuli teng deng mi in ne Sardis sias nuil lolo, banansila el atuil
in tao hmomos un kai-baut las lo ka. Undeng oen in nuli ka lolo,
tiata mam oen pake kai-baut muti, le tatai in laok leo-leo nol Au.
5 Nol asii tahang dididi le muid Auk didiin mate kam, mam un pake
kai-baut muti kon. Auk kose soleng un ngala ka lo, deng buk in dul
totoang atuli li ngalan nas noan, mam asii man nuli napiut nol Ama
Lamtua ka. Mam Auk kon hao un se Auk Amang ngua, nol Un ima-ii
in ne sorga nguas silan, noan un nam mo Auk atulin.✡

✡ **2:23** Buk in Naka-nahalit 7:10; Buk in Naka-nahalit 62:12; Yermia 17:10 † **2:26-27** Alkitab dais Yunanin in mo bango nia ki, tek na noan, ‘prenta nini hnikan bisi’. ✡ **2:26-27** Buk in Naka-nahalit 2:8-9 ✡ **3:3** Matius 24:43-44; Lukas 12:39-40; Apan-kloma Hnika Balu 16:15 ✡ **3:5** Dehet in Puit deng Dale Mesir 32:32-33; Buk in Naka-nahalit 69:29; Apan-kloma Hnika Balu 2:7; 20:12; Matius 10:32; Lukas 12:8

6 Hii babanan asa man Ama Lamtua Koo la in tek Un jemaat ta ngas.' "

In hida taung jemaat se kota Filadelfia

7 Hidim Atuling Baktetebes sa aa napiut noan, "Yuhanis, ku musti dul surat didang mes pait, isin na elia:
'Taung jemaat se kota Filadelfia:
Surat ni deng Au, Yesus. Auk niam, Niu nol Toma. Auk man kil laih Daud kunci la. Eta Auk sai hnita ka lam, muik in hep nalan pait lo. Nol eta Auk hepan nam, muik in sai nalan lo.✡
8 Auk taan totoang mi in dake ngas son. Auk kon tana, le mi buan na ana, nol muik kuasa muun lo. Ela kon no, mi kaen Auk lo, nol mi kon muid napiut Auk in tui ngas. Nangan babanan, ta Auk sai hnita ka bel mi son, tiata muik in hep tele nalan lo.
9 Hii babanan! Ta muik atuli aa nole noan, oen nam mo, Ama Lamtua atulin esa ngas. Molota oen nam mo, atuil in nole-lilung daat, man mudi-muid uikjale kas laih tuan na. Mo mam mi ngat esan tuun, ta Auk taos le didiin oen maas hai bukun se mi silan, nol hao noan, meman Auk namnau mia.✡ 10 Undeng mi muid Auk in prenta ka, le tahang napiut muid Auk tutungus, tiata mam Auk doh mi babanan deng susa-daat, man Ama Lamtua le tunang maa sukat atuil in se apan-kloma ki ngias.
11 Nesang lo ka kam Auk pait maang. Tiata kil dididi Auk in tui-tikang man mi sium son lolo hmunan nua ngas. Ta tamlom muik in nuu lai-niin asa man Ama Lamtua in le bel mia ngas sa. 12 Atuil in tahang le muid Auk didiin mate ka, mam daad napiut nol Ama Lamtua, banansila el hdin ina mes senan dididi ne Ama Lamtua Allah Uma la. Mam Auk dul Auk Lamtuan na ngala ka, nol Un kota la ngala ka se atuling na apa ka. Kota na, oen noken noan, 'Yerusalem Balu', man mam Ama Lamtua niung maa deng sorga. Nol mam Auk kon dul Auk ngalang balu ka se atuling na apa ka.✡
13 Hii babanan asa man Ama Lamtua Koo la in tek Un jemaat ta ngas.' "

In hida taung jemaat se kota Laodikia

14 Kon nam Atuling Baktetebes sa tupang Un dasi la noan, "Yuhanis, ku musti dul surat puis si tia. Un isin na elia:
'Taung jemaat se kota Laodikia:
Surat ni deng Au, Yesus, man atuli li noken noan 'in Toma'. Auk man nahdeh deng Ama Lamtua Allah in Teka-teka ngas tutungus nol baktetebes. Totoang man Ama Lamtua in daek son nas, daid deng Au.✡
15 Auk net asa man mi in daek son se kota Laodikia ka. Mo mi tao elol na la?! Otot lo; blingin kon lo, ta eta noan otot tam, otot baktetebes! Nol eta noan blingin nam, blingin baktetebes! 16 Mo undeng mi dalen nas inu lo, tiata Auk le puut soleng mi deng Auk bahang ngia, banansila el atuli in puut soleng kapen na.
17 Mi aa in koaok noan, 'Kaim niam atuil in muki. Kaim in nuli ki banan son, ta kaim parlu saa pait lo ka!' Molota mi dalen nas tema son, didiin mi taan ol man in banan na lo. Undeng na le, mi daid banansila el atuil kasiang man muik saa lo nol luli-lulit tukun na.
18 Tiata banan dui ka, mi maa sos lil-mea isin deng Au lia, le halin mi daid atuil in muki baktetebes. Nol sos kai-baut muti le bua kele

✡ **3:7** Yesaya 22:22; Ayub 12:14 ✡ **3:9** Yesaya 49:23; 60:14; 43:4 ✡ **3:12** Apan-kloma Hnika Balu 21:2; Yesaya 62:2; 65:15 ✡ **3:14** Dasi-dais Lila 8:22

mi in mae ka. Nol sos mina in taih mata le muang se mi matan nas,
halin mi ngat net nol langa.
19 Eta atuil Auk in namnau ngas tao kula kam, Auk kaing one nol hukung
one, le halin nam oen daid banan. Tiata mi musti tao mi dalen nas
lo-lolo le halin mi makoe baktetebes in muid Au.✡
20 Hii babanan, ta Auk dil ne hnita mata ki son, nol Auk hama-haman le
noan tamang. Eta muik atuli in ming Auk falang ngia, hidim un maa
sai bel Auk hnita kia lam, Auk taam lakong le kaim daad kaa leo-leo.
21 Asii man tahang napiut le muid Auk didiin mate kam, mam Auk
belen hak le daad prenta leo-leo nol Au. Ta Auk kon tahang didi le
muid napiut Auk Amang nga, tiata halas ni Auk daad le kil bandu
leo-leo nol Una.
22 Hii babanan asa man Ama Lamtua Koo la in tek Un jemaat ta ngas.' "

4

Oen todan-lahing Ama Lamtua Allah se sorga

1 Atuling Baktetebes sa tek hidi Un in hida ka bel jemaat iut nas kon, Ama
Lamtua tulu-balang bel auk dais didang deeh pait. Nahkiut tuun nam, auk
net hnita mes holsai se sorga. Hidim auk ming pait atuling man fala ka
muun na el klingu ka, tek noan, "Maa! Saek maa se ni tia, le Auk tulu bel
ku totoang in mam le dadi ngas."
2 Nol na kon, Ama Lamtua Koo la nikit nol auk lakong sorgang. Nahkitu
lam auk ngat net del in prenta mesa, man muik in daad se dapa. 3 Un
kaloen na kunis kai klehen nol mea, banansila el baut kaloen man osa isi,
man oen noken noan*yaspis* nol*sardius* sa. Depan mes kon pukiu Un del
in prenta ka. Un in kaloe ka, kunis kai klehen banansila el baut kaloen
in ngaal *zamrud* ta.✡ 4 Se na kon muik del ana 24 pukiu del in prenta
man se hlala ka ka. Muik tulu 24 man daad se del nas dapas. Oen totoang
pake kai-baut muti nol lotong hlotong lahi man daken deng lil-mea. 5 Muik
bisain kaloe puit deng del in prenta man se hlala ka ka, nol lelat ulan nas
dukun tene le tupang apa. Obor iut kon kaloe se del in prenta ka in salo ka,
banansila el Ama Lamtua Koo in muik hngasa itu ka.✡ 6 Se del in prenta
ka in salo ka, auk ngat net hnika ka el tasi man niu-hilin el kaca ka.
Hidim auk ngat net hmukit in muun isi iut dil pukiu del na. Oen apa,
sila-klupun nas inu nol mata si-sii. Oen nam lii-lau Ama Lamtua.✡
7 Hmukit hmunan na sila ka el singa ka. Nomer dua la sila ka el aus-sapi
ka. Nomer tilu la sila ka el atuli ka. Nol nomer aat ta sila ka el lape ka.*
✡ 8 Hmukit at nas mesa-mesam muik dilan eneng. Se dilang nas likun
na, nol dalen nas kon, inu nol mata si-sii. Duman-lelo lam, oen tao dain
tutungus, hidi nutus taan lo, le tek noan,
"Kaim naka-nahalit Ama Lamtua Allah!
Kaim nikit sakeng Lamtua ngala ka lapa-lapa!
Lamtua na mo, niu isi!
Lamtua in kuasa ka, muun isi.
Lamtua man muik lo-lolo hmunan hesa kua.
Lamtua muik ne halas nia.

✡ **3:19** Dasi-dais Lila 3:12; Ibrani 12:6 ✡ **4:3** Yeskial 1:26-28; 10:1 ✡ **4:5** Dehet in Puit deng Dale Mesir 19:16; Apan-kloma Hnika Balu 1:4; 8:5; 11:19; 16:18; Yeskial 1:13; Sakarias 4:2 ✡ **4:6** Yeskial 1:22 * **4:7** Muding atuil in taan deng Buk Niu ka ngas sam, hmukit 4 nas nahin na elia: Singa la, man kuaas dui hihidi. Aus-sapi la, man kuat dui hihidi. Atuli la, man taan dui hihidi. Nol lape la, man hongam hlapat. ✡ **4:7** Yeskial 1:5-10; 10:14

Nol Lamtua man muik tutungus didiin hidi nutus taan lo!”✡
9 Oen tao dain ela le naka nol todan Ama Lamtua Allah, hidim nodan
mamo se Una, undeng Un man daad ne del in prenta ka dapa, nol Un man
muik tutungus didiin hidi nutus taan lo. Oras oen in tao dani ka, 10 tulu 24
tas senet le hai bukun nas se Ama Lamtua Allah sila', man daad se del in
prenta ka dapa. Oen kolong oen hlotong in prenta ngas, hidim nenes laok
se Un del in prenta ka in salo ka, le todan-lahing Una, man muik tutungus
hidi nutus taan lo. Hidim oen naka-naka Un noan,
11 “Ee Lamtua Allah!
Kaim naka-naka Lamtua!
Kaim nikit sakeng Ama Lamtua ngala ka lapa-lapa.
Lamtua nia mo, kaim Tuang!
Lamtua nia mo, kaim Lamtuan Allah!
Lamtua haup in naka deng kami lam, toma.
Meman Lamtua man musti sium in todan-lahing deng kami.
Undeng Lamtua in kuasa ka tene isi.
Nol Lamtua in muun-tes sa muun dui hihidi.
Lamtua man koet totoang sa-saa lias.
Lamtua man beles totoang in nuli.
Totoang nias dadis,
undeng Lamtua man koet.
Totoang nias nulis,
muik hngasan, undeng Lamtua man beles.”

5

In dula man lulun le segel tele

1 Hidi kon auk ngat net Ama Lamtua Allah man daad se del in prenta
ka dapa ka, kil in dula mes man lulun, se Un ima kanan na. In dula na,
dulan halin-halin. Nol oen segel tele son nini segel itu.✡
2 Hidim auk ngat net ima-ii mes deng sorga man uhu isi, ketan nol fala
mumuun noan, “Asii man muik hak le bok nuli segel nas le les in dula na
la?” 3 Un ketan ela, mo oen haup atuli mes lo kon, ne sorga tam se apan-
kloma ki, man muik hak le bok nal in dula na, le les un isin na. Se atuil
in mateng ngas mana lu kon, muik lo. 4 Ngat net ela kon, auk lilu muun
isi undeng muik tahan at mes lo kon, man muik hak le bok in dula na le
les. 5 Hidi kon at mes deng tulu 24 nas aa nol auk noan, “Hoe kaka! Lilu
deken. Ta laih Daud in hua-koet mes man muun isi, oen noken Un noan
‘Singa deng ngaal Yahuda’. Un late dudus totoang in daat tas son. Tiata,
Un man muik hak le bok segel nas, le les in dula na isin na.”✡
6 Ming ela kon auk ngat net Lae-blai Ana mes dil se hmukit 4 in muun
ising nas, nol tulu 24 man daad pukiu del in prenta ngas hlala. Lae-blai
Ana na hnika ka el noan keo netan son. Un muik sulu itu, nol Un mata ka
kon itu. Un mata iut nas, banansila el Koo in muik hngasa itu, man Ama
Lamtua Allah niung maas son se papmes apan-kloma kia ka.✡ 7 Hidim auk
ngat tam Lae-blai Ana na lako bus el Ama Lamtua Allah, man daad se del
in prenta ka dapa, le sium in dula man lul tele na deng Un ima kanan na.
8 Nikit Lae-Blai Ana na simun kon, hmukit 4 in muun ising nas nol tulu
24 tas, hai bukun nas le todan-lahing se Un sila ka. Oen mesa-mesam kil
sa-saa in kuit-lii, el sasanu, nol mako lil-mea mes nisi kemenyan man oen

✡ **4:8** Yeskial 1:18; 10:12; Yesaya 6:2-3 ✡ **5:1** Yeskial 2:9-10; Yesaya 29:11 ✡ **5:5** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 49:9; Yesaya 11:1, 10 ✡ **5:6** Yesaya 53:7; Sakarias 4:10

tunun le un nus sa bui bingis. Kemenyan bui bingis na, mo Ama Lamtua
atulin nas in kohe-kanas sa.✡ 9 Hidim oen totoang tao dain balu mes elia:
“Eta Lae-blai Ana ni man sium in dula nia lam, toma.
Lae-blai Ana ni man muik hak le bok un segel las.
Ta Un tom in keo net son.
Hidim Ama Lamtua Allah pake Un dala ka,
le sui-nahat totoang atuil deng ngala-ngala lias nol bangsa-bangsa
lias,
halin teng deng one la haup in daid Ama Lamtua atulin.
Nini ela lam, atuil deng totoang dasi-dasi lias nol negara-negara lias,
haup in daid Ama Lamtua nenan.✡
10 Lae-blai Ana ni tao nakbuan oen totoang son,
le daid lahi mes in prenta.
Lae-blai Ana ni huil nal oen son,
le daid Ama Lamtua atulins in dake.
Mam oen kil bandu se apan-kloma kia.
Mam oen daek taung Ama Lamtua se apan-kloma kia.”✡
11 Hidi kon, auk botas bong ngia lam auk ming fala muun deng hmukit 4
in muun ising nas nol tulu 24 tas, taplaeng nol Ama Lamtua ima-ii mamo
isi deng sorga. Ima-ii nas mamon na juta-juta.✡ 12 Oen totoang tao dain
nol mumuun noan,
“Kaim nikit sakeng Lae-blai Ana man keo net son na ngala ka lapa-lapa,
Undeng Un sium kaim in naka kia lam toma!
Un in kuasa ka, tene dui hihidi.
Un hmukin nas mamo isi.
Un in nuting lalan na, tom baktetebes.
Un in muun-tes sa, muun isi.
Kaim nikit sakeng Un ngala ka lapa-lapa.
Kaim todan Una.
Kaim naka-naka Una.”
13 Hidi nam, auk ming dain didang mes pait. Deng totoang in nuli, se
sorga, tam se apan nua, tam se apan-kloma kia, nol in se tasi dalen nuas
kon, totoang nikit falan le tao dani. Atuil in ne maan hmate ku nguas kon,
tao dain mudi. Oen totoang leo-leo tao dain noan,
“Kaim naka Ama Lamtua Allah man daad ne del in prenta ka.
Kaim kon nikit sakeng Lae-blai Ana ni ngala ka lapa-lapa.
Kaim todan-lahing One.
Undeng Oen man kil prenta hidi nutus taan lo!
Nol Oen in kuasa ka hidi nutus taan lo!”
14 Hidim hmukit 4 man muun ising nas siut tutungus noan, “Baktetebes
ela!” Kon tulu 24 tas hai bukun nas pait, le todan-lahing se Ama Lamtua
Allah nol Lae-blai Ana ka.

6

Lae-blai Ana ka bok segel las mesa-mesa

Segel laih hmunan na — tulu in hote-dati ka puit maa

1 Kon auk ngat tam Lae-blai Ana ka bok in dula na segel hmunan na. Hidi
kon auk ming fala mes deng hmukit 4 man muun ising nas aa mumuun el
lelat ulan na, le tadu noan, “Lako tia!” 2 Nahkitu lam auk net ahloet muti

✡ **5:8** Buk in Naka-nahalit 141:2 ✡ **5:9** Buk in Naka-nahalit 33:3; 98:1; Yesaya 42:10 ✡ **5:10** Dehet in Puit deng Dale Mesir 19:6; Petrus mesa la 2:5, 9; Apan-kloma Hnika Balu 1:6 ✡ **5:11** Danial 7:10

mesa. Muik atuli mes daad se dapa, le lotong hlotong el tulu in hote-dati ka, undeng un nal tutungus se in hote-dati dalen. Un kil hmeno, le puit lako tao tehen un mus in ne apan-kloma kia ngas.✡

Segel nomer dua la — lobo-lau se apan-kloma kia

3 Hidi nam Lae-blai Ana ka bok segel nomer dua la. Kon auk ming
hmukit in muun isi nomer dua la prenta noan, “Lako tia!” 4 Hidi kon
ahloet mea kaloe mes lail puti maa. Atuling in daad se dapa ka sium suli'
tene mesa. Oen belen kuaas le laok tao lobo-lau se apan-kloma kia, halin
nam atuli li keo bali apa.✡

Segel nomer tilu la — oras lubu muun isi

5 Kon nam Lae-blai Ana ka bok segel nomer tilu la. Ti auk ming hmukit
nomer tilu la prenta noan, “Lako tia!” Nahkitu lam, auk ngat net ahloet
mitang mesa. Atuling in daad se ahloet na dapa ka kil in sukat mesa, le
sukat kakaat man liis bubuit son nas.✡ 6 Hidi kon auk hii kam hnika el
fala mes puti deng hmukit 4 in muun ising nas hlala ka. Faal na tek noan,
“Mam muik oras lubu muun isi se apan-kloma kia. Atuli li gaji lelo mesa
lam sos nal ael beas mok anang ngas tilu; eta ael beas banan nam mok
mes sii. Mo eta mam oras lubu ka maa lius son nam, atuli li boel tao didaa
saitun ina nol anggor ina in se klapa la daleng ngas deken.”*

Segel nomer aat ta — atuli maet mamo

7 Hidi na kon Lae-blai Ana ka bok segel nomer 4 ta. Hidim auk ming
hmukit nomer 4 ta prenta noan, “Lako tia!” 8 Nahkitu lam, auk ngat net
ahlote mes bulu ka kunis el naen bunga ka. Atuling in daad se ahloet na
dapa ka, ngala ‘Hmate’. Muik in muid un deng klupu la kon, un ngala ka
‘Atuil in Mate ngas Mana la’. Oen duas haup kuasa le laok keo tele atuil in
se apan-kloma ki ngias nini suli, lubu tuan, ili koed-ngasing, nol hmukit
huin. Atuil in mate ngas eta kaih totoang ngam, mamon na tatai nol op
mes deng op aat, deng totoang atuil in ne apan-kloma ki ngias.✡

Segel nomer lima la — Ama Lamtua atulin nas natang le Un nutus oen dasi las

9 Hidi na kon, Lae-blai Ana ka bok segel nomer lima la. Kon auk ngat
net atuli-atuil man hmunan nu tom in keo ngas. Oen hmangin nas se
mija in tunu-dadung nga kloma ka. Oen tom in keo, undeng oen parsai
se Ama Lamtua Allah, nol dehet deng Ama Lamtua in Teka-teka ngas se
ola-ola. 10 Oen haman tek noan, “Eee Ama Lamtua, kaim Lahin Tuan man
in muun isi ka! Laih Tuan man in niu! Asa man Ama Lamtua in teka ka,
kaim parsain. Mo kaim musti natang le bling pait halas-sam, Ama Lamtua
nutus atuil in keo kaim se apan-kloma ki ngias dasi la, nol hukung one
la?”
11 Oen ketan hidi ela kon, oen mesa-mesam sium kaod muti blatas. Muik
in tek oen noan, “Natang bubuit pait, didiin mi maam totoang son le. Ta
mam mi kaka-palin deeh tom in keo kon, banansila el mia.”

Segel nomer eneng nga — in daat se apan-dapa kua nol apan-kloma kia

12 Hidi nam, Lae-blai Ana ka bok segel nomer eneng nga. Nahkitu lam,
auk ngat net lul-beko tene. Kon lelo la daid mitang, banansila el kitu

---

✡ **6:2** Sakarias 1:8; 6:3, 6 ✡ **6:4** Sakarias 1:8; 6:2 ✡ **6:5** Sakarias 6:2, 6 * **6:6** Se dale na lam, atuli las nulis deng kai inang dua nas. Tiata oras lubu tene isi elol kon no, sadi kai inang dua nas muik nabale lam, atuli las bisa nulis napiut. ✡ **6:8** Yeskial 14:21

mitang nga, nol bulan na daid mea el dala ka.✡ 13 Duun-duun in se apan-
dapa ku nguas naih maas se apan-kloma kia, banansila el kai isin latu,
man nahi deng ina ka, undeng tom angin muun. 14 Kon auk ngat net apan
na sait bating dua, le holulu el nehe ka, didiin ase. Kon leten-leten nas, nol
nusa-nusa ngas totoang pepeko, didiin ase deng oen mana ngas.✡✡ 15 Ngat
net ela kon, totoang atuil in se apan-kloma ki ngias, kilan deng lahi-lahi
las, tulu in kil prenta ngas, komendan deng soldadu las, atuil in muki ngas,
lako pes ata-ata kas, oen totoang daid in lii ana lo. Hidim oen lail hunis
se bolo-bolo liang ngas, nol baut alo in se leten dapang ngas.✡ 16 Oen tadu
leten nas, nol baut tene kas noan, “Nahim le tunga-kobang kaim tia! Buni
kami, le halin nam Atuling man in daad ne del in prenta tene ku dapa
ka, ngat net kaim pait lo. Nol kaim haup in hukung deng Lae-blai Ana ka
deken tia.✡ 17 Idaa! Kaim bosor isi son nia, ta leol in susa ngas maas lius
son! Ama Lamtua Allah, nol Lae-blai Ana ka le boho niung Oen in komali
ka, bel kami. Muik in tahang bolen lo son!”✡

7

Ama Lamtua Allah marat atuli at 144.000

1 Hidi nam, auk ngat net Ama Lamtua ima-ii at aat deng sorga, dil se
apan-kloma ki angin mata ngas aat, le tukan angin na. Kon nam angin na
huu nal laok bus el se tasi ku lo, tuu ka lo, nol huu laok se kai ina ngas
lo kon.✡ 2 Ama Lamtua beles kuaas son, le tao didaa tuu ki nol tasi kua.
Hidim auk net ima-ii mes didang pait deng sorga, maa deng leol-saken.
Un kil hmarat deng Ama Lamtua Allah man in nuli hidi nutus taan lo ka.
Hidim un haman tek ima-ii at aat nas noan, 3 “Natang le! Tao didaa tuu,
tam tasi, tam kai-kai las deken le. Natang le kaim tapa hmarat laok se Ama
Lamtua atulin nas hmangin nas napat le.”✡

4 Hidim oen tek auk noan, ima-ii na marat nal Ama Lamtua atulin nas
son. Oen mamon na, atuli at 144.000, man maas deng totoang ngala-ngaal
Israel las, elia:

5 deng ngaal Yahuda la, atuli 12.000;
ngaal Ruben na, atuli 12.000;
ngaal Gad ta, atuli 12.000;
6 ngaal Aser ra, atuli 12.000;
ngaal Naftali ka, atuli 12.000;
ngaal Manase ka, atuli 12.000;
7 ngaal Simeon na, atuli 12.000;
ngaal Lewi la, atuli 12.000;
ngaal Isaskar ra, atuli 12.000;
8 ngaal Sebulon na, atuli 12.000;
ngaal Yusuf fa, atuli 12.000;
nol deng ngaal Benyamin na, atuli at 12.000.

Atuil niu kas naka-naka Ama Lamtua Allah, nol Lae-blai Ana ka

9 Hidi kon, auk ngat net atuli li mamo-mamo, didiin kaih nalas totoang lo.
Oen puit maas deng totoang bangsa-bangsa, ngala-ngala, nol deng papmes
dasi-dais in se apan-kloma ki ngias. Oen totoang nakbua, le ngada saol del

✡ **6:12** Apan-kloma Hnika Balu 11:13; 16:18; Yesaya 13:10; Yoel 2:10, 31; 3:15; Matius 24:29; Markus 13:24-25; Lukas 21:25 ✡ **6:14** Yesaya 34:4 ✡ **6:14** Apan-kloma Hnika Balu 16:20 ✡ **6:15** Yesaya 2:19, 21 ✡ **6:16** Hosea 10:8; Lukas 23:30 ✡ **6:17** Yoel 2:11; Meliaki 3:2 ✡ **7:1** Yermia 49:36; Danial 7:2; Sakarias 6:5 ✡ **7:3** Yeskial 9:4, 6

in kil prenta ka nol Lae-blai Ana ka. Oen pake kaod muti, nol kil palam
klehen ne oen iman nas. 10 Hidim oen nikit dain leo-leo elia,
“Kaim naka-naka Ama Lamtua Allah,
man daad ne del prenta li dapa.
Kaim kon nikit sakeng Lae-blai Ana ni ngala ka lapa-lapa!
Oen niam, man bel boa-blingin kami.
Oen niam kon, man sai lalan in nuli bel kami.”
11 Atuil nas tao dain hidi ela kon, totoang Lamtua ima-ii in deng sorga
man dil pukiu del in prenta ngas, senet apan nas le hai bukun nas, didiin
oen silan nas lako huud dale, le saol del in prenta tene ka. Tulu-tulu ngas,
nol hmukit aat in muun isi ngas, kon tao ela. Oen totoang todan se Ama
Lamtua Allah, 12 le tao dain noan,
“Baktebes! Baktebes ela!
Kaim kon naka-naka Ama Lamtua Allah!
Kaim kon nikit Lamtua ngala ka lapa-lapa!
Lamtua in nuting lalan na, tom talalun.
Lamtua in kuasa ka, tene isi.
Lamtua in kuat-tes sa, muun isi.
Kaim nodan mamo se Lamtua tutungus.
Kaim todan-lahing Lamtua didiin hidi nutus taan lo.
Baktebes ela!”
13 Oen naka-naka hidi ela kon, deng tulu at buk duas aat nas at mes
ketan auk noan, “Atuil hut mamo man pake kaod muti nias, ku taan one,
tam lo ka? Oen niam deng ola la?”
14 Mo auk siut noan, “Auk tanas lo ama. Ta ama man taan oen dui.”
Kon un tek auk noan, “Oen nas mo, atuil man putis son deng in susa-daat
tene ka.
Oen nam atuil man pake Lae-blai Ana ka dala ka son,
le baes oen kai-batu las,
nol tao oen kaod muti kas le daid niu-hilin.✡
15 Undeng na, le oen dil se Ama Lamtua Allah del in prenta ka sila.
Oen lii-lau Ama Lamtua lelo-duman se Un Um in Kohe-kanas sa.
Ama Lamtua leo-leo nol oen tutungus.
Ama Lamtua doh oen tutungus.
16 Mam oen lubus pait lo ka.
Mam oen meen tuu pait lo ka.
Mam oen tom in papa, deng leol otot pait lo ka.
Nol mam oen kluit tas hokoa deng in tom otot pait lo ka.✡
17 Lae-blai Ana man dani nol del in prenta ka,
mam Un daid atuil in lolo-poa one.
Mam Un sika-poa one,
le lakos niun se ui mata man kil in nuli ka.
Mam Ama Lamtua nikit soleng oen in susa ka,
le halin oen lilu pait lo ka.”✡

8

Segel nomer itu la — Ama Lamtua ima-ii las sium klingu itu

1 Hidi nam, Lae-blai Ana ka bok segel nomer itu la. Kon suknahkitu lam,
totoang in ne sorga ngas ete tuun le heheon lo. Muik tahan in puting fala
mes lo kon, didiin nataka le steng jam. 2 Hidim auk ngat net ima-ii at iut

✡ **7:14** Danial 12:1; Matius 24:21; Markus 13:19 ✡ **7:16** Yesaya 49:10 ✡ **7:17** Buk in Naka-nahalit 23:1-2; Yeskial 34:23; Yesaya 49:10; Yesaya 25:8

deng sorga dil napiut se Ama Lamtua Allah sila ka, le lii-lau Una. Oen mesa-mesam sium un klingu.

3 Hidim ima-ii in deng sorga ngas at mes didang pait, lako dil se mija man oen pake le tunu-dadung kai bui bingis uin na. Un kil mako lil-mea mesa, man taom oen pake le taung in dulu kai bui bingis uin. Kon nam oen belen kai bui bingis uin mamamo, le kutang leo-leo nol Ama Lamtua Allah atulin nas in kohe-kanas sa. Hidim un kil nol mako lil-mea na banansila el in tunu-dadung man bui bingis, le todo se mija lil-mea ka dapa, se del in prenta ka sila.✡ 4 Hidi nam un tuun kai bui bingis na. Kon un buin bingis sa saek lako se Ama Lamtua Allah sila, leo-leo nol in kohe-kanas deng totoang Ama Lamtua atulin nas.

5 Hidi nam, ima-ii na kat ai deng mija la, le nisi inu mako lil-mea na. Hidim un pasang soleng mako na maa sa apan-kloma kia. Nahkiut tuun nam, auk ngat net bisain dait kliu-kanan se apan-kloma kia. Hidim lelat ulan kon dukun muun le tupang apa, nol lul-beko tene kon dadi.✡

6 Hidi nam ima-ii at iut in deng sorgang ngas mana-mana le huu oen klingu las.

Huu kliung laih hmunan na — kon in mula-hai ngas, ai kaas

7 Dedeng ima-ii hmunan na huu un klingu la, kon ulan es nol ai, man kutang nol dala, holbohon nahi se apan-kloma kia, didiin kai-kai ina, musu, nol in mula-hai man klehen kunis sas ai kaa nulis. Eta kit bating apan-kloma ki daid op tilu lam, ai la kaa nuli op mesa. Nol eta kit bating totoang kai ina, musu, nol in mula-hai se apan-kloma ki ngias op tilu lam, ai la kaa nuli op mesan na kon.✡

Huu kliung nomer dua la — sa-saa in se tasi dalen ngas mates hidi

8 Nikit ima-ii nomer dua la huu un klingu la kon, muik asa mes banansila el leten tene man kaloe ka, holpasang tama lako tasi dale, didiin eta bating tasi ka daid op tilu lam, op mesan na daid dala. 9 Kon nam totoang hmukit tasi man se tasi daleng ngas, mates hidi. Nol totoang kapal in lail se la ngas kon, dudus hidis.

Kliung nomer tilu la — ui la daid mali'

10-11 Oras ima-ii nomer tilu la huu un klingu la, kon duun tene mes el obor tene in kaloe ka, nahi deng apan nua. Duun na ngala, ‘Mali'’. Nikit un nahi kon, ui se palun na ngas, nol ui mata ngas daid mali'. Hidim atuil in niun ui na ngas, maet mamo. Eta kit bating palun nas nol ui mata in se apan-kloma kia ngas daid op tilu lam, in daid mali' ka op mesa.✡

Kliung nomer aat ta — lelo, bulan, nol duun nas daid mitang

12 Hidi nam ima-ii nomer aat ta huu un klingu la. Suknahkitu lam lelo, bulan, nol duun nas tom in diku, kon oen daid mitang. Tiata eta se oras lelo le kit bating lelo la langa ka daid op tilu lam, op mes daid mitang. Hidim eta tom nol oras duman nam, op mes deng op tiul duman na, daid mitang-tilu, undeng bulan na nol duun nas kaloe nol langa isi pait lo son.✡

13 Kon auk nikit silang nga lam, auk ngat net lape mes hong lapa-lapa se apan nua. Un ahan noan, “Doha lo! Ta bet in daat tene mes nahi tom totoang atuil in nuil ne apan-kloma ki ngias. Ta muik ima-ii deng sorga at tiul pait nabale, man huu oen klingu las lo bii.”

✡ **8:3** Amos 9:1; Dehet in Puit deng Dale Mesir 30:1, 3 ✡ **8:5** Atorang deng Tulu Agama las 16:12; Yeskial 10:2; Dehet in Puit deng Dale Mesir 19:16; Apan-kloma Hnika Balu 11:19; 16:18 ✡ **8:7** Dehet in Puit deng Dale Mesir 9:23-25; Yeskial 38:22 ✡ **8:10-11** Yesaya 14:12; Yermia 9:15 ✡ **8:12** Yesaya 13:10; Yeskial 32:7; Yoel 2:10, 31; 3:15

9

Huu kliung nomer lima la — klamat tas tao sus atuli lia

1 Hidi na kon, ima-ii nomer lima la huu un klingu la. Kon auk ngat net
duun mes nahi maa se apan-kloma kia. Oen bel duun na kunci mesa, le
un sai bolo susa-daat man muik in pesa lo ka. 2 Un sai bolo na hnitan
na, kon nus mitang babakun puti el ai in notan se alas sua ka. Nus na
sake buan-buan, didiin apan nu nol lelo la daid mitang.✡ 3 Kon nam muik
klamat mamo isi hong putis deng ai nus sa, le naih maas se apan-kloma
kia. Ama Lamtua Allah bel oen kuasa son, banansila el hkulang nga.✡ 4 Mo
Un bel oen prenta le boel tao didaan apan-kloma ki bluan nas, kai las, nol
in mula-hai tenga las lo. Mo oen musti tao sus totoang atuil man muik
tadan deng Ama Lamtua se oen hmangin nas lo ngas.✡ 5 Ama Lamtua sao
klamat tas le tao sus atuil nas didiin bulan lima, molam boel tao tele oen
lo. Suma tao oen le lukit banansila el hkulang in sau ka. 6 Se bulan lim
nas dalen, mam atuli li susa-daat naseke, didiin oen nodan le mates tuun
tia. Mo ela kon no, oen mates lo.✡
7 Auk ngat klamat tas sam oen el ahloet in hote-dati ka. Oen pake hlotong
el tulu in hote-dati ngas man daken deng lil-mea. Oen silan nas banansila
el atuli ka.✡ 8 Oen klangan nas blatas el bihata las klangan nas. Nol oen
siin nas nakan, banansila el singa las siin nas.✡ 9 Hnika el noan oen pake
in kele kalas nini bisi. Oen dilan nas lin muun tene, el tentara las ahlote
las pel lai-niin kereta in hote-dati ngas.✡ 10 Oen ikun nas ana lo baktebes,
nol muik lasong el hkulang nga. Oen haup kuasa le tao atuli li haup susa
nini oen lasong nga, didiin bulan lima. 11 Klamat nas lahin na, mo tulu
tene deng totoang ima-ii man tom in nulut lakos ne, bolo susa-daat man
muik in pesa lo ka. Un ngala ka muding dais Ibranin nam, *Abadon*, eta se
dais Yunanin nam *Apolion*. Un nahin na noan, “In Tao Didaan Sa-saa”.
12 Nini ela, in daat hmunan na, kudi son. Mo doha lo! Ta muik in daat
dua pait, le maas.

Huu kliung nomer eneng nga — in susa-daat hnika tiul se apan-kloma kia

13 Hidi na kon, ima-ii nomer eneng nga huu un klingu la. Kon auk ngat
net mija lil-mea, man oen pake le tuun kai bui bingis saol Ama Lamtua
ka. Muik fala puit deng mija na sulung aat tas.✡ 14 Faal na tek ima-ii
man halas-sam huu un klingu la ka noan, “Muik ima-ii at aat man butus
blaan son ne palun tene mesa, ngala palun Efrat. Laok loat sao oen tia!”
15 Kon un laok loat sao one, le oen laok keo tele atuli las, tom nol un taun,
bulan, lelon, nol jam, man Ama Lamtua in nutus meman son na. Eta kit
bating atuil in se apan-kloma kia ngas daid op tilu lam, in mate op mesa.
16 Oen tek auk noan, ima-ii nas tentara man saek ahloet in hote-dati ngas,
at juta ngatus dua. 17 Hidi kon, auk ngat net tentara nas nol oen ahlote
las. Tentara nas pake in kele kalas nini bisi hkoto tilu, mea kaloen, kunis
kaloen el apan nua, nol kunis el blirang nga. Ahlote-ahloet nas bon nas
banansila el singa las bon nas. Ahloet nas kon puut puting ai, blirang, nol
ai nus deng oen baha nas, 18 le bel susa-daat tiul se apan-kloma kia. In
susa-daat man puit deng ahloet nas bahan nas sa, tao tele nal atuli op mes
deng op tilu, se papmes apan-kloma kia. 19 Hidi nam, ahloet nas lakos tao

✡ **9:2** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 19:28 ✡ **9:3** Dehet in Puit deng Dale Mesir 10:12-15
✡ **9:4** Yeskial 9:4 ✡ **9:6** Ayub 3:21; Yermia 8:3 ✡ **9:7** Yoel 2:4 ✡ **9:8** Yoel 1:6 ✡ **9:9** Yoel
2:5 ✡ **9:13** Dehet in Puit deng Dale Mesir 30:1-3

sus atuli li nini oen bahan nas nol ikun nas. Se oen ikun nas, muik bon tuladang el ula la bon na.

20 Mo muik atuli deeh didang pait se apan-kloma kia, man tom in keo deng in daat na lo. Mo ela kon no, oen dai nang soleng oen in daat ta lo. Oen hui-langus se uikjale kas tutungus, nol hui-langus se sa-saa man oen dakes nini lil-mea, lil-muti, tungdadi, batu, nol kai ngas. Sa-saa nas net lo, ming lo, laok nal lo kon, mo oen hui-langus tutungus!✡ 21 Oen kon dai tenes deng oen in kula tenga las lo, banansila el keo atuli, pake kai, nong dadahut, nol nako.

10

Ima-ii deng sorga, nol in dula ana man holulu

1 Hidi kon, auk ngat net Ama Lamtua ima-ii mesa, man muun isi, niu maa deng sorga. Un apa ka nopen kabut. Depan kon pukiu un bon na. Un sila ka kaloe' banansila el lelo ka, nol un iin na kaloe' el ai ka. 2 Un kil in dula ana mesa, man holulu mo bokan son. Un dil nini iin kanan na se tasi, mo iin kliu ka se tuu. 3 Hidim un ahan nol fala mumuun, el singa in koo ka. Un ahan hidi kon, lelat ulan na dukun le siut mudi-muid apa lalis itu. 4 Nikit lelat ulan nas dukun siut apa hidi kon, auk le noan dul oen in aa ka son, mo auk ming fala mes deng sorga tek noan, “Hoe! Ku tek atuil deng lelat ulan iut nas in aa ka deken! Boel dul saa deken.”

5 Hidi kon, ima-ii in dil iin halin se tasi, mo iin halin se tuu ka, nikit un ima kanan na lako bus el apan-dapa, 6 le sumpa noan, “Auk in aa ni, tom baktebes! Auk sumpa nini Ama Lamtua Allah ngala ka, undeng Un man muik tutungus didiin son na! Un man koet apan-dapa ku nol apan-kloma kia, nol un isin nas totoang son. Ta hii babanan ne! Lelon man kit in nata-natang nga, maa dadani isi son. 7 Ta eta Ama Lamtua ima-ii nomer itu la huu un klingu la son nam, Ama Lamtua daek muid Un in ator meman son hmunan nua, man atuli li tanan lo bii ka. Mo asa man Un in ator son na, Un tekan son se Un mee-baah man in lii-lau Una ngas. Tiata hii babanan ne, ta Auk in aa ni, tom son na.”✡

8 Hidim faal man auk in ming deng apan nua ka, tek ulang auk pait noan, “Yuhanis, ku laok se ima-ii deng sorga man dil iin halin ne tasi, nol iin halin ne tuu ka. Le kat in dula ana man holulun mo holboka son ne un ima ka ka.”

9 Kon nam auk lakong se ima-ii na, le nodan in dula ana na. Kon un tek auk noan, “Katan le kaan tia! Se ku baham ma lam fala kumis el uin pani ka, mo mam un tao ku taim ma le mali'.”

10 Un aa hidi ela kon, auk sium in dula ana na deng un ima ka. Hidim auk kaan. Se auk bahang ngi dalen na fala kumis el uin pani ka, mo nikit auk holon lako taing dalen kon, auk nataka kam mali'.✡

11 Hidim muik in lok au, noan, “Ku musti pait lako, le tekas meman deng asa man mam Ama Lamtua le daken se apan-kloma kia. Tekas deng asa man le daid nol totoang lahi-laih in ne apan-kloma kia ngas, nol totoang atuil deng bangsa-bangsa las, ngala-ngala las, nol totoang dasi-dasi las.”

11

Ama Lamtua Allah mee-baah at dua man muun isi ngas

✡ **9:20** Buk in Naka-nahalit 115:4-7; 135:15-17; Danial 5:23 ✡ **10:7** Dehet in Puit deng Dale Mesir 20:11; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 32:40; Danial 12:7; Amos 3:7 ✡ **10:10** Yeskial 2:8—3:3

1 Hidi kon oen doong bel auk kai hnukat mesa, man blatas sa el hnikan
na. Kon Ama Lamtua Allah prenta auk noan, “Yuhanis, ku haung tia, le
laok sukat Auk Um in Kohe-kanas Tene ka, nol un mija in tunu-dadung
man ne kota Yerusalem ma. Nol kaih totoang atuil man in kohe-kanas ne
aa ngas. ✡ 2 Mo sukat Um in Kohe-kanas sa kintal la deken tia, ta maan na
sao son bel bangsa-bangsa didang, man taan Auk lo ngas. Mam oen maas
kida, le tao hmomos auk kota la, didiin bulan 42, (nas lelo 1.260). ✡ 3 Mam
Auk nutus Auk atulin at dua se na, le oen daid Auk mee-baha. Mam oen
pake kitu-kaod dael ili, nol aa deng Au, didiin leol 1.260 nas hidis.”

4 Ama Lamtua Allah mee-baah Sakarias sa, dul meman son deng mee-
baah dua nias lolo hmunan nua. Oen banansila el kai saitun ina dua, nol
maan in todo hadut dua, dil saol lakos bus el Ama Lamtua Allah. Lamtua
Allah nam, totoang atuil in ne apan-kloma ki ngias Lahin. ✡ 5 Eta muik
atuli in le tao dadaat saol Ama Lamtua Allah mee-baah dua nias sam,
mam ai puit deng oen bahan nas le tuun hnining oen musu las totoang.
Nini ela lam, totoang atuil man le tao sus one ngas, taon elola ko mates
hidi. 6 Dedeng oen duas daid mee-baah taung Ama Lamtua se apan-kloma
kia ka, Un beles kuasa le tukan ulan na. Un kon beles kuasa le tao ui
mata ngas daid dala, nol kuasa le kil in daat bili-ngala se apan-kloma kia,
muding oen in koma ka. ✡

7 Eta oen oras in tek deng Ama Lamtua in teka-teka ngas mana le hidi
son nam, mam muik hmukit in tao tele dadahut mes puti maa, deng bolo in
susa-daat, man muik in pesa lo ka. Un hote-dait labang oen duas, didiin un
tao tehen one nol keo teles. ✡ 8-9 Nini ela lam, oen duas mates se kota tene,
man hmunan nu atuli las keo oen Lamtuan na se kai sangsuli dapa ka. Ta
kota na, daid daat banansila el Sodom nol Mesir se dedeng hmunan nua
ka. Mam atuli las pasang soleng mee-baah nas nitun nas se lalan, le nang
se na didiin lelo tiul tailuang. Hidim atuil deng totoang bangsa-bangsa lias,
ngala-ngala lias, nol dasi-dasi lias, maas le lingut niut dua nas. Oen kon
bel dola le puan lo, ✡ 10 undeng oen dalen kolo in tinang atuil at dua nas in
mate ka. Lole taom oen duas man tao didaa totoang atuil in se apan-kloma
ki ngias in nangan na. Tiata oen leo-leo tao fesat, le tunang bel apa sa-saa.

11 Mo hidi lelo tiul tailuang ngam, Ama Lamtua Allah beles duas hngasa
le oen duas nulis pait. Totoang atuil in net oen duas sas pepeten undeng
lii. ✡ 12 Hidim mee-baah dua nas ming fala mes muun deng apan nua, man
tadu oen noan, “Hoe! Mi duam saek maam se ni tia!” Kon oen duas saek
lakos apan nua, le nopen kabut one. Ngat net ela kon, oen musu las langan
tukun. ✡ 13 Nahkitu lam, muik lul-beko muun isi. Eta kit kaih totoang um
in se kota la ngas sam, deng uma hngulu lam, mes lea. Nol muik atuli lihu
iut mates. Atuil didang man maet lo ngas, lii ana lo. Mo mam oen kon
todan Ama Lamtua Allah, undeng Un man kil bandu se sorga. ✡

14 Nini ela lam, in daat nomer dua la kuhit son. Mo doha lo! Ta in daat
nomer tilu la, le maa lolen.

Huu kliung nomer itu la — Ama Lamtua Allah nol Yesus Kristus kil bandu se apan-kloma kia

---

✡ **11:1** Yeskial 40:3; Sakarias 2:1-2 ✡ **11:2** Lukas 21:24 ✡ **11:4** Sakarias 4:3, 11-14 ✡ **11:6** Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 17:1; Dehet in Puit deng Dale Mesir 7:17-19; Samuel mesa la 4:8 ✡ **11:7** Danial 7:7; Apan-kloma Hnika Balu 13:5-7; 17:8; Danial 7:21 ✡ **11:8-9** Yesaya 1:9-10 ✡ **11:11** Yeskial 37:10 ✡ **11:12** Lahi-lahi las Buk nomer dua la 2:11 ✡ **11:13** Apan-kloma Hnika Balu 6:12; 16:18

15 Hidi nam, Ama Lamtua ima-ii deng sorga nomer itu la huu un klingu
la. Nahkitu lam, auk ming fala mamo-mamo maas deng sorgas, le tek
noan,
“Halas ni in kil bandu se apan-kloma kia ka,
suma Ama Lamtua Allah nol Kristus,✡
Un nam Lamtua Allah Atulin man Un hulin meman son deng
hmunan nua ka.
Ama Lamtua Allah nam Lahi, man kil bandu napiut didiin hidi nutus
lo.”
16 Tulu at buk dua beas aat man daad se dela-del in prenta, man saol nol
Ama Lamtua Allah sila ka ngas kon, ming faal nas. Kon oen senet le hai
bukun nas didiin silan nas lako huud se dale, nol naka-naka Ama Lamtua
Allah, 17 noan,
“Ee Lamtua Allah!
Kaim Lamtuan na!
Kaim Allahn!
Lamtua man prenta totoang.
Lamtua man kuasa totoang.
Lamtua man muik lolo hmunan nua.
Lamtua man muik hahalas nia.
Kaim nodan mamo se Lamtua,
undeng Lamtua pake Un kuasa man muun isi ka,
le kil bandu se apan-kloma kia.
18 Mo bangsa-bangsa las komali,
lole oen dai muid Ama Lamtua lo.
Mo halas ni Ama Lamtua kon komali,
undeng oen dai taan Un lo.
Halas ni oras sa maa lius son,
le Ama Lamtua hukung atuil man dai toe muid Un lo ngas.
Halas ni oras sa maa lius son,
le Ama Lamtua tao dudus atuil man tao dudus atuil didang ngas.
Halas ni oras sa maa lius son,
le Ama Lamtua keket-ketan atuil in mate ngas dasi las.
Halas ni oras sa maa lius son,
le Ama Lamtua balas Un ata kas in susa-kae ka.
Nas Ama Lamtua mee-baha las,
nol Ama Lamtua atulin nas,
tuan-ana, muda-blalan.
Lamtua balas bel totoang,
atuil man in todan Ama Lamtua ngala ka ngas.”✡
19 Hidi nam, auk ngat net se sorga, Ama Lamtua Um in Kohe-kanas sa
hnitan na holsai. Kon auk ngat net kaban, man hmunan nu oen pake
le pesang Ama Lamtua Allah prenta in dulas se batu ngas. Kon bisain
dait lako-pait. Lelat ulan dukun tene tupang apa, nol apan-kloma ki kon
heheko, hidim ulan es el baut ngele naih deng apan nua.✡

12

Ul naga la labang bihata mes nol un ana

1 Hidi nam, nahkitum auk ngat net tada mes muun isi puti se apan nua,
man atuli li ngat net tahan lo bii: muik bihata mes apa ka kabut nini lelo.

✡ **11:15** Dehet in Puit deng Dale Mesir 15:18; Danial 2:44; 7:14, 27 ✡ **11:18** Buk in Naka-nahalit 2:5; 110:5; 115:13 ✡ **11:19** Apan-kloma Hnika Balu 8:5; 16:18; 16:21

Un tian iin na se bulan na dapa. Un pake hlotong lahi man muik duun
hngul dua. 2 Un behe tain tene, mo un lilu, lole un tain iil in hua son.
3 Hidim suknahkitu lam, auk ngat net taad muun didang mes pait, puti
se apan nua. Muik ul naga mea tene mesa. Un muik bon itu, nol muik
sulu hngulu. Un lotong hlotong lahi itu, se un bon nas.✡ 4 Un nini ikun na
le kokon soleng op mes deng duun-duun in se apan nua ngas, ta suma liis
op dua siis. Un pasang soleng duun nas maas se apan-kloma kia. Hidim
un lako dil saol bihatang na, le nata-natang didiin bihatang na hua. Ta un
le hol tana-ana na tetema.✡ 5 Kon bihatang na hua Tana-ana biklobe mesa.
Mo Ama Lamtua Allah ima-ii mes deng sorga maa nuu nal Tana-ana na,
le kil nolan lako Ama Lamtua lua, le Tana-ana na prenta leo-leo nol Ama
Lamtua Allah se sorga. Ta mam Tana-ana na man prenta totoang bangsa
in se apan-kloma ki ngias, nini in kuasa man muun dui hihidi.✡ 6 Mo
bihatang na lail lako se maan in ete tuun mesa, man Ama Lamtua koet
pesang belen son. Mam oen tutan-lau un se na didiin taun tiul tailuang,
(nas lelo 1.260).

Mikael hote-dait labang ul naga la se sorga

7 Hidi na kon, daid in hote-dati tene se sorga. Ama Lamtua Allah ima-ii in
deng sorga ngas nol oen meon Mikael, hote-dait labang nol ul naga na, nol
un ima-ii las.✡ 8 Kon nam meo Mikael nol un nenan nas tao tehen ul naga
na nol un ima-ii las. Hidi nam, oen kaing ul naga na, nol un ima-ii las le
boel daad pait se sorgas lo ka. 9 Tiata Mikael nol un nenan nas nulut soleng
ul naga na, nol ima-ii las deng sorgas, le hidim pasang soleng oen maas
se apan-kloma kia. Ul naga na, uikjale kas laih tuan na, man oen noken
noan, ‘Iblis’. Deng lolo hmunan nua, un man taan in nole-lilung atuli lia,
le oen tao kula-sala.✡ 10 Hidim auk ming fala mes pait aa mumuun deng
apan nua, le tek noan,
“Hmunan nu ul naga na dil tutungus se Ama Lamtua sila ka.
Un aa le taan in bel kula kit pail-kakans man in parsai ngas.
Un taan in tudu oen duman-lelo.
Mo halas ni Mikael nol un nenan nas nulut soleng un son deng sorga.
Ta halas ni un oras sa maa lius son, le Ama Lamtua bel boa-blingin atuli
lia.
Nol halas ni Ama Lamtua kil bandu son nini Un in kuasa man muun
isi ka.
Hidim Un kon nikit Kristus,
Atuling man Un hulin meman son na, le daid Laih taung totoang
bangsa lias.✡
Tiata totoang daid inu son.
11 Kit pail-kakan nas tao tehen ul naga man hmunan nu taan in bel kula
oen tutungus sa son,
nol undeng Lae-blai Ana na dala ka baa son, le kose soleng oen in
kula-sala ngas.
Oen kon tao tehen una,
undeng oen brain le tek atuli li deng Lae-blai Ana ka dalen banan na.
Atuli komali le noan keo tele oen kon no,
oen hoen lo.
12 Tiata totoang in nuil ne sorga nguas, musti dalen kolo!
Mo totoang in nuil se apan-kloma ki ngias musti doha-doha,

✡ **12:3** Danial 7:7 ✡ **12:4** Danial 8:10 ✡ **12:5** Yesaya 66:7; Buk in Naka-nahalit 2:9 ✡ **12:7** Danial 10:13, 21; 12:1; Yudas 9 ✡ **12:9** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 3:1; Lukas 10:18 ✡ **12:10** Ayub 1:9-11; Sakarias 3:1

undeng in daat ta le nahi tom mia.
Uikjale ka laih tuan na niu maa ne mia la son.
Un koon-mali isi,
undeng un tana noan, un oras in daek dadaat ta, le hidi ka!”

Ul naga la nuti-nuting bihatang nga se apan-kloma kia

13 Dedeng ul naga la taan haup noan, un tom in soleng maa se apan-
kloma ki son, kon un laok nuting bihatang man hua Tana-ana ka ka, le tao
sus una. 14 Mo oen bel bihatang nga dila dua, banansila el lape la dila ka,
le halin un hong lako huni se maan in ete tuun mesa, man katang nol ul
naga la. Se na, oen tutan-lau un didiin taun tiul tailuang.* 15 Net ela kon,
ul naga na puut puting ui banansila el ui tene in baa ka, le noan baa soleng
bihatang nga. 16 Mo dale-dapa ni tulung bihatang nga, le niun nuli ui man
baa puti deng ul naga la baha ka ka. 17 Kon nam, ul naga na komali isi
nol bihatang nga. Tiata un puti lako hote-dait labang bihatang na, nol un
anan tenga las, nas atuli-atuil man in nuil muid Ama Lamtua Allah prenta
la ngas, nol hao noan, oen nam mo Yesus atulin nas. 18 Hidi kon, ul naga
na lako dil se tasi suut ta, le duu siin na.

13

Hmukit in tao tele dadahut mes puti deng tasi kua

1 Hidi nam, auk ngat net hmukit in tao tele dadahut mes puit maa deng
tasi kua. Un muik bon itu, nol muik sulu hngulu. Un lotong hlotong lahi
se un sulung ngas mesa-mesa. Ne un bon nas dul dasi-dais man in tao
nahmaeng Ama Lamtua Allah ngala ka.✡ 2 Un apa ka el harimau ka. Un
iin na, banansila el baruang iin na. Nol un baha ka, banansila el singa la
baha ka. Ul naga la sao un hak ka, nol un in kuasa ka totoang bel hmukit
na son, le daad se del in prenta ka, nol pake in kuasa nas totoang.✡ 3 Se
hmukit na bon nas mesa, muik paap blapin tene mesa, man banansila
el un haup in dati, man taon le nate bubuit tam mate, mo mate nal lo.
Totoang atuil in se apan-kloma ki ngias herang nol in ngat hmukit na in
muun na, kon oen nuil muid una. 4 Hidim oen kon todan ul naga la, le
nikit sakeng un ngala ka lapa-lapa banansila el Ama Lamtua, undeng ul
na bel hmukit na in kuasa son. Atuil nas kon naka-naka hmukit na, noan,
“Un na mo muun isi! Muik tahan in tao tehen una lo!”
5 Ama Lamtua Allah nang hmukit na, le un aa in koaok nol aa le tao didaa
Ama Lamtua ngala ka. Un haup dola le kil prenta didiin taun tiul tailuang
(na bulan 42). 6 Tiata un aa le tao nahu Ama Lamtua Allah ngala ka. Nol un
kon aa le tao nahmamaeng totoang Ama Lamtua Allah atulin in ne sorga
nguas.✡ 7 Ama Lamtua kon belen dola, le hote-dait labang nol Ama Lamtua
atulin nas, didiin tao tehen one. Un kon haup kuasa le prenta totoang
ngala-ngala las, bangsa-bangsa las, dasi-dasi las, nol totoang nusang in se
apan-kloma ki ngias.✡ 8 Undeng na, le totoang atuil in se apan-kloma ki
ngias, hui se hmukit in tao tele dadahut na. Atuil nas mo totoang atuil
man ngalan nas dulas lo ne Lae-blai Ana ka buku la ka. Hmunan nu atuli
keo tele Lae-blai Ana ka son, mo Ama Lamtua belen le nuli pait. Dedeng
Ama Lamtua koet apan-kloma ki lo bii ka, Un dul meman totoang atuil in

* **12:14** Alkitab dais Yunanin esa ka dul noan, “oras mesa, oras dua, nol oras tailuang”. Dais nias tatai nol dais man in muik ne buk*Danial* peke 7:25, 12:7. Un oras sa tatai nol bulan buk aat beas dua, tamlom lelo 1.260, ngat mo buk ni peke 11:2-3. ✡ **13:1** Danial 7:3; Apan-kloma Hnika Balu 17:3, 7-12 ✡ **13:2** Danial 7:4-6 ✡ **13:6** Danial 7:8, 25; 11:36 ✡ **13:7** Danial 7:21

parsai ngas ngalan nas son se buk na, mam atuil nas man haup in nuil
toma man hidi nutus taan lo ka.✡
9 “Hii babanan ne!
10 Eta Ama Lamtua nutus son noan, musti muik atuli man tom in dake
kam,
mam un tom in dake.
Eta Ama Lamtua nutus noan, musti muik atuli man tom in keo nini suli
kam,
mam un tom in keo nini suli.”
Undeng na le, Ama Lamtua atulin nas boel hoen deken. Ta na man daid
dola le oen tahang muid napiut, nol parsai napiut se Una.✡

Hmukit tene mes didang pait puit maa deng dale-dapa kia

11 Hidi na lam, auk ngat net hmukit tene mes didang pait, puit maa deng
dale-dapa kia. Un muik sulu dua banansila el lae-blai la sulu ka. Nol un
ahan nam el ul naga la fala ka kon. 12 Un daid mee-baah taung un tuang
nga, na hmukit man hmunan nu tom in dati, le naha-bubuit tam mate ka.
Un sium in kuasa deng un tuang nga, le dising totoang atuil in se apan-
kloma ki ngias halin hui-langus se un tuang nga. 13 Un kon daek tada-taad
herang man muun isi dehe, didiin un tao niung ai deng apan nua se atuil
hut mamo kas silan. 14 Nini ela lam, hmukit nomer dua la, pake un tuang
nga in kuasa ka, le nole-lilung atuli li se apan-kloma kia. Un kon tadu
atuli las le daek bangat mesa, banansila el un tuang nga hnika ka, le oen
todan-lahing se un tuang man hmunan nu tom in dati, le naha-bubuit tam
mate ka. 15 Ama Lamtua kon bel nodat hmukit in nole-lilung daat na, le
bel hngasa se bangat na halin un nuli. Nini ela lam bangat na aa nala, le
prenta halin keo totoang atuil man dai hui-langus se un lo ngas.
16 Hmukit in nole-lilung daat na kon dising atuli las totoang, le sium
hmarat se oen iman kanan nas, tamlom se oen hmangin nas. Totoang
atuli li tuan-ana, atuil in muki tamlom atuil kasiang, ata tamlom ata lo,
oen totoang musti sium hmarat na. 17 Ta etan lo kam, oen boel sosa-hee
sa-saa lo. Hmarat na, dul hmukit nomer mesa la ngala ka, nol un nomer
ra.
18 Se nia lam kit musti pake kutan! Suma atuil in tana ngas siis man
nangan taan nomer na nahin na. Nomer na tulu deng atuli mesa. Nomer
ra “666”.*

14

Lae-blai Ana nol Un atulin at 144.000 tas

1 Hidi kon auk nikit silang nga lam, suknahkitum auk ngat net Lae-blai
Ana ka dil se leten ana mes dapa, ngala leten Sion. Un dil leo-leo nol atuli
at 144.000. Se totoang atuil nas hmangin nas dul Lae-blai Ana na nol Un
Ama ka ngalan nas.✡ 2 Hidim auk ming fala mes deng apan nua. Un lin na
muun banansila el ui in baa nahi ka, nol dukun na el lelat ulan na. Mo fala
na lin leok isi, banansila el atuli hut mamo in diuk sasanu ka. 3 Kon nam,
auk ngat net atuil at 144.000 nas dil saol Ama Lamtua Allah, nol hmukit
aat muun isi man dil pukiu Ama Lamtua del in prenta ka ngas, nol tulu 24
tas. Atuil hut mamo nas tao dain balu mesa. Suma oen siis man taan dain

✡ **13:8** Buk in Naka-nahalit 69:29 ✡ **13:10** Yermia 15:2; 43:11 * **13:18** Muid atuil in taan Alkitab pas sam, se dedeng in dul buk nia ka, nomer “6” nga nahin na noan, asa mes man muik nahin banan lo, tema lo, tamlom daat isi. Tiata nomer “666” nga nahin na noan, “in daat dudui ka”. ✡ **14:1** Yeskial 9:4; Apan-kloma Hnika Balu 7:3

na, mo atuil didang ngam tanan lo. Ta oen niam man babanan nol Ama
Lamtua son, undeng Ama Lamtua nini Un Ana ka dala ka son, le baen
nutus oen in kula-sala ngas. 4 Oen nuli ka niu, banansila el atuil usin man
len-langan net nol bihaat lo bii ka. Oen mudi-muid Lae-blai Ana na le laok
elol tukun, lole Ama Lamtua baen nutus oen son, nini Un Ana ka dala ka,
le halin nam oen daid Un nenans. Undeng na le, oen niam banansila el
sa-saa isin hmunan, man atuli nui-nolen deng klapa la, le kil nolan laok
bel Ama Lamtua nol Lae-blai Ana ka. 5 Oen kon aa nole-lilung taan lo,
undeng oen dalen nas niu.✡

Ima-ii at tiul deng sorga kil dasi-dehet

6 Hidim auk ngat net Ama Lamtua Allah ima-ii mes pait deng sorga. Un
hong lapa-lapa se apan nua, le tek deng Ama Lamtua Dehet Dais Banan
man hidi nutus taan lo ka. Un hong pukiu le tek totoang atuil in se
apan-kloma ki ngias, totoang bangsa las, ngala-ngala las, dasi-dasi las, nol
totoang nusa ngas. 7 Un haman mumuun le tek noan,
“Mi musti todan se Ama Lamtua Allah!
Mi musti nikit Un ngala man muun isi ka lapa-lapa!
Undeng un oras sa maa lius son,
le Ama Lamtua keket-ketan totoang atuli li in dake-mana ngas.
Naka Una!
Nikit Un ngala ka lapa-lapa!
Undeng Un man daek apan-dapa ku nol apan-kloma kia.
Nol Un man prenta le tasi ka nol ui matang ngas totoang dadis.”

8 Aa hidi ela kon, auk net ima-ii mes didang pait deng sorga, hong muid
una. Un tek noan, “Dudus son! Dudus son! Kota Babel man muun isi
ka dudus son! Kota man in daat isi ka, lea nini tatai nol dale ka son.
Hmunan nu kota na el bihaat hmama ka, man dising totoang bangsa in se
apan-kloma ki ngias niun mahus, le mudi-muid un in tao dadahut daat ta.
Mo halas ni, kota na haup Ama Lamtua in komali ka son!”✡

9 Hidim auk ngat net ima-ii didang pait deng sorga, man maa muid ima-
ii nomer dua la. Un ahan mumuun le tek noan, “Doha lo! Totoang atuil
man hui se hmukit in tao tele dadahut na nol bangat ta ngas, hidim sium
un hmarat ta se oen hmangin nas tamlom oen iman na ngas, mam oen kon
haup Ama Lamtua in komali ka! 10 Mam Ama Lamtua esa man boho Un in
komali ka bel one, banansila el Un ninung oen anggor tulu mali' ka. Mam
Un pasang soleng oen lakos ai blirang man kaloe hidi taan lo ka. Un ima-ii
in deng sorga ngas, nol Lae-blai Ana ka kon ngat netas.”✡ 11 Totoang atuil
man hui se hmukit na, nol un bangat ta, tamlom in sium nal un hmarat ta
ngas, mam haup in susa-daat muun hidi nutus taan lo. Nus deng ai man
tao oen le in haup susa ka, puit maa lelo-duman hidi taan lo.✡

12-13 Tiata deng nas totoang un nahin na, Ama Lamtua atulin nas musti
hii babanan se Un prenta las, parsai napiut se Yesus, nol musti hoen lo.

Hidim auk ming fala mes deng apan-dapa ku tek auk noan, “Yuhanis!
Ku musti dul elia: Ninin deng halas nia, eta atuil in parsai se Lamtua Yesus
sas mates sam, oen haup ontong.”

Kon Ama Lamtua Allah Koo Niu ka siut noan, “Baktebes! Mam oen
ontong baktebes! Ta oen haup susa-daat se apan-kloma ki son, mo oen
tahang le muid napiut se Ama Lamtua. Tiata mam Ama Lamtua balas oen
in kae ka, nol oen kon nuil susa-daat se sorga pait lo ka.”

✡ **14:5** Sefanya 3:13 ✡ **14:8** Yesaya 21:9; Yermia 51:8; Apan-kloma Hnika Balu 18:2 ✡ **14:10** Yesaya 51:17; Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 19:24; Yeskial 38:22 ✡ **14:11** Yesaya 34:10

Ama Lamtua Allah in hukung apan-kloma kia ka, Un tulu el in nui-nole ka

14 Hidi na kon, auk botas silang nga. Kon suknahkitum, auk ngat net
nopen mes muti kaloe', nol muik atuli mes daad se nopen na dapa. Atuling
na, banansila el Atuling Baktetebes sa. Un lotong hlotong in nala deng lil-
mea nol kil sabit nakan mesa.✡
15 Hidim auk net ima-ii mes didang pait deng sorga, puti maa deng Ama
Lamtua Um in Kohe-kanas sa. Un haman mumuun le tek atuling in se
nopen na ka noan, “Nini sabit ta le nui-noel tia! Ta oras in kat nakbuan
apan-kloma ki isin na ka, maa lius son.”✡ 16 Kon nam Atuling in daad se
nopen na ka, lalen Un sabit ta le nui-nole, nol tao nakbua apan-kloma ki
isin nas.
17 Kon muik ima-ii mes didang pait, puti deng Um in Kohe-kanas se sorga
ka. Un kil sabit nakan mesa, le noan nui-noel sa-saa isin nas.
18 Hidim, muik ima-ii mes didang pait puit maa deng maan in tuun kai
bui bingis uin, se Um in Kohe-kanas man ne sorga ka. Ima-ii ni osa la
doh ai in ne, maan in tuun kai bui bingis uin na ka. Un haman tek le lok
ima-ii in kil sabit ta noan, “Nini ku sabit ta, le laok nui sa-saa isin in ne
apan-kloma ku nguas tia! Ta se nua lam, anggor isin nas latus totoang
son.” 19 Kon nam ima-ii na lalen un sabit ta maa se apan-kloma kia, le dit
nal anggor isin nas. Hidim un tamang anggor isin nas lakos se bak in lee
ka. Kon oen kida-kida le kat nal un uin na. Kida-kida anggor isin se bak
in lee ka, na Ama Lamtua in komali ka. 20 Bak in lee na ne kota likun.
Dedeng oen kida anggor isin na uin nas sa, dala mamo baa puti. Dala la
in baa ka el palun mesa, un blatas sa kilu 300, nol un lihu ka meter mes
tailuang.* ✡

15

Ima-ii at iut deng sorga kil in daat isi iut maas se apan-kloma kia

1 Hidi nam, auk ngat net sa-saa mes muun isi puti se apan nua, didiin
auk herang isi. Muik ima-ii at iut deng sorga, mesa-mesam kil kuasa le
niung in daat tene maa se apan-kloma kia. In daat iut nias, daat puis sas
nas. Eta oen totoang dadis son nam, un nahin na noan, Ama Lamtua Allah
dalen na blingin son, didiin Un komali nol atuli li pait lo son.
2 Hidim auk ngat net tasi mes kaloe el kaca ka, man kutang nol ai. Auk
kon ngat net atuli mamo dil se tasi na suut ta. Oen nam atuil man in dai
muid hmukit in tao tele dadahut ta lo, hui se un bangat ta lo, nol sium
un hmarat ta lo ngas. Oen totoang kil sa-saa in kuti, tuladang el sasanu
man oen simun deng Ama Lamtua Allah. 3 Hidim oen tao dani mes deng
upung Musa, Ama Lamtua Allah atulin in loka-loka se hmunan nua ka.
Atuil nas kon tao dani mes pait le naka-naka Yesus. Ta hmunan nu atuli
keo tele Una, banansila el atuli keo lae-blai ana se Ama Lamtua Allah Um
in Kohe-kanas sa, le tao blingin Un dalen na. Oen tao dain noan,*
“Kaim naka-naka Ama Lamtua Allah!
Kaim nikit sakeng Un ngala ka lapa-lapa!
Undeng Ama Lamtua in kuasa ka, dui hihidi.

✡ **14:14** Danial 7:13 ✡ **14:15** Yoel 3:13 * **14:20** Alkitab dais Yunanin na dul palun na blatas sa “*stadia* 1.600”, na ka kilu meter 296-300. Nol palun na dalen na oen dulan noan, “lapa ka tatai nol ahlote la lapa la”, na ka meter mes tailuang. Oen ahlote las tene dui ahloet in ne kita li ngias.

✡ **14:20** Yesaya 63:3; In Lilu Kamusang 1:15; Apan-kloma Hnika Balu 19:15 * **15:3** Musa dul dain nias se dedeng Ama Lamtua in kil puting atuil Israel las deng dale Mesir, oen maan in susa-daat ta.

Nol Ama Lamtua in muun na, herang isi.
Ama Lamtua kil bandu taung totoang bangsa in ne apan-kloma ki ngias son.
Ama Lamtua daid Laih taung totoang ngala-ngaal in ne apan-kloma ki ngias son.
Ama Lamtua in dake ngas muun dui hihidi!
Ama Lamtua in dake ngas, leok baktetebes!
Ama Lamtua lalan na, lolo isi!
Ama Lamtua in nuli ka, tom dudui!✡
4 Totoang atuli li nikit sakeng Ama Lamtua ngala ka lapa-lapa,
totoang atuli li naka-naka Ama Lamtua in banan na.
Undeng suma Ama Lamtua sii, man niu'.
Nol suma Un sii, man muik kula-sala lo.
Mam totoang bangsa lias maas le todan-lahing se Ama Lamtua.
Mam totoang ngala-ngala lias maas nodan mamo se Ama Lamtua.
Undeng totoang atuli li net Ama Lamtua in daek banan nas son.
Nol totoang atuli li taan Ama Lamtua dalen lolo ka son."✡

5 Nikit atuil nas tao dain hidi kon, auk ngat net kitu tene in se Ama Lamtua Um in Kohe-kanas ne sorga ka Kamar in Niu Dudui ka, holsai batlenga.✡ 6 Hidim auk ngat net ima-ii at iut in deng sorga, man kil susa-daat itu la ngas. Oen puit maas deng Ama Lamtua Um in Kohe-kanas sa. Oen pake kitu-kaod kaloe man muti niu-hilin, nol pake hlimut deng lil-mea isin. 7 Hidim auk net hmukit mes deng hmukit aat in muun isi, man se Ama Lamtua del in prenta ka halin na ngas, bating bokor lil-mea itu, bel ima-ii at iut nas. Bokor iut nas, mesa-mesam nisi in hukung deng Ama Lamtua Allah, man muik napiut hidi nutus taan lo ka. Ta Un mana hidi son, le niung Un in komali ka maa se apan-kloma kia. 8 Nesang isi lo kon, Um in Kohe-kanas sa inu nol nus, man puti deng Ama Lamtua Allah in muun isi ka, nol Un in kuasa ka. Muik tahan atuli mes lo kon, man taam nal laok se na. Ima-ii at iut nas musti boho nuli in daat iut nas, se apan-kloma kia, halas-sam atuli li taam nal lako se maan na.✡

16

Ama Lamtua Allah in komali ka holbohon maa se apan-kloma kia

1 Kon nam, auk ming fala mes mumuun puit maa deng Um in Kohe-kanas tene ka, le leka-tadu ima-ii at iut nas noan, "Kil nol bokor ras laok tia! Le boho niung Ama Lamtua in komali ka lako apan-kloma ku tia."

2 Ming ela kon, ima-ii hmunan na boho niung un bokor ra isin na maa se apan-kloma kia. Nahkiut tuun nam, in daat ta tom papmes atuil man sium hmukit in tao tele dadahut ta hmarat ta ngas, nol atuil man in hui se un bangat ta ngas. Oen tom paap hoso man lukit isi.✡

3 Hidim ima-ii nomer dua la, boho un bokor isin na lako el tasi kua. Nahkitu lam, ui tasi ku daid dala le buin hoso, el atuil in mate ngas dalan nas. Kon totoang in nuil se tasi dale ngas, mates hidi.

4 Hidi nam ima-ii nomer tilu la boho un bokor ra isin na lako se palun nas nol ui matang ngas. Kon ui las totoang daid dala.✡ 5 Tukun nam auk

✡ **15:3** Dehet in Puit deng Dale Mesir 15:1-18 ✡ **15:4** Yermia 10:7; Buk in Naka-nahalit 86:9 ✡ **15:5** Dehet in Puit deng Dale Mesir 38:21 ✡ **15:8** Dehet in Puit deng Dale Mesir 40:34; Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 8:10-11; Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis dua la 5:13-14; Yesaya 6:4 ✡ **16:2** Dehet in Puit deng Dale Mesir 9:10 ✡ **16:4** Dehet in Puit deng Dale Mesir 7:17-21; Buk in Naka-nahalit 78:44

ming ima-ii in deng sorga, man mana-koet totoang ui in se dale-dapang
nias sa, naka Ama Lamtua Allah elia,
“Ee Ama Lamtua!
Lamtua man in niu'.
Ama Lamtua man muik kula-salan lo!
Ama Lamtua muik meman son lolo hmunan hesa kua,
nol Ama Lamtua muik napiut didiin hidi nutus taan lo.
Ama Lamtua nutus dasi las nol in toma son.
Ama Lamtua in nahu hukung nga tatai son.
6 Atuli las boho Ama Lamtua atulin nas dalan nas son.
Atuli las keo tele Ama Lamtua mee-baha las son.
Undeng na le, Ama Lamtua dising le oen kon niun daal na son.
Tiata Ama Lamtua in balas hukung bel one ka, toma.”
7 Hidi nam, auk ming fala mes puti deng mija in tunu-dadung nga, le
siut noan,
“Toma! Ama Lamtua Allah man kuasa dudui.
Toma! Ama Lamtua Allah man muun dui hihidi.
Ama Lamtua man nutus dasi lam, nol in toma.
Ama Lamtua man nahu hukung ngam, tatai.”
8 Hidi kon, ima-ii nomer aat ta boho soleng un bokor ra isin na lako se
lelo lua. Suknahkitu lam, lelo la daid otot isi, didiin atuli las apan nas el
ai in kaa ka. 9 Totoang atuil man tom ai in kaang nas, bilu nol aa didaa
Ama Lamtua Allah ngala ka, undeng Un man tadu le tunang in daat na bel
one. Mo ela kon no, muik atuli mes lo kon man pesang le bali muid Ama
Lamtua, nol naka Un ngala ka.
10 Hidi nam, ima-ii nomer lima la boho soleng un bokor ra isin na, laok
se hmukit in tao tele dadahut ta del in prenta ka. Nahkitu lam, mitang-
mames bua papmes atuli-atuil man hui se una ngas, didiin oen duu siin nas
le halin keeh nal in susa-daat ta.✡ 11 Oen kon bahang Ama Lamtua Allah
in ne sorga kua, undeng oen papa las lukit ana lo. Mo ela kon no, muik
tahan at mes in tene deng in daek dadaat, le pait muid se Ama Lamtua lo.
12 Hidi nam, ima-ii nomer eneng nga boho soleng un bokor ra isin na,
lako se palun tene in ngaal Efrat ta. Kon ui palun na tuu meman. Hidim
oen daek lalan se na, le bel lahi-lahi nol tentara las man maas deng halin
leol-sake lua.✡ 13 Auk kon ngat net uikjale tiul man daat isi. Oen hnika
ngas el klete ka. Mes puti deng ul naga la baha ka. Mes puti deng hmukit
in tao tele dadahut ta baha ka. Nol mesan na pait puti deng ul naga la
mee-baah in nole-lilung daat ta baha ka. 14 Uikjale tiul nas muik kuasa le
tao taad herang bili-ngala. Oen putis le laok tutnaal totoang lahi-laih in se
apan-kloma ki ngias, hidim oen hid apa oras mesa, le laok hote-dait labang
nol Ama Lamtua Allah in kuasa dudui ka. Mo oras man oen in hid apa
son na, tom nol oras man Ama Lamtua Allah huil hidi son, le tao tehen Un
musu las totoang nga.
15-16 Maan oen in nakbua le hote-dait nol apa ka, se dais Ibranin nam,
Armagedon.
Yesus Kristus kon tek noan, “Nangan babanan! Ta nahkiut tuun nam,
Auk maang el atuil in nako ka, man atuli nataka tanan lo. Atuil man in
melang le hii-natang Auk tutungus, banansila el in doha-tiud tutungus nol
pake kai-baut meman son nas, ulat. Ta eta Auk maang ngam, un haup in
mae lo, undeng atuli ngat net un in lulit ta lo.”✡✡

✡ **16:10** Dehet in Puit deng Dale Mesir 10:21 ✡ **16:12** Yesaya 11:15 ✡ **16:15-16** Matius 24:43-44; Lukas 12:39-40; Apan-kloma Hnika Balu 3:3 ✡ **16:15-16** Lahi-lahi las Buk nomer dua la 23:29; Sakarias 12:11

17 Hidi nam, ima-ii nomer itu la boho soleng un bokor ra isin na lako
se angin dapa. Kon Ama Lamtua Allah aa nol fala tene, deng Un del in
prenta se Um in Kohe-kanas sa, le tek noan, “Hidi son! Auk in komali ka
holbohon totoang son!”
18 Kon nam muik bisain dati, nol lelat ulan dukun tene isi le tupang apa.
Hidim lul-beko in muun dudui, man daid net se apan-kloma ki lo bii, dadi.✡
19 Dedeng na, Ama Lamtua Allah nadidingun kota Babel in daat ta lo. Un
nini lul-beko man muun dui hihidi na, didiin kota in muun isi na, tati
bating tilu. Un tao ela, le halin nam atuil Babel las taan Un in komali ka.
Kota-kota didang in se apan-kloma ki ngias kon leas totoang.✡ 20 Dedeng
na nusa-nusa ngas denes tukun ela, nol leten-leten nas kon ilang hidis.✡
21 Muik ulan es baut tene, nahis deng apan nua le tading tele atuli las
kon. Ulan es baut nas ngelen na muik in haup kilu buk aat kon.* Undeng
ulan es sa man tao oen le haup susa-daat, tiata atuli las kolen-bahang Ama
Lamtua Allah.✡

17

Ama Lamtua Allah ima-ii las naleta kota Babel nini bihaat hmama

1 Hidi kon, at mes deng ima-ii aat iut in deng sorga, man kil bokor blo
ngas, maa aa nol auk elia, “Maa se ni le! Ta auk le tulu bel ku Ama Lamtua
Allah lalan in hukung bihatang hmama, man daat dudui ka. Un na mo,
kota tene man oen bangun dadani nol ui mamo ka.✡ 2 Hmunan nua, lahi-
lahi las deng ola-ola, maas len-langan nol atuli-atuil in se kota na ngas.
Atuil didang ngas kon maas le niun mahus, nol mudi-muid kota na in
daek dadaat ta.”✡
3 Hidi nam, auk tom Ama Lamtua Allah Koo Niu ka, kon ima-ii in deng
sorga na nikit nol auk lakong se maan in ete tuun mesa. Se na, auk ngat
net bihatang mes daad se hmukit in tao tele dadahut mes dapa, man bulu
ka mea kaloe'. Hmukit na muik bon itu, nol sulu hngulu. Se un apa ka
papmesa, dul dasi-dais man in bilu-aa Ama Lamtua Allah.✡ 4 Bihatang
na pake kai-baut duda mea nol mea-mamaten. Un sa-saa in lohas apa ka
ngas deng lil-mea, baut kaloe' osa ngas, nol mutiara. Un kil cangkir lil-mea
mesa, man inu nol anggor uin se un ima kanan na. Anggor na, mo un in
daek hmomos le nong dadahut daat ta, nol totoang in daat didang, man
un in dake ngas.✡ 5 Se un hmangin na, dul ngala mesa, man nahin na buni
nabale. In dula na elia:

Auk niam, Babel!
    Kota man in leko nol natao dudui ka!
Totoang in daat bili-ngala se apan-kloma ki ngias,
    putis deng au.
Totoang in laok kula nol bihata tam bikloeb se dale-dapa ni ngias,
    maas deng au.

6 Hidim auk ngat tam bihatang na mahu ngele isi son, lole un niun Ama
Lamtua Allah atulin nas dala nas. Nahin na noan, un keo tele Ama Lamtua
Allah atulin nas son, undeng oen teen in aa deng Yesus lo.
Ngat net ela kon, auk ngaa-bahang tuun nol herang isi.

✡ **16:18** Apan-kloma Hnika Balu 8:5; 11:13, 19 ✡ **16:19** Yesaya 51:17 ✡ **16:20** Apan-kloma Hnika Balu 6:14 * **16:21** Alkitab dais Yunanin na dul noan, “ngele na tatai nol talenta mesa”. Talenta mesa lam ngelen na, kilu 34 lako pes 40. ✡ **16:21** Dehet in Puit deng Dale Mesir 9:23; Apan-kloma Hnika Balu 11:19 ✡ **17:1** Yermia 51:13 ✡ **17:2** Yesaya 23:17; Yermia 51:7 ✡ **17:3** Apan-kloma Hnika Balu 13:1 ✡ **17:4** Yermia 51:7

7 Mo ima-ii na ketan auk noan, “Tasao le ku ngaa-baham ma ela lia? Maa,
le auk tek puting bel ku nahin deng bihatang in tao dadaat na, nol hmukit
in tao tele dadahut man muik bon itu nol sulu hngulu ka. 8 Hmunan nu
hmukit na nuli se dale-dapa nia, mo halas ni un ase son. Mo nesang lo ka
kam, un pait maa deng bolo susa-daat man muik in pesa lo ka. Dedeng
na, muik atuli deeh nulis se apan-kloma kia, mo oen ngalan nas dulas lo
ne Lae-blai Ana ka Buk man Ama Lamtua Allah dulan muna son, lo-lolo
Un koet apan-kloma ki lo bii ka. Atuil nas ngaa-bahan nol in ngat hmukit
na, undeng un puit maa pait son. Mo etan un puit maa son nam, mam
Ama Lamtua Allah pasang tamang un lako se tasi ai blirang man kaloe'
tene taan lo ka.”✡
9 Hidim ima-ii na tupang napiut un in aa ka noan, “Atuil in nangan tana
ka, taan haup dais nia. Hmukit na bon itu las nahin na noan, leten itu.
Bihatang hmama na, daad ne leten iut nas dapas. Bon iut nas kon nahin
na, lahi itu. 10 Deng laih iut nas, lima las mates son. Mes halas ni kil bandu
nabale. Mesan na pait maa lo bii. Mo etan un maa son nam, un suma kil
bandu nanapat sii. 11 Hmukit man hmunan nu nuli se apan-kloma kia, mo
halas ni mate son na, kon baab se laih iut nas. Mo mam un pait maa kil
bandu le daid laih nomer palu. Mam un kon tom in dudus-didaa.
12 Sulu hngulu las nahin na noan, lahi hngulu. Oen kil prenta lo bii.
Mam oen sium kuasa le kil bandu leo-leo nol hmukit in tao tele dadahut
na, mo suma nanapat tuun.* ✡ 13 Ta oen totoang koo mes son, le sao oen
in kuasa ka bel hmukit in tao tele dadahut ta. 14 Mam lahi-laih nas lakos
hote-dait labang nol Lae-blai Ana ka. Mo mam Lae-blai Ana ka nol Un
atulin nas tao tehen oen totoang. Atuli-atuil man in muid Lae-blai Ana
ka ngas, mo atuil man Un in huil nal son, le muid napiut se Una ngas.
Mam oen nala, undeng Lae-blai Ana ka muun isi. Suma Un sii man daid
Laih tene, dui totoang lahi-lahi lias, nol daid Tuang lapa dui, deng totoang
tuang-tuang ngias.
15 Nol ui mamo man dani nol bihatang hmama na ka, atuli-atuil deng
totoang ngala-ngala lias, bangsa-bangsa lias, nol dasi-dais in se dale-dapa
ni ngias. 16 Mam laih hngulu, nol hmukit in tao tele dadahut na, kom lo isi
nol bihatang hmama, man mae taan lo na. Mam oen nuhu-dau nal un kai-
batu las nol un sa-saa las totoang, le nang soleng un luli-lulit se na. Hidim
oen kon kaa nuli un sisin na. Mo un apa lisin na, oen pasang tamang lako
ai dalen. 17 Ama Lamtua Allah esa man in tao, le didiin laih hngul nas
totoang koo mesa, le sao oen in kuasa ngas bel hmukit na, didiin un tao
dudus bihatang nga. Nini ela lam, Ama Lamtua Allah in nangan pesang
hidi totoang son nas, dadi.
18 Bihatang hmama man ku in neta na, mo kota in leko-natao isi, man
prenta totoang laih in se apan-kloma ki ngias sa.”

18

Ama Lamtua Allah ima-ii las dehet deng kota Babel in lea ka

1 Hidi nam, auk ngat net ima-ii mes didang pait niu maa deng sorga. Un
muik kuasa nol langa muun, didiin laang papmes dale-dapa nia. 2 Un nini
fala mumuun le tek noan,
“Lea son! Lea son! Kota Babel lea son!
Nahi son! Nahi son! Kota in leok isi ka, nahi son!

✡ **17:8** Danial 7:7; Apan-kloma Hnika Balu 11:7; Buk in Naka-nahalit 69:29 * **17:12** Se Alkitab dais Yunanin na lam, in mo bango nia ki muik nahin dua, 1) suma nanapat tuun, nol 2) suma jam mes sii. ✡ **17:12** Danial 7:24

Un daid uikjale kas maan in dada son.
Un kon daid koo-dael daat tas ingu-mana son.
Un daid kee in kaa sisi ngas maan in nakbua son.
Un daid totoang hmukit in banan lo ngas mana son.✡
3 Un lea son, undeng totoang bangsa in se dale-dapa ki ngias,
taan in maa le niun mahus tutungus deng un anggor ra.
Un nahi son, undeng totoang ngala-ngaal in ne apan-kloma ki ngias,
taan in maa le nong nol kota na atuli nas.
Lahi-laih deng totoang negara lias maas,
le laok kula nol un atulin nas.
Atuil in sepo-dakang deng totoang kota las kon maas,
le sosa-hee didiin oen daid in muki.
Undeng kota na banansila el bihaat man kom le sos totoang sa-saa in banan, nol osa dui ngas.
Tiata kota na el bihaat hmama man kom le nuting totoang sa-saa in leko, banan, nol osa ngas.”✡
4 Hidim auk ming fala mes didang pait, man haman deng apan nu noan,
“Hoe! Auk atulin nas totoang!
Lail putim deng uam tia!
Nang soleng kota na tia!
Boel tao muid un atulin nas in daek daat ta deken,
le halin mi tom oen hukung nga deken.✡
5 Undeng oen in daek dadaat ta,
mamo isi son.
Nol oen in kula-sala ngas lapis-lapis apa,
lako lius ne apan nu son.
Oen lalan in nuil dadaat ela ka,
halas ni Ama Lamtua Allah nadidingun pait lo son.
Halas ni Ama Lamtua Allah mana hidi son,
le hukung kota la isin na.✡
6 Tiata musti balas oen in daat ta,
el asa man oen in daek dadaat saol atuil didang son na.
Mo mi in balas one ka,
musti didiin lalis dua.
Hmunan nu oen nole atuli,
le niun deng oen cangkir lil-mea, man inu nol anggor in susa-daat ta.
Mo halas ni oen esan,
man musti niun anggor in susa-daat na, lalis dua.✡
7 Oen tao apan nas muun isi.
Nol nikit oen apan nas lapa-lapa.
Oen suma kom in nuil liis-lasa tukun.
Oen suma kom in bana-banan nas tuun.
Undeng na le, oen in haup susa ka musti ngele.
Tiata, oen musti nuil susa-daat.
Ta hmunan nua, oen aa in koaok el bihaat hmama ka, noan,
‘Auk niam, bi-lahi!
Taon elola kon auk daid bebalu lo!
Taon elola kon, mam auk lilu hultotoen lo.
Mam auk pake net kai-baut mitang lo kon.’
8 Oen aa ela, didiin Ama Lamtua Allah komali nol oen son.

✡ **18:2** Yesaya 21:9; Yermia 51:8; Apan-kloma Hnika Balu 14:8; Yesaya 13:21; Yermia 50:39 ✡ **18:3** Yesaya 23:17; Yermia 51:7 ✡ **18:4** Yesaya 48:20; Yermia 50:8; 51:6, 45 ✡ **18:5** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 18:20-21; Yermia 51:9 ✡ **18:6** Buk in Naka-nahalit 137:8; Yermia 50:29

Didiin buitana kam, Ama Lamtua Allah hukung one.
Mam se lelo mes sii dalen,
oen luub mates,
oen lilu hultotoen,
didiin oen mates hidi.
Le atuli las kat soleng oen lakos ai dalen.
Didiin ai kaa nuli oen nitun nas.
Ta Ama Lamtua in kuasa dudui ka, man niung hukung nia.
Nol Ama Lamtua in muun-tes dudui ka, man nutus dais nia.✡
9 Lahi-laih hmunan nuas maas,
le len-langan nol kota na atuli nas,
nol nuil liis-lasa se na.
Mam lahi-lahi las net ai nus in saek deng kota na ka,
lam oen taan son noan, ai kaa nuli kota na son.
Hidim oen lilu hultotoen nol kota na.
10 Kon oen ngat atuil deng kota na ngas in susa-daat tam, oen lii isi.
Mo oen suma brain dil deng kakatang tukun,
le ngat-ngat deng na.
Hidim oen aa noan,
‘Idaah! Kasiang Babel le!
Idaah! Kasiang Kota leko-nataong nge!
Ta suma se jam mes sii dalen, ku haup in hukung son.
Ta suma nanapat tuun, mo ku dudus son.’✡
11 Ming ela kon, totoang atuil man hmunan nu maas deng ola-ol le sepo-dakang se na ngas kon,
lilu hultotoen.
Ta muik tahan atuli mes lo kon,
man kom le laok sos oen kai-batu las.✡
12 Muik in kom le laok sos oen sa-saa in lohas,
man dakes deng lil-mea, lil-muti,
baut kaloe', nol mutiara ngas lo.
Muik in kom le laok sos
oen kitu lenan, kitu sutra,
tamlom kitu duda mea nol mea-mamaten nas pait lo son.
Muik in kom le laok sos
oen sa-saa deng kai buin bingis, gading hdulat,
tamlom kai in tuis hdulat-hdulat tenga las lo son.
Muik tahan in kom le laok sos
oen sa-saa man dakes deng bis-muti, bisi, tamlom baut marmar ras pait lo son.
13 Muik tahan in kom le laok sos
oen kai kumis sas, tamlom kai kluit kumis bili-ngala ngas lo son.
Muik tahan in kom le laok sos
oen kemenyan nas tamlom mina buin bingis bili-ngala ngas lo son.
Muik tahan in kom le laok sos
oen ui anggor ras, mina saitun nas,
tarigu, tamlom gandum mas lo son.
Muik tahan in kom le laok sos
oen aus-sapi las, lae-blai las, tamlom ahlote las pait lo son.
Muik tahan in kom le laok sos
oen kereta in sakeng sa-saa ngas,
tamlom oen ata kas pait lo son.✡

✡ **18:8** Yesaya 47:7-9 ✡ **18:10** Yeskial 26:16-17 ✡ **18:11** Yeskial 27:31, 36 ✡ **18:13** Yeskial 27:12, 13, 22

14 Mam atuil in sepo-dakang ngas maingasar elia,
‘Idaah, Babel le!
Idaah, kota lekong nge!
Ku sa-saa osa man ku atulin nas in kom isi ngas
muik lo son.
Totoang ilang papmesa son, didiin nahis kasiang isi
le muik saa lo tetetas.’
15 Hmunan nu atuil in sepo-dakang ngas daid in muki, undeng bihatang
hmama na.
Mo halas ni oen sabail apan hidi nutus lo.
Oen daid in lii muun isi,
nol in ngat kota na in susa-daat ta.
Oen daid in lii bosor,
nol in ngat un hukung nga.
Mo oen suma brain ngat deng kakatang.
Oen suma brain dil le ngat deng na tukun.
16 Hidim oen aa noan,
‘Idaah! Kasiang Babel le!
Idaah! Kasiang kota tene leko!✡
Hmunan nu, ku atulim mas pake kai-baut duda mea nol mea-
mamaten,
deng kitu in osa dudui ngas.
Hmunan nu ku atulim mas lohas apan nas nini lil-mea, mutiara,
nol baut kaloe' in osa dui ngas.
17 Mo se jam mes sii dalen,
ku sa-saa las muik lo son.
Suma nanapat sii kam,
ku in muki ngas ilang hidis!’
Hmunan nu kon kapten kapal las nol oen ima-ii las,
lail lako-pait deng kota na.
Mo halas nia lam, oen suma brain nauh deng kakatang tuun.
Nol oen kon suma brain ngat-ngat deng maan na tuun.✡
18 Oen lingut nus man puti deng ai la ka,
kon oen taan haup noan, ai kaa nuli son.
Ti oen maingasar le aa noan,
‘Idaah, kasiang! Muik tahan kota didang pait lo,
man tene leok el Babel.
Idaah, kasiang! Muik tahan kota didang pait lo,
man leko na tatai nol una.’✡
19 Oen dauk ahu, le taon laok se oen bon nas
undeng oen dalen nas susa.
Oen lilu mumuun,
undeng oen dalen nas dudus.
Hidim oen aa noan,
‘Idaah! Kasiang Babel le!
Idaah! Kasiang kota muun isi ke!
Kaim luan laa lako-pait le kil bel ku sa-saa son,
didiin kaim kon daid in muki el ku.
Kaim lep lai-niin ku in sakeng ngas son,
didiin kaim kon daid in nuil liis-lasa.
Mo suma se jam mes dalen tukun,
totoang nas, ilang hidis.

✡ **18:16** Yeskiel 27:31, 36 ✡ **18:17** Yesaya 23:14; Yeskiel 27:26-30 ✡ **18:18** Yeskiel 27:32

Mo suma nanapat tuun nam,
totoang nas, dudus hidis.'✡
20 Hidi nam, faal tene na aa taplaeng noan,
'Hoe, mi in nuil ne sorga!
Mi dalen nas lukit bakun tia.
Hoe, Ama Lamtua atulin nas!
Mi dalen nas boel sus bakun tia.
Hoe, Ama Lamtua atulin in nutus son nas!
Nang le mi dalen nas kolo'.
Hoe, Ama Lamtua mee-baha las!
Nang le mi dalen nas kolo'.
Hmunan nu, Babel atulin nas tao sus mia.
Hmunan nu, kota na tudan-kida mia.
Mo halas ni, Ama Lamtua balas mi in susa-daat ta son.
Nol Un kon balas kota na atulin nas in daek dadaat ta son.' "✡
21 Hidim, auk net ima-ii mes deng sorga man kuat isi. Un maa nikit batu mesa, man tenen na el atuli mesa. Hidim un pasang tamang baut na lako tasi dalen. Un kon tek elia,
"Mam oen tao dudus kota Babel ela kon.
Mam oen tao ilang kota in leok isi na ela kon.✡
22 Muik atuil pait lo son,
man kuti sa-saa in kuit-lii se kota na.
Muik atuli in ming,
sasanu, gitar, ole,
nol kliung lin se kota na pait lo son.
Muik atuil in daek taan sa-saa
daek se kota na pait lo son.
Muik atuil in mol ale
se kota na pait lo son.✡
23 Muik atuli in hoet hadut
se kota na pait lo son.
Muik atuli in tao fesat in sapa
se kota na pait lo son.
Hmunan nu kota na atulin in sosa-hee sa-saa ngas,
daid in muki isi son.
Hmunan nu Babel atulin in sepo-dakang ngas,
nuli ka liis-laas son.
Mo oen pake kai,
le nole-lilung atuil in se dale-dapa ki ngias.
Oen huti-ulat,
le nole-lilung atuil in se apan-kloma ki ngias.✡
24 Babel haup in hukung ngele son nia,
undeng oen taan in keo tele Ama Lamtua mee-baha las si-sii.
Kota in leok isi na dudus son,
undeng un diku-puang nol tao tele Ama Lamtua atulin nas tutungus.
Ama Lamtua atulin nas teng kon tom in keo tele se mana-maan didang.
Mo Babel man musti lepa-haal kula-sala nas totoang.
Kota in muun isi na man lepa-haal in situ-tala ngas."✡

✡ **18:19** Yeskial 27:30-34 ✡ **18:20** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 32:43; Yermia 51:48 ✡ **18:21** Yermia 51:63-64; Yeskial 26:21 ✡ **18:22** Yeskial 26:13; Yesaya 24:8 ✡ **18:23** Yermia 7:34; 25:10 ✡ **18:24** Yermia 51:49

19

Muik fala hut mamo tao dain se sorga

1 Ima-ii na aa hidi ela kon, auk ming fala tene el hut mamo in tao dani
ka, se sorga. Oen tao dain elia,
“Naka Ama Lamtua Allah,
undeng Un man dui hihidi.
Naka Ama Lamtua Allah,
undeng Un man kuasa dui totoang.
Ama Lamtua man bel boa-blingin kita,
deng kit in kula-sala ngas.
Ama Lamtua man tao titu kita,
deng kit in nuil kula-kula ngas.
2 Naka Ama Lamtua Allah,
undeng Un man nutus dasi lam lolo.
Naka Ama Lamtua Allah,
undeng Un nahu hukung nol in toma.
Ama Lamtua nutus le nahu hukung bel bihatang hmama ka son,
undeng un taan in neleng atuil se apan-kloma ku tutungus,
le len-langan leo-leo nol una,
hidim mudi-muid un in daat ta.
Ama Lamtua balas bihatang daat ta son,
undeng un taan in keo tele
Ama Lamtua atulin in loka-loka ngas tutungus.”✡
3 Hidi na lam, oen tao dain didang mes pait se sorga elia,
“Naka-naka Ama Lamtua!
Nikit sakeng Un ngala ka lapa-lapa!
Undeng nus deng ai in tuun bihatang nga nitun na ka,
saek napiut tene taan lo.
Nol nus deng ai in loe kota in leok isi na ka,
saek tutungus hidi tahan lo.”✡
4 Hidi kon, tulu at 24 tas nol hmukit aat man muun ising nas, senet hai
bukun nas, le todan-lahing Ama Lamtua Allah, man daad se del in prenta
ka dapa. Oen todan Un noan,
“Toma! Maa le kit naka-naka Ama Lamtua Allah!
Maa le kit nikit sakeng Un ngala ka lapa-lapa!”

Fesat in sapa deng Lae-blai Ana ka

5 Kon auk ming fala mes pait maa deng del in prenta ka, tek noan,
“Hoe Ama Lamtua Allah atan me!
Hoe Ama Lamtua anan me!
Maa le kit nikit sakeng Ama Lamtua Allah ngala ka lapa-lapa.
Tuan-ana, maa le kit totoang naka Ama Lamtua.”✡
6 Hidim auk hii kam el atuli hut mamo aa nol apa. Oen falan nas in tene
ka banansila el ui in baa nahi ka, nol muun el lelat ulan na. Oen aa noan,
“Naka-naka Ama Lamtua Allah.
Nikit sakeng Un ngala ka lapa-lapa.
Undeng Un man kuasa dui hihidi.
Nol Un man prenta totoang.✡
7 Halas ni, kit dalen nias kolo son.
Nol kit dalen nias kolo dudui pait.

✡ **19:2** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 32:43; Lahi-lahi las Buk nomer dua la 9:7 ✡ **19:3** Yesaya 34:10 ✡ **19:5** Buk in Naka-nahalit 115:13 ✡ **19:6** Yeskial 1:24; Buk in Naka-nahalit 93:1; 97:1; 99:1

Kit naka-naka Una,
undeng Lae-blai Ana ka leol in sapa ka maa lius son.
Kit nikit sakeng Un ngala ka lapa-lapa,
undeng Lae-blai Ana ka sapa ka lohas hidi son.
8 Ama Lamtua Allah belen kai-baut in lohas son, deng kitu duda.
Ama Lamtua Allah belen kai-baut muti kaloe' son."
(Kai-baut muti kaloe' nas, Ama Lamtua Allah atulin nas in daek banan na).
9 Kon ima-ii in deng sorga ka tek auk noan, "Yuhanis! Ku musti dulan elia:
'Totoang atuil man haup in haep, le maa se Lae-blai Ana ka fesat in sapa
ka ngas, mam ulat baktetebes!' "
Hidim ima-ii na tupang napiut un in aa ka noan, "Ama Lamtua Allah in Teka-teka nias, meman tom baktebes!"✡
10 Kon auk senet le noan hai bukung nga halin todan-lahing se ima-ii na, mo un kaing auk noan, "Ku todan-lahing se auk ela deken! Ta auk niam Ama Lamtua ata el ku, nol ku kaak-palim man in tek deng Yesus sas kon. Mee-baah man in tek deng Ama Lamtua Allah in hida-hida ngas totoang kon, aa deng Yesus, le halin nam atuli li todan-lahing se Una. Ta Ama Lamtua Koo la in koma ka ela. Tiata todan-lahing se auk deken, mo todan-lahing se Ama Lamtua Allah sii!"

Lamtua Yesus maa se ahloet muti dapa

11 Hidi kon auk botas silang ngam, auk ngat net hnita sorga la holsai. Hidim nahkitu lam, auk ngat net ahloet muti mes puit maa. Atuling in daad se ahloet na dapa ka ngala, "In Toma" nol "Kil Dididi in Hida". Oras Un nutus dasi ka, Un nutus nol in toma. Eta Un laok hote-dati lam, Un lako nol dalen in lolo-lolo.✡ 12 Un mata ka kaloe el ai ka. Un lotong hlotong lahi mamo se Un bon na. Un ngala ka dulan ne Un apa ka, mo suma Un sii man taan ngaal na nahin na.✡ 13 Un kai-batu las dopon son se dala dalen. Atuli noken Un noan, "Ama Lamtua Allah Dasi-dehet ta." 14 Auk ngat net tentara in deng sorga ngas kon saek ahloet muti, le muid Una. Oen totoang kon pake kai-baut muti duda niu-hilin. 15 Muik suli nakan mes puti deng Un baha ka. Un nini suli na, le laok hote-dait labang totoang bangsa in se dale-dapa ki ngias. Hidim Un tao tehen one. Kon Un daid oen Lahin. Un prenta oen nol mumuun nini ima bisi, didiin oen kon haup Ama Lamtua man kuasa dudui ka in komali ka. Na banansila el atuli in kida dudus anggor isin na, le halin lee puting un uin na ka.✡
16 Se Atuling na kai-batu las, nol se Un panga ka, muik in dula elia:
Laih man lapa dui deng totoang lahi-lahi las
nol Tuang in lapa dui deng totoang tuang-tuang ngas.

Lamtua Yesus tao tehen hmukit in tao tele dadahut ta nol un tentaran nas

17 Hidi nam, auk net ima-ii mes deng sorga dil se lelo la dapa. Un kidu le tek totoang kee in kaa sisi, man hong lapa-lapa se apan nua ngas noan, "Mi maam nakbua totoang se ni tia, le muid in kaa se Ama Lamtua Allah fesat tene kia! 18 Mi boel kaa totoang atuil in mateng ngas sisin nas, nas: lahi-lahi las, meo-meo las, nol tentara las. Mi boel kaa ahlote las nol tentara man daad se ahlote las dapa ngas sisin nas. Mi boel kaa ata tam, ata lo,

✡ **19:9** Matius 22:2-3 ✡ **19:11** Yeskial 1:1; Buk in Naka-nahalit 96:13; Yesaya 11:4 ✡ **19:12** Danial 10:6 ✡ **19:15** Buk in Naka-nahalit 2:9; Yesaya 63:3; Yoel 3:13; Apan-kloma Hnika Balu 14:20

atuil ana tam atuil tene kas sisin nas. Nahin na noan, mi boel kaa totoang oen sisin nas.”✡
19 Hidi nam, auk net hmukit in tao tele dadahut man hmunan nu puti deng tasi ka ka. Un lako koo mes nol totoang lahi-laih in se dale-dapa ki ngias, nol oen tentara las. Hidim oen lakos hote-dait labang nol Atuling man daad se ahloet muti dapa ka, leo-leo nol Un tentara in deng sorga ngas. 20 Mo Atuling man in daad se ahloet muti dapa ka, daek hmukit na nol un mee-baah in nole-lilung daat ta. Mee-baah na, man hmunan nu tao taad herang bili-ngala, nol nole-lilung atuli li le sium hmukit in tao tele dadahut na hmarat ta, nol hui se un bangat ta. Mo halas ni, Atuling man in daad se ahloet muti dapa ka, lako pasang tamang hmukit na, nol un mee-baha la, lako tasi ai blirang man kaloe tutungus maet taan lo ka son.✡
21 Hidim Atuling in daad se ahloet muti dapa ka, laok keo tele tentara tenga las, nini suli man puti deng Un baha ka ka. Hidi na kon, kee in kaa sisi ngas maas le kaa nuli oen sisin nas totoang.

20

Oen but ul naga la nini ranteng didiin taun lihu mesa

1 Hidi kon auk ngat net ima-ii mes deng sorga niu maa deng apan nua. Un kil ranteng tene mesa, nol kil hkaen deng bolo susa-daat man muik in pesa lo ka. 2-3 Hidim un lako daek ul naga la, na uikjale kas laih tuan na, man oen noken noan “Iblis”. Un man nole-lilung atuli li deng lolo hmunan nua. Kon nam ima-ii na but ul naga la nini ranteng, le hidim hutun tamang lako bolo susa-daat ta. Hidi nam un segel tele bolo ka hnitan na, le tahang ula la se na, didiin taun lihu mesa. Nini ela lam, ul na nole-lilung nal bangsa-bangsa in se apan-kloma ki ngias lo, se taun lihu mes dalen. Hidi na, halas-sam sao una, mo suma nanapat tuun.✡
4 Kon nam, auk ngat net del in prenta mamo isi, nol muik atuli daad se dapas. Ama Lamtua Allah nikit oen son le daid atuil in nutus dasi. Oen nam hmunan nu man laok bani-bating Yesus Dehet Dais Banan na, nol Ama Lamtua Allah in Teka-teka ngas bel atuli las, didiin atuli keo tele one. Oen man hui se hmukit in tao tele dadahut na nol un bangat ta lo. Oen kon dai sium hmukit na hmarat ta se oen hmangin nas tamlom iman nas lo. Oen tom in keo tele, mo Ama Lamtua Allah beles nulis pait, le halin oen kil bandu leo-leo nol Kristus, didiin taun lihu mesa.✡ 5-6 Nini ela lam, oen daid atuil hmunan man Ama Lamtua Allah beles nulis pait son, deng oen in mate ka. Tiata oen niam ulat baktetebes, ta oen daid Ama Lamtua atulin son. Oen tom in soleng se maan in susa-daat ta lo, nol tutnaal in maet oe dua ka lo. Ta oen man daid banansila el tulu agama in lii-lau Ama Lamtua Allah nol Kristus. Nol oen kon kil bandu leo-leo nol Kristus, didiin taun lihu mesa.
Mo atuil in mate tenga las, musti natang lako lius taun lihu mesa, halas-sam Ama Lamtua Allah beles le nulis pait.

Oen soleng uikjale kas laih tuan na lako tasi ai la dalen

7 Eta taun lihu mesa las hidis son nam, mam Ama Lamtua tadu le sao ul naga la deng bolo susa-daat ta. 8 Kon ul naga na lako nole-lilung bangsa-bangsa man oen noken noan, Gog nol Magog, man maas deng ola-ol se apan-kloma kia ngas. Mam oen haman nakbuan oen atulin nas le lakos hote-dati. Oen mamon na el hlaen in ne tasi suut tua ngas.✡ 9 Hidi nam,

✡ **19:18** Yeskial 39:17-20 ✡ **19:20** Apan-kloma Hnika Balu 13:1-18 ✡ **20:2-3** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 3:1 ✡ **20:4** Danial 7:9, 22 ✡ **20:8** Yeskial 7:2; 38:2, 9, 15

tentara Gog nol Magog kas maas dil nakbua le didiin oen mamon isi, lako pes se apan-kloma ki suut-suut tas. Halas-sam oen lakos hote-dait pukiu kota man Ama Lamtua in namnau ngas nonool un atulin nas. Mo Ama Lamtua niung ai deng apan nua, le loe nuli tentara nas totoang. 10 Kon Ama Lamtua atulin nas daek nal uikjale kas laih tuan man nole-lilung nal atuli hut mamo son na. Hidim oen pasang tamang lako tasi ai blirang man kaloe tutungus sa dalen. Mam un tom in hepa se la, leo-leo nol hmukit in tao tele dadahut ta, nol un mee-baah in nole-lilung daat ta. Se na, oen haup susa-daat tutungus duman-lelo, hidi nutus taan lo.

Ama Lamtua Allah nutus totoang atuli li dasi las

11 Hidi na kon, auk ngat net del in prenta muti tene mesa. Ama Lamtua Allah daad se del in prenta na dapa. Nahkitu lam, dale-dapa kia, nol apan nu ilang hidi, didiin netas pait lo.

12 Hidim auk ngat net atuli-atuil in maet son nas. Oen totoang tuan-ana dil saol del prenta la. Kon ima-ii deng sorga, maas bok buku-buk man dulas son, deng totoang atuli li in dake-mana ngas. Hidim oen bok in dula mes didang pait, na buk in dul ngala-ngaal deng atuil man mam, nulis napiut nol Ama Lamtua Allah, didiin hidi nutus taan lo ngas. Kon nam, Un nutus atuil in mateng nas dasi las, muid oen mesa-mesam in lako-dake ka, el asa man dulas son ne buk na ngas.✡ 13 Totoang atuil in mateng nas, maas le dil saol del in prenta ka. Oen totoang nam, atuil in maet son, se dale-dapa kia, tamlom se tasi daleng ngas. Kon nam Ama Lamtua Allah nutus oen dasi las mesa-mesa, muid oen in dake-mana kas. 14 Hidi na kon, Ama Lamtua Allah pasang soleng Hmate ka, lako tasi ai man kaloe tutungus sa. Un kon pasang soleng Atuil in Mate ngas Mana la, lako se tasi ai na dalen. Tasi ai na ka, maan in mate oe dua la na. 15 Atuil man ngala ka dulan lo ne buk na dalen na, kon tom in soleng lako se tasi ai na dalen. Ta buk na, dul atuli-atuil man nuil napiut nol Ama Lamtua Allah ngas ngalans.

21

Yuhanis net apan nu nol dale-dapa ki hnika balu

1 Hidi nam auk ngat net apan nu nol dale-dapa ki hnika balu, undeng apan blaan na nol dale-dapa blaan na ilang son. Tasi ka kon ase son.✡
2 Hidim auk ngat net Ama Lamtua kota niu ka, na Yerusalem Balu, man niu maa deng sorga. Kota na lohas hidi son, tuladang el sapa-bihatan man laok sodo-sium un sapa-bikloben na ka.✡ 3 Hidim auk ming fala mes muun puit maa deng del prenta la, le tek noan,
“Ngat babanan!
Ninin deng leol nia, Ama Lamtua Allah Uma la muik ne atuli li hlala.
Deng leol neot nia, Ama Lamtua Allah nuli leo-leo nol Un atulin nas son.
Ta Un daid oen Lamtuan, Allah.
Nol oen kon daid Un anan son.
Mam Un leo-leo nol oen tutungus.
Nol Un kon nang soleng oen lo didiin son na.✡
4 Mam Un kose soleng oen matan uin nas,
le oen lilu mumuun pait lo ka.
Undeng se na lam, muik in ili pait lo.
Nol se na kon, muik in mate pait lo.

✡ **20:12** Danial 7:9-10 ✡ **21:1** Yesaya 65:17; 66:22; Petrus dua la 3:13 ✡ **21:2** Yesaya 52:1; Apan-kloma Hnika Balu 3:12; Yesaya 61:10 ✡ **21:3** Yeskial 37:27; Atorang deng Tulu Agama las 26:11, 12

Totoang man in bosor deng lolo hmunan nua ngas, ase son.
Totoang man in tao susa-daat lolo hmunan nua ngas kon, ilang son.”✡
5 Hidim Ama Lamtua Allah, man daad se del in kil prenta ka, aa noan,
“Tinang babanan, ta Auk tao totoang nias daid balu son.” Hidim Un aa nol
auk pait noan, “Dulan tia! Totoang atuli li parsai nal Auk in Teka-teka nia,
ta totoang nias meman toma!”
6 Hidim Un tek auk pait noan,
“Totoang man Auk hida lolo hmunan nua ngas, daid son.
Ta Auk niam,
Alfa lako pes Omega,
Nol Auk niam,
A lako pes Z,
Totoang daid deng Au,
ninin deng hmunan na lako pes puis.
Totoang atuil man meen tuu ka,
mam Auk beles le niun mosa-mosa,
deng ui mata man tao atuli li le nuil tom tutungus sa.✡
7 Totoang atuil in tahang le muid Ama Lamtua lalan lolo ka ngas,
mam sium nal hangun nias totoang.
Ta mam Auk daid oen Lamtuan Allah,
nol oen daid Auk anang.✡
8 Mo mam kon muik atuli teng tom in pasang soleng,
lako tasi ai blirang man kaloe tutungus sa.
Tuladang el atuil in lii daat,
atuil man bali kudi Yesus,
atuil in nuil hmomos,
atuil in nong dadahut daat,
atuil in keo atuil tutungus,
atuil in hui-langus tutungus,
atuil in nodo-kit daat,
nol atuil in nole-lilung daat tas.
Mam oen totoang tom in pasang tamang lakos tasi ai dalen,
man atuli noken noan, ‘man in mate oe dua la.’ ”

Yuhanis net kota Yerusalem hnika balu

9 Kon auk ngat net at mes deng ima-ii at iut man in deng sorga, man
hmunan nu kil bokor in nisi Ama Lamtua in komali ngas. Un maa tutnaal
au, hidim un tek noan, “Maa se ni le! Ta auk le tulu bel ku sapa-bihatan
man le saap nol Lae-blai Ana ka ka.”
10 Kon nam auk tom Ama Lamtua Koo Niu ka, ta ima-ii mes deng sorga
nikit nol auk lakong se leten lapa tene mes dapa. Se na, un tulu bel auk
kota Yerusalem, na Ama Lamtua Allah kota niu ka, man niu maa deng
Ama Lamtua in se sorga kua.✡ 11 Kota na leok isi! Muik langa man bisain
puti deng Ama Lamtua Allah in muun-tes sa, banansila el baut intan in
kaloe ka. Didiin kota na langa papmesa. 12 Muik tembok tene lapa pukiu
kota na, nol un hnita tene hngul dua. Muik ima-ii hngul dua deng sorga
kon doh hnita nas. Ngala-ngaal Israel las hngul duas dulas ne hnita hngul
dua nas.* 13 Hnita tene tiul saol laok bus el leol-saken, tiul saol bus el leol-
denen, tiul saol el blai-ahen, nol tilu las pait saol laok bus el loet-ahen.✡

✡ **21:4** Yesaya 25:8; 35:10; 65:19 ✡ **21:6** Yesaya 55:1 ✡ **21:7** Samuel dua la 7:14; Buk in Naka-nahalit 89:26-27 ✡ **21:10** Yeskial 40:2 * **21:12** Muding atuil in taan deng Alkitab pas sam, nomer 12 ka nomer tema. ✡ **21:13** Yeskial 48:30-35

14 Tembok na dil se baut netes tene hngul dua dapas. Se baut netes sas
mesa-mesa, dul Lae-blai Ana ka atulin in nutus hngul dua kas ngalan.
15 Ima-ii in aa nol au ka, kil hnikan in sukat mesa deng lil-mea, le sukat
kota la hnita tene kas, nol un tembok ka.✡ 16 Un sukat muna kota la tembok
ka. Un blatas sa, blehan na, nol lapa ka, totoang tatai tuun, kilu 2.220.†
17 Hidim un sukat tembok ka babakun na lam, meter 65, muid atuli li in
sukat.‡ 18 Tembok na oen daken nini baut kaloe' man ngala *yaspis*. Nol
totoang man in se kota na dalen nas, oen dakes nini lil-mea isin, man kaloe
banansila el kaca ka.
19 Baut netes hngul dua nas, lohas nini baut permata bili-ngala man
osa isi ngas. Hmunan na, pake baut *yaspis* man kaloe' kunis kai klehen.
Nomer dua la, pake baut *nilam* man kaloe' kunis el apan nua. Nomer tilu
la pake baut *mirah* man mea kaloe'. Nomer aat ta pake baut *samrud* man
kaloe' kunis kai klehen. 20 Nomer lima la pake baut *unam* man muti, lapis
nol mea-mamaten. Nomer eneng nga pake baut *sardius* man mea kaloe'.
Nomer itu la, pake baut *ratna cempaka* man kaloe kunis el lil-mea ka.
Nomer palu la, pake baut *beril* man kaloe kunis el apan nua, kutang nol
kunis kai klehen. Nomer sipa la pake baut *krisolit* man kaloe kunis naen
bunga. Nomer hngulu la, pake baut *krisopras* man kaloe kunis kai klehen
muda. Nomer hngul esa ka, pake baut *lasuardi* man kaloe kunis el tasi ka.
Nol nomer hngul dua ka pake baut *kecubung* man kaloe' mea-mamaten.
21 Nol hnita tene hngul dua nas, dakes nini mutiara buu hngul dua. Hnita
mesa lam daken nini mutiara buu mesa. Nol kota na lalan tuan na, oen
daken deng lil-mea isin, man kaloe el kaca ka.✡
22 Mo auk ngat tam, muik Um in Kohe-kanas se kota na lo. Undeng Ama
Lamtua Allah in kuasa dudui ka, nol Lae-blai Ana ka, se as tutungus. Tiata
atuli li laok todan-lahing se Oen esan. 23 Kota na kon nuting lelo nol bulan
le laang un lo, undeng Ama Lamtua Allah kaloen na man bel langa se na.
Nol Lae-blai Ana ka daid el hadut in kaloe ka.✡ 24 Mam atuil deng totoang
bangsa in se apan-kloma ki ngias, maas le lako-pait se langa na dalen.
Lahi-laih in se dale-dapa ki ngias kon, kil nol oen hmukin nas lakos se
na.✡ 25 Se na lam, muik duman pait lo, undeng na le oen parlu in hep kota
la hnitan nas lo. 26 Mam oen kon kil tamang laok se kota na, totoang in
banan nol totoang in todan, deng totoang negara in se dale-dapa ki ngias.✡
27 Mo in boel taam laok se na lo ka, totoang in daat tas, el atuil in hui-
langus tutungus sas, atuil in nong daat tas, nol atuil in nole-lilung daat tas.
Ta in boel taam laok se na ka, suma atuli-atuil man oen ngalan nas dulas
son, ne Lae-blai Ana ka buku la ngas. Buk na dul ngala-ngaal deng atuil
man haup in nuil napiut nol Ama Lamtua Allah ngas.✡

22

Palun kuli man kil in nuli, nol kai ina man kil in nuli

1 Hidi na kon, ima-ii in deng sorga na tulu bel auk palun mesa, man
uin na kil in nuli. Ui na niu-hilin el kaca ka. Un baa puit maa deng Ama
Lamtua Allah, nol Lae-blai Ana ka del in prenta ka.✡ 2 Le baa lako el

---

✡ **21:15** Yeskial 40:3 † **21:16** Alkitab dais Yunanin na dul noan, *stadia* 12.000. ‡ **21:17** Buk Niu dais Yunanin na dul se ni noan, "*peihon* 144". *Peihon* mesa lam tatai nol hasta mesa. Ta 12 kail 12 kam 144. Tiata eta 12 ka nahin na noan, tema, kam 144 ta nahin na noan, in tema dudui ka. ✡ **21:21** Yesaya 54:11-12 ✡ **21:23** Yesaya 60:19-20 ✡ **21:24** Yesaya 60:3 ✡ **21:26** Yesaya 60:11 ✡ **21:27** Yesaya 52:1; Yeskial 44:9 ✡ **22:1** Yeskial 47:1; Sakarias 14:8

lalan tuan deng kota na ka. Se palun na halin-halin nas sam, muik kai
ina mes man kil in nuli. Kai ina na taun mesa lam isin lalis hngul dua;
bulan mesa lam, isin oe mesa. Un klehen na daid kai in tahi, le tao banan
totoang bangsa-bangsa in se apan-kloma ki ngias.✡ 3 Mo totoang man Ama
Lamtua Allah hutun, nol bahang netas son nas, muik ne kota na pait lo.
In muki ka, Ama Lamtua Allah, nol Lae-blai Ana man daad le kil bandu,
se Oen del bandu la ka. Nol Oen atulin in loka-tadu man todan-lahing se
One ngas.✡
4 Oen totoang ngat net Ama Lamtua Allah sila ka. Nol Ama Lamtua ngala
ka dulan ne oen hmangin nas. 5 Se na lam, muik duman lo. Tiata Ama
Lamtua atulin nas parlu lelo, tamlom hadut lo, undeng Ama Lamtua Allah
esa man laang kota na. Mam oen kon kil bandu leo-leo se na hidi nutus
taan lo.✡

In hida puis sa

6 Hidi na kon, ima-ii na tek auk noan, “Totoang man auk in tek ku son
nias, meman baktebes ela. Totoang atuli li boel parsai auk in teka na.
Hmunan nua, Ama Lamtua Allah nini Un Koo la, le tek Un Dasin na bel
mee-baha las. Mo halas nia lam, Un pake Un ima-ii in deng sorga ngas
son, le tek Un atulin nas deng dais nias totoang, man nesang lo ka kam,
musti dadis.”
7 Hidi nam, Yesus tek pait noan, “Nangan ne! Nesang lo ka kam, Auk
maang. Ne in dula ni dul totoang son, deng asa man mam le dadi ngas.
Totoang atuil man muid buk ni in teka-teka ngas, mam oen man ulat dui.”
8 In dul buk nia ki, au, Yuhanis. Auk man ming nol net dais nias totoang
son. Ming hidi ela kon, auk senet hai bukung nga se ima-ii in deng sorga
ka sila ka, le noan todan-lahing una. Ta un man tulu bel auk dais nias
totoang son. 9 Mo un kaing auk noan, “Eee! Ku tao ela deken! Ku musti
todan-lahing se Ama Lamtua Allah sii. Boel todan-lahing auk deken. Ta
auk niam kon Ama Lamtua atulin in loka-loka el ku, nol ku kaak-palim
man daid Un mee-baha son nas, nol atuil didang man lako-daek muid asa
man dulan son ne buk ni dalen nia ngas.
10 Ku boel buni buk ni isin nas deng atuil didang deken. Ta nesang lo ka
kam, totoang man in dul ne buk ni dalen nias, taon elola ko dadi.
11 Totoang atuil in daek hmomos sas,
nang le oen daek hmomos napiut lako.
Mo totoang in nuil niu ka,
oen musti nuil niu napiut.
Totoang atuil in daek dadaat tas,
nang le oen daek dadaat napiut lako.
Mo totoang in daek babanan nas,
oen musti daek banan tutungus.”✡
12 Hidi nam Yesus tek pait noan, “Nangan babanan! Ta nesang lo ka
kam, Auk maang. Mam Auk balas bel totoang atuli lia, muding asa man
oen in daek son na.✡
13 Auk niam,
Alfa lako pes Omega.
Auk niam,
A lako pes Z.
Totoang daid deng Au,

✡ **22:2** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 2:9 ✡ **22:3** Sakarias 14:11 ✡ **22:5** Yesaya 60:19; Danial 7:18 ✡ **22:11** Danial 12:10 ✡ **22:12** Yesaya 40:10; 62:11; Buk in Naka-nahalit 28:4; Yermia 17:10

kilan deng hmunan hesa ku lako lius puis.✡
14 Atuli-atuil man baes hidi oen kai-batu las le niu son nas, man ulat.
Ta mam oen man haup hak le taam muid hnita tene ka le lakos kota dalen.
Ulat bating atuil man in nuil niu son nas.
Ta mam oen man haup dola le kaa kai isin man tao atuli li le nuli tutungus sa.✡
15 Mo atuil didang ngas, boel taam laok se na lo.
Man Ama Lamtua atulin lo kas, boel taam laok se na lo.
Nas, atuil man in parsai se Ama Lamtua lo ngas,*
atuil in nong dadahut daat tas, in hui-langus tutungus,
keo atuil tutungus, in nodo-kit tutungus,
nol in nole-lilung daat tas.
Oen totoang nas, boel taam laok lo.
Nang soleng oen totoang se likun na tukun tia.
16 Auk niam, Yesus. Auk man tadu Auk ima-ii la maa deng sorga, le tek puting dais nias totoang, halin mam mi laok tek Auk in hida ki bel jemaat iut nas.
Auk nia mo laih Daud in hua-koet.
Auk nia mo Laih man in kil bandu.
Auk kaloen na, langa isi,
tuladang el Paplome ka.
Auk langa ka muun isi,
banansila el Duun Tuan Peke Langa ka."✡
17 Ama Lamtua Allah Koo la nusi noan, "Maam se ni tia!"
Bihatang in le sapa ka kon haman noan, "Maam se ni tia!"
Totoang in ming ngas kon tek noan, "Maa tia!"
Nang le asii man meen tuu kam, maa le niun tia!
Asii man le niun ui man tao atuli li le nuli napiut ta,
maa le katan tia!
Atuli li boel kat ui na
nol mosa-mosa.
Atuli li boel niun ui na
nol pake in baen lo.✡

Yuhanis in hida puis sa

18 Au, Yuhanis, tek nuting totoang atuli li pait deng asa man Ama Lamtua Allah sai meman son bel aun, se buk ni dalen, man mam mi ming hapun, elia: eta muik atuli tapnaeng dais se in dula nia lam, mam Ama Lamtua Allah hukung tapnaeng una, nini in daat iut man Un boho maa son se dale-dapa kia ka. 19 Nol eta muik atuli in kose soleng asa mes deng buk ni isin nia kam, mam Ama Lamtua Allah kat nuli un hak ka, le un taam lako nal el kota niu ka lo, nol un kaa haup kai isin man tao atuli li le nuli hidi nutus taan lo ka lo.✡
20 Yesus esa man tulu-balang dais nias totoang son. Un hid son noan, "Toman na! Nesang lo ka kam, Auk maang."

✡ **22:13** Apan-kloma Hnika Balu 1:8; Yesaya 44:6; 48:12; Apan-kloma Hnika Balu 1:17; 2:8 ✡ **22:14** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 2:9; 3:22 * **22:15** Alkitab dais Yunanin na dul noan, "ngot". Atuil Yahudi las taom pake dais "ngot" le daid kleta man tulu atuil Yahudi lo kas, na atuil "man in parsai se Ama Lamtua lo" ngas. Se bango nia lam, Yuhanis aa deng buan man daid in taam laok se sorga lo ngas. Hmunan na, "atuil in parsai se Ama Lamtua lo ngas". Ni aa deng ngot in taam laok sorga lo. ✡ **22:16** Yesaya 11:1, 10 ✡ **22:17** Yesaya 55:1 ✡ **22:19** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 4:2; 12:32

Elam, Lamtua Yesus, maa tia!
21 Auk nodan le Lamtua Yesus tulu bel Un dalen banan na se Un atulin
nas totoang. Amin!
Deng au,
Yuhanis